

Kitab Injil

Maguindanaon

2021

Picture credit:

Illustrations on pages 818 and 824 by Horace Knowles
© BFBS, 1954, 1967, 1972, 1995.

Illustrations on pages 806, 816, 817, 819, 820 and 825 by Louise Bass
© BFBS, 1994.

Illustrations on pages 815 and 827 by N. Dapit. Used with permission.

© 2021 Name withheld by request

Maguindanaon (mdh)

mdh.49-121-1M   12.122PC-211008M

Printed in the Philippines

Su manga Dalem

Mataya	1
Markus	107
Luk	174
Yuhan	275
Su Manga Pinggalebek	354
Ruma	444
1 Kurintu.	487
2 Kurintu.	528
Galasia	556
Ipisu	572
Pilipi.	587
Kulusas	599
1 Tisalunika	610
2 Tisalunika	620
1 Timuti	627
2 Timuti	641
Titus	651

Pilimun	658
Hibru	662
Yakub	697
1 Pitru.	709
2 Pitru.	723
1 Yuhan.	732
2 Yuhan	744
3 Yuhan	748
Yahuda	752
Su Inipayag.	758
Maena nu Mangadalem a Kadtal.	803

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Manga lukes'ami enggu manga lusud'ami sa tian a manga Maguindanaon, magidsan i datu enggu dikena datu, su bai enggu su dikena bai na edsukulan nami su kanggihad'u matia kanu nia a kitab taman den kanu apia entain i enggihad lun matia. Su nia a kitab na Kitab Injil a inisulat sa basa a Grik. Na sabap kanu limu nu Kadenan sa lekitanu na migkahanda sekanin sa makasalin su nia a kitab sa basa a Maguindanaon asal'a katuntayan tanu sa mapia u ngin i saben-sabenal a nakadalem lun.

Nia nakadalem kanu nia a kitab na makapantag kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih. Mailay sia su napamagukit-ukitan nu Isa al-Masih iganat sa kinauma nin sia sa dunia taman sa kinapambalingan lun nu Kadenan lu sa sulega. Mailay bun sia su ukit'u Kadenan sa kapambalingan nin kanu manga taw sia sa lekanin.

Nakadalem bun kanu nia a kitab su napagukit-ukitan nu 'bpamangunut kanu Isa al-Masih a sinugu nin enggu su kinapayapat'ilan kanu Mapia a Tutuma kanu embala-bala den a dalepa.

Nakadalem bun kanu nia a kitab su manga sulat'u 'bpamaginugut a nia nin dalem na pantag kanu kagkakalimua nu uman i isa, su katigkel kanu 'gkangatala a kamalayaan sabap kanu paginugut, su kapaguyag-uyag sa mapia enggu wagib sia luyud kanu Isa al-Masih, su kapagkabagel kanu manggiginawa nu 'bpamaginugut, su kadtindog enggu kanggulalan kanu ngin i tidtu a panduan taman den sa kapapanalus kanu kasalig kanu bantang a natuntayan pantag kanu Isa al-Masih. Pinatuntayan bun sia i makambalingan su taw kanu Kadenan sa dikena sabap kanu galebekan a mapia ka sabap kanu dala idsan nin a limu nu Kadenan. Na nakadalem bun sia su kinapayag'u Kadenan kanu manganggula unan pan nu kabangkit kanu dunia.

Ulian nu kinasalam'ami sa lekanu na edsukul-sukul tanu kanu Kadenan sa tabangan tanu nin sa mailay tanu su guna-guna nu nia enggu kaliwanagan su itungan tanu asal'a sekanin i makandatu kanu atay tanu. Unut den sia su kapamalihala nu Kadenan kanu manga taw a enggihad matia enggu makikineg kanu nia a kitab.

Sia kanu kapupusan nu nia a kitab na mailay su “Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab” a makauman sa kasabut tanu kanu madalem a kadtalu kanu nia a kitab. Na amaika mailay tanu su nia a tanda a asterisk (*) sia kanu apia ngin a kadtalu kanu nia a kitab na nia nin maena na madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu entu a kadtalu sia kanu “Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab” a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

***Su Mapia a Tutuma
a Inisulat'i Mataya***

Bismillah Sir-Rahman Mir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Nia sinemulat kanu nia a kitab na su mama a bedtuan sa Mataya. Isa sekanin a 'bpangubela sa buwis a nabaluy a 'bpagunut kanu Isa al-Masih. Nia nin ped a ngala na si Libi. Lu sekanin pegkaleben sa Israil.

Su nia a kitab a inisulat'i Mataya na pantag kanu uyag-uyag'u Isa al-Masih. Balapantag su nia kagina masela a benal i makua tanu lun a guna-guna sia kanu uyag-uyag tanu asal'a kasabutan tanu su tidtu a lalan ibpawang kanu Kadenan.

Pidsinantal kanu nia a kitab su tarsilan kanu manga katupuan nu Isa al-Masih taman kanu langun nu napagukit-ukitan nin enggu pinggula nin sa timpu na kinandadangen nin sia sa dunia sampay den kanu kinambibiag'in 'bpaluman ulian nu kinapatay nin. Madakel bun i panduan enggu pakenalan a inipasampay nu Isa al-Masih kanu taw kanu nia a kitab, labi den su manga pakenalan pantag kanu kapendatu nu Kadenan.

Nakadalem bun kanu nia a kitab su manga naalung'u manga nabi pantag kanu inibpasad'u Kadenan a kauma nu Masih a tupu nu Nabi Daud a Sultan nu Israil. Na su langun nu naalung a nia pantag kanu Masih na sia pan i nia namakadalem kanu Danden a Kitab. Na pidsinantal kanu nia a kitab su kinatuman kanu inibpasad a entu nu Kadenan a sia nakanggulalan kanu sinugu nin a su Isa al-Masih. Nakadalem bun kanu nia a kitab su manga kabarakatan atawa ka kangagaipan a pinggula nu Isa al-Masih magidsan pan i kinapagkapia nin kanu manga taw a embalang-balang i sakit'in. Ugaid'a apia ka maitu i pinggula nu Isa al-Masih na madakel bun kanu manga pagidsan nin a manga Yahudi i dala talima sa lekanin, nia pan mula na pinakapasangan nilan pan sekanin taman sa initutuk'ilan kanu kayu a pinambalawaga ka enggu matay ugaid'a pinambibiag bun sekanin 'bpaluman kanu ikatelu nin gay ulian nu kinapatay nin. Mauli sa entu na inisugu nu Isa al-Masih su kapayapat kanu panduan nin asal'a katuntayan nu langun nu taw u ngin i tidtu a ukrit sa kapaginugut kanu kadtalu nu Kadenan enggu entain i makalusud kanu kapendatu nu Kadenan.

Mataya 1

Su Tarsilan pantag kanu Isa al-Masih

(Luk 3:23-38)

1 ¹Nia ba su namakasulat makapantag kanu tarsilan^a nu Isa al-Masih a tupu nu Nabi Daud a nia nin kaapuan na su Nabi Ibrahim. ²Na su Ibrahim ba a nia i ama nu Nabi Iskak, su Iskak menem i ama nu Nabi Yakub. Na su Yakub menem i ama nu Yahuda enggu su manga lusud'in sa tian a mama.^b ³Na su Yahuda i ama nu Parez enggu Zira a nia nilan ina na su Tamar. Su Parez menem i ama nu Hisrun enggu su Hisrun menem i ama nu Aram. ⁴Su Aram menem i ama nu Aminadab, su Aminadab menem i ama nu Nasun enggu su Nasun menem i ama nu Salmun. ⁵Na su Salmun menem i ama nu Buas a nia nin ina na su Rahab. Su Buas menem i ama nu Ubid a nia nin ina na su Rut enggu su Ubid menem i ama nu Yisi. ⁶Na su Yisi menem i ama nu Nabi Daud a Sultan nu Israil.

Na su Nabi Daud i ama nu Ragya Sulaiman. Na su Ragya Sulaiman na wata nu Daud kanu babay a kaluma nu Uriya. ⁷Su Ragya Sulaiman menem i ama nu Rubuam, su Rubuam menem i ama nu Abi enggu su Abi menem i ama nu Asa. ⁸Na su Asa i ama nu Yusapat enggu su Yusapat menem i ama nu Yuram enggu su Yuram menem i ama nu Usiyas. ⁹Na su Usiyas i ama nu Yutam, su Yutam menem i ama nu Akas enggu su Akas menem i ama nu Isikias. ¹⁰Na su Isikias i ama nu Manasi enggu su Manasi menem i ama nu Amus enggu su Amus menem i ama nu Yusia. ¹¹Na su Yusia i ama nu Yakunia enggu su manga lusud'in sa tian a mama. Na kanu entu a timpu na sinigkem'u manga taw sa Babilunia su manga taw sa Israil ka pinananggit'ilan lu sa Babilunia.

¹²Ulian nu kinapananggit kanu manga taw sa Israil lu sa Babilunia na pimbata nu Yakunia su Salatil. Na su Salatil i ama nu Zurubabil ¹³enggu su Zurubabil menem i ama nu Abiud. Na su Abiud i ama nu Iliakim, su Iliakim menem i ama nu Asur ¹⁴enggu su Asur menem i ama nu Saduk.

---

^a **1:1 tarsilan** Na listan i nia nu kinadtundug-tundug'u manga kaapu-apuan nu uman i sakapamilia. Na sia kanu tarsilan na mailay u ngin i embalangan nin a pamilia i naluyudan atawa ka nabpunan nu isa a taw.

^b **1:2 su manga lusud'in sa tian a mama** Sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na di ibpagamung pembilang su manga babay enggu su manga wata. Na su manga lusud sa tian nu Yahuda na katupuan bun nu manga Yahudi.

Mataya 1

Su Saduk i ama nu Akim, su Akim menem i ama nu Iliud ¹⁵ enggu su Iliud menem i ama nu Iliasar. Na su Iliasar i ama nu Matan enggu su Matan menem i ama nu Yakub. ¹⁶ Na su Yakub^c i ama nu Yusup^d a kaluma nu Mariam. Na su Mariam ba a nia su ina nu Isa a bedtuan sa Masih.^e

¹⁷ Kagina ka maitu na langun na katupuan iganat kanu Nabi Ibrahim taman kanu Nabi Daud na sapulu enggu pat ka katupuan. Na iganat menem kanu Nabi Daud taman kanu kinapananggit kanu manga taw sa Israil lu sa Babilunia na sapulu enggu pat ka katupuan bun enggu iganat menem kanu kinapananggit kanu manga taw sa Israil lu sa Babilunia taman kanu kinambata kanu Masih na sapulu enggu pat ka katupuan bun.

Su Kinambata kanu Isa al-Masih

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Na maya ba i nanganggula kanu kinambata kanu Isa al-Masih. Su Mariam a ina nu Isa al-Masih na 'gkagkaluma nu Yusup. Ugaid'a unan nu kadtampung'ilan na natawan i magingay sekanin sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh.^f ¹⁹ Na sabap sa matidtu a mama si Yusup a 'gkagkaluma nin na napagitung'in i pitasen^g nin su Mariam sa dala gaid makataw lun kagina di nin kiugan a makayaya su Mariam sia kanu madakel a taw. ²⁰ Na ulian nu kabpagitung'i Yusup kanu entu na mibpapayag su malaikat'u Kadenan sa ukit a taginepen sa nia pidtalu nu malaikat sa lekanin na "Yusup a tupu nu Daud, da ka 'gkagilek sa kapangaluma nengka kanu Mariam kagina su pegkalalingen nin na sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh. ²¹ Embata sekanin sa wata a mama, na bedtui ka

^c 1:16 Su Yakub sia na dikena nia su Nabi Yakub a wata nu Nabi Iskak.

^d 1:16 Su Yusup sia na dikena nia su Nabi Yusup a wata nu Nabi Yakub.

^e 1:16 **Masih** Su kadtalu a Masih sa basa a Hibru na *mashiach* a nia nin maena na *binubusan sa lana* kagina sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na su 'gkapamili nu Kadenan a endatu, mangurban atawa ka nabi na pembubusan sa lana su ulu nin sa tanda a pedsanganan sa bagel sia kanu galebekan nin. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Masih sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^f 1:18 **Suti a Ruh** Nia ba su *Ruhhul Allah* atawa ka su Suti a Ruh nu Kadenan. Sa basa a Hibru na *Ruah* na sia menem sa basa a English na *Spirit*. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Suti a Ruh sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^g 1:19 **pitasen** Nia nin maena sa basa a Grik na *embelag*. Sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na su embalaya na timbang a 'gkalumaya den, na u 'bpitas silan na timbang a pembelag.

Mataya 1, 2

sekanin sa Isa^h kagina ilipuas'in su manga taw nin kanu manga kabaladusan nilan.”

²²Na kanu langun nu nia a nanggula na natuman su pidtalu nu Kadenan a Mapulu a sia nakanggulalan kanu nabi sa nia nin pidtalu na ²³“Ilay nu! 'Gkagingay su laga enggu embata sa wata a mama a bedtuan sa ngala a Imanuil”ⁱ (nia nin maena na “Kaped tanu su Kadenan”). ²⁴Na guna den makagedam si Yusup na pinggula nin su inisugu sa lekanin nu malaikat'u Kadenan ka pinangaluma nin mambu su Mariam. ²⁵Ugaid'a da nin imbalagiuma taman a da pan makagemaw su wata a mama a kagingay nu Mariam. Na guna makagemaw su wata na pinggungalanan ni Yusup sa Isa.

Su Kinalu nu manga Pabibitun kanu Pimbatan kanu Isa al-Masih

2 ¹Na su Isa al-Masih na lu pimbata sa Bitlihim a sakup'u Yudia a nia lun pendatu kanu entu a timpu na su Datu Hirud. Na aden manga mama a pabibitun^j a ebpun sa sebangan, nakauma silan lu sa Awrusalim ²ka inidsa nilan kanu manga taw lu i “Endaw su pimbata a datu nu manga Yahudi? Ka nailay nami su kinasebang'u bitun nin.^k Na sinemia kami ka enggu kami makasugiud sa lekanin.”

³Na guna makineg'u Datu Hirud su entu na nalingasa su ginawa nin apeg'u manga taw sa Awrusalim. ⁴Na inipatawag'u Hirud su langun na mapulu nu 'bpamangurban apeg'u manga gulu nu pangitaban^l ka inidsa nin kanilan u endaw embatan su Masih. ⁵Na nia nilan lun inisumpat na “Lu sa Bitlihim a sakup'u Yudia a mana bun su nakasulat kanu kitab a sia nakanggulalan kanu nabi^m a

⁶‘Hu Bitlihim a inged kanu kalupan sa Yahuda,
dikena matag i kabalapantag'engka sa kanu langun na
'bpamegkamal sia sa Yahuda,

^h 1:21 Isa Sia sa basa a Hibru na *Yeshua* a nia nin maena na 'bpamelipuas su Kadenan a Mapulu.

ⁱ 1:23 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 7 ayat 14.

^j 2:1 pabibitun Na silan su manga taw a mategel mangingilayan sa ukit'a kabpagilay nilan sa kanu manga bitun.

^k 2:2 bitun nin Nia nin maena na entu ba i tanda sa pimbata den su datu nu manga Yahudi kagina su manga taw kanu entu, na katawan nilan i aden tanda a ebpun sa langit amaika embatan den su datu nu manga Yahudi.

^l 2:4 pangitaban Na su nalabit sia a pangitaban na nia ba su Kitab Taurat a sia nakanggulalan kanu Nabi Musa.

^m 2:5 Su nabi sia a nalabit na su Nabi Mika.

Mataya 2

kagina makabpun sa leka su endatu
a temiakap kanu manga taw ku a Israil.ⁿ”

⁷Daka inipatawag’u Hirud su manga pabibitun sa dala nakataw lun ka inamad’in sa tidtu-tidtu kanilan u kanu i kinailay nilan kanu kinasebang’u bitun. ⁸Na pinalu nin silan sa Bitlihim sa nia nin pidtalu kanilan na “Lu kanu sa Bitlihim ka edsabenali nu mangilay su wata a entu. Na endaw i katun nu lun na edtalu nu sa laki ka enggu aku makalu asal’a makasugiud aku bun sa lekanin.”

⁹⁻¹⁰Na guna makineg’u manga pabibitun su kadtalu a nia nu Datu Hirud na ginemanat mambu silan, na da ka pan ba ka su bitun a nailay nilan na nailay nilan menem ’bpaluman. Na mana silan nakasugku sa langit sa kinapia na ginawa nilan. Na nangunanan kanilan su bitun taman kanu atag’u nabetadan nu wata. ¹¹Na linemudep silan kanu walay taman sa nailay nilan su wata apeg’u ina nin a si Mariam. Daka midtinggaleb silan ka sinemugiud silan kanu wata. Entu pan ka inukan nilan su it’ilan ka inenggay nilan sa lekanin su dalem’in a bulawan, mamut a tutungen enggu kamutan a mira.^o

¹²Guna su mangagan den muli su manga pabibitun na sinapalan silan nu Kadenan sa ukit a taginepen sa di den silan embalingan lu kanu Hirud. Guna su maitu na sinemibay silan sa lalan kanu kinauli nilan kanu inged’ilan.

Su Kinapalu nu Kadenan kani Yusup sa Egypt

¹³Guna den makaganat su manga pabibitun na mibpapayag kani Yusup su malaikat’u Kadenan sa ukit a taginepen sa nia nin pidtalu na “Embangun ka, ka pamagayasi ka mananggit lu sa Egypt su wata apeg’u ina nin. Na lu kanu demun ba taman a di ku edtalun i embalingan kanu kagina ’bpangilayn den nu Hirud su wata a nan ka ’bpagimatayan nin.”

¹⁴Daka kanu entu bun ba a magabi na mimbangun mamagayas si Yusup ka kinua nin su wata enggu su ina nin ka ginemanat silan ’bpawang sa Egypt. ¹⁵Na lu demun ba silan taman sa di pan matay su

---

ⁿ 2:6 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Mika 5 ayat 2. Su Yahuda na nia bun ba su dalepa a Yudia.

^o 2:11 Su **kamutan a mira** na kamutan a ebpun sa pamumulanen a mira. ’Bpagusalen su nia a ipedsapu kanu manga lawas’u minatay asal’a ’gkamut su bangkay enggu makagamut bun i nia sa masakit.

Mataya 2

Hirud. Na kanu entu a nanggula na natuman su kadtalu nu Kadenan a Mapulu sia nakanggulalan kanu nabi a “Tawagen ku su wata ku san sa Egypt.”^p

Su Kabpagimatay nu Datu Hirud kanu manga Wata

¹⁶Na guna katuntayi nu Hirud i pinagakalan sekanin nu manga pabibitun na sangat a nalipunget sekanin. Na inisugu nin i pangimatayan su langun na manga wata a mama a da pan masalagun taman sa dua lagun i umul'in lu sa Bitlihim enggu kanu manga dalepa a masupeg lun. Na sia nin kinua su entu a lagun kanu kutika a kinailay nu manga pabibitun kanu kinasebang'u entu a bitun.

¹⁷Na natuman sia ba su pidtalu nu Nabi Yaramias sia kanu kitab a

¹⁸ “Gkangakineg su 'bpamelendag sa matanug enggu sangat a 'gkangalidu i ginawa nin lu sa Rama, sangat a 'bpaguguliangan ni Rakil su manga wata nin taman sa di sekanin pegkiug 'bpelimpangen kagina da den su manga wata nin.”^q

Su Kinapambalingan nu Kadenan kani Yusup lu sa Israil

¹⁹Na guna den matay su Datu Hirud na pibpayagan menem'u malaikat'u Kadenan si Yusup lu sa Egypt sa ukit a taginepen sa nia nin lun pidtalu na ²⁰“Embangun ka, ka kua ka su wata enggu su ina nin ka embalingan kanu lu sa Israil kagina minatay den su pegkiug 'bpagimatay kanu wata.” ²¹Daka mimbangun mambu sekanin ka kinua nin su wata enggu su ina nin ka mimbalingan silan lu sa Israil.

²²Ugaid'a guna katawi ni Yusup i nia nakasambi a pendatu sa Yudia na su wata bun nu Hirud a si Arkilus na 'gkagilekan sekanin pembalingan lu. Na sinapalan mambu sekanin nu Kadenan sa ukit bun na taginepen tembu lu silan tinemalus sa prubinsia a Galili. ²³Na guna silan makauma lu na lu silan migkaleben kanu dalepa a bedtuan sa Nasarit. Kagina ka maitu na natuman sia ba su kadtalu nu Kadenan a sia nakanggulalan kanu manga nabi a “Bedtuan sekanin^r sa taw sa Nasarit.”

---

^p 2:15 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Husia 11 ayat 1.

^q 2:18 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Yaramias 31 ayat 15.

^r 2:23 Su sekanin sia a nalabit na su Isa al-Masih. Sekanin bun su nalabit a bedtuan sa taw sa Nasarit.

Mataya 3

Su Usiatan nu Nabi Yahiya enggu su Kapedsalawat'in kanu manga Taw

(Markus 1:1-8; Luk 3:1-18; Yuhan 1:19-28)

3¹ Na naipus su manga timpu na nakauma su Yahiya a 'Bpanalawat^s ka 'bpangusiat lu kanu tawan-tawan a dalepa sa Yudia ² sa nia nin ibpangusiat na "Edtataubat kanu! Ka masupeg den a benal su kandatu nu Kadenan." ³ Na su Nabi Yahiya bun ba a nia su pedtalun nu Nabi Isayas sia kanu kitab a

"Aden 'bpananawag sa matanug lu kanu tawan-tawan a dalepa sa

'Pagadil'u su lalan a 'bpagukitan nu Mapulu!^t

Pakatidtu nu su entu a 'bpagukitan nin!' "^u

⁴ Na su Yahiya na mimbalegkas sa ebpun sa bumbul'a unta enggu midsabitan sa upis'a binatang. Nia nin pegken na tapudi enggu teneb. ⁵ Na kanu entu ba na pibpawangan sekanin nu manga taw sa Awrusalim enggu manga taw a ebpun den kanu langun na ped pan a dalepa sa Yudia enggu lu kanu edsalipaga nu lawas'a ig'u Jordan. ⁶ Na inipangumpaya nilan su manga kabaladusan nilan entu pan ka sinalawatan silan nu Yahiya lu kanu lawas'a ig'u Jordan.

⁷ Ugaid'a guna mailay nu Yahiya i namakauma lu su madakel a taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu Sadusiyu' ka papedsalawat silan na nia nin pidtalu kanilan na "Sekanu a manga tupu nu manga nipay! Entain i midtalu sa lekanu sa mapukas kanu kanu pakauma a lipunget'u Kadenan? ⁸ Enggalebek kanu man sa kapianan a mana su penggalebeken nu taw a tidtu a midtaubat entu pan ka mapukas kanu kanu entu.

⁹ Di nu semaligi i kagina ka tupu kanu nu Nabi Ibrahim na mapukas kanu sa entu. Ka nia taman a madtalu ku sa lekanu na apia su manga

---

^s **3:1 Yahiya a 'Bpanalawat** Na nia bun ba su pedtawagen tanu sa Nabi Yahiya. Sekanin su 'bpanalawat kanu timpu a entu.

^t **3:3 Su Mapulu** sia a nalabit na su Isa al-Masih.

^u **3:3** Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 40 ayat 3.

^v **3:7 Su taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu Sadusiyu** na embidaya a lumpukan nu manga Yahudi kanu timpu nu Isa al-Masih. Embidaya bun su paginugut'ilan. Su nia a manga taw na nia nilan kapegkailay kanu ginawa nilan na balaagama a benal silan. Ugaid'a sia kanu Yahiya na dikena senep sa atay i kabpagagama nu dua a nia a lumpukan nu manga Yahudi. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu lumpukan a Parisiyu enggu Sadusiyu sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu sia kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Mataya 3

watu ba a nia na magaga nu Kadenan maluy sa tupu nu Nabi Ibrahim!
10 Na nakakayang den man su kapa a ipedtebped kanu manga dalig'u kayu. Ka apia ngin a kayu a dili 'bpagunga sa mapia na 'bpanebpeden enggu ibpangidtug lu kanu apuy a pegkaleg."

11 Na nia nin pan pidtalu na "Pedsalawatan ku sekanu sa ig a tanda nu kapedtaubat'u ugaid'a aden makatundug sa laki a labi lawan pan kumin sa laki ka apia su kapananggit ku kanu ampis'u ay nin na di aku makadait. Na su mama a nia a pakatundug sa laki na salawatan kanu nin kanu Suti a Ruh enggu apuy."^w 12 Na pegkapetan nin den su 'bpagusalen nin sa kapapembayug ka papedsenggayan nin su matimegas enggu su ukap. Na su matimegas na itagu nin kanu kamalig a 'bpelimudan kanu bantad ugaid'a su ukap na tutungen nin lu kanu apuy a di den pebpatay."

Su Kinasalawat kanu Isa al-Masih

(Markus 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Na kanu entu ba a manga kutika na nakauma su Isa al-Masih lu kanu lawas'a ig'u Jordan a ebpun sa Galili ka papedsalawat sekanin kanu Yahiya. 14 Ugaid'a pegkiugan pedsapal'u Yahiya su kapapedsalawat'in taman sa nia nin lun pidtalu na "Ngintu ka seka den i sinemia? Saki paman i pakanasisita kanu salawat'engka." 15 Ugaid'a nia inisawal'u Isa al-Masih na "Suguti aku saguna, ka dait man a manggula ta i nia ka enggu matuman su langun na wagib a pigkahanda nu Kadenan." Daka sinugutan den mambu sekanin nu Yahiya. 16 Na endaw demun i kinambuat'u Isa al-Masih kanu ig sa kanu kinasalawat lun na nakatekaw demun mimbuka su langit enggu nailay nin su Ruh nu Kadenan a nangalimbaba lu sa lekanin a linemagid sa malapati. 17 Daka aden suala a ebpun sa sulega a nia nin pidtalu na "Nia ba su Tunggal a wata^x ku a pinadtaya enggu sangat a 'gkasuat aku sa lekanin."

---

^w 3:11 salawatan kanu nin sa apuy Na nia nin maena sia kanu manga ped a alim na pedsutin nu Kadenan su taw a 'bpamaginugut sa lekanin sia pakanggulalan kanu kamalasaan a mana su kapedsayab kanu manga putaw sia sa apuy asal'a 'gkaawa su tangis'in. Nia menem ped a maena nu nia na pantag sa kukuman nu Kadenan kanu manga taw a di pedtaubat. Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 26 ayat 11; 66 ayat 15 taman sa 16 enggu ayat 24.

^x 3:17 Su Tunggal a wata sia na su Isa al-Masih. Nia sabap a kinagelal lun sa Tunggal'u Kadenan na kagina ebpun demun sekanin kanu Kadenan sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Tunggal'u Kadenan sia kanu Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Mataya 4

Su Kinasasat'u Datu na Giadsal kanu Isa al-Masih

(Markus 1:12-13; Luk 4:1-13)

4 ¹Daka pinananggit'u Ruh nu Kadenan su Isa al-Masih kanu tawan-tawan a dalepa ka enggu masasat'u Datu na Giadsal.^y ²Na mibpuasa su Isa al-Masih lu sa dalem'a nakapatpulu gay enggu nakapatpulu kamagabi, na nagutem a benal sekanin kanu kinaipus'u entu. ³Daka sinemupeg sa lekanin su 'Bpanasat sa nia nin lun pidtalu na "Amaika seka su Tunggal'u Kadenan, na edtalu ka sa manga watu a nan i embaluy silan a pan." ⁴Ugaid'a nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Nia man nakadalem kanu kitab na 'Dikena bu man sia mauyag i taw kanu kakan nin sa pegken ka sia man kanu uman i kadtalu a ebpun kanu Kadenan.'^z" ⁵Daka pinananggit'u Datu na Giadsal su Isa al-Masih lu kanu puntiuk'u Suti a 'Bpagagaman lu sa Awrusalim ⁶ka nia nin lun pidtalu na "Amaika seka su Tunggal'u Kadenan na tibpu ka kun na! Kagina nia man nakasulat kanu kitab na 'Sugun nu Kadenan su manga malaikat'in sa katiakap'ilan sa leka taman sa sapipin ka nilan ka enggu di kagkaidan su manga ay nengka lu kanu manga watu.'^a" ⁷Nia menem pidtalu nu Isa al-Masih na "Nia pan nakasulat kanu kitab na 'Di ka man pembatalua su Kadenan a Mapulu.'^b" ⁸Na pinananggit menem sekanin nu Datu na Giadsal lu kanu malambeg a benal a palaw ka inipailay nin lun su langun nu pendatuan sia sa liwawaw na dunia enggu su bagel enggu kakawasan nu langun nu entu a pendatuan. ⁹Na nia nin pidtalu kanu Isa al-Masih na "Langun nu nia ba na inggay ku sa leka amaika semugiud ka sa laki ka simban aku nengka." ¹⁰Daka nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Saitan! Awa ka sia. Kagina nia man nakadalem kanu kitab na 'Simba ka su Kadenan a Mapulu sa sekanin bu i paginugutan nengka.'^c" ¹¹Guna su maitu na tinagak sekanin nu Saitan, saleta mambu na nakauma su manga malaikat ka tiniakapan nilan sekanin.

---

^y 4:1 **Datu na Giadsal** Nia ba su datu na manga saitan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Datu na Giadsal sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab a mailay* kanu kapupusan nu nia a kitab.

^z 4:4 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 8 ayat 3 sia kanu Kitab Taurat.

^a 4:6 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 91 ayat 11 taman sa 12 sia kanu Kitab Zabur.

^b 4:7 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 6 ayat 16 sia kanu Kitab Taurat.

^c 4:10 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 6 ayat 13 sia kanu Kitab Taurat.

Mataya 4

Su Kinaludsu Mangusiat'u Isa al-Masih

(Markus 1:14-15; Luk 4:14-15)

12-13 Na guna makineg'u Isa al-Masih i nabilanggu su Yahiya na minuli sekanin sa Nasarit a sakup'u Galili. Ugaid'a tinemalus sekanin kanu dalepa a Kapurnaum ka lu den ba sekanin migkakaleben. Na su Kapurnaum na masiken kanu ligid'u lanaw nu Galili a sakup'u kalupan na Sibulun enggu Naptali. 14 Na kanu nia a nanggula na natuman su inisulat'u Nabi Isayas sia kanu kitab a

15 "Su kalupan na Sibulun enggu su kalupan na Naptali a su lalan a 'bpawang sa lanaw, su dalepa lu kanu lipag'u lawas'a ig'u Jordan, su Galili a pendalepan nu manga dikena-Yahudi,

16 na su manga taw lu a sia 'bpaguyag-uyag kanu malibuteng na nakailay silan sa maliwanag a sangat i katayaw nin.^d

Na sinemebang den su maliwanag kanu inged a sia 'bpaguyag-uyag su taw nin kanu malibuteng^e a 'bpagalung-alung su kapatay."^f

17 Iganat kanu entu a kutika na minebpun mangusiat su Isa al-Masih sa "Edtataubat kanu! Ka masupeg den a benal su kandatu nu Kadenan."

Su Kinapaunut'u Isa al-Masih kanu Pat Kataw a Pabibiala

(Markus 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Na gagalu nu kabpelalakaw nu Isa al-Masih lu kanu ligid'u lanaw nu Galili na nailay nin su edsuled a si Simiun a bedtuan bun sa Pitru enggu si Anduk a 'bpamiala ka entu ba i pantialian nilan na kapamiala sa seda. 19 Nia nin pidtalun kanilan na "Sia kanu ka unut kanu sa laki ka baluyn ku sekanu a mamiala sa taw a mana bun su kabpamiala nu sa seda." 20 Na kanu entu demun ba na tinagak'ilan su manga biala nilan ka minunut silan kanu Isa al-Masih. 21 Na kanu kapedtalus'u Isa al-Masih 'bpelakaw na nailay nin menem su edsuled a si Yakub enggu si Yuhan. Lu silan kanu awang a kaped'ilan su ama nilan a si Zabidi

^d 4:16 Su maliwanag a sangat i katayaw nin sia na su Isa al-Masih.

^e 4:16 'bpaguyag-uyag su taw nin kanu malibuteng Nia maena nu 'bpaguyag-uyag sia kanu malibuteng na dala sabut'in kanu Kadenan.

^f 4:15-16 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 9 ayat 1 taman sa 2.

Mataya 4, 5

ka pengguguden nilan su manga biala nilan. Na inenggat silan nu Isa al-Masih sa kaunut'ilan sa lekanin. ²²Na kanu entu demun ba na tinagak'ilan su awang'ilan enggu su ama nilan ka minunut silan kanu Isa al-Masih.

**Su Kinapamandu enggu su Kinapagkapia nu Isa al-Masih
kanu aden manga Sakit'in**

(Luk 6:17-19)

²³Na linapat'u Isa al-Masih su lusud'u Galili ka 'bpamamandu sekanin lu kanu manga pedsambayanan nu manga Yahudi enggu ibpangusiat'in su Mapia a Tutuma pantag kanu kapendatu nu Kadenan taman sa papegkapan nin su langun nu sakit enggu penggedamen nu manga taw. ²⁴Na nakapayapat bun kanu lusud'u Syria su makapantag sa lekanin. Na pinamananggit sa lekanin su langun nu aden sakit'in enggu pamenggedamen nin, su manga pedtala sa masakit, su inasukan nu manga saitan enggu su manga pamedsaingen taman kanu manga di pamakalakaw ka pinagkapia nin silan. ²⁵Na inunutan sekanin nu madakel a benal a taw a ebpun sa Galili, Awrusalim taman kanu ped a dalepa sa Yudia enggu Dikapulis⁸ taman kanu ped a dalepa sa sebangan nu lawas'a ig'u Jordan.

Su Panduan pantag kanu Ngin i Mapia a Benal kanu Taw

(Luk 6:20-23)

5 ¹Na guna mailay nu Isa al-Masih su madakel a taw na tinemakedeg sekanin lu kanu palaw ka lu ba sekanin nagagayan. Na sinupegan sekanin nu 'bpamangunut lun. ²Daka linudsuan nin silan mamandu sa nia nin pidtalu na

³“Mapia den a benal kanu manga taw a katawan nin i nasisita nilan a benal su Kadenan ka su silan ba a entu i malusud kanu kapendatu nu Kadenan.

⁴Mapia den a benal kanu manga taw a sangat a 'gkangalidu i ginawa nin ka pagkabagelen nu Kadenan su atay nilan.

---

⁸ 4:25 **Dikapulis** Nia nin maena sa basa a Grik na *sapulu a ciudad*. Masela i nia a dalepa lu matampal sa sebangan nu lanaw nu Galili enggu lawas'a ig'u Jordan. Aden bun pegkaleben a manga Yahudi kanu nia a manga dalepa ugaid'a nia kadakelan a pegkaleben lun na dikena-Yahudi a manga taw.

Mataya 5

- ⁵ Mapia den a benal kanu manga taw a ibaba nin i ginawa nin ka matalima nilan su inibpasad'u Kadenan a su bagu a dunia a da pan mauma.^h
- ⁶ Mapia den a benal kanu manga taw a sangat a 'bpaginapasen nin su katidtu ka inggay nu Kadenan su entu kanilan.
- ⁷ Mapia den a benal kanu manga taw a malimu sa ped'in ka ikalimu bun silan nu Kadenan.
- ⁸ Mapia den a benal kanu manga taw a pinadsatiman nin i itungan nin kanu Kadenan ka mailay nilan su Kadenan.ⁱ
- ⁹ Mapia den a benal kanu manga taw a nia nin pangilayn na kapamagayun ka kabedtuan silan sa wata nu Kadenan.^j
- ¹⁰ Mapia den a benal kanu manga taw a 'bpamungkaidanan sabap sa penggulan nilan su kaikelasan ka malusud silan kanu kapendatu nu Kadenan.

¹¹ "Mapia den a benal sa lekanu amaika pagkayan kanu enggu 'bpamungkaidanan kanu taman sa 'bpamelabiten kanu sa langun den a kawagan enggu kabudtud sabap sa laki. ¹² Na edsisigalaw kanu den ka masela i balas'u lu sa sulega. Ka apia man su manga nabi a nangauna pan sa lekanu na pinamungkaidanan nilan bun.

Su Panduan nu Isa al-Masih pantag kanu Timus enggu Palitan a Dait a Ilingan nu 'Bpamangunut lun

(Markus 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ "Sekanu na mana kanu bun timus'u sakadunia. Na amaika kaawan na katimus su timus na di den makambalingan su katimus'in na da den katagan nin ka idtug bun den enggu dakudaken nu taw. ¹⁴ Na sekanu na mana kanu bun palitan nu sakadunia. Ka mana bun man su siudad kanu untul'u palaw na di makapagena su entu. ¹⁵ Na dala man temutud sa palitan

^h **5:5 bagu a dunia a da pan mauma** Nia ba su mauma a kandatu nu Kadenan sia sa dunia a da den saitan a pedsasat.

ⁱ **5:8 mailay nilan su Kadenan** Su pembitalan a kailay kanu Kadenan sia na lu sa sulega. Na su manga taw a nalabit sia a pinadsatiman nin i itungan nin kanu Kadenan na silan su manga taw a madalem i kapegakilala nilan kanu Kadenan apia sia pamun silan sa dunia.

^j **5:9 wata nu Kadenan** Na dikena nia nin maena i matakapala a wata nu Kadenan ka apia entain i 'bpaginugut kanu Isa al-Masih na inenggan sa kawagib a mabaluy a timbang a manga wata nu Kadenan a dikena nia nin ukit i mana su kapembata nu manusia atawa ka su lilini nu manusia udi na mana su lilini nu 'gkalumaya ka kahanda nu Kadenan. Mailay i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 12 taman sa 13.

Mataya 5

sa dapengan nin ka nia pan mula na ibetad'in kanu 'bpanaguan sa palitan ka enggu 'gkatayawan su langun nu taw nu walay. ¹⁶Na dait a maitu kanu bun ba, itayaw nu su palitan nu kanu manga taw ka enggu nilan mailay su mapia a galebek'u ka asal'a mapugi nilan su Ama nu a lu sa sulega.^k

Su Panduan pantag kanu Katuman kanu Kasuguan

¹⁷“Na di nu 'bpagitunga i nia ku kinasia na 'bpagawan ku sa katagan su kasuguan nu Musa atawa ka su kadtalu nu ped a manga nabi. Ka nia ku kahanda sa kinasia ku na dikena 'bpagawan sa katagan ka makin ku pedtumanen^l su entu. ¹⁸Saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i taman sa aden pan langit enggu lupa na apia satiman a batang kanu kasuguan na dala madala lun taman a di matuman su entu. ¹⁹Kagina ka maitu na apia entain i mawa sa katagan kanu apia mapegkag sa langun a kasuguan taman sa ipamandu nin i kaawa lun sa katagan na malusud sekanin kanu mababa sa langun a taw sia kanu kandatu nu Kadenan. Ugaid'a apia entain menem i maginugut kanu kasuguan taman sa ipamandu nin su entu na su entu ba a taw na malusud sia kanu manga balapantag a manga taw sia kanu kandatu nu Kadenan. ²⁰Na pedtalun ku sa lekanu i amaika di nu kalawanan su kabpagikelas'u manga gulu nu pangitaban enggu su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu^m na natalatantu a di kanu malusud kanu kapendatu nu Kadenan.

Su Panduan pantag kanu Kakalipunget

²¹“Nakineg'u den i nadtalu paganay kanu nangauna a manga taw i 'Da kanu 'bpangimatay.ⁿ Apia entain a taw i mimatay na mait sa 'bpamimitialan.' ²²Ugaid'a pedtalun ku sa lekanu i apia entain a taw i malipunget sa kaped'in na mait kanu kukuman nu Kadenan. Na

---

^k 5:16 **Ama nu a lu sa sulega** Su Ama sia a linabit na su Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ama nu a lu sa sulega sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^l 5:17 Nia maena nu **pedtumanen** sia na dikena bu ipenggulalan ka ibpamandu nu Isa al-Masih pan u ngin i tidtu-tidtu a maena nu manga kasuguan enggu panun i ukit a kanggulalan lun.

^m 5:20 **lumpukan a Parisiyu** Su lumpukan a Parisiyu na balaagama a lumpukan nu manga Yahudi enggu mabagel silan kanu timpu nu Isa al-Masih. Initimbang'ilan i ginawa nilan sa silan bu i matidtu a manga taw kanu entu a timpu kagina 'bpagapasan nilan penggulalan su langun nu kasuguan nu agama nu manga Yahudi. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu lumpukan a Parisiyu sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu sia kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

ⁿ 5:21 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 20 ayat 13 enggu Diutirunumi 5 ayat 17 sia kanu Kitab Taurat.

Mataya 5

apia entain menem i edtalun nin sa ped'in i 'Dupang ka' na nanget a kapamayadan nin kanu Kadenan su entu. Na maitu bun ba, apia entain menem i edtalun nin sa ped'in i 'Buneg ka' na wagib a idtug sa apuy sa naraka. ²³Na amaika pegkurban^o ka lu kanu pegkurbanan, na nagkalendem'engka i aden taw a nasakit i ginawa nin sa leka ²⁴na itabun nengka demun pan su ipegkurban nengka kanu kasangunan nu pegkurbanan ka 'bpawangi ka muna su entu a taw ka ipagayun nengka entu pan ka embalingan ka, ka 'gkurban ka den.

²⁵"Amaika aden taw a mangaden sa leka sa bitiala na ipagayun nengka den gagalu na di kanu pan pakauma kanu walay nu kukuman ka tabia bun ka tabanan ka na ipalad ka nu 'bpangukum kanu tameng ka enggu ka mabilanggu. ²⁶Na saben-sabenal a pedtalun ku sa leka i taman sa di nengka kabayadan langun na di ka makaliu lu ba.

Su Panduan pantag kanu Kagkiuga

²⁷"Na nakineg'u den i nadtalu paganay i 'Da kanu 'gkiuga.'^p ²⁸Ugaid'a pedtalun ku sa lekanu i apia entain a mama a ilayn nin bu su babay sa aden 'gkapagitung'in lun a di mapia na pegkiuga atawa ka pedsina den sekanin sia kanu atay nin. ²⁹Na amaika su kawanan a mata nengka i kadsabapan na kandusa nengka na suat ka su entu ka idtug'engka ka nia tinemu i madala i satiman a edsiap-siapan na lawas'engka kumin sa langun na lawas'engka na makaidtug sa naraka. ³⁰Na amaika menem ka su kawanan a lima nengka i kadsabapan na kandusa nengka na putuk ka su entu ka idtug'engka ka nia tinemu i nia madala su satiman bu a edsiap-siapan na lawas'engka kumin sa langun na lawas'engka den i makaidtug sa naraka.

Su Panduan pantag kanu Kambelag

(Mataya 19:9; Markus 10:11-12; Luk 16:18)

³¹"Nadtalu bun paganay i 'Apia entain a mama i embelag sa kaluma nin na enggan nin su kaluma nin sa kasulatan sa kambelag.'^q ³²Ugaid'a pedtalun ku sa lekanu i apia entain a mama i imbelag'in su kaluma nin

---

^o 5:23 **pegkurban** Katatapan a ipegkurban na binatang a pedsumbalin muna entu pan ka penggepulen kanu untul'u pegkurbanan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^p 5:27 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 20 ayat 14 enggu Diutirunumi 5 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

^q 5:31 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 24 ayat 1 sia kanu Kitab Taurat.

Mataya 5

na timbang a papegkiugan nin su kaluma nin, nia tabia na migkiuga su kaluma nin a entu. Na apia entain i mangaluma kanu kaluma nin na pakagkiuga bun.

Su Panduan pantag kanu Kadsapa

³³“Na nakineg’u bun i nadtalu kanu nangauna a manga taw i ‘Da kanu edsapa sa dikena benal ugaid’a u ngin i inidsapa nu na makin nu tuman sia kanu adapan nu Kadenan.’” ³⁴Ugaid’a pedtalun ku sa lekanu i da kanu a benal edsapa sa magidsan pan i makalalagit’u su sulega ka nia ba su kulesi nu Kadenan ³⁵enggu su dunia ka nia ba su ’bpaguntulan nu Kadenan kanu ay nin. Di nu bun ibpelalagit su Awrusalim ka nia ba su dalepa nu Datu nu manga datu,^s ³⁶udi na su ulu nengka ka apia satiman a buk’engka na di nengka ’gkagaga papegkaputi udi na papegkaiitem. ³⁷Uway ka den amaika ‘Uway,’ u dili menem na ‘Dili.’ Ka u edsapa ka pan na ebpun den i entu kanu Saitan.^t

Su Panduan pantag kanu Kasuli

(Luk 6:29-30)

³⁸“Nakineg’u bun a nadtalu i ‘Mata sa mata enggu ngipen sa ngipen,’”^u ³⁹ugaid’a pedtalun ku sa lekanu i di nu ’bpagatui su taw a penggula sa lekanu sa mawag. Ugaid’a makin nia ka enggula na u aden temebpi kanu kawanan a pipi nengka na ilengi nengka pamun sa lekanin su biwang a pipi nengka. ⁴⁰Na u aden menem taw a igkukum ka nin asal’a makua nin su balegkas’engka na inggay nengka pamun su lambung’engka sa lekanin. ⁴¹Amaika aden taw a itegel’in mapapananggit sa leka su it’in sa sakakilumitru i kawatan nin na pananggit ka su entu sa dua kakilumitru i kawatan nin. ⁴²Na su ’bpangeni sa leka na enggi ka, enggu su pedsembay sa leka na di ka pebpalawi.

---

^r 5:33 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 19 ayat 12, Manga Bilangan 30 ayat 2 enggu Diutirunumi 23 ayat 21 sia kanu Kitab Taurat.

^s 5:35 Su **Datu nu manga datu** sia na su Kadenan.

^t 5:37 Su **Saitan** sia na nia nin maena sa basa a Grik na *Daluaka*. Na sekanin su Datu na Giadsal a mapulu sa langun nu manga saitan.

^u 5:38 **mata sa mata enggu ngipen sa ngipen** Nia kitabanan kanu timpu nu Nabi Musa na “Mata sa mata enggu ngipen sa ngipen” na nia nin maena na upama ka kapalian nengka su mata nu kaped’engka na maitu bun ba i ipakaid sa leka enggu amaika kasepuan nengka sa ngipen su kaped’engka na maitu bun ba i ipakaid sa leka. Mailay i nia sia kanu Kinaliu 21 ayat 23 taman sa 24 sia kanu Kitab Taurat.

Su Panduan pantag kanu Kakalimu kanu Kuntela

(Luk 6:27-28; Luk 6:32-36)

⁴³“Na nakineg’u bun i nadtalu paganay i ‘Ikalimu nengka su ped’engka^v enggu kabensi ka su kuntela nengka.”^w ⁴⁴Ugaid’a pedtalun ku sa lekanu i ikalimu nu su kuntela nu enggu ipangeni-ngeni nu su ’bpamungkaid sa lekanu ⁴⁵ka amaika maitu na katawan i sekanu na wata kanu nu Ama nu a lu sa sulega. Ka dikena bu su mapia a taw i papedsindawan nu Kadenan sa senang ka apeg’u mawag a taw enggu dikena bu nia nin pabpagulanan su matidtu a taw ka apeg’u dikena matidtu a taw. ⁴⁶Na amaika nia nu bu ikalimu su malimu sa lekanu na di nu ’bpaginagkay i balasan kanu nu Kadenan. Dikena ba man bun ba i penggulan nu ’bpamangubela sa buwis?^x ⁴⁷Na amaika nia nu bu salamen su suled’u na ngintu, mapia den a benal i entu a pinggalebek’u kumin kanu ped a taw? Dikena ba man bun ba su penggalebeken nu manga taw a dikena-Yahudi?^y ⁴⁸Kagina ka maitu na nia dait sa lekanu na dala limban nu a mana su Ama nu a lu sa sulega.

Su Dait a Ukit a Kapangalimuan

6 ¹“Na pangingati nu i makapailay nu gaid kanu manga taw su kanggalebek’u kanu kaikelasan asal’a mapamedta kanu nilan ka amaika maitu na da den balas’u kanu Ama nu a lu sa sulega. ²Kagina ka maitu na u mangalimuan kanu na di nu den ipembuyayang kanu manga taw a mana bun su ukit’u manga taw a dikena senep sa atay i kabpagagama nilan. Na penggalebeken nilan i entu lu kanu pedsambayangan nilan enggu lu kanu lalan asal’a mapugi silan nu manga taw. Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i nakua nilan den man su balas’ilan. ³Ugaid’a sekanu na u mangalimuan kanu na di

---

^v 5:43 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 19 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

^w 5:43 **kabensi ka su kuntela nengka** Na dala i nia makadalem kanu kitab ugaid’a basi inumbal bu a upaman nu manga taw kanu paganay.

^x 5:46 Su **’bpamangubela sa buwis** na haram enggu dikena matidtu sia luyud kanu adat-betad’u manga taw a Yahudi kanu entu a timpu sabap kanu galebekan nilan. Na mababa i kapegkailay nu manga taw a Yahudi kanilan sabap kanu katalimbut’ilan sia kanu galebekan nilan.

^y 5:47 **dikena-Yahudi** Kanu paganay a timpu na su manga taw a dikena-Yahudi na dala sabut’ilan kanu Kadenan. Nia katatapan na pedsimba silan sa balahala enggu nia ukit a kabpangeni-ngeni nilan na pedsasalumanan pedtalun.

Mataya 6

nu den mapakatawi kanu biwang a lima nu u ngin i ibpangalimuan nu kawananan a lima nu ⁴ka enggu di den mapayag su entu. Na su Ama nu a lu sa sulega a pakailay kanu pinggula nu a entu i mamalas sa lekanu.

Su Dait a Ukit a Kapangeni-ngeni

(Luk 11:2-4)

⁵“Na u mangeni-ngeni kanu menem na da kanu miling kanu manga taw a dikena senep sa atay i kabpagagama nin. Nia nilan kalinian na pedtindeg silan a ’bpangeni-ngeni lu kanu pedsambayangan nilan enggu sia kanu ligid’u lalan asal’a mailay silan nu manga taw. Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i nakua nilan den man su balas’ilan. ⁶Ugaid’a sekanu na uman kanu mangeni-ngeni na ludep kanu kanu bilik ka enggu dala pakailay sa lekanu, entu pan ka pangeni-ngeni kanu kanu Ama nu a lu sa sulega a di ’gkailay. Na sekanin a pakailay kanu apia su di ’gkailay i mamalas sa lekanu. ⁷Na sia kanu kapangeni-ngeni nu na di nu den pedsasalumani su kapedtalun nu a mana bun su penggulan nu manga taw a dikena-Yahudi ka nia nilan kataw na sia kanu kalendu nu kapedtalun-talu nilan na pakikinegen silan. ⁸Na di nu silan milingi. Ka su Ama nu man na bagu nu pan ’bpangenin su ngin i nasisita nu na ’gkatawan nin den su entu. ⁹Na maya ba i ukit a kapangeni-ngeni nu
‘Hu Ama nami a lu sa sulega, dait man a ’bpagadatan su ingala nengka a suti.

¹⁰Ibpangeni-ngeni nami i makalangkap den sia sa liwawaw na dunia su kapendatu nengka taman sa matuman su kahanda nengka sia a mana lu sa sulega.

¹¹Enggi kami kanu sagugunay a makan nami.

¹²Ampun ka su kabaladusan nami sa mana bun su kinaampun nami kanu mindusa sa lekami.

¹³Di kami nengka semuguti sa masasat ugaid’a makin kami nengka itangka kanu Saitan.’^z

¹⁴Ka amaika ampunen nu man su kabaladusan nu ped’u sa lekanu na ampunen kanu bun nu Ama nu a lu sa sulega. ¹⁵Ugaid’a amaika di nu silan ampunen na su Ama nu a lu sa sulega na di kanu nin bun ampunen.

---

^z 6:13 Su Saitan sia na nia nin maena sa basa a Grik na Daluaka.

Mataya 6

Su Dait a Ukit a Kabpuasa

¹⁶“Na uman kanu 'bpuasa na di nu 'bpagilingi su manga taw a dikena senep sa atay i kabpagagama nin, pendidilimeng silan ka di nilan pedtuganulen su beneng'ilan asal'a katusan nu taw i pebpuasa silan. Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i nakua nilan den man su balas'ilan. ¹⁷Ugaid'a sekanu na u 'bpuasa kanu na 'bpia-piani nu su buk'u enggu panagupi nu su beneng'u ¹⁸asal'a di katusan nu manga taw i pebpuasa kanu. Na su Ama nu a lu sa sulega a di 'gkailay i mamalas sa lekanu. Na sekanin i pakailay kanu apia su di 'gkailay.

Su Kakawasan sa Dunia

(Luk 12:33-34)

¹⁹“Na da kanu 'bpelimud sa kakawasan sia sa dunia ka kanen bu na ligay enggu anay enggu lusudan bu na tanegkawn ka tegkawn nin. ²⁰Ugaid'a lu ka limud sa kakawasan sa sulega ka di makan lu na ligay enggu anay enggu di bun kalusudan su walay asal'a mategkaw nilan. ²¹Ka u endaw man i kakawasan nengka na lu bun ba i pamusungan nengka.

(Luk 11:34-36)

²²“Su mata na su palitan nu badan, na amaika su mata nengka ka matingaw na 'gkaliwanag su badan nengka. ²³Ugaid'a amaika su mata nengka ka malebug na 'gkalibuteng su badan nengka^a na amaika nia nengka palitan i da tayaw nin na sangat den i kalibuteng'a uyag-uyag'engka.

(Luk 16:13)

²⁴“Na dala taw a makapadsalengan nin enggalebek su dua kataw a mapulu nin ka apia ngin den na makadtalipenda nin su sakataw ka su sakataw bu i kanggalebekan nin sa mapia, sakataw bu i makakalimu nin

---

^a 6:22-23 amaika su mata nengka ka matingaw na 'gkaliwanag su badan nengka ... amaika su mata nengka ka malebug na 'gkalibuteng su badan nengka Nia ped a maena nu nia a ayat na amaika senep sa atay su kapedsangul'engka kanu Kadenan, na mana bun nu matingaw a mata a malinawag i kailay nin. Na amaika menem ka dikena senep sa atay su kapedsangul kanu Kadenan ka nia nengka 'bpaginapasen na su kakawasan sa dunia na mana bun su malebug a mata a da mailay nin.

Mataya 6

ka makapadtaday nin su sakataw. Na di nengka man makapadsalengan su kasimba nengka kanu Kadenan enggu su kapangilay nengka sa kakawasan sa dunia.

Su di Dait a Kalidu sa Ginawa pantag kanu Kauyag

(Luk 12:22-31)

²⁵“Kagina ka maitu na nia ku madtalu sa lekanu na di nu ’bpebidua i ginawa nu sa kauyag’u, u ngin i kanen nu atawa ka panun i kainem’u atawa ka kambalegkas’u. Dikena ba nia labi a balapantag na su ginawa nu kumin kanu makan, enggu su badan kumin kanu balegkas? ²⁶Ilay nu su manga papanuk sa kawang-kawangan, dikena silan ’bpamula atawa ka pedsabpet atawa ka ’bpebidua sa makan ugaid’a su Ama nu a lu sa sulega i papegkan lun. Na sekanu pan a entu a labi a balapantag kumin kanu manga papanuk? ²⁷Na entain sa lekanu i sia kanu kapegkalidu na ginawa nin na makapagkalendu nin su umul’in sa apia sakauras bu?

²⁸“Na makapantag menem sa kapembalegkas na enduken ka ’gkaliduan nu sa ginawa su entu? Edsusuliman nu su manga ulak sa benday u panun i kapegkasela nilan. Dikena silan penggalebek atawa ka ’bpagaul ²⁹ugaid’a edtalun ku sa lekanu i apia su Ragya Sulaiman^b a kawasa den a benal na dala kalepengi na kapia na balegkas’in su kapia nu apia satiman bu kanu manga ulak ba a nia. ³⁰Na su manga utan kanu benday na pedtuganulen bun nu Kadenan apia sagugunay bu i kabpaguyag’in ka kanu temundug a gay na tutungen bun, na nia pan a entu i sekanu? Nga den a kanaut’a salig i lekanu a nan kanu Kadenan.

³¹“Kagina ka maitu na di nu den ’bpebidui sa ginawa u ngin basi i kanen nu, u panun basi i kainem’u atawa ka kambalegkas’u. ³²Ka su manga taw a dala sabut’in kanu Kadenan na maitu bun ba i ’bpaginapasesen nin. Na ’gkatawan bun man nu Ama nu a lu sa sulega i nasisita nu su langun nu entu. ³³Ugaid’a nia nu muna paginapas na su kapendatu nu Kadenan enggu su kaikelasan nin ka su langun nu nia ba na matalima nu bun. ³⁴Kagina ka maitu na di nu den ’bpebidui sa ginawa su makatundug a gay ka nia nu bu pagitunga na su

---

^b 6:29 Su Ragya Sulaiman na isa kanu manga datu nu Israil. Wata sekanin nu Nabi Daud.

Mataya 6, 7

sagugunay bu ka su makatundug a gay na salakaw menem i entu a lidu na ginawa.”

Su Kapanendit sa Ped'engka

(Luk 6:37-38; Luk 6:41-42)

7 ¹Pidtalun pamun nu Isa al-Masih i “Da kanu manendit kanu ped’u ka enggu di kanu bun wagiban nu Kadenan. ²Kagina u ngin i isendit’u kanu ped’u na maitu bun ba i iwagib sa lekanu nu Kadenan. Na u ngin i kasela na ipedsendit’u kanu ped’u na maitu bun ba i kasela na iwagib sa lekanu. ³Ngintu ka nia nengka madsima na su puling’u ped’engka inunta na su puling’engka a manga mana den lendu i kasela nin na di nengka madsima? ⁴Atawa ka panun ba i kapedtalun nengka kanu ped’engka sa ‘Sia ka, ka iawa ku i puling’engka a nan,’ inunta na manga mana den lendu i kasela nu puling’engka? ⁵Seka a dikena senep sa atay i kabpagagama nin na iawa nengka muna su puling’u mata nengka a manga mana den lendu i kasela nin ka enggu nengka mailay sa mapia su kaawa nengka kanu puling’u ped’engka.

⁶“Na di nu menggay kanu manga asu su suti a langun-taman ka edtaliungan kanu nin bun mebut. Atawa ka di nu midtug kanu manga taw sa lupa su manga muntia ka dakudaken nilan bu.

Su Kapangeni kanu Kadenan

(Luk 11:9-13)

⁷“Pangeni kanu man ka enggan kanu, pangilay kanu ka makatun kanu, panutuk kanu ka ukan kanu. ⁸Ka apia entain man i mangeni na makatalima, na su ’bpangilay na makatun enggu su ’bpanutuk na kaukan.

⁹“Na entain ba sa lekanu sia a manga lukes i amaika mangeni su wata nin sa pan na nia nin lun inggay na watu, ¹⁰udi na u mangeni sa seda su wata nin na nia nin lun inggay na nipay? ¹¹Na apia ngin den man i kawag’a palangay nu na katawan nu menggay sa mapia su wata nu. Na nia pan a entu su Ama nu a lu sa sulega a mataw menggay sa mapia kanu apia entain a mangeni sa lekanin!

¹²“Kagina ka maitu na nia nadtimuan nu kasuguan a inisulat’u Musa enggu su panduan nu manga nabi na ‘Nia nu enggula kanu ped’u na u ngin i kalinian nu a enggulan nu ped’u sa lekanu.’ ”

Mataya 7

Su Masimpit a Lalan

(Luk 13:24)

¹³Na pidtalu pan nu Isa al-Masih i “Sia kanu ukit kanu masimpit a bengawan. Ka su bengawan a ibpawang sa kabinasan na maulad enggu madaya i lalan nin. Na madakel i ’bpagukit lun. ¹⁴Ugaid’a su bengawan a ibpawang sa uyag-uyag a da taman nin^c na masimpit enggu dikena malemu a ’bpagukitan. Na paidu bu i pakatun lun.

Su Kapangingat kanu manga Taw a ’Bpenabi-nabi

(Luk 6:43-44)

¹⁵“Pangingat kanu kanu manga ’bpenabi-nabi a ’bpamamandu sa di pakatidtu. Semupeg silan sa lekanu a mana bun silan manga bili-bili. Ugaid’a nia nin kabantang na mana silan asu sa damakayu a dupang. ¹⁶Na makilala nu silan sia kanu galebek’ilan. Ka di man munga su kayu a teneken sa ubas atawa ka unga na kayu a igus. ¹⁷Na su mapia a kayu na nia nin bun unga na mapia. Ugaid’a su di mapia a kayu na nia nin bun unga na di bun mapia. ¹⁸Ka di man makaunga sa di mapia su mapia a kayu. Maitu bun ba su di mapia a kayu na di bun makaunga sa mapia a unga. ¹⁹Na langun na kayu a di ’bpagunga sa mapia na ’bpaneppeden ka ibpagidtug kanu apuy. ²⁰Na maya ba i kakilala nu kanilan, na sia kanu galebek’ilan.

Su manga Taw a di Pegkilalan nu Isa al-Masih

(Luk 13:25-27)

²¹“Dikena langun na pedtawag sa laki sa ‘Mapulu, Mapulu’ na makalusud kanu kandatu nu Kadenan ka nia bu makalusud na su penggalebek kanu kahanda nu Ama ku a lu sa sulega. ²²Ka sia kanu Gay a Mauli na madakel a taw i temawag sa laki sa ‘Mapulu, Mapulu, dikena ba inipayag’ami bun su kadtalu nu Kadenan sia nakanggulalan kanu ingala nengka enggu namugaw kami bun sa saitan taman sa napailay kami sa manga kangagaipan sia nakanggulalan kanu ingala

---

^c 7:14 uyag-uyag a da taman nin Su nia na dikena kakawasan sa dunia. Ka su uyag-uyag a da taman nin na nia ba su matalima nu taw amaika semalig silan kanu Isa al-Masih. Na apia entain i makatalima kanu nia ba na di den temala sa kasiksan lu sa Mauli a Gay.

Mataya 7, 8

nengka?’ ²³Na nia ku mambu isumpat kanilan na ‘Di ku a benal sekanu kangatawan. Awa kanu sia, sungkang a manga taw.’ ”

Su Embalangan a Pembudsud sa Walay

(Luk 6:47-49)

²⁴Na pidtalu pan nu Isa al-Masih i “Apia entain i ’bpakikineg kanu kadtalu ku taman sa ipenggulalan nin su entu na nia nin kalagidan na mana su mama a balaitungan a mimbalay na lu nin inibudsud sa mabagel kanu lakungan a watu. ²⁵Na guna makauma su ulan taman sa migkadalem enggu sinemambel sa sangat i kabandes’in a pakasugat kanu walay na da bun mageba su walay ka mabagel i kinabudsud’in lun.

²⁶“Na apia entain menem i ’bpakikineg kanu kadtalu ku ugaid’a di nin ipenggulalan su entu na nia nin menem kalagidan na mana su mama a dala itungan nin a mimbalay na lu nin inibudsud kanu damapedtad. ²⁷Na guna makauma su ulan taman sa migkadalem enggu sinemambel sa sangat i kabandes’in a pakasugat kanu walay na nabinasa sa tidtu-tidtu su walay.”

Su Kinapamandu nu Isa al-Masih a aden Kawagib’in

²⁸Na guna i entu mapasad’u Isa al-Masih mangusiat kanilan na sangat a nangagaip su madakel a taw kanu kinapamandu nin ²⁹kagina ’bpamandu sekanin a mana aden kawagib’in a dikena mana kanu manga gulu nu pangitaban.

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Taw a aden Sakit’in a Debpig

(Markus 1:40-45; Luk 5:12-16)

8 ¹Na guna den makambaba su Isa al-Masih kanu bakulud na madakel a benal a taw i midtatanggunut sa lekanin. ²Daka aden mama a pedsakit sa debpig^d i sinemupeg kanu Isa al-Masih ka sinemugiud kanu kaadapan nin ka nia nin lun pidtalu na “Hu Mapulu, amaika miug ka na makapagkapia^e aku nengka.” ³Na inami nu Isa al-Masih su mama sa nia

^d **8:2** Su **debpig** sia na isa a embalangan na sakit sa lanitan a pegkaket kanu sapu. Sia sa basa a Tagalog na *ketong*. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu debpig sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab

^e **8:2** **makapagkapia** Na nia lun kadtalu sia kanu basa a Grik na *’bpelimpiun* atawa ka *pedsutin*. Su taw a aden sakit’in a debpig na sia kanu adat-betad’u manga Yahudi na haram a benal i entu. Na apia entain i makaubay atawa ka makaami kanu taw a debpigen na maharam bun. Nia ukit a kapapegkapia kanu nia a sakit na pedsutin.

Mataya 8

nin lun pidtalu na “Pegkiug aku, ’gkapia ka den saguna.” Na midsambuta demun i kinagkapia nu mama a entu. ⁴Na nia pidtalu lun nu Isa al-Masih na “Ingati ka a benal i madtalu nengka i nia kanu apia entain ugaid’a ganat ka, ka pailay ka kanu ’bpangurban enggu ’gkurban ka a mana bun su inisugu nu Nabi Musa asal’a mailay nu manga taw i nasuti ka den.”

Su Salig’u Kapitan nu Sundalu a Dikena-Yahudi

(Luk 7:1-10)

⁵Guna su nakauma su Isa al-Masih sa Kapurnaum na aden kapitan na sundalu a sinemupeg lun ka inipamagayuk’in lun i ⁶“Mapulu, su ’bpanunugun ku na pendeket bu sa ikam ka di pakalakaw enggu ’gkasakitan a benal sekanin.” ⁷Nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Uway, lemu aku ka pagkapiian ku sekanin.” ⁸Na nia inisawal’u kapitan nu sundalu na “Mapulu, di aku a benal makadait a ’bpawangan nengka pan i walay ku. Ugaid’a edtalun nengka bu man i ’gkapia su panunugun ku na ’gkapia den sekanin. ⁹Na katawan ku i entu ka apia saki na aden pan mapulu ku a pedsugu sa laki enggu aden bun manga sundalu ku a saki i pegkakataw lun, na amaika edtalun ku kanu isa kanilan i ‘Lu ka’ na lemu sekanin, u edtalun ku menem kanu ped i ‘Sia ka’ na semia sekanin. Na u edtalun ku menem kanu ulipen ku i ‘Enggalebek ka i nia’ na enggalebeken nin.”

¹⁰Guna makineg’u Isa al-Masih su nia na nagaip sekanin. Na nia nin nadtalu kanu manga taw a pedtatanggunut lun na “Sabensabenal a dala aku pamun makailay sa taw sia sa dalepa a Israil a maya ba i kasela na salig’in. ¹¹Edtalun ku sa lekanu na madakel a taw i mamakauma ebpun sa sebangen enggu sedepan^f i mamung keman kanu kanduli^g kaped’u Nabi Ibrahim, Iskak enggu Nabi Yakub sia kanu kandatu nu Kadenan. ¹²Ugaid’a madakel kanu manga taw a dait a malusud kanu kandatu nu Kadenan^h i makaidtug lu kanu kalibutengan a ’bpamanguliang sa matanug i taw nin enggu ’bpamegkiget i ngipen nin.”

---

^f 8:11 Su manga taw a ebpun sa sebangen enggu sedepan na silan su manga taw a dikena-Yahudi.

Langun nu taw sa dunia liu kanu manga taw sa Israil na amung kanu manga taw a dikena-Yahudi.

^g 8:11 Su nia a **kanduli** na sia kanu mauma a kandatu nu Kadenan sia kanu bagu a dunia sa kanu kambalingan nu Isa al-Masih.

^h 8:12 Na su nalabit sia a **taw a dait a malusud kanu kandatu nu Kadenan** na su manga taw a Israil atawa ka su manga Yahudi. Dait a silan i muna-muna a malusud kanu kandatu nu Kadenan ugaid’a su langun nu kemias kanu Isa al-Masih na maawa kanilan su entu a kawagib. Na sia den silan naluyud kanu Datu na Giadsal.

Mataya 8

¹³Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanu kapitan nu sundalu na “Uli ka den, ka manggula su ’bpangenin nengka sabap kanu salig’engka.” Saleta mambu na migkapia den su panunugun kanu entu demun ba a kutika.

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu ’Bpamedsakit enggu su manga Inasukan na Saitan

(Markus 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴Na guna lu su Isa al-Masih kanu walay ni Pitru na nailay nin su panugangan ni Pitru a babay a ’bpagiga ka pegkayaw a benal. ¹⁵Daka inami nin su lima nu panugangan ni Pitru na kanu entu demun ba na naawa su mayaw nin taman sa nakambangun sekanin ka tinalagadan nin pan su Isa al-Masih. ¹⁶Na kanu kapegkagabi na madakel i pinananggit lu sa lekanin a inasukan na saitan. Na pidtalu nin bu su manga saitan na minawa den silan taman sa pinagkapia nin bun su langun nu ’bpamedsakit lu.

¹⁷Kagina ka maitu na natuman su pidtalu nu Nabi Isayas sia kanu kitab a “Iniawa nin su manga sakit tanu enggu inaku nin su penggedamen tanu.”ⁱ

Su Dua Kataw a Pegkiug ’Bpagunut kanu Isa al-Masih

(Luk 9:57-62)

¹⁸Guna mailay nu Isa al-Masih i namakalibet sa lekanin su madakel a manga taw na inisugu nin kanu manga tagapeda nin i lempag silan kanu lanaw. ¹⁹Saleta mambu na sinemupeg sa lekanin su gulu nu pangitaban sa nia nin pidtalu kanu Isa al-Masih na “Gulu, munut aku sa leka sa apia endaw ka ’bpawang.” ²⁰Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Su manga asu sa damakayu na aden manga pesu nilan a kapangintelenan enggu su manga papanuk sa kawang-kawangan na aden manga salag’ilan a kapangintelenan ugaid’a su Kaka nu Manusia na dala dalepa nin a kapangintelenan nin.” ²¹Nia menem pidtalu nu ped kanu ’bpamangunut lun na “Mapulu, pauli aku pan muna ka apasen ku pan lemebeng su ama ku.” ²²Ugaid’a nia inisumpat’u Isa al-Masih sa lekanin na “Isalig’engka

---

ⁱ 8:17 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 53 ayat 4.

Mataya 8

den kanu namamatay i kalebeng'ilan kanu namamatay,^j unut ka den sa laki.”

Su Kinapatelen nu Isa al-Masih kanu Sambel enggu Bagel

(Markus 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³Na nageda su Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut lun kanu awang. ²⁴Da ka pan ba ka nakatingguma lu kanu lanaw su sangat i kabagel'in a sambel taman sa sama bu di pakageled'u bagel su awang'ilan ugaid'a su Isa al-Masih na pedtulug bun. ²⁵Daka pinukaw nilan su Isa al-Masih ka pidtalun nilan lun i “Mapulu, ilipuas kami nengka, 'gkaled tanu den!” ²⁶Na nia pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na “Nginan ka 'gkagilekan kanu? Malubay a benal i salig'u!” Daka midtindeg su Isa al-Masih ka sinapalan nin su sambel enggu su bagel taman sa lineminaw sa mapia su lanaw. ²⁷Na nangagaip silan langun taman sa nakapamagidsaya nilan i “Entain a taw i nia? Apia su sambel enggu bagel na 'bpaginugut lun.”

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Dua Kataw a Mama a Inasukan na manga Saitan

(Markus 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸Na guna den makalipag su Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut lun kanu dalepa nu manga taw a Gadara^k na sinumbak sekanin nu dua kataw a inasukan na saitan a lu nakabpun kanu 'bpamelebengan. Na su dua kataw a nia na pakagkaid a benal tembu dala pakatika lu 'bpagukit. ²⁹Daka nia nilan pidtalun sa matanug kanu Isa al-Masih na “Hu Tunggal'u Kadenan na di kami nengka den 'bpelusudi. Ngintu, sinemia ka asal'a lasayn kami nengka sa apia da pan mauma su timpu?” ³⁰Saleta na aden madakel a benal a taw sa lupa^l a papegkanen lu kanu dikena bun gaid mawatan kanilan. ³¹Na inipamagayuk'ilan kanu Isa al-Masih i “Amaika bugawn kami nengka na lu kami nengka den paasuk kanu entu a manga taw sa lupa.” ³²Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na “Lu kanu

^j 8:22 isalig'engka den kanu namamatay i kalebeng'ilan kanu namamatay Na su nauna sia a nalabit a *namamatay* na inukit sa bayuk a nia nin maena na su taw a di 'bpaginugut kanu Isa al-Masih ka timbang a minatay den sia kanu kailay lun nu Kadenan. Na su ikadua menem a nalabit a *namamatay* na su taw a mibpitas den i ngiawa nin enggu su badan nin.

^k 8:28 *manga taw a Gadara* Su ped na nia nilan lun kinasulat na *manga taw a Girasa*, su ped menem na *manga taw a Girgisa*.

^l 8:30 *taw sa lupa* Na ped a ipedtawag kanu *gembut*.

Mataya 8, 9

den!” Daka minawa mambu su manga saitan ka lu den silan minasuk kanu manga taw sa lupa. Na da ka pan ba ka su madakel a taw sa lupa na namakadtatalaguy silan lu kanu matibeng a bakulud taman sa namakatibpu silan kanu lanaw enggu nanged. ³³Guna su maitu na midtatalaguy mamagayas su manga pedtuganul kanu manga taw sa lupa ka linemu silan kanu siudad ka inipanudtu’ilan kanu manga taw su langun na nanggula apeg den nu nanggula nu dua kataw a entu a inasukan na manga saitan. ³⁴Daka nameliu kanu siudad su langun na manga taw asal’a mailay nilan su Isa al-Masih. Na guna nilan mailay sekanin na inipamagayuk’ilan lun i ganatan nin den su inged’ilan.

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Mama a di nin den Pakanggagalebek su Lawas’in

(Markus 2:1-12; Luk 5:17-26)

9 ¹Na guna su maitu na nageda menem su Isa al-Masih kanu awang ka linemipag embalingan kanu siudad a pegkakalebenan nin. ²Daka aden manga taw lu a pinananggit’ilan kanu Isa al-Masih su mama a pinaiga bu kanu ’bpagigan nin ka di nin den pakanggagalebek su lawas’in. Na guna mailay nu Isa al-Masih su salig’ilan sa lekanin na nia nin pidtalu kanu mama a di pakanggagalebek i lawas’in na “Dua na manga wata, embageli ka i manggiginawa nengka ka su kabaladusan nengka na inampun den.” ³Saleta na aden mambu manga gulu nu pangitaban lu a nia ’gkangadtalu na ginawa nilan na “Pedsakutu i mama^m a nia.” ⁴Ugaid’a ’gkatawan nu Isa al-Masih u ngin i ’gkatagu sa ginawa nilan taman sa pidtalu nin kanilan i “Nginan ka nia nu ’gkapagitung na mawag? ⁵Ngin besen i malemu a edtalun ku, ‘Su kabaladusan nengka na inampun den?’ Udi na ‘Embangun ka, ka lakaw ka?’ ⁶Ugaid’a ipaamad ku sa lekanu i su Kaka nu Manusia na aden kawagib’in sia sa dunia sa kapangampun nin kanu kabaladusan.” Daka nia nin pidtalu kanu mama a di nin den pakanggagalebek i lawas’in na “Embangun ka, kua ka i ’bpagigan nengka ka uli ka den.” ⁷Daka mimbangun mambu su mama ka minuli. ⁸Na guna mailay i entu nu madakel a taw na nangagilekan silan enggu napugi nilan su Kadenan ka sekanin man i ’bpangenggay kanu manusia sa man a kapegkagaga.

---

^m 9:3 Su mama sia a nalabit na su Isa al-Masih.

Mataya 9

Su Kinabaluy kanu Mataya sa Makadtatanggunut kanu Isa al-Masih (Markus 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹Na su kinatalus'u Isa al-Masih kanu kabpelalakaw nin na nailay nin su mama a bedtuan sa Mataya a 'bpagagayan lu kanu 'bpangubelan nin sa buwis. Na nia nin lun pidtalu na "Unut ka sa laki." Daka midtindeg mambu sekanin ka minunut kanu Isa al-Masih. ¹⁰Na kanu kapegkan nu Isa al-Masih lu kanu walay ni Mataya kaped'in su 'bpamangunut lun na madakel i naped'in keman a 'bpamangubela sa buwis enggu manga taw a dikena balaagama.ⁿ ¹¹Na guna madsusuliman nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu su entu na nia nilan pidtalu kanu 'bpamangunut kanu Isa al-Masih na "Nginan ka pegkan i gulu nu a nan kaped'u 'bpamangubela sa buwis enggu manga taw a dikena balaagama?" ¹²Na guna makineg'u Isa al-Masih su entu na nia nin pidtalu kanilan na "Dikena man nia pakanasisita sa taligamut su manga taw a dala sakit'in ka su manga taw a aden sakit'in. ¹³Ugaid'a pagitung'u u ngin i maena nu kadtalu a nia kanu kitab a 'Nia ku 'gkapangingalap na su limu nu, dikena su kurban nu."^o Kagina dikena nia ku kinasia i nia ku pedtawagen na su manga ikelas ka su manga baladusa."

Su Kinadtalu nu Isa al-Masih pantag kanu Bagu a Ukit sa Kapaginugut kanu Kadenan (Markus 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴Daka sinemupeg sa lekanin su 'bpamangunut kanu Nabi Yahiya sa nia nilan lun inidsa na "Ngintu ka sekami a nia a 'bpamangunut kanu Yahiya enggu su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na tatap 'bpamebpuasa ugaid'a su 'bpamangunut sa leka na dikena 'bpamebpuasa?" ¹⁵Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Ngintu, dait besen a lidun nu manga ana nu pegkawingen^p su ginawa nilan

---

ⁿ 9:10 **manga taw a dikena balaagama** Nia nin maena sa basa a Grik na *manga baladusa*. Na sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na timbang a baladusa su manga taw a dikena balaagama.

^o 9:13 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Husia 6 ayat 6.

^p 9:15 Su iniupaman sa pegkawingen sia na su Isa al-Masih. Su manga ana nin na su 'bpamangunut lun. Inusal a upaman su kapegkawinga kagina su nia ba a pakalagian na su langun na taw a pedtalabuk kanu entu na pedsele-sela dikena 'bpelidun i ginawa. Na sia kanu adat-betad'u manga taw lu na amaika 'bpuasa su taw na nia nin maena na aden lidu na ginawa nin a ibpangeni-nigeni nin kanu Kadenan.

Mataya 9

amaika kaped'ilan pamun su mama a pegkawingen? Ugaid'a u mauma su gay a kuan den su mama a pegkawingen na entu ba i kabpuasa nilan.

¹⁶“Na dala man temapi sa bagu a ginis kanu labing a balegkas^q ka amaika 'gkegken den su bagu a ginis na mangagandel'in su labing a ginis na makin den 'gkasela su kisi nin. ¹⁷Udi na dala bun demiken sa bagu a ig'a ubas kanu labing a taguan a upis'a binatang kagina makapambetu nu bagu a ig'a ubas su labing a taguan a upis'a binatang^r na amaika maitu na maudud su ig'a ubas enggu 'gkalat su taguan a upis'a binatang. Ugaid'a nia man dait na su bagu a ig'a ubas na sia ipembetad kanu bagu a taguan ka amaika maitu na mauget i magaga nin apeg'u dalem'in a ig'a ubas.”

Su Kinapambibiag kanu Wata nu 'Gkaunutan nu Pedsambayangan nu manga Yahudi enggu su Kinapagkapia kanu Babay a Pebpupulugu
(Markus 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸Na pedtalun pamun su Isa al-Masih na aden nakauma a isa a 'gkaunutan nu pedsambayangan nu manga Yahudi, na sinemugiud sekanin kanu kaadapan nu Isa al-Masih ka nia nin pidtalu na “Nia pamun ba a kutika i kapatay nu wata ku a babay ugaid'a u munut ka sa laki ka dapenetan nengka sekanin na embibiag pamun.” ¹⁹Na midtindeg su Isa al-Masih ka minunut sa lekanin apeg'u 'bpamangunut lun. ²⁰Saletu mambu na aden babay a pebpupulugu kanu dalem'u sapulu enggu dua lagon den i sinemupeg lu kanu taligkudan nu Isa al-Masih ka inami nin su sanggayad'u lambung'u Isa al-Masih ²¹ka nia nin 'gkadtalu na ginawa na “U maami ku bu i lambung'in a nan na 'gkapia aku den.” ²²Na linengian sekanin nu Isa al-Masih ka nia nin lun pidtalu na “Manga dua na suled, embageli ka i manggiginawa nengka ka su salig'engka i napagkapia sa leka.” Na migkapia mambu su babay kanu entu demun ba a kutika.

---

^q 9:16 Su bagu a ginis sia na su panduan nu Isa al-Masih. Su labing a balegkas menem sia na su manga panduan nu 'gkangaunutan nu manga Yahudi.

^r 9:17 Makapambetu nu bagu a ig'a ubas su labing a taguan a upis'a binatang kagina su bagu a ig'a ubas na gay nin pegkauguet na pegkaledsem. Na amaika pegkaledsem su ig'a ubas na mana 'gkaadenan na sambel a sabapan na kambetu nu labing a taguan a upis'a binatang kagina di den pedsugut. Na su nalabit sia a taguan a upis'a binatang na upis'a kambing atawa ka bili-bili.

Mataya 9

²³Na guna makauma su Isa al-Masih kanu walay nu 'gkaunutan nu pedsambayangan na nailay nin su manga taw a pebpapalendag^s enggu madakel a taw a 'gkangabusiug. ²⁴Na nia nin pidtalu kanilan na "Pameliu kanu! Ka dikena minatay i wata a nan ugaid'a pedtulug bu sekanin." Na nadtatawan nilan bu su Isa al-Masih. ²⁵Na guna su nakapaliu den su madakel a taw na linemudep su Isa al-Masih lu kanu bilik a nabetadan nu wata a babay ka inami nin sia sa lima su wata taman sa nakambangun mambu. ²⁶Na su entu a nanggula na nakapayapat kanu lusud'u inged.

Su Kinapailay nu Isa al-Masih kanu Dua Kataw a Di Pakailay

²⁷Na kanu kinaganat'u Isa al-Masih lu na midtundug-tundug sa lekanin su dua kataw a di pakailay ka ibpelalis'ilan i "Tupu nu Daud,^t ikalimu kami nengka pan!" ²⁸Na guna makauma su Isa al-Masih kanu walay na sinupegan sekanin nu entu a di pamakailay. Na inidsan mambu silan nu Isa al-Masih sa "Bpaginugut kanu sa magaga ku enggula i nia?" Nia nilan pidtalu na "Uway, Mapulu!" ²⁹Daka dinapenetan nu Isa al-Masih su mata nilan sa nia nin pidtalu na "Sabap kanu salig'u na 'gkapia kanu den." ³⁰Na kanu entu demun ba na nakailay silan. Saleta na inibpaliugat'u Isa al-Masih kanilan i di nilan edtalu-talun i entu kanu apia entain. ³¹Ugaid'a guna den silan makaganat lu na inipayapat'ilan bun edtalu-talu kanu lusud'u inged su pantag kanu Isa al-Masih.

Su Kinapadtalu nu Isa al-Masih kanu Taw a Di Pakadtalu sabap sa Inasukan na Saitan

³²Saleta na kanu kapengganat'ilan lu na aden menem pinananggit kanu Isa al-Masih a mama a di pakadtalu sabap sa inasukan na

---

^s 9:23 **pebpapalendag** Sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na pebpapalendag silan amaika aden pebpatay kanilan sa dikena nia nin maena i penggalaw-galaw ka ukit i entu sa gagaw nilan kanu minatay.

^t 9:27 Su **Daud** sia na sekanin su Nabi Daud. Nia paginugut'u manga taw sa Israil na isa kanu tupu nu Daud i pandatun nu Kadenan. Su entu ba a datu i mapambaya-baya kanilan kanu manga kuntela nilan enggu endatu sekanin taman sa taman. Na nia nilan ibedtu kanu 'bpagangapan nilan a entu a datu a tupu nu Daud na *Masih*. Na 'bpaginugutan nu di a entu pakailay i su Isa na su *Masih*. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu *Masih* sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Mataya 9, 10

saitan. ³³Na guna nin mabugaw su saitan a minasuk kanu mama na nakadtalu su mama. Na nangagaip su madakel a taw taman sa nia nilan nangadtalu na “Da pamun a benal manggula i maya ba sia sa Israil.”
³⁴Ugaid’a nia pedtalun nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na “Su datu nu manga saitan i minenggay lun sa bagel sa kabpamugaw nin kanu manga saitan.”

Su Kinalat’u Ginawa nu Isa al-Masih kanu Madakel a Taw

³⁵Na linapat’u Isa al-Masih su manga siudad enggu su manga inged ka ’bpamamandu lu kanu manga pedsambayanan nu manga Yahudi, ibpangusiat’in su Mapia a Tutuma pantag kanu kapendatu nu Kadenan enggu papegkapihan nin su langun nu sakit enggu penggedamen nu taw. ³⁶Na guna nin mailay su madakel a benal a taw na nalat i ginawa nin kanilan kagina ’gkabalibug silan enggu madakel i kamutuan nilan. Na mana silan manga bili-bili a dala pedtuganul lun. ³⁷Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanu ’bpamangunut lun na “Su pedsabpeten^u na madakel den a benal ugaid’a paidu bu i gumagalebek.” ³⁸Kagina ka maitu na pangenin nu kanu kigkuan kanu pedsabpeten^v i semugu pan sekanin sa manga ped pan a manga gumagalebek kanu pedsabpeten nin.”

Su Kinasugu nu Isa al-Masih kanu Sapulu enggu Dua a Pinamili nin sa Kapangusiat kanu Mapia a Tutuma (Markus 3:13-19; Luk 6:12-16)

10 ¹Na linimud’u Isa al-Masih su sapulu enggu dua^w kanu ’bpamangunut lun ka inenggay nin kanilan su bagel sa kapamugaw kanu manga saitan enggu kapagkapia kanu langun nu sakit enggu penggedamen nu taw. ²Na nia su sapulu enggu dua a ’bpamangunut lun a pinamili nin a masugu nin, nia muna-muna sia na si Simiun a bedtuan bun sa Pitru, entu pan ka si Anduk a suled bun ni

---

^u 9:37 Su pedsabpeten sia na su manga taw sia sa dunia. Na su gumagalebek na su manga taw a pebpayapat kanu kadtalu nu Kadenan.

^v 9:38 Su kigkuan kanu pedsabpeten na su Kadenan.

^w 10:1 sapulu enggu dua Na nia ba i tanda nu sapulu enggu dua a tribu nu Israil. Na nia nabpunan nu sapulu enggu dua a tribu nu Israil na su sapulu enggu dua a wata nu Nabi Yakub. Su ped a ngala nu Nabi Yakub na Israil.

Mataya 10

Simiun Pitru, su edsuled a si Yakub enggu si Yuhan a manga wata ni Zabidi, ³si Pilipus, si Bintulumi, si Tumas, si Mataya a nangubela sa buwis, si Yakub a wata ni Alpayus, si Tadius, ⁴si Simiun a 'bpaninideg kanu dalepa enggu si Yahuda Iskalia a tempu kanu Isa al-Masih.

(Markus 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵Na su sapulu enggu dua a nia a sinugu nu Isa al-Masih na nia nin lun pidtalu na "Da kanu a benal lemu kanu dalepa nu manga dikena-Yahudi atawa ka lu kanu siudad'u manga taw sa Samaria. ⁶Ka nia nu 'bpawangi na su manga tupu nu Israil a mana nangatadin a bili-bili. ⁷Na sia kanu kabpelalakaw nu na ipangusiat'u i 'Masupeg den a benal su kapendatu nu Kadenan.' ⁸Pagkapia nu su 'bpamedsakit, pambibiag'u su namamatay, suti nu su 'bpamedsakit sa debpig,^x bugawi nu sa saitan su manga taw a inasukan na saitan. Da kanu mapabayad ka da bun bayad'u kinatalima nu sa nia. ⁹Da kanu mananggit sa apia salad a kuleta kanu uyut'u. ¹⁰Da kanu bun mananggit sa apia ngin a taguan atawa ka ped pan a balegkas atawa ka ampis'a ay udi na tudek. Ka nanget man a matalima nu gumagalebek u ngin i nasisita nin sa kapaguyag'in.^y

¹¹"Na apia endaw a siudad atawa ka dalepa i kabpawangan nu na edsipati nu sa mapia u entain i dait a tumpun nu a temalima sa lekanu, na lu kanu demun ba taman sa kaganat'u menem. ¹²Na kanu kaludep'u kanu walay na salam kanu. ¹³Na amaika su taw nu walay a entu ka makadait kanu salam'u, na embarakat su entu kanilan. Ugaid'a amaika di silan makadait kanu entu a salam'u na di embarakat su entu kanilan. ¹⁴Na apia entain i di temalima sa lekanu atawa ka di makikineg kanu usiatan nu na sia kanu kaganat'u kanu walay atawa ka kanu siudad na ipubpug'u su libubuk'u ay nu.^z ¹⁵Saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i su entu ba a dalepa a da talima sa lekanu na labi a maugat i kukuman

---

^x 10:8 suti nu su 'bpamedsakit sa debpig Su nia a sakit na nia lun kabedtu sa basa na saluwang a taw na *ketong*. Sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na su taw a aden sakit'in a debpig na haram a benal a taw. Na nia ukit a kapapegkapia kanilan na pedsutin silan.

^y 10:9-10 Na kanu nia a manga ayat na papedtuntayan i su Kadenan i mangaden kanu langun na nasisita nilan sia makanggulalan kanu manga taw a 'bpangusiatan nilan tembu di den nasisita a mananggit pan silan sa apia ngin.

^z 10:14 ipubpug'u su libubuk'u ay nu Sia kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi na nia ba i ukit'ilan sa kapailay nilan sa pegkias silan taman sa su entu a manga taw a ipegkias'ilan na nakasibay den kanu Kadenan.

Mataya 10

kanilan sia kanu Gay nu Harikiamat^a kumin kanu dalepa a Sudum enggu Gumura.”^b

Dait a di Magilek kanu Kapamungkaid

(Markus 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶Nia pan pidtalu nu Isa al-Masih na “Pakikineg kanu, pedsugun ku sekanu a mana manga bili-bili lu kanu manga taw a mana asu a pakagkaid. Kagina ka maitu na pakatindép’u su kapagitung’u a mana su manga nipay ugaid’a ilingi nu bun su malapati a da ’gkagkaidan nin. ¹⁷Pangingat kanu kanu manga taw ka ipalad kanu nilan kanu ’bpamangkum enggu ipabetay kanu nilan lu kanu pedsambayanan nilan. ¹⁸Na sabap sa laki na iadap kanu nilan kanu manga gubilnadul enggu manga sultan na makadsaksi kanu kanilan enggu kanu manga dikena-Yahudi pantag sa laki. ¹⁹Na sia kanu kaadap’ilan sa lekanu na di nu ’bpelidua i ginawa nu u ngin i edtalun nu, ka kanu entu ba a kutika na itutulu sa lekanu u ngin i dait a edtalun nu. ²⁰Ka dikena man sekanu i pedtalu a entu ka su Suti a Ruh nu Kadenan i pedtalu sia pakanggulalan sa lekanu. ²¹Na kanu entu a manga timpu na su manga edtetebped sa pused na paimatayan nin su tebped’in sa pused a ’bpaginugut sa laki enggu maitu bun ba su ama na paimatayan nin su wata nin. Na su manga wata menem na semungkang kanu manga lukes’ilan a ’bpamaginugut sa laki taman sa paimatayan nilan. ²²Na sabap sa laki na kabensian kanu nu langun nu taw. Ugaid’a su taw a temigkel kanu paginugut’in taman sa kapupusan na malipuas. ²³Na amaika ’bpamungkaidanan kanu kanu siudad na ganati nu su entu ka lu kanu menem kanu ped a siudad. Ka saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i di nu paman malapat su manga siudad sa Israil na makambalingan den su Kaka nu Manusia.^c

^a **10:15 Gay nu Harikiamat** Na nia ba su gay a kakukum’u Kadenan kanu manga taw sia kanu Mauli a Gay.

^b **10:15 Sudum enggu Gumura** Su nia a manga siudad na bininasa nu Kadenan sa ukit a kinapaulan nin lun sa apuy asal’a matutung su entu a manga siudad sabap kanu kamustakilan a galebek’u manga taw lu. Mabatia i nia sia kanu Manga Awal 18 ayat 16 taman sa 33; 19 ayat 1 taman sa 29 sia kanu Kitab Taurat.

^c **10:23 Kaka nu Manusia** Nia nalabit sia a Kaka nu Manusia na su Isa al-Masih. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalun kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.*

Mataya 10

24“Na dala mulit a kalawanan nin su gulu nin enggu dala ulipen a kalawanan nin pan su mapulu nin. 25Nia taman na malepeng'in bu su gulu nin enggu maitu bun ba su ulipen kanu mapulu nin. Na amaika su ulu nu sakambinabatan ka pedtawagen sa Bilsibul^d na labi lawan den su sakambinabatan nin!

(Luk 12:2-9)

26“Na da kanu man magilek kanilan ka dala man inipagena a di makapayag atawa ka dala natangguban a di kasawan. 27U ngin i edtalun ku sa lekanu na ipayag'u kanu manga taw enggu u ngin i ibpagedung ku sa lekanu na edtalun nu sa matanug sia kanu kaadapan nu madakel a taw. 28Na da kanu magilek kanu manusia a nia nin bu 'gkagaga 'bpagimatay na su badan ugaid'a di nin magaga mimatay su ngiawa. Nia nu man ikagilek na su Kadenan a pakagaga pembinasa kanu badan enggu ngiawa lu sa naraka taman sa taman. 29Ugaid'a apia ka maitu na apia su manga papanuk a pamugun a mababa den sa langun i alaga nin na dala isa bu kanilan a maulug kanu lupa a dikena kahanda nu Ama nu a lu sa sulega. 30Na sekanu menem, na apia su kadakel'u buk'u na katawan nu Kadenan. 31Tembu da kanu magilek sa manggula ka labi paman i kabalapantag'u kumin kanu manga pamugun.

32“Na apia entain i ipayag'in sia kanu adapan nu manga taw i 'bpaginugut sekanin sa laki na idsaksi ku bun sekanin sia kanu adapan nu Ama ku a lu sa sulega sa nalusud sekanin sa laki. 33Ugaid'a apia entain menem i kemias sa laki sia kanu adapan nu manga taw na ikias ku bun mambu sekanin sia kanu adapan nu Ama ku a lu sa sulega.”

Su di Kapamagayun'u Sakambinabatan sabap kanu Isa al-Masih

(Luk 12:51-53; Luk 14:26-27)

34Na pidtalu pamun nu Isa al-Masih i “Di nu man 'bpagitunga i su kinasia ku sa dunia na madtatanggut ku su kalilintad ka su kinasia ku na dikena kalilintad i madtatanggut ku ka kabpipitas. 35Ka nia ku kinasia

---

^d 10:25 pedtawagen sa Bilsibul Nia maena nu Bilsibul sa basa a Hibru na *mapulu nu sakambinabatan*. Su Bilsibul na nia bun ba su ped a gelal kanu Datu na Giadsal a datu nu manga saitan. Kagina ka maitu na su 'gkangaunutan nu manga Yahudi na inisulagid'ilan atawa ka pedtawagen nilan su Isa al-Masih sa Bilsibul sabap sa 'bpangalikud silan enggu di silan 'bpaginugut sa ebun sekanin kanu Kadenan.

Mataya 10, 11

na 'Pabpipitasen ku su wata a mama kanu ama nin, maitu bun su wata a babay kanu ina nin enggu pabpipitasen ku bun su mamanugang a babay kanu panugangan nin a babay, ³⁶taman sa nia den magkuntela nu taw na su mismu a sakambinabatan nin den.^e

³⁷“Na apia entain i ikalimu nin su ama nin atawa ka ina nin sa labi lawan pan kumin sa laki na di makaluyud sa laki. Na apia entain bun i ikalimu nin su wata nin a mama atawa ka babay sa labi pan sa laki na di bun makaluyud sa laki. ³⁸Na maitu bun ba su apia entain i di nin pamusayn su kayu nin a pinambalawaga^f sa kaunut'in sa laki na di bun makaluyud sa laki. ³⁹Ka apia entain man i kiugan nin lempuas su umul'in na madala sa lekanin su entu ugaid'a apia entain menem i kadalana na umul sabap sa laki na makatalima sa uyag-uyag a da taman nin.”

Su manga Balas

(Markus 9:41)

⁴⁰Nia pan pidtalu nu Isa al-Masih na “Apia entain i temalima sa lekanu na tinalima aku nin bun. Na apia entain menem i temalima sa laki na tinalima nin bun su sinemugu sa laki. ⁴¹Na apia entain i temalima kanu nabi sabap sa kanabi nin na makatalima su entu a taw sa ngin i balas'u nabi. Na apia entain menem i temalima kanu ikelas sabap kanu kaikelas'in na makatalima su entu a taw sa ngin i balas'u ikelas a taw. ⁴²Na apia entain i mapainem sa apia sakabasu bu a ig kanu mababa den sa langun a taw a aden paginugut'in sa laki, na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i natalatantu a balasan su entu a taw.”

Su Isa al-Masih enggu su Nabi Yahiya a Nanalawat

(Luk 7:18-35)

11 ¹Na guna den mapasad'u Isa al-Masih manutama su sapulu enggu dua a 'bpamangunut lun na ginemanat lu ka tinemalus kanu kabpamandu nin enggu kabpangusiat'in kanu manga dalepa bun lu.

²Na kanu entu a timpu na lu sa bilangguan su Nabi Yahiya. Na nakineg'in su pantag kanu manga penggalebeken nu Masih. Daka sinugu

^e 10:35-36 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Mika 7 ayat 6.

^f 10:38 pamusayn su kayu nin a pinambalawaga Su nia a kadtalu na inukit bu sa bayuk a nia nin maena na dait a taliman nu taw su kamalayaan a matala nin sabap kanu kapaginugut'in kanu Isa al-Masih sa apia nia nin pan kaaden i ipatay nin.

Mataya 11

nin lu kanu Isa al-Masih su 'bpamangunut lun ³ka ipebpagidsa nin kanilan i “Ngintu, seka ba su inibpasad'u Kadenan a pakauma^g atawa ka mamamati kami pan sa ped?” ⁴Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na “Embalingan kanu sa lekanin ka edtalu nu lun u ngin i nakineg'u enggu nailay nu. ⁵Namakailay su di pamakailay, namakalakaw su di pamakalakaw, nasuti su 'bpamedsakit sa debpig, nakakineg su di pamakakineg, nakambibiag su namamatay enggu nakapangusiat kanu manga miskinan su Mapia a Tutuma.^h ⁶Na mapia den a benal kanu taw u dala kandua-dua nin sa kapaginugut pantag sa laki.”

⁷Na guna makaganat su 'bpamangunut kanu Yahiya na linemudsu edtalu-talu su Isa al-Masih pantag kanu Yahiya lu kanu madakel a taw sa nia nin pidtalu na “Su kinalu nu a entu kanu tawan-tawan a dalepa,ⁱ na ngin i 'gkapanganganay nu a mailay nu lu? Dikena nia nu 'gkapanganganay a mailay nu lu su taw a malubay i tindeg'in a mana tiugaw a 'gkasugat'a sambel. ⁸Ugaid'a ngin basi i pegkiugan nu 'bpagilay lu kanu kinalu nu? Di nu bun pegkiugan 'bpagilay su mama a mimbalegkas sa balaalaga. Tanudi nu, ka su taw a mimbalegkas sa balaalaga na lu nu mailay kanu tulugan nu manga sultan. ⁹Ka nia nu man pegkiugan 'bpagilay kanu kinalu nu na isa a nabi. Uway, benal a nabi sekanin ugaid'a nia ku madtalu sa lekanu na minuna pan sekanin sa nabi ¹⁰ka sekanin ba a nia su nakadalem kanu kitab a

'Ilay ka! Paunan ku sa leka su pedsugun ku ka enggu nin mapagadil su lalan nengka.’^j

---

^g **11:3 su inibpasad'u Kadenan a pakauma** Na su nalabit kanu nia a ayatan makapantag kanu idsa nu Nabi Yahiya a pakauma a inibpasad'u Kadenan na su *Masih* atawa ka su *Isa al-Masih* a tupu nu Nabi Daud enggu sekanin bun su pedtalun a entu nu Yahiya a “Aden makatundug sa laki a labi lawan pan kumin sa laki.” Mailay i nia kanu nia bun ba a kitab 3 ayat 11. Su *Masih* bun ba a nia su 'bpagingapan nu manga taw a Yahudi a makapalipuas kanilan a mana su naalung sia kanu Kitab Taurat enggu sia kanu Kitab a Inisulat'u Manga Nabi. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu *Masih* sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalun kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^h **11:5 Su Mapia a Tutuma** na pantag kanu pinangaden nu Kadenan a kalipuasan nu manga taw kanu kabaladusan nilan sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Mapia a Tutuma sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalun kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

ⁱ **11:7 Su kinalu nu a entu kanu tawan-tawan a dalepa** Mailay i nia kanu nia bun ba a kitab 3 ayat 1 taman sa 10.

^j **11:10** Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Malakias 3 ayat 1. Su ipembitalia nu Kadenan sia na su *Masih*.

Mataya 11

11 Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i dala nakalawan sa kabalapantag kanu Yahiya a Nanalawat sa kanu langun nu pimbata sia sa dunia. Ugaid'a apia ka maitu na su kabalapantag'u Yahiya na dala makatimbang kanu kabalapantag'u mababa den sa langun a taw a nalusud kanu kapendatu nu Kadenan. 12 Na iganat kanu timpu nu kabpanalawat'u Yahiya taman den saguna na 'bpangiseg bun su kapendatu nu Kadenan enggu aden manga taw a 'bpaginapasen nilan i kalusud'ilan lun. 13 Ka su inipayag'u langun nu manga nabi enggu su kasuguan nu Musa na sia pan linemudsu i kinatuman lun sa kanu kinauma nu Yahiya. 14 Na amaika 'bpaginugutan nu su kadtalu nu manga nabi na katuntayan nu i su Yahiya den ba a nia su Nabi Ilias a nalabit a pakauma. 15 Na su entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg sa mapia.

16 "Ugaid'a ngin basi i kalagidan ku kanu manga taw a nia sa saguna a timpu? Mana silan manga wata a pendalemet lu kanu plasa a ibpananawag'ilan kanu manga ped'ilan i 17 'Pidtambulan nami sekanu na dala kanu edsagayan. Na guna nami menem sekanu edsengali sa sengal pantag sa kapatay na dala kanu bun pamanguliang.' 18 Na maitu ba i kalagidan ku kanilan, na mana kanu manga wata ba a entu, kagina guna a nia makauma su Yahiya a tatap pebpuasa enggu dala inem sa makalangut na nia nilan lun pidtalu na 'Inasakan sekanin na saitan.' 19 Na guna menem makauma su Kaka nu Manusia sia sa dunia a pegkan enggu 'bpaginem na nia nilan menem pidtalu lun na 'Ilay nu ba i mama a nia, busawn enggu palalangut. Nia nin pakat na su manga 'bpangubela sa buwis enggu su dikena balaagama!'^k Ugaid'a su ilemu nu Kadenan na mailay man i kabantang'in sia kanu galebekan nu entain i tinemalima lun."

Su manga Siudad a da Edtaubat

(Luk 10:13-15)

20 Na dinaway nu Isa al-Masih su manga siudad^l a pinggalebekan nin sa madakel a kagaipan kagina apia ka maitu na da bun silan edtataubat. 21 Na nia nin pidtalu na "Duan-duan nu den a manga taw sa Kurasin enggu sekanu a manga taw sa Bitsaida! Ka u mana bu man ka lu bu sa

^k 11:19 dikena balaagama Nia nin maena sa basa a Grik na *manga baladusa*. Na sia kanu adat-betad'ilan na timbang a baladusa su manga taw a dikena balaagama.

^l 11:20 manga siudad Su nalabit sia a manga siudad na su Kurasin, Bitsaida enggu Kapurnaum a manga siudad'u manga taw a Yahudi.

Mataya 11

dalepa a Tair enggu Sidun^m nanggula su kangagaipan a pinggula ku sa lekanu na nauget den man silan mimbalegkas sa saku enggu minayan kanu awⁿ a tanda na kapedtaubat'ilan. ²²Ugaid'a pedtalun ku sa lekanu i labi a maugat i kukuman sa lekanu kumin kanu manga taw sa Tair enggu Sidun sia kanu Gay nu Harikiamat. ²³Sekanu menem a manga taw sa Kapurnaum na ngintu, nia nu kataw na pakasugkul kanu den sa langit? Dikena, ka lu kanu man makaidtug sa naraka! Ka u mana bu man ka lu bu sa dalepa a Sudum nanggula su kangagaipan a pinggula ku sa lekanu na basi sampay saguna na sia pamun su entu a dalepa. ²⁴Ugaid'a pedtalun ku sa lekanu i labi a maugat i kukuman sa lekanu kumin kanu manga taw sa dalepa a Sudum sia kanu Gay nu Harikiamat."

Su Kapangintelenen nu Isa al-Masih kanu manga Taw a Pakanasisita lun

(Luk 10:21-22)

²⁵Na kanu entu ba a timpu na nangenin-geni su Isa al-Masih sa nia nin pidtalu na "Hu Ama a Mapulu a pendatu sa suleaga enggu dunia, pebpugin ku seka kagina inipagena nengka su langun nu entu kanu manga taw a balaitungan enggu mangategel sia sa dunia ugaid'a lu nengka inipayag kanu manga taw a da gaid sabut'in. ²⁶Benal man Ama a nia man ba i pakasuat sa leka."

²⁷Na pidtalu pan nu Isa al-Masih i "Saki i tinapenayan nu Ama ku kanu langun-langun. Dala isa bu a mataw kanu Wata nia tabia na su Ama. Dala bun isa a mataw kanu Ama nia tabia na su Wata enggu su manga taw a mapamili nu Wata a payagan nin lun."

²⁸Na pidtalu bun nu Isa al-Masih i "Langun nu a 'gkangalugat enggu mangaugat i 'bpananggiten nin na sia kanu sa laki ka papangintelenen ku sekanu. ²⁹Talima nu su ingkul^o a ibpangenggay ku sa lekanu enggu tuntutan kanu sia sa laki ka saki na malemek i palangay ku enggu mababa

---

^m 11:21 Su **Tair enggu Sidun** na siudad'u manga taw a dikena-Yahudi a badtug silan sa kadaluakan. Mailay su nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 23 enggu sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isikil 26 taman sa 28. Mailay bun su nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Amus 1 ayat 9 taman sa 10 enggu sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Zakaria 9 ayat 2 taman sa 4.

ⁿ 11:21 **mimbalegkas sa saku enggu minayan kanu aw** Sia kanu adat-betad'u manga taw kanu entu a timpu na pembalegkas silan sa saku enggu 'bpagayan silan sa aw amaika pedtaubat silan.

^o 11:29 **ingkul** Na su ingkul na inipaman kanu kasuguan a maugat ugaid'a su nalabit sia a ingkul a ibpangenggay nu Isa al-Masih na su manga panduan nin enggu su kapaginugut lun.

Mataya 11, 12

i muletad ku taman sa makapangintelenen man su ginawa nu. ³⁰Kagina malemu 'bpananggiten su ingkul a ibpangenggay ku enggu mapegkag sa lekanu i kapananggit'u lun."

Su Pantag kanu Gay nu Kabpangintelenen

(Markus 2:23-28; Luk 6:1-5)

12 ¹Na kanu Gay nu Kabpangintelenen na minukit su Isa al-Masih lu kanu inawidan a bantad, saleta na 'gkangagutem su 'bpamangunut lun. Daka nangetes silan kanu tiugkayan nu bantad ka kinan nilan. ²Na guna mailay i entu nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na nia nilan pidtalu kanu Isa al-Masih na "Ilay ka ba! Penggalebeken nu 'bpamangunut sa leka su di a benal 'gkaalus kanu Gay nu Kabpangintelenen."^p ³Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Ngintu besen, da nu pamun mabatia kanu kitab u ngin i pinggula nu Daud^q kanu timpu a 'gkagutem sekanin apeg'u manga tagapeda nin? ⁴Linemudep sekanin lu kanu walay a pedsimban kanu Kadenan^r ka kinan nin su pan a inigkurban kanu Kadenan. Na di a benal i entu 'gkaalus a kanen nin apeg'u manga tagapeda nin ka nia bu 'gkaalus a makakan sa entu na su 'bpamangurban. ⁵Atawa ka da nu pamun mabatia kanu kasuguan nu Musa i su 'bpamangurban na minggalebek silan lu kanu Suti a 'Bpagagaman kanu Gay nu Kabpangintelenen? Na di a benal i entu 'gkaalus kanu Gay nu Kabpangintelenen, ugaid'a apia ka maitu na da bun silan sugata sa kawagib. ⁶Na edtalun ku sa lekanu, aden sia labi pan i kabalapantag'in kumin kanu Suti a 'Bpagagaman.^s ⁷Na amaika kasabutan nu bu man u ngin i maena nu kadtalu a nia a

^p 12:2 **Gay nu Kabpangintelenen** Nia ba su gay nu kabpangintelenen nu manga taw a Yahudi. Nasisita a di silan enggalebek kanu nia ba a gay a Gay nu Kabpangintelenen. Nia bun ba su gay nu kapedsimba nilan kanu Kadenan. Sia kanu itungan nu manga Parisiyu na apia su kapangilay sa makan kanu nia ba a gay na di bun kun kapakayan kagina galebekan kun bun su entu. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Gay nu Kabpangintelenen sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^q 12:3 **Daud** Sekanin bun su Nabi Daud a nabaluy a Sultan. Mailay su pantag kanu nia sia kanu Ika-isa a Kitab'u Nabi Samuil 21 ayat 1 taman sa 6.

^r 12:4 **walay a pedsimban kanu Kadenan** Na nia ba su walay a pedsimban kanu Kadenan a inumbal'u Nabi Musa enggu sia bun ba pedsimba su manga taw a Yahudi kanu Kadenan taman sa sia bun ba silan pegkurban unan pan nu kinapatindeg'u Nabi Sulaiman kanu Suti a 'Bpagagaman. Mabatia i nia sia kanu Kinaliu 26 sia kanu Kitab Taurat.

^s 12:6 Su 'bpelabiten sia a labi a balapantag kumin kanu Suti a 'Bpagagaman na su Isa al-Masih.

Mataya 12

‘Nia ku ’gkapangingalap na su limu nu, dikena su kurban nu,^t na di nu wagiban su manga taw a dala bun penggalebeken nin a sungkang. ⁸Kagina su Kaka nu Manusia na apia sia kanu Gay nu Kabpangintelenen na sekanin i Mapulu.”

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Mama a Migkipes i Sabala a Lima nin

(Markus 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹Na ginemanat menem lu su Isa al-Masih ka linemu kanu walay a pedsambayanan nu manga Yahudi. ¹⁰Na aden mama lu a migkipes i sabala a lima nin. Na inidsa nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu kanu Isa al-Masih i “Ngintu, ’gkaalus kanu Gay nu Kabpangintelenen su kapagkapia kanu taw a aden sakit’in?” Na inidsa nilan bu i entu asal’a aden makasendit’ilan lun. ¹¹Ugaid’a nia inisumpat’u Isa al-Masih kanilan na “U aden sa lekanu i maulug i bili-bili nin lu kanu kalut kanu Gay nu Kabpangintelenen na ngintu, di nu kuan semambut? Kuan nu guna. ¹²Na amaika maitu, na nia pan basi a entu su taw? Ka labi paman a balapantag su taw kumin kanu bili-bili! Nia nin maena na ’gkaalus kanu Gay nu Kabpangintelenen su kanggalebek sa mapia.” ¹³Daka nia pidtalun nu Isa al-Masih kanu mama a entu na “Betel ka i lima nengka a nan.” Na binetel’in mambu taman sa migkapia su lima nin sa mana bun su sabala a lima nin. ¹⁴Guna su maitu na minawa su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu ka mindidilimudan silan ka pinagitung’ilan u panun i kabinasa nilan kanu Isa al-Masih.

Su Isa al-Masih su Pinamili nu Kadenan a Makatuman kanu Kahanda nin

¹⁵Na guna katawi nu Isa al-Masih su entu na ginemanat sekanin lu. Saleta mambu na madakel a taw i midtatanggunut lun. Na pinagkapia nin su langun nu aden sakit’in ¹⁶enggu inibpaliugat’in kanilan i di nilan a benal edtalun u entain sekanin. ¹⁷Na kanu nia a nanggula na natuman su kadtalu nu Kadenan sia nakanggulalan kanu Nabi Isayas a ¹⁸“Ilay nu! Nia su pinamili ku a panunugun ku, su pinadtaya ku a benal enggu sangat a ’gkasuatan ku.

---

^t 12:7 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Husia 6 ayat 6.

Mataya 12

Ipalangkap ku sa lekanin su Suti a Ruh ku
taman sa ipayag'in su ngin i wagib a enggulan nin
kanu manga bangsa.

¹⁹ Di sekanin 'bpalawa atawa ka lemalis sa kadtalu nin
enggu di matanug i kadtalu nin sia kanu manga lalan.

²⁰ Mananaw gaid sekanin kanu manga taw a malubay.
Di nin lunsanan su manga taw a di nin magaga
temindeg i ginawa nin.

Di sekanin temelen taman sa di makandatu su ngin i wagib.

²¹ Na madtalu nu langun nu bangsa i sekanin su inam'ilan."^u

Su Kabarakat'u Isa al-Masih na ebpun kanu Kadenan

(Markus 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Daka aden pinananggit kanu Isa al-Masih a mama a di pakailay
enggu di pakadtalu ka inasukan na saitan. Na pinagkapia nin taman
sa nakailay enggu nakadtalu su mama a entu. ²³ Na nangagaip su
madakel a taw lu taman sa nia nilan nadtalu na "Tabia bun ka nia
den ba su tupu nu Daud?"^v ²⁴ Ugaid'a guna makineg'u manga taw a
lusud kanu lumpukan a Parisiyu su entu na nia nilan pidtalu na "Su
kabpamugaw nu nia a mama sa saitan na sia pakanggulalan kanu
bagel'u Datu na Giadsal^w a datu nu manga saitan." ²⁵ Ugaid'a 'gkatawan
bun nu Isa al-Masih su 'gkapagitung'ilan tembu nia nin pidtalu kanilan
na "Apia endaw a pendatuan ka mambad-bad su manga taw nin na su
entu a pendatuan na dili makadtindeg sa mauget. Na maitu bun ba su
apia endaw a siudad atawa ka sakambinabatan ka mambad-bad na di
'gkauget na magubal su entu a siudad atawa ka sakambinabatan. ²⁶ Na
maitu bun ba, amaika su Datu na Giadsal ka sekanin bun i pembugaw
kanu ginawa nin na mambad-bad su pendatuan nin. Na panun ba i
kadtindeg'u entu a pendatuan? ²⁷ Nia nu pedtalun na su kabpamugaw
ku sa saitan na sia pakanggulalan kanu kabarakat'u Datu na Giadsal. Na
amaika maitu na endaw menem pakabpun su kabarakat'u 'bpamangunut
sa lekanu sa kabpamugaw nilan sa saitan? Nia nin kabantang na silan

^u 12:18-21 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 42 ayat 1 taman sa 4.

^v 12:23 su tupu nu Daud Na nia ba su 'gkapangingalap'u manga taw a Yahudi a pakauma a
Masih a mabaluy a datu nu manga taw a Israil.

^w 12:24 Datu na Giadsal Sia sa basa a Grik na *Bilsibul*, nia ba i ped a ngala nu Datu na Giadsal.

Mataya 12

mismu i mangimbenal sa lekanu sa dikena pakatidtu su 'gkapagitung'u a nan sa laki. ²⁸Ugaid'a amaika menem ka 'bpamugaw aku sa saitan sia pakanggulalan kanu kabarakat'u Ruh nu Kadenan, na nia nin maena na nakatingguma den sa lekanu su kapendatu nu Kadenan.

²⁹"Na su Saitan na mana bun man sekanin mabagel a mama a di kaludepan su walay nin asal'a agawn su manga kaaden nin, nia tabia na mapawik muna sekanin entu pan ka maagaw su manga kaaden nin."

³⁰Na pidtalu pan nu Isa al-Masih i "Su di temampil sa laki na pedsungkang sa laki enggu su di temabang sa laki sa kapangenggat kanu manga taw na papedsibay kanu manga taw. ³¹Kagina ka maitu na pedtalun ku sa lekanu i su langun na kadusan enggu kasakutu na maampun bun ugaid'a su kasakutu kanu Suti a Ruh nu Kadenan na da den kaampun lun. ³²Na apia entain menem i edtalu sa sungkang kanu Kaka nu Manusia na maampun bun ugaid'a su edtalu sa sungkang kanu Suti a Ruh na di den maampun iganat sa dunia taman sa akirat.

Katawan u Mapia atawa ka Mawag su Kayu sia kanu Kaunga nin

(Luk 6:43-45)

³³"Na mana bun man su kayu, na u mapia su kayu na mapia bun su unga nin, na u mawag su kayu na mawag bun i unga nin. Kagina su kayu na sia mailay kanu unga nin u mapia atawa ka mawag a kayu. ³⁴Sekanu a manga tupu nu nipay! Panun ba man i kadtalu nu sa mapia, ka su atay nu na mawag? Kagina u ngin i dalem'u atay nu taw na entu bun ba i lemiu kanu ngali nin. ³⁵Na su mapia a taw na mapia bun i madtalu nin kagina nia nakadalem kanu atay nin na mapia. Na maitu bun ba su mawag a taw, mawag i madtalu nin kagina nia nakadalem kanu atay nin na mawag. ³⁶Ugaid'a edtalun ku sa lekanu i apia ngin a kadtalu a kababalan na mauma nengka bun sia kanu Gay nu Harikiamat. ³⁷Kagina sia bun kanu kadtalu nu taw i kasugat lun sa kawagib atawa ka di lun kasugat sa kawagib."

(Markus 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸Daka nia pidtalu nu ped a manga gulu nu pangitaban^x enggu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na "Gulu! 'Gkapaginagkay

---

^x 12:38 pangitaban Na su nalabit sia a pangitaban na nia ba su Kitab Taurat a sia nakanggulalan kanu Nabi Musa.

Mataya 12

nami sa leka i makapailay kami nengka pan sa tanda a kagaipan.”
39 Ugaid’a nia inisawal’u Isa al-Masih kanilan na “Su sekanu a manga taw sa saguna a timpu a manga baladusa enggu tinemaligkud kanu Kadenan na pakapangingalap kanu sa tanda ugaid’a dala man tanda a makapailay sa lekanu nia tabia na su tanda a sia nakanggulalan kanu Nabi Yunus. 40 Ka mana bun man su Nabi Yunus a nakatelu gay enggu nakatelu kamagabi sia kanu didalem’u tian nu masela a seda,^y na maitu bun ba su Kaka nu Manusia na makatelu gay bun enggu makatelu kamagabi bun sia kanu didalem’u pakubulan. 41 Na sia kanu Gay nu Harikiamat na embuat su manga taw sa Ninibah ka sugaten nilan sa kawagib su manga taw ba a nia sa saguna a timpu kagina su manga taw sa Ninibah na midtaubat silan guna nilan makineg su usiatan nu Nabi Yunus. Ugaid’a sekanu, na apia san den sa lekanu su labi lawan pan kumin kanu Nabi Yunus na da kanu bun edtataubat. 42 Na embuat bun su puteli nu dalepa a Siba^z amaika mauma den su Gay nu Harikiamat ka sugaten nin sa kawagib su manga taw ba a nia sa saguna a timpu a da pakikineg kagina sekanin na apia lu pan ebpun sa tedtab’a dunia na nagapas bun sa kapakikineg’in kanu manga mapia a ilemu nu Nabi Sulaiman. Ugaid’a sekanu, na apia san den sa lekanu su labi lawan pan kumin kanu Nabi Sulaiman^a na da nu bun sekanin pakikinega.”

Su Pakenalan pantag kanu Manggula nu manga Taw sa Saguna a Timpu (Luk 11:24-26)

43 Na pidtalu pan nu Isa al-Masih i “Amaika mawa su saitan sia kanu lawas’u taw na edsugud-sugud den temegel kanu tawan-tawan a dalepa ka mangilay menem sa kagkalebenan nin. Na amaika di sekanin makatun 44 na nia nin mapagitung na ‘Embalingan aku lu kanu lawas’u taw a andang a inasukan ku.’ Na sia kanu kambalingan nin ka nia nin lun kailay i dala pamun pegkaleben lun enggu napamayupasan den taman sa pibpia-pianan a benal 45 na lemiu sekanin ka magakat pan sa pitu timan a manga saitan a lawan pan sa lekanin i kawag’a palangay

^y 12:40 Ebpun i nia sa Kitab a Inisulat’u Nabi Yunus 1 ayat 17.

^z 12:42 su puteli nu dalepa a Siba Mailay i nia sia kanu Ika-isa a Kitab’u manga Datu 10 ayat 1 taman sa 13. Su dalepa a Siba sa saguna a timpu na basi su Yemen a sia mailay kanu baba nu Saudi.

^a 12:42 Su linabit sia a labi lawan pan kanu Nabi Yunus enggu kanu Nabi Sulaiman na su Isa al-Masih.

Mataya 12, 13

nin ka masuk silan kanu entu ba a taw taman sa lu den ba silan 'gkaleben. Na nia manggula nu entu ba a taw na labi pan i kapasang'a magedam'in kumin kanu nauna a entu a nagedam'in. Na maitu ba i manggula nu manga taw sa saguna a timpu a manga baladusa den a benal."

Su Tidtu-tidtu a Pamilia nu Isa al-Masih

(Markus 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶Na pedtalu-talu pamun su Isa al-Masih lu kanu madakel a taw na nakauma su ina nin apeg'u manga suled'in a mama. Lu silan pedtindeg kanu liu nu walay ka pegkiugan nilan pembitalia su Isa al-Masih. ⁴⁷Na aden napasabpet kanu entu lu kanu Isa al-Masih, sa nia nin pidtalu na "Gulu, nan sa liu su ina nengka enggu su manga suled'engka a mama, 'bpangilayn ka nilan." ⁴⁸Daka nia inisumpat'u Isa al-Masih kanu midtalu lun a entu na "Entain besen i ina ku enggu manga suled ku a mama?" ⁴⁹Na tinendu nu Isa al-Masih su 'bpamangunut lun ka nia nin pidtalu na "Ilay nu, silan ba a nia su ina ku enggu manga suled ku a mama! ⁵⁰Ka apia entain man i penggalebek kanu kahanda nu Ama ku a lu sa sulega na entu ba i suled ku a mama enggu babay enggu ina ku."

Su Pakenalan pantag kanu Embalangan na Lupa a Sinaudan sa Uni

(Markus 4:1-9; Luk 8:4-8)

13 ¹Na kanu entu ba a gay na linemiu su Isa al-Masih kanu walay ka minangay kanu ligid'u lanaw taman sa nagagayan lu. ²Na madakel a benal a taw i mindidilimudan lu kanu ubay nin tembu ba nageda sekanin kanu awang ka lu ba sekanin nagagayan. Saleta mambu na su madakel a taw na lu demun silan pedtindeg kanu ligid'u lanaw. ³Na madakel i inipamandu nin kanilan sa ukit a pakenalan. Na sia kanu kabpamandu nin na pidtalu nin kanilan i "Pakikineg kanu, aden kun mama a linemu sa dalem ka sinemaud sa uni. ⁴Na sia kanu kapedsaud'in na aden nangaulug sia kanu ligid'u lalan na guna mauma nu manga papanuk na tinuka nilan su entu ka kinan nilan. ⁵Na aden menem nangaulug sia kanu manga watu a natangguban na paidu a lupa na nangagan a benal minetu kagina manipis bu i lupa nin. ⁶Na guna makakayang-kayang su senang na nalanes taman sa nagangu kagina da gaid makandalid. ⁷Aden menem nangaulug lu kanu lupa a aden

Mataya 13

manga utan nin a sudangen na guna su migkasela su manga utan na natangguban nin su pamulan. ⁸Aden menem nangaulug lu kanu mapia a lupa. Na namakaunga su entu sa mapia, aden nakaunga sa telupulu takep, aden bun nakaunga sa nempulu takep taman sa aden nakaunga sa magatus takep.

⁹“Na su entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg sa mapia.”

Su Sabapan a Kabpamandu nu Isa al-Masih sa Ukit a Pakenalan

(Markus 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰Na guna su nakasupeg sa lekanin su 'bpamangunut lun na inidsa nilan lun i “Ngintu ka nia nengka kabpamandu kanilan na sa ukit a pakenalan?” ¹¹Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na “Kagina sekana na inenggan kanu sa kasabut kanu inipagena a makapantag kanu kapendatu nu Kadenan ugaid'a silan na dala silan enggi sa kasabut sa entu. ¹²Na apia entain i makikineg kanu kadtalu nu Kadenan na kadsisinggumanan pan su kasabut a aden den sa lekanin taman sa edsusubela pan ugaid'a su entain menem i dili makikineg na su paidu a aden den sa lekanin na kuan pamun su entu. ¹³Ka nia ba i sabap'in i kabpamandu ku kanilan sa ukit a pakenalan ka matag silan 'bpagilay na di silan pakailay enggu matag silan 'bpakikineg na di silan pakakineg taman sa di silan pakatuntay. ¹⁴Na natuman sia kanilan su kadtalu nu Nabi Isayas sia kanu kitab a

'Matag silan 'bpamakikineg 'bpamikal na dala 'gkatuntayan nilan.

Matag silan 'bpangingilay 'bpamikal na dala 'gkailay nilan.

¹⁵Kagina su nia a manga taw na malegen den makatuntay.

Malegen makakineg su manga tangila nilan enggu di nilan pembelaten su mata nilan.

Ka u dikena bu man maitu na makailay su mata nilan, makakineg su tangila nilan enggu makakenal su pamikilan nilan

taman sa edtaubat silan enggu pagkapihan ku silan.^b

¹⁶Ugaid'a sangat den i kapia nin sa lekanu ka pakailay su mata nu enggu pakakineg su tangila nu. ¹⁷Saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i

---

^b 13:14-15 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 6 ayat 9 taman sa 10.

Mataya 13

madakel kanu manga nabi enggu kanu manga taw a ikelas i 'gkapaginagkay nilan i kailay nilan kanu ngin i 'gkailay nu ugaid'a dala nilan mailay, enggu kakineg'ilan kanu ngin i 'gkakineg'u ugaid'a dala nilan makeg.

Su Maena nu Pakenalan pantag kanu Inisaud a Uni

(Markus 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 “Kagina ka maitu na pakikineg'u su maena nu pakenalan pantag kanu sinemaud sa uni. 19 Su ligid'u lalan a naulugan nu uni na entu ba su manga taw a 'bpamakikineg kanu kadtalu pantag kanu kapendatu nu Kadenan ugaid'a da nilan tuntayi su entu. Daka linemu su Datu na Giadsal ka kinua nin su kadtalu a inisaud kanu pamusungan nilan. 20 Na su manga watu a natangguban na paidu a lupa a naulugan nu uni na entu ba menem su manga taw a 'bpamakikineg kanu kadtalu nu Kadenan. Na endaw i kinakineg'ilan lun na tinalima nilan taman sa napia a benal i ginawa nilan. 21 Ugaid'a da gaid endalid su kadtalu nu Kadenan a lu kanilan, tembu dala silan 'gkauget kanu kabpaginugut'ilan ka guna makatingguma su kamalasyan atawa ka kapamungkaid sabap kanu kadtalu nu Kadenan na entu bun ba na taligkudanan nilan su paginugut'ilan. 22 Na su naulugan menem'u uni a aden manga utan nin a sudangen na entu ba menem su manga taw a 'bpamakikineg kanu kadtalu nu Kadenan ugaid'a sabap kanu kamutuan kanu sagugunay a timpu enggu su kasimpang sabap kanu kakawasan na nabausan su kadtalu nu Kadenan taman sa dala makaunga. 23 Ugaid'a su mapia a lupa a naulugan nu uni na entu ba menem su manga taw a 'bpamakikineg kanu kadtalu nu Kadenan enggu pedtuntayan nilan su entu sa mapia taman sa namakaunga silan. Na aden nakaunga sa telupulu takep, aden bun nakaunga sa nempulu takep taman sa aden nakaunga sa magatus takep.”

Su manga Pakenalan pantag kanu Kapendatu nu Kadenan

24 Nia pan pidtalu nu Isa al-Masih kanu madakel a taw sa ukit a pakenalan na “Su kapendatu nu Kadenan na mana bun su pinggula nu mama a sinemaud sa mapia a lagas lu kanu 'bpangangawidan nin. 25 Na gagalu na kapedtulug'u manga taw na nakauma su kuntela ka sinemaud bun sa lagas'a sagiket lu kanu manga inisaud a lagas'a bantad, entu pan

Mataya 13

ka minawa. ²⁶Na guna su linemeteb den su lagas a mapia taman sa 'bpagunga den na nailay bun mambu su manga sagiket. ²⁷Daka sinupegan nu manga ulipen su kigkuan ka pidtalu nilan lun i 'Datu, dikena ba mapia a lagas su inisaud'engka? Endaw basi nakabpun su manga sagiket a entu lu?' ²⁸Na nia nin inisumpat kanilan na 'Su kuntela i sinemaud sa entu.' Daka nia pidtalu sa lekanin nu manga ulipen nin na 'Kiugan nengka a 'bpawangan nami mamadtud?' ²⁹Ugaid'a nia nin pidtalu na 'Di nu den, ka gagalu na kapamadtud'u lun na malalagit'u bun su manga bantad. ³⁰Padtaday nu den a pegkasela kaped'u manga bantad taman sa kasabpet ka sa kapagagani lun na edtalun ku bu kanu 'bpamagagani i kuan nilan muna su manga sagiket ka uyunen nilan entu pan ka tutungen. Ugaid'a su manga bantad na limuden nilan ka iten nilan lu kanu kamalig ku.' "

(Markus 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹Nia pan ped a pakenalan a inipamandu nin kanilan na "Su kapendatu nu Kadenan na mana bun su lagas'u 'gkamun a mustasa^c a inisaud'u mama kanu 'bpangangawidan nin. ³²Na matag i nia manaut a benal a lagas kanu langun nu lagas na u pegkasela den na 'gkabaluy a masela kanu langun na 'gkamun taman sa 'gkabaluy a mana kayu tembu ba pedsalagan nu manga papanuk su manga sapak'in."

(Luk 13:20-21)

³³Na aden pamun pakenalan a inipamandu nin kanilan pantag kanu kapendatu nu Kadenan sa nia nin pidtalu na "Su kapendatu nu Kadenan na mana bun su paidu bu a pakembang a inisimbul'u babay kanu inadum'in a manga tenga sa saku i kadakel'in a arina. Na kinemembang su langun nu entu ba a inadum'in."

(Markus 4:33-34)

³⁴Na su langun nu nia na inipamandu nu Isa al-Masih kanu madakel a taw sa ukit bu na pakenalan, na di sekanin 'bpamandu u dikena sa ukit a pakenalan. ³⁵Na natuman sia ba su kadtalu nu nabi sia kanu kitab a

---

^c 13:31 'gkamun a mustasa Su 'gkamun a nia a mustasa na dikena pagidsan nu mustasa a katatapan a 'gkailay tanu sia kanu dalepa tanu ka su nia a mustasa na pegkasela a 'gkalampasan nin pan su lambeg'u taw.

Mataya 13

“Nia ukit a kapamandu ku kanilan na sa ukit a pakenalan. Ipayag ku kanilan su da makapayag iganat pan kanu kinapangaden.”^d

Su Maena nu Pakenalan pantag kanu Bantad enggu Sagiket

³⁶Daka ginanatan nu Isa al-Masih su madakel a taw ka linemudep kanu walay. Na sinupegan sekanin nu 'bpamangunut lun ka pidtalu nilan lun i “Edsinantal ka pan sa lekami su maena nu pakenalan pantag kanu bantad enggu sagiket lu kanu 'bpangangawidan.” ³⁷Na pidsinantal mambu nu Isa al-Masih kanilan sa nia nin pidtalu na “Su sinemaud kanu mapia a lagas na su Kaka nu Manusia. ³⁸Su 'bpangangawidan na su dunia. Su mapia a lagas na silan su manga taw a pendatuan nu Kadenan.^e Ugaid'a su manga sagiket na silan su manga taw a pendatuan nu Saitan.^f ³⁹Su kuntela a sinemaud kanu lagas'u sagiket na su Saitan enggu su kasabpet na su Mauli a Gay. Su 'bpamagagani menem na silan su manga malaikat. ⁴⁰Na mana bun su kabpelimud kanu manga sagiket asal'a 'gkatutung kanu apuy, na maitu bun ba i manggula sia kanu Mauli a Gay. ⁴¹Su Kaka nu Manusia na sugun nin su manga malaikat'in sa limuden nilan su langun nu kadsabapan nu kapendusa enggu su manga taw a penggalebek sa kabaladusan sia kanu pendatuan nin ⁴²ka ipaidtug'in lu kanu pegkalaw-kalaw a apuy a 'bpamanguliang sa matanug i taw nin enggu 'bpamegkiget i ngipen nin. ⁴³Na su manga ikelas menem a taw na pamedsigay a mana den silan kasigay nu senang lu kanu pendatuan nu Ama nilan a su Kadenan. Na su entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg sa mapia.

Su Ped a manga Pakenalan pantag kanu Kapendatu nu Kadenan

⁴⁴“Su kapendatu nu Kadenan na mana bun su nakatagu a kakawasan lu kanu 'bpangangawidan a natun nu mama ugaid'a initagu nin 'bpaluman. Na sangat a napia i ginawa nin taman sa minuli ka pibpasa nin su langun nu kaaden nin ka pinamasa nin su

---

^d 13:35 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 78 ayat 2 sia kanu Kitab Zabur.

^e 13:38 su manga taw a pendatuan nu Kadenan Na silan su manga taw a binedtuan sa wata nu Kadenan.

^f 13:38 su manga taw a pendatuan nu Saitan Na silan su manga taw a binedtuan sa wata nu Saitan a su Datu na Giadsal.

Mataya 13

entu a 'bpangangawidan. ⁴⁵⁻⁴⁶ Nia pan ped a ibaratan kanu kapendatu nu Kadenan na mana bun su balaalaga a muntia a 'bpanuntulen nu padagang. Na guna nin matun su balaalaga sa langun a muntia na minuli ka pibpasa nin su langun nu kaaden nin ka pinamasa nin su entu a muntia.”

⁴⁷Na pidtalu pan nu Isa al-Masih i “Su kapendatu nu Kadenan na mana su biala a inibiala nu 'bpanginseda kanu ig a nakakua sa langun na embalangan na seda. ⁴⁸Na ginuyud'ilan lu sa tepad su biala guna su napenu den na seda ka pinamili nilan su langun nu mapia nu seda ka inibetad'ilan kanu bukag, na su langun na mawag'u seda menem na inidtug'ilan. ⁴⁹Na maitu bun i manggula sia kanu Mauli a Gay. Su manga malaikat na makatingguma sia ka isenggay nilan kanu manga taw a luyud kanu Kadenan su manga taw a luyud kanu Saitan ⁵⁰ka idtug'ilan lu kanu pegkalaw-kalaw a apuy a 'bpamanguliang sa matanug i taw nin enggu 'bpamegkiget i ngipen nin.”

⁵¹Na inidsa nu Isa al-Masih kanu 'bpamangunut lun i “Ngintu, 'gkatuntayan nu bun su langun nu pedtalun ku a nia?” Na nia nilan inisumpat na “Uway, 'gkatuntayan nami bun.” ⁵²Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Kagina ka maitu na u aden gulu na pangitaban a mapamandu taman sa malusud kanu kapendatu nu Kadenan na nia nin kailing-ilingan sia kanu kabpamandu nin na mana bun su kigkuan kanu walay a katawan nin mapaliu kanu 'bpanaguan nin su bagu a kaaden nin enggu su labing a kaaden nin.”

Su Isa al-Masih na dala Talima lu kanu Dalepa nin demun

(Markus 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³Guna mapasad'u Isa al-Masih mamandu su manga pakenalan a entu na ginemanat sekanin lu. ⁵⁴Na linemu sekanin kanu dalepa nin demun^g ka namamandu lu kanu walay a pedsambayanan nilan. Na sangat a nangagaip su manga taw lu taman sa nia nilan 'gkangadtalu na “Endaw nakua nu mama a nia su kataw nin enggu su kapegkagaga nin penggalebek sa kangagaipan? ⁵⁵Dikena ba sekanin su wata nu panday

---

^g 13:54 **dalepa nin demun** Na lu pimbata su Isa al-Masih sa Bitlihim ugaid'a nia nabaluy a dalepa nin na su Nasarit. Mabatia su nia sia kanu nia bun ba a kitab 2 ayat 1 enggu 23. Tembu binedtuan sekanin sa 'Su Isa a taw sa Nasarit.' Su Nasarit na telupulu enggu dua kakilumitru i kawatan nin kanu Kapurnaum.

Mataya 13, 14

enggu nia nin ina na si Mariam? Su manga suled'in a manga mama na si Yakub, Yusup, Simiun enggu Yahuda? ⁵⁶Su manga suled'in menem a babay na kaped tanu bun sia? Amaika maitu na endaw basi nakua nu nia a mama su langun nu nia a kataw nin?" ⁵⁷Guna su maitu na nasakit i ginawa nilan lun. Daka nia pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na "Apia endaw na 'bpagadatan su nabi nia tabia na kanu dalepa nin demun enggu kanu familia nin." ⁵⁸Kagina ka maitu na da gaid enggula lu sa kabarakatan su Isa al-Masih sabap sa kada na salig'ilan.

Su Kinapatay nu Yahiya a Nanalawat

(Markus 6:14-29; Luk 9:7-9)

14 ¹Na kanu entu ba a timpu na nakauma sa pakinegan nu Datu Hirud su makapantag kanu Isa al-Masih. ²Daka nia nin pidtalun kanu 'gkangasaligan nin na "Su entu a mama na sekanin su Yahiya a Nanalawat, mimbibiag 'bpaluman tembu ba pakanggalebek sekanin sa manga kabarakatan." ³Kagina si Hirud man i napasigkem enggu napapawik kanu Yahiya ka inipabilanggu nin sabap kani Hirudias a danden a kaluma nu suled'in a mama a si Pilipus. ⁴Kagina tatap sekanin pedtaluan nu Yahiya sa "Dikena wagib a pinangaluma nengka su kaluma nu suled'engka." ⁵Na pegkiugan sekanin 'bpagimatay nu Hirud ugaid'a di nin 'gkanggula ka 'gkagilekan sekanin kanu madakel a taw sabap sa 'bpalitialan nilan i saben-sabenal a nabi su Yahiya. ⁶Daka kanu gay nu kapedsele-sela kanu kinambata kanu Hirud na midsagayan kanu kasangulan nilan su laga a wata ni Hirudias, na sangat a nasuatan nu Hirud su entu ⁷taman sa inidsapa nin i inggay nin kanu laga su apia ngin a kalinian nin. ⁸Na guna makambitiala nu laga su ina nin, na nia pidtalun nu laga kanu Datu Hirud na "Inggay nengka sa laki su ulu nu Yahiya a 'Bpanalawat, sia nengka ibetad sa lampay." ⁹Na malegen sa ginawa nu Datu Hirud su entu ugaid'a sabap sa nakadsapa nin sia kanu adapan nu manga ana nin na inisugu nin i inggay kanu laga su entu. ¹⁰Daka pinaputukan nin sa ulu su Yahiya lu sa bilangguan. ¹¹Na inibetad kanu lampay su ulu nu Yahiya ka init lu kanu laga entu pan ka inenggay nin kanu ina nin. ¹²Daka linemu kanu bilangguan su 'bpamangunut kanu Yahiya ka kinua nilan su bangkay nin ka inilebeng'ilan. Entu pan ka linemu silan kanu Isa al-Masih ka pinanudtul'ilan su entu sa lekanin.

Mataya 14

Su Kinapakan kanu Madakel a Taw

(Markus 6:30-44; Luk 9:10-17; Yuhan 6:1-14)

¹³Na guna makineg'u Isa al-Masih su entu na nageda sekanin sa awang ka linemu sekanin kanu nakadtawan-tawan a dalepa. Na nakineg'u madakel a taw ebpun sa embala-bala a inged su entu daka tinundug'ilan sekanin a linemalag bu silan. ¹⁴Na endaw i kinatepad'u Isa al-Masih na nailay nin su madakel a benal a taw taman sa nalat i ginawa nin kanilan. Daka pinagkapia nin su 'bpamedsakit kanilan. ¹⁵Na guna su pedsukilep den na sinupegan sekanin nu 'bpamangunut lun ka pidtalu nilan sa lekanin i "Pedsukilep den na nakadtawan-tawan i nia a dalepa. Paganat ka den i manga taw a nia asal'a makalu silan kanu manga inged ka enggu silan makapamasa sa makan nilan." ¹⁶Ugaid'a nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Di den nasisita a lemu pan silan, ka sekanu i enggay kanilan sa makan." ¹⁷Na nia nilan nakasumpat sa lekanin na "Da pegken tanu sia, nia tabia na lima timan bu a nia a pan enggu dua timan a seda." ¹⁸Daka nia nin pidtalu kanilan na "It'u sia sa laki i namba." ¹⁹Na inisugu nin i mayan kanu damautan su madakel a taw. Na guna nin makua su lima timan a pan enggu dua timan a seda na tinemingada sekanin kanu langit ka midsukul-sukul enggu pinugi nin su Kadenan. Entu pan ka pidtebi-tebi nin ka inipatalagad'in kanu 'bpamangunut lun lu kanu madakel a taw. ²⁰Na nakakan su langun nu taw taman sa nangausug silan. Na aden pan nangasama nu manga taw keman a nia kadakel a nalimudan lun na sapulu enggu dua kabukag. ²¹Na su namakakan bu a manga mama na manga lima ngibu den i kadakel'in liu pan i manga babay enggu manga wata.

Su Kinalakaw nu Isa al-Masih kanu Liwawaw nu Ig

(Markus 6:45-52; Yuhan 6:15-21)

²²Na pinapageda mamagayas'u Isa al-Masih su 'bpamangunut lun lu kanu awang ka pinauna nin silan lemipag kanu lanaw. Saleta mambu na pinauli nin den su madakel a taw. ²³Na guna su nakapaganat'in den su madakel a taw na tinemakedeg sekanin kanu palaw ka nangenin-ge ni taman sa nauma sekanin na edsukilep lu a isa nin bu. ²⁴Saleta na su awang a pinagedan nu 'bpamangunut lun na nakakalud den sa mawatan. Na 'gkasugat silan na mabagel a bagel ka 'gkasulang'ilan su

Mataya 14, 15

sambel. ²⁵Na guna su mangagan den mapita na tinundug silan nu Isa al-Masih a linemakaw bu lu kanu liwawaw nu lanaw. ²⁶Daka guna sekanin mailay nu 'bpamangunut lun na sangat a nangagilekan silan taman sa nakalalis'ilan i "Manginggilek!" ²⁷Na midtalun mamagayas su Isa al-Masih sa "Da kanu 'gkagilek, ka saki bun i nia. Pagkabagel'u i manggiginawa nu." ²⁸Na nia nakasumpat'i Pitru na "Mapulu, u benal a seka i nan na pasan aku a lemakaw kanu liwawaw nu ig." ²⁹Nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Sia ka den." Daka linemutad kanu ig si Pitru ka linemakaw kanu liwawaw nu ig 'bpawang kanu Isa al-Masih. ³⁰Na guna kasipati ni Pitru su mabagel a sambel na nagilekan, daka pakageled sekanin, na nakalalis'in edtalu i "Mapulu, ilipuas aku nengka!" ³¹Na pinamagayasan sekanin kemawa nu Isa al-Masih ka pidtalu nin sa lekanin i "Ngin den a kalubay na salig i leka. Ngintu ka mindua-dua ka?" ³²Na endaw i kinapageda nilan kanu awang na napenek su sambel. ³³Daka su 'bpamangunut lun a lu kanu awang na sinugiudan nilan sekanin sa nia nilan nadtalu na "Sabensabenal a seka su Tunggal'u Kadenan."

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu 'Bpamedsakit

(Markus 6:53-56)

³⁴Na guna silan lipag kanu lanaw nu Galili na lu silan dinemunggu kanu dalepa a Ginisarit. ³⁵Na endaw i kinakilala sa lekanin nu manga taw lu na inipatawag'ilan lu kanu embala-bala a dalepa su aden sakit'in ka inipait'ilan langun lu kanu Isa al-Masih, ³⁶ka inipamagayuk'ilan bu sa lekanin i ipaami nin pan kanilan su bibil'u lambung'in. Na su langun nu namakaami na migkapia.

Su Tidtu-tidtu a Pakagkaledsik kanu Taw

(Markus 7:1-23)

15 ¹Na aden manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu manga gulu nu pangitaban a ebun sa Awrusalim i linemu kanu Isa al-Masih ka pidtalan nilan sa ²"Nginan ka 'bpanalepasen nu 'bpamangunut sa leka su adat-betad'u manga kaapuan tanu? Ka di nilan pedsutin su lima nilan sa ukit a kapenggagas lun bagu silan pegkan." ³Ugaid'a nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Sekanu, na nginan ka 'bpanalepasen nu bun su kasuguan nu Kadenan sabap bu sa kanu

Mataya 15

adat-betad'u? ⁴Ka nia man kadtalu nu Kadenan na 'Pagadati nu su ama nu enggu su ina nu^h enggu 'Apia entain i edtalu-talu sa mawag kanu ama nin atawa ka kanu ina nin na dait a imatayan.ⁱ ⁵Ugaid'a sekanu na nia nu ibpamandu na mapakay a edtalun nu taw kanu ama nin enggu kanu ina nin i 'Da den makadtabang ku sa lekanu ka su langun na ipedtabang ku sa lekanu na inenggay ku den kanu Kadenan.^j

⁶Nia nin maena na di den nasisita a tabangan nin pan su lukes'in. Na sabap kanu adat-betad'u na naawan nu sa kapantag su kadtalu nu Kadenan.

⁷"Sekanu a dikena senep sa atay i kabpagagama nin, na benal man su naalung'u Nabi Isayas pantag sa lekanu a

⁸'Su kabpagadat'u manga taw a nia sa laki na inandag bu sa ngali ka nia nin kabantang na mawatan i atay nilan sa laki.

⁹Su kapedsimba nilan sa laki na dala katagan nin.

Su panduan nu manusia na ibpamandu nilan sa nia nilan pedtalun na ebpun sa laki.^k

¹⁰Na pinasupeg'u Isa al-Masih su madakel a taw ka pidtalu nin i "Pakikineg kanu sa mapia enggu tuntayi nu su nia, ¹¹dikena nia pakagkaledsik kanu taw su ngin i 'bpeludep kanu ngali nin ka nia man pakagkaledsik kanu taw na su ngin i 'bpeliu kanu ngali nin."

¹²Daka sinemupeg sa lekanin su 'bpamangunut lun ka pidtalu nilan lun i "Mapulu, ngintu, katawan nengka i migkalat i ginawa nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu sabap kanu pidtalu nengka?"

¹³Ugaid'a nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Su langun na pamulan a dikena inipamula nu Ama ku a lu sa sulega na mapadtud bun.

¹⁴Padtaday nu den silan. Mana man silan manga pisek a 'bpagagak sa pisek. Na amaika nia bun 'bpagagak kanu pisek i pisek bun na isa bu i kaulug'ilan kanu kalut."

---

^h 15:4 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 20 ayat 12 enggu Diutirunumi 5 ayat 16 sia kanu Kitab Taurat.

ⁱ 15:4 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 21 ayat 17 sia kanu Kitab Taurat.

^j 15:5 Nia maena nu ibpamandu nilan a entu a linabit'u Isa al-Masih na mana di nilan den edtabangan su lukes'ilan kagina sia kanu adat-betad'ilan na apia ngin kanu kaaden nilan i nadtalu a ibpagenggay nilan kanu Kadenan na di den 'gkapakay a ipananabangan nilan pan, apia su manga lukes'ilan pan. Na su adat-betad'ilan a nia na sia nilan kinandut kanu kasuguan a di mapakay a di tumanen su pasad kanu Kadenan sia kanu Manga Bilangan 30 ayat 1 taman sa 2 sia kanu Kitab Taurat.

^k 15:8-9 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 29 ayat 13.

Mataya 15

¹⁵Na nia pidtalu ni Pitru kanu Isa al-Masih na “Edsinantal ka kun na sa lekami u ngin i maena nu kadtalu nengka a entu pantag kanu pakagkaledsik kanu taw.” ¹⁶Daka nia nakasumpat’u Isa al-Masih na “Apia sekanu na di nu pamun ’gkatuntayan su entu? ¹⁷Di nu ’gkaimamanan i apia ngin i makaludep kanu ngali nu taw na pedsagad bu kanu tian nin ka ’bpeliu bun? ¹⁸Ugaid’a su ’bpeliu kanu ngali nu taw na ebpun kanu atay nin. Na entu ba i pakagkaledsik kanu taw. ¹⁹Kagina sia pakabpun kanu pamusungan nu taw su manga mawag a itungan a mana su kapangimatay, kagkiuga, kapedsina, kapanegkaw, kadsaksi sa dikena benal enggu kapanila-tila. ²⁰Na nia ba i pakagkaledsik kanu taw, dikena su kapegkan a di penggagas sa lima.”

Su Babay a Dikena-Yahudi a Mabagel i Salig’in

(Markus 7:24-30)

²¹Na ginemanat lu su Isa al-Masih ka linemu kanu embala-bala kanu dalepa a Tair enggu Sidun. ²²Daka nakatekaw demun i aden babay a taw sa Kanaan a lu bun ba pegkaleben kanu entu a inged na linemu kanu Isa al-Masih ka inilalis’in edtalu i “Hu Mapulu a tupu nu Daud, ikalimu aku nengka pan. Su wata ku a babay na inasukan na saitan. Na sangat a ’gkapasangan sekanin.” ²³Ugaid’a da a benal sumpati nu Isa al-Masih su babay. Na linulud sekanin nu ’bpamangunut lun ka pinangeni nilan lun i “Edtalu ka lun den na i awan tanu nin den ka pedtundug-tundug den ’bpamikal sa lekitanu a ’bpelalis.” ²⁴Na nia pidtalu nu Isa al-Masih na “Nia bu sinuguan sa laki na sia bu kanu manga tupu nu Israil a mana nangatadin a bili-bili.” ²⁵Ugaid’a sinemupeg bun kanu Isa al-Masih su babay ka sinugiudan nin sa nia nin pidtalu na “Mapulu, tabangi aku den.” ²⁶Ugaid’a nia nin inisumpat na “Dikena mapia a kuan su pegken nu manga wata ka inggay kanu manga ayam a asu.”^l ²⁷Na nia nakasumpat’u babay na “Uway mambu Mapulu, ugaid’a apia man su manga ayam a asu na ’bpanimet bun kanu ’gkangaulug a pegken nu manga mapulu nilan.” ²⁸Daka nia nadtalu nu Isa al-Masih kanu babay na “Bai, masela a benal i salig’engka! Sigi,

---

^l 15:26 ayam a asu Kanu entu a timpu na nia kapegkailay nu manga taw a Yahudi kanu manga taw a dikena-Yahudi na haram. Nia ba i sabap’in sa inibaratan sa asu su manga taw a dikena-Yahudi. Ugaid’a su Isa al-Masih na dikena nia nin maena i asu i pedtimbangan nin kanu babay a entu.

Mataya 15

manggula su 'bpangenin nengka a nan." Na naulian mambu su wata nu babay kanu entu demun ba a kutika.

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu manga Taw a aden Sakit'in enggu su Kinapakan nin menem kanu Madakel a Taw

²⁹Na minawa menem lu su Isa al-Masih ka linemu kanu ligid'u lanaw nu Galili. Entu pan ka tinemakedeg kanu palaw ka nagagayan lu. ³⁰Na pibpawangan sekanin nu madakel a taw a namananggit silan sa di pamakalakaw, di pamakailay, manga sadil, di pamakadtalu enggu madakel pan a ped ka inibetad'ilan kanu kasangunan nin. Na pinagkapia langun nu Isa al-Masih su entu. ³¹Na guna mailay nu madakel a taw i nakadtalu su di pamakadtalu, naulian su manga sadil, nakalakaw su di pamakalakaw enggu nakailay su di pamakailay na nagaip silan taman sa napugi nilan su Kadenan nu manga taw a Israil.^m

(Markus 8:1-10)

³²Na pinasupeg'u Isa al-Masih su 'bpamangunut lun ka pidtalu nin kanilan i "Gkalat i nanam ku kanu manga taw a nia, ka nakatelu gay den saguna na kaped ku bu silan taman sa da den 'gkakan nilan. Na di aku miug sa paulin ku silan a 'gkangagutem ka basi lipedengan silan sia sa lalan." ³³Na nia nadtalu nu 'bpamangunut lun na "Endaw tanu makakua sa makapakan kanu madakel a nia a taw sia sa tawan-tawan a nia a dalepa?" ³⁴Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Ngin i kadakel a makan san?" Nia nilan nakasumpat na "Pitu timan a pan enggu pila timan bu a seda." ³⁵Na pinapagagayan nu Isa al-Masih su madakel a taw, ³⁶entu pan ka kinua nin su pitu timan a pan enggu su seda ka inidsukul-sukul'in kanu Kadenan. Entu pan ka pidtebi-tebi nin ka inenggay nin kanu 'bpamangunut lun ka enggu nilan makatalagad kanu madakel a taw. ³⁷Na su langun nu manga taw a entu na namakakan taman sa nangaug silan enggu aden pan nangasama nilan a pegken a nia nin nalimudan na pitu kabukag. ³⁸Na pat ngibu i kadakel'u manga mama a namakakan, liu su manga babay enggu su

---

^m 15:31 Kadenan nu manga taw a Israil Nia ba su tidtu a Kadenan a su Kadenan a pedsimban nu manga nabi. Nia nilan bu kinadtalu sa Kadenan nu manga taw a Israil na kagina su manga taw a nia a pedtalu na dikena-Yahudi atawa ka dikena manga taw a Israil.

Mataya 15, 16

manga wata. ³⁹Na guna makapauli nu Isa al-Masih su madakel a taw na nageda sekanin kanu awang ka linemu kanu embala-bala a dalepa sa Magadan.ⁿ

Su Kabpangeni sa Tanda kanu Isa al-Masih

(Markus 8:11-13; Luk 12:54-56)

16 ¹Na aden manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu Sadusiyu i namakauma lu kanu Isa al-Masih ka pembatalun nilan sekanin. Na pinangeni nilan i mapailay sekanin sa tanda a ebpun sa Kadenan.^o ²Ugaid'a nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Sia kanu kagkagabi ka u maliga su kawang-kawangan na katawan nu i mapia su temundug a gay. ³Na sia menem kanu kagkapita ka u maliga su kawang-kawangan na katawan nu i dikena mapia su gay. Katawan nu a benal 'bpilatas su ula-ula nu gay sia kanu kapegkailay nu kanu kawang-kawangan. Ugaid'a di nu katawan 'bpilatas su manga tanda kanu 'gkanganggula sa saguna a manga timpu. ⁴Sekanu a manga taw sa saguna a timpu a manga baladusa enggu tinemaligkud kanu Kadenan na pakapangingalap kanu sa tanda ugaid'a dala man tanda a makapailay sa lekanu nia tabia na su tanda a sia nakanggulalan kanu Nabi Yunus."^p Daka tinagak'in silan.

Su Pakembang'u manga Taw a Lusud kanu Lumpukan a Parisiyu enggu Sadusiyu

(Markus 8:14-21)

⁵Na linemipag silan lu kanu lanaw nu Galili saleta mambu na nakalipat embalutu sa makan su 'bpamangunut lun. ⁶Na pidtalu nu Isa al-Masih kanilan i "Pangingati nu a benal su pakembang'u manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu Sadusiyu." ⁷Daka mimbibitialai

---

ⁿ 15:39 Su **Magadan** a pembedtuan bun sa Magdala na nia kapagitung'u ped a alim na ped a ngala nu dalepa a bedtuan sa Dalmanuta. Su nia a dalepa na sia matampal sa sedepan nu lanaw nu Galili.

^o 16:1 **tanda a ebpun sa Kadenan** Sia sa basa a Grik na *tanda a ebpun sa sulega*.

^p 16:4 **Nabi Yunus** Sekanin su nabi a linamed'u masela a seda. Na nakatelu ka nagagabian enggu nakatelu kamaagabi sekanin sia kanu didalem'u tian nu seda. Na kanu ulian nu ikatelu nin gay na initubpa sekanin nu masela a seda a bibiag bun sekanin. Na su pedtalun nu Isa al-Masih sia a tanda nu Nabi Yunus na nia nin bun pedtumbuken na su ginawa nin sia kanu kapatay nin a embibiag sekanin kanu ulian nu ikatelu nin gay.

Mataya 16

su 'bpamangunut lun sa "Nia sabap a kinadtalu nin sa nia na da tanu makambalutu sa pan." ⁸Na 'gkatawan bun nu Isa al-Masih su pembibitalan nilan. Daka nia nin pidtalu kanilan na "Manaut a benal i salig'u, nginan ka nia nu 'gkambibitalia i dala nait'u a makan? ⁹Nginan, di kanu pamun pakatuntay? Di nu 'gkatademan su kinadtebi-tebi ku kanu lima timan a pan a inipakan kanu lima ngibu i kadakel'in a taw? Pila kabukag i nangalimud'u a nasama a pan kanu entu ba? ¹⁰Na su pitu timan menem a pan a inipakan kanu pat ngibu i kadakel'in a manga taw, na pila kabukag menem i nasama a nangalimud'u? ¹¹Nginan, di pamun 'gkasaut'a pamikilan nu i dikena nia ku pembitalan i pantag sa pan ka nia ku pembitalan sa lekanu na su pakembang'u manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu Sadusiyu?" ¹²Na entu pan ba ka natuntayan nu 'bpamangunut lun i dikena nia pedtalun nu Isa al-Masih su matakapala a pakembang'u manga taw a Parisiyu enggu Sadusiyu ka su panduan nilan.

Su Kinapayag'u Pitru u Entain su Isa al-Masih

(Markus 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³Na guna silan makauma kanu inged a masupeg kanu siudad a Kaisaria-Pilipus na inidsa nu Isa al-Masih kanu 'bpamangunut lun i "Entain su Kaka nu Manusia kanu kapegkasabut'u manga taw?" ¹⁴Na nia nilan lun inisumpat na "Sekanin kun su Yahiya a Nanalawat,^q nia menem kadtalu nu ped na sekanin su Nabi Ilias,^r su ped menem na sekanin su Nabi Yaramias enggu su ped menem na isa sekanin kanu manga ped pan a nabi paganay." ¹⁵Daka inidsa nu Isa al-Masih kanilan i "Ugaid'a sa lekanu na entain aku?" ¹⁶Na nia inisumpat'i Simiun Pitru na "Seka su Masih a Tunggal'u kaisa-isa nin bu a tidtu a Kadenan!" ¹⁷Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Sangat i kapia nin i nia sa leka, Simiun a wata ni Yuhan, ka dikena man sia kanu kapegkagaga nu manusia i kinataw nengka sa nia ka su Ama ku a lu sa sulega i minayag

^q **16:14 Yahiya a Nanalawat** Mailay su nia kanu nia bun ba a kitab 3 ayat 1 taman sa 2. Su Yahiya a nia na su pinaputukan ni Datu Hirud sa ulu. Nalabit su entu sia kanu nia bun ba a kitab 14 ayat 1 taman sa 12.

^r **16:14 Nabi Ilias** Iganat kanu timpu nin na nakalima gatus lagun pan i naipus bagu nakauma su Isa al-Masih sia sa dunia. Na sia sa katuntay nu manga taw a Yahudi na su Nabi Ilias na embalingan sia sa dunia bagu makauma su Masih. Sia nilan i entu kinandut kanu nakadalem kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Malakias 4 ayat 5 taman sa 6.

Mataya 16

lun sa leka. ¹⁸Na pedtalun ku sa leka i seka si Pitru,^s na kanu nia ba a masela a watu^t i patindegan ku kanu umpungan nu 'bpamaginugut sa laki. Di silan tabanan nu bagel'u kanarakan. ¹⁹Na inggay ku sa leka su gunsu nu kalusud kanu kapendatu nu Kadenan. Na u ngin i isugut'engka sia sa dunia na nakasugut den i entu lu sa sulega enggu u ngin i isapal'engka sia sa dunia na nakasapal den i entu lu sa sulega." ²⁰Daka inibpaliugat'u Isa al-Masih kanilan i apia sakataw na dala muna edtalan nilan lun sa sekanin su Masih.

Su Kinapayag'u Isa al-Masih pantag kanu Dait a Maukit'in a Kamalasyan enggu su Kapatay nin

(Markus 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹Na iganat kanu entu ba a timpu na linudsuan nu Isa al-Masih edsinantal kanu 'bpamangunut lun i nasisita a lemu sekanin sa Awrusalim enggu dait a mikit sekanin sa madakel a kamalasyan sia kanu palad'u 'gkangaunutan nu manga Yahudi enggu su manga mapulu nu 'bpamangurban taman den kanu manga gulu nu pangitaban. Na imatayan sekanin ugaid'a kanu ikatelu nin gay na embibiag sekanin 'bpaluman. ²²Daka guna su maitu na inisibay ni Pitru su Isa al-Masih ka dinaway nin sa nia nin pidtalu na "Mapulu, di isugut'u Kadenan i nan! Di manggula i nan sa leka." ²³Ugaid'a sinangulan nu Isa al-Masih si Pitru ka dinaway nin sa nia nin lun pidtalu na "Awa ka sia Saitan! Pakaungen ka sa laki. Su 'gkapagitung'engka a nan na dikena ebpun kanu Kadenan ka kanu manusia." ²⁴Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanu 'bpamangunut lun na "U entain i miug mabaluy a makaunut sa laki na dait a lipatanan nin su kiug'u ginawa nin enggu pamusayn nin su kayu nin a pinambalawaga^u ka munut sa laki. ²⁵Ka apia entain i kiugan nin lemipuas su umul'in na makin madala sa lekanin su entu. Ugaid'a apia entain menem i kadalan na umul sabap sa laki na makatalima sa uyag-uyag a da taman nin. ²⁶Ka ngin i katagan nin kanu taw amaika

^s 16:18 Pitru Sia sa basa a Grik na *petros* a nia nin maena na *watu*.

^t 16:18 masela a watu Sia sa basa a Grik na *petra* a nia nin maena na *watu*, katatapan na masela gaid a watu atawa ka lakungan.

^u 16:24 pamusayn nin su kayu nin a pinambalawaga Su nia a kadtalu na inukit bu sa bayuk a nia nin maena na dait a taliman nu taw su kamalasyan a matala nin kanu kapaginugut'in kanu Isa al-Masih sa apia nia nin pan kaaden i ipatay nin.

Mataya 16, 17

makua nin su langun nu kakawasan sa dunia ugaid'a di nin matalima su uyag-uyag a da taman nin?^v Atawa ka aden ba makaenggay nu taw a makaaun nin kanu umul'in sa apuy sa naraka? Dala guna. ²⁷Na su Kaka nu Manusia na makatingguma man sia a linangkapan nu sigay nu Ama^w nin kaped'in su manga malaikat^x ka balasan nin su taw sia luyud kanu ngin i pinggalebek'in. ²⁸Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i di matag matay su ped sa lekanu sia taman sa di nilan mailay su katingguma nu Kaka nu Manusia ka enggu nin kandatuan su manusia.”

Su Kinasigay nu Isa al-Masih

(Markus 9:2-13; Luk 9:28-36)

17 ¹Na guna maipus su nakanem gay na pinaunut'u Isa al-Masih si Pitru enggu su edsuled a si Yakub enggu si Yuhan lu kanu malambeg a palaw, na natalipulu bu silan lu ba. ²Na gagalu na kapedtulik'ilan kanu Isa al-Masih na nakatekaw demun edsalin su palas'in. Sinemigay su beneng'in sa mana kasigay na senang enggu pakaipeng-ipeng i kinagkaputi nu balegkas'in. ³Na nakatekaw menem 'bpapapayag kanilan su Nabi Musa enggu su Nabi Ilias a inimbitiala nilan su Isa al-Masih. ⁴Daka nia nadtalu ni Pitru kanu Isa al-Masih na “Mapulu, mapia ka sia tanu! U miug ka na mumbal aku sia sa telu timan a balal: satiman i leka, satiman i kanu Nabi Musa enggu satiman menem i kanu Nabi Ilias.” ⁵Na gagalu nu kapedtalu ni Pitru na nakatekaw demun silan natangguban na gabun a sangat a pakaipeng-ipeng. Daka nakatekaw i aden suala a nakabpun kanu gabun sa nia nin pidtalu na “Nia ba su Tunggal a wata^y ku a pinadtaya enggu sangat a 'gkasuatan ku.

^v 16:26 **uyag-uyag a da taman nin** Su nia na dikena kakawasan sa dunia. Ka su uyag-uyag a da taman nin na nia ba su matalima nu taw amaika semalig silan kanu Isa al-Masih. Na apia entain i makatalima kanu nia ba na di den temala sa kasiksaan lu sa Mauli a Gay.

^w 16:27 Su **Ama** sia na su Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu *Ama tanu a su Kadenan* sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

^x 16:27 Su **manga malaikat** na nia nin maena na *papedsampaya* ka aden a entu na silan i pedsampay kanu kadtau nu Kadenan kanu manga taw enggu penggalebeken nilan bun su ped pan a ipedsugu nu Kadenan kanilan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu manga malaikat sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

^y 17:5 Su **Tunggal a wata** sia na su Isa al-Masih. Nia sabap a kinagelal lun sa Tunggal'u Kadenan na kagina ebpun mismu sekanin kanu Kadenan sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Tunggal'u Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Mataya 17

Pakikineg'u sekanin.”⁶ Na guna nilan i nia makineg na nakasugiud silan ka sangat a nagilekan silan. ⁷ Ugaid'a linulud silan nu Isa al-Masih ka inami nin silan sa nia nin pidtalun na “Edtingdekan kanu, da kanu 'gkagilek.”⁸ Na guna silan tengab na da den nailay nilan a ped ka su Isa al-Masih bun den.

⁹ Na gagalu nu kabpeludus'ilan kanu palaw na inisugu nu Isa al-Masih kanilan i apia sakataw na dala edtalan nilan kanu entu a nailay nilan taman sa di pan matay enggu makambibiag 'bpaluman su Kaka nu Manusia. ¹⁰ Daka inidsa sa lekanin nu telu kataw a 'bpamangunut lun i “Ngintu ka pedtalun nu manga gulu nu pangitaban i natatalanged kun a pambalinganen muna sia sa dunia su Ilias unan nu kauma nu Masih?”¹¹ Na nia inisawal'u Isa al-Masih kanilan na “Benal a pambalinganen muna su Ilias sia sa dunia ka enggu nin kaumbayan su langun nu dait a umbayan. ¹² Ugaid'a pedtalun ku sa lekanu i nakauma den man sia su Ilias^z ugaid'a da sekanin makilala taman sa pinggula nilan sa lekanin i apia ngin i pegkiugan nilan lun panggula. Na maitu bun ba i manggula nu Kaka nu Manusia, di den mauget na mukit den sekanin sa kamalasaan sia kanu palad'ilan.”¹³ Na entu pan ba ka natuntayan nu 'bpamangunut lun i su Nabi Yahiya besen a Nanalawat su pedtalun nin a entu.

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Wata a Inasukan na Saitan

(Markus 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Na guna silan makauma kanu madakel a taw na aden mama a sinemupeg kanu Isa al-Masih ka midtinggaleb kanu kasangulan nin ka nia nin pidtalun na ¹⁵ “Mapulu, ikalimu nengka pan su wata ku a mama a pedsaingen. Na sangat a 'gkapasangan sekanin. Tatap sekanin 'gkautang kanu apuy enggu kanu ig. ¹⁶ Na pinananggit ku sekanin kanu 'bpamangunut sa leka ugaid'a dala nilan sekanin magaga mapagkapia.”¹⁷ Na nia nadtalun nu Isa al-Masih na “Ngin den a kada na salig i nia a manga taw saguna! Sangat a namakasibay kanu den! Ngin ba i kauget'a kadtangen ku sa lekanu? Endaw ba taman i katigkel ku sa lekanu? It'u sia sekanin sa laki.”¹⁸ Na pidtalan nu Isa al-Masih su saitan sa awan

---

^z 17:12 Su Ilias a pedtalun nu Isa al-Masih sia na su Yahiya a Nanalawat, nakasulat bun i nia kanu Markus 9 ayat 11 taman sa 13.

Mataya 17

nin su wata na minawa mambu su saitan taman sa midsambutu demun su kinagkapia nu wata.

¹⁹Daka sinupegan nu 'bpamangunut lun su Isa al-Masih ka tinalipulu nilan midsa sa "Ngintu ka di nami pakapaawa su saitan a entu?" ²⁰⁻²¹Na nia nin pidtalu kanilan na "Kagina manaut a benal i salig'u. Ugaid'a saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i, u aden bu man salig'u a apia mana bu kanaut'a lagas'a 'gkamun a mustasa na makapaalat'u i palaw ba a nia u sugun nu sa malat. Ka da man di nu magaga amaika semalig kanu."

Su Kinapayag'u Isa al-Masih 'Bpaluman pantag kanu Kapatay nin

(Markus 9:30-32; Luk 9:43-45)

²²Na guna mangalimud su Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut lun lu sa Galili na pidtalu nu Isa al-Masih kanilan i "Su Kaka nu Manusia na mangagan den ipalad kanu manga kuntela nin. ²³Na imatayan nilan sekanin ugaid'a kanu ikatelu nin gay na embibiag." Na sangat a nalidu i ginawa nu 'bpamangunut lun.

Su Kinabayad'u Isa al-Masih sa Buwis

²⁴Na guna makauma silan sa Kapurnaum na aden linemulud kani Pitru a 'bpamangubela sa buwis sa nia nilan lun inidsa na "Pembayad bun sa buwis kanu Suti a 'Bpagagaman su gulu nu?" ²⁵Nia inisumpat'i Pitru na "Uway mambu."

Na guna makaludep si Pitru lu kanu walay, na inunanan sekanin midsa nu Isa al-Masih sa "Pitru, sa leka lun a kalangan, entain i pembayad sa buwis kanu manga sultan sia sa dunia? Su manga wata nilan atawa ka su ped a taw?" ²⁶Nia inisumpat'i Pitru na "Su ped a taw." Daka nia menem pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Amaika maitu na di den nasisita a mayad pan sa buwis su manga wata. ²⁷Ugaid'a asal'a di ta makagkalat sa ginawa kanilan na mayad ta bun sa buwis, na lu ka sa lanaw ka pangawat ka. Na endaw i muna-muna a makua nengka a seda na ukai ka i ngali nin ka mailay nengka lu ba i kuleta a pilak^a na kua ka i entu ka entu ba i ibayad ta dua."

---

^a 17:27 Su kuleta a pilak sia na sia sa basa a Grik na *istitir*, nia nin maena na nia kadakel'u alaga nin na makabayad'a dua kataw a taw sa buwis kanu Suti a 'Bpagagaman. Na kanu entu a timpu na su mama a Yahudi a nia nin umul na lemampas pan sa sapulu enggu siyaw na nasisita den a mayad sa buwis a nia nin kadakel na timbang a dua gay a sukay na gumagalebek.

Mataya 18

Entain i Badtug sa Langun sia kanu Kapendatu nu Kadenan?

(Markus 9:33-37; Luk 9:46-48)

18 ¹Na kanu entu ba a kutika na sinemupeg kanu Isa al-Masih su 'bpamangunut lun ka inidsa nilan lun i "Entain i mabadtug sa langun sia kanu kapendatu nu Kadenan?" ²Daka tinemawag su Isa al-Masih sa wata ka pinadtindeg'in kanu luk'ilan ³ka nia nin pidtalu na "Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i taman a di kanu edsalin sa maya ba kanu manga wata na di kanu malusud kanu kapendatu nu Kadenan. ⁴Kagina ka maitu na apia entain i ibaba nin i ginawa nin sa mana kanu manga wata ba a nia na entu ba i balapantag sa langun sia kanu kapendatu nu Kadenan. ⁵Apia entain i temalima sa isa kanu maya ba a manga wata sabap sa 'bpaginugut silan sa laki na mana bun saki i tinalima nin. ⁶Na apia entain menem a taw i makapandusa^b nin su mababa a manga taw a maya ba kanu manga wata a aden salig'in sa laki na mapegkag pan a kasiksan nu taw a entu i iketan sa masela a gilingan a watu su lig'in ka igeled lu kanu luk'u lagat."

Su Sabapan nu Kandusa

(Markus 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁷Nia pan pidtalu nu Isa al-Masih na "Duan-duan nin den su sakadunia sabap sa madakel a sasat a pakapandusa kanilan. Na natalatantu man a makatingguma su sasat ugaid'a duan-duan nin den su taw a kadsabapan na kandusa nu ped'in.

⁸"Na amaika su lima nengka atawa ka su ay nengka i kadsabapan na kandusa nengka na putuk ka, ka idtug'engka. Ka nia tinemu i sabala bu i lima nengka atawa ka ay nengka ugaid'a aden sa leka su uyag-uyag a da taman nin kumin sa dua embala i lima nengka atawa ka ay nengka ugaid'a lu ka makaidtug kanu apuy sa naraka taman sa taman. ⁹Amaika ka su mata nengka menem i kadsabapan na kandusa nengka na suat ka su entu ka idtug'engka ka nia tinemu i sabala bu i mata nengka ugaid'a aden sa leka su uyag-uyag a da taman nin kumin sa aden sa leka su dua embala a mata nengka ugaid'a lu ka makaidtug kanu apuy sa naraka."

---

^b 18:6 makapandusa Nia nin maena na makapasibay nin su salig kanu Isa al-Masih.

Mataya 18

Su Natadin a Bili-bili

(Luk 15:3-7)

10-11 Na pidtalu pan nu Isa al-Masih i “Pangingati nu a benal i makababa nu su mababa a manga taw a maya ba kanu manga wata a nia, ka nia ku madtalu sa lekanu na su malaikat’ilan a pedtiakap kanilan^c na ’bpeludep ’bpeluakat kanu Ama ku a lu sa sulega.

12 “Ngin i kalangan nu amaika aden taw a pedtuganul sa ayam’in a magatus a bili-bili lu kanu palaw, na satiman na natadin? Ngintu, di nin tagaken su siyawpulu enggu siyaw timan a bili-bili nin ka enggu nin mapangilay su satiman a natadin? Tagaken nin guna.

13 Na u matun nin den su entu na saben-sabenal a sangat i kagalaw nin lun kumin kanu siyawpulu enggu siyaw a da matadin. 14 Na maitu bun ba i kahanda nu Ama nu a lu sa sulega. Di nin kiugan a matadin i apia sakataw bu kanu mababa a manga taw a maya ba kanu manga wata.”

Su Dait a Enggulan amaika Endusa su Suled’engka sa Paginugut

15 Na pidtalu bun nu Isa al-Masih i “Amaika endusa sa leka su suled’engka sa paginugut na ’bpawangi ka, imbitiala nengka sekanin sa dua kanu bu, patuntayi ka lun su pinggula nin a di mapia. Amaika pakikinegen ka nin taman sa mangeni sa ampun na nakambalingan su mapia a kadsuled’u. 16 Ugaid’a amaika di sekanin makikineg na pangenggat ka sa sakataw atawa ka dua kataw kanu suled’engka sa paginugut ka enggu aden dua kataw atawa ka telu kataw a makadsaksi kanu apia ngin a mambitiala. 17 Ugaid’a u di pamun sekanin makikineg kanilan na ipanudtul’engka den kanu umpungan nu ’bpamaginugut ugaid’a amaika di pamun sekanin makikineg kanu umpungan nu ’bpamaginugut na itimbang’u den sekanin sa dikena-Yahudi^d atawa ka ’bpangubela sa

^c 18:10-11 su malaikat’ilan a pedtiakap kanilan Sia sa itungan nu ped a alim na aden malaikat a pedtiakap kanu uman i isa a taw a ’bpaginugut kanu Kadenan. Mabatia i nia sia kanu Manga Sengal 91 ayat 11 sia kanu Kitab Zabur enggu sia kanu Sulat kanu Manga Taw a Hibru 1 ayat 14 sia kanu Kitab Injil. Aden bun ped a alim a nia nilan itungan na aluak’u isa a taw a ’bpaginugut kanu Kadenan. Mabatia i nia sia kanu Manga Pinggalebek 12 ayat 14 taman sa 15.

^d 18:17 dikena-Yahudi Kanu paganay a timpu na su manga taw a dikena-Yahudi na dala sabut’ilan kanu Kadenan. Nia katatapan na pedsimba silan sa balahala.

Mataya 18

buwis.^e 18 Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i, u ngin i isugut'u sia sa dunia na nakasugut den i entu lu sa sulega enggu u ngin i isapal'u sia sa dunia na nakasapal den i entu lu sa sulega.^f 19 Na saben-sabenal a pedtalun ku bun sa lekanu i, u aden dua kataw a nagayun mangeni-ngeni sa apia ngin a 'bpangenin nilan na inggay nu Ama ku su entu kanilan a lu sa sulega. 20 Kagina u aden dua kataw atawa ka telu kataw a endilimudan mangeni-ngeni sia kanu ingala ku na lu aku bun kanilan.”

Endaw Taman i Kaampun nu Taw kanu Ped'in

21 Daka sinemupeg si Pitru kanu Isa al-Masih ka inidsa nin lun i “Mapulu, endaw taman i kaampun ku kanu suled ku a tatap pendusa sa laki? Ngintu, taman sa makapitu?” 22 Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Dikena taman bu sa makapitu i kaampun nengka lun ka taman sa makapitupulu enggu pitu takep.^g 23 Kagina sia kanu kapendatu nu Kadenan na nia nin kalagidan na mana su isa a Sultan a pegkiugan nin papembayad su manga panunugun nin a nakautang sa lekanin. 24 Na linudsuan nin mangetuk su namakautang lun. Na aden isa a nakautang sa lekanin sa miliun-miliun i kadakel'in. 25 Na di den 'gkagaga nu mama pembayad su entu. Guna su maitu na inisugu nu Sultan sa lekanin i 'bpasan nin su langun nu kaaden nin apeg den nu kaluma nin enggu su manga wata nin taman kanu ginawa nin ka enggu nin pakabayad lun. 26 Daka sinemugiud kanu Sultan su panunugun ka pinangeni nin lun i 'Enggi aku pan sa kutika ka bayadan ku langun su entu sa leka.' 27 Na nalat i nanam'u Sultan sa lekanin taman sa da nin den pabayadi su utang'in. 28 Na guna su nakaganat su panunugun lu na nailay nin su sakataw a ped'in bun a panunugun a aden utang'in sa lekanin a nia nin kadakel na manga pat ulan a sukay nu gumagalebek.^h Na sinigkem'in

^e 18:17 Su 'bpangubela sa buwis na haram enggu dikena matidtu sia kanu adat-betad'u manga Yahudi kanu entu a timpu sabap kanu galebekan nilan. Na mababa i kapegkailay nu manga Yahudi kanilan sabap kanu katalimbut'ilan sia kanu galebekan nilan.

^f 18:18 u ngin i isugut'u sia sa dunia na nakasugut den i entu lu sa sulega enggu u ngin i isapal'u sia sa dunia na nakasapal den i entu lu sa sulega Nia maena nu nia a ayatan na pantag sa kapatidtu kanu suled'engka sa paginugut a pendusa enggu apeg den nu kapangampun.

^g 18:22 makapitupulu enggu pitu takep Nia maena nu pedtalun nu Isa al-Masih sia na su kaampun kanu ped'engka na da taman nin. Su kasuli na dikena ebpun kanu Kadenan ka ebpun kanu Saitan. Nalabit bun su pantag kanu kasuli sia kanu Manga Awal 4 ayat 24 sia kanu Kitab Taurat.

^h 18:28 manga pat ulan a sukay nu gumagalebek Na nia nin kadakel na magatus a dinarius ka uman i sakadinarius na sagay a sukay nu taw.

Mataya 18, 19

taman sa pinekel'in ka pidtalu nin lun i mayad sekanin sa utang'in sa lekanin. ²⁹Daka sinemugiud su panunugun kanu ped'in bun ba a entu a panunugun ka pinangeni nin lun i 'Enggi aku pan sa kutika sa kabayad ku sa leka.' ³⁰Ugaid'a dala sekanin kiug ka makin nin pan inipabilanggu taman a di nin kabayadan su utang'in sa lekanin. ³¹Na guna mailay i entu nu ped'ilan menem a panunugun na sangat a nasakit i ginawa nilan sa lekanin. Tembu inipanudtul'ilan kanu Sultan su entu a nanggula. ³²Na inipatawag'u Sultan su panunugun a entu ka nia nin lun pidtalu na 'Sangat i kadaluaka nengka a panunugun. Da ku den pabayada seka kanu langun na utang'engka kagina napakalimu-limu ka sa laki. ³³Na dikena ba nia dait na malat i nanam'engka bun kanu ped'engka a panunugun a mana bun su kinalat a nanam ku sa leka?' ³⁴Na nasakit a benal i ginawa nu Sultan sa lekanin, na pinakapasangan nin taman sa di nin kabayadan su langun nu utang'in sa lekanin. ³⁵Na maya bun ba i enggulan nu Ama ku a lu sa sulega sa lekanu amaika di nu ampunen sa senep sa atay su suled'u."

Su Panduan nu Isa al-Masih pantag kanu Kambelag

(Markus 10:1-12)

19 ¹Na guna mapasad'u Isa al-Masih mamandu kanilan su entu na ginanatan nin su prubinsia a Galili ka linemu kanu dalepa a Yudia lu tampal kanu sebagean nu lawas'a ig'u Jordan. ²Na madakel a benal a manga taw i minunut sa lekanin taman sa pinagkapia nin su aden manga sakit'in kanilan.

³Na aden namakauma a manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu lu kanu Isa al-Masih ka pembatalun nilan sekanin sa nia nilan lun inidsa na "Ngintu, 'gkaalus a imbelag'u mama su kaluma nin sa apia ngin a sabapan nin?" ⁴Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Ngintu, da nu pamun mabatia kanu kitab i sia kanu punan-punan na pinangaden silan nu Kadenan a mama enggu babay?ⁱ ⁵Entu pan ka pidtalu nin i 'Nia ba i sabap'in ka pitasen nu mama su ama nin enggu su ina nin ka enggu nin pakadtampung su kaluma nin taman sa maisa den silan.'^j ⁶Na amaika maitu na dikena den silan dua kataw ka nabaluy

ⁱ 19:4 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 1 ayat 27; 5 ayat 2 sia kanu Kitab Taurat.

^j 19:5 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 2 ayat 24 sia kanu Kitab Taurat.

Mataya 19

den silan a sakabadan bu. Tembu ba di dait a pabpitasen nu manusia su pinadtampung'u Kadenan."

⁷Na nia nilan inisumpat kanu Isa al-Masih na "Ngintu ka inisugu nu Nabi Musa i kaenggay sa kasulatan sa kambelag kanu babay, entu pan ka embelagen nu mama?" ⁸Na nia menem inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Inisugut'u Musa su kambelag'u kanu kaluma nu sabap kanu kategas'u pamusungan nu ugaid'a sia kanu punan-punan na dikena maitu. ⁹Ugaid'a nia ku madtalu sa lekanu na apia entain i embelag sa kaluma nin ka mangaluma sa ped na pakagkiuga sekanin nia tabia na migkiuga su kaluma nin a entu." ¹⁰Na nia nadtalu nu 'bpamangunut lun na "Amaika man besen i kagkaluma, na nia pan mapia i di den 'gkaluma i taw." ¹¹Daka nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Dikena langun na taw na kadtindegan nin i man a ukit, ka endaw bu su inenggan sa kapegkagaga sa maitu. ¹²Ka aden manga taw a di den makapangaluma ka nait'in den gememaw i kada na kamamai nin enggu aden bun manga taw a kinapun enggu manga taw a pinamili nilan i di kapangaluma sabap kanu kapenggalebek'in kanu kahanda nu Kadenan. Na u entain i makagaga edtindeg sa nia na enggulan nin."

Su manga Wata na Masupeg kanu Kapendatu nu Kadenan

(Markus 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³Daka aden manga wata a 'bpamananggiten lu kanu Isa al-Masih asal'a kadapenetan nin taman sa makapangeni-ngeni nin ugaid'a sinapalan nu 'bpamangunut lun. ¹⁴Na pidtalan silan nu Isa al-Masih sa "Di nu silan pedsapali. Suguti nu silan sa kasia nilan sa laki, ka maya ba kanu manga wata ba a nia i malusud kanu kapendatu nu Kadenan." ¹⁵Na guna silan kadapeneti nu Isa al-Masih na ginemanat sekanin lu.

Su Kawasa na Mapasang i Kalusud'in kanu Kapendatu nu Kadenan

(Markus 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶Na aden manguda a mama a sinemupeg sa lekanin ka inidsa nin lun i "Gulu, ngin i mapia a enggulan ku asal'a matalima ku su uyag-uyag a da taman nin?" ¹⁷Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Nginan ka ibpagidsa nengka sa laki i pantag sa ngin i mapia? Su Kadenan bu man i mapia. Ugaid'a amaika pegkiugan nengka a maaden sa leka su uyag-uyag a da taman nin na inggulalan nengka su manga kasuguan."

Mataya 19

¹⁸Na nia inisumpat'u mama na "Endaw sa kanu manga kasuguan?" Na nia menem inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Da ka mangimatay, da ka 'gkiuga, da ka manegkaw, da ka edsaksi sa dikena benal, ¹⁹pagadati ka su ama nengka enggu su ina nengka enggu ikalimu nengka su ped'engka sa mana bun kanu ginawa nengka."^k ²⁰Na nia pidtalu nu mama na "Langun nu nia na ipenggulalan ku den. Ngin pan i kulang ku?" ²¹Na nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Amaika pegkiugan nengka a da kulang'engka na uli ka, ka 'bpasa ka su manga kaaden nengka ka inggay nengka su pasa nin kanu manga miskinan ka enggu maaden sa leka su kakawasan sa sulega, entu pan ka unut ka sa laki."

²²Na guna makineg'u mama su entu na minawa a sangat a nalidu i ginawa nin ka madakel a benal su kaaden nin. ²³Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanu 'bpamangunut lun na "Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i malegen a benal i kalusud'u kawasa kanu kapendatu nu Kadenan. ²⁴Ka nia ku madtalu sa lekanu na nia malemu i kaludep'u unta kanu pesu nu lagum kumin kanu kalusud'u kawasa kanu kapendatu nu Kadenan."

²⁵Na guna i entu makineg'u 'bpamangunut lun na sangat a nangagaip silan sa nia nilan nadtalu na "Amaika maitu na entain pan besen i malipuas?" ²⁶Na pidtulikan nu Isa al-Masih silan ka nia nin pidtalu kanilan na "Su manusia na di nin magaga ugaid'a su Kadenan na dala di nin magaga." ²⁷Daka nia nadtalu ni Pitru na "Panun menem i maya ba sa lekami a nia a initabun nin su langun-langun ka enggu makadtatanggunut sa leka? Ngin basi i makua nami a balas?" ²⁸Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i sekanu a 'bpamangunut sa laki na sia kanu kaayan nu Kaka nu Manusia kanu kulesi nin ka endatu den sekanin kanu mangauma a timpu a bagu a dunia na magagayan kanu bun kanu sapulu enggu dua a kulesi ka enggu nu makukum su sapulu enggu dua a tupu nu Israil.^l ²⁹Na apia entain man i tinemagak sa walay nin atawa ka suled'in magidsan i mama enggu babay, ama nin enggu ina nin, manga wata nin atawa ka manga kalupan nin sabap sa laki na takep-temakep pan

^k 19:19 Su manga kasuguan a nia na ebun kanu Kinaliu 20 ayat 12 taman sa 16, Diutirunumi 5 ayat 16 taman sa 20 enggu Libitikus 19 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

^l 19:28 Israil Nia ba su Nabi Yakub. Nia nabpunan nu sapulu enggu dua a tupu nu Israil na su sapulu enggu dua a wata nin.

i matalima nin taman sa maaden pan sa lekanin su uyag-uyag a da taman nin. ³⁰Na madakel kanu manga taw saguna a nakatagu sa unan i makatagu silan sa ulian enggu su manga nakatagu menem sa ulian a taw saguna na makatagu menem silan sa unan.

Su manga Gumagalebek kanu Pamumulanen a Ubas

20 ¹“Kagina su kapendatu nu Kadenan na nia nin kalagidan na mana bun su kigkuan kanu walay a mibpanay lemiu ka ’bpangilay sa gumagalebek lu kanu pamumulanen nin a ubas. ²Na guna silan makapasad magayun kanu manga gumagalebek sa sakadinarius^m i isukay nin kanilan kanu kagagabian na pinanggalebek’in den silan kanu pamumulanen nin a ubas. ³Na kanu uras a manga ikasiyaw sa mapita na linemiu menem sekanin, na aden menem nailay nin lu kanu padian a ’bpamedtindeg bu. ⁴Na pidtalu nin kanilan i ‘Sekanu na amung kanu bun enggalebek lu kanu pamumulanen ku a ubas ka sukayan ku sekanu sa ngin i wagib.’ ⁵Na linemu mambu silan. Na kanu kutika menem a manga maudtu na linemiu menem sekanin. Na maitu bun ba i pinggula nin kanu manga ikatelu sa malulem. ⁶Na kanu uras a manga ikalima sa malulem na linemiu menem sekanin, na aden menem nailay nin a ’bpamedtindeg bu. Daka nia nin pidtalu kanilan na ‘Nginan ka kagagabian na ’bpamedtindeg kanu bu sia a dala penggalebeken nu?’ ⁷Na nia nilan inisumpat sa lekanin na ‘Kagina dala papenggalebek sa lekami.’ Na nia nin menem inisumpat na ‘Angay kanu lu kanu pamumulanen ku ka enggalebek kanu lu.’

⁸“Na guna su pegkagabi den na nia pidtalu nu kigkuan kanu pamumulanen a ubas kanu ’gkasaligan nin na “Tawag ka su manga gumagalebek ka inggay nengka kanilan su sukay nilan, iganat’engka kanu nangauli a pinanggalebek taman den kanu nangauna.’ ⁹Na sinemupeg su manga gumagalebek a nangauli a nia nin den kinabpun enggalebek na manga ikalima den sa malulem, na uman i isa kanilan na nakatalima sa sakadinarius. ¹⁰Na sinemupeg menem su nangauna lemudsu enggalebek, na nia ’gkangadtalu na ginawa nilan na labi a masela i matalima nilan. Ugaid’a nia nilan bun natalima na sakadinarius

---

^m 20:2 sakadinarius Kanu entu a timpu na isa kanu manga kuleta nilan na bedtuan sa dinarius. Sakadinarius i kadsalilidan a sagay a sukay nu gumagalebek kanu entu a timpu.

Mataya 20

bun i uman i isa kanilan. ¹¹Daka mimbuku silan kanu kigkuan, ¹²sa nia nilan pidtalu na 'Sakauras bu i kinanggalebek'u nia a manga taw na pinadtimbang'engka den sa lekami a nagagabian i kinanggalebek'in enggu tinemigkel kanu mayaw a senang.' ¹³Ugaid'a nia nin pidtalu kanu isa kanilan na 'Pakat, dikena ku seka pedtalimbuten. Nia ta man napagayunan na sakadinarius bu kanu kagagabian. ¹⁴Na kua ka den i sukay nengka ka uli ka den. Ugaid'a pegkiugan ku pedsukay su nangauli a nia sa mana bun sa leka. ¹⁵Ka aden man kawagib ku sa kagkiug-kiug ku kanu kaaden ku. Basi 'bpangalikudan nengka bu i kabpangenggay ku a nia.'

¹⁶"Na maya bun ba sia kanu kandatu nu Kadenan. Madakel kanu manga taw saguna a nakatagu sa ulian i makatagu silan sa unan enggu su manga nakatagu menem sa unan na makatagu menem silan sa ulian."

Su Ikatelu a Kinapayag'u Isa al-Masih pantag kanu Kapatay nin

(Markus 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷Na kanu kabpagangay nu Isa al-Masih sa Awrusalim na tinalipulu nin embitalia su sapulu enggu dua a 'bpamangunut lun ka pidtalu nin kanilan sia sa lalan i ¹⁸"Ilay nu, nia tanu den sa lalan a ipebpawang sa Awrusalim, na su Kaka nu Manusia na ipalad kanu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu kanu manga gulu nu pangitaban ka sugaten nilan sa kawagib sa dait a matay sekanin. ¹⁹Na ipalad'ilan sekanin kanu manga dikena-Yahudi asal'a mapagumpak enggu mapametay taman sa itutuk kanu kayu a pinambalawaga ugaid'a kanu ikatelu nin gay na embibiag sekanin 'bpaluman."

Su Kanggihad kanu Ginawa

(Markus 10:35-45)

²⁰Daka sinemupeg kanu Isa al-Masih su kaluma ni Zabidi a ped'in su dua kataw a wata nin a si Yakub enggu si Yuhan ka sinemugiud sekanin kanu Isa al-Masih ka aden 'bpangenin nin lun. ²¹Na nia inidsa nu Isa al-Masih sa lekanin na "Ngin i kahanda nengka?" Na nia inisumpat'u babay sa lekanin na "Bpangenin ku i sia kanu kandatu nengka na paayan ka su dua kataw a wata ku a nia, sia sa kawanan nengka i sakataw, sia sa biwang'engka menem i sakataw." ²²Na nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Di nu 'gkatuntayan u ngin i 'bpangenin nu a nan.

Mataya 20

Ngintu, makagaga kanu kanu kamalasyon a matala ku?ⁿ Na nia nilan inisumpat na “Uway, makagaga kami.” ²³Na nia nin pidtalu kanilan na “Uway, makagaga kanu kanu kamalasyon a matala ku ugaid’a su kaayan kanu tampal sa kawanan ku enggu kanu biwang ku na dikena saki i pegkakataw sa entu ugaid’a inadil i entu nu Ama ku kanu manga taw a inadilan nin lun.”

²⁴Na guna makineg’u sapulu kataw pan a ’bpamangunut lun na nasakit i ginawa nilan kanu dua kataw a entu a edteped sa pused.

²⁵Daka tinawag silan nu Isa al-Masih ka nia nin pidtalu kanilan na “Katawan nu na su manga mapulu nu manga bangsa na sangat a pendatuan nilan su manga taw nilan enggu sangat a ipebpagilay nilan su kabagel’ilan kanilan. ²⁶Ugaid’a nia dait na dikena maitu sia sa lekanu ka nia pan mula na apia entain sa lekanu i miug mabaluy a balapantag a taw na dait a mabaluy a panunugun. ²⁷Na apia entain menem i miug mangunanan na dait a mabaluy a ulipen, ²⁸ka mana bun man su Kaka nu Manusia a dikena nia nin kinasia i pedtalagadan sekanin ka nia nin kinasia na sekanin i pedtalagad taman sa inggihad’in i umul’in asal’a maaun su madakel a taw.”

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Dua Kataw a Di Pakailay

(Markus 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹Na kanu kinaganat’u Isa al-Masih sa Yariku na madakel a benal a taw i minunut lun. ³⁰Daka aden dua kataw a di pamakailay lu kanu ligid’u lalan a ’bpagagayan, na endaw i kinakineg’ilan sa ’bpagukit su Isa al-Masih na inilalis’ilan edtalu i “Mapulu a tupu nu Daud, ikalimu kami nengka pan!” ³¹Ugaid’a sinapalan silan nu madakel a taw sa temelen silan ugaid’a makin nilan pan inisegan i kinalalis’ilan sa “Mapulu a tupu nu Daud, ikalimu kami nengka pan!” ³²Daka mibpalen su Isa al-Masih ka tinawag’in silan ka nia nin pidtalu kanilan na “Ngin i pegkiugan nu a enggulan ku sa lekanu?” ³³Na nia nilan inisumpat kanu Isa al-Masih na “Mapulu, ukai ka pan su mata nami.” ³⁴Na nalat i nanam’u Isa al-Masih kanilan. Daka dinapenetan nin su mata nilan, na kanu entu demun ba na nakailay silan taman sa pidtatanggungan nilan su Isa al-Masih.

ⁿ 20:22 Su kamalasyon a matala ku na nia nin maena sa basa a Grik na tagayan a ’bpagineman ku.

Mataya 21

Su Kinauma nu Isa al-Masih sa Awrusalim (Markus 11:1-11; Luk 19:28-40; Yuhan 12:12-19)

21 ¹Na guna su pakasupeg den lu sa Awrusalim su Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut lun taman sa nakauma silan kanu dalepa a bedtuan sa Bitpaig lu kanu Palaw nu Ulibus na sinugu nu Isa al-Masih su dua kataw a 'bpamangunut lun ²sa nia nin lun pidtalu na "Lu kanu kanu dalepa a nan sa 'gkasangulan nu'a, ka endaw i kauma nu na aden mailay nu lu a iniketan a kimar a aden pipis'in. Na bekali nu ka it'u silan sia sa laki. ³Na u aden 'gkenu sa lekanu sa entu, na edtalu nu kanilan i nasisita nu Mapulu su nia. Na paganaten kanu nilan mamagayas." ⁴Na kanu nia ba a nanggula na natuman su nakadalem kanu kitab a sia nakanggulalan kanu manga nabi^o a

⁵"Edtalu nu kanu manga taw sa Awrusalim^p i

'Ilay nu, pakauma su Datu nu a mababa i muletad'in a nia nin bu pigkudan na su pipis a kimar.' ^q

⁶Daka ginemanat den mambu su dua kataw a 'bpamangunut lun ka pinggula nilan den su inisugu nu Isa al-Masih kanilan ⁷taman sa nait'ilan man su kimar enggu su pipis'u kimar lu kanu Isa al-Masih. Na inampisan nilan su entu kanu manga lambung'ilan, entu pan ka pigkudan nu Isa al-Masih. ⁸Na su madakel a benal a taw na inipamelat'ilan su manga lambung'ilan lu kanu lalan enggu su manga ped menem na namegkua sa manga laun na kayu ka inibelat'ilan bun kanu lalan. ⁹Na su madakel a taw a 'gkangauna enggu 'bpamedtundug kanu Isa al-Masih na ibpamelalis'ilan i

"Pugin su tupu nu Daud!

Palihalan su pakauma a sinugu nu Kadenan!

Pugin su Kadenan a lu sa sulega!"

¹⁰Na guna su 'bpeludep den su Isa al-Masih kanu siudad a Awrusalim na timbang a langun na taw lu na nangabusiug silan sa nia nilan

---

^o 21:4 **manga nabi** Su nabi sia a nalabit na nia ba su Nabi Zakaria enggu su Nabi Isayas.

^p 21:5 **manga taw sa Awrusalim** Sa basa a Grik na wata a *babay nu Zion*. Su nia a kadtalu na bayuk'u manga taw a Hibru atawa ka Yahudi a nia nin maena na *taw sa Awrusalim* ka su Zion na danden a ngala nu Awrusalim.

^q 21:5 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Zakaria 9 ayat 9 enggu sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 62 ayat 11.

Mataya 21

pamakaisa na “Entain i nia?” ¹¹Na nia mambu 'bpamedtalun nu madakel a taw na “Sekanin su nabi a si Isa, a taw sa Nasarit a sakup'u prubinsia a Galili.”

Su Kinapamugaw nu Isa al-Masih kanu manga Padangang lu kanu Suti a 'Bpagagaman

(Markus 11:15-19; Luk 19:45-48; Yuhan 2:13-22)

¹²Na linemu su Isa al-Masih kanu lama-lama nu Suti a 'Bpagagaman ka pinamugaw nin su langun nu padagang enggu su 'bpamamasa taman sa pinamangkulat'in su lamisan nu 'bpamanambi sa kuleta enggu su manga ayanan nu manga padagang sa malapati ¹³ka nia nin pidtalu kanilan na “Nia nakadalem kanu kitab na ‘Su walay ku na bedtuan sa walay a 'bpangeni-ngenian.’” Ugaid'a inumbal'u a salag'u manga tanegkawn.”

¹⁴Na aden di pamakailay enggu di pamakalakaw i nangeni sa tabang kanu Isa al-Masih lu kanu Suti a 'Bpagagaman, na pinagkapia nin mambu silan. ¹⁵Ugaid'a sangat a nalipunget su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban guna nilan mailay su manga kagaipan a entu a pinggula nu Isa al-Masih taman den kanu kabpamelalis'u manga wata lu kanu Suti a 'Bpagagaman sa “Pugin su tupu nu Daud!” ¹⁶Na nia nilan pidtalu kanu Isa al-Masih na “Nginan, 'gkagineg'engka bun i pedtalun na manga wata a nan?” Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na “Uway, 'gkagineg ku. Ngintu, da nu pamun mabatia kanu kitab i 'Pigkahanda nu Kadenan i kapugi sa lekanin nu manga wata apeg den nu manga wata a pedsusu pamun's?” ¹⁷Guna su maitu na tinagak'in silan ka linemu kanu dalepa a Bitani ka lu ba sekanin napalepas sa magabi.

Su Kinalanes'u Kayu a Igus

(Markus 11:12-14; Markus 11:20-24)

¹⁸Na kanu kinagkapita sa kapembalingan nu Isa al-Masih lu sa Awrusalim na nagutem sekanin. ¹⁹Daka aden nailay nin a kayu a igus sia kanu ligid'u lalan, na pibpawangan nin su entu ugaid'a dala

^r 21:13 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 56 ayat 7.

^s 21:16 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 8 ayat 2 sia kanu Kitab Zabur.

Mataya 21

natun nin lun a unga ka laun bu. Na nia nin pidtalu kanu kayu a igus na “Iganat saguna na di ka den munga taman sa taman.” Na kanu entu demun ba na migkulay su kayu a igus. ²⁰Na guna mailay i entu nu ’bpamangunut lun na sangat a nangagaip silan taman sa nia nilan nadtalu na “Panun a entu i kinadsambuta demun malanes’u kayu a igus?” ²¹Na nia inisumpat’u Isa al-Masih kanilan na “Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i amaika aden salig’u taman sa dala kandua-dua nu lun na dikena maya bu ba i magaga nu enggula kanu pinggula ku kanu kayu a igus ka apia nia nu pan edtalun kanu palaw i ialat’in i ginawa nin kanu lagat na manggula su entu. ²²Na langun man na ipangeni-ngeni nu na matalima nu amaika aden salig’u.”

Su Kinaisa kanu Isa al-Masih pantag kanu Kawagib’in

(Markus 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³Na nakauma menem su Isa al-Masih kanu Suti a ’Bpagagaman. Na kanu kabpamandu nin lu na sinupegan sekanin nu manga mapulu nu ’bpamangurban enggu su ’gkangaunutan nu manga Yahudi ka inidsa nilan lun i “Ngin i kawagib’engka sa kapenggula nengka sa langun nu nia? Entain i minenggay lun i nia sa leka?” ²⁴Na nia inisumpat’u Isa al-Masih kanilan na “Aden satiman a makaisa ku sa lekanu. Amaika ka sawalen nu, na edtalun ku bun mambu sa lekanu u endaw nakabpun su kawagib ku sa kapenggula ku kanu langun nu nia. ²⁵Ngintu, endaw ebpun su kawagib’u Yahya sa kabpanalawat, kanu Kadenan atawa ka kanu manusia?” Na mimbibitalai silan sa nia nilan pidtalu kanu uman i isa kanilan na “Amaika nia tanu edtalun i ebpun kanu Kadenan na idsa nin sa lekitanu u ngintu ka da tanu palitiayi si Yahya. ²⁶Ugaid’a amaika nia tanu menem edtalun i ebpun sa manusia na makagilek i madakel a nia a taw ka langun nilan na ’bpaginugut sa nabi si Yahya.” ²⁷Daka nia nilan bu nakasumpat kanu Isa al-Masih na “Di nami katawan.” Na nia mambu pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Amaika maitu na di ku bun edtalun sa lekanu u endaw nakabpun su kawagib ku sa kapenggula ku sa langun nu nia.

Su Pakenalan pantag kanu Dua Kataw a Wata

²⁸“Ngin basi i kapegkailay nu sa nia? Aden mama a aden dua kataw a wata nin a mama. Sinupegan nu mama su kaka a wata nin ka pidtalu

Mataya 21

nin lun i 'Datu, enggalebek ka pan saguna lu kanu pamumulanan tanu a ubas.' ²⁹Ugaid'a nia inisumpat'u wata na 'Di aku pegkiug.' Ugaid'a da matana-tana na midsambi su itungan nin ka linemu bun lawa sekanin. ³⁰Na sinupegan menem'u mama su ikadua a wata nin ka maitu bun ba i pidtalu nin kanu pidtalu nin kanu kaka a wata nin. Na nia menem inisumpat'u wata a nia na 'Uway, lemu aku Ama.' Ugaid'a nia mauli sa entu na da sekanin lu. ³¹Na entain basi kanu dua kataw a entu a manga wata i naginugut kanu kiug'u ama nin?" Na nia nilan inisumpat na "Su kaka a wata." Daka nia mambu pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i nia pan mauna makalusud kanu kapendatu nu Kadenan su 'bpamangubela sa buwis enggu su manga sundal kumin sa lekanu, ³²ka su Yahiya na nakatingguma sa lekanu asal'a makatutulu nin sa lekanu su ukit sa kaikelasan ugaid'a da nu sekanin paginuguti. Na su manga taw a nia a 'bpamangubela sa buwis enggu su manga sundal na pinaginugutan nilan su Yahiya. Ugaid'a sekanu, na apia nailay nu den i midtataubat den silan na da kanu bun edtataubat.

Su Pakenalan pantag kanu manga Dupang a 'Bpangangawid *(Markus 12:1-12; Luk 20:9-19)*

³³"Pakikineg'u pamun su ped pan a nia a pakenalan. Aden mama a namumulan sa ubas. Inalad'in su pamumulanan nin a entu enggu inumbalan nin sa lupitan na ubas^t taman sa pinatindegan nin sa 'bpanandengan. Entu pan ka inipatuludu nin kanu manga 'bpangangawid ka linemu sa mawatan a dalepa. ³⁴Guna su nauma den su kapegkasabpet na napasugu sekanin sa manga ulipen nin lu kanu manga 'bpangangawid asal'a makua nin su umun nin sa kanu nasabpet. ³⁵Ugaid'a sinigkem'u manga 'bpangangawid su manga ulipen nin. Na su sakataw na pinametay nilan enggu su sakataw menem na inimatayan enggu su sakataw menem na pinamalantay nilan sa watu. ³⁶Na sinemugu menem su kigkuan sa labi pan i kadakel'in a ulipen lu kanu manga 'bpangangawid. Na maitu bun ba i pinakaidan nilan lun kanu nangauna a entu a sinugu. ³⁷Nia den mauli sa entu na nia nin den sinugu na su wata nin a mama sa nia nin 'gkadtalu na ginawa na

^t 21:33 Su lupitan na ubas sia na kinalutan sa pedsalulungan sa ig'u ubas a 'bpelupiten.

Mataya 21

'Pagadatan nilan su wata ku a nia.' ³⁸Ugaid'a guna mailay nu manga 'bpangangawid su wata nin na nia nilan pidtalu kanu uman i isa kanilan na 'Sia kanu ka nia den su pebpsukan, imatayan tanu sekanin ka enggu tanu makua su ipebpsuka lun a nia.' ³⁹Daka endaw i kinauma nu wata nin na sinigkem'ilan ka inidtug'ilan lu kanu liu nu pamumulanan a ubas ka inimatayan nilan. ⁴⁰Na guna den makauma su kigkuan kanu pamumulanan a ubas, na ngin basi i enggulan nin kanu manga 'bpangangawid a entu?" ⁴¹Na nia nilan lun inisumpat na "Imatayan nin su manga dupang a entu a manga taw entu pan ka ipatuludu nin su pamumulanan nin a ubas sa ped a manga 'bpangangawid a makaenggay lun sa umun sa uman makasabpet."

⁴²Na nia pan pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Ngintu, da nu pamun mabatia su nakadalem kanu kitab a

'Su watu a inendan nu manga panday na entu bun ba i nabaluy a balapantag kanu langun nu watu nu walay.^u

Su Kadenan i migkahanda sa entu a nanggula.

Sangat a makagaip-gaip kanu mata nu uman i isa su entu a kahanda nu Kadenan"v?

⁴³Na nia ba i sabap'in ka ngintu ka pedtalun ku sa lekanu i su kapendatu nu Kadenan na iawa den sa lekanu ka inggay kanu bangsa a penggalebeken nin su dait a enggalebeken nu taw a luyud kanu Kadenan.

⁴⁴Na apia entain i makagebpa kanu nia ba a watu na malupet-lupet enggu apia entain menem i kaulugan nu nia ba a watu na matapung-tapung."

⁴⁵Na guna i entu makineg'u manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na naimamanan nilan i silan i pedtumbuken nu Isa al-Masih kanu entu a pakenalan nin. ⁴⁶Daka pebpapangilay nilan u panun i kasigkem'ilan kanu Isa al-Masih ugaid'a 'gkagilekan silan kanu madakel a taw kagina ipedtimbang'ilan su Isa al-Masih sa isa bun a nabi.

---

^u 21:42 **balapantag kanu langun nu watu nu walay** Nia nin maena na su watu a nia na nabaluy a mabagel sa langun kanu edsiap-siapan nu udsadan nu walay. Su manga taw kanu entu a timpu na nia nilan ukit kanu kapembalay nilan na pebpatpasagin nilan su mangasela a watu ka entu ba i 'bpagusalen nilan a kasangkapan sa kapembalay nilan. Dait a mabagel a benal su watu a usalen kanu udsadan nu walay asal'a mabagel bun su walay. Nia ba a ibaratan a pedtalun nu Isa al-Masih na pantag demun kanu ginawa nin ka sekanin man i binaluy nu Kadenan a mabagel a udsadan nu lumpukan nu langun nu 'bpamaginugut kanu Kadenan.

^v 21:42 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 118 ayat 22 taman sa 23 sia kanu Kitab Zabur.

Mataya 22

Su Pakenalan pantag kanu Masela a Kapegkalilang

(Luk 14:15-24)

22 ¹Na nia pan pidtalu nu Isa al-Masih kanilan sa ukit a pakenalan na ²“Sia kanu kapendatu nu Kadenan na nia nin kalagidan na mana bun su isa a Sultan^w a pebpakalagianan nin sa masela a kapegkalilang su wata nin a mama.^x ³Na pinaangayan nin kanu manga ulipen nin su langun nu pinangenggat kanu entu a pakalagian. Ugaid’a dala pegkiug pedtalabuk kanilan. ⁴Na napasugu menem sekanin ’bpaluman kanu ped a manga ulipen^y lu kanilan sa nia nin katigan na ‘Edtalu nu kanu manga pinangenggat a entu i lemu den silan kanu pegkalilangan ka naadil den su manga pegken, nasumbali den su pinagkasebud a sapi taman sa nalutu den su langun.’ ⁵Ugaid’a da silan ipamamantag’u pinamangenggat a entu ka makin minawa su uman i isa, aden linemu kanu inawidan nin, su ped na linemu kanu pendagangan nin, ⁶su ped menem na sinigkem’ilan su manga ulipen ka pinamungkaidanan nilan taman sa inimatayan nilan. ⁷Na sangat a nalipunget su Sultan. Daka pinasuguan nin kanu manga sundalu nin sa kaimatay kanu namangimatay taman sa inipatudung’in su dalepa nilan. ⁸Entu pan ka pidtalu nin kanu manga ulipen nin i ‘Kagina ka naadil den su pakalagian a nia, ugaid’a su manga pinangenggat na da makadait kanu nia, ⁹na makin kanu lu kanu manga lalan ka enggat’u kanu pegkalilangan su apia entain a mailay nu.’ ¹⁰Na linemu den mambu su manga ulipen kanu manga lalan ka pinangenggat’ilan den su apia entain a nailay nilan a manga taw magidsan i dupang atawa ka dikena taman sa napenu na manga taw a tinemalabuk su entu a pegkalilangan.

¹¹“Na linemudep mambu su Sultan ka ’bpagilayn nin su manga ana. Daka nailay nin su isa a mama a dala makambalegkas sa balegkas sa kapegkalilang. ¹²Na pidtalu nin su mama sa ‘Pakat, nginan ka sia ka a da ka makambalegkas sa balegkas sa kapegkalilang?’ Ugaid’a di pakasumpat su mama. ¹³Daka pidtalu nu Sultan kanu manga ulipen nin i ‘Pawik’u su ay nin enggu lima nin ka idtug’u lu kanu kalibutengan a ’bpamanguliang i taw nin enggu ’bpamegkiget i ngipen nin.’ ”

^w 22:2 Sultan Su Sultan sia a linabit na su Kadenan.

^x 22:2 wata nin a mama Su wata a mama sia a linabit na su Isa al-Masih.

^y 22:4 manga ulipen Su nalabit sia a manga ulipen na su manga nabi a sinugu nu Kadenan sia sa dunia.

Mataya 22

¹⁴Na nia pan pidtalu nu Isa al-Masih na “Madakel man su pinangenggat ugaid’a paidu bu su manga napamili.”

Su Kapendulat kanu Isa al-Masih pantag kanu Kapembayad sa Buwis
(Markus 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵Daka su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na namangawa ka pinagitung’ilan u panun i kadulat’ilan kanu Isa al-Masih sia kanu manga kadtalu nin. ¹⁶Na sinemugu silan kanu ’bpamangunut kanilan apeg’u manga taw nu Hirud^z lu kanu Isa al-Masih. Na nia nilan pidtalu sa lekanin na “Gulu, katawan nami i matidtu ka a taw enggu bantang su ibpamandu nengka kanu manga taw a lalan kanu Kadenan. Di ka mapambidaya enggu di nengka ’bpagilayn su malatabat’u taw. ¹⁷Na ngin i kailay nengka lun, ngintu, wagib sa lekitanu a manga Yahudi i kabayad sa buwis kanu Sultan sa Ruma atawa ka dili?” ¹⁸Na ’gkatawan bun nu Isa al-Masih su mawag a kahanda nilan. Daka nia nin inisumpat kanilan na “Manga taw a dikena senep sa atay i kabpagagama nin, nginan ka pembatalun aku nu? ¹⁹Pananggiti aku nu sia sa kuleta a ’bpagusalen sa kapembayad sa buwis.” Na initan nilan mambu sa dinarius. ²⁰Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Entain i kipalas sa nia enggu entain i kingala lun?” ²¹Nia nilan inisawal na “Kanu Sultan sa Ruma.” Daka nia nin pidtalu kanilan na “Amaika maitu na inggay nu kanu Sultan su ngin i kanu Sultan enggu inggay nu kanu Kadenan su ngin i kanu Kadenan.” ²²Na guna nilan makineg su nia na sangat a nangagaip silan taman sa namakaawa silan.

Su Kinabatalu kanu Isa al-Masih pantag kanu Kambibiag ’Bpaluman
(Markus 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³Na kanu entu bun ba a gay na aden manga taw a lusud kanu lumpukan a Sadusiyu a pedtalu sa dala kambibiag ’bpaluman nu namamatay i sinemupeg kanu Isa al-Masih ka inidsa nilan lun i ²⁴“Gulu, nia inisulat’u Nabi Musa kanu kitab na ‘Amaika su mama ka minatay a dala makambata kanu kaluma nin na dait a pangaluman

---

^z 22:16 **manga taw nu Hirud** Na manga taw a Yahudi a balapantag enggu mabagel. Na binedtuan silan sa taw nu Hirud sabap sa lamig silan kanu sakambinabatan ni Hirud a pinandatu nu Sultan sa Ruma kanu dalepa a Palistin.

Mataya 22

nu suled'in a mama su balu nin ka su mambata nilan na mabaluy a wata nu suled'in a entu a minatay.^a 25 Na aden pitu kataw a edsusuled a mama. Na su kaka sa langun na nangaluma ugaid'a minatay a dala makamuliataw. Na pinangaluma nu ikadua su balu nu kaka nin. 26 Na maitu bun ba i nanggula nin na minatay bun a dala makamuliataw. Daka pinangaluma menem'u ikatelu taman sa nagkaluma man langun nu babay su pitu kataw a edsusuled a dala makamuliataw. 27 Nia mauli sa entu na minatay bun su babay. 28 Na sia kanu kambibiag 'bpaluman nu namamatay na entain kanu pitu kataw a entu a edsusuled i kikaluma kanu babay? Kagina nagkaluma nin silan langun." 29 Nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Pakasibay kanu sabap sa di nu 'gkatuntayan su nakadalem kanu kitab enggu su kabarakat'u Kadenan. 30 Kagina kanu kambibiag 'bpaluman nu namamatay na dikena den 'bpangaluma su manga mama enggu dikena den 'bpangaluman su manga babay ka mana den silan manga malaikat lu kanu sulega. 31 Ugaid'a makapantag sa u embibiag 'bpaluman su namamatay na ngintu, da nu pamun mabatia sia kanu kitab su kinadtalu nu Kadenan sa lekanu sa

32 'Saki su Kadenan a pedsimban nu Ibrahim, Iskak enggu Yakub'^b? Su namamatay na di den pakasimba kanu Kadenan ka su manga bibiag bu i pakasimba lun." 33 Na guna makineg'u madakel a taw su nia a panduan nin na sangat a nangagaip silan.

Su Balapantag sa Langun na manga Kasuguan

(Markus 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Ugaid'a su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na guna nilan makineg i da den kasumpati nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Sadusiyu su Isa al-Masih na mindidilimudan silan ka pibpawangan nilan su Isa al-Masih. 35 Na isa kanilan a gulu bun nu pangitaban i minatalu kanu Isa al-Masih sa nia nin inidsa lun na 36 "Gulu, endaw kanu manga kasuguan i balapantag sa langun?" 37-38 Na nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Nia balapantag sa langun kanu manga kasuguan na 'Ikalimu

^a 22:24 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 25 ayat 5 taman sa 6 sia kanu Kitab Taurat.

^b 22:32 Saki su Kadenan a pedsimban nu Ibrahim, Iskak enggu Yakub Nia nin maena na apia dala den sia sa dunia su Nabi Ibrahim, Nabi Iskak enggu su Nabi Yakub na sia kanu adapan nu Kadenan lu sa sulega na bibiag bun silan. Pedsimba pamun silan kanu adapan nu Kadenan sampay saguna. Su nia a ayatan na ebpun kanu Kinaliu 3 ayat 6 sia kanu Kitab Taurat.

Mataya 22, 23

nengka su Kadenan a Mapulu sa senep sa atay,^c ginawa enggu itungan.^d
39Nia menem temundug na 'Ikalimu nengka su ped'engka sa mana bun kanu ginawa nengka.^e 40Na naputus kanu nia ba a dua a kasuguan su langun nu kasuguan nu Musa enggu su panduan nu manga nabi.”

Su Kinaisa nu Isa al-Masih kanu manga Taw pantag kanu Masih

(Markus 12:35-37; Luk 20:41-44)

41Na gagalu na 'gkangalimud pamun su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na minidsa su Isa al-Masih kanilan 42sa nia nin inidsa na “Sa lekanu a kalangan, entain i kitupu kanu *Masih?” Na nia nilan inisawal na “Tupu nu Daud.” 43Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Panun a entu ka tinawag'u Daud sa Mapulu su Masih sa kanu kinadtalu nin sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh sa

44 'Pidtalu nu Kadenan a Mapulu kanu Mapulu ku i

“Ayan ka sia tampal kanu kamanan ku

taman sa pasugiuden ku su manga kuntela nengka

kanu palad'u ay nengka”^f?

45Na amaika maitu sa tinawag'in sa Mapulu, na panun a entu i kinadtupu nin lun?” 46Na apia sakataw na dala nakasawal lun. Na iganat kanu entu ba na da den nakatika lun midsa.

Su Kaingat kanu 'Gkangaunutan nu manga Yahudi

(Markus 12:38-39; Luk 11:43; Luk 11:46; Luk 20:45-46)

23 1Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanu madakel a taw enggu kanu 'bpamangunut lun na 2“Su manga gulu nu pangitaban enggu su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na silan i nasanganan sa kapamandu sa kanu kasuguan nu Musa.^g 3Na paginuguti

^c 22:37-38 Ikalimu nengka su Kadenan a Mapulu sa senep sa atay Nia amadan sa kakalimu kanu Kadenan na sia kanu kanggulalan kanu langun nu kasuguan nin, dikena nia nin bu sabap i gilek sa lekanin ka sabap kanu senep sa atay a limu sa lekanin. Di nengka kalinian a masungkang'engka su kahanda nin.

^d 22:37-38 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 6 ayat 5 sia kanu Kitab Taurat.

^e 22:39 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 19 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

^f 22:44 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 110 ayat 1 sia kanu Kitab Zabur. Kanu nia ba a kitab na su Kadenan a Mapulu na ipembitala nin su Masih a pedtawagen nu Nabi Daud sa Mapulu nin apia nia nin pan kaaden i su Masih na embatan pan sia kanu tupu nin.

^g 23:2 silan i nasanganan sa kapamandu sa kanu kasuguan nu Musa Nia nin maena sa basa a Grik na silan i 'bpagagayan kanu kulesi nu Musa.

Mataya 23

nu su langun nu ibpamandu nilan ugaid'a di nu munuti su penggalebeken nilan kagina matag'ilan ibpamandu su entu na dikena nilan ipenggulalan. ⁴Su ibpamandu nilan na nia nin kalagidan na mana nilan pinadtitimpung su mangaugat a it a mapasang a benal 'bpananggiten ka inipapananggit'ilan kanu manga taw ugaid'a dikena silan pedtabang sa panun i kagkapegkag'u kabpananggit lun.

⁵"Na langun nu penggalebeken nilan na penggalebeken nilan bu i entu asal'a mailay nu taw. Upama, su kapapegkasela nilan kanu taguan a dinidaleman kanu kadtalu nu Kadenan a inibalud kanu bias'ilan enggu kanu ngelay nilan^h enggu su kapapegkalendu nilan kanu palumpung'u balegkas'ilan.ⁱ ⁶Kalilinian nilan gaid a makapagagayan silan lu kanu 'bpagagayanan nu manga mapulu lu kanu pegkakanduli enggu lu kanu manga pedsambayanan tanu a manga Yahudi. ⁷Kalilinian nilan bun gaid i kapagadatan silan nu manga taw lu kanu manga padian enggu pedtawagen silan a gulu. ⁸Ugaid'a sekanu na da kanu papedtawag sa gulu kagina sakataw bu i gulu^j nu enggu edsusuled kanu langun. ⁹Di nu temawag sa ama su apia entain sa lekanu sia sa dunia ka sakataw bu i Ama nu ka su Ama nu bu a lu sa sulega. ¹⁰Di nu bun temawag sa mapulu su apia entain sa lekanu ka sakataw bu i Mapulu nu ka su Masih bu. ¹¹Ka apia entain sa lekanu i miug mabaluy a balapantag na dait a mabaluy a panunugun. ¹²Na apia entain menem a taw i ipulu nin i ginawa nin na makababa enggu apia entain menem i ibaba nin i ginawa nin na makapulu."

---

^h 23:5 taguan a dinidaleman kanu kadtalu nu Kadenan a inibalud kanu bias'ilan enggu kanu ngelay nilan Su nia na mana taguan a patpasagi a manaut enggu inumbal ebpun kanu upis'a binatang. Sia kanu adat-betad'ilan na langun a balaagama a mama a matua enggu iganat sa sapulu enggu telu lagun su umul'in na ipembalud'ilan su entu a taguan kanu bias'ilan enggu kanu ngelay nilan labi-labi den kanu timpu a kabpangeni-ngeni nilan. Na amaika masela su taguan a entu kanu bias'ilan na pebpagilay i entu sa balaagama gaid silan. Na mailay i nia sia kanu Diutirunumi 6 ayat 8; 11 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat. Dinaleman nilan su entu a taguan kanu kadtalu nu Kadenan a sia sa Kitab Taurat a Su Kinaliu 13 ayat 1 taman sa 10 enggu ayat 11 taman sa 16, Diutirunumi 6 ayat 4 taman sa 9; 11 ayat 13 taman sa 21.

ⁱ 23:5 su kapapegkalendu nilan kanu palumpung'u balegkas'ilan Nia ba su adat-betad'u manga taw a Yahudi sa ukita kapailay nilan sa penggalebeken nilan su kahanda nu Kadenan enggu ipenggulalan nilan su kasuguan nu Kadenan. Na su manga balaagama na papegkalendun nilan su palumpung'u balegkas'ilan asal'a pakapailay nilan kanu manga taw i saben-sabenal a ipenggulalan nilan su kasuguan nu Kadenan. Nia palas'u iket a nia na bilu a ibpagiket'ilan kanu pat a pisuk'u balegkas'ilan.

^j 23:8 Su linabit sia a gulu na su Isa al-Masih.

Mataya 23

Su Kinadaway nu Isa al-Masih kanu 'Gkangaunutan nu manga Yahudi (Markus 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³Nia pan pidtalu nu Isa al-Masih na “Duan-duan nin den i sekanu a manga gulu nu pangitaban enggu sekanu a manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu, dikena senep sa atay i kabpagagama nu! Ka pinelen nu man su manga taw sa kalusud'ilan kanu kapendatu nu Kadenan. Na sekanu mismu na di kanu man makalusud kanu kapendatu nu Kadenan taman sa di nu bun pedsugutan su ped a taw sa kalusud'ilan lu ba.^k

¹⁵“Duan-duan nin den i sekanu a manga gulu nu pangitaban enggu sekanu a manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu, dikena senep sa atay i kabpagagama nu ka 'gkalapat'u den 'bpelakaw pagidsan i sia sa kapuluan enggu ig asal'a makapangenggat kanu sa apia sakataw bu sia kanu kabpagagama nu. Na apia entain a taw i makapapaginugut'u na nasisigulu a benal i kanaraka nin kumin sa lekanu.

¹⁶“Duan-duan nin den i sekanu a 'gkangaunutan a mana manga pisek! Kagina pedtalun nu na apia entain i edsapa kanu Suti a 'Bpagagaman na da bun kapantag'in su entu. Ugaid'a apia entain i edsapa kanu bulawan a sia kanu Suti a 'Bpagagaman na di 'gkawagib a di matuman su entu. ¹⁷Sekanu a mana manga pisek enggu di pamakatidtu i itungan nin! Ngin besen i balapantag, su bulawan atawa ka su Suti a 'Bpagagaman a pedsuti kanu bulawan? ¹⁸Pedtalun nu bun i apia entain i edsapa kanu pegkurbanan na da bun katagan nu entu. Ugaid'a apia entain i edsapa kanu ipegkurban na di 'gkawagib a di matuman su entu. ¹⁹Sekanu a mana manga pisek! Ngin besen i balapantag, su ipegkurban atawa ka su pegkurbanan a pedsuti kanu ipegkurban? ²⁰Na pedtalun ku sa lekanu i apia entain man i pedsapa kanu pegkurbanan na apeg'u langun nu lu kanu pegkurbanan na pakalalagit'in pedsapa. ²¹Na su pedsapa menem kanu Suti a 'Bpagagaman na apeg'u Kadenan na pakalalagit'in bun pedsapa. ²²Na su pedsapa menem kanu sulega na pakalalagit'in bun pedsapa su kulesi nu Kadenan apeg'u sekanin a 'bpagagayan lun.

---

^k 23:13 Su ayat 14 a nia na dala makaamung kanu nia a kitab a inisulat'i Mataya ugaid'a nakaamung su nia kanu kitab a inisulat'i Markus 12 ayat 40 enggu kanu kitab a inisulat'i Luk 20 ayat 47. Na mapakay a mailay kanu nalabit a nia a manga ayatan.

Mataya 23

23“Duan-duan nin den i sekanu a manga gulu nu pangitaban enggu sekanu a manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu, dikena senep sa atay i kabpagagama nu! Ka apia man su manga paninu^l nu a nasabpet’u na pedsakatan nu ugaid’a ipedtalipenda nu su labi a balapantag kanu kasuguan a mana su kaenggay sa kawagib, su kakalimu enggu su katidtu. Dait man a menggay kanu sa edsakat ugaid’a di nu ipedtalipenda su langun nu entu a labi a balapantag a kasuguan. 24Na nia nu kalagidan na pedsalalen nu su tagenek sia kanu ’bpaginemen nu inunta na ’bpelameden nu su unta! Sekanu a ’gkangaunutan na mana kanu man manga pisek!

25“Duan-duan nin den i sekanu a manga gulu nu pangitaban enggu sekanu a manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu, dikena senep sa atay i kabpagagama nu! ’Bpelimpiuan nu su liu na tagayan nu enggu lampay nu ugaid’a sia sa ludep’in na napenu na da makalila enggu unga na di kagaga kemumpen kanu ginawa. 26Sekanu a lusud kanu lumpukan a Parisiyu a mana manga pisek! Limpiu nu muna su ngin i sia sa ludep’u tagayan nu ka makaamung bun kalimpiuan su liu nin.

27“Duan-duan nin den i sekanu a manga gulu nu pangitaban enggu sekanu a manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu, dikena senep sa atay i kabpagagama nu! Mana kanu bun manga lebeng a binintulan sa maputi taman sa mapia gaid mambu a ’bpagilayn i sia sa liu nin ugaid’a sia sa ludep’in na napenu-penu na manga suag’a minatay enggu langun pan na embalangan na kaledsik. 28Na maitu ba i kalagidan nu, kagina nia kapegkailay nu manga taw na ikelas kanu ugaid’a nia nin kabantang na su kabpaguyag-uyag’u na pakasungkang kanu pangitaban enggu napenu kanu na kabpamagigiling.”

**Su Kinadtalu nu Isa al-Masih kanu ’Gkangaunutan nu
manga Yahudi pantag kanu Kasiksan nilan
(Luk 11:47-51)**

29Na pidtalu pamun nu Isa al-Masih i “Duan-duan nin den i sekanu a manga gulu nu pangitaban enggu sekanu a manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu, dikena senep sa atay i kabpagagama nu!

---

^l 23:23 **manga paninu** Su nalabit sia a manga paninu na manganaut a pamumulan a bedtuan sa *mint, dill* enggu *cummin* sa basa a English.

Mataya 23

Inumbalan nu sa tempat^m su manga nabi enggu pibpalasan nu bun su tempat'u ikelas a manga taw ³⁰sa nia nu 'gkangadtalu na 'U mana bu man ka 'bpaguyag-uyag tanu kanu timpu nu manga kalukesan tanu na di tanu silan amungan kanu kinapatuga nilan kanu lugu nu manga nabi.' ³¹Na nia nin maena na sekanu mismu i 'bpangimbenal lun sa manga muliataw kanu nu manga taw a minimatay kanu manga nabi! ³²Na patalus'u den mimasad su galebekan a linudsuan nu manga kalukesan nu. ³³Manga tupu nu nipay! Di nu man malipuas su kasiksan sa naraka. ³⁴Kagina ka maitu na nia ku madtalu sa lekanu na mapasugu aku san sa lekanu sa manga nabi, manga balaitungan a manga taw enggu manga gulu nu pangitaban. Na nia nu pakaidan kanilan na pangimatayan nu su ped, su ped menem na ipatutuk'u kanu kayu a pinambalawaga enggu su ped menem na pakapasangan nu mametay sia kanu manga pedsambayanan nu enggu pamugawn nu kanu apia endaw a dalepa. ³⁵Tembu ba kawagiban kanu den sa kinaigis'u lugu nu langun nu manga ikelas a taw sia sa dunia iganat pan kanu Habil a ikelas a taw taman den kanu wata nu Barakia a si Zakaria a inimatayan nuⁿ sia kanu pageletan nu Suti a 'Bpagagaman enggu kanu pegkurbanan. ³⁶Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i langun nu nia ba a nanggula na maningguma sia kanu manga taw sa saguna ba a nia a timpu.

Su Kapegkalidu na Ginawa nu Isa al-Masih kanu manga Taw sa Awrusalim (Luk 13:34-35)

³⁷"Manga taw sa Awrusalim! Sekanu man i 'bpangimatay kanu manga nabi enggu 'bpamengel sa watu kanu manga sinugu san sa lekanu a sabapan na kapatay nilan. Nakapila-pila ku den sekanu pegkiugan 'bpelimud sa katuludu ku sa lekanu a mana bun kanu ina nu manuk a

---

^m 23:29 **tampat** Su tempat na ped a kadtalu sa lebeng. Katatapan a ipembedtu kanu lebeng'u manga nabi, datu atawa ka sultan.

ⁿ 23:35 **inimatayan nu** Si Habil i nauna a taw a inimatayan a nalabit sia kanu Danden a Kitab. Ikelas sekanin a taw. Mailay i nia sia kanu Manga Awal 4 ayat 8 sia kanu Kitab Taurat. Si Zakaria menem i nauli a taw a ikelas a inimatayan a nalabit sia kanu Danden a Kitab. Mailay bun i nia sia kanu Ikadua a Tarsilan 24 ayat 20 taman sa 22. Na dikena nu manga gulu nu pangitaban enggu su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu i mismu a minimatay kanilan ka su manga kalukesan nilan. Pidtalu bu i nia nu Isa al-Masih kagina papedsabutan nin i su manga gulu nu pangitaban enggu su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na isa bu i kadupangan a pinggula nilan enggu su manga kalukesan nilan.

Mataya 23, 24

'bpelekepan nin su manga pipis'in ugaid'a di kanu pegkiug. ³⁸Ilay nu! Ka taligkudan den nu Kadenan su dalepa nu. ³⁹Na pedtalun ku den ba a nia sa lekanu i di aku nu den mailay 'bpaluman nia tabia na mauma pan su gay a edtalun nu den i 'Palihalan su pakauma a sinugu nu Kadenan.' ”

Su Kagubal'u Suti a 'Bpagagaman

(Markus 13:1-2; Luk 21:5-6)

24 ¹Na ginanatan nu Isa al-Masih su Suti a 'Bpagagaman, na kanu kinaliu nilan lu na sinupegan sekanin nu 'bpamangunut lun ka inipasandeng'ilan lun su Suti a 'Bpagagaman taman kanu namakabalibet lun. ²Ugaid'a nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Su langun na namba a 'gkangailay nu na apia satiman na dala mailay nu lun a mamakapamaguntul a watu nin ka natalatantu a aden gemubal lun su langun nu entu.”

Su manga Tanda sa kanu Gay a Mauli

(Markus 13:3-13; Luk 21:7-19)

³Na gagalu na kabpagagayan nu Isa al-Masih lu kanu Palaw nu Ulibus na sinupegan sekanin nu 'bpamangunut lun ka tinalipulu nilan lun midsa i “Edtalu ka pan sa lekami u kanu i kanggula kanu entu ba enggu ngin i tanda nu kambalingan nengka sia enggu su Gay a Mauli.” ⁴Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Pangingati nu i dala makapasibay sa lekanu. ⁵Madakel i embuat a nia nilan edtalun na silan su Masih taman sa madakel i makapasibay nilan. ⁶Na makakineg kanu sa embubunua magidsan i masupeg enggu mawatan a dalepa, na da kanu magilek ka nasisita a manggula i entu ugaid'a dikena pamun i entu su kabangkit kanu dunia. ⁷Kagina embubunua pan su manga bangsa enggu embubunua pan su manga sultan. Na maaden su kanggutem enggu manga linug kanu madakel a dalepa. ⁸Ugaid'a ludsuan bu i nia nu kamalasaan a nia nin kalagidan na mana su masakit a 'bpelumpak kanu endaw demun i kabpeludsu pembata nu babay.

⁹“Kagina ka luyud kanu sa laki na kabensian kanu nu langun na bangsa. Ipalad kanu nilan lu kanu 'bpamungkaid ka enggu kanu nilan pakapasangan taman sa imatayan kanu nilan. ¹⁰Na madakel i temagak kanu salig'ilan taman sa tipun enggu kabensian den na uman i isa i ped'in. ¹¹Na madakel i embubuat a 'bpenabi-nabi ka pasibayn nilan

Mataya 24

su madakel a taw. ¹²Na sabap sa 'bpangiseg bun su kadaluakan, na madakel den i pegkelas i limu nin. ¹³Ugaid'a su taw a temigkel sa kanu paginugut'in taman sa kapupusan na entu ba i malipuas. ¹⁴Na makapangusiat pan su nia a Mapia a Tutuma pantag kanu kapendatu nu Kadenan kanu pat a pisuk'u dunia asal'a katawan langun nu bangsa su entu. Entu pan ba ka mauma den su kapupusan.

(Markus 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵“Na amaika mailay nu den su pakangingilu a pakagiabu a nadталu nu Nabi Danyil^o a edtindeg den lu kanu Suti a 'Bpagagaman a punan a katagak kanu dalepa^p (na dait a katuntayan nu pembatia su pantag kanu nia) ¹⁶sa su langun na taw sia sa Yudia na dait a mamagayas den silan malalaguy lu kanu manga palaw. ¹⁷Na su lu kanu liu nu walay nin na di den lemudep asal'a kemua pan sa manga langun-taman nin. ¹⁸Maitu bun su lu kanu 'bpangangawidan na di den dait a muli pan asal'a kemua sa lambung'in. ¹⁹Na duan-duan nin den su manga babay a magingay enggu paped susu sa wata kanu entu ba a manga timpu! ²⁰Na ipangeni-ngeni nu i di manggula su entu kanu timpu na kambalat atawa ka Gay nu Kabpangintelenen ²¹kagina kanu entu ba a manga timpu na temala su manga taw sa da idsan nin a kamalasaan. Su entu a kamalasaan na dala pagidsan nin iganat pan sa kinapangaden kanu dunia sampay den saguna enggu di den a benal kabpalumanan su entu. ²²Ugaid'a sabap kanu manga taw a pinamili nu Kadenan na pigkahanda nin i pupusen nin den mangagan su entu ba a manga timpu kagina amaika dili na dala masama a bibiag a taw.”

Su manga Tanda sa Kambalingan nu Kaka nu Manusia

²³Nia pan pidталu nu Isa al-Masih na “Amaika aden edталu sa lekanu sa 'Ilay nu, nia den su Masih' udi na 'Ilay nu, entu den sekanin!' na da kanu maginugut sa entu ²⁴ka embubuat su manga 'bpamagigiling sa Masih enggu su manga 'bpenabi-nabi. Na enggalebek silan sa kangagaipan a kabarakatan asal'a makapasibay nilan apia su manga taw a pinamili nu Kadenan amaika magaga nilan. ²⁵Na pinakatawan ku

^o 24:15 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Danyil 9 ayat 27; 11 ayat 31; 12 ayat 11.

^p 24:15 katagak kanu dalepa Su dalepa sia na su Suti a 'Bpagagaman lu sa dalepa a Awrusalim.

Mataya 24

den ba a nia sa lekanu su entu sa unan na di pan 'gkanggula. ²⁶ Tembu amaika aden edtalu sa lekanu sa 'Entu den sekanin kanu tawan-tawan a dalepa' na da kanu lemu. Na amaika aden menem edtalu sa lekanu sa 'Entu sekanin kanu bilik'a' na da kanu maginugut. ²⁷ Kagina su kauma nu *Kaka nu Manusia na nia nin kalagidan na mana bun su kapedt alas'u kilat iganat sa sebang an taman sa sedepan a pegkaliwanag'in su kawang-kawangan. ²⁸ Na mana bun man su kauma nu Kaka nu Manusia na amaika mailay nu i mabulig den su masela a papanuk a 'bpangan sa minatay na katawan nu den i aden bangkay lu.

(Markus 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ "Na endaw i kaipus'u entu a kamalasyan kanu entu a manga timpu na endukilem su senang, su ulan-ulan na di den 'gkalinawag enggu su manga bitun na mangaulug ganat kanu kawang-kawangan taman sa su langun nu lu sa kawang-kawangan^q na mangakuyung. ³⁰ Entu pan ka mailay kanu kawang-kawangan su tanda a pakauma den su Kaka nu Manusia. Na su langun nu bangsa kanu pat a pisuk'u dunia na maguguliang den entu pan ka mailay nilan su Kaka nu Manusia a lu makasaleta kanu manga gabun a makauma sia sa dunia. Na mailay nu manga taw su kabarakat'in enggu su sigay nin. ³¹ Na yupen su tambuli sa matanug ka sugun nin den su manga *malaikat'in ka limuden nilan su langun nu pinamili nin kanu pat a pisuk'u dunia."

Dala Makataw u Kanu i Kambalingan nu Kaka nu Manusia

(Markus 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Nia pan pidtalun nu Isa al-Masih na "Ilay nu su kayu a igus.^r Endaw demun i kaleteb'u manga laun nin kanu manga sapak'in na katawan den i masupeg den su kabpanenang. ³³ Na maitu bun ba u mailay nu i manggula den su langun nu entu na katawan nu den i masupeg den a benal su kauma nin a mana san den sa bengawan i kasupeg'in. ³⁴ Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i natalatantu a di

---

^q 24:29 su langun nu lu sa kawang-kawangan Na nia nin maena sa basa a Grik na manga bagel lu sa kawang-kawangan udi na su aden manga 'gkagaga nin lu sa kawang-kawangan.

^r 24:32 kayu a igus Su nia a kayu na di gaid pedsapak enggu nia katatapan na sia 'bpagetu sa watun a lupa. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu kayu a igus sia kanu Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Mataya 24

matag makadalung su manga taw kanu nia a timpu taman sa di pan manggula su langun nu entu ba. ³⁵Na madala den su langit enggu su lupa ugaid'a su manga kadtalu ku na di madala.

(Markus 13:32-37; Luk 17:26-30; Luk 17:34-36)

³⁶“Ugaid'a makapantag kanu gay enggu kutika nu kanggula kanu entu ba na dala isa bu a makataw lun nia tabia na su Ama bu. Apia su Tunggal'in na di nin katawan, maitu bun su manga malaikat'in lu sa sulega na di nilan bun katawan. ³⁷Ka su kauma nu Kaka nu Manusia na nia nin kalagidan na mana su timpu nu Nabi Nuh. ³⁸Na bagu nakauma su kadalem na su manga taw kanu entu ba a timpu na mana bun dala 'gkanggula ka 'bpamegkan bun silan, 'bpamanginem enggu 'bpapamangalumaya pamun silan taman kanu gay a nageda den su Nabi Nuh kanu kapal. ³⁹Na di nilan 'gkaimamanan na pakauma den besen su kadalem taman sa nia nilan den kinatekaw na nangaled den silan langun. Na maitu bun ba su kauma nu Kaka nu Manusia na di bun katekawan.

⁴⁰“Na kanu entu ba a manga timpu na aden dua kataw a mama lu kanu 'bpangangawidan, na kuan su sakataw enggu su sakataw na itabun. ⁴¹Na aden bun dua kataw a babay a penggiling, na maitu bun ba, kuan su sakataw enggu itabun su sakataw. ⁴²Kagina ka maitu na endiaga kanu ka di nu katawan u ngin a gay i kauma nu Mapulu nu. ⁴³Ka mana bun man su kigkuan kanu walay, na u 'gkatawan nin bu u kanu i kauma nu tanegkawn na endiaga sekanin asal'a di kalusudan su walay nin. ⁴⁴Na nia ba i sabap'in a dait a adil kanu sa apia ngin a kutika kagina su kauma nu Kaka nu Manusia na kanu kutika a dikena nu 'bpagantapen.

Su Matidtu enggu su Dupang a Panunugun

(Luk 12:41-48)

⁴⁵“Na ngin ba i dait a ula-ula nu matidtu enggu balaitungan a panunugun a sinaligan nu mapulu kanu langun nu panunugun sa kapakan kanilan sa kanu timpu na kakan? ⁴⁶Na mapia den a benal kanu panunugun u muli su mapulu nin na kauman sekanin a penggalebeken nin su inisalig lun. ⁴⁷Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i isalig'in su langun nu kaaden nin kanu entu ba a panunugun. ⁴⁸Ugaid'a su dupang a panunugun na nia nin mapagitung na kagina ka dala

Mataya 24, 25

pamun lu su mapulu nin, ⁴⁹na ludsuan nin mametay su pagidsan nin bun a panunugun enggu mamakut keman enggu minem a kaped'u manga palalangut. ⁵⁰Na su mapulu nu entu a panunugun na muli kanu manga gay a di nin 'bpagantapen enggu kanu manga kutika a di nin katawan. ⁵¹Na lupet-lupeten nin su panunugun a entu taman sa itampung'in kanu manga taw a dikena senep sa atay i kabpagagama nin a lu kanu 'bpamanguliang i taw nin enggu 'bpamegkiget i ngipen nin.

Su Pakenalan pantag kanu Sapulu Kataw a Laga a manga Abay nu Pegkawingen

25 ¹“Na sia kanu kapendatu nu Kadenan kanu entu ba a manga timpu na nia nin kalagidan na mana bun su sapulu kataw a laga a abay nu pegkawingen a namananggit sa sulu ka 'bpagalawn nilan su pegkawingen a mama.^s ²Na su lima kataw kanilan na balaitungan enggu su lima kataw menem na dikena balaitungan ³kagina su lima kataw na matag silan namananggit sa sulu na dala nilan adili sa lanagas a itenggung'ilan lun ⁴ugaid'a su lima kataw menem na inadilan nilan sa lanagas a itenggung'ilan kanu manga sulu nilan. ⁵Na guna a nia maangga su kauma nu pegkawingen a mama na tinulatud silan taman sa namakatulug silan langun. ⁶Daka guna su manga luk i gay den na aden linemalis sa 'Ilay nu, pakauma den su pegkawingen, lu kanu den ka alaw nu sekanin.' ⁷Na ginemedam su manga laga a abay ka pibpia-pianan nilan su sumbuan nu sulu nilan. ⁸Daka pidtalun nu manga dikena balaitungan kanu manga balaitungan i 'Enggi kami nu pan san sa lanagas'u a nan ka 'gkaibpedan den i sulu nami'a.' ⁹Ugaid'a nia inisumpat'u manga balaitungan na 'Di basi makadtun sa lekitanu i lanagas a nia, makin lu kanu sa pendagang'a ka enggu kanu makapamasa sa lekanu.' ¹⁰Na kanu kabpamasa nilan na nakauma su pegkawingen. Na su namakapagadil bu i nakaludep kaped'u pegkawingen lu kanu pegkalilangan, entu pan ka pinintuan den su bengawan. ¹¹Daka da matana-tana na nakauma bun su kaped a entu a manga abay. Na nia nilan pidtalun na 'Mapulu, Mapulu, bukati kami pan'a.' ¹²Ugaid'a nia nin pidtalun kanilan na 'Sabem-sabemal a di ku a benal sekanu kangatawan.'

---

^s 25:1 Su pegkawingen sia a mama na inibaratan bu kanu Isa al-Masih. Kagina su kauma nu Isa al-Masih na di katawan tembu dait a adil tanu sa apia ngin a kutika.

Mataya 25

13“Kagina ka maitu na nia dait na adil kanu kagina di nu katawan u ngin a gay atawa ka kutika i kauma nu Kaka nu Manusia.

Su Pakenalan pantag kanu Telu Kataw a Panunugun a Sinaligan sa Pilak

(Luk 19:11-27)

14“Na su kapendatu nu Kadenan na mana bun su pinggula nu mama a linemalakaw sa mawatan. Tinawag'in su manga ulipen nin ka inisalig'in kanilan su kaaden nin. 15Inisalig'in kanu sakataw su lima ngibu i kadakel'in a pilak,^t su sakataw menem na dua ngibu i kadakel'in a pilak enggu su sakataw menem na sangibu i kadakel'in a pilak, sia luyud kanu ngin i magaga nilan. Na entu pan ka ginemanat su mama. 16Na endaw demun i kinatalima nu ulipen kanu lima ngibu i kadakel'in a pilak na kanu entu bun ba na ginemanat ka inipamantiali nin su inisalig lun taman sa nakauntung sa lima ngibu bun i kadakel'in a pilak. 17Na maitu bun ba su nakatalima sa dua ngibu i kadakel'in a pilak, nakauntung bun sa dua ngibu i kadakel'in a pilak. 18Ugaid'a su nakatalima sa sangibu i kadakel'in a pilak na ginemanat ka inilebeng'in kanu lupa su pilak'u mapulu nin a inisalig lun.

19“Na guna maipus su manga timpu na minuli su mapulu nilan. Na inipatawag'in su manga ulipen nin ka idsa nin kanilan u pila i nauntung'ilan kanu inisalig'in kanilan a pilak. 20Na sinupegan sekanin nu sinaligan sa lima ngibu i kadakel'in a pilak ka inenggay nin su lima ngibu bun i kadakel'in a pilak a nauntung'in sa nia nin pidtalu na 'Mapulu, nia su inisalig'engka sa laki a lima ngibu i kadakel'in a pilak na ilay ka, nakauntung sa lima ngibu bun i kadakel'in a pilak.' 21Nia pidtalu nu mapulu nin na 'Mapia i entu! Kasaligan ka enggu mapia ka a ulipen. Kagina ka kasaligan ka sa manaut bu a nia a inisalig sa leka na isalig ku sa leka su labi pan i kasela nin. Na sia ka, ka amungi ka su mapulu nengka kanu kapenggalaw-galaw nin.' 22Na sinupegan bun mambu sekanin nu sinaligan sa dua ngibu i kadakel'in a pilak sa nia nin pidtalu na 'Mapulu, nia su inisalig'engka sa laki a dua ngibu a pilak na

---

^t 25:15 Su lima ngibu i kadakel'in a pilak sia sa basa a Grik na lima ka-talanton, nia nin maena na nia kadakel a alaga nin na su sukay nu gumagalebek kanu dalem'u manga duapulu lagun. Su nia a manga kuleta na pilak.

Mataya 25

ilay ka, nakauntung aku sa dua ngibu bun i kadakel'in a pilak.' ²³ Nia pidtalu nu mapulu nin na 'Mapia i entu! Kasaligan ka enggu mapia ka a ulipen. Kagina ka kasaligan ka sa manaut bu a nia a inisalig sa leka na isalig ku sa leka su labi pan i kasela nin. Na sia ka, ka amungi ka su mapulu nengka kanu kapenggalaw-galaw nin.' ²⁴ Na sinupegan bun mambu sekanin nu sinaligan sa sangibu i kadakel'in a pilak sa nia nin pidtalu kanu mapulu nin na 'Mapulu, katawan ku i mapasang ka a taw, 'gkapagagani nengka i dikena nengka pinamula enggu 'gkaku nengka su dikena nengka pinggalebekan. ²⁵ Kagina ka 'gkagilekan aku na inilebeng ku kanu lupa su inisalig'engka sa laki. Ilay ka, nia bun su pilak'engka a inisalig'engka sa laki.' ²⁶ Daka nia pidtalu sa lekanin nu mapulu nin na 'Da katagan nengka a ulipen. Mapauk ka a benal! 'Gkatawan nengka den i 'gkapagagani ku i dikena ku pinamula enggu 'gkaku ku su dikena ku pinggalebekan ²⁷ na ngintu ka da nengka pan itagu sa bangku su pilak ku ka enggu nia ku kambalingan na aden mauntung'in?' ²⁸ Daka inisugu nu mapulu i 'Makin nu kua sa lekanin su inisalig lun a nan ka inggay nu kanu aden sapulu ngibu i kadakel'in i pilak'in. ²⁹ Ka apia entain a taw i kasaligan kanu ngin i inisalig lun na makin edsisinggumanan pan su isalig lun ugaid'a su taw a di kasaligan kanu apia paidu bu a inisalig lun na makin kuan su inisalig lun. ³⁰ Na idtug su ulipen a dala katagan nin lu kanu kalibutengan a 'bpamanguliang i taw nin enggu 'bpamegkiget i ngipen nin.'

Su Gay a Kakukum kanu manga Taw

³¹ "Na sia kanu kambalingan nu Kaka nu Manusia a lu sa lekanin su kabarakat a kaped'u langun nu malaikat na mayan den sekanin kanu kulesi nin ka endatu den sekanin. ³² Na langun nu bangsa na endidilimudan den kanu adapan nin, na padsenggayan nin den silan sa nia nin kalagidan na mana bun su patutuganul sa bili-bili a isenggay nin su manga bili-bili kanu manga kambing. ³³ Na sia nin ibetad su manga bili-bili kanu tampal sa kawanan nin enggu su manga kambing menem sia kanu biwang'in. ³⁴ Entu pan ka edtalun nu pendatu a entu kanu sia sa kawanan nin i 'Sekanu a pinalihalan nu Ama ku, sia kanu ka talima nu su inibpusaka sa lekanu a kandatu nu Kadenan a inadil sa lekanu iganat pan kanu kinapangaden kanu dunia. ³⁵ Kagina kanu timpu a 'gkagutem aku na inenggan aku nu sa makan enggu kanu timpu

Mataya 25

a pakainem aku na pinainem aku nu. Na kanu timpu menem a nakabagu aku kanu dalepa nu na pinatalus aku nu kanu walay nu ³⁶enggu kanu timpu a dala balegkas ku na pinambalegkas aku nu. Na kanu timpu a di aku 'bpangengelag na kinakap aku nu taman kanu timpu a kinabilanggu ku na pibpawangan aku nu.' ³⁷Na nia edtalun nu manga ikelas kanu Datu na 'Mapulu, kanu i kinailay nami sa leka a 'gkagutem a pinakan nami seka atawa ka pakainem a pinainem'ami seka? ³⁸Enggu kanu i kinailay nami sa leka a nakabagu ka kanu dalepa nami a pinatalus'ami seka kanu walay nami atawa ka dala balegkas'engka na pinambalegkas'ami seka? ³⁹Kanu menem i kinailay nami sa leka a di ka 'bpangengelag atawa ka nabilanggu ka a pibpawangan nami seka?' ⁴⁰Nia isumpat'u Datu kanilan na 'Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i u ngin i pinggula nu kanu apia entain kanu manga suled ku, apia su mababa pan sa langun kanilan na mana nu bun pinggula sa laki su entu.'

⁴¹"Na edtalun menem'u Datu kanu sia tampal kanu biwang'in i 'Awa kanu sia manga taw a inidsinta lu kanu da kapedtaman nin a apuy sa naraka a inadil kanu Datu na Giadsal enggu kanu manga ulayat'in."^u ⁴²Kagina kanu kinagutem ku na dala aku nu enggi sa makan enggu kanu kapegkainem ku na dala aku nu painema. ⁴³Na kanu kinabagu ku kanu dalepa nu na dala aku nu patalusa kanu walay nu enggu kanu dala balegkas ku na dala aku nu pambalegkasa. Na kanu di ku kabpangengelag enggu kinabilanggu ku na dala aku nu kakapa.' ⁴⁴Daka nia nilan edtalun sa lekanin na 'Mapulu, kanu i kinailay nami sa leka a 'gkagutem ka, 'gkamalan ka, nakabagu ka kanu dalepa nami, da ka makambalegkas, da ka pangengelag enggu nabilanggu ka a da nami seka edtabangi?' ⁴⁵Na nia nin edtalun kanilan na 'Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i u ngin i da nu enggula kanu apia entain kanu manga suled ku, apia su mababa pan sa langun kanilan na da nu bun enggula i entu sa laki.'

⁴⁶"Na su nia ba a manga taw na lu den makasangul kanu da den taman nin a kasiksan ugaid'a su manga taw menem a ikelas na lu den makasangul kanu uyag-uyag a da taman nin."

---

^u 25:41 Su ulayat'in na nia ba su manga malaikat a minunut kanu Datu na Giadsal sa kanu kinasungkang'in kanu Kadenan.

Mataya 26

Su Kinapayag'u Isa al-Masih kanu Manggula nin

(Markus 14:1-2; Luk 22:1-2; Yuhan 11:45-53)

26 ¹Na guna mapasad'u Isa al-Masih edtalu su langun nu entu, na nia nin pidtalu kanu 'bpamangunut lun na ²"Katawan nu na dua gay bun den saguna na mauma den su Kanduli nu Kalipuas, na ipalad den su *Kaka nu Manusia ka enggu makatutuk kanu kayu a pinambalawaga."

³Saleta mambu na su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su 'gkangaunutan nu manga Yahudi na mindidilimudan silan lu kanu tulugan nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban a si Kaipas ⁴ka pinagitung'ilan u panun i kasigkem'ilan kanu Isa al-Masih sa di kasipatan ka enggu nilan kaimatayan. ⁵Ugaid'a nia nilan pidtalu na "Dikena kanu timpu nu Kanduli a nia asal'a di mangaden sa kasamukan su manga taw."

Su Kinabubus sa Kamutan a Lana kanu Ulu nu Isa al-Masih

(Markus 14:3-11; Yuhan 12:1-8; Luk 22:3-6)

⁶Na kanu lu su Isa al-Masih sa Bitani kanu walay nu mama a bedtuan sa Simiun a midsakit sa debpig paganay ⁷na aden babay a sinemupeg kanu Isa al-Masih a aden it'in a mapulu a benal i alaga nin a kamutan a sia nakabetad sa taguan a bedtuan sa alabastru. Na inibubus'u babay su entu kanu ulu nu Isa al-Masih kanu kabpagagayan nin pegkan. ⁸Na guna mailay nu 'bpamangunut lun su entu na nasakit i ginawa nilan sa nia nilan nadtalu na "Nginan ka pendalatan nin i nan? ⁹Mabpasa pan a benal i nan sa mapulu i alaga nin. Na inggay kanu manga miskinan su pasa nin." ¹⁰Na 'gkatawan bun nu Isa al-Masih su pedtalu-talun nilan. Daka nia nin pidtalu kanilan na "Nginan ka pedsamuken nu i babay a nia? Dait man su penggalebeken nin a nia sa laki. ¹¹Su manga miskinan na tatap'u bun silan 'gkadtagapeda ugaid'a saki na dikena nu tatap madtagapeda. ¹²Na su pinggula nu babay a nia a kinabubus'in sa kamutan a lana sa laki na inadil'in su lawas ku unan nu kalebeng sa laki. ¹³Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i apia endaw ipangusiat kanu lusud'u dunia su Mapia a Tutuma na mapanudtul bun su pinggula nu babay a nia a tademan sa lekanin."

¹⁴Daka si Yahuda Iskalia a isa bun kanu sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih na linemu kanu manga mapulu nu 'bpamangurban ¹⁵ka

Mataya 26

nia nin pidtalu kanilan na “Ngin i makaenggay nu sa laki ka ipalad ku sekanin sa lekanu?” Daka inenggan nilan sekanin sa telu-wati a pilak. 16 Na iganat kanu entu ba na pibpapangilay den nu Yahuda Iskalia i mapia a kutika a katipu nin kanu Isa al-Masih.

Su Kabpagadil kanu Kapedsela-sela kanu Kanduli nu Kalipuas

(Markus 14:12-21; Luk 22:7-14; Luk 22:21-23; Yuhan 13:21-30)

17 Na kanu muna-muna a gay a kapegkan kanu pan a dala pakembang'in na sinemupeg kanu Isa al-Masih su 'bpamangunut lun ka inidsa nilan lun i “Endaw kami nengka kiugan a makapagadil sa makan kanu Kanduli nu Kalipuas?”^v 18 Na nia nin pidtalu kanilan na “Lu kanu kanu siudad ka edtalu nu kanu isa a mama lu i nia kadtalu nu Gulu na ‘Masupeg den su kutika ku. Na san ku ipedsela-sela su Kanduli nu Kalipuas kanu walay nengka a kaped ku su 'bpamangunut sa laki.’ ” 19 Na pinggula den mambu nu 'bpamangunut lun su inisugu nin kanilan. Na lu nilan den ba inadil su pegken nilan kanu Kanduli nu Kalipuas.

Su Kinapayag'u Isa al-Masih pantag kanu Katipu lun

20 Na kanu kinagakagabi na nagagayan su Isa al-Masih apeg'u sapulu enggu dua a 'bpamangunut lun ka kineman silan. 21 Na sia kanu kapegkan nilan na nia nin pidtalu kanu 'bpamangunut lun na “Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i isa sa lekanu i tempu sa laki.” 22 Na sangat a nalidu a benal i ginawa nilan taman sa nia nadtalu nu uman i isa kanu Isa al-Masih na “Natalatantu a dikena saki i entu, Mapulu.” 23 Ugaid'a nia nin pidtalu na “Su kaped ku sinemumbuk sa pan kanu ladia i tempu sa laki. 24 Na dait man a matay su Kaka nu Manusia a mana bun su nakasulat pantag sa lekanin sia kanu kitab. Ugaid'a duan-duan nin den su taw a entu a tempu kanu Kaka nu Manusia! Nia pan tinemu sa lekanin i dala den embata.” 25 Na pidtalu bun mambu ni Yahuda Iskalia a tempu kanu Isa al-Masih i “Gulu, saki ba su entu?” Daka nia inisumpat'u Isa al-Masih na “Seka den i midtalu sa nan!”

---

^v 26:17 **Kanduli nu Kalipuas** Su nia a kanduli na makapantag kanu kinalipuas'u manga taw a Israil kanu dalepa a Egypt kanu timpu nu Nabi Musa. Madakel pan i mabatia tanu pantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

Mataya 26

Su Bagu a Kapasadan

(Markus 14:22-25; Luk 22:14-20; 1 Kurintu 11:23-25)

²⁶Na kanu kapegkan nilan na kinemua su Isa al-Masih sa pan. Endaw i kinadsukul-sukul'in lun enggu kinapugi nin kanu Kadenan na pidtebi-tebi nin ka inenggay nin kanu 'bpamangunut lun sa nia nin pidtalu na "Kua nu su nia ka nia ba su badan ku." ²⁷Na kinemua menem sekanin sa tagayan a aden ig'a ubas'in enggu midsukul-sukul kanu Kadenan. Entu pan ka inenggay nin kanilan sa nia nin pidtalu na "Uman i isa sa lekanu na minem kanu nia, ²⁸ka nia ba su lugu ku a minalut kanu kapasadan nu Kadenan a ipatuga asal'a maampun su kabaladusan nu taw. ²⁹Na pedtalun ku sa lekanu i iganat saguna na di aku den minem 'bpaluman sa ig'a ubas taman sa kanu gay a inemen tanu su entu a binagu den sia kanu kapendatu nu Ama ku."

Su Kinapayag'u Isa al-Masih kanu Manggula nu 'Bpamangunut lun

(Markus 14:26-31; Luk 22:31-34; Yuhan 13:36-38)

³⁰Na guna silan makapasad edsengal sa kapugi kanu Kadenan na linemu silan kanu Palaw nu Ulibus. ³¹Na kanu sia silan sa lalan na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Kanu nia bun ba a magabi na langun nu na temagak sa laki a mana bun su kadtalu nu Kadenan a nakadalem kanu kitab a

'Imatayan ku su pedtuganul kanu manga bili-bili^w
na amaika maitu na mamakadsambal su manga bili-bili
a pedtuganulen nin.^x

³²Ugaid'a ulian nu kapambibiag sa laki 'bpaluman na muna aku sa lekanu lu sa Galili." ³³Na nia pidtalu ni Pitru na "Apia langun nilan na temagak sa leka ugaid'a mana i saki na dili." ³⁴Na nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Sabem-sabemal a pedtalun ku sa leka i kanu nia bun ba a magabi na ikias aku nengka sa makatelu bagu kemuku su manuk a kalasan." ³⁵Daka nia pidtalu ni Pitru sa lekanin na "Di ku a

---

^w 26:31 bili-bili Su nia a binatang na malayam a benal enggu makalagid bun sa kambing ugaid'a mangalabung bu i bumbul'in kumin kanu kambing. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^x 26:31 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Zakaria 13 ayat 7.

Mataya 26

benal seka ikias apia nia nin kaaden i ipatay ku pan.” Na maitu bun ba i pidtalu nu langun nu ped pan a ’bpamangunut lun.

Su Kinapangeni-ngeni nu Isa al-Masih

(Markus 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶Na linemu su Isa al-Masih enggu su ’bpamangunut lun kanu pamumulanan a bedtuan sa Gitsimani^y na kanu kinauma nilan lu na pinapagagayan nin silan lu sa nia nin pidtalu kanilan na “Sia kanu demun ba gagalu na kabpangeni-ngeni ku.” ³⁷Na pinaunut’in si Pitru enggu su dua kataw a manga wata ni Zabidi a si Yakub enggu si Yuhan. Na lu den ba linemudsu masimuket enggu malasay a benal su manggiginawa nin. ³⁸Daka nia nin pidtalu kanilan na “Gkalidu a benal i ginawa ku a mana su ipatay ku den. Sia kanu demun ba ka endiaga kanu a kaped ku.” ³⁹Na nakatangka bu sekanin sa paidu na nakasugiud sekanin mangeni-ngeni sa nia nin pidtalu na “*Ama ku, amaika mapakay bu na ilipus aku nengka pan kanu kainem ku kanu tagayan nu kamalayanan a pakatingguma sa laki ugaid’a apia ka maitu na dikena su kiug’u ginawa ku i kaunutan ka su kahanda nengka i matuman.”

⁴⁰Na guna sekanin embalingan lu kanu telu kataw na nia nin nauman na pedtulug silan. Daka nia nin pidtalu kani Pitru na “Nginan, di kanu demun makandiaga sa apia sakauras bu kaped ku? ⁴¹Endiaga kanu enggu pangeni-ngeni kanu asal’a di kanu masasat ka di man pegkiug ’gkasasat su ginawa ugaid’a malubay su badan.” ⁴²Na ginanatan nin menem silan ’bpaluman ka nangeni-ngeni pamun sa nia nin pidtalu na “Ama ku, amaika nia nin bu kasulut i kaukitan ku su kamalayanan a nia a pakatingguma sa laki na tuman ka den su kahanda nengka.” ⁴³Na mimbalingan menem sekanin na nauman nin den menem silan a pedtulug kagina pedtulatuden a benal silan. ⁴⁴Na ginanatan nin menem silan ’bpaluman ka nangeni-ngeni sa maitu bun ba, na ikatelu den i nia a kinapangeni-ngeni nin. ⁴⁵Na mimbalingan menem sekanin kanu ’bpamangunut lun sa nia nin pidtalu kanilan na “Nginan, pedtulug kanu pamun besen enggu ’bpangintelenen? Ilay nu, masupeg den a benal su kutika a ipalad su Kaka nu Manusia kanu manga baladusa. ⁴⁶Embangun kanu den ka su pedtipu sa laki na masupeg den a benal na entanu den ka alawn tanu sekanin.”

---

^y 26:36 Su kadtalu a Gitsimani na basa a Grik a nia nin maena na *lupitan na lana*.

Mataya 26

Su Kinasigkem kanu Isa al-Masih

(Markus 14:43-50; Luk 22:47-53; Yuhan 18:3-12)

⁴⁷Na pedtalu pamun su Isa al-Masih na nakauma si Yahuda a isa kanu sapulu enggu dua a pinamili nin. Kaped'in i madakel a benal a taw a aden it'in a manga sundang enggu manga ibpametay ka sinugu silan nu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su 'gkangaunutan nu manga Yahudi. ⁴⁸Na su pedtipu na inenggan nin sa sinial su manga ped'in sa nia nin pidtalu na "U entain su salamen ku sa sium na sekanin su mama, na sigkem'u den." ⁴⁹Na endaw demun i kinauma ni Yahuda na sinupegan nin su Isa al-Masih sa nia nin pidtalu na "Salam, Gulu!" Entu pan ka sinium'in. ⁵⁰Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Pakat, enggula ka den u ngin i kahanda nengka sa kinasia nengka." Daka kinua sekanin nu manga kaped'i Yahuda ka sinigkem'ilan. ⁵¹Ugaid'a isa kanu kaped'u Isa al-Masih i binindas'in su guluk'in ka tinibas'in su ulipen nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Na nia nasugat na su tangila nin taman sa nakabpitas su entu. ⁵²Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Imbalingan nengka i guluk'engka a nan kanu taguban nin ka langun na taw a musal sa guluk na nia nin bun ipatay na guluk. ⁵³Ngintu, nia nengka kataw ka di pasianen nu Ama ku su ngibu-ngibuan a malaikat'in amaika mangeni aku sa tabang sa lekanin? ⁵⁴Ugaid'a amaika maitu na panun pan i katuman kanu nakadalem kanu kitab a dait a manggula ku?"

⁵⁵Daka pidtalu menem'u Isa al-Masih kanu manga taw a entu i "Nginan, ribildi aku ka sinemia kanu a minit pan sa manga sundang enggu manga ibpametay sa kasigkem'u sa laki? Uman gay na 'gkailay aku nu bun lu kanu Suti a 'Bpagagaman kanu kabpamandu ku inunta na di aku nu bun pedsigkemen. ⁵⁶Ugaid'a dait man a manggula su nia ka enggu matuman su nakadalem kanu Kitab a Inisulat'u Manga Nabi." Daka su 'bpamangunut kanu Isa al-Masih na midtatalaguy ka tinagak'ilan sekanin.

Su Kinaadap kanu Isa al-Masih lu kani Kaipas

(Markus 14:53-65; Luk 22:54-55; Luk 22:63-71;
Yuhan 18:13-14; Yuhan 18:19-24)

⁵⁷Na su namedsigkem kanu Isa al-Masih na lu nilan sekanin pinananggit kanu tulugan ni Kaipas a mapulu sa langun nu

Mataya 26

'bpamangurban. Na mindidilimudan lu ba su manga gulu nu pangitaban enggu su 'gkangaunutan nu manga Yahudi. ⁵⁸Saleta mambu na pidtatanggungan ni Pitru su Isa al-Masih taman den lu kanu lama-lama nu tulugan ni Kaipas ugaid'a lu bu sekanin sa mawatan. Na linemudep sekanin kanu lama-lama ka nagagayan kaped'u manga panunugun ka 'bpagilayn nin u ngin i manggula.

⁵⁹Na su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su langun den nu 'bpamangukum^z na 'bpangilay silan sa bitiala a makasendit kanu Isa al-Masih asal'a kapaimatayan nilan sekanin ⁶⁰ugaid'a dala natun nilan apia madakel pan i midsaksi sa dikena benal. Na da matana-tana na aden dua kataw a sinemupeg ⁶¹ka nia nilan pidtalun na "Pedtalun nu nia a mama i 'Magaga ku gemubal su Suti a 'Bpagagaman, na sa dalem'u telu gay na patindegen ku 'bpaluman."^a

⁶²Na midtindegen su mapulu sa langun nu 'bpamangurban ka pidtalun nin kanu Isa al-Masih i "Nginan, dala demun makasawal'engka kanu ipedsendit'ilan a nia sa leka?" ⁶³Ugaid'a dala bun inek-inek'u Isa al-Masih. Na inidsan menem sekanin nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban sa "Idsapa nengka kanu kaisa-isa nin a Kadenan, ngintu, seka ba su Masih, su Tunggal'u Kadenan?" ⁶⁴Na nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Uway, pidtalun nengka den ba a nan. Pedtalun ku sa lekanu i iganat saguna na mailay nu su Kaka nu Manusia a magagayan kanu tampal sa kawanan nu Barakat sa Langun enggu makatingguma sekanin sia sa dunia a lu makasaleta kanu manga gabun sa kawang-kawangan."^b ⁶⁵Daka kinisi^c nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban su balegkas'in ka nia nin pidtalun na "Sakutu sekanin! Enduken ka nasisita tanu pan i ped a makadsaksi? Nakineg'u den su kasakutu nin. ⁶⁶Na ngin i lekanu sa entu?" Daka nia nilan inisumpat na "Wagib sekanin a matay." ⁶⁷Daka

---

^z 26:59 Su 'bpamangukum a nia na silan su 'bpangulu kanu agama nu manga Yahudi. Nia bedtuan kanilan na *Sunidriun*. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu 'bpamangukum sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalun kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^a 26:61 **Magaga ku gemubal su Suti a 'Bpagagaman, na sa dalem'u telu gay na patindegen ku 'bpaluman.** Su pidtalun nu manga taw a nia na dikena pagidsan kanu pidtalun nu Isa al-Masih sia kanu Yuhan 2 ayat 18 taman sa 22. Nia nin maena na sinalin nilan su kadtalun nu Isa al-Masih.

^b 26:64 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Danyil 7 ayat 13.

^c 26:65 **kinisi** Sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na amaika 'gkasakit a benal i ginawa nilan atawa ka 'gkalidu i ginawa nilan na pegkisin nilan su balegkas'ilan. Nia ba i tusan sa 'gkasakit i ginawa nilan atawa ka 'gkalidu i ginawa nilan.

Mataya 26, 27

dinudan nilan su beneng'in enggu sinuntuk'ilan taman sa tinebpi nilan pan ⁶⁸sa nia nilan lun pidtalu na "Amaika seka su Masih^d na edtalu ka kun a nan sa lekami u entain i 'bpametay sa leka?"

Su Kinakias'i Pitru kanu Isa al-Masih

(Markus 14:66-72; Luk 22:56-62; Yuhan 18:15-18; Yuhan 18:25-27)

⁶⁹Na saleta mambu na si Pitru na 'bpagagayan lu kanu liu, lu kanu lama-lama nu tulugan nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Na isa kanu manga panunugun a babay i sinemupeg lun ka nia nin pidtalu na "Kaped ka bun nu taw a nan sa Galili a si Isa." ⁷⁰Ugaid'a inikias'in su entu sa nia nin pidtalu sia kanu kaadapan nu manga taw na "Sabensabenal a di ku katawan i pedtalun nengka a nan."

⁷¹Daka linemu menem sekanin kanu lalan sa kabpeliu kanu alad na nailay menem sekanin nu isa bun a panunugun a babay, na pidtalu nu panunugun a entu kanu manga taw a pedtindeg lu i "Su mama a nia na kaped bun nu taw a nan sa Nasarit a si Isa." ⁷²Ugaid'a inikias menem 'bpaluman ni Pitru su entu taman sa midsapa pan sa nia nin pidtalu na "Di ku a benal katawan i mama a nan."

⁷³Na dala matana-tana na su manga taw a pedtindeg lu na sinupegan nilan si Pitru ka pidtalu nilan lun i "Natalatantu a isa ka bun kanilan kagina 'gkatusan kanu legku nengka." ⁷⁴Ugaid'a inidsinta ni Pitru su ginawa nin taman sa inidsapa nin i "Di ku a benal katawan i mama a nan." Na midsambuta demun su kinakuku na manuk a kalasan. ⁷⁵Na nagkalendem mambu ni Pitru su pidtalu sa lekanin nu Isa al-Masih a "Bagu makakuku su manuk a kalasan na makatelu aku nengka den makakias." Na linemiu si Pitru ka sangat a nakapaguguliang sa kinalidu na ginawa nin.

Su Kinaadap kanu Isa al-Masih

(Markus 15:1; Luk 23:1-2; Yuhan 18:28-32)

27 ¹Na kanu kinagkapita na naumpung den su langun nu manga mapulu nu 'bpamangurban taman den kanu 'gkangaunutan nu

^d 26:68 Su **Masih** na nia nin maena na *binubusan sa lana* a tanda a pedsanganan sa bagel sia kanu galebekan. Na su Isa al-Masih na ginelalan sa Masih kagina sekanin su napamili a nasanganan nu Kadenan sa kapamelipuas kanu manga taw kanu kabaladusan nilan.

Mataya 27

manga Yahudi ka enggu nilan kapaimatayan su Isa al-Masih. ²Daka inipapawik'ilan su Isa al-Masih sia sa lima ka inipalad'ilan lu kanu Gubilnadul Pilatu.

Su Kinabpatay ni Yahuda Iskalia

(Su Manga Pinggalebek 1:18-19)

³Na guna katawi ni Yahuda Iskalia a tinemipu kanu Isa al-Masih i winagiban nilan su Isa al-Masih sa kapatay na nakadsendit sekanin kanu pinggula nin lun. Daka inimbalingan nin su telupulu timan a pilak lu kanu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu kanu 'gkangaunutan ⁴sa nia nin nadталu kanilan na "Mimbaladusa aku ka natipu ku su dala kadusan nin a taw." Ugaid'a nia nilan inisumpat lun na "Ngin sa lekami su nan? Lidu na ginawa nengka den i nan." ⁵Na inid tug'u Yahuda Iskalia su manga pilak lu kanu Suti a 'Bpagagaman entu pan ka minawa ka binitin nin i ginawa nin ka mibpatay.

⁶Na pinundut mambu nu manga mapulu nu 'bpamangurban su manga pilak sa nia nilan pidталu na "Di a benal 'gkaalus a isimbul i nia kanu 'bpanaguan sa kuleta nu Suti a 'Bpagagaman kagina su nia na bayad sa kinapatuga sa lugu nu taw." ⁷Daka nia nilan napamagayunan na ipamasa nilan su entu kanu lupa nu 'bpangumbal sa binangga ka enggu kapamelebengan kanu manga lapu a taw. ⁸Nia ba i sabap'in a sampay saguna na bedtuan bun su entu sa "Lupa a Naigisan na Lugu." ⁹Daka natuman sia ba su kadtalu sia kanu kitab a sia nakanggulalan kanu Nabi Yaramias sa nia kadtalu na "Kinua nilan su telupulu timan a pilak a alaga nu taw a entu a napagayunan nu manga taw sa Israil a ibayad sa lekanin. ¹⁰Na inipamasa nilan su entu sa lupa nu 'bpangumbal sa binangga a mana bun su inisugu sa laki nu Mapulu."^e

Su Kinapangingsa nu Gubilnadul Pilatu kanu Isa al-Masih

(Markus 15:2-5; Luk 23:3-5; Yuhan 18:33-38)

¹¹Na guna den makapalad su Isa al-Masih kanu gubilnadul na inidsan sekanin nu gubilnadul sa "Ngintu, seka ba su Datu nu manga Yahudi?"

---

^e 27:9-10 Su nalabit sia a *Mapulu* na su Kadenan. Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Zakaria 11 ayat 12 taman sa 13 enggu sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Yaramias 19 ayat 1 taman sa 13; 32 ayat 6 taman sa 9.

Mataya 27

Na nia nin inisumpat na “Seka den i midtalu sa nan.” ¹² Ugaid’a dala nin den a benal sawala su ipedsendit sa lekanin nu manga mapulu nu ’bpamangurban enggu su ’gkangaunutan nu manga Yahudi. ¹³ Daka nia pidtalu sa lekanin nu Pilatu na “Gkakineg’engka bun i kadakel a ipedsendit’ilan a nan sa leka?” ¹⁴ Na apia sataga na dala nin a benal sekanin sumpati, na sangat a nagaip su gubilnadul.

Su Kinasugat sa Kawagib kanu Isa al-Masih sa Kapatay

(Markus 15:6-15; Luk 23:13-25; Yuhan 18:39-19:16)

¹⁵ Na uman mauma su Kanduli nu Kalipuas na nia adat-betad’u gubilnadul na pabpeliu sa sakataw a bilunggu. Na nia nin pabpeliun na u entain i ’gkalinian nu madakel a taw. ¹⁶ Saleta mambu na kanu entu a timpu na aden bilunggu a kilala a benal sa kadupang a bedtuan sa Isa Barabas. ¹⁷ Na kanu kapedidilimudan nilan na inidsan silan ni Pilatu sa “Entain i kalinian nu a paliun ku? Su bedtuan sa Isa Barabas atawa ka si Isa a bedtuan sa Masih?” ¹⁸ Na inidsa ni Pilatu su entu kagina ’gkatawan nin bun i nia bu sabap a kinapalad’ilan lun na sabap bu sa kabpangalikud’ilan.

¹⁹ Na gagalu na kabpagagayan nu Pilatu lu kanu ’bpagagayanan sa kabpangukum na napapait sa katigan su kaluma nin sa nia nin kadtalu na “Da ka ’bpagigiamung sa taw a nan a ikelas, ka saguna na ’gkalingasa aku a benal sa taginepen ku pantag sa lekanin.”

²⁰ Saleta mambu na su manga mapulu nu ’bpamangurban enggu su ’gkangaunutan na pedsekaten nilan su madakel a taw sa nia nilan pangenin a makaliu na si Barabas enggu su Isa al-Masih menem na paimatayan. ²¹ Daka inidsan menem’u Pilatu su madakel a taw sa “Entain kanilan dua i kalinian nu a paliun ku?” Na nia nilan inisumpat na “Si Barabas!” ²² Na nia pidtalu nu Pilatu kanilan na “Amaika maitu na ngin i pakaidan ku kanu Isa a bedtuan sa Masih?” Nia nilan menem inisumpat na “Itutuk sekanin kanu kayu a pinambalawaga.” ²³ Na nia nin nadtalu kanilan na “Enduken, ngin i kadaluakan a pinggula nin?” Ugaid’a makin nilan inilalis sa matanug i “Itutuk sekanin kanu kayu a pinambalawaga!” ²⁴ Na guna kasipati nu Pilatu i da bun manggula nin sa entu ka nia pan mula na ’bpeludsu den pengguligaw su manga taw, na kinemua sekanin sa ig ka pinamuanawan nin su lima nin sia kanu kaadapan nu madakel a taw sa nia nin pidtalu na “Dala akal-pandapat ku kanu kaigis’a lugu nu

Mataya 27

nia a mama. Sekanu i kikiug sa nia.” ²⁵Na nia pidtalu nu madakel a taw na “Uway, sia sa lekami makadtempu taman kanu manga muliataw nami su kaigis’u lugu nu nia a mama.” ²⁶Daka pinaliu nin kanilan si Barabas enggu pinalebpadan nin mamikal su Isa al-Masih taman sa inipalad’in kanu manga sundalu ka enggu makatutuk kanu kayu a pinambalawaga.

Su Kinapametay nu manga Sundalu kanu Isa al-Masih

(Markus 15:16-20; Yuhan 19:2-3)

²⁷Daka init’u manga sundalu nu gubilnadul su Isa al-Masih lu kanu tulugan a bedtuan sa Priturium.^f Na mindidilimudan lu su sakabataliun a sundalu. ²⁸Na linuwasan nilan ka pimbalegkasan nilan sa lambayung^g a lambung. ²⁹Entu pan ka minumbal silan sa sansangan a sudangen ka inisangan nilan kanu ulu nin. Na inipakapet’ilan lun kanu kawanana a lima nin su tungked entu pan ka midtinggaleb silan kanu kaadapan nin ka pinagumpak’ilan sa nia nilan pidtalu na “Salam sa leka, Datu nu manga Yahudi!” ³⁰Na dinudan nilan enggu kinua nilan su tungked ka inipametay nilan kanu ulu nin. ³¹Na guna nilan mapagumpak su Isa al-Masih na linuwas’ilan menem su lambayung a lambung a entu ka inipambalegkas’ilan lun menem su danden a balegkas’in ka entu pan ka iniliu nilan sekanin ka enggu makatutuk kanu kayu a pinambalawaga.

Su Kinatutuk kanu Isa al-Masih kanu Kayu a Pinambalawaga

(Markus 15:21-32; Luk 23:26-43; Yuhan 19:17-27)

³²Na sia kanu kabpelakaw nilan na nadsumbak’ilan su mama a taw sa Sairin a bedtuan sa Simiun. Na pineges’ilan mapapamusay sa lekanin su kayu a pinambalawaga a pedtutukan kanu Isa al-Masih. ³³Na kanu kinauma nilan kanu dalepa a bedtuan sa Gulguta a nia nin maena na dalepa nu takulab a ulu ³⁴na pebpaginemen nilan sa ig’a ubas a makalangut a sinimbulan sa pedu^h ugaid’a guna nin kananami na da nin i entu inema.

---

^f 27:27 **tulugan a bedtuan sa Priturium** Su nia a kadtalu na ebpun kanu basa a Latin a nia nin maena na *tulugan nu sultan udi na naadil a pegkalebenan nu gubilnadul*.

^g 27:28 **lambayung** Na nia ba i ’bpagusalen a suga kanu manga balegkas atawa ka lambung’u manga sultan kanu entu a timpu. Namba i sabap’in ka pimbalegkasan nilan sa lambayung a lambung su Isa al-Masih ka ’bpagumpaken nilan sa matatig kun sa sultan sekanin.

^h 27:34 Su nia a ayatan na natuman sia ba su nakadalem kanu Manga Sengal 69 ayat 21 sia kanu Kitab Zabur.

Mataya 27

³⁵Na guna su nakatutuk'u manga sundalu den su Isa al-Masih kanu kayu a pinambalawaga na pimbad-bad'ilan su manga balegkas'in sa ukit a kinambunutaⁱ ³⁶na 'bpagagayan demun silan lu ba ka pedtamengan nilan su Isa al-Masih. ³⁷Na inibetad'ilan lu tampal kanu pulu nu ulu nin su karatula a nia lun nakasulat na su ipedsendit'ilan lun a "Si Isa i nia, su Datu nu manga Yahudi." ³⁸Na aden bun dua kataw a tulisan a initutuk kanu ped a kayu a pinambalawaga, su sakataw na sia tampal kanu kawananan nin, su sakataw menem na sia tampal kanu biwang'in.

³⁹Na su 'bpamangukit na 'bpangiling-kiling a 'bpagumpaken nilan sekanin ⁴⁰sa nia nilan lun pedtalun na "Dikena ba penggeban nengka su Suti a 'Bpagagaman enggu patindegen nengka menem kanu dalem'u telu gay? Na amaika seka su Tunggal'u Kadenan na ilipuas'engka su ginawa nengka. Embaba ka san kanu kayu a nan a pinambalawaga." ⁴¹Na maitu bun ba i pinggula nu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban apeg'u 'gkangaunutan nu manga Yahudi na pinagumpak'ilan bun su Isa al-Masih sa nia nilan 'bpamedtalun na ⁴²"Ibpelipuas'in kun su ped a taw ugaid'a su ginawa nin na di nin magaga lemipuas. Na u sekanin su Datu nu manga taw sa Israil na ibaba nin su ginawa nin kanu kayu a nan a pinambalawaga ka enggu tanu makapaginugut sa lekanin. ⁴³Pedsalig kun sekanin kanu Kadenan taman sa pedtalun nin pan i 'Saki su Tunggal'u Kadenan.' Na ilayn tanu kun na u ilipuas sekanin nu Kadenan." ⁴⁴Apia su dua kataw a entu a tulisan a kaped'in bun initutuk kanu kayu a pinambalawaga na 'bpagumpaken nilan bun sekanin.

Su Kinapatay nu Isa al-Masih

(Markus 15:33-41; Luk 23:44-49; Yuhan 19:28-30)

⁴⁵Na kanu maudtu na nakatekaw demun migkalibuteng kanu lusud'u inged taman sa ikatelu a uras sa malulem. ⁴⁶Na kanu entu bun ba a uras a manga ikatelu sa malulem na inilalis'u Isa al-Masih sa matanug i "Ili, Ili, lama sabaktani?" Nia nin maena na "Hu Kadenan ku, Kadenan ku, ngin i nia ka pinadtaday aku nengka?" ⁴⁷Na su ped a 'bpamedtindeg lu a nakakineg lun na nia nilan pidtalun na "Pedtawagen nin su Nabi

---

ⁱ 27:35 Su nia a ayatan na natuman sia ba su nakadalem kanu Manga Sengal 22 ayat 18 sia kanu Kitab Zabur.

Mataya 27

Ilias.”^j 48 Na su sakataw kanilan na namagayas edtalaguy kemua sa ibpangamek ka inisumbuk’in kanu madsem a makalangut ka inibetad’in kanu tangkayan ka inipasusup’in kanu Isa al-Masih. 49 Ugaid’a su ped na nia nilan pedtalun na “Padtaday nu san sekanin! Ka ilayn tanu kun na u makauma su Nabi Ilias ka ilipuas’in san sekanin.”

50 Daka nakalalis menem sa matanug su Isa al-Masih entu pan ka inipalad’in den su ngiawa nin. 51 Saleta mambu na kanu entu bun ba a kutika na su kurtina nu Suti a ’Bpagagaman na nakisi sa luk iganat sa pulu taman sa baba. Na lineminug taman sa nangaupak su lakungan a manga watu 52 enggu mimbutekad su manga lebung, na madakel kanu manga ikelas a namamatay i mimbibiag. 53 Entu pan ka linemi silan kanu lebung’ilan, na ulian nu kinambibiag’u Isa al-Masih na linemu silan kanu suti a dalepa^k taman sa madakel i pibpapayagan nilan lu. 54 Na guna mailay nu kapitan na sundalu enggu su manga ped’in a pedtameng kanu Isa al-Masih su nanganggula a entu apeg’u kinalinug na sangat a nangagilekan silan taman sa nia nilan nadtalun na “Sabensabenal a Tunggal’u Kadenan i mama a nia.”

55 Na madakel a manga babay i pedsandeng kanu Isa al-Masih. Silan su manga babay a minunut sa lekanin ka tinemuganul lun kanu kinandadalakaw nin ebpun sa Galili. 56 Na su ped kanu manga babay a entu na si Mariam a taw sa Magdala, si Mariam a ina ni Yakub enggu Yusup apeg’u ina nu manga wata a mama ni Zabidi.

Su Kinakubul kanu Isa al-Masih

(Markus 15:42-47; Luk 23:50-56; Yuhan 19:38-42)

57 Na aden kawasa a mama a taw sa Arimatia a bedtuan sa Yusup, isa bun sekanin a ’bpagunut kanu Isa al-Masih. Na guna su pedsukilep den 58 na linemu kanu Pilatu ka pinangeni nin su bangkay nu Isa al-Masih. Na inisugu ni Pilatu i inggay sa lekanin su entu. 59 Na guna nin makua su bangkay nu Isa al-Masih na pinutus’in sa mapia a limpiu a ginis 60 ka inikubul’in lu kanu da pamun kakubuli a liningkaban nin a masela

---

^j 27:47 pedtawagen nin su Nabi Ilias Su kadtalu a Ili na basa a Hibru a nia nin maena na Kadenan ku. Ugaid’a nia kataw nu manga taw na su Nabi Ilias su pedtawagen nu Isa al-Masih kagina madakel kanu manga taw i ’bpalitiala sa embalangan su Nabi Ilias sia sa dunia kanu manga mauli a gay.

^k 27:53 Su suti a dalepa sia na nia ba su Awrusalim.

Mataya 27, 28

a watu a mana takub. Inadil'u Yusup i entu kanu ginawa nin. Daka linilidan nin sa masela bun a watu su bengawan nu kubul ka enggu 'gkadapengan, entu pan ka ginemanat. ⁶¹ Saleta mambu na si Mariam a taw sa Magdala enggu su sakataw pan a Mariam na 'bpagagayan lu kanu napantag'u kubul'u Isa al-Masih.

Pinatamengan nu Pilatu su Kubul'u Isa al-Masih

⁶² Na guna maipus su Gay nu Kabpagadil,^l na kanu temundug a gay na mindidilimudan lu kanu Pilatu su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu ⁶³ ka pidtalu nilan lun i "Mapulu, 'gkagkalendem'ami i su malebut a nan a mama na nia nin pedtalun kanu bibiag pan sekanin na kanu ikatelu gay nu kapatay nin na embibiag kun sekanin 'bpaluman. ⁶⁴ Amaika maitu na patamengi ka su kubul a entu taman kanu ikatelu nin gay ka tabia bun ka lemu su 'bpamangunut lun ka tegkawn nilan su bangkay nin ka nia nilan edtalun kanu manga taw na mimbibiag sekanin 'bpaluman. Na u manggula i entu na lawan pan i kapagakal kanu manga taw kumin kanu nauna." ⁶⁵ Daka nia pidtalu nu Pilatu kanilan na "Uway, patamengi nu den, paunut'u den i manga tameng a nia a manga sundalu ka enggu nilan katamengan sa tidtu." ⁶⁶ Na ginemanat den mambu silan ka pinatamengan nilan den su kubul a entu taman sa binetadan nilan sa tanda su pintu a watu.

Su Kinapambibiag 'Bpaluman kanu Isa al-Masih

(Markus 16:1-10; Luk 24:1-12; Yuhan 20:1-10)

28 ¹ Na kanu kinaipus'u Gay nu Kabpangintelenen kanu mapita-pita demun kanu gay nu Akad^m na linemu si Mariam a taw sa Magdala enggu su sakataw pan a Mariam kanu kubul'u Isa al-Masih ka kinakap'ilan su entu. ² Saleta mambu na nakatekaw demun lineminug sa mabagel ka mimbaba i isa kanu manga malaikat'u Kadenan ebpun sa

^l 27:62 **Gay nu Kabpagadil** Sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na nia ba su gay unan nu Gay nu Kabpangintelenen. Nasisita a mapasad su langun nu galebek kanu nia ba a gay kagina di mapakay a enggalebek kanu Gay nu Kabpangintelenen. Na su Gay nu Kabpangintelenen nu manga Yahudi na lemudsu sa edsukilep kanu gay nu Giamat enggu mapasad menem sa edsukilep kanu gay nu Sapetu.

^m 28:1 **Akad** Sia sa basa a Grik na *muna-muna a gay nu sakapadian*. Sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na Akad su entu.

Mataya 28

sulega. Na linilid'in su watu a inipintu kanu kubul taman sa minayan lu ba. ³Na pakaipeng-ipeng i buntal'in ka manabia ka pan i mana kilat enggu su balegkas'in na mana kaputi na gapas. ⁴Na kinemegkel'a gilek su manga tameng taman sa mana den silan minatay.

⁵Na nia pidtalu nu malaikat kanu entu a manga babay na "Da kanu magilek! 'Gkatawan ku i 'bpangilayn nu si Isa a initutuk kanu kayu a pinambalawaga. ⁶Na da den man sia sekanin ka pinambibiag den 'bpaluman a mana bun su nadtalu nin. Na sia kanu ba, ka ilay nu i pinaigan lun a nia. ⁷Na edtagad-tagad kanu den lemu kanu 'bpamangunut lun ka edtalu nu kanilan su nia a katigan, 'Pinambibiag den sekanin 'bpaluman. Ilay nu, minuna den sekanin lu sa Galili ka ipagilaya kanu nin lu ba.' "

⁸Na namagayas mambu silan gemanat lu kanu kubul a 'gkangagilekan enggu sangat a 'gkapia i ginawa nilan ka pinanudtul'ilan kanu 'bpamangunut lun su entu. ⁹Ugaid'a gagalu nu sia pan silan kanu lalan na nakatekaw demun napailay su Isa al-Masih kanilan sa nia nin pidtalu kanilan na "Salam." Na sinupegan nilan ka dinabpan nilan su ay nin ka sinemugiud silan sa lekanin. ¹⁰Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Da kanu magilek! Lu kanu den ka edtalu nu den kanu manga suled ku i lemu silan sa Galili ka mailay aku nilan lu."

Su Tudtulan nu manga Tameng

¹¹Saleta mambu na kanu kapengganat'u manga babay lu, na su ped kanu manga tameng na nakauma den lu kanu siudad ka 'bpanudtul'enan nilan kanu manga mapulu nu 'bpamangurban su langun nu entu a nanggula. ¹²Na mindidilimudan su 'gkangaunutan nu manga Yahudi enggu manga mapulu nu 'bpamangurban ka namagumpung silan sa bayadan nilan sa madakel a pilak su manga sundalu a tinemameng ¹³ka enggu nia nilan ipadtalu lun na "Edtalu nu kanu manga taw i 'Tinegkaw nu 'bpamangunut lun su bangkay nin sa magabi a timpu na kapedtulug'ami.' ¹⁴Na u makineg'u gubilnadul su pantag sa nia na sekami bu i mataw lun edsinantal sa lekanin asal'a dala manggula nu a mawag." ¹⁵Na tinalima den mambu nu manga tameng su manga pilak taman sa pinggula nilan den su ngin i ipapedtalu kanilan. Na sampay saguna na 'gkadtudtul-tudtul pamun su nia a tudtulan kanu manga Yahudi.

Mataya 28

Su Kinabpapayag'u Isa al-Masih kanu 'Bpamangunut lun

(Markus 16:14-18; Luk 24:36-49; Yuhan 20:19-23;

Su Manga Pinggalebek 1:6-8)

¹⁶Na linemu den mambu sa Galili su sapulu enggu isa a 'bpamangunut kanu Isa al-Masih, lu kanu palaw a pidtalu sa kanilan nu Isa al-Masih. ¹⁷Na guna nilan mailay sekanin lu na sinugiudan nilan sekanin ugaid'a su ped na pendua-dua pamun. ¹⁸Daka sinupegan silan nu Isa al-Masih ka pidtalu nin kanilan i "Initapenay den sa laki su langun nu bagel sia sa dunia taman sa sulega. ¹⁹Kagina ka maitu na 'bpawangi nu su langun nu manga bangsa ka baluy nu silan a mamangunut sa laki taman sa salawati nu silan sia kanu ingala nu Ama, Tunggal'in enggu Suti a Ruh. ²⁰Ipamandu nu bun kanilan i paginugutan nilan su langun nu inisugu ku sa lekanu. Tanudi nu! Di ku sekanu pitasen taman sa kapupusan."

Wassalam

**Su Mapia a Tutuma
a Inisulat'i Markus**

Bismillah Sir-Rahman Mir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Nia sinemulat kanu nia a kitab a sia nakanggulalan kanu kabarakat'u Kadenan na su mama a bedtuan sa Markus. Kanu kinasulat'in sa nia na kanu timpu a pedtala sa kamalayaan su 'bpamaginugut kanu Kadenan lu sa dalepa a Ruma. Nia nin kahanda kanu nia na makapagkabagel'in su manggiginawa enggu su salig'u 'bpamaginugut sia makanggulalan kanu kadsinantal'in kanilan kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih sia kanu nia a kitab.

Pidsinantal bun kanu nia a kitab su langun nu manga pinggalebek'u Isa al-Masih kanu sia pan sekanin sa liwawaw na dunia a mana su kinapamandu nin enggu su kinapangusiat'in kanu embala-bala a dalepa pantag kanu kapendatu nu Kadenan. Na nakadalem bun kanu nia a kitab su manga pinggalebek'u Isa al-Masih a manga kabarakatan, su kinapagkapia nin kanu manga sakiten enggu su manga inasukan na saitan taman den kanu kinapambibiag'in kanu minatay den. Nakalusud bun sia ba su kinapamily nu Isa al-Masih kanu sapulu enggu dua a masugu nin enggu madtagapeda nin sa kapangusiat enggu kapamandu pantag kanu tidtu a lalan ibpawang kanu Kadenan.

Nakadalem bun kanu nia a kitab su makapantag kanu napagukit-ukitan nu Isa al-Masih kanu sia pan sekanin sa dunia a mana su kinatala nin sa kamalayaan taman den kanu kinanggihad'in kanu umul'in asal'a malipuas su langun nu maginugut sa lekanin taman sa maampun su kadusan nilan. Nakalusud bun sia su kinapambibiag lun 'bpaluman taman den kanu kinapabpapulu lun lu sa sulega. Ipebpagilay bun kanu nia a kitab i su Isa al-Masih na saben-sabenal a sekanin su Tunggal'u Kadenan a pinadtaya.

Markus 1

Su Kinapangusiat'u Yahiya pantag kanu Kaadil kanu Atay nu Taw sa Kauma nu Masih (Mataya 3:1-12; Luk 3:1-18; Yuhan 1:19-28)

1 ¹Na su ludsuan nu Mapia a Tutuma makapantag kanu Isa al-Masih a *Tunggal'u Kadenan ²na mana su nakadalem kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas a

“Ilay ka! Paunan ku sa leka su pedsugun ku
ka enggu nin mapagadil su lalan nengka

³ na nia nin ibpananawag sa matanug
lu kanu tawan-tawan a dalepa na

‘Pagadil’u su lalan a ’bpagukitan nu *Mapulu!
Pakatidtu nu su entu a ’bpagukitan nin!’ ”^a

⁴Na su Yahiya^b na nakauma lu kanu tawan-tawan a dalepa a nanalawat sekanin lu. Na nia nin ibpangusiat na kapasalawat sa tanda na kadtaubat asal'a maampun su kadusan. ⁵Na timbang a langun nu taw sa Awrusalim taman den kanu langun nu ped pan a manga dalepa sa Yudia na linemu kanu Yahiya. Inipangumpaya nilan su manga kabaladusan nilan entu pan ka sinalawatan silan nu Yahiya lu kanu lawas'a ig'u Jordan.

⁶Na su Yahiya na nia nin pinangan na tapudi enggu teneb. Mimbalegkas sekanin sa bumbul a ebpun sa bumbul'a unta enggu midsabitan sa upis'a binatang. ⁷Na nia nin ibpangusiat na “Aden pakatundug sa laki a labi lawan pan kumin sa laki ka apia su kabekal ku kanu iket'u ampis'u ay nin na di aku makadait. ⁸Na saki na pedsalawatan ku sekanu sa ig ugaid'a sekanin na salawatan kanu nin kanu Suti a Ruh.”

Su Kinasalawat kanu Isa al-Masih enggu su Kinabatalu sa lekanin (Mataya 3:13-4:11; Luk 3:21-22; Luk 4:1-13)

⁹Na kanu entu ba a manga timpu na nakauma su Isa al-Masih ebpun sa dalepa a Nasarit a sakup'u prubinsia a Galili. Daka sinalawatan

^a 1:2-3 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Malakias 3 ayat 1 enggu sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 40 ayat 3. Na su ipembitala nu Kadenan sia na su Masih.

^b 1:4 Yahiya Sekanin su Yahiya a 'Bpanalawat. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa lekanin lu kanu Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Markus 1

sekanin nu Yahiya lu kanu lawas'a ig'u Jordan. ¹⁰Na endaw demun i kinambuat'in kanu ig na nailay nin i mimbuka su langit enggu nangalimbaba lu sa lekanin su Ruh a linemagid sa malapati. ¹¹Daka aden mambu suala a ebpun sa sulega a nia nin kadtalu na "Seka su Tunggal a wata ku a pinadtaya. Sangat a 'gkasuat aku sa leka." ¹²Na kanu entu demun ba na pinananggit sekanin nu Ruh kanu tawan-tawan a dalepa. ¹³Na nakapatpulu gay na lu bu ba su Isa al-Masih kanu tawan-tawan a dalepa a pedsasaten nu Datu na Giadsal.^c Na aden bun lu ba manga talaw a binatang. Ugaid'a tiniakapan sekanin lu nu manga malaikat.^d

Su Muna-muna demun a Napamili a Mabaluy a Makaunut kanu Isa al-Masih

(Mataya 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴Na ulian nu kinabilanggu kanu Yahiya na linemu su Isa al-Masih sa Galili ka inipangusiat'in su Mapia a Tutuma ebpun kanu Kadenan ¹⁵sa nia nin pedtalun na "Nauma den ba a nia su kutika a inadil'u Kadenan, na su kandatu nin na ipailay nin den. Edtaubat kanu den enggu paginuguti nu su Mapia a Tutuma."

¹⁶Na kanu kabpagukit'u Isa al-Masih lu kanu ligid'u lanaw nu Galili na nailay nin su edsuled a si Simiun enggu si Anduk a 'bpamiala ka entu ba su pantialian nilan na kapamiala sa seda. ¹⁷Na nia pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na "Sia kanu ka unat kanu sa laki ka baluyn ku sekanu a mamiala sa taw a mana bun su kabpamiala nu sa seda." ¹⁸Na entu demun ba na tinagak'ilan su manga biala nilan ka minunut silan kanu Isa al-Masih. ¹⁹Na da pamun gaid silan makatangka na nailay menem'u Isa al-Masih si Yakub enggu si Yuhan a manga wata ni Zabidi a pengguguden nilan su manga biala nilan lu kanu awang. ²⁰Na kanu entu demun ba na inenggat silan nu Isa al-Masih sa kaunut'ilan sa

^c 1:13 **Datu na Giadsal** Nia ba su datu na manga saitan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Datu na Giadsal sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^d 1:13 **Su manga malaikat** na nia nin maena na *papedsampaya* ka aden a entu na silan i pedsampay kanu kadtalu nu Kadenan kanu manga taw enggu penggalebeken nilan bun su ped pan a ipedsugu nu Kadenan kanilan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu manga malaikat sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Markus 1

lekanin. Na guna su maitu na tinagak'ilan su ama nilan apeg'u manga panunugun nilan lu kanu awang ka minunut silan sa lekanin.

Su Kinapamugaw nu Isa al-Masih kanu manga Saitan

(Luk 4:31-37)

²¹Na linemu silan sa dalepa a Kapurnaum. Na guna mauma su Gay nu Kabpangintelenen^e na linemudep su Isa al-Masih lu kanu pedsambayanan nu manga Yahudi ka nangusiat lu. ²²Na sangat a nangagaipan nu manga taw su kinapamandu nin a entu kagina 'bpamandu sekanin a mana aden kawagib'in a dikena mana kanu manga gulu nu pangitaban. ²³Na aden mama lu kanu entu a pedsambayanan a inasukan na saitan a nakatekaw nin demun inilalis i ²⁴“Seka Isa a taw sa Nasarit, di kami nengka den 'bpelusudi. Nginan, sinemia ka asal'a mabinasa kami nengka? Katawan ku man seka, seka su Suti a ebpun kanu Kadenan.” ²⁵Daka pidtalan sekanin nu Isa al-Masih sa “Telen ka san! Awai ka i mama a nan.” ²⁶Na kanu entu demun ba na sinaing'u saitan su mama taman sa nakalalis sa matanug entu pan ka ginanatan nin. ²⁷Na sangat a nangagaip su langun nu taw lu taman sa nakapamagidsaya silan sa “Ngin i nia, nakabagu a kabpamandu i nia? Ka 'bpamandu sekanin sa aden kawagib'in. Na apia su manga saitan na 'bpaginugut sa lekanin amaika sugun nin.” ²⁸Na kanu entu demun ba na nakapayapat kanu langun nu dalepa sa Galili su makapantag kanu Isa al-Masih.

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Madakel a 'Bpamedsakit

(Mataya 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹Na endaw i kinaliu nu Isa al-Masih kanu pedsambayanan a entu na lu silan tinemalus kanu walay ni Simiun enggu Anduk kaped'ilan bun si Yakub enggu Yuhan. ³⁰Na kanu entu ba mambu na 'bpagiga bu su panugangan ni Simiun a babay ka pegkayaw a benal. Daka pinamagayasan nilan edtalu kanu Isa al-Masih su entu. ³¹Na linulud'u

---

^e 1:21 **Gay nu Kabpangintelenen** Nia ba su gay nu kabpangintelenen nu manga taw a Yahudi. Nasisita a di silan enggalebek kanu nia ba a gay sia luyud kanu agama nilan. Nia bun ba su gay a kapedsimba nilan kanu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Gay nu Kabpangintelenen sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Markus 1

Isa al-Masih su babay ka kinawa nin su lima nin ka pinambangun nin. Na kanu entu demun ba na naawa su mayaw nu babay taman sa tinalagadan nin pan silan.

³²Na kanu kinasedep'u senang, endaw demun i kinadsukilep na madakel i pinananggit sa lekanin a manga pendalu enggu manga inasukan na saitan ³³taman sa timbang a langun nu taw kanu dalepa a entu na 'gkangalimud den lu kanu kasangulan nu walay. ³⁴Na madakel a manga taw i embalang-balang den i sakit'in i pinagkapia nin enggu namugaw bun sekanin sa manga saitan kanu manga taw. Na dala nin suguti a makadtalu pan su manga saitan a entu kagina katawan nilan u entain sekanin.

Su Kinasuti nu Isa al-Masih kanu Taw a Haram

(Luk 4:42-44)

³⁵Na kanu 'gkatibuas na mimbangun su Isa al-Masih ka linemu sa nakadtawan-tawan a dalepa ka nangenin-nengin sekanin. ³⁶Na pinangilay sekanin ni Simiun enggu su manga ped pan a tagapeda nin. ³⁷Na guna nilan matun na nia nilan pidtalu sa lekanin na "Langun na taw sia na 'bpangilay den sa leka." ³⁸Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Lemu tanu kanu embala-bala pan a dalepa ka enggu aku makapangusiat bun lu ba ka nia ba i sabapan na kinasia ku." ³⁹Na tinaneb'in den su lusud'u prubinsia a Galili ka nangusiat lu kanu manga pedsambayanan nu manga Yahudi enggu namugaw bun sekanin sa manga saitan.

(Mataya 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰Na aden mama a pedsakit sa debpig, na sinemupeg kanu Isa al-Masih ka midtinggaleb lu kanu kasangulan nin ka napakalimu-limu sa "Amaika miug ka na makapagkapia^f aku nengka." ⁴¹Na nalat i nanam'in kanu mama a entu daka inami nin sa nia nin pidtalu lun na "Pegkiug aku, 'gkapia ka den saguna." ⁴²Na midsambuta demun i kinaawa nu sakit'in taman sa migkapia sekanin. ⁴³Daka pinaganat'u Isa al-Masih su mama a entu. Na inibpaliugat'in ⁴⁴edtalun sa lekanin i "Ingati ka a benal i madtalu nengka i nia kanu apia entain ugaid'a ganat

---

^f 1:40 **makapagkapia** Sia sa basa a Grik na nia nin maena na 'bpelimpiun atawa ka pedsutin. Na su taw a aden sakit'in a debpig na sia kanu adat-betad'ilan na haram a benal a taw.

ka, ka pailay ka kanu 'bpangurban enggu 'gkurban^g ka a mana bun su inisugu nu Nabi Musa asal'a mailay nu manga taw i nasuti ka den."

⁴⁵Na ginemanat den mambu su mama a entu ugaid'a pidtalu nin bun mamikal su makapantag kanu nanggula nin taman sa nakapayapat su tudtulan a entu. Na sabap sa entu na di den makambaya-baya su Isa al-Masih sa kaludep'in kanu manga inged ka lu bun den sekanin pakambaya-baya kanu manga nakadtawan-tawan a dalepa. Na apia ka maitu na pebpawangan bun sekanin nu madakel a benal a manga taw a lu ebpun kanu embala-bala a inged.

Su Isa al-Masih na aden Kawagib'in sa Kapangampun

(*Mataya 9:1-8; Luk 5:17-26*)

2¹Na guna maipus su namakapila gay na mimbalingan su Isa al-Masih lu sa Kapurnaum. Na nadtalu-talu i nakauli den sekanin sa walay. ²Daka nangalimud i madakel a benal a taw taman sa di den 'gkalengan apia lu kanu bengawan. Na kanu kabpangusiat'in kanilan kanu kadtalu nu Kadenan ³na aden manga taw a namakauma a nananggit sa mama a di den pakanggagalebek su lawas'in a pedsapuaten nu pat kataw a manga mama. ⁴Na guna su di silan pakasupeg kanu Isa al-Masih sabap sa madakel a benal a taw na iniawa nilan su atep'u walay^h lu kanu atag'u Isa al-Masih. Na guna su nakaumbal den silan sa kaukitan na initudtun nilan su mama a entu a pinapageda sa ikam. ⁵Daka guna mailay nu Isa al-Masih su salig'ilan na nia nin pidtalu kanu mama a di nin den pakanggagalebek su lawas'in na "Manga dua na wata, su kabaladusan nengka na inampun den." ⁶Na aden mambu manga gulu nu pangitaban a 'bpagagayan lu ba na nia pakaisa nu ginawa nilan na ⁷"Nginan ka pakadtalu-talu i mama a nan sa man? Sakutu i nan kanu Kadenan! Entain besen i makapangampun sa kabaladusan u dikena su Kadenan bu?" ⁸Na 'gkatawan nu Isa al-Masih su 'gkapagitung'ilan daka kanu entu demun ba na pidtalu nin kanilan i "Nginan ka man i pakaisa nu kanu ginawa nu? ⁹Ngin besen i malemu a edtalun kanu mama a nia a di pakanggagalebek i lawas'in, 'Su kabaladusan nengka na inampun den'? Udi na 'Embangun

^g 1:44 'gkurban Madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^h 2:4 atep'u walay Kanu nia a dalepa na katatapan kanu manga walay na pantal i kinaatep lun enggu aden panikan nin sia sa liu a ipebpawang lu kanu untul'in.

Markus 2

ka, kua ka i ikam'engka a nan ka lakaw ka den'? ¹⁰ Ugaid'a ipaamad ku sa lekanu i su Kaka nu Manusiaⁱ na aden kawagib'in sia sa dunia sa kapangampun nin sa kabaladusan." Daka nia nin pidtalu kanu mama a di nin pakanggagalebek i lawas'in na ¹¹ "Pedsugun ku seka sa embangun ka, kua ka i ikam'engka a nan ka uli ka den." ¹² Daka mimbangun mambu su mama a entu. Na pinamagayasan nin kemua su ikam'in ka linemiu a lu demun minukit kanu kaadapan nu langun nu taw lu ba. Daka sangat a nangagaip silan taman sa napugi nilan su Kadenan. Na nia nilan nadtalu na "Da tanu pamun a benal makailay sa maya ba!"

Su Isa al-Masih na Labi a Mapulu kumin kanu Langun nu Adat-betad'u Taw

(Mataya 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Na linemu menem su Isa al-Masih kanu ligid'u lanaw nu Galili. Na pibpawangan sekanin lu ba nu madakel a benal a taw na daka pinamandu nin silan. ¹⁴ Na kanu kapendadalakaw nin na nailay nin si Libi^j a wata ni Alpayus. 'Bpagagayan si Libi lu kanu 'bpangubelan sa buwis. Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Unut ka sa laki." Daka midtindeg mambu sekanin ka minunut kanu Isa al-Masih.

¹⁵ Na kanu kapegkan nu Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut lun lu kanu walay ni Libi na madakel a 'bpangubela sa buwis^k enggu manga taw a dikena balaagama^l i kineman kaped'u Isa al-Masih. Ka madakel man a benal silan a midtatanggunut kanu Isa al-Masih. ¹⁶ Na guna madsusuliman nu manga gulu nu pangitaban a lusud kanu lumpukan a Parisiyu^m i pegkan su Isa al-Masih kaped'u manga 'bpamangubela sa buwis enggu

---

ⁱ **2:10 Kaka nu Manusia** Nia su ped a gelal kanu Masih sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Danyil. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Kaka nu Manusia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^j **2:14 Libi** na sekanin bun si Mataya.

^k **2:15 Su 'bpangubela sa buwis** na haram enggu dikena matidtu sia kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi kanu entu a timpu sabap kanu galebekan nilan. Na mababa i kapegkailay nu manga Yahudi kanilan sabap kanu katalimbut'ilan sia kanu galebekan nilan.

^l **2:15 manga taw a dikena balaagama** Sia sa basa a Grik na nia nin maena na *manga baladusa*. Na sia kanu adat-betad'ilan na timbang a baladusa su manga taw a dikena balaagama.

^m **2:16 lumpukan a Parisiyu** Su lumpukan a Parisiyu na balaagama a lumpukan nu manga Yahudi enggu mabagel silan kanu timpu nu Isa al-Masih. Initimbang'ilan i ginawa nilan sa silan bu i matidtu a manga taw kanu entu a timpu kagina 'bpagapasen nilan penggulalan su langun nu kasuguan nu agama nu manga Yahudi. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu lumpukan a Parisiyu sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

Markus 2

manga dikena balaagama na nia nilan pidtalu kanu 'bpamangunut lun na "Nginan ka pegkan sekanin kaped'u manga 'bpamangubela a nan sa buwis enggu manga taw a dikena balaagama?" 17Na guna makineg'u Isa al-Masih su entu na nia nin pidtalu kanilan na "Dikena man nia pakanasisita sa taligamut su manga taw a dala sakit'in ka su manga taw a aden sakit'in. Na dikena nia ku kinasia i nia ku pedtawagen na su manga ikelas a taw ka su manga baladusa."

(Mataya 9:14-17; Luk 5:33-39)

18Na su 'bpamangunut kanu Nabi Yahiya enggu kanu lumpukan a Parisiyu na tatap 'bpamebpuasa. Na aden manga taw a sinemupeg kanu Isa al-Masih ka nia nilan pidtalu sa lekanin na "Nginan ka su 'bpamangunut kanu Yahiya enggu su 'bpamangunut kanu lumpukan a Parisiyu na 'bpamebpuasa ugaid'a su 'bpamangunut sa leka na dikena 'bpamebpuasa?" 19Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan sa ukrit a pakenalan na "Ngintu, makabpuasa besen su manga ana nu pegkawingen amaika kaped'ilan pamun su mama a pegkawingen? Dili guna silan 'bpuasa taman sa kaped'ilan pan su mama a pegkawingen. 20Ugaid'a mauma su gay a kuan den su mama a pegkawingen na entu ba su kutika a kabpuasa nilan." 21Na pidtalu nin pan i "Dala man temapi sa bagu a ginis kanu labing a balegkas ka amaika 'gkegken den su bagu a ginis na mangagandel'in su ginis'u labing a balegkas na makin den 'gkasela su kisi nin. 22Na dala bun demiken sa bagu pamun a ig'a ubas kanu labing a taguan na ig'a ubas a upis'a binatang kagina makapambetu nu bagu a ig'a ubas su labing a taguan a upis'a binatang na amaika maitu na maudud su ig'a ubas enggu 'gkalat su taguan a upis. Ugaid'a su bagu man a ig'a ubas na sia bu ipembetad kanu bagu a taguan a upis."

(Mataya 12:1-8; Luk 6:1-5)

23Na natabu kanu Gay nu Kabpangintelenen i 'bpagukit su Isa al-Masih lu kanu inawidan a bantad, na gagalu nu kabpagukit'ilan na 'bpangetes sa tiugkayan na bantad su 'bpamangunut lun. 24Daka nia pidtalu sa lekanin nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na "Ilay ka ba, nginan ka penggalebeken nu 'bpamangunut sa leka i nan? Di a benal i nan 'gkaalus kanu Gay nu Kabpangintelenen." 25Na

Markus 2, 3

nia nin inisumpat kanilan na “Ngintu, da nu pamun mabatia kanu kitab u ngin i pinggula nu Daudⁿ kanu timpu a pakanasisita sekanin enggu ’gkagutem apeg’u manga tagapeda nin ²⁶kanu timpu a nia pan mapulu sa langun nu ’bpamangurban na si Abiatar? Linemudep su Daud lu kanu walay a pedsimban kanu Kadenan ka kineman kanu pan a inigkurban kanu Kadenan. Na di a benal ’gkaalus a kanen nin su entu ka nia bu alus a makakan kanu entu na su ’bpamangurban. Na pidsan ka maitu na inenggan nin pan su manga tagapeda nin.” ²⁷Na nia pan pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Su Gay nu Kabpangintelenen na pinangaden kanu kapianan nu manga taw, dikena pinangaden su taw kanu kapianan nu Gay nu Kabpangintelenen. ²⁸Na kagina ka maitu na su Kaka nu Manusia na apia kanu Gay nu Kabpangintelenen na sekanin i Mapulu.”

(Mataya 12:9-14; Luk 6:6-11)

3 ¹Na linemudep menem su Isa al-Masih lu kanu pedsambayangan nu manga Yahudi. Na aden mama lu a migkipes i sabala a lima nin. ²Na pedtulikan nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu su Isa al-Masih ka pedsipatan nilan u amaika pagkapihan nin su mama a entu kanu Gay nu Kabpangintelenen ka enggu aden makasendit’ilan sa lekanin. ³Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanu mama a migkipes i lima nin na edtindeg sekanin lu kanu luk’u manga taw. ⁴Entu pan ka nia nin pidtalu kanilan na “Ngin i ’gkaalus kanu Gay nu Kabpangintelenen, kanggula sa mapia atawa ka kanggula sa mawag; kaimatay atawa ka kalipuas kanu umul’u taw?” Ugaid’a da den inek-inek’ilan. ⁵Na pinangingilay silan nu Isa al-Masih edtulik a ’gkasakit i ginawa nin enggu ’gkalidu a benal i ginawa nin sabap kanu kategas’u pamusungan nilan. Na nia nin pidtalu kanu mama a entu na “Betel ka i lima nengka a nan.” Daka binetel’in mambu taman sa migkapia su lima nin. ⁶Na guna su maitu na minawa su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu ka kanu entu demun ba na mindidilimudan silan kaped’u manga taw nu Hirud^o ka pinagitung’ilan u panun i kabinasa nilan kanu Isa al-Masih.

ⁿ 2:25 Daud Sekanin bun su Nabi Daud. Mailay su makapantag kanu nia sia kanu Ika-isa a Kitab’u Nabi Samuil 21 ayat 1 taman sa 6.

^o 3:6 taw nu Hirud Na manga Yahudi a balapantag a manga taw enggu mabagel. Na binedtuan silan sa taw nu Hirud sabap sa lamig silan kanu sakambinabatan ni Hirud a pinandatu nu Sultan sa Ruma kanu dalepa a Palistin.

**Su Kabarakat'u Isa al-Masih na Lawan pan
kanu Kabarakat'u Saitan**

⁷Ginemanat su Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut sa lekanin ka linemu silan kanu lanaw nu Galili. Na madakel a benal a taw i midtatanggunut kanilan a ebpun sa dalepa a Galili enggu Yudia ⁸taman den sa siudad a Awrusalim enggu dalepa a Idumia. Aden bun ebpun lu tampal sa sebangan nu lawas'a ig'u Jordan. Na madakel bun i ebpun sa embala-bala den kanu dalepa a Tair enggu Sidun. Nia sabap a kinalu nu langun nu taw a nia kanu Isa al-Masih na nakineg'ilan su langun nu penggalebeken nin. ⁹Na sabap sa madakel a benal a taw na pidtalu nu Isa al-Masih kanu 'bpamangunut lun i magadil silan sa awang a kapagagayanan nin asal'a di sekanin malupit'u madakel a taw ¹⁰kagina madakel den a benal i nakapagkapia nin. Na sabap sa nia na langun nu aden sakit'in na pedsusumaga den sa kapedsupeg'ilan kanu Isa al-Masih asal'a maami nilan sekanin. ¹¹Na uman sekanin 'gkailay nu manga saitan a minasuk kanu manga taw na ipendadsang'ilan su ginawa nilan lu kanu kasangunan nu Isa al-Masih taman sa ibpelalis'ilan pedtalu sa lekanin i "Seka su Tunggal'u Kadenan." ¹²Ugaid'a inibpaliugat'in kanilan i di nilan a benal edtalu-talun u entain sekanin.

**Su Kinapamili nu Isa al-Masih kanu Sapulu enggu Dua
a Sinugu nin**

(Mataya 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³Na tinemakedeg su Isa al-Masih kanu palaw ka inenggat'in su manga pigkahanda nin a makaunut sa lekanin. Na linemu mambu silan. ¹⁴Daka pinamili nin lu su sapulu enggu dua a pinggungalanan nin sa sinugu asal'a madtagapeda nin enggu masugu nin a makapangusiat ¹⁵taman sa aden sa kanilan i bagel sa kapamugaw kanu manga saitan. ¹⁶Na nia su sapulu enggu dua a napamili nin: Si Simiun a pinggungalanan nin sa Pitru.^p ¹⁷Su manga wata ni Zabidi a si Yakub enggu si Yuhan a pinggungalanan nu Isa al-Masih sa Buanirgis a nia nin maena na "Manga Wata na Lugung." ¹⁸Si Anduk enggu si Pilipus,

---

p 3:16 Su Pitru na nia nin maena sa basa a Grik na *watu*.

Markus 3

si Bintulumi, si Mataya, si Tumas enggu si Yakub a wata ni Alpayus, si Tadius, si Simiun a 'bpanindeg kanu dalepa, ¹⁹enggu si Yahuda Iskalia a tempu kanu Isa al-Masih.

Su Kabarakat'u Isa al-Masih na dikena ebpun kanu Saitan

(*Mataya 12:22-32; Luk 11:14-23; Luk 12:10*)

²⁰Na guna su minuli su Isa al-Masih lu kanu walay na mindidilimudan menem lu i madakel a taw taman sa di den sekanin pakasengel pegkan apeg'u 'bpamangunut lun. ²¹Na guna makineg'u pamilia nin su entu na linemu silan ka enggu nilan sekanin 'gkakua kagina nia pedtalun nu ped a taw na "Gkabuneg den sekanin." ²²Na nia menem pedtalun nu manga gulu nu pangitaban a ebpun sa Awrusalim na "Inasukan sekanin nu Datu na Giadsal.^q Na sia pakanggulalan kanu bagel'u datu a nia nu manga saitan na 'bpamugaw sekanin sa manga saitan." ²³Daka pinaubay nu Isa al-Masih silan ka pidtalun nin kanilan sa ukit a pakenalan i "Panun i kabugaw nu datu nu manga saitan kanu ginawa nin demun? ²⁴Na amaika su pendatuan ka mambad-bad su manga taw nin na su entu a pendatuan na dili makadtindeg sa mauget. ²⁵Na amaika su sakambinabatan ka mambad-bad silan na su entu a sakambinabatan na dili mauget na makabpipitas silan. ²⁶Na maitu bun ba, amaika su Datu na Giadsal ka sungkangen nin su ginawa nin enggu mambad-bad su pendatuan nin na di makadtindeg nia pan mula na entu den ba i kapupus'in. ²⁷Na nia nin kabantang na mana man sekanin mabagel a mama a di kaludepan su walay nin asal'a agawn su manga kaaden nin, nia tabia na mapawik muna sekanin entu pan ka maagaw su manga kaaden nin.

²⁸"Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i langun na kadusan nu manusia na mapakay a maampun, apia ngin pan i enggulan nilan a kasakutu na maampun bun. ²⁹Ugaid'a apia entain i semakutu kanu Suti a Ruh na dala kaampun lun, nia pan mula na mandusa nin i entu taman sa taman." ³⁰Na pidtalun nu Isa al-Masih i nia kagina pedtalun nilan i "Inasukan sekanin nu datu nu manga saitan."^r

---

^q 3:22 **Datu na Giadsal** Sia sa basa a Grik na *Bilsibul*, nia ba i ped a ngala nu Datu na Giadsal.

^r 3:30 Saben-sabenal a su kabarakat'u Isa al-Masih na sia ebpun kanu Kadenan tembu ba kanu kinadtalu nu manga taw sa inasukan sekanin nu datu nu manga saitan na nakasakutu silan kanu Suti a Ruh nu Kadenan.

Su Tidtu-tidtu a Pamilia nu Isa al-Masih

(Mataya 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹Na nakauma su ina nu Isa al-Masih apeg'u manga suled'in a mama. Lu silan pedtindeg kanu liu nu walay na inipatawag'ilan su Isa al-Masih. ³²Na madakel a taw a 'bpamagagayan i nakabalibet sa lekanin kanu entu ba. Na nia nilan pidtalu sa lekanin na "Gulu, nan sa liu su ina nengka enggu su manga suled'engka a mama, 'bpangilayn ka nilan." ³³Daka nia nin inisumpat kanilan na "Entain besen i ina ku enggu manga suled ku a mama?" ³⁴Na pinangingilay nin edtulik su nakabalibet sa lekanin a 'bpamagagayan ka nia nin pidtalu na "Ilay nu, nia ba su ina ku enggu manga suled ku a mama! ³⁵Ka apia entain man i penggalebek kanu kahanda nu Kadenan na entu ba su suled ku a mama enggu babay enggu ina ku."

Su manga Pakenalan makapantag kanu Kadtalu nu Kadenan

(Mataya 13:1-9; Luk 8:4-8)

4 ¹Na linemudsu menem mamandu su Isa al-Masih lu kanu ligid'u lanaw nu Galili. Na madakel a benal a taw i mindidilimudan lu kanu ubay nin tembu ba nageda sekanin kanu awang ka lu ba sekanin nagagayan. Na saleta mambu na su madakel a taw na lu bu silan kanu ligid'u lanaw. ²Na madakel i inipamandu nin kanilan sa ukit a pakenalan. Na kanu kabpamandu nin na nia nin pidtalu kanilan na ³"Pakikineg kanu sa mapia! Aden kun mama a linemu sa dalem ka sinemaud sa uni. ⁴Na sia kanu kapedsaud'in na aden naulug sia kanu ligid'u lalan na guna mauma nu manga papanuk na kinan nilan. ⁵Na aden menem naulug sia kanu manga watu a natangguban na paidu a lupa na nangagan a benal minetu kagina manipis bu i lupa nin. ⁶Na guna makakayang-kayang su senang na nalanes taman sa nagangu kagina da gaid makandalid. ⁷Na aden menem naulug lu kanu lupa a aden utan nin a sudangen na guna su migkasela su manga utan na natangguban nu manga utan su pamulan taman sa dala makaunga. ⁸Na su ped menem na lu naulug kanu mapia a lupa na minetu, migkasela taman sa minunga sa mapia. Na aden minunga sa telupulu takep, aden menem minunga sa nempulu takep enggu aden bun minunga sa magatus takep." ⁹Na nia nin pan pidtalu kanilan na "Apia entain i aden tangila nin a pakikineg na makikineg sa mapia."

Markus 4

(Mataya 13:10-23; Luk 8:9-18)

¹⁰Na guna su natalipulu den su Isa al-Masih enggu su sapulu enggu dua a pinamili nin apeg den nu manga ped pan a 'bpamakikineg lun na inidsa nilan sa lekanin u ngin i maena nu manga pakenalan a entu a inipamandu nin. ¹¹Nia nin pidtalu kanilan na "Inipayag den sa lekanu su nakapagena a makapantag kanu kapendatu nu Kadenan. Ugaid'a kanu ped a manga taw a di 'bpamaginugut na ibpamandu ku kanilan su langun sa ukit a pakenalan. ¹²Na natuman sia ba su nakadalem kanu kitab a

'Matag silan 'bpangingilay 'bpamikal
na dala 'gkailay nilan,
matag silan 'bpamakikineg 'bpamikal
na dala 'gkatuntayan nilan
ka u dikena maitu
na basi edtaubat bun silan
taman sa maampun bun.'^s"

¹³Na nia nin pan pidtalu kanilan na "Amaika di nu 'gkatuntayan su nia a pakenalan na panun pan i katuntay nu kanu ped pan a manga pakenalan? ¹⁴Na su inisaud'u mama na su kadtalu nu Kadenan. ¹⁵Na su ligid'u lalan a naulugan nu uni na mana bun su manga taw a sinaudan kanu kadtalu nu Kadenan. Na kanu kinakineg'ilan kanu kadtalu nu Kadenan na namagayas su Datu na Giadsal lemu ka kinua nin su kadtalu nu Kadenan a inisaud lu kanilan. ¹⁶Su ped menem na mana bun su watu a natangguban na paidu a lupa a naulugan nu uni. Na endaw i kinakineg'ilan kanu kadtalu nu Kadenan na tinalima nilan taman sa napia a benal i ginawa nilan. ¹⁷Ugaid'a dala gaid endalid su kadtalu nu Kadenan lu kanilan tembu dala silan 'gkauptet kanu kabpaginugut'ilan ka endaw i katingguma nu kamalasyon atawa ka kapamungkaid sabap kanu kadtalu nu Kadenan na entu bun ba na taligkudanan nilan su paginugut'ilan. ¹⁸Na su ped menem a taw na mana su lupa a aden utan nin a sudangen a naulugan nu uni. Nakikineg silan kanu kadtalu nu Kadenan ¹⁹ugaid'a guna makatingguma su kamutuan kanu sagugunay a timpu, su kasimpang sabap kanu kakawasan enggu su kalilini kanu kaduduniay na nabausan su kadtalu nu Kadenan taman sa dala

---

^s 4:12 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 6 ayat 9 taman sa 10.

Markus 4

makaunga. ²⁰Ugaid'a su ped menem a taw na mana su mapia a lupa a naulugan nu uni. Nakikineg silan enggu tinalima nilan su kadtalu nu Kadenan taman sa nakaunga sa mapia, aden minunga sa telupulu takep, aden menem minunga sa nempulu takep enggu aden bun menem minunga sa magatus takep."

²¹Na pidtalu bun nu Isa al-Masih kanilan i "Ngintu, su palitan a tinutudan na sia ibetad kanu aung'u katri udi na dapengan? Dikena basi maitu ka su palitan a tinutudan na sia dait a ibetad kanu 'bpanaguan lun. ²²Na maitu bun ba su kandatu nu Kadenan a nakapagena, na di bun mauget na makapayag bun. ²³Na apia entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg sa mapia."

²⁴Na nia pan pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Itagu nu sa ginawa su ngin i 'gkakineg'u. Na u ngin i kadakel a inggay nengka na maitu bun ba i kadakel a matalima nengka enggu kaumanan pan su ngin i natalima nengka den. ²⁵Nia nin maena na apia entain i makikineg kanu panduan ku na edsisinggumanan pan su inenggay lun a katuntay. Ugaid'a apia entain menem i di makikineg kanu panduan ku na su paidu a katuntay nin na kuan pamun su entu."

Su manga Pakenalan makapantag kanu Kapendatu nu Kadenan

²⁶Na nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Su kandatu nu Kadenan na mana bun su 'bpanudtulen nu nia a pakenalan a 'Aden kun mama a pedsaud sa uni kanu lupa. ²⁷Na guna su nakasaud'in den su uni na magabi sa malamag na miniga embangun bu sekanin taman sa da nin katawi u panun i kinaetu nin taman sa kinagkasela nin. ²⁸Na su lupa den mismu i napagkasela enggu napaunga kanu uni a inisaud'in. Pagan-paganay na linemeteb taman sa migkasela entu pan ka minunga taman sa migkalutu su unga nin. ²⁹Na guna su mapakay den a pagaganin na namagayas sekanin lemu a minit sa kumpay ka kinumpay nin sabap sa nauma den su timpu nu kabpagagani.' "

(Mataya 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

³⁰Na nia nin pan pidtalu kanilan na "Ngin basi i kalagidan tanu kanu kapendatu nu Kadenan? Atawa ka ngin basi i pakenalan a dait a usalen ku sa kapatuntay ku lun sa lekanu? ³¹Na mana bun man i nia kanu lagas'u 'gkamun a mustasa a inipamula kanu lupa. Na matag i nia isa kanu langun nu manganaut a lagas sia sa dunia ³²na u makapamula den

Markus 4, 5

kanu lupa na 'bpagetu taman sa pegkasela enggu 'gkabaluy a masela sa langun na 'gkakamun. Na pedsapak i nia sa mangasela taman sa mapakay a kadsalagan enggu kasilungan na manga papanuk.”³³ Na ibpamandu nin bun kanilan su kandatu nu Kadenan sa ukit a madakel pan a manga pakenalan a maya ba kanu manga pakenalan a nia sa endaw taman i kapakikineg'ilan lun. ³⁴Na nia ukit a kabpamandu nin kanilan na sa ukit bu na pakenalan ugaid'a amaika 'gkatalipulu bun den silan kanu 'bpamangunut lun na pedsinantalen nin kanilan su langun-langun.

Su Kinasapal'u Isa al-Masih kanu Mabandes a Sambel

(Mataya 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵Na kanu kinasedep'u senang kanu entu bun ba a gay na pidtalun nu Isa al-Masih kanu 'bpamangunut sa lekanin i “Lemipag tanu.” ³⁶Daka ginanatan nilan su madakel a taw ka nageda silan kanu awang a 'bpaagayanan nu Isa al-Masih ka linemipag silan kanu lanaw kaped'u Isa al-Masih. Na aden bun manga ped a awang a pinagedan nu manga taw a kaped'ilan. ³⁷Daka nakatingguma i mabandes a benal a sambel. Na 'gkalumpak'u mangasela a bagel su awang taman sa sama bun den di 'gkapenu na ig su awang. ³⁸Saleta mambu na pedtulug su Isa al-Masih lu kanu ulinan nu awang a minulun den 'bpia. Daka pinukaw nilan sekanin ka pidtalun nilan sa lekanin i “Gulu, nginan, da demun sa leka i 'gkanggula tanu a nia? 'Gkaled tanu den.” ³⁹Na mimbangun sekanin ka sinapalan nin su sambel enggu nia nin pidtalun kanu lanaw na “Lenek ka san! Patana ka.” Na tinemelen mambu su sambel enggu lineminaw mambu sa mapia su lanaw. ⁴⁰Na nia nin pidtalun kanu 'bpamangunut lun na “Nginan ka 'gkangagilekan kanu? Dala pamun salig'u?” ⁴¹Daka kinukuk silan na gilek taman sa nia nilan nakapamagidsaya na “Entain besen i taw a nia, apia su sambel enggu lanaw na 'bpaginugut sa lekanin?”

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Mama a Inasukan na manga Saitan

(Mataya 8:28-34; Luk 8:26-39)

5 ¹Na nakadunggu su Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut sa lekanin lu kanu lipag'u lanaw, lu kanu dalepa nu manga taw sa Girasa.^t ²Na

---

^t 5:1 manga taw sa Girasa Su ped na nia nilan kinasulat lun na *manga taw sa Gadara*, su ped menem na *manga taw sa Girgisa*.

Markus 5

kanu kinambaba nu Isa al-Masih kanu awang na nakatekaw demun sekanin sinumbak' u mama a lu nakabpun kanu manga lebeng. Su mama a nia na inasukan na saitan ³ enggu lu den ba sekanin pegkakaleben kanu 'bpamelebengan. Na da den pakagaga sa lekanin pebpawik, apia nia pan 'bpagusalen sa kapebpawik lun i sangkali na di den 'gkagaga. ⁴ Kagina tatap den sekanin pedsangkalian enggu pebpawiken ugaid'a 'gkagetas'in bun su sangkali kanu lima nin enggu 'gkalupet'in penggetas su sangkali kanu ay nin. Na da den isa pan a pakagaga lun pegkumpen. ⁵ Na magabi sa malamag na pendadalalis sekanin lu kanu 'bpamelebengan enggu lu kanu kabakuludan taman sa 'bpamalian nin sa manga watu su lawas'in.

⁶ Na guna nin masandeng su Isa al-Masih na pidtatalaguyan nin semugiud ⁷ ka inilalis'in sa matanug i "Seka Isa a Tunggal' u Kadenan a Mapulu sa Langun, di aku nengka den 'bpelusudi. Idsapa nengka kanu Kadenan i di aku nengka 'bpelasaya." ⁸ Na pidtalun nin i nia sabap sa pidtalan sekanin nu Isa al-Masih sa "Saitan, awai ka i mama a nan!" ⁹ Na inidsan sekanin nu Isa al-Masih sa "Entain i ngala nengka?" Na nia nin inisumpat na "Nia ku ngala na Sakian-kian kagina madakel kami." ¹⁰ Na inibpaliugat'in mangeni kanu Isa al-Masih i di silan paawan kanu entu a kalupan.

¹¹ Na kanu entu ba na aden madakel a benal a manga taw sa lupa a papegkanen lu kanu pipi nu bakulud. ¹² Daka inipamagayuk' u manga saitan mangeni kanu Isa al-Masih i "Lu kami nengka den paasuka kanu manga taw sa lupa a entu." ¹³ Na sinugutan nin mambu silan. Guna su maitu na linemiu su manga saitan kanu mama ka minasuk silan lu kanu manga taw sa lupa. Daka su manga taw sa lupa a manga dua ngibu i kadakel'in na nakadtatalaguy silan lu kanu matibeng a bakulud taman sa namakatibpu silan kanu lanaw enggu nanged.

¹⁴ Guna su maitu na su manga pedtuganul kanu manga taw sa lupa na midtatalaguy silan mamagayas lu kanu siudad taman den kanu manga embala-bala pan a manga dalepa ka pinanudtul' ilan su entu lu kanu manga taw. Na namelu mambu su manga taw ka enggu nilan mailay u ngin i nanggula.

¹⁵ Na guna silan makauma kanu Isa al-Masih na nailay nilan i 'bpagagayan den su mama a inasukan na sakian-kian na manga saitan enggu nakambalegkas den taman sa nakatidtu den i itungan nin. Daka

Markus 5

nangagilekan silan. ¹⁶Na su manga natabu demun kanu entu a nanggula na pidsinantal'ilan kanilan su ngin i nanggula nu mama a entu a inasukan na manga saitan enggu su nanggula nu manga taw sa lupa. ¹⁷Daka inipamagayuk'ilan mangeni kanu Isa al-Masih i ganatan nin den su inged'ilan.

¹⁸Na guna su 'bpageda den su Isa al-Masih kanu awang na su mama a inasukan na manga saitan na inipamagayuk'in mangeni kanu Isa al-Masih i paunuten nin sekanin. ¹⁹Ugaid'a da sekanin suguti nu Isa al-Masih ka makin nin pidtalu sa lekanin i "Uli ka, ka panudtul ka kanu manga pagali nengka u ngin i manga pinggula nu Kadenan sa leka enggu panun i kinakalimu nin sa leka." ²⁰Guna su maitu na ginemanat sekanin ka inipayapat'in manudtul lu kanu manga dalepa sa Dikapulis^u su ngin i manga pinggula sa lekanin nu Isa al-Masih. Daka su langun nu nakakineg kanu entu na sangat a nangagaip.

Su Kabarakatan nu Isa al-Masih sa Kapagkapia enggu Kapambibiag 'Bpaluman (Mataya 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹Na nageda su Isa al-Masih kanu awang ka linemipag menem kanu lanaw. Na guna sekanin makadunggu na nalimudan sekanin na madakel a benal a taw lu kanu ligid'u lanaw. ²²Na isa kanu 'gkangaunutan nu pedsambayangan nu manga Yahudi a bedtuan sa Yairus i linemu. Na endaw i kinailay nin kanu Isa al-Masih na sinemugiud kanu ay nin ²³ka inipakalimu-limu nin mangeni sa lekanin i "U mapakay bu sa leka na unut ka sa laki ka su wata ku a babay a papedtayan ku na pebpaya. Na u kadapenetan nengka bu kanu lima nengka na 'gkapia sekanin taman sa mauyag." ²⁴Daka minunut mambu sa lekanin su Isa al-Masih.

Na madakel a benal i midtatanggunut sa lekanin taman sa pedsusumaga den su manga taw sa kapedsupeg'ilan lun. ²⁵Daka aden babay a nakasapulu enggu dua lagun den na pebpupulugu bu. ²⁶Na sangat a 'gkalasay den sekanin sa kapenggamat'u madakel den a taligamat taman sa naibped den su langun nu kaaden nin sa

---

^u **5:20 Dikapulis** Nia nin maena sa basa a Grik na *sapulu a ciudad*. Masela i nia a dalepa lu matampal sa sebangen nu lanaw nu Galili enggu lawas'u ig'u Jordan. Aden bun pegkaleben a manga taw a Yahudi kanu nia a manga dalepa ugaid'a nia kadakelan a pegkaleben lun na dikena-Yahudi a manga taw.

Markus 5

kapapenggamut'in ugaid'a da bun sekanin 'gkapia ka nia pan mula na makin pan nangiseg su sakit'in. ²⁷Nakineg'in su manga 'bpanudtulenu manga taw pantag kanu Isa al-Masih. Daka lu kanu luk'u manga taw, lu kanu kataligkudanan nu Isa al-Masih na pinaginapas'u babay i kasupeg'in lun asal'a maami nin su balegkas'u Isa al-Masih ²⁸kagina nia nin 'gkadtalu kanu ginawa nin na "Apia maami ku bu su balegkas'in na 'gkapia aku den." ²⁹Guna nin maami na midsambuta demun mambu i kinatelen nu kapebpupulugu nin. Na nagedam'in kanu lawas'in i naawa su sakit'in. ³⁰Na entu demun ba na nadsagipa nu Isa al-Masih i kinaliu nu kabarakat sia kanu ginawa nin daka sinangulan nin su madakel a taw ka inidsa nin i "Entain i minami a entu sa balegkas ku?" ³¹Na nia nadtalu nu 'bpamangunut sa lekanin na "Gkailay nengka den i madakel a manga taw a pakadsusumaga den sa kapedsupeg'ilan sa leka na idsa nengka pamun u entain i minami sa leka?" ³²Ugaid'a 'bpangingilayn bun nu Isa al-Masih u entain i minggula sa entu sa lekanin. ³³Na su babay a entu na 'gkatawan nin su ngin i nanggula. Na sinemupeg sekanin kanu Isa al-Masih a pegkegkel'a gilek taman sa sinemugiud sekanin ka pidtalu nin su ngin i bantang a nanggula. ³⁴Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Manga dua na suled, su salig'engka i napagkapia sa leka, uli ka den sa malilintad ka su sakit'engka na naawa den."

³⁵Na gagalu nu kapedtalu nu Isa al-Masih na aden namakauma a lu nakabpun kanu walay ni Yairus. Nia nilan pidtalu kani Yairus na "Su wata nengka na minatay den, di ka den 'bpagangga su Gulu." ³⁶Ugaid'a dala ipamamantag'u Isa al-Masih su pidtalu nilan a entu ka makin nin pidtalu kani Yairus i "Da ka 'gkagilek, pakabagel ka su salig'engka." ³⁷Na da ped a sinugutan nu Isa al-Masih a makaunut sa lekanin nia tabia na si Pitru bu enggu su edsuled a si Yakub enggu Yuhan. ³⁸Na guna silan makauma lu kanu walay ni Yairus na nailay nu Isa al-Masih i 'gkangabusiug enggu 'bpamanguliang sa matanug su manga taw lu. ³⁹Na guna silan makaludep kanu walay na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Nginan ka 'gkangabusiug kanu enggu 'bpamanguliang kanu? Dikena man minatay su wata a nan ka pedtulug bu sekanin." ⁴⁰Na nadtatawan nilan su Isa al-Masih. Ugaid'a pinaliu silan langun nu Isa al-Masih ka nia nin bu inisama na su manga tagapeda nin, su ama nu wata enggu su ina nin. Entu pan ka linemudep silan lu kanu nabetadan nu wata. ⁴¹Na inami nin sia sa lima su wata ka nia nin pidtalu lun na "Talita kum,"

Markus 5, 6

nia nin maena na “Bai, pedsugun ku seka sa embangun ka.” ⁴²Na entu demun ba na mimbangun mambu su wata a nakasapulu enggu dua lagun den i umul’in taman sa mindadalakaw sekanin. Daka sangat a nangagaip silan. ⁴³Na inibpaliugat’in semugu kanilan i apia sakataw na dala dait a edtalan nilan kanu entu. Entu pan ka inisugu nin i enggan nilan sa makan su wata.

Su Isa al-Masih na dala Talima lu kanu Dalepa nin demun

(Mataya 13:53-58; Luk 4:16-30)

6 ¹Na ginemanat su Isa al-Masih kanu entu a dalepa ka linemu kanu dalepa nin a Nasarit. Na inunutan mambu sekanin nu ’bpamangunut lun kanu kinalu nin. ²Na guna den menem mauma su Gay nu Kabpangintelenen na linemudsu menem sekanin mamandu lu kanu pedsambayanan nu manga Yahudi. Na su madakel a taw a namakakineg sa lekanin na sangat a nangagaip taman sa nia nilan ’gkangadtalu na “Endaw nakua nu taw a nia su langun nu kataw nin? Ngin den mambu a ilemu i initulun a nia sa lekanin! Panun a nan ka pakanggalebek sekanin sa kabarakatan? ³Dikena ba panday bu sekanin a wata ni Mariam enggu su manga suled’in a mama na si Yakub, Yusi, Yahuda enggu Simiun? Dikena ba su manga suled’in a babay na kaped tanu bun sia?” Guna su maitu na nasakit i ginawa nilan sa lekanin. ⁴Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Apia endaw na ’bpagadatan su nabi tabia bu kanu dalepa nin demun enggu kanu pamilia nin taman den kanu manga pagali nin.” ⁵Kagina ka maitu na di pakanggula lu su Isa al-Masih sa kabarakatan nia tabia na kapapegkapia nin bu kanu ped a sakiten lu sa ukrit a kapendapenet’in lun. ⁶Na nagaipan nu Isa al-Masih su kada na salig’ilan.

Su Kinasugu nu Isa al-Masih kanu Sapulu enggu Dua a Pinamili nin a ’Bpamangunut lun

(Mataya 10:5-15; Luk 9:1-6)

Na tinaneb-taneb’u Isa al-Masih su embala-bala a inged lu ka namamandu lu ba. ⁷Na linimud’in su sapulu enggu dua a pinamili nin ka sinugu nin silan sa enggaga-dua kataw enggu inenggan nin silan sa bagel sa kapamugaw sa manga saitan. ⁸Na pinanutuman nin silan sa dala pananggiten nilan kanu kandadalakaw nilan nia tabia na tudek bu,

Markus 6

dala pegken, dala taguan a apia ngin enggu dala kuleta kanu uyut'ilan. ⁹Na mapakay a edsandal silan ugaid'a di silan mananggit sa ped pan a balegkas. ¹⁰Na nia nin pan pidtalu kanilan na "Apia endaw i kaludepan nu a walay na lu kanu den ba tumpa taman sa kaganat'u menem kanu entu a dalepa. ¹¹Na apia endaw menem a dalepa i dili temalima enggu makikineg sa lekanu na ganati nu taman sa ipubpug'u su libubuk'u ay nu^v kanu kasangulan nu manga taw lu a amadan sa sungkang kanilan." ¹²Daka ginemanat den mambu lu su manga sinugu nin ka inipangusiat'ilan i dait a edtataubat su manga taw. ¹³Na madakel a taw i nabugawan nilan sa manga saitan enggu madakel bun a manga sakiten i nakapagkapia nilan sa ukit a kinadapenet'ilan lun sa lana.

Su Ukit a Kinapatay nu Yahiya a 'Bpanalawat

(Mataya 14:1-12; Luk 9:7-9)

¹⁴Na nakauma sa pakinegan ni Datu Hirud^w su langun nu entu kagina 'gkabadtug den a benal su ngala nu Isa al-Masih. Nia kataw nu ped a manga taw na "Mimbibiag 'bpaluman su Yahiya a Nanalawat tembu ba pakanggalebek sekanin sa manga kabarakatan." ¹⁵Ugaid'a nia menem pedtalu nu ped a manga taw na "Sekanin su Nabi Ilias."^x Su ped menem na "Isa sekanin a nabi a mana bun kanu manga nabi paganay."

¹⁶Na kanu kinakineg'i Hirud kanu entu na nia nin nadtalu na "Mimbibiag 'bpaluman su Yahiya a pinaputukan ku sa ulu." ¹⁷Kagina si Hirud man i napasigkem enggu napapawik kanu Yahiya ka inipabilanggu nin asal'a kasuatan sekanin nu kaluma nin a si Hirudias a danden a kaluma nu suled'in a si Pilipus. Kagina tatap sekanin pedtalu nu Yahiya ¹⁸sa "Dikena wagib a pinangaluma nengka su kaluma nu suled'engka." ¹⁹Na sabapan i entu na kinabensi a benal ni Hirudias kanu Yahiya taman sa kiugan nin sekanin mimatay. Ugaid'a di nin i entu

---

^v 6:11 **ipubpug'u su libubuk'u ay nu** Sia kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi na nia ba i ukit'ilan sa kapailay nilan sa pegkias silan taman sa su entu a manga taw a ipegkias'ilan na nakasibay den kanu Kadenan.

^w 6:14 Su **Datu Hirud** a nia na sekanin si *Hirud Antipas* a pendatu kanu Galili enggu Piria kanu entu a timpu. Wata sekanin nu nauna a Hirud.

^x 6:15 **Nabi Ilias** Iganat kanu timpu nin na nakalima gatus lagun pan i naipus bagu nakauma su Isa al-Masih sia sa dunia. Na sia sa katuntay nu manga taw a Yahudi na su Nabi Ilias na embalingan sia sa dunia bagu makauma su Masih. Sia nilan i entu kinandut kanu nakadalem kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Malakias 4 ayat 5 taman sa 6.

Markus 6

'gkanggula ²⁰ sabap sa 'bpagingatan ni Hirud sa da manggula nin su Yahiya kagina si Hirud na aden gilek'in kanu Yahiya sabap sa katawan nin i ikelas enggu suti sekanin a taw. Na apia 'gkalingasa a benal i ginawa nin sa kapakikineg'in kanu Yahiya na kalilinian nin bun gaid sekanin mamakikineg.

²¹ Na nakauma su mapia a kutika kani Hirudias, kanu timpu a kapedsela-sela kanu gay nu kinambata kani Hirud a inenggat'i Hirud su 'gkangasaligan nin a manga mapulu taman den kanu manga mapulu nu sundalu enggu kanu manga balapantag a manga taw sa Galili ²² na su wata ni Hirudias a laga na linemudep ka midsagayan. Na nakasuat i entu kanu ginawa ni Datu Hirud taman den kanu manga ana nin. Daka nia nin pidtalu kanu laga na "Pangeni ka den sa laki i apia ngin a pegkiugan nengka ka inggay ku sa leka," ²³ taman sa inibpasad'in pan sa mabagel i "Apia ngin i pangenin nengka sa laki na inggay ku sa leka apia sabad pan kanu pendatuan ku." ²⁴ Daka linemiu su laga ka inidsa nin kanu ina nin i "Ngin i pangenin ku?" Na nia inisumpat'u ina nin na "Su ulu nu Yahiya a 'Bpanalawat." ²⁵ Na namagayas menem sekanin lemudep ka pidtalu nin kani Datu Hirud i "Nia ku 'gkalinian na inggay nengka saguna demun su ulu ni Yahiya a 'Bpanalawat, sia nengka ibetad sa lampay." ²⁶ Na sangat a nalidu i ginawa ni Datu Hirud ugaid'a sabap sa nakadsapa nin sia kanu adapan nu manga ana nin su entu na di nin 'gkalilinian a kabpalawan nin su laga. ²⁷ Daka entu demun ba na inisugu ni Datu Hirud kanu sakataw kanu manga tameng'in i pananggiten sa lekanin su ulu nu Yahiya. Na ginemanat mambu su tameng ka pinutukan nin sa ulu su Yahiya lu kanu bilangguan. ²⁸ Na guna su mimbalingan su tameng na nait'in den su ulu nu Yahiya a inibetad sia sa lampay ka inenggay nin kanu laga. Entu pan ka inenggay menem'u laga kanu ina nin. ²⁹ Guna makineg'u 'bpamangunut kanu Yahiya su nanggula nin na kinua nilan su bangkay nin ka inikubul'ilan.

Su Kinapagkadakel'u Isa al-Masih kanu Pan enggu Seda a Inipakan kanu Madakel a Taw

(Mataya 14:13-21; Luk 9:10-17; Yuhan 6:1-14)

³⁰ Na su manga sinugu nu Isa al-Masih a makapangusiat na mindidilimudan lu sa lekanin ka pinanudtul'ilan su langun nu pinggalebek'ilan enggu su inipamamandu nilan. ³¹ Na sabap sa madakel

Markus 6

a benal i manga taw a pedsusulanga den 'bpelu kanilan na apia su kapegkan nilan na di nilan den pakasengel. Daka pidtalun nu Isa al-Masih kanilan i "Sia kanu ka lemu tanu sa nakadtawan-tawan a dalepa ka enggu tanu makapangintelenen sa paidu." ³²Na ginemanat mambu silan a nageda sa awang ka linemu den silan kanu nakadtawan-tawan a dalepa. ³³Na kanu kapengganat'ilan na madakel i nakailay kanilan taman sa nakilala silan nu manga taw. Guna su maitu na midtatalaguy den su manga taw a entu a ebpun den kanu embala-bala a inged ka linemu silan kanu pebpawangan nu Isa al-Masih enggu su manga sinugu nin taman sa silan pan i nauna nakauma kanilan lu. ³⁴Na endaw i kinatepad'u Isa al-Masih na nailay nin su madakel a benal a taw. Na nalat i nanam'in kanilan ka mana silan manga *bili-bili a dala pedtuganul lun. Kagina ka maitu na pinamamandu nin silan sa madakel a panduan.

³⁵Na guna su pedsukilep den na sinemupeg kanu Isa al-Masih su manga sinugu nin a 'bpamangunut lun ka nia nilan pidtalun sa lekanin na "Pedsukilep den na nakadtawan-tawan i nia a dalepa, ³⁶paganat ka den i manga taw a nia asal'a makalu silan kanu manga inged ka enggu silan makapamasa sa makan nilan." ³⁷Ugaid'a nia pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na "Sekanu i enggay kanilan sa makan." Daka nia nilan nakasumpat na "Panun i kanggula sa entu? Ka amaika maitu na nasisita nami i mamasa sa makan a alaga na timbang a pila ulan a sukay^y na gumagalebek asal'a makakan silan langun." ³⁸Daka nia pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na "Ilay nu kun na u ngin i kadakel a makan san." Na guna nilan den mailay na pidtalun nilan sa lekanin i "Lima timan bu a pan enggu dua timan a seda."

³⁹Daka inisugu nin kanu manga taw i endudulumpuk silan mayan lu kanu damautan. ⁴⁰Na mindudulumpuk den mambu silan magagayan sa aden enggaga-magatus enggu aden enggaga-limapulu kataw. ⁴¹Daka kinua nu Isa al-Masih su lima timan a pan enggu su dua timan a seda ka tinemingada kanu langit ka midsukul-sukul enggu pinugi nin su Kadenan. Entu pan ka pidtebi-tebi nin su manga pan ka inenggay nin kanu 'bpamangunut lun ka enggu nilan makatalagad kanu madakel

---

^y 6:37 **timbang a pila ulan a sukay** Sia sa basa a Grik na *dua gatus a dinarius*. Sakadinarius na sagay a sukay nu gumagalebek kanu entu a timpu. Nia nin maena na su dua gatus a nia a dinarius na sukay den nu gumagalebek kanu dalem'u manga walu ulan.

Markus 6

a taw. Na maitu bun ba su seda a dua timan, pinamagumun nin bun kanilan. ⁴²Na nakakan su langun nu taw taman sa nangaug silan. ⁴³Na aden pan nangasama nu manga taw keman a nia kadakel a nalimudan lun na sapulu enggu dua kabukag. ⁴⁴Na su manga mama bu a nakakan na lima ngibu den i kadakel'in.^z

Su Kinalakaw nu Isa al-Masih kanu Liwawaw nu Lanaw

(Mataya 14:22-33; Yuhan 6:15-21)

⁴⁵Na endaw i kinapasad'u entu na pinapageda mamagayas'u Isa al-Masih su 'bpamangunut lun lu kanu awang ka pinauna nin silan lemipag lu kanu dalepa a Bitsaida. Saleta mambu na pinauli nin den su madakel a taw. ⁴⁶Na guna su namakaganat den silan na tinemakedeg sekanin lu kanu palaw ka nangenin-ngeni.

⁴⁷Daka guna su pedsukilep den na lu den sa kalud su awang a pinagedan nu 'bpamangunut lun, saleta mambu na su Isa al-Masih na natalipulu bun den lu kanu palaw. ⁴⁸Na nasandeng'u Isa al-Masih silan a 'gkapasangan a benal pebpula sabap sa 'gkadsumbak'ilan su sambel. Na kanu manga magan den mapita na tinemundug su Isa al-Masih kanilan a linemakaw bu kanu liwawaw nu lanaw. Na nia nin kahanda na lampasan nin silan. ⁴⁹Ugaid'a guna nilan sekanin mailay na nia nilan lun kataw na manginggilek. Na nakalalis silan langun ⁵⁰kanu kinailay nilan lun ka nangagilekan a benal silan. Ugaid'a midtalu mamagayas su Isa al-Masih sa "Da kanu 'gkagilek ka saki man i nia. Pagkabagel'u i manggiginawa nu." ⁵¹Daka nageda sekanin kanu awang'ilan. Na endaw i kinapageda nin na napenek su sambel. Na sangat a nangagaip silan. ⁵²Ka apia man nambamatan nilan den su kinapagkadakel'u Isa al-Masih kanu pan enggu seda na di nilan pamun 'gkatuntayan u entain su Isa al-Masih sabap sa di pamun i entu 'gkasaut'a pamikilan nilan.

(Mataya 14:34-36)

⁵³Na kanu kinalipag'ilan na lu silan nakabpawang kanu dalepa a Ginisarit. Daka lu den ba silan dinemunggu. ⁵⁴Na endaw demun i

---

^z 6:44 Na su manga mama bu a nakakan na lima ngibu den i kadakel'in Na sia kanu adat-betad'ilan kanu entu a timpu na di ibpagamung pembilang su manga babay atawa ka su manga wata.

kapembaba nilan kanu awang na nakilala nu manga taw su Isa al-Masih. ⁵⁵Daka tinaneb-taneb mamagayas'u manga taw a entu su dalepa nilan ka pinamananggit'ilan lu kanu Isa al-Masih su manga taw a pendalu a sia inibetad sa ikam sa apia endaw pan sekanin pakambetad a 'gkagineg'ilan. ⁵⁶Na uman sekanin pakauma kanu manga dalepa, udi na kanu manga siudad udi na lu kanu manga dalem na 'bpananggiten nu manga taw su manga sakiten lu kanu 'gkalimudan nilan ka ibpamagayuk'ilan kanu Isa al-Masih i ipaami nin pan kanilan i apia bibil bu nu lambung'in. Na su langun nu namakaami kanu entu na migkapia.

**Su Kinaenda nu Isa al-Masih kanu Adat-betad
a Nakabpusaka kanu manga Taw**

(Mataya 15:1-9)

7 ¹Na aden manga taw a lusud kanu *lumpukan a Parisiyu enggu manga gulu nu pangitaban a ebpun sa Awrusalim i mindidilimudan lu kanu Isa al-Masih. ²Na nadsusuliman nilan i 'bpamegkan sa pan su ped kanu 'bpamangunut kanu Isa al-Masih a dala pamuanaw sa lima, nia nin maena na dala nilan masuti su lima nilan. ³(Kagina sia kanu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu taman den kanu langun nu manga Yahudi na di silan matag keman nia tabia na makanggulalan nilan su adat-betad'u manga kaapuan nilan a kapedsuti sa lima. ⁴Na maitu bun ba amaika pakabpun silan sa padian na di bun silan matag keman nia tabia na masuti nilan pan su ginawa nilan sia kanu adat-betad'ilan. Na madakel pan a manga adat-betad a nakabpusaka kanilan i ipenggulalan nilan a mana su kapedsuti sa manga sakedu, pitsar enggu kendi taman den kanu manga ayanan sa ukrit a kapenggagas lun.)

⁵Daka inidsan nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu su manga gulu nu pangitaban su Isa al-Masih sa "Nginan ka dili ipenggulalan nu 'bpamangunut sa leka su adat-betad'u manga kaapuan tanu? Ka pegkan silan a dala nilan masuti su lima nilan sa ukrit a kapenggagas lun." ⁶Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Benal man su naalung'u Nabi Isayas pantag sa lekanu a dikena senep sa atay i kabpagagama nin a

'Su kabpagadat'u manga taw a nia sa laki na pinalay bu sa ngali ka nia nin kabantang na mawatan i atay nilan sa laki.

Markus 7

⁷ Su kapedsimba nilan sa laki na dala katagan nin.

Su panduan nu manusia na ibpamandu nilan sa nia nilan pedtalun na ebpun sa laki.^a

⁸ Na tinagak' u man su kasuguan nu Kadenan ka nia nu inunutan na su panduan nu manusia."

⁹ Na nia nin pan pidtalu kanilan na "Mapia a benal i ukit' u sa kakias' u kanu kasuguan nu Kadenan asal' a kaunutan nu bu su adat-betad' u a nakabpusaka sa lekanu! ¹⁰ Nia nin upaman na pidtalu nu Musa i 'Pagadati nu su ama nu enggu su ina nu'^b enggu 'Apia entain i edtalu-talu sa mawag kanu ama nin atawa ka kanu ina nin na dait a imatayan.'^c

¹¹ Ugaid' a nia nu menem ibpamandu na mapakay a edtalun nu taw kanu ama nin enggu kanu ina nin i 'Da den makadtabang ku sa lekanu ka su langun na ipedtabang ku sa lekanu na inenggay ku den a kurban' (nia nin maena na inenggay a umun kanu Kadenan). ¹² Na amaika maitu i ibpamandu nu na dikena nu den pedsugutan sa makadtabang su wata kanu ama nin enggu ina nin. ¹³ Na sabap kanu manga adat-betad' u a nia a nakabpusaka sa lekanu na 'gkaawan nu sa kapantag su kadtalu nu Kadenan. Na madakel pan i penggulan nu a manga maya ba."

(Mataya 15:10-20)

¹⁴ Na pinasupeg menem' u Isa al-Masih su madakel a taw ka pidtalu nin i "Pamakikineg kanu langun enggu tuntayi nu su pedtalun ku. ¹⁵ Dikena nia pakagkaledsik kanu atay nu taw su ngin i 'bpeludep kanu ngali nin ka nia man pakagkaledsik kanu atay nu taw na su ngin i 'bpeliu kanu ngali nin. ¹⁶ Na u entain i aden tangila nin a pakakineg saguna na pakikineg kanu sa mapia."

¹⁷ Na guna su ginanatan nu Isa al-Masih su madakel a taw ka linemudep sekanin lu kanu walay na inidsan sekanin nu 'bpamangunut lun makapantag kanu pakenalan a entu. ¹⁸ Na nia nin nadtalu kanilan na "Apia sekanu na di nu bun 'gkatuntayan su entu? Di nu 'gkaimamanan i apia ngin i makaludep kanu ngali nu taw na di makagkaledsik kanu atay nin? ¹⁹ Kagina su pegken nin na dikena sia pakabpawang kanu atay nin

^a 7:6-7 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat' u Nabi Isayas 29 ayat 13.

^b 7:10 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 20 ayat 12 enggu Diutirunumi 5 ayat 16 sia kanu Kitab Taurat.

^c 7:10 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 21 ayat 17 sia kanu Kitab Taurat.

Markus 7

ka sia kanu tian nin taman sa 'bpe-liu bun su entu." (Na kanu kinadtalu nu Isa al-Masih kanu nia na mana nin bun hinalal su langun nu pegken.)²⁰ Na nia nin pan pid-talu na "Nia man makagkaledsik kanu taw na u ngin i 'bpe-liu ebpun kanu atay nin²¹ kagina su manga mawag a itungan na sia pakaganat kanu pamusungan nu taw a mana su kapedsina, kapanegkaw, kapangimatay,²² kagkiuga, kadengki, kadaluaka kanu ped a taw, kasalimbut, kanguda na ginawa, kasekel, kapanila-tila enggu kapulu na muletad taman den kanu manga kabunegan a galebek.²³ Na su langun nu nia ba na sia pakaganat kanu atay nu taw. Na nia ba i pakagkaledsik kanu atay nu taw."

Su Salig'u Babay a Dikena-Yahudi

(Mataya 15:21-28)

²⁴ Daka ginemanat lu su Isa al-Masih ka linemu kanu embala-bala kanu dalepa a Tair. Na guna sekanin makauma lu na lu sekanin tinemumpa kanu isa a walay. Na di nin pegkiugan a katawan nu apia entain i lu sekanin ugaid'a di a benal magaga i di katawan na taw i lu sekanin.²⁵ Na aden lu babay a inasukan na saitan i wata nin a babay. Na endaw demun i kinakineg'in sa lu su Isa al-Masih na linemu sekanin ka sinemugiud kanu ay nu Isa al-Masih.²⁶ Na su babay a entu na dikena-Yahudi. Nia nin tupu na Pinisia lu kanu dalepa a Syria. Na pidsamikalan nin mangeni kanu Isa al-Masih i bugawan nin pan sa saitan su wata nin a babay.²⁷ Na nia pid-talu nu Isa al-Masih sa lekanin sa ukit a pakenalan na "Dait a pakausugan muna su manga wata kagina dikena mapia a kuan su pegken nilan asal'a inggay kanu manga ayam a asu."^d ²⁸ Ugaid'a nia inisumpat'u babay na "Uway mambu Mapulu, ugaid'a apia man su manga ayam a asu sia sa aung'u lamisan na 'bpanimet bun kanu 'gkangaulug a pegken nu manga wata."²⁹ Daka nia pid-talu nu Isa al-Masih kanu babay na "Sabap kanu pid-talu nengka a nan na uli ka den ka inawan den nu saitan su wata nengka."³⁰ Na guna su minuli su babay na nauman nin su wata nin a 'bpagiga lu kanu katri a inawan den nu saitan.

---

^d 7:27 ayam a asu Kanu entu a timpu na nia kapegkailay nu manga taw a Yahudi kanu manga taw a dikena-Yahudi na haram. Nia ba i sabap'in sa inibaratan sa asu su dikena-Yahudi a manga taw. Ugaid'a su Isa al-Masih na dikena nia nin maena i asu i pedtimbangan nin kanu babay a entu.

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Mama a Bisu enggu Puntel

³¹Na kanu kinambalingan nu Isa al-Masih ganat sa dalepa a Tair na lu sekanin minukit sa dalepa a Sidun semangul sa lanaw nu Galili enggu kanu manga dalepa sa Dikapulis. ³²Na aden pinananggit'u manga taw kanu Isa al-Masih a mama a bisu enggu puntel ka pinangeni nilan sa lekanin i dapenetan nin pan kanu lima nin. ³³Daka inisibay nu Isa al-Masih kanu madakel a taw su mama a entu. Entu pan ka iniludep'in su dua timan a kemel'u lima nin lu kanu dua embala a tangila nu mama entu pan ka tinemubpa ka inibetad'in su entu lu kanu dila nu mama. ³⁴Na tinemingada sekanin kanu langit a gineminawa sa masela ka pidtalu nin i "Ipata" a nia nin maena na "Embuka ka." ³⁵Na entu demun ba na nakakineg su mama enggu naawa su kapuntel'in taman sa mapia den i kapedtalu nin. ³⁶Na inisugu nu Isa al-Masih kanilan i dala edtalu nilan kanu entu ugaid'a makin nilan mambu pidtalu-talu. ³⁷Na dala idsan nin i kinagaip'u manga taw a nakakineg kanu entu taman sa nia nilan nadtalu na "Sangat i kapia nin i kinanggula nin kanu langun. Apia su bisu na nagaga nin sa nakakineg enggu nakapadtalu nin su maw."

Su Kinapakan nu Isa al-Masih kanu Pat Ngibu a manga Taw

(Mataya 15:32-39a)

8 ¹Na kanu entu ba a manga timpu na aden menem madakel a taw a nangalimud lu kanu Isa al-Masih. Na kagina ka dala den 'gkakan nilan na tinawag'u Isa al-Masih su 'bpamangunut lun ka pidtalu nin kanilan i ²"Gkalat i nanam ku kanu manga taw a nia, ka nakatelu gay den saguna na kaped ku bu silan taman sa da den 'gkakan nilan. ³Na amaika paulin ku silan a 'gkangagutem na lipedengan silan sia sa lalan ka mawatan pan i nangabpunan nu ped kanilan." ⁴Na nia nilan nakasumpat sa lekanin na "Panun i kapakan kanu manga taw a nia? Ka dala 'gkakuayan sa makan sia kanu tawan-tawan a nia a dalepa." ⁵Daka inidsa nu Isa al-Masih kanilan i "Ngin i kadakel a makan san?" Nia nilan nakasumpat na "Pitu timan a pan." ⁶Daka pinapagagayan nu Isa al-Masih su madakel a taw entu pan ka kinua nin su pitu timan a pan ka inidsukul-sukul'in kanu Kadenan. Entu pan ka pidtebi-tebi nin ka inenggay nin kanu 'bpamangunut lun ka enggu nilan makatalagad kanu madakel a taw. ⁷Na aden bun pila timan a seda nilan. Na inidsukul-sukul'in bun i entu enggu pinugi nin su Kadenan

Markus 8

entu pan ka pidtalu nin kanu manga sinugu nin i “Italagad’u bun i nia kanilan.”⁸ Na su langun nu manga taw a entu na namakakan taman sa nangausug silan enggu aden pan nangasama nilan a pegken a nia nin nalimudan na pitu kabukag.⁹ Na manga pat ngibu i kadakel’u taw a namakakan. Guna su maitu na pinauli nin den silan.

Su di Kapegkatuntay nu ’Bpamangunut kanu Isa al-Masih u Entain Sekanin

(Mataya 15:39; Mataya 16:1-12)

¹⁰Daka nageda su Isa al-Masih kanu awang apeg’u ’bpamangunut lun ka linemu silan kanu embala-bala a dalepa sa Dalmanuta.^e

¹¹Na aden manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu i namakauma lu. Na inindalawana nilan su Isa al-Masih taman sa kiugan nilan sekanin matalu sa ukit a kapeges’ilan lun mangeni sa kapailay nin sa tanda a ebpun sa Kadenan. ¹²Na nakaginawa sa masela su Isa al-Masih ka nia nin nadtalu na “Sekanu a manga taw sa saguna a timpu, ngintu ka ’bpangilay kanu pamun sa tanda? Saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i dala tanda a makapailay sa lekanu a manga taw saguna.”

¹³Na guna su maitu na tinagak’in silan ka nageda menem kanu awang ka linemipag lu kanu lanaw. ¹⁴Saleta mambu na su ’bpamangunut lun na nakalipat mananggit sa makan. Na dala nambalutu nilan lu kanu awang nia tabia na sawalu bu a pan. ¹⁵Na su Isa al-Masih mambu na pinaingat’in su ’bpamangunut lun sa nia nin pidtalu kanilan na “Pangingati nu a benal su pakembang’u manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu su pakembang’i Datu Hirud.”^f ¹⁶Daka pimbibitiala nu ’bpamangunut lun su entu sa nia nilan pedtalun na “Pidtalu nin i nan kagina dala nambalutu tanu a makan.” ¹⁷Na ’gkatawan bun nu Isa al-Masih su pembibitialan nilan. Daka nia nin pidtalu kanilan

---

^e **8:10 Dalmanuta** Nia kapagitung’u ped a alim kanu ngala a Dalmanuta na ped a ngala nu dalepa a bedtuan sa Magadan a pembedtuan bun sa Magdala. Su nia a dalepa na sia matampal sa sedepan nu lanaw nu Galili.

^f **8:15 pakembang’u manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu su pakembang’i Datu Hirud** Su manga taw a Yahudi na nia nilan ’bpagusalen a bayuk na su pakembang amaika nia nilan pedtumbuken na su kapegkagaga nu taw enggula sa magidsan pan i mapia enggu mawag. Kanu nia a ayat na nia pedtumbuken nu Isa al-Masih na su kapegkagaga nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu Datu Hirud sa kapapedsibay nilan kanu manga taw kanu tidtu a lalan kanu Kadenan.

Markus 8

na “Nginan ka nia nu ’gkambibitjala i dala nait’u a makan? Nginan, di kanu pamun pakailay udi na pakatuntay? Ngintu, di nu pamun ’gkapamikil? ¹⁸Nginan, matag aden mata nu na di kanu pakailay? Enggu matag aden tangila nu na di kanu pakakineg? Di nu ’gkatademan ¹⁹su kinadtebi-tebi ku kanu lima timan a pan a inipakan kanu lima ngibu i kadakel’in a manga taw? Pila kabukag i nangalimud’u a nasama a pan kanu entu ba?” Nia nilan nakasumpat na “Sapulu enggu dua kabukag.” ²⁰“Na su pitu timan menem a pan a inipakan kanu pat ngibu i kadakel’in a manga taw, na pila kabukag menem i nasama a nangalimud’u?” Nia nilan menem nakasumpat na “Pitu kabukag.” ²¹Na nia nadtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Ngintu, di kanu pamun pakatuntay?”

Su Kinailay nu Mama a Di Pakailay

²²Na nakauma su Isa al-Masih apeg’u ’bpamangunut sa lekanin lu sa Bitsaida. Na aden lu mama a di pakailay a pinananggit’u manga taw lu kanu Isa al-Masih ka inipamagayuk’ilan sa lekanin sa amin nin pan. ²³Daka sinegedan nin su lima nu mama a di pakailay ka inagak’in lu kanu liu nu inged. Na guna nin katubpai su mata nu mama taman sa dinapenetan^g nin kanu dua embala a lima nin na inidsan nin sa “Pakailay ka den?” ²⁴Na tinemengab su mama enggu nia nin pidtalu na “Pakailay aku den sa manga taw ugaid’a mana silan ’bpelakaw a manga kayu.” ²⁵Na dinapenetan menem ’bpaluman nu Isa al-Masih su mata nu mama. Daka guna pembelata nu mama su mata nin na pakailay den sekanin. Mapia den i kapegkailay nin kanu langun-langun. ²⁶Guna su maitu na pinauli den sekanin nu Isa al-Masih sa nia nin lun pidtalu na “Da ka den ’bpagaut kanu inged a entu.”

Su Isa na su Masih

(Mataya 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷Na linemu su Isa al-Masih enggu su ’bpamangunut sa lekanin kanu manga inged a masupeg sa Kaisaria-Pilipus.^h Na gay nilan ’bpelalakaw

^g 8:23 **dinapenetan** Mailay i nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

^h 8:27 **Su Kaisaria-Pilipus** na isa a balapantag a ciudad a pinatindeg’u Gubilnadul Pilipus. Manga 40 kakilumitru i kawatan nin kanu lanaw nu Galili. Na lu i entu matampal kanu ilud’u entu a lanaw. Su manga taw a Yahudi na entu ba su ipedtimbang’ilan a dulunan nilan kanu manga dalepa nu manga taw a dikena-Yahudi. Aden pan ciudad a bedtuan bun sa Kaisaria ugaid’a lu i entu kanu prubinsia a Samaria.

Markus 8

na inidsan nin silan sa “Entain aku kanu kapegkasabut’u manga taw?”
28 Daka nia nilan lun inisawal na “Seka kun su Yahiya a Nanalawat,ⁱ na nia menem kadtalu nu ped na seka kun su Nabi Ilias,^j su ped menem na isa ka kun kanu manga ped pan a nabi paganay.” 29 Na silan menem i inidsan nu Isa al-Masih sa “Ugaid’a sa lekanu na entain aku?” Na nia inisumpat’i Pitru na “Seka su Masih!” 30 Na inibpaliugat’u Isa al-Masih kanilan i apia sakataw na dala muna edtalan nilan lun su makapantag sa lekanin.

Su Kinapayag’u Isa al-Masih pantag kanu Kapatay nin

(Mataya 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Na linudsuan nu Isa al-Masih mapakataw kanu ’bpamangunut sa lekanin i su *Kaka nu Manusia na dait a mukit sa madakel a kamalayanan enggu dait a ikias sekanin nu ’gkangaunutan nu manga Yahudi enggu su manga mapulu nu ’bpamangurban taman den kanu manga gulu nu pangitaban. Na imatayan sekanin ugaid’a kanu ikatelu nin gay na embibiag sekanin ’bpaluman. 32 Pidtalu nin i nia kanilan sa mapayag. Daka guna su maitu na inisibay ni Pitru su Isa al-Masih ka dinaway nin. 33 Ugaid’a sinangulan nu Isa al-Masih su ’bpamangunut sa lekanin ka dinaway nin si Pitru sa nia nin pidtalu na “Saitan^k ka! Iseg ka san ka sia ka sa taligkudan ku a nia ka su ’gkapagitung’engka na dikena ebpun kanu Kadenan ka kanu manusia.”

34 Daka tinawag’in su madakel a taw apeg’u ’bpamangunut sa lekanin ka nia nin pidtalu kanilan na “U entain i miug mabaluy a makaunut sa laki na dait a lipatanan nin su kiug’u ginawa nin enggu pamusayn nin su kayu nin a pinambalawaga^l ka munut sa laki. 35 Ka apia entain

ⁱ 8:28 Yahiya a Nanalawat Mailay su nia kanu nia bun ba a kitab 1 ayat 4. Su Yahiya a nia na su pinaputukan ni Datu Hirud sa ulu. Nalabit su entu sia kanu nia bun ba a kitab 6 ayat 14 taman sa 29. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa lekanin lu kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^j 8:28 Nabi Ilias Iganat kanu timpu nin na nakalima gatus lagun pan i naipus bagu nakauma su Isa al-Masih sia sa dunia. Na sia sa katuntay nu manga taw a Yahudi na su Nabi Ilias na embalingan sia sa dunia bagu makauma su Masih. Sia nilan i entu kinandut kanu nakadalem kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Malakias 4 ayat 5 taman sa 6.

^k 8:33 Su Saitan sia na nia nin maena sa basa a Grik na *kuntela* nu Kadenan. Nia bun ba su Datu na Giadsal enggu sekanin i mapulu sa langun nu manga saitan.

^l 8:34 pamusayn nin su kayu nin a pinambalawaga Su nia a kadtalu na inukit bu sa bayuk a nia nin maena na dait a taliman nu taw su kamalayanan a matala nin kanu kapaginugut’in kanu Isa al-Masih sa apia nia nin pan kaaden i ipatay nin.

i kadalán na umul sabap sa laki enggu kanu Mapia a Tutuma^m na makatalima sa uyag-uyag a da taman nin. Ugaid'a apia entain menem i kiugan nin lempuas su umul'in na di nin matalima su uyag-uyag a da taman nin. ³⁶Ka ngin i katagan nin kanu taw amaika makua nin su langun nu kakawasan sa dunia ugaid'a di nin matalima su uyag-uyag a da taman nin? ³⁷Na aden ba makaenggay nu taw a makaun nin kanu umul'in sa apuy sa naraka? Dala guna. ³⁸Ka apia entain a taw i ikaya nin i 'bpaginugut sekanin sa laki enggu kanu kadtalu ku lu kanu manga taw a nia saguna a baladusa enggu tinemaligkud kanu Kadenan na ikaya bun sekanin nu Kaka nu Manusia kanu katingguma nin a linangkapan nu sigay nu *Ama nin a kaped'in *su manga malaikat a suti."

9 ¹Na nia nin pan pidtalu kanilan na "Sabén-sabénal a pedtalu ku sa lekanu i di matag matay su ped sa lekanu sia taman sa di nilan mailay su kapendatu nu Kadenan a aden kabarakat'in."

Su Kinasi-gay nu Isa al-Masih
(*Mataya 17:1-13; Luk 9:28-36*)

²Na guna maipus su nakanem gay na pinaunut'u Isa al-Masih si Pitru, si Yakub enggu si Yuhan lu kanu malambeg a palaw, na natalipulu bu silan lu ba. Na nakatekaw demun midsalin su palas'u Isa al-Masih ka sinemigay sia demun kanu kaadapan nilan. ³Sinemigay su balegkas'in taman sa migkaputi a benal sa da isa bu a makagaga lun miling sa kaputi sia sa liwawaw na dunia. ⁴Na mibpapayag kanilan lu su Nabi Ilias a kaped'in su Nabi Musa ka inimbitiala nilan su Isa al-Masih. ⁵Daka nia nadtalu ni Pitru kanu Isa al-Masih na "Gulu,ⁿ mapia ka sia tanu! Basi mapia u mumbal kami sa telu timan a balal: satiman i leka, satiman i kanu Nabi Musa enggu satiman menem i kanu Nabi Ilias." ⁶Nadtalu nin i entu sabap sa di nin den 'gkatawan u ngin i edtalu nin kagina nagilekan a benal silan. ⁷Daka nakatekaw demun silan natangguban na gabun. Na aden suala a nakabpun lu kanu gabun sa maya ba, "Nia su

^m **8:35** **Mapia a Tutuma** Madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

ⁿ **9:5** **Gulu** Su nia a kadtalu sa basa a Hibu Aramaik na *Rabbi*. Nia a kadtalu na gelal kanu gulu nu pangitaban nu manga taw a Yahudi a nia nin maena na 'bpagadatan a benal a gulu ku. Sekanin bun i papedtuntay kanu maena nu nakadalem kanu kitab.

Markus 9

Tunggal a wata^o ku a pinadtaya ku. Pakikineg'u sekanin.”⁸ Na endaw demun i kinapangingilay nilan na dala den ped a nailay nilan ka su Isa al-Masih bun den ka nalangiap den su dua kataw.

⁹ Na gagalu nu kabpeludus'ilan kanu palaw na inibpaliugat'in kanilan i apia sakataw na dala edtalan nilan kanu ngin i nailay nilan taman sa di pan matay enggu makambibiag 'bpaluman su Kaka nu Manusia. ¹⁰ Na initagu nilan mambu sa ginawa su entu ugaid'a 'gkambibitiala nilan u ngin i maena nu pidtalu nin a entu a kambibiag 'bpaluman. ¹¹ Na inidsa nu telu kataw a entu sa lekanin i “Ngintu ka pedtalun nu manga gulu nu pangitaban i natatalanged kun a pambalinganen muna sia sa dunia su Ilias unan nu kauma nu Masih?” ¹² Na nia inisawal'u Isa al-Masih kanilan na “Benal a pambalinganen muna su Ilias sia sa dunia ka enggu nin kaumbayan su langun nu dait a umbayan. Ugaid'a panun a entu ka nakasulat bun i su Kaka nu Manusia na dait a mukit sa madakel a kamalasaan enggu ikias sekanin? ¹³ Ugaid'a pedtalun ku sa lekanu i nakauma den man su Ilias.^p Na pinggula nu ped a manga taw sa lekanin su apia ngin a pegkiugan nilan lun penggula a mana bun su nakasulat pantag sa lekanin.”

Su Dala Salig'in a manga Taw (*Mataya 17:14-21; Luk 9:37-43a*)

¹⁴ Na guna su pakauma den su Isa al-Masih enggu su telu kataw a 'bpamangunut sa lekanin lu kanu ped pan a 'bpamangunut lun na nailay nilan i nabalibet'a madakel a taw su ped pan a entu a 'bpamangunut lun enggu ipebpalawa silan nu manga gulu nu pangitaban. ¹⁵ Na endaw i kinailay nu madakel a taw kanu Isa al-Masih na natekawan i ginawa nilan, daka pidtalaguyan nilan semalam su Isa al-Masih. ¹⁶ Na nia mambu inidsa nu Isa al-Masih kanu manga ped pan a entu a 'bpamangunut lun na “Ngin i pebpapalawan nu ba a nan kanu manga gulu nu pangitaban?” ¹⁷ Na isa kanu madakel a taw lu i sinemumpat sa “Gulu, pinananggit ku sa leka su wata ku a mama ka inasukan sekanin na saitan tembu di sekanin pakadtalu. ¹⁸ Na uman sekanin

---

^o 9:7 Tunggal a wata Sekanin su Isa al-Masih.

^p 9:13 Su Ilias a pedtalun nu Isa al-Masih sia na su Yahiya a Nanalawat, nakasulat bun i nia kanu Mataya 17 ayat 10 taman sa 13 sia kanu Kitab Injil.

Markus 9

'gkasampenan nu saitan na ibpelebpad'in pendadsang a pembula-bula su ngali nin enggu papegkigetan nin su manga ngipen nin taman sa pedtegas sekanin. Na pinangeni ku kanu 'bpamangunut sa leka i paawan nilan pan su saitan ugaid'a dala nilan magaga."

¹⁹Na nia nadталu nu Isa al-Masih kanilan na "Ngin den a kada na salig i nia a manga taw saguna! Ngin ba i kauget'a kadtangen ku sa lekanu? Endaw ba taman i katigkel ku sa lekanu? Isia nu sekanin sa laki." ²⁰Daka inilu nilan den mambu su wata sa lekanin. Na guna mailay nu saitan su Isa al-Masih, na kanu entu demun ba na sinaing'in su wata. Na naudtang kanu lupa su wata taman sa nakambabagkelid a pembula-bula su ngali nin. ²¹Daka inidsa nu Isa al-Masih kanu ama nu wata i "Ngin den i kinauget a maya ba i 'gkanggula nin?" Na nia inisawal'u ama nu wata na "Iganat pan sa wata sekanin. ²²Na malibpes bun i kabpagidtug'u saitan sa lekanin lu kanu apuy enggu lu kanu ig asal bu na mabinasa nin su wata. Ugaid'a amaika aden magaga nengka na lati kami nengka sa nanam enggu tabangi kami pan." ²³Na nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Ngintu ka nadталu nengka i amaika magaga ku? Dala man di magaga kanu taw a aden salig'in." ²⁴Na nakasambut semumpat'u ama nu wata sa matanug i "Aden salig ku ugaid'a tabangi aku sa matalutup su entu."

²⁵Na guna mailay nu Isa al-Masih i pegkadakel bun su madakel a taw na pidtalan nin mamagayas su saitan sa "Seka saitan a di papedталu enggu di pabpakikineg na pedsugun ku seka sa awai ka su wata a nan enggu di ka den a benal sekanin masuki 'bpaluman." ²⁶Na nakalalis su saitan taman sa pibpapalumanan nin semaing su wata entu pan ka inawan nin. Na nakailing sa minatay su wata tembu madakel kanu taw lu i midталu sa "Minatay sekanin." ²⁷Ugaid'a kinawa nu Isa al-Masih su lima nu wata ka binatang nin taman sa nakadtindeg mambu su wata.

²⁸Na guna ludep su Isa al-Masih lu kanu walay na tinalipulu sekanin midsa nu 'bpamangunut lun sa "Ngintu ka di nami pakapaawa su saitan a entu?" ²⁹Na nia nin inisawal kanilan na "Su maya ba a saitan na da ped a makapaawa lun nia tabia na su kapangeni-ngeni bu."

Su Kinapayag'u Isa al-Masih 'Bpaluman pantag kanu Kapatay nin

(Mataya 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰Na ginemanat silan kanu dalepa a entu a lu silan minukit sa Galili. Na di pegkiugan nu Isa al-Masih a katawan nu apia entain su lakaw

Markus 9

nilan a entu, ³¹kagina 'bpamandun nin su 'bpamangunut sa lekanin. Nia nin ibpamandu kanilan na "Su Kaka nu Manusia na ipalad kanu manga kuntela nin taman sa imatayan nilan sekanin. Na kanu ikatelu gay nu kinaimatay lun na embibiag sekanin 'bpaluman." ³²Ugaid'a di nilan 'gkasabutan su pedtalun a entu nu Isa al-Masih. Na 'gkagilekan menem silan 'bpagidsa lun.

Entain su Badtug sa Langun kanu Adapan nu Kadenan?

(Mataya 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³Na nakauma su Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut sa lekanin lu sa Kapurnaum. Na guna silan makaludep kanu walay na inidsa nu Isa al-Masih kanilan i "Ngin i pembibitalan nu ba a entu sia sa lalan?" ³⁴Ugaid'a da silan makasumpat kagina nia nilan ba a entu pebpapalawan lu kanu lalan na pantag sa u entain kanilan a 'bpamangunut kanu Isa al-Masih i badtug sa langun. ³⁵Na guna makaayan su Isa al-Masih na tinawag'in su sapulu enggu dua a entu a 'bpamangunut lun ka nia nin pidtalu kanilan na "U entain i miug a mabaluy a mapulu na dait a ipangalimbaba nin su ginawa nin sa mababa den sa langun, taman sa panunugun nu langun nu taw." ³⁶Daka kinemua sa wata su Isa al-Masih ka pinadtindeg'in lu kanu luk'ilan entu pan ka kinakep'in su wata ka nia nin pidtalu kanilan na ³⁷"Apia entain i temalima sa isa kanu maya ba a manga wata sabap sa 'bpaginugut sekanin sa laki na mana bun saki i tinalima nin. Na apia entain menem i temalima sa laki na dikena saki bu i tinalima nin ka apeg'u sinemugu sa laki."

(Luk 9:49-50)

³⁸Na pidtalu ni Yuhan kanu Isa al-Masih i "Gulu, aden nailay nami a 'bpamugaw sa saitan a sia nin ipenggulalan kanu ingala nengka na sinapalan nami kagina dikena tanu sekanin kaped." ³⁹Ugaid'a nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Di nu sekanin pedsapali ka dala man enggula sa kabarakatan sia makanggulalan kanu ingala ku a nia nin kapasad na edtalu sa mawag makapantag sa laki. ⁴⁰Ka apia entain man i dikena sungkang sa lekitanu na tampil tanu. ⁴¹Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i apia entain i mapainem sa lekanu sa apia sakabasu bu a ig sabap sa nakalusud kanu kanu Masih na natalatantu a balasan sekanin.

Markus 9, 10

(Mataya 5:29-30; Mataya 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴²“Ugaid’a apia entain menem a taw i makapandusa nin su mababa a manga taw a maya ba kanu manga wata a aden salig’in sa laki na mapegkag pan a kasiksan nu taw a entu i iketan sa masela a gilingan a watu su lig’in ka idtug lu kanu lagat. ⁴³⁻⁴⁴Na putuk ka su lima nengka amaika nia bu kadsabapan nu kandusa nengka. Nia tinemu i sabala bu su lima nengka ugaid’a matalima nengka menem su uyag-uyag a da taman nin kumin sa aden sa leka su dua embala a lima nengka ugaid’a lu ka makabpawang kanu apuy sa naraka a di den pebpatay. ⁴⁵⁻⁴⁶Na putuk ka bun su ay nengka amaika nia bu kadsabapan nu kandusa nengka. Nia tinemu i tiud ka ugaid’a matalima nengka menem su uyag-uyag a da taman nin kumin sa aden sa leka su dua embala a ay nengka ugaid’a lu ka makaidtug kanu naraka. ⁴⁷⁻⁴⁸Na suat ka bun su mata nengka amaika nia bu kadsabapan nu kandusa nengka. Nia tinemu i sabala bu i mata nengka ugaid’a makalusud ka kanu kapendatu nu Kadenan kumin sa aden sa leka su dua embala a mata nengka ugaid’a lu ka makaidtug kanu apuy sa naraka a di den pebpatay enggu lu kanu di pebpatay a manga uled sa naraka.”

⁴⁹Na nia pan pidtalu nu Isa al-Masih na “Uman i isa a ’bpaginugut sa laki na dait a mukit sa kamalasyan a mana pedtimusan sa apuy.^q ⁵⁰Mapia su timus^r ugaid’a amaika madala su katimus’in na panun pan i kapagkatimus’u lun ’bpaluman? Kagina ka maitu na aden nu su timus kanu ginawa nu enggu paguyag-uyag kanu sa aden kalilintad’in kanu uman i isa.”

Su Kambelag’u Edtiwalay

(Mataya 19:1-12; Luk 16:18)

10 ¹Na ginemanat su Isa al-Masih kanu entu a dalepa ka linemu sa Yudia taman kanu dalepa a lu tampal sa sebangan nu lawas’a ig’u

---

^q 9:49 Uman i isa a ’bpaginugut sa laki na dait a mukit sa kamalasyan a mana pedtimusan sa apuy Di ’gkatalanged u ngin i maena nu nia ugaid’a nia pedtalu nu ped na basi nia nin maena na dait a tigkelan su langun nu kamalasyan kagina su langun nu kamalasyan na mana bun su apuy a ipedsayab sa putaw asal’a mapagelin.

^r 9:50 Su timus na tanda na kapagisa-isa enggu kapamagayun nu manga taw kanu paganay a timpu.

Markus 10

Jordan. Na nabuligan menem sekanin nu madakel a taw na pinamandu nin silan a mana bun su katatapan a penggulan nin. ²Na aden sinemupeg a manga taw a lusud kanu *lumpukan a Parisiyu kanu Isa al-Masih ka kiugan nilan sekanin demulat sia kanu kadtalu nin sa ukit a kinaidsa nilan lun sa “Ngintu, ’gkaalus a imbelag’u mama su kaluma nin?” ³Ugaid’a nia inidsa nu Isa al-Masih kanilan na “Ngin i nakadalem kanu kasuguan nu Musa?”^s ⁴Na nia nilan inisumpat na “Su Musa na sinugutan nin su mama sa kaenggay sa kasulatan sa kambelag kanu babay entu pan ka imbelag’in.” ⁵Ugaid’a nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Inisulat’u Musa su entu a kasuguan sabap kanu kategas’u pamusungan nu. ⁶Ugaid’a iganat pan kanu punan-punan nu kinapangaden na

‘Pinangaden nu Kadenan silan a mama enggu babay.’^t

⁷‘Na nia ba i sabapan nin ka pitasen na mama su ama nin enggu su ina nin ka enggu nin pakadtampung su kaluma nin

⁸taman sa maisa den silan.’^u

Na amaika maitu na dikena den silan dua kataw ka nabaluy den silan a sakabadan bu. ⁹Tembu ba di dait a pabpitasen nu manusia su pinadtampung’u Kadenan.” ¹⁰Na guna silan makaludep lu kanu walay na su ’bpamangunut sa lekanin menem i minidsa lun makapantag kanu entu. ¹¹Na nia nin pidtalu kanilan na “Apia entain a mama i imbelag’in su kaluma nin enggu mangaluma sa ped na pembaladusa kanu kaluma nin ka pakagkiuga sekanin. ¹²Na amaika menem ka su babay i embelag kanu kaluma nin enggu ’gkaluma sa ped na pakagkiuga bun.”

Su Kinapamalihala nu Isa al-Masih kanu manga Wata

(Mataya 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³Na aden manga wata a ’bpamananggiten nu manga taw lu kanu Isa al-Masih asal’a kadapenetan nin ugaid’a sinapalan silan nu ’bpamangunut sa lekanin. ¹⁴Na guna mailay nu Isa al-Masih su entu na nasakit i ginawa nin daka pidtalu nin silan sa “Di nu pedsapali su manga wata a nan. Suguti nu a makasia silan sa laki ka maya ba kanu manga wata a nia i makalusud kanu kapendatu nu Kadenan. ¹⁵Na

^s 10:3 Su **Musa** sia na sekanin bun su Nabi Musa.

^t 10:6 Su nia na ebpun kanu Manga Awal 1 ayat 27; Manga Awal 5 ayat 2 sia kanu Kitab Taurat.

^u 10:7-8 Su nia na ebpun kanu Manga Awal 2 ayat 24 sia kanu Kitab Taurat.

Markus 10

saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i apia entain i di temalima kanu kapendatu nu Kadenan a maya ba kanu kinatalima nu manga wata a nia na natalatantu i dili silan makalusud lu ba.”¹⁶ Entu pan ka kinakep’in silan enggu dinapenetan nin ka pinalihalan nin.

Su Kawasa a Mama

(Mataya 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷Na kanu kapengganat’in ’bpelalakaw na aden isa a mama a pidtalaguyan nin semupeg su Isa al-Masih ka midtinggaleb kanu adapan nin ka inidsa nin i “Matidtu a Gulu, ngin i dait a enggulan ku asal’a matalima ku su uyag-uyag a da taman nin?”¹⁸ Ugaid’a nia menem inidsa nu Isa al-Masih sa lekanin na “Ngintu ka pedtawagen aku nengka sa matidtu? Na dala man ped a matidtu ka su Kadenan bu. ¹⁹Na katawan nengka bun man su manga kasuguan nu Kadenan a ‘Da ka mimatay, da ka ’gkiuga, da ka manegkaw, da ka edsaksi sa dikena benal, da ka edsalimbut, pagadati ka su ama nengka enggu su ina nengka.’”²⁰ Na nia pidtalu nu mama na “Gulu, langun nu nia na ipenggulalan ku den iganat pan sa wata aku.”²¹ Na kanu kapedtulik’u Isa al-Masih lun na naadenan sekanin na limu kanu mama a entu taman sa nia nin pidtalu sa lekanin na “Aden pamun satiman a kulang’engka, uli ka, ka ’bpasa ka su langun nu kaaden nengka. Na ipangenggay nengka su pasa nin kanu manga miskinan ka enggu maaden sa leka su kakawasan lu sa sulega,^w entu pan ka unut ka sa laki.”²² Na guna makineg’u mama su entu na nakabpatumeng sekanin taman sa ginemanat a ’gkalidu a benal i ginawa nin sabap sa madakel a benal su kaaden nin. ²³Daka nangingilay su Isa al-Masih ka pidtalu nin kanu ’bpamangunut sa lekanin i “Lawan i kapasang’in kanu manga kawasa i kalusud’ilan kanu kapendatu nu Kadenan!”²⁴ Na nagaip su ’bpamangunut sa lekanin kanu pidtalu nin a entu. Ugaid’a pidtalu nin pamun ’bpaluman i “Manga dua na suled, mapasang a benal i kaludep kanu kapendatu nu Kadenan. ²⁵Nia pan malemu kanu unta i kaludep’in kanu pesu nu lagum kumin kanu kalusud’u kawasa kanu kapendatu nu Kadenan.”²⁶ Na makin

^v 10:19 Su manga kasuguan a nia na ebpun kanu Kinaliu 20 ayat 12 taman sa 16 enggu Diutirunumi 5 ayat 16 taman sa 20 sia kanu Kitab Taurat.

^w 10:21 kakawasan sa sulega Su nia a kakawasan na dikena mana kakawasan sa dunia a mana su manga langun-taman ugaid’a su nia na uyag-uyag a da taman nin.

Markus 10

naisegan i kinagaip'u 'bpamangunut sa lekanin taman sa nia nilan nakapamagidsaya na "Amaika maitu na entain pan besen i malipuas?"
27 Na pidtulikan silan nu Isa al-Masih ka nia nin pidtalu na "Di man magaga nu manusia su entu ugaid'a su Kadenan i makagaga lun kagina dala man di magaga nu Kadenan."

28 Na linemudsu edtalu si Pitru sa "Panun menem i maya ba sa lekami a nia a initabun nin su langun-langun ka enggu makadtatanggunut sa leka?" 29 Na nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i apia entain i itabun nin su walay nin udi na manga suled'in a mama enggu babay, ina nin, ama nin, manga wata nin enggu manga kalupan nin sabap sa laki enggu kanu Mapia a Tutuma^x
30 na makatalima sa lawan pan i kadakel'in a manga walay, manga suled a mama enggu babay, manga ina, manga wata enggu manga kalupan sia sa dunia. Ugaid'a unut bun kanu entu na temala bun silan sa kapamungkaid. Ugaid'a sia kanu mangauma a timpu na makatalima bun silan sa uyag-uyag a da taman nin. 31 Ka nia nin man kabantang na kanu mangauma ba a entu a timpu na madakel kanu manga taw saguna a nakatagu sa unan i makatagu silan sa ulian enggu su manga nakatagu menem sa ulian a taw saguna na makatagu menem silan sa unan."

Su Nauli den a Kinapayag'u Isa al-Masih pantag kanu Kapatay nin
(*Mataya 20:17-19; Luk 18:31-34*)

32 Na kanu sia silan sa lalan 'bpawang sa Awrusalim na 'bpangunanan su Isa al-Masih kanilan a 'gkangagaip su 'bpamangunut sa lekanin enggu 'gkangagilekan su manga taw a pedtundug kanilan. Na inisenggay nu Isa al-Masih su sapulu enggu dua a pinamili nin ka linudsuan nin menem edtalu kanilan su ngin i natatalanged a manggula nin lu sa Awrusalim
33 sa nia nin pidtalu na "Ilay nu, nia tanu den sa lalan a ipebpawang sa Awrusalim na su Kaka nu Manusia na ipalad lu kanu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu lu kanu manga gulu nu pangitaban ka sugaten nilan sa kawagib sa dait a matay sekanin. Na ipalad'ilan sekanin kanu manga dikena-Yahudi. 34 Na pagumpaken nilan enggu panudan nilan

---

^x 10:29 **Mapia a Tutuma** Na nia ba su katigan pantag kanu kapendatu nu Kadenan a inipayag'u Isa al-Masih. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Markus 10

enggu pamadasan nilan taman sa imatayan nilan sekanin. Ugaid'a kanu ikatelu nin gay na embibiag sekanin 'bpaluman."

Su Kanggihad kanu Ginawa

(Mataya 20:20-28)

³⁵Na sinemupeg kanu Isa al-Masih si Yakub enggu si Yuhan a manga wata ni Zabidi ka nia nilan pidtalu lun na "Gulu, aden 'gkapangeni nami sa leka, u mapakay bu na inggay nengka sa lekami su apia ngin a pangenin nami sa leka." ³⁶Na nia mambu inidsa nu Isa al-Masih kanilan na "Ngin i 'gkalinian nu ba a entu a inggay ku sa lekanu?" ³⁷Na nia nilan inisawal sa lekanin na "Endaw i kandatu nengka na papagagayan kami lu kanu ubay nengka, sakataw i tampal sa kawanan, sakataw menem i tampal sa biwang'engka." ³⁸Ugaid'a nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Di nu 'gkatuntayan u ngin i 'bpangenin nu a nan! Ngintu, makatika kanu minem kanu tagayan^y a 'bpangineman ku udi na makagaga kanu mapasalawat kanu salawat^z a ipedsalawat sa laki?" ³⁹Daka nia nilan inisawal sa lekanin na "Uway, magaga nami." Na nia menem pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Kaineman nu su tagayan a 'bpangineman ku enggu kasalawatan kanu sa salawat a inisalawat sa laki ⁴⁰ugaid'a atag menem sa u entain i makapagagayan kanu tampal sa kawanan ku enggu kanu biwang ku na dikena saki i pegkakataw sa entu ugaid'a inadil den i entu kanu manga taw a inadilan lun."

⁴¹Na guna makineg'u sapulu kataw pan a 'bpamangunut lun su entu na nasakit i ginawa nilan kani Yakub enggu Yuhan. ⁴²Daka tinawag'u Isa al-Masih su sapulu enggu dua a 'bpamangunut lun ka nia nin pidtalu kanilan na "Katawan nu na su manga taw a ipedtimbang a datu kanu manga bangsa na sangat a pendatuan nilan su manga taw nilan enggu sangat a ipebpagilay nilan su kabagel'ilan kanilan. ⁴³Ugaid'a nia dait na dikena maitu sia sa lekanu ka nia pan mula na apia entain sa lekanu i miug mabaluy a balapantag a taw na dait a mabaluy a panunugun. ⁴⁴Na apia entain menem i kiugan nin a mabaluy a mapulu na dait a mabaluy bun a ulipen nu langun nu taw. ⁴⁵Kagina apia man su Kaka nu Manusia na dikena nia nin kinasia i pedtalagadan sekanin ka nia nin kinasia na

^y 10:38 Su tagayan na nia nin maena sia na kamalayaan.

^z 10:38 Su salawat na nia nin maena sia na kapatay.

sekanin i pedtalagad taman sa inggihad'in i umul'in asal'a maaun su madakel a taw."

Su Kinailay nu Mama a Di Pakailay a Bedtuan sa Bartimayus

(Mataya 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶Na nakauma su Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut sa lekanin sa dalepa a Yariku. Na guna den silan penganat lu kaped'u madakel a taw na aden mama a di pakailay a bedtuan sa Bartimayus a wata nu bedtuan sa Timayus. 'Bpagagayan sekanin lu kanu ligid'u lalan a 'bpamangeni. ⁴⁷Na guna nin makineg i 'bpagukit su taw sa Nasarit a su Isa na inilalis'in mamikal edtalu i "Tupu nu Daud^a a su Isa, ikalimu aku nengka pan!" ⁴⁸Na madakel i sinemapal sa lekanin sa temelen sekanin sa kabpelalis'in ugaid'a makin nin pinakatanug su kinalalis'in sa "Tupu nu Daud, ikalimu aku nengka pan!" ⁴⁹Daka mibpalen su Isa al-Masih ka nia nin pidtalu na "Tawag'u sekanin." Na tinawag'ilan mambu su mama a di pakailay sa nia nilan pidtalu lun na "Pedtawagen ka nin, tindeg ka enggu embageli ka i manggiginawa nengka." ⁵⁰Na inidtug'in mamagayas su lambung'in ka mibpakulut edtindeg ka linemulud kanu Isa al-Masih. ⁵¹Daka inidsan sekanin nu Isa al-Masih sa "Ngin i 'gkalinian nengka a enggulan ku sa leka?" Na nia nin inisawal sa lekanin na "Gulu, nia ku 'gkalinian na makailay aku." ⁵²Na nia mambu pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Ganat ka den ka su salig'engka i napagkapia sa leka." Na kanu entu demun ba na nakailay su mama taman sa pidtatanggungan nin su Isa al-Masih kanu kabpelalakaw nin.

Su Kinauma nu Isa al-Masih sa Awrusalim

(Mataya 21:1-10; Luk 19:28-38; Yuhan 12:12-19)

11 ¹Na guna su pakasupeg den silan sa Awrusalim na nakauma silan masupeg lu kanu dalepa a Bitpaig enggu Bitani lu kanu Palaw nu Ulibus.^b Na sinemugu su Isa al-Masih sa dua kataw kanu 'bpamangunut lun ²sa nia nin pidtalu kanu dua kataw a entu na "Lu kanu kanu dalepa

^a 10:47 Su **Daud** a nia na sekanin bun su Nabi Daud.

^b 11:1 **Palaw nu Ulibus** Binedtuan sa ulibus su nia a palaw sabap sa madakel i manga kayu nin a ulibus. Su kayu a nia na sia kanu manga taw a Hibru na masela a benal i katagan nin kagina isa i nia kanu 'bpangenken nilan enggu nia bun ba i 'bpagumbalen nilan a lana. Nia bun ba i 'bpagusalen nilan a ipedtanggung sa palitan.

Markus 11

a nan sa 'gkasangunan nu ka endaw i kaludep'u lu ba na mailay nu i manguda a kimar a iniketan a dala pamun kagkudai. Na bekali nu ka tundan nu sia. ³Na amaika aden midsa sa lekanu sa 'Nginan ka penggulan nu i nan?' na nia nu isumpat na 'Nasisita nu Mapulu su nia, ipambalingan nin bun sia mangagan.' ”

⁴Daka ginemanat den su dua kataw a sinugu nu Isa al-Masih. Na natun nilan mambu su manguda a entu a kimar a lu iniketan kanu sumangan nu dalepa lu tampal kanu lalan. Na binekalan nilan. ⁵Na su ped kanu manga taw a pedtindeg lu na minidsa kanilan sa “Ngin i penggulan nu a nan ka pembekalan nu i manguda a nan a kimar?” ⁶Daka pidtalu nilan kanilan su ngin i pidtalu nu Isa al-Masih na sinugutan mambu silan nu manga taw sa makaganat. ⁷Na tinundan nilan den mambu su manguda a entu a kimar lu kanu Isa al-Masih. Na inampisan nilan kanu manga lambung'ilan entu pan ka pigkudan nu Isa al-Masih. ⁸Na madakel kanu taw i minelat sa manga lambung'ilan lu kanu lalan enggu su ped menem na nia nilan inibetad kanu lalan na manga laun na kayu^c a lu nilan bun ba pinangua kanu ligid'u lalan. ⁹Na su 'gkangauna enggu su manga pedtundug kanu Isa al-Masih na ibpamelalis'ilan i

“Pugin su Kadenan!^d Palihalan su pakauma a sinugu nu Kadenan!

¹⁰ Palihalan su pakauma a kandatu nu tupu nu kaapuan tanu a su Daud!

Pugin su Kadenan a lu sa sulega!”^e

¹¹Na guna su nakauma den su Isa al-Masih sa Awrusalim na linemudep sekanin lu kanu Suti a 'Bpagagaman. Na guna nin den mapangingilay su langun nu lu ba na mimbalingan su Isa al-Masih lu sa Bitani a kaped'in su sapulu enggu dua a pinamili nin kagina pedsukilep den.

---

^c 11:8 minelat sa lambung enggu inibetad kanu lalan su manga laun na kayu Pinggula nu manga taw i entu a tanda na kapedsakaw-sakaw nilan kanu Isa al-Masih enggu kapebpugi nilan lun.

^d 11:9 Pugin su Kadenan! Sa basa a Hibru na *Usana* a nia nin maena na *Kalipuasan saguna!* Sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na pedsengalen nilan su nia kanu timpu na Kanduli nu Kalipuas.

^e 11:10 Na natuman den sia ba su nakadalem kanu Ikadua a Kitab'u Nabi Samuil 7 ayat 11 taman sa 13 a mana su inibpasad'u Kadenan kanu Nabi Daud. Nia nin inibpasad na ibetad'in a datu su sakataw a tupu nu Daud enggu endatu su entu taman sa taman.

Su Kinasinta nu Isa al-Masih kanu Kayu a Igus

(Mataya 21:18-19)

¹²Na kanu temundug a gay kanu kinaganat'ilan sa Bitani embalingan sa Awrusalim na 'gkagutem su Isa al-Masih. ¹³Na aden nasandeng'in a launen a kayu a igus^f na linemu sekanin ka inilay nin u aden matun nin a unga. Ugaid'a guna su linemu sekanin na dala natun nin ka laun bu sabap sa dikena timpu na igus. ¹⁴Na nia nin pidtalu kanu kayu a igus na "Iganat saguna na di ka den munga taman sa taman." Na nakineg'u 'bpamangunut lun su entu.

Su Kinapamugaw nu Isa al-Masih kanu manga Padagang lu kanu Suti a 'Bpagagaman

(Mataya 21:12-17; Luk 19:45-48; Yuhan 2:13-22)

¹⁵Na guna silan makauma sa Awrusalim na namagayas sekanin lemudep lu kanu lama-lama nu Suti a 'Bpagagaman ka pinamugaw nin su manga padagang^g enggu su manga 'bpamamasa lu. Na pinamangkulat'in bun su manga lamisan nu 'bpamanambi sa kuleta enggu su manga ayanan nu manga pendagang sa manga malapati. ¹⁶Na apia entain na da nin den suguti sa makaukit'ilan pan su manga dagangan nilan lu kanu lama-lama nu Suti a 'Bpagagaman. ¹⁷Na namandu sekanin kanilan sa nia nin pidtalu na "Dikena ba nia nakadalem kanu kitab na 'Su walay ku na bedtuan sa walay a kapangeni-ngenian nu langun nu bangsa'^h? Ugaid'a inumbal'u a salag'u manga tanegkawn."ⁱ ¹⁸Na guna makineg'u manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban su pantag kanu entu na 'bpapangilayn nilan i ukit a kaimatay nilan kanu Isa al-Masih

---

^f 11:13 **kayu a igus** Inidsinta nu Isa al-Masih su nia a kayu kagina da unga nin kanu timpu a nasisita nu Isa al-Masih su unga nin. Su nia a kayu na amaika launen den na nia dait na aden den unga nin a apia paidu bu. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^g 11:15 Su **manga padagang** a nia na nia nilan pendagangen na langun na 'bpagusalen sa kapegkurban lu kanu Suti a 'Bpagagaman a mana su manga binatang, lana, timus enggu ig'a unga na ubas.

^h 11:17 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 56 ayat 7.

ⁱ 11:17 Su **manga tanegkawn** sia na su manga padagang a entu. Nabetduan silan sa manga tanegkawn kagina pedtalimbuten nilan su manga taw sa ukit a kapebpasa nilan kanu manga dagangan nilan sa subela i kapulu na alaga nin.

Markus 11

kagina 'gkagilekan silan sa lekanin ka sangat a 'gkagaipan nu madakel a taw su panduan nin. ¹⁹Na guna su pedsukilep den na ginanatan menem'u Isa al-Masih apeg'u 'bpamangunut lun su siudad a entu.

Su Kasalig sa Kadenan sa dala Kandua-dua nin

(Mataya 21:20-22)

²⁰Na kanu kapembalingan nilan sa Awrusalim kanu temundug a gay na nailay nilan su kayu a igus a nagangu den taman kanu dalid'in. ²¹Na nagkalendem'i Pitru su pidtalu nu Isa al-Masih kanu kayu a entu, na daka pidtalu nin kanu Isa al-Masih i "Gulu, ilay ka! Su kayu a igus a inidsinta nengka na nalanes."

²²Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Salig kanu kanu Kadenan. ²³Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i apia entain i edtalun nin kanu palaw a nia i 'Sapat ka su ginawa nengka ka idtug'engka lu kanu lagat' sa dala kandua-dua nu atay nu taw a entu ugaid'a nia pan mula na palitialan nin i tumanen nu Kadenan su entu na matuman man. ²⁴Kagina ka maitu na pedtalun ku sa lekanu i langun na ipangeni-ngeni nu na salig kanu sa matalima nu den su entu ka saben-sabenal a matuman man. ²⁵Na uman kanu mangeni-ngeni na amaika aden nakasakit sa ginawa nu na ampun nu muna ka enggu ampunen bun nu *Ama nu a lu sa sulega su manga dusa nu. ²⁶Ugaid'a amaika di kanu mampun na di kanu bun ampunen nu Ama nu a lu sa sulega."^j

Su Kinabatalu kanu Kawagib'u Isa al-Masih

(Mataya 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷Na mimbalingan menem silan sa Awrusalim. Na kanu kapendadalakaw nu Isa al-Masih lu kanu lama-lama nu Suti a 'Bpagagaman na sinupegan sekanin nu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban taman den kanu 'gkangaunutan nu manga Yahudi. ²⁸Na nia nilan inidsa sa lekanin na "Ngin i kawagib'engka sa kapenggula nengka sa langun nu nia? Entain i minenggay sa leka sa kawagib sa kapenggula nengka sa langun nu nia?"

---

^j 11:26 Su nia a ayat na dili mailay kanu ped a danden a nakasulat ugaid'a matun i nia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 6 ayat 15 sia kanu Kitab Injil.

Markus 11, 12

²⁹Ugaid'a nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Satiman mambu i idsa ku sa lekanu. Na sawal'u, entu pan ka edtalun ku sa lekanu u endaw nakabpun su kawagib ku sa kapenggula ku kanu langun nu nia. ³⁰Na edtalu nu sa laki, ngintu, su kinapanalawat'u Yahiya na ebpun sa Kadenan atawa ka kanu manusia bu?" ³¹Na mimbibitalai silan sa nia pidtalu nu uman i isa na "Amaika nia tanu edtalun i ebpun sa Kadenan na idsa nin sa lekitanu u ngintu ka da tanu palitiayi su Yahiya. ³²Ugaid'a di tanu bun madtalu i ebpun bu sa manusia."

Na 'gkagilekan silan kanu manga taw sabap sa 'bpalititalan nilan i saben-sabenal a nabi su Yahiya. ³³Daka nia nilan bu nakasumpat kanu Isa al-Masih na "Di nami katawan." Na nia mambu pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Amaika maitu na di ku bun edtalun sa lekanu u endaw nakabpun su kawagib ku sa kapenggula ku sa langun nu nia."

Su Pakenalan pantag kanu Patutuludu sa Pamumulanen a di Kasaligan

(Mataya 21:33-46; Luk 20:9-19)

12 ¹Daka linudsuan nu Isa al-Masih embitala su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban taman den kanu 'gkangaunutan nu manga Yahudi sa ukit a manga pakenalan sa nia nin pidtalu na "Aden kun mama a namumulan sa ubas. Na inalad'in su entu enggu inumbalan nin sa lupitan na ubas enggu pinatindegan nin sa 'bpanandengan.^k Entu pan ka inipatuludu nin kanu manga 'bpangangawid ka linemu sa mawatan a dalepa. ²Na guna su nauma den su kapegkasabpet na sinemugu sekanin kanu ulipen nin lu kanu manga pinatuludu nin a 'bpangangawid asal'a makua nin kanilan su umun nin kanu pamumulanen nin. ³Ugaid'a sinigkem'ilan su ulipen ka pinametay nilan taman sa pinauli nilan a dala nakua nin. ⁴Na sinemugu menem sekanin 'bpaluman sa ulipen nin lu kanilan. Na su nia na pinametay nilan sia sa ulu enggu pinagkaya nilan pan. ⁵Daka sinemugu menem sekanin 'bpaluman sa ulipen nin. Na su nia na inimatayan nilan. Na madakel pan i ped a sinugu nin, su ped kanu entu na pinametay nilan enggu su

^k 12:1 'bpanandengan Malambeg su nia enggu nia katatapan a kinaumbal lun na pinapamaguntul a mangasela a watu. Lu kanu untul'in na nia katatapan na aden manaut a balung-balung'in. 'Bpagusalen i nia a 'bpanandengan nu pedtameng kanu pamumulanen asal'a mailay nin su apia entain a manegkaw lun enggu manga talaw a binatang a lemudep kanu pamumulanen.

Markus 12

ped menem na inimatayan nilan. ⁶Na aden pamun sakataw a nasama sa lekanin, su wata nin a mama a pinadtaya. Na guna su maitu na entu den ba i sinugu nin lu kanilan sa nia nin 'gkadtalu kanu ginawa nin na 'Pagadatan nilan su wata ku a nia.' ⁷Ugaid'a su manga 'bpangangawid na endaw i kinailay nilan kanu wata nu kigkuan a pakauma na nia nilan pidtalu kanu uman i isa kanilan na 'Sia kanu ka nia den su pebpsukan, imatayan tanu sekanin ka enggu tanu makua su ipebpsuka lun a nia.' ⁸Daka sinigkem'ilan su wata nu kigkuan kanu pamumulanen a entu ka inimatayan nilan entu pan ka inidtug'ilan lu kanu liu nu pamumulanen.

⁹"Na ngin basi i enggulan nu kigkuan kanu pamumulanen a entu? Na lemu sekanin ka pangimatayan nin su manga 'bpangangawid enggu ipatuludu nin sa ped su pamumulanen a entu a ubas. ¹⁰⁻¹¹Ngintu, da nu pamun mabatia su nakadalem kanu kitab a

'Su watu a inendan nu manga panday na walay na entu bun ba su nabaluy a balapantag kanu langun nu watu^l nu walay.

Su Kadenan i migkahanda sa entu a nanggula.

Sangat a makagaip-gaip kanu mata nu uman i isa su entu a kahanda nu Kadenan?'^m

¹²Daka kiugan semigkem'u manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban taman den kanu 'gkangaunutan su Isa al-Masih kagina naimamanan nilan i silan i pedtumbuken nin kanu entu a pakenalan nin. Ugaid'a 'gkagilekan silan kanu madakel a taw tembu ginanatan nilan den sekanin.

Su Kinabatalu kanu Isa al-Masih makapantag kanu Kapembayad sa Buwis

(Mataya 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³Na sinemugu silan sa manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu manga taw nu Hirud ka enggu nilan 'gkadulatan su Isa al-Masih

---

^l **12:10-11 balapantag kanu langun nu watu** Nia nin maena na su watu a nia na nabaluy a mabagel sa langun kanu edsiap-siapan nu udsadan nu walay. Su manga taw kanu entu a timpu na nia nilan ukit kanu kapembalay nilan na pebpatpasagin nilan su mangasela a watu ka entu ba i 'bpagusalen nilan a kasangkapan sa kapembalay nilan. Dait a mabagel a benal su watu a usalen kanu udsadan nu walay asal'a mabagel bun su walay. Nia ba a ibaratan a pedtalun nu Isa al-Masih na pantag demun kanu ginawa nin ka sekanin man i binaluy nu Kadenan a mabagel a udsadan nu lumpukan nu langun nu 'bpamaginugut kanu Kadenan.

^m **12:10-11** Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 118 ayat 22 taman sa 23 sia kanu Kitab Zabur.

Markus 12

sia kanu kadtalu nin. ¹⁴Na guna den silan makauma na pidtalu nilan kanu Isa al-Masih i “Gulu, katawan nami i matidtu ka enggu di ka mapambidaya a taw. Dikena nengka ’bpagilayn su malatabat’u taw ugaid’a ibpamandu nengka su lalan kanu Kadenan sia luyud kanu bantang. Na ngintu, wagib sa lekitanu a manga Yahudi i mayad sa buwis kanu Sultanⁿ sa Ruma atawa ka dili? ¹⁵Ngintu, dait ba a mayad tanu atawa ka dili?” Ugaid’a katawan nin i ’bpamagigiling bu silan daka nia nin pidtalu kanilan na “Nginan ka pembatalun aku nu? Pananggiti aku nu sia sa kuleta a sinsiliu^o ka ilayn ku.” ¹⁶Daka pinananggitan nilan sekanin sa satiman. Na inidsan nin silan sa “Entain i kipalas sa nia enggu entain i kingala lun?” Na nia nilan inisawal na “Kanu Sultan sa Ruma.” ¹⁷Na nia mambu pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Inggay nu kanu Sultan su ngin i kanu Sultan enggu kanu Kadenan su ngin i kanu Kadenan.” Na sangat a nangagaip silan sa lekanin.

Su Kinabatalu nu manga Sadusiyu kanu Isa al-Masih makapantag kanu Kambibiag ’Bpaluman

(Mataya 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸Na aden manga taw a lusud kanu lumpukan a Sadusiyu a pedtalu sa dala kambibiag ’bpaluman nu namamatay. Na sinupegan nilan su Isa al-Masih ka inidsa nilan lun i ¹⁹“Gulu, nia inisulat’u Nabi Musa sa lekitanu na amaika matay su mama a dala makamuliataw kanu kaluma nin na dait a pangaluman nu suled’in su balu nin a entu. Na su mambata nilan na mabaluy a wata nu suled’in a entu a minatay. ²⁰Na aden pitu kataw a edsusuled a mama. Na su kaka sa langun na nangaluma ugaid’a minatay sekanin a dala makamuliataw. ²¹Daka pinangaluma nu ikadua a suled’ilan su balu nu suled’ilan a entu ugaid’a minatay bun sekanin a dala

ⁿ 12:14 **Sultan** Na sia sa basa a Latin na *Kaisar*. Kaisar i ipenggelal’u manga taw sa Ruma kanu manga sultan nilan.

^o 12:15 **kuleta a sinsiliu** Su kuleta a nia na nia nin ngala na *dinarius*. Nia ba i kuleta nu manga taw sa Ruma kanu entu a timpu. Na su kuleta a nia na pilak enggu inukilan kanu palas’u Sultan sa Ruma. Nia ba i ’bpagusalen nu manga taw a Yahudi sa kapembayad’ilan sa buwis lu kanu gubilnu nu Ruma. Ugaid’a di ’gkalilinian nu manga taw a Yahudi a lusud kanu lumpukan a Parisiyu su kabayad sa buwis kanu Sultan sa Ruma a pendatu kanu dalepa nilan a Israil kanu entu a timpu. Na amaika nia makasumpat’u Isa al-Masih kanu idsa nilan i “Dait a mayad sa buwis” na malipunget sa lekanin su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu, na amaika menem ka nia makasumpat’u Isa al-Masih kanilan i “Di dait a mayad sa buwis” na sigkemen menem sekanin nu gubilnu nu Ruma.

Markus 12

makamuliataw. Na maitu bun ba i nanggula nu ikatelu ²²taman kanu pitu kataw a entu a edsusuled ugaid'a minatay bun silan a dala makamuliataw. Nia mauli sa entu na minatay bun mambu su babay. ²³Na sia kanu kambibiag 'bpaluman nu namamatay na entain i kikaluma kanu babay a entu? Kagina nagkaluma nin langun su pitu kataw a entu a edsusuled." ²⁴Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Pakasibay kanu sabap sa di nu 'gkatuntayan su nakadalem kanu kitab enggu su kabarakat'u Kadenan. ²⁵Kagina kanu kambibiag 'bpaluman nu namamatay na dikena den 'bpangaluma su manga mama enggu dikena den 'bpangaluman su manga babay ka mana den silan manga *malaikat lu kanu sulega. ²⁶Ugaid'a makapantag menem sa u embibiag 'bpaluman su namamatay na ngintu, dala nu pamun mabatia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Musa su kinadtalu nu Kadenan sa lekanin lu kanu pegkalaw-kalaw a kayu? Sa nia nin kadtalu na 'Saki su Kadenan a pedsimban nu Ibrahim, Iskak enggu Yakub.'^p ²⁷Su namamatay^q na di den pakasimba kanu Kadenan ka su manga bibiag bu i pakasimba lun. Sangat a pakasibay kanu den a benal."

Su Balapantag sa Langun na manga Kasuguan

(Mataya 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸Na aden mambu sinemupeg a gulu nu pangitaban. Na nakineg'in su kapendadalawana nilan taman sa nadsuliman nin i nasawal silan nu Isa al-Masih sa mapia. Na inidsan nin su Isa al-Masih sa "Ngin i balapantag kanu langun nu kasuguan nu Kadenan?" ²⁹Na nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Nia balapantag sa langun na kasuguan na 'Pakikineg kanu a manga taw sa Israil: Su Kadenan tanu a Mapulu na kaisa-isa nin bu. ³⁰Ikalimu nengka sekanin sa senep kanu atay nengka, senep kanu ginawa nengka enggu kanu itungan nengka taman den kanu langun nu 'gkagaga nengka.'" ³¹Nia menem temundug na 'Ikalimu nengka su ped'engka sa mana bun su kakalimu nengka kanu ginawa nengka.'" ^sDala den ped a kasuguan a lemawan pan

---

^p 12:26 Saki su Kadenan a pedsimban nu Ibrahim, Iskak enggu Yakub Nia nin maena na apia dala den sia sa dunia su Nabi Ibrahim, Nabi Iskak enggu su Nabi Yakub na sia kanu adapan nu Kadenan lu sa sulega na bibiag bun silan. Pedsimba pamun silan kanu Kadenan sampay saguna. Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 3 ayat 6 sia kanu Kitab Taurat.

^q 12:27 Su namamatay Nia maena nu namamatay a nalabit'u Isa al-Masih sia na su manga taw a namakanaraka ka di den silan pakasimba kanu Kadenan.

^r 12:29-30 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 6 ayat 4 taman sa 5 sia kanu Kitab Taurat.

^s 12:31 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 19 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

Markus 12

kanu nia ba a manga kasuguan.”³² Na nia pidtalu nu gulu nu pangitaban sa lekanin na “Gulu, nakasugat ka kanu pidtalu nengka a nan, benal a kaisa-isa nin bu su Kadenan, dala den salakaw pan. ³³Na su kakalimu sa lekanin sa senep sa atay, senep sa itungan enggu kanu langun nu 'gkagaga nengka taman sa kakalimu kanu pagubay sa mana bun kanu kakalimu sa ginawa na labi lawan pan i kapia nin kanu langun nu manga kurban enggu su manga ped pan a ipegkurban a pedtutungen.”³⁴ Daka guna madsuliman nu Isa al-Masih i nakasumpat sa mapia su gulu nu pangitaban a entu na pidtalu nin sa lekanin i “Dikena ka bun mawatan kanu kapendatu nu Kadenan.” Na da den ba a entu nakatika pan midsa sa lekanin.

Su Kadtalulu nu manga Gulu nu Pangitaban pantag kanu Masih

(Mataya 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵Na kanu kabpamandu nu Isa al-Masih kanu manga taw lu kanu Suti a 'Bpagagaman na nia nin pidtalu na “Panun a entu ka nadtalulu nu manga gulu nu pangitaban i ‘Su Masih na tupu nu Daud’? ³⁶Kagina su Daud demun i midtalulu kanu kadtalulu a nia a ebpun kanu Suti a Ruh sa ‘Pidtalu nu Kadenan a Mapulu kanu Mapulu ku i “Ayan ka sia tampal kanu kawananan ku taman sa pasugiuden ku su manga kuntela nengka kanu palad’u ay nengka.”^t

³⁷Amaika su Daud ka nia nin kinatawag kanu Masih na Mapulu na panun basi a entu i kinadtupu nin lun?” Na 'gkalilinian gaid sekanin 'bpamakikineg’u madakel a taw lu.

Su Kinandaludaya nu manga Gulu nu Pangitaban kanu manga Balu

(Mataya 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸Na kanu kabpamandu nu Isa al-Masih na nia nin pidtalu na “Pangingati nu su manga gulu nu pangitaban a malilini lemambung^u kanu kapendadalakaw nilan asal’a kapagadatan silan nu manga

---

^t 12:36 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 110 ayat 1 sia kanu Kitab Zabur. Kanu nia ba a kitab na su Kadenan a Mapulu na ipembitala nin su Masih a pedtawagen nu Nabi Daud sa Mapulu nin apia nia nin kaaden i su Masih na embatan pan sia kanu tupu nu Nabi Daud.

^u 12:38 **malilini lemambung** Su manga gulu nu pangitaban na 'gkatasan a gulu silan sia kanu suga nu lambung’ilan. Na sia kanu adat-betad’ilan na amaika su taw ka nakalambung na nia nin maena na dait a pagadatan.

Markus 12, 13

taw lu kanu manga padian. ³⁹Na nia nilan kiugan na makapagagayan silan lu kanu 'bpagagayanan nu manga mapulu lu kanu manga pedsambayanan tanu a manga Yahudi enggu lu kanu manga pegkakanduli. ⁴⁰Na 'bpamagakalan nilan su manga balu a babay asal'a maakup-akup'ilan su manga kaaden nu entu a manga balu. Na 'bpangeni-ngeni silan sa malendu asal'a makapailay nilan i balaagama silan. Na silan ba a entu i makatalima sa labi lawan den i kapasang'in a kasiksan."

Su Kinaenggay nu Balu kanu Langun nu Aden sa lekanin

(Luk 21:1-4)

⁴¹Daka nagagayan su Isa al-Masih lu kanu kasangunan nu 'bpagulugan sa kuleta lu kanu Suti a 'Bpagagaman ka pedsusulimanen nin su madakel a taw a 'bpagulug lu ba. Na madakel a kawasa i 'bpagulug lu sa madakel a kuleta. ⁴²Na aden sinemupeg a miskinan a balu a babay ka minulug sa dua lad a sinsiliu a kuleta.^v ⁴³Daka tinawag'u Isa al-Masih su 'bpamangunut sa lekanin ka nia nin pidtalu kanilan na "Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i su miskinan a nia a balu na nia pan madakel i nakaulug'in lu kanu 'bpagulugan sa kuleta kumin kanu langun nu ped pan a 'bpagulug lu ba. ⁴⁴Kagina su inenggay nilan na subela bu nu kakawasan nilan ugaid'a su miskinan a nia na inenggay nin su langun nu aden sa lekanin a mana su langun nu kauyagan nin."

Su Kageba nu Suti a 'Bpagagaman

(Mataya 24:1-14; Luk 21:5-19)

13 ¹Na kanu kinaliu nu Isa al-Masih lu kanu Suti a 'Bpagagaman na nia pidtalu sa lekanin nu isa kanu 'bpamangunut lun makapantag kanu Suti a 'Bpagagaman na "Gulu, ilay ka, ngin den i kapia nin enggu kasela nin a manga walay i nan enggu su manga watu nin!" ²Na nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Su 'gkailay nengka ba a nan a mangasela a walay na apia satiman na dala mailay nengka lun a mamakapamaguntul a watu nin ka natalatantu a aden gemubal lun su langun nu entu."

---

^v 12:42 dua lad a sinsiliu a kuleta Su kuleta a entu a inenggay nu babay na manganaut enggu inumbal ebpun sa tumbaga. Isa i entu kanu manga kuleta a sinsiliu nu manga taw sa Ruma a inusal'u manga taw a Yahudi kanu entu a timpu. Mababa sa langun i alaga nu entu a kuleta.

Markus 13

³Na kanu kabpagagayan nu Isa al-Masih lu kanu Palaw nu Ulibus kanu 'gkasangulan nu Suti a 'Bpagagaman na tinalipulu sekanin midsa ni Pitru, Yakub, Yuhan enggu Anduk sa ⁴“Edtalu ka pan sa lekami u kanu i kanggula kanu entu ba enggu ngin i tanda sa manggula den su langun nu entu ba?” ⁵Daka nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na “Pangingati nu i dala makapasibay sa lekanu. ⁶Madakel i embuat a nia nilan edtalun na silan su Masih taman sa madakel i makapasibay nilan. ⁷Na u makakineg kanu den sa embubunua magidsan i masupeg enggu mawatan a dalepa, na da kanu magilek ka nasisita a manggula i entu ugaid'a dikena pamun i entu su kabangkit kanu dunia. ⁸Kagina embubunua pan su manga bangsa enggu embubunua pan su manga sultan. Na maaden su manga linug kanu madakel a dalepa enggu maaden bun su kanggutem. Ugaid'a ludsuan bu i nia nu kamalasaran a nia nin kalagidan na mana su masakit a 'bpelumpak kanu endaw demun i kabpeludsu pembata nu babay.

⁹“Na pangingat kanu ka ipalad kanu lu kanu 'bpamangukum enggu pamadasan kanu lu kanu pedsambayanan tanu a manga Yahudi. Na sabap sa laki na makukum kanu, na sia kanu kadtindeg'u lu kanu kaadapan nu manga gubildadul enggu manga sultan na makadsaksi kanu kanilan pantag sa laki ¹⁰ka su Mapia a Tutuma na dait man a makapayapat muna kanu langun nu bangsa. ¹¹Na uman kanu nilan sigkemen ka ipalad kanu sa kukuman na da kanu mangandam sa ngin i edtalun nu ugaid'a edtalu nu den u ngin i ipadtalu sa lekanu kanu entu ba a kutika kagina dikena man sekanu su pedtalu a entu ka su Suti a Ruh. ¹²Na kanu entu a manga timpu na su manga edtetebped sa pused na paimatayan nin su tebped'in sa pused a 'bpaginugut sa laki enggu maitu bun ba su ama na paimatayan nin su wata nin, na su manga wata menem na semungkang kanu manga lukes'ilan a 'bpamaginugut sa laki taman sa paimatayan nilan. ¹³Na sabap sa laki na kabensian kanu nu langun nu taw. Ugaid'a su taw a temigkel kanu paginugut'in sa laki taman sa kapupusan na entu ba i malipuas.

Su Timpu nu Dala Pagidsan nin a Kamalasaran

(Mataya 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴“Na u mailay nu den su pakangingilu a pakagiabu a edtindeg lu kanu di dait a edtindegan nin a punan a katagak kanu dalepa^w (na dait

---

^w 13:14 katagak kanu dalepa Su dalepa sia na su Suti a 'Bpagagaman lu sa dalepa a Awrusalim.

Markus 13

a katuntayan nu pembatia su pantag kanu nia) na su langun na taw sia sa Yudia na dait a malalaguy den silan mamagayas lu kanu manga palaw. ¹⁵Na su lu kanu liu nu walay nin na di den lemudep kanu walay asal'a kemua pan sa manga langun-taman nin. ¹⁶Na maitu bun su lu kanu 'bpangangawidan na di den dait a muli pan asal'a kemua bu sa lambung'in. ¹⁷Na duan-duan nin den su manga babay a magingay enggu paped susu sa wata kanu entu ba a manga timpu! ¹⁸Na ipangeni-ngeni nu i di manggula su entu kanu timpu na kambalat ¹⁹kagina kanu entu ba a manga timpu na temala su manga taw sa da idsan nin a kamalasaan. Su entu a kamalasaan na dala pagidsan nin iganat pan sa kinapangaden nu Kadenan kanu dunia sampay den saguna enggu di den a benal kabpalumanan su entu. ²⁰Ugaid'a sabap kanu manga taw a pinamili nu Kadenan na pigkahanda nin i pupusen nin den mangagan su entu ba a manga timpu kagina amaika dili na dala masama a bibiag a taw.

²¹"Na amaika aden edtalu sa lekanu sa 'Ilay nu, nia den su Masih' udi na 'Ilay nu, entu den sekanin!' na da kanu maginugut sa entu ²²kagina embubuat su manga 'bpamagigiling sa Masih enggu su manga 'bpenabi-nabi. Na enggalebek silan sa kangagaipan a kabarakatan asal'a makapasibay nilan su manga taw a pinamili nu Kadenan amaika magaga nilan. ²³Kagina ka maitu na pangingat kanu ka pidtalu ku den ba a nia sa lekanu su langun nu nia sa unan nu di pan 'gkanggula.

Su Kauma nu Kaka nu Manusia

(Mataya 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴"Ugaid'a kanu kaipus'u entu a kamalasaan sa kanu entu a manga timpu na endukilem su senang enggu su ulan-ulan na di den 'gkalinawag ²⁵enggu su manga bitun na mangaulug ganat kanu kawang-kawangan taman sa su langun nu lu sa kawang-kawangan^x na mangakuyung. ²⁶Entu pan ka mailay su Kaka nu Manusia a lu makasaleta kanu manga gabun a makauma sia sa dunia. Na mailay nu taw su kabarakat'in enggu su sigay nin. ²⁷Na sugun nin su manga malaikat ka ipalimud'in su manga pinamili nin kanu pat a pisuk'u dunia."

---

^x 13:25 su langun nu lu sa kawang-kawangan Sia sa basa a Grik na nia nin maena na manga bagel lu sa kawang-kawangan udi na su aden manga 'gkagaga nin lu sa kawang-kawangan.

Padtatapen su Kandiaga

(Mataya 24:32-44; Luk 21:29-33)

²⁸Nia pan pidtalu nu Isa al-Masih na “Ilay nu su kayu a igus. Endaw demun i kaleteb’u manga laun nin kanu manga sapak’in na katawan den i masupeg den su kabpanenang. ²⁹Na maitu bun ba u mailay nu den i manggula den su langun nu entu na katawan nu den i masupeg den a benal su kauma nin a mana san den sa bengawan i kasupeg’in.

³⁰Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i natalatantu a di matag makadalung su manga taw kanu nia a timpu taman sa di pan manggula su langun nu entu ba. ³¹Na madala den su langit enggu su lupa ugaid’a su manga kadtalu ku na di madala.

³²“Ugaid’a makapantag kanu gay udi na kutika nu kanggula kanu langun nu entu ba na dala isa bu a makataw lun nia tabia na su Ama bu. Apia su Tunggal’in na di nin katawan, maitu bun su manga malaikat’in lu sa sulega na di nilan bun katawan. ³³Kagina ka maitu na pangingat kanu enggu endiaga kanu kagina di nu katawan u kanu su kanggula sa entu. ³⁴Na mana bun su mama a linemu sa lalakawan a tinagak’in su walay nin ka inisalig’in su langun kanu manga ulipen nin. Na uman i isa na inenggan nin sa enggalebeken nin enggu inisugu nin kanu tameng’u bengawan i endiaga sekanin. ³⁵Na maitu kanu bun ba, endiaga kanu bun kagina di nu katawan u kanu i kauma nu Mapulu, basi sungu na gay udi na luk i gay udi na kakuku na manuk udi na katibuas i kauma nin. ³⁶Na apia makauma sekanin sa matekaw na di kanu nin kauman a pedtulug. ³⁷Na su pedtalun ku ba a nia sa lekanu na langkap den kanu langun: Endiaga kanu.”

Su Kinabubus sa Kamutan kanu Isa al-Masih unan nu Kapatay nin

(Mataya 26:1-5; Luk 22:1-2; Yuhan 11:45-53)

14 ¹Na dua gay bun den na mauma den su Kanduli nu Kalipuas^y enggu su Kanduli nu Pan a Dala Pakembang’in. Na su manga mapulu nu ’bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban na

---

^y **14:1 Kanduli nu Kalipuas** Su nia a kanduli na makapantag kanu kinalipuas’u manga taw a Israil kanu dalepa a Egypt kanu timpu nu Nabi Musa. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Markus 14

'bpagitungen nilan u panun i kasigkem'ilan kanu Isa al-Masih sa di kasipatan ka enggu nilan kaimatayan. ²Ugaid'a nia nilan pidtalu na "Dikena kanu timpu nu Kanduli a nia asal'a di mangaden sa kasamukan^z su manga taw."

(Mataya 26:6-13; Yuhan 12:1-8)

³Saleta mambu na lu su Isa al-Masih sa Bitani kanu walay nu mama a bedtuan sa Simiun a midsakit sa debpig paganay. Na kanu kapegkan nin na aden babay a nakauma a aden it'in a mapulu a benal i alaga nin a kamutan a lana na nardu^a a dala simbul'in. Nakabetad i entu kanu taguan a bedtuan sa alabastru.^b Na pinesa nin su pundu nu taguan a entu ka inibubus'in kanu ulu nu Isa al-Masih. ⁴Ugaid'a su ped kanu manga taw lu na nasakit i ginawa nilan sa nia nilan nadttalu kanu uman i isa na "Nginan ka pendalatan i mapulu a nan i alaga nin a kamutan? ⁵Mabpasa pan a benal i nan sa subela pan sa salagun a sukay nu taw. Na su pasa nin na inggay kanu manga miskinan." Daka dinaway nilan su babay.

⁶Ugaid'a nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Padtaday nu den sekanin. Nginan ka pedsamuken nu pan? Dait man su penggalebeken nin a nia sa laki. ⁷Na su manga miskinan na tatap'u bun silan 'gkadtgapeda na apia ngin a kutika na kanggalebekan nu silan sa mapia ugaid'a saki na dikena nu tatap madtagapeda. ⁸Na pinggula nin den ba a nia su ngin i taman a magaga nin sa ukit a kinabubus'in sa kamutan a lana kanu lawas ku unan nu kalebeng sa laki. ⁹Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i apia endaw ipangusiat kanu lusud'u dunia su Mapia a Tutuma na mapanudtul bun su pinggula nu babay a nia a tademan sa lekanin."

(Mataya 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰Daka si Yahuda Iskalia a isa bun kanu sapulu enggu dua a pinamili nin na linemu kanu manga mapulu nu 'bpamangurban ka

---

^z 14:2 **kasamukan** Na amaika sigkemen nu 'gkangaunutan su Isa al-Masih a mailay nu taw na malipunget silan a punan a kasamuk'ilan. Na su 'gkangaunutan na dili nilan 'gkalinian a aden samuk kanu timpu na Kanduli nilan kagina u aden samuk na silan i edtempuan nu gubilnu nu Ruma.

^a 14:3 Su **lana na nardu** na ebpun sa dalid'a pamulan a bedtuan sa nardu.

^b 14:3 Su **alabastru** na taguan a inumbal sa malemek a watu a bedtuan bun sa alabastru. Nia katatapan na malendu i lig'in enggu nia katatapan a ipembetad lun na kamutan. Amaika 'bpagusalen su dalem'in na pebpsan su pundu nin asal'a makua su dalem'in.

Markus 14

enggu nin matipu lu su Isa al-Masih. ¹¹Na napia a benal i ginawa nu manga mapulu nu 'bpamangurban guna nilan makineg su entu. Daka pibpasadan nilan si Yahuda sa enggan nilan sa kuleta. Na pibpapangilay den nu Yahuda i mapia a kutika a katipu nin kanu Isa al-Masih.

Su Kabpagadil sa Kapegkan kanu Kanduli nu Kalipuas (*Mataya 26:17-25; Luk 22:7-14; Luk 22:21-23; Yuhan 13:21-30*)

¹²Na kanu muna-muna a gay a kapegkan kanu pan a dala pakembang'in enggu su gay a kapegkurban sa manguda a bili-bili a Kanduli nu Kalipuas na inidsa nu 'bpamangunut kanu Isa al-Masih sa lekanin i "Endaw kami nengka kiugan a makapagadil sa makan kanu Kanduli nu Kalipuas?" ¹³Daka sinugu nu Isa al-Masih su dua kataw kanu 'bpamangunut lun sa nia nin pidtalu kanilan na "Lu kanu sa siudad ka aden lu mama a madsumbak'u a aden 'bpananggiten nin a binangga a aden ig'in. Na unut kanu den sa lekanin ¹⁴ka endaw sekanin lemudap a walay na edtalu nu kanu kigkuan kanu walay i 'Ibpagidsa nu Gulu u endaw kun i bilik a kakanan nin kanu Kanduli nu Kalipuas kaped'u 'bpamangunut sa lekanin.' ¹⁵Daka ipailay nin sa lekanu su maulad a bilik lu sa pulu a aden den langun-taman nin enggu naadil den. Na lu nu ba adil su pegken tanu." ¹⁶Na linemu den mambu su dua kataw a entu a sinugu nin kanu siudad na natun nilan mambu su langun nu entu a mana bun su pidtalu nu Isa al-Masih. Daka inadil'ilan den lu ba su pegken nilan kanu Kanduli nu Kalipuas.

Su Kinapayag'u Isa al-Masih makapantag kanu Katipu sa lekanin

¹⁷Na kanu kinagkagabi na nakauma su Isa al-Masih apeg'u sapulu enggu dua a 'bpamangunut lun. ¹⁸Daka kanu kapegkan nilan na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i isa sa lekanu a kaped ku bun pegkan saguna i temipu sa laki." ¹⁹Na nalidu a benal i ginawa nilan taman sa nia nadtalu nu uman i isa kanu Isa al-Masih na "Natalatantu a dikena saki su entu." ²⁰Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Isa bun sekanin sa lekanu a sapulu enggu dua, su kaped ku pedsumbuk sa pan kanu ladia. ²¹Na dait man a matay su Kaka nu Manusia a mana bun su nakasulat pantag sa lekanin

sia kanu kitab.^c Ugaid'a duan-duan nin den su taw a entu a temipu kanu Kaka nu Manusia! Nia pan tinemu sa lekanin i dala den embata."

Su Pasad'u Isa al-Masih kanu Nauli den a Kinagabi nin

(Mataya 26:26-29; Luk 22:15-20; 1 Kurintu 11:23-25)

²²Na kanu kapegkan nilan na kinemua su Isa al-Masih sa pan. Endaw i kinadsukul-sukul'in lun enggu kinapugi nin kanu Kadenan na pidtebi-tebi nin ka inenggay nin kanilan sa nia nin pidtalu na "Kua nu su nia ka nia ba su badan ku." ²³Na kinemua menem sekanin sa tagayan a aden ig'a ubas'in enggu midsukul-sukul kanu Kadenan. Entu pan ka inenggay nin kanilan. Na mininem mambu silan langun kanu entu ba. ²⁴Na nia nin pidtalu kanilan na "Nia ba su lugu ku a minalut kanu kapasadan nu Kadenan a ipatuga sabap kanu madakel a taw. ²⁵Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i di aku den minem 'bpaluman sa ig'a ubas taman sa kanu gay a inemen ku su entu a binagu den lu kanu kapendatu nu Kadenan."

Su Kinadtalu nu Isa al-Masih makapantag kanu Kakias lun ni Pitru

(Mataya 26:30-35; Luk 22:31-34; Yuhan 13:36-38)

²⁶Na guna silan makapasad edsengal sa kapugi kanu Kadenan na linemu silan kanu Palaw nu Ulibus. ²⁷Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Langun nu na temagak sa laki a mana bun su kadtalu nu Kadenan a nakadalem kanu kitab a

'Imatayan ku su pedtuganul kanu manga *bili-bili na amaika maitu na mamakadsambal silan.'^d

²⁸Ugaid'a ulian nu kapambibiag sa laki 'bpaluman na muna aku sa lekanu lu sa Galili." ²⁹Na pidtalu ni Pitru sa lekanin i "Apia langun nilan na temagak sa leka ugaid'a mana i saki na dili." ³⁰Na nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Saben-sabenal a pedtalun ku sa leka i kanu nia bun ba a magabi na ikias aku nengka sa makatelu bagu kemuku sa makadua su manuk a kalasan." ³¹Ugaid'a mabagel a benal i kinadtalu ni Pitru sa "Apia nia nin pan kaaden i ipatay ku na di ku seka ikias." Na langun nilan na maitu bun ba i pidtalu nin.

^c 14:20-21 Su nakasulat pantag kanu Isa al-Masih na mailay kanu Manga Sengal 41 ayat 9 sia kanu Kitab Zabur.

^d 14:27 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Zakaria 13 ayat 7.

Su Kinapangeni-ngeni nu Isa al-Masih lu sa Gitsimani

(Mataya 26:36-46; Luk 22:39-46)

³²Na kanu kinauma nilan kanu pamumulanan a bedtuan sa Gitsimani^e na pinapagagayan nu Isa al-Masih su 'bpamangunut lun sa nia nin pidtalu kanilan na "Sia kanu demun ba gagalu na kabpangeni-ngeni ku." ³³Na pinaunut'in su telu kataw kanilan a si Pitru, si Yakub enggu si Yuhan. Na lu den ba linemudsu masimuket enggu malasay a benal su manggiginawa nin. ³⁴Daka nia nin pidtalu kanilan na "Gkalidu a benal i ginawa ku a mana su ipatay ku den. Sia kanu demun ba ka endiaga kanu." ³⁵Na nakatangka bu sekanin sa paidu na nakasugiud sekanin mangeni-ngeni sa amaika mapakay na malipus sekanin kanu timpu a entu ³⁶sa nia nin pidtalu na "Ama, *Ama ku, langun-langun na magaga nengka. Iawa nengka pan sa laki su kamalasaran^f a nia a pakatingguma sa laki ugaid'a apia ka maitu na dikena su kiug'u ginawa ku i kaunutan ka su kahanda nengka bun i matuman."

³⁷Na guna sekanin embalingan lu kanu telu kataw na nia nin nauman na pedtulug silan. Daka nia nin pidtalu kani Pitru a bedtuan bun sa Simiun na "Nginan, pedtulug ka Simiun? Nginan, di ka demun makandiaga sa apia sakauras bu? ³⁸Endiaga kanu enggu pangeni-ngeni kanu asal'a di kanu masasat ka di man pegkiug 'gkasasat su ginawa ugaid'a malubay su badan." ³⁹Na ginanatan nin menem silan 'bpaluman ka nangani-ngeni sa maitu bun ba sa pangeni-ngeni nin a entu. ⁴⁰Na mimbalingan menem sekanin na nauman nin den menem silan a pedtulug kagina pedtulatuden a benal silan. Daka dili nilan 'gkatawan u ngin i edtalun nilan sa lekanin. ⁴¹Na kanu ikatelu a kinambalingan nu Isa al-Masih na pidtalu nin kanilan i "Nginan, pedtulug kanu enggu 'bpangintelenen kanu pamun besen? Nia nu kataw na mawatan pamun su kutika? Ilay nu, masupeg den a benal su kutika a ipalad su Kaka nu Manusia kanu manga baladusa. ⁴²Embangun kanu den ka su pedtipu sa laki na masupeg den a benal na entanu den ka alawn tanu sekanin."

^e 14:32 Su kadtalu a Gitsimani na basa a Grik a nia nin maena na *lupitan na lana*.

^f 14:36 Su kamalasaran sia na sia sa basa a Grik na nia nin maena na *tagayan*.

Su Kinasigkem kanu Isa al-Masih

(Mataya 26:47-56; Luk 22:47-53; Yuhan 18:3-12)

⁴³Na kanu entu demun ba a kapedtalu nin a entu na nakauma si Yahuda a isa kanu sapulu enggu dua a pinamili nin. Kaped'in su madakel a taw a aden it'in a manga sundang enggu manga ibpametay ka sinugu silan nu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban taman den kanu 'gkangaunutan nu manga Yahudi. ⁴⁴Na su pedtipu na inenggan nin sa sinial su manga ped'in sa nia nin pidtalu na "U entain su salamen ku sa sium na sekanin su mama. Sigkem'u enggu pagunungi nu sa mapia sa kait'u lun." ⁴⁵Na endaw demun i kinauma ni Yahuda na sinupegan nin su Isa al-Masih sa nia nin pidtalu na "Salam, Gulu!" Entu pan ka sinium'in. ⁴⁶Daka kinua sekanin nu manga kaped'i Yahuda ka sinigkem'ilan. ⁴⁷Ugaid'a isa kanu 'bpamedtindeg lu kanu ubay nu Isa al-Masih i binindas'in su guluk'in ka tinimbas'in su ulipen nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Na nia nasugat na su tangila nin taman sa nakabpitas su entu. ⁴⁸Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Nginan, ribildi aku ka sinemia kanu a minit pan sa manga sundang enggu manga ibpametay sa kasigkem'u sa laki? ⁴⁹Uman gay na kaped aku nu bun lu kanu Suti a 'Bpagagaman kanu kabpamandu ku inunta na di aku nu bun pedsigkemen. Ugaid'a dait man a manggula su nia ka enggu matuman su nakadalem kanu kitab." ⁵⁰Daka langun nu manga tagapeda nu Isa al-Masih na midtatalaguy ka tinagak'ilan sekanin.

⁵¹Na aden isa a manguda a mama a dala balegkas'in nia tabia na kayab bu a nakabaus kanu lawas'in na pidtatanggungan nin su Isa al-Masih. Na sinigkem'u manga taw sekanin ⁵²ugaid'a nakadtalaguy sekanin a nakagkawas-kawas kagina natabun nin su kayab'in.

Su Kinaadap kanu Isa al-Masih

lu kanu Mapulu sa Langun nu 'Bpamangurban

(Mataya 26:57-68; Luk 22:54-55; Luk 22:63-71;

Yuhan 18:13-14; Yuhan 18:19-24)

⁵³Na iniadap'ilan den su Isa al-Masih lu kanu mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Na mindidilimudan mambu lu ba su langun nu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su 'gkangaunutan nu manga Yahudi taman den kanu manga gulu nu pangitaban. ⁵⁴Saleta mambu

na pidtatanggungan ni Pitru su Isa al-Masih taman den lu kanu ludep'u lama-lama nu tulugan nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban ugaid'a lu sekanin sa mawatan. Na nagagayan sekanin kaped'u manga panunugun lu kanu ubay nu apuy ka midtilalang.

⁵⁵Na su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su langun den nu 'bpamangukum^g na nangilay silan sa manga taw a makadsaksi sungkang kanu Isa al-Masih asal'a kapaimatayan nilan sekanin ugaid'a dala natun nilan. ⁵⁶Kagina madakel den man i midsaksi sa lekanin sa dikena benal ugaid'a dala pamagayun su inidsaksi nilan. ⁵⁷Na aden pan ped a manga taw a midtindeg ka midsaksi sa dikena benal sa nia nilan pidtalu na ⁵⁸"Nakineg'ami i pedtalu nin i 'Gubalen ku su Suti a nia a 'Bpagagaman a inumbal bu nu manusia. Na kanu dalem'u telu gay na mapatindeg aku sa ped a dikena inumbal'u manusia."^h ⁵⁹Ugaid'a apia ka maitu na dala bun pamagayun su inidsaksi nilan a entu. ⁶⁰Daka midtindeg kanu luk'ilan su mapulu sa langun nu 'bpamangurban ka inidsan nin su Isa al-Masih sa "Nginan, dala demun makasawal'engka kanu ipedsendit'ilan a nia sa leka?" ⁶¹Ugaid'a dala bun inek-inek'in. Apia sataga na dala bun sekanin sumpat. Na inidsan menem sekanin 'bpaluman nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban sa "Nginan, seka ba su Masih, su Tunggal'u Kaisa-isa nin bu a Pebpugin?" ⁶²Na nia mambu inisumpat'u Isa al-Masih na "Uway saki ba, na mailay nu su Kaka nu Manusia a magagayan kanu tampal sa kawanan nu Barakat sa Langun enggu makatingguma sekanin sia sa dunia a lu makasaleta kanu manga gabun sa kawang-kawangan." ⁶³Daka kinisiⁱ nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban su balegkas'in ka nia nin pidtalu na "Enduken ka nasisita tanu pan i ped a makadsaksi? ⁶⁴Nakineg'u den su kasakutu nin. Na ngin i lekanu sa entu?" Daka kinukum'ilan sa wagib sekanin a matay. ⁶⁵Na linudsuan sekanin demuda nu ped kanu manga taw lu enggu binausan nilan su beneng'in taman sa pinakapasangan nilan

^g 14:55 Su 'bpamangukum a nia na silan su 'bpangulu kanu agama nu manga taw a Yahudi. Nia bedtuan kanilan na *Sunidriun*. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu 'bpamangukum sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^h 14:58 Gubalen ku su Suti a nia a 'Bpagagaman a inumbal bu nu manusia. Na kanu dalem'u telu gay na mapatindeg aku sa ped a dikena inumbal'u manusia. Su pidtalu nu manga taw a nia na dikena pagidsan kanu pidtalu nu Isa al-Masih lu kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 2 ayat 18 taman sa 22 sia kanu Kitab Injil. Nia nin maena na sinalin nilan su kadtalu nu Isa al-Masih.

ⁱ 14:63 kinisi Sia sa adat-betad'u manga taw a Yahudi na amaika 'gkasakit a benal i ginawa nilan atawa ka 'gkalidu i ginawa nilan na pegkisin nilan su balegkas'ilan. Nia ba i tusan sa 'gkasakit i ginawa nilan atawa ka 'gkalidu i ginawa nilan.

mametay sa nia nilan lun pidtalu na “Amaika seka su Masih na edtalu ka kun a nan sa lekami u entain i ’bpametay sa leka?” Entu pan ka kinua sekanin nu manga tameng taman sa pinametay nilan bun sekanin.

Su Kinakias’i Pitru kanu Isa al-Masih

(Mataya 26:69-75; Luk 22:56-62; Yuhan 18:15-18; Yuhan 18:25-27)

⁶⁶Na gagalu na lu si Pitru sa baba, lu kanu lama-lama, na isa kanu manga panunugun a babay nu mapulu sa langun nu ’bpamangurban i nakauma. ⁶⁷Na nailay nin si Pitru a pedtilalang kanu apuy na pidtulikan nin sa nia nin lun pidtalu na “Kaped ka bun nu taw a nan sa Nasarit a si Isa.” ⁶⁸Ugaid’a inikias’in su entu sa nia nin pidtalu na “Sabensabenal a di ku katawan enggu di ku ’gkatuntayan i pedtalun nengka a nan.” Daka linemu sekanin kanu lalan ’bpawang sa liu na aden mambu kinemuku a manuk a kalasan. ⁶⁹Na nailay menem sekanin nu panunugun a babay, daka pidtalu nin menem ’bpaluman kanu manga taw a pedtindeg lu i “Isa kanilan su mama a nan.” ⁷⁰Ugaid’a inikias menem ’bpaluman ni Pitru su entu. Na dala gaid matana-tana na su manga taw a pedtindeg lu na silan menem i midtalu kani Pitru sa “Natalatantu a isa ka bun kanilan kagina taw ka bun sa Galili.” ⁷¹Ugaid’a inidsinta ni Pitru su ginawa nin taman sa inidsapa nin i “Di ku a benal katawan i mama a nan a pedtalun nu.” ⁷²Na midsambuta demun su ikadua a kinakuku na manuk a kalasan na nagkalendem mambu ni Pitru su pidtalu sa lekanin nu Isa al-Masih a “Bagu makakuku sa makadua su manuk a kalasan na makatelu aku nengka den makakias.” Na nalupet su atay ni Pitru taman sa nakapaguguliang a benal.

Su Kinaadap kanu Isa al-Masih lu kanu Gubilnadul Pilatu

(Mataya 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Yuhan 18:28-38)

15 ¹Na endaw demun i kinagkapita na naumpung den su manga mapulu nu ’bpamangurban kaped’ilan su ’gkangaunutan nu manga Yahudi enggu su manga gulu nu pangitaban taman den kanu langun nu ’bpamangukum. Na inipapawik’ilan sia sa lima su Isa al-Masih ka inipalad’ilan lu kani Pilatu.^j ²Na inidsan sekanin ni Pilatu sa “Ngintu, seka ba su Datu nu manga Yahudi?” Na nia inisawal’u Isa al-Masih sa

^j 15:1 Si Pilatu na taw sekanin sa Ruma a nabaluy a gubilnadul nu Yudia kanu entu ba a timpu.

Markus 15

lekanin na “Seka den i midtalu sa nan.”³ Na madakel i inisendit sa lekanin nu manga mapulu nu ’bpamangurban. ⁴Daka inidsan menem sekanin ’bpaluman ni Pilatu sa “Nginan, dala demun makasawal’engka kanu nan? Ilay ka ba, madakel a benal i ipedsendit’ilan sa leka.” ⁵Ugaid’a dala den a benal sumpat su Isa al-Masih. Guna su maitu na nagaip si Pilatu.

(Mataya 27:15-26; Luk 23:13-25; Yuhan 18:39-19:16)

⁶Na uman *Kanduli nu Kalipuas na pabpelii sa sakataw a bilunggu si Pilatu. Apia entain i pangenin nu manga taw na entu ba i paliun nin. ⁷Na kanu entu a timpu na aden mama a bedtuan sa Barabas a isa kanu manga ribildi a nabilunggu sabap sa minimatay silan kanu kinaatu nilan kanu gubilnu. ⁸Na su madakel a taw na sinemupeg kani Pilatu ka pinangeni nilan i inggulalan nin den su katatapan a penggulan nin kanilan uman lagun kanu Kanduli nu Kalipuas. ⁹Daka nia inisawal’i Pilatu kanilan na “Kiugan nu a paliun ku sa lekanu su Datu nu manga Yahudi?” ¹⁰Kagina ’gkatawan ni Pilatu i nia bu sabap a kinapalad’ilan sa lekanin kanu manga mapulu nu ’bpamangurban na sabap bu sa kabpangalikud’ilan. ¹¹Ugaid’a su manga mapulu nu ’bpamangurban na inisundul’ilan su madakel a taw sa nia nilan pangenin a makaliu na si Barabas kumin kanu Isa al-Masih. ¹²Daka inidsan menem silan ’bpaluman ni Pilatu sa “Amaika maitu na ngin i kiugan nu a enggulan ku kanu pedtawagen nu a nia a Datu nu manga Yahudi?” ¹³Na nia nilan inilalis semumpat na “Itutuk sekanin kanu kayu a pinambalawaga!” ¹⁴Daka inidsa ni Pilatu kanilan i “Enduken, ngin i kadaluakan a pinggula nin?” Ugaid’a makin nilan inilalis sa matanug i “Itutuk sekanin kanu kayu a pinambalawaga!” ¹⁵Kagina ka nia kiug’i Pilatu na masuat’in su madakel a taw na pinaliu nin si Barabas. Na pinalebpadan nin menem mamikal su Isa al-Masih entu pan ka inipalad’in kanu manga sundalu nin asal’a makatutuk kanu kayu a pinambalawaga.

Su Kinatutuk kanu Isa al-Masih kanu Kayu a Pinambalawaga

(Mataya 27:27-44; Yuhan 19:2-3; Luk 23:26-43; Yuhan 19:17-27)

¹⁶Na init’u manga sundalu su Isa al-Masih lu kanu ludep’u tulugan a bedtuan sa Priturium^k entu pan ka tinawag’ilan su langun nu sakabataliun

---

^k 15:16 **Priturium** Su nia a kadtalu na ebpun kanu basa a Latin a nia nin maena na *tulugan nu sultan* atawa ka *naadil a pegkalebenan nu gubilnadul*.

Markus 15

a sundalu. ¹⁷Na pimbalegkasan nilan sa lambayung^l a lambung entu pan ka minumbal silan sa sansangan a sudangen ka inisangan nilan kanu ulu nu Isa al-Masih ¹⁸entu pan menem ka sinaludu nilan sa “Salam sa leka, Datu nu manga Yahudi!” ¹⁹Daka pinametay nilan sa tungked su ulu nin taman sa pinanudan nilan entu pan ka midtinggaleb ka sinemugiud silan sa lekanin.^m ²⁰Na guna nilan mapagumpak su Isa al-Masih na linuwas’ilan menem su lambayung a lambung ka inipambalegkas’ilan lun menem su danden a balegkas’in ka entu pan ka iniliu nilan sekanin ka enggu makatutuk kanu kayu a pinambalawaga.

²¹Na aden mama a bedtuan sa Simiun a ’bpagukit lu ebpun kanu ’bpangangawidan, taw sekanin sa Sairin a ama ni Anduk enggu Rupus. Na pineges’u manga sundalu sekanin mapapamusay sa kayu a pinambalawaga a pedtutukan kanu Isa al-Masih. ²²Na pinananggit’ilan su Isa al-Masih lu kanu dalepa a bedtuan sa Gulguta a nia nin maena na dalepa nu takulab a ulu. ²³Na inenggan nilan sekanin sa ig’a ubas a makalangut a sinimbulan sa miraⁿ ugaid’a dala nin talima su entu. ²⁴Daka initutuk’ilan den sekanin kanu kayu a pinambalawaga. Na pimbad-bad’ilan su manga balegkas’in sa ukrit a kinambunuta asal’a katawan nilan u ngin i dait a makua nu uman i isa.^o

²⁵Na kanu kinatutuk’ilan kanu Isa al-Masih lu kanu kayu a pinambalawaga na ikasiyaw sa mapita. ²⁶Na inibetad’ilan su karatula lu kanu pulu nu ulu nin a nia lun nakasulat na su ipedsendit’ilan sa lekanin a “Su Datu nu manga Yahudi.” ²⁷⁻²⁸Na dua kataw a tulisan i initutuk kanu ped a kayu a pinambalawaga, su sakataw na sia tampal kanu kawanan nin, su sakataw menem na sia tampal kanu biwang’in.^p ²⁹Na su ’bpamangukit na ’bpangiling-kiling a ’bpagumpaken nilan sekanin sa nia nilan lun pedtalun na “Ababa! Dikena ba penggeban nengka su Suti a ’Bpagagaman enggu patindegen nengka menem kanu dalem’u telu

---

^l 15:17 **lambayung** Na nia ba i ’bpagusalen a suga kanu manga balegkas atawa ka lambung’u manga sultan kanu entu a timpu. Namba i sabap’in ka pimbalegkasan nilan sa lambayung a lambung su Isa al-Masih ka ’bpagumpaken nilan sa matatig kun sa sultan sekanin.

^m 15:19 Kanu nia ba a manga ayat na natuman den su nakadalem kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 50 ayat 6.

ⁿ 15:23 Su **mira** na kamutan a ebpun sa manga pamumulanen. ’Bpagusalen su nia a ipedsapu kanu manga lawas’u minatay asal’a ’gkamut su bangkay enggu makagamut bun i nia sa masakit.

^o 15:24 Su nia a ayatan na natuman su nakadalem kanu Manga Sengal 22 ayat 18 sia kanu Kitab Zabur.

^p 15:27-28 Kanu nia a nanggula na natuman su nakadalem kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 53 ayat 12 a “Iniluyud sekanin kanu manga taw a dupang.”

Markus 15

gay? ³⁰Na saguna na ilipuas'engka su ginawa nengka, embaba ka san kanu kayu a nan a pinambalawaga.” ³¹Na maitu bun ba i pinggula nu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban na pinagumpak'ilan bun su Isa al-Masih sa nia nilan 'bpamedtalun na “Ibpelipuas'in kun su ped a taw ugaid'a su ginawa nin na di nin magaga lemipuas. ³²Na u sekanin su Masih a Datu nu manga taw a Israil na ibaba nin i ginawa nin kanu kayu a nan a pinambalawaga ka enggu tanu mailay taman sa makapaginugut tanu lun.” Na apia su dua kataw a entu a dupang na 'bpagumpaken nilan bun su Isa al-Masih.

Su Kinapatay nu Isa al-Masih

(Mataya 27:45-56; Luk 23:44-49; Yuhan 19:28-30)

³³Na kanu maudtu na nakatekaw demun migkalibuteng kanu lusud'u inged taman sa ikatelu a uras sa malulem. ³⁴Na kanu entu bun ba a kutika na inilalis'u Isa al-Masih sa matanug i “Il-uy,^q Il-uy, lama sabaktani?”^r Nia nin maena na “Hu Kadenan ku, Kadenan ku, ngin i nia ka pinadtaday aku nengka?” ³⁵Na ped kanu manga taw lu ba i nakakineg kanu entu na nia nilan pidtalun na “Pakikineg'u ba, pedtawagen nin su Nabi Ilias.”^s ³⁶Na aden sakataw a midtalaguy ka inisumbuk'in kanu madsem a makalangut su ibpangamek ka inibetad'in kanu tangkayan ka enggu nin pakapasusup kanu Isa al-Masih sa nia nin pidtalun na “Da kanu pan, ilayn tanu kun na u makauma su Nabi Ilias ka ibaba nin san sekanin.” ³⁷Daka nakalalis sa matanug su Isa al-Masih entu pan ka napandus su napas'in. ³⁸Na saleta mambu na su kurtina^t

^q 15:34 **Il-uy** Su nia a basa na Hibru Aramaik a nia nin maena na *Kadenan ku*.

^r 15:34 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 22 ayat 1 sia kanu Kitab Zabur. Su basa a inusal sia nu Isa al-Masih na su basa nin a Hibru Aramaik.

^s 15:35 **pedtawagen nin su Nabi Ilias** Su kadtalu a *Il-uy* na basa a Hibru Aramaik a nia nin maena na *Kadenan*. Ugaid'a nia kataw nu manga taw na su Nabi Ilias su pedtawagen nu Isa al-Masih kagina madakel kanu manga taw i 'bpalitalia sa embalingan su Nabi Ilias sia sa dunia kanu manga mauli a gay.

^t 15:38 Su **kurtina** a nia na makapal enggu maulad. Nia ba su papedsenggaya kanu Suti a Bilik enggu kanu Suti sa Langun a Bilik lu kanu Suti a 'Bpagagaman. Na lu kanu Suti sa Langun a Bilik na 'bpaginugutan nu manga taw i lu ba su Kadenan. Su mapulu bu sa langun nu 'bpamangurban i mapakay a makaludep lu. Makaisa bu sa salagun i kabpeludep'in lu ka pegkurban sekanin sa kanu manga kabaladusan nu manga taw ugaid'a guna matay su Isa al-Masih na di den nasisita pan a 'gkurban lu kagina nabayadan den su kadusan nu manga taw sia nakanggulalan kanu kinapatay nu Isa al-Masih. Su kinakisi nu kurtina na nia nin maena na naawa den su kadusan a nakapagelet kanu Kadenan enggu kanu manusia. Mapakay den a malipuas su taw sa ukit a kapaginugut'in kanu Isa al-Masih kagina naawa den su kadusan a nakapagelet sa lekanin enggu kanu Kadenan.

Markus 15

nu Suti a 'Bpagagaman na nakisi sa luk iganat sa pulu taman sa baba. ³⁹Na guna mailay nu kapitan na sundalu a pedtindeg lu kanu kasangunan nu Isa al-Masih su ukrit a kinapandus'u napas'in na nia nin nadtalun na "Sabensabenal a Tunggal'u Kadenan i mama a nia."

⁴⁰Na aden bun manga babay lu sa mawatan a pedsandeng. Na pedkanilan si Mariam a taw sa Magdala enggu si Salumi. Na kaped'ilan bun si Mariam a ina ni Yusi enggu Yakub a manguda. ⁴¹Na su manga babay a nia na naginugut kanu Isa al-Masih enggu tinemuganul sa lekanin kanu lu pan sekanin sa Galili. Na madakel bun kanu manga babay a minunut sa lekanin lu sa Awrusalim i lu bun ba kanu kinatutuk kanu Isa al-Masih.

Su Kinakubul kanu Isa al-Masih

(Mataya 27:57-61; Luk 23:50-56; Yuhan 19:38-42)

⁴²Na entu bun ba mambu su Gay nu Kabpagadil,^u su gay a unan nu Gay nu Kabpangintelenen. Na guna su pedsukilep den ⁴³na isa kanu 'bpamangkum a bedtuan sa Yusup a taw sa Arimatia i pinagkawalaw nin su manggiginawa nin ka pinangeni nin kani Pilatu su bangkay nu Isa al-Masih. 'Bpagadatan bun si Yusup enggu isa bun sekanin a 'bpagangat kanu kandatu nu Kadenan.^v ⁴⁴Na nagaip si Pilatu sa kinakineg'in sa minatay den su Isa al-Masih. Daka inipatawag'in su kapitan na sundalu ka inidsa nin u benal a minatay den su Isa al-Masih. ⁴⁵Na guna kasabuti ni Pilatu kanu kapitan na sundalu i minatay den su Isa al-Masih na sinugutan nin a makua den ni Yusup su bangkay nin. ⁴⁶Daka namasa si Yusup sa mapia a ginis. Na guna su nakababa

---

^u **15:42 Gay nu Kabpagadil** Sia kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi na nia ba su gay unan nu Gay nu Kabpangintelenen. Nasisita a mapasad su langun nu galebek kanu nia ba a gay kagina di mapakay a enggalebek kanu Gay nu Kabpangintelenen. Na su Gay nu Kabpangintelenen nu manga Yahudi na lemudsu sa edsukilep kanu gay nu Giamat enggu mapasad menem sa edsukilep kanu gay nu Sapetu.

^v **15:43 kandatu nu Kadenan** Sia kanu paginugut'u manga taw a Yahudi na dala pamun mauma su kandatu nu Kadenan. Su kandatu nu Kadenan kanu nia ba a ayat na nia nin maena na nia den endatu kanilan na su pinamili nu Kadenan a Masih a tupu nu Nabi Daud. Kagina kanu entu ba a manga timpu na nia pendatu kanu manga taw sa Israil na su ped a bangsa. Na nia nilan paginugut na amaika mauma den su timpu a kandatu nu Masih na mabinasa den su manga kuntela nu manga taw sa Israil taman sa di den silan kandatuan 'bpaluman nu ped pan a manga bangsa.

den su bangkay nu Isa al-Masih na pinutus'in kanu ginis a entu ka inikubul'in lu kanu liningkaban a masela a watu a mana takub entu pan ka linilidan nin sa masela a watu su bengawan nu kubul ka enggu 'gkadapengan. ⁴⁷Na saleta mambu na si Mariam a taw sa Magdala enggu si Mariam a ina ni Yusi na pidsipatan nilan u endaw inikubul su Isa al-Masih.

**Su Kinapambibiag 'Bpaluman
kanu Isa al-Masih**

(Mataya 28:1-8; Luk 24:1-12; Yuhan 20:1-10)

16 ¹Na kanu kinaipus'u Gay nu Kabpangintelenen na si Mariam a taw sa Magdala enggu si Mariam a ina ni Yakub taman den kani Salumi na namasa silan sa manga mamut a lana ka enggu nilan makasapu kanu bangkay nu Isa al-Masih. ²Na kanu mapita-pita demun kanu gay nu Akad^w na linemu silan kanu kubul. Na guna su mangagan den silan pakauma lu na pedsebang den su senang. ³Na nia nilan pamakapamagidsaya sia sa lalan na "Entain basi i makatabang sa lekitanu lemilid mawa kanu watu lu kanu bengawan nu kubul?" ⁴Ugaid'a guna nilan pedsusulimana su kubul na nadsuliman nilan i naawa den su watu a entu a sangat i kasela nin. ⁵Na guna silan 'bpeludep lu kanu kubul na natekawan i ginawa nilan ka nia nilan nailay na manguda a mama^x a linemambung sa maputi a 'bpagagayan lu tampal sa kawatan. ⁶Ugaid'a nia nin pidtalu kanilan na "Da kanu magilek. Katawan ku i 'bpangilayn nu su taw sa Nasarit a su Isa a initutuk kanu kayu a pinambalawaga. Pinambibiag den sekanin 'bpaluman! Ilay nu i pinaigan lun a nan ka dala den san sekanin. ⁷Na ganat kanu den ka edtalu nu kanu 'bpamangunut sa lekanin labi lawan den kani Pitru i muna sa lekanu lu sa Galili su Isa. Na mailay nu sekanin lu a mana bun su pidtalu nin sa lekanu." ⁸Daka linemiu silan kanu kubul ka midtatalaguy silan mawa a pegkegel'a gilek enggu

^w 16:2, 9 Akad Sia sa basa a Grik na nia nin maena na *muna-muna a gay nu sakapadian*. Sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na Akad su entu.

^x 16:5 Su **manguda a mama** a nia na malaikat. Mailay i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 28 ayat 2. Nakadalem bun i nia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 20 ayat 12 sia kanu Kitab Injil. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu manga malaikat sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Markus 16

'gkangagaip. Na apia entain na dala pidtalan nilan kanu entu^y sabap sa 'gkagilekan silan.^z

Su Kinabpapayag'u Isa al-Masih ulian nu Kinapambibiag sa lekanin 'Bpaluman

(Mataya 28:9-10; Yuhan 20:11-18; Luk 24:13-35)

⁹Na kanu kinapambibiag 'bpaluman kanu Isa al-Masih kanu mapita-pita demun kanu Akad^w na si Mariam a taw sa Magdala i pagan-paganay demun a pibpayagan nin enggu sekanin su babay a binugawan nin sa pitu timan a saitan. ¹⁰Na linemu si Mariam kanu manga nadtagapeda^a nu Isa al-Masih a 'gkangalidu i ginawa nin enggu 'bpamanguliang kanu entu ba a timpu ka pinanudtul'in kanilan su entu. ¹¹Ugaid'a guna nilan makineg su tudtulan a entu ni Mariam a mimbibiag 'bpaluman su Isa al-Masih taman sa nailay nin sekanin na dala silan palitiala.

¹²Na kanu kinaipus'u entu na mibpapayag bun su Isa al-Masih kanu dua kataw kanilan gagalu nu kabpelakaw nilan 'bpawang lu sa 'bpangangawidan ugaid'a sakalebu i pimbuntal'in. ¹³Daka mimbalingan silan ka pinanudtul'ilan i entu kanu manga ped pan a 'bpamangunut lun ugaid'a dala bun silan palitiala.

Su Kinasugu nu Isa al-Masih kanu 'Bpamangunut lun ulian nu Kinapambibiag sa lekanin 'Bpaluman

(Mataya 28:16-20; Luk 24:36-49; Yuhan 20:19-23; Su Manga Pinggalebek 1:6-8)

¹⁴Na kanu kinaipus'u entu na mibpapayag su Isa al-Masih kanu sapulu enggu isa a nasama a pinamili nin kanu kabpamegkan nilan.

---

^y 16:8 Na apia entain na dala pidtalan nilan kanu entu ugaid'a nalabit bun kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 28 ayat 9 taman sa 10 i mibpapayag su Isa al-Masih kanu manga babay a nia ulian nu kinapambibiag sa lekanin 'bpaluman asal'a di silan magilek sa kadtalu nilan kanu 'bpamangunut pantag kanu pidtalu nu malaikat a entu. Na nalabit bun kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 24 ayat 9 taman sa 11 i inipanudtul bun nu babay a nia kanu 'bpamangunut kanu Isa al-Masih su pantag kanu pidtalu nu malaikat a entu ugaid'a dala nilan bu paginuguti su entu.

^z 16:8 Su Markus 16 ayat 9 taman sa 20 na kadakelan kanu danden a manga nakasulat sa basa a Grik na nakaamung enggu kadakelan kanu manga alim na 'bpagayun sa aden guna-guna nin su nia. Na entu ba i sabap'in i kinaamung lun sia.

^a 16:10 nadtagapeda Su nia na su 'bpamangunut kanu Isa al-Masih.

Markus 16

Na dinaway nin silan kanu kadala na salig'ilan enggu kanu kategas'u pamusungan nilan kagina dala nilan palitiali su manga nakailay sa lekanin ulian nu kinapambibiag sa lekanin 'bpaluman. ¹⁵Daka nia nin pidtalu kanilan na "Lu kanu kanu langun nu dalepa sia sa dunia ka ipangusiat'u kanu langun nu manusia su Mapia a Tutuma pantag sa laki. ¹⁶Na apia entain i semalig sa laki taman sa mapasalawat^b na malipuas sekanin ugaid'a apia entain menem i di semalig na masiksa. ¹⁷Na su manga semalig na maaden kanilan su manga kabarakatan a tanda: Na sia makanggulalan kanu ingala ku na mamugaw silan sa manga saitan enggu makadtalu silan sa embias-bias a manga basa. ¹⁸Na apia nia nilan pan usalen kanu kapangua nilan sa manga nipay na lima nilan enggu minem pan silan sa makapatay a duti na di silan kagkaidan. Na 'gkapia su pendalu a dapenetan nilan kanu manga lima nilan."

Su Kinapabpapulu kanu Isa al-Masih lu sa Sulega

(Luk 24:50-53; Su Manga Pinggalebek 1:9-11)

¹⁹Na guna mapasad embitalia nu Mapulu a su Isa al-Masih su sapulu enggu isa a nasama a napamili nin na pinabpapulu den sekanin lu sa sulega. Na lu sekanin nagagayan kanu tampal sa kawanan nu Kadenan. ²⁰Daka ginemanat den mambu su manga napamili nin ka inipangusiat'ilan den su kadtalu nu Kadenan kanu apia endaw a dalepa, saleta mambu na pedtapiden silan nu Mapulu. Na ipebpagamad'in sa benal su ibpangusiat'ilan sa ukit'u manga tanda a unut kanu entu a kadtalu.

Wassalam

---

^b **16:16 mapasalawat** Sia kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi na ipengeled sa ig sa mangagan su taw a tanda a bagu den sekanin a taw. Na amaika su taw ka 'bpaginugut den kanu Isa al-Masih na dait a mapasalawat silan sa tanda nu kinapaginugut'ilan kanu Isa al-Masih. Su nia na penggulan sia kanu kaadapan nu manga taw asal'a kadsaksian nilan i naginugut den su taw a entu.

**Su Mapia a Tutuma
a Inisulat'i Luk**

Bismillah Sir-Rahman Mir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Na nia sinemulat kanu nia a kitab na su mama a bedtuan sa Luk a lu sekanin pegkaleben sa bangsa nu manga Yahudi ugaid'a dikena sekanin Yahudi. Si Luk na masela i nasabutan nin a taw enggu duktur sekanin. Na masela bun i salig'in kanu Kadenan ka kinakineg'in bu kanu manga usiatan pantag kanu Isa al-Masih na naginugut den sekanin. Ininggihad'in den su ginawa nin kanu kinalalakaw nin kanu manga dalepa ka inipangusiat'in su kahanda nu Kadenan a nakapayag'u Isa al-Masih.

Su nia a sulat na lu pakatumpa kanu mama a bedtuan sa Tiupilus ugaid'a di tanu katawan u ngin a taw sekanin ugaid'a su ngala a Tiupilus na nia nin maena sa basa a Grik na "Pinadtaya nu Kadenan." Basi su nia a taw na isa sekanin a masela i 'gkagaga nin kanu bangsa nu manga taw a Grik atawa ka dikena-Yahudi.

Na nia kahanda ni Luk sa kinasulat'in sa nia na asal'a katuntayan nu langun nu taw i su Isa na Masih a pinamili nu Kadenan a makapatidtu kanu langun nu taw a pamakasibay taman sa maaun su taw kanu manga kabaladusan nilan. Papedtuntayan nin bun i dikena nia bu sabap a kinasia nu Masih i nia nin bu pedtabangan su manga bangsa nin a Yahudi ka apeg den nu langun nu manga taw sia sa liwawaw na dunia. Pidsinantal bun ni Luk sia u panun i kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu manga pendalu enggu su kinatabang'in kanu manga 'gkapasangan labi-labi den su manga dikena balaagama a pakanasisita.

Nakadalem bun kanu nia a sulat su pantag kanu manga kagaipan a pinggalebek'u Isa al-Masih a mana su makagaip a kinagemaw nin enggu su manga pinggula nin sia sa liwawaw na dunia enggu labi pan a masela a nagaipan su kinambibiag'in 'bpaluman.

Luk 1

1 ¹⁻³ Assalamu Alaikum sa leka mapulu a Tiupilus. Na madakel den i sinemulat sa endaw taman i kategel'ilan kanu manga nanganggula kanu timpu nami. Inisulat'ilan su ngin i nakapamandu sa lekami nu manga nakadsaksi kanu nia ba sa iganat sa ganatan enggu nangusiat makapantag kanu kadtalu nu Kadenan. Na kagina ka napangagian ku sa mapia su nia iganat sa ludsuan nin na napagitung ku i basi mapia u isulat ku bun sa padtundug-tundugen ku sa mapia ⁴ka enggu nengka masigulu i benal su langun nu inipamandu sa leka.

Su Kinapayag'u Malaikat pantag kanu Kambata kanu Nabi Yahiya a 'Bpanalawat

⁵Na kanu timpu a nia pan pendatu na su Datu Hirud^a kanu prubinsia a Yudia na aden 'bpangurban lu a nia nin ngala na si Sakarias a kaped kanu lumpukan nu 'bpamangurban a bedtuan sa Abiya. Nia nin kaluma na si Ilisabit a tupu bun nu Nabi Harun.^b ⁶Na su dua kataw a nia na ikelas i atay nin enggu ipenggulalan nilan sa dala kulang'in su manga kasuguan nu Kadenan enggu su manga atulan nin. ⁷Ugaid'a dala wata nilan kagina di embata si Ilisabit, saleta na matua den silan.

⁸Aden isa a gay a nia nasaligan a enggalebek lu kanu Suti a 'Bpagagaman na su lumpukan nu 'bpamangurban a lu ba nalusud si Sakarias. ⁹Na sia luyud kanu adat-betad'u manga 'bpangurban na si Sakarias i napamili a temutung kanu tutungen a mamut lu kanu ludep'u Suti a 'Bpagagaman kanu Kadenan. ¹⁰Na gagalu na kapedtutung'in kanu tutungen a mamut na su madakel a taw lu sa liu na 'bpangeni-ngeni.

¹¹Daka aden malaikat'u Kadenan a mibpayag kani Sakarias a lu midtindeg kanu tampal sa kawanan nu tudtugan. ¹²Na guna mailay ni Sakarias su malaikat'u Kadenan na nakakedu enggu naawan na makatu sa kinagilek'in. ¹³Ugaid'a nia pidtalu nu malaikat na "Da ka 'gkagilek Sakarias, natalima nu Kadenan su pinangeni-ngeni nengka. Na su kaluma nengka a si Ilisabit na kaadenan na wata a mama, na nia nengka lun ibedtu na Yahiya. ¹⁴Na amaika mambata den sekanin na sangat a magalaw ka, enggu madakel i mapia i ginawa nin lun ¹⁵ka

^a 1:5 Su **Datu Hirud** sia a nalabit na su nauna a Hirud. Mailay i nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

^b 1:5 Su **Nabi Harun** na sekanin i pagan-paganayan a mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Sekanin su suled'u Nabi Musa.

Luk 1

mabaluy sekanin a badtug a mama lu kanu adapan nu Kadenan. Na di sekanin manginem sa apia ngin a makalangut. Na sia pan sekanin kanu didalem'u tian nu ina nin na langkapan den sekanin nu Suti a Ruh.

¹⁶Na madakel kanu manga tupu nu Israil i makapambalingan nin kanu Kadenan nilan a Mapulu. ¹⁷Makauna sekanin kanu Mapulu nin. Na lu sa lekanin su ula-ula enggu bagel'u Nabi Ilias ka enggu nin makapambalingan su kapamagayun nu embabatay. Makapatidtu nin bun su manga pedsungkang a manga taw sa mabaluy den a ikelas su manga atay nilan. Na kanu maya ba a ukit na maadil'in su madakel a taw kanu kapegkauma nu Mapulu."

¹⁸Na inidsa ni Sakarias kanu malaikat i "Panun i kataw ku lun i manggula su nia? Kagina saki na matua aku den enggu su kaluma ku." ¹⁹Na nia inisawal'u malaikat na "Saki su Giabrail a tatap tapid'u Kadenan. Sekanin mismu i sinemugu sa laki sa kapayag ku sa leka sa kanu mapia a nia a katigan. ²⁰Ugaid'a kagina ka da nengka paginuguti su nia ba a katigan na maawa sa leka su suala nengka taman kanu katuman kanu nia ba sia kanu kutika a inadil'in."

²¹Na saleta mambu na 'bpagangatan nu madakel a taw si Sakarias. Na 'gkangagaip silan ka nauget gaid sekanin lu sa ludep'u Suti a 'Bpagagaman. ²²Guna su nakaliu den sekanin na di nin den pakambitala su manga taw ka di den sekanin pakadtalu, penggulinganan nin bun den silan. Na natagu den sa ginawa nilan i nakailay sekanin sa kabarakatan lu kanu ludep'u Suti a 'Bpagagaman.

²³Guna su napasad'in su galebek'in lu kanu Suti a 'Bpagagaman na minuli sekanin. ²⁴Da gaid mauget ulian nu entu na migkagingay su kaluma nin a si Ilisabit taman sa namakalima ulan na da den endaliu si Ilisabit. Nia pidtalu ni Ilisabit na ²⁵"Sangat a inikalimu aku nu Kadenan ka iniawa nin su kayayan ku sabap kanu di ku kapegkagingay."

Su Kinapayag'u Malaikat pantag kanu Kambata kanu Isa al-Masih

²⁶Kanu ikanem ulan nu kagingay ni Ilisabit na sinugu nu Kadenan su malaikat'in a su Giabrail lu kanu dalepa a bedtuan sa Nasarit a sakup'u Galili, ²⁷lu kanu laga a bedtuan sa Mariam^c a 'gkagkaluma nu mama a bedtuan sa Yusup a tupu nu Nabi Daud. ²⁸Na minubay

---

^c 1:27 Su Mariam sia na nia bun ba su pembedtuan tanu sa Siti Mariam.

Luk 1

den su malaikat kani Mariam ka pidtalu nin i “Salam sa leka, babay a pinalihalan, pedtapiden ka nu Kadenan.”²⁹ Na sangat a nabulibug i ginawa nu Mariam kanu entu a katigan nu malaikat enggu ’bpagitungen nin a benal u ngin i maena nu entu.³⁰ Daka nia pidtalu nu malaikat kani Mariam na “Da ka ’gkagilek Mariam, pinalihalan ka nu Kadenan!³¹ Ilay ka, ’gkagingay ka taman sa makambata ka sa wata a mama. Na nia nengka lun ibedtu na Isa.^d ³² Mabadtug sekanin taman sa sekanin ba i kagelalan sa Tunggal’u Kadenan a Mapulu sa Langun. Na sekanin i papagagayanen nu Kadenan a Mapulu kanu kulesi nu kaapuan nin a su Daud.³³ Na endatu sekanin kanu manga tupu nu Yakub taman sa taman enggu di mapupus su kandatu nin.”

³⁴ Daka nia pidtalu ni Mariam kanu malaikat na “Panun i kanggula sa entu sa laga aku pamun?”³⁵ Na nia inisawal’u malaikat na “Su Suti a Ruh nu Kadenan a Mapulu sa Langun na lemangkap sa leka enggu su kabarakat’in i semukub sa leka tembu ba su nia a wata na kagelalan sa Suti enggu Tunggal’u Kadenan.³⁶ Na ’gkakalendem ka su pagali nengka a si Ilisabit a di embata. Saguna na magingay den sekanin sa namakanem ulan den sa apia matua den.³⁷ Saben-sabenal a dala man di magaga nu Kadenan.”³⁸ Na nia pidtalu ni Mariam na “Adidi na ulipen aku bu mambu nu Kadenan. Na nia ku kalilinian na matuman su pidtalu nengka sa laki.” Daka minawa den su malaikat.

Su Kinakakap’u Siti Mariam kani Ilisabit

³⁹⁻⁴⁰ Na da matana-tana na nagadil si Mariam ka minggagan lemu kanu pegkalebenan ni Sakarias lu kanu manga bakulud’u Yudia ka kinakap’in si Ilisabit.⁴¹ Na endaw i kinakineg’i Ilisabit kanu salam’i Mariam na mimbagkuas su kagingay nin enggu linemangkap sa lekanin su Suti a Ruh.⁴² Daka nia nadtalu ni Ilisabit sa matanug na “Da pagidsan nengka a babay ka sangat a pinalihalan ka nu Kadenan enggu su wata a embatan nengka.⁴³ Sangat a inikalimu aku ka kinakap aku nu ina nu Mapulu ku.⁴⁴ Na endaw demun i kinakineg ku kanu salam’engka na mimbagkuas su wata kanu didalem’u tian ku sa kinagalaw nin.⁴⁵ Na ngin den i kapia nin sa leka ka naginugut ka sa tumanen nu Kadenan su ngin i pidtalu nin sa leka.”

---

^d 1:31 Su Isa na nia bun ba su Isa al-Masih atawa ka su Nabi Isa.

Su Kinapugi nu Siti Mariam kanu Kadenan

- 46 Na nia pidtalu ni Mariam na
"Pebpugin ku su Kadenan.
- 47 Na sangat a 'gkapia i ginawa ku kanu Kadenan a 'bpelipuas
sa laki.
- 48 Ka inipamamantag aku nin a ulipen nin a da 'gkagaga nin
a taw. Na iganat saguna taman sa taman na nia den
itawag sa laki na pinalihalan a babay
- 49 sabap kanu sangat a kagaipan a pinggula sa laki nu Kadenan
a Barakat. Na sangat man a suti su ngala nin.
- 50 Iganat sa kanu nangauna a katupuan taman den kanu
mamakatundug pan na ipebpagilay nin den su limu nin
kanu apia entain a magilek sa lekanin.
- 51 Pinggalebek'in su manga kabarakatan sia nakanggulalan
kanu kapegkagaga nin. Initagayak'in mapaawa su langun
nu masandag a taw.
- 52 Inawan nin sa kadatu su manga pamakagaga enggu inipulu
nin su manga taw a da 'gkagaga nin.
- 53 Na pinambabalidseki nin su manga taw a penggutem enggu
inilusak'in su manga kawasa taman sa pinaawa nin.
- 54 Tinabangan nin su manga ulipen nin a manga taw a
Israil ka di nin 'gkalipatanan su lat a nanam'in
kanilan
- 55 a mana bun su inibpasad'in kanu kaapuan tanu a su Ibrahim
taman kanu manga tupu nin taman sa taman."
- 56 Na midtangen pan su Mariam sa namakatelu ulan lu kani Ilisabit
entu pan ka minuli.

Su Kinambata kanu Nabi Yahiya a 'Bpanalawat

- 57 Na nauma den su kutika a kagemaw nu wata ni Ilisabit. Na nia
nin nambata na wata a mama. 58 Na guna makineg'u manga pagubay nin
enggu su manga pagali nin su entu a kinakalimu lun nu Kadenan na
langun nilan na sangat a nangagalaw bun sa lekanin.
- 59 Guna su nakawalu gay den su kinagemaw nu wata na namedtalabuk
su manga pagali nin enggu su manga pagubay nin sa kanu

Luk 1

kapebpaletak^e kanu wata sia kanu adat-betad'ilan. Na nia nilan kiug na isangay kanu ama nin a si Sakarias. ⁶⁰Ugaid'a nia pidtalu nu ina nin na "Di mapakay, ka nia ipapenggungala lun na Yahiya." ⁶¹Na nia nilan pidtalu kani Ilisabit na "Mana dala isa kanu manga pagali nengka i aden mamba i ngala nin."

⁶²Na pinggulinganan nilan si Sakarias ka ibpagidsa nilan lun u ngin i ibedtu nin kanu wata nin. ⁶³Na nangenin si Sakarias sa kasulatan nin ka inisulat'in i "Nia lun ipapenggungala na Yahiya." Na sangat a nangagaip silan langun. ⁶⁴Na kanu entu bun ba na nakadtalu menem 'bpaluman si Sakarias taman sa pinugi nin su Kadenan. ⁶⁵Na naadenan na gilek su manga pagubay nilan taman sa nakapayapat den su entu a nanggula kanu embala-bala a dalepa kanu manga bakulud'u Yudia. ⁶⁶Na apia entain i pakakineg kanu entu ba na 'bpamikilen nilan a benal taman sa nia nilan pakaidsa kanu ginawa nilan na "Ngin basi i embaluyan nu entu a wata?" Ka mapayag man a benal i pedtapiden sekanin nu Kadenan.

Su Kinapugi nu Sakarias kanu Kadenan

⁶⁷Na linangkapan nu Suti a Ruh su ama ni Yahiya a si Sakarias taman sa nakapayag sekanin sa kadtalu nu Kadenan a

⁶⁸ "Pugin tanu su Kadenan a Mapulu nu manga taw a Israil
ka tinabangan nin enggu inilipuas'in su manga taw nin.

⁶⁹ Pinagadilan tanu nin sa mabagel a 'bpamelipuas
a ebpun kanu tupu nu panunugun nin a su Daud

⁷⁰ a mana bun su inibpasad'in kanu nauget den sia nakanggulalan
kanu manga suti nin a nabi

⁷¹ sa ilipuas tanu nin kanu manga kuntela tanu
enggu kanu bagel'u 'gkangabensi sa lekitanu.

⁷² Na inipaamad'in den su limu nin kanu manga kalukesan tanu
ka di nin man 'gkalipatanan su suti a kapasadan nin

⁷³ a inibpasad'in kanu katupuan tanu a su Ibrahim sa

---

^e 1:59 Su kapebpaletak sa basa a Tagalog na *tuli*. Balapantag a benal i nia ba kanu adat-betad'u manga Yahudi kagina nia ba su inenggay nu Kadenan a tanda nu kapasadan nin kanu Ibrahim. Mailay i nia sia kanu Manga Awal 17 ayat 10 sia kanu Kitab Taurat. Na sampay saguna na napagadat den nu manga Yahudi i su kapapebpaletak na tanda nu kapasadan enggu tanda sa isa sekanin a Yahudi. Na madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

74 ilipuas tanu nin kanu bagel'u manga kuntela tanu
asal'a masimba tanu sekanin sa dikena tanu den 'gkagilekan,
75 ikelas enggu suti tanu sia kanu adapan nu Kadenan taman
sa bibiag tanu pan.

76 Seka menem wata ku, na tawagen ka sa nabi nu Kadenan
a Mapulu sa Langun
ka paunan ka kanu Mapulu, ka enggu nengka mapagadil
su lalan a 'bpagukitan nin.

77 Kapatuntayan nengka kanu manga taw nin su kalipuasan
sia makanggulalan kanu kaampun kanu kabaladusan nilan

78 ka su Kadenan tanu na sangat man a malimu.

Na su kauma nu kalipuasan na mana su
kapedsebang'u senang

79 ka enggu katayawan su manga taw a sia naluyud kanu
kalibutengan enggu magilek sa kapatay
enggu mapatuntut sa lekitanu su lalan sia kanu kalilintad."

80 Na su wata a entu ni Sakarias na migkasela a mabagel i tindeg'in.

Na guna su migkasela den sekanin na lu sekanin migkakaleben kanu
nakadtawan-tawan a dalepa taman kanu gay a kinabpapayag'in lu kanu
manga taw a Israil.

Su Kinambata kanu Isa al-Masih

(Mataya 1:18-25)

2 ¹Na kanu entu a timpu na inisugu nu Sultan sa Ruma a su Augustus
i pamilangen su langun nu nasakupan nin a taw. ²Na nia ba i nauna
a kinabilang kanu manga taw sa kanu timpu a nia gubilnadul lu sa Syria
na si Kurinius. ³Tembu minuli su langun nu taw kanu manga dalepa
nilan ka inipasulat'ilan lu su ngala nilan.

⁴Na si Yusup na linemu sa Bitlihim a sakup'u Yudia ebun sa Nasarit a
sakup'u Galili kagina lu ba i dalepa nu katupuan nin a su Nabi Daud. ⁵Ka
lu nin ba inipasulat su ngala nin a kaped'in si Mariam a 'gkagkaluma nin.
Saleta na kanu entu ba na magingay si Mariam. ⁶Na gagalu nu lu silan
sa Bitlihim na nauma su kutika nu kapembata ni Mariam. ⁷Na nia nin
nambata na wata a mama enggu nia ba i paganayan a wata nin. Daka
pinutus'in sa ginis su wata enggu lu nin bu nakapaiga kanu pegkanaan nu
manga binatang kagina da den 'gkatumpunan nilan.

**Su Kinabpapayag'u manga Malaikat
kanu manga Patutuganul sa Bili-bili**

⁸Saleta mambu na kanu entu bun ba a magabi na aden manga patutuganul sa bili-bili kanu maulad a manga utan kanu entu bun ba a dalepa ka pedtamengan nilan su manga bili-bili nilan. ⁹Na nakatekaw silan pibpayagan nu malaikat taman sa nakatayaw kanilan su sigay nu Kadenan. Na sangat a nagilekan silan kanu entu. ¹⁰Ugaid'a nia pidtalu nu malaikat kanilan na "Da kanu magilek! Ka aden mapia a katigan ku sa lekanu a ikapia na ginawa nu langun nu manusia. ¹¹Na kanu nia bun ba a kutika na pimbata den su 'bpamelipuas sia kanu dalepa a nia nu Daud. Na su wata a entu na kagelalan sa Masih a Mapulu. ¹²Na nia nu tusan sa lekanin na mailay nu a pinutus sekanin sa ginis enggu pinaiga kanu pegkanaan nu manga binatang."

¹³Daka nakatekaw demun i madakel pan a malaikat a namakauma ka pinugi nilan su Kadenan sa nia nilan pidtalu na

¹⁴"Pugin su Kadenan a lu sa sulega enggu palilintaden nin su manga taw a 'gkasuatan nin sia sa dunia."

¹⁵Entu pan ka mimbalingan den su manga malaikat lu sa sulega. Daka uman i isa kanu manga patutuganul a entu sa bili-bili na midtalu sa "Lemu tanu sa Bitlihim ka enggu tanu 'gkailay u ngin i nanggula lu a mana su inipayag'u Kadenan sa lekitanu."

¹⁶Na midtagad-tagad den silan lemakaw taman sa natun nilan si Mariam enggu si Yusup enggu su wata nilan a pinaiga nilan lu kanu pegkanaan nu manga binatang. ¹⁷Guna nilan mailay su entu na pinanudtul'ilan kanu manga taw su langun nu pidtalu nu malaikat kanilan makapantag kanu entu ba a wata. ¹⁸Na su langun nu nakakineg kanu entu a katigan nu manga patutuganul sa bili-bili na sangat a nangagaip. ¹⁹Na si Mariam menem na initagu nin sa ginawa su langun nu entu a nanggula enggu 'gkapagitung'in a benal. ²⁰Na su manga patutuganul menem sa bili-bili na minuli silan a pebpugi kanu Kadenan sabap kanu nakineg'ilan enggu su nailay nilan a mana bun su pidtalu nu malaikat kanilan.

Su Kinapananggit kanu Isa al-Masih lu kanu Suti a 'Bpagagaman

²¹Na guna su nakawalu gay den i kinagemaw nu wata a entu na pinaletak den sekanin sia luyud kanu adat-betad'u manga Yahudi. Na

Luk 2

nia nilan inipanggungala lun na Isa ka nia ba i ngala a inipanggungala lun nu malaikat sa kanu da pan sekanin 'gkalalinga.

22-24 Na guna den mapasad su kutika a kinalimpiu^f kani Mariam sia luyud kanu nakadalem kanu kasuguan nu Nabi Musa na linemu si Yusup enggu si Mariam sa Awrusalim ka migkurban silan sia luyud kanu inisugu nu Kadenan sia kanu kasuguan nu Musa a “Dua timan a malapati atawa ka dua timan a manatad,” enggu inisalig'ilan bun kanu Kadenan su wata kagina nakadalem bun sia kanu kasuguan i “Langun na kaka sa langun a wata a mama na iumun kanu Kadenan.”^g

25 Kanu entu a kutika na aden mama a lu pegkaleben sa Awrusalim a bedtuan sa Simiun. Aden gilek'in kanu Kadenan enggu ikelas i atay nin. Na isa sekanin a 'bpagangapa kanu kapalipuas'u Kadenan kanu manga taw a Israil. Saleta na lu den sa lekanin su Suti a Ruh. 26 Na inipayag sa lekanin nu Suti a Ruh i di sekanin matag matay taman sa di nin mailay su Masih a inibpasad'u Kadenan. 27 Na linemu si Simiun kanu Suti a 'Bpagagaman ka inagak sekanin nu Suti a Ruh lu ba. Na saleta na init den ni Yusup enggu Mariam su Isa al-Masih lu kanu Suti a 'Bpagagaman ka inisalig'ilan den sekanin kanu Kadenan sia luyud kanu ngin i adat-betad'ilan a lusud bun kanu kasuguan. 28 Na kinua ni Simiun su wata ka sinapipi nin enggu pinugi nin su Kadenan sa nia nin pidtalu na

29 “Hu Mapulu, malilintad den a kuan nengka su ulipen nengka kagina tinuman nengka den su pasad'engka.

30 Ka nailay den nu dua embala a mata ku su kabpamelipuas'engka.

31 Na inadil'engka su entu sia demun kanu adapan nu langun nu manusia

32 a mabaluy a makatayaw kanu manga taw a dikena-Yahudi sa kalipuas'ilan enggu mabaluy a kabadtugan kanu manga taw nengka a Israil.”

---

^f 2:22-24 Su **kinalimpiu** na nakadalem i nia kanu Libitikus 12 ayat 1 taman sa 8 sia kanu Kitab Taurat. Na su kabpelimpiu nu babay a mimbata sa wata a mama na amaika maipus den su patpulu gay a kabpelimpiu nin na 'gkurban sekanin sa bili-bili enggu malapati atawa ka manatad lu kanu Suti a 'Bpagagaman. Ugaid'a amaika di magaga i entu na mapakay bun a dua timan bu a malapati atawa ka dua timan a manatad.

^g 2:22-24 **Langun na kaka sa langun a wata a mama na iumun kanu Kadenan** Mailay i nia sia kanu Kinaliu 13 ayat 2 sia kanu Kitab Taurat.

³³Na nagaip si Yusup enggu si Mariam kanu pidtalu ni Simiun a entu pantag kanu wata nilan. ³⁴Na inipangeni-ngeni silan ni Simiun sa palihalan silan nu Kadenan enggu nia nin pidtalu kani Mariam na “Itagu nengka sa ginawa i nia ba, su wata nengka na napamily nu Kadenan a makapadadsang enggu makapambangun kanu madakel a taw sia sa Israil. Na sekanin i tanda a ebpun kanu Kadenan enggu sungkangen sekanin nu manga taw ³⁵ka enggu makapayag su ngin i nakadalem kanu atay nu manga taw. Na su atay nengka na malupet-lupet den.”

³⁶Na aden babay a balu a matua den gaid a bedtuan sa Ana a wata sekanin ni Panuil a tupu nu Asir. Tinulunan sekanin nu Kadenan sa kapayag kanu kadtalu nin. Na nakapitu lagun bu i kinadtitiwalay nin kanu kaluma nin ³⁷ka nabalu den sa nakawalupulu enggu pat lagun. Tatap sekanin lu kanu Suti a 'Bpagagaman enggu magabi sa malamag na pedsimba bu kanu Kadenan sa ukit a kapebpuasa enggu kabpangeni-ngeni. ³⁸Na kanu entu bun ba a kutika na sinupegan nin si Yusup enggu Mariam taman sa midsukul-sukul sekanin kanu Kadenan. Na pidtalu nin bun su pantag kanu wata kanu langun nu taw lu a 'bpagangapa sa kapalipuas'u Kadenan kanu manga taw a Israil.

³⁹Na guna mapasad'u Yusup enggu Mariam enggulalan su langun nu nasisita a enggalebeken nilan sia luyud kanu kasuguan nu Kadenan na mimbalingan silan sa Nasarit a sakup'u Galili. ⁴⁰Saleta na pegkasela bun su wata sa mapia enggu sangat i kabalaitungan nin. Na sangat a 'gkasuatan sekanin nu Kadenan.

Su Kinambibitjala nu Isa al-Masih kanu manga Gulu nu Pangitaban

⁴¹Na uman lagun na 'bpele sa Awrusalim su manga lukes'u Isa al-Masih ka pedtalabuk silan kanu Kanduli nu Kalipuas. ⁴²Na guna su nakasapulu enggu dua lagun den i umul'u Isa al-Masih na pinaunut sekanin nu manga lukes'in sa kinatalabuk'ilan kanu Kanduli nu Kalipuas. ⁴³Na guna mapasad su entu a Kanduli na minuli den silan ugaid'a dala nilan kasipati i migkalidtabun su Isa al-Masih lu sa Awrusalim. ⁴⁴Nia nilan kataw ka lu bun sekanin kanu manga tagapeda nilan. Guna su nakasagay den i kinalalakaw nilan na nasipatan nilan i dala lu sekanin, na pinangilay nilan lu kanu manga pagali nilan enggu manga pakat'ilan. ⁴⁵Guna su dala nilan matun lu na mimbalingan

silan sa Awrusalim ka pinangilay nilan menem lu sekanin. ⁴⁶Na kanu ikatelu nin gay na natun nilan sekanin lu kanu Suti a 'Bpagagaman a 'bpamagagayan kaped'u manga gulu nu pangitaban a 'bpakikineg enggu 'bpangingidsa kanilan. ⁴⁷Na sangat a 'gkangagaip su langun nu pakakineg kanu manga sawal'in enggu su kadalem'u katuntay nin. ⁴⁸Na kanu kinatun nu manga lukes'in sa lekanin na nagaip silan sa nia nadtalu nu ina nin na "Datu, ngingan ka inigkumaya kami nengka? Sangat a nalidu i ginawa nami kani ama nengka sa kabpangilay sa leka." ⁴⁹Nia nin inisawal na "Enduken ka 'bpangilayn aku nu? Di nu katawan i wagib a edtangen aku kanu walay nu Ama ku?" ⁵⁰Ugaid'a di nilan 'gkasabutan su maena nu pidtalu nin a entu kanilan.

⁵¹Na minunut den mambu su Isa al-Masih sa kanilan lu sa Nasarit enggu matulanged a benal sekanin kanilan. Saleta na initagu sa ginawa nu ina nin su langun nu entu a nanganggula. ⁵²Na pegkasela bun su Isa al-Masih a sangat i kabalaitungan nin taman sa 'gkasuatan sekanin nu Kadenan enggu manga taw.

Su Yahiya a 'Bpanalawat

(Mataya 3:1-12; Markus 1:1-8; Yuhan 1:19-28)

3 ¹Na kanu ikasapulu enggu lima lagun a kapendatu nu Sultan sa Ruma a si Tibirius na nia penggubilnadul sa prubinsia a Yudia na si Puntius Pilatu. Si Hirud menem i pegkamal sa prubinsia a Galili enggu si Pilipus a suled'in i pegkamal sa prubinsia a Ituria enggu Trakunitis. Si Lusianas menem i pegkamal sa prubinsia a Abilinia. ²Na kanu entu ba a timpu na si Anas enggu si Kaipas i mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Saleta mambu na pinayagan den nu Kadenan kanu kadtalu nin si Yahiya a wata ni Sakarias lu kanu tawan-tawan a dalepa. ³Na guna su maitu na linapat endadalakaw nu Yahiya su embala-bala a dalepa kanu lawas'a ig'u Jordan ka nia nin ibpangusiat na kapasalawat sa tanda na kadtaubat asal'a maampun su kadusan. ⁴Na natuman sia ba su nakadalem kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas a

"Aden 'bpananawag sa matanug lu kanu tawan-tawan a dalepa sa 'Pagadil'u su lalan a 'bpagukitan nu Mapulu!
Pakatidtu nu su entu a 'bpagukitan nin!

⁵ Su manga pageletan nu bakulud na katampulan,
su bakulud enggu su manga palaw na madatal,

Luk 3

enggu su manga lalan a bigkug na 'gkatidtu
taman sa su manga badteg-badteg a lalan na 'gkatilak.

⁶ Na langun nu manusia sia sa liwawaw na dunia
na mailay nilan mambu su kabpamelipuas'u Kadenan.' ^h

⁷ Na madakel a benal a taw i mindidilimudan ka papedsalawat
silan kanu Yahiya. Nia nin pidtalu kanilan na "Sekanu a manga tupu
nu manga nipay! Entain i midtalu sa lekanu sa mapukas kanu kanu
pakauma a lipunget'u Kadenan? ⁸ Enggalebek kanu man sa kapianan
a mana su penggalebeken nu taw a tidtu a midtaubat entu pan ka
mapukas kanu kanu entu. Di nu semaligi i kagina ka tupu kanu nu Nabi
Ibrahim na mapukas kanu sa entu. Ka nia taman a madtalu ku sa lekanu
na apia su manga watu ba a nia na magaga nu Kadenan maluy sa tupu
nu Nabi Ibrahim! ⁹ Na nakakayang den man su kapa a ipedtebped kanu
manga dalig'u kayu. Ka apia ngin a kayu a dili 'bpagunga sa mapia na
'bpanebpeden enggu ibpangid tug lu kanu apuy a pegkaleg."

¹⁰ Na inidsan nu manga taw su Yahiya sa "Amaika maitu na ngin i
enggulan nami?" ¹¹ Na nia nin inisumpat kanilan na "U entain sa lekanu
i dua timan i balegkas'in na inggay nin su satiman kanu entain i dala,
enggu entain menem i aden pegken nin na enggan nin su entain i dala."

¹² Na aden manga taw a 'bpangubela sa buwis i namakauma ka
papedsalawat bun silan. Na nia nilan inidsa na "Gulu, ngin i dait a
enggulan nami?" ¹³ Na nia inisumpat'i Yahiya na "Da kanu mangubela
sa dikena wagib."

¹⁴ Na aden menem manga sundalu a minidsa lun sa "Sekami menem
na ngin i dait a enggulan nami?" Nia nin pidtalu kanilan na "Da kanu
mangua sa kuleta kanu apia entain sa ukit a peges atawa ka sa ukit a
kasendit kanu taw sa dikena benal. Edsukuli nu su ngin i 'gkatalima nu
a sukay nu."

¹⁵ Kagina ka pakapagangapa den a benal su manga taw kanu
kapegkauma nu Masih na nia nilan 'gkapagitung na basi su Yahiya
den su Masih. ¹⁶ Ugaid'a nia pidtalu nu Yahiya kanu manga taw na
"Pedsalawatan ku sekanu sa ig ugaid'a aden pan pakauma a labi lawan
pan kumin sa laki ka apia su kabekal ku kanu iket'u ampis'u ay nin na
di aku makadait. Na su mama a nia a pakauma na salawatan kanu nin

---

^h 3:4-6 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 40 ayat 3 taman sa 5.

Luk 3

kanu Suti a Ruh enggu apuy.ⁱ 17Na pegkapetan nin den su 'bpagusalen nin sa kapapembayug ka papedsenggayan nin su matimegas enggu su ukap. Na su matimegas na itagu nin kanu kamalig'in a 'bpelimudan sa bantad ugaid'a su ukap na tutungen nin lu kanu apuy a di den pebpatay." 18Na madakel pan i inipangusiat'i Yahiya kanu kapebpayag'in kanu Mapia a Tutuma.

19Na dinaway nu Yahiya su Gubilnadul Hirud kanu madakel a pinggula nin a mawag apeg den nu kinapangaluma nin kani Hirudias a kaluma nu suled'in a si Pilipus. 20Na sabap sa entu na makin pan inumanan nu Hirud su galebek'in a mawag ka inipabilanggu nin su Yahiya.

Su Kinasalawat kanu Isa al-Masih

(Mataya 3:13-17; Markus 1:9-11)

21Na kanu timpu a kinapanalawat'u Yahija^j kanu manga taw na sinalawatan nin bun mambu su Isa al-Masih. Na gagalu nu kabpangeni-ngeni nu Isa al-Masih ulian nu kinasalawat lun na mimbuka su langit 22ka nangalimbaba lu sa lekanin su Suti a Ruh a linemagid sa malapati. Na aden mambu suala a ebpun sa sulega a nia nin kadtalu na "Seka su Tunggal a wata ku a pinadtaya. Sangat a 'gkasuat aku sa leka."

23Na namakatelupulu lagun den i umul'u Isa al-Masih kanu kinaludsu nin enggalebek kanu galebekan kanu Kadenan.

Su Tarsilan pantag kanu Katupuan nu Yusup

(Mataya 1:1-17)

Na nia talima nu taw kanu Isa al-Masih na wata nu Yusup a nia nin ama na si Hili. 24Si Hili na nia nin ama na si Matat, si Matat menem na nia nin ama na si Libi, si Libi menem na nia nin ama na si Milki, si Milki na nia nin menem ama na si Yana, si Yana na nia nin menem ama

---

ⁱ 3:16 salawatan kanu nin sa apuy Na nia nin maena sia kanu ped a alim na pedsutin nu Kadenan su taw a 'bpamaginugut sa lekanin sia pakanggulalan kanu kamalasaan a mana su kapedsayab kanu manga putaw sia sa apuy asal'a 'gkaawa su tangis'in. Nia menem ped a maena nu nia na pantag sa kukuman nu Kadenan kanu manga taw a di pedtaubat. Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 26 ayat 11; 66 ayat 15 taman sa 16 enggu 24.

^j 3:21 kanu timpu a kinapanalawat'u Yahija Su kinapanalawat'u Yahiya sia a nalabit na unan pan nu kinabilanggu nin.

Luk 3

na bedtuan bun sa Yusup. ²⁵Na si Yusup menem na nia nin ama na si Matatias, si Matatias menem na nia nin ama na si Amus, na si Amus menem na nia nin ama na si Nahum, si Nahum na nia nin menem ama na si Isli, si Isli menem na nia nin ama na si Nagay, ²⁶si Nagay menem na nia nin ama na si Maat, si Maat menem na nia nin ama na bedtuan bun sa Matatias, si Matatias menem na nia nin ama na si Simihi, si Simihi menem na nia nin ama na si Yusik, si Yusik menem na nia nin ama na si Yuda, ²⁷si Yuda menem na nia nin ama na si Yuanas, si Yuanas menem na nia nin ama na si Risa, si Risa menem na nia nin ama na si Sirubabil, si Sirubabil menem na nia nin ama na si Sialtil, si Sialtil menem na nia nin ama na si Niri, ²⁸si Niri menem na nia nin ama na bedtuan bun sa Milki, si Milki menem na nia nin ama na si Adi, si Adi menem na nia nin ama na si Kusam, si Kusam menem na nia nin ama na si Ilmadam, si Ilmadam menem na nia nin ama na si Ir. ²⁹Na si Ir na nia nin menem ama na si Yusua, si Yusua menem na nia nin ama na si Ilisir, si Ilisir menem na nia nin ama na si Yurim, si Yurim menem na nia nin ama na bedtuan bun sa Matat, si Matat menem na nia nin ama na bedtuan bun sa Libi, ³⁰si Libi menem na nia nin ama na si Simiun, si Simiun menem na nia nin ama na si Yahuda, si Yahuda menem na nia nin ama na bedtuan bun sa Yusup, si Yusup menem na nia nin ama na si Yunan, si Yunan menem na nia nin ama na si Iliakim, ³¹si Iliakim menem na nia nin ama na si Milia, si Milia menem na nia nin ama na si Mina, si Mina menem na nia nin ama na si Matata, si Matata menem na nia nin ama na si Natan, si Natan menem na nia nin ama na su Nabi Daud. ³²Na su Daud na nia nin menem ama na si Yisi, si Yisi menem na nia nin ama na si Ubid, si Ubid menem na nia nin ama na si Buas, si Buas menem na nia nin ama na si Salmun, si Salmun menem na nia nin ama na si Nasun, ³³si Nasun menem na nia nin ama na si Aminadab, na si Aminadab menem na nia nin ama na si Aram, si Aram menem na nia nin ama na si Arni, si Arni menem na nia nin ama na si Hisrun, si Hisrun menem na nia nin ama na si Parez, na si Parez menem na nia nin ama na si Yahuda, ³⁴si Yahuda menem na nia nin ama na su Nabi Yakub, na su Yakub menem na nia nin ama na su Nabi Iskak, su Iskak menem na nia nin ama na su Nabi Ibrahim, na su Ibrahim menem na nia nin ama na si Tira, si Tira menem na nia nin ama na si Nahur. ³⁵Na si Nahur menem na nia nin ama na si Serug, si

Serug menem na nia nin ama na si Riyu, si Riyu menem na nia nin ama na si Paleg, si Paleg menem na nia nin ama na si Ibir, si Ibir menem na nia nin ama na si Silak, ³⁶si Silak menem na nia nin ama na si Kainan, si Kainan menem na nia nin ama na si Arpaksad, si Arpaksad menem na nia nin ama na si Sim, si Sim menem na nia nin ama na su Nabi Nuh, su Nuh menem na nia nin ama na si Lamik, ³⁷si Lamik menem na nia nin ama na si Mitusila, si Mitusila menem na nia nin ama na su Nabi Inuk, su Inuk menem na nia nin ama na si Yarid, si Yarid menem na nia nin ama na si Mahalalil, si Mahalalil menem na nia nin ama na si Kinan. ³⁸Si Kinan menem na nia nin ama na si Inus, si Inus menem na nia nin ama na si Sit, si Sit menem na nia nin ama na su Nabi Adam, na su Adam menem na nia nin ama na su Kadenan.^k

Su Kinasasat kanu Isa al-Masih

(Mataya 4:1-11; Markus 1:12-13)

4 ¹Na su Isa al-Masih na linangkapan den nu Suti a Ruh. Na kanu kabpaguli nin ebpun kanu lawas'a ig'u Jordan na pinananggit sekanin nu Suti a Ruh lu kanu tawan-tawan a dalepa. ²Na nakapatpulu gay na pedsasaten bu sekanin lu nu Datu na Giadsal.^l Na kanu dalem'u patpulu gay na mibpuasa bu sekanin tembu nagutem a benal kanu kinaipus'u entu.

³Na nia pidtalu nu Datu na Giadsal sa lekanin na "Amaika seka su Tunggal'u Kadenan na edtalu ka kanu watu a nan i embaluy a pan." ⁴Ugaid'a nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Nia man nakadalem kanu kitab na 'Dikena bu man sia mauyag i taw kanu kakan nin sa pegken.'^m"

⁵Na pinananggit menem sekanin nu Datu na Giadsal lu kanu malambeg a benal a palaw ka inipailay nin lun sa sakelap bu su langun nu pendatuan sia sa liwawaw na dunia. ⁶Nia pidtalu nu Datu na Giadsal sa lekanin na "Inggay ku sa leka su bagel'ilan sa kakamal enggu su

^k 3:38 **nia nin ama na su Kadenan** Su nia na inukit sa bayuk a nia nin maena na su Adam na matakapala a linimbag'u Kadenan dikena sia nakaukit kanu kinambata lun nu babay. Mailay i nia sia kanu Manga Awal 2 ayat 7 sia kanu Kitab Taurat.

^l 4:2 **Su Datu na Giadsal** na nia ba su mapulu nu manga saitan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Datu na Giadsal sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^m 4:4 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 8 ayat 3 sia kanu Kitab Taurat.

Luk 4

kakawasan nilan ka inisalig bu i nia sa laki enggu mapakay a inggay ku kanu apia entain a mapamili ku. ⁷U simban aku nengka na inggay ku sa leka su langun nu entu.” ⁸Na nia menem inisumpat’u Isa al-Masih na “Nia nakadalem kanu kitab na ‘Nia ka bu simba na su Kadenan a Mapulu sa sekanin bu i paginugutan nengka.’ⁿ”

⁹Guna su maitu na inialat menem sekanin nu Datu na Giadsal lu kanu puntiuk’u Suti a ’Bpagagaman lu sa Awrusalim. Na nia nin menem pidtalu na “Amaika seka su Tunggal’u Kadenan na tibpu ka san! ¹⁰Kagina nia man nakasulat kanu kitab na ‘Sugun nu Kadenan su manga malaikat’in sa katiakap’ilan sa leka.’ ¹¹Nakasulat bun i ‘Sapipin ka nilan ka enggu di kagkaidan su manga ay nengka lu kanu manga watu.’^o” ¹²Nia menem pidtalu nu Isa al-Masih na “Nia nakasulat kanu kitab na ‘Di ka man pembatalua su Kadenan a Mapulu.’^p”

¹³Na guna mapasad’u Datu na Giadsal su kapedrsasat’in kanu Isa al-Masih na tinagak’in gagalu ka nangilay menem sa ped a ukit.

Su Kinaludsu Mangusiat’u Isa al-Masih

(Mataya 4:12-17; Markus 1:14-15)

¹⁴Na minuli den su Isa al-Masih lu sa Galili a lu sa lekanin su kabarakat’u Suti a Ruh. Na nakalapat den kanu embala-bala a dalepa su makapantag sa lekanin. ¹⁵Na nangusiat sekanin lu kanu manga walay a pedsambayanan nu manga Yahudi enggu pinugi sekanin nu langun nu manga taw lu.

Su Kinakias kanu Isa al-Masih kanu Dalepa nin demun a Nasarit

(Mataya 13:53-58; Markus 6:1-6)

¹⁶Na guna su linemu su Isa al-Masih kanu dalepa a Nasarit a pigkaselanan nin na minangay sekanin lu kanu walay a pedsambayanan nu manga Yahudi. Na mana bun su katatapan a penggulan nin kanu Gay nu Kabpangintelenen na linemu sa kasangunan ka matia sekanin sa kitab. ¹⁷Na inidual’ilan sa lekanin su Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas. Na binelat’in ka binatia nin su nakadalem lun a

ⁿ 4:8 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 6 ayat 13 sia kanu Kitab Taurat.

^o 4:10-11 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 91 ayat 11 taman sa 12 sia kanu Kitab Zabur.

^p 4:12 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 6 ayat 16 sia kanu Kitab Taurat.

Luk 4

18 “Linangkapan aku den nu Ruh nu Kadenan,^q
ka sinanganan aku nin sa kapayapat kanu Mapia a Tutuma
lu kanu manga miskinan.

Na sinugu aku nin sia ka enggu ku makapayag kanu manga
nasigkem i kambaya-baya nilan
enggu su di pamakailay na mamakailay den silan,
taman kanu manga papegkapasangan na makambaya-baya
den silan.

19 Na sinugu aku nin bun ka enggu ku makapayag su kauma nu
kutika nu kabpamelipuas’u Kadenan.”^r

20 Na guna mapasad matia nu Isa al-Masih su entu a kitab na linulun
nin menem ka inimbangan nin kanu pedtuganul lun ka minayan,
saleta na su langun nu manga taw lu kanu pedsambayanan na pedtulik
sa lekanin. 21 Na linemudsu sekanin edtalun sa “Saguna na natuman den
su nakineg’u a entu a manga ayatan sa kanu nia bun ba a kutika.”

22 Na pinugi sekanin nu langun nu manga taw lu enggu nagaipan
nilan ka mapia gaid i kadtalu-talu nin. Na nia nilan ’gkangadtalu na
“Dikena ba sekanin su wata nu Yusup?”

23 Guna su maitu na pidtalu nu Isa al-Masih kanilan i “Gkatalanged
ku i edtalun nu sa laki su nia a palibasan a ‘Taligamut, gamuti ka muna
i ginawa nengka!’ Na edtalu nu bun i ‘Enggalebek ka sia kanu dalepa
a pigkaselanan nengka su ’gkangakineg’ami a pinggalebek’engka sa
Kapurnaum.’

24 “Sabem-sabem a edtalun ku sa lekanu i dala nabi a pedtaliman kanu
dalepa nin demun. 25 Nia nu ’gkakalendem na su timpu nu Nabi Ilias a
dala kaulan sa nakatelun lagun enggu tenga na madakel a balu a babay
kanu dalepa tanu a Israil i sangat a minggutem. 26 Ugaid’a dala sugua nu
Kadenan su Nabi Ilias sa kadtabang’in kanu apia entain kanilan, ka lu nin
bu sinugu kanu balu a babay a dikena-Yahudi sa dalepa a Saripta a sakup’u
Sidun. 27 Na kanu timpu bun nu Nabi Aliasana na madakel bun gaid a taw i
midsakit sa debpig sia sa Israil. Na apia sakataw na dala pinagkapia lun
nia tabia na su mama a bedtuan sa Naaman a taw sa Syria.”

---

^q 4:18 Su **Ruh nu Kadenan** na nia bun ba su Suti a Ruh. Sa basa a Arabik na *Ruhhul Allah*.
Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ruh nu Kadenan sia kanu *Maena nu*
Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^r 4:18-19 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 61 ayat 1 taman sa 2.

Luk 4

²⁸Na guna makineg i entu nu manga taw lu kanu pedsambayangan na sangat a nalipunget silan ²⁹taman sa midtindeg silan ka ginuyud'ilan su Isa al-Masih lu kanu ligid'u baugan nu bakulud kanu entu bun ba a dalepa ka ibpagulug'ilan lu ba. ³⁰Ugaid'a minawa sekanin a lu demun linemakaw kanu pageletan nilan.

Su Kinabugaw kanu manga Saitan

(Markus 1:21-28)

³¹Na linemu menem su Isa al-Masih kanu dalepa a Kapurnaum a sakup'u Galili ka nangusiat sekanin kanu manga taw sa kanu Gay nu Kabpangintelenen. ³²Na nagaipan nu manga taw su kabpamandu nin ka 'bpamandu sekanin sa mana aden kawagib'in. ³³Saleta mambu na lu kanu pedsambayangan a entu nu manga Yahudi na aden lu ba mama a inasukan na saitan. Na linemalis sa matanug sa ³⁴"Huy, seka Isa a taw sa Nasarit, di kami nengka den 'bpelusudi. Nginan, sinemia ka asal'a mabinasa kami nengka? Katawan ku man seka, seka su Suti a ebpun kanu Kadenan."
³⁵Daka pidtalan sekanin nu Isa al-Masih sa "Telen ka san! Awai ka i mama a nan." Na inilebpad demadsang'u saitan su mama lu kanu adapan nilan entu pan ka inawan nin a dala nin bun kapamungkaidi.

³⁶Na sangat a nangagaip su langun nu taw lu sa nia nadtalu nu uman i isa kanu ped'in na "Sangat i kabarakat'u kadtalu nu mama a nia ka pedtalan nin bu sa mawa su manga saitan na 'bpagawa den silan."
³⁷Na pakapayapat bun kanu embala-bala a dalepa su makapantag kanu Isa al-Masih.

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu manga Pedsakit

(Mataya 8:14-17; Markus 1:29-34)

³⁸Na ginemanat menem su Isa al-Masih lu kanu pedsambayangan nu manga Yahudi ka tinemalus sekanin lu kanu walay ni Simiun.^s Na kanu entu ba mambu a timpu na pegkayaw a benal su panugangan ni Simiun a babay. Na pinangeni nilan kanu Isa al-Masih i pagkapia nin. ³⁹Daka inubay nu Isa al-Masih su babay ka pidtalan nin su mayaw sa mawa. Daka midsambuta demun i kinaawa nu mayaw kanu babay taman sa nakambangun sekanin. Na tinalagadan nin pan silan.

---

^s 4:38 Si Simiun na nia ped a ipembedtu lun na Pitru.

⁴⁰Na guna su sinemedep den su senang na langun nu aden pan sakit'in na pinananggit lu sa lekanin. Na dinapenetan nin su uman i isa kanilan ka pinagkapia nin. ⁴¹Na maitu bun ba su manga saitan na pinaawa nin silan kanu inasukan nilan sa nia nilan pakalalis na "Seka su Tunggal'u Kadenan!" Na sinapalan nu Isa al-Masih su manga saitan sa di den silan edtalu kagina 'gkatawan nu manga saitan i sekanin su Masih.

(Markus 1:35-39)

⁴²Na guna su pegkatibuas den na linemu su Isa al-Masih kanu nakadtawan-tawan a dalepa. Na pinangilay sekanin nu madakel a taw. Na guna nilan matun na pinamagayukan nilan sa di pan sekanin gemanat lu. ⁴³Ugaid'a nia nin pidtalu kanilan na "Nakabpaliugat sa laki i makapangusiat ku kanu ped pan a dalepa su Mapia a Tutuma pantag kanu kapendatu nu Kadenan ka nia ba i sinuguan sa laki." ⁴⁴Na nangusiat sekanin lu kanu manga walay a pedsambayanan nu manga Yahudi sa Yudia.

Su Isa al-Masih enggu su 'Bpamanginseda

(Mataya 4:18-22; Markus 1:16-20)

5 ¹Isa a gay a 'bpangusiat su Isa al-Masih lu kanu ligid'u lanaw nu Ginisarit na pedsaseka bu su madakel a taw ka enggu silan pakakineg kanu kadtalu nu Kadenan. ²Na aden nailay nu Isa al-Masih a dua timan a awang sia kanu ligid'u lanaw ka iniligid'u manga 'bpamanginseda ka penggagasan nilan su manga ambit'ilan. ³Na nageda sekanin kanu satiman a awang a nia lun kigkuan na si Simiun. Na inipakalud'in sa paidu ka lu ba sekanin nagagayan entu pan ka nangusiat kanu madakel a taw.

⁴Na guna den sekanin makapasad mangusiat na pidtalu nin kani Simiun i "Kalud ka, ka iulug'u su manga ambit'u ka enggu kanu makakua sa manga seda." ⁵Na nia inisumpat'i Simiun na "Mapulu, nalalamagan na nangambit kami bu na da nakua nami. Ugaid'a kagina ka pidtalu nengka i entu na iulug'ami menem su manga ambit'ami."

⁶Na guna su naulug den su manga ambit'ilan na madakel gaid a seda i nangakua nin ka 'gkakisi den su manga ambit'ilan sa kadakel'u

Luk 5

seda. ⁷Daka kinayap'ilan su manga kaped'ilan a 'bpamanginseda kanu ped a awang ka enggu silan makatabang kanilan. Na linemulud mambu silan ka binatang nilan su manga ambit'ilan taman sa napenu mambu na seda su dua timan a awang'ilan sa sama bu di pakageled su entu. ⁸Na guna mailay ni Simiun Pitru su entu na nakasugiud sekanin sia kanu adapan nu Isa al-Masih sa nia nin nadталu na "Hu Mapulu, ganati aku den ka baladusa aku a taw." ⁹Nadталu nin i entu sabap sa sangat a nagaip sekanin enggu su manga kaped'in kanu madakel a entu a seda a nangakua nilan. ¹⁰Maitu bun su manga tagapeda ni Simiun a si Yakub enggu si Yuhan a manga wata ni Zabidi na sangat bun a nangagaip silan. Saleta na nia pidталu nu Isa al-Masih kani Simiun na "Da ka 'gkagilek, ka iganat saguna na nia ka den pangua na su manga taw a namakasibay." ¹¹Na guna den makadunggu su manga awang'ilan kanu dedsan na tinagak'ilan su langun-taman nilan ka minunut silan kanu Isa al-Masih.

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Mama a Pedsakit sa Debpig

(Mataya 8:1-4; Markus 1:40-45)

¹²Na kanu timpu a lu su Isa al-Masih kanu isa a siudad na aden lu mama a pedsakit sa debpig. Na guna nin mailay su Isa al-Masih na sinemugiud sekanin kanu adapan nin ka pinagayukan nin sa nia nin pidталu na "Hu Mapulu, amaika miug ka na makapagkapia aku nengka."^t ¹³Na inami nu Isa al-Masih su mama sa nia nin lun pidталu na "Pegkiug aku, 'gkapia ka den saguna." Na midsambuta demun su kinagkapia nin. ¹⁴Na inibpaliugat'in kanu mama a entu i di nin edталun kanu apia entain su entu enggu pidталuan nin sa "Ganat ka den, ka pailay ka kanu 'bpamangurban enggu 'gkurban ka a mana bun su inisugu nu Nabi Musa asal'a mailay nu manga taw i nasuti ka den."

¹⁵Pidsan ka maitu na pakalapat bun su tudtulan pantag kanu Isa al-Masih tembu madakel a benal a manga taw i pendidilimudan lu sa lekanin ka 'bpakikinegen nilan su manga usiatan nin enggu asal'a makapagkapia nin su manga sakit'ilan. ¹⁶Ugaid'a nia katatapan na lu sekanin kanu nakadtawan-tawan a dalepa ka 'bpangeni-ngeni.

---

^t 5:12 **makapagkapia** Na su nia a kadtalu na nia nin maena sa basa a Grik na 'bpelimpiun atawa ka *pedsutin*. Na su taw a aden sakit'in a debpig na sia kanu adat-betad'ilan na haram a benal a taw.

Su Mama a Di Pakanggagalebek i Lawas'in

(*Mataya 9:1-8; Markus 2:1-12*)

¹⁷Na aden isa a gay a 'bpangusiat su Isa al-Masih. Na aden lu 'bpamagagayan a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu manga gulu nu pangitaban a lu nakabpun sa Galili, sa Yudia enggu sa Awrusalim. Na su kabarakat'u Kadenan na linemangkap den sa lekanin sa makapagkapia nin su aden sakit'in. ¹⁸Daka aden manga taw lu a 'bpananggiten nilan kanu Isa al-Masih su mama a pinaiga bu kanu 'bpagigan nin ka di nin den pakanggagalebek su lawas'in. Na pegkiugan nilan 'bpananggit lu kanu adapan nu Isa al-Masih lu kanu ludep'u walay ¹⁹ugaid'a di silan pakaludep sabap sa madakel a taw. Guna su maitu na linekat'ilan su atep'u walay^u ka lu nilan ba initudtun su mama a entu lu kanu adapan nu Isa al-Masih. ²⁰Na guna mailay nu Isa al-Masih su salig'ilan na nia nin pidtalu kanu mama a di nin den pakanggagalebek su lawas'in na "Pakat, su kabaladusan nengka na inampun den."

²¹Na nia nakaidsa na ginawa nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu su manga gulu nu pangitaban na "Ngin i kataw nu mama a nia kanu ginawa nin? Sakutu i nan kanu Kadenan! Entain besen i makapangampun sa kabaladusan u dikena su Kadenan bu?" ²²Ugaid'a 'gkataan bun nu Isa al-Masih su 'gkapagitung nilan. Daka nia nin pidtalu kanilan na "Nginan ka man i pakaidsa nu kanu ginawa nu? ²³Ngin besen i malemu a edtalun ku, 'Su kabaladusan nengka na inampun den'? Udi na 'Embangun ka, ka lakaw ka'? ²⁴Ugaid'a ipamad ku sa lekanu i su Kaka nu Manusia' na aden kawagib'in sia sa dunia sa kapangampun nin sa kabaladusan." Daka nia nin pidtalu kanu mama a di nin pakanggagalebek i lawas'in na "Pedsugun ku seka sa embangun ka, kua ka i ikam'engka a nan ka uli ka den." ²⁵Na kanu entu demun ba na mimbangun su mama sia demun kanu adapan nu manga taw enggu kinua nin su igan

^u 5:19 atep'u walay Kanu nia a dalepa na katatapan kanu manga walay na pantal i kinaatep lun enggu aden panikan nin sia sa liu a ipebpawang lu kanu untul'in.

^v 5:24 Kaka nu Manusia Nia su ped a gelal kanu Masih sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Danyil. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Kaka nu Manusia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Luk 5

nin ka minuli a pebpugi kanu Kadenan. ²⁶Daka sangat a nangagaip enggu nangagilekan su madakel a taw taman sa napugi nilan su Kadenan. Na nia nilan nadtalu na “Sangat a pakagaip-gaip su nailay tanu a nia.”

Su Kinabaluy kanu Libi a Makadtatanggunut kanu Isa al-Masih

(Mataya 9:9-13; Markus 2:13-17)

²⁷Na ulian nu entu na linemiu su Isa al-Masih na nailay nin su 'bpangubela sa buwis a bedtuan sa Libi^w a 'bpagagayan lu kanu 'bpangubelan nin sa buwis. Na nia nin lun pidtalu na “Unut ka sa laki.” ²⁸Daka midtindog mambu sekanin ka tinagak'in su langun-taman nin ka minunut kanu Isa al-Masih.

²⁹Na inidsela-sela ni Libi su Isa al-Masih lu kanu walay nin. Na madakel a 'bpangubela sa buwis apeg den nu ped pan a manga taw i kaped'ilan kineman lu. ³⁰Guna su maitu na mimbuku kanu 'bpamangunut kanu Isa al-Masih su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu su manga gulu nu pangitaban sa nia nilan pidtalu na “Ngintu ka ibpamagatuang'u su 'bpamangubela sa buwis enggu su manga taw a dikena balaagama?”

³¹Na nia inisumpat'u Isa al-Masih sa kanilan na “Dikena man nia pakanasisita sa taligamut su manga taw a dala sakit'in ka su manga taw a aden sakit'in. ³²Na dikena nia ku kinasia i nia ku pedtawagen na su manga ikelas a taw ka su manga taw a baladusa ka enggu silan makadtaubat.”

Su Kinadtalu nu Isa al-Masih pantag kanu Bagu a Ukit sa Kapaginugut kanu Kadenan

(Mataya 9:14-17; Markus 2:18-22)

³³Na nia nilan pidtalu kanu Isa al-Masih na “Su 'bpamangunut kanu Yahiya na mategel silan 'bpuasa enggu mangeni-ngeni, na maitu bun su 'bpamangunut kanu lumpukan a Parisiyu. Ugaid'a su 'bpamangunut sa leka na 'bpamegkan enggu 'bpamanginem pan silan.” ³⁴Nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Ngintu, wagib a 'bpuasa su manga ana nu pegkawingen amaika kaped'ilan pamun su mama a pegkawingen?”

---

^w 5:27 Libi na sekanin bun si Mataya.

³⁵Ugaid'a mauma su kutika a kuan den su mama a pegkawingen na entu ba su kutika a kabpuasa nilan."

³⁶Na pidtalu nin pan kanilan su nia a pakenalan sa "Da taw a kemisi sa bagu a balegkas ka itapi nin kanu labing a balegkas ka kanugun nin su bagu a balegkas enggu di bun i entu makadait kanu labing a balegkas. ³⁷Da bun taw a demiken kanu bagu a ig'a ubas kanu labing a taguan a upis'a binatang kagina makapambetu nu bagu a ig'a ubas su labing a taguan a upis'a binatang^x na amaika maitu na maudud su ig'a ubas enggu 'gkalat su taguan a upis'a binatang. ³⁸Ugaid'a nia man dait na su bagu a ig'a ubas na sia ipembetad kanu bagu a taguan a upis'a binatang. ³⁹Dala bun malilini sa bagu a ig'a ubas amaika makainem den silan kanu danden a ig'a ubas ka nia nilan bun edtalun na 'Nia mapia su danden.' "

Su Pantag kanu Gay nu Kabpangintelenen

(Mataya 12:1-8; Markus 2:23-28)

6 ¹Na kanu Gay nu Kabpangintelenen na minukit su Isa al-Masih lu kanu inawidan a bantad. Na nangetes sa tiugkayan na bantad su 'bpamangunut lun enggu inukad'ilan kanu lima nilan ka kinan nilan. ²Daka ped kanu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu i midtalu sa "Nginan ka penggulan nu i nan? Di a benal i nan 'gkaalus kanu Gay nu Kabpangintelenen."

³Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Ngintu besen, da nu pamun mabatia kanu kitab u ngin i pinggula nu Daud kanu timpu a 'gkagutem sekanin apeg'u manga tagapeda nin? ⁴Na linemudep su Daud lu kanu walay a pedsimban kanu Kadenan ka kinan nin su pan a inigkurban kanu Kadenan a inenggay sa lekanin. Na di a benal 'gkaalus a kanen nin su entu ka nia bu alus a makakan kanu entu na su 'bpamangurban. Na pidsan ka maitu na inenggan nin pan su manga tagapeda nin." ⁵Na daka pidtalu nin pan kanilan i "Su Kaka nu Manusia na apia sia kanu Gay nu Kabpangintelenen na sekanin i Mapulu."

---

^x 5:37 Makapambetu nu bagu a ig'a ubas su labing a taguan a upis'a binatang kagina su bagu a ig'a ubas na gay nin pegkauguet na pegkaledsem. Na amaika pegkaledsem su ig'a ubas na mana 'gkaadenan na sambel a sabapan na kambetu nu labing a taguan a upis'a binatang kagina di den pedsugut. Na su nalabit sia a taguan a upis'a binatang na upis'a kambing atawa ka bili-bili.

Su Mama a Migkipes i Sabala a Lima nin

(Mataya 12:9-14; Markus 3:1-6)

⁶Na kanu Gay bun nu Kabpangintelenen na linemu sekanin kanu pedsambayangan nu manga Yahudi ka 'bpamandu sekanin. Na aden lu mama a migkipes i kawanan a lima nin. ⁷Na pedtulikan nu manga gulu nu pangitaban enggu su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu su Isa al-Masih ka pedsipatan nilan u amaika pagkapan nin su mama a entu kanu Gay nu Kabpangintelenen ka enggu aden makasendit'ilan sa lekanin. ⁸Ugaid'a 'gkatawan bun nu Isa al-Masih su manga kahanda nilan. Na nia nin pidtalu kanu mama a migkipes i lima nin na "Edtindeg ka kanu luk'u manga taw." Guna su maitu na pinggula den mambu nu mama a entu su pidtalu nu Isa al-Masih.

⁹Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Ngin i kalangan nu lun i 'gkaalus kanu Gay nu Kabpangintelenen, kanggula sa mapia atawa ka kanggula sa mawag; kalipuas kanu umul'u taw atawa ka kabinasa lun?"

¹⁰Na pinangingilay nin silan langun ka nia nin pidtalu kanu mama a entu na "Betel ka i lima nengka a nan!" Na binetel'in mambu taman sa migkapia su lima nin. ¹¹Guna su maitu na miniseg i sakit'a ginawa nilan kanu Isa al-Masih taman sa mimbibitiala silan u panun i pakaidan nilan sa lekanin.

**Su Kinapamily kanu Sapulu enggu Dua a 'Bpamangunut
kanu Isa al-Masih**

(Mataya 10:1-4; Markus 3:13-19)

¹²Na aden isa a gay a tinemakedeg su Isa al-Masih kanu palaw ka nangenin-ngeni. Na nalalamagan na nangenin-ngeni bu sekanin kanu Kadenan. ¹³Guna su mapita den na tinawag'in su 'bpamangunut sa lekanin ka pinamily nin su sapulu enggu dua a pinggungalanan nin sa sinugu. Na nia ba su manga napamily nin: ¹⁴⁻¹⁵Si Simiun a binedtuan nin bun sa Pitru, si Anduk a suled'i Simiun Pitru, si Yakub enggu si Yuhan, si Pilipus enggu si Bintulumu, si Mataya,^y si Tumas enggu si Yakub a wata ni Alpayus, si Simiun a 'bpaninindeg kanu dalepa,

---

^y 6:14-15 Si Mataya na nia bun ba si Libi a 'bpangubela sa buwis a mailay kanu nia bun ba a kitab 5 ayat 27 taman sa 29.

Luk 6

¹⁶si Yahuda a wata ni Yakub enggu si Yahuda Iskalia a tempu kanu Isa al-Masih.

Su Kapianan nu Kamiskin enggu su Kawagan nu Kakawasa *(Mataya 4:23-25)*

¹⁷Guna embaba su Isa al-Masih kanu palaw enggu su manga kaped'in na lu silan midtaman kanu maulad a kadatalan. Na madakel kanu 'bpamangunut sa lekanin i lu apeg den nu madakel a taw a ganat sa Yudia enggu Awrusalim taman den kanu manga dalepa a lu tampal sa dedsan nu lagat sa Tair enggu Sidun. ¹⁸Na linemu su entu a manga taw asal'a makineg'ilan su panduan nu Isa al-Masih enggu makapagkapia su sakit'ilan. Na pinagkapia nin bun su manga taw a inasukan na saitan. ¹⁹Na sabap kanu kabarakat'in na 'bpagapasen nu langun nu taw lu i maami nilan sekanin kagina langun na 'bpagami lun na pegkapia.

(Mataya 5:1-12)

²⁰Na linengian nin su 'bpamangunut sa lekanin ka nia nin pidtalun na "Mapia gaid i sekanu a nan a manga miskinan ka malusud kanu kanu kpendatu nu Kadenan.

²¹Na mapia den a benal i sekanu a 'gkangagutem sa saguna ka pakausugan kanu nu Kadenan.
Maitu kanu bun a 'bpamanguliang ka padtatawan kanu nu Kadenan.

²²"Na mapia den a benal sa lekanu amaika kabensian kanu nu manga taw, ikias kanu nilan taman sa pagkayan kanu nilan enggu bedtuan kanu sa daluaka sabap kanu salig'u kanu Kaka nu Manusia. ²³Ka maya bun ba i pinakaidan nu manga kalukesan nu entu a manga taw kanu manga nabi. Na sangat a enggalaw-galaw kanu den ka masela a benal i balas'u lu sa sulega.

²⁴"Ugaid'a duan-duan nin den su manga taw a kawasa ka naipus'ilan den su kapianan nilan sia sa dunia.

²⁵Duan-duan nin den su manga taw a 'gkangausugan a benal ka silan menem i mangagutem.
Duan-duan nin bun su manga taw a 'gkangapia a benal i ginawa nin ka silan menem i mamanguliang.

Luk 6

²⁶ Duan-duan nin den su manga taw a 'bpamedtan a benal'u madakel a taw ka maya bun ba i pinakaidan nu manga kalukesan nilan kanu manga 'bpenabi-nabi.

Su Kakalimu kanu Kuntela (*Mataya 5:38-48; Mataya 7:12a*)

²⁷ "Ugaid'a pakikineg'u sa mapia su pedtalun ku sa lekanu, ikalimu nu su kuntela nu. Tabangi nu sa mapia su 'gkabensi sa lekanu.

²⁸ Ipangeni-ngeni nu i palihalan nu Kadenan su manga taw a pedsinta sa lekanu sa mawag. Na ipangeni-ngeni nu bun su apia entain a papegkapasang sa lekanu. ²⁹ Amaika aden temebpi kanu bala a pipi nengka na ilengi nengka pamun su sabala. Na u aden menem kemua kanu lambung'engka na inggay nengka pamun su balegkas'engka.

³⁰ Na apia entain i mangeni sa leka na enggi ka. Na u kuan menem su tamuk'engka na di ka den kemua 'bpaluman. ³¹ Nia nu enggula kanu ped'u na u ngin i kalinian nu a enggulan nu ped'u sa lekanu.

³² "Na amaika nia nu bu ikalimu na su taw a malimu sa lekanu na dala balas a makua nu sa entu. Ka apia su manga baladusa na ikalimu nilan bun su malimu kanilan. ³³ Na amaika nia nu bu 'bpia-pianan na su taw a minggalebek sa leka sa mapia na dala balas a makua nu lun. Ka apia su manga baladusa na maitu bun ba i penggulan nilan. ³⁴ Na amaika nia nu bu pasembayn su taw a katawan nu i makauli bun su pedsembayan nin na dala balas a makua nu lun. Ka apia su taw a manga baladusa na papedsembay bun kanu manga taw a baladusa ka 'gkatawan nin bun i makambalingan bun sa lekanin su sinembayan lun.

³⁵ Ugaid'a nia man wagib na ikalimu nu su kuntela nu enggu 'bpia-piani nu silan. Pasembay nu silan sa di nu den 'bpangingalap i makauli nilan pan. Ka amaika maitu na masela i balas'u enggu katawan i sekanu na wata kanu nu Kadenan a Mapulu sa Langun. Ka malimu man sekanin apia kanu manga taw a di masukul enggu kanu manga mawag a taw.

³⁶ Pangalimuan kanu a mana bun su Ama nu a lu sa sulega.^z

---

^z 6:36 **Ama nu a lu sa sulega** Su Ama sia a linabit na su Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

Su Kapanendit kanu Ped'engka

(Mataya 7:1-5)

³⁷“Da kanu manendit kanu ped'u ka enggu di kanu bun wagiban nu Kadenan. Di nu semugat sa kawagib su ped'u ka enggu di kanu bun sugaten sa kawagib'u Kadenan. Ampun nu su ped'u ka enggu kanu bun ampunen nu Kadenan. ³⁸Pangenggay kanu ka subela-subela pan i inggay nu Kadenan sa lekanu taman sa mamelapay, ka u ngin i asadan sa kapangenggay nu na maitu bun ba i asadan sa kaenggay sa lekanu.”

³⁹Na pidtalu pan nu Isa al-Masih kanilan su nia sa ukit a pakenalan sa “Ngintu, matundan nu pisek su pagidsan nin bun a pisek? Dili, ka amaika maitu na isa bu i kaulug'ilan kanu kalut. ⁴⁰Na dala man mulit a kalawanan nin su gulu nin. Nia taman na malepeng'in bu su gulu nin amaika mapasad den sekanin mamandu sa mapia. ⁴¹Ngintu ka nia nengka madsima na su puling'u ped'engka inunta na su puling'engka a mana den lendu i kasela nin na di nengka madsima? ⁴²Panun ba i kapedtalu nengka kanu ped'engka sa ‘Kaka, sia ka pan ka iawa ku i puling'engka a nan,’ inunta na su puling'u mata nengka a mana den lendu i kasela nin na di nengka madsima? Seka a dikena senep sa atay i kabpagagama nin na iawa nengka muna su puling'u mata nengka a manga mana den lendu i kasela nin ka enggu nengka mailay sa mapia su kaawa nengka kanu puling'u ped'engka.

Su Kayu na Mailay sia kanu Unga nin

(Mataya 7:16-20; Mataya 12:33-35)

⁴³“Na su mapia a kayu na nia nin bun unga na mapia. Ugaid'a su di mapia a kayu na nia nin bun unga na di bun mapia. ⁴⁴Na sia nengka katawan i embiasan na kayu kanu unga nin. Di man munga su kayu a teneken sa igus atawa ka unga na ubas. ⁴⁵Na maitu bun ba su taw, su mapia a taw na nia nin bun manggalebek na mapia kagina nia nakadalem kanu atay nin na mapia. Na su mawag menem a taw na nia nin bun manggalebek na mawag kagina nia nakadalem kanu atay nin na mawag. Kagina u ngin i dalem'u atay nu taw na entu bun ba i lemiu kanu ngali nin.

Su Embalangan nu Taw a Pembudsud sa Walay

(Mataya 7:24-27)

⁴⁶“Na ngintu ka pembedtuan aku nu sa Mapulu inunta na di nu pamun ipenggulalan su inisugu ku sa lekanu? ⁴⁷Na apia entain i semia sa laki enggu pakikinegen nin su panduan ku taman sa enggulan nin su entu na nia nin kalagidan na ⁴⁸mana su mama a mimbalay. Na kinemalut sekanin sa madalem ka inibudsud'in lu kanu lakungan a watu. Guna 'gkadalem su lawas'u ig na dala mageba su walay kagina mabagel i kinabudsud lun. ⁴⁹Ugaid'a apia entain menem i makikineg kanu panduan ku ugaid'a di nin inggulalan na nia nin kalagidan na su mama a mimbalay sa dala nin embageli mudsud su palaus'in. Guna den masugat'u kadalem na nagubal taman sa nabinasa sa tidtu-tidtu.”

Su Salig'u Kapitan nu Sundalu a Dikena-Yahudi

(Mataya 8:5-13)

7 ¹Guna mapasad'u Isa al-Masih edtalu i entu kanu langun nu taw na linemu sekanin sa Kapurnaum. ²Na aden lu kapitan nu sundalu na Ruma a aden panunugun nin a ipegkalimu nin a pebpaya den. ³Guna makineg'u kapitan su pantag kanu Isa al-Masih na pinasuguan nin su Isa al-Masih kanu 'gkangaunutan nu manga Yahudi sa lemu pan su Isa al-Masih sa lekanin ka enggu nin makapagkapia su panunugun nin. ⁴Na pibpawangan nilan mambu su Isa al-Masih ka pinamagayukan nilan sa lemu pan sekanin sa nia nilan pidtalu na “Su nia a taw sa Ruma na dait bun a kadtabangan nengka ⁵ka ipegkalimu nin su manga Yahudi taman sa napaumbal sekanin sa walay a pedsambayanan tanu.” ⁶Guna su maitu na minunut mambu su Isa al-Masih kanilan.

Na guna su pakasiken den silan kanu walay na inipasumbak'u kapitan nu sundalu kanu manga pakat'in su Isa al-Masih ka inipadtalu nin kanilan i “Mapulu, di ka den 'bpagangga i ginawa nengka ka di aku a benal makadait a 'bpawangan nengka pan i walay ku ⁷ka apia man su kaadap ku sa leka na di aku den makadait. Ugaid'a edtalun nengka bu man i 'gkapia su panunugun ku na 'gkapia den sekanin. ⁸Na katawan ku i entu ka apia saki na aden pan mapulu ku a pedsugu sa laki enggu aden bun manga sundalu ku a saki i pegkakataw lun, na amaika edtalun ku kanu isa kanilan i ‘Lu ka’ na lemu sekanin, u edtalun ku menem kanu

ped i 'Sia ka' na semia sekanin. Na u edtalun ku menem kanu ulipen ku i 'Enggalebek ka i nia' na enggalebeken nin."

⁹Na guna makineg'u Isa al-Masih su entu na nagaip sekanin. Na linengian nin su madakel a taw a pedtatanggunut lun ka nia nin nadttalu na "Edttalun ku sa lekanu i apia sakataw sia sa Israil na dala aku pamun makailay sa maya ba i kasela na salig'in." ¹⁰Na guna embalingan kanu walay su manga sinugu nu kapitan nu sundalu na migkapia den su panunugun a entu a pebpaya.

Su Kinapambibiag'u Isa al-Masih kanu Wata nu Balu a Babay

¹¹Na ulian nu entu na linemu menem su Isa al-Masih kanu dalepa a bedtuan sa Nain a kaped'in su 'bpamangunut sa lekanin enggu su madakel a taw a pedtatanggunut lun. ¹²Na kanu kapegkauma nilan kanu bengawan nu dalepa na 'gkadsumbak' ilan i kabpelebeng kanu tunggal a wata a mama nu balu a babay a kaped'in su madakel a taw. ¹³Na guna mailay nu Mapulu a su Isa al-Masih su ina nu wata na sangat a nalat i ginawa nin lun sa nia nin pidttalu na "Babu, da ka den 'bpaguguliang."

¹⁴Na inubay nu Isa al-Masih su binetadan kanu bangkay ka inami nin, saleta mambu na su manga pembantial lun na mibpalen silan. Na nia nin pidttalu kanu minatay na "Datu, pedsugun ku seka sa embangun ka." ¹⁵Daka mimbangun mambu su minatay enggu nakadttalu. Na entu pan ka initapenay nu Isa al-Masih kanu ina nin. ¹⁶Na sangat a nangagilekan su manga taw taman sa napugi nilan su Kadenan sa nia nilan nadttalu na "Nakauma den sa lekitanu su barakat a nabi" enggu "Tinabangan nu Kadenan su manga taw nin." ¹⁷Na su makapantag a nia kanu Isa al-Masih na pakapayapat den kanu lusud'u Yudia taman den kanu embala-bala a dalepa lu.

Su Kinapaidsa nu Yahiya a 'Bpanalawat lu kanu Isa al-Masih

(Mataya 11:2-19)

¹⁸Na su 'bpamangunut kanu Yahiya a 'Bpanalawat na pidttalu nilan kanu Yahiya su langun nu entu ba a nanganggula. ¹⁹Daka tinawag'u Yahiya su dua kataw kanu 'bpamangunut lun ka sinugu nin lu kanu Isa al-Masih ka ipebpagidsa nin kanilan i "Ngintu, seka ba su inibpasad'u Kadenan a pakauma atawa ka mamamati kami pan sa ped?" ²⁰Na ginemanat den mambu silan, na guna silan makauma kanu Isa al-Masih

na pidtalu nilan lun i “Sinugu kami nu Yahiya a ’Bpanalawat ka ipebpagidsa nin u ‘Ngintu, seka ba su inibpasad’u Kadenan a pakauma atawa ka mamamati kami pan sa ped?’ ”

²¹Na kanu entu bun ba a kutika na madakel i pinagkapia nu Isa al-Masih a ’bpamedsakit. Pinaawa nin su manga saitan a minasuk kanu manga taw enggu pinailay nin su manga di pamakailay. ²²Na nia inisumpat’u Isa al-Masih kanu sinugu a entu nu Yahiya na “Embalingan kanu sa lekanin ka edtalu nu lun u ngin i nailay nu enggu nakineg’u. Namakailay su di pamakailay, namakalakaw su di pamakalakaw, nasuti su ’bpamedsakit sa debpig, nakakineg su di pamakakineg, nakambibiag su namamatay enggu nakapangusiat kanu manga miskinan su Mapia a Tutuma. ²³Na mapia den a benal kanu taw u dala kandua-dua nin sa kapaginugut pantag sa laki.”

²⁴Na guna makaganat su ’bpamangunut kanu Yahiya na linemudsu edtalu-talu su Isa al-Masih pantag kanu Yahiya lu kanu madakel a taw sa nia nin pidtalu na “Su kinalu nu a entu kanu tawan-tawan a dalepa, na ngin i ’gkapanganganay nu a mailay nu lu? Dikena nia nu ’gkapanganganay a mailay nu lu su taw a malubay i tindeg’in a mana tiugaw a ’gkasugat’a sambel. ²⁵Ugaid’a ngin basi i pegkiugan nu ’bpagilay lu kanu kinalu nu? Di nu bun pegkiugan ’bpagilay su mama a mimbalegkas sa mapulu i alaga nin. Tanudi nu, ka su taw a mimbalegkas sa mapia enggu mapia a benal i kabpaguyag-uyag’in na lu nu mailay kanu tulugan nu manga sultan. ²⁶Ka nia nu man pegkiugan ’bpagilay kanu kinalu nu na isa a nabi. Uway, benal a nabi sekanin ugaid’a nia ku madtalu sa lekanu na minuna pan sekanin sa nabi ²⁷ka sekanin ba a nia su nakadalem kanu kitab a

‘Ilay ka! Paunan ku sa leka su pedsugun ku ka enggu
nin mapagadil su lalan nengka.’^a

²⁸Edtalun ku sa lekanu i dala nakalawan sa kabalapantag kanu Yahiya sa kanu langun nu pimbata sia sa dunia. Ugaid’a apia ka maitu na su kabalapantag’u Yahiya na dala makatimbang kanu kabalapantag’u mababa den sa langun a taw a nalusud kanu kapendatu nu Kadenan.”

²⁹Na guna makineg’u langun nu manga taw lu su entu apeg den nu manga ’bpangubela sa buwis na tinalima nilan su kadtalu nu Kadenan. Na su manga taw a nia na nakapasalawat den silan kanu Yahiya.

^a 7:27 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Malakias 3 ayat 1.

³⁰Ugaid'a su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu su manga gulu na pangitaban na da nilan talima su kahanda nu Kadenan enggu da bun silan pasawat kanu Yahiya.

³¹Pidtalun pamun nu Isa al-Masih i "Ngin basi i kalagidan ku kanu manga taw a nia sa saguna a timpu? Ngin basi i pagidsan nilan? ³²Mana silan manga wata a pendalemet lu kanu plasa a ibpananawag'ilan kanu manga ped'ilan i 'Pidtambulan nami sekanu na dala kanu edsagayan. Na guna nami menem sekanu edsengali sa sengal pantag sa kapatay na dala kanu bun pamanguliang.'

³³"Na maitu ba i kalagidan ku sa lekanu, na mana kanu manga wata ba a entu kagina guna a nia makauma su Yahiya a Nanalawat a tatap pepuasa enggu dala inem sa makalangut na nia nu lun pidtalun na 'Inasakan sekanin na saitan.' ³⁴Na guna menem makauma su Kaka nu Manusia sia sa dunia a pegkan enggu 'bpaginem na nia nu menem pidtalun na 'Ilay nu ba i mama a nia, busawn enggu palalangut. Nia nin pakat na su manga 'bpangubela sa buwis enggu su dikena balaagama!' ³⁵Ugaid'a su ilemu nu Kadenan na mailay man su kabantang'in sia kanu galebekan nu langun nu namedtalima lun."

**Su Kinalu nu Isa al-Masih kanu Walay nu Taw
a Lusud kanu Lumpukan a Parisiyu**

³⁶Na aden taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu a bedtuan sa Simiun a minenggat kanu Isa al-Masih sa lu pan keman kanu walay nin. Na minunut mambu sa lekanin su Isa al-Masih. ³⁷Na lu ba kanu dalepa a entu na aden pegkaleben a babay a sundal.^b Na sabap sa nakineg'in i lu pegkan su Isa al-Masih kanu walay nu taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na linemu sekanin a nananggit sa kamutan a lana a inibetad sa taguan a bedtuan sa alabastru. ³⁸Na lu sekanin midtindeg kanu ubay nu Isa al-Masih a masupeg kanu ay nin. Na 'bpaguguliang sekanin taman sa 'gkalumes den nu lu nin su ay nu Isa al-Masih. Na pebpunasan nin kanu buk'in su ay nu Isa al-Masih enggu 'bpaniumen nin taman sa pembubusan nin pan sa kamutan.

³⁹Na guna mailay nu minenggat a entu sa lekanin a lusud kanu lumpukan a Parisiyu su entu na nia nadtalun nu ginawa nin na "Amaika tidu-tidu a nabi i mama a nia na katawan nin u entain i babay a nia a

---

^b 7:37 sundal Na nia nin maena na babay a pebpasan nin i lawas'in.

'bpagami sa lekanin enggu su ukit'u uyag-uyag'in." 40 Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Simiun, aden pedtalun ku sa leka." Nia nakasumpat'i Simiun na "Ngintu ba? Edtalu ka sa laki, Gulu."

41 Na nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Aden dua kataw a минутang sa kuleta lu kanu 'bpangutangan. Na su sakataw na минутang sa lima gatus a dinarius,^c na su sakataw menem na limapulu a dinarius. 42 Na guna su di den silan pakabayad kanu utang'ilan na da den silan pabayada nu nautangan nilan. Na entain basi kanilan dua i labi a mapailay sa kakalimu sa lekanin?" 43 Nia inisumpat'i Simiun na "Kalangan ku lun na su masela bun i nautang'in." Na nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Nakasugat ka." 44 Daka linengian nin su babay enggu pidtalu nin kani Simiun i "Simiun, 'gkailay nengka i babay a nia? Pinasia aku nengka kanu walay nengka ugaid'a da aku nengka demun kaenggi sa ig a makagagas ku kanu ay ku. Ugaid'a sekanin na penggagasan nin kanu lu nin su ay ku enggu pebpunasan nin kanu buk'in. 45 Da aku nengka bun masakaw sa sium ugaid'a sekanin na iganat sa kinauma nin na da den pinda na kapedsium'in kanu ay ku. 46 Da nengka bun kabubusi sa lana su ulu ku ugaid'a sekanin na linapat'in mubus sa lana a mamut su ay ku. 47 Na nia ku madtalu sa leka na su kinapailay nin sa tidtu-tidtu a kakalimu sa laki na amadan sa sekanin na madakel i kabaladusan nin a naampun. Ugaid'a su paidu bu i kinaampun lun na paidu bun mambu i kapailay nin sa limu."

48 Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanu babay na "Su kabaladusan nengka na inampun den." 49 Na su manga kaped'in pegkan lu na nia nilan 'gkangadtalu na "Entain i mama a nia a pakapangampun kanu kabaladusan?" 50 Ugaid'a pidtalu pan nu Isa al-Masih kanu babay i "Su salig'engka i napambaya-baya sa leka, na uli ka den sa malilintad."

Su Kinaunut'u manga Babay kanu Isa al-Masih sa kanu Kinapangusiat'in

8 1 Ulian nu entu na linapat'u Isa al-Masih su embala-bala a dalepa lu magidsan pan i masela atawa ka manaut a dalepa ka inipangusiat'in su Mapia a Tutuma pantag kanu kapedatu nu Kadenan a kaped'in su sapulu enggu dua a pinamili nin. 2 Na minunut bun sa lekanin su ped

^c 7:41 Su **dinarius** na isa kanu manga kuleta nilan kanu entu a timpu. Sakadinarius i kadsalilidan a sagay a sukay nu gumagalebek kanu entu a timpu.

Luk 8

kanu manga babay a pinagkapia nin i sakit'in enggu inawan nin sa saitan. Na su manga babay a entu na si Mariam a binedtuan bun sa Magdalina a su inasukan pan nu pitu kataw a saitan, ³si Yuhana a kaluma ni Kusa a 'gkasaligan kanu tulugan nu Hirud, apeg den ni Susana enggu su manga ped pan a babay. Na silan i tinemabang kanu manga nasisita nu Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut lun.

Su Pakenalan pantag kanu Embalangan nu Lupa a Sinaudan sa Uni

(Mataya 13:1-9; Markus 4:1-9)

⁴Na guna su pedtundug-tundug den i kapegkauma nu madakel a taw a 'bpelu sa lekanin a ebpun den kanu embala-bala a dalepa na nia nin pidtalu sa ukit a pakenalan na ⁵“Aden mama a linemu sa dalem ka sinemaud sa uni. Na sia kanu kapedseud'in na aden nangaulug sia kanu ligid'u lalan. Na nadakudak enggu kinan bu nu manga papanuk. ⁶Aden menem nangaulug sia kanu manga watu a natangguban na paidu a lupa. Na sia kanu kabpagetu nin na nagangu kagina manipis i lupa nin. ⁷Na aden menem naulug lu kanu lupa a aden manga utan nin a sudangen na migkasela su manga utan kaped'u pinamula taman sa natangguban nin su pamulan. ⁸Na su ped menem na lu nangaulug kanu mapia a lupa. Na minetu mambu taman sa nakaunga sa nakamagatus takep.”

Na nia pan pidtalu nu Isa al-Masih sa matanug na “Apia entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg sa mapia.”

Su Maena nu Pakenalan

(Mataya 13:10-23; Markus 4:10-20)

⁹Na inidsa lun nu 'bpamangunut sa lekanin u ngin i maena nu pakenalan nin a entu. ¹⁰Na nia inisumpat'u Isa al-Masih na “Inenggan kanu sa kasabut kanu nakapagena a makapantag kanu kapedatu nu Kadenan. Ugaid'a kanu ped a manga taw a di 'bpamaginugut na ibpamandu ku kanilan sa ukit a pakenalan. Na natuman sia ba su nakadalem kanu kitab a

‘Matag silan 'bpangingilay na dala 'gkailay nilan,
matag silan 'bpamakikineg na dala 'gkatuntayan nilan.’^d

¹¹“Na nia maena nu pakenalan a entu na su manga uni na entu ba su kadtalu nu Kadenan. ¹²Na su ligid'u lalan a naulugan nu manga uni na

---

^d 8:10 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 6 ayat 9.

Luk 8

entu ba su manga taw a 'bpamakikineg kanu kadtalu nu Kadenan. Na guna lu su Datu na Giadsal na kinua nin su kadtalu nu Kadenan kanu pamusungan nilan ka enggu di silan makapaginugut enggu di malipuas. ¹³Na su watu menem a natangguban na paidu a lupa a naulugan nu uni na entu ba menem su manga taw a 'bpamakikineg kanu kadtalu nu Kadenan. Na endaw i kinakineg'ilan kanu kadtalu nu Kadenan na tinalima nilan taman sa napia a benal i ginawa nilan. Ugaid'a dala gaid endalig su kadtalu nu Kadenan lu kanilan. Nangagan bu i kinapaginugut'ilan ka guna makatingguma su bataluan na tinaligkudan nilan su paginugut'ilan. ¹⁴Na su naulugan menem'u uni a aden manga utan nin a sudangen na entu ba menem su manga taw a 'bpamakikineg kanu kadtalu nu Kadenan ugaid'a nabausan silan nu manga lidu na ginawa, kakawasan enggu kakiug sa mapia enggu mawag tembu nangalapas su unga nilan. ¹⁵Ugaid'a su mapia a lupa a naulugan nu uni na entu ba menem su manga taw a 'bpamakikineg kanu kadtalu nu Kadenan, na pinakikineg'ilan sa mapia taman sa tinalima nilan sa senep sa atay. Na tinemigkel silan taman sa nakaunga sa mapia."

Su Pakenalan pantag kanu Palitan

(Markus 4:21-25)

¹⁶Na pidtalu pan nu Isa al-Masih i "Dala man temutud sa palitan a dapengan nin udi na ibetad'in kanu aung'u katri ka nia pan mula na ibetad'in lu kanu 'bpanaguan sa palitan ka enggu mailay nu 'bpeludep a taw su kaliwanag'in. ¹⁷Na maitu bun ba su kapendatu nu Kadenan a nakapagena, na di bun mauget na makapayag bun. ¹⁸Kagina ka maitu na itagu nu sa ginawa su langun nu kadtalu ku ka apia entain i makikineg kanu kadtalu nu Kadenan na kadsisinggumanan pan su katuntay nin ugaid'a su entain menem i dili makikineg na su paidu a katuntay a nia nin kataw ka lekanin den na kuan pamun su entu."

Su Kinakakap'u Ina nu Isa al-Masih sa lekanin

(Mataya 12:46-50; Markus 3:31-35)

¹⁹Na nakauma su ina nu Isa al-Masih apeg'u manga suled'in a mama lu kanu 'bpangusiatan nin. Ugaid'a sabap kanu madakel a taw na di silan pakasupeg sa lekanin. ²⁰Na aden midtalu sa lekanin sa "Gulu, nan sa liu su ina nengka enggu su manga suled'engka a mama, pegkakapen ka nilan."

Luk 8

²¹Ugaid'a nia nin pidtalu kanu manga taw na "Nia ku ina enggu manga suled na su apia entain i 'bpakikineg enggu penggalebek kanu kadtalu nu Kadenan."

Su Kinapatelen nu Isa al-Masih kanu Sambel

(Mataya 8:23-27; Markus 4:35-41)

²²Na aden isa a gay a nageda su Isa al-Masih kanu awang apeg'u 'bpamangunut lun na nia nin pidtalu kanilan na "Lemipag tanu kanu lanaw." Na linemipag mambu silan. ²³Na kanu kabpelipag'ilan kanu lanaw na nakatulug su Isa al-Masih. Daka nakatingguma i mabandes a benal a sambel taman sa sama bu di pakageled su awang'ilan.

²⁴Daka pinukaw nilan su Isa al-Masih sa nia nilan lun pidtalu na "Mapulu! Mapulu, gedam ka! 'Gkaled tanu den!" Na mimbangun su Isa al-Masih ka sinapalan nin su sambel enggu su bagel. Na tinemelen mambu su sambel taman sa natekaw demun su kinalinaw nu lanaw.

²⁵Daka nia nin pidtalu kanu 'bpamangunut lun na "Endaw den nakasangul i salig'u?" Na nangagaip silan enggu nagilekan taman sa namakapamagidsaya silan sa "Entain a taw i nia ka apia su sambel enggu bagel na 'bpaginugut sa lekanin amaika pedsugun nin?"

Su Kinapagkapia kanu Mama a Inasukan na Saitan

(Mataya 8:28-34; Markus 5:1-20)

²⁶Na nakadunggu silan kanu dalepa nu manga taw sa Girasa a nakadsalipag bun nu Galili. ²⁷Na kanu kinambaba nu Isa al-Masih kanu awang na inalaw sekanin nu mama a taw bun kanu entu a dalepa. Na su nia a mama na inasukan na manga saitan enggu nauget den di pembalegkas enggu di den 'bpaguli sa walay ka lu bu pegkakaleben kanu 'bpamelebengan. ²⁸Na kanu kinailay nin kanu Isa al-Masih na linemalis sekanin sa matanug enggu sinemugiud kanu ay nu Isa al-Masih sa nia nin pidtalu sa matanug na "Isa a Tunggal'u Kadenan a Mapulu sa Langun, di aku nengka den 'bpelusudi. 'Bpangenin ku sa leka i di aku nengka 'bpelasaya." ²⁹Na nadtalu nin i entu sabap sa pidtalan sekanin nu Isa al-Masih sa awan nin su mama a entu. Ka madakel den man i kinaasuk lun nu saitan. Na pegkandaduan sekanin nu manga taw lu enggu pedtamengan nilan pan ugaid'a penggetasen nu saitan su manga lantay-lantay a putaw enggu 'bpananggiten nin kanu tawan-tawan a dalepa.

Luk 8

³⁰Na inidsan sekanin nu Isa al-Masih sa “Ngin i ngala nengka?” Nia nin inisawal na “Sakian-kian,” kagina madakel den a saitan i minasuk lun. ³¹Na inipamagayuk’u manga saitan kanu Isa al-Masih i di pan silan idtug kanu Kalut a Nangilem-kilem.

³²Na kanu entu ba mambu na aden madakel a benal a taw sa lupa lu kanu pipi nu bakulud. Na pinangeni nu manga saitan kanu Isa al-Masih i lu ba silan paasuken. Na sinugutan mambu silan nu Isa al-Masih.

³³Guna su maitu na linemiu su manga saitan kanu mama ka minasuk silan lu kanu manga taw sa lupa. Daka su langun nu taw sa lupa na namakadtatalaguy silan lu kanu matibeng a bakulud taman sa namakatibpu silan kanu lanaw enggu nanged.

³⁴Na guna mailay nu manga pedtuganul kanu manga taw sa lupa su entu a nanggula nu ayam’ilan na midtatalaguy silan mamagayas lu kanu siudad taman den kanu manga embala-bala pan a manga dalepa ka pinanudtul’ilan su entu lu kanu manga taw. ³⁵Na madakel a taw i namelu ka inilay nilan u ngin i nanggula. Na guna silan makauma kanu Isa al-Masih na nailay nilan kanu adapan nu Isa al-Masih a ’bpagagayan den su mama a inasukan na manga saitan enggu nakambalegkas den taman sa nakatidtu den i itungan nin. Daka nangagilekan su manga taw. ³⁶Na su namakailay kanu entu a nanggula na inilakit’ilan kanu madakel a taw u panun i kinapagkapia nin kanu mama a inasukan na manga saitan. ³⁷Daka su langun nu taw lu kanu embala-bala a dalepa sa Girasa na pinangeni nilan kanu Isa al-Masih i ganatan nin den silan kagina sangat a nagilekan silan. Daka nageda den mambu su Isa al-Masih kanu awang ka gemanat den. ³⁸Na su mama a naawan na manga saitan na inipamagayuk’in kanu Isa al-Masih sa paunuten nin sekanin. Ugaid’a pinauli sekanin nu Isa al-Masih sa nia nin pidtalu na ³⁹“Uli ka, ka panudtul ka u ngin i pinggula nu Kadenan sa leka.” Daka ginemanat den su mama ka inipayapat’in manudtul kanu siudad su pinakaidan lun nu Isa al-Masih.

Su Wata a Babay a Minatay enggu su Babay a Pebpulugu kanu Dalem’u Sapulu enggu Dua Lagun

(Mataya 9:18-26; Markus 5:21-43)

⁴⁰Na linemipag menem su Isa al-Masih kanu lanaw. Na inalaw sekanin nu madakel a taw kagina ’gkapagangapan nilan a benal sekanin. ⁴¹Na aden mama a bedtuan sa Yairus i nakauma. Sekanin i pegkamal kanu

Luk 8

pedsambayanan nu manga Yahudi. Na sinemugiud sekanin kanu Isa al-Masih ka pinangeni nin kanu Isa al-Masih i munut pan sekanin lu kanu walay nin ⁴²kagina su tunggal a wata nin a babay a namakasapulu enggu dua lagun i umul'in na pebpaya. Na minunut mambu sekanin kani Yairus a pidtalikupan silan nu makapal a benal a taw. ⁴³Na isa kanu madakel ba a entu i babay a pebpulugu bu sa nakasapulu enggu dua lagun den. Na naibped'in den i pantialian nin sa kapapenggamut'in ugaid'a da isa bu i nakapagkapia kanu sakit'in. ⁴⁴Guna sekanin makaubay kanu taligkudan nu Isa al-Masih na inami nin su sanggayad'u lambung'u Isa al-Masih. Daka midsambuta demun i kinatelen nu kapebpulugu nin. ⁴⁵Na inidsa nu Isa al-Masih i "Entain i minami a nan sa laki?" Na uman i isa na midtalu sa dikena silan. Daka nia pidtalu ni Pitru na "Mapulu, nalibet ka na madakel a nia a taw enggu pedsasaseka silan." ⁴⁶Ugaid'a nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Aden minami sa laki ka nagedam ku i aden linemiu kanu kabarakat ku." ⁴⁷Na guna katawi nu babay i da i entu makapagena kanu Isa al-Masih na sinemupeg sa lekanin a pegkegkel'a gilek ka sinemugiud kanu adapan nin ka pidtalu nin sa lekanin lu kanu madakel a taw u ngin i sabapan na kinaami nin lun enggu kinadsambuta nu kinagkapia nu dalu nin. ⁴⁸Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Manga dua na suled, su salig'engka i napagkapia sa leka. Uli ka den sa malilintad."

⁴⁹Na gagalu nu kapedtalu nu Isa al-Masih na aden nakauma lu a nakabpun kanu walay ni Yairus. Nia nin pidtalu kani Yairus na "Su wata nengka na minatay den, di ka den 'bpagangga su Gulu." ⁵⁰Ugaid'a nakineg'u Isa al-Masih su pidtalu nu mama a entu. Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kani Yairus na "Da ka 'gkagilek, pakabagel ka i salig'engka ka 'gkapia pamun sekanin."

⁵¹Guna su nakauma silan lu kanu walay ni Yairus na dala pinaunut'u Isa al-Masih lemudep lu kanu walay nia tabia na si Pitru, si Yuhan enggu si Yakub enggu su ama enggu ina nu wata. ⁵²Na su manga taw lu na 'bpamanguliang sa matanug enggu 'gkangalidu i ginawa nilan ka minatay den su wata a entu. Ugaid'a nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Da kanu 'bpamanguliang ka dikena minatay i wata a nan, pedtulug bu sekanin." ⁵³Na nadtatawan nilan sekanin kagina natawan nilan i minatay den su entu a wata. ⁵⁴Daka inami nu Isa al-Masih su wata sia sa lima ka pidtalu nin sa "Bai, embangun ka." ⁵⁵Na mimbalingan su ngiawa nu wata taman sa midtagad-tagad embangun. Na inisugu nu Isa al-Masih i pakanen su wata.

⁵⁶Na sangat a nagaip su lukes'u wata ugaid'a inibpaliugat'u Isa al-Masih kanilan i di nilan edtalu-talun su entu ba kanu apia entain.

Su Kinasugu kanu Sapulu enggu Dua a Pinamili nu Isa al-Masih
(*Mataya 10:5-15; Markus 6:7-13*)

9¹Na linimud'u Isa al-Masih su sapulu enggu dua a pinamili nin ka inenggan nin silan sa kabarakat enggu bagel sa kapamugaw kanu manga saitan enggu kapagkapia kanu manga pedsakit. ²Na sinugu nin silan sa kapangusiat pantag kanu kapendatu nu Kadenan enggu kapagkapia kanu aden manga sakit'in. ³Na pinanutuman nin silan sa "Da kanu edtatanggit sa apia ngin kanu kandadalakaw nu: dala tudek, dala 'bpanaguan, dala pegken, dala kuleta enggu dala bun ped pan a balegkas. ⁴Na apia endaw i kaludepan nu a walay na lu kanu den ba tumpa taman sa kaganat'u menem kanu entu a dalepa. ⁵Na apia endaw menem a dalepa i dili temalima sa lekanu na ganati nu taman sa ipubpug'u su libubuk'u ay nu^e kanu kasangulan nu manga taw lu a amadan sa sungkang kanilan." ⁶Daka ginemanat den mambu su 'bpamangunut kanu Isa al-Masih ka tinaneb'ilan den su langun nu embala-bala a manga dalepa ka inipangusiat'ilan den su Mapia a Tutuma enggu pinagkapia nilan bun su manga pedsakit.

Su Kinalingasa na Itungan nu Datu Hirud
(*Mataya 14:1-12; Markus 6:14-29*)

⁷Guna makauma sa pakinegan nu Datu Hirud su langun nu entu a nanggula na di den pakatelen i manggiginawa nin ka aden midtalu sa mimbibiag 'bpaluman su Yahiya a Nanalawat. ⁸Ugaid'a nia pedtalun nu ped a manga taw na sekanin su Nabi Ilias.^f Su ped menem na isa sekanin kanu manga nabi paganay a mimbibiag 'bpaluman. ⁹Na nia pidtalu nu Datu Hirud na "Pinaputukan ku den man sa ulu su Yahiya. Entain basi i mama a entu a 'bpanudtulun nu manga taw?" Tembu pidsamikalan mangilay nu Datu Hirud su Isa al-Masih.

---

^e 9:5 ipubpug'u su libubuk'u ay nu Sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na nia ba i ukit'ilan sa kapailay sa pegkias silan.

^f 9:8 Nabi Ilias Iganat kanu timpu nin na nakalima gatus lagun pan i naipus bagu nakauma su Isa al-Masih sia sa dunia. Na sia kanu katuntay nu manga Yahudi na su Nabi Ilias na embalingan sia sa dunia unan na kauma nu Masih. Sia nilan i entu kinandut kanu nakadalem kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Malakias 4 ayat 5 taman sa 6.

Su Kinapakan kanu manga Taw a manga Lima Ngibu i Kadakel'in

(Mataya 14:13-21; Markus 6:30-44; Yuhan 6:1-14)

¹⁰Na guna den makambalingan su manga sinugu nu Isa al-Masih na pinanudtul'ilan sa lekanin su langun nu pinggula nilan. Entu pan ka pinaunut'u Isa al-Masih silan lu kanu dalepa a bedtuan sa Bitsaida sa da kasipati. ¹¹Guna makineg'u madakel a taw i lu ba silan mibpawang na tinundug'u manga taw silan. Na pidsakaw-sakaw mambu silan nu Isa al-Masih sa mapia. Na nangusiat sekanin makapantag kanu kapendatu nu Kadenan enggu pinagkapia nin su manga taw a aden manga sakit'in.

¹²Na guna su pedsukilep den na inubay sekanin nu sapulu enggu dua a pinamili nin sa nia nilan lun pidtalu na "Nakadtawan-tawan i nia a dalepa, paganat ka den i madakel a nia a taw ka enggu silan makalu kanu manga inged taman den kanu embala-bala a dalepa lu ka enggu silan makapangilay sa makan nilan enggu katulugan nilan." ¹³Nia nin inisumpat kanilan na "Sekanu i enggay kanilan sa makan." Na nia nilan nadtalu na "Dala pegken tanu, nia tabia na lima timan bu a nia a pan enggu dua timan a seda. Ngintu, mamasa tanu sa ipakan tanu kanu langun nu taw a nia?" ¹⁴Na su manga mama bu a tinemalabuk na manga lima ngibu den i kadakel'in. Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Pandudulumpuk'u silan mayan sa enggaga-limapulu kataw." ¹⁵Na pinggula den mambu nu 'bpamangunut lun su entu. ¹⁶Na kinua nu Isa al-Masih su lima timan a pan enggu su dua timan a seda ka tinemingada sekanin kanu langit ka midsukul-sukul enggu pinugi nin su Kadenan. Entu pan ka pidtebi-tebi nin ka inipatalagad'in kanu 'bpamangunut lun lu kanu madakel a taw. ¹⁷Daka nakakan su langun nu taw taman sa nangausug silan. Na aden pan nangasama nu manga taw keman a nia kadakel a nalimudan lun na sapulu enggu dua kabukag.

Su Kinataw nu Simiun Pitru u Entain su Isa al-Masih

(Mataya 16:13-20; Markus 8:27-30)

¹⁸Na isa a gay na nangenin-nengi su Isa al-Masih ugaid'a lu bun su 'bpamangunut lun. Na inidsan silan nu Isa al-Masih sa "Entain aku kanu kapegkasabut'u madakel a taw?" ¹⁹Na nia nilan inisawal na "Seka kun su Yahiya a Nanalawat, na nia menem kadtalu nu ped na seka kun su Nabi Ilias, su ped menem na isa ka kun kanu manga nabi paganay a

Luk 9

mimbibiag 'bpaluman.”²⁰ Na nia nin menem inidsa kanilan na “Ugaid’a sa lekanu na entain aku?” Na nia inisumpat’i Pitru na “Seka su Masih a inibpasad’u Kadenan.”²¹ Na inibpaliugat’u Isa al-Masih kanilan i apia sakataw na dala muna edtalan nilan lun su nia.

Su Mauma a Kamalasyan nu Isa al-Masih enggu su 'Bpamangunut lun *(Mataya 16:21-28; Markus 8:31-9:1)*

²² Na pidtalu nin pan kanu 'bpamangunut lun i “Su Kaka nu Manusia na dait a mukit sa madakel a kamalasyan enggu dait a ikias sekanin nu 'gkangaunutan nu manga Yahudi enggu su manga mapulu nu 'bpamangurban taman den kanu manga gulu nu pangitaban. Na imatayan sekanin ugaid’a kanu ikatelu nin gay na embibiag sekanin 'bpaluman.”

²³ Daka pidtalu nin kanu langun nu manga taw lu i “U entain i miug mabaluy a makaunut sa laki na dait a lipatanan nin su kiug’u ginawa nin enggu uman-uman gay na dait a pamusayn nin su kayu nin a pinambalawaga⁸ ka munut sa laki. ²⁴ Ka apia entain i kiugan nin lempuas su umul’in na makin madala sa lekanin su entu. Ugaid’a apia entain menem i kadalanan na umul sabap sa laki na makatalima sa uyag-uyag a da taman nin. ²⁵ Na ngin i katagan nin kanu taw amaika makua nin su langun nu kakawasan sa dunia ugaid’a di nin matalima su uyag-uyag a da taman nin? ²⁶ Na apia entain a taw i ikaya nin i 'bpaginugut sekanin sa laki enggu kanu kadtalu ku na ikaya bun sekanin nu Kaka nu Manusia kanu katingguma nin a linangkapan nu sigay enggu su sigay nu Ama taman kanu sigay nu manga malaikat a suti. ²⁷ Ugaid’a saben-sabenal a pedtalu ku sa lekanu i di matag matay su ped sa lekanu sia taman sa di nilan mailay su kapendatu nu Kadenan.”

Su Kinasigay nu Isa al-Masih *(Mataya 17:1-8; Markus 9:2-8)*

²⁸ Na nakalabi sakapadian i naipus kanu kinadtalu nu Isa al-Masih sa entu, na pinaunut’in si Pitru, Yuhan enggu Yakub ka tinemakedeg silan kanu palaw ka nangeni-ngeni silan. ²⁹ Na gagalu nu kabpangeni-ngeni nu Isa al-Masih na midsalin su palas’in a migkaputi a benal su balegkas’in a

---

⁸ 9:23 pamusayn nin su kayu nin a pinambalawaga Su nia a kadtalu na inukit bu sa bayuk a nia nin maena na dait a taliman nu taw su kamalasyan a matala nin kanu kapaginugut’in kanu Isa al-Masih sa apia nia nin pan kaaden i ipatay nin.

pedsigay. ³⁰⁻³¹Na nakatekaw demun 'bpapayag i dua kataw a mama a pedsigay bun, na su Nabi Musa enggu Nabi Ilias su entu. Inimbitiala nilan su Isa al-Masih pantag kanu kapatay nin a kahanda nu Kadenan a mangagan den 'gkauma lu sa Awrusalim. ³²Na si Pitru enggu su manga ped'in na minatay na tulug ugaid'a endaw i kinagedam'ilan na nailay nilan su sigay nu Isa al-Masih enggu su dua kataw a manga mama a pedtindeg kanu ubay nin. ³³Na kanu kapengganat'u dua kataw a entu a mama kanu Isa al-Masih na nia pidtalu ni Pitru sa lekanin na "Mapulu, mapia ka sia tanu. Basi mapia u mumbal kami sa telu timan a balal: satiman i leka, satiman i kanu Nabi Musa enggu satiman menem i kanu Nabi Ilias." Na nadttalu nin i entu sabap sa di nin den 'gkataan u ngin i edttalun nin. ³⁴Na gagalu nu kapedtalu ni Pitru na nakatekaw demun silan natangguban na gabun. Na nagilekan su 'bpamangunut lun. ³⁵Daka aden suala a nakabpun kanu gabun sa nia nin pidtalu na "Nia ba su Tunggal a wata ku a pinamili ku. Pakikineg'u sekanin." ³⁶Endaw i kinapupus'u suala na sakataw nu Isa al-Masih bun den lu kanu pedtindegan nin. Na da i entu muna edttalu-talua nu 'bpamangunut lun kanu apia entain.

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Wata a Inasukan na Saitan
(Mataya 17:14-18; Markus 9:14-27)

³⁷Na kanu kinagkapita na mimbaba su Isa al-Masih enggu su telu kataw a 'bpamangunut lun ebpun kanu palaw, na inalaw menem silan nu madakel a taw. ³⁸Na aden mama lu kanu madakel a taw a 'bpelalis sa "Gulu, 'bpangenin ku sa leka i ilay ka pan su wata ku a mama a tunggal. ³⁹Inasukan sekanin na saitan enggu pakatekaw demun pakalalis enggu papegkegkelen nu saitan taman sa papembula-bulan nin su ngali nin. Na papegkapasangan nin a benal enggu tatap'in 'bpagasukan. ⁴⁰Na pinangeni ku kanu 'bpamangunut sa leka i paawan nilan pan su saitan ugaid'a dala nilan magaga." ⁴¹Na nia nadttalu nu Isa al-Masih na "Ngin den a kada na salig i nia a manga taw saguna! Sangat a namakasibay kanu den! Ngin ba i kauget'a kadtangen ku sa lekanu enggu katigkel ku sa lekanu? Isia nengka i wata nengka a nan." ⁴²Na gagalu na kapedtundan nin kanu wata na tinunggad menem'u saitan su wata ka sinaing'in. Ugaid'a pidttaluan nu Isa al-Masih su saitan sa awan nin su wata taman sa migkapia mambu su wata, entu pan ka inimbalingan nin su wata kanu ama nin. ⁴³Na su langun nu manga taw na nangagaip kanu entu a kabarakatan nu Kadenan.

Su Kinapayag'u Isa al-Masih kanu Manggula nin

(Mataya 17:22-23; Markus 9:30-32)

Kanu kapegkagaip'u manga taw kanu langun nu pinggula nin na pidtalu nin kanu 'bpamangunut lun i ⁴⁴“Di nu 'bpelipatani su nia ba a pedtalun ku sa lekanu a su Kaka nu Manusia na ipalad den lu kanu manga kuntela nin.” ⁴⁵Ugaid'a di nilan 'gkasabutan su pedtalun nin ka inipagena kanilan su maena nu entu ka enggu di nilan 'gkatuntayan. Na 'gkagilekan menem silan 'bpagidsa pantag kanu maena nin.

Su Badtug sa Langun sia kanu Kapendatu nu Kadenan

(Mataya 18:1-5; Markus 9:33-37)

⁴⁶Guna su maitu na mibpapalawa su 'bpamangunut lun u entain kanilan i badtug sa langun. ⁴⁷Ugaid'a 'gkatawan bun nu Isa al-Masih su 'gkapagitung'ilan tembu kinemua sekanin sa wata ka pinadtindeg'in sia kanu ubay nin ⁴⁸ka nia nin pidtalu kanilan na “Apia entain i temalima sa maya ba kanu manga wata a nia sabap sa 'bpaginugut sekanin sa laki na mana bun saki i tinalima nin. Na apia entain i temalima sa laki na tinalima nin bun su sinemugu sa laki. Ka u entain i ibaba nin i ginawa nin kanu manga ped'in na entu ba i mabadtug sa langun.”

Su Tidtu a Tampil

(Markus 9:38-40)

⁴⁹Na nia pidtalu ni Yuhan kanu Isa al-Masih na “Mapulu, aden nailay nami a 'bpamugaw sa saitan a sia nin ipenggulalan kanu ingala nengka na sinapalan nami kagina dikena tanu sekanin kaped.” ⁵⁰Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Di nu sekanin pedsapali kagina apia entain i di pedsungkang sa lekanu na tampil'u.”

Su Kapedsangul'u Isa al-Masih 'Bpawang sa Awrusalim

⁵¹Na sagay-sagay na pegkasiken bun su kutika a kapambalingan kanu Isa al-Masih lu sa sulega na tinalanged'in mambu sa ginawa nin i lemu sekanin sa Awrusalim. ⁵²Sinemugu sekanin sa taw a pinauna nin lu sa kanu inged a Samaria ka enggu nilan 'gkapagadilan su kapegkauma nin. ⁵³Ugaid'a da kiug su manga taw sa Samaria sa katalima

nilan lun^h ka nasabutan nilan i lu sekanin pebpawang sa Awrusalim. 54 Na guna mailay nu 'bpamangunut lun a si Yakub enggu Yuhan su entu na nia nilan pidtalu kanu Isa al-Masih na "Mapulu, u miug ka bu na mangeni kami sa apuy a ganat sa sulega ka idadsang'ami kanilan ka enggu silan 'gkabinasa." 55 Ugaid'a linengian silan nu Isa al-Masih ka dinaway nin. 56 Guna su maitu na lu silan minangay kanu ped a dalepa.

Su Kaunut kanu Isa al-Masih

(Mataya 8:19-22)

57 Na sia kanu kabpelalakaw nilan na aden mama a midtalu sa "Munut aku sa leka sa apia endaw ka 'bpawang." 58 Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Su manga asu sa damakayu na aden manga pesu nilan a kapangintelenan enggu su manga papanuk sa kawang-kawangan na aden manga salag'ilan a kapangintelenan ugaid'a su Kaka nu Manusia na dala dalepa nin a kapangintelenan nin."

59 Na nia menem pidtalu nu Isa al-Masih kanu sakataw a mama na "Unut ka sa laki." Ugaid'a nia inisumpat'u mama na "Mapulu, pauli aku pan muna ka apasen ku pan lemebeng su ama ku." 60 Nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Isalig'engka den kanu namamatay i kalebeng'ilan kanu namamatay.ⁱ Ka nia ka enggula na ipayag'engka su kapendatu nu Kadenan."

61 Na aden menem midtalu sa "Mapulu, munut aku sa leka. Ugaid'a muli aku pan ka magetaw aku muna kanu sakambinabatan ku." 62 Na nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Apia entain i demadu a malibes i kalengi nin na di makadait kanu kapendatu nu Kadenan."

Su manga Sinugu nu Isa al-Masih

10 1 Na ulian nu entu na namili su Mapulu a su Isa al-Masih sa pitupulu enggu dua a manga mama ka sinugu nin menem silan sa enggaga-dua kataw lu kanu manga dalepa a kahanda nin a 'bpagangayan

^h 9:53 da kiug su manga taw sa Samaria sa katalima nilan lun Na nia sabapan na da katalima nu taw sa Samaria kanu Isa al-Masih na kagina 'gkuntelaya su taw sa Samaria enggu su taw sa Awrusalim a su manga taw a Yahudi.

ⁱ 9:60 Isalig'engka den kanu namamatay i kalebeng'ilan kanu namamatay Na su nauna sia a nalabit a *namamatay* na inukit sa bayuk a nia nin maena na su taw a di 'bpaginugut kanu Isa al-Masih na timbang a minatay den sia kanu kailay lun nu Kadenan. Na su ikadua menem a nalabit a *namamatay* na su taw a minatay den, da den giginawan nin.

nin. ²Na nia nin pidtalu kanilan na “Su pedsabpeten na madakel den a benal ugaid’a paidu bu i gumagalebek. Kagina ka maitu na pangeni nu kanu kigkuan kanu pedsabpeten i semugu pan sekanin sa manga ped pan a manga gumagalebek kanu pedsabpeten nin. ³Na ganat kanu den! Ugaid’a tanudi nu i pedsugun ku sekanu a mana manguda a manga bili-bili lu kanu manga taw a mana asu a pakagkaid. ⁴Na da kanu edtatanggit sa ’bpanaguan sa kuleta atawa ka apia ngin a taguan maitu bun i ampis’a ay. Di nu den pedsalam su apia entain a madsumbak’u. ⁵Na apia endaw i kaludepan nu a walay na salam’u su kigkuan lun sa ‘Assalamu Alaikum.’ ⁶Na amaika malilini sa kalilintad su taw a pegkaleben lu na embarakat i entu kanilan. Ugaid’a amaika dili na di embarakat i entu kanilan. ⁷Na apia entain i temalima sa lekanu na lu kanu den ba edtangen. Lu kanu den ba kan enggu inem sa endaw taman i maatul’ilan sa lekanu ka nanget man a matalima nu gumagalebek su sukay nin. Na da kanu den magalat-alat sa walay.

⁸“Apia entain i temalima sa lekanu a dalepa na kan nu i apia ngin i italagad’ilan sa lekanu. ⁹Pagkapia nu su apia entain a pedsakit kanu entu ba a dalepa enggu edtalu nu kanilan i ‘Su kapendatu nu Kadenan na masupeg den a benal sa lekanu.’ ¹⁰Ugaid’a apia endaw a dalepa i di temalima sa lekanu na lu kanu kanu manga lalan ka edtalu nu i ¹¹‘Apia su libubuk kanu dalepa nu a nia a nakadeket kanu manga ay nami na pubpugen nami pamun sa amadan sa sungkang sa lekanu. Ugaid’a tanudi nu i nia, su kapendatu nu Kadenan na masupeg den a benal.’ ¹²Na pedtalun ku sa lekanu i su entu ba a dalepa a da talima sa lekanu na labi a maugat i kukuman kanilan sia kanu Gay nu Harikiamat kumin kanu dalepa a Sudum.”

Su manga Siudad a da Edtaubat

(Mataya 11:20-24)

¹³Na nia nin pidtalu na “Duan-duan nu den a manga taw sa Kurasin enggu sekanu a manga taw sa Bitsaida!^j Ka u mana bu man ka lu bu sa dalepa a Tair enggu Sidun^k nanggula su kangagaipan a pinggula

^j 10:13, 15 Su nalabit sia a Kurasin, Bitsaida enggu Kapurnaum na siudad’u manga taw a Yahudi.

^k 10:13 Su **Tair enggu Sidun** na siudad’u manga taw a dikena-Yahudi a badtug silan sa kadaluakan. Mailay su nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 23 enggu sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isikil 26 taman sa 28. Mailay bun su nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Amus 1 ayat 9 taman sa 10 enggu sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Joel 3 ayat 4. Mailay bun su nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Zakaria 9 ayat 2 taman sa 4.

ku sa lekanu na nauget den man silan mimbalegkas sa saku enggu minayan kanu aw a tanda na kapedtaubat'ilan. ¹⁴Ugaid'a labi a maugat i kukuman sa lekanu kumin kanu manga taw sa Tair enggu Sidun sia kanu Gay nu Harikiamat. ¹⁵Sekanu menem a manga taw sa Kapurnaum na ngintu, nia nu kataw na pakasugkul kanu den sa langit? Dikena, ka lu kanu man makaidtug sa naraka!"

¹⁶Pidtalun pan nu Isa al-Masih kanu manga pedsugun nin i "Apia entain i maginugut sa lekanu na saki bun i pinaginugutan nin. Na apia entain menem i kemias sa lekanu na inikias aku nin bun. Na apia entain i kemias sa laki na inikias'in bun su sinemugu sa laki."

Su Mapia a Tugtulan nu manga Sinugu

¹⁷Na guna makambalingan su pitupulu enggu dua a manga sinugu na sangat a 'gkangapia i ginawa nilan sa nia nilan 'gkangadtalu kanu Isa al-Masih na "Mapulu, apia su manga saitan na pakapaginugut sa lekami sabap kanu ingala nengka." ¹⁸Nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Nailay ku a mana kilat a nakadadsang su *Datu na Giadsal ganat sa sulega. ¹⁹Ilay nu! Inenggan ku sekanu sa bagel sa kadakudak'u kanu manga nipay enggu ulang sa di kanu kagkaidan taman sa kalawanan nu su bagel'u Datu na Giadsal a kuntela nu. ²⁰Nia mauli sa entu na da kanu pedsisigalaw sabap kanu kinapaginugut'u manga saitan sa lekanu ugaid'a edsisigalaw kanu sabap sa nakasulat den su manga ngala nu lu sa sulega."

Su Kinagalaw nu Isa al-Masih

(Mataya 11:25-27; Mataya 13:16-17)

²¹Na kanu entu bun ba a manga kutika na sangat a pinagkagalaw nu Suti a Ruh su Isa al-Masih. Na nia nin pidtalun na "Hu Ama a Mapulu a pendatu sa sulega enggu dunia, pebpugin ku seka kagina inipagena nengka su langun nu entu kanu manga taw a balaitungan enggu mangategel sia sa dunia ugaid'a lu nengka inipayag kanu manga taw a da gaid sabut'in. Benal man Ama a nia man ba i pakasuat sa leka."

²²Na pidtalun pan nu Isa al-Masih i "Saki i tinapenayan nu Ama ku kanu langun-langun. Dala isa bu a mataw u entain su Wata nia tabia na su Ama. Dala bun isa a mataw u entain su Ama nia tabia na su Wata enggu su manga taw a mapamili nu Wata a payagan nin lun."

²³Na sinangulan nu Isa al-Masih su 'bpamangunut lun ka pidtalu nin sa dala ped a nakakineg lun i "Sangat den i kapia nin sa lekanu ka nailay na mata nu su ngin i 'gkailay nu saguna. ²⁴Ka nia ku madtalu sa lekanu na madakel kanu manga nabi enggu manga datu i 'gkapaginagkay nilan i kailay nilan kanu ngin i 'gkailay nu ugaid'a dala nilan mailay enggu kakineg'ilan kanu ngin i 'gkakineg'u ugaid'a dala nilan makineg."

Su Pakenalan pantag kanu Taw sa Samaria

²⁵Na aden isa a gulu nu pangitaban nu manga Yahudi a sinemupeg kanu Isa al-Masih ka batalun nin sekanin sa nia nin lun inidsa na "Gulu, ngin i dait a enggulan ku asal'a matalima ku su uyag-uyag a da taman nin?" ²⁶Nia inisawal'u Isa al-Masih na "Ngin i nakadalem sia kanu kitab? Ngin i natuntayan nengka lun?" ²⁷Na nia inisumpat'u gulu na "Ikalimu nengka su Kadenan a Mapulu sa senep sa atay nengka, senep kanu ginawa nengka enggu kanu itungan nengka taman den kanu langun nu 'gkagaga nengka' enggu 'Ikalimu nengka su ped'engka sa mana bun kanu kakalimu nengka kanu ginawa nengka.'"^l ²⁸Nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Nakasugat su sawal'engka. Na entu ba i enggula ka, ka enggu nengka matalima su uyag-uyag a da taman nin." ²⁹Kagina ka pegkiugan nu gulu nu pangitaban a itindeg'in su ginawa nin na inidsa nin menem kanu Isa al-Masih i "Entain ba i nadtalu a ped ku?"

³⁰Na nia inisumpat'u Isa al-Masih sa ukrit a pakenalan na "Aden mama a 'bpelu sa Yariku ebpun sa Awrusalim. Na pinagayanan sekanin nu manga tulisan na linuwasan nilan enggu pinametay nilan taman sa initagak'ilan a sama bu da matay. ³¹Na natabu i aden pedsagad a 'bpangurban kanu entu ba a lalan. Na guna nin mailay su entu a mama na makin nin sinibayan. ³²Na maitu bun ba aden menem minukit a pedtiakap kanu Suti a 'Bpagagaman. Na pidtulikan nin bu su entu ba a mama enggu sinibayan nin. ³³Na aden menem 'bpagukit a mama a taw sa Samaria^m ugaid'a guna nin mailay su mama a entu na sangat a nalat i nanam'in lun. ³⁴Na inubay nin ka binubusan nin sa lana enggu alak entu pan ka binausan nin su manga pali nu mama. Na inilulan nin

^l 10:27 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 6 ayat 5 enggu Libitikus 19 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.
^m 10:33 Su manga taw sa Samaria na di ibpagayun nu manga taw a Yahudi.

kanu ayam'in ka pidtapik'in lu kanu walay a pembayadan a pedtulugan ka lu nin ba tiniakapan. ³⁵Na kanu kinagkapita na binayadan nin sa dua kadinarius su kigkuan kanu walay a entu. Nia nin pan pidtalu kanu kigkuan na "Tiakapi ka sekanin ka endaw i di ganapan nu nia ba a kuleta na bayadan ku bu sa leka kanu kambalingan ku sia." "

³⁶Na nia inidsa nu Isa al-Masih kanu gulu na "Entain kanu telu kataw a entu a minukit i tidtu a tagapeda nu mama a pinagayanan nu manga tulisan?" ³⁷Na nia inisumpat'u gulu nu pangitaban na "Su nalimu sa lekanin." Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Maitu bun ba i enggula ka, ilingi ka su entu."

Su Kinakakap'u Isa al-Masih kani Marta enggu Mariam

³⁸Na kanu kabpelalakaw nu Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut lun na nakauma silan sa manga kawalayan. Na aden lu babay a bedtuan sa Marta a napatalus kanilan lu kanu walay nin. ³⁹Na aden ali nin a bedtuan sa Mariam a lu demun 'bpagagayan kanu ubay nu ay nu Isa al-Masih ka 'bpakikinegen nin su kangadtalu nin. ⁴⁰Ugaid'a madakel a benal i penggalebeken ni Marta tembu di den pakatuganul kanu penggalebeken nin. Na minubay sekanin ka pidtalu nin kanu Isa al-Masih i "Mapulu, da demun sa leka i pinadtaday aku na ali ku a nan sa kabpamagatul sia? Edtalu ka pan a nan sa lekanin i tabangan aku nin."

⁴¹Nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Marta, Marta, 'gkalidu i ginawa nengka enggu 'gkasimpang ka nu madakel a galebekan. ⁴²Ugaid'a nia nin kabantang na sawalu bu man i nasisita nu taw. Na su pinamili ni Mariam na nia ba i mapia na di den i nia maawa sa lekanin."

Su Kinapamandu makapantag sa Kapangeni-ngeni

(Mataya 6:9-13; Mataya 7:7-11)

11 ¹Na aden isa a gay a 'bpangeni-ngeni su Isa al-Masih lu kanu isa a dalepa. Na guna sekanin makapasad na su sakataw kanu 'bpamangunut lun i midtalu sa "Mapulu, pamandu kami pan u panun i ukit a kapangeni-ngeni a mana su kinapamandu nu Yahiya kanu 'bpamangunut lun." ²Nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Amaika mangeni-ngeni kanu na maya ba i ukit a kapangeni-ngeni nu:

'Hu Ama nami a lu sa sulega,
dait man a 'bpagadatan su ingala nengka a suti.

Ibpangeni-ngeni nami i makalangkap den sia sa liwawaw na dunia su kapendatu nengka.

³ Enggi kami sa makan kanu uman-uman gay.

⁴ Ampun ka su kabaladusan nami sa mana bun su kinaampun nami kanu mindusa sa lekami. Di kami nengka semuguti sa masasat.' ”

⁵ Na pidtalun pamun nu Isa al-Masih kanu 'bpamangunut lun i “Upama ka aden sa lekanu i aden pakat'in a lemu sa lekanu ka mamukaw sa luk i gay sa nia nin edtalun na ‘Sunged aku pan sa telu timan a pan ⁶ kagina aden pakat ku a nakauma a ganat pan sa mawatan. Na dala pakapakan ku lun.’ ⁷ Ngintu, nia isawal'u 'bpamukawn a entu na ‘Di aku nengka den pedsamuka ka nakapamintu aku den enggu 'bpelenek kami den kanu manga wata ku. Di ku den makaenggay sa leka i 'bpangenin nengka a nan'? ⁸ Na nia ku madtalun sa lekanu na apia 'gkapauk pan pembangun su pakat'in asal'a makaenggay nin kanu pakat'in su 'bpangenin nin na makambangun bun sekanin ka inggay nin su endaw taman i nasisita nu pakat'in ka makaya u di nin embangunan. ⁹ Na pangeni kanu man ka enggan kanu, pangilay kanu ka makatun kanu, panutuk kanu ka ukan kanu. ¹⁰ Ka apia entain man i mangeni na makatalima, na su 'bpangilay na makatun enggu su 'bpanutuk na kaukan. ¹¹ Na entain ba sa lekanu a manga lukes i amaika mangeni su wata nin sa seda na nia nin inggay na nipay, ¹² atawa ka u mangeni sa leman na nia nin inggay lun na ulang? ¹³ Na apia ngin den man i kawag'a palangay nu na katawan nu menggay sa mapia su wata nu. Na nia pan a entu su Ama nu a lu sa sulega a 'bpangenggay kanu Suti a Ruh kanu apia entain a mangeni lun!”

Su Isa al-Masih enggu su Datu na Giadsal

(Mataya 12:22-30; Markus 3:20-27)

¹⁴ Na aden isa a gay a pembugawn nu Isa al-Masih su saitan a di papedtalun kanu taw a inasukan nin. Na guna nin mabugaw su entu kanu mama a inasukan nin na nakadtalu su mama. Na sangat a nangagaip su madakel a taw. ¹⁵ Ugaid'a su ped na nia nilan pedtalun na “Su Datu na Giadsal a datu nu manga saitan i minenggay lun sa bagel sa kabpamugaw nin kanu manga saitan.” ¹⁶ Su ped menem na kiugan nilan matalu su Isa al-Masih sa ukit a kapeges' ilan lun mangeni sa kapailay nin sa tanda a ebun kanu Kadenan. ¹⁷ Ugaid'a 'gkatawan

bun nu Isa al-Masih su 'gkapagitung' ilan tembu nia nin pidtalu kanilan na "Apia endaw a pendatuan ka mambad-bad su manga taw nin na su entu a pendatuan na dili makadtindeg sa mauget. Na maitu bun su sakambinabatan na amaika mambad-bad na di mauget na makabpipitas. ¹⁸Na maitu bun ba, amaika su Datu na Giadsal ka mambad-bad su pendatuan nin na panun ba i kadtindeg'u entu a pendatuan nin? Nia nu pedtalun na su kabpamugaw ku sa saitan na sia pakanggulalan kanu kabarakat'u Datu na Giadsal. ¹⁹Na amaika maitu na endaw menem pakabpun su kabarakat'u 'bpamangunut sa lekanu sa kabpamugaw nilan sa saitan? Nia nin kabantang na silan mismu i mangimbenal sa lekanu sa dikena pakatidtu su 'gkapagitung'u a nan sa laki. ²⁰Ugaid'a amaika menem ka 'bpamugaw aku sa saitan sia pakanggulalan kanu kabarakat'u Kadenan, na nia nin maena na nakatingguma den sa lekanu su kapendatu nu Kadenan. ²¹Ka su mama a mabagel a minggumatalem sa mabagel sa kapedtameng'in kanu walay nin na di kadadagan su kaaden nin. ²²Ugaid'a amaika nia lemudep sa lekanin i mabagel pan sa lekanin na makua su manga matalem'in a pedsaligan nin enggu pamagumunen nu lemudep lun su manga kaaden nin."

²³Na pidtalu pan nu Isa al-Masih i "Su di temampil sa laki na pedsungkang sa laki enggu su di temabang sa laki sa kapangenggat kanu manga taw na papedsibay kanu manga taw."

(Mataya 12:43-45)

²⁴Na pidtalu bun nu Isa al-Masih i "Amaika mawa su saitan sia kanu lawas'u taw na edsugud-sugud den temegel kanu tawan-tawan a dalepa ka mangilay menem sa kagkalebenan nin. Na amaika di sekanin makatun na nia nin mapagitung na 'Embalingan aku lu kanu andang a pegkalebenan ku a inasukan ku.' ²⁵Na sia kanu kambalingan nin ka nia nin lun kailay i napamayupasan taman sa pibpia-pianan a benal ²⁶na lemiu sekanin ka magakat pan sa pitu timan a manga saitan a lawan pan sa lekanin i kawag'a palangay nin ka masuk silan kanu entu ba a taw taman sa lu den ba silan 'gkaleben. Na nia manggula nu entu ba a taw na labi pan i kapasang'a magedam'in kumin kanu nauna a entu a nagedam'in."

²⁷Na guna nin mapasad edtalu su entu na aden babay lu kanu madakel a taw i midtalu sa matanug sa "Mapia den a benal kanu babay

a mimbata sa leka enggu napasusu sa leka!”²⁸ Na nia inisumpat’u Isa al-Masih na “Labi a mapia kanu taw amaika makikineg enggu maginugut kanu kadtalu nu Kadenan.”

Su Tanda a sia Nakanggulalan kanu Nabi Yunus

(Mataya 12:38-42)

²⁹Na guna su pegkadakel-pegkadakel bun su manga taw na nia pidtalu nu Isa al-Masih na “Sekanu a manga taw sa saguna a timpu na baladusa, pakapangingalap kanu sa tanda ugaid’a dala man tanda a makapailay sa lekanu nia tabia na su tanda a sia nakanggulalan kanu Nabi Yunus. ³⁰Kagina su nanggula nu Nabi Yunus na tandaⁿ kanu manga taw sa Ninibah na maitu bun ba su manggula nu Kaka nu Manusia na tanda kanu manga taw sa saguna a timpu. ³¹Na sia kanu Gay nu Harikiamat na embuat su puteli nu dalepa a Siba ka sugaten nin sa kawagib su manga taw ba a nia sa saguna a timpu a da pakikineg kagina sekanin na apia lu pan ebpun sa tedtab’a dunia na nagapas bun sa kapakikineg’in kanu manga mapia a ilemu nu Nabi Sulaiman. Ugaid’a sekanu, na apia san den sa lekanu su labi lawan pan kumin kanu Nabi Sulaiman na da nu bun sekanin pakikinega. ³²Na embuat bun su manga taw sa Ninibah amaika mauma den su Gay nu Harikiamat ka sugaten nilan sa kawagib su manga taw ba a nia sa saguna a timpu kagina su manga taw sa Ninibah na midtaubat silan guna nilan makineg su usiatan nu Nabi Yunus. Ugaid’a sekanu, na apia san den sa lekanu su labi lawan pan kumin kanu Nabi Yunus na da kanu bun edtataubat.

Su Palitan nu Badan

(Mataya 5:15; Mataya 6:22-23)

³³“Dala taw a temutud sa palitan a nia mauli lun na idalung’in udi na dapengan nin, ka nia pan mula na ibetad kanu ’bpanaguan sa palitan ka enggu mailay nu ’bpeludep a taw su kaliwanag’in. ³⁴Su mata nengka i palitan nu badan nengka. Amaika matingaw su entu na ’gkaliwanag su badan nengka ugaid’a amaika malebug su mata nengka na mana ka bun naputus’a malibuteng. ³⁵Na ingati ka a benal su maliwanag ba a

ⁿ 11:30 Su **tanda** a nanggula nu Nabi Yunus na makapantag kanu kinalamed sa lekanin nu masela a seda sa kanu dalem’u nakatelu gay. Na guna maipus i entu na initubpa sekanin nu seda lu kanu dedsan a bibiag bun taman sa nangusiast sekanin kanu manga taw sa Ninibah sa edtaubat silan.

entu sa 'gkalibuteng. ³⁶Na kagina ka maitu na amaika lemangkap kanu badan nengka su kaliwanag sa dala mailay nengka lun a kalibutengan na 'gkaliwanag sa tidtu-tidtu sa mana palitan a pakatayaw sa leka.”

Su Kinadaway nu Isa al-Masih kanu manga Taw a Lusud kanu Lumpukan a Parisiyu enggu su manga Gulu nu Pangitaban

(Mataya 23:1-36; Markus 12:38-40)

³⁷Na guna makapasad mangusiat su Isa al-Masih na inenggat sekanin keman nu isa kanu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu. Na minunut mambu su Isa al-Masih a tinemalus magagayan lu kanu lamisan a pegkanan. ³⁸Na nagaip su taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu ka nailay nin a kineman su Isa al-Masih a dala pamuanaw. ³⁹Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Sekanu a manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na 'bpelimpiun nu su liu na tagayan nu enggu lampay nu ugaid'a su dalem'u atay nu na napenu na da makalila enggu kadaluakan. ⁴⁰Sekanu a da manga akal'in! Dikena ba su nangaden kanu lawas tanu na sekanin bun i nangaden kanu atay tanu? ⁴¹Kagina ka maitu na edsakat kanu sa senep sa atay kanu manga miskinan ka kanu maya ba a ukit na malimpiu su atay nu.

⁴²“Na duan-duan nu den a manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu ka apia man su manga paninu^o nu enggu su manga 'gkamun nu a nasabpet'u na pedsakatan nu ugaid'a ipedtalienda nu su kaenggay sa kawagib enggu su kakalimu nu kanu Kadenan. Dait man a menggay kanu sa edsakat ugaid'a di nu ipedtalienda su langun nu entu a labi a balapantag.

⁴³“Na duan-duan nu ka nia den masela sa ginawa nu na sekanu i makapagagayan kanu ayanan nu badtug a taw lu kanu manga pedsambayanan tanu a manga Yahudi. Kalilinian nu gaid i kapagadatan kanu nu manga taw lu kanu manga padian.

⁴⁴“Na duan-duan nu den, ka su palangay nu na makalagid kanu sa lebeng a da tanda nin a 'gkadampuan nu taw^p sa di nilan katawan i lebeng besen.”

^o 11:42 **manga paninu** Su nalabit sia a manga paninu na manganaut a pamumulan a bedtuan sa *mint* enggu *rue* sa basa a English.

^p 11:44 **lebeng a da tanda nin a 'gkadampuan nu taw** Sia kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi na u kadampuan nilan su lebeng na 'gkaharam silan na di silan mapakay a semimba kanu Kadenan kanu dalem'u pitu gay.

⁴⁵Na isa kanu manga gulu nu pangitaban nu manga Yahudi i midtalu sa “Gulu, su kinadtalu nengka sa nan na pakaamung kami pakabpayan.”

⁴⁶Na nia inisumpat’u Isa al-Masih na “Maitu bun su sekanu a manga gulu nu pangitaban, duan-duan nu den ka inipapananggit’u kanu manga taw su maugat a it a mapasang a ’bpananggiten inunta na di nu demun silan matika temabang sa kagkapegkag’u entu.

⁴⁷“Na duan-duan nu den ka inumbalan nu mambu sa tempat su manga nabi a nia bun minimatay lun na su manga kalukesan nu. ⁴⁸Na su pinggula nu ba a entu na amadan sa naayunan nu su kinaimatay nu manga kalukesan nu kanu manga nabi ka silan i ’bpangimatay na sekanu menem i ’bpagumbal sa tempat’ilan. ⁴⁹Na kagina ka maitu na sia luyud kanu ilemu nu Kadenan na pidtalu nin i ‘Mapasugu aku lu kanilan sa manga nabi enggu ped pan a masugu. Na nia pakaidan kanilan na pangimatayan su ped enggu su ped menem na pakapasangan.’ ⁵⁰Tembu ba sekanu a manga taw sa saguna a timpu na kawagiban kanu den sa kinaigis’u lugu nu langun nu manga nabi iganat pan kanu kinalimbag kanu dunia ⁵¹iganat den kanu Habil a inimatayan taman den kanu Zakaria a inimatayan lu kanu pageletan nu Suti a ’Bpagagaman enggu kanu pegkurbanan. Na edtalun ku sa lekanu i sekanu a manga taw sa saguna a timpu na kawagiban kanu kanu langun nu entu.

⁵²“Sekanu a manga gulu nu pangitaban na duan-duan nu den ka inipagena nu su gunsi a wagib a makauka kanu ’bpanuntutan. Na sekanu ba a nan i di pegkiug ’gkalusud lu ba enggu ’bpagungenen nu su pegkiug makalusud lu ba.”

⁵³Kanu kinaliu nu Isa al-Masih kanu walay na linudsuan sekanin semungkang’u manga gulu nu pangitaban enggu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu. Na pinangingidsan nilan sekanin sa apia ngin den ⁵⁴ka aden a entu na aden madtalu nin a makasendit’ilan lun.

Su Pakembang’u manga Taw a Lusud kanu Lumpukan a Parisiyu

(Mataya 10:26-27)

12 ¹Na ngibu-ngibuan den a manga taw i ’gkangalimud taman sa pakandadampuaya den silan. Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanu ’bpamangunut lun na “Pangingat kanu sa kanu pakembang’u manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu a su kabpamagigiling’ilan. ²Ka da man inipagena a di makapayag atawa ka da natangguban a di kasawan.

³Tembu apia ngin i edtalun nu sia kanu malibuteng na makineg bun lu kanu malinawag enggu apia ngin i ipagedunga nu sia kanu bilik na makapayag bun kanu adapan nu madakel a taw.

Su Dait a Ikagilek

(Mataya 10:28-31)

⁴“Na nia ku madtalu sa lekanu manga pakat na da kanu magilek kanu manusia a nia nin bu 'gkagaga 'bpagimatay na su badan, ka liu sa entu na dala den 'gkagaga nilan. ⁵Ugaid'a edtalun ku sa lekanu u entain i dait a ikagilek. Su Kadenan bu i dait a ikagilek kagina sekanin bu i aden bagel'in sa kaidtug sa naraka kanu taw ulian nu kapatay nin tembu ba edtalun ku sa lekanu i dait a ikagilek'u sekanin. ⁶Ugaid'a apia ka maitu na apia su manga papanuk a pamugun a mababa den sa langun i alaga nin na dala isa bu kanilan i idtalipenda nu Kadenan. ⁷Apia su kadakel'u buk'u na katawan nu Kadenan. Tembu da kanu magilek sa manggula ka labi paman i kabalapantag'u kumin kanu manga pamugun.

Su Kapaginugut kanu Isa al-Masih enggu su Dili Kapaginugut lun

(Mataya 10:32-33; Mataya 12:32; Mataya 10:19-20)

⁸“Na edtalun ku sa lekanu i apia entain i ipayag'in sia kanu adapan nu manga taw i 'bpaginugut sekanin sa laki na idsaksi bun sekanin nu Kaka nu Manusia sia kanu adapan nu manga malaikat'u Kadenan i nalusud sekanin sa laki. ⁹Ugaid'a apia entain menem i kemias sa laki sia kanu adapan nu manga taw na ikias bun sekanin kanu adapan nu malaikat'u Kadenan. ¹⁰Na apia entain i edtalu sa sungkang kanu Kaka nu Manusia na maampun bun ugaid'a apia entain i semakutu kanu Suti a Ruh na di den maampun.

¹¹“Na amaika pananggiten kanu nilan lu kanu pedsambayanan nu manga Yahudi atawa ka iadap kanu nilan lu kanu manga 'bpangukum enggu 'gkangaunutan na di nu 'bpelidua i ginawa nu sa panun i kapaninindeg'u kanu ginawa nu udi na u ngin i edtalun nu, ¹²ka su entu demun ba a kutika na su Suti a Ruh i temutulu sa lekanu sa ngin i dait a edtalun nu.”

¹³Na aden mama lu kanu madakel a taw i midtalu kanu Isa al-Masih sa “Gulu, edtalu ka pan kanu kaka ku sa umunan aku nin pan kanu inibpusaka nu ama nami.” ¹⁴Na nia inisumpat'u Isa al-Masih na “Manga

dua na suled na entain i minenggay sa laki sa kawagib sa kapagumun ku sa lekanu kanu inibpusaka sa lekanu?" ¹⁵Na pidtalun bun nu Isa al-Masih kanu madakel a taw i "Edsipat kanu enggu pangingat kanu sa kanu langun na ukit a di kasukul ka su uyag-uyag'u na dikena 'gkailay sia kanu kadakel'u kakawasan nu ka aden pamun lawan kanu entu."

¹⁶Pidtalun pamun nu Isa al-Masih kanilan su nia a pakenalan sa "Aden mama a kawasa a mapia gaid i kabpagunga nu pamumulan nin. ¹⁷Na nia nin nadtalun sa ginawa na 'Ngin guna i enggulan ku ka da den besen 'gkabetadan ku kanu manga nasabpet ku?' ¹⁸Daka nia nin napagitung na 'Nia ku besen enggulan na ipageba ku su manga kamalig ku ka mapatindag aku sa labi pan i kasela nin a kamalig a kabetadan ku kanu langun nu nasabpet ku enggu kanu ped pan a kaaden ku. ¹⁹Entu pan ka nia ku edtalun sa ginawa ku na "Madakel den i nalimud ku a kaaden a mausal ku sa mangauma pan a timpu. Na nia ku bun den enggulan na keman, minem enggu mapakapia sa ginawa." ' ²⁰Ugaid'a nia pidtalun nu Kadenan sa lekanin na 'Da sabut'engka! Saguna bun ba a nia a magabi na tebpeden den su napas'engka. Na entain saguna i kopianan kanu linimud'engka a nan kanu ginawa nengka?"

²¹"Na maitu ba i manggula nu taw a lemimud sa kakawasan kanu ginawa nin ugaid'a miskinan sia kanu adapan nu Kadenan."

(Mataya 6:25-34)

²²Na nia pan pidtalun nu Isa al-Masih kanu 'bpamangunut lun na "Kagina ka maitu na nia ku madtalun sa lekanu na di nu 'bpelidua i ginawa nu sa kauyag'u sa u ngin i kanen nu atawa ka su kambalegkas'u. ²³Ka nia man labi a balapantag na su ginawa kumin kanu makan enggu su badan kumin kanu balegkas. ²⁴Na nia nu ilay na su manga uwak, dikena silan 'bpamula atawa ka pedsabpet, dikena bun silan 'bpelimud sa makan ugaid'a su Kadenan i papegkan kanilan. Na sekanu pan a entu a labi a balapantag kumin kanu manga uwak? ²⁵Na entain sa lekanu i sia kanu kapegkalidu na ginawa nin na makapagkalendu nin su umul'in sa apia sakauras bu? ²⁶Na u apia su paidu a entu ka di nu 'gkagaga penggula na ngintu ka 'bpelidun nu pamun i ginawa nu kanu manga ped pan a manga nasisita? ²⁷Nia nu man edsusuliman na su manga ulak u panun i kapegkasela nilan. Dikena silan penggalebek atawa ka 'bpagaul

ugaid'a edtalun ku sa lekanu i apia su Ragya Sulaiman a kawasa den a benal na dala kalepengi nu kapia na balegkas'in su kapia nu apia satiman bu kanu manga ulak ba a nia. ²⁸Na su manga utan kanu benday na pedtuganulen bun nu Kadenan apia sagugunay bu i kabpaguyag'in ka kanu temundug a gay na tutungen bun, na nia pan a entu i sekanu? Nga den a kanaut'a salig i lekanu a nan kanu Kadenan. ²⁹Na di nu den gaid 'bpelidui sa ginawa su kapangilay nu sa makan nu enggu kainem'u. ³⁰Ka su manga taw a dala sabut'in kanu Kadenan na maitu bun ba i 'bpaginapasen nin. Na 'gkatawan bun man nu Ama nu a lu sa sulega su ngin i nasisita nu. ³¹Ugaid'a nia nu man paginapas na su kapendatu nu Kadenan ka su langun nu nia ba na matalima nu bun.

Su Kakawasan lu sa Sulega

(Mataya 6:19-21)

³²"Na sekanu a paidu bu a 'bpamangunut sa laki na di nu 'bpelidua i ginawa nu ka su Ama a su Kadenan na pinamili kanu nin den a makalusud kanu kapendatu nin. ³³'Bpapasa nu su langun nu manga kaaden nu ka ipangalimuan nu kanu manga pakanasisita. Na limud kanu sa kaaden lu sa sulega a di pegkalat enggu di makan na anay enggu di kasupegan na tanegkawn. ³⁴Ka u endaw man i kakawasan nu na lu bun ba i pamusungan nu.

³⁵"Tatap'u adil i ginawa nu enggu palalayun nu su kaliwanag'u palitan nu. ³⁶Na nia nu ilingi na mana su manga panunugun a 'bpagangapan nilan su mapulu nilan ebpun sa kawingan sa kauma nin ka enggu nilan kaukan semambut. ³⁷Na ngin den i kapia nin kanu manga panunugun amaika kauman nu mapulu nilan a dikena silan pedtulug ka pagangapan nilan demun su kapegkauma nu mapulu nilan. Na nia ku madtalu sa lekanu na edsambi sekanin sa balegkas ka paayanen nin silan taman sa talagadan nin sa makan. ³⁸Amaika makauma su mapulu nilan sa luk i gay atawa ka magan mapita na ngin den i kapia nin kanu manga panunugun a entu amaika kauman nin silan a penggedam pamun enggu adil. ³⁹Ka mana bun man su kigkuan kanu walay, na u 'gkatawan nin bu u kanu i kauma nu tanegkawn na di nin sugutan a kalusudan su walay nin. ⁴⁰Na dait a adil kanu sa apia ngin a kutika kagina su kauma nu Kaka nu Manusia na kanu kutika a dikena nu 'bpagantapen."

Su Kasaligan a Panunugun

(Mataya 24:45-51)

⁴¹Na nia inidsa ni Pitru na “Mapulu, ngintu, su pakenalan ba a nia na sekami bu i ’gkasugat’in atawa ka apeg’u langun nu taw?” ⁴²Nia inisumpat’u Mapulu na “Ngin ba i dait a ula-ula nu matidtu enggu balaitungan a ’gkasaligan nu mapulu kanu langun nu panunugun sa kapakan kanilan sa kanu timpu na kakan? ⁴³Na mapia den a benal kanu panunugun u muli su mapulu nin na kauman sekanin a penggalebeken nin su inisalig lun. ⁴⁴Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i isalig’in su langun nu kaaden nin kanu entu ba a panunugun. ⁴⁵Ugaid’a amaika su panunugun ka nia nin mapagitung na kagina ka dala pamun lu su mapulu nin, na ludsuan nin mametay su pagidsan nin bun a panunugun magidsan i babay enggu mama. Na mamakut sekanin keman enggu minem taman sa endalangutan. ⁴⁶Na su mapulu nu entu a panunugun na muli kanu manga gay a di nin ’bpagantapen enggu kanu manga kutika a di nin katawan. Na lupet-lupeten nin su panunugun a entu taman sa itampung’in kanu manga taw a dikena ’bpamaginugut.

⁴⁷“Amaika su panunugun ka apia katawan nin bun su ipedsugu sa lekanin nu mapulu nin ugaid’a dikena sekanin adil atawa ka di nin penggalebeken na siksian sekanin sa mapasang. ⁴⁸Ugaid’a su panunugun a di nin katawan i ipedsugu sa lekanin lun nu mapulu nin na apia makanggalebek sekanin sa dait a isiksa lun na mapegkag bu a siksa i matalima nin. Na u entain i madakel i nakaenggay lun na madakel bun i mapangilay lun enggu u entain i madakel i inisalig lun na madakel bun i mapangeni lun.”

Su Masih i Sabapan na Kadsusungkanga nu manga Taw

(Mataya 10:34-36)

⁴⁹Na nia pan pidtalu nu Isa al-Masih na “Sinemia aku ka enggu ku madtapik kanu manga taw su apuy,^q na nia ku ’gkapangingalap na kemaleg den. ⁵⁰Ugaid’a aden pan dait a kaukitan ku a salawat’ na taman sa di pan matuman su entu ba na di pan makatelen i manggiginawa ku.

^q 12:49 Su **apuy** sia a nalabit na nia kapagitung’u ped a alim na nia nin maena na *kukuman nu Kadenan*, su ped menem na *kabpipitas* i maena nin sabap sa su ped na di ’bpaginugut kanu Isa al-Masih.

^r 12:50 Su **salawat** na nia nin maena sia na *kamalasayan enggu kapatay*.

⁵¹Nia nu kataw ka su kinasia ku sa dunia na kalilintad i madtatanggit ku? Edtalun ku sa lekanu i dikena kalilintad i madtatanggit ku ka kabpipitas. ⁵²Na iganat saguna na su sakambinabatan a lima kataw na makabpipitas, su telu kataw na sungkang kanu dua kataw, maitu bun ba su dua kataw na sungkang menem kanu telu kataw. ⁵³Na su ama na sungkang kanu wata nin a mama enggu su wata menem a mama na sungkang menem kanu ama nin. Na su ina menem na sungkang kanu wata nin a babay enggu kanu mamanugang lun a babay. Na su wata a babay na sungkang menem kanu ina nin enggu su mamanugang a babay na sungkang kanu panugangan nin a babay.”

Su Kataw kanu Pilatas’u manga Timpu

(Mataya 16:2-3)

⁵⁴Na pidtalu pamun nu Isa al-Masih kanu madakel a taw i “Amaika makailay kanu sa gabun a pakabpun sa sedepan na ’gkataan nu semambut i mulan, na ’gkatuman su entu. ⁵⁵Amaika magedam’u menem i semanggiup su sambel sa laya na ’gkataan nu i manenang, na ’gkatuman su entu. ⁵⁶Manga taw a dikena senep sa atay i kabpagagama nin! Katawan nu a benal ’bpilatas su ula-ula nu gay sia kanu kapegkailay nu kanu kawang-kawangan enggu kanu sanggiup’u sambel. Ugaid’a ngintu ka di nu katawan ’bpilatas su manga tanda kanu ’gkanganggula sa saguna a manga timpu?

Su Pantag sa Kapagayun nu Nagukag

(Mataya 5:25-26)

⁵⁷“Na ngintu ka di nu makapaayun su ginawa nu sa ngin i dait atawa ka wagib? ⁵⁸Amaika aden taw a mangaden sa leka sa bitiala taman sa pananggiten ka nin sa walay na kukuman na paginatul ka i kapagayun nu gagalu na di kanu pan pakauma kanu walay nu kukuman ka tabia bun ka tabanan ka na ipalad ka nu ’bpangukum kanu tameng ka enggu ka mabilanggu. ⁵⁹Na nia ku madtalu sa leka na taman sa di nengka kabayadan langun na di ka makaliu lu ba.”

Su Pantag kanu manga Kabaladusan nu Taw

13 ¹Kanu entu demun ba a kutika na aden manga taw lu a pidtalu nilan kanu Isa al-Masih su pantag kanu manga taw sa

Galili a pinangimatayan nu Pilatu sa timpu na kapegkurban nilan lu kanu Suti a 'Bpagagaman. Na nakadsimbul su lugu nilan kanu lugu nu manga ayam a ipegkurban nilan. ²Na nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Ngintu, nia nu kataw ka sabap kanu nanggula nilan a entu na labi a baladusa silan kumin kanu ped a taw sa Galili? ³Dikena! Ugaid'a nia ku madtalu sa lekanu na dait a edtataubat kanu ka mamamatay kanu bun langun a pagidsan nilan. ⁴Na su nanggula nu sapulu enggu walu kataw a entu a minatay lu sa Silaum a naudtangan nu malambeg a 'bpanandengan, na ngintu, nia nu kataw ka labi a baladusa silan kumin kanu ped a taw sa Awrusalim? ⁵Dikena! Nia ku madtalu sa lekanu na dait a edtataubat kanu ka mamamatay kanu bun langun a pagidsan nilan."

⁶Na pidtalu pan nu Isa al-Masih su nia a pakenalan kanilan a "Aden isa a mama a aden pinamula nin a kayu a igus lu kanu 'bpamumulanan nin sa ubas. Na kinakap'in su entu ka inilay nin u aden makua nin lun a unga. Ugaid'a dala natun nin. ⁷Na nia nin pidtalu kanu pedtuganul sa entu na 'Nakatelu lagun den i kapembabalingan ku sia sa kabpangilay sa unga nu kayu a nia, ugaid'a dala pamun 'gkatun ku. Na makin ka tibpad ka pakasikut bu.' ⁸Ugaid'a nia inisumpat'u pedtuganul na 'Mapulu, di ka pan pedtibpad, ilayn ta pan sa nia ba a lagun, kakalan ku muna i embala-bala lun ka taguan ku sa makapagkasebud lun. ⁹Ka basi munga den sa temundug a lagun. Ugaid'a amaika di pamun munga na entu pan ba ka tibpad ka.' "

Su Babay a Nabekut

¹⁰Aden isa a gay a nangusiat su Isa al-Masih lu kanu walay a pedsambayanan nu manga Yahudi kanu Gay nu Kabpangintelenen. ¹¹Na aden mambu babay lu ba a nakasapulu enggu walu lagun den i kapapedsakit lun nu saitan. Na di makambetel edtindeg ka nabekut den sekanin. ¹²Na guna mailay nu Isa al-Masih na tinawag'in ka nia nin lun pidtalu na "Babu, 'gkapia ka den kanu sakit'engka a nan." ¹³Na dinapenetan nin su babay. Na midsambuta demun i kinagkapia nin ka nakadtindeg den sa matidtu. Daka pinugi mambu nu babay su Kadenan. ¹⁴Ugaid'a nalipunget su 'gkaunutan nu walay a pedsambayanan ka napagkapia su Isa al-Masih kanu Gay nu Kabpangintelenen. Na nia pidtalu nu 'gkaunutan a entu kanu manga taw na "Aden nem gay a ipenggalebek, na entu ba i kasia nu ka enggu kanu makapagkapia,

dikena kanu Gay nu Kabpangintelenen.”¹⁵ Na nia inisumpat’u Mapulu a su Isa al-Masih na “Sekanu a manga dikena senep sa atay i kabpagagama nin, dikena ba pembekalan nu su sapi nu atawa ka su kimar’u kanu Gay nu Kabpangintelenen ka enggu nu pakapainem?”¹⁶ Na su tupu nu Nabi Ibrahim a nia a babay na nakasapulu enggu walu lagun na pinayuk bu nu Datu na Giadsal sa kinapadsakit’in lun, na dikena ba dait a kabutawanan bun sekanin apia Gay nu Kabpangintelenen?”

¹⁷Na kanu kinadtalu nu Isa al-Masih sa entu na nayan su manga ’bpagatu lun. Saleta na sangat a napia i ginawa nu manga taw sabap kanu pinggula nin a kangagaipan.

Su Pakenalan pantag kanu Lagas’u Mustasa

(Mataya 13:31-32; Markus 4:30-32)

¹⁸Na daka inidsa nu Isa al-Masih i “Ngin basi i palas’in atawa ka kalagidan kanu kapendatu nu Kadenan?”¹⁹Na mana bun i nia su lagas’u ’gkamun a mustasa a inisaud’u mama kanu pamumulanan nin. Na minetu enggu migkasela taman sa mimbaluy a mana kasela na kayu a ’gkadsalagan na manga papanuk su manga sapak’in.”

Su Pakenalan pantag kanu Pakembang

(Mataya 13:33)

²⁰Inidsa nu Isa al-Masih ’bpaluman i “Ngin basi i kalagidan ku kanu kapendatu nu Kadenan?”²¹Nia nin kalagidan na mana bun su paidu bu a pakembang a inisimbul’u babay kanu inadum’in a manga tenga sa saku i kadakel’in a arina. Na kinemembang su langun nu entu ba a inadum’in.”

Su Masimpit a Bengawan

(Mataya 7:13-14; Mataya 7:21-23)

²²Na gagalu nu sia sa lalan su Isa al-Masih ’bpawang sa Awrusalim na ’bpamandun nin su manga taw lu kanu ’gkangaukitan nin a manga dalepa enggu manga siudad.²³Na aden minidsa lun sa “Mapulu, ngintu, paidu bu a taw i makalipuas?” Na nia inisumpat’u Isa al-Masih na ²⁴“Paginapas’u i kaludep’u kanu masimpit a bengawan kagina nia ku madtalu sa lekanu na madakel man i ’bpaginapas lun ’bpeludep ugaid’a di silan pakaludep.²⁵Kagina amaika embuat den su kigkuan kanu walay ka pamintuan nin den su bengawan na matag kanu bu makadtindeg lu

sa liu a mapanampak'u su pintu sa nia nu madtalu na 'Mapulu, bukati kami pan.' Na nia nin isumpat na 'Di ku sekanu kangatawan, di ku katawan u endaw kanu ebpun.' ²⁶Na nia nu menem makasumpat na 'Sekitanu bun namegkan enggu namanginem taman sa nakapamandu ka pan lu sa lekami.' ²⁷Ugaid'a 'bpalumanan nin edtalu i 'Di ku sekanu kangatawan, di ku katawan u endaw kanu ebpun. Awa kanu sia langun, manga taw a daluaka.'

²⁸"Na makapaguguliang kanu den taman sa makapangingiteg kanu ka mailay nu su Nabi Ibrahim, su Nabi Iskak enggu su Nabi Yakub apeg den nu ped a manga nabi a lu silan sa sulega a pendatuan nu Kadenan na sekanu menem na paawan kanu. ²⁹Na aden pan ped a manga taw i mamakauma a ebpun sa sebang an enggu sedepan enggu ebpun sa ilud enggu laya a mamung keman kanu kanduli sia kanu kapendatu nu Kadenan. ³⁰Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i aden kanu manga taw saguna a nakatagu sa ulian i makatagu silan sa unan enggu su manga nakatagu menem sa unan na makatagu menem sa ulian."

Su Kinalidu na Ginawa nu Isa al-Masih kanu Awrusalim

(Mataya 23:37-39)

³¹Na kanu entu ba a kutika na aden namakauma a manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu. Na nia nilan pidtalu kanu Isa al-Masih na "Awa ka den sia, ka pegkiugan ka 'bpagimatay nu Datu Hirud."

³²Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Edtalu nu sa mana nipay a entu i palangay nin i "Bpamugaw aku pan sa manga saitan enggu papegkapia aku pan sa aden sakit'in. Na maitu bun ba i enggulan ku namag na namisendaw ku pan mapasad i langun na penggalebeken ku a nia.' ³³Ka nasisita a temalus aku kanu lakaw ku saguna, namag enggu namisendaw ka di mapakay a matay su nabi sa liu na Awrusalim.

³⁴"Manga taw sa Awrusalim! Sekanu man i 'bpangimatay kanu manga nabi enggu 'bpamengel sa watu kanu manga sinugu san sa lekanu a sabapan na kapatay nilan. Nakapila-pila ku den sekanu pegkiugan 'bpelelimud sa katuludu ku sa lekanu a mana bun kanu ina nu manuk a 'bpelekepan nin su manga pipis'in ugaid'a di kanu pegkiug. ³⁵Ilay nu, tagaken den nu Kadenan su dalepa nu. Na pedtalun ku den ba a nia sa lekanu i di aku nu den mailay 'bpaluman nia tabia na mauma pan su gay a edtalun nu den i 'Palihalalan su pakauma a sinugu nu Kadenan.' "

Su Mama a 'Bpangulebaw i Lawas'in a Pinagkapia nu Isa al-Masih

14 ¹Na aden isa a gay a Gay nu Kabpangintelenen a lu kineman su Isa al-Masih kanu walay nu isa a 'gkaunutan nu lumpukan a Parisiyu. Na pedsipatan sa mapia nu manga taw lu su Isa al-Masih. ²Saleta na aden lu ba mama a 'bpangulebaw i lawas'in a sama bu di pebpatay. ³Na inidsa nu Isa al-Masih kanu manga gulu nu pangitaban enggu kanu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu i "Ngintu, inisugut kanu kitab i kapagkapia kanu sakit sa kanu Gay nu Kabpangintelenen atawa ka dala?" ⁴Ugaid'a dala nilan sumpati su Isa al-Masih. Daka dinapenetan nu Isa al-Masih su mama ka pinagkapia nin, entu pan ka pinauli nin.

⁵Nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "U aden sa lekanu i maulug i wata nin atawa ka sapi nin lu kanu kalut kanu Gay nu Kabpangintelenen na ngintu, di nu kuan semambut?" ⁶Na di nilan 'gkasumpatan su entu ba a idsa nu Isa al-Masih.

Su Ula-ula a Kababa na Muletad enggu su Kapangalimuan

⁷Guna masipat'u Isa al-Masih kanu manga ana i 'bpamagagawan nilan 'bpagagayan su 'bpagagayanan nu manga mapulu na pidtalu nin su nia a pakenalan kanu langun nu taw a tinemalabuk lu sa ⁸"Amaika patalabuken ka kanu pegkalilangan na da ka magagayan lu kanu 'bpagayanan nu manga mapulu ka basi aden mapulu pan sa leka a pinatalabuk ⁹na supegan ka nu napatalabuk sa leka ka edtalun nin i 'Awa ka pan san ka sekanin i pebpagagayanen san ba.' Na sabap sa entu na kayan ka, enggu lu ka makaayan kanu mababa sa langun a 'bpagagayanan. ¹⁰Ugaid'a sabap sa entu na amaika aden mapatalabuk sa leka na lu ka ayan kanu 'bpagagayanan nu mababa a taw. Na amaika makauma su napatalabuk sa leka na edtalun nin i 'Pakat, sia ka ayan sa mapia a nia a 'bpagagayanan.' Na amaika maitu, na malu naenggan ka sa kabalapantag kanu adapan nu manga taw lu. ¹¹Kagina apia entain man i taw a ipulu nin i ginawa nin na makababa enggu apia entain menem i ibaba nin i ginawa nin na makapulu."

¹²Na pidtalu bun nu Isa al-Masih kanu napatalabuk lun i "Amaika 'gkanduli ka na di ka menggat su pakat'engka, suled'engka atawa ka pagali nengka enggu su kawasa a pagubay nengka ka kanu temundug na

silan menem i menggat sa leka, na amaika maitu na nabalasan ka den kanu kapianan nengka. ¹³Ugaid'a u 'gkanduli ka na nia ka pangenggat na su manga miskin, su manga di pamakalakaw, su manga tiud enggu su manga di pamakailay ¹⁴ka amaika maitu na sangat i kapia nin su entu sa leka kagina di ka nilan magaga mamalas. Na su Kadenan i mamalas sa leka kanu gay a kambibiag'u manga taw a initimbang sa ikelas."

Su Pakenalan kanu Masela a Kanduli

(Mataya 22:1-10)

¹⁵Guna makineg'u isa kanu manga mama a 'bpamagagayan lu kanu lamisan su entu na nia nin pidtalu kanu Isa al-Masih na "Ngin den i kapia nin kanu taw amaika makakan sa kanduli sia kanu kapendatu nu Kadenan." ¹⁶Ugaid'a nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin sa ukit a pakenalan na "Aden mama a 'bpagadil sa masela gaid a kanduli taman sa nagakat sa madakel a taw. ¹⁷Na guna mauma su gay a kapegkanduli na pinaangayan nin kanu panunugun nin su langun nu pinangenggat'in sa nia nin edtalun na 'Sia kanu den ka naadil den su kanduli.' ¹⁸Ugaid'a nangumbal den sa dalinan su uman i isa. Su nauna a napangenggat na nia nin pidtalu na 'Samaya na nakapamasa aku sa lupa na nasisita a mailay ku su entu. Idtud-tud aku nengka lun bu.' ¹⁹Su sakataw menem na nia nin pidtalu na 'Aden napamasa ku a sawati a sapi a kapun. Na saguna ba a nia i kabpagilay ku lun. Idtud-tud aku nengka lun bu.' ²⁰Na su ikatelu menem na nia nin pidtalu na 'Bagu aku pamun kinawing tembu di aku pan makatalabuk.'

²¹"Na minuli su panunugun ka pinanudtul'in su langun na entu kanu mapulu nin. Na sangat a nalipunget su mapulu nin sa nia nin pidtalu na 'Pamagayas ka, lu ka kanu manga lalan enggu manga kalsada nu siudad ka pangenggat ka su langun nu manga miskin, su manga di pamakalakaw, su manga di pamakailay enggu su manga tiud.' ²²Daka pinggula den mambu nu panunugun su inisugu lun sa nia nin pidtalu na 'Mapulu, nanggula ku den su inisugu nengka ugaid'a maluweg pamun lu sa ludep.'

²³"Nia pidtalu nu mapulu na 'Lu ka menem kanu manga lalan kanu liu nu siudad ka pamagayuki ka su apia entain a mailay nengka sa kasia nin ka enggu mapenu su walay ku. ²⁴Ka nia ku madtalu sa

lekanu na apia sakataw kanu nauna a entu a manga pinangenggat na di makatekaw kanu kanduli ku.' ”

Su Dait a Mabaluy a Makaunut kanu Isa al-Masih

(Mataya 10:37-38)

²⁵Na madakel a benal i midtatanggunut kanu Isa al-Masih. Na linemengi sekanin ka nia nin pidtalu kanilan na ²⁶“Apia entain i miug munut sa laki na di madtalu a ’bpagunut sa laki amaika nia nin lamigen na su ama nin, su ina nin, su kaluma nin enggu su manga wata nin, su manga tepped’in sa pused a babay-mama apeg den nu ginawa nin. ²⁷Na maitu bun ba su apia entain a di nin pamusayn su kayu nin a pinambalawaga sa kaunut’in sa laki na di madtalu a ’bpagunut sa laki. ²⁸Ka apia entain sa lekanu i pegkiug pembalay sa malambeg a panandengan na nia nin enggulan na magagayan muna ka pagitungen nin u makadtun su kuleta nin taman sa kapasad’in lun. ²⁹Ka tabia bun ka nia taman a mapasad na su udsadan nu palaus’in ka naibped den su kuleta nin na edsudian nu apia entain i makailay lun ³⁰sa nia nilan edtalun na ‘Su nia a mama na matag mimbalay na di nin ’gkapasad.’ ”

³¹Nia pan pidtalu nu Isa al-Masih na “Entain i datu a embunua sa pagidsan nin bun a datu a di nin muna pagitungen u ngintu, su sapulu ngibu a sundalu nin na makagaga embunua kanu duapulu ngibu a sundalu nu pakambunua nin a datu? ³²Na amaika nia nin kalangan lun i di sekanin makaatu na mawatan pan silan na mapasugu sekanin lu kanu datu sa panun i kapagayun nilan.

³³“Kagina ka maitu na pagitung’u muna i kaunut’u sa laki ka dala isa bu sa lekanu i mabaluy a makaunut sa laki amaika nia masela sa ginawa nin na su kaaden nin.

Su Timus a da Katagan nin

(Mataya 5:13; Markus 9:50)

³⁴“Na mapia su timus ugaid’a amaika maawa su katimus’in na di den makambalingan su katimus’in. ³⁵Da den i entu katagan nin sia kanu lupa asal’a makapagkasebud’in. Na amaika maitu na idtug bun den. Na apia entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg sa mapia.”

Su Bili-bili a Natadin*(Mataya 18:12-14)*

15 ¹Na nia katatapan na su manga 'bpangubela sa buwis enggu su manga dikena balaagama^s na pedsupeg kanu Isa al-Masih ka 'bpamakikinegen nilan su kabpamandu nin. ²Ugaid'a su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu su manga gulu nu pangitaban na ibpamagedunga nilan su Isa al-Masih sa nia nilan pedtalun na "Ngin basi i mama a nia a pedsakaw-sakawn nin su manga dikena balaagama enggu 'bpagamung pegkan kanilan?" ³Guna su maitu na pidtalun nu Isa al-Masih kanilan su nia a pakenalan a ⁴"Entain ba sa lekanu i aden ayam'in a magatus a bili-bili, na su satiman na natadin? Na ngintu, di nu tagaken su siyawpulu enggu siyaw timan a bili-bili nu lu kanu tawan-tawan ka pangilayn nu su natadin a entu taman sa di nu matun? ⁵Na amaika matun nu den na sangat a mapia i ginawa nu taman sa pamusayn nu muli. ⁶Na u makauli kanu den na pangenggaten nu su manga pakat'u enggu su manga pagubay nu ka nia nu edtalun sa kanilan na 'Enggalaw-galaw tanu ka natun ku den su natadin a bili-bili ku.' ⁷Na maitu bun ba, nia ku madtalu sa lekanu na sangat i kagalaw lu sa sulega amaika edtaubat i sakataw bu a baladusa kumin kanu siyawpulu enggu siyaw kataw a ikelas a di den nasisita i kadtaubat'in."

Su Kuleta a Pilak a Natadin

⁸Na pidtalun pan kanilan nu Isa al-Masih su nia a pakenalan sa "Aden babay a aden sapulu timan a kuleta nin a pilak. Na guna matadin su satiman na kinemua sa palitan ka nanapu, na taman sa da nin matun na pinangilay nin bu. ⁹Na guna nin matun na pinangenggat'in su manga pakat'in enggu su manga pagubay nin sa nia nin pidtalun na 'Enggalaw-galaw tanu ka natun ku den su natadin a kuleta ku.' ¹⁰Na maitu bun ba, nia ku madtalu sa lekanu na labi i kagalaw nu manga malaikat'u Kadenan kanu apia sakataw bu a baladusa a edtaubat."

^s 15:1 **manga dikena balaagama** Sia sa basa a Grik na nia nin maena na *manga baladusa*. Na sia kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi na timbang a baladusa su manga taw a dikena balaagama.

Su Wata a Natadin

¹¹Na pidtalu pamun nu Isa al-Masih su nia a pakenalan sa “Aden mama a dua kataw i wata nin. ¹²Na nia pidtalu nu ali a wata na ‘Ama, inggay nengka den sa laki su kakawasan a ibpagumun nengka sa laki.’ Daka pimbad den mambu nu ama nin kanilan su kaaden nin. ¹³Na namakapila gay na pibpasa nu ali su nakaumun lun ka mindadalaug kanu mawatan a dalepa. Na pindalatan nin su kaaden nin. ¹⁴Na guna nin maibped su kaaden nin na nasugat’a gutem su dalepa a entu a pidtangenan nin. Na lu ba linemudsu i kinapasang lun. ¹⁵Daka nangunguli sekanin kanu isa a mama a talianged lu. Na pinalu sekanin nu mama kanu dalem ka pinatuganul’in sa manga taw sa lupa. ¹⁶Na sabap kanu kapegkagutem’in na kiugan nin den keman su ipapegkan kanu manga taw sa lupa. Kagina dala ’bpagenggay lun sa makan. ¹⁷Daka lu ba sekanin nakaimaman sa nia natagu sa ginawa nin na ‘Su langun na pedsukayan ni ama a penggalebek na subela-subela i kapegkan nin. Na saki a nia na ’bpelunusan aku den. ¹⁸Na makin muli aku ka edtalun ku kani ama i “Ama, nakandusa aku kanu Kadenan taman sa leka. ¹⁹Na di den ’gkaalus a tawagen aku nengka pan a wata nengka. Na itimbang aku nengka den a isa kanu ’bpanukayan nengka a penggalebek.” ’ ²⁰Na ginemanat mambu sekanin ka minuli lu kani ama nin. Na mawatan pan sekanin na nasandeng den nu ama nin, na sangat a ginagawan su ama nin taman sa napalalaguy nin malaw enggu nakakep’in ka pinanium’in. ²¹Na nia nadtalu nu wata nin na ‘Ama, nakandusa aku kanu Kadenan taman sa leka. Na di den ’gkaalus a tawagen aku nengka pan a wata nengka.’ ²²Ugaid’a makin tinawag’u ama nin su manga ulipen nin ka sinugu nin sa ‘Enggagan kanu! Kua nu su mapia sa langun a lambung lu sa walay ka embalegkasi nu sekanin enggu edsisingi nu taman sa edtalumpai nu. ²³Na sumbali nu su pinagkasebud a sapi ka ’gkanduli tanu sa masela. ²⁴Ka mana man minatay su nia a wata ku a mimbibiag ’bpaluman. Natadin sekanin na saguna na natun den.’ Na linemudsu den mambu silan kanu kapegkanduli nilan.

²⁵“Saleta na su kaka a wata nin a mama na lu pan sa dalem. Na guna sekanin uli na sia pan sa lalan na ’gkachineg’in su manga palabuni-bunian. ²⁶Daka tinawag’in su isa kanu panunugun ka inidsa nin u ngin i ’gkanggula. ²⁷Na nia inisumpat’u panunugun sa lekanin na ‘Su ali nengka na minuli den. Na sabap sa nakauli sekanin sa da

bun baya-baya nin na napasumbali su ama nengka sa pinagkasebud a sapi.’²⁸ Na nasakit i ginawa nu kaka taman sa da den sekanin talus lu kanu ludep’u walay. Na liniuwan nu ama nin ka pinamagayukan nin sa kaludep’in.²⁹ Na nia nin inisumpat kanu ama nin na ‘Ngin den mambu i nia ka lagunan den na penggalebek aku bu sa leka sa manabia ka pan i ulipen aku enggu da ku seka masungkang. Ugaid’a apia su pipis a kambing na da nengka makaenggay sa laki a makanggalaw-galaw ku kanu manga pakat ku.³⁰ Ugaid’a guna a nia embalingan su wata nengka a minibped kanu kaaden nengka ka pidsamundala nin kanu manga sundal na pinasumbalian nengka pan sa pinagkasebud a sapi.’³¹ Na nia nadталu nu ama nin sa lekanin na ‘Datu, lalayun ka sia sa laki na su langun na kaaden ku na leka bun man.³² Ugaid’a dait man a ’gkanduli tanu enggu enggalaw-galaw tanu ka su ali nengka a timbang a minatay na mimibiag ’bpaluman. Natadin sekanin, na saguna na natun den.’ ”

Su Pakenalan pantag kanu Mategel i Kapagitung’in a ’Gkasaligan

16¹ Na pidталu pan nu Isa al-Masih kanu ’bpamangunut lun su nia a pakenalan sa “Aden kawasa a mama a aden ’gkasaligan nin kanu manga kaaden nin. Na nakauma kanu pakinegan nin i su ’gkasaligan nin a entu na pembinasan nin kun su manga kaaden nin a inisalig’in lun.² Daka inipatawag’u kawasa a entu su ’gkasaligan nin sa nia nin lun pidталu na ‘Ngin i ’gkagineg ku a nia a makapantag sa leka? Itapenay nengka sa laki su listan nu manga kaaden ku taman kanu manga nakautang ka di ka den mapakay a kasaligan kanu manga kaaden ku.’³ Na nia natagu sa ginawa nu ’gkasaligan na ‘Ngin i enggulan ku amaika iawa aku den kanu galebekan ku a nia? Di aku makagaga enggalebek sa mapasang enggu di aku bun makatika mamangeni.⁴ Di ka pan besen ka katawan ku den u ngin i enggulan ku asal’a matalima aku nu namakautang u maawa aku kanu galebekan ku.’

⁵ “Daka inipatawag’in sa edsakataw su langun na namakautang kanu mapulu nin. Na nia nin inidsa kanu nauna na ‘Pila i utang’engka kanu mapulu ku?’⁶ Daka nia nin inisawal na ‘Magatus kabarilis a lana na ulibu.’ Na nia pidталu nu ’gkasaligan na ‘Nia su listan na utang’engka. Kua ka, ka sambu ka mamagayas sa limapulu.’

⁷ “Na su nakatundug menem i inidsan nin sa ‘Seka, pila i utang’engka kanu mapulu ku?’ Nia nin inisawal na ‘Sangibu kasaku a bantad.’ Nia

pidtalu nu 'gkasaligan na 'Nia su listan nu utang'engka. Kua ka, ka sambu ka sa walu gatus.'

8 "Na pinugi nu mapulu nin a entu a kawasa su dikena a entu matidtu a 'gkasaligan sabap kanu kategel'u itungan nin. Kagina nia man mategel i kapagitung'in su manga taw a sia luyud kanu dunia kumin kanu manga taw a sia luyud kanu Kadenan. 9 Na nia ku madtalu sa lekanu na usal'u su kakawasan nu sia sa dunia sa kapangilay nu sa mabpakat'u. Ka apia maibped su kakawasan nu a entu na matalima kanu lu kanu pegkalebenan a da den tedtab'in.

10 "Apia entain i kasaligan sa manaut i alaga nin na kasaligan bun sa masela i alaga nin. Ugaid'a u entain menem i salimbuten sa manaut i alaga nin na salimbuten bun sa masela i alaga nin. 11 Na amaika di kanu kasaligan sa kakawasan sia sa dunia na panun ba i kasalig sa lekanu kanu tidtu a kakawasan? 12 Na maitu bun ba, amaika di kanu kasaligan kanu kakawasan nu ped a taw na entain pan a entu i menggay sa lekanu sa madtalu a lekanu demun a kakawasan?

13 "Na dala man ulipen a makapadsalengan nin enggalebek su dua kataw a mapulu nin ka apia ngin den na makadtalipenda nin su sakataw ka su sakataw bu i kanggalebegan nin sa mapia, sakataw bu i makakalimu nin ka makapadtaday nin su sakataw. Na di nu man makapadsalengan su kasimba nu kanu Kadenan enggu su kapangilay nu sa kakawasan sa dunia."

(Mataya 11:12-13; Mataya 5:31-32; Markus 10:11-12)

14 Na guna makineg'u manga taw a malilini a benal sa kuleta a su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu su entu a kadtalu nu Isa al-Masih na pinagumpak'ilan sekanin. 15 Ugaid'a nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Nia nu ipebpagilay sia kanu kaadapan nu manga taw na matidtu kanu ugaid'a 'gkailay man nu Kadenan su pamusungan nu. Na apia ngin i 'bpagenggan sa alaga nu manga taw na mawag a benal i entu sia kanu Kadenan.

16 "Na ibpangusiat den su kasuguan a inisulat'u Nabi Musa enggu su panduan nu manga ped pan a nabi taman kanu timpu nu Yahiya. Na iganat menem lu ba, na ibpangusiat den su Mapia a Tutuma pantag kanu kapendatu nu Kadenan. Na 'bpaginapasen den nu uman i isa su kalusud'ilan lu ba. 17 Na madala pan muna su langit enggu lupa bagu kaawan na katagan i apia satiman bu a batang kanu kasuguan.

18 “Na apia entain a mama i imbelag’in su kaluma nin enggu mangaluma sa ped na pakagkiuga sekanin enggu apia entain menem i mangaluma kanu babay a inibelag na pakagkiuga bun.”

Su Pakenalan pantag kanu Kawasa a Mama enggu si Lasaru

19 Pidtalu nin pan su nia a pakenalan sa “Aden mama a kawasa a benal a pakambalegkas sa mapia i palas’in a lambayung enggu mapia gaid i kapegkan nin kanu uman gay. 20 Na aden bun mambu mama a sangat i kamiskin nin a bedtuan sa Lasaru a mimbakataw i lawas’in. Pinaiga lu kanu bengawan nu walay nu kawasa a entu a mama 21 ka ’gkapanganganay nin i makakan kanu mangaulug a pegken nu kawasa. Na pedsupegan nu manga asu sekanin ka pendilan nilan su bakataw nin.

22 “Na guna matay si Lasaru na pinananggit sekanin nu manga malaikat lu kanu Nabi Ibrahim. Na minatay bun mambu su kawasa a mama enggu inilebeng sekanin. 23 Na kanu kapedsiksa lun lu sa naraka na nakatengab sekanin na nasandeng’in su Nabi Ibrahim a kaped’in si Lasaru. 24 Na tinawag’in sa matanug su Ibrahim sa ‘Hu lukes ku a Ibrahim, ikalimu aku nengka pan, sugu ka pan si Lasaru sa isumbuk’in pan kanu ig su sawanay kanu tindulu nin ka denggawan nin pan i dila ku a nia, ka sangat a ’gkalasay aku kanu apuy a nia.’ 25 Na nia inisawal’u Nabi Ibrahim na ‘Manga dua na wata, ’gkagkalendem’engka pamun su timpu a bibiag ka pan? Nakua nengka langun su mapia sa ginawa nengka. Ugaid’a si Lasaru na dikena mapia i natalima nin. Na saguna na mapia i ’gkambebetad’in sia ugaid’a seka menem na pedtala sa malasay. 26 Liu pan sa entu na nabpageletan tanu na da taman nin i kadalem’in a bangan ka enggu su miug semia na di makasia enggu su miug seman na di makasan.’ 27 Nia nadtalu nu mama a kawasa na ‘Amaika maitu, na ’bpangenin ku sa leka i sugu ka pan si Lasaru lu kanu walay nu ama ku 28 ka aden pan lima kataw lu a tebped ku sa pused a manga mama. Na paingaten nin pan silan ka enggu di den makasia kanu nambetadan ku a nia a sangat i kalasay nin.’ 29 Ugaid’a nia pidtalu nu Nabi Ibrahim na ‘Lu pamun kanilan su Kitab a Inisulat’u Nabi Musa enggu su kitab a inisulat’u ped pan a manga nabi. Na entu ba i dait a pakikinegen nilan.’ 30 Na nia nakasumpat’u kawasa a mama na ‘Uway, lukes ku a Ibrahim, ugaid’a amaika aden pan embibiag a minatay a makalu kanilan na nasisigulu a edtaubat silan.’ 31 Ugaid’a nia pidtalu nu Nabi Ibrahim na

‘Amaika di silan makikineg kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Musa enggu kanu ped pan a manga nabi na di bun silan maginugut apia aden pan embibiag ’bpaluman a minatay.’ ”

Su manga Kadsabapan na Kandusa

(Mataya 18:6-7; Mataya 18:21-22; Markus 9:42)

17 ¹Na pidtalu nu Isa al-Masih kanu ’bpamangunut lun i “Natalatantu a makatingguma su manga sasat ugaid’a duan-duan nin den su taw a kadsabapan na kandusa nu ped’in. ²Mapegkag pan a kasiksan sa lekanin i iketan sa masela a gilingan a watu su lig’in ka idtug lu kanu lagat amaika makapandusa nin su manga mababa a manga taw a aden salig’in sa laki.

³“Kagina ka maitu na pangingati nu i ginawa nu. Amaika mindusa sa leka su suled’engka na pangindaw ka enggu ampun ka u mangeni sekanin sa ampun. ⁴Na apia makapitu pan sekanin makandusa sa leka kanu kagagabian enggu makapitu bun mangeni sa leka sa ampun sa nia nin edtalun na ‘Ampun aku bu,’ na ampun ka bun sekanin.”

Su Pantag kanu Salig

⁵Na nia pidtalu nu ’bpamangunut kanu Isa al-Masih na “Embageli ka su salig’ami.” ⁶Na nia inisawal’u Isa al-Masih kanilan na “U mana bu man ka aden salig’u a mana bu kanaut’a lagas’a ’gkamun a mustasa na madtalu nu kanu masela a nia a kayu i ‘Sapat ka i ginawa nengka ka ialat’engka lu kanu lagat,’ na manggula su entu.

Su Galebekan nu Panunugun

⁷“Upama ka aden isa sa lekanu i aden ulipen nin a pendadu lu sa dalem udi na pedtameng sa bili-bili na su kauli nin na di nu basi edtalun sa lekanin i ‘Talus ka, ayan ka sia ka enggu ka pakakan.’ ⁸Ka nia pan mula na nia nu edtalun na ‘Pagadil ka sa ipenggabi ku enggu ’bpakut ka sa mapia ka talagadi aku taman sa kapasad ku keman enggu minem, entu pan ka kan ka, enggu inem ka.’ ⁹Na ngintu, edsukulan nu mapulu nin su ulipen nin a entu kanu kinanggula nin kanu langun na inisugu lun? Dili guna. ¹⁰Na maitu kanu bun ba, na amaika nanggalebek’u den su langun nu manga inisugu sa lekanu nu Kadenan na nia nu bu madtalu na ‘Ulipen kami bu nu Kadenan, dikena

pakapangingalap sa puging ka penggulan nami bu su ngin i nakasangan sa lekami.’ ”

Su Sapulu Kataw a aden Sakit'in a Debpig

¹¹Na kanu kabpelu nu Isa al-Masih sa Awrusalim na lu minukit kanu dulunan nu prubinsia a Samaria enggu Galili. ¹²Guna su 'bpeludep den sekanin kanu isa kanu dalepa lu na sinumbak sekanin nu sapulu kataw a aden sakit'in a debpig ugaid'a di nilan 'bpagubayn su Isa al-Masih. ¹³Na tinawag'ilan sekanin sa matanug sa “Hu Isa, a Mapulu, ikalimu kami nengka pan.” ¹⁴Na guna silan mailay nu Isa al-Masih na nia nin pidtalu kanilan na “Lu kanu kanu manga 'bpangurban ka ipaamad'u i nasuti kanu den.” Na linemu den mambu silan. Na sia pan silan sa lalan na naawa den su sakit'ilan. ¹⁵Na guna nilan madsima i naawa den su sakit'ilan na mimbalingan su sakataw ka pinugi nin sa matanug su Kadenan ¹⁶taman sa sinemugiud kanu adapan nu Isa al-Masih ka midsukul-sukul. Na su mama a entu na taw sa Samaria.^t ¹⁷Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih na “Dikena ba sapulu kataw su naawan na sakit? Endaw den su siyaw kataw? ¹⁸Ngin i nia ka su sakataw bu a nia a lapu i mimbalingan sia muging kanu Kadenan?” ¹⁹Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanu mimbalingan a entu na “Edting ka, ka ganat ka den, ka su salig'engka i napagkapia sa leka.”

Su Pantag kanu Kauma nu Kapendatu nu Kadenan

(Mataya 24:23-28; Mataya 24:37-41)

²⁰Na aden isa a gay a inidsan nu ped a manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu su Isa al-Masih u kanu i kauma nu kapendatu nu Kadenan. Na nia nin inisawal kanilan na “Su kapendatu nu Kadenan na dala tusan lun i kauma nin. ²¹Dala edtalu sa ‘Ilay ka, nia den!’ atawa ka ‘Entu den!’ Ka nia nin kabantang na su kapendatu nu Kadenan na sia den sa lekanu.”

²²Na nia nin pidtalu kanu 'bpamangunut lun na “Aden mauma a kutika a mapangingalap'u i mailay nu su Kaka nu Manusia sa apia mangagan bu ugaid'a di nu mailay. ²³Na aden edtalu sa lekanu sa ‘Entu den sekanin!’ atawa ka ‘Nia den sekanin!’ Na da kanu 'bpelu enggu di nu maginuguti i entu. ²⁴Ka mana bun su kapedtalas'u kilat a

^t 17:16 Su manga taw sa Samaria na di ibpagayun nu manga taw a Yahudi.

pegkaliwanag'in su kawang-kawangan, na maitu bun ba su kapegkauma nu Kaka nu Manusia. ²⁵Ugaid'a temala muna sekanin sa madakel a kamalasaan enggu ikias sekanin nu manga taw sa saguna a timpu.

²⁶“Na nia kalagidan nu gay a kauma nu Kaka nu Manusia na su timpu nu Nabi Nuh, ²⁷ka kanu entu a timpu na su manga taw na mana bun dala 'gkanggula ka 'bpamegkan bun silan, 'bpamanginem enggu 'bpapangalumaya pamun silan taman kanu gay a nageda den su Nabi Nuh kanu kapal. Guna su nakauma su kinagkadalem na langun nilan na namamatay.

²⁸“Na maitu bun ba i nanggula kanu timpu nu Lut, na langun nu taw na 'bpamegkan, 'bpamanginem, pebpapasay, 'bpamamula enggu pembabalay. ²⁹Ugaid'a kanu gay a kinaganat'i Lut kanu dalepa a Sudum na minulan sa apuy enggu sandawa taman sa namamatay su langun-langun. ³⁰Na maitu bun ba i manggula kanu gay a kabpapayag'u Kaka nu Manusia. ³¹Na kanu entu ba a gay na su taw a lu sa liu na walay nin na di den lemudep kanu walay nin asal'a mangua pan sa langun-taman nin. Na maitu bun ba su lu kanu 'bpangangawidan na di den dait a muli pan kanu walay nin. ³²Na nia nu 'gkakalendem na su nanggula nu kaluma ni Lut.”^u ³³Na apia entain man i 'bpaginapasen nin i kalipuas'in kanu umul'in na makin madala sa lekanin su entu. Ugaid'a apia entain menem i kadalanan na umul na makatalima sa uyag-uyag a da taman nin. ³⁴Na nia ku madtalu sa lekanu na su kauma nu Kaka nu Manusia na su dua kataw a pedtulug sa magabi kanu sawalu bu a igan na kuan su sakataw enggu su sakataw menem na itabun. ³⁵Na su dua kataw menem a babay a penggiling, na maitu bun ba, kuan su sakataw enggu su sakataw na itabun. ³⁶Na maitu bun ba su dua kataw a mama lu kanu 'bpangangawidan na kuan su sakataw enggu su sakataw na itabun.”^v

³⁷Na inidsa nu 'bpamangunut kanu Isa al-Masih i “Mapulu, endaw i entu ba?” Nia nin inisumpat na “Amaika endaw mabulig su manga masela a papanuk a 'bpangan sa minatay na katawan nu i aden lu ba bangkay.”

^u 17:32 nanggula nu kaluma ni Lut Nia pidtalu nu Kadenan kanu kinaganat'ilan sa Sudum na di den silan endadalengi ugaid'a linemengi bun su kaluma ni Lut tembu mibaluy a timus a mana pinatindeg a palaus.

^v 17:36 Su nia ba a ayat na dala makabetad kanu ped kanu danden a nakasulat sa basa a Griik.

Su Pakenalan pantag kanu Balu a Babay a 'Bpangeni sa Tabang

18 ¹Na pinamandu menem'u Isa al-Masih silan sa ukit a pakenalan asal'a tatap silan mangeni-ngeni enggu di silan kaawan na inam ²sa nia nin pidtalu kanilan na "Aden 'bpangukum kanu isa a dalepa a da gilek'in kanu Kadenan enggu da papedtagan nin kanu apia entain. ³Saleta na aden mambu balu lu a babay a pembabalingan kanu 'bpangukum sa nia nin kadtalu na 'Tabangi aku pan kanu kawagib ku sia kanu kadsangula ku kanu kuntela ku.' ⁴Na nakapila-pila den na di nin ibpamamantag. Na guna su nauli den na nia natagu sa ginawa nin na 'Dikena ku ipegkagilek su Kadenan enggu da pebpagatagan ku kanu apia entain. ⁵Ugaid'a sabap sa 'gkalingasa aku nu balu a nia a babay na tabangan ku den sekanin kanu kawagib'in ka amaika dili na embabalinganan aku nin lemingasa.' "

⁶Na pidtalu menem'u Mapulu a su Isa al-Masih i "Na entu ba i ilay nu, na su kadtalu a entu nu dikena matidtu a 'bpangukum. ⁷Nia pan a entu su Kadenan? Ngintu, di nin ba edtabangan su kawagib'u manga taw a pinamili nin a 'bpangeni sa tabang sa lekanin sa magabi sa malamag? Ngintu, di nin silan sambutan edtabang? ⁸Na nia ku madtalu sa lekanu na edtabangan nin semambut kanu kakua nilan kanu kawagib'ilan. Ugaid'a apia ka maitu na ngintu, aden pamun basi kauman nu Kaka nu Manusia a aden salig'in sa kanu kauma nin sia sa dunia?"

**Su Pakenalan pantag kanu Taw a Lusud kanu Lumpukan
a Parisiyu enggu su 'Bpangubela sa Buwis**

⁹Na pidtalu nin pan su nia a pakenalan kanu manga taw a nia nin kapegkailay kanu ginawa nin na ikelas enggu mababa i kapegkailay nin kanu ped a taw sa nia nin pidtalu na ¹⁰"Aden dua kataw a mama a linemudep lu kanu Suti a 'Bpagagaman ka nangenin-ngeni. Su sakataw na lusud kanu lumpukan a Parisiyu enggu su sakataw na 'bpangubela sa buwis. ¹¹Su taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na midtindeg ka nangenin-ngeni pantag kanu ginawa nin sa nia nin pidtalu na 'Hu Kadenan ku, pedsukul-sukul aku sa leka ka dikena aku pagidsan nu ped a taw a tanegkawn, salimbuten, takiuga enggu dikena aku mana kanu 'bpangubela a nan sa buwis. ¹²Pebpuasa aku pan sa makadua sa sakapadian enggu pedsakatan ku su langun na 'gkapantiali ku.'

13“Saleta mambu na su ’bpangubela sa buwis na initangka nin i ginawa nin enggu apia nin kapedtengab kanu langit na di nin ’gkatika. ’Gkapanampak’in su laleb’in sa nia nin ’gkadtalu kanu ginawa nin na ‘Hu Kadenan ku na ikalimu aku nengka pan a baladusa.’

14“Na nia ku madtalu sa lekanu na minuli silan a nia initimbang sa ikelas na su mama a ’bpangubela sa buwis kumin kanu taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu. Kagina apia entain a taw i ipulu nin i ginawa nin na makababa ugaid’a apia entain menem i ibaba nin i ginawa nin na makapulu.”

Su Kinapamalihala nu Isa al-Masih kanu manga Wata

(Mataya 19:13-15; Markus 10:13-16)

15Na apia su manganaut pamun gaid a manga wata na pinananggit’u manga taw lu kanu Isa al-Masih asal’a kadapenetan nin silan. Na guna mailay nu ’bpamangunut lun su entu na sinapalan nilan su manga taw. 16Ugaid’a tinawag’u Isa al-Masih su manga wata ka pinaubay nin sa lekanin. Saleta na nia nin pidtalu kanu ’bpamangunut lun na “Di nu pedsapali su manga wata a nia. Suguti nu a makasia silan sa laki ka maya ba kanu manga wata a nia i makalusud kanu kapendatu nu Kadenan. 17Saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i apia entain i di temalima kanu kapendatu nu Kadenan sa maya ba kanu kinatalima nu manga wata a nia na natalatantu i dili silan makalusud lu ba.”

Su Kawasa a Mama

(Mataya 19:16-30; Markus 10:17-31)

18Na isa kanu manga ’gkaunutan nu Yahudi i minidsa kanu Isa al-Masih sa “Matidtu a Gulu, ngin i dait a enggulan ku asal’a matalima ku su uyag-uyag a da taman nin?” 19Nia inisumpat’u Isa al-Masih sa lekanin na “Ngintu ka pedtawagen aku nengka sa matidtu? Dala man ped a matidtu ka su Kadenan bu. 20Na katawan nengka bun man su manga kasuguan nu Kadenan a ‘Da ka ’gkiuga, da ka mimatay, da ka manegkaw, da ka edsaksi sa dikena benal, pagadati ka su ama nengka enggu su ina nengka.’^w” 21Nia inisumpat’u mama a entu na “Langun nu nia na ipenggulalan ku

---

^w 18:20 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 20 ayat 12 taman sa 16 enggu Diutirunumi 5 ayat 16 taman sa 20 sia kanu Kitab Taurat.

den iganat kanu wata aku pan.”²² Na guna makineg’u Isa al-Masih su entu ba na nia nin pidtalu na “Aden pamun satiman a kulang’engka. Uli ka, ka ’bpasa ka su langun nu kaaden nengka. Na ipangenggay nengka su pasa nin kanu manga miskinan ka enggu maaden sa leka su kakawasan lu sa sulega, entu pan ka unat ka sa laki.”

²³ Ugaid’a guna makineg’u mama su entu a kadtalu nu Isa al-Masih na nalidu gaid i ginawa nin ka subela-subela i kakawasan nin. ²⁴ Na guna mailay nu Isa al-Masih i nalidu i ginawa nu mama na nia nin pidtalu na “Mapasang a benal kanu manga kawasa i kalusud’ilan kanu kapendatu nu Kadenan. ²⁵ Ka nia pan malemu kanu unta i kaludep’in kanu pesu nu lagum kumin kanu kalusud’u kawasa kanu kapendatu nu Kadenan.”

²⁶ Na nia nakaidsa nu manga taw a nakakineg kanu entu na “Amaika maitu na entain pan besen i malipuas?” ²⁷ Nia inisumpat’u Isa al-Masih na “Di man magaga nu manusia su entu ugaid’a su Kadenan na dala di nin magaga.”

²⁸ Na midtalu si Pitru sa “Panun menem i maya ba sa lekami a nia a initabun nin su langun-langun ka enggu makadtatanggunut sa leka?” ²⁹ Na nia inisumpat’u Isa al-Masih kanilan na “Sabes-sabes a pedtalu ku sa lekanu i apia entain i itabun nin su walay nin udi na kaluma nin, manga suled’in, manga lukes’in enggu manga wata nin sabap kanu kapendatu nu Kadenan ³⁰ na takep-temakep pan i matalima nin sia sa dunia enggu kanu mangauma a timpu na matalima nin su uyag-uyag a da taman nin.”

Su Ikatelu a Kinapayag’u Isa al-Masih kanu Kapatay nin

(Mataya 20:17-19; Markus 10:32-34)

³¹ Na inisenggay nu Isa al-Masih su sapulu enggu dua a pinamili nin ka pidtalu nin kanilan i “Ilay nu, ’bpelu tanu sa Awrusalim, na su langun nu nakasulat’u manga nabi pantag kanu Kaka nu Manusia na lu den ba matuman. ³² Na ipalad den sekanin lu kanu manga dikena-Yahudi. Pagumpaken sekanin, pagkayan taman sa panudan ³³ enggu pamadasan taman sa imatayan. Ugaid’a su ikatelu nin gay na embibiag sekanin ’bpalaman.”

³⁴ Ugaid’a da nasabutan nu ’bpamangunut lun su langun nu pidtalu nin a entu kagina nakapagena kanilan su maena nu entu. Di ’gkasaut’u pamikilan nilan su manga pidtalu nu Isa al-Masih kanilan.

Su Mama a Di Pakailay lu sa Dalepa a Yariku

(Mataya 20:29-34; Markus 10:46-52)

³⁵Na guna su pakasupeg den silan sa dalepa a Yariku na aden mama a di pakailay a 'bpagagayan sia kanu ligid'u lalan ka 'bpamangeni.

³⁶Na guna nin makineg su madakel a pedsagad na inidsa nin u ngin i 'gkanggula. ³⁷Na nia nilan lun inisumpat na "Bpagukit su taw sa Nasarit a su Isa." ³⁸Na inilalis'in edtalu i "Tupu nu Daud a su Isa, ikalimu aku nengka pan!" ³⁹Na su manga taw lu sa unan nu Isa al-Masih na sinapalan nilan su mama sa temelen sa kabpelalis'in ugaid'a makin nin pinakatanug su kabpelalis'in sa "Tupu nu Daud, ikalimu aku nengka pan!"

⁴⁰Na mibpalen su Isa al-Masih ka inisugu nin i iten sa lekanin su di a entu pakailay. Guna su nakasupeg den sekanin na inidsan sekanin nu Isa al-Masih sa ⁴¹"Ngin i 'gkalilian nengka a enggulan ku sa leka?" Nia nin inisumpat na "Mapulu, nia ku 'gkalinian na makailay aku." ⁴²Na nia mambu pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Makailay ka den! Ka su salig'engka i napagkapia sa leka." ⁴³Na kanu entu demun ba na nakailay su mama taman sa pidtatanggungan nin su Isa al-Masih enggu pinugi nin su Kadenan. Na guna mailay nu madakel a taw su entu na pinugi nilan bun mambu su Kadenan.

Su Isa al-Masih enggu si Sakiyus

19 ¹Na nakauma su Isa al-Masih sa dalepa a Yariku. Na sia kanu kabpelakaw nin ²na aden mama lu a bedtuan sa Sakiyus. Sekanin i mapulu nu manga 'bpangubela sa buwis kanu entu a dalepa enggu kawasa gaid. ³Na pegkiugan nin 'bpagilay su Isa al-Masih ka enggu nin makilala sekanin. Ugaid'a sabap sa madakel su taw na di nin sekanin 'gkailay ka manaut a mama si Sakiyus. ⁴Daka nalalaguy sekanin lu sa unan ka namusug kanu kayu a bedtuan sa sikamur asal bu na mailay nin su Isa al-Masih a pedsagad. ⁵Na guna mauma nu Isa al-Masih su entu a kayu na tinemingada sekanin ka nia nin pidtalu kani Sakiyus na "Sakiyus, embaba ka san mamagayas ka lu aku pedtumpa kanu walay nengka." ⁶Daka namagayas a benal mambu embaba si Sakiyus a sangat a 'gkapia i ginawa nin ka pinatalus'in kanu walay nin su Isa al-Masih.

⁷Na guna mailay nu langun na taw lu na namagedunga silan sa "Ngintu ka lu sekanin tinemumpa kanu walay nu mama a nan a baladusa?"

⁸ Saleta na midtindeg si Sakiyus ka nia nin pidtalu na “Ilay ka, Hu Mapulu, sabad kanu kakawasan ku na inggay ku kanu manga miskinan enggu amaika aden nadsalimbut ku na iuli ku lun su entu sa makapat matakep.” ⁹ Na nia pidtalu sa lekanin nu Isa al-Masih na “Nakatingguma su kalipuasan kanu nia a sakatiwalayan ka su nia ba man a mama na tidtu a tupu nu Nabi Ibrahim. ¹⁰ Kagina nia ba i sabap a kinasia nu Kaka nu Manusia na ’bpangilayn nin su namakasibay ka ibpelipuas’in silan.”

Su Pakenalan pantag kanu Sinaligan sa Kuleta

(Mataya 25:14-30)

¹¹ Na gagalu nu kabpakikineg’u manga taw lu na pidtalu menem’u Isa al-Masih su nia a pakenalan. Saleta mambu na kanu entu ba, na masupeg den su Isa al-Masih sa Awrusalim, nia kataw nu manga taw lu na mangagan den makapayag su kapendatu nu Kadenan. ¹² Na nia nin pidtalu sa ukit a pakenalan na “Aden datu a ’bpelu sa mawatan a dalepa ka papedsultanen, entu pan ka muli sekanin. ¹³ Na inipatawag’in su sapulu kataw a ulipen nin ka pinangenggan nin su uman i isa sa kuleta a mina^x enggu pidtalu nin kanilan i ipamantiali nilan su entu sa gagalu na dala pan sekanin lu.

¹⁴ “Ugaid’a di sekanin ’gkalinian nu manga taw a kasakupan nin taman sa napasugu silan lu kanu pebpawangan nu mama a entu sa edtalun lu i ‘Di nami ’gkalilinian i endatuan kami na mama a nia.’

¹⁵ “Apia ka maitu na su entu a mama na nabaluy bun su kapedsultan nin enggu minuli sekanin. Daka inipatawag’in su langun nu ulipen a sinaligan nin sa kuleta ka enggu nin ’gkailay u ngin den i kasela na napantiali nilan. ¹⁶ Na su nauna na minubay ka midtalu sa ‘Mapulu, nakapantiali su kuleta a inisalig’engka sa laki sa nakasapulu takep.’ ¹⁷ Nia nadtalu nu Sultan na ‘Mapia i entu! Kasaligan ka a ulipen. Kagina ka kasaligan ka sa manaut bu a nia a inisalig sa leka na pakamalen ku mambu seka sa sapulu kainged.’

¹⁸ “Na su ikadua menem a ulipen na minubay bun ka midtalu sa ‘Mapulu, nakapantiali su kuleta a inisalig’engka sa laki sa nakalima takep.’ ¹⁹ Nia inisumpat’u Sultan na ‘Seka i saligan ku kanu lima kainged.’

²⁰⁻²¹ “Na nakauma menem su ikatelu a ulipen sa nia nin pidtalu na ‘Mapulu, nia bun su kuleta nengka. Kagina ka mapasang ka a taw ka

^x 19:13 Su satiman a kuleta a mina na nia nin alaga na pagidsan na labi telu ulan a sukay nu taw.

'gkakua nengka su dikena nengka initagu enggu 'gkapagagani nengka su dikena nengka inipamula na 'gkagilekan aku sa leka tembu initagu ku bu su kuleta nengka.' ²²Nia pidtalu nu Sultan kanu ulipen nin na 'Da katagan nengka a ulipen. Sa kanu kadtalu nengka a nan na sugaten ku seka sa kawagib. 'Gkatawan nengka den i mapasang aku a taw ka 'gkakua ku su dikena ku initagu enggu 'gkapagagani ku su dikena ku inipamula ²³na ngintu ka da nengka pan itagu sa bangku su kuleta ku ka enggu nia ku kambalingan na aden mauntung'in?"

²⁴"Daka nia pidtalu nu Sultan kanu 'bpamedtindeg lu na 'Makin nu kua sa lekanin su inisalig lun a nan ka inggay nu lu kanu ulipen a entu a aden sapulu a kuleta nin.' ²⁵Nia nilan inisumpat na 'Mapulu, di ka den ka aden den sapulu a kuleta nin.' ²⁶Nia pidtalu nu Sultan na 'Nia ku madtalu sa lekanu na apia entain a taw i kasaligan kanu ngin i inisalig lun na makin edsisinggumanan pan su isalig lun, ugaid'a su taw a di kasaligan kanu apia paidu bu a inisalig lun na makin kuan su inisalig lun. ²⁷Na makapantag menem kanu manga taw a di 'gkalilini sa laki enggu di 'gkalilini sa kapendatu ku na it'u sia sa laki ka imatayi nu sia kanu adapan ku.' "

Su Kinauma nu Isa al-Masih sa Awrusalim
(*Mataya 21:1-11; Markus 11:1-11; Yuhan 12:12-19*)

²⁸Guna mapasad'u Isa al-Masih edtalu su langun nu entu na tinemalus sekanin 'bpawang sa Awrusalim. ²⁹Guna su pakasupeg den sekanin lu kanu manga dalepa a bedtuan sa Bitpaig enggu Bitani lu kanu palaw a bedtuan sa Ulibus na sinugu nin su dua kataw kanu 'bpamangunut lun ³⁰a maya ba i tutuma nin kanilan, "Lu kanu kanu dalepa a nan sa 'gkasangulan nu ka endaw i kaludep'u na makailay kanu sa manguda a kimar a iniketan a da pamun kagkudai. Na bekali nu ka tundan nu sia. ³¹Amaika aden midsa sa lekanu sa 'Nginan ka pembekalan nu i nan?' na nia nu edtalu na 'Nasisita nu Mapulu su nia.' "

³²Na ginemanat den silan taman sa natun nilan su pidtalu nin kanilan. ³³Na guna su pembekalan nilan den su manguda a entu a kimar na midtalu su kigkuan lun sa "Nginan ka pembekalan nu i manguda a nan a kimar?" ³⁴Na nia nilan inisawal na "Nasisita nu Mapulu su nia."

³⁵Na tinundan nilan den su manguda a entu a kimar. Na inampisan nilan kanu manga lambung'ilan ka pinagkuda nilan su Isa al-Masih.

³⁶Guna su nakagkuda den su Isa al-Masih na inibelat'u manga taw lu kanu lalan su manga lambung'ilan.^y

³⁷Na guna su pakasupeg-pakasupeg den silan sa Awrusalim ka 'bpeludus den silan kanu Palaw nu Ulibus na nangapia i ginawa nu 'bpamangunut lun enggu linemudsu silan mamugi kanu Kadenan sa matanug sabap kanu langun nu nailay nilan a kangagaipan a kabarakatan ³⁸sa nia nilan pidtalu na

“Palihalan su Datu a pakauma sia a sinugu nu Kadenan!

Aden kalilintad kanu Kadenan a lu sa sulega. Pugin su Kadenan a lu sa sulega!”

³⁹Na aden manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu a lu kanu madakel a taw a midtalu sa “Gulu, sapali ka pan i 'bpamangunut a nan sa leka.” ⁴⁰Na nia inisumpat'u Isa al-Masih na “Nia ku madtalu sa lekanu na amaika temelen silan na nia menem ba manga watu a nia i lemali sa kapugi.”

⁴¹Guna su pakauma den silan sa Awrusalim ka 'gkasandeng'ilan den na nakapaguguliang su Isa al-Masih ⁴²sa nia nin nadtalu na “U mana bu man ka 'gkataan nu sa saguna a gay u ngin i makaenggay sa lekanu sa kalilintad! Ugaid'a pila ginawa ka inipagema den man i nia sa lekanu. ⁴³Ka aden gay a balibeten nu kuntela nu sa kuta su alad'u ka enggu kanu di mamakaliu. ⁴⁴Na lupet-lupeten kanu nilan taman kanu manga wata nu. Na dala masama a apia satiman a watu a mamakapamaguntul sabap sa da nu itagu sa ginawa su kinauma nu sinugu nu Kadenan.”

Su Kinapamugaw nu Isa al-Masih kanu manga Padagang lu kanu Suti a 'Bpagagaman

(Mataya 21:12-17; Markus 11:15-19; Yuhan 2:13-22)

⁴⁵Na linemudep su Isa al-Masih lu kanu lama-lama nu Suti a 'Bpagagaman ka pinamugaw nin su manga padagang lu ⁴⁶sa nia nin pidtalu kanilan na “Nakadalem kanu kitab i ‘Su walay ku na walay a 'bpangeni-ngenian' ugaid'a inumbal'u a salag'u manga tanegkawn!”^z

---

^y 19:36 inibelat'u manga taw lu kanu lalan su manga lambung'ilan Maya ba i adat-betad'u taw lu amaika makauma den su taw a mapulu kanu inged'ilan.

^z 19:46 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 56 ayat 7 enggu sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Yaramias 7 ayat 11.

⁴⁷Na uman gay na 'bpangusiat bu su Isa al-Masih lu kanu Suti a 'Bpagagaman. Na su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban taman kanu 'gkangaunutan nu manga Yahudi na pebpapangilayn nilan i ukit a kaimatay nilan lun. ⁴⁸Ugaid'a dili 'gkasulut ka makapal a benal i manga taw a mindidilimudan lu sa lekanin ka 'bpamakikineg lun taman sa ipedtagu nilan sa ginawa su manga usiatan nin.

Su Kinaisa kanu Isa al-Masih pantag kanu Kawagib'in

(Mataya 21:23-27; Markus 11:27-33)

20 ¹Aden isa a gay a 'bpamandu su Isa al-Masih lu kanu Suti a 'Bpagagaman enggu ibpangusiat'in su pantag kanu Mapia a Tutuma. Na minubay sa lekanin su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban taman den kanu 'gkangaunutan nu manga Yahudi ²sa nia nilan pidtalu sa lekanin na "Edtalu ka kun sa lekami u ngin i kawagib'engka sa kapenggula nengka sa langun nu nia? Entain i minenggay sa leka sa kawagib sa entu?" ³Nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Idsan ku bun mambu sekanu. Edtalu nu kun sa laki ⁴u ngintu, su kinapanalawat'u Yahiya na ebpun kanu Kadenan atawa ka ebpun kanu manusia?"

⁵Na mimbibitalai den silan sa nia pidtalu nu uman i isa na "Amaika nia tanu edtalun i ebpun sa Kadenan na idsa nin sa lekitanu u ngintu ka da tanu palitiayi su Yahiya. ⁶Ugaid'a amaika nia tanu menem edtalun i ebpun sa manusia, na pamalantayn tanu sa watu nu langun nu taw a nia sia kagina 'bpaginugutan nilan i nabi su Yahiya."

⁷Kagina ka maitu na nia nilan nakasawal na "Di nami katawan u endaw ganat su kabpanalawat'in." ⁸Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Amaika maitu na di ku bun edtalun sa lekanu u endaw nakabpun su kawagib ku sa kapenggula ku sa langun nu nia."

**Su Pakenalan pantag kanu Patutuludu sa Pamumulanen
a di Kasaligan**

(Mataya 21:33-46; Markus 12:1-12)

⁹Na pidtalu menem'u Isa al-Masih su nia a pakenalan kanu manga taw sa "Aden kun mama a namumulan sa ubas. Na inipatuludu nin kanu manga 'bpangangawid ka linemu sa mawatan a dalepa. Na

naugget i kinambalingan nin. ¹⁰Guna su nauma den su kapegkasabpet na sinemugu sekanin kanu ulipen nin lu kanu pinatuludu nin a 'bpamangangawid ka enggu nin 'gkakua su umun nin kanu pamumulan nin. Ugaid'a pinametay nilan su ulipen taman sa pinauli nilan sa dala nakua nin. ¹¹Na sinemugu menem sekanin 'bpaluman sa ulipen. Na maitu bun ba, pinametay nilan bun su entu enggu pinagkaya nilan pan taman sa pinauli nilan bun a dala nakua nin. ¹²Na sinemugu menem sekanin 'bpaluman sa ulipen. Na su ikatelu a nia a ulipen a sinugu nin na pinakapasangan nilan a benal taman sa inidtug'ilan lu sa liu.

¹³"Na nia nadtalu nu kigkuan kanu pamumulanen a ubas na 'Ngin i mapia a enggulan ku? Nia mapia na nia ku sugun na su wata ku a mama a pinadtaya ka basi pagadatan nilan.'

¹⁴"Ugaid'a endaw i kinailay nu manga 'bpangangawid sa lekanin na mimbibitalai silan sa nia nilan pidtalu kanu uman i isa na 'Sia kanu ka nia den su pebpsakaan, imatayan tanu sekanin ka enggu tanu makua su ipebpsaka lun a nia.' ¹⁵Na inidtug'ilan lu kanu liu nu pamumulanen a ubas ka inimatayan nilan.

"Na ngin basi i enggulan nu kigkuan kanu pamumulanen a entu? ¹⁶Na lemu sekanin ka pangimatayan nin su manga 'bpangangawid a entu enggu ipatuludu nin sa ped su pamumulanen a entu a ubas."

Guna makineg'u manga taw su nia na nia nilan nadtalu na "Di man isugut'u Kadenan a manggula su entu!" ¹⁷Daka pidtulikan silan nu Isa al-Masih ka inidsa nin kanilan i "Amaika maitu na ngin i maena nu nakadalem a nia kanu kitab a

'Su watu a inendan nu manga panday na walay na entu
ba i nabaluy a balapantag kanu langun na watu
nu walay'?^a

---

^a **20:17** Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 118 ayat 22 sia kanu Kitab Zabur. Nia nin maena na su watu a nia na nabaluy a mabagel sa langun kanu edsiap-siapan nu udsadan nu walay. Su manga taw kanu entu a timpu na nia nilan ukrit kanu kapembalay nilan na pebpatpasagin nilan su mangasela a watu ka entu ba i 'bpagusalen nilan a kasangkapan sa kapembalay nilan. Dait a mabagel a benal su watu a usalen kanu udsadan nu walay asal'a mabagel bun su langun na walay. Nia ba a ibaratan a pedtalu nu Isa al-Masih na pantag mismu kanu ginawa nin ka sekanin man i nabaluy nu Kadenan a mabagel a udsadan nu lumpukan nu langun nu 'bpamaginugut kanu Kadenan.

18 Na apia entain i makagebpa kanu entu ba a watu na malupet-lupet enggu apia entain menem i kaulugan nu entu ba a watu na matapung-tapung.”

Su Pantag kanu Kapembayad sa Buwis

(Mataya 22:15-22; Markus 12:13-17)

19 Na su manga gulu nu pangitaban enggu su manga mapulu nu ’bpamangurban na kiugan nilan semigkem su Isa al-Masih sa kanu entu ba a kutika kagina naimamanan nilan i silan i pedtumbuken nu Isa al-Masih kanu entu a pakenalan nin. Ugaid’a ’gkagilekan silan kanu madakel a taw.

20 Guna su maitu na nangilay silan sa mapia a timpu sa kadulat’ilan kanu Isa al-Masih tembu sinemugu silan sa namagigiling sa senep sa atay i kapagidsa nin ka enggu nilan kadulatan kanu kangadtalu nin asal’a makapalad’ilan kanu ’gkasaligan nu gubilnadul. 21 Nia nilan inidsa sa lekanin na “Gulu, katawan nami i su pedtalun nengka enggu su ibpamandu nengka na benal enggu di ka mapambidaya kanu taw. Ibpamandu nengka su lalan kanu Kadenan sia luyud kanu bantang. 22 Na ngintu, wagib sa lekitanu a manga Yahudi i mayad sa buwis kanu Sultan sa Ruma atawa ka dili?”

23 Ugaid’a ’gkatawan bun nu Isa al-Masih su mawag a kahanda nilan. Na nia nin pidtalu kanilan na 24 “Pananggiti aku nu sia sa kuleta a sinsiliu.^b Entain i kipalas sa nia enggu entain i kingala lun?” Na nia nilan inisumpat na “Kanu Sultan sa Ruma.” 25 Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Amaika maitu na inggay nu kanu Sultan su ngin i kanu Sultan enggu inggay nu kanu Kadenan su ngin i kanu Kadenan.”

26 Na da nilan bun kadulati su Isa al-Masih sia kanu kangadtalu nin lu kanu madakel a taw. Nia pan mula na da silan makadtalu ka sangat a nangagaip silan kanu inisumpat’u Isa al-Masih kanilan.

^b 20:24 kuleta a sinsiliu Su kuleta a nia na nia nin ngala na *dinarius*. Nia ba i kuleta nu manga taw sa Ruma kanu entu a timpu. Na su kuleta a nia na pilak enggu inukilan kanu palas’u Sultan sa Ruma. Nia ba i ’bpagusalen nu manga Yahudi sa kapembayad’ilan sa buwis lu kanu gubilnu nu Ruma. Ugaid’a di ’gkalilinian nu manga Yahudi a lusud kanu lumpukan a Parisiyu su kabayad sa buwis kanu Sultan sa Ruma a pendatu kanu dalepa nilan a manga taw a Israil kanu entu a timpu. Na amaika nia makasumpat’u Isa al-Masih kanu idsa nilan i “Dait a mayad sa buwis” na malipunget sa lekanin su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu. Na amaika menem ka nia makasumpat’u Isa al-Masih kanilan i “Di dait a mayad sa buwis” na sigkemen menem sekanin nu gubilnu nu Ruma.

Su Pantag kanu Kambibiag'u Minatay

(Mataya 22:23-33; Markus 12:18-27)

²⁷Na aden manga taw a lusud kanu lumpukan a Sadusiyu a pedtalu sa dala kambibiag 'bpaluman nu namamatay. Na sinupegan nilan su Isa al-Masih ka inidsa nilan lun i ²⁸“Gulu, nia inisulat'u Nabi Musa sa lekitanu na amaika matay su mama a dala makamuliataw kanu kaluma nin na dait a pangaluman nu suled'in su balu nin a entu. Na su mambata nilan na mabaluy a wata nu suled'in a entu a minatay. ²⁹Na aden pitu kataw a edsusuled a mama. Na su kaka sa langun na nangaluma ugaid'a minatay a dala wata nin. ³⁰Daka pinangaluma menem'u ikadua su balu nu kaka nin na minatay bun. ³¹Na maitu bun ba su ikatelu taman sa naibped matay su pitu kataw a edsusuled a dala bun makamuliataw. ³²Nia mauli lun na minatay bun mambu su babay. ³³Na amaika maitu na sia kanu kambibiag 'bpaluman nu namamatay na entain i kikaluma kanu babay a entu? Kagina nagkaluma nin langun su pitu kataw a entu a edsusuled.” ³⁴Nia inisawal'u Isa al-Masih kanilan na “Su manga taw sia sa dunia na mamangaluma enggu pamangaluman. ³⁵Ugaid'a sia sa Mauli a Gay na su manga taw a makatalima kanu uyag-uyag a da taman nin na di den silan mamangaluma enggu pamangaluman. ³⁶Di den silan temala sa kapatay 'bpaluman ka nia nilan den pagidsan na su manga malaikat. Na silan su mabaluy a manga wata nu Kadenan a mimbibiag 'bpaluman. ³⁷Na apia sia kanu kitab sa kanu timpu a lu su Nabi Musa kanu kayu a pegkalaw-kalaw na naamad i aden kambibiag 'bpaluman nu manga minatay sia kanu kinatawag'in kanu Kadenan a su Kadenan a pedsimban nu Ibrahim, Iskak enggu Yakub.^c ³⁸Su namamatay na di den pakasimba kanu Kadenan ka su manga bibiag bu i pakasimba lun kagina silan bu i aden uyag-uyag'in sia kanu Kadenan.”

³⁹Na nia inisumpat'u ped a manga gulu nu pangitaban lu na “Gulu, mapia a benal i pidtalu nengka a nan.” ⁴⁰Na da den ba a entu nakatika lun midsa.

---

^c 20:37 su Kadenan a pedsimban nu Ibrahim, Iskak enggu Yakub Nia nin maena na apia minatay den sia sa dunia su Nabi Ibrahim, Nabi Iskak enggu su Nabi Yakub na sia kanu adapan nu Kadenan lu sa sulega na bibiag bun silan. Pedsimba pamun silan kanu Kadenan sampay saguna. Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 3 ayat 6 sia kanu Kitab Taurat.

Su Idsa pantag kanu Masih

(Mataya 22:41-46; Mataya 23:1-36; Markus 12:35-40)

⁴¹Na su Isa al-Masih menem i minidsa kanilan sa “Panun a entu ka nadtalu nu manga taw i ‘Su Masih^d na tupu nu Daud’? ⁴²Kagina su Daud demun i midtalu sia nakadalem kanu Kitab Zabur i

‘Pidtalu nu Kadenan a Mapulu kanu Mapulu ku i

“Ayan ka sia tampal kanu kawanan ku

⁴³taman sa pasugiuden ku su manga kuntela nengka kanu palad’u ay nengka.” ^e

⁴⁴Amaika su Daud ka nia nin kinatawag kanu Masih na Mapulu na panun basi a entu i kinadtupu nin lun?”

⁴⁵Na sia kanu adapan nu taw a ’bpamakikineg na pidtalu nu Isa al-Masih kanu ’bpamangunut lun i ⁴⁶“Pangingati nu su manga gulu nu pangitaban a malilini lemambung^f kanu kapendadalakaw nilan asal’a kapagadatan silan nu manga taw lu kanu manga padian. Na nia nilan kiugan na makapagagayan silan lu kanu ’bpagagayanan nu manga mapulu lu kanu manga pedsambayangan tanu a manga Yahudi enggu lu kanu manga pegkakanduli. ⁴⁷Na ’bpamagakalan nilan su manga balu a babay asal’a maakup-akup’ilan su manga kaaden nu entu a manga balu. Na ’bpangeni-ngeni silan sa malendu asal’a makapailay nilan i balaagama silan. Na silan ba a entu i makatalima sa labi lawan den i kapasang’in a kasiksan.”

Su Tidtu a Edsakat

(Markus 12:41-44)

21 ¹Na guna tengab su Isa al-Masih na nailay nin su manga kawasa a ’bpagulug sa edsakat lu kanu ’bpagulugan sa kuleta kanu Suti a ’Bpagagaman. ²Na nailay nin bun su miskinan a balu a babay a ’bpagulug

^d 20:41 **Masih** Su kadtalu a Masih sa basa a Hibru na *mashiach* a nia nin maena na *binubusan sa lana* kagina sia kanu adat-betad’u manga Yahudi na su ’gkapamili nu Kadenan a endatu, ’bpangurban atawa ka nabi na pembubusan sa lana su ulu nin sa tanda a pedsanganan sa bagel. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Masih sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^e 20:42-43 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 110 ayat 1 sia kanu Kitab Zabur.

^f 20:46 **malilini lemambung** Su manga gulu nu pangitaban na ’gkatusan silan a gulu sia kanu suga nu lambung’ilan. Na sia sa adat-betad’ilan na amaika su taw a nakalambung na nia nin maena na dait a pagadatan.

bun sa dua lad a sinsiliu a kuleta.⁸ ³Na nia pidtalu nu Isa al-Masih na “Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i su miskinan a nia a balu na nia pan madakel i nakaulug’in lu kanu ’bpagulugan sa kuleta kumin kanu langun nilan. ⁴Kagina su inenggay nilan na subela bu nu kakawasan nilan ugaid’a su miskinan a nia na inenggay nin su langun nu kauyagan nin.”

Su Pantag kanu Kagubal’u Suti a ’Bpagagaman

(Mataya 24:1-2; Markus 13:1-2)

⁵Na aden ped a manga taw a pembibitiala pantag kanu sangat i kapia nin a manga watu enggu su inenggay nu manga taw a inibpalas kanu Suti a ’Bpagagaman. Ugaid’a nia pidtalu nu Isa al-Masih na ⁶“Aden mauma a timpu a apia satiman na dala mailay nu lun a mamakapamaguntul a watu ka natalatantu i aden gemubal lun su langun nu entu ba.”

Su manga Tanda kanu Gay a Mauli

(Mataya 24:3-14; Markus 13:3-13)

⁷Na inidsan nu ’bpamangunut lun su Isa al-Masih sa “Gulu, kanu i kanggula kanu entu ba enggu ngin i tanda sa manggula den su entu?” ⁸Nia inisawal’u Isa al-Masih na “Pangingati nu i dala makapasibay sa lekanu. Madakel i embuat a nia nilan edtalun na silan su Masih enggu nauma den su Gay na Harikiamat. Ugaid’a da kanu ’bpaginugut sa entu. ⁹Na u makakineg kanu den sa embubunua enggu manga samuk, na da kanu magilek ka nasisita a manggula muna i entu ugaid’a dikena nia nin maena i entu den ba su kabangkit kanu dunia.”

¹⁰Na pidtalu nin pan kanilan i “Embubunua pan su manga bangsa enggu embubunua pan su manga sultan. ¹¹Na maaden su manga linug a sangat i kabagel’in kanu madakel a dalepa enggu maaden bun su kanggutem taman sa temala sa mapasang a sakit su manga taw. Na maaden bun su pakatiawan-tiawan a manggula enggu kangagaipan a manga tanda a makabpun kanu kawang-kawangan. ¹²Unan na kanggula kanu langun nu nia na mangasigkem kanu muna enggu

---

⁸ 21:2 dua lad a sinsiliu a kuleta Su kuleta a entu a inenggay nu babay na manganaut enggu inumbal sa tumbaga. Isa i entu kanu manga kuleta a sinsiliu nu manga taw sa Ruma a inusal’u manga Yahudi kanu entu a timpu. Mababa sa langun i alaga nu entu a kuleta.

pamungkaidanan kanu. Ipalad kanu lu kanu walay a pedsambayangan nu manga Yahudi taman sa ipabilanggu kanu. Na ipalad kanu bun kanu adapan nu manga sultan enggu kanu manga gubilnadul sabap sa laki. ¹³Na sabap sa entu na makadsaksi kanu kanilan pantag sa laki. ¹⁴Kagina ka maitu na di nu den 'bpelidui sa ginawa i kapagadil'u sa kapaninideg'u kanu ginawa nu ¹⁵ka saki demun i temutulu sa lekanu enggu menggay sa ilemu u ngin i dait a edtalun nu. Na dala makagaga edtingega sa lekanu atawa ka matu sa lekanu. ¹⁶Na su manga lukes'u, manga suled'u, su manga pagali nu atawa ka su manga pakat'u na ipalad kanu nilan kanu manga kuntela nu enggu paimatayan nilan su ped sa lekanu. ¹⁷Na sabap sa laki na kabensian kanu nu langun nu taw. ¹⁸Ugaid'a saki i mataw sa lekanu, na apia salias kanu buk'u na da mabinasa lun. ¹⁹Na sia kanu katigkel'u na malipuas kanu."

Su Kabinasa kanu Awrusalim

(Mataya 24:15-21; Markus 13:14-19)

²⁰Na pidtalu pamun nu Isa al-Masih i "Amaika mailay nu den su Awrusalim a nabalibet den na manga sundalu na katawan nu den i mangagan den su kabinasa lun. ²¹Na su lu sa Yudia na dait a mamagayas den silan malalaguy lu kanu manga palaw. Na su langun menem'u lu kanu siudad na mamangawa den silan. Na su lu kanu 'bpangangawidan na di den lemudep kanu siudad ²²kagina entu den ba su manga gay a tidtu-tidtu a kasiksan ka lu den ba matuman su langun a kadtalu a inipayag sia kanu kitab. ²³Na duan-duan nin den su manga babay a magingay enggu papedesusu sa wata kanu entu ba a manga timpu ka su manga taw na temala den sa mapasang a kamalasyon enggu su lipunget'u Kadenan na makatingguma kanu nia ba a manga taw. ²⁴Na aden mamamatay na pali, su ped menem na masigkem taman sa madtapik lu kanu ped a manga dalepa. Na su Awrusalim na dakudaken den nu manga taw a dikena-Yahudi taman kanu timpu a kapupus'u kutika a inenggay nu Kadenan kanu manga taw a dikena-Yahudi.

Su Kauma nu Kaka nu Manusia

(Mataya 24:29-31; Markus 13:24-27)

²⁵"Na maaden su manga masela a tanda a manggula sia kanu senang, sia kanu ulan-ulan enggu sia kanu manga bitun. Na mabulibug enggu

kagilekan su langun nu bangsa sia kanu liwawaw na dunia sabap kanu dagus'u lagat enggu su kapendedsa nu bagel. ²⁶Na mangalunguk sa gilek'ilan su manga taw sa kapagitung'ilan kanu pakatingguma sia sa liwawaw na dunia kagina su langun nu aden bagel'in lu sa kawang-kawangan na mangakuyung den. ²⁷Entu pan ka mailay su Kaka nu Manusia a lu makasaleta kanu gabun a makauma sia sa dunia. Na mailay nu taw su kabarakat'in enggu su sigay nin. ²⁸Na amaika lemudsu den manggula su langun nu nia ba na tingada kanu den sa pulu enggu pakabagel'u i manggiginawa nu ka entu den ba i kauma nu kalipuas sa lekanu."

Su Pakenalan pantag kanu Kayu a Igus

(Mataya 24:32-35; Markus 13:28-31)

²⁹Na pidtalu pan nu Isa al-Masih kanilan su nia a pakenalan sa "Gkalendem'u su kayu a igus enggu su manga ped pan a kayu. ³⁰Na amaika mailay nu den i 'bpeleteb menem su laun nin na katawan nu den i mangagan den su kabpanenang. ³¹Na maitu bun ba u mailay nu den i manggula den su langun nu entu ba na katawan nu den i masupeg den su kapendatu nu Kadenan.

³²"Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i natalatantu a di matag makadalung su manga taw kanu nia a timpu taman sa di pan manggula su langun nu entu ba. ³³Na madala den su langit enggu su lupa ugaid'a su kadtalu ku na di madala.

³⁴"Na ingati nu i masimpang kanu nu bilu bangkawat, su kandalangutan enggu su manga lidu na ginawa sa sagugunay a timpu ka basi kauman kanu sa maitu ba. Kagina su kauma nu entu ba a manga gay na di 'gkatekawan a mana bun su litag a pakatekaw demun pebpekas. ³⁵Na makatingguma i entu ba a gay kanu langun nu taw sia sa liwawaw na dunia. ³⁶Ugaid'a pangingat kanu kanu langun nu timpu, ipangeni-ngeni nu i enggan kanu sa bagel sa panun i kalipuas'u kanu langun nu nia ba u makatingguma den ka enggu kanu makaadap kanu Kaka nu Manusia."

³⁷Na uman malamag na 'bpamandu su Isa al-Masih lu kanu Suti a 'Bpagagaman ugaid'a amaika magabi na 'bpeliu sekanin sa Awrusalim ka 'bpelu kanu Palaw nu Ulibus. ³⁸Na uman mapita-pita na madakel a taw i 'bpelu kanu Suti a 'Bpagagaman ka 'bpamakikineg sa lekanin.

Su Katipu kanu Isa al-Masih

(Mataya 26:1-5; Markus 14:1-2; Yuhan 11:45-53)

22 ¹Kanu entu a kutika na pedsiken den su Kanduli nu Pan a Dala Pakembang'in^h a bedtuan bun sa Kanduli nu Kalipuas. ²Na su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban na 'bpangilay sa ukit sa kaimatay nilan kanu Isa al-Masih sa di katawan nu manga taw ka 'gkagilekan silan kanilan.

(Mataya 26:14-16; Markus 14:10-11)

³Saleta mambu na si Yahuda a bedtuan sa Iskalia na inasukan nu Datu na Giadsal, isa bun sekanin kanu sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih. ⁴Na linemu sekanin kanu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu lu kanu manga mapulu nu pedtameng kanu Suti a 'Bpagagaman ka pinagitung'ilan u panun i katipu nin kanu Isa al-Masih lu kanilan. ⁵Na napia a benal i ginawa nilan sa entu taman sa pibpasadan nilan si Yahuda sa enggan nilan sa kuleta. ⁶Na minayun mambu si Yahuda sa kanu entu taman sa linemudsu den mambu sekanin mangilay sa mapia a kutika a katipu nin kanu Isa al-Masih sa da gaid makailay lun.

(Mataya 26:17-25; Markus 14:12-21)

⁷Na kanu gay a kapegkan kanu pan a dala pakembang'in enggu su gay a dait a kapegkurban sa manguda a bili-bili a Kanduli nu Kalipuas ⁸na sinugu nu Isa al-Masih si Pitru enggu si Yuhan sa nia nin pidtalu kanilan na "Ganat kanu den ka pagadil kanu sa pegken tanu kanu nia a Kanduli nu Kalipuas." ⁹Na inidsa nilan kanu Isa al-Masih i "Endaw nengka kiugan a makapagadil kami sa entu a Kanduli?"

¹⁰Na nia nin pidtalu na "Nia nu enggula, na kanu kauma nu lu kanu siudad na aden lu mama a madsumbak'u a aden 'bpananggiten nin a binangga a aden ig'in. Na unat kanu sa lekanin ka endaw i ludepan nin a walay ¹¹na edtalu nu kanu kigkuan kanu walay i 'Ibpagidsa nu Gulu u endaw kun i bilik a kakanan nin kanu Kanduli nu Kalipuas kaped'u

---

^h 22:1 Su Kanduli nu Pan a Dala Pakembang'in na su kapegkalendem kanu kinalipuas'u Kadenan kanu manga taw a Israil kanu timpu a pinangungulipen silan lu sa Egypt. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

'bpamangunut sa lekanin.' ¹²Na ipailay nin sa lekanu su maulad a bilik lu sa pulu a aden den langun-taman nin. Na lu nu den ba adil su pegken tanu."

¹³Na linemu den mambu silan taman sa natun nilan su langun nu entu a mana bun su pidtalu nu Isa al-Masih. Daka inadil'ilan den lu ba su pegken nilan kanu Kanduli nu Kalipuas.

Su Kapegkan kanu Kanduli nu Kalipuas

(Mataya 26:26-30; Markus 14:22-26; Yuhan 13:21-30; 1 Kurintu 11:23-25)

¹⁴Guna su nauma den su kutika nu kakan nilan na nagagayan den su Isa al-Masih enggu su pinamili nin a 'bpamangunut lun. ¹⁵Na nia nin pidtalu kanilan na "Sangat a napanganganay ku i makapamagatuang tanu keman kanu nia a Kanduli sa unan na di aku pan malasay. ¹⁶Na nia ku madtalu sa lekanu na di aku den keman sa maya ba a kanduli taman sa di matuman su maena nu nia lu kanu kapendatu nu Kadenan."

¹⁷Na kinemua su Isa al-Masih sa tagayan a aden ig'a ubas'in ka midsukul-sukul sekanin enggu nia nin pidtalu kanu 'bpamangunut lun na "Kua nu i nia ka pamaginemai nu. ¹⁸Na edtalun ku sa lekanu i iganat saguna na di aku den minem 'bpaluman sa ig'a ubas taman sa di mauma su kutika na kapendatu nu Kadenan."

¹⁹Na kinemua bun sa pan enggu midsukul-sukul sekanin entu pan ka pidtebi-tebi nin ka inenggay nin kanu 'bpamangunut lun sa nia nin pidtalu na "Nia ba su badan ku a ipenggihad ku sabap sa lekanu. Na enggula nu su nia ba a ukit a tademan sa laki."

²⁰Na maitu bun ba i pinggula nin kanu tagayan a aden ig'a ubas'in kanu kinapasad'ilan gemabi ka pidtalu nin i "Su tagayan a nia na nia ba su lugu ku a minalut kanu bagu a kapasadan nu Kadenan a ipatuga sabap sa lekanu. ²¹Ugaid'a ilay nu ka su tempu sa laki na ibpamagatuang tanu bun kanu nia ba a pegkanan. ²²Na su Kadenan i migkahanda sa dait a matay su Kaka nu Manusia ugaid'a duan-duan nin den su taw a tempu sa lekanin." ²³Na nakapamagidsaya silan u entain i makatika sa kanilan enggula sa entu.

Su Badtug sa Langun sia kanu Kapendatu nu Kadenan

²⁴Guna su maitu na mibpapalawa su 'bpamangunut lun u entain kanilan i badtug sa langun. ²⁵Na nia pan pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Su

manga datu nu manga bangsa na sangat a pendatuan nilan su manga taw nilan. U aden bagel'u 'gkaunutan na nia nilan kalilian na kagelalan silan sa 'bpananabangan. ²⁶Ugaid'a dikena kanu maitu, nia pan mula na su entain i badtug sa lekanu na dait a ibaba nin i ginawa nin enggu su mapulu menem na dait a mabaluy a panunugun. ²⁷Entain ba man i badtug, su 'bpagagayan kanu lamisan atawa ka su 'bpanalagad? Dikena ba su 'bpagagayan? Ugaid'a saki na kaped aku nu a 'bpanalagad. ²⁸Sekanu na dala aku nu pitasa apia kanu timpu nu kamalasyon ku. ²⁹Kagina ka maitu na ibpagenggay ku sa lekanu su kakamal a mana bun su kinaenggay sa laki lun nu Ama ku ³⁰ka enggu sekanu i maped ku keman enggu minem kanu kandatu ku taman sa magagayan kanu bun kanu manga kulesi ka enggu nu makukum su sapulu enggu dua a tupu nu Israil.

**Su Kinadtalu nu Isa al-Masih pantag kanu
Kakias'i Simiun Pitru sa lekanin**

(Mataya 26:31-35; Markus 14:27-31; Yuhan 13:36-38)

³¹“Seka Simiun, pakikineg ka! Pinangeni nu Datu na Giadsal i batalun kanu nin a mana bun su kapapembayug kanu bantad a pakadsenggaya su matimegas enggu su ukap. ³²Ugaid'a seka Simiun na inipangeni-ngeni ku seka sa di maawa su salig'engka. Na su kasangul'engka 'bpaluman sa laki na seka i mapagkabagel kanu salig'u manga suled'engka sa paginugut.” ³³Na nia inisumpat'i Simiun na “Mapulu, adil aku sa kaunut ku sa leka lu sa bilangguan apia nia nin kaaden i matay aku a kaped'engka.” ³⁴Na nia pidtalu sa lekanin nu Isa al-Masih na “Nia ku madtalu sa leka Pitru na bagu kemuku su manuk a kalasan sa kanu nia bun ba a magabi na makatelu aku nengka makakias sa di aku nengka katawan.”

Su Kapagadil'u 'Bpamangunut kanu Isa al-Masih

³⁵Na nia pan pidtalu nu Isa al-Masih na “Su timpu a kinasugu ku sa lekanu a dala nadtatanggit'u a 'bpanaguan sa kuleta atawa ka apia ngin a taguan, maitu bun i ampis'a ay, na ngintu, migkulang kanu kanu manga nasisita nu?” Na nia nilan nakasumpat na “Dala.” ³⁶Na nia menem pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Ugaid'a saguna na apia entain i aden 'bpanaguan nin sa kuleta atawa ka apia ngin a taguan na pananggiten nin enggu apia entain i dala kiping'in na 'bpanan nin su lambung'in ka mamasa sa satiman. ³⁷Ka matuman den sa laki su

nakadalem kanu kitab a 'Ilyud sekanin kanu manga taw a dupang,ⁱ ka u ngin man i nakasulat pantag sa laki na matuman su entu.”³⁸ Na nia inisumpat'u 'bpamangunut lun na “Mapulu, ilay ka! Aden den a nia dua timan a kiping!” Na nia menem inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na “Telenan tanu pan i nan a bitiala!”

Su Kinapangeni-ngeni nu Isa al-Masih lu sa Palaw nu Ulibus

(Mataya 26:36-46; Markus 14:32-42)

³⁹Na linemiu menem su Isa al-Masih kanu Awrusalim ka linemu kanu Palaw nu Ulibus a mana bun su katatapan a penggulan nin. Na minunut bun sa lekanin su 'bpamangunut lun. ⁴⁰Guna su nakauma den silan lu na nia nin pidtalu kanu 'bpamangunut lun na “Pangeni-ngeni kanu ka enggu di kanu masasat.” ⁴¹Na tinemangka sekanin kanilan sa paidu ka sinemugiud ka nangeni-ngeni ⁴²sa nia nin pidtalu na “Ama ku, amaika mapakay bu sa leka na iawa nengka pan sa laki su kamalasaan^j a nia a pakatingguma sa laki. Ugaid'a apia ka maitu na dikena su kiug'u ginawa ku i kaunutan ka su kahanda nengka i matuman.” ⁴³Daka mibpapayag sa lekanin su malaikat a ganat sa sulega ka pinagkabagel'in su manggiginawa nin. ⁴⁴Na sabap kanu sangat a kapegkalidu na ginawa nin na nangeni-ngeni sekanin sa tidtu-tidtu taman sa minigis su ating'in a mana lugu a pedtagatak kanu lupa.

⁴⁵Na guna sekanin makapasad mangeni-ngeni na mimbalingan lu kanu 'bpamangunut lun. Na nauman nin silan a 'bpamedtulug sabap sa 'gkalidu a benal i ginawa nilan. ⁴⁶Na nia nin pidtalu kanilan na “Nginan ka 'bpamedtulug kanu? Gedam kanu ka pangeni-ngeni kanu ka enggu di kanu masasat.”

Su Kinasigkem kanu Isa al-Masih

(Mataya 26:47-56; Markus 14:43-50; Yuhan 18:3-11)

⁴⁷Na pedtalu pamun su Isa al-Masih na nakauma su madakel a taw a nia nilan naunutan na si Yahuda a isa kanu sapulu enggu dua a pinamili

ⁱ 22:37 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 53 ayat 12.

^j 22:42 Su kamalasaan sia na sia sa basa a Grik na tagayan. Bayuk su kinausal lun sia a nia nin maena na kamalasaan.

nin. Na inubay ni Yahuda su Isa al-Masih ka sinium'in.^k 48 Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Ngintu, su kinasium'engka kanu Kaka nu Manusia na namba i ukit a kapedtipu nengka lun?"

49 Na guna madsusuliman nu 'bpamangunut lun su 'gkanggula na nia nilan pidtalu kanu Isa al-Masih na "Mapulu, matu tanu?" 50 Na isa kanu 'bpamangunut i tinimbas'in su ulipen nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Na nia nasugat na su kawanan a tangila nin taman sa nakabpitas su entu. 51 Na pidtalu nu Isa al-Masih kanilan i "Telen kanu san!" Na inipu nin su tangila nu mama na midsambuta demun i kinaulit'u tangila nu mama a entu.

52 Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga mapulu nu pedtameng sa Suti a 'Bpagagaman taman kanu 'gkangaunutan nu manga Yahudi a pedsigkem lun na "Nginan, ribildi aku ka sinemia kanu a minit pan sa manga sundang enggu manga ibpametay sa kasigkem'u sa laki? 53 Uman gay na kaped aku nu bun lu kanu Suti a 'Bpagagaman na di aku nu bun pedsigkemen. Ugaid'a lekanu i nia a kutika a nia pendatu na su kalibutengan."

Su Kinakias'i Simiun Pitru kanu Isa al-Masih
(*Mataya 26:57-58; Mataya 26:69-75; Markus 14:53-54;*
Markus 14:66-72; Yuhan 18:12-18; Yuhan 18:25-27)

54 Daka sinigkem'ilan su Isa al-Masih ka pinananggit'ilan lu kanu tulugan nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Saleta mambu na pedtatanggunut bun si Pitru ugaid'a lu bu sa mawatan. 55 Daka aden manga taw a minumbal sa tumeg lu kanu luk'u lama-lama nu tulugan nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban ka lu ba silan namagagayan kanu ligid'in, na minamung mambu si Pitru magagayan lu ba. 56 Guna sekanin madsusuliman nu isa kanu panunugun a babay na nia nin pidtalu na "Su mama a nia na kaped bun nu taw a nan a nasigkem." 57 Ugaid'a inikias'i Pitru sa nia nin pidtalu na "Bai, di ku sekanin katawan!"

---

^k 22:47 Su kinasium'u Yahuda kanu Isa al-Masih na entu ba i sinial sa kapedtutulu nin kanu Isa al-Masih kanu manga pedsigkem lun. Mailay i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 26 ayat 48 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 14 ayat 44 sia kanu Kitab Injil.

⁵⁸Na da matana-tana na aden menem mama a nakadsima sa lekanin sa nia nin pidtalu na “Isa ka bun kanilan!” Ugaid’a nia pidtalu ni Pitru na “Sabensabenal a dikena aku nilan kaped.”

⁵⁹Na manga sakauras i naipus na aden menem mama a ipedtegel’in i “Natalatantu i su nia a mama na isa bun kanilan kagina taw bun sa Galili.” ⁶⁰Nia pidtalu ni Pitru na “Di ku katawan i pedtalun nengka a nan!” Na pedtalu pamun si Pitru na kinemuku su manuk a kalasan. ⁶¹Na linengian sekanin nu Mapulu a su Isa al-Masih. Na nagkalendem’in su pidtalu nin sa lekanin a “Bagu makakuku su manuk a kalasan na makatelu aku nengka den makakias.” ⁶²Na linemi si Pitru ka sangat a nakapaguguliang sa kinalidu na ginawa nin.

**Su Kinapagumpak kanu Isa al-Masih
enggu su Kinapametay lun**

(Mataya 26:67-68; Markus 14:65)

⁶³Na su manga mama a pedtameng kanu Isa al-Masih na pinagumpak’ilan sekanin enggu pinametay nilan. ⁶⁴Dinapengan nilan su mata nin ka inidsan nilan sa “Amaika seka su Masih na edtalu ka sa lekami u entain i ’bpametay sa leka?” ⁶⁵Na madakel pan i pidtalu nilan sa ukit a kapapegkaya nilan lun.

Su Kinadsaksi nu Isa al-Masih

(Mataya 26:59-66; Markus 14:55-64; Yuhan 18:19-24)

⁶⁶Guna su mapita den na su ’bpamangukum a lusud den lu ba su manga mapulu nu ’bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban na mindidilimudan silan ka pinaadapt’ilan su Isa al-Masih lu kanilan. ⁶⁷Ka inidsan nilan sa “Edtalu ka sa lekami, seka ba su Masih?” Nia nin inisumpat na “Amaika edtalun ku sa lekanu na di kanu bun maginugut ⁶⁸enggu amaika aden idsa ku sa lekanu na di kanu bun semumpat. ⁶⁹Ugaid’a iganat saguna na su Kaka nu Manusia na magagayan kanu tampal sa kawanan nu Kadenan a Barakat sa Langun.” ⁷⁰Na langun nilan na midtalu sa “Amaika maitu na seka ba su Tunggal’u Kadenan?” Na nia nin inisumpat kanilan na “Benal su pedtalun nu a nan.” ⁷¹Nia nilan menem pidtalu na “Di tanu den nasisita i ped pan a amadan ka nakineg tanu demun kanu ngali nin.”

Su Kinaadap kanu Isa al-Masih kanu Gubildadul Pilatu

(Mataya 27:1-2; Mataya 27:11-14; Markus 15:1-5; Yuhan 18:28-38)

23 ¹Daka midtindeg su langun nu mindidilimudan lu ka pinananggit'ilan su Isa al-Masih lu kanu Pilatu. ²Na sinenditan nilan sekanin sa nia nilan pidtalu na "Nasigkem'ami su nia ba a mama a papedsibayn nin su manga taw. Pedsapalan kami nin sa kabayad sa buwis lu kanu Sultan sa Ruma enggu 'bpamagigiling sekanin sa Masih enggu datu."

³Na inidsan sekanin nu Pilatu sa "Seka ba su Datu nu manga Yahudi?" Na nia nin inisawal na "Seka den i midtalu sa nan." ⁴Daka nia pidtalu ni Pilatu kanu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su madakel a taw na "Dala katawan ku a kadupangan nu mama a nia." ⁵Ugaid'a makin nilan bun ipedtegel sa nia nilan pedtalun na "Sia kanu kabpamandu nin na pakasundul'in su manga taw sa kabpangaden sa kasamukan sa lusud'u Yudia, iganat sa Galili taman den sia."

**Su Kinaadap kanu Isa al-Masih
kanu Datu Hirud**

⁶Na guna makineg'u Pilatu su entu na inidsa nin i "Ngintu, taw sa Galili i mama a nia?" ⁷Guna nin katawi i su Isa al-Masih na ebpun kanu dalepa a pegkamalan ni Datu Hirud na inipasigkil'in su Isa al-Masih lu kani Hirud, saleta na kanu entu ba a kutika na lu bun si Hirud sa Awrusalim.

⁸Na sangat a nagalaw si Hirud guna nin mailay su Isa al-Masih kagina nauget'in den 'gkapaginagkay i kailay nin lun sabap sa madakel den i 'gkagineg'in pantag sa lekanin. 'Gkapaginagkay nin i makailay sekanin sa kagaipan a enggalebeken nu Isa al-Masih. ⁹Na pinangingidsan sekanin nu Datu Hirud ugaid'a apia sataga na da sekanin sumpat. ¹⁰Na su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga gulu nu pangitaban na makin nilan ipedtegel ibpelalis su kapedsendit'ilan kanu Isa al-Masih. ¹¹Na su Datu Hirud apeg'u manga sundalu nin na pinagumpak'ilan su Isa al-Masih. Na pinambalegkas'ilan sa matinang entu pan ka inimbalingan nilan lu kani Pilatu. ¹²Na kanu entu demun ba a gay na nakabpakat su Datu Hirud enggu su Pilatu a andang a dili 'bpagayun.

Su Kinasugat sa Kawagib kanu Isa al-Masih sa Kapatay*(Mataya 27:15-26; Markus 15:6-15; Yuhan 18:39-19:16)*

¹³Na inipatawag'u Pilatu su langun nu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su 'gkangaunutan nu manga Yahudi taman kanu manga taw ¹⁴sa nia nin pidtalu kanilan na "Pinananggit'u sa laki su nia a mama ka pedtalun nu i papedsibayn nin su manga taw. Na pinangingidsan ku sekanin san kanu adapan nu, na dala 'gkailay ku lun a kawagiban sekanin kanu manga ipedsendit'u lun. ¹⁵Na maitu bun si Datu Hirud, da bun nailay nin lun a makawagib sa lekanin. Tembu pinambalingan nin sia sa lekitanu. Nia ba i ilay nu na da nanggalebek'u mama a nia a sabapan a kaimatay lun. ¹⁶⁻¹⁷Na makin palebpadan ku bu sekanin ka paulin ku den." ¹⁸Ugaid'a nia ibpelalis'u manga taw na "Itutuk'engka i mama a nan! Nia ka paliu na si Barabas!" ¹⁹Na si Barabas a nia na nabilanggu sabap kanu kabpagatu nin kanu gubilnu kanu siudad enggu nakapatay sekanin.

²⁰Na kagina ka nia 'gkalinian nu Pilatu na butawanan su Isa al-Masih na inimbitiala nin 'bpaluman su manga taw. ²¹Ugaid'a nia nilan bun ibpelalis na "Itutuk'engka! Itutuk'engka!"

²²Na pidtalu menem 'bpaluman ni Pilatu sa kanu ikatelu den i "Enduken, ngin i kadaluakan a pinggula nin? Dala katawan ku lun a imatay sa lekanin! Na palebpadan ku bu ka butawanan ku den."

²³Ugaid'a makin ibpelalis sa matanug'u madakel a taw i "Dait a itutuk'engka sekanin!" Na su kabpelalis'ilan bu i 'gkakineg. ²⁴Tembu sinugutan den ni Pilatu su kiug'ilan. ²⁵Na pinaliu nin su mama a entu a minatu sa gubilnu enggu nakapatay ugaid'a su Isa al-Masih menem na inipalad'in kanu manga taw a entu sa endaw den i kiug'ilan lun.

Su Kinatutuk kanu Isa al-Masih*(Mataya 27:32-44; Markus 15:21-32; Yuhan 19:17-27)*

²⁶Guna su 'bpagiten den su Isa al-Masih kanu pedtutukan lun na nadsumbak'ilan su mama a taw sa Sairin a bedtuan sa Simiun a 'bpagukit lu ebpun kanu 'bpangangawidan. Na sinigkem sekanin nu manga sundalu ka inipapamusay nilan lun su kayu a pinambalawaga a ipedtundug'in bun kanu Isa al-Masih. ²⁷Na madakel i taw a midtatanggunut lun. Na su manga babay na 'bpamanguliang enggu

penggagawan silan kanu Isa al-Masih. ²⁸ Ugaid'a linengian silan nu Isa al-Masih sa nia nin pidtalu na "Sekanu a manga babay sa Awrusalim, na di aku nu 'bpaguliangi ugaid'a nia nu uliangi na su ginawa nu enggu su manga wata nu ²⁹ka pakauma den su gay a edtalun nu manga taw i 'Sangat den i kapia nin kanu manga babay a bayas atawa ka dala pan embabata enggu dala pan makapasusu.' ³⁰ Ka nan den ba su kutika a

'Edtalun nu taw kanu manga palaw i

"Tambaki kami nu den"

enggu edtalun nilan kanu bakulud i

"Ipagena kami nu den." ^l

³¹ Kagina amaika penggulan nilan i nia kanu kayu a bibiag pamun na labi lawan den kanu kayu amaika 'gkagangu den."^m

³² Na aden bun dua kataw a mama a dupang i pidtapik'ilan bun lu ka enggu nilan kaimatayan kaped'u Isa al-Masih. ³³ Na guna silan makauma kanu dalepa a bedtuan sa Takulab a Ulu na initutuk'ilan kanu kayu a pinambalawaga su Isa al-Masih kaped'u dua kataw a entu a dupang. Na su sakataw na tampal kanu kawanan nu Isa al-Masih enggu su sakataw menem na tampal kanu biwang'in. ³⁴ Na nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Ama ku, ampun ka su manga taw a nia ka natalatantu i di nilan 'gkatawan u ngin i penggulan nilan a nia." Na pimbad-bad'ilan su manga balegkas'in sa ukit a kinambunuta.

³⁵ Na su manga taw lu a 'bpamedtindeg na 'bpamedtulik bu. Saleta na su 'gkangaunutan nu manga Yahudi na 'bpagumpaken nilan su Isa al-Masih sa nia nilan 'bpamedtalun na "Ibpelipuas'in kun su ped a taw. Na amaika sekanin su Masih a pinamili nu Kadenan na ilipuas'in su ginawa nin." ³⁶ Na 'bpagumpaken bun sekanin nu manga sundalu enggu 'bpagenggan nilan sa madsem a makalangut ³⁷sa nia nilan pedtalun na "Amaika seka su Datu nu manga Yahudi na ilipuas'engka su ginawa nengka." ³⁸ Na aden inibetad'ilan a karatula lu kanu pulu nu ulu nin a nia lun nakasulat na "Nia ba su Datu nu manga Yahudi."

³⁹ Na isa kanu manga mama a entu a dupang a initutuk i pinagumpak'in su Isa al-Masih sa nia nin pidtalu na "Dikena ba seka

^l 23:30 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Husia 10 ayat 8.

^m 23:31 Su nia a ayat na nia kapegkatuntay lun nu ped a alim na su kayu a bibiag pamun na iniupaman kanu Isa al-Masih enggu su kayu menem a 'gkagangu den na iniupaman menem kanu manga taw a Yahudi.

su Masih? Ilipuas'engka su ginawa nengka apeg'ami." ⁴⁰ Ugaid'a dinaway sekanin nu kaped'in sa nia nin pidtalu na "Nginan, di nengka ipegkagilek su Kadenan? Pagidsan ta bun sekanin a pedsiksan. ⁴¹ Na sabap kanu manga kadupangan a pinggula ta na wagib bun sa lekita su nia a kasiksan ugaid'a su mama a nia na dala pinggula nin a mawag."

⁴² Daka nia nin pidtalu kanu Isa al-Masih na "Isa, 'gkalendem aku bu amaika endatu ka den." ⁴³ Na nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Sabensabenal a edtalun ku sa leka i saguna bun ba a nia na maped aku nengka lu sa sulega."

Su Kinapatay nu Isa al-Masih

(Mataya 27:45-56; Markus 15:33-41; Yuhan 19:28-30)

⁴⁴ Na guna su mangagan den maudtu na nakatekaw demun migkalibuteng kanu lusud'u inged taman sa ikatelu a uras sa malulem ⁴⁵ ka migkalibuteng su senang. Na su kurtinaⁿ nu Suti a 'Bpagagaman na naupak sa luk. ⁴⁶ Saleta mambu na nakalalis su Isa al-Masih sa matanug sa "Ama ku, ipalad ku den sa leka su ngiawa ku." Na entu pan ka napandus su napas'u Isa al-Masih.

⁴⁷ Guna mailay nu kapitan nu sundalu su entu a nanggula na napugi nin su Kadenan sa nia nin nadtalu na "Sabensabenal a ikelas i mama a nia." ⁴⁸ Na guna mailay nu manga taw a nangalimud lu a 'bpagilay kanu entu ba a 'gkanggula na namanguli silan a 'gkapanampak'ilan su laleb'ilan sa kapegkalidu na ginawa nilan. ⁴⁹ Na su langun nu nakakilala kanu Isa al-Masih enggu su manga babay a minunut lun ganat sa Galili na pedsandeng sa lekanin. Na nailay nilan su langun nu entu.

Su Kinakubul kanu Isa al-Masih

(Mataya 27:57-61; Markus 15:42-47; Yuhan 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Na aden Yahudi a mama a taw sa Arimatia a bedtuan sa Yusup. Matidtu sekanin enggu ikelas. Isa bun sekanin a 'bpagangat kanu kandatu nu Kadenan. Na apia isa sekanin kanu 'bpamangukum lu na dala sekanin makaayun kanu kinaimatay kanu Isa al-Masih. ⁵² Na linemu kani Pilatu ka pinangeni nin su bangkay nu Isa al-Masih. ⁵³ Daka

---

ⁿ 23:45 Su kurtina a nia na makapal enggu maulad. Nia ba su papedsenggaya kanu Suti a Bilik enggu kanu Suti sa Langun a Bilik lu kanu Suti a 'Bpagagaman.

inibaba nin su bangkay nu Isa al-Masih ka pinutus'in sa mapia a ginis ka inikubul'in lu kanu da pamun kakubuli a liningkaban a watu a mana takub. ⁵⁴Na su entu a gay na Gay na Kabpagadil'u manga Yahudi ka 'gkauma den su Gay nu Kabpangintelenen nilan.

⁵⁵Su manga babay a entu a minunut kanu Isa al-Masih ebpun sa Galili na midtatanggunut silan kanu Yusup ka inilay nilan u endaw ipegkubul su Isa al-Masih enggu panun i kapegkubul kanu bangkay nin lu. ⁵⁶Entu pan ka minuli silan ka nagadil silan sa embalang-balang a mamut a lana a ipedsapu kanu bangkay. Na guna mauma su Gay nu Kabpangintelenen na nangintelenen pan silan sia luyud kanu inisugu sia kanu kitab.

Su Kinapambibiag kanu Isa al-Masih

(Mataya 28:1-10; Markus 16:1-8; Yuhan 20:1-10)

24 ¹Na kanu mapita-pita demun kanu gay nu Akad^o na linemu su manga babay kanu kubul a pinananggit'ilan su manga kamutan a pinagadil'ilan. ²Na nia nilan nauman na naawa den su watu a masela a inipintu kanu kubul. ³Daka linemudep silan ugaid'a da nilan den mailay lu su bangkay nu Mapulu a su Isa al-Masih. ⁴Na gagalu na kapegkagaip'ilan kanu entu na nakatekaw demun i aden nakatindeg kanu ubay nilan a dua kataw a mama a pedsigay i balegkas'ilan. ⁵Na sabap kanu gilek'ilan na nakabpatumeng silan. Na nia pidtalu nu dua kataw a entu a mama na "Enduken ka 'bpangilayn nu i taw a bibiag sia kanu namamatay? ⁶Na da den man sia sekanin ka pinambibiag den 'bpaluman. Nia nu tademi na su pidtalu nin sa lekanu kanu lu pan sekanin sa Galili a ⁷'Su Kaka nu Manusia na makapalad lu kanu manga taw a baladusa taman sa makatutuk sekanin lu kanu kayu a pinambalawaga ugaid'a embibiag sekanin kanu ikatelu nin gay.' " ⁸Na entu pan ka nagkalendem'u manga babay su entu a kangadtalu nu Isa al-Masih.

⁹Na minuli silan ka pinanudtul'ilan kanu sapulu enggu isa a pinamili nu Isa al-Masih taman kanu langun nu ped'ilan su entu a nanggula.

¹⁰Na su namanudtul a entu kanilan a manga babay na si Mariam a taw sa Magdala, si Yuhana enggu si Mariam a ina ni Yakub enggu su manga ped pan a manga babay a naped'ilan. ¹¹Ugaid'a nia nilan lun kataw

^o 24:1 Akad Sia sa basa a Grik na *muna-muna a gay nu sakapadian*. Sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na Akad su entu.

na dikena benal su entu tembu da nilan paginuguti su manga babay a entu. ¹²Ugaid'a si Pitru na nalalaguy lu kanu kubul'u Isa al-Masih. Na dinemukum semiling kanu kubul na nia nin bu nailay lu na su unung a mapia a manga ginis. Na minuli sekanin a sangat a 'gkagaip kanu entu a nanggula.

Su Kinabpapayag'u Isa al-Masih kanu Dua Kataw a 'Bpamangunut lun
(Markus 16:12-13)

¹³Kanu entu bun ba a gay na aden dua kataw a 'bpamangunut bun kanu Isa al-Masih i 'bpelu sa dalepa a Imaus, manga sapulu enggu isa kakilumitru i kawatan nin sa Awrusalim. ¹⁴Na sia kanu kabpelakaw nilan na 'gkambitala nilan su entu ba a nanggula. ¹⁵Na gagalu na kapembitala nilan enggu kapebpalawa nilan na minubay kanilan su Isa al-Masih ka minunut kanilan lemakaw. ¹⁶Na 'gkailay nilan bun sekanin ugaid'a di nilan 'gkakilala. ¹⁷Nia pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na "Ngin i pembitalan nu a nan?" Na mibpalen silan a 'gkangalidu i ginawa nilan. ¹⁸Si Kliupas a isa kanu dua kataw a entu i midtalun kanu Isa al-Masih sa "Mana seka bu i mindadalakaw sa Awrusalim a da makataw kanu nanggula a nia kanu namakapila gay pamun a nia?" ¹⁹Inidsa nu Isa al-Masih i "Ngin i entu ba a nanggula?" Na nia nilan lun inisumpat na "Su nanggula nu Isa a taw sa Nasarit, nabi sekanin enggu su kangadtalu nin enggu su manga penggalebeken nin na barakat sia kanu adapan nu Kadenan taman den kanu manga taw. ²⁰Na inipalad sekanin nu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su 'gkangaunutan asal'a masugat sekanin na kawagib sa matay taman sa inipatatuk'ulan man sekanin kanu kayu a pinambalawaga. ²¹Sekanin pan menem i inam'ami sa kapambaya-baya kanu Israil. Na nakatelu gay den saguna su entu a nanggula. ²²Nagaip kami kanu manga ped'ami a manga babay a linemu kanu kubul'in kagina mapita ²³ka nia nilan pedtalun na dala nilan den mailay lu su bangkay nin. Pidtalun nilan pan sa kinauli nilan i pibpayagan silan nu manga malaikat a midtalun sa bibiag su Isa. ²⁴Na linemu bun kanu kubul su ped kanu manga tagapeda, na maitu bun ba kanu manga babay a entu i nadtalu nilan, da bun nailay nilan a bangkay."

²⁵Daka nia pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na "Ngin den a kada na akal i lekanu a nan, nginan ka malegen kanu a benal papaginuguten kanu langun nu kadtalu nu manga nabi? ²⁶Dikena ba su Masih na nasisita

a mokit kanu entu a manga kamalasaran bagu sekanin badtugen nu Kadenan?” ²⁷Na pinatuntayan nu Isa al-Masih kanilan u ngin i nakadalem kanu langun nu manga kitab pantag sa lekanin iganat kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Musa taman den kanu ped a nakasulat’u manga nabi.

²⁸Guna su pakasiken den silan kanu dalepa a pebpawangan nilan na matatig na pedtalus ’bpelakaw su Isa al-Masih. ²⁹Ugaid’a pinabpalen nilan ka pinangeni nilan sa lekanin i “Sia ka, ka unut ka sa lekami ka pedsukilep den enggu pegkagabi den.” Na minunut mambu sekanin kanilan.

³⁰Na guna su ’bpamegkan den silan kanu lamisan na kinemua sekanin sa pan ka midsukul-sukul enggu pinugi nin su Kadenan entu pan ka pidtebi-tebi nin ka inipangenggay nin kanilan. ³¹Daka entu pan ba ka nakilala nilan sekanin. Ugaid’a natekaw demun sekanin nalangiap. ³²Na nia nadталu nu uman i isa kanilan na “Apidtun pan besen ka mapia gaid i ’gkanggiginawa ta sa kanu kapembitala nin sa lekita lu sa lalan enggu su kapapedtuntay nin kanu nakadalem kanu kitab.”

³³Na guna su maitu na midtagad-tagad silan embalingan sa Awrusalim. Na nauman nilan su sapulu enggu isa a ’bpamangunut kanu Isa al-Masih enggu su langun nu manga ped’ilan a mindidilimudan lu ³⁴a pembibitalan nilan i “Benal a mimbibiag ’bpaluman su Mapulu, napailay sekanin kani Simiun Pitru.” ³⁵Na pinanudtul bun mambu nu dua kataw a entu su nanggula nilan lu sa lalan enggu panun i kinakilala nilan kanu Isa al-Masih kanu kinadtebi-tebi nin sa pan.

Su Kinabpapayag’u Isa al-Masih kanu ’Bpamangunut lun

(Mataya 28:16-20; Markus 16:14-18; Yuhan 20:19-23;

Su Manga Pinggalebek 1:6-8)

³⁶Na gagalu nu kapembibitala nilan kanu entu na nakatekaw demun edtindeg su Isa al-Masih lu kanu pageletan nilan sa nia nin pidталu kanilan na “San sa lekanu su kalilintad.” ³⁷Na nakeduan silan enggu sangat a nangagilekan ka nia nilan lun kataw na pimbuatan silan na manginggilek. ³⁸Daka nia pidталu nu Isa al-Masih kanilan na “Nginan ka nakeduan kanu? Nginan ka di kanu gaid pakapaginugut sa mimbibiag aku? ³⁹Ilay nu ba i lima ku a nia enggu ay ku, benal man a saki i nia. Ami aku nu ba enggu edsusuliman aku nu ka su manga aluak na dala sapu nin enggu dala tulан nin ugaid’a saki na aden sapu nin enggu tulан nin.”

⁴⁰Na guna nin madtalu su entu na inipailay nin kanilan su lima nin enggu su ay nin. ⁴¹Na gagalu nu kapegkapia na ginawa nilan enggu kapegkagaip'ilan a di pamun gaid silan pakapaginugut sa entu na minidsa su Isa al-Masih sa "Aden san makan?" ⁴²Na inenggan nilan mambu sa pinagiaw a seda. ⁴³Na kinua nin ka lu nin bun ba kinan kanu kasangulan nilan.

⁴⁴Daka pidtalu nin kanilan i "Nia den ba su pidtalu ku sa lekanu kanu nangaipus a gay a kapedtatagapeda tanu a su langun-langun na nakadalem kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Musa pantag sa laki maitu bun su inisulat'u ped pan a manga nabi taman den kanu Kitab Zabur na natatalanged man a matuman su entu." ⁴⁵Daka inenggan nin silan sa katuntay kanu ngin i nakadalem kanu kitab ⁴⁶enggu pidtalu nin kanilan i "Nakadalem kanu kitab i dait a mukit sa kamalasaan su Masih taman sa matay sekanin ugaid'a embibiag sekanin 'bpaluman kanu ikatelu nin gay ⁴⁷enggu sia makanggulalan kanu ingala nin na dait a ibpangusiat su kadtaubat enggu su kaampun kanu kabaladusan iganat sa Awrusalim taman den kanu langun nu bangsa. ⁴⁸Na sekanu i edsaksi kanu langun nu nia ba. ⁴⁹Palangkapan ku sa lekanu su Suti a Ruh a inibpasad'u Ama ku. Ugaid'a taman sa di pan ipalangkap sa lekanu su entu a kabarakat'u Kadenan na da kanu babaya gemanat sia sa Awrusalim."

Su Kinabpapulu nu Isa al-Masih lu sa Sulega
(Markus 16:19-20; Su Manga Pinggalebek 1:9-11)

⁵⁰Na ulian nu entu na pinangunanan nin silan lemu sa dalepa a Bitani. Na inikayang'in su lima nin ka pinalihalan nin silan. ⁵¹Na gay nin pebpalihala kanilan na pakakayang-pakakayang bun sekanin ka papebpapulun den sekanin sa sulega. ⁵²Na sinimba nilan sekanin entu pan ka mimbalingan silan sa Awrusalim a sangat a 'gkangapia i ginawa nilan. ⁵³Na lalayun silan lu kanu Suti a 'Bpagagaman a pebpugi kanu Kadenan.

Wassalam

**Su Mapia a Tutuma
a Inisulat'i Yuhan**

Bismillah Sir-Rahman Mir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Na nia sinemulat kanu nia a kitab na su mama a bedtuan sa Yuhan. Isa sekanin kanu napamili nu Isa al-Masih a makaunut lun kanu langun nu galebekan nin. Na nia kahanda kanu kinasulat sa nia na papedtuntayan nu Kadenan kanu uman i isa u entain su Isa al-Masih, na saben-sabenal a sekanin su Masih a 'bpamelipuas enggu sekanin su Tunggal'u Kadenan a pinadtaya. Papedsabutan bun sia ba i saben-sabenal a su Isa al-Masih su Kalimatul Allah a mimbangapa asal'a su langun a taw na katuntayan nilan su kabantang pantag kanu Kadenan taman kanu kahanda nin. Na nia ba i kahanda nu Kadenan kanu kinasugu nin kanu Isa al-Masih sia sa dunia na inggihad'in su umul'in asal'a su entain i semalig sa lekanin na malipuas kanu kadusan nilan taman sa kaadenan na uyag-uyag a da taman nin.

Nakadalem bun sia kanu nia a kitab su kinapayag'u Nabi Yahiya a Nanalawat pantag kanu Isa al-Masih. Na mabatia tanu bun sia ba su makapantag kanu manga pinggalebek'u Isa al-Masih kanu sia pan sekanin kanu dunia a mana su kinapagkapia nin kanu mama a di pakalakaw enggu su mama a di pakailay taman den kanu kinapambibiag'in 'bpaluman kanu mama a bedtuan sa Lasaru enggu su ped pan a pinggula nin a kabarakatan. Na su langun nu nia ba a kangagaipan a tanda a pinggula nu Isa al-Masih na pebpagilay den i entu sa saben-sabenal a sekanin su Tunggal'u Kadenan a sinugu nin sia sa dunia.

Nakadalem bun sia ba su makapantag kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in taman kanu kinapambibiag lun 'bpaluman enggu su kinabpapayag'in kanu manga pinamili nin a 'bpamangunut lun ulian nu kinapambibiag lun 'bpaluman.

Mimbaluy a Manusia su Kadtau

1 ¹Kanu unan nu kinapangaden kanu langun-langun na aden den su Kadtau. Su Kadtau na lu kanu Kadenan enggu su Kadtau na Kadenan. ²Unan pan nu kinapangaden na lu den sekanin kanu Kadenan. ³Sia nakanggulalan sa lekanin i kinapangaden kanu langun-langun. Na dala napangaden a apia satiman kanu langun-langun nu pinangaden a da makanggulalan sa lekanin. ⁴Sekanin su 'gkarpunan nu uyag-uyag enggu su uyag-uyag ba a nia i pakasigay kanu manusia. ⁵Na pedsigay su entu lu kanu malibuteng enggu di 'gkalawanan nu malibuteng.

⁶Aden mama a sinugu nu Kadenan a nia nin ngala na Yahiya.^a ⁷Sinugu sekanin a makadsaksi taman sa makapangimbenal'in su pantag kanu sigay a entu asal'a sia makanggulalan sa lekanin na makapalitalia su langun na taw. ⁸Na su Yahiya a nia na dikena sekanin su sigay ugaid'a sinemia sekanin ka enggu nin makapangimbenal su pantag kanu sigay.

⁹Na su tidtu a sigay a pedsigay kanu langun nu manusia na nakauma den man sia sa dunia. ¹⁰Ugaid'a apia sia den sekanin sa lusud'a dunia enggu naaden su dunia sia nakanggulalan sa lekanin na da bun sekanin kilala nu sakadunia. ¹¹Na sinemia sekanin kanu inged'in na da sekanin talima nu manga taw lu. ¹²Ugaid'a su langun nu tinemalima sa lekanin a mana su namedsalig sia kanu ingala nin na inenggan nin silan sa kawagib a mabaluy a timbang a manga wata nu Kadenan ¹³a dikena nia nin ukit i mana su kapembata nu manusia atawa ka su lilini nu manusia udi na mana su lilini nu 'gkalumaya ka kahanda man nu Kadenan.

¹⁴Na su Kadtau a entu na mimbaluy a manusia. Mindadalepa sekanin sia sa dunia a naped tanu taman sa nailay nami demun mismu su sigay nin. Na nakadait sa lekanin su sigay a entu kagina sekanin su Tunggal^b a ebpun kanu Ama.^c Talutup sa lekanin su kabantang enggu su dala

^a **1:6 Yahiya** Na nia bun ba su Nabi Yahiya a nanalawat kanu manga taw a midtataubat. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Nabi Yahiya sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^b **1:14 Tunggal** Su Tunggal sia na su Isa al-Masih. Nia sabap a kinagelal lun sa Tunggal'u Kadenan na kagina ebpun demun sekanin kanu Kadenan sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Tunggal'u Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^c **1:14 Ama** Su Ama sia na su Kadenan. Langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ama a su Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Yuhan 1

idsan nin a kapegkalimu.^d ¹⁵Na inipangimbenal'u Yahiya su makapantag a nia sa lekanin sa nia nin ibpananawag sa matanug na "Sekanin ba a nia su pidtalu ku sa lekanu a makatundug sa laki a labi lawan pan kumin sa laki kagina sekanin paman i nauna sa laki." ¹⁶Natalima tanu langun su dala kapedtaman nin a entu a kapegkalimu a 'bpamelapay a ebpun sa lekanin. ¹⁷Ka amaika su kasuguan^e ka sia nakanggulalan kanu Nabi Musa na su kabantang enggu su dala idsan nin a kapegkalimu na sia menem nakanggulalan kanu Isa al-Masih. ¹⁸Na da isa bu a nakailay kanu Ama a su Kadenan ugaid'a su Tunggal'in i minayag lun a di 'gkapitas sa lekanin ka saben-sabenal a sekanin na Kadenan.

Su Kinapayag'u Nabi Yahiya pantag kanu Isa al-Masih

(Mataya 3:1-12; Markus 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹Na maya ba i kinapangimbenal'u Yahiya kanu kinasugu nu 'gkangaunutan nu manga Yahudi lu sa lekanin kanu *'bpamangurban enggu su 'bpamedtiakap kanu Suti a 'Bpagagaman ebpun sa Awrusalim ka enggu nilan pakaidsa sa lekanin i "Entain ka besen?" ²⁰Na pidtalu nu Yahiya u ngin i bantang, sa nia nin pidtalu na "Dikena saki su Masih."^f ²¹Daka inidsan nilan menem sekanin sa "Amaika maitu na entain ka besen? Seka ba su Nabi Ilias?" Nia nin inisawal na "Dikena." Na inidsan nilan menem sa "Seka ba su Nabi?"^g Nia nin menem inisawal na "Dikena." ²²Guna su maitu na nia nilan lun pidtalu na "Amaika maitu na entain ka? Edtalu ka sa lekami u entain ka, ka enggu aden makasawal'ami lu kanu sinemugu sa lekami." ²³Na nia nin inisawal kanilan na "Saki su pidtalu nu Nabi Isayas a suala a 'bpananawag sa

^d 1:14 dala idsan nin a kapegkalimu Sia sa basa a Grik na *karis* a nia nin maena na su limu a di 'gkawagib sa lekitanu ugaid'a inenggay nu Kadenan sa lekitanu. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu dala idsan nin a kapegkalimu sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^e 1:17 Su *kasuguan* sia na nia ba su Kitab Taurat.

^f 1:20 *Masih* Su kadtau a *Masih* sa basa a Hibru na *mashiach* a nia nin maena na *binubusan sa lana* kagina sia kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi na su 'gkapamili nu Kadenan a endatu, mangurban atawa ka nabi na pembubusan sa lana su ulu nin sa tanda a pedsanganan sa bagel sia kanu galebekan nin. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu *Masih* sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^g 1:21, 25 su *Nabi* Nia ba su nabi a pagidsan nu Nabi Musa a nalabit sia kanu Diutirunumi 18 ayat 15 sia kanu Kitab Taurat enggu nalabit bun sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 3 ayat 22 sia kanu Kitab Injil. Na su Nabi ba a entu na su Isa al-Masih.

Yuhan 1

matanug lu kanu tawan-tawan a dalepa sa 'Pakatidtu nu su lalan a 'bpagukitan nu Mapulu!' ”^h

²⁴Na ped bun kanu manga sinugu a entu na lusud bun kanu lumpukan a Parisiyu.ⁱ ²⁵Na nia nilan inidsa kanu Yahiya na “U dikena besen seka su Masih atawa ka su nalabit a entu a Nabi^g udi na su Nabi Ilias na ngintu ka 'bpanalawat ka?” ²⁶Nia inisawal'u Yahiya sa kanilan na “Saki na nia ku bu ibpanalawat na ig. Ugaid'a aden san sakataw a kaped'u den a di nu bu 'gkakilala. ²⁷Sekanin su pakatundug sa laki, na apia su kabekal ku kanu iket'u ampis'u ay nin na di aku makadait.” ²⁸Na su langun nu entu ba a nanggula na lu natabu sa dalepa a Bitani a temampal sa sebangan na lawas'a ig'u Jordan a 'bpanalawatan nu Yahiya.

²⁹Na kanu temundug a gay na nailay nu Yahiya su Isa al-Masih a pedsupeg sa lekanin. Daka nia pidtalu nu Yahiya na “Ilay nu su Manguda a Bili-bili nu Kadenan^j a 'bpagawa kanu kabaladusan nu sakadunia! ³⁰Na sekanin ba a nia su pidtalu ku sa lekanu a 'Aden sakataw a makatundug sa laki a labi lawan pan kumin sa laki kagina sekanin paman i nauna sa laki.’ ³¹Apia saki na dala ku bun sekanin babaya makilala ugaid'a entu ba i sabap'in ka 'bpanalawat aku sa ig ka enggu sekanin makapayag kanu bangsa a Israil.”

³²Na inipangimbenal bun nu Yahiya i “Nailay ku demun mismu su Ruh^k a ebpun sa langit a nangalimbaba sa lekanin a linemagid sa malapati taman sa midtangen den lu sa lekanin. ³³Na apia saki na

---

^h **1:23 Mapulu** Su katatapan a maena nu nia a kadtalu na 'gkaunutan ugaid'a su maena nin sia na Mapulu sa langun a ipenggelal bun kanu Kadenan. Inigelal bun i nia kanu Isa al-Masih sabap sa sekanin i pendatu taman sa taman. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Mapulu sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

ⁱ **1:24 lumpukan a Parisiyu** Isa silan kanu 'gkangaunutan nu agama nu manga taw a Yahudi. Balaagama a benal silan enggu nia nilan pedtimbangann kanu ginawa nilan na silan bu su ikelas sa langun. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu lumpukan a Parisiyu sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^j **1:29, 36 su Manguda a Bili-bili nu Kadenan** Kanu entu a timpu na nia katatapan a ipegkurban nu manga taw na su manguda a bili-bili a dala tila nin. Na nia ba i sabapan nin ka inibaranan su Isa al-Masih kanu manguda a bili-bili kagina sekanin bu i dala tila nin. Sekanin i ipegkurban sa ukit a kanggihad'in kanu umul'in asal'a su langun nu taw a maginugut sa lekanin na maaun kanu kabaladusan nilan taman sa malipuas silan.

^k **1:32 Ruh** Nia ba su *Ruhhul Allah* atawa ka su Suti a Ruh nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Suti a Ruh nu Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Yuhan 1

dala ku bun sekanin babaya makilala ugaid'a su sinemugu sa laki sa kapanalawat sa ig na sekanin i midtalu sa laki sa 'Su taw a mailay nengka a pangalimbaban nu Ruh taman sa lemangkap lun, na sekanin ba a nia su manalawat sa *Suti a Ruh nu Kadenan.' ³⁴Na nambamatan ku demun i nia ba enggu ibpangimbenal ku i sekanin ba a nia su Pinamili nu Kadenan."^l

Su Muna-muna a Namangunut kanu Isa al-Masih

³⁵Na kanu temundug menem a gay a kaped'u Yahiya su dua kataw a 'bpamangunut lun ³⁶na nailay nin su Isa al-Masih a 'bpelakaw, na nia nin pidtalu na "Ilay nu, su Manguda a Bili-bili nu Kadenan!"^j ³⁷Endaw i kinakineg'u dua kataw a 'bpamangunut lun su entu na tinundug'ilan su Isa al-Masih. ³⁸Daka linemengi su Isa al-Masih na nailay nin silan a pedtundug sa lekanin, na inidsan nin silan sa "Endaw kanu pebpawang?" Nia nilan nadtalu na "Rabbi, endaw ka besen pegkakaleben?" (Rabbi, nia nin maena na gulu.) ³⁹Na nia nin inisawal kanilan na "Unut kanu ka enggu nu 'gkailay." Na minunut mambu silan taman sa nailay nilan u endaw sekanin pegkakaleben. Na kanu entu ba mambu a uras na manga ikasapulu sa mapita^m taman sa midtangen pan silan lu kanu entu ba a gay.

⁴⁰Na isa kanu dua kataw a entu a nakakineg kanu pidtalu nu Yahiya taman sa minunut kanu Isa al-Masih na si Anduk a suled'i Simiun Pitru. ⁴¹Na nia muna-muna a pinggula ni Anduk na pinangilay nin su suled'in a si Simiun ka pidtalu nin lun i "Nailay nami den su Masih!" (Nia maena nu *Masih na su pinamili nu Kadenan a papendatun.) ⁴²Na pinaunut'i Anduk si Simiun lu kanu Isa al-Masih. Daka pidtulikan nu Isa al-Masih si Simiun Pitru sa nia nin lun pidtalu na "Simiun i ngala nengka a wata ni Yuhan ugaid'a nia den ibedtu sa leka na Kipas." (Kipas na pagidsan na ngala a Pitru.)ⁿ

^l **1:34 Pinamili nu Kadenan** Su ped a danden a namakasulat sa basa a Grik na *Tunggal'u Kadenan* i nakabetad a maena nin.

^m **1:39 uras a manga ikasapulu sa mapita** Nia nin maena sa basa a Grik na *uras a manga ikasapulu*. Na sia kanu kasabut'u taw sa Ruma na *uras a manga ikasapulu sa mapita*. Na sia menem kanu kasabut'u manga Yahudi na *uras a manga ikapat sa malulem*. Ugaid'a nia kinapamili sa *ikasapulu sa mapita* na kagina su kinasulat sa nia na lu basi natabu sa dalepa a sakup'a Ruma.

ⁿ **1:42 Su Kipas** na basa a Hibru Aramaik a nia nin maena na *watu*. Isa bu i maena nin sa ngala a Pitru sa basa a Grik.

Su Kinataw ni Pilipus enggu Nataniel kanu Tunggal'u Kadenan

⁴³Na kanu temundug menem a gay na napagitung'u Isa al-Masih i lemu sekanin sa prubinsia a Galili. Na nailay nin si Pilipus na nia nin lun pidtalu na "Unut ka sa laki." ⁴⁴Si Pilipus a nia na taw sa dalepa a Bitsaida a dalepa bun ni Anduk enggu Pitru.

⁴⁵Na pinangilay ni Pilipus si Nataniel ka pidtalu nin lun i "Nailay nami den su nakadalem kanu Kitab Taurat a inisulat'u Nabi Musa enggu su nakadalem kanu inisulat'u ped pan a manga nabi. Si Isa besen i entu a taw sa Nasarit a wata ni Yusup." ⁴⁶Na nia nakasumpat'i Nataniel sa lekanin na "Lu sa Nasarit! Aden besen makagkapia a ganat sa Nasarit?" Nia pidtalu ni Pilipus sa lekanin na "Unut ka man ka enggu nengka 'gkailay."

⁴⁷Na guna mailay nu Isa al-Masih si Nataniel a pakasupeg den sa lekanin na nia nin pidtalu na "Ilay nu, saben-sabenal man a taw sekanin sa Israil a dala sa lekanin su kapagakal!" ⁴⁸Daka inidsan sekanin ni Nataniel sa "Panun i kinataw nengka sa laki?" Na nia nin lun inisawal na "Da ka paman kaangayi ni Pilipus na nailay ku den seka lu kanu atag'u kayu a igus."^o ⁴⁹Nia nakasawal sa lekanin ni Nataniel na "Gulu, saben-sabenal na seka su Tunggal'u Kadenan! Seka su Datu nu Israil!" ⁵⁰Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Mapia ka nalitiala ka sa apia kinadtalu ku bu sa leka sa nailay ku seka lu kanu atag'u kayu a igus. Na labi pan sia ba i mangailay nengka a kangagaipan!" ⁵¹Pidtalu nin pan i "Saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i mailay nu man a kaukan su sulega enggu mailay nu su manga malaikat'u Kadenan a manik-maba sia kanu Kaka nu Manusia."^p

Su Ig a Mimbaluy a Alak

2 ¹Na guna maipus su nakadua gay na aden pegkalilang lu sa dalepa a Kana a sakup'a Galili. Na tinemalabuk lu su ina nu Isa al-Masih.
²Na kagina ka pinasabut bun su Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut

---

^o **1:48 kayu a igus** Su nia a kayu na di gaid pedsapak enggu nia katatapan na sia 'bpagetu sa watun a lupa. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu kayu a igus sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^p **1:51 Kaka nu Manusia** Inigelal i nia kanu Isa al-Masih kagina apia sekanin su tapid'u Kadenan na mimbaluy sekanin a manusia enggu inengan sekanin nu Kadenan sa kawagib sa kandatu kanu langun na tribu taman sa taman. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Kaka nu Manusia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Yuhan 2

lun na linemu bun silan. ³Na guna maibped su alak na nia pidtalun nu ina nin sa lekanin na “Naibpedan den silan na alak.” ⁴Daka nia pidtalun sa lekanin nu Isa al-Masih na “Da den lekita sa entu ka da pan mauma i kutika ku.” ⁵Guna su maitu na nia pidtalun nu ina nu Isa al-Masih kanu manga ’bpanalagad na “Enggula nu i apia ngin a isugu nin sa lekanu.”

⁶Aden nem timan lu a ’bpanaguan sa ig a inumbal ebpun sa watu a ’bpagusalen nu manga Yahudi kanu kabpelimpiu nilan sia lusud kanu agama nilan. Na uman i sawalu na nia pakadalem lun na duapulu kagalun taman sa telupulu. ⁷Na nia pidtalun nu Isa al-Masih kanu ’bpamanalagad na “Penu nu sa ig su manga ’bpanaguan a nan.” Daka pinamenuan nilan den mambu. ⁸Entu pan ka nia nin pidtalun kanilan na “Sakedu kanu san ka pananggit’u lu kanu pedtiakap kanu nia a pakalagian.” Daka pinananggit’ilan mambu lu sa lekanin ⁹ugaid’a di katawan nu pedtiakap kanu pakalagian u endaw nakabpun su entu ka nia bu mataw lun na su ’bpamanalagad a sinemakedu lun. Na endaw i kinatekaw nu pedtiakap kanu ig a mimbaluy a alak na tinawag’in su mama a pegkawingen ¹⁰ka nia nin lun pidtalun na “Nia katatapan na nia muna-muna a ipapedtalagad na su mapia sa langun a alak. Na amaika madakel den su nainem’u manga taw na entu pan ka ipedtundug su nangasasangan demun a alak. Ugaid’a seka na saguna nengka pan inipatalagad su mapia sa langun a alak.”

¹¹Na kanu nia ba a muna-muna a tanda^q a pinggula nu Isa al-Masih a lu natabu sa Kana a sakup’u Galili na inipayag’in su sigay nin taman sa sinemalig sa lekanin su ’bpamangunut lun.

Su Kinapamugaw nu Isa al-Masih kanu manga Padagang lu kanu Suti a ’Bpagagaman

(Mataya 21:12-13; Markus 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹²Na guna maipus su entu na linemu su Isa al-Masih sa Kapurnaum apeg’u ina nin enggu su manga suled’in a mama taman kanu ’bpamangunut lun. Na midtangen pan silan lu sa namakapila gay. ¹³Na kagina ka mangagan den su kapegkanduli nu manga Yahudi sa Kanduli

---

^q 2:11, 18 **tanda** Su maena nu nia ba a kadtalu a inusal’i Yuhan na *tanda*, ugaid’a su ped a maena nin na *kabarakatan* atawa ka *kagaipan*. Nia ba i sabapan na kinausal’i Yuhan sa nia kagina su langun na kabarakatan a pinggula nu Isa al-Masih na amadan sa sekanin su Masih a su Tunggal’u Kadenan.

Yuhan 2

nu Kalipuas^r na linemu su Isa al-Masih sa Awrusalim. ¹⁴Na nia nin nauman lu kanu lama-lama nu Suti a 'Bpagagaman^s na su manga padagang sa sapi, bili-bili enggu manga malapati.^t Na nailay nin bun lu su 'bpamanambi sa kuleta^u a 'bpamagagayan lu ba. ¹⁵Daka minumbal sekanin sa ibpanapes'in a tali ka pinamugaw nin silan langun kanu Suti a 'Bpagagaman apeg den nu manga sapi enggu su manga bili-bili. Na inisambulak'in su manga kuleta nu 'bpamanambi sa kuleta taman sa pinamangkulat'in su manga lamisan nilan. ¹⁶Nia nin pidtalu kanu manga padagang sa malapati na "Ipangawa nu sia i manga dagangan nu a nia! Di nu 'bpagumbal a padian su walay nu *Ama ku." ¹⁷Na nagkalendem'u 'bpamangunut lun su nakadalem sia kanu kitab a "Su lilingay ku kanu walay nengka na mana apuy a temupuk sa laki."^v

¹⁸Daka nia pidtalu nu 'gkangaunutan nu manga Yahudi kanu Isa al-Masih na "Ngin i tanda^q a makapailay nengka sa lekami a amadan sa aden kawagib'engka sa kapenggula nengka sa nia?" ¹⁹Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Geba nu i Suti a nia a 'Bpagagaman ka dalem'a telu gay bu na patindegen ku menem." ²⁰Daka nia pidtalu nu manga Yahudi na "Nakapatpulu enggu nem lagun na papedtindegen bu

---

^r **2:13 Kanduli nu Kalipuas** Su nia a kanduli na tademan kanu kinalipuas'u Kadenan kanu manga taw sa Israil sa kanu kinapangungulipen kanilan sa Egypt. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Kanduli nu Kalipuas sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^s **2:14 Su Suti a 'Bpagagaman** na satiman bu ka lu bu sa Awrusalim, lu bu ba pegkurban kanu Kadenan su manga taw a Yahudi. Ugaid'a saguna a timpu na da den su entu a Suti a 'Bpagagaman ka nabinasa den. Mapakay bun a lu ba 'bpangeni-ngeni. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Suti a 'Bpagagaman sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^t **2:14 manga padagang sa sapi, bili-bili enggu manga malapati** Su nia a manga dagangan nilan na nasisita nu manga taw a ebpun kanu mawatan a dalepa ka enggu nilan makagkurban lu kanu Suti a 'Bpagagaman. Ugaid'a nia kamutuan lu na su pendagangan nilan na lu kanu lama-lama nu Suti a 'Bpagagaman.

^u **2:14 su 'bpamanambi sa kuleta** Sia kanu paginugut'u manga Yahudi na uman salagun na nakabpaliugat kanilan i kaenggay sa kuleta lu kanu Suti a 'Bpagagaman. Nia katatapan a kabpagenggay nilan na uman Kanduli nu Kalipuas. Na su 'gkangaunutan nu manga Yahudi na di silan pedtalima sa apia endaw ebpun a kuleta nia tabia na su kuleta nilan demun. Na su manga kaped a manga taw a Yahudi a lu pan ganat sa ped a dalepa na su kuleta nilan na salakaw tembu nasisita nilan pan a isambi lu kanu 'bpamanambi sa kuleta ugaid'a nia kamutuan na lu demun silan pedsambia kanu lama-lama nu Suti a 'Bpagagaman.

^v **2:17 mana apuy a temupuk sa laki** Sia kanu itungan nu manga alim na nia nin maena na inggihad'u Isa al-Masih su umul'in sabap kanu lilingay nin kanu Kadenan. Ka su tidtu a 'bpagagaman na mana su pamusungan nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan. Nakadalem su kadtalu a nia kanu Manga Sengal 69 ayat 9 sia kanu Kitab Zabur.

i nia, na seka na telu gay bu i kapatindeg'engka lun?" ²¹ Ugaid'a nia nin ba a entu pedtalun a Suti a 'Bpagagaman na su badan nin. ²² Tembu ba kanu kinambibiag 'bpaluman nu Isa al-Masih kanu ikatelun nin gay ulian nu kinapatay nin na nagkalendem'u 'bpamangunut lun su pidtalu nin ba a nia taman sa pinalitialan nilan su nakadalem kanu kitab enggu su pidtalu nin.

²³ Na kanu timpu a lu sa Awrusalim su Isa al-Masih a nia nin natabuan na Kanduli nu Kalipuas na madakel i namedsalig sia kanu ingala nin sabap sa nailay nilan su manga tanda a pinggalebek'in. ²⁴ Ugaid'a su Isa al-Masih na da nin isalig su ginawa nin kanilan kagina katawan nin den u ngin i ukit'u manusia. ²⁵ Na di nin den nasisita i aden pan mapaamad pantag kanu manusia ka katawan nin den su pamusungan nu manusia.

Su Kambata 'Bpaluman kanu Taw sia Makanggulalan kanu Ruh

3 ¹ Na aden mama a nia nin ngala na Nikudimu a lusud kanu lumpukan a Parisiyu. Isa sekanin a 'gkaunutan nu manga Yahudi. ² Kanu isa a magabi na linemu sekanin kanu Isa al-Masih ka nia nin lun pidtalu na "Gulu, katawan nami i isa ka a gulu a ebpun kanu Kadenan kagina dala makagaga enggula kanu manga tanda a nia a penggulan nengka, nia tabia na lu sa lekanin su Kadenan." ³ Nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Sabensabenal a pedtalun ku sa leka i taman sa di embatan 'bpaluman^w su taw na di nin man magedam su kapendatu nu Kadenan." ⁴ Na nia nakaidsa ni Nikudimu na "Panun i kambata 'bpaluman kanu taw a matua den? Ngintu, makambalingan pamun kanu tian nu ina nin ka enggu mambata 'bpaluman?" ⁵ Nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Sabensabenal a pedtalun ku sa leka i di makalusud su taw kanu kapendatu nu Kadenan nia tabia na embatan sia makanggulalan sa ig enggu Ruh.^x ⁶ Su pimbata nu manusia na manusia ugaid'a su pimbata

^w **3:3 embatan 'bpaluman** Su nia a kadtalu na dua timan i maena nin sia sa Grik. Nia muna-muna a maena nin na 'bpaluman, ikadua na ebpun sa pulu. Na nia maena nu pidtalu nu Isa al-Masih sia na ebpun sa pulu atawa ka sulega ugaid'a nia kinasabut'i Nikudimu lun na embatan 'bpaluman su taw sia makanggulalan kanu ina.

^x **3:5 embatan sia makanggulalan sa ig enggu Ruh** Makandalagida i maena nin kanu ayat 3 kanu nia bun ba a kitab. Na mailay bun i maena nin kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isikil 36 ayat 25 taman sa 27. Na nia pembitalan nu Isa al-Masih sia na pantag kanu inibpasad'u Kadenan a Suti a Ruh nin a matalima nu apia entain a semalig kanu Isa al-Masih. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Suti a Ruh sia kanu Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Yuhan 3

sia makanggulalan kanu Ruh na su bagu a uyag-uyag'u taw.^y 7Di ka 'gkagaipi su pidtalun ku a nia sa leka a sekanu na nasisita a embatan 'bpaluman. 8Su sambel na pedsanggiup sa apia endaw i kiug'in. Na matag'engka makineg su segeng'in na di nengka 'gkatawan u endaw nakabpun enggu endaw pebpawang. Na maitu bun ba su taw a embatan sia kanu Ruh."

9Nia menem nakaidsa ni Nikudimu sa lekanin na "Panun i kanggula sa entu?" 10Na nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Seka na isa ka bun a gulu nu Israil na ngintu ka di nengka 'gkatuntayan i nia? 11Sabensabenal a pedtalun ku sa leka, na u ngin i 'gkatawan nami na pedtalun nami enggu u ngin i 'gkailay nami na ibpangimbenal'ami ugaid'a di nu pedtaliman su ibpangimbenal'ami. 12Na amaika su manga pedtalun ku sa lekanu a makapantag sia sa dunia ka di nu 'bpalitialan, na nia nu pan a entu 'bpalitialan su pedtalun ku makapantag kanu kasulegan? 13Na dala man pakataw kanu kasulegan nia tabia na su *Kaka nu Manusia a nakabpun lu ba kagina dala isa bu a nakabpapulu lu sa sulega. 14Na mana bun su kinatunggul sa kayu nu Nabi Musa kanu galang a nipay lu kanu tawan-tawan a dalepa^z na maitu bun ba su Kaka nu Manusia na dait a makatunggul bun sekanin kanu kayu 15asal'a su apia entain i semalig sa lekanin na kaadenan na uyag-uyag a da taman nin^a lu sa lekanin.

16"Kagina ka sangat a inikalimu nu Kadenan su dunia na inenggay nin su *Tunggal'in asal'a su apia entain a semalig lun na di masiksa^b

---

^y 3:6 **bagu a uyag-uyag'u taw** Su nia na dikena kakawasan sa dunia ka su uyag-uyag a da taman nin a matalima nu taw amaika semalig silan kanu Isa al-Masih. Na apia entain i makatalima kanu nia ba na di den temala sa kasiksan lu sa Mauli a Gay.

^z 3:14 **su kinatunggul sa kayu nu Nabi Musa kanu galang a nipay lu kanu tawan-tawan a dalepa** Mailay i nia sia kanu Manga Bilangan 21 ayat 4 taman sa 9 sia kanu Kitab Taurat. Madakel a nipay a aden bisa nin i inipatingguma nu Kadenan kanu manga taw a Israil sabap kanu kinasungkang'ilan kanu Nabi Musa enggu kanu Kadenan. Kanu kinadtaubat'u taw na inisugu nu Kadenan kanu Nabi Musa i mumbal sekanin sa nipay a galang. Inibetad'u Nabi Musa su nipay a galang sa kayu ka initunggul'in. Na apia entain i makailay kanu nipay a galang na kaulian su tinuka nu nipay. Na maitu bun ba su Isa al-Masih na ininggihad'in su umul'in sa ukit a kinatutuk lun kanu kayu a pinambalawaga ka asal'a su apia entain a semalig sa lekanin na malipuas taman sa kaadenan na uyag-uyag a da taman nin.

^a 3:15 **uyag-uyag a da taman nin** Su nia na dikena kakawasan sa dunia ka su uyag-uyag a da taman nin a matalima nu taw amaika semalig silan kanu Isa al-Masih. Na apia entain i makatalima kanu nia ba na di den temala sa kasiksan lu sa Mauli a Gay.

^b 3:16 **masiksa** Na nia nin maena na kanarakan taman sa taman.

Yuhan 3

ka nia pan mula na kaadenan na uyag-uyag a da taman nin. ¹⁷Ka dikena nia kinasugu nu Kadenan kanu Tunggal'in sia sa dunia i wagiban nin su dunia ka nia nin kinasugu lun na ibpelipuas'in sia makanggulalan sa lekanin. ¹⁸Na entain i semalig lun na di den kawagiban ugaid'a su di menem semalig na nawagiban den sabap sa da sekanin salig sia kanu ingala nu Tunggal'u Kadenan.

¹⁹“Na nia ba i sabapan a kinawagib kanilan ka sia den sa dunia su sigay ugaid'a nia nilan bun linamig na su malibuteng kumin kanu sigay kagina su penggalebeken nilan na mawag. ²⁰Ka apia entain man i penggalebek sa mawag na kabensian nin su sigay enggu di nin sikenan su sigay asal'a di mapayag su manga galebekan nin. ²¹Ugaid'a su penggalebek sa bantang na pedsiken kanu sigay asal'a mapayag i ebpun kanu Kadenan su manga galebekan nin a entu.”

Su Nauli den a Kinapangimbenal'u Nabi Yahiya pantag kanu Isa al-Masih

²²Kanu ulian nu entu na linemu su Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut lun kanu ped a dalepa kanu kalupan bun nu prubinsia a Yudia. Na midtangen pan silan lu enggu nanalawat. ²³⁻²⁴Na kanu entu ba mambu a manga timpu na dala pamun mabilanggu su *Yahiya. Tembu ba nakapanalawat pamun sekanin kanu entu lu sa Inun a masupeg kanu dalepa a Salim kagina lu ba i madakel i ig'in. Na madakel i taw a namelu ka napasalawat.

²⁵Na su 'bpamangunut kanu Yahiya na nakandalawana nilan su isa bun a Yahudi makapantag kanu kabpelimpiau sia luyud kanu agama nilan. ²⁶Daka linemu silan kanu Yahiya ka nia nilan lun pidtalu na “Gulu, su mama a inipangimbenal'engka a nadtagapeda nengka lu kanu sebagean nu lawas'a ig'u Jordan na saguna na 'bpanalawat den. Na madakel a benal a manga taw i 'bpelu sa lekanin.”

²⁷Nia pidtalu nu Yahiya na “Apia ngin na dala matalima nu taw nia tabia na u ngin bu i inggay nu Kadenan sa lekanin. ²⁸Sekanu demun mismu i nakadsaksi lun sa kanu kinadtalu ku sa 'Dikena saki su Masih ugaid'a pinauna aku bu sa lekanin.’ ²⁹Nia kalagidan nu 'gkambetadan ku na mana su abay nu mama a pegkawingen. Na su mama a pegkawingen i saben-sabenal a pakadtampung'u babay a pegkawingan lun. Na su abay menem na pendalabay bu kanu mama a pegkawingen enggu sangat a

'gkagalaw kanu kapegkagineg'in kanu suala nu mama. Na maitu aku bun ba, na sangat a 'gkagalaw aku. ³⁰Na dait man a ipulu sekanin enggu saki menem na dait a makababa.^c

³¹“Ka su ebpun kanu liwawaw na dunia na su langun nu kadtalu nin na kamamanusiay bu ka manusia bu sekanin. Ugaid'a su ebpun man kanu sulega na entu ba i mapulu sa langun ³²enggu ibpangimbenal'in su nailay nin enggu su nakineg'in. Ugaid'a dala gaid pedtalima kanu ibpangimbenal'in. ³³Ugaid'a su taw a tinemalima kanu ibpangimbenal'in na ipebpagamad'ilan i bantang su langun na pedtalun nu Kadenan. ³⁴Ka su sinugu a ebpun kanu Kadenan^d na nia nin bu pembitalan na su kadtalu nu Kadenan kagina da tedtab'in i kabpagenggay nu Kadenan sa lekanin kanu bagel'u Ruh. ³⁵Ipegkalimu nu Ama su Tunggal'in enggu initapenay nin lun su kakamal kanu langun-langun. ³⁶Entain i pedsalig kanu Tunggal na aden uyag-uyag'in a da taman nin ugaid'a entain menem i pegkias sa lekanin na di makatalima sa uyag-uyag a da taman nin. Na nia pan mula na di maawa sa lekanin su siksa nu Kadenan.”

Su Ig a Pakaenggay sa Uyag-uyag a Da Taman nin

4 ¹⁻²Na kanu entu a timpu na labi lawan pan i kadakel a nakapaunut enggu nasalawatan nu Isa al-Masih kumin kanu Yahiya apia nia nin kaaden i dikena su Isa al-Masih demun i nanalawat lun ka su 'bpamangunut lun. Na guna katawi nu Isa al-Masih i nakauma i entu kanu pakinegan nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu ³na ginemanat sekanin lu sa Yudia ka mimbalingan sekanin sa Galili.

⁴Na kanu kapembalingan nin a entu na lu sekanin 'bpagukit sa prubinsia a Samaria. ⁵Na nakauma sekanin lu kanu dalepa a bedtuan sa Sikar a sakup'u Samaria a masupeg kanu lupa a inibpusaka nu Yakub kanu wata nin a su Yusup.^e ⁶Na lu ba su bualan a kalut a bedtuan sa Kalut'u Yakub. Na sabap sa 'gkalugat den su Isa al-Masih kanu kapendadalakaw nin na nagagayan sekanin lu kanu ubay nu kalut.

^c 3:30 Sia kanu kalangan nu ped a alim na taman bu sa ikatelupulu a ayat su kadtalu nu Yahiya. Su ped menem na nia nilan kalangan na taman sa telupulu enggu nem su kadtalu nin.

^d 3:34 Na su sinugu a ebpun kanu Kadenan sia na su Isa al-Masih.

^e 4:5 kanu lupa a inibpusaka nu Yakub kanu wata nin a su Yusup Nia ba su Nabi Yakub enggu su Nabi Yusup. Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 33 ayat 19; 48 ayat 21 taman sa 22 sia kanu Kitab Taurat.

Yuhan 4

Saleta mambu na kanu entu ba a manga uras na manga ikanem den sa malulem.^f 7-8 Daka aden babay a taw sa Samaria a nakauma lu ka pedsageb. Na dala lu su 'bpamangunut kanu Isa al-Masih ka linemu silan sa padian ka 'bpamasa sa makan.

Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanu babay na "Mapakay a makapainem aku nengka?"⁹ Daka nia inisawal sa lekanin nu babay a taw sa Samaria na "Panun i kapegkatika nengka sa laki 'bpangeni sa ig, ka seka na Yahudi enggu saki menem na babay sa Samaria?" Pidtalu nin i nia kagina su manga Yahudi na di a benal musal kanu langun-taman a nausal den nu manga taw sa Samaria.⁸

¹⁰Na nia menem inisawal'u Isa al-Masih sa lekanin na "Amaika 'gkataan nengka bu man su palihala a ibpagenggay nu Kadenan sa leka enggu u entain i nia ba a pedtalu a nia sa leka sa 'Mapakay a painem aku pan,' na natalatantu a seka pan i makapangeni sa lekanin taman sa enggan ka nin mambu sa ig a uyag-uyag."¹¹ Na nia inisawal'u babay sa lekanin na "Mapulu, madalem i kalut a nia. Dala ipedtabu nengka kanu ig. Na endaw nengka makua su entu a ig a uyag-uyag?"^h ¹²Ngintu, lawan ka pan besen kanu katupuan tanu a su Nabi Yakub a minenggay sa lekitanu kanu nia a kalut? Na apia sekanin mismu na sia bun ba mininem apeg'u manga wata nin a mama taman den kanu pangangayamen nin."¹³ Nia menem pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "Langun na 'bpamanginem kanu nia ba a ig na kamalan pamun 'bpaluman, ¹⁴ugaid'a apia entain i makainem kanu ig a inggay ku na di den kamalan taman sa taman. Kagina su ig a entu a inggay ku na mabaluy a bualan na ig sia kanu taw a pedsimbual sa kapedtuga nin a makaenggay lun sa uyag-uyag a da taman

^f 4:6 su uras na manga ikanem den sa malulem Nia nin maena sa basa a Grik na *uras a manga ikanem*. Na sia kanu kasabut'u Yahudi na *manga maudtu*. Na sia menem kanu kasabut'u manga taw sa Ruma na *uras a manga ikanem den sa malulem*. Tembu nia pinapamili na *uras a manga ikanem den sa malulem* kagina su kinasulat sa nia na lu basi natabu sa dalepa a sakup'a Ruma.

^g 4:9 Su langun-taman a nausal den nu manga taw sa Samaria a nalabit sia na mana su 'bpagusalen sa kapegkan. Su manga taw a Yahudi na mababa i kapegkailay nilan kanu manga taw sa Samaria sa kanu entu a timpu sabap sa nia nilan kapegkailay kanilan na mangaledsik enggu baladusa sabap sa di nilan 'bpagunutan su manga adat-betad'u manga taw a Yahudi enggu nakanggigiamunga den silan kanu manga taw a dikena-Yahudi.

^h 4:11 ig a uyag-uyag Na nia kinasabut'u babay kanu pedtalun nu Isa al-Masih sia a ig na ig demun a pedtuga ka nia ba i kadsalilidan a maena nin. Ugaid'a nia maena nu pedtalun nu Isa al-Masih sia a ig a uyag-uyag na su *Suti a Ruh a ibpagenggay nu Kadenan*. Mailay bun su nia kanu nia bun ba a kitab 7 ayat 37 taman sa 39.

Yuhan 4

nin.” ¹⁵Nia pidtalu nu babay sa lekanin na “Mapulu, inggay nengka sa laki su entu a ig asal’a di aku den kamalan. Na amaika maitu na di den nasisita i semia aku pan asal’a makasageb.”

¹⁶Na nia menem pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Uli ka den, ka angayi ka su kaluma nengka ka sia kanu.” ¹⁷Nia lun inisumpat’u babay na “Dala man kaluma ku.” Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Benal su kinadtalu nengka sa dala kaluma nengka. ¹⁸Ka nia nin kabantang na lima kataw den i nagkaluma nengka taman sa su ipedtiwalay nengka saguna na dikena nengka kaluma. Bantang man su entu a pedtalun nengka.”

¹⁹Na nia nadtalu nu babay na “Mapulu, nia ku kapegkasipat sa leka na nabi ka. Aden madtalu ku sa leka. ²⁰Su manga kalukesan nami na sia nilan ba sinimba su Kadenan kanu nia ba a palaw.ⁱ Ugaid’a sekanu a manga Yahudi na nia nu pedtalun na lu bu sa Awrusalim dait a simban nu manga taw su Kadenan.” ²¹⁻²²Nia menem pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Manga dua na suled, nia nin kabantang na sekanu a manga taw sa Samaria na di nu ’gkatuntayan su pedsimban nu. Ugaid’a sekami a manga Yahudi na ’gkatuntayan nami su pedsimban nami. Ka su kabantang’in na sia makanggulalan kanu manga Yahudi su kalipuasan.^j Manga dua na suled, na paginuguti ka su kadtalu ku a nia a mauma bun su kutika a masimba nu su Ama sa apia dikena sia sa palaw ba a nia atawa ka lu sa Awrusalim. ²³Ka nia nin kabantang na nauma den ba a nia su entu a kutika. Na su taw a tidtu i kasimba nin na masimba nin den su Ama sia makanggulalan kanu Ruh enggu luyud kanu kabantang. Na maitu ba man i ’bpangilayn nu Ama a semimba sa lekanin. ²⁴Su Kadenan na Ruh. Tembu su pedsimba sa lekanin na dait a simban nilan sekanin sia makanggulalan kanu Ruh nin enggu luyud kanu kabantang.”

²⁵Na nia pidtalu nu babay sa lekanin na “Katawan ku i makauma su pinamili nu Kadenan a su ginelalan sa *Masih. Na u makauma sekanin na ipayag’in sa lekami su langun-langun.” ²⁶Nia inisumpat’u Isa

ⁱ 4:20 nia ba a palaw Su palaw ba a nia na bedtuan sa Girisim. Sia ba pegkurban kanu Kadenan su manga taw sa Samaria kanu entu a timpu. Na sampay saguna na sia bun ba pedsimba su manga taw a ’bpaginugut kanu agama nu taw sa Samaria.

^j 4:21-22 Sia makanggulalan kanu manga Yahudi su kalipuasan kagina nia ba i inibpasad’u Kadenan na sia makanggulalan kanu tupu nu Nabi Ibrahim na palihalan nu Kadenan su langun nu tribu sia sa liwawaw nu dunia. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Yahudi sia kanu Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

al-Masih sa lekanin na “Saki man su entu, su pembitalia bun ba a nia sa leka saguna.”

²⁷Saleta mambu na kanu entu ba a kutika na nakauma su ’bpamangunut kanu Isa al-Masih. Na nangagaip silan ka pembitalia sekanin sa babay. Ugaid’a apia ka maitu na dala demun minidsa sa “Ngin i kahanda nengka?” atawa ka “Nginan ka pembitalia ka kanu babay?” ²⁸Daka tinagak’u babay su ibpanageb’in ka mimbalingan sekanin lu kanu dalepa nin ka pidtalun nin kanu manga taw i ²⁹“Unut kanu paman sa laki ka ilay nu pan i mama a entu a midtalun sa laki kanu langun nu pinggula ku. Tabia ka sekanin su Masih?” ³⁰Daka ginanatan nu manga taw su dalepa nilan ka linemu silan kanu Isa al-Masih.

³¹Saleta mambu na su ’bpamangunut kanu Isa al-Masih na pedsendelen nilan sekanin sa keman den sa nia nilan lun pedtalun na “Gulu, kan ka den.” ³²Ugaid’a nia pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na “Di den, ka aden man pegken ku a di nu katawan.” ³³Daka nia nadtalun nu uman i isa kanu ’bpamangunut lun na “Dikena ba dala nananggit lun sa makan?” ³⁴Na pidtalun nu Isa al-Masih kanilan i “Nia laki a pegken na enggalebeken ku su kahanda nu sinemugu sa laki taman sa matalutup ku su galebekan a inisangan nin sa laki. ³⁵Dikena ba nia nu pedtalun na ‘Pat ulan pan na entu pan ka makasabpet?’ Ugaid’a nia ku pedtalun sa lekanu na dikena den maitu ka sandeng’u su pinangangawidan ka malutu den su inipamula lun taman sa mapakay den a pagaganin. ³⁶Na su ’bpagagani na sagugunay den i kapedtalima nin sa balas enggu kabpelimud’in kanu ’bpagaganin nin a mana su manga taw a makatalima den sa uyag-uyag a da taman nin. Ka amaika maitu na makadsisigalaw su sinemaud kaped’in su ’bpagagani.^k ³⁷Na amaika maya ba na benal su kadtalu nu bayuk a ‘Salakaw i pedsaud na salakaw menem i pedsabpet lun.’ ³⁸Ka saki na sinugu ku sekanu sa kanu kapagagani nu kanu dikena nu pinggalebekan. Na sekanu na pedsabpeten nu su unga nu galebekan nu ped a taw.”

³⁹Na madakel kanu manga taw sa Samaria kanu dalepa a Sikar i sinemalig kanu Isa al-Masih sabap kanu inipangimbenal’u babay

---

^k 4:36 makadsisigalaw su sinemaud kaped’in su ’bpagagani Na su kadtalu ba a nia nu Isa al-Masih na inukit bu sa bayuk a nia nin maena na su ’bpagaganin na su manga taw a sinaudan kanu kadtalu nu Kadenan enggu sinemalig kanu Isa al-Masih. Kagina su kalipuas’u Kadenan kanu manga taw na nakauma den a sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih.

a “Pidtalu nin sa laki su langun nu pinggula ku.”⁴⁰ Na guna den silan makauma kanu Isa al-Masih na pinamitialan nilan sekanin sa edtangen pan lu. Na midtangen mambu sekanin lu sa nakadua gay.⁴¹ Na madakel pan i sinemalig sabap kanu manga kadtalu nin⁴² taman sa nia nilan pidtalu kanu babay na “Pedsalig kami, dikena den sabap kanu pidtalu nengka ka sabap sa sekami demun mismu i nakakineg sa lekanin. Na natawan nami i saben-sabenal na sekanin su ’bpamelipuas kanu manusia.”

Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Wata nu Upisial’u Gubilnu

⁴³Na guna maipus su nakadua gay na ginemanat lu su Isa al-Masih ka tinemalus den sa Galili. ⁴⁴Ka sekanin demun mismu i nangimbenal sa su nabi na di pagadatan lu kanu dalepa nin demun.^l ⁴⁵Ugaid’a sabap sa nailay nu manga taw sa Galili su langun na pinggula nin lu sa Awrusalim lu kanu Kanduli nu Kalipuas na tinalima nilan sekanin kanu kinauma nin lu sa Galili. Kagina nakatalabuk bun silan kanu entu a kanduli.

⁴⁶Guna su maitu na linemu menem ’bpaluman su Isa al-Masih kanu dalepa a sakup’u Galili a bedtuan sa Kana, su dalepa a lu nin ba binaluy a alak su ig. Na aden isa a upisial’u gubilnu a pendalu i wata nin a mama lu sa dalepa a Kapurnaum. ⁴⁷Na guna nin makineg i mimbalingan den su Isa al-Masih lu sa Galili ebpun sa Yudia na pibpawangan nin ka pinamitialan nin sekanin sa lemu pan sa Kapurnaum ka enggu nin makapagkapia su wata nin a pebpaya den. ⁴⁸Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Sekanu na di kanu man malitiala nia tabia na makailay kanu pan sa kangagaipan a kabarakatan.” ⁴⁹Ugaid’a makin pidtalu nu upisial sa lekanin i “Mapulu, u mapakay bu na unut ka pan sa laki asal’a di matay su wata ku a pinadtaya.” ⁵⁰Nia lun pidtalu nu Isa al-Masih na “Uli ka den ka migkapia den su wata nengka.” Na pinalititalan nu mama su pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin taman sa minuli mambu sekanin.

⁵¹Na sia pan sa lalan su upisial na inalaw den sekanin nu manga panunugun nin ka pidtalu nilan lun i “Migkapia den su wata nengka.”⁵² Na inidsa nin kanilan u ngin i uras a kinagkapia nin. Na nia nilan

---

^l 4:44 su nabi na di pagadatan lu kanu dalepa nin demun Na su nia a kadtalu nu Isa al-Masih na nia nin bun pedtumbuken na su ginawa nin.

lun inisawal na “Kagay, sa uras a ikapitu sa magabi^m i kinagkapia nin.”
53 Na nagkalendem’u ama nu wata i entu bun ba su uras a kinadtalu nu
Isa al-Masih sa lekanin sa “Su wata nengka na migkapia den.” Na sabap
sa entu na sinemalig sekanin kanu Isa al-Masih taman den kanu langun
nu sakambinabatan nin. 54 Na nia den ba su ikadua a tanda a kagaipan
a pinggula nu Isa al-Masih sia sa Galili iganat kanu kinambalingan nin
ebpun sa Yudia.

**Su Kinapagkapia nu Isa al-Masih kanu Mama
sa kanu Gay nu Kabpangintelenen**

5 ¹ Kanu ulian nu entu na mimbalingan su Isa al-Masih lu sa Awrusalim
ka aden lu kanduli nu manga Yahudi. ² Na aden pebpaiguan lu a
masupeg kanu Bengawan nu manga Bili-bili.ⁿ Na bedtuan i entu sa
Bidsata sia kanu basa nu manga Yahudi. Sia kanu embala-bala a ligid’in
na inatepan.^o ³⁻⁴ Na lu ba namakaiga su madakel a ’bpamedsakit a mana
su di pamakailay, di pamakalakaw enggu su manga minatay i lawas’in.^p

⁵ Na aden lu sakataw a mama a nakatelupulu enggu walu lagun den
i kapendalu nin. ⁶ Na nailay sekanin nu Isa al-Masih a ’bpagiga enggu
natawan nin i nauget den i kapendalu nin. Na nia nin lun inidsa na
“Kalinian nengka i ’gkapia ka?” ⁷ Na nia inisawal’u mama a pendalu
na “Uway mambu datu, ugaid’a dala man pakatabang sa laki asal’a
makatibpu aku kanu pebpaiguan a nan amaika pembedugabulen su ig.
Na gagal nu kabpelulud ku lu na aden den ’gkauna sa laki pedtibpu.”^p

---

^m 4:52 **uras a ikapitu sa magabi** Nia nin maena sa basa a Grik na *uras a ikapitu*. Na sia kanu kasabut’u manga taw a Yahudi na *manga napulid i senang*. Na sia menem kanu kasabut’u manga taw sa Ruma na *uras a ikapitu sa magabi*. Ugaid’a nia kinapamily sa *ikapitu sa magabi* na kagina su kinasulat sa nia na lu basi natabu sa dalepa a sakup’a Ruma.

ⁿ 5:2 **Bengawan nu manga Bili-bili** Su bengawan a nalabit sia na isa kanu bengawan nu alad a nakabalibet kanu siudad a Awrusalim. Masiken i entu a bengawan kanu Suti a ’bpagagaman nu manga taw a Yahudi ka madakel su bili-bili a inigkurban nilan lu ba kanu Kadenan. Kanu timpu a entu na linibet’ilan su manga siudad sa alad a mana den kuta. Na sampay saguna na aden pamun alad lu sa Awrusalim sa kanu danden a siudad’in.

^o 5:2 **Sia kanu embala-bala a ligid’in na inatepan** Sa basa a Grik na nia nin maena na *aden lima timan a lama-lama nin a inatepan*. Nia nin maena na su pebpaiguan a entu na inumbalan sa pagelet’in sia sa luk. Na aden atep’in su embala-bala a ligid’in apeg’u nakapagelet lun.

^p 5:3-4, 7 Na sia kanu palitiala nu manga taw a Yahudi kanu entu a timpu na aden a entu na pembedugabulen kun na malaikat’u Kadenan su pebpaiguan a entu. Na endaw kun i kabugabul kanu ig na apia entain kun i aden dalu nin a makauna sa langun temibpu na ’gkapia kun. Mailay i nia sia sa ikapitu a ayat.

Yuhan 5

⁸Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Embangun ka! Kua ka i ikam’engka a nan ka lakaw ka den.” ⁹Na midsambuta demun i kinagkapia nu mama taman sa kinua nin su ikam’in ka linemakaw.

Saleta mambu na kanu entu ba a gay na Gay nu Kabpangintelenen.^q ¹⁰Tembu pidtalu nu ’gkangaunutan nu manga Yahudi kanu mama a pinagkapia i “Di ’gkawagib a pananggiten nengka i ikam’engka a nan ka Gay nu Kabpangintelenen saguna.” ¹¹Na nia inisawal’u mama kanilan na “Su napagkapia sa laki i midtalu sa ‘Kua ka i ikam’engka a nan ka lakaw ka den.’ ” ¹²Daka inidsa nilan lun i “Entain i mama a midtalu sa leka sa ‘Kua ka i ikam’engka enggu lakaw ka den?’ ” ¹³Ugaid’a su mama na da nin katawi u entain su napagkapia lun kagina su Isa al-Masih na minawa lu a da nin kasipati ka madakel a taw.

¹⁴Na ulian nu entu na nauman sekanin nu Isa al-Masih lu sa lama-lama nu Suti a ’Bpagagaman, na nia nin lun pidtalu na “Nah! Migkapia ka den. Da ka den penggula sa kabaladusan asal’a di ka den makatala sa labi lawan pan lu.” ¹⁵Daka linemu su mama kanu ’gkangaunutan nu manga Yahudi ka inipanudtul’in i su Isa al-Masih i napagkapia sa lekanin.

Su Sabapan a Kapedtalu nu Isa al-Masih sa Ama nin su Kadenan

¹⁶Na guna su maitu na sabap sa pinggalebek’u Isa al-Masih su manga galebekan nin kanu Gay nu Kabpangintelenen na linudsuan sekanin mamungkaid’u ’gkangaunutan nu manga Yahudi. ¹⁷Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Su Ama ku na lalayun sekanin kanu kapenggalebek’in, na maitu aku bun ba.”

¹⁸Na guna su maitu na makin inilutan nu ’gkangaunutan nu manga Yahudi su kabpaginagkay nilan sa kaimatay nilan kanu Isa al-Masih, dikena sabap bu kanu kinaawa nin sa kapantag kanu pangitaban pantag kanu Gay nu Kabpangintelenen ka inilepeng’in pan i ginawa nin kanu Kadenan kanu kinadtalu nin sa Ama nin demun su Kadenan.

---

^q **5:9 Gay nu Kabpangintelenen** Nia ba su Gay nu Kabpangintelenen nu manga taw a Yahudi a gay bun nu kapedsimba nilan kanu Kadenan. Di kapakayan a enggalebek silan kanu nia ba a gay. Na apia su kapananggit sa ikam atawa ka apia ngin a langun-taman apeg den nu kapagkapia kanu taw na di bun kapakayan ka sia kanu adat-betad’ilan na kapenggalebek bun i entu. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Gay nu Kabpangintelenen sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Yuhan 5

¹⁹Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i di magaga kanu *Tunggal i enggulan nin su apia ngin sa sekanin demun ka nia nin bu man penggulan na su ngin bu i 'gkailay nin a penggulan nu Ama nin. Ka u ngin i penggulan nu Ama nin na entu bun ba i penggulan nu Tunggal'in. ²⁰Na su Ama na ipegkalimu nin man su Tunggal'in, ipebpayag'in sa lekanin su langun nu penggulan nin. Na labi lawan pan sia ba i ipailay nin a kangagaipan a galebekan taman sa mangagaip kanu man. ²¹Na amaika su Ama ka papembibiag sa namamatay na maitu bun ba su Tunggal'in kanu entain i pegkiugan nin papembibiag. ²²Na su Ama na dikena sekanin 'bpangukum kanu apia entain ka inisalig'in kanu Tunggal'in su langun nu kapangukum ²³asal'a su Tunggal'in na kapagadatan nu langun nu taw a mana bun su kabpagadat'ilan kanu Ama nin. Na apia entain i di magadat kanu Tunggal na timbang a su Ama bun a sinemugu sa lekanin i di nilan 'bpagadatan.

²⁴“Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i su 'bpakikineg kanu kadtalu ku enggu 'bpaginugut kanu sinemugu sa laki na aden den sa lekanin su uyag-uyag a da taman nin. Na di den makatala sa kasiksan ka nia pan mula na nalepas den sekanin kanu kapatay enggu naaden pan sa lekanin su bagu a uyag-uyag. ²⁵Na sabensabenal a pedtalun ku bun sa lekanu i su kutika na nakatingguma den saguna a su namamatay na makineg'ilan den su suala nu Tunggal'u Kadenan. Na su makikineg lun na mauyag. ²⁶Na mana bun su Ama a 'gkabpunan nu uyag-uyag na maitu bun ba su Tunggal'in na 'gkabpunan bun nu uyag-uyag kagina su Ama i minenggay sa lekanin sa kawagib sa kanu entu. ²⁷Na inenggay nin bun sa lekanin su kawagib sa kapangukum kagina sekanin su *Kaka nu Manusia.

²⁸“Na da kanu 'gkangagaip kanu pidtalu ku a nia ka makatingguma den man su kutika a su langun nu namamatay na makineg'ilan su suala nu Tunggal'u Kadenan lu kanu manga kabul'ilan. ²⁹Na embuat silan, na su langun nu minggalebek sa mapia na makatalima sa uyag-uyag a da taman nin ugaid'a su langun nu minggalebek sa mawag na masiksa taman sa taman.

³⁰“Na di masulut a enggulan ku i apia ngin sa saki bu. Na nia ku man ipegkukum kanilan na u ngin bu i pedtalun nu Ama ku sa laki tembu wagib su kabpangukum ku kagina dikena su kahanda ku demun i 'bpagunutan ku ka su kahanda nu sinemugu sa laki.

Yuhan 5

³¹“Na amaika saki bu i ’bpangimbenal kanu ginawa ku na di gaid kapalitialan. ³²Ugaid’a aden paman salakaw a ’bpangimbenal makapantag sa laki a mana su Ama ku. Na katawan ku i benal su ibpangimbenal’in makapantag sa laki.

³³“Na sekanu demun mismu i napasugu lu kanu *Yahiya taman sa inipangimbenal’in sa lekanu u ngin i bantang makapantag sa laki.

³⁴Ugaid’a dikena ku man ’gkapaginagkay su kapangimbenal’u manusia. Ka nia ku bu kinalabit sa nia na basi maginugut kanu na malipuas kanu.

³⁵Na su Yahiya na mana bun su palitan a tinutudan na sangat a nagalawan nu sa nangagan bu su tayaw nin. ³⁶Ugaid’a aden pan labi kanu pangimbenal’u Yahiya makapantag sa laki. Su galebekan a inenggay nu Ama ku sa laki a dait a talutupen ku na pebpagamad den i entu makapantag sa laki sa saben-sabenal a su Ama i sinemugu sa laki. ³⁷Na su Ama a sinemugu sa laki na inipangimbenal aku nin. Na da nu a benal makineg su suala nin enggu da nu a benal mailay i palas’in. ³⁸Na su kadtalu nin na da makapamula kanu pamusungan nu kagina di nu ’bpaginugutan su sinugu nin. ³⁹Na pendalidipen nu den pedtandang ’bpangagi su kitab kagina nia nu lun kataw na lu nu ba makua su uyag-uyag a da taman nin inunta na su nia bun ba a kitab i ’bpangimbenal makapantag sa laki. ⁴⁰Na di kanu bun pedsupeg sa laki asal’a kaadenan kanu nu uyag-uyag a da taman nin.

⁴¹“Dikena ku ’gkapaginagkay su pugi nu manusia. ⁴²Ka katawan ku i sekanu na dala sa lekanu su limu kanu Kadenan. ⁴³Na saki na sinemia aku sia nakanggulalan kanu ingala nu Ama ku ugaid’a dala aku nu talima. Inunta na amaika aden semia a nia nin bu nadtatanggut na lekanin demun a bagel na entu ba i pedtaliman nu. ⁴⁴Na panun ba man i kapaginugut’u kanu kadtalu ku? Ka dikena nia nu ’bpaginapasen su pugi a ebpun kanu kaisa-isa nin a Kadenan ka nia balapantag sa lekanu na su pugi nu uman i isa sa lekanu.

⁴⁵“Di nu magitung i saki i semendit sa lekanu sia kanu kaadapan nu Ama ka su Musa mismu a ’gkainam’u a makapalipuas sa lekanu i semendit sa lekanu lu kanu kaadapan nu Ama. ⁴⁶Na amaika ’bpaginugutan nu su Musa na nia dait na paginugutan aku nu bun kagina su inisulat’in na makapantag man sa laki. ⁴⁷Ugaid’a amaika di nu ’bpaginugutan su inisulat’in na panun ba i kapaginugut’u kanu kadtalu ku?”

Yuhan 6

Su Kinapakan nu Isa al-Masih kanu Madakel a Taw

(Mataya 14:13-21; Markus 6:30-44; Luk 9:10-17)

6¹ Guna maipus su entu, na aden isa a gay a linemipag su Isa al-Masih lu kanu sebagean nu lanaw nu Galili a bedtuan bun sa lanaw nu Tiberias. ² Na madakel a benal a manga taw i midtatanggunut sa lekanin sabap kanu nangailay nilan a kangagaipan a tanda^r a pinggula nin kanu 'bpamedsakit. ³ Na tinemakedeg su Isa al-Masih lu kanu bakulud enggu minayan^s sekanin lu a kaped'u 'bpamangunut lun. ⁴ Saleta mambu na mangagan den 'gkauma su *Kanduli nu Kalipuas a kanduli nu manga Yahudi.

⁵ Na guna tengab su Isa al-Masih na nasandeng'in su madakel a taw a pakauma lu sa lekanin. Daka inidsa nin kani Pilipus i "Endaw tanu makapamasa sa makan a makapakan kanu manga taw a nia?" ⁶ Ugaid'a nia nin bu kinadtalu kani Pilipus sa entu na binatalu nin bu sekanin kagina 'gkatawan bun nu Isa al-Masih u ngin i enggulan nin. ⁷ Na nia inisumpat'i Pilipus na "Apia walu ulan pan a sukay na taw i alaga na ipamasa sa makan na di bun makadtun kanu langun nu manga taw a nia, nia taman na makasawit bu sa paidu su ped kanilan." ⁸ Na si Anduk a suled'i Simiun Pitru a isa bun kanu 'bpamangunut kanu Isa al-Masih na pidtalu nin kanu Isa al-Masih i ⁹ "Aden a nia wata a mama a aden lima timan a pan^t nin enggu dua timan a seda. Ugaid'a panun i kadtun nin i nia kanu madakel a nia a taw?"

¹⁰ Na nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Paayan nu i manga taw a nan." Na su entu a dalepa na damautan,^u na lu den ba silan namagagayan kanu damautan. Na nia kadakel'u manga mama bu na lima ngibu.^v ¹¹ Na

---

^r 6:2 **kangagaipan a tanda** Su maena nu nia ba a kadtalu a inusal'i Yuhan na *kabarakatan* atawa ka *kagaipan*. Su kagaipan a tanda sia a pinggula nu Isa al-Masih na pinagkapia nin su 'bpamedsakit.

^s 6:3 **minayan** Sia kanu adat-betad'u manga taw kanu entu a timpu na nia kadsalilidan a ukit'u manga gulu sa kabpamandu nilan na 'bpamagagayan silan. Nia nin maena na kanu nia a ayat na basi 'bpamandu su Isa al-Masih kanu 'bpamangunut lun taman den kanu madakel a taw.

^t 6:9 Su **pan** sia na inumbal ebpun sa *bantad a barli* a makalagid sa bantad a mana bun palay i kapembubul lun. Nia su katatapan a pegken nu manga miskin a taw lu sa Israil kanu entu a timpu.

^u 6:10 Su **damautan** a nia na mapia a 'bpagagayanan ka dikena mangalambeg a utan.

^v 6:10 Na **nia kadakel'u manga mama bu na lima ngibu** Na sia kanu adat-betad'ilan kanu entu a timpu na di ibpagamung pembilang su manga babay atawa ka su manga wata.

Yuhan 6

kinua nu Isa al-Masih su pan ka midsukul-sukul kanu Kadenan entu pan ka inipatalagad'in lu kanu manga taw a namagagayan, na maitu bun ba i pinggula nin kanu seda. Na kineman den silan sa endaw i taman a kiug'ilan. ¹²Na guna su nangaugug den silan na pidtalu nu Isa al-Masih kanu 'bpamangunut lun i "Limud'u su nangasama ka enggu di kandalatan." ¹³Guna su maitu na linimud'ilan den mambu su entu. Na nia nalimudan nu nangasama nu taw keman ebpun kanu lima timan bu a pan na sapulu enggu dua kabukag.

¹⁴Na su manga taw a namakailay kanu tanda a pinggula nu Isa al-Masih na nia nilan 'gkangadtalu na "Natalatantu i nia den ba su Nabi^w a makatingguma sia sa dunia." ¹⁵Na 'gkatawan nu Isa al-Masih i 'bpawangan sekanin nu manga taw a entu ka kuan nilan sekanin sa tegel ka pandatun nilan. Daka guna su maitu na minundul menem sekanin temakedeg lu kanu bakulud sa sekanin bu.

Su Kinalakaw nu Isa al-Masih kanu Liwawaw nu Lanaw

(Mataya 14:22-33; Markus 6:45-52)

¹⁶Na guna su pedsukilep den na mimbaba su 'bpamangunut kanu Isa al-Masih lu kanu ligid'u lanaw. ¹⁷Na malibuteng den na dala pamun makauma su Isa al-Masih. Guna su maitu na nageda sa awang su 'bpamangunut lun ka linemipag silan kanu lanaw 'bpawang sa dalepa a Kapurnaum. ¹⁸Na da matana-tana na sinemanggiup kanu lanaw su mabandes a sambel taman sa mimbagel sa masela su lanaw. ¹⁹Na guna su manga nem kakilumitru den i kinatangka nu 'bpamangunut lun na nailay nilan a 'bpelakaw su Isa al-Masih kanu liwawaw nu lanaw a pedsupeg lu kanu awang'ilan. Na sangat a nagilekan silan. ²⁰Ugaid'a nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Da kanu 'gkagilek ka saki man i nia." ²¹Guna su maitu na napia i ginawa nilan mapapageda kanu Isa al-Masih lu kanu awang. Na endaw i kinapageda nu Isa al-Masih na nakatekaw demun nakadunggu su 'bpagedan nilan a awang lu kanu pendungguan nilan.

---

^w **6:14 su Nabi** Na su Nabi ba a nia a nalabit sia a pakatingguma sia sa dunia na sekanin su Isa al-Masih. Nalabit bun i nia kanu nia bun ba a kitab 1 ayat 21. Su Nabi Musa i sinemulat makapantag kanu nia ba a Nabi sa makalagid sa lekanin su entu. Na napagitung'u manga taw i makalagid kanu Nabi Musa su Isa al-Masih sabap kanu kinapakan nin kanilan, ka mana maitu ba i pinggula nu Kadenan sia nakanggulalan kanu Nabi Musa lu kanu tawan-tawan a dalepa.

Su Makan a Makaenggay sa Uyag-uyag a Da Taman nin

²²Na kanu temundug a gay na lu pamun kanu lipag'u lanaw su madakel a taw a pinakan nu Isa al-Masih. Katawan nilan i dala unut gemanat su Isa al-Masih kanu 'bpamangunut lun. Katawan nilan bun i dala den ped a awang lu ka entu bu ba a pinagedan nu 'bpamangunut lun a entu. ²³Na da matana-tana na aden manga awang a nakadunggu a ebpun sa Tibirias a lu dinemunggu kanu dalepa a masupeg kanu kinanan nu madakel a taw sa pan ulian nu kinadsukul-sukul lun nu Mapulu a su Isa al-Masih. ²⁴Na guna kaimamani nu madakel a taw i dala den lu su Isa al-Masih enggu apia su 'bpamangunut lun na dala den lu na nageda silan kanu manga awang a entu 'bpawang sa Kapurnaum ka pangilayn nilan lu su Isa al-Masih. ²⁵Na guna nilan mailay sekanin lu kanu lipag'u lanaw na nia nilan lun nakaidsa na "Gulu, kanu i kinasia nengka?" ²⁶Na nia inisawal'u Isa al-Masih kanilan na "Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i dikena nia nu kabpangilay sa laki i sabap sa nakailay kanu sa manga tanda a kagaipan ka sabap sa nakakan kanu kanu pan taman sa nangaug kanu. ²⁷Da kanu penggalebek asal'a makakua kanu bu kanu makan a pegkalat ka nia nu paginapas enggalebek na kakua nu kanu makan a di 'gkalat a makaenggay sa uyag-uyag a da taman nin. Na su Kaka nu Manusia i makaenggay kanu namba a makan ka su Ama a su Kadenan mismu i napaamad sa sekanin su pinamili nin."

²⁸Guna su maitu na nia nilan pidtalun sa lekanin na "Ngin i enggulan nami a makanggulalan nami su manga inibpaliugat'u Kadenan?" ²⁹Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Nia inibpaliugat'u Kadenan na saligi nu su sekanin a entu a sinugu nu Kadenan."

³⁰⁻³¹Daka nia nilan pidtalun sa lekanin na "Amaika maitu na ngin i tanda a makapailay nengka sa lekami asal'a makapalitala kami sa leka? Su manga kalukesan tanu na kinan nilan su pan^x lu kanu

---

^x **6:30-31, 49 pan** Sia sa basa a Hibru na *manna* a nia nin maena na *Ngin i nan?* Mamis kun enggu nia nin palas na mana manaut a lagas. Lu i entu nakabpun sa kawang-kawangan. Uman magabi kanu dalem'u patpulu lagun na 'gkangaulug su entu a makan lu kanu manga taw sa Israil a kaped'u Nabi Musa lu kanu tawan-tawan a dalepa kanu entu a timpu. Mabatia i nia sia kanu Kinaliu 16 ayat 4 taman sa 5 sia kanu Kitab Taurat. Mabatia bun i nia kanu Manga Sengal 78 ayat 24 sia kanu Kitab Zabur.

Yuhan 6

tawan-tawan a dalepa a mana bun su nakadalem kanu kitab a 'Nia nin inenggay kanilan na su pan a ebpun sa sulega.' Na seka mambu, ngin i manggalebek'engka?" ³²Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i dikena su Nabi Musa i minenggay sa lekanu sa makan a ebpun sa sulega ka su Ama ku. Sekanin bun i 'bpagenggay sa lekanu sa tidtu a makan ebpun sa sulega. ³³Na su makan ba a nia a ibpagenggay nu Kadenan na su 'bpangalimbaba ebpun sa sulega a pakaenggay sa bagu a uyag-uyag^y kanu manusia." ³⁴Na nia nilan pidtalu kanu Isa al-Masih na "Gulu, iganat saguna na pangenggi kami pan kanu namba a makan." ³⁵Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Saki man su entu a makan a 'bpagenggay sa bagu a uyag-uyag. Na apia entain i semia sa laki taman sa semalig sa laki na di den magutem enggu di den kamalan taman sa taman. ³⁶Ugaid'a mana bun su nadtalu ku sa lekanu a apia nangailay nu bun su kabarakatan a pinggalebek ku na di kanu bun pedsalig. ³⁷Na su langun nu ipedsalig'u Ama sa laki na semia silan sa laki, na su pedsia a entu sa laki na di ku a benal bugawn. ³⁸Kagina dikena nia sabap a kinambaba ku sia ebpun sa sulega i nia ku paginugutan na su kahanda nu ginawa ku demun ka su kahanda nu sinemugu sa laki.

³⁹"Na nia ba i kahanda nu sinemugu sa laki, su langun nu inisalig'in sa laki na dala madala lun ka nia pan mula na pambibiagen ku silan kanu Gay a Mauli. ⁴⁰Ka nia ba man i pigkahanda nu Ama ku na su langun nu pakailay kanu Tunggal'in taman sa pedsalig sa lekanin na maaden kanilan su uyag-uyag a da taman nin enggu pambibiagen ku silan sia kanu Gay a Mauli."

⁴¹Guna su maitu na 'bpamagedunga su manga taw pantag sa lekanin sabap kanu kinadtalu nin sa "Saki su makan a mimbaba ebpun sa sulega." ⁴²Na nia nilan 'gkangadtalu na "Dikena ba sekanin si Isa a wata ni Yusup? Na panun a entu i kapedtalu nin sa mimbaba sekanin ebpun sa sulega? Inunta na katawan tanu a benal u entain su ama nin enggu ina nin." ⁴³Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Telen kanu san 'bpamagedunga. ⁴⁴Ka da man isa a makagaga semia sa laki nia tabia na

---

^y 6:33 bagu a uyag-uyag Su nia na dikena kakawasan sa dunia. Ka su uyag-uyag a nia na su uyag-uyag a da taman nin a matalima nu taw amaika semalig silan kanu Isa al-Masih. Na apia entain i makatalima kanu nia ba na di den temala sa kasiksan lu sa Mauli a Gay.

Yuhan 6

pasianen pan nu Ama ku a sinemugu sa laki. Na su semia sa laki na pambibiagen ku kanu Gay a Mauli. ⁴⁵Ka nia man nakadalem kanu inisulat'u manga nabi sia kanu kitab na 'Pamandun silan langun nu Kadenan.'^z Na apia entain i nakakineg kanu Ama taman sa nakatuntay lun na sekanin su pedsia sa laki. ⁴⁶Na dikena nia nin maena i nailay nu apia entain su Ama a su Kadenan ka nia bu nakailay lun na su sekanin demun a entu a ebpun kanu Kadenan.

⁴⁷"Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i su pedsalig na aden sa lekanin su uyag-uyag a da taman nin. ⁴⁸Na saki man su entu a makan a 'bpangenggay sa uyag-uyag. ⁴⁹Na su manga kalukesan nu a kineman sa pan^x lu kanu tawan-tawan a dalepa na namamatay bun silan langun. ⁵⁰Ugaid'a su makan a nia a pembaba ebpun sa sulega na apia entain i makakan lun na di den makatala sa kapatay.^a ⁵¹Na saki man su entu a makan a mimbaba ebpun sa sulega a pakaenggay sa bagu a uyag-uyag. Na u entain i makakan kanu nia a pegken na di den temala sa kapatay. Na su nia ba a makan a ibpangenggay ku a pakaenggay sa uyag-uyag kanu manusia na su badan ku."^b

⁵²Na guna su maitu na mibpapalawa su manga Yahudi sa nia nilan 'bpamedtalun na "Panun i kaenggay nu nia a mama kanu badan nin sa lekitanu asal'a makan tanu?" ⁵³Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i di kanu kaadenan na bagu a uyag-uyag nia tabia na makan nu pan su badan nu Kaka nu Manusia enggu mainem'u su lugu nin. ⁵⁴Na su pegkan kanu badan ku enggu 'bpaginem kanu lugu ku na naaden den sa lekanin su uyag-uyag a da taman nin enggu pambibiagen ku kanu Gay a Mauli. ⁵⁵Ka su badan ku man i tidu-tidu a makan enggu su lugu ku i tidu-tidu a 'bpaginemen. ⁵⁶Na su pegkan kanu badan ku enggu 'bpaginem kanu lugu ku na mapalalayun sekanin sia sa laki enggu mapalalayun aku

^z 6:45 'Pamandun silan langun nu Kadenan.' Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 54 ayat 13.

^a 6:50 di den makatala sa kapatay Dikena nia nin maena i di den matay su taw ugaid'a nia maena nu nia na di den makatala sa kasiksan ka lu den makabpawang sa sulega.

^b 6:51 su badan ku Su nia a kadtalu nu Isa al-Masih sia sa ayat a nia taman kanu temundug a manga ayat na inukit bu sa bayuk. Nia nin maena na ininggihad'u Isa al-Masih su umul'in asal'a matalima nu apia entain su uyag-uyag a da taman nin amaika semalig silan kanu Isa al-Masih. Ka su kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in sabap sa lekitanu na mana kurban kanu Kadenan ka enggu maampun nu Kadenan su langun nu dusa tanu sia makanggulalan kanu Isa al-Masih amaika edtaubat tanu.

Yuhan 6

bun sa lekanin. ⁵⁷Na su Ama a 'gkabpunan na uyag-uyag i sinemugu sa laki. Na 'bpaguyag-uyag aku sabap sa lekanin.^c Na maitu bun ba menem su pegkan kanu badan ku, sabap sa laki^c na maaden kanilan su bagu a uyag-uyag. ⁵⁸Na su makan ba a nia na su mimbaba ebpun sa sulega, dikena pagidsan kanu kinan nu manga kalukesan nu a namamatay bun silan. Su pegkan kanu nia a makan na di den temala sa kapatay taman sa taman.” ⁵⁹Na su langun nu entu ba na lu pidtalu nu Isa al-Masih kanu kabpamandu nin lu kanu walay a *pedsambayanan nu manga Yahudi sa Kapurnaum.

⁶⁰Na guna makineg'u 'bpamangunut kanu Isa al-Masih su panduan nin a entu na madakel kanilan i midtalu sa “Mapasang i nia a panduan, entain i makatika lun i nia temalima?” ⁶¹Na 'gkatawan bun nu Isa al-Masih i 'bpamagedunga su 'bpamangunut lun pantag kanu entu a panduan nin, daka nia nin pidtalu kanilan na “Ngintu, 'gkasik i atay nu pantag sa nia? ⁶²Na amaika maitu na ngin basi i mapagitung'u amaika nia nu den mailay su kabpapulu nu Kaka nu Manusia lu kanu nabpunan nin? ⁶³Dikena man nia nin maena i su badan i 'bpagenggay sa bagu a uyag-uyag ka su *Ruh, ka su badan na dala man magaga nin kanu entu. Na su nia ba a manga panduan a pidtalu ku sa lekanu na ebpun kanu Ruh enggu 'bpagenggay sa bagu a uyag-uyag. ⁶⁴Ugaid'a aden bun sa lekanu i di 'bpalitiala.” Na pidtalu i entu nu Isa al-Masih kagina iganat pan sa ganatan na 'gkatawan nin bun u entain i di 'bpamaginugut sa lekanin enggu entain i tempu sa lekanin. ⁶⁵Na pidtalu pamun nu Isa al-Masih kanilan i “Namba i sabap'in i kinadtalu ku sa lekanu sa da man isa a makagaga semia sa laki nia tabia na 'gkahandan pan nu Ama.”

⁶⁶Na iganat kanu entu a kutika na madakel kanu 'bpamangunut lun i minitas sa lekanin enggu da den silan edtatanggunut sa lekanin. ⁶⁷Daka inidsan nu Isa al-Masih su sapulu enggu dua a pinamili nin^d sa “Ngintu, apia sekanu na pegkiugan aku nu bun pebpitas?” ⁶⁸Na nia inisawal'i Simiun Pitru na “Mapulu, entain pan besen i 'bpawangan nami? San bu

^c 6:57 **sabap sa lekanin** enggu **sabap sa laki** Ped a maena nin na *sia makanggulalan sa lekanin* enggu *sia makanggulalan sa laki*.

^d 6:67 **sapulu enggu dua a pinamili nin** Nia ba su sapulu enggu dua a 'bpamangunut kanu Isa al-Masih a pinamili nin a binedtuan nin bun sa sinugu nin. Mailay i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 10 ayat 2 taman sa 4 enggu Su Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 3 ayat 16 taman sa 19 enggu Su Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 6 ayat 13 taman sa 16 sia kanu Kitab Injil.

sa leka su manga kadtalu a pakaenggay sa uyag-uyag a da taman nin. ⁶⁹Na 'bpaginugut kami enggu katawan nami i saben-sabenal a seka su Suti a ebpun kanu Kadenan." ⁷⁰Na nia mambu inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Dikena ba man saki i namili sa lekanu a sapulu enggu dua? Ugaid'a apia ka maitu na isa sa lekanu i luyud kanu saitan." ⁷¹Na nia nin ba a entu pedtumbuken na si Yahuda a wata ni Simiun Iskalia. Kagina sekanin ba a nia a isa bun kanu sapulu enggu dua i tempu kanu Isa al-Masih.

Su Kinambad-bad'u manga Taw pantag kanu Isa al-Masih

7 ¹Kanu ulian nu entu na lu mibpawang su Isa al-Masih kanu manga dalepa a lu bun kanu prubinsia a Galili ka pigkahanda nin i di pan lemu sa prubinsia a Yudia kagina pebpapangilayn bun nu 'gkangaunutan nu manga Yahudi i kaimatay nilan sa lekanin. ²Saleta mambu na guna su mangagan den 'gkauma su kanduli nu manga Yahudi a bedtuan sa Kanduli na Balal^e ³na nia pidtalu nu manga tebped'in sa pused na "Ganati ka i dalepa a nia ka lu ka sa Yudia ka enggu 'gkailay bun nu 'bpamangunut sa leka su manga penggalebeken nengka a nan a kangagaipan. ⁴Ka su taw a nia nin kalinian na mabadtug sekanin na di nin ipamagena su galebekan nin. Na amaika nia den ba i penggalebeken nengka na ipailay nengka kanu langun nu taw!" ⁵Na pidtalu nilan i entu ka apia silan a tebped demun sa pused'u Isa al-Masih na di silan 'bpamaginugut.

⁶Daka nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Su kutika ku na da pan mauma ugaid'a sekanu na apia ngin a kutika na mapakay sa lekanu. ⁷Ka di kanu man kabensian nu sakadunia ugaid'a saki na 'gkabensian aku nilan kagina ipedsaksi ku i su manga galebekan nilan na luyud kanu saitan. ⁸Na sekanu na lu kanu den kanu kanduli a entu ka saki na di aku 'bpelu kagina da pan mauma su kutika ku." ⁹Na kanu kinadtalu nu Isa al-Masih sa nia na migkalidtabun demun pan sekanin lu sa Galili.

¹⁰Na guna su linemu den su manga tebped'in sa pused kanu kanduli a entu na linemu bun sekanin ugaid'a da sekanin pasipat. ¹¹Na saleta mambu na su 'gkangaunutan nu manga Yahudi na 'bpangilayn nilan

---

^e 7:2 **Kanduli na Balal** Su nia na isa kanu manga pegkandulian atawa ka ipedsela-sela nu manga taw a Yahudi a manga gay lu sa Awrusalim. Na inibpaliugat kanu langun nu manga mama a Yahudi i temalabuk kanu nia a kanduli. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Kanduli na Balal sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

sekanin lu kanu entu a kanduli sa nia nilan ibpangingidsa na “Endaw su mama a entu?” ¹²Na madakel kanu manga taw lu i ’bpamagedunga pantag kanu Isa al-Masih. Su ped na nia nilan pedtalun na “Mapia sekanin a taw.” Su ped menem na nia nilan pedtalun na “Dikena, ka papedsibayn nin bu su madakel a taw.” ¹³Na apia ka maitu na dala pakambibitiala pantag sa lekanin sa mapayag kagina ’gkangagilekan silan kanu ’gkangaunutan nu manga Yahudi.

Su Kapendalawana makapantag sa u Entain su Isa al-Masih

¹⁴Na guna su nakaluk den su kanduli, na linemu su Isa al-Masih kanu lama-lama nu Suti a ’Bpagagaman ka namandu sekanin lu. ¹⁵Na nangagaip su manga Yahudi taman sa nia nilan ’gkangadtalu na “Panun i kinatuntay nu mama a nia kanu langun nu nia? Inunta na dikena mapulu i napangagian nin.” ¹⁶Daka nia inisumpat’u Isa al-Masih kanilan na “Su ibpamandu ku na dikena ebpun sa laki ka ebpun kanu sinemugu sa laki. ¹⁷Na apia entain a taw i pegkiug penggalebek kanu kahanda nu Kadenan na katawan nin mapadsenggaya u ebpun kanu Kadenan su ibpamandu ku atawa ka ebpun bu sa laki. ¹⁸Na su taw a nia nin ibpamandu na su ebpun demun kanu ginawa nin na su namba a taw na nia nin ’gkalilinian na mapugi sekanin. Ugaid’a su taw menem a nia nin kalinian na mapugi nin su sinemugu lun na su namba a taw na matidtu enggu dala sa lekanin su kabudtud. ¹⁹Na dikena ba su Nabi Musa i minenggay sa lekanu kanu kasuguan nu Kadenan ugaid’a apia sakataw sa lekanu na dala penggulalan lun? Kagina ngintu ka pegkiugan aku nu ’bpagimatay?”

²⁰Nia inisumpat’u madakel a taw na “Pedsaitanan ka! Entain i pegkahanda sa leka ’bpagimatay?” ²¹Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Langun nu na natekawan den a benal i ginawa nin sabap kanu satiman bu a nia a pinggula ku kanu Gay nu Kabpangintelenen. ²²Na nia ba i sabapan na kinaenggay nu Musa sa lekanu sa kasuguan sa kapaletak^f sa apia nia nin kaaden i dikena ebpun kanu Musa ka

---

^f7:22 **kapaletak** Na nia adat-betad’u manga taw a Yahudi na pebpaletaken nilan su wata a mama kanu ikawalu gay ulian nu kinagemaw nin apia nia nin ’gkatabuan na Gay nu Kabpangintelenen. Nia ukit a kapebpaletak na mana pedtulun kanu saguna a nia a timpu. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu kadtalu a nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab a mailay* kanu kapupusan nu nia a kitab.

ebpun pan i entu kanu nangauna a kalukesan.⁸ Na iniupaman nin i entu sa lekanu sa apia kanu Gay nu Kabpangintelenen na paletaken nu su manga wata nu a mama, u entu ba i 'gkatabuan nin. ²³Na u pebpaletaken nu su manga wata a mama nu sa kanu Gay nu Kabpangintelenen asal'a di masungkang su inisugu nu Musa na ngintu ka 'gkaliangetan aku nu kanu talutup a kinapagkapia ku kanu mama sa kanu Gay nu Kabpangintelenen? ²⁴Da kanu 'bpanendit sia kanu matakapala a 'gkailay nu ka nia nu kapangukum na endaw i bantang."

²⁵Guna su maitu na nia 'gkangadtalu nu ped kanu manga taw sa Awrusalim na "Dikena nia ba su mama a pegkiugan nu 'gkangaunutan 'bpagimatay? ²⁶Ilay nu! Pedtalu-talu bun sekanin sia kanu adapan nu madakel a taw enggu da bun pedtalun nu 'gkangaunutan sa lekanin! Ngintu basi, natalanged'ilan i sekanin mismu su Masih? ²⁷Ugaid'a panun basi i entu? Ka su Masih na apia sakataw na dala mataw lun u endaw makabpun kanu kauma nin ugaid'a su nia a mama na katawan tanu u endaw sekanin nakabpun."

²⁸Saleta mambu na gagalu nu kabpamandu nu Isa al-Masih lu kanu Suti a 'Bpagagaman na nia nin pidtalu sa matanug na "Benal a katawan aku nu enggu katawan nu u endaw aku nakabpun. Na apia ka maitu na dikena ku kiug i kinasia ku ka su sinemugu sa laki. Na sekanin na bantang ugaid'a di nu sekanin katawan. ²⁹Ugaid'a saki na katawan ku sekanin kagina lu aku ba ebpun sa lekanin enggu sekanin man i sinemugu sa laki."

³⁰Daka guna su maitu na kiugan nilan sekanin semigkem ugaid'a apia sakataw kanilan na dala demun nakaami lun kagina da pan mauma su kutika nin. ³¹Na saleta mambu na madakel kanu taw lu i sinemalig sa lekanin sa nia nilan pedtalun na "Ngintu, amaika makauma su Masih na makanggalebek sekanin sa lawan pan sia ba kanu pinggalebek'u mama a nia a manga kagaipan a tanda?"

Su Kapegkahanda sa Kapedsigkem kanu Isa al-Masih

³²Na guna makineg'u manga taw a lusud kanu *lumpukan a Parisiyu su 'bpamagedungan nu manga taw pantag kanu Isa al-Masih na

---

⁸ 7:22 **nangauna a kalukesan** Na nia nalabit sia a manga kalukesan na su Nabi Ibrahim, su Nabi Iskak enggu su Nabi Yakub a kalukesan nu bangsa a Israil. Mailay su nia sia kanu Manga Awal 17 ayat 10 taman sa 14; 21 ayat 4 sia kanu Kitab Taurat.

Yuhan 7

sinemugu silan apeg'u manga mapulu nu 'bpamangurban sa manga tameng'u Suti a 'Bpagagaman ka enggu nilan masigkem su Isa al-Masih.

³³Na guna su maitu na nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Mangagan bu i kutika ku sia sa lekanu^h ka embalingan aku kanu sinemugu sa laki.

³⁴Na pangilayn aku nu ugaid'a di aku nu matun kagina di kanu makalu kanu entu a pebpawangan ku."

³⁵Daka mimbibitialai su 'gkangaunutan nu manga Yahudi sa "Endaw basi pebpawang i mama a nia a di tanu kun sekanin matun? Enduken, pendadalaug basi sekanin lu kanu manga Yahudi a nakapayapat kanu dalepa nu manga dikena-Yahudi ka asal'a mapamandu nin lu su manga dikena-Yahudi? ³⁶Ngin basi i maena na pedtalun nin a nia a 'Pangilayn aku nu ugaid'a di aku nu matun. Di kanu makalu kanu pebpawangan ku'?"

³⁷Na kanu mauli den a gay nu kanduli a su balapantag sa langun a gay nu kanduli na midtindog su Isa al-Masih ka pidtalu nin sa matanug i "Apia entain i 'gkamalan na semia sa laki ka minem. ³⁸Ka nia man nakadalem kanu kitab na su pedsalig sa laki na temuga ebpun kanu pamusungan nin su bualan na ig a pakaenggay sa uyag-uyag." ³⁹Na nia ba a entu pedtalun nu Isa al-Masih a bualan na ig na su *Ruh a matalima nu taw a pedsalig sa lekanin. Ugaid'a kanu nia a kutika na da pan makaenggay su Ruh kagina da pan makapabpapulu su Isa al-Masih.ⁱ

⁴⁰Na ped kanu madakel a taw a nakakineg kanu manga kadtalu a entu nu Isa al-Masih, na nia nilan pedtalun na "Natalatantu i nia den ba su Nabi."^j ⁴¹Su ped menem na nia nilan pedtalun na "Su nia a mama na sekanin su Masih." Ugaid'a su ped na nia nilan pedtalun na "Ngintu, sa Galili besen makabpun su Masih? ⁴²Dikena ba nia nakadalem kanu kitab na su Masih na tupu nu Daud enggu makabpun sa Bitlihim a dalepa nu Daud?" ⁴³Guna su maitu na nabad su madakel a taw sabap

---

^h 7:33 **Mangagan bu i kutika ku sia sa lekanu** Nia nin maena na katawan nu Isa al-Masih i mangagan den sekanin itutuk lu kanu kayu a pinambalawaga udi na mangagan den sekanin imatayan. Iganat kanu kinadtalu nu Isa al-Masih kanu nia ba na nem ulan bu na itutuk den sekanin udi na embalingan den sekanin lu kanu sinemugu lun a su Kadenan.

ⁱ 7:39 **da pan makapabpapulu su Isa al-Masih** Nia nin maena na su Isa al-Masih na da pan makatutuk lu kanu kayu a pinambalawaga enggu da pan sekanin makabpapulu lu sa sulega asal'a makaayan sekanin lu kanu kawatan nu Kadenan. Ka amaika makabpapulu den sekanin lu na entu pan ka matalima nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih su Suti a Ruh.

^j 7:40 **su Nabi** Nia ba su nabi a pagidsan nu Nabi Musa a nalabit sia kanu Diutirunumi 18 ayat 15 kanu Kitab Taurat enggu nalabit bun sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 3 ayat 22. Na su Nabi ba a entu na su Isa al-Masih.

kanu Isa al-Masih.^k 44 Na su ped na kiugan nilan sekanin semigkem ugaid'a apia sakataw na dala nakaami lun.

45 Na guna su mimbalingan su manga tameng'u Suti a 'Bpagagaman lu kanu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu lu kanu lumpukan a Parisiyu na nia nilan inidsa kanu manga tameng a entu a mimbalingan na "Ngintu ka da nu sekanin mapananggit sia?" 46 Na nia inisawal'u manga tameng na "Da pamun taw a maitu i kadtalu nin kanu mama a entu!" 47 Daka nia nakasumpat'u manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na "Ngintu, apia sekanu na nakapasibay kanu nin den? 48 Ngintu, aden ba nailay nu a apia sakataw bu kanu 'gkangaunutan atawa ka manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu i pedsalig sa lekanin? 49 Ugaid'a su madakel a nia a taw a 'bpaginugut lun na dala sabut'ilan kanu kasuguan. Na inidsinta man silan nu Kadenan."

50 Na kanu entu a kutika na lu bun si Nikudimu a isa bun kanilan a 'gkaunutan. Sekanin su linemu kanu Isa al-Masih kanu nangaipus a manga gay.^l Na nia nin pidtalu na 51 "Dikena ba nakadalem kanu kasuguan tanu i di sugaten sa kawagib su taw nia tabia na makineg pan muna sekanin asal'a katawan u ngin i pinggula nin?" 52 Na nia nilan inisumpat kani Nikudimu na "Ngintu, ebpun ka bun sa Galili? Dalidip ka su kitab ka mailay nengka i da nabi a makabpun sa Galili."

53 Daka guna su maitu na namanguli su uman i isa kanu walay nilan.

Su Babay a Nauman sa Kinagkiuga nin

8 1 Ugaid'a su Isa al-Masih na linemu kanu Palaw nu Ulibus. 2 Na kanu kasisi na mapita na mimbalingan sekanin lu kanu lama-lama nu Suti a 'Bpagagaman. Na langun na taw lu na pedsupeg den sa lekanin. Na nagagayan sekanin ka pinamamandu nin silan.

3 Daka pinananggit lu nu manga gulu nu pangitaban enggu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu i babay a nauman sa kapegkiuga nin ka pinadtindeg'ilan lu kanu kasangulan nu manga taw 4 ka pidtalu nilan kanu Isa al-Masih i "Gulu, su babay a nia na nauman sa kapegkiuga nin. 5 Na sia kanu kasuguan nu Musa na inisugu nin sa lekitanu i pamalantayn sa watu su maya ba a babay taman sa matay. Na seka,

^k 7:43 Su Isa al-Masih na nia nin kabantang na lu sekanin pimbata sa dalepa a Bitlihim a sakup'u prubinsia a Yudia, tupu sekanin nu Nabi Daud ugaid'a lu bu sekanin migkasela sa dalepa a Nasarit.

^l 7:50 Mabatia tanu su kinalu ni Nikudimu kanu Isa al-Masih sa kanu nia bun ba a kitab 3 ayat 2.

Yuhan 8

ngin i madtalu nengka makapantag kanu nia?”⁶ Na inidsa nilan bu i nia asal'a 'gkadulatan nilan su Isa al-Masih ka enggu aden makasendit'ilan lun. Ugaid'a dinemukum su Isa al-Masih ka sinemulat kanu lupa a nia nin inusal na tindulu nin.⁷ Ugaid'a 'bpangingidsan nilan bun sekanin. Daka midtindeg su Isa al-Masih ka nia nin pidtalu kanilan na “U entain sa lekanu i dala kadusan nin na entu ba i muna lun mengel sa watu.”⁸ Na dinemukum menem sekanin ka sinemulat menem kanu lupa.

⁹ Na guna nilan makineg su entu na uman i isa na minawa, nia minuna na su mangatua taman sa nia bu nasama na su Isa al-Masih enggu su babay. ¹⁰ Daka midtindeg su Isa al-Masih ka nia nin pidtalu kanu babay na “Bai, endaw den silan? Ngintu, apia sakataw na dala demun sinemendit sa leka?” ¹¹ Na nia inisawal'u babay na “Dala, Mapulu.” Na nia menem pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Apia saki na di ku bun seka senditan. Ganat ka den ugaid'a iganat saguna na da ka den endusa 'bpaluman.”

Su Isa al-Masih su Palitan nu Manusia

¹² Na nia menem pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Saki su palitan nu sakadunia. Na u entain i munut sa laki na di den maguyag-uyag sia kanu kalibutengan ka nia pan mula na maaden kanilan su palitan a 'bpagenggay sa uyag-uyag a da taman nin.”^m ¹³ Daka nia pidtalu sa lekanin nu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na “Seka bu i pakadtalu sa nan sa ginawa nengka, dili a benal i nan kapalitalan.” ¹⁴ Na nia inisawal'u Isa al-Masih na “Apia saki bu i pedtalu sa nia pantag kanu ginawa ku na bantang su ibpangimbenal ku kagina katawan ku u endaw aku nakabpun enggu endaw aku pebpawang. Ugaid'a sekanu na di nu katawan u endaw aku nakabpun enggu endaw aku pebpawang. ¹⁵ Na sekanu na nia ukit a kabpangukum'u na ukit a kamamanusiay bu ugaid'a saki na apia sakataw na dala pegkukumen ku. ¹⁶ Ugaid'a apia man mangukum aku na bantang su kukuman ku kagina dikena saki bu i 'bpangukum ka kaped ku su Ama a sinemugu sa laki. ¹⁷ Na nakadalem kanu kasuguan nu sia kanu kitab i amaika su dua kataw a

---

^m 8:12 palitan a 'bpagenggay sa uyag-uyag a da taman nin Bayuk su nia a nia nin maena na su Isa al-Masih su palitan a 'bpagenggay sa uyag-uyag a da taman nin kanu apia entain a semalig sa lekanin.

'bpangimbenal ka nagayun su pedtalun nilan na benal su entu. ¹⁸Na saki na ibpangimbenal ku su ginawa ku enggu ibpapangimbenal aku nu Ama a sinemugu sa laki."

¹⁹Guna su maitu na nia nilan inidsa sa lekanin na "Endaw besen i Ama nengka?" Na nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Di aku nu man katawan enggu di nu bun katawan su Ama ku. Ka u katawan aku nu bu man na katawan nu bun su Ama ku." ²⁰Na kanu kinadtalu nu Isa al-Masih kanu langun nu entu na lu natabu kanu kabpamandu nin lu kanu ubay nu 'bpangulugan sa kuleta kanu Suti a 'Bpagagaman. Ugaid'a da nakasigkem lun kagina da pan mauma su kutika nin.

Su Nabpunan nu Kawagib'u Isa al-Masih

²¹Na pidtalun menem'u Isa al-Masih kanilan i "Saki na gemanat aku sia, na di kanu makalu kanu pebpawangan ku. Pangilayn aku nu ugaid'a di aku nu matun taman sa mait'u matay su kabaladusan nu." ²²Guna su maitu na nia nangadtalu nu manga Yahudi na "Nginan, 'bpatay basi sekanin ka 'gkadtalu nin i di tanu makalu kanu pebpawangan nin?" ²³Daka nia menem pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na "Sekanu na sia kanu nakabpun sa baba,ⁿ saki menem na lu aku nakabpun sa pulu.^o Sekanu na nalusud kanu kanu dunia ugaid'a saki menem na dikena. ²⁴Na namba i sabap'in i pidtalun ku sa lekanu i mait'u den matay su kabaladusan nu. Kagina amaika di nu paginugutan u entain aku na saben-sabenal a matay kanu a da maampun su kabaladusan nu." ²⁵Daka inidsan nilan menem sekanin sa "Entain ka besen?" Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Nadtalu ku den sa lekanu paganay u entain aku." ²⁶Nia pan pidtalun nu Isa al-Masih na "Madakel paman i madtalun ku makapantag sa lekanu a makasugat sa lekanu sa kawagib. Ugaid'a saki na nia ku bu pedtalun kanu sakadunia na u ngin bu i 'gkagineg ku kanu sinemugu sa laki. Na su sinemugu sa laki na bantang sekanin."

²⁷Na di nilan 'gkatuntayan i su pedtalun nu Isa al-Masih kanilan na su Ama a Kadenan. ²⁸Guna su maitu na nia pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na "Amaika makatunggul'u^p den su Kaka nu Manusia na lu nu den ba

ⁿ 8:23 nakabpun sa baba Nia nin maena sia na nakabpun sa dunia.

^o 8:23 nakabpun sa pulu Nia nin maena sia na nakabpun sa sulega.

^p 8:28 makatunggul' lu kanu kayu a pinambalawaga.

katawan u saben-sabenal a entain aku. Na dala penggalebeken ku a kiug demun nu ginawa ku, ka nia ku bu pedtalun na u ngin bu i ibpamandu nu Ama sa laki. ²⁹Na su sinemugu sa laki na pedtapiden aku nin, dala aku nin a benal tagaka kagina nia ku bu penggalebeken na u ngin i pakasuat sa lekanin.”

³⁰Na kanu kapedtalun nu Isa al-Masih sa nia na madakel i namaginugut lun.

Su Tidtu a Makapalipuas kanu Manusia

³¹Na nia pidtalun nu Isa al-Masih kanu manga taw sa Yudia a namaginugut lun na “Amaika papanalusen nu su kanggulalan nu kanu panduan ku na saben-sabenal a ’bpamangunut kanu sa laki. ³²Na amaika maitu na katawan nu su bantang enggu su bantang ba a nia i makapambaya-baya sa lekanu.”

³³Na nia nilan pidtalun sa lekanin na “Sekami na tupu kami nu Nabi Ibrahim, na apia entain na dala nakapangungulipen sa lekami. Na panun a entu i kapedtalun nengka lun sa makambaya-baya kami?”

³⁴Nia menem inisawal’u Isa al-Masih kanilan na “Saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i apia entain i penggalebek sa kabaladusan na ulipen nu kabaladusan. ³⁵Na su ulipen na dikena taman sa taman na madtagapeda bu nu sakambinabatan ugaid’a su wata na madtagapeda nu sakambinabatan taman sa taman. ³⁶Kagina ka maitu na amaika su wata^q i mapambaya-baya sa lekanu na entu pan ba a tidtu-tidtu a nakambaya-baya kanu.

³⁷“Katawan ku man i tupu kanu nu Ibrahim ugaid’a ngintu ka ’bpapangilayn nu i kaimatay nu sa laki? Kagina dikena nu ipedtagu sa ginawa su panduan ku. ³⁸Nia ku pedtalun sa lekanu na u ngin bu i nailay ku kanu Ama ku. Ugaid’a sekanu na nia nu menem penggalebeken na u ngin i ’gkagineg’u kanu ama nu.”

³⁹Na nia nilan lun inisumpat na “Su Ibrahim man i kalukesan nami.” Na nia menem pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na “Amaika sekanu ka nia nu kalukesan na su Ibrahim na enggalebeken nu man u ngin i pinggalebek’in. ⁴⁰Ugaid’a sekanu na nia nu pebpapangilayn na kaimatay nu sa laki. ’Bpagimatayan nu su taw a pedtalun nin sa lekanu su

---

^q 8:36 Su wata sia na nia ba su Isa al-Masih.

Yuhan 8

bantang a nakineg'in kanu Kadenan. Dala a benal i nan enggalebeka nu Ibrahim. ⁴¹ Ugaid'a sekanu na nia nu bun penggalebeken na su manga galebek'u ama nu."

Daka nia nilan pidtalu sa lekanin na "Dikena kami wata sa pigkiuga, su Kadenan bu i Ama nami." ⁴² Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Amaika su Kadenan i Ama nu na ikalimu aku nu ka saki na ebpun aku lu sa Kadenan sa kinasia ku. Dikena kiug demun nu ginawa ku i kinasia ku ka su sinemugu sa laki. ⁴³ Ngintu basi ka di nu 'gkatuntayan su pedtalun ku a nia? Kagina di 'gkatalima na ginawa nu su panduan ku. ⁴⁴ Sekanu na nia nu man ama na su Datu na Giadsal.^r Na u ngin i kiug'in na entu ba i pegkiugan nu penggula. Iganat sa ganatan na talibunu den sekanin. Kuntela nin su bantang kagina dala sa lekanin su kabantang. Amaika pedtalu sekanin sa kabudtud na nakaandang den i entu sa lekanin. Saben-sabenal man a budtuden sekanin kagina sekanin i punsuan nu kabudtud. ⁴⁵ Na sabap sa saki na nia ku pedtalun na su bantang na namba i sabap'in sa di aku nu 'bpaginugutan. ⁴⁶ Entain ba sa lekanu i makapaamad sa baladusa aku? Amaika pedtalu aku sa bantang na ngintu ka di aku nu 'bpaginugutan? ⁴⁷ Apia entain man i nalusud kanu Kadenan na 'bpakikinegen nin su kadtalu nu Kadenan. Na tembu ba di kanu 'bpamakikineg ka dikena kanu lusud kanu Kadenan."

Su Isa al-Masih na Nauna pan kanu Nabi Ibrahim

⁴⁸ Na nia pidtalu nu manga taw sa Yudia na "Benal bun ba i pedtalun nami a isa ka a taw sa Samaria^s enggu inasukan ka na saitan." ⁴⁹ Nia menem inisawal'u Isa al-Masih na "Dikena aku inasukan na saitan. 'Bpagadatan ku bu su Ama ku ugaid'a sekanu na papegkayan aku nu. ⁵⁰ Ugaid'a dikena nia ku 'gkapaginapas i mapugi aku nu apia entain. Ugaid'a aden pakapangingalap sa mapugi aku. Sekanin su 'bpangukum. ⁵¹ Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i apia entain i maginugut kanu panduan ku na di den temala sa kapatay taman sa taman."

---

^r 8:44 **Datu na Giadsal** Sekanin su mapulu sa langun nu manga saitan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Datu na Giadsal sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^s 8:48 **taw sa Samaria** Su manga taw a Yahudi na mababa i kapegkailay nilan kanu manga taw sa Samaria sa kanu entu a timpu sabap sa nia nilan kapegkailay kanilan na mangaledsik enggu baladusa sabap sa di nilan 'bpagunutan su manga adat-betad'u manga taw a Yahudi enggu nakanggiamunga den silan kanu manga taw a dikena-Yahudi.

⁵²Daka nia pidtalu nu manga taw sa Yudia na “Saguna na natalatantu nami den i benal a inasukan ka na saitan. Ka apia su Nabi Ibrahim enggu su ped pan a manga nabi na namamatay bun. Na seka na ngintu ka nia nengka ’gkadtalu na apia entain i maginugut kanu panduan nengka na di den temala sa kapatay taman sa taman? ⁵³Ngintu, lawan ka pan besen kanu kalukesan nami a su Ibrahim? Apia sekanin na minatay bun taman den kanu ped pan a manga nabi. Entain besen i katig’engka sa ginawa nengka?” ⁵⁴Na nia inisawal’u Isa al-Masih na “Amaika saki bu i pebpugi kanu ginawa ku na dala i entu katagan nin. Ugaid’a su *Ama ku i pebpugi sa laki a su pedtalun nu a Kadenan nu. ⁵⁵Di nu sekanin katawan ugaid’a saki na katawan ku sekanin. Amaika nia ku edtalun i di ku sekanin katawan na makailing aku sa lekanu a manga malebut. Ka benal man a katawan ku sekanin enggu ipenggulalan ku su kadtalu nin. ⁵⁶Na su kalukesan nu a su Ibrahim na sangat a napia i ginawa nin guna nin katawi i mailay nin su gay nu kauma ku taman sa nailay nin i entu enggu sangat a nagalaw sekanin.”

⁵⁷Na nia pidtalu nu manga taw sa Yudia na “Dala ka pamun malimapulu lagon na panun a entu ka ’gkadtalu nengka i nailay nengka su Nabi Ibrahim?” ⁵⁸Na nia menem pidtalu nu Isa al-Masih na “Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i da paman su Nabi Ibrahim na sia aku den.” ⁵⁹Na guna su maitu na minundut silan sa watu a ibengel’ilan kanu Isa al-Masih ugaid’a nagenas su Isa al-Masih enggu minawa lu kanu Suti a ’Bpagagaman.

Su Kinapailay nu Isa al-Masih kanu Mama a Di Pakailay

9 ¹Na sia kanu kapedadalakaw nu Isa al-Masih na nailay nin su mama a nait’in den gememaw i di nin kapegkailay. ²Daka inidsa nu ’bpamangunut sa lekanin i “Gulu, entain basi i baladusa^t kanilan a sabapan a di kapegkailay nu mama a nia? Su mama a nia atawa ka su manga lukes’in?” ³Nia inisawal’u Isa al-Masih na “Dikena nia nin di kapegkailay i baladusa sekanin atawa ka su manga lukes’in ka nia nin di kapegkailay na asal’a makapayag su kabarakat’u Kadenan a sia

^t 9:2 baladusa Sia sa adat-betad’u manga Yahudi na amaika su taw ka pimbata sa aden sadil’in na nia nilan lun kasabut na basi baladusa su manga lukes’in atawa ka mimbaladusa su wata kanu sia pan sa tian. Su sadil’in a entu na kasiksaan kun nu Kadenan sa lekanin.

makanggulalan sa lekanin. ⁴Nasisita man a enggalebeken tanu su manga galebekan nu sinemugu sa laki taman sa di pan semedep su senang^u ka u 'gkagabi den na da den makanggalebek. ⁵Ka gagalu na sia aku pamun sa dunia na palitan aku nu sakadunia.” ⁶Na guna madtalu nu Isa al-Masih su nia na dinemuda sekanin kanu lupa ka pinagkalumiket'in su entu, entu pan ka inidebpil'in kanu mata nu mama ⁷ka nia nin pidtalu sa lekanin na “Lu ka kanu pebpaiguan a bedtuan sa Siluam ka panagup ka lu ba.” (Nia maena nu Siluam na sinugu.) Na linemu mambu su mama ka nanagup. Daka pakailay den sekanin kanu kinauli nin.

⁸Na guna mailay nu manga pagubay nin enggu su nakailay sa lekanin kanu 'bpamangeni pan sekanin na nia nilan nangadtalu na “Dikena ba sekanin su mama a 'bpamagagayan a 'bpamangeni?” ⁹Nia pan 'gkangadtalu nu ped na “Sekanin ba su entu a mama.” Su ped menem na nia nilan 'gkangadtalu na “Dikena, makandalagida nin bu i nan.” Daka midtalu su mama sa “Saki su entu.” ¹⁰Guna su maitu na inidsa nilan sa lekanin i “Panun i kinailay nengka?” ¹¹Na nia inisawal'u mama na “Su mama a bedtuan sa Isa na napagkalumiket sa lupa ka inidebpil'in kanu mata ku su entu taman sa pidtalu nin sa laki i 'Lu ka sa Siluam ka panagup ka.' Na linemu aku mambu ka nanagup aku daka midsambuta demun i kinailay ku.” ¹²Na nia nilan menem nakaida na “Endaw su mama a entu a bedtuan sa Isa?” Na nia inisumpat'u mama na “Di ku katawan.”

Su Kinasumalia kanu Mama a Pinagkapia nu Isa al-Masih

¹³Daka pinananggit'ilan su mama a entu a di pakailay paganay lu kanu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu. ¹⁴Saleta mambu na su kinapagkalumiket'u Isa al-Masih kanu lupa enggu su kinapagkapia nin kanu mama na kanu Gay nu Kabpangintelenen. ¹⁵Na su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na pinangingidsan nilan menem su mama u panun i kinailay nin. Na nia nin inisawal kanilan na “Su mama a bedtuan sa Isa na dinebpilan nin sa malumiket a lupa su mata ku. Na pinanagupan ku, daka midsambuta demun i kinailay ku.” ¹⁶Guna su

---

^u 9:4 taman sa di pan semedep su senang Nia nin maena na taman a tagapeda nilan pamun su Isa al-Masih sia sa dunia.

Yuhan 9

maitu na nia pidtalu nu manga taw a ped kanu lumpukan a Parisiyu na “Su nia a mama na dikena ebpun kanu Kadenan kagina pedsungkangen nin su kasuguan pantag kanu Gay nu Kabpangintelenen.”^v Ugaid’a nia pidtalu nu ped na “Amaika maitu na panun i kanggalebek’u baladusa a taw kanu man a kangagaipan a tanda?” Daka nabad silan. ¹⁷Na inidsan nilan menem su mama sa “Seka, na ngin i madtalu nengka pantag sa lekanin kagina ka nakapailay ka nin?” Na nia nin inisawal na “Nabi sekanin.”

¹⁸Na di a benal ’bpaginugut su ’gkangaunutan nu manga Yahudi sa su mama a nia a pakailay den saguna na di pakailay paganay. Guna su maitu na inipatawag’ilan su manga lukes’in ¹⁹ka inidsa nilan lun i “Wata nu su mama a nia a pedtalu nu a nait’in den gememaw i di nin kapegkailay? Na panun a entu ka pakailay den sekanin saguna?” ²⁰Na nia inisumpat’u manga lukes’u mama na “Uway, wata nami sekanin enggu nait’in den gememaw i di nin kapegkailay. ²¹Ugaid’a atag sa kapegkailay nin den saguna na di nami katawan u panun i kinailay nin atawa ka entain i nakapapailay lun. Sekanin den i idsai nu ka matua-tua den sekanin na magaga nin den semumpat i nan.” ²²Na nadtalu bu i nia nu manga lukes’in ka ’gkagilekan silan kanu ’gkangaunutan nu manga Yahudi. Kagina napagayunan den nu ’gkangaunutan nilan i apia entain i maginugut sa su Isa na su Masih na iawa den sekanin kanu *pedsambayanan nu manga Yahudi. ²³Tembu ba nia inisumpat’u manga lukes’in kanilan na “Sekanin den i idsai nu ka matua-tua den sekanin.”

²⁴Na inipatawag’ilan menem ’bpaluman su mama a di pakailay paganay ka nia nilan lun pidtalu na “Idsapa nengka kanu Kadenan i edtalu ka sa bantang! Ka katawan nami man i su nia a mama na baladusa.” ²⁵Na nia inisawal’u mama na “Di ku katawan u baladusa sekanin atawa ka dikena. Nia ku bu katawan na di aku pakailay paganay, na saguna na pakailay aku den.” ²⁶Daka nia nilan menem inidsa sa

---

^v **9:16 Gay nu Kabpangintelenen** Nia ba su Gay nu Kabpangintelenen nu manga Yahudi a gay bun nu kapedsimba nilan kanu Kadenan. Di kapakayan a enggalebek silan kanu nia ba a gay. Na apia su kapagkalumiket kanu lupa atawa ka apia ngin a galebek apeg den nu kapagkapia kanu taw na di bun kapakayan ka sia kanu adat-betad’ilan na kapenggalebek bun i entu. Ugaid’a sia kanu nia bun ba a kitab 7 ayat 21 taman sa 24 na pidsinantal’u Isa al-Masih i dikena sungkang kanu kasuguan nu Kitab Taurat su kapapegkapia sa taw kanu Gay nu Kabpangintelenen. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Gay nu Kabpangintelenen sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

lekanin na “Ngin i inipakaid’in sa leka? Panun i ukit a kinapailay nin sa leka?” ²⁷Na nia nin menem inisawal kanilan na “Pidtalu ku den sa lekanu ugaid’a da nu pakikinega. Ngintu ka ’gkalilinian nu ’bpakikineg ’bpalaman? Basi ’gkalilinian nu a mabaluy kanu a ’bpamangunut lun.”

²⁸Guna su maitu na pinagumpak’ilan sekanin sa nia nilan pidtalu na “Seka bu i ’bpagunut sa mama a nan! Ka sekami na nia nami ’bpagunutan na su Nabi Musa. ²⁹Na katawan nami i su Kadenan na inibitiala nin su Nabi Musa ugaid’a su nia a mama na di nami katawan u endaw sekanin ebpun.” ³⁰Nia nin menem inisawal na “Namba i pakagaip, ka di nu katawan u endaw sekanin ebpun ugaid’a nakapailay aku nin! ³¹Na katawan tanu i su baladusa na di ’bpakikinegen nu Kadenan. Ugaid’a apia entain i aden gilek’in kanu Kadenan enggu penggalebeken nin su kahanda nu Kadenan na entu ba i ’bpakikinegen nu Kadenan. ³²Iganat sa ganatan na dala pamun nakineg tanu a nakapapailay sa taw a nait’in den gememaw i di nin kapegkailay. ³³Na amaika su mama a nia ka dikena ebpun kanu Kadenan na da magaga nin enggula.” ³⁴Daka nia nilan lun pidtalu na “Seka na saben-sabenal a pimbata ka a baladusa! Nginan, ’bpamandun kami nengka?” Daka binugaw nilan sekanin.

Su manga Taw a nia nilan Kataw ka Pamakailay silan

³⁵Na guna makineg’u Isa al-Masih i binugaw nilan su mama a entu na pinangilay nin sekanin ka nia nin lun inidsa na “Pedsalig ka kanu Kaka nu Manusia?” ³⁶Na nia inisumpat’u mama na “Entain su entu mapulu? Ka basi kapaginugutan ku sekanin.” ³⁷Nia pidtalu nu Isa al-Masih na “Nailay nengka den sekanin ka su pembitiala bun ba a nia sa leka.” ³⁸Daka nia inisumpat’u mama na “Bpaginugut aku, Mapulu.” Entu pan ka sinemugiud sekanin kanu kasangunan nu Isa al-Masih. ³⁹Na nia menem pidtalu nu Isa al-Masih na “Nia tangga na kinasia ku na makukum^w su sakadunia asal’a makailay su di pakailay^x enggu su

^w **9:39 makukum** Su kakukum a nalabit’u Isa al-Masih sia na pagidsan kanu nakadalem kanu nia bun ba a kitab 3 ayat 19 a “Na nia ba i sabapan a kinawagib kanilan ka sia den sa dunia su sigay ugaid’a nia nilan bun linamig na su malibuteng kumin kanu sigay kagina su penggalebeken nilan na mawag.”

^x **9:39 makailay su di pakailay** Su nalabit’u Isa al-Masih sia a *makailay* na entu ba su manga taw a nasabutan nin i su langun na penggalebeken nu Isa al-Masih a mana su manga panduan nin enggu su kapenggula nin sa kangagaipan a tanda na ebpun kanu Kadenan.

pakailay menem na di den makailay.”^y ⁴⁰Na nakineg i nia nu ped kanu manga taw lu a lusud kanu lumpukan a Parisiyu. Na nia nilan pidtalu na “Ngin i katig’engka sa lekami, pisek?” ⁴¹Nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Dikena, ka u mana bu man ka di kanu pamakailay na da kabaladusan nu. Ugaid’a sabap sa pidtalu nu i pamakailay kanu na baladusa kanu pamun.”

Su Pakenalan pantag kanu Tidtu-tidtu a Patutuganul sa Bili-bili

10 ¹Nia pan pidtalu nu Isa al-Masih sa ukrit a pakenalan na “Sabensabenal a pedtalu ku sa lekanu i su taw a di mukit kanu bengawan nu lugenan nu manga bili-bili ka mamantek na su entu ba a taw na tanegkawn enggu tulisan. ²Ugaid’a su taw a mukit sia kanu bengawan na sekanin su pedtuganul kanu manga bili-bili. ³Na su nia ba a taw na pembukatan sekanin nu pedtameng sa bengawan enggu ’bpakikinegen nu manga bili-bili su suala nin. Na pedtawagen nin su ngala nu uman i satiman kanu manga bili-bili nin ka pabpeliun nin.

⁴“Na amaika makapaliu nin den silan na ’bpangunanan nin silan enggu pedtatanggungan mambu sekanin nu manga bili-bili kagina kilala nilan su suala nin. ⁵Ugaid’a di nilan a benal unutan su di nilan kilala ka nia pan mula na tangkan nilan kagina di nilan kilala i suala nu salakaw a taw.”

Su Isa al-Masih su Bengawan enggu su Patutuganul

⁶Na su nakakineg kanu pakenalan a pidtalu nu Isa al-Masih na dala nilan katuntayi u ngin i maena nu entu. ⁷Guna su maitu na pidtalu pamun nu Isa al-Masih kanilan i “Sabensabenal a pedtalu ku sa lekanu i saki su bengawan a ’bpagukitan nu manga bili-bili. ⁸Na langun nu nangauna sa laki nakauma^z na manga tanegkawn enggu tulisan. Na su manga bili-bili mambu na dala nilan a benal silan pakikinega. ⁹Saki man ba su bengawan. Na apia entain i mukit sia sa laki na malipuas.

---

^y 9:39 su pakailay menem na di den makailay Su nalabit menem’u Isa al-Masih sia a *di den makailay* na su manga taw a nailay nilan su galebek’u Kadenan sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih ugaid’a da nilan paginuguti ka sia sa kanilan a kapagitung na nia nilan kataw ka katawan nilan su tidtu a ukrit kanu Kadenan.

^z 10:8 nangauna sa laki nakauma Na nia pedtumbuken nu Isa al-Masih a nangauna sa lekanin kanu nia a ayat na su ’gkangaunutan nu manga taw a Yahudi a dala lilingay nilan kanu manga taw nilan.

Yuhan 10

Aden baya-baya nilan sa kaliu enggu kaludep taman sa nia nilan matun na kapanadtaban. ¹⁰Na su tanegkawn na nia nin bu kahanda na makapanegkaw, makapangimatay enggu makapaminasakan ugaid'a saki na nia ku kahanda sa kinasia ku na asal'a su taw na kaadenan na talutup a uyag-uyag a labi lawan i kapia nin.

¹¹“Na saki man su mapia a patutuganul sa manga bili-bili. Na su mapia a nia a patutuganul sa bili-bili na ipenggihad'in su umul'in asal'a malipuas su manga bili-bili. ¹²Na su dikena kigkuan kanu bili-bili ka pedsukayan bu sa kapedtuganul'in na u mailay nin a pakauma su asu a makagkaid na tagaken nin su manga bili-bili ka mawa. Na su asu mambu a pakagkaid na gebpan nin su manga bili-bili enggu itagayak'in silan. ¹³Na kagina ka pedsukayan bu sekanin na dala lilingay nin kanu manga bili-bili tembu ba mawa sekanin.

¹⁴⁻¹⁵“Na saki man su mapia a patutuganul sa manga bili-bili. Na u ngin i kapegkakilala ku kanu Ama enggu kapegkakilala nu Ama sa laki na maitu bun ba su kapegkakilala ku kanu manga bili-bili ku enggu kapegkakilala nu manga bili-bili ku sa laki taman sa inggihad ku su umul ku sa kalipuas'ilan. ¹⁶Na aden pamun ped a manga bili-bili^a ku a dikena sia kanu lugenan ba a nia. Nasisita ku bun silan a kuan enggu pakikinegen nilan bun su suala ku. Na maisa su langun na bili-bili ku taman sa isa bun den i pedtuganul kanilan.

¹⁷“Na nia ba i sabap'in a ipegakalimu aku nu Ama kagina ibpagenggay ku su umul ku asal'a ulian nu entu na kuan ku bun 'bpaluman. ¹⁸Na dala man makakua sa umul ku nia tabia na saki demun mismu i enggihad lun ka aden man kawagib ku sa kanggihad ku lun enggu kakua ku lun 'bpaluman. Na nia ba i inisugu nu Ama ku sa laki.”

¹⁹Na nabad menem su manga Yahudi sabap kanu manga kadttalu a nia. ²⁰Na madakel kanilan i nia nilan 'bpamedtalun na “Inasukan sekanin na saitan enggu 'gkabuneg. Na ngintu ka 'bpamakikinegen nu pamun sekanin?” ²¹Nia menem pidttalu nu ped na “Su nia a kangadttalu na di madttalu na inasukan na saitan enggu di man magaga na inasukan na saitan i kapapailay nin sa taw a di pakailay.”

---

^a 10:16 ped a manga bili-bili Su ped a bili-bili sia a linabit'u Isa al-Masih na su manga taw a dikena-Yahudi a semalig sa lekanin.

Su Isa al-Masih su Tunggal'u Kadenan

²²Na kanu entu ba a manga gay na ipedsela-sela nu manga Yahudi sa Awrusalim su Kanduli nu Kinasuti 'Bpaluman kanu Suti a 'Bpagagaman.^b Na pembalat^c kanu entu a timpu. ²³Saleta mambu na su Isa al-Masih na pendadalakaw lu kanu inatepan a pala-pala nu Suti a 'Bpagagaman a bedtuan sa Pala-pala nu Ragya Sulaiman. ²⁴Daka binalibet sekanin nu manga Yahudi ka nia nilan lun pidtalu na "Taman sa kanu pan i kapapagitung'engka sa lekami u entain ka? U saben-sabenal a seka su Masih na edtalu ka den sa lekami sa matakapala." ²⁵Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na "Pidtalu ku den sa lekanu ugaid'a di kanu 'bpalitiala. Na su manga galebekan a penggalebeken ku sia kanu bagel'u Ama ku na pebpagamad den i entu makapantag sa laki. ²⁶Ugaid'a di kanu 'bpalitiala kagina dikena ku sekanu manga bili-bili ²⁷ka su manga bili-bili ku man na 'bpamakikinegen nilan su suala ku. Kilala ku silan enggu 'bpaginugutan aku nilan. ²⁸'Bpagenggan ku silan sa uyag-uyag a da taman nin enggu di den silan masiksa taman sa taman. Na apia entain na dala makaagaw kanilan sia sa laki. ²⁹Inenggay silan sa laki nu Ama ku a su barakat sa langun. Na apia entain na dala makagaga lun magaw sia kanu Ama ku. ³⁰Na saki man enggu su Ama na isa bu."

³¹Na guna su maitu na minundut menem silan sa watu a ibengel'ilan kanu Isa al-Masih a imatay nilan lun. ³²Daka nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Madakel a mapia a galebekan a inisugu nu Ama ku sa laki i inipailay ku den sa lekanu. Na endaw lu kanu manga galebekan a entu i punan a ipembengel'u sa laki?" ³³Na nia inisawal'u manga Yahudi na "Dikena nia sabapan na kapembengel'ami sa leka i su manga mapia a galebekan nengka ka sabap sa kanu kasakutu nengka kagina seka a taw na ipedtimbang'engka i ginawa nengka sa Kadenan." ³⁴Na nia menem inisawal'u Isa al-Masih kanilan na "Dikena ba nakasulat bun kanu kasuguan nu i 'Nia pidtalu nu Kadenan na "Sekanu na manga

^b 10:22 **Kanduli nu Kinasuti 'Bpaluman kanu Suti a 'Bpagagaman** Nia ipedsela-sela sa kanu nia a kanduli na su kinasuti 'bpaluman nu manga taw a Yahudi kanu Suti a 'Bpagagaman. Na su kinasuti a entu na manga 167 lagun unan nu kinambata kanu Isa al-Masih. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Kanduli a nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalun kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^c 10:22 Su timpu na kapembalat sa dalepa a Israil na manga iganat sa December taman sa February. Na sangat i katenggaw nin kanu nia ba a manga timpu.

kadenan” ’?’^d 35Na katawan tanu i dala makagaga mawa sa kapantag kanu kadtalu nu Kadenan a nakadalem kanu kitab. Na amaika su silan a entu a sinaligan nu Kadenan kanu kadtalu nin ka tinawag’in sa manga kadenan 36na ngintu ka pedtalun nu i pedsakutu aku sabap sa pidtalu ku i *Tunggal aku nu Kadenan? Inunta na saki su tinapenayan nu Ama kanu galebekan nin enggu sinugu nin sia sa dunia. 37Amaika dikena nia ku penggalebeken su galebek’u Ama ku na di aku nu ’bpaginuguti. 38Ugaid’a saben-sabenal a penggalebeken ku su entu, na apia di aku nu den ’bpaginugutan na paginuguti nu su galebekan a ipapenggalebek’u Ama asal’a katawan nu enggu katuntayan nu i nakalusud aku kanu Ama enggu di sekanin ’gkapitas sa laki.” 39Daka pibpapangilayn nilan menem i kasigkem’ilan kanu Isa al-Masih ugaid’a nalipuas’in bun su entu a kahanda nilan.

40Guna su maitu na ginemanat menem su Isa al-Masih lu ka linemu kanu nauna a pinanalawatan nu Yahiya a lu tampal kanu sebangan nu lawas’a ig’u Jordan taman sa midtangen pan sekanin lu. 41Na madakel i linemu sa lekanin enggu nia nilan ’bpamedtalun na “Da mambu pinggula nu Yahiya a tanda a kabarakatan ugaid’a langun na pidtalu nin pantag kanu nia a mama na benal.” 42Daka madakel i sinemalig sa lekanin lu.

Su Kinapatay ni Lasaru

11 ¹Aden isa a mama a pendalu a benal a nia nin ngala na si Lasaru. Lu sekanin pegkaleben sa Bitani apeg’u manga suled’in a manga babay a si Marta enggu si Mariam. ²Su Mariam bun ba a nia su Mariam a mubus sa lana a kamutan kanu ay nu Mapulu a su Isa al-Masih taman sa punasan nin pan kanu buk’in. ³Na sabap sa pendalu a benal su suled’in a si Lasaru na napapait silan a edsuled a babay sa katigan kanu Isa al-Masih sa nia nilan pidtalu na “Mapulu, su papedtayan nengka a pakat’engka na pendalu a benal.” ⁴Na kanu kinakineg’u Isa al-Masih kanu entu a katigan na nia nin pidtalu na “Su entu a dalu nin na di nin ibpawang sa kapatay. Na nanggula bu man i nia asal’a mapayag su

---

^d 10:34 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 82 ayat 6 sia kanu Kitab Zabur. Nia nakadalem kanu nia ba a ayat na *manga kadenan* i ipedtawag’u Kadenan kanu manga taw a Israil a inengan nin kanu kadtalu atawa ka kasuguan nin. Na amaika su nia ka dikena bun sakutu, na dikena bun sakutu a gelalan sa Tunggal’u Kadenan su Isa al-Masih ka sekanin demun su Kadtalu nu Kadenan atawa ka *Kalimatul Allah*.

Yuhan 11

kabarakat'u Kadenan ka enggu mapayag su sigay nu Tunggal'u Kadenan sia makanggulalan kanu nia a nanggula.”

⁵Na inikalimu nu Isa al-Masih su edsusuled a entu a si Marta, si Mariam enggu si Lasaru. ⁶Ugaid'a apia nakineg'in den i pendalu si Lasaru na midtangen pamun sekanin sa nakadua gay kanu dalepa a nambetadan nin. ⁷Ulian nu entu na pidtalan nin su 'bpamangunut lun sa “Embalingan tanu sa Yudia.” ⁸Na nia nadtalu nu 'bpamangunut lun na “Gulu, bagu pamun i kapembengel sa leka sa watu nu manga taw sa Yudia, na ngintu ka embalingan ka pamun lu?” ⁹Na nia inisumpat'u Isa al-Masih kanilan na “Dikena ba sapulu enggu dua kauras su kagagabian? Apia entain man i endadalakaw kanu timpu a malamag na di makasiud kagina pakatayaw sa lekanin su palitan nu dunia. ¹⁰Ugaid'a apia entain menem i endadalakaw kanu timpu a magabi na pakasiud kagina dala sa lekanin su pakatayaw.”

¹¹Na pidtalu nin pamun kanilan i “Su pakat tanu a si Lasaru na pedtulug, na lemu aku ka pukawn ku sekanin.” ¹²Daka nia pidtalu sa lekanin nu 'bpamangunut lun na “Mapulu, amaika pakatulug den sekanin na nia nin maena na 'gkapia bun sekanin.” ¹³Na nia kataw nu 'bpamangunut kanu Isa al-Masih na pedtulug demun matag si Lasaru ugaid'a nia ba a entu pedtalu nu Isa al-Masih na minatay den si Lasaru. ¹⁴Daka guna su maitu na pidtalu den sa matakapala nu Isa al-Masih i “Minatay den man si Lasaru. ¹⁵Sabap sa lekanu na 'gkagalaw aku sa dala aku lu kanu kinabpatay nin kagina sabap sa entu na makapalitiala kanu. Ugaid'a saguna na 'bpawangan tanu sekanin.” ¹⁶Na si Tumas a bedtuan sa Leping na nia nin pidtalu kanu manga ped'in bun a 'bpamangunut na “Munut tanu bun sa lekanin ka enggu tanu nin maped matay.”

Su Isa al-Masih su Pakapambibiag enggu su Uyag-uyag

¹⁷Guna makauma su Isa al-Masih lu sa Bitani na natawan nin i nakapat gay den i kinakubul kani Lasaru. ¹⁸Na su dalepa a Bitani na masupeg bu sa Awrusalim ka manga telu kakilumitru bu i katangka nin lun. ¹⁹Tembu madakel kanu manga taw sa Yudia i linemu kani Marta enggu Mariam ka enggu nilan 'gkalimpang kanu kinapatay nu suled'ilan a si Lasaru. ²⁰Na guna makineg'i Marta i pakauma su Isa al-Masih na inalaw nin sekanin ugaid'a si Mariam na lu demun kanu walay. ²¹Daka nia pidtalu ni Marta kanu Isa al-Masih na “Mapulu, u sia ka bu man na di matay su suled ku a mama. ²²Ugaid'a apia ka maitu na katawan ku i apia ngin i pangenin

Yuhan 11

nengka kanu Kadenan na inggay nin sa leka.” ²³Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Embibiag ’bpaluman su suled’engka.” ²⁴Na nia inisawal’i Marta sa lekanin na “Katawan ku man i embibiag bun sekanin ’bpaluman kanu gay nu kambibiag’u manga namamatay sia kanu Gay a Mauli.” ²⁵Daka nia menem pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Saki man su pakapambibiag ’bpaluman enggu saki su uyag-uyag. Su pedsalig sa laki na apia matay sekanin na embibiag bun ’bpaluman, ²⁶enggu apia entain i aden sa lekanin su entu a uyag-uyag taman sa pedsalig sa laki na di den matay taman sa taman. Na ngintu, ’bpaginugut ka kanu nia ba?” ²⁷Na nia nin mambu inisumpat na “Uway Mapulu, ’bpaginugutan ku i seka su *Masih a Tunggal’u Kadenan a pakauma sia sa dunia.”

²⁸Na guna madtalu ni Marta su nia na mimbalingan sekanin sa walay ka inedung’in edtalu kanu tebped’in sa pused a si Mariam i “Sia su Gulu, ipapedtawag ka nin.” ²⁹Na endaw i kinakineg’i Mariam sa entu na midtindeg sekanin mamagayas ka pibpawangan nin su Isa al-Masih. ³⁰Na kanu entu a kutika na da pamun makatalus su Isa al-Masih lu kanu manga kawalayan ka lu pamun sekanin kanu inalawan lun ni Marta. ³¹Na guna mailay nu manga taw sa Yudia a ’bpamelimpang kani Mariam lu kanu walay i namagayas edtindeg si Mariam ka ginemanat na tinundug’ilan sekanin ka nia nilan lun kataw na ’bpelu sekanin kanu kubul ka basi lu ’bpagabpet ’bpaguliang. ³²Na nakauma si Mariam lu kanu nambetadan nu Isa al-Masih. Na endaw i kinailay nin kanu Isa al-Masih na sinemugiud sekanin lu kanu kasangulan nin ka nia nin lun pidtalu na “Mapulu, u sia ka bu man na di matay su suled ku a mama.”

³³Guna mailay nu Isa al-Masih a ’bpaguguliang si Mariam apeg’u manga ped’in a minunut lun na nasakit i ginawa nin taman sa nalingasa i pamikilan nin. ³⁴Na inidsa nin kanilan i “Endaw inikubul si Lasaru?” Na nia nilan lun inisawal na “Mapulu, sia ka, ka lemu tanu ka enggu nengka ’gkailay.” ³⁵Na nakaigis su lu nu Isa al-Masih. ³⁶Daka nia pidtalu nu manga taw na “Ilay nu! Benal man a papedtayan nin si Lasaru.” ³⁷Ugaid’a nia menem pidtalu nu ped na “Nagaga nin mapagkapia su mama a di pakailay, na ngintu ka da nin edtabangi si Lasaru sa di nin kapatay?”

Su Kinapambibiag kani Lasaru

³⁸Guna su maitu na nasakit menem i ginawa nu Isa al-Masih taman sa kinauma nin kanu kubul. Na su kinubulan kani Lasaru na lu kanu takub

Yuhan 11

a aden pintu nin a masela a watu. ³⁹Na pidtalu nu Isa al-Masih i “Iawa nu i pintu nin a nan.” Na nia inisumpat’i Marta a tebped sa pused’u minatay na “Mapulu, pegkadu den man sekanin ka nakapat gay den i kinakubul lun.” ⁴⁰Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Dikena ba pidtalu ku sa leka i amaika ’bpaginugut ka na mailay nengka su kabarakat’u Kadenan?” ⁴¹Guna su maitu na iniawa nilan su watu a inipintu lun. Na tinemingada su Isa al-Masih ka nangenin-nengi sa nia nin pidtalu na “Ama, pedsukul-sukul aku sa leka ka ’bpakikinegen aku nengka. ⁴²Saki na katawan ku man i tatap aku nengka ’bpakikinegen. Ugaid’a sabap kanu madakel a nia a taw a namakalibet na pidtalu ku i nia asal’a makapaginugut silan sa seka i sinemugu sa laki.” ⁴³Na guna nin madtalu su nia, na tinawag’in sa matanug si Lasaru sa “Lasaru, liu ka san!” ⁴⁴Daka linemiu si Lasaru a nabausan pamun na unung su lawas’in enggu nabausan pamun na saput su beneng’in. Na nia pidtalu nu Isa al-Masih na “Iawa nu i nakabaus lun a nan ka enggu sekanin makalakaw sa mapia.”

Su Kapegkahanda nu ’Gkangaunutan sa Kapamungkaid’ilan kanu Isa al-Masih

(*Mataya 26:1-5; Markus 14:1-2; Luk 22:1-2*)

⁴⁵Kagina ka maitu na madakel kanu manga taw sa Yudia a minunut kani Mariam a namakailay kanu pinggula nu Isa al-Masih i sinemalig sa lekanin. ⁴⁶Ugaid’a su ped na linemu kanu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu ka inipanudtul’ilan su pinggalebek’u Isa al-Masih. ⁴⁷Guna su maitu na mindidilimudan su manga mapulu nu ’bpamangurban enggu su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu apeg den nu ped a ’bpamangukum^e ka mimbibitala silan sa nia nilan pedtalun na “Ngin i enggulan tanu ka madakel den a benal i penggulan nu nia a mama a manga tanda a kagaipan? ⁴⁸Amaika padtadayn tanu sekanin na langun nu taw na maginugut sa lekanin. Na amaika manggula i entu na semia su manga taw sa Ruma ka kuan nilan sa lekitanu su Suti a ’Bpagagaman enggu su inged tanu.” ⁴⁹Ugaid’a si Kaipas a isa bun kanilan enggu sekanin i mapulu sa langun nu

---

^e 11:47 ped a ’bpamangukum Na silan su ’bpangulu kanu agama nu manga taw a Yahudi. Nia bedtuan kanilan na *Sunidriun*. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu ’bpamangukum sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

'bpamangurban kanu entu a lagun na nia nin pidtalu kanilan na "Da man sabut'u sa 'gkanggula. ⁵⁰Di nu 'gkapagitung i labi a mapia sa lekanu i nia bu matay na sakataw bu a taw a mana kurban asal'a malipuas su taw kumin sa nia kagkaidan na su langun nu inged?" ⁵¹Ugaid'a su pidtalu nin a nia na dikena ebpun demun kanu ginawa nin ugaid'a sabap sa sekanin i mapulu sa langun nu 'bpamangurban kanu entu a lagun na inipaalung'u Kadenan su kapatay nu Isa al-Masih asal'a maaun su manga Yahudi. ⁵²Ugaid'a dikena entu bu i sabapan nu kapatay nin ka nia nin pan ped a sabapan na asal'a maisa nin su manga nabaluy a wata nu Kadenan^f kanu embala-bala den a dalepa sia sa dunia. ⁵³Na iganat kanu entu a gay na su 'gkangaunutan nu manga Yahudi na pigkahanda nilan den su kaimatay nilan kanu Isa al-Masih.

⁵⁴Guna su maitu na di den pendadalakaw sa mapayag su Isa al-Masih lu kanu manga taw sa Yudia. Ugaid'a lu sekanin mibpawang sa inged a bedtuan sa Ipraim a masupeg kanu tawan-tawan a dalepa ka lu demun pan ba sekanin midtangen apeg'u 'bpamangunut lun.

⁵⁵Saleta mambu na masupeg den su kapegkanduli nu manga Yahudi sa Kanduli nu Kalipuas. Na madakel kanu manga taw sa embala-bala a dalepa i linemu sa Awrusalim bagu mauma su Kanduli nu Kalipuas asal'a malimpiu nilan su ginawa nilan sia luyud kanu agama nilan. ⁵⁶Na 'bpangilayn nilan su Isa al-Masih. Tembu kanu lu a entu silan kanu Suti a 'Bpagagaman na ibpangingidsa nilan kanu uman i isa lu i "Ngin i kalangan nu lun, semia sekanin kanu nia a kanduli?" ⁵⁷Na su manga mapulu mambu nu 'bpamangurban enggu su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na inisugu nilan kanu manga taw i apia entain i mataw lun u endaw su Isa al-Masih na pakatawan nilan ka enggu masigkem.

Su Kinabubus kanu Isa al-Masih sa Lana a Kamutan

(Mataya 26:6-13; Markus 14:3-9)

12 ¹Na nem gay bun den bagu mauma su Kanduli nu Kalipuas na linemu su Isa al-Masih sa Bitani a dalepa ni Lasaru a

---

^f 11:52 Su nabaluy a wata nu Kadenan sia na pagidsan kanu nakadalem kanu Yuhan 1 ayat 12 taman sa 13 a "Ugaid'a su langun nu tinemalima sa lekanin a mana su namedsalig sia kanu ingala nin na inenggan nin silan sa kawagib a mabaluy a timbang a manga wata nu Kadenan a dikena nia nin ukit i mana su kapembata nu manusia atawa ka su lilini nu manusia udi na mana su lilini nu 'gkalumaya ka kahanda man nu Kadenan."

Yuhan 12

pinambibiag'u Isa al-Masih 'bpaluman. ²Na kanu kinauma nu Isa al-Masih lu na inadilan sekanin sa makagabi nilan. Na kaped'ilan kineman si Lasaru. Nia nanalagad kanilan na si Marta. ³Saletu mambu na si Mariam na kinemua sa manga tenga sa litru a mapulu a benal i alaga nin a kamutan a lana na nardu^g a da simbul'in ka inibubus'in kanu ay nu Isa al-Masih entu pan ka pinunasan nin kanu buk'in. Daka napenu na baw nu kamutan su lusud'u walay. ⁴Na nia pidtalu ni Yahuda Iskalia a isa bun kanu 'bpamangunut lun enggu tempu sa lekanin na ⁵"Ngintu ka da 'bpasa su nan a kamutan sa telu gatus a dinarius^h ka inggay kanu manga miskin i pasa nin?" ⁶Ugaid'a dikena nia nin kinadtalu sa nia i 'gkalat i nanam'in kanu manga miskin ka nia nin kinadtalu sa nia na sabap sa tanegkawn sekanin. Na sekanin i sinaligan sa kapedtuludu kanu kuleta nilan ugaid'a 'bpamanegkawn nin su ped. ⁷Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Padtaday nu den sekanin ka inidतालामा nin i nan sa kanu gay a kalebeng sa laki. ⁸Ka su manga miskin na tatap'u bun man silan 'gkangadtagapeda ugaid'a saki na dikena nu tatap madtagapeda."

⁹Na guna katawi nu madakel a manga taw sa Yudia i lu su Isa al-Masih kanu entu a dalepa na linemu silan. Ugaid'a dikena nia nilan kinalu i sabap bu kanu Isa al-Masih ka nia nilan ped a kinalu na asal'a 'gkailay nilan si Lasaru a pinambibiag'u Isa al-Masih. ¹⁰Daka guna su maitu na iniamung 'gkahanda nu manga mapulu nu 'bpamangurban si Lasaru sa kaimatay nilan lun ¹¹kagina sabap sa lekanin na madakel a manga Yahudi i tinemagak den kanilanⁱ ka naginugut kanu Isa al-Masih.

Nauma den su Kapayag kanu Sigay nu Kaka nu Manusia

(Mataya 21:1-11; Markus 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹²Na kanu temundug a gay na su madakel a taw a tinemalabuk kanu entu a kanduli na nakineg'ilan i pakauma su Isa al-Masih lu sa Awrusalim. ¹³Na guna su maitu na kinemua silan sa manga laun na libi ka inalaw nilan su Isa al-Masih a ibpelalis'ilan i

^g 12:3 lana na nardu Na su nia a lana na ebun sa dalig'u pamulan a bedtuan sa nardu.

^h 12:5 telu gatus a dinarius Nia nin kadakel na timbang a salagun a sukay nu taw. Sakadinarius na sagay a sukay nu taw kanu entu a timpu.

ⁱ 12:11 tinemagak den kanilan Na kanu nia a ayat na nia tinagak'u manga Yahudi sia na su adat-betad'u 'gkangaunutan nilan.

Yuhan 12

“Pugin su Kadenan!^j Palihalalan su pakauma a Datu nu manga taw a Israil a sinugu nu Kadenan!”^k

14 Na guna makailay sa manguda a kimar^l su Isa al-Masih na pigkudan nin su entu. Na natuman su nakadalem kanu kitab a

15 “Manga taw sa Awrusalim,^m da kanu magilek. Ilay nu! Pakauma den su Datu nu a migkuda sa manguda a kimar.”ⁿ

16 Na kanu entu demun ba a kutika na da katuntayi nu ’bpamangunut kanu Isa al-Masih su pantag sa entu. Sekali nilan pan natuntayan na guna su nakapabpapulu^o den sekanin. Na nagkalendem’ilan mambu i su langun nu entu ba na nakadalem sia kanu kitab apeg den nu pinggula nu manga taw lun.

17 Saleta mambu na su madakel a taw a natabu kanu kinapambibiag’u Isa al-Masih kani Lasaru sa ukit a kinatawag’in lun lu kanu kubul na ibpangimbenal’ilan bun su entu. 18 Na nia ba i sabapan na kinalu nu madakel a taw kanu Isa al-Masih kagina nakineg’ilan su pinggula nin a entu a tanda a kagaipan. 19 Guna su maitu na mimbibitiala su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu sa “Ilay nu! Langun na manga taw na ’bpamangunut den sa lekanin, na da den manggula tanu sa nia.”

20 Na aden bun manga dikena-Yahudi a tinemalabuk kanu Kanduli nu Kalipuas asal’a makasimba silan kanu Kadenan. 21 Na su nia a manga taw na linulud’ilan si Pilipus a taw sa Bitsaida sa prubinsia a Galili ka inidsa nilan lun i “Datu, mapakay a makilala nami si Isa?” 22 Daka pibpawangan ni Pilipus si Anduk ka pidtalu nin lun su makapantag sa entu. Entu pan ka linemu silan dua kanu Isa al-Masih ka pidtalu nilan su entu. 23 Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Nauma

---

^j 12:13 **Pugin su Kadenan!** Sa basa a Hibru na *Usana* a nia nin maena na *Kalipuasan saguna!* Sia kanu adat-betad’u manga taw a Yahudi na pedsengalen nilan su nia kanu timpu nu Kanduli nu Kalipuas. Su kalipuasan na dikena bu sia kanu manga taw a Israil ka langkum den kanu langun nu taw a ’bpamaginugut kanu Isa al-Masih.

^k 12:13 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 118 ayat 25 taman sa 26 sia kanu Kitab Zabur.

^l 12:14 **kimar** Su nia a binatang na pagidsan i palas’in sa kuda ugaid’a manaut-naut bu sa kuda. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu kimar sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtal* kanu *Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^m 12:15 **manga taw sa Awrusalim** Sa basa a Grik na *wata a babay nu Zion*. Su nia a kadtalu na bayuk’u manga taw a Hibru atawa ka Yahudi a nia nin maena na *taw sa Awrusalim* ka su Zion na danden a ngala nu Awrusalim.

ⁿ 12:15 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Zakaria 9 ayat 9.

^o 12:16 **nakapabpapulu den sekanin** Nia nin maena na nakapabpapulu den su Isa al-Masih lu sa sulega.

Yuhan 12

den ba a nia su kutika a ipayag den su sigay nu Kaka nu Manusia.
24 Saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i nia tabia a kagkadakel' u satiman a lagas na maug^p pan sia kanu lupa ka u di maug na di 'gkadakel. Ugaid'a amaika makalebeng kanu lupa na metu taman sa munga sa madakel. 25 Na su taw a kalilingayan nin su umul'in na makin madala sa lekanin^q su entu ugaid'a su taw a di nin kalilingayan i umul'in sia sa dunia na makatalima sa uyag-uyag a da taman nin. 26 Na apia entain i enggalebek kanu penggalebeken ku na dait a paginugutan aku nin enggu apia endaw aku 'bpawang na lu bun ba sekanin. Na su penggalebek kanu galebek ku na balasan sekanin nu Ama."

27 Na pidtalun menem' u Isa al-Masih i "Gkalingasa a benal i ginawa ku saguna. Na ngintu, dait ba a edtalun ku i 'Ama, ilipuas aku nengka kanu nia a kamalasaan?' Dili guna dait ka nia ba i sabapan na kinasia ku na asal'a matala ku su nia a kamalasaan." 28 Daka pidtalun nu Isa al-Masih kanu Kadenan i "Ama, ipayag'engka den su sigay nengka." Daka aden suala a ebun sa sulega a nia nin pedtalun na "Inipayag ku den man su sigay ku enggu ipayag ku pamun su entu."

29 Na guna i entu makineg' u madakel a taw lu na nia nilan pidtalun na "Linemugung." Su ped na nia nilan pidtalun na "Ipembitalia sekanin nu malaikat." 30 Ugaid'a nia pidtalun nu Isa al-Masih kanilan na "Dikena nia kinatulun nu nia a suala i kapianan ku ka kapianan nu. 31 Na nauma den ba a nia su kakukum kanu dunia. Na mabugaw den su datu nu dunia." 32 Na amaika makatunggul aku den na isupeg ku su langun nu taw sia sa laki." 33 Na pidtalun nin i nia ka papegkatawan nin u panun i ukit a kapatay nin.

34 Daka nia pidtalun sa lekanin nu madakel a taw na "Panun i kapedtalun nengka sa nasisita a matay^s su Kaka nu Manusia inunta na nia nakapamandu sa lekami na nia nakadalem kanu kitab na su Masih

---

^p 12:24 maug Na nia nin maena na matay. Su nia a bayuk na nia nin pedtumbuken na pantag kanu kapatay nu Isa al-Masih ka enggu nin malipuas su taw. Kagina kapatay i bayad' u kabaladusan na u di sekanin matay na di malipuas su manga taw.

^q 12:25 madala sa lekanin Su ped na maena nin sia sa basa a Grik na 'gkabinasa nin.

^r 12:31 datu nu dunia Nia pedtumbuken sia na su Datu na Giadsal a su mapulu sa langun nu manga saitan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Datu na Giadsal sia kanu Maena nu Mangadalem a Kadtalun kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^s 12:34 matay Sia sa basa a Grik na nia nin maena na makapulu su Isa al-Masih, nia nin maena na matay su Isa al-Masih sa ukit a katutuk lun sa kayu a pinambalawaga.

Yuhan 12

na maguyag-uyag taman sa taman? Na entain besen a Kaka nu Manusia i pedtalu nengka a nan?”³⁵ Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Su pakatayaw sa lekanu na di den mauget na maawa den sa lekanu. Na gagalu na sia pan su entu na pamakut kanu den lemakaw asal’a di kanu masaut’u malibuteng. Kagina su ’bpelalakaw sia kanu malibuteng na di nin katawan u endaw sekanin pebpawang. ³⁶Na salig kanu kanu palitan a pakatayaw gagalu na sia pan sa lekanu ka enggu kanu mabaluy a ’bpamangunut lun.” Na endaw i kinadtalu nu Isa al-Masih sa nia na minawa sekanin taman sa da den pailay kanu madakel a taw.

Su Di Kabpaginugut’u manga Yahudi kanu Isa al-Masih

³⁷Na apia madakel den i nailay nilan a pinggula nu Isa al-Masih a kangagaipan a tanda na da bun silan salig sa lekanin. ³⁸Na natuman sia ba su kadtalu nu Nabi Isayas sia kanu kitab a

“Hu Kadenan a Mapulu, ngin i nia ka da gaid naginugut kanu kadtalu nami?

Ngintu ka da nilan kasabuti i inipayag’engka den kanilan su bagel’engka?”^t

³⁹Na nia man sabapan a dala nilan kapaginugut na kagina nadtalu bun nu Nabi Isayas sia kanu kitab i

⁴⁰“Pinisek’u Kadenan su mata nilan enggu pinagkategas’in su atay nilan ka u dikena maitu na makailay su mata nilan, makakenal su pamikilan nilan taman sa edtaubat silan enggu pagkapihan ku silan.”^u

⁴¹Na pidtalu nu Nabi Isayas i nia kagina nailay nin su sigay nu Isa al-Masih.^v Na entu ba i sabap’in i kinadtalu nin makapantag kanu Isa al-Masih.

⁴²Apia ka maitu na madakel bun a ’gkangaunutan i namedsalig kanu Isa al-Masih ugaid’a da nilan bu pakatawi kagina ’gkagilekan silan kanu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu. Ka u katawan nilan na iawa silan kanu walay a pedsambayangan. ⁴³Kagina nia balapantag kanilan na su puging nu manusia kumin kanu puging nu Kadenan.

^t 12:38 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 53 ayat 1.

^u 12:40 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 6 ayat 10.

^v 12:41 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 6 ayat 1 taman sa 7.

⁴⁴Na nia bun ba su kadtalu nu Isa al-Masih kanu adapan nu madakel a taw sa nia nin kadtalu na “Su pedsalig sa laki na dikena saki bu i pedsaligan nin ka apeg’u sinemugu sa laki. ⁴⁵Na su nakailay sa laki na nailay nin bun su sinemugu sa laki. ⁴⁶Sinemia aku asal’a katayawan ku su sakadunia asal’a su langun nu semalig sa laki na maawa sia kanu kalibutengan.

⁴⁷“Na apia entain i nakakineg kanu manga ibpangusiat ku a di nin ipenggulalan na dikena saki i kemukum sa lekanin kagina dikena nia ku kinasia sa dunia i kukumen ku su sakadunia ka nia ku kinasia na ibpelipuas ku su entu. ⁴⁸Na su pegkias sa laki enggu su di pedtalima kanu usiatan ku na nia bun kemukum kanilan sia sa Mauli a Gay na su ibpangusiat ku bun ba a nia sa kanilan. ⁴⁹Kagina dikena ebpun sa laki su manga ibpangusiat ku ka ebpun kanu Ama a sinemugu sa laki. Na su Ama i pedsugu sa laki kanu ngin i ipangusiat ku. ⁵⁰Katawan ku i su ipedsugu nin na pakaenggay sa uyag-uyag a da taman nin. Kagina ka maitu na nia ku bu pedtalun na u endaw bu i ipapedtalun sa laki nu Ama.”

Su Kinapamuanaw nu Isa al-Masih kanu Ay nu 'Bpamangunut lun

13 ¹Bagu mauma su Kanduli nu Kalipuas na 'gkatawan den nu Isa al-Masih i nauma den su kutika a dait a ganatan nin den su dunia ka muli den kanu Ama. Na inikalimu a benal'u Isa al-Masih su manga taw a lusud sa lekanin. Tembu ba taman sa kapupusan na inipailay nin su sangat a kapegkalimu nin kanilan. ²Na sia kanu kapenggabi nilan na inipagkahanda den nu Datu na Giadsal kanu Yahuda Iskalia a wata ni Simiun i katipu nin kanu Isa al-Masih. ³Saleta na su Isa al-Masih na 'gkatawan nin bun i initapenay den nu Kadenan sa lekanin su langun-langun sa sekanin den i pegkakataw lun enggu 'gkatawan nin bun i lu sekanin ebpun kanu Kadenan taman sa lu bun ba sekanin muli.

⁴Guna su maitu na midtindeg su Isa al-Masih ka linuwas'in su balegkas'in ka midtinambedan sekanin sa tualiya sia kanu kasadan nin. ⁵Entu pan ka minubus sa ig sia kanu palanggan ka linudsuan nin mamuanaw su manga ay nu 'bpamangunut lun enggu pinunasan nin kanu tualiya a inidtinambedan nin. ⁶Na guna su si Simiun Pitru den i pembuanawan nu Isa al-Masih na nia nin nadталu na “Mapulu,

Yuhan 13

pembuanawan nengka su ay ku?”⁷ Na nia inisumpat’u Isa al-Masih sa lekanin na “Su penggulan ku a nia na di nengka pan ’gkasabutan saguna ugaid’a di bun mauget na katuntayan nengka bun.”⁸ Na nia pidtalu ni Pitru sa lekanin na “Dili a benal maalus a kapamuanawan nengka su ay ku.” Na nia inisumpat’u Isa al-Masih sa lekanin na “Amaika di ku seka pamuanawan na makaliu ka den kanu manga taw a lusud sa laki.”⁹ Guna su maitu na nia pidtalu ni Simiun Pitru na “Mapulu, amaika maitu na dikena bu nia ka gagasi su manga ay ku ka apeg’u manga lima ku enggu ulu ku.”¹⁰ Na nia pidtalu sa lekanin nu Isa al-Masih na “Su nakabpaigu den a taw na di den nasisita a limpiun pan, nia tabia na su ay nin bu kagina limpiu den sekanin. Na sekanu na limpiu kanu den ugaid’a dikena langun nu na limpiu.”¹¹ Na ’gkatawan nu Isa al-Masih u entain i temipu sa lekanin tembu ba pidtalu nin i “Dikena langun nu na limpiu.”

¹² Na guna su napamuanawan nin den su manga ay nilan enggu nakambalegkas den ’bpaluman na nagagayan ka nia nin pidtalu kanu ’bpamangunut lun na “Katawan nu u ngintu ka pinggula ku sa lekanu i nia?”¹³ Pedtawagen aku nu sa gulu enggu Mapulu, na benal su entu a pedtalun nu.¹⁴ Na amaika saki ba a nia a Mapulu nu enggu gulu nu ka pinamuanawan nin su manga ay nu na dait a maitu bun ba i enggula nu, pamuanawi nu bun su ay nu uman i isa sa lekanu.¹⁵ Inenggan ku den ba a nia sekanu sa upaman a kailingan nu. Na u ngin i pinggula ku sa lekanu na maitu bun ba i enggula nu.¹⁶ Saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i dala panunugun a kalawanan nin pan su mapulu nin enggu dala sinugu a kalawanan nin pan su sinemugu lun.¹⁷ Na ngin den i kapia nin sa lekanu amaika enggulan nu su nangatawan nu ba a nia.¹⁸ Na dikena langun nu i pedtalan ku sa nia kagina katawan ku man su manga pinamili ku. Ugaid’a nasisita a matuman su nakadalem kanu kitab a ‘Su naped ku kineman i nabaluy a kuntela ku.’^w¹⁹ Na pidtalu ku den ba a nia sa lekanu bagu manggula su entu asal’a u manggula den na makapaginugut kanu u entain aku.²⁰ Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i su temalima kanu manga sinugu ku na tinalima aku nin bun enggu su temalima menem sa laki na tinalima nin bun su sinemugu sa laki.”

^w 13:18 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 41 ayat 9 sia kanu Kitab Zabur.

Su Kinadtalu nu Isa al-Masih u Entain i Temipu sa lekanin

(Mataya 26:20-25; Markus 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹Na guna i nia madtalu nu Isa al-Masih na nalingasa i ginawa nin taman sa pidtalu nin sa matakapala i “Sabensabenal a pedtalun ku sa lekanu i isa sa lekanu i temipu sa laki.” ²²Na namakadtutulikaya su ’bpamangunut lun ka di nilan a benal katawan u entain sa kanilan su entu. ²³Na isa kanu ’bpamangunut kanu Isa al-Masih a ipegkalimu nin^x i pedsandang masupeg kanu laleb’in. ²⁴Daka pinggulinganan sekanin ni Simiun Pitru sa idsa nin kanu Isa al-Masih u entain i pedtalun nin ba a entu. ²⁵Daka sinandangan nin su Isa al-Masih ka inidsa nin lun i “Mapulu, entain i entu ba a pedtalun nengka a temipu sa leka?” ²⁶Na nia nin inisawal na “U entain i enggan ku kanu pan a inisumbuk ku na entu ba sekanin.” Guna su maitu na inisumbuk’u Isa al-Masih su pan kanu ladia ka inenggay nin kani Yahuda a wata ni Simiun Iskalia. ²⁷Na endaw i kinaami ni Yahuda kanu pan na pindatuan den sekanin nu Saitan.^y Na pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin i “U ngin i penggulan nengka, na enggula ka den mamagayas.” ²⁸Na da isa kanu ’bpamegkan lu i nakasabut u ngin i kahanda nu Isa al-Masih atawa ka u ngintu ka pidtalu nin i entu sa lekanin. ²⁹Nia kataw nu ped na kagina ka si Yahuda i pedtuganul kanu kuleta na pedsugun sekanin nu Isa al-Masih mamasa kanu nasisita nilan kanu kanduli atawa ka pedsugun nin sa menggay sa tabang lu kanu manga miskinan. ³⁰Na guna su nakua den ni Yahuda su pan a inisumbuk na namagayas den sekanin gemanat. Saleta na kanu entu a kutika na magabi den.

Su Nakabagu a Kasuguan nu Isa al-Masih

³¹Na guna den makaganat si Yahuda na pidtalu nu Isa al-Masih kanilan i “Saguna na su Kaka nu Manusia na ipayag den su sigay nin enggu sia makanggulalan sa lekanin na makapayag su sigay nu Kadenan. ³²Na kagina ka makapayag su sigay nu Kadenan sia makanggulalan sa

---

^x 13:23 isa kanu ’bpamangunut kanu Isa al-Masih a ipegkalimu nin Su ’bpangunut a nalabit sia a ipegkalimu nu Isa al-Masih na si Yuhan a sinemulat kanu nia ba a kitab.

^y 13:27 Su Saitan sia na nia nin maena sa basa a Grik na *kuntela*. Na sekanin su Datu na Giadsal a mapulu sa langun nu manga saitan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Yuhan 13, 14

lekanin na ipayag bun mambu nu Kadenan su sigay nu Kaka nu Manusia. Na mangagan den a benal i nia ba enggulan nu Kadenan. ³³Na manga dua na manga wata, dikena aku den mauget sia sa lekanu. Pangilayn aku nu ugaid'a mana bun su pidtalun ku kanu 'gkangaunutan nu manga Yahudi a u endaw aku 'bpawang na dala makagaga lemu. ³⁴Na nia su bagu a kasuguan a ibpagenggay ku sa lekanu, 'gkakalimua kanu. Na u panun i kapegkalimu ku sa lekanu na maitu bun ba i kagkakalimua nu. ³⁵Ka amaika 'gkakalimua kanu man na katawan nu langun nu taw i lusud kanu sa laki."

(Mataya 26:31-35; Markus 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶Daka nia nadtalun ni Simiun Pitru sa lekanin na "Mapulu, endaw ka besen pebpawang?" Na nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Su pebpawangan ku na di ka pan makaunut sa laki saguna. Ugaid'a mauma bun su gay a makatundug ka bun lu." ³⁷Na nia menem nadtalun sa lekanin ni Simiun Pitru na "Mapulu, enduken ka di aku pan makaunut sa leka saguna? Inggihad ku man i umul ku sa leka." ³⁸Na sinumpatan nin sa "Seka! Inggihad'engka i umul'engka sa laki? Saben-sabenal a pedtalun ku sa leka i bagu kemuku su manuk a kalasan na makatelu aku nengka makakias."

Su Isa al-Masih su Tidtu a Lalan

14 ¹Nia nin pan pidtalun na "Di nu pedtiangka i ginawa nu. Salig kanu kanu Kadenan enggu salig kanu bun sa laki. ²Na lu kanu walay^z nu Ama ku na madakel i bilik'in. Lemu aku ka enggu ku mapagadil sa lekanu su entu. Na di ku i nia edtalun sa lekanu amaika dikena benal. ³Na u makalu aku den enggu maadil ku den su entu, na embalingan aku sia ka lapiten ku sekanu ka lemu tanu ba kanu pegkalebenan ku ka asal'a apia endaw aku na lu kanu bun ba. ⁴Na katawan nu bun su lalan kanu pebpawangan ku."

⁵Daka nia pidtalun ni Tumas kanu Isa al-Masih na "Mapulu, panun i kataw nami kanu lalan ka di nami katawan u endaw ka pebpawang?" ⁶Na nia pidtalun nu Isa al-Masih sa lekanin na "Saki man su lalan, su bantag enggu su uyag-uyag. Dala makalu kanu Ama nia tabia na sia

^z 14:2 Su walay sia a nalabit na nia ba su sulega.

Yuhan 14

makanggulalan sa laki. ⁷Na amaika katawan aku nu na katawan nu bun su Ama ku. Na iganat saguna na katawan nu den sekanin enggu nailay nu den.”

⁸Nia pidtalu ni Pilipus na “Mapulu, ipailay nengka sa lekami su Ama ka masukul kami den.” ⁹Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Dikena ka nauget aku nu den kaped, na di aku nengka pamun besen katawan, Pilipus? Apia entain i nakailay sa laki na nailay nin bun su Ama. Na panun a entu i kapedtalu nengka sa laki i ipailay ku sa lekanu su Ama? ¹⁰Ngintu, di ka ’bpaginugut sa nalusud aku kanu Ama enggu di sekanin ’gkapitas sa laki? Su pedtalun ku sa lekanu na dikena ebpun sa laki. Ka su Ama bun man a pedtapid sa laki i panggalebek kanu galebek’in. ¹¹Paginuguti nu i nalusud aku kanu Ama enggu di sekanin ’gkapitas sa laki. Ugaid’a amaika di nu ’bpaginugutan i nia ba na paginugut kanu apia sabap bu kanu kangagaipan a pinggalebek.

¹²“Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i apia entain i pedsalig sa laki na manggula nin su panggalebeken ku taman sa kalawanan nin pan su entu. Kagina saki na lemu aku den kanu Ama. ¹³Na apia ngin i pangenin nu sia makanggulalan kanu ingala ku na entu ba i enggulan ku ka enggu makapayag su sigay nu Ama sia makanggulalan kanu Tunggal’in. ¹⁴Na u mangeni kanu sa laki sia makanggulalan kanu ingala ku na entu ba i enggulan ku.

Su Suti a Ruh a Inibpasad’u Isa al-Masih

¹⁵“Na amaika ipegkalimu aku nu na inggulalan nu su manga kasuguan ku. ¹⁶Mangeni aku kanu Ama sa enggan kanu nin sa Makadtabang sa lekanu taman sa tapiden kanu nin taman sa taman. ¹⁷Na su pedtalun ku ba a nia na su Ruh nu Kadenan^a a pedtutulu kanu kabantang. Di sekanin ’gkatalima nu dunia kagina di sekanin ’gkailay enggu di ’gkatawan. Ugaid’a sekanu na katawan nu sekanin kagina san den sekanin sa lekanu enggu san sekanin ’gkaleben sa lekanu taman sa taman.

---

^a 14:17 Su **Ruh nu Kadenan** na nia bun ba su Suti a Ruh. Sa basa a Arabik na *Ruhhul Allah*. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ruh nu Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Yuhan 14

18 “Na di ku man sekanu tagaken a mana ilu. Embalinganan ku bun sekanu. 19 Na di den gaid mauget na di aku den mailay nu dunia ugaid’a mana i sekanu na mailay aku nu bun. Na makapaguyag-uyag kanu sabap sa embibiag aku ’bpaluman. 20 Na kanu entu ba a gay na katawan nu den i nalusud aku kanu Ama ku enggu sekanu menem na nalusud sia sa laki taman sa pedtapiden ku sekanu.

21 “Na u entain i tinemalima kanu kasuguan ku taman sa ipenggulalan nin, na entu ba i pegkalimu sa laki. Na su pegkalimu sa laki na ikalimu bun nu Ama ku enggu ikalimu ku bun sekanin taman sa ipayag ku lun su ginawa ku.” 22 Na nia nakaidsa sa lekanin ni Yahuda (ugaid’a dikena si Yahuda Iskalia) na “Mapulu, panun a entu ka sia nengka bu ipebpayag i ginawa nengka sa lekami u entain ka, dikena kanu sakadunia?” 23 Na nia inisumpat’u Isa al-Masih sa lekanin na “Apia entain i pegkalimu sa laki na paginugutan nin su panduan ku. Na su entu ba a taw na ikalimu sekanin nu Ama ku taman sa lemu kami sa lekanin ka tapiden nami taman sa taman. 24 Na su di maginugut kanu kadtalu ku na dikena aku nin ipegkalimu. Na su kangadtalu ku ba a nia a ’gkagineg’u na dikena ebpun sa laki ka ebpun kanu Ama a sinemugu sa laki.

25 “Na pedtalun ku sa lekanu su langun na nia ba gagalu na kaped aku nu pan. 26 Ugaid’a su Makadtabang sa lekanu a su Suti a Ruh a sugun nu Ama sia makanggulalan kanu ingala ku na sekanin i temutulu sa lekanu kanu langun. Na patademan nin sa lekanu su langun nu pidtalu ku sa lekanu. 27 Na nia ku ipedtabun sa lekanu na kalilintad a ebpun demun sa laki a dikena su kalilintad a pagidsan nu sia sa dunia. Di nu pedtiagka i ginawa nu taman sa da kanu ’gkagilek. 28 Na mana bun su nakineg’u sia sa laki a ganatan ku sekanu ugaid’a embalinganan ku bun sekanu. Amaika ipegkalimu aku nu na mapia i ginawa nu sa entu ka pembalingan aku den kanu Ama. Kagina su Ama na lawan paman sa laki. 29 Na pidtalu ku den ba a nia sa lekanu su nia bagu manggula, ka enggu kanu makapaginugut u mauma den su entu ba. 30 Na di aku den gaid edtalu sa mauget ka pakauma den su datu nu dunia.^b Ugaid’a da bagel’in sia sa laki. 31 Ugaid’a asal’a katawan nu sakadunia i ipegkalimu ku su Ama na ipenggulalan ku su ipedsugu nin. Na sia kanu den ka gemanat tanu.”

^b 14:30 **datu nu dunia** Nia pedtumbuken sia na su Datu na Giadsal a su mapulu sa langun nu manga saitan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Datu na Giadsal sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Su Tidtu-tidtu a Punsuan

15 ¹Na nia nin pan pidtalu sa ukit a pakenalan na “Saki su tidtu-tidtu a punsuan nu pamumulanen a ubas enggu su Ama ku menem i pedtiakap lun. ²Na langun na sapak ku a di ’bpagunga na pedsepaken nin enggu su langun menem a sapak a ’bpagunga na ’bpanampadan nin ka enggu makaunga sa mapia. ³Na langun nu na linimpiu den sabap kanu manga panduan ku a pidtalu ku sa lekanu. ⁴Palalayun kanu sia sa laki ka mapalalayun aku bun san sa lekanu. Ka mana bun man su sapak’u pamumulan na di makaunga amaika da makakapet kanu punsuan nin kagina di nin makapaunga i ginawa nin. Na maitu kanu bun ba, di kanu makaunga u da kanu makakapet sia sa laki. ⁵Saki su punsuan enggu sekanu menem su manga sapak ku. Na apia entain i mapalalayun sia sa laki enggu mapalalayun aku sia sa lekanin na su entu ba a taw na makaunga sa mapia. Ka da man magaga nu enggula u dala kanu sia sa laki. ⁶Ka su taw a makapitas sia sa laki na mana bun silan sapak a pinanepak a inidtug bu taman sa nangagangu entu pan ka limuden ka idtug lu kanu apuy asal’a matutung.

⁷“Amaika mapalalayun kanu sia sa laki enggu mapalalayun su kangadtalu ku san sa lekanu, na pangenin nu den u ngin i kalinian nu ka inggay sa lekanu. ⁸Ka amaika ’bpagunga kanu man sa mapia na makapayag su sigay nu Ama ku enggu sa maya ba a ukit na katawan i saben-sabenal a sekanu na ’bpamangunut sa laki. ⁹Na u ngin i kapegkalimu nu Ama ku sa laki na maitu bun ba i kapegkalimu ku sa lekanu. Palalayun kanu man sia kanu limu ku. ¹⁰Na amaika paginugutan nu su manga kasuguan ku na malalayun kanu sia kanu limu ku, ka mana bun man su kinapaginugut ku kanu manga inisugu nu Ama ku na napalalayun aku bun mambu sia kanu limu nin. ¹¹Pedtalun ku sa lekanu i langun na nia ba asal’a magalaw kanu a mana bun su kapegkagalaw ku taman sa matalutup su entu a kapegkagalaw nu.

¹²“Na nia ba i ipedsugu ku sa lekanu: ’gkakalimua kanu a mana bun su kapegkalimu ku sa lekanu. ¹³Da den man lemawan sa limu nu isa a taw a inggihad’in su umul’in sabap kanu manga pakat’in. ¹⁴Na amaika sekanu ka enggulan nu su manga inisugu ku na benal a pakat ku sekanu. ¹⁵Dikena ku den sekanu ipedtimbang sa panunugun ku kagina su panunugun na di nin katawan u ngin i kahanda nu mapulu

Yuhan 15

nin. Nia ku den pedtimbangan sa lekanu na pakat ku kagina langun na nasabutan ku sia kanu Ama na papegkatawan ku sa lekanu. ¹⁶Dikena aku nu pinamili ka saki i namili sa lekanu. Pinamili ku sekanu asal'a makapapanalus kanu taman sa makaunga kanu sa unga a di pedtaman ka enggu apia ngin i pangenin nu kanu Ama sia makanggulalan kanu ingala ku na inggay nin sa lekanu. ¹⁷Na nia ba i ipedsugu ku sa lekanu: 'gkakalimua kanu.

Su Kabensi nu Dunia kanu 'Bpamaginugut

¹⁸"U 'gkabensian kanu nu dunia na 'gkakalendem'u i saki pan i nauna nilan nabensian. ¹⁹Na amaika nalusud kanu man kanu dunia na ikalimu kanu nilan ugaid'a kagina ka dikena kanu den lusud kanu dunia ka pinamili ku den sekanu ganat kanu dunia na kabensian kanu nilan. ²⁰Na mana bun su pidtalulu ku sa lekanu a bayuk a 'Dala panunugun a kalawanan nin pan su mapulu nin.' Na maitu tanu bun ba, u 'bpamungkaidanan aku nilan na pamungkaidanan kanu nilan bun. Na amaika menem ka 'bpaginugutan nilan su kadtalu ku na paginugutan nilan bun su kangadtalu nu. ²¹Na langun na nia ba na enggulan nilan sa lekanu sabap sa nalusud kanu den sa laki. Na enggulan nilan i entu kagina di nilan katawan su sinemugu sa laki.

²²"Na amaika dala aku bu man sia enggu dala aku bu makapangusiat kanilan na di silan kabenalan sa kadusan nilan ugaid'a saguna a pinangusiatan ku den silan na da den dalinan nilan sa entu. ²³Na su 'gkabensi sa laki na 'gkabensian nin bun su Ama ku. ²⁴Amaika dala aku bu man enggula sa kangagaipan, a kangagaipan a dala ped a makagaga lun enggula na di silan kabenalan sa kadusan nilan ugaid'a nailay nilan su langun na entu taman sa nabensian aku nilan enggu su Ama ku. ²⁵Ugaid'a sabap kanu pinggula nilan a nia na natuman su nakadalem kanu kitab'ilan a "Gkabensian aku nilan sa dala sabap'in."^c

²⁶"Na endaw i katingguma nu Makadtabang a sugun ku san sa lekanu ebpun kanu Ama na edsaksi sekanin pantag sa laki. Na su Makadtabang ba a nia na su *Ruh nu Kadenan a pedtutulu kanu kabantang. ²⁷Na apeg'u na edsaksi bun mambu pantag sa laki kagina iganat pan kanu kinaludsu ku kanu galebekan ku na kaped ku den sekanu.

^c 15:25 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 35 ayat 19; 69 ayat 4 sia kanu Kitab Zabur.

16 ¹“Na pidtalu ku sa lekanu su langun nu entu ba asal’a di kanu makapasibay. ²Na iawa kanu nilan kanu walay a pedsambayanan taman sa mauma su kutika sa amaika pangimatayan kanu nilan na sia sa kapagitung’ilan na pakasuat i entu kanu Kadenan. ³Na langun nu nia ba na enggulan nilan kagina di nilan katawan su Ama taman sa laki. ⁴Na pidtalu ku den sa lekanu su langun nu nia ba asal’a u mauma den su entu ba a kutika na magkalendem’u i pidtalu ku bun sa lekanu.

Su Galebek’u Suti a Ruh

“Da ku edtalua sa lekanu su langun nu nia paganay kagina kaped aku nu pamun. ⁵Ugaid’a saguna na embalingan aku den lu kanu sinemugu sa laki. Na apia sakataw sa lekanu na dala demun minidsa sa laki u endaw aku pebpawang. ⁶Ka nia pan mula na nakalidu man sa ginawa nu su kinadtalu ku sa lekanu kanu langun nu nia. ⁷Ugaid’a saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i su kapengganat ku a nia na kopianan nu bun kagina u di aku makaganat na di makasia su Makadtabang, ugaid’a u makaganat aku na sugun ku sekanin san sa lekanu. ⁸Na endaw i kauma nin na ipailay nin kanu dunia su makapantag kanu kadusan, kanu kaikelasan^d enggu kanu kukuman lun. ⁹Ipailay nin su makapantag kanu kadusan kagina da silan salig sa laki. ¹⁰Ipailay nin su makapantag sa kaikelasan kagina muli aku kanu Ama^e taman sa di aku nu den mailay. ¹¹Ipailay nin su makapantag kanu kukuman kanu dunia kagina kinukum den su pendatu kanu dunia.^f

¹²“Na madakel pan i pedtalun ku sa lekanu ugaid’a saguna na di nu pan magaga mamikil su entu. ¹³Ugaid’a u makauma den su *Ruh nu Kadenan a pedtutulu kanu kabantang na sekanin i temutulu

^d 16:8 Su **kaikelasan** sia na nia lun katuntay nu ped a alim na makapantag kanu kaikelasan nu Isa al-Masih kagina apia ikelas sekanin na inimatayan bun sekanin nu manga taw, nia nin maena na sugaten sa kawagib’u Suti a Ruh su manga taw sabap kanu kinaimatay nilan kanu Isa al-Masih ka nia nilan lun kataw na ikelas silan ugaid’a nia nin kabantang na nia tidtu a ikelas na su Isa al-Masih.

^e 16:10 Su kinauli nu Isa al-Masih lu kanu Ama nin a su Kadenan na amadan den i entu sa ikelas sekanin. Na ulian nu kinapabpapulu kanu Isa al-Masih na nia ba i galebekan nu Suti a Ruh na su kapailay nin kanu taw pantag kanu tidtu a kaikelasan.

^f 16:11 Ipailay nu Ruh nu Kadenan kanu manga taw sia sa dunia su makapantag kanu kukuman kagina nia nilan lun kataw na nakukum den su Isa al-Masih ugaid’a nia nin kabantang na nia nakukum na su Datu na Giadsal a pendatu kanu dunia.

Yuhan 16

sa lekanu kanu langun nu bantang. Na su langun na edtalun nin na dikena ebpun demun sa lekanin ka nia nin bu edtalun na endaw bu i 'gkagineg'in. Na ipayag'in bun sa lekanu su di pan manggula. ¹⁴Na makapayag'in su sigay ku kagina su langun nu edtalun nin na sia pan makabpun sa laki enggu ipayag'in sa lekanu su langun na edtalun ku lun. ¹⁵Kagina su langun na kanu Ama ku na laki bun. Na entu ba i kapedtalun ku sa su langun na edtalun nin na sia pan makabpun sa laki enggu ipayag'in sa lekanu su langun nu edtalun ku lun."

Su Lidu na Ginawa nu 'Bpamangunut lun na Kasambian na Da Idsan nin a Kapia na Ginawa

¹⁶Na nia nin pan pidtalu na "Di den gaid mauget saguna na di aku nu den mailay ugaid'a di bun gaid mauget na mailay aku nu bun 'bpaluman." ¹⁷Daka nia nakapamagidsaya nu 'bpamangunut lun na "Ngin i nia ba a pedtalun nin a nia sa lekitanu a 'Di den gaid mauget na di aku nu den mailay ugaid'a di bun gaid mauget na mailay aku nu bun 'bpaluman,' enggu ngin menem i nia ba a pedtalun nin a nia a 'Kagina saki na 'bpaguli aku den kanu Ama'? ¹⁸Ngin basi i nia ba a pedtalun nin a nia a 'Di den gaid mauget'? Ngin basi i maena nin i nia?"

¹⁹Na katawan bun nu Isa al-Masih i pegkiugan sekanin 'bpagidsa nu 'bpamangunut lun. Guna su maitu na nia nin pidtalu kanilan na "Tbpamagidsaya nu su pantag kanu pidtalu ku a 'Di den gaid mauget na di aku nu den mailay ugaid'a di bun gaid mauget na mailay aku nu bun 'bpaluman'? ²⁰Saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i makapaguguliang kanu enggu sangat a kagagawan kanu ugaid'a kanu entu ba na su dunia na sangat mambu a 'gkagalaw. Benal man a sangat a malidu i ginawa nu ugaid'a su lidu na ginawa nu a entu na kasambian na kagalaw ²¹a mana bun su babay a pembata a sangat a 'gkapasangan kanu kinauma nu kutika nu kapembata nin ugaid'a guna makagemaw su wata na nalipatanan nin su langun nu kinapasang lun sabap sa sangat a nagalaw sekanin ka nakagemaw den su wata nin sia sa dunia. ²²Na maitu kanu bun ba, 'gkalidu i ginawa nu saguna ugaid'a kanu kapagilaya tanu 'bpaluman na sangat a magalaw kanu. Na su kapegkagalaw nu a entu na dala makaagaw lun sa lekanu. ²³Na kanu entu ba a gay na da den makaidsa nu sa laki.

“Na saben-sabenal a pedtalun ku sa lekanu i apia ngin i pangenin nu kanu Ama sia makanggulalan kanu ingala ku na inggay nin sa lekanu. ²⁴Na saguna na dala pamun pinangeni nu sia nakanggulalan kanu ingala ku. Pangeni kanu man ka enggu kanu makatalima asal’a matalutup su sangat a kapegkagalaw nu.

²⁵“Na pedtalun ku sa lekanu su langun nu nia sa ukit a pakenalan ugaid’a mauma su kutika na di ku den iukit sa pakenalan ka edtalun ku den sa lekanu sa matakapala su makapantag kanu Ama. ²⁶Kanu entu ba a gay na sia makanggulalan kanu ingala ku i kapangeni nu kanu Ama. Dikena nia ku pedtalun sa lekanu i saki i mangeni sa lekanu kanu Ama ²⁷ka su Ama mismu na pegkalimu sa lekanu sabap sa ipegkalimu aku nu bun taman sa pinalitlan nu i ebpun aku kanu Kadenan. ²⁸Na su kinasia ku sa dunia na ebpun aku kanu Ama. Na saguna na ganatan ku den su dunia ka embalingan aku den kanu Ama.”

²⁹Na nia nadtalu nu ’bpamangunut lun na “Mapia ka midtalu ka den sa matakapala, da nengka den iukit sa pakenalan. ³⁰Na saguna na nasabutan nami den i katawan nengka den su langun-langun. Na apia entain na di den nasisita a midsa pan sa leka kanu apia ngin ka katawan nengka den su entu. Sabap sa nia na ’bpalitlan nami i saben-sabenal a ebpun ka kanu Kadenan.” ³¹Na nia nakasumpat’u Isa al-Masih na “Benal ba a ’bpalitlan kanu den? ³²Ilay nu, ’gkauma den su kutika. Na uman i isa sa lekanu na mamakabpalak. Mamanguli kanu kanu manga walay nu taman sa tagaken aku nu a da kaped ku ugaid’a dikena aku man natalipulu ka kaped ku su Ama ku. ³³Na pidtalu ku sa lekanu su langun nu nia asal’a maaden sa lekanu su kalilintad sabap sa nalusud kanu sa laki. Na sia kanu dunia na temala kanu sa kamalasyon ugaid’a embageli nu i manggiginawa nu ka tinabanan ku den man su dunia.”

**Su Pangeni-ngeni nu Isa al-Masih
pantag kanu Kapegkauma nu Kapayag kanu Sigay nin**

17 ¹Na guna madtalu nu Isa al-Masih su entu na tinemingada sekanin kanu langit ka nia nin pidtalu na “Hu, Ama, nauma den su kutika. Na ipayag’engka den su sigay nu Tunggal’engka ka enggu nin bun makapayag su sigay nengka, ²kagina ka inenggan nengka sekanin sa bagel kanu langun na taw asal’a su langun a inislig’engka sa lekanin

na kaenggan nin sa uyag-uyag a da taman nin. ³Na nia ba su uyag-uyag a da taman nin na su kakilala sa leka a su kaisa-isa nin a tidtu a Kadenan enggu sa laki a su Isa al-Masih a sinugu nengka. ⁴Na inipayag ku su sigay nengka sia sa dunia ka tinalutup ku den su galebekan a inenggay nengka sa laki. ⁵Hu, Ama, saguna na sia kanu kaadapan nengka na ipayag'engka den su sigay ku, a su sigay ta dua unan pan na kinapangaden kanu dunia.

**Su Pangeni-ngeni nu Isa al-Masih
pantag kanu 'Bpamangunut lun**

⁶“Na inipayag ku seka sia kanu manga taw a inisalig'engka sa laki sia sa dunia. Na nalusud silan sa leka enggu inisalig'engka bu silan sa laki taman sa 'bpaginugutan nilan su kadtalu nengka. ⁷Na saguna na katawan nilan den i langun na inenggay nengka sa laki na ebpun mismu sa leka. ⁸Kagina su manga kadtalu nengka a inenggay nengka sa laki na inipamandu ku bun kanilan taman sa tinalima nilan su entu. Na saben-sabenal a katawan nilan i ebpun aku sa leka enggu 'bpaginugut silan sa sinugu aku nengka. ⁹Na ibpangeni-ngeni ku silan sa leka. Ugaid'a dikena ku ibpangeni-ngeni sa leka su langun na manga taw sa dunia ka su manga taw bu a inisalig'engka sa laki kagina lusud silan sa leka. ¹⁰Na su langun na lusud sa laki na lusud bun sa leka enggu su langun na lusud sa leka na lusud bun sa laki. Na nakapayag su sigay ku sia nakanggulalan kanilan. ¹¹Na dikena aku den sia sa dunia ka embalingan aku den san sa leka ugaid'a su 'bpamangunut na sia pamun silan sa dunia.

“Hu, Suti a Ama, sia makanggulalan kanu kabarakat'u ingala nengka a inenggay nengka sa laki na tiakapi ka silan ka enggu silan maisa a mana bun su kabpagisa ta. ¹²Na gagalu na kaped aku nilan pan na saki i pedtiakap kanilan sia makanggulalan kanu kabarakat'u ingala nengka a inenggay nengka sa laki. Na 'bpagingatan ku silan sa dala isa bu a madala kanilan sa leka nia tabia na su taw a natatalanged den a madala sa leka ka enggu matuman su nakadalem kanu kitab. ¹³Na saguna na pembalingan aku den san sa leka. Na pedtalun ku i nia sa gagalu na sia aku pan sa dunia ka enggu matalutup su kagalaw nilan a mana su kapegkagalaw ku. ¹⁴Na inisampay ku kanilan su kadtalu nengka tembu ba nabensian silan nu dunia kagina dikena den silan luyud kanu dunia

ka pagidsan den silan sa laki a dikena luyud kanu dunia. ¹⁵Dikena ku nia 'bpangenin sa leka i iawa nengka silan kanu dunia ka itangka nengka silan kanu Daluaka.⁸ ¹⁶Na mana bun saki a dikena luyud kanu dunia na maitu bun ba silan, dikena den silan luyud kanu dunia. ¹⁷Su kadtalu nengka na bantang. Na isenggay nengka silan sia luyud kanu bantang. ¹⁸Na mana bun su kinasugu nengka sa laki sia sa dunia na pedsugun ku bun mambu silan sia sa dunia. ¹⁹Na sabap sa kanilan na ipedsenggay ku den i ginawa ku sa kapaginugut ku sa leka asal'a makasenggay nengka bun silan sia luyud kanu bantang.

**Su Pangeni-ngeni nu Isa al-Masih
pantag kanu manga Semalig lun**

²⁰“Na dikena bu silan i ibpangeni-ngeni ku ka ibpangeni-ngeni ku bun su manga semalig pan sa laki sia makanggulalan kanu usiatan nilan. ²¹Ibpangeni-ngeni ku i maisa silan langun a mana bun su kabpagisa ta, seka sia sa laki enggu saki menem na san sa leka ka enggu menem maisa silan sia sa lekita ka amaika maitu na paginugutan nu dunia i seka i sinemugu sa laki. ²²Inenggay ku kanilan su sigay a inenggay nengka sa laki ka enggu silan maisa a mana bun su kabpagisa ta. ²³Na maisa aku kanilan enggu seka menem sia sa laki asal'a matalutup su kaisa nilan. Ka kanu maya ba a ukit na katawan nu dunia i seka i sinemugu sa laki enggu ipegkalimu nengka silan a mana bun su kapegkalimu nengka sa laki. ²⁴Hu, Ama, nia ku 'gkalinian na su langun nu inisalig'engka sa laki na malalayun silan sia sa laki asal'a mailay nilan su sigay ku a inenggay nengka sa laki sabap kanu kapegkalimu nengka sa laki unan pan nu kinapangaden kanu dunia.

²⁵“Hu, Ama ku a matidtu, 'gkatawan nengka bun i di ka katawan nu dunia ugaid'a saki na katawan ku seka enggu su 'bpamangunut a nia na katawan nilan i seka i sinemugu sa laki. ²⁶Na pinakatawan ku kanilan su ingala nengka enggu pakatawan ku pamun kanilan su entu asal'a mana su kapegkalimu nengka sa laki na maitu bun ba i kagkakalimua nilan taman sa mapalalayun aku kanilan.”

---

⁸ 17:15 Su Daluaka sia a linabit'u Isa al-Masih na su Datu na Giadsal a mapulu sa langun nu manga saitan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Datu na Giadsal sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Su Kinatipu ni Yahuda kanu Isa al-Masih

(Mataya 26:47-56; Markus 14:43-50; Luk 22:47-53)

18 ¹Guna mapasad'u Isa al-Masih su langun nu entu na minawa sekanin lu apeg'u 'bpamangunut lun. Na linemipag silan lu kanu bagan a Kidrun a aden pamumulanan nin lu kanu lipag'in ka linemudep silan lu ba. ²Na katawan bun ni Yahuda a pedtipu kanu Isa al-Masih su dalepa ba a entu kagina katatapan bun a su Isa al-Masih enggu su 'bpamangunut lun na 'gkangalimud lu ba. ³Na si Yahuda na pibpawangan nin su dalepa ba a entu kaped'in su lumpukan nu manga sundalu^h enggu su manga tamengⁱ a sinugu nu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga taw a lusud kanu *lumpukan a Parisiyu. Na aden it'u manga sundalu enggu su manga tameng a manga sulu, manga palitan enggu manga matalem.

⁴Na kagina ka su Isa al-Masih na 'gkatawan'in bun su langun nu 'gkanggula nin na sinumbak'in silan sa nia nin pidtalu kanilan na "Entain i 'bpanuntulen nu?" ⁵Nia nilan lun inisumpat na "Si Isa a taw sa Nasarit." Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na "Saki i entu." Na kaped'ilan bun lu ba pedtindeg si Yahuda a pedtipu kanu Isa al-Masih.

⁶Na endaw i kinadtalu nu Isa al-Masih sa kanilan sa "Saki i entu" na nakasunud silan taman sa naudtang kanu lupa. ⁷Na inidsan menem silan 'bpaluman nu Isa al-Masih sa "Entain i 'bpanuntulen nu?" Na nia nilan inisumpat na "Si Isa a taw sa Nasarit." ⁸Nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Pidtalu ku den sa lekanu i 'Saki i entu.' Na amaika saki i 'bpanuntulen nu na suguti nu sa makaawa i 'bpamangunut a nia sa laki." ⁹Na kanu kinadtalu nu Isa al-Masih sa nia na natuman su kadtalu a "Apia sakataw na dala madala kanu inenggay nengka sa laki."^j

¹⁰Na si Simiun Pitru na aden guluk'in na binindas'in ka tinimbas'in su ulipen nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Na nia nasugat na su kawananan a tangila nin taman sa nakabpitas su entu. Nia ngala nu entu a ulipen na Malku. ¹¹Daka nia pidtalu nu Isa al-Masih kani Pitru na

^h 18:3 **manga sundalu** Su nia ba a manga sundalu na sundalu nu taw sa Ruma kagina kanu entu a timpu na sakup'u pendatuan nu Ruma su Israil.

ⁱ 18:3 **tameng** Nia ba su tameng'u Suti a 'Bpagagaman nu manga taw a Yahudi.

^j 18:9 "Apia sakataw na dala madala kanu inenggay nengka sa laki." Su nia ba na mailay bun kanu nia bun ba a kitab 17 ayat 12.

Yuhan 18

“Imbalingan nengka i guluk’engka a nan kanu taguban nin. Ka ngintu, di ku katigkelan su kamalayaan^k a pigkahanda nu Ama sa laki?”

¹²Guna su maitu na su Isa al-Masih na sinigkem’u lumpukan nu manga sundalu kaped’ilan su mapulu nilan enggu su manga tameng a sinugu nu manga Yahudi.^l Iniket an nilan sekanin ¹³enggu lu nilan muna pinananggit kani Anas a panugangan ni Kaipas. Na si Kaipas i mapulu sa langun nu ’bpamangurban kanu entu ba a lagun. ¹⁴Na sekanin bun i minenggay sa indawan kanu manga Yahudi sa nia tinemu i sakataw bu i matay kumin kanu madakel a taw.^m

(*Mataya 26:69-70; Markus 14:66-68; Luk 22:55-57*)

¹⁵Na si Simiun Pitru enggu su sakataw pan a ’bpagunut kanu Isa al-Masih na pidtatalundug’ilan su Isa al-Masih. Su sakataw a entu a ’bpagunut na kilala sekanin nu mapulu sa langun nu ’bpamangurban. Na nakaludep sekanin kanu lama-lama nu mapulu sa langun nu ’bpamangurban a initan kanu Isa al-Masih ¹⁶ugaid’a si Pitru na lu bu nakadtaman kanu liu nu pintuan. Na su sakataw a ’bpagunut a kilala nu mapulu sa langun nu ’bpamangurban na linemu kanu bengawan ka pidtalu nin kanu babay a tameng’u pintuan i paludepen nin si Pitru. ¹⁷Na nia pidtalu nu panunugun a babay a tameng’u pintuan kani Pitru na “Ngintu, dikena ba isa ka bun a ’bpagunut kanu mama a nan?” Daka nia inisumpat’i Pitru na “Dikena.” ¹⁸Kagina ka matenggaw kanu entu a manga kutika na su manga panunugun enggu su manga tameng na miniag silan sa apuy a uling ka midtilalang silan lu ba kanu ubay nin. Na midtindeg bun lu ba si Pitru ka midtilalang bun.

(*Mataya 26:59-66; Markus 14:55-64; Luk 22:66-71*)

¹⁹Na su mapulu sa langun nu ’bpamangurbanⁿ na pinangingidsan nin su Isa al-Masih makapantag kanu ’bpamangunut sa lekanin enggu

---

^k **18:11 kamalayaan** Nia nin maena sa basa a Grik na *tagayan*. Tuladan atawa ka bayuk su nia a kadtalu a nia nin maena na *kamalayaan*, labi den su kamalayaan a pigkahanda nu Kadenan kanu Isa al-Masih asal’a makalipuas su apia entain i maginugut sa lekanin.

^l **18:12 manga Yahudi** Na pedtumbuken sia na su manga mapulu nu ’bpamangurban enggu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu. Silan su ’gkangaunutan kanu agama nu manga taw a Yahudi.

^m **18:14 nia tinemu i sakataw bu i matay kumin kanu madakel a taw** Su nia ba a kadtalu na mailay bun kanu nia ba a kitab 11 ayat 50.

ⁿ **18:19 Su mapulu sa langun nu ’bpamangurban** a nalabit sia na si Anas. Sekanin su andang a mapulu sa langun nu ’bpamangurban. Na si Kaipas i mapulu sa langun nu ’bpamangurban kanu entu ba a lagun.

Yuhan 18

kanu panduan nin. ²⁰ Nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Inipayag ku den langun kanu adapan nu madakel a taw. Katatapan na lu aku 'bpamandu kanu 'gkangalimudan nu langun nu manga Yahudi lu kanu *pedsambayanan tanu enggu lu kanu Suti a 'Bpagagaman. Na dala inipamagena ku kanu langun nu inipamandu ku. ²¹ Ngintu ka saki nengka i 'bpangingidsan? Nia ka pangingidsai na su entain i nakakineg sa kanu panduan ku, ka nia benal na katawan nilan u ngin i inipamandu ku kanilan." ²² Kanu kinadtalu nu Isa al-Masih sa nia na isa kanu manga tameng a pedtindeg lu kanu ubay nin i tinemebpi sa lekanin sa nia nin pidtalu na "Nginan, mamba i dait a kasawal kanu mapulu sa langun nu 'bpamangurban?" ²³ Nia inisumpat'u Isa al-Masih sa lekanin na "Amaika aden pidtalu ku a mawag na idsaksi nengka kanu manga taw su entu a pidtalu ku ugaid'a amaika wagib su pidtalu ku na ngintu ka tinebpi aku nengka?" ²⁴ Na kanu entu ba na naiketan pamun su Isa al-Masih na inipasigkil'i Anas lu kani Kaipas a mapulu sa langun nu 'bpamangurban.

(Mataya 26:71-75; Markus 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Saleta mambu na si Simiun Pitru na pedtindeg bun a pedtilalang lu kanu lama-lama. Na nia nilan pidtalu sa lekanin na "Ngintu, dikena ba isa ka bun a 'bpagunut kanu nan a mama?" Na inikias'in menem sa nia nin pidtalu na "Dikena." ²⁶ Na isa kanu panunugun nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban a pagali nu tinimbas'i Pitru i tangila nin i nia nin pidtalu na "Dikena ba nailay ku seka a kaped'in lu kanu pamumulanan?" ²⁷ Na inikias menem'i Pitru su entu na midsambuta demun i kinakuku nu manuk a kalasan.

Su Kukuman nu Gubilnadul kanu Isa al-Masih

(Mataya 27:1-2; Mataya 27:11-14; Markus 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Na endaw demun i kinagkapita na iganat kani Kaipas na init menem su Isa al-Masih lu kanu tulugan nu gubilnadul.^o Na su manga Yahudi na da silan ludep lu kanu tulugan nu gubilnadul ka enggu di

---

^o 18:28 tulugan nu gubilnadul Su nia a kadtalu na ebpun kanu basa a Latin a *priturium* a nia nin maena na *tulugan nu gubilnadul* udi na *naadil a pegkalebenan nu gubilnadul*.

Yuhan 18

silan maharam^p asal'a makakan silan kanu Kanduli nu Kalipuas.^q

²⁹Kagina ka maitu na liniuwan silan ni Pilatu a gubilnadul ka nia nin pidtalu na "Ngin i ipendsendit'u kanu mama a nia?" ³⁰Nia nilan inisawal na "Amaika dala kadupangan nu nia a mama na di nami ipalad sa leka." ³¹Nia pidtalu ni Pilatu kanilan na "Imbalingan nu sekanin lu sa lekanu ka sekanu i kukum lun sia kanu lekanu demun a pangitaban a manga Yahudi." ^rNia inisumpat'u manga Yahudi sa lekanin na "Di 'gkawagib i sekami demun i mangimatay sa apia entain." ³²Na kanu kinanggula sa nia na natuman su kadtalu nu Isa al-Masih pantag kanu ukit a kapatay nin.^s

³³Guna su maitu na linemudep menem si Pilatu lu kanu tulugan ka inipatawag'in su Isa al-Masih ka inidsan nin sa "Ngintu, seka ba su Datu nu manga Yahudi?" ³⁴Nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Ngintu, ganat demun sa leka i nan a idsa atawa ka aden bu nakadtalu sa leka makapantag sa laki?" ³⁵Nia pidtalu ni Pilatu na "Enduken, Yahudi aku? Inipalad ka bu sia sa laki nu tribu nengka taman den kanu manga mapulu nu 'bpamangurban nu. Ngin besen i pinggula nengka?" ³⁶Nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Su kadatu ku na dikena sia ebpun sa dunia ka amaika sia ebpun sa dunia na su 'bpamaginugut sa laki na mamangatu silan asal'a di aku makapalad lu kanu manga Yahudi. Ugaid'a dikena man sia ebpun su kadatu ku." ³⁷Na inidsan ni Pilatu sa "Datu ka besen?" Nia inisumpat'u Isa al-Masih na "Pidtalu nengka den i datu aku. Ka nia man sabapan na kinambata sa laki enggu kinasia ku

---

P 18:28 maharam Su adat-betad'u manga taw a Yahudi kanu entu a timpu na amaika lemudep silan kanu tulugan nu gubilnadul atawa ka apia ngin a walay nu manga taw a dikena-Yahudi na maharam silan sa dalem'u pitu gay. Na amaika maitu na di silan kapakayan keman kanu Kanduli nu Kalipuas enggu di silan kapakayan a makaludep kanu Suti a 'Bpagagaman. Na kagina ka masupeg den su Kanduli nu Kalipuas na 'bpagingatan nilan i maharam silan kagina da den kutika nilan sa kapalimpiu bagu mauma su Kanduli nu Kalipuas.

q 18:28 makakan silan kanu Kanduli nu Kalipuas Su nia na makapantag kanu kapegkan kanu langun nu pegken labi-labi den su kapegkan kanu manguda a bili-bili a ipegkurban nilan uman salagun kanu Kanduli nu Kalipuas. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Kanduli nu Kalipuas sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

r 18:31 pangitaban nu manga Yahudi Na nia ukit a kabpangukum'u manga taw a Yahudi na sia nilan pegkanduten kanu ngin i kapegkatuntay nilan kanu kasuguan nu Musa. Ugaid'a aden a entu na pakasibay i kapegkatuntay nilan lun, upama, sia kanu Gay nu Kabpangintelenen na nia nilan lun kapegkatuntay na apia su kapagkapia kanu aden sakit'in na di kun kapakayan.

s 18:32 Su nia a kadtalu nu Isa al-Masih na mailay bun kanu nia bun ba a kitab 12 ayat 32 taman sa 33.

Yuhan 18, 19

sa dunia na asal'a makapaamad ku su bantang. Na apia entain i nalusud kanu bantang na 'bpakikinegen nin su suala ku." ³⁸Nia pidtalu ni Pilatu sa lekanin na "Ngin besen i bantang?"

(Mataya 27:15-31; Markus 15:6-20; Luk 23:13-25)

Na guna su nadtalu ni Pilatu i nia na liniuwan nin menem su manga Yahudi sa nia nin pidtalu kanilan na "Dala 'gkailay ku a kadupangan nu mama a nia. ³⁹Ugaid'a mana bun su 'gkalayaman nu a penggalebeken ku sa lekanu a pabpeliu aku sa sakataw a bilunggu sa uman mauma su *Kanduli nu Kalipuas. Na ngintu, kiugan nu a paliun ku sa lekanu su Datu nu manga Yahudi?" ⁴⁰Na nia nilan inilalis edtalu na "Dikena sekanin i paliun ka si Barabas!" Na si Barabas na isa sekanin a ribildi.

19 ¹Guna su maitu na inipakua ni Pilatu su Isa al-Masih ka pinalebpadan nin. ²Na su manga sundalu na minumbal silan sa sansangan a sudangen ka inisangan nilan lu kanu ulu nu Isa al-Masih enggu pimbalegkasan nilan sa lambayung a lambung. ³Entu pan ka namangubay silan sa lekanin sa nia nilan 'bpamedtalun na "Salam sa leka, Datu nu manga Yahudi" taman sa pinanebpi nilan sekanin.

⁴Na linemiu menem 'bpaluman si Pilatu ka nia nin pidtalu kanilan na "Tanudi nu! Iadap ku sekanin sia sa lekanu asal'a katawan nu i dala a benal nailay ku a kadupangan nin." ⁵Na guna su maitu na iniadap'in su Isa al-Masih a nakadsansangan sa sudangen enggu nakalambung sa lambayung. Na nia pidtalu ni Pilatu kanilan na "Ilay nu den i taw a nia." ⁶Na endaw i kinailay sa lekanin nu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su manga tameng'u Suti a 'Bpagagaman na inilalis'ilan edtalu i "Itutuk sekanin! Itutuk sekanin kanu kayu a pinambalawaga!" Na nia pidtalu ni Pilatu kanilan na "Kua nu demun sekanin ka sekanu den i tutuk lun ka sia sa laki na dala nailay ku a kadupangan nin." ⁷Nia inisumpat'u manga Yahudi na "Aden kasuguan^t a nakadalem sia kanu kitab'ami a manga Yahudi na nakabpaliugat sa lekanin i matay sabap sa nia nin tinimbangan sa ginawa nin na "Tunggal'u Kadenan."

---

^t 19:7 **kasuguan** Su nia a kasuguan nu manga taw a Yahudi na ebpun sa Libitikus 24 ayat 16 sia kanu Kitab Taurat. Nia ipebpagilay nu nia a kasuguan na su taw a makasakutu kanu Kadenan na dait a imatayan. Tembu pegkiugan nilan 'bpagimatay su Isa al-Masih ka nakasakutu kun sekanin sabap sa initimbang'in su ginawa nin sa Tunggal'u Kadenan.

Yuhan 19

⁸Endaw demun i kinakineg'i Pilatu kanu nia a kadtalu na naisegan i gilek'in. ⁹Daka linemudep menem sekanin lu kanu tulugan ka inidsan nin su Isa al-Masih sa "Endaw ka besen nakabpun?" Ugaid'a da sawal su Isa al-Masih. ¹⁰Nia pidtalu ni Pilatu sa lekanin na "Nginan ka di aku nengka pedsawalen? Di nengka 'gkatawan i aden bagel ku a makapambaya-baya ku seka udi na makapatutuk ku seka kanu kayu a pinambalawaga?" ¹¹Nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na "U dikena bu su bagel a inenggay sa leka a ebpun sa sulega na dala bagel'engka sa kagkiug-kiug'engka sa laki. Sabap sa entu na su minalad sa laki sia sa leka na labi lawan pan i kadusan nin."

¹²Na iganat sa entu ba na 'bpagapasen den ni Pilatu i kapambaya-baya nin kanu Isa al-Masih ugaid'a su manga Yahudi na nia nilan ibpelalis pedtalu na "Amaika pambaya-bayan nengka i mama a nan na dikena ka pakat'u Sultan sa Ruma, ka apia entain i pandatun nin i ginawa nin na pedsungkang kanu Sultan."^u ¹³Endaw i kinakineg'i Pilatu sa kadtalu nilan a entu na init'in lu sa liu su Isa al-Masih enggu nagagayan lu kanu 'bpagagayanan nu 'bpangukum a lu nakabetad kanu bedtuan sa Watu a Lama-lama' a sia sa basa a Hibru na Gabata. ¹⁴Na su entu ba a gay na su Gay nu Kabpagadil^w kanu sakapadian a Kanduli nu Kalipuas sa uras a manga ikanem sa mapita.^x Na nia pidtalu ni Pilatu kanu 'gkangaunutan nu manga Yahudi na "Ilay nu! Su Datu nu." ¹⁵Daka inilalis'ilan edtalu i "Iawa nengka den sia! Iawa nengka den sekanin ka itutuk'engka den!" Nia pidtalu ni Pilatu na "Ipapedtutuk'u sa laki su Datu nu?" Na nia inisawal'u manga mapulu nu 'bpamangurban na "Dala datu nami nia tabia na su Sultan sa Ruma." ¹⁶Guna su maitu na inipalad'i Pilatu kanilan su Isa al-Masih ka enggu makapatutuk.

^u **19:12 Sultan** Su nalabit sia a Sultan na nia ba su Sultan sa Ruma a su Kaisar. Su Kaisar na nia ba i gelal'u manga taw sa Ruma kanu sultan nilan kanu entu ba a timpu. Su nia a kadtalu na ebpun sa basa a Latin.

^v **19:13 Watu a Lama-lama** Su nia a lama-lama na watu a pinadtatambil.

^w **19:14, 31 Gay nu Kabpagadil** Nia ba su gay unan nu Gay nu Kabpangintelenen. Nasisita a mapasad su langun nu galebek kanu nia ba a gay kagina di mapakay a enggalebek kanu Gay nu Kabpangintelenen.

^x **19:14 uras a manga ikanem sa mapita** Nia nin maena sa basa a Grik na *uras a manga ikanem*. Na sia kanu kasabut'u taw sa Ruma na *uras a manga ikanem sa mapita*. Na sia menem kanu kasabut'u manga taw a Yahudi na *uras a maudtu*. Ugaid'a nia kinapamily sa *ikanem sa mapita* na kagina su kinasulat sa nia na lu basi natabu sa dalepa a sakup'a Ruma.

Su Kinatutuk kanu Isa al-Masih lu kanu Kayu a Pinambalawaga
(*Mataya 27:32-44; Markus 15:21-32; Luk 23:26-43*)

Na kinua nu manga sundalu su Isa al-Masih ¹⁷ enggu inipapusan nilan sa lekanin su pinambalawaga a kayu ka inisigkil'ilan kanu dalepa a bedtuan sa Dalepa na Takulab a Ulu, sa basa a Hibu na Gulguta. ¹⁸ Na lu nilan ba initutuk su Isa al-Masih kanu kayu a pinambalawaga. Na aden bun dua kataw a initutuk bun kanu ped a kayu a pinambalawaga, su sakataw na sia tampal kanu kawanan nu Isa al-Masih, su sakataw menem na sia tampal kanu biwang'in.

¹⁹ Na si Pilatu na minumbal sa karatula a nia nin lun inisulat na "Si Isa a taw sa Nasarit, su Datu nu manga Yahudi" ka inipabetad'in lu kanu kayu a pinambalawaga. ²⁰ Su nia a karatula na madakel i nakabatia lun a manga Yahudi kagina masupeg kanu siudad su tinutukan kanu Isa al-Masih enggu su karatula a entu na nia kinasulat lun na basa a Hibu, Latin enggu Grik. ²¹ Kagina ka maitu na su manga mapulu nu 'bpamangurban nu manga Yahudi na nia nilan 'bpamedtalun kani Pilatu na "Dikena man 'Datu nu manga Yahudi' i dait a isulat'engka san ka nia man dait a isulat'engka san na 'Nia nin pedtalun na saki su Datu nu manga Yahudi.'" ²² Nia inisumpat'i Pilatu na "U ngin i nakasulat ku san na entu den ba."

²³ Guna su nakatutuk den nu manga sundalu su Isa al-Masih na linuwasan nilan sa balegkas ka pimbab-bad'ilan sa pat bad, uman i sakataw a sundalu na sabad. Na kinua nilan bun su lambung'u Isa al-Masih a dala panay nin ka inaul iganat sa baba taman sa pulu. ²⁴ Daka nia pidtalun nu uman i isa kanilan na "Di tanu i nia mambad ugaid'a embunuta tanu ka enggu tanu katawan u entain i makakua lun." Su nia a pinggula nu manga sundalu na natuman su nakadalem kanu kitab a

"Pembad-baden nilan su balegkas ku
enggu pembunutan nilan su lambung ku."^y

²⁵ Na kanu entu ba mambu na pedtindeg su ina nu Isa al-Masih lu masupeg kanu tinutukan sa lekanin. Lu bun ba su suled'u ina nin a babay enggu si Mariam a kaluma ni Kulupas apeg'i Mariam a taw sa

---

^y 19:24 Ebun i nia sia kanu Manga Sengal 22 ayat 18 sia kanu Kitab Zabur.

Yuhan 19

Magdala. ²⁶Guna mailay nu Isa al-Masih su ina nin enggu su ipegkalimu nin a 'bpagunut sa lekanin a pedtindeg bun lu ba na nia nin pidtalu kanu ina nin na "Ina, ilay ka! Sekanin den su wata nengka." ²⁷Na nia nin menem pidtalu kanu 'bpagunut sa lekanin na "Sekanin den su ina nengka." Na iganat kanu entu ba a kutika na su 'bpagunut na lu nin den pinagkaleben kanu walay nin su ina nu Isa al-Masih.

(*Mataya 27:45-56; Markus 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸Guna su maitu na 'gkatawan den nu Isa al-Masih i natalutup den su langun. Na pidtalu nin i "Pakainem aku." Na kanu kinadtalu nin sa nia na natuman su nakadalem kanu kitab.^z ²⁹Saleta mambu na aden taguan a napenu na madsem a makalangut na inisumek'ilan lu su ibpangamek a pidtangayanan sa kayu^a ka inipasusup'ilan kanu Isa al-Masih. ³⁰Na endaw demun i kinasusup'u Isa al-Masih kanu madsem a makalangut na nia nin pidtalu na "Natalutup den." Na mibpatumeng sekanin ka inipalad'in den su ngiawa nin.

³¹Na kagina ka Gay den nu Kabpagadil^w na su 'gkangaunutan nu manga Yahudi na pinangeni nilan lu kani Pilatu i gesan den su ay nu manga initutuk'ilan^b a entu asal'a mangagan matay ka enggu nilan den maawa su manga bangkay. Pinangeni nilan i entu asal'a di matangen su bangkay^c nu nakatutuk lu kanu kayu a pinambalawaga kanu Gay nu Kabpangintelenen kagina dikena kadsalilidan i entu a Gay nu Kabpangintelenen.^d ³²Guna su maitu na linemu den su manga sundalu ka ginesa nilan den su ay nu sakataw apeg'u kaped'in pan a initutuk. ³³Ugaid'a guna su ipedtundug'ilan den su Isa al-Masih na nailay nilan i minatay den sekanin tembu dala nilan den magesa su ay nin. ³⁴Ugaid'a

^z 19:28 Su nia a nakadalem kanu kitab na mailay kanu Manga Sengal 69 ayat 21 sia kanu Kitab Zabur.

^a 19:29 **kayu** Su nia a kayu na nia nin ngala sa basa a English na *hyssop*. Mategas enggu manga sakamitru i kalambeg'in.

^b 19:31 **gesan den su ay nu manga initutuk'ilan** Na nia ukit'a kapenggesa nilan lun na pembetayn nilan sa putaw. Amaika maitu na di nin den magaga i kadtindeg'in sa ukit a kaginawa nin a sabapan den nu kangagan nu kapatay nin.

^c 19:31 **matangen su bangkay** Su adat-betad'u manga taw a Yahudi na di nilan kalilinian a matangen su bangkay nu nakatutuk'ilan a entu atawa ka kagausan pan na magabi. Sia ebpun i nia kanu Diutirunumi 21 ayat 22 taman sa 23 sia kanu Kitab Taurat.

^d 19:31 **Dikena kadsalilidan i entu a Gay nu Kabpangintelenen** ka lusud bun kanu padian nu Kanduli nu Kalipuas.

Yuhan 19

sinagkal'u sakataw kanu manga sundalu sa dilek su takilidan nu Isa al-Masih. Na midsambuta demun i kinaigis'u lugu enggu su ig.

³⁵Na su sakataw a nakailay kanu entu na inidsaksi nin su entu asal'a makapalitala kanu bun. Benal su inidsaksi nin enggu katawan nin man i benal su pedtalun nin. ³⁶Ka nanggula man su nia asal'a matuman su nakadalem kanu kitab a

“Apia satiman kanu tulan nin na di magesa.”

³⁷Nadtalu bun kanu ped a manga ayat i

“Edsulimanen nilan su taw a entu a sinagkal'ilan.”^e

Su Kinakubul kanu Isa al-Masih

(*Mataya 27:57-61; Markus 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸Na kanu ulian nu entu na si Yusup a taw sa Arimatia na pinangeni nin kani Pilatu i makua nin su bangkay nu Isa al-Masih. Na si Yusup a nia na isa bun a 'bpagunut kanu Isa al-Masih ugaid'a ibpagna nin bu ka 'gkagilekan kanu 'gkangaunutan nu manga Yahudi. Na sinugutan mambu sekanin ni Pilatu sa kakua nin lun. Guna su maitu na pibpawangan nin ka kinua nin su bangkay nu Isa al-Masih. ³⁹Na minunut sa lekanin si Nikudimu a nananggit sa manga telupulu kakilu a pinadsimbul a kamutan a bedtuan sa mira enggu alu.^f Na sekanin ba a nia su taw a linemu kanu Isa al-Masih kanu nangaipus a manga timpu sa kutika na magabi.^g ⁴⁰Guna su maitu na kinua nilan den su bangkay nu Isa al-Masih ka pinutus'ilan sa mapia a manga ginis^h enggu binetadan nilan den kanu manga kamutan a entu a mana bun sia kanu adat-betad'u manga Yahudi sa kapegkubul. ⁴¹Na lu kanu dalepa a tinutukan kanu Isa al-Masih na aden lu pamumulanan. Na lu kanu pamumulanan a entu na aden lu dala pamun mausal a pegkubulan. ⁴²Na kagina ka Gay den nu Kabpagadil'u manga Yahudi na lu nilan den ba inikubul su Isa al-Masih kagina masupeg bu lu ba.

^e 19:37 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Zakaria 12 ayat 10.

^f 19:39 **Mira enggu alu** na kamutan a ebpun sa manga pamumulanan. 'Bpagusalen su nia a ipedsapu kanu manga lawas'u minatay asal'a 'gkamut su bangkay enggu mapakay bun i nia a makagamut sa masakit.

^g 19:39 Ebpun i nia sia kanu nia bun ba a kitab 3 ayat 1 taman sa 9.

^h 19:40 **mapia a manga ginis** Su adat-betad'u manga taw a Yahudi na nia ba su ipebputus kanu manga minatay. Su nia a ginis na mapulu i alaga nin. Na nia ba i pagidsan nu unung sia sa lekitanu a manga Muslim.

Su Kinambibiag'u Isa al-Masih

(Mataya 28:1-8; Markus 16:1-8; Luk 24:1-12)

20 ¹Na malilibuteng pan kanu mapita-pita demun kanu Akadⁱ na linemu den kanu kubul^j si Mariam a taw sa Magdala. Na nailay nin i naawa su watu a inipintu kanu kubul. ²Daka nalalaguy sekanin lemu kani Simiun Pitru enggu kanu sakataw pan a 'bpagunut a ipegkalimu nu Isa al-Masih ka pidtalu nin kanilan i "Aden kinemua kanu bangkay nu Mapulu lu kanu kubul! Di nami katawan u endaw nilan tampal inibetad." ³Na entu demun ba na ginemanat si Pitru enggu su sakataw pan a 'bpagunut ka pibpawangan nilan su kubul. ⁴Na isa bu i kinapalalaguy nilan dua ugaid'a nauna nakauma su sakataw a 'bpagunut lu kanu kubul ka malengkas i kinapalalaguy nin kumin kani Pitru. ⁵Ugaid'a da sekanin ludep ka dinemukum bu semiling taman sa nailay nin bun lu su unung a mapia a manga ginis. ⁶Na nakatundug bun makauma si Simiun Pitru. Daka naninggalus sekanin lemudep lu kanu kubul a nailay nin pamun su manga mapia a ginis ⁷enggu su mapia a saput a inusal kanu ulu nu Isa al-Masih. Ugaid'a su mapia a saput na da makabetad lu kanu manga mapia a ginis ka nakasenggay a nalulun. ⁸Daka linemudep mambu su sakataw a 'bpagunut a nauna makauma lu kanu kubul. Na nailay nin su entu taman sa nalitiala sekanin ⁹apia da nilan pan katuntayi su nakadalem kanu kitab a natatalanged i embibiag 'bpaluman su Isa al-Masih. ¹⁰Guna su maitu na mimbalingan den su dua kataw a 'bpamangunut lu kanu pegkakalebenan nilan.

Su Kinabpapayag'u Isa al-Masih kani Mariam a Taw sa Magdala

(Mataya 28:9-10; Markus 16:9-11)

¹¹Na ulian nu entu na si Mariam a lu pedtindeg kanu liu nu kubul a 'bpaguguliang na dinemukum sekanin ka sinemiling lu kanu kubul. ¹²Na nailay nin i dua kataw a malaikat a mimbanggala sa maputi a 'bpagagayan lu kanu nabetadan nu bangkay nu Isa al-Masih. Na su sakataw a malaikat na sia tampal kanu naunanan nin, su sakataw menem na sia tampal

ⁱ 20:1 Akad Sia sa basa a Grik na nia nin maena na *muna-muna a gay nu sakapadian*. Sia kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi na Akad su entu.

^j 20:1 Su **kubul** sia na nia nin palas na liningkaban a masela a watu a mana takub. Mailay i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 15 ayat 46 sia kanu Kitab Injil.

kanu natuadan nin. ¹³Na inidsan nilan si Mariam sa “Bai, nginan ka ’bpaguguliang ka?” Na nia nin inisumpat kanilan na “Aden kinemua kanu bangkay nu Mapulu ku. Na di ku katawan u endaw nilan tampal inibetad.”

¹⁴Na endaw i kinadtalu nin sa nia na tinemaligkud sekanin, na nailay nin su Isa al-Masih a pedtindeg, ugaid’a da nin makilala i entu besen ba su Isa al-Masih. ¹⁵Na inidsan nu Isa al-Masih si Mariam sa “Bai, nginan ka ’bpaguguliang ka? Entain i ’bpanuntulen nengka?” Na nia kataw lun ni Mariam na su pedtiakap kanu pamumulanen. Na nia nin lun inisumpat na “Kaka, amaika seka i kinemua kanu bangkay na edtal u ka sa laki u endaw nengka tampal inibetad ka enggu ku makua.” ¹⁶Na nia tig’u Isa al-Masih sa lekanin na “Mariam.” Daka nakalengi sekanin sa nia nin nadtal na “Rabbuni!” Nia nin maena na gulu su entu a kadtalu a Hibru. ¹⁷Nia menem pidtal nu Isa al-Masih sa lekanin na “Di aku nengka pan pegkapeti ka da aku pamun makabpapulu lu kanu Ama. Ugaid’a makin ka lu kanu manga suled^k ku ka edtal u ka kanilan i pebpapulu aku den lu kanu Ama ku a Ama nu bun, su Kadenan ku a Kadenan nu bun.”

¹⁸Guna su maitu na linemu si Mariam a taw sa Magdala kanu ’bpamangunut kanu Isa al-Masih ka pinasabutan nin kanilan sa nia nin pidtal na “Nailay ku su Mapulu!” Na pinanudtul’in bun kanilan su ngin i pidtal sa lekanin nu Isa al-Masih.

Su Kinabpapayag’u Isa al-Masih kanu ’Bpamangunut sa lekanin

(Mataya 28:16-20; Markus 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹Na kanu kinadsukilep demun kanu entu bun ba a gay a muna-muna a gay nu padian na su ’bpamangunut na nangalid silan lu kanu ’gkangalimudan nilan a walay kagina ’gkagilekan silan kanu ’gkangaunutan nu manga Yahudi. Na nakatekaw demun edtindeg su Isa al-Masih lu kanu pageletan nilan sa nia nin pidtal kanilan na “San sa lekanu su kalilintad.” ²⁰Na endaw i kinadtalu nin sa entu na inipailay nin kanilan su lima nin enggu su takilidan nin. Na sangat a nangagalaw su ’bpamangunut kanu kinailay nilan kanu Mapulu. ²¹Daka pidsalumanan nin edtal kanilan i “San sa lekanu su kalilintad. Na u ngin i kinasugu nu Ama sa laki na maitu bun ba mambu i kapedisugu ku sa lekanu.”

²²Endaw i kinadtalu nin sa entu na iniyupan nin su ’bpamangunut sa

^k 20:17 Su manga suled sia na su ’bpamangunut kanu Isa al-Masih.

nia nin pidtalu na “Talima nu den su Suti a Ruh. ²³Na apia entain i taw a ampunen nu i dusa nin na inampun sekanin. Na apia entain menem a taw i di nu ampunen i dusa nin na da sekanin maampun.”

²⁴Na kanu kinabpapayag’u Isa al-Masih kanilan na dala matabu lu si Tumas a bedtuan bun sa Leping a isa bun kanu sapulu enggu dua a ’bpamangunut lun. ²⁵Kagina ka maitu na pinanu dtul sa lekanin nu ped’in a ’bpamangunut i “Nailay nami su Mapulu!” Ugaid’a nia nin pidtalu sa kanilan na “Di aku a benal malitiala nia tabia na mailay ku pan su tanda nu tutuk lu kanu lima nin enggu matiduk ku demun kanu kemel ku taman sa maami nu lima ku demun su takilidan nin.”

²⁶Na kanu ulian nu nakapitu gay na su ’bpamangunut na lu menem silan kanu ’gkangalimudan nilan a walay. Na nangalid silan enggu kaped’ilan den si Tumas. Na nakatekaw menem edtindeg su Isa al-Masih lu kanu pageletan nilan sa nia nin pidtalu na “San sa lekanu su kalilintad.” ²⁷Daka pidtalu nin kani Tumas i “Itiduk’engka den su kemel’engka sia kanu lima ku enggu ilay ka sa mapia taman sa iami nengka den su lima nengka sia kanu takilidan ku. Da ka den man pendua-dua ka palitiala ka den.” ²⁸Nia nadttalu ni Tumas sa lekanin na “Mapulu ku enggu Kadenan ku!” ²⁹Na nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Nalitiala ka den saguna kagina nailay aku nengka den. Mapia den a benal kanu manga taw u ’bpalitiala apia dala aku nilan mailay.”

³⁰Na madakel pan a manga tanda a pinggula nu Isa al-Masih sia kanu kaadapan nu ’bpamangunut sa lekanin i da den makasulat kanu nia a kitab. ³¹Ugaid’a su namakasulat menem sia na inisulat asal’a makapalitiala kanu sa su Isa na sekanin su Masih a Tunggal’u Kadenan enggu asal’a sia makanggulalan kanu kasalig’u na makatalima kanu sa bagu a uyag-uyag sia kanu ingala nin.

21 ¹Kanu ulian nu entu na mibpapayag ’bpaluman su Isa al-Masih kanu ’bpamangunut sa lekanin lu kanu lanaw nu Tibirias.^l Na maya ba i nanggula. ²Kanu entu ba na nangatimu si Simiun Pitru, si Tumas a bedtuan sa Leping enggu si Nataniel a taw sa Kana a sakup’a Galili apeg’u manga wata ni Zabidi enggu su dua kataw pan a ’bpamangunut kanu Isa al-Masih. ³Na nia pidtalu ni Simiun Pitru kanilan na “Manginseda aku pan.” Nia nilan pidtalu na “Munut kami

^l 21:1 lanaw nu Tibirias Nia ped a ipembedtu lun na lanaw nu Galili.

Yuhan 21

sa leka.” Na nageda silan sa awang ka ginemanat silan ugaid’a kanu nalalamagan na da a benal nakua nilan a seda.

⁴Na kanu kinagkapita na midtindeg su Isa al-Masih lu kanu adteban ugaid’a da sekanin makilala nu ’bpamangunut sa lekanin. ⁵Na nia nin pidtalu kanilan na “Manga dua na suled, aden nakua nu a seda?” Nia nilan inisumpat na “Da.” ⁶Nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Tulug’u i ambit’u a nan san tampal sa kawanan na awang’u ka makakua kanu.” Na iniulug’ilan mambu su ambit’ilan na da ka pan ba ka di nilan den ’gkagaga penggandel su ambit’ilan sabap kanu kadakel’u seda.

⁷Guna su maitu na su ’bpagunut a ipegkalimu nu Isa al-Masih na pidtalu nin kani Pitru i “Su Mapulu i entu.” Na kanu entu ba na da makambanggala si Simiun Pitru. Na endaw i kinakineg’in sa su Mapulu i entu na mimbanggala ka tinemibpu lu kanu ig ka pebpawangan nin. ⁸Na su ped mambu a ’bpamangunut na linemu bun silan a inipatudan nilan bu kanu awang’ilan su ambit’ilan a napenu na seda kagina dikena bun gaid mawatan su adteban ka siyawpulu kamitru bu i kawatan nin.

⁹Guna silan makatepad na nailay nilan i pembaga den su uling a nabetadan den na seda enggu aden bun pan. ¹⁰Nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “It’u sia i kaped kanu nakua nu a seda.” ¹¹Daka sinemampaw si Simiun Pitru lu kanu awang ka ginandel’in su ambit a napenu na mangasela a seda ka initepad’in. Na nia kadakel’u manga seda a entu na magatus enggu limapulu enggu telu. Na apia maitu su kadakel’u manga seda a entu na da bun makisi su ambit. ¹²Na nia pidtalu nu Isa al-Masih kanilan na “Sia kanu ka edtilagad kanu.” Na katawan nilan i sekanin su Mapulu na ’gkalinilian nilan sekanin mangingidsa u saben-sabenal a entain ba sekanin ugaid’a dala isa bu a nakatika lun midsa. ¹³Na sinemupeg su Isa al-Masih ka kinua nin su pan enggu su seda ka inenggay nin kanilan. ¹⁴Na iganat kanu kinapambibiag lun ’bpaluman na nia den ba i ikatelu a kinabpapayag’u Isa al-Masih kanu ’bpamangunut sa lekanin.

¹⁵Guna su nakapasad den silan edtilagad na inidsan nu Isa al-Masih si Simiun Pitru sa “Simiun a wata ni Yuhan, su kapegkalimu nengka sa laki na lawan pan kanu kapegkalimu nilan?” Nia inisumpat’i Pitru sa lekanin na “Uway, Mapulu. Katawan nengka i ipegkalimu ku seka.” Nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Pakan ka su manga bili-bili ku a pipis.” ¹⁶Na inidsan menem sekanin ’bpaluman nu Isa al-Masih sa “Simiun a wata ni Yuhan, benal a ipegkalimu aku nengka?” Nia inisumpat’i Pitru

Yuhan 21

sa lekanin na “Uway mambu, Mapulu. Katawan nengka i ipegkalimu ku seka.” Nia menem pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Tuganul ka su manga bili-bili ku.” ¹⁷Na inidsan nin menem sekanin sa “Simiun a wata ni Yuhan, saben-sabenal a ipegkalimu aku nengka?” Na nia den ba i ikatelu a kinaisa nin lun. Na sinemegad su manggiginawa ni Pitru sabap sa nakatelu den idsai nu Isa al-Masih sa “Ipegkalimu aku nengka?” Na nia nakasumpat’i Pitru na “Mapulu, ’gkataan nengka bun su langun. Katawan nengka i ipegkalimu ku seka.” Nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Pakan ka su manga bili-bili ku. ¹⁸Na kanu manguda ka pan na seka i pembalud kanu pakut’engka enggu ’bpelalakaw ka sa apia endaw i kiug’engka. Ugaid’a saben-sabenal a pedtalun ku sa leka i sa kagkatua nengka na betelen nengka su lima nengka enggu salakaw den a taw i malud sa leka taman sa iten ka nin sa dalepa a di nengka ’gkalinian.” ¹⁹Pidtalu nu Isa al-Masih i entu ka pinakataan nin i maitu ba i ukit a kaimatay kani Simiun Pitru a makapayag’in su sigay nu Kadenan. Na kanu kinadtalu nin sa entu na pidtalu nin kani Pitru i “Unut ka sa laki.”

²⁰Na kanu kinalengi ni Pitru na nailay nin i pedtundug su ’bpagunut a ipegkalimu nu Isa al-Masih. Na sekanin su ’bpagunut a sinemandang masupeg kanu laleb’u Isa al-Masih kanu kapenggabi nilan ka minidsa lun sa “Mapulu, entain i tempu sa leka?” ²¹Na endaw i kinailay ni Pitru kanu entu a ’bpagunut na nia pidtalu ni Pitru kanu Isa al-Masih na “Mapulu, sekanin, na ngin menem i manggula nin?” ²²Nia pidtalu nu Isa al-Masih sa lekanin na “Amaika kiugan ku a bibiag pamun sekanin taman sa kambalingan ku, na liu ka den sa entu. Unut ka bu sa laki.” ²³Na guna su maitu na nakalapat su bitiala kanu manga suled sa paginugut sa di matay su entu a ’bpagunut ugaid’a dikena nia pidtalu nu Isa al-Masih i di sekanin matay ka nia nin man pidtalu na “Amaika kiugan ku a bibiag pamun sekanin taman sa kambalingan ku, na liu ka den sa entu.”

²⁴Na entu ba su ’bpagunut a sinemulat kanu nia a kitab enggu pedsaksi lun. Na katawan nami i benal su inidsaksi nin.

²⁵Na madakel pan i kaped a pinggula nu Isa al-Masih. Na amaika inisulat bu langun su entu na su kalangan ku lun na di malengan sia sa dunia su manga libelu a sinulatan lun.

Wassalam

**Su Manga Pिंग्गalebek'u
Manga Sinugu nu
Jsa al-Masih**

Bismillah Sir-Rahman Mir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Na nia sinemulat kanu nia a kitab na su mama a bedtuan sa Luk, isa sekanin a duktur a 'bpaginugut kanu Kadenan. Su nia na ikadua a inisulat'in a kitab. Pantag i nia kanu pinggalebek'u manga sinugu nu Isa al-Masih. Su manga sinugu na silan su napamili nu Isa al-Masih a makapayapat kanu kadtalu nu Kadenan iganat sa Awrusalim taman den kanu pat a pisuk'u dunia. Madakel i nanggula kanu nia a kitab i nambamatan demun ni Duktur Luk.

Nakadalem kanu nia a kitab su kinaludsu nu lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih lu sa Awrusalim enggu su kinapamungkaid kanilan nu 'gkangaunutan nu manga Yahudi a sabapan nu kinabpapalak'ilan a sabapan bun nu kinapayapat'u Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih. Na isa kanu 'bpamungkaid kanu 'bpamaginugut na bedtuan sa Bulus. Ugaid'a guna sekanin 'bpayagi nu Isa al-Masih na nabaluy sekanin a naginugut kanu Isa al-Masih taman sa pinamili nin sekanin a makapayapat kanu Mapia a Tutuma kanu manga Yahudi taman den kanu manga taw a dikena-Yahudi.

Ulian nu entu na isa den si Bulus a 'bpamungkaidanan apeg den nu ped a manga sinugu nu Isa al-Masih sabap kanu kapebpayapat'ilan kanu Mapia a Tutuma ugaid'a sia kanu tabang'u Suti a Ruh a ebpun kanu Kadenan na 'gkalipuas'ilan su entu taman sa pegkadakel-pegkadakel bun su 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih.

Su Manga Pinggalebek 1

Su Suti a Ruh a Inibpasad'u Kadenan

1 ¹Sa leka mapulu a Tiupilus: Kanu nauna a inisulat ku na pidsinantal ku su langun nu pinggula nu Isa al-Masih enggu su inipamandu nin ²taman den sa kanu kinabpapulu sa lekanin lu sa sulega ulian nu kinapamapata nin sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh kanu manga sinugu a pinamili nin. ³Na madakel i kinabpapayag'in kanu manga sinugu nin kanu dalem'u nakapatpulu gay ulian nu kinapatay nin enggu kinambibiag'in 'bpaluman. Na madakel i amadan sa saben-sabenal a mimbibiag sekanin 'bpaluman. Na kanu entu ba a manga gay, na nia nin pidsinantal kanilan na su pantag kanu kapendatu nu Kadenan.

⁴Na gagalu na kaped'u Isa al-Masih su manga sinugu nin na inibpaliugat'in kanilan i "Di nu gemanati su Awrusalim ka angati nu su Suti a Ruh a inibpasad'u Ama a mana su nakineg'u den sa laki. ⁵Na su Yahiya^a na nia nin inipanalawat na ig ugaid'a pila gay bu saguna na salawatan kanu menem kanu Suti a Ruh."^b

Su Kinapabpapulu kanu Isa al-Masih

⁶Na guna den mangalimud su manga sinugu nin na inidsa nilan kanu Isa al-Masih i "Mapulu, ipembalingan nengka den kanu nia a timpu su kandatu tanu a manga taw a Israil?" ⁷Na nia nin inisawal kanilan na "Di den nasisita a kasabutan nu pan su kutika atawa ka gay a inadil'u Ama kanu kanggula nin kanu entu a kahanda nin. ⁸Ugaid'a makatalima kanu sa kabarakatan amaika makatingguma den sa lekanu su Suti a Ruh. Na makapangimbenal'u su makapantag sa laki sia sa Awrusalim, sa lusud'a Yudia enggu Samaria taman den kanu pat a pisuk'u dunia."

⁹Guna nin mapasad edtalu su entu na pinabpapulu den sekanin lu sa sulega. Na gay nin pebpapulu na pedtingadan nilan bun sekanin taman sa dala nilan den mailay ka nakadalung den kanu gabun. ¹⁰Na gagalu nu kapedtingada nilan lun na nakatekaw demun midtindeg kanu ubay nilan i dua kataw a malaikat a mimbalegkas sa maputi. ¹¹Na nia nilan pidtalu na "Sekanu a manga taw sa Galili, nginan ka pedtindeg kanu san

^a 1:5 Su Yahiya na sekanin su nabi a nanalawat sa ig kanu manga taw a pegkiug pedtaubat kanu manga kabaladusan nilan.

^b 1:5 Nia maena nu salawatan kanu kanu Suti a Ruh na lemangkap sa lekanu su Suti a Ruh.

Su Manga Pinggalebek 1

a pedtingada sa langit? Su Isa a nan a pinabpapulu lu sa sulega ganat sia sa lekanu na maya bun ba i kambalingan nin sa mana bun su kinailay nu lun kanu kinabpapulu lun.”

Su Kinapamilyi kanu Matias a Makasambi kanu Yahuda Iskalia

¹²Na mimbalingan den mambu su manga sinugu nu Isa al-Masih lu sa Awrusalim ebpun kanu bakulud’u Ulibus a manga sakakilu i kawatan nin. ¹³Na guna su nakauma den silan sa Awrusalim na minanik silan lu kanu bilik a pedtumpun nilan. Na su entu ba na si Pitru, si Yuhan, si Yakub, si Anduk, si Pilipus, si Tumas, si Bintulumi, si Mataya, si Yakub a wata ni Alpayus, si Simiun a ’bpaninindog kanu dalepa enggu si Yahuda a wata ni Yakub. ¹⁴Na tatap den silan pedtatagapeda sa kabpangeni-ngeni a kaped’ilan su manga babay apeg den ni Mariam a ina nu Isa al-Masih taman kanu manga ali nin a mama.

¹⁵Aden isa a gay a mindidilimudan su ’bpamaginugut kanu Isa al-Masih a manga magatus enggu duapulu i kadakel’in. Na midtindeg si Pitru kanu luk’ilan ka nia nin pidtalu na ¹⁶“Manga lusud ku sa tian, dait man a matuman su nakadalem kanu kitab a mana su kadtalu nu Suti a Ruh kanu paganay pan a sia nakanggulalan kanu Daud makapantag kanu Yahuda a tinemutulu sa kinasigkem kanu Isa al-Masih. ¹⁷Pinamilyi bun sekanin nu Isa al-Masih a madtagapeda nami kanu nia a galebekan a inenggay nu Kadenan sa lekami.”

¹⁸Na inipamasa nu nia a mama sa lupa su pasa nu katipu nin. Lu bun ba sekanin naulug a nakabudsud a mimbetu i tian nin taman sa nakabudsayak su tinay nin. ¹⁹Natawan nu langun nu ’bpamegkaleben sia sa Awrusalim su entu a nanggula. Daka binedtuan nilan su entu a lupa sa Akildama sa basa nilan a nia nin maena na ‘Su lupa a naigisan na lugu.’

²⁰Pidtalu pan ni Pitru i “Nakasulat bun kanu Kitab Zabur i

‘Dait a awan su pegkalebenan nin
enggu dala ’gkaleben lun apia sakataw.’^c

Nakasulat bun i

‘Dait a kasambian na ped su lekanin a galebekan.’^d

^c 1:20 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 69 ayat 25 sia kanu Kitab Zabur.

^d 1:20 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 109 ayat 8 sia kanu Kitab Zabur.

Su Manga Pinggalebek 1, 2

²¹“Kagina ka maitu na dait a mamili tanu sa makasambi kanu galebekan nu Yahuda. Nia dait na su taw a nadtagapeda tanu bun kanu dalem’u kinadtatagapeda tanu kanu Mapulu a su Isa al-Masih, ²²iganat kanu kinapanalawat’u Yahiya taman kanu kinabpapulu kanu Isa al-Masih lu kanu sulega. Su mapamili na mabaluy a madtagapeda tanu a makapangimbenal kanu kinambibiag ’bpaluman nu Isa al-Masih.”

²³Guna su maitu na namili silan sa dua kataw a kapamilian nilan, su entu na si Yusup a bedtuan bun sa Barsabas enggu pedtawagen bun sa Yustus enggu su sakataw na si Matias. ²⁴Na nangenin-geni su ’bpamaginugut sa “Mapulu, katawan nengka su dalem’u atay nu langun nu taw. Ipailay nengka sa lekami u entain i pinamili nengka kanu dua kataw a nia ²⁵a mabaluy a masugu nengka a makasambi kanu galebekan nu Yahuda a tinagak’in ka lu den sekanin kanu dalepa a wagib a kabetadan nin.”

²⁶Daka mimbunuta silan, na nia nilan nabunut na su ngala ni Matias a makauman kanu sapulu enggu isa a manga sinugu.

Su Kinalangkap’u Suti a Ruh

2 ¹Na guna mauma su kanduli a bedtuan sa Pintikus^e na mindidilimudan su langun nu ’bpamaginugut kanu Isa al-Masih. ²Na nakatekaw demun i aden matanug a uni a ganat sa sulega a manabia ka pan i mana dagus’u mabagel a sambel. Na nakapenu i entu lu kanu ludep’u walay a pindidilimudan nilan. ³Na aden nakatingguma a mana kaleg’a apuy^f a nakabpipitas a nakatuki kanu uman i isa kanilan. ⁴Na langun nilan na linangkapan nu Suti a Ruh. Daka nakadtalu silan sa embias-bias a basa sabap kanu Suti a Ruh a linemangkap kanilan.

⁵Kanu entu ba a timpu na aden manga balaagama a Yahudi lu sa Awrusalim a nakabpun kanu embala-bala a dalepa sa dunia. ⁶Guna nilan makineg su uni a entu na madakel kanu manga taw a entu i linemu kanu ’bpamaginugut. Na sangat a nabulibug silan sabap sa nakineg’ilan a pamakadtalu su ’bpamaginugut kanu basa na uman i isa kanilan. ⁷Na nangagaip silan taman sa nia nilan nadttalu na “Dikena

^e 2:1 Su **kanduli a bedtuan sa Pintikus** na ipedsela-sela i entu kanu ikalimapulu a gay maipus su Kapegkanduli kanu Pan a Dala Pakembang’in. Nia bun ba su kapedsela-sela nu manga taw a Yahudi sa kapegkasabpet’ilan sa bantad.

^f 2:3 Su **apuy** sia na iniukit bu sa bayuk, dikena matakapala a apuy a pakatutung.

Su Manga Pinggalebek 2

ba langun nilan na manga taw sa Galili?⁸ 8Panun a entu ka 'gkagineg tanu silan a pakadtalu sa kanu basa nu uman i isa sa lekitanu? 9Sekitanu na ganat kanu embala-bala a dalepa, su ped na lu pan ebpun sa Partia, Midia, Ilam enggu su ped menem na taw sa Misuputamia, Yudia, Kapadusia taman den sa Puntus enggu Asia. 10Su ped menem na ganat sa Prigia enggu Pampilia, Egypt enggu sa manga dalepa a sakup'u Libya a masiken sa Sirin. Su ped menem na manga ana a ebpun sa Ruma magidsan i Yahudi enggu dikena-Yahudi a minunut sa agama na Yahudi. 11Aden bun ebpun sa Krita enggu Arabia. Na 'gkagineg tanu silan a pedtalu sa basa tanu pantag kanu manga masela a pinggula nu Kadenan." 12Sangat a nangagaip silan enggu 'bpagitungen nilan a benal su entu taman sa namakapamagidsaya silan sa "Ngin basi i maena nu nia ba?" 13Ugaid'a su ped na 'bpamedsudi sa nia nilan pedtalun na "Gkangalangut bu i nan a manga taw."

Su Kinapangusiat'i Pitru kanu Madakel a Taw

14Daka midtindeg si Pitru apeg'u sapulu enggu isa pan a pinamili a masugu nu Isa al-Masih ka pidtalu nin sa matanug i "Manga pagidsan ku a Yahudi enggu langun nu sekanu a 'bpamegkaleben sia sa Awrusalim, pakikineg kanu sa mapia ka patuntayan ku sa lekanu u ngin i nia ba. 15Dikena 'gkangalangut su nia a manga taw a mana su 'gkapagitung'u ka ikasiyaw pamun sa mapita saguna! 16Ugaid'a 'gkanggula den ba a nia su kadtalu nu Nabi Joel a

17 'Nia kadtalu nu Kadenan na kanu manga mauli a gay na palangkapan ku su Suti a Ruh ku kanu langun nu tribu.

Su manga wata nu magidsan i babay-mama na makapayag'ilan su kadtalu nu Kadenan.

Su manganguda nu a mama na 'bpayagan silan enggu su mangatua menem a mama na padtaginepen ku.

18 Na su entu ba a manga gay na palangkapan ku su Suti a Ruh ku kanu manga ulipen ku magidsan i babay-mama enggu makapayag'ilan su kadtalu ku.

---

⁸ 2:7 Su manga taw a nia a 'bpamaginugut a pedtalu-talu sa embias-bias a basa na di dait a makadtalu sa embias-bias a basa kagina salakaw su basa nilan a manga taw sa Galili.

Su Manga Pinggalebek 2

¹⁹ Na mapailay aku sa manga makasabalang sa kawang-kawangan enggu manga tanda sia kanu liwawaw na dunia. Maaden su lugu, su apuy enggu su makapal a bel.

²⁰ Su senang na 'gkalibuteng enggu su ulan-ulan na 'gkaliga sa mana lugu bagu makatingguma su timpu nu kapangukum'u Kadenan, su balapantag a benal a gay a da pagidsan nin.

²¹ Na apia entain i semupeg kanu Mapulu na malipuas.^h

²² "Manga pagidsan ku a taw sa Israil, pakikineg'u su nia a manga katigan. Su Isa a taw sa Nasarit na saben-sabenal a ebpun sekanin kanu Kadenan. Na nia nin amadan na su kabarakatan a inenggay sa lekanin nu Kadenan sa pakagaga sekaninunggula sa kagaipan enggu manga tanda. Na saben-sabenal a nambamatan nu su entu. ²³ Na sia luyud kanu kahanda nu Kadenan na inipalad sekanin san sa lekanu. Inipatutuk'u kanu kayu a pinambalawaga ka pinaimatayan nu kanu manga taw a pamakasibay. ²⁴ Ugaid'a pinambibiag sekanin nu Kadenan 'bpaluman kagina saben-sabenal a su kapatay na da kawagib'in sa lekanin. ²⁵ Ka nia man naalung'u Daud pantag kanu Isa al-Masih na

'Nailay ku su Kadenan a Mapulu ku a tatap sia kanu ubay ku, na di aku magkeleng-keleng ka pedtapiden aku nin.

²⁶ Kagina ka maitu na 'gkagalaw a benal su atay ku taman sa pakalalis aku sa kapia na ginawa ku. Na apia matay aku pan na aden pamun inam ku.

²⁷ Kagina di aku nengka tagaken kanu dalepa nu manga minatay taman sa di nengka padtadayn a maledak su Suti nengka.

²⁸ Inipailay nengka sa laki su lalan 'bpawang kanu uyag-uyag. Na amaika san aku bu kanu adapan nengka na sangat a pagkagalawn aku nengka.ⁱ

²⁹ "Manga lusud ku sa tian, dikena man nia pedtalun nu kaapuan tanu a su Daud su ginawa nin ka minatay bun sekanin taman sa inilebeng, na san pamun su kabul'in sampay saguna. ³⁰ Ugaid'a sabap sa nabi su Daud na katawan nin su pasad'u Kadenan sa lekanin a isa kanu manga muliatay nin na mabaluy a datu a pagidsan sa lekanin. ³¹ Tembu naalung'in su da pan manggula pantag kanu kambibiag 'bpaluman nu

^h 2:17-21 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Joel 2 ayat 28 taman sa 32.

ⁱ 2:25-28 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 6 ayat 8 taman sa 11 sia kanu Kitab Zabur.

Su Manga Pinggalebek 2

Masih^j a di tagaken kanu dalepa nu manga minatay enggu di padtadayn nu Kadenan a maledak.

³²“Na saksi kami langun kanu kinapambibiag ’bpaluman nu Kadenan kanu Isa. ³³Inibetad sekanin nu Kadenan sia tampal kanu kawanan nin. Inenggay nu Kadenan sa lekanin su Suti a Ruh a inibpasad’in ka enggu nin menem makapalangkap sa lekami a mana su ’gkagineg’u enggu su ’gkailay nu a nia. ³⁴Na dikena man su Daud i mibpapulu sa matakapala lu sa sulega ugaid’a sekanin i midtalu sa

‘Pidtalu nu Kadenan a Mapulu kanu Mapulu ku i

“Ayan ka sia tampal kanu kawanan ku

³⁵ taman sa pasugiuden ku su manga kuntela nengka

kanu palad’u ay nengka.”^k

³⁶Kagina ka maitu na dait a katuntayan nu manga taw a Israil i su Isa a nia a initutuk’u lu kanu kayu a pinambalawaga na binaluy nu Kadenan a Mapulu enggu Masih.”

Su Kinadtaubat’u manga Taw a Nakagineg kanu Katigan ni Pitru

³⁷Na guna makineg’u manga taw su entu a katigan ni Pitru na sangat a napalian su atay nilan taman sa nia nilan nadtalu kani Pitru enggu kanu ped pan a manga sinugu nu Isa al-Masih na “Manga lusud’ami sa tian, ngin i dait a enggulan nami?” ³⁸Na nia inisawal’i Pitru na “Edtaubat kanu enggu dait a mapasalawat i uman i isa sa lekanu kanu ingala nu Isa al-Masih ka enggu maampun su kadusan nu enggu matalima nu su Suti a Ruh a inggay nu Kadenan sa lekanu. ³⁹Kagina su pasad na kanu langun nu taw a inenggat’u Kadenan tanu a Mapulu sa kaunut sa lekanin, na sekanu su entu taman kanu manga muliataw nu enggu su manga taw a lu kanu manga ped pan a dalepa.”

⁴⁰Na madakel pan i pidtalu ni Pitru kanilan taman sa inibpaliugat’in kanilan i “Abungi nu i masiksa kanu a mana su manggula nu manga

---

^j 2:31 **Masih** Nia paginugut’u manga taw a Israil na isa kanu tupu nu Daud i pandatun nu Kadenan. Su entu ba a datu su mapambaya-baya kanilan kanu manga kuntela nilan enggu endatu sekanin taman sa taman. Na nia nilan ibedtu kanu ’bpagangapan nilan a datu a su tupu nu Daud na *Masih*. Su kadtalu a Masih sa basa a Hibru na *mashiach* a nia nin maena na *binubusan sa lana* kagina sia kanu adat-betad’u manga taw a Yahudi na su ’gkapamili nu Kadenan a endatu, ’bpangurban atawa ka nabi na pembubusan sa lana su ulu nin sa tanda a pedsanganan sa bagel. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Masih sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^k 2:34-35 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 110 ayat 1 sia kanu Kitab Zabur.

Su Manga Pinggalebek 2, 3

taw a pamakasibay.”⁴¹ Daka napasalawat su langun nu tinemalima kanu katigan ni Pitru. Na kanu entu bun ba a gay na manga telu ngibu i kadakel’u nakauman kanilan maginugut kanu Isa al-Masih.

Su Kabpaguyag-uyag’u ’Bpamaginugut

⁴²Na ’bpakikinegen nilan a benal sa mapia taman sa ’bpagunutan nilan su panduan nu manga sinugu nu Isa al-Masih. Na namagisa-isa silan kanu ped pan a ’bpamaginugut. Pedtatagapeda bun silan sa kapedtebi-tebi sa pan^l taman sa isa bu su kabpangeni-ngeni nilan.

⁴³Sabap kanu madakel a kagaipan enggu manga tanda a nanganggula a sia nakanggulalan kanu manga sinugu na naadenan na gilek su madakel a taw kanu Kadenan. ⁴⁴Na su langun nu namaginugut kanu Isa al-Masih na tatap pedtatagapeda enggu ’bpamagenggaya silan kanu langun nu kaaden nilan. ⁴⁵Na aden mibpapasa sa manga lupa nilan taman kanu manga ped pan a kaaden nilan ka pinamagumun nilan i entu sia luyud kanu ngin i nasisita nu uman i isa. ⁴⁶Na uman-uman gay na pedtatalabuka silan lu kanu lama-lama nu Suti a ’Bpagagaman^m enggu pedtimu-timu bun silan lu kanu manga walay nilan a ipenggulalan nilan su kapedtebi-tebi sa pan enggu ’bpamagenggaya silan sa pegken sa maluwag kanu atay nilan taman sa ’gkangapia a benal i ginawa nilan. ⁴⁷Na pebpugin nilan su Kadenan enggu ’bpagadatan silan nu langun nu taw lu. Uman-uman gay na pedsisinggumanan bun nu Kadenan su kadakel’u ’bpamaginugut kanu Isa al-Masih.

Su Kinalakaw nu Mama a Di Pakalakaw

3 ¹Kanu isa a gay na linemu si Pitru enggu si Yuhan kanu lama-lama nu Suti a ’Bpagagaman sa uras a ikatelu sa malulem a kutika na kabpangeni-ngeni. ²Na aden lu ba mama a nait’in den gememaw su di nin kalakaw a lu kanu bengawan nu Suti a ’Bpagagaman a binedtuan sa ‘Mapia a Bengawan.’ Uman-uman gay na ’bpananggiten den sekanin

---

^l 2:42 Su kapedtebi-tebi sa pan na nia nin maena na su kapedtatagapeda nilan pegkan a lusud sia ba su kapedtebi-tebi sa pan a tademan kanu kinanggihad’u Isa al-Masih kanu umul’in.

^m 2:46 Su Suti a ’Bpagagaman na satiman bu ka lu bu sa Awrusalim. Lu bu ba pegkurban kanu Kadenan su manga taw a Yahudi. Mapakay bun a lu ba ’bpangeni-ngeni. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Suti a ’Bpagagaman sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Su Manga Pinggalebek 3

lu ba ka enggu pakapamangeni sa kuleta kanu manga taw a 'bpeludep 'bpeleukat kanu Suti a 'Bpagagaman.

³Na guna nin mailay si Pitru enggu si Yuhan a 'bpeludep kanu Suti a 'Bpagagaman na pinangenian nin silan. ⁴Daka pidtulikan sekanin ni Pitru enggu Yuhan. Na nia pidtalu ni Pitru sa lekanin na "Edtuliki kami!" ⁵Daka pidtulikan nin mambu silan ka 'gkapangingalap'in i aden makaenggay nilan lun. ⁶Ugaid'a nia pidtalu ni Pitru sa lekanin na "Dala bulawan ku atawa ka pilak ugaid'a inggay ku sa leka u ngin i aden sa laki. Na sia kanu ingala nu Isa al-Masih a taw sa Nasarit na lakaw ka!" ⁷Daka kinawa nin kanu kawatan a lima nin su mama a entu ka pinadtindeg'in. Na midsambuta demun i kinagkabagel'u embuku-bukuan nu ay nin ⁸taman sa mibpakulut sekanin temindeg ka linemakaw. Na minunut sekanin lemudep kanilan lu kanu Suti a 'Bpagagaman a pakabpapaundu 'bpeleakaw enggu pebpugi kanu Kadenan.

⁹Na guna sekanin mailay nu manga taw a 'bpeleakaw enggu pebpugi kanu Kadenan ¹⁰na nakilala nilan i sekanin su mama a entu a 'bpamangeni a 'bpagagayan bu lu kanu bengawan nu Suti a 'Bpagagaman a binedtuan sa Mapia a Bengawan. Na sangat a nangagaip silan kanu nanggula nu mama a entu.

Su Usiatan ni Pitru lu kanu Pala-pala nu Suti a 'Bpagagaman

¹¹Na gagalu nu kapedesaged'u mama kani Pitru enggu Yuhan lu kanu pala-pala nu Suti a 'Bpagagaman a bedtuan sa Pala-pala nu Ragya Sulaiman, na pinalalaguyan silan semupeg'u madakel a taw ka sangat a nangagaip silan. ¹²Na guna mailay ni Pitru i entu na nia nin pidtalu kanu manga taw na "Manga lusud ku sa tian a manga Israil, nginan ka 'gkangagaip kanu sa nanggula a nia enggu enduken ka 'gkadtulikan kami nu? Ngin i kataw nu lun, sabap kanu bagel enggu kaikelas'ami na nakapalakaw nami su mama a nia? ¹³Dait a kasabutan nu i saben-sabenal a su Kadenan nu manga kalukesan tanu a su Ibrahim, Iskak enggu Yakub i napapangimpulu kanu sinugu nin a su Isa al-Masih. Inipalad'u sekanin enggu inikias'u kanu adapan ni Pilatu apia papembaya-bayan den sekanin ni Pilatu. ¹⁴Inikias'u man su suti enggu matidtu ka nia nu pinangeni a makaliu na su mama a talibunu. ¹⁵Inimatayan nu su nabpunan nu umul ugaid'a pinambibiag sekanin nu Kadenan kanu kinapatay nin. Na sekami ba su nakadsaksi kanu nia ba.

Su Manga Pinggalebek 3

¹⁶Na saben-sabenal a su kabarakatan nu Isa al-Masih enggu su salig sa lekanin i napagkapia sia kanu adapan nu kanu mama a nia a kilala nu a benal.

¹⁷“Manga lusud ku sa tian, ’gkatawan ku i sekanu taman kanu ’gkangaunutan nu na pinggula nu i entu kagina da nu katuntayi sa mapia u entain su Isa. ¹⁸Ugaid’a kanu entu a pinggula nu, na natuman su kadtalu nu Kadenan a sia nakanggulalan kanu manga nabi a dait a malasay su Masih.

¹⁹“Kagina ka maitu na edtaubat kanu taman sa sangul kanu kanu Kadenan asal’a maampun su kabaladusan nu. ²⁰Na palilintaden nu Kadenan su atay nu enggu sugun nin san su Isa a inibetad’in a Masih a makandatu sa lekanu. ²¹Ugaid’a nasisita a lu demun pan sekanin sa sulega taman a di pan mauma su kutika nu kapembagu nu Kadenan kanu langun-langun a mana su inipayag’in kanu manga nabi kanu paganay pan. ²²Na nia man kadtalu nu Nabi Musa na ‘Su Kadenan a Mapulu na pasuguan kanu nin sa nabi a maya bun ba sa laki a sia bun makabpun sa lekitanu a tribu. Na dait a pakikinegen nu su langun na edtalun sa lekanu nu nabi a entu.’ⁿ ²³Nia pan kadtalu nu Nabi Musa na ‘Apia entain i dili makikineg kanu entu a nabi na maawa sekanin sia kanu manga taw nu Kadenan taman sa mabinasa sekanin.’^o ²⁴Na apia su ped a manga nabi iganat den kanu Nabi Samuil taman den kanu manga nauli pan sa lekanin a nabi na naalung’ilan bun su ’gkanganggula kanu nia a manga timpu. ²⁵Sekanu su manga muliataw nu manga nabi enggu kaped kanu kanu kapasadan nu Kadenan a inenggay nin kanu manga lukes’u sa nia pidtalu nu Kadenan kanu Ibrahim na ‘Kapalihalan su langun nu bangsa sia sa dunia sia makanggulalan kanu tupu nengka.’^p ²⁶Kagina ka maitu na sinugu nu Kadenan su panunugun^q nin a su Isa al-Masih sia muna sa lekanu a manga Yahudi asal’a kapalihalan kanu nin sa kapataligkud’in sa lekanu kanu mawag a manga galebekan nu.”

ⁿ 3:22 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 18 ayat 15 sia kanu Kitab Taurat.

^o 3:23 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 18 ayat 19 enggu Libitikus 23 ayat 29 sia kanu Kitab Taurat.

^p 3:25 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 22 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

^q 3:26 su panunugun nin a su Isa al-Masih Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 49 ayat 5 taman sa 6; 50 ayat 10; 52 ayat 13; 53 ayat 2 enggu 11.

Su Kinasigkem kani Pitru enggu Yuhan

4 ¹Na pedtalu-talu pamun si Pitru enggu Yuhan lu kanu manga taw na sinemupeg kanilan su manga 'bpangurban' enggu su mapulu nu manga tameng kanu Suti a 'Bpagagaman taman den kanu manga taw a lusud kanu lumpukan a Sadusiyu.^s ²Na 'gkasakit a benal i ginawa nilan kani Pitru enggu Yuhan kagina ibpamandu nilan kanu manga taw su pantag kanu Isa al-Masih enggu su kambibiag 'bpaluman nu namamatay kagina su Isa al-Masih na mimbibiag 'bpaluman. ³Na sinigkem'ilan si Pitru enggu Yuhan. Sabap sa pegkagabi den na binilanggu nilan muna taman sa mapita. ⁴Ugaid'a madakel kanu manga namakakineg kanu entu a panduan ni Pitru enggu Yuhan i naginugut taman sa nakasaut sa manga lima ngibu i kadakel'u manga mama bu a naginugut.

⁵Na kanu mapita na mindidilimudan sa Awrusalim su 'bpamangukum a mana su 'gkangaunutan taman den kanu manga gulu nu pangitaban ⁶apeg'i Anas a mapulu sa langun nu 'bpamangurban kaped'in si Kaipas, si Yuhan, si Anduk enggu su langun nu ped pan a lusud kanu sakambinabatan nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban. ⁷Na pinaadap'ilan si Pitru enggu Yuhan ka pinangingidsan nilan sa "Panun i kinagaga nu enggula sa nia? Entain i minenggay sa lekanu sa kawagib sa kapenggula nu sa nan?"

⁸Saleta mambu na si Pitru a linangkapan nu Suti a Ruh na nia nin pidtalu kanilan na "Manga 'bpamangukum a 'gkangaunutan, ⁹amaika pedsumalian kami nu saguna sabap kanu kapianan a pinggula nami kanu mama a nia a di pakalakaw ¹⁰na patuntayan ku sa lekanu sa mapia taman den kanu langun nu taw a Israil i nakalakaw su mama a nia sabap kanu kabarakat'u Isa al-Masih a taw sa Nasarit a initutuk'u kanu kayu a pinambalawaga ugaid'a pinambibiag sekanin 'bpaluman nu Kadenan. Na sabap sa lekanin na nakadtindeg kanu adapan nu su mama a nia. ¹¹Su Isa al-Masih ba a nia su nadtalu kanu kitab a watu a

---

^r 4:1 Su **manga 'bpangurban** sia na silan su 'bpanumbali sa manga binatang a ipegkurban kanu Kadenan.

^s 4:1 Su **lumpukan a Sadusiyu** na isa silan kanu lumpukan nu manga Yahudi ugaid'a salakaw su kapaginugut'ilan ka di silan 'bpalitjala sa aden kambibiag 'bpaluman. Di bun silan 'bpalitjala sa aden manga malaikat enggu aden manga saitan enggu di bun silan 'bpalitjala sa aden Gay a Mauli atawa ka Harikiamat. Na kadakelan kanilan na 'bpangurban enggu kawasa. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Su Manga Pinggalebek 4

inendan nu sekanu a manga panday na walay, na entu bun ba i nabaluy a balapantag kanu langun nu watu nu walay.^t 12 Na saben-sabenal a su Isa al-Masih bu i inadil'u Kadenan a makapalipuas kanu manga taw, da den salakaw pan.”

13 Na guna nilan mailay su kawalaw na kinasumpat'i Pitru enggu Yuhan na sangat a nangagaip silan, na labi a nagaip silan guna nilan katuntayi i dala makapangagi enggu kadsalilidan bu a manga taw si Pitru enggu Yuhan. Daka nagkalendem'ilan i tagapeda nu Isa al-Masih si Pitru enggu Yuhan. 14 Na sabap sa 'gkailay nilan a pedtindeg kanu ubay ni Pitru enggu Yuhan su mama a naulian na dala den nadtalu nilan.

15 Kagina ka maitu na pinaliu nu 'bpamangukum si Pitru enggu Yuhan kanu ludep'u 'bpangukuman entu pan ka mimbibitiala silan. 16 Na nia nilan nakapamagidsaya na “Ngin i enggulan tanu kanu manga mama a nia? Nasabutan na langun nu taw sia sa Awrusalim su kabarakatan a pinggula nilan, na saben-sabenal a di tanu makakias i nia. 17 Ugaid'a asal'a di den makapayapat kanu manga taw su nia na sapalan tanu silan sa di nilan den edtalu-talun kanu apia entain su makapantag kanu Isa.” 18 Na inipatawag'ilan menem 'bpaluman si Pitru enggu Yuhan ka pibpaliugatan nilan sa di nilan den edtalu-talun atawa ka ipamandu su pantag kanu Isa al-Masih. 19 Ugaid'a nia inisawal'i Pitru enggu Yuhan na “Sa lekanu a kalangan, ngin i pakasugat kanu Kadenan? Sekanu i unutan nami atawa ka su Kadenan? 20 Na di nami man magaga sa di nami makapayag u ngin i nailay nami kanu Isa al-Masih enggu nakineg'ami lun.” 21 Daka inisegan nu 'bpamangukum i kinapakagilek'ilan kani Pitru enggu Yuhan entu pan ka pinambaya-baya nilan den silan sabap sa dala ukit'ilan u panun i kasiksa nilan lun kagina pebpugi kanu Kadenan su langun nu taw lu kanu entu a nanggula. 22 Su mama a nia a naulian sabap kanu kabarakatan a entu na labi patpulu lagun i umul'in. Na nait'in den gememaw i di nin kapegkalakaw.

---

^t 4:11 **balapantag kanu langun nu watu nu walay** Nia nin maena na su watu a nia na nabaluy a mabagel sa langun kanu edsiap-siapan nu udsadan nu walay. Su manga taw kanu entu a timpu na nia nilan ukit kanu kapembalay nilan na pebpatpasagin nilan su mangasela a watu ka entu ba i 'bpagusalen nilan a kasangkapan sa kapembalay nilan. Dait a mabagel a benal su watu a usalen kanu udsadan nu walay asal'a mabagel bun su langun na walay. Nia ba a ibaratan a pedtalun nu Isa al-Masih na pantag mismu kanu ginawa nin ka sekanin man i binaluy nu Kadenan a mabagel a udsadan nu lumpukan nu langun nu 'bpamaginugut kanu Kadenan. Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 118 ayat 22 sia kanu Kitab Zabur.

Su Kinapangeni-ngeni nu 'Bpamaginugut

²³Guna su pinambaya-baya den si Pitru enggu Yuhan na linemu silan kanu manga tagapeda nilan ka pinanudtul'ilan su pidtalu nu manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su 'gkangaunutan nu manga Yahudi. ²⁴Guna su nakineg'ilan i entu na namagisa-isa silan mangeni-ngeni kanu Kadenan sa "Hu Kadenan nami a Mapulu a nangaden kanu langit, kanu lupa enggu kanu lagat taman den kanu langun nu namakadalem lun, ²⁵seka bun i napadtalu kanu kaapuan nami a mana su panunugun nengka a su Daud sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh sa

'Ngin i nia ka su manga taw a dikena-Yahudi na sangat a 'gkalipunget enggu ngintu ka su manga taw na nia nilan kategelan magitung na su dala kapantag'in?

²⁶ Su manga sultan sia sa dunia na 'bpagadil silan sa kambunua

enggu su 'gkangaunutan na pendidilimudan silan sungkang kanu Kadenan enggu kanu Masih."^u

²⁷Hu Kadenan nami, saben-sabenal a nanggula i nia kanu nia a dalepa kagina su Hirud Antipas enggu su Pilatu apeg'u manga taw a dikena-Yahudi taman kanu taw nu Israil na mindidilimudan silan sungkang kanu suti a sinugu nengka a mana su Isa a pinamili nengka a Masih. ²⁸Na su pinggula nilan na sia i entu luyud kanu pigkahanda nengka kanu paganay pan.

²⁹"Hu Kadenan nami, na ilay ka su kapapegkagilek'ilan sa lekami. Na tabangi ka su manga panunugun nengka sa kaawan na gilek sa kapayag'ilan kanu kadtalu nengka. ³⁰Ipailay nengka pan su kabarakat'engka sa kapagkapia kanu manga taw a aden sakit'in enggu ipanggalebek'engka pan su manga tanda a kagaipan a sia makanggulalan kanu ingala nu suti a sinugu nengka a su Isa."

³¹Na guna silan makapasad mangeni-ngeni na nakuyung su walay a pindidilimudan nilan. Na linangkapan silan nu Suti a Ruh taman sa pakapayag'ilan su kadtalu nu Kadenan sa da den gilek'ilan.

---

^u 4:25-26 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 2 ayat 1 taman sa 2 sia kanu Kitab Zabur.

Su Kabpamagenggaya nu 'Bpamaginugut

³²Na su langun nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih na namagisa-isa silan. Dala isa kanilan a pebpuluan nilan i kaaden nin ka ibpamagenggaya nilan. ³³Na su manga sinugu nu Isa al-Masih na 'bpelantekan nilan pebpayag su kinapambibiag'u Kadenan kanu Mapulu a su Isa. Na sangat a pinalihalan silan langun. ³⁴Dala isa bu a 'gkapsangan kanilan kagina uman a entu na endaw su aden lupa nin atawa ka walay nin na pebpasan nin ka 'bpananggiten nin su pasa nin ³⁵lu kanu manga sinugu. Na silan menem i mataw lun mamagumun kanu apia entain i aden nasisita nin. ³⁶Na maitu bun ba su pinggula nu isa a mama a bedtuan sa Yusup a taw sa Saiprus a tupu sekanin nu Libi. Nia lun ipedtawag'u manga sinugu na Barnabas a nia nin maena na papegkabagel kanu manggiginawa. ³⁷Mibpasa sekanin kanu lupa nin ka pinananggit'in su pasa nin lu kanu manga sinugu nu Isa al-Masih.

**Su Kinapagakal'i Ananias enggu Sapira
pantag kanu Pasa nu Lupa nilan**

5 ¹Na aden bun mama a bedtuan sa Ananias a nia nin kaluma na si Sapira. Na mibpasa bun silan kanu lupa nilan ²ugaid'a su ped a pasa nin na initagu ni Ananias a naayunan bun nu kaluma nin. Su ped na inipalad'in lu kanu manga sinugu nu Isa al-Masih sa nia nin pidtalu na entu bu ba langun su pasa nu lupa nilan. ³Ugaid'a nia pidtalu ni Pitru lun na "Ananias, enduken ka sinugutan nengka a endatu kanu atay nengka su Datu na Giadsal taman sa pinagakalan nengka su Suti a Ruh kanu kinatagu nengka kanu ped a pasa nu lupa a entu? ⁴Ngintu, dikena ba leka bun su lupa a entu kanu dala pan mabpasa? Na guna su nabpasa den na dikena ba seka bun i migkiug-kiug kanu pasa nin? Na ngintu ka napagitung'engka pamun enggula su nia? Dikena su taw i pinagakalan nengka ka su Kadenan!" ⁵Guna makineg'i Ananias su entu na midsambuta demun i kinadadsang'in ka minatay. Na langun nu nakakineg kanu entu a nanggula na sangat a nangagilekan. ⁶Na daka sinemupeg su manga kanakan ka pinutus'ilan su bangkay nin entu pan ka binantial'ilan ka inilebeng'ilan.

⁷Na ulian nu manga telu kauras na nakauma su kaluma ni Ananias a dala demun sabut-sabut'in u ngin i nanggula. ⁸Na nia pidtalu ni Pitru

Su Manga Pinggalebek 5

sa lekanin na “Edtalu ka sa laki, ngintu, nia den ba langun su pasa nu lupa a pibpasa nu kani kaluma nengka?” Na nia nin inisawal na “Uway, nambu ba i pasa nin.” ⁹Ugaid’a nia pidtalu ni Pitru sa lekanin na “Panun i kinatika nu magayun kanu kaluma nengka sa kabatalu nu kanu Suti a Ruh? Na ilay ka! Nan den sa bengawan na su manga kanakan a linemebeng kanu kaluma nengka, na seka menem i itundug’ilan.” ¹⁰Na midsambuta demun i kinadadsang’in kanu adapan ni Pitru ka minatay. Na guna makaludep su manga kanakan na nailay nilan menem su babay a minatay, daka binantial’ilan menem ka inilebeng’ilan lu kanu tapid’u kaluma nin. ¹¹Na sangat a nangagilekan su lumpukan nu ’bpamaginugut taman den kanu langun nu ped pan a nakakineg kanu entu a nanggula.

Su Kinapagkapia nu manga Sinugu nu Isa al-Masih kanu aden manga Sakit’in

¹²Na madakel a manga tanda a kagaipan a pinggalebek’u manga sinugu nu Isa al-Masih lu kanu manga taw. Na su langun nu ’bpamaginugut na tatap silan pendidilimudan a ’bpamagisa-isa lu kanu Pala-pala nu Ragya Sulaiman. ¹³Na su dikena ’bpamaginugut na di pakatika pedsimbul kanu ’bpamaginugut ugaid’a sangat a ’bpagadatan nilan silan. ¹⁴Na pidsan ka maitu na pegkadakel-pegkadakel bun su ’bpamaginugut kanu Mapulu a su Isa al-Masih magidsan i babay-mama. ¹⁵Daka pinamananggit’u manga taw su aden manga sakit’in lu kanu ligid’u manga lalan a pebpagigan kanu manga katri enggu kanu manga ikam, ka asal’a apia kadalungan bu silan nu alung-alung’i Pitru amaika mukit na ’gkapia silan. ¹⁶Na ’bpamakauma bun su madakel a manga taw ebpun kanu embala-bala sa Awrusalim a ’bpamananggiten nilan lu su aden manga sakit’in enggu su manga inasukan na saitan. Na su langun nu entu na migkapia mambu.

Su Kinapamungkaid kanu manga Sinugu nu Isa al-Masih

¹⁷Na guna su maitu na pinangalikudan nu mapulu sa langun nu ’bpamangurban taman den kanu manga tagapeda nin a lusud kanu lumpukan a Sadusiyu su manga sinugu nu Isa al-Masih. ¹⁸Na daka inipasigkem’ilan su manga sinugu nu Isa al-Masih ka binilanggu nilan. ¹⁹Ugaid’a kanu magabi na inukan nu malaikat’u Kadenan su bengawan nu bilangguan ka pinaliu nin silan taman sa nia pidtalu nu malaikat na

Su Manga Pinggalebek 5

20“Lu kanu kanu Suti a 'Bpagagaman ka ipayag'u kanu manga taw su katigan pantag kanu bagu a nia a uyag-uyag a da taman nin.”

21Na guna su maitu na endaw demun i kasisi na mapita na linemu silan kanu Suti a 'Bpagagaman ka nangusiat silan. Na saleta mambu na inipatawag'u mapulu sa langun nu 'bpamangurban apeg'u manga tagapeda nin su 'bpamangukum taman kanu langun nu 'gkangaunutan kanu lusud'u Israil ka mindidilimudan silan entu pan ka inipakua nilan lu sa bilangguan su manga sinugu nu Isa al-Masih. 22Ugaid'a guna makauma kanu bilangguan su manga tameng'u Suti a 'Bpagagaman na dala nilan kaumai lu su manga sinugu. Na daka mimbalingan silan lu kanu 'bpamangukum ka pinanudtul'ilan su entu sa nia nilan pidtalu na 23“Nauman nami su bilangguan a mapia bun i kinakandadu lun enggu su manga tameng na pedtindeg bun lu kanu manga bengawan. Ugaid'a guna nami 'bpagukai su bilangguan na dala nauman nami lu a apia sakataw kanilan.” 24Na guna makineg'u kapitan nu manga tameng'u Suti a 'Bpagagaman enggu su manga mapulu nu 'bpamangurban su entu a katigan na sangat a nabulibug silan enggu 'bpagitungen nilan u ngin basi i kabpawangan nu entu a nanggula.

25Daka aden nakauma a nanudtul kanilan sa “Pakikineg aku nu, su manga mama a entu a binilanggu nu na entu silan kanu lama-lama nu Suti a 'Bpagagaman ka 'bpangusiat kanu manga taw.” 26Na daka su kapitan enggu su manga taw nin na pibpawangan nilan su manga sinugu nu Isa al-Masih ka pinaanut'ilan sa dala nilan pamegesa kagina 'gkagilekan silan sa pamalantayn silan sa watu nu manga taw lu.

27Na init'ilan den su manga sinugu ka iniadapt'ilan kanu 'bpamangukum. Na pinangingidsan den silan nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban sa 28“Dikena ba inibpaliugat'ami sa lekanu semapal i di nu den ibpangusiat su makapantag kanu Isa a nia? Na ilay nu, makin nu bun ibpamandu kanu lusud'u Awrusalim su pantag kanu nia a mama enggu pedsenditan kami nu pan kanu kinatuga nu lugu nin.”

29Ugaid'a nia inisumpat'i Pitru enggu su ped pan a manga sinugu nu Isa al-Masih na “Su Kadenan i dait a unutan nami, dikena su manusia. 30Pinaimatayan nu su Isa al-Masih sa ukrit a kinatutuk'u lun kanu kayu a pinambalawaga ugaid'a pinambibiag sekanin 'bpaluman nu Kadenan nu manga lukes tanu. 31Inipulu sekanin nu Kadenan tampal kanu kawanan nin ka inibetad'in a Mapulu enggu Makapamelipuas.

Su Manga Pinggalebek 5

Na nia nin kahanda na makadtaubat su taw a Israil asal'a maampun su kabaladusan nilan. ³²Na sekami i saksi kanu nia ba maitu bun su Suti a Ruh a ibpagenggay nu Kadenan kanu langun nu mamaginugut sa lekanin."

³³Guna makineg'u 'bpamangukum su entu na sangat a nalipunget silan taman sa kiugan nilan mimatay su manga sinugu nu Isa al-Masih.

³⁴Ugaid'a aden sakataw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu lu kanu 'bpamangukum a bedtuan sa Gamalil i midtindeg ka inisugu nin i paliun muna silan gagalu. Na si Gamalil na isa sekanin a gulu nu kasuguan enggu 'bpagadatan nu langun nu taw. ³⁵Na nia nin pidtalu kanu 'bpamangukum na "Manga pagidsan ku bun a taw a Israil, pagitung'u sa mapia u ngin i dait a pakaidan nu kanilan. ³⁶Ka dikena pamun gaid nauget su mama a entu a bedtuan sa Tudas a namagigiling sa mapulu taman sa manga pat gatus a taw i nakapaunut'in sa lekanin. Ugaid'a inimatayan sekanin, na nakabpalak-palak su 'bpamangunut lun taman sa da bun natamanan nu entu. ³⁷Ulian nu entu na aden menem mimbuat a bedtuan menem sa Yahuda a taw sa Galili kanu timpu na kapapedsulat sa ngala nu manga taw lu. Na madakel bun i nakapaunut'in sa lekanin ugaid'a inimatayan bun sekanin taman sa nakabpalak-palak bun su 'bpamangunut lun. ³⁸Kagina ka maitu na nia ku madtalu sa lekanu kanu nia na di nu den silan papembias-biasi ka makin nu den silan padtaday ka amaika ebpun bu kanu manusia su galebekan nilan a nia na dala bun katamanan nin ³⁹ugaid'a amaika ebpun kanu Kadenan na di nu silan magaga melen. Nia nin pan 'gkabaluyan na pakasungkang kanu pan kanu Kadenan."

⁴⁰Na inunutan nu 'bpamangukum su papata ni Gamalil. Na inipatawag'ilan menem su manga sinugu nu Isa al-Masih ka inipapametay nilan entu pan ka pinapatan nilan menem sa di den silan mamandu kanu ingala nu Isa, entu pan ka pinambaya-baya den silan. ⁴¹Na guna su maitu na ginanatan nilan den su 'bpamangukum. Na nangapia a benal i ginawa nilan ka binadtug silan nu Kadenan sa kanu kinakias kanilan nu manga taw sabap kanu kinasalig'ilan kanu Isa al-Masih. ⁴²Na uman-uman gay na ibpamandu enggu ibpangusiat'ilan lu kanu Suti a 'Bpagagaman taman den kanu manga kawalayan sa su Isa na sekanin su Masih.

Su Manga Pinggalebek 6

Su Kinapamili kanu Pitu Kataw a manga Mama a Temabang kanu manga Sinugu

6 ¹Kanu entu ba a manga timpu na pegkadakel-pegkadakel bun su 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih. Na inimbuku nu manga Yahudi a nia nin kadtalu na Grik su manga talianged a manga Yahudi kagina pakadtalipenda su uman-uman gay a kabpagenggay sa tabang kanu manga balu nilan. ²Guna su maitu na inipatawag'u sapulu enggu dua a sinugu nu Isa al-Masih su kaped'ilan pan a 'bpamaginugut ka nia nilan pidtalu kanilan na "Dikena wagib i makadtalipenda nami su kabpangusiat kanu kadtalu nu Kadenan asal bu na katiakapan nami su kabpagenggay sa tabang kanu langun nu pakanasisita. ³Kagina ka maitu manga lusud'ami sa tian, na pamili kanu 'bpia-pia sa pitu kataw a mama a makabetad tanu kanu nia a galebekan. Nia dait na mapia i kapegkakilala lun nu taw, linangkapan nu Suti a Ruh enggu lu sa lekanin su ilemu a ebpun kanu Kadenan. ⁴Na sekami na nia nami menem edsamikalan na su kapangeni-ngeni enggu su kapayapat kanu kadtalu nu Kadenan."

⁵Na nalilinian nu langun nu 'bpamaginugut lu su katigan nu manga sinugu a entu. Daka nia nilan napamili na si Istiban a mabagel i salig'in enggu linangkapan nu Suti a Ruh, si Pilipus^v enggu si Prukurus, si Nikanur enggu si Timun, si Parminas taman den kani Nikulas a taw sa Antiuk. Si Nikulas a nia na dikena Yahudi ugaid'a minunut sa agama na Yahudi. ⁶Na su manga mama a napamili nu 'bpamaginugut na iniadapt'ilan den lu kanu manga sinugu nu Isa al-Masih. Daka inipangeni-ngeni silan nu manga sinugu enggu dinapenetan^w nilan.

⁷Na su kadtalu nu Kadenan pantag kanu Isa al-Masih na pakapayapat bun enggu 'gkatakep-'gkatakep bun mambu su kadakel'u 'bpamaginugut lu sa Awrusalim taman sa madakel man kanu 'bpamangurban i naginugut.

Su Kinasigkem kani Istiban

⁸Na linangkapan si Istiban nu kapegkagaga enggu kabarakat'u Kadenan taman sa pakanggalebek sekanin sa madakel a kabarakatan

^v 6:5 Su nia a Pilipus na dikena nia su Pilipus a kaped kanu sinugu nu Isa al-Masih.

^w 6:6 Su dinapenetan sia na tanda sa kapedsangan kanu taw sa galebekan kanu Kadenan.

Su Manga Pinggalebek 6, 7

enggu kagaipan lu kanu manga taw. ⁹Ugaid'a inibpalawa sekanin nu ped kanu manga taw a sakup kanu pedsambayangan a bedtuan sa Pedsambayangan nu manga Pinambaya-baya den. Manga Yahudi silan a ganat kanu dalepa a Sirin, Aliksandria enggu su ped na ganat sa Silisia enggu Asia. ¹⁰Na apia inibpalawa nilan si Istiban na di nilan 'gkagaga su kategel'u kapedsumpat'in a inenggay sa lekanin nu Suti a Ruh. ¹¹Daka sinemukay silan sa manga taw a papedtalun sa "Nakineg'ami demun kani Istiban su kapedtalun-talu nin sa sakutu kanu Musa enggu kanu Kadenan." ¹²Na kanu maya ba a ukit na nakasundul'ilan su manga taw enggu su 'gkangaunutan taman den kanu manga gulu nu pangitaban sa kakalipunget'ilan kani Istiban. Daka sinigkem'ilan si Istiban ka iniadap'ilan lu kanu 'bpamangukum. ¹³Na nangaden silan sa manga taw a iniadap'ilan a makadsaksi sa dikena benal. Na nia nilan inipadtalu na "Su nia a mama na tatap'in 'bpanila-tilan su Suti a 'Bpagagaman maitu bun su kasuguan nu Musa. ¹⁴Na nakineg'ami bun i pedtalun nin i geban kun ni Isa a taw sa Nasarit su Suti a 'Bpagagaman enggu sambian nin bun su adat-betad a inibpusaka pan nu Musa sa lekitanu." ¹⁵Na pidtulikan nu langun nu 'bpamangukum si Istiban kagina su beneng'in na mana beneng'u malaikat a pedsigay.

Su Kinadtalu-talu ni Istiban

7 ¹Daka inidsan nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban si Istiban sa "Ngintu, benal su langun nu nia ba a ipedsendit'ilan sa leka?"

²Nia inisumpat'i Istiban na "Manga lusud ku sa tian enggu manga lukes ku, pakikineg'u su nia. Su Kadenan a sangat a pebpugin na mibpapayag sekanin lu kanu katupuan tanu a su Nabi Ibrahim kanu lu pan sekanin sa Misuputamia^x kanu da pan sekanin makagkaleben lu sa Haran. ³Na nia pidtalun nu Kadenan sa lekanin na 'Ganati ka su dalepa nengka enggu su manga pagali nengka, ka lu ka kanu dalepa a ipailay ku sa leka.^y ⁴Guna su maitu na ginanatan nin su dalepa a Misuputamia ka minalat lu kanu dalepa a Haran. Na guna su minatay su ama nin na pinaalat menem sekanin nu Kadenan kanu nia ba a kalupan a pegkalebenan nu saguna. ⁵Ugaid'a apia ka maitu na dala pamun tandui

^x 7:2 Su Misuputamia na pembedtuan bun sa Kaldiya.

^y 7:3 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 12 ayat 1 sia kanu Kitab Taurat.

Su Manga Pinggalebek 7

nu Kadenan sa apia sapolad a lupa su Nabi Ibrahim ugaid'a inibpasad'u Kadenan i inggay nin sa lekanin taman kanu manga tupu nin su nia a kalupan sa apia da pan wata nu Nabi Ibrahim kanu entu ba a timpu.

⁶“Na nia pan pidtalu nu Kadenan kanu Ibrahim na ‘Su manga muliataw nengka na 'gkaleben kanu dalepa a dikena kanilan. Na maulipen silan lu enggu pakapasangan silan kanu entu a dalepa kanu dalem'u pat gatus lagun. ⁷Ugaid'a siksian ku su entu a bangsa a mangungulipen kanilan entu pan ka mawa silan kanu dalepa a entu ka simban aku nilan kanu nia ba a dalepa.’^z”

⁸“Daka inisugu nu Kadenan kanu Ibrahim i mapapaletak^a sekanin enggu su manga wata nin taman kanu manga muliataw nin sa tanda nu kapasadan nin sa lekanin. Na guna mambata su Iskak na nakawalu gay pamun na pinaletak den nu ama nin a su Ibrahim. Na maitu bun ba su pinggula nu Iskak kanu wata nin a su Yakub enggu pinggula bun nu Yakub su entu kanu sapulu enggu dua a manga wata nin a nabaluy a nabpunan tanu a manga Yahudi.

⁹“Na su nia a manga wata nu Yakub na pinangalikudan nilan su ali nilan a su Yusup taman sa pibpasa nilan kanu manga padagang a 'bpelu sa Egypt. Na pinangungulipen sekanin lu ugaid'a pedtapiden sekanin nu Kadenan ¹⁰taman sa ibpelipuas'in kanu langun nu kamalasaan enggu tinulunan bun sekanin nu Kadenan sa kategelan a nakasuat kanu Piraun. Tembu binaluy sekanin nu Piraun a gubilnadul kanu lusud'u Egypt taman sa pinatiakapan nin lun su langun nu kaaden nin.

¹¹“Kanu entu ba a timpu na aden nakatingguma a masela a kinanggutem kanu lusud'u Egypt taman den kanu dalepa a Kanaan. Na pedtala sa mapasang su langun na taw taman sa da den 'gkakan nu manga lukes tanu ba a nia. ¹²Na guna makineg'u Yakub i aden kauyagan lu sa Egypt na pinalu nin su manga wata nin. Entu ba i paganayan a kinalu nilan. ¹³Na su ikadua a kinalu nilan sa Egypt na inipakilala den nu Yusup su ginawa nin kanu manga suled'in. Na

---

^z 7:6-7 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 15 ayat 13 taman sa 14 sia kanu Kitab Taurat.

^a 7:8 Su **mapapaletak** sa basa a Tagalog na *tuli*. Balapantag a benal i nia ba kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi kagina nia ba su inenggay nu Kadenan a tanda nu kapasadan nin kanu Ibrahim. Mailay i nia sia kanu Manga Awal 17 ayat 10 sia kanu Kitab Taurat. Na sampay saguna na napagadat den nu manga taw a Yahudi i su kapapebpaletak na tanda nu kapasadan enggu tanda sa isa sekanin a Yahudi. Na madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Su Manga Pinggalebek 7

nakilala bun mambu nu Piraun su pamilia nu Yusup. ¹⁴Daka inipalapit'u Yusup su ama nin a su Yakub enggu su langun nu manga suled'in. Na pitupulu enggu lima kataw silan langun. ¹⁵Na linemu den mambu sa Egypt su silan a manga kalukesan tanu taman sa lu den ba silan langun namamatay. ¹⁶Na su manga bangkay nilan na init bun embalingan kanu danden a dalepa nilan a Sikim ka lu ba silan inikubul kanu pinamasa nu Nabi Ibrahim lu kanu manga wata nu Hamur.

¹⁷"Ugaid'a gay bun pegkasupeg su katuman nu Kadenan kanu pasad'in^b kanu Nabi Ibrahim na 'gkatakep-'gkatakep bun mambu i kadakel'u manga pagidsan tanu a Israil sa Egypt. ¹⁸Daka aden menem nakasambi endatu kanu dalepa a Egypt a di nin pegkilalan su Yusup. ¹⁹Na pinagakalan nin su manga lukes tanu taman sa pinakapasangan nin silan. Na inipeges'in i kapaidtug kanu manga wata nilan a bagu pimbata asal'a matay.

²⁰"Kanu entu ba a timpu na pimbata su Nabi Musa, na saben-sabenal a nasuatan sekanin nu Kadenan. Inipagena sekanin nu manga lukes'in kanu dalem'u namakatelu ulan lu kanu walay nilan. ²¹Ugaid'a ulian nu entu na nategel'ilan i ginawa nilan sa kaawa nilan lun kanu walay nilan. Saleta mambu na natun sekanin nu wata nu Piraun a babay taman sa inuyag'in enggu pinagkasela nin sa mana nin bun wata. ²²Na inipamandu sa lekanin su langun na nasabutan nu manga taw a Egypt. Na migkategel a benal sekanin magidsan i kadtalu-talu enggu galebek.

²³"Guna su nakapatpulu lagun den su Musa na napagitung'in i kakapen nin pan su manga pagidsan nin a taw a Israil. ²⁴Na nailay nu Musa i isa kanilan i papegkapasangan nu isa a taw a Egypt. Na tinabangan nin su pagidsan nin, inisuli nin taman sa minatay nin su mama a papegkapasang lun. ²⁵Na nia kataw nu Musa na 'gkasabutan nu manga pagidsan nin i sinugu sekanin nu Kadenan a lemipuas kanilan ugaid'a dikena besen.

²⁶"Na kanu temundug a gay na kinakap'in silan 'bpaluman. Daka nailay nin su dua kataw a pagidsan nin a taw a Israil a 'gkalimbul. Na nangilay sekanin sa ukrit a makapapagayun nin silan sa nia nin pidtalu na 'Manga lusud ku sa tian, nginan ka 'gkalimbul kanu inunta na sakalugu kanu bu?' ²⁷Ugaid'a su mama a entu a minetay kanu kaped'in na

---

^b 7:17 Su pasad a nia na su kaenggay nu Kadenan kanu manga tupu nu Nabi Ibrahim kanu kalupan a binedtuan saguna sa Israil.

Su Manga Pinggalebek 7

inisumag'in su Musa ka nia nin pidtalu na 'Entain i minenggay sa leka sa kawagib sa kakamalan kami nengka?' ²⁸Ngintu, kiugan aku nengka bun mimatay a mana su kinaimatay nengka kagay kanu mama a taw sia sa Egypt?'^c ²⁹Na guna makineg'u Musa su entu na minawa sekanin ka lu mindilapu^d sa dalepa a Midian taman sa nakagkaluma sekanin lu enggu nakambata sa dua kataw a mama.

³⁰"Guna maipus su nakapatpulu lagun na mibpapayag kanu Musa su malaikat'u Kadenan lu kanu manaut a kayu a pegkalaw-kalaw lu kanu tawan-tawan a masiken bun kanu Palaw nu Sinai. ³¹Guna mailay nu Musa su entu na sangat a nagaip sekanin. Daka sinupegan nin, na nakineg'in su suala nu Kadenan sa ³²'Saki su Kadenan a pedsimban nu manga lukes'engka a mana su Ibrahim, su Iskak enggu su Yakub.' Na kinegkel'a gilek su Nabi Musa taman sa da nin den matika milay. ³³Nia pan pidtalu nu Kadenan na 'Iawa nengka su ampis'u ay nengka ka suti a lupa su pedtindegan nengka a nan. ³⁴'Gkadsusuliman ku a benal su kapapegkapasang kanu manga taw ku lu sa Egypt enggu 'gkakineg ku bun su kapendegeng'ilan tembu ba mimbaba aku ka enggu ku silan makapambaya-baya. Na sia ka, ka sugun ku seka lu sa Egypt.'"^e

³⁵Na nia pan pidtalu ni Istiban na "Su Musa ba a nia na inikias'u manga taw a Israil sa nia nilan pidtalu lun na 'Entain i minenggay sa leka sa kawagib sa kakamalan kami nengka?' Ugaid'a saben-sabenal a sekanin su sinugu a makapangulu enggu mapambaya-baya kanilan. Sinugu sekanin nu Kadenan a sia nakanggulalan kanu malaikat'in a mibpapayag sa lekanin lu kanu manaut a kayu a pegkalaw-kalaw. ³⁶Na sekanin man i nangunanan kanu kinaawa nu manga pagidsan nin lu sa Egypt. Minggula sekanin sa kabarakatan enggu kangagaipan lu sa Egypt enggu lu kanu Maliga a Lagat taman den lu kanu tawan-tawan a dalepa kanu dalem'u nakapatpulu lagun. ³⁷Su Musa ba a nia i midtalu kanu manga taw a Israil sa 'Su Kadenan na pasuguan kanu nin sa nabi a san bun makabpun kanu tupu nu a mana bun pagidsan ku.'^f ³⁸Su Nabi Musa bun ba a nia i nangunanan kanu manga taw a Israil lu kanu tawan-tawan a dalepa. Sekanin bun su kaped'u malaikat a nakambitiala

^c 7:26-28 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 2 ayat 13 taman sa 14 sia kanu Kitab Taurat.

^d 7:29 mindilapu Na nia nin maena na bagu kanu entu a dalepa atawa ka kena talianged kanu dalepa.

^e 7:32-34 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 3 ayat 5 taman sa 10 sia kanu Kitab Taurat.

^f 7:37 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 18 ayat 15 sia kanu Kitab Taurat.

Su Manga Pinggalebek 7

sa lekanin lu kanu Palaw nu Sinai sa kanu kinatalima nin kanu kadtalu nu Kadenan a pakaenggay sa uyag-uyag asal'a makasampay sa lekitanu.

³⁹“Ugaid'a da sekanin paginuguti nu manga lukes tanu. Inikias'ilan su Musa ka nia nilan kiugan na embalingan sa Egypt. ⁴⁰Na nia nilan pidtalu kani Harun na 'Umbali kami nengka sa manga magkadenan a mangunanan sa lekitanu, ka di tanu katawan u ngin den i nanggula nu Musa a nia a napaliu sa lekitanu ebpun sa Egypt.’^g ⁴¹Na kanu entu demun ba a kutika na minumbal silan sa mana pipis a sapi a balahala ka pigkurbanan nilan su entu. Daka inidsela-sela nilan su naumbal'ilan a entu a balahala. ⁴²Na sabap sa entu na tinaligkudan silan nu Kadenan. Pinadtaday nin silan a semimba kanu langun nu 'gkangailay nilan kanu langit a mana bun su nakasulat kanu kitab'u manga nabi a

'Manga taw a Israil!

Kanu dalem'u nakapatpulu lagun a lu kanu pan sa tawan-tawan a dalepa na ngintu, saki ba su pigkurbanan nu lu?

Na dikena man saki i pigkurbanan nu sa manga binatang lu,

⁴³ka nia nu pidsasapat na su walay nu pegkakadenanen nu a Mulik

enggu su balahala a makalagid sa bitun nu Ripan a pegkakadenanen nu.

Na entu ba su manga balahala a pinangumbal'u asal'a masimba nu.

Kagina ka maitu na paawan ku sekanu lu kanu dalepa a mawatan pan sa Babilunia.’^h”

⁴⁴Na pidtalu pamun ni Istiban i “Su manga katupuan tanu na lu kanilan su Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan kanu timpu a lu pan silan kanu tawan-tawan a dalepa. Na su kinaumbal kanu entu na sia luyud kanu ngin i palas a inipailay nu Kadenan kanu Musa.

⁴⁵Guna maipus su namakapila lagun na pidtatanggit sia nu manga katupuan tanu su entu a Balung-balung a Tuleda a nia nilan naunutan na su Yusua. Na kanu entu ba a timpu na nakapaawa nilan su manga tribu kanu nia ba a kalupan sa kanu tabang'u Kadenan. Na sia pamun su entu a Balung-balung a Tuleda taman kanu timpu nu Daud.

---

^g 7:40 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 32 ayat 1 sia kanu Kitab Taurat.

^h 7:42-43 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Amus 5 ayat 25 taman sa 27.

Su Manga Pinggalebek 7

46 “Na nasuatan nu Kadenan su Daud. Na pinangeni nu Daud kanu Kadenan i sugutan nin sekanin sa kapatindeg’in lun sa walay a kagkalebenan nin a Kadenan a pedsimban nu Yakub. 47 Ugaid’a su Ragya Sulaimanⁱ pan i nakapatindeg kanu entu a walay.”

48 Na nia pan pidtalu ni Istiban na “Pidsan ka maitu na su Kadenan a Mapulu sa Langun na di man ’gkaleben sa walay a inumbal bu nu manusia a mana bun su pidtalu nu isa a nabi sia kanu kitab a

49 ‘Nia pidtalu nu Kadenan na

“Su kulesi ku na su sulega enggu su ’bpaguntulan
ku kanu ay ku na su dunia.

Ngintu, ’bpagumbalan aku nengka sa walay a dait a
kapangintelenan ku?

50 Dikena ba saki bun i namaluy kanu langun nu nia ba?” ’j”

51 Nia pan pidtalu ni Istiban kanu ’bpamangukum na “Sekanu a mangategas i ulu nin. Na su atay nu na mana su atay nu manga munapik kagina di nu ’bpamakikinegen su kadtalu nu Kadenan. Mana kanu bun su manga kaapuan nu a tatap pedsungkang kanu Suti a Ruh. 52 Na entain kanu manga nabi i dala pamungkaidani nu manga lukes’u? Pinangimatayan nilan su langun nu manga nabi a minayag kanu kapegkauma nu Ikelas a Sinugu a tinipu nu taman sa inimatayan nu pan. 53 Sekanu su nakatalima sa kasuguan nu Kadenan a inipapait’in kanu manga malaikat’in ugaid’a da nu bun paginuguti!”

Su Kinapamalantay kani Istiban sa Watu

54 Na guna nilan makineg i entu na nalipunget a benal silan taman sa pinagkigeta nilan su manga ngipen nilan sa lipunget’ilan sa lekanin.

55 Ugaid’a si Istiban mambu a linangkapan nu Suti a Ruh na tinemingada sekanin lu sa langit na nailay nin su sigay nu Kadenan enggu su Isa al-Masih a pedtindeg lu tampal kanu kawanan nu Kadenan. 56 Na nia pidtalu ni Istiban na “Ilay nu, ’gkailay ku su sulega a mimbukat na nailay ku su Kaka nu Manusia a pedtindeg lu tampal kanu kawanan nu Kadenan.”

57 Ugaid’a linemalis silan sa matanug a benal taman sa dinapengan nilan su manga tangila nilan, entu pan ka sinigkem’ilan mamagayas

ⁱ 7:47 Su Ragya Sulaiman a nia na sekanin i nakasambi endatu kanu ama nin a su Daud.

^j 7:49-50 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 66 ayat 1 taman sa 2.

Su Manga Pinggalebek 7, 8

si Istiban ⁵⁸ka ginuyud'ilan lu kanu liu nu siudad ka enggu nilan mapamalantay sa watu. Na linuwas muna nu manga taw a midtitigus sa kalebutan sungkang kani Istiban su balegkas'ilan asal'a di silan masukut, na lu nilan inibetad kanu ubay nu mama a bedtuan sa Saul.

⁵⁹Na gay nilan 'bpamalantay kani Istiban na 'bpangeni-ngeni mambu sekanin sa "Hu Isa a Mapulu ku, talima ka den su ngiawa ku." ⁶⁰Daka midtinggaleb si Istiban ka inilalis'in edtalu i "Mapulu ku, di ka silan semikesa kanu nia a kadusan nilan." Na guna nin mapasad i entu edtalu na napandus su napas'in.

Su Kinapamungkaid'i Saul kanu 'Bpamaginugut

8 ¹⁻³Na inilebeng si Istiban nu manga balaagama a taw lu a 'gkapanampak'ilan su laleb'ilan sa kinalidu na ginawa nilan.

Na iganat kanu entu ba na 'bpamungkaidanan den su 'bpamaginugut lu sa Awrusalim taman sa nakabpapalak silan kanu manga dalepa sa Yudia taman den sa Samaria. Na nia bu natabun lu sa Awrusalim na su manga sinugu nu Isa al-Masih. Saleta na si Saul a nakaayun kanu kinaimatay kani Istiban na 'bpamungkaidanan nin den su lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih taman sa 'bpameludepan nin su manga kawalayan ka pengguyuden nin su babay-mama a 'bpamaginugut ka pembilanggun nin.

Su Kinapaginugut'u Madakel a Taw sa Samaria kanu Isa al-Masih

⁴Saleta mambu na su langun nu namakabpapalak a 'bpamaginugut na ibpangusiat'ilan su kadtalu nu Kadenan sa apia endaw silan pakabpawang. ⁵Na isa kanilan na si Pilipus a linemu kanu siudad'u Samaria ka inipangusiat'in lu su pantag kanu Masih. ⁶Na nakikineg sa mapia su madakel a taw kanu langun nu pedtalun ni Pilipus kagina nailay nilan su kapenggula nin sa kagaipan a manga tanda. ⁷Na madakel i inasukan na saitan a migkapia taman sa pakalalis su manga saitan sa kabpeliu nilan. Na madakel bun i namamatay i lawas'in a migkapia enggu namakalakaw a manga tiud. ⁸Guna su maitu na sangat a nangapia i ginawa nu manga taw kanu entu a siudad.

Su Kinakias'i Pitru kanu Mama a Penggula sa Balikmata

⁹Na aden isa a mama a bedtuan sa Simiun kanu entu a siudad a penggula sa balikmata iganat pan kanu paganay. Na sangat a 'gkagaip sa

Su Manga Pinggalebek 8

lekanin su manga taw sa lusud'a Samaria sabap kanu entu a galebek'in. Na nia nin pedtalun-talun na aden kun kategelan nin. ¹⁰Na langun nu manga taw lu magidsan i balapantag enggu dikena na 'bpakikineg sa lekanin taman sa nia nilan pedtalun sa lekanin na "Su nia a mama na lu sa lekanin su Kabarakat'u Kadenan." ¹¹Na 'bpakikinegen sekanin sa mapia nu manga taw kagina sangat a 'gkagaipan nilan sa nauget den a gay su kapebpagilay nin sa balikmata. ¹²Ugaid'a guna ipangusiat'i Pilipus kanilan su Mapia a Tutuma pantag kanu kapendatu nu Kadenan enggu kanu Isa al-Masih na namaginugut silan taman sa napasalawat kanilan su babay-mama. ¹³Na apia su mama a entu a bedtuan sa Simiun na naginugut bun. Na guna sekanin kasalawati na midtatanggunut den sekanin kani Pilipus. Na sangat a 'gkagaip sekanin kanu manga kabarakatan enggu kagaipan a penggulan ni Pilipus.

¹⁴Na guna makauma sa pakinegan nu manga sinugu nu Isa al-Masih a lu sa Awrusalim i madakel i naginugut kanu kadtalu nu Kadenan lu sa Samaria na pinalu nilan si Pitru enggu Yuhan. ¹⁵Na guna makauma si Pitru enggu Yuhan lu na inipangeni-ngeni nilan su manga namaginugut lu asal'a makalangkap kanilan su Suti a Ruh, ¹⁶kagina dala pamun silan kalangkapi nu Suti a Ruh, nia taman na nasalawatan bu silan kanu ingala nu Mapulu a su Isa al-Masih. ¹⁷Na guna su maitu na dinapenetan den ni Pitru enggu Yuhan su 'bpamaginugut lu taman sa linangkapan mambu silan nu Suti a Ruh.

¹⁸Na guna madsima ni Simiun i linemangkap kanu 'bpamaginugut su Suti a Ruh sa ukit a kinadapenet'ilan lun na kiugan nin menggay sa kuleta si Pitru enggu si Yuhan ¹⁹sa nia nin pidtalun na "Enggi aku nu bun kanu kabarakatan nu a nan ka enggu apia entain i dapenetan ku na kalangkapan bun nu Suti a Ruh." ²⁰Ugaid'a nia inisumpat'i Pitru sa lekanin na "Binasan ka nu Kadenan apeg'u kuleta nengka a nan, kagina nia nengka kataw na mapamasa nengka su inenggay nu Kadenan. ²¹Dala a benal kawagib'engka a makaamung ka kanu nia a galebekan kagina su pusung'engka na dikena pakasuat kanu Kadenan. ²²Kagina ka maitu na edtaubat ka kanu nia a kadusan nengka enggu pangeni-ngeni ka kanu Kadenan i ampunen ka nin pamun kanu mawag a 'gkapagitung'engka. ²³Na 'gkailay ku man i sangat a 'bpangalikudan kami nengka enggu ulipen ka nu kadusan." ²⁴Na nia nakasumpat'i Simiun na "Ipangeni-ngeni aku nu bu asal'a dili makatingguma sa laki su kabinasan a nan a pedtalun nu."

Su Manga Pinggalebek 8

²⁵Na guna su nakapayag den ni Pitru enggu Yuhan su kadtalu pantag kanu Mapulu na mimbalingan den silan sa Awrusalim. Na gagalu na sia silan sa lalan na ibpangusiat'ilan su Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih lu kanu manga dalepa a 'gkaukitan nilan sa Samaria.

Su Kinapangusiat'i Pilipus kanu Mama a Taw sa Itiupia

²⁶Na nia pidtalu nu malaikat'u Kadenan kani Pilipus na "Edtatakaena ka, ka lu ka kanu lalan a semangul sa laya iganat sa Awrusalim 'bpawang sa Gasa." (Su lalan a nia na dikena gaid 'bpagukitan.) ²⁷Daka ginemanat mambu si Pilipus, na sia kanu kabpelag'in na aden nakadtundug'in a mama a isa a mapulu nu manga taw sa dalepa a Itiupia. Sekanin i pedtuganul kanu langun nu kaaden nu Kandaki a puteli nu Itiupia. Na linemu su mama a nia sa Awrusalim ka sinemimba kanu Kadenan. ²⁸Na sia kanu kabpaguli nin lu sa Itiupia a nageda kanu kalisa nin na pembatian nin su Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas. ²⁹Saleta na nia pidtalu nu Suti a Ruh kani Pilipus na "Lu ka kanu 'bpagedan nin ka ubay ka sekanin." ³⁰Na minubay mambu mamagayas si Pilipus sa lekanin, na nakineg'in i pembatian nin su Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas. Guna su maitu na inidsan ni Pilipus sa "Ngintu, 'gkasabutan nengka bun i pembatian nengka a nan?" ³¹Na nia inisumpat'u 'gkasaligan a entu na "Panun i kasabut ku lun amaika dala mapatuntay lun sa laki?" Na pinangeni nin kani Pilipus i mageda sekanin kanu kalisa nin ka mayan lu kanu ubay nin. ³²Na nia nin ba a entu pembatian a ayatan na
"Mana sekanin bili-bili a pedtundanen kanu pedsumbalian lun.
Mana su manguda a bili-bili a dala demun inek-inek'in
kanu adapan nu pembumbul lun ka da nin a benal
ukai su ngali nin.

³³Na inilusak sekanin taman sa kinukum sa tipas,
na dala mapanudtul pantag kanu manga tupu nin,
sabap sa tinebped su umul'in sia sa dunia."^k

³⁴Na nia pidtalu nu 'gkasaligan a entu kani Pilipus na "Edtalu ka kun sa laki u entain i pedtalun nu nabi a nia? Ngintu, pantag sa ginawa nin i nia atawa ka pantag kanu ped a taw?" ³⁵Na guna su maitu na linudsuan ni Pilipus kanu entu bun ba a ayatan su kinadsinantal'in kanu Mapia a

^k 8:32-33 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 53 ayat 7 taman sa 8.

Su Manga Pinggalebek 8, 9

Tutuma pantag kanu Isa al-Masih. ³⁶Na gagalu na lu silan kanu lalan na aden nasagadan nilan a ig. Na nia pidtalu nu 'gkasaligan a entu na "Ilay ka, aden a nan ig, basi mapakay a salawatan aku nengka den?" ³⁷Na nia pidtalu ni Pilipus na "Kasalawatan ka bu amaika 'bpaginugut ka kanu Isa sa senep kanu atay nengka." Na nia inisumpat'u mama a entu na "Uway, 'bpaginugutan ku i su Isa al-Masih na saben-sabenal a Tunggal'u Kadenan."¹ ³⁸Daka pinatelen nin su 'bpagedan nin ka linemu silan kanu ig ka sinalawatan sekanin ni Pilipus. ³⁹Na guna silan makatepad na nalangiap si Pilipus ka kinua sekanin nu Suti a Ruh. Saleta mambu na su 'gkasaligan a entu na tinemalus den muli a sangat a 'gkapia i ginawa nin. ⁴⁰Na saleta mambu na si Pilipus na lu den nakabpawang sa dalepa a Asutus. Ib pangusiat'in lu su Mapia a Tutuma taman den kanu langun nu siudad a 'gkaukitan nin taman sa kinauma nin sa Kaisaria.

Su Kinapaginugut'i Saul kanu Isa al-Masih

(Su Manga Pinggalebek 22:6-16; Su Manga Pinggalebek 26:12-18)

9 ¹Saleta mambu na da bun pinda na kabpamagigis 'bpangimatay ni Saul kanu 'bpamaginugut kanu Mapulu a su Isa al-Masih. Linemu si Saul kanu mapulu sa langun nu 'bpamangurban ²ka nangenin sa sulat a 'bpananggiten nin lu kanu manga walay a pedsambayanan nu manga Yahudi sa Damaskus. Na nia nakadalem kanu sulat na aden kawagib'in sa kasigkem'in kanu apia entain i kasabutan nin a 'bpagunut kanu panduan nu Isa al-Masih magidsan i babay-mama ka bilanggun nin lu sa Awrusalim. ³Na guna su pakasiken den si Saul sa Damaskus na nakatekaw demun sekanin nasumpit'a sigay a ganat sa sulega. ⁴Daka nakadudsum sekanin kanu lupa. Na nakineg'in i suala a pedtawag sa lekanin sa "Saul, Saul, nginan ka 'bpamungkaidanan aku nengka?" ⁵Na nia inisumpat'i Saul na "Hu Mapulu, entain ka ba?" Na nia menem inisumpat'u suala na "Saki si Isa a 'bpamungkaidanan nengka. ⁶Na edtindeg ka, ka talus ka den lu kanu entu a siudad. Aden edtalu sa leka lu u ngin i dait a enggulan nengka." ⁷Na su manga mama a kaped'i Saul na namakadtindeg silan a di pamakadtalu ka matag silan pakakineg sa suala na dala 'gkailay nilan a taw. ⁸Daka midtindeg si Saul, ugaid'a guna den sekanin embamata na di den pakailay, na tinundan bu sekanin nu manga tagapeda nin

¹ 8:37 Su nia a ayatan na kadakelan kanu manga danden a nakasulat na dala makaamung.

Su Manga Pinggalebek 9

'bpawang lu sa Damaskus. ⁹Na nakatelu gay na di sekanin pakailay taman sa dala makakan enggu makainem.

¹⁰Na aden isa a mama a 'bpaginugut lu sa Damaskus a bedtuan sa Ananias. Naalung'u ginawa nin su Mapulu a pedtawag sa lekanin sa "Ananias." Na sinemumpat mambu sekanin sa "Hu Mapulu nia aku bun." ¹¹Na nia pidtalu nu Mapulu sa lekanin na "Edtatakena ka, ka lu ka kanu lalan a bedtuan sa Lalan a Matidtu. Pangilay ka su walay ni Yahuda ka idsa nengka lun su mama a taw sa Tarsus a bedtuan sa Saul. Na 'bpangeni-ngeni sekanin saguna. ¹²Na inipaalung ku sa lekanin i pendapenetan nengka sekanin asal'a makailay 'bpaluman." ¹³Ugaid'a nia inisumpat'i Ananias na "Hu Mapulu, madakel den i nakinegan ku kanu nia a mama pantag kanu kapebpakapasang'in kanu 'bpamaginugut lu sa Awrusalim. ¹⁴Na nakineg ku bun i sinemia sekanin a aden kawagib'in ebpun kanu manga mapulu nu 'bpamangurban sa kasigkem'in kanu apia entain a pedsimba sia makanggulalan kanu ingala nengka." ¹⁵Ugaid'a nia inisumpat'u Mapulu na "Lu ka, ka pinamili ku sekanin a makapayag kanu ngala ku lu kanu manga taw a dikena-Yahudi enggu kanu manga sultan nilan taman den kanu manga taw a Israil. ¹⁶Na ipailay ku sa lekanin i temala sekanin sa madakel a kamalasaan sabap kanu kaunut'in sa laki."

¹⁷Na daka linemu den si Ananias kanu walay ni Yahuda ka dinapenetan nin si Saul sa nia nin pidtalu na "Saul a lusud ku sa tian, su Mapulu a su Isa a mibpapayag sa leka lu kanu lalan sa kinasangul'engka sia na sinugu aku nin sia sa leka asal'a makailay ka 'bpaluman enggu kalangkapan ka nu Suti a Ruh." ¹⁸Na midsambuta demun i kinalubpug'u mana ingil'a seda ebpun kanu mata ni Saul, na daka nakailay sekanin 'bpaluman. Na guna su maitu na midtindeg sekanin taman sa napasalawat. ¹⁹Entu pan ka kineman sekanin taman sa nabagel.

Su Kinapangusiat'i Saul lu sa Damaskus pantag kanu Isa al-Masih

Na namakapila gay na kaped bu nu 'bpamaginugut si Saul lu sa Damaskus ²⁰taman sa inipangusiat'in lu kanu manga walay a pedsambayanan nu manga Yahudi i Tunggal'u Kadenan su Isa al-Masih. ²¹Na langun nu nakakineg sa lekanin na sangat a nangagaip i ginawa nilan taman sa nia nilan 'gkadtalu na "Dikena ba sekanin su mama a namungkaid kanu langun nu pedsimba sia makanggulalan kanu ingala nu Isa lu sa Awrusalim? Tembu ba sinemia sekanin ka pedsigkemen

Su Manga Pinggalebek 9

nin su 'bpamaginugut ka enggu nin makaadap kanu manga mapulu nu 'bpamangurban."

²²Ugaid'a makin bun 'bpangiseg su kabpangusiat'i Saul taman sa da den 'gkadtalu nu manga Yahudi lu sa Damaskus sa kabpangimbenal'in sa su Isa na saben-sabenal a su Masih.

²³Naipus su manga gay na namagumpung su ped a manga Yahudi sa kaimatay nilan kani Saul ²⁴ugaid'a katawan ni Saul su kahanda nilan a entu. Na magabi sa malamag na pedsipatan nilan bu su manga bengawan nu siudad asal'a kaimatayan nilan sekanin. ²⁵Tembu kinua sekanin sa magabi nu manga taw a nakapapaginugut'in kanu Isa al-Masih ka pinapageda nilan sa bukag ka initudtun nilan kanu bala nu alad a watu a nakalibet kanu siudad.

²⁶Na guna embalingan si Saul lu sa Awrusalim na miug sekanin mamung kanu 'bpamaginugut lu ugaid'a 'gkangagilekan silan sa lekanin kagina nia nilan kataw na 'bpagigiling bu sekanin a 'bpaginugut. ²⁷Daka inunutan sekanin ni Barnabas lu kanu manga sinugu nu Isa al-Masih ka pidsinantal'in kanilan u panun i kinabpapayag enggu kinambitjala nu Mapulu kani Saul lu kanu lalan sa Damaskus. Pidsinantal bun ni Barnabas su kinapangusiat'i Saul sa da den gilek'in lu sa Damaskus pantag kanu Isa. ²⁸Na guna su maitu na pakandaya-daya den sekanin kaped'u 'bpamaginugut lu sa Awrusalim taman sa ibpangusiat'in sa da den gilek'in su pantag kanu Mapulu. ²⁹Na ipedsinantala nin su manga Yahudi a nia nilan kadtalu na Grik ugaid'a kiugan nilan mimatay si Saul. ³⁰Guna kasabuti nu 'bpamaginugut su pantag kanu entu na inisigkil'ilan si Saul lu sa Kaisaria entu pan ka pinatalus'ilan lu sa Tarsus.

³¹Ulian nu entu na nalilintad den su lumpukan nu 'bpamaginugut kanu lusud'u Yudia enggu Galili taman den sa Samaria. Na pegkabagel su salig'ilan enggu pegkadakel-pegkadakel bun silan sabap kanu palihala nu Suti a Ruh taman sa 'bpaguyag-uyag silan sa aden gilek'in kanu Mapulu.

Su Kinalu ni Pitru sa Lida enggu Yupa

³²Daka kinakap'i Pitru su langun na dalepa a entu. Na linemu bun sekanin sa Lida lu kanu 'bpamaginugut. ³³Na aden nailay nin lu a mama a bedtuan sa Anias a di pakambangun kanu dalem'u nakawalu lagun kagina minatay su lawas'in. ³⁴Daka nia pidtalu ni Pitru sa lekanin na

Su Manga Pinggalebek 9, 10

“Anias, pinagkapia ka den nu Isa al-Masih. Embangun ka, ka timu ka i igan nengka.” Na mimbangun mambu sekanin mamagayas. ³⁵Na nailay sekanin nu ’bpamegkaleben lu sa Lida enggu Sarun tembu naginugut silan kanu Mapulu a su Isa al-Masih.

³⁶Na aden ’bpaginugut lu sa Yupa a bedtuan sa Tabita a bedtuan bun sa Durkas. Su nia a babay na tatap ’bpananabangan kanu miskinan enggu sangat a malimu. ³⁷Na kanu entu a manga gay na da sekanin pangengelag taman sa minatay. Na guna nilan mapasad lemigu na pinaiga nilan lu kanu bilik sa pulu. ³⁸Na nakineg’u ’bpamaginugut lu sa Yupa i si Pitru na lu sa Lida. Sabap sa masupeg su Lida sa Yupa na sinemugu silan sa dua kataw a mama sa pangenin nilan kani Pitru i lemu mangagan sa Yupa. ³⁹Daka minunut mambu si Pitru kanilan. Guna sekanin makauma na pinatalus’ilan lu kanu bilik sa pulu. Na inubay sekanin nu manga balu a ’bpamanguliang enggu ipebpagilay nilan su manga lambung enggu ped a balegkas a inumbal’i Durkas kanu bibiag pan sekanin. ⁴⁰Ugaid’a pinaliu silan langun ni Pitru ka midtinggaleb sekanin ka nangenin-nengi. Na sinangulan nin su bangkay ka nia nin pidtalu na “Tabita, embangun ka.” Na mimbamata mambu su babay, na guna nin mailay si Pitru na mimbangun. ⁴¹Daka kinawa ni Pitru su lima nin ka pinadtindeg’in. Entu pan ka tinawag’in su ’bpamaginugut enggu su manga balu ka iniadap’in kanilan. ⁴²Na nakapayapat su entu a nanggula kanu lusud’u Yupa, tembu madakel i naginugut kanu Mapulu a su Isa al-Masih. ⁴³Midtangen pan si Pitru lu sa Yupa sa namakapila gay lu kanu mama a bedtuan sa Simiun a ’bpangagag sa upis’a binatang.

Su Kinapaangay ni Kurnilius kani Pitru

10 ¹Na aden mama a bedtuan sa Kurnilius lu sa siudad a Kaisaria. Na kapitan sekanin na sundalu a bedtuan sa Bataliun na Italia. ²Balaagama sekanin enggu aden gilek’in kanu Kadenan apeg’u sakatiwalayan nin. Tatap bun sekanin ’bpananabangan kanu manga miskinan enggu tatap ’bpangeni-nengi kanu Kadenan. ³Na kanu uras a ikatelu sa malulem na pibpayagan sekanin nu malaikat’u Kadenan sa nia nin pidtalu na “Kurnilius.” ⁴Daka pidtulikan nin sekanin a ’gkagilekan a benal taman sa minidsa sa “Ngintu ba, Mapulu?” Na nia inisawal’u malaikat na “Natalima nu Kadenan su tabang’engka kanu manga miskinan enggu nakasampay sa lekanin su pangeni-nengi nengka. ⁵Na

Su Manga Pinggalebek 10

saguna na paangayi ka lu sa Yupa su mama a bedtuan sa Simiun Pitru. ⁶Lu sekanin tinemumpa sa bedtuan sa Simiun a 'bpangagag sa upis'a binatang, lu i walay nin sa ligid'a lagat." ⁷Guna su nalangiap den su malaikat na tinemawag si Kurnilius sa dua kataw a panunugun nin enggu sakataw a 'gkasaligan nin a sundalu a balaagama. ⁸Na pinanudtul'in kanilan su nanggula, entu pan ka sinugu nin silan lu sa Yupa.

Su Inipailay nu Kadenan kani Pitru

⁹Na kanu temundug a gay, na guna su pakasupeg den su manga sinugu ni Kurnilius kanu kabpagangay nilan kani Pitru na minanik si Pitru lu kanu untul'u walay^m kanu kutika a mangagan den maudtu ka nangenin-ngeni. ¹⁰Na 'gkagutem sekanin enggu nia nin 'gkalinian na makakan ugaid'a gagalu nu kabpagatul'ilan lun na aden inipailay nu Kadenan sa lekanin. ¹¹Nailay nin i mimbuka su langit a aden initudtun a mana maulad a ginis a iniketan i pat a pisuk'in. ¹²Na nia nakadalem lun na langun na embias-biasan na binatang, malanap-lanap enggu manga papanuk. ¹³Daka aden nakineg'in a suala a midtalu sa "Edtindeg ka Pitru ka sumbali ka enggu kan ka." ¹⁴Ugaid'a nia pidtalu ni Pitru na "Di mapakay Mapulu ka taman a umul ku na da aku pamun makakan sa maledsik atawa ka dikena halal." ¹⁵Na nakineg'in menem 'bpaluman su suala sa "Di ka ipedtimbang a maledsik su linimpiu nu Kadenan." ¹⁶Nakatelu nanggula su entu, entu pan ka kineteng menem mamagayas su maulad a ginis lu sa langit.

¹⁷Gagalu nu kapegkalibug'i Pitru 'bpagitung u ngin i maena nu nailay nin a entu na nakauma mambu su manga mama a sinugu ni Kurnilius. Na guna nilan matun su walay na lu silan kanu bengawan nu alad ¹⁸ka minidsa silan u lu ba tinemumpa su mama a bedtuan sa Simiun Pitru. ¹⁹Saleta mambu na midtalu su Suti a Ruh kani Pitru sa "Aden telu kataw a mama a nakauma a 'bpangilay sa leka. ²⁰Edtindeg ka, ka 'bpawangi ka silan enggu da ka endua-dua sa kaunut'engka kanilan ka saki i sinemugu kanilan." ²¹Na linutadan mambu ni Pitru su manga mama sa nia nin pidtalu kanilan na "Saki i 'bpangilayn nu. Ngin i sabap a kinasia nu?" ²²Na nia nilan inisawal na "Sinugu kami ni Kurnilius a kapitan na sundalu. Matidtu sekanin enggu aden gilek'in kanu Kadenan. Na

---

^m 10:9 untul'u walay Kanu nia a dalepa na katatapan kanu manga walay na pantal i kinaatep lun enggu aden panikan nin sia sa liu a ipebpawang lu kanu untul'in.

Su Manga Pinggalebek 10

'bpagadatan bun sekanin nu langun nu manga pagidsan nengka a Yahudi. Na pidtalan nu malaikat'u Kadenan sa paangayan ka nin sa lekami sia ka pakikinegen nin su manga kadtalu nengka." ²³Daka pinatalus silan ni Pitru kanu walay taman sa lu pan silan nakatulug.

Su Kinalu ni Pitru kani Kurnilius

Na kanu mapita na minunut den mambu si Pitru kanilan enggu inunutan bun sekanin nu manga ped'in a 'bpamaginugut a taw sa Yupa. ²⁴Na kanu temundug a gay na nakauma silan sa Kaisaria. 'Bpangingapan silan ni Kurnilius enggu su manga pagali nin taman kanu mangasupeg a pakat'in a inakat'in. ²⁵Guna su 'bpeludep den si Pitru na inalaw sekanin ni Kurnilius enggu sinemugiud sekanin kanu ay nin taman sa sinemimba sekanin. ²⁶Ugaid'a pinatindeg sekanin ni Pitru sa nia nin pidtalu na "Taw aku bun a pagidsan nengka." ²⁷Na gagalu nu kabpeludep'ilan kanu walay na pembitalia silan. Na nailay ni Pitru su madakel a taw a nangalimud. ²⁸Daka nia nin pidtalu kanilan na "Dikena kanu panseb sa di a benal mapakay a semimbul atawa ka kakapen nu isa a Yahudi su dikena nin pagidsan ugaid'a inipailay nu Kadenan sa laki i di ku itimbang sa maledsik su apia entain a taw. ²⁹Tembu ba guna aku nengka paangayi na da aku endua-dua sa kinaunut ku. Na mapakay a makaidsa ku u ngin i sabapan a kinapasia nengka sa laki?" ³⁰Nia inisawal'i Kurnilius na "Nakapat gay den saguna sa maya bun ba a uras a ikatelu sa malulem na 'bpangeni-ngeni aku sia bun ba kanu walay ku na nakatekaw demun midtindeg kanu kasangulan ku su mama a mimbalegkas sa pedsigay. ³¹Na nia nin pidtalu na 'Kurnilius, su pangeni-ngeni nengka enggu su tabang'engka kanu manga miskinan na natalima den nu Kadenan. ³²Na sugu ka lu sa Yupa ka paangayi ka su mama a bedtuan sa Simiun Pitru a lu tinemumpa kanu mama a bedtuan sa Simiun a 'bpangagag sa upis'a binatang. Lu kanu ligid'u lagat su walay nin.' ³³Daka midtagad-tagad aku mapasugu, na midsukul-sukul aku ka minunut ka sia. Na entu ba i sabap'in a nangalimud kami sia kanu adapan nu Kadenan ka pakikinegen nami u ngin i inisugu nin sa leka."

Su Usiatan ni Pitru

³⁴Na daka linemudsu mangusiat si Pitru sa nia nin pidtalu na "Benal a saguna ku pan natuntayan i su Kadenan na di besen mapambidaya,

Su Manga Pinggalebek 10

³⁵ka apia entain kanu apia endaw a dalepa na pedtaliman nu Kadenan amaika aden gilek'in sa lekanin enggu nia nin penggulan na u endaw i pakatidtu. ³⁶Katawan nu bun su kadtalu a inipapait sa lekami a manga taw a Israilⁿ a su Mapia a Tutuma a inipangusiat pantag kanu kambalingan nu taw kanu Kadenan sia makanggulalan kanu Isa al-Masih a Mapulu sa langun. ³⁷Katawan nu bun i su nia a nanggula na nakapayapat den iganat sa Galili taman kanu embala-bala sa Yudia ulian nu kinapangusiat'u Yahiya pantag kanu salawat. ³⁸Su pedtalun ku na su Isa a taw sa Nasarit a pinambarangkat enggu pinalangkapan nu Kadenan kanu Suti a Ruh nin. Apia endaw sekanin 'bpagangay na pedtabang enggu papegkapia kanu manga taw a papegkapanangan nu Datu na Giadsal ka natalatantu i lu sa lekanin su Kadenan. ³⁹Saksi kami kanu langun nu pinggula nin kanu dalepa nu manga Yahudi taman sa Awrusalim. Na inimatayan sekanin sa ukit a kinatutuk lun kanu kayu a pinambalawaga. ⁴⁰Ugaid'a pinambibiag sekanin nu Kadenan kanu ikatelu nin gay taman sa pinabpapayag'in ⁴¹ugaid'a dikena kanu langun nu taw ka sa lekami bu a pinamili nu Kadenan a makadsaksi sa lekanin taman sa naped kami nin pan keman enggu minem ulian nu kinapambibiag lun. ⁴²Na inisugu nu Isa al-Masih sa lekami su kapangusiat kanu Mapia a Tutuma enggu kapaamad sa sekanin i sinanganan nu Kadenan sa makapangukum^o magidsan pan i bibiag enggu dikena. ⁴³Na midsaksi sa lekanin su langun nu manga nabi sa apia entain i maginugut sa lekanin na maampun su kabaladusan nin sia makanggulalan kanu ingala nin."

Su Kinalangkap'u Suti a Ruh kanu manga Taw a Dikena-Yahudi

⁴⁴Na gagalu nu kapedsinantal'i Pitru na linemangkap su Suti a Ruh kanu langun nu nakikineg kanu entu a kadtalu. ⁴⁵Na nangagaip su 'bpamaginugut a Yahudi a minunut kani Pitru kagina pinalangkapan bun nu Kadenan kanu Suti a Ruh su manga taw a dikena-Yahudi ⁴⁶enggu nakineg'ilan pan a nakadtalu silan sa embias-bias a basa a pebpugi kanu Kadenan. Daka pidtalu ni Pitru i ⁴⁷"Ngintu, aden pan makaungen sa kasalawat sa ig kanu nia a manga taw a nakatalima bun sa Suti a Ruh

ⁿ 10:36 Su manga taw a Israil na silan bun su manga taw a Yahudi.

^o 10:42 Su makapangukum sia na nia nin maena na kapegkukum kanu Gay nu Harikiamat.

Su Manga Pinggalebek 10, 11

a pagidsan sa lekitanu?”⁴⁸ Daka inisugu nin i salawatan silan sia kanu ingala nu Isa al-Masih. Ulian nu entu na pinangeni nilan kani Pitru i edtangen pan lu sa pila gay.

Su Kinadsinantal'i Pitru kanu Pinggula nin

11 ¹Na nakineg'u manga sinugu nu Isa al-Masih enggu su manga ped'ilan a 'bpamaginugut lu sa Yudia i su manga taw a dikena-Yahudi na tinalima nilan bun su kadtalu nu Kadenan. ²Guna su linemu si Pitru sa Awrusalim na pidtalan sekanin nu manga ped kanu 'bpamaginugut a manga Yahudi sa ³“Ngintu ka linemu ka kanu manga taw a dikena-Yahudi taman sa kineman ka pan a kaped'ilan?” ⁴Daka pidsinantal'i Pitru iganat sa punan-punan su nanggula. ⁵Na nia nin pidtalu na “Aden isa a gay a lu aku sa Yupa. Kanu timpu a 'bpangeni-ngeni aku na aden inipailay nu Kadenan sa laki a mana maulad a ginis a iniketang kanu pat a pisuk'in a initudtun ebpun sa langit sia demun kanu kasangulan ku. ⁶Na guna ku pedsusulimana sa mapia na nailay ku lu su manga binatang magidsan pan i talaw atawa ka dikena talaw, 'bpananap enggu manga 'bpameledtu. ⁷Daka aden nakineg ku a suala a 'Edtindeg ka Pitru ka sumbali ka enggu kan ka.' ⁸Ugaid'a nia ku inisawal na 'Di mapakay Mapulu ka saben-sabenal a dala pamun nakalawang kanu bakelengan ku a maledsik atawa ka dikena halal.' ⁹Na nakineg ku menem 'bpaluman su suala a ganat sa sulega a 'Di ka ipedtimbang a maledsik su ngin i linimpiu nu Kadenan.' ¹⁰Na nakatelu i entu ba nanggula. Daka kineteng bun menem 'bpaluman lu sa langit su langun nu entu a initudtun. ¹¹Kanu entu bun ba a kutika na telu kataw a manga mama i nakauma kanu walay a ebpun sa Kaisaria a 'bpagangay sa laki. ¹²Saleta na pidtalu nu Suti a Ruh sa laki i di aku endua-dua sa kaunut ku kanilan. Na inunutan aku nu nem kataw a nia a ped tanu a 'bpamaginugut taman sa nakauma kami kanu walay nu mama a entu a bedtuan sa Kurnilius.

¹³“Na pinanudtul'u mama a entu sa lekami su kinabpayag'u malaikat sa lekanin lu kanu walay nin taman sa nia inisugu nu malaikat sa lekanin na 'Pasugu ka lu sa Yupa ka paangayi ka si Simiun a bedtuan bun sa Pitru. ¹⁴Edtalun nin su makapalipuas sa leka taman kanu sakatiwalayan nengka.' ¹⁵Na da aku pamun gaid makadtalu-talu na su Suti a Ruh na linemangkap kanilan a mana bun sa lekitanu kanu

Su Manga Pinggalebek 11

paganay. ¹⁶Daka nagkalendem ku su pidtalu nu Mapulu a ‘Su Yahiya na nia nin inipanalawat na ig ugaid’a salawatan kanu menem kanu Suti a Ruh.’ ¹⁷Amaika maitu na inenggan bun silan nu Kadenan sa pagidsan nu inenggay nin sa lekitanu sa kanu kinapaginugut tanu kanu Isa al-Masih. Na entain aku a semungkang kanu Kadenan?”

¹⁸Guna nilan makineg i entu na nakalenek silan daka napugi nilan su Kadenan taman sa nia nilan nadtalu na “Sinugutan bun nu Kadenan su manga taw a dikena-Yahudi sa makadtaubat bun silan ka enggu nilan matalima su uyag-uyag a da taman nin.”

Su Lumpukan nu ’Bpamaginugut sa Antiuk

¹⁹Na su ped a ’bpamaginugut a nakabpapalak sabap kanu kabpamungkaid ulian nu kinaimatay kani Istiban na namakauma silan sa Pinisia, Saiprus taman sa siudad a Antiuk. Na ibpangusiat’ilan su Mapia a Tutuma lu kanu manga Yahudi. ²⁰Ugaid’a aden bun ped kanilan a manga taw sa Saiprus enggu Sirin a linemu sa Antiuk ka nangusiat bun kanu manga taw a dikena-Yahudi pantag kanu Mapulu a su Isa al-Masih. ²¹Na lu sa kanilan su kabarakat’u Kadenan taman sa madakel i naginugut kanu Mapulu.

²²Na nakauma kanu pakinegan nu lumpukan nu ’bpamaginugut a lu sa Awrusalim su entu a nanggula. Daka sinugu nilan si Barnabas lu sa Antiuk. ²³Na kanu kinauma nin lu sa Antiuk na napia i ginawa nin ka nailay nin i ipegkalimu nu Kadenan su manga taw lu. Pinanutuman nin silan sa italus’ilan su kapedsalig’ilan kanu Mapulu sa senep sa atay. ²⁴Na mapia a taw si Barnabas enggu linangkapan sekanin nu Suti a Ruh taman sa mabagel i salig’in. Na pegkadakel-pegkadakel bun su ’bpamaginugut kanu Mapulu a su Isa al-Masih.

²⁵Daka linemu si Barnabas sa Tarsus ka pinangilay nin lu si Saul. ²⁶Na guna nin matun na pinaunut’in embalingan sa Antiuk. Na kanu lusud’u nakasalagun na tatap silan pedtatalabuka kanu lumpukan nu ’bpamaginugut ka namamandu silan kanu madakel a taw. Na lu sa Antiuk na lu ba pagan-paganayan a binedtuan su ’bpamaginugut sa “Taw nu al-Masih.”

²⁷Kanu entu a timpu na aden nakauma a manga nabi lu sa Antiuk a ganat sa Awrusalim. ²⁸Na su sakataw kanilan a bedtuan sa Agabus na midtindeg ka sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh na naalung’in i aden

Su Manga Pinggalebek 11, 12

makatingguma a masela a kanggutem kanu pat a pisuk'u dunia. (Na nanggula i nia kanu timpu nu Sultan Klaudius.) ²⁹Na napamagayunan nu 'bpamaginugut i mapapait silan sa tabang sa endaw taman i magaga nilan lu kanu manga kaped'ilan a 'bpamaginugut sa Yudia. ³⁰Na maitu den ba i pinggula nilan, sinugu nilan si Barnabas enggu si Saul a makasigkil kanu tabang lu kanu 'gkangaunutan nu lumpukan nu 'bpamaginugut.

Su Kinapaliu kani Pitru sa Bilangguan

12 ¹Kanu entu a timpu na linudsuan ni Datu Hirud^p su kabpamungkaid'in kanu manga taw a lusud kanu lumpukan nu 'bpamaginugut. ²Pinaputukan nin sa ulu si Yakub a suled'i Yuhan. ³Na guna nin mailay i nasuatan nu manga Yahudi su entu na inipasigkem'in menem si Pitru. Nanggula i entu kanu timpu nu Kapegkanduli kanu Pan a Dala Pakembang'in. ⁴Na inipabilanggu nin si Pitru enggu pinatamengan nin sa pat kalumpukan a enggaga-pat kataw a sundalu a pedsusukelia su uman i sakalumpukan. Nia kahanda ni Datu Hirud na iadap'in sekanin kanu manga taw kanu kapasad'u Kanduli a entu. ⁵Na lu demun sa bilangguan si Pitru, saleta na inipangeni-ngeni sekanin mamikal'u lumpukan nu 'bpamaginugut.

⁶Na kanu magabi a unan nu kapegkukum kani Pitru na pedtulug sekanin kanu pageletan nu dua kataw a sundalu. Na inisangkali su duakambala a lima nin lu kanu lima nu dua kataw a sundalu. Aden bun manga tameng kanu bengawan. ⁷Da matana-tana na nakatekaw demun 'bpayag lu kanu bilangguan su malaikat'u Kadenan a pedsigay. Na kinebit'in si Pitru ka pinukaw nin sa nia nin pidtalun na "Embangun ka mamagayas!" Na nabekal su manga sangkali nu lima nin. ⁸Na pidtalun pan nu malaikat sa lekanin i "Bpakut ka enggu edsandal ka." Na maitu den ba mambu i pinggula nin taman sa nia pan pidtalun nu malaikat na "Embalegkas ka su lambung'engka ka unun ka sa laki." ⁹Na minunut den mambu lemiu si Pitru kanu malaikat ugaid'a di nin katawan i benal su langun nu entu ka nia nin lun kataw na pedtaginep bu sekanin. ¹⁰Na nakalampas silan kanu ika-isa enggu ikadua a tameng taman sa lu den

---

P 12:1 Datu Hirud Nia ba su ikatelu a Hirud a su *Ika-isa a Hirud Agripa*. Mailay i nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadatalu kanu Kitab* sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

Su Manga Pinggalebek 12

silan kanu bengawan a putaw a ipebpawang sa siudad. Na mimbukat demun su pintu ka linemi silan. Na endaw i kinalampas'ilan kanu satiman a lalan na nalangiap su malaikat.

¹¹Na guna kaimamani ni Pitru su nanggula nin na nia nin nadtalulu na "Saguna ku pan natawan i benal besen su nanggula ku! Sinugu nu Kadenan su malaikat'in ka enggu aku nin makapalipuas kanu kapamungkaid'i Hirud enggu su 'gkapangingalap'u manga Yahudi a manggula ku." ¹²Guna nin kaimamani su entu na linemu sekanin kanu walay ni Mariam a ina ni Yuhan a bedtuan bun sa Markus. Na madakel a nangalimud lu a 'bpangeni-ngeni. ¹³Na nanutuk kanu bengawan nu alad si Pitru na linulud'u panunugun a bedtuan sa Ruda ka inilay nin u entain i entu. ¹⁴Nakilala nin su suala ni Pitru, na kanu kinapia na ginawa nin na da nin kabukati ka makin mimbalingan ka pidtalu nin i si Pitru na lu sa bengawan. ¹⁵Nia nilan lun inisumpat na "Gkabuneg ka?" Ugaid'a ipedtegel'in bun i lu sekanin. Na napagitung'ilan taman sa nia nilan pidtalu na "Basi malaikat'in bu i entu." ¹⁶Ugaid'a 'bpanutuk bun si Pitru. Na binukatan nilan, daka nagaip silan ka benal a si Pitru besen i entu. ¹⁷Pinggulinganan nin silan sa di silan edtalu-talu entu pan ka pidsinantal'in kanilan u panun i kinapaliu sa lekanin nu Kadenan lu kanu bilangguan. Pidtalu nin pan i "Panudtul'u i nia kani Yakub^q enggu kanu ped pan a manga lusud sa tian a 'bpamaginugut." Entu pan ka ginemanat menem sekanin ka linemu kanu ped a dalepa.

¹⁸Kanu mapita na da makadtuganula su manga sundalu ka di nilan katawan u ngin i nanggula ni Pitru. ¹⁹Inipapangilay sekanin ni Hirud, guna su di sekanin 'gkatun na pinangingidsan su manga pedtameng taman sa pinaimatayan nin silan. Daka linemu si Hirud sa Kaisaria ebpun sa Yudia ka midtangen pan lu.

Su Kinapatay ni Datu Hirud

²⁰Na 'gkasakit a benal i ginawa ni Hirud kanu manga taw sa siudad a Tair enggu Sidun. Namagayun su manga taw a entu mangadap kani Hirud ka enggu silan makapamagayun sabap sa lu pakaganat su kauyagan nilan kanu kalupan nu datu. Na nangenin silan sa tabang kani Blastus a

---

^q 12:17 Su nia a **Yakub** na su suled'u Isa al-Masih sa ina. Sekanin su 'gkaunutan nu lumpukan nu 'bpamaginugut sa Awrusalim.

Su Manga Pinggalebek 12, 13

su pedtuganul kanu tulugan nu datu. ²¹Kanu napamili a gay nu Hirud na pimbalegkas'in su balegkas'in sa kasultan enggu nagagayan kanu kulesi nin ka midtalu-talu sekanin. ²²Na nia ibpelalis'u manga taw na "Dikena suala na manusia i nia ka suala nu kadenan." ²³Daka midsambuta demun i kinapadsakit'u malaikat sa lekanin sabap sa tinalima nin su pugi a kanu Kadenan bu. Naguled sekanin taman sa minatay.

²⁴Saleta mambu na 'bpangiseg bun su kapegkapayapat'u kadtalu nu Kadenan.

²⁵Guna den mapasad'i Barnabas enggu Saul su lakaw nilan lu sa Awrusalim na mimbalingan silan sa Antiuk. Pinaunut'ilan si Yuhan a bedtuan bun sa Markus.

Su Kinasenggay kani Saul enggu Barnabas sa Kanggalebek'ilan sia kanu Kadenan

13 ¹Na aden manga nabi enggu aden bun 'bpamamandu lu kanu lumpukan nu 'bpamaginugut sa Antiuk a si Barnabas, si Simiun a bedtuan bun sa Maitem, si Lusius a taw sa Sirin, si Saul enggu si Manain a isa bu i kinagkasela nilan kanu Hirud.^r ²Na gay nilan pepuasa^s enggu pedsimba kanu Kadenan na nia pidtalu nu Suti a Ruh kanilan na "Isenggay nu si Barnabas enggu si Saul ka enggu nilan manggalebek su galebekan a iniumun ku kanilan." ³Guna su nakapasad silan 'bpuasa enggu mangeni-ngeni na dinapenetan nilan si Barnabas enggu si Saul entu pan ka pinaganat'ilan.

Su Kinapangusiat kanu Mapia a Tutuma lu sa Saiprus

⁴Na guna su nakapaganat den silan nu Suti a Ruh na linemu den silan sa Silusia taman sa linemayag silan 'bpawang sa Saiprus. ⁵Guna silan makauma sa Salamis na inipangusiat'ilan su kadtalu nu Kadenan lu kanu manga walay a pedsambayanan nu manga Yahudi. Kaped'ilan bun si Yuhan^t a pedtabang kanilan.

⁶Guna su nataneb'ilan su manga dalepa a entu taman sa nakauma silan sa Papus na aden nakadtalabuka nilan a Yahudi a 'bpangalintaw

^r 13:1 **Hirud** Nia ba su ikadua a Hirud a su *Hirud Antipas*. Mailay i nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

^s 13:2 **pepuasa** Su nia a puasa na dikena pagidsan kanu Ramadan.

^t 13:5, 13 **Yuhan** Na nia bun ba si Yuhan a bedtuan sa Markus.

Su Manga Pinggalebek 13

enggu 'bpenabi-nabi a bedtuan sa Bar-isa, ⁷a masupeg a benal a pakat'u balaitungan a gubilnadul a si Sergius Paulus. Pinaangayan nu gubilnadul si Barnabas enggu si Saul ka kiugan nin makikineg su kadtalu nu Kadenan. ⁸Ugaid'a su 'bpangalintaw a entu a si Bar-isa (Ilimas i ngala nin sa Grik) na pedsungkangen nin si Saul enggu si Barnabas asal'a di makapalitiala su gubilnadul kanu kadtalu nu Kadenan. ⁹Daka si Saul a entu a bedtuan bun sa Bulus a linangkapan nu Suti a Ruh na pinandang'in su mama a 'bpangalintaw taman sa ¹⁰pidtalan nin sa "Seka, saitan ka, dupang ka a benal, budtuden ka enggu sungkang ka kanu langun nu mapia. Nginan, di nengka den katelenan i kapapedsibay nengka kanu matidtu a lalan kanu Kadenan? ¹¹Na ilay ka, makatingguma sa leka su siksa nu Kadenan, mabulag ka, di nengka pan babaya mailay su mata nu senang." Daka midsambuta demun i da nin kailay taman sa nakapangabul sekanin ka nangilay sa makatundan lun. ¹²Guna mailay nu gubilnadul su nanggula a entu na naginugut sekanin enggu nagaip bun i ginawa nin kanu usiatan makapantag kanu Mapulu.

Su Kinadtalu-talu ni Bulus lu sa Antiuk a Masupeg sa Pisidia

¹³Iganat sa Papus na linemayag si Bulus enggu su manga tagapeda nin 'bpawang sa Pirga lu sa Pampilia. Na tinagak silan ni Yuhan^t ka mimbalingan lu sa Awrusalim. ¹⁴Iganat menem sa Pirga na tinemalus silan sa Antiuk a masupeg sa Pisidia. Na kanu Gay nu Kabpangintelenen nu manga Yahudi na linemu silan kanu walay a pedsambayangan nilan ka nagagayan silan makikineg. ¹⁵Na ulian nu kinabatia kanu Kitab Taurat enggu kanu manga Kitab a Inisulat'u Manga Nabi na inipasampay nu 'gkangaunutan nu walay a pedsambayangan kani Bulus enggu Barnabas i "Manga lusud'ami sa tian, amaika aden makapangusiat'u kanu manga taw a nia na mapakay a ipangusiat'u." ¹⁶Na midtindeg si Bulus ka pinggulinganan nin silan enggu nia nin pidtalu na "Manga lusud ku sa tian a manga taw a Israil^u enggu su manga taw a dikena Israil a aden gilek'in kanu Kadenan na pakikineg kanu. ¹⁷Su Kadenan a pedsimban tanu a manga taw a Israil na pinamili nin su manga kalukesan tanu taman sa pinagkadakel'in silan kanu timpu a lapu silan sa Egypt. Sabap kanu bagel'u Kadenan na pinaliu nin bun silan kanu

^u 13:16 Su manga taw a Israil na silan bun su manga Yahudi.

Su Manga Pinggalebek 13

entu a inged. ¹⁸Kanu dalem'u patpulu lagun lu kanu tawan-tawan a dalepa na pidsabalan bu silan nu Kadenan. ¹⁹Ulian nu kinabinasa nu Kadenan kanu pitu katribu sa Kanaan na inenggay nin kanilan su entu a dalepa a mabpusaka nilan.

²⁰"Na su langun nu nia na nanggula kanu dalem'u manga nakapat gatus enggu limapulu lagun.

"Na ulian nu entu menem na inenggay nu Kadenan kanu manga kalukesan su 'bpamangukum taman den kanu timpu nu Nabi Samuil. ²¹Na guna menem silan pangenin sa sultan na inenggay nu Kadenan kanilan si Saul a wata ni Kis a tupu nu Buniamin. Na mindatu si Saul kanilan kanu dalem'u nakapatpulu lagun. ²²Na guna menem iawa nu Kadenan si Saul na inisambi nin su Daud a makadsultan. Na nia pidtalu nu Kadenan pantag sa lekanin na 'Sia ku nailay kanu Daud a wata ni Yisi su pakasuut sa laki. Na penggulan nin su langun nu kahanda ku sa lekanin.'^v

²³"Na kanu muliataw nu nia a mama nakabpun su Isa al-Masih a inibpasad'u Kadenan a mamelipuas kanu taw a Israil. ²⁴Unan nu kauma nin, na inipangusiat'u Yahiya kanu langun nu taw a Israil sa dait a edtataubat silan taman sa mapasalawat silan. ²⁵Guna su 'gkapasad den nu Yahiya su galebek'in na inidsa nin i 'Ngin i kataw nu sa laki, saki su Masih? Dikena saki su entu ugaid'a mangagan den sekanin makauma. Na apia su kapukas ku kanu ampis'u ay nin na di aku makadait.' "

²⁶Pidtalu pan ni Bulus i "Manga lusud ku sa tian magidsan i tupu nu Ibrahim enggu dikena tupu nu Ibrahim a aden gilek'in kanu Kadenan, na sia sa lekitanu inisampay su kalipuasan. ²⁷Su manga taw sa Awrusalim enggu su 'gkangaunutan nilan na dala nilan kasabuti i su Isa al-Masih su 'bpamelipuas taman sa dala nilan bun katuntayi su pedtalun nu manga nabi a pembatian den uman mauma su Gay nu Kabpangintelenen. Ugaid'a silan bun i nakatuman kanu kadtalu nu manga nabi pantag kanu kaimatay kanu Isa. ²⁸Ka apia dala dait a imatay nilan lun na pinangenin nilan bun kani Pilatu i paimatayan sekanin. ²⁹Na guna nilan den matuman su nakasulat pantag sa lekanin na inibaba nilan kanu kayu a pinambalawaga ka inikubul'ilan. ³⁰Ugaid'a pinambibiag 'bpaluman nu Kadenan su Isa. ³¹Na kanu dalem'u namakapila gay na mibpapayag sekanin kanu manga tagapeda nin a

^v 13:22 Ebpun i nia sia kanu Ika-isa a Kitab'u Nabi Samuil 13 ayat 14.

Su Manga Pinggalebek 13

minunut sa lekanin lu sa Awrusalim ebpun sa Galili. Silan su nabaluy a manga saksi nin kanu manga taw.

³²“Na saguna na ipedsampay nami sa lekanu su Mapia a Tutuma a inibpasad’u Kadenan kanu manga kaapuan tanu. ³³Natuman den nu Kadenan su pasad a nia sa lekitanu a manga muliataw nilan sa kanu kinapamily nin kanu Isa. Nakasulat i nia kanu ikadua a Sengal sia kanu Kitab Zabur a

‘Seka su Tunggal a wata ku,
saguna na ipebpayag ku i saki su Ama nengka.’^w

³⁴Kagina ka pinambibiag den sekanin nu Kadenan na di den sekanin matay ’bpaluman. Na nia kadtalu nu Kadenan sia kanu kitab na

‘Saben-sabenal a pedtumanen ku sa lekanu
su manga inibpasad ku kanu Daud.’^x

³⁵Nadtalu bun kanu ped a Sengal sia kanu Kitab Zabur i

‘Di nengka padtadayn a temala sa kaledak su
Tunggal’engka a Suti.’^y

³⁶Na su Daud na guna nin den matuman su kahanda nu Kadenan kanu timpu nin na minatay bun sekanin. Lu sekanin inikubul kanu ubay nu manga lukes’in taman sa lu den ba sekanin naledak. ³⁷Ugaid’a su Isa al-Masih a pinambibiag’u Kadenan na da sekanin maledak.

³⁸“Kagina ka maitu manga lusud ku sa tian, na dait a katuntayan nu i sia nakanggulalan kanu Isa na pakapangusiat sa lekanu su kaampun kanu manga kabaladusan. ³⁹Na su langun nu maginugut sa lekanin na makalipuas kanu langun na kabaladusan a di magaga lemipuas’u kasuguan a sia nakanggulalan kanu Musa. ⁴⁰Na abungi nu i sekanu i masugat’u nakasulat’u manga nabi a kadtalu nu Kadenan a

⁴¹‘Sekanu a ’bpamedsudi na ilay nu,
magaip kanu sa ngin i enggulan ku sa lekanu taman
sa matay kanu.

Kagina gagalu nu bibiag kanu pan na aden itingguma ku
sa lekanu a manggula a di nu a benal kapalitialan,
apia aden pan edtalu lun sa lekanu.’^z”

---

^w 13:33 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 2 ayat 7 sia kanu Kitab Zabur.

^x 13:34 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 55 ayat 3.

^y 13:35 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 16 ayat 10 sia kanu Kitab Zabur.

^z 13:41 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Habakuk 1 ayat 5.

Su Manga Pinggalebek 13

⁴²Na kanu kabpeliu ni Bulus enggu Barnabas na pinangeni nu manga taw i madsinantal'ilan 'bpaluman i nia kanu temundug a Gay nu Kabpangintelenen. ⁴³Guna su napasad su kinandidilimuda na madakel kanu manga Yahudi enggu su minunut kanu agama nu Yahudi i minunut kani Bulus enggu Barnabas. Inibpaliugat'ilan kanu manga taw a entu i papanalusen nilan su kapedsalig'ilan sia kanu tabang'u Kadenan.

Su Kinalamig'i Bulus enggu Barnabas kanu Dikena-Yahudi

⁴⁴Kanu temundug a Gay nu Kabpangintelenen na sama bu da maibped su manga taw nu inged sa kinandidilimudan nilan ka enggu nilan mapakikineg su manga kadtalu nu Kadenan. ⁴⁵Ugaid'a guna mailay nu manga Yahudi su madakel a taw na pinangalikudan nilan su entu. Daka sinungkang'ilan su langun na pedtalun ni Bulus taman sa pidsudian nilan. ⁴⁶Saleta mambu na si Bulus enggu si Barnabas na da den gilek'ilan taman sa pidtalu nilan i "Nia man wagib na sekanu muna i dait a makakineg kanu kadtalu nu Kadenan ugaid'a kagina ka da nu talima na mana bun sekanu i minawa sa kawagib kanu ginawa nu kanu uyag-uyag a da taman nin. Ilay nu, ka nia nami den lamigen na su manga taw a dikena-Yahudi. ⁴⁷Kagina ka nia ba su inisugu nu Kadenan sa lekami kanu kinadtalu nin sa

'Pinamili ku sekanu a mabaluy a palitan kanu
manga taw a dikena-Yahudi
ka enggu nu makapayapat su kalipuasan kanu
pat a pisuk'u dunia.'^a"

⁴⁸Guna makineg'u manga taw a dikena-Yahudi su entu a katigan na sangat a nangapia i ginawa nilan taman sa pinugi nilan su kadtalu nu Kadenan. Na namaginugut su langun na napamili a makapaguyag-uyag sa da taman nin. ⁴⁹Na su kadtalu pantag kanu Mapulu na pakapayapat bun kanu lusud'u dalepa a entu.

⁵⁰Ugaid'a sinekat'u manga Yahudi su balaagama enggu balapantag a manga babay taman kanu 'gkangaunutan a manga mama lu kanu entu a inged ka inisundul'ilan sa kapamungkaid kani Bulus enggu Barnabas taman sa pinamugaw nilan lu kanu inged'ilan. ⁵¹Daka pinubpug'i Bulus

^a 13:47 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 49 ayat 6.

Su Manga Pinggalebek 13, 14

enggu Barnabas su libubuk'u ay nilan sungkang kanu manga Yahudi lu,^b entu pan ka linemu silan sa Ikunium.

⁵² Saleta mambu na 'gkangapia a benal i ginawa nu 'bpamaginugut enggu linangkapan silan nu Suti a Ruh.

Su Kinapangusiat'i Bulus enggu Barnabas lu sa Ikunium

14 ¹Na linemu bun si Bulus enggu si Barnabas kanu walay a pedsambayanan nu manga Yahudi lu sa Ikunium. Na sabap kanu usiatan nilan na madakel mambu i naginugut kanu Mapulu a su Isa al-Masih magidsan i Yahudi enggu dikena-Yahudi. ²Ugaid'a su manga Yahudi a da pamaginugut na inisundul'ilan su manga taw a dikena-Yahudi taman sa dinutian nilan su itungan nilan sungkang kanu 'bpamaginugut. ³Na malu natana-tana i kinadtangen ni Bulus enggu Barnabas lu a ibpangusiat'ilan sa da den gilek'in su pantag kanu Mapulu. Na inipaamad mambu nu Mapulu i benal su ibpangusiat'ilan pantag kanu limu nin sia nakanggulalan kanu kinaenggay nin kanilan sa kabarakatan a pakagaga silan panggula sa kangagaipan. ⁴Ugaid'a nabad su manga taw lu. Su ped na lu tinemampil kanu manga Yahudi a di 'bpamaginugut, su ped menem na lu kani Bulus enggu Barnabas.

⁵Na napamagayunan nu ped kanu manga taw a dikena-Yahudi enggu kanu manga Yahudi a entu apeg'u 'gkangaunutan nilan su kapamungkaid enggu kapamalantay sa watu kani Bulus enggu Barnabas. ⁶Ugaid'a guna i entu kasabuti ni Bulus enggu Barnabas na namagayas silan mawa. Linemu silan sa siudad a Listra enggu Dirbi a sakup'u Likaunia taman den kanu embala-bala a dalepa lu. ⁷Na lu nilan ba menem inipangusiat su Mapia a Tutuma.

Su Kinalakaw nu Mama a Di Pakalakaw lu sa Dalepa a Listra

⁸Na aden mama lu sa Listra a 'bpagagayan bu ka di pakalakaw, nait'in den gememaw su entu a sadil'in. ⁹Na 'bpamakikineg sekanin kanu usiatan ni Bulus. Guna kadtuliki ni Bulus na nasipatan nin i aden salig'u mama a entu sa kaulian. ¹⁰Na daka pidtalun nin sa matanug kanu

---

^b 13:51 pinubpug'i Bulus enggu Barnabas su libubuk'u ay nilan sungkang kanu manga Yahudi lu Nia nin maena na tanda a kinemias silan sa apia ngin i manggula nu manga taw a entu a Yahudi na da den kanilan lun.

Su Manga Pinggalebek 14

mama a entu i “Edtindeg ka.” Daka mibpakulut temindeg su mama taman sa linemakaw.

¹¹Na guna mailay nu madakel a taw su entu a pinggula ni Bulus na inilalis’ilan sa basa a Likaunia i “Mimbaba sia sa lekitanu su manga kadenan a mimbuntal sa manusia!” ¹²Na binedtuan nilan si Barnabas sa Sius^c enggu si Bulus menem na Hirmis^d kagina sekanin su ’bpangungusiat. ¹³Na su pedsimban kani Sius na lu kanu liu nu siudad. Na nananggit su ’bpangapal kani Sius sa manga tudu a sapi a pinambalig sa ulak lu kanu bengawan nu siudad kaped’in su manga taw ka ’bpagapalan nilan si Bulus enggu Barnabas.

¹⁴Ugaid’a guna i entu kasabuti ni Barnabas enggu Bulus na kinisi nilan su balegkas’ilan sa lat a ginawa nilan enggu namagayas silan lemu kanu pageletan nu taw ka inilalis’ilan edtalu i ¹⁵“Manga pakat, nginan ka penggulan nu i nia? Manga taw kami bun a pagidsan nu. Ipedsampay nami sa lekanu su Mapia a Tutuma ka enggu nu kataligkudanan su maya ba a galebek a da katagan nin ka enggu kanu makasangul kanu tidtu a Kadenan a nangaden kanu langit, kanu lupa enggu kanu lagat taman den kanu langun nu namakadalem lun. ¹⁶Kanu paganay a timpu na pinadtaday nu Kadenan su langun na manga tribu sa kanggula nilan sa kanu endaw i kiug’ilan. ¹⁷Ugaid’a apia ka maitu na minenggay bun sekanin sa amadan asal’a makilala nu sekanin. Nia nin amadan na su kopianan nin a mana su ulan enggu su mapia a sabpet. Inenggan kanu nin bun sa kauyagan a nakasukul kanu atay nu taman sa nakagalaw sa lekanu.” ¹⁸Na apia maitu i kadtalu ni Bulus enggu Barnabas na napasangan bun silan semapal kanu manga taw kanu kabpagapal’ilan kanilan.

¹⁹Daka aden manga Yahudi a namakauma ebpun sa Antiuk enggu Ikunium. Na sinekat’ilan su manga taw sa kasungkang kani Bulus taman sa pinamalantay nilan sa watu entu pan ka ginuyud’ilan lu kanu liu nu siudad ka nia nilan kataw lun na minatay den sekanin. ²⁰Ugaid’a guna malibet’u ’bpamaginugut na nakatekaw demun sekanin nakambangun enggu mimbalingan lu kanu siudad. Kanu temundug menem a gay na linemu sekanin sa Dirbi a kaped’in si Barnabas.

^c 14:12 Sius Su mapulu sa langun nu pegkakadenanen nu manga taw a Grik.

^d 14:12 Hirmis Su isa kanu manga pegkakadenanen nu manga taw a Grik, sekanin su ’bpangusiat.

**Su Kinambalingan ni Bulus enggu Barnabas
lu sa Antiuk a Sakup'a Syria**

²¹Na inipangusiat'i Bulus enggu Barnabas su Mapia a Tutuma lu sa Dirbi. Na madakel mambu i nakapapaginugut'ilan lu. Ulian nu entu na mimbalingan menem silan lu sa Listra, sa Ikunium enggu Antiuk sa Pisidia. ²²Pinagkabagel'ilan su salig'u 'bpamaginugut lu enggu pinamituan nilan bun sa patalusen nilan su salig'ilan kanu Kadenan sa nia nilan kadtalu na "Dait a temala tanu sa madakel a kamalasaan unan nu kaludep tanu kanu kapendatu nu Kadenan." ²³Na uman i lumpukan nu 'bpamaginugut a 'gkaangayan ni Bulus enggu Barnabas na pinamilian nilan sa 'gkangaunutan. Entu pan ka inipangeni-ngeni nilan su entu taman sa mibpuasa silan ka initapenay nilan kanu Mapulu a pedsaligan nilan.

²⁴Daka minukit menem silan lu sa dalepa a Pisidia taman sa nakauma silan sa dalepa a Pampilia. ²⁵Na guna nilan makapangusiat su kadtalu nu Kadenan kanu siudad a Pirga a sakup'u Pampilia na tinemalus silan lu sa Atalia. ²⁶Na iganat lu na linemayag silan embalingan sa Antiuk ka napasad'ilan su galebekan a inisalig kanilan. Na kanu nia bun ba a dalepa initapenay nu 'bpamaginugut si Bulus enggu Barnabas kanu limu nu Kadenan sa kanu kinapangusiat'ilan kanu Mapia a Tutuma lu kanu ped a dalepa.

²⁷Na kanu kinauma nilan lu na linimud'ilan su 'bpamaginugut ka pinanudtul'ilan su langun nu pinggalebek'u Kadenan sia nakanggulalan kanilan enggu kanu kinaenggay nu Kadenan kanu lalan kanu manga taw a dikena-Yahudi sa makapaginugut kanu Isa al-Masih. ²⁸Na malu nauget i kinadtatagapeda nilan kanu 'bpamaginugut lu.

Su Kinambibitalia lu sa Awrusalim

15 ¹Ugaid'a aden manga taw a nakauma sa Antiuk ebpun sa Yudia a nia nilan ibpamamandu kanu 'bpamaginugut na "Amaika da kanu pamun mapaletak sia kanu kasuguan nu Musa na di kanu malipuas." ²Na da kaayuni ni Bulus enggu Barnabas su entu taman sa namakabpapalawa silan sa tidtu. Daka nia napagayunan na palun sa Awrusalim si Bulus enggu si Barnabas apeg'u ped a 'bpamaginugut ka enggu nilan makapagilaya su manga sinugu nu Isa al-Masih enggu su 'gkangaunutan pantag kanu nia a bitiala.

Su Manga Pinggalebek 15

³Daka pinaganat mambu silan nu 'bpamaginugut. Na guna silan makaaut sa Pinisia enggu Samaria na pinanudtul'ilan 'bpia-pia kanu 'bpamaginugut lu su kinapaginugut'u manga taw a dikena-Yahudi. Na su entu a katigan na sangat a nakagkapia kanu manggiginawa nilan. ⁴Na guna makauma si Bulus enggu Barnabas lu sa Awrusalim na sinakaw silan nu 'gkangaunutan enggu su manga sinugu taman den kanu langun nu 'bpamaginugut lu. Pinanudtul'ilan su langun na pinggula nu Kadenan a sia nakanggulalan kanilan. ⁵Ugaid'a su ped a 'bpamaginugut lu a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na midtindeg silan ka nia nilan pidtalu na "Dait a mapapaletak su 'bpamaginugut a dikena-Yahudi ka nasisita i unutan nilan su manga kasuguan nu Musa."

⁶Na mindidilimudan su manga sinugu enggu su 'gkangaunutan ka pimbitiala nilan su pantag kanu entu. ⁷Ulian nu malu malendu a kinambibitiala nilan na midtindeg si Pitru ka nia nin pidtalu na "Manga lusud ku sa tian, katawan nu i kanu paganay na pinamili aku nu Kadenan san sa lekanu a makapangusiat ku su Mapia a Tutuma lu kanu manga taw a dikena-Yahudi asal'a makineg'ilan taman sa paginugutan nilan su entu. ⁸Su Kadenan a pakataw kanu dalem'u atay nu manusia na inipaamad'in i tinalima nin su dikena-Yahudi kanu kinapalangkap'in kanu Suti a Ruh kanilan a mana bun su kinapalangkap'in sa lekitanu. ⁹Da tanu pambidaya nu Kadenan kanu manga taw a dikena-Yahudi ka linimpiu nin bun su atay nilan taman sa inampun nin silan sabap kanu salig'ilan. ¹⁰Na enduken ka 'bpagunanan nu su kiug'u Kadenan? Kagina pebpaliugatan nu su 'bpamaginugut a dikena-Yahudi sa dait a unutan nilan su kasuguan nu Musa a apia sekitanu na da tanu magaga enggulalan, maitu bun su manga katupuan tanu. ¹¹Ugaid'a nia tanu man 'bpalitialan na malipuas tanu sabap kanu limu nu Mapulu a su Isa al-Masih, na maitu bun ba su manga taw a dikena-Yahudi."

¹²Na guna su maitu na nakalenek su langun nu taw lu ka pinakikineg'ilan su 'bpanudtulen ni Barnabas enggu Bulus pantag kanu kabarakatan a ininggulalan nu Kadenan kanilan lu kanu manga taw a dikena-Yahudi. ¹³Ulian nu kinadtalu-talu nilan na nia menem midtalu-talu na si Yakub sa "Manga lusud ku sa tian, pakikineg aku nu. ¹⁴Bagu pamun i kinadsinantal'i Simiun Pitru sa lekitanu u panun i muna-muna demun a kinapailay nu Kadenan kanu limu nin kanu manga taw a dikena-Yahudi asal bu na malusud bun sa lekanin su ped kanilan.

Su Manga Pinggalebek 15

15 Na su pedtalun ni Pitru a entu na nagayun kanu kadtalu nu manga nabi a sia kanu kitab sa nia kadtalu nu Kadenan na

16 'Ulian nu nia na embalingan aku

ka patindegen ku su nakadadsang a pendatuan nu Daud.

Umbayan ku kanu kinageba nin

ka patindegen ku menem 'bpaluman

17 asal'a su langun na dikena-Yahudi a pinamili ku a makaluyud sa laki na mapangilay aku nilan.

18 Na maitu ba su kadtalu nu Kadenan

a napatuntay kanu langun nu nia kanu paganay

pan a timpu.^e

19 "Kagina ka maitu na nia laki na di tanu pakapasangan su dikena-Yahudi a 'bpamedsangul kanu Kadenan. 20 Nia pan mula na edsulatan tanu silan sa di silan keman sa apia ngin a iniapal sa balahala, di edsisina, di keman sa pinamekel bu a binatang enggu di silan keman sa lugu. 21 Kagina iganat pan sa paganay na ibpangusiat den su nia a kasuguan nu Musa kanu langun na dalepa enggu pembatian uman mauma su Gay nu Kabpangintelenen kanu manga walay a pedsambayanan tanu."

Su Sulat kanu 'Bpamaginugut a Dikena-Yahudi

22 Daka nia napagitung'u manga sinugu nu Isa al-Masih enggu su 'gkangaunutan taman den kanu manga tagapeda nilan a 'bpamaginugut na mamili silan sa masugu a ganat bun kanilan a madtagapeda ni Bulus enggu Barnabas lu sa Antiuk. Na nia nilan napamili na su 'gkangaunutan nu lumpukan nu 'bpamaginugut a si Silas enggu si Yahuda a bedtuan sa Barsabas. 23 Na aden surat a napananggit'ilan a nia lun nakadalem na

"Sa lekanu a manga lusud'ami sa tian a dikena-Yahudi a 'bpamaginugut san sa Antiuk, sa Syria enggu Silisia na pedsalamen kanu nu manga lusud'u sa tian sia sa Awrusalim a su manga sinugu nu Isa al-Masih enggu su 'gkangaunutan.

24 "Na nakineg'ami i su ped a manga taw a ebpun bun sa lekami na sinemamuk sa lekanu enggu nabulibug'ilan su itungan nu sabap kanu

^e 15:16-18 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Amus 9 ayat 11 taman sa 12.

Su Manga Pinggalebek 15

panduan nilan. Na da nami silan masugu sa man. ²⁵Kagina ka maitu na namagayun kami sa mamili sa manga masugu nami san a maped'u manga papedtayan tanu a si Barnabas enggu si Bulus ²⁶a minggihad kanu ginawa nilan kanu ingala nu Mapulu a su Isa al-Masih. ²⁷Tembu ba sinugu nami si Yahuda enggu si Silas ka silan i mataw edtalu pantag kanu nakadalem kanu nia a sulat.

²⁸“Na sia kanu tutulu nu Suti a Ruh na napagayunan nami i di nami sekanu enggan sa lidu na ginawa a mapamawa nu, liu sa kanu nia a balapantag a kasuguan: ²⁹Da kanu keman sa apia ngin a iniapal sa balahala, da kanu bun keman sa lugu enggu pinamikel a binatang enggu da kanu edsisina. Na 'gkakakapia kanu amaika itangka nu su ginawa nu kanu entu. Sia bu taman. Wassalam.”

Su Kinatalima nu manga Dikena-Yahudi kanu Sulat

³⁰Guna su maitu na pinaganat den su manga sinugu a entu, na kanu kinauma nilan sa Antiuk na linimud'ilan su 'bpamaginugut lu entu pan ka inenggay nilan su sulat. ³¹Na guna mabatia nu 'bpamaginugut su sulat na nangagalaw a benal silan ka nakagkabagel i entu kanu manggiginawa nilan. ³²Sabap sa si Yahuda enggu si Silas na manga nabi bun, na madakel i inipamandu nilan kanu 'bpamaginugut taman sa pinagkabagel'ilan su salig'ilan. ³³Na midtangen pan silan lu sa namakapila gay. Ulian nu entu na mimbalingan silan sa Awrusalim lu kanu sinemugu kanilan ugaid'a inipangeni-ngeni muna silan nu 'bpamaginugut sa da bun baya-baya nilan bagu silan ginemanat. ³⁴⁻³⁵Na migkalidtabun si Bulus enggu si Barnabas sa Antiuk ka namamandu enggu nangusiat pan silan lu. Na aden bun ped a 'bpamamandu enggu 'bpangusiat lu kanu kadtalu nu Mapulu.

Su Kinabpitas'i Bulus enggu Barnabas

³⁶Na kanu kinaipus'u entu na pidtalu ni Bulus kani Barnabas i “Embalingan ta kanu langun nu dalepa a pinangusiatan ta kanu kadtalu nu Mapulu ka enggu ta mailay lu u ngin i betad'u 'bpamaginugut lu.” ³⁷Na si Barnabas na nia nin pegkiugan pebpagunut na si Yuhan a bedtuan bun sa Markus. ³⁸Ugaid'a nia kani Bulus na di dait a makaunut sekanin sabap kanu kinapitas'in kanilan lu sa Pampilia enggu da nin patalusa su galebekan nilan. ³⁹Na dala silan makapagayun sa bitiala taman sa

Su Manga Pinggalebek 15, 16

nakabpitas silan. Pinaunut'i Barnabas si Markus ka linemayag silan 'bpawang sa Saiprus. ⁴⁰Ugaid'a si Bulus menem na nia nin pinamili na si Silas. Na ulian nu kinatapenay nu 'bpamaginugut kanilan kanu limu nu Kadenan na ginemanat silan. ⁴¹Na si Bulus enggu si Silas na lu minukit sa Syria enggu Silisia ka pinagkabagel'ilan su salig'u 'bpamaginugut lu.

Su Kinaunut'i Timuti kani Bulus enggu Silas

16 ¹Na linemu si Bulus sa Dirbi enggu Listra. Na aden isa a 'bpaginugut lu a nia nin ngala na si Timuti a nia nin ina na Yahudi a 'bpaginugut bun kanu Isa al-Masih ugaid'a su ama nin na dikena-Yahudi. ²Mapia i labitan kani Timuti nu 'bpamaginugut lu sa Listra enggu Ikunium. ³Na nalinian ni Bulus a makaunut sa lekanin si Timuti. Na kagina ka katawan nu langun na manga Yahudi lu i dikena-Yahudi i ama nin na pinaletak^f sekanin ni Bulus asal'a taliman sekanin nu manga Yahudi. ⁴Na uman i dalepa a 'gkabpawangan nilan na ipedsampay nilan kanu manga ped'ilan lu a 'bpamaginugut sa unutan nilan u ngin i napamagayunan nu manga sinugu nu Isa al-Masih enggu su 'gkangaunutan lu sa Awrusalim. ⁵Na migkabagel bun su salig'u 'bpamaginugut lu enggu uman-uman gay na pegkadakel-pegkadakel bun silan.

Su Kinabpayag kani Bulus pantag kanu Mama sa Masidunia

⁶Na linemu si Bulus apeg'u manga tagapeda nin sa Prigia enggu Galasia kagina inibpaliugat kanilan nu Suti a Ruh^g i di silan makapangusiat lu sa Asia. ⁷Na guna silan makauma kanu dulunan nu Misia na pegkiug silan 'bpeludep lu sa Bitinia ugaid'a da silan suguti nu Suti a Ruh. ⁸Tembu sinemagad bu silan sa Misia ka tinemalus silan lu sa Truas. ⁹Na kanu magabi na pibpayagan si Bulus sa aden kun mama sa Masidunia a 'bpamagayunan nin sekanin sa "Sia ka sa Masidunia ka enggu kami nengka kadtabangan." ¹⁰Ulian nu kinabpayag sa lekanin na nagadil kami^h mamagayas sa kalu nami sa Masidunia a kaped'i

^f 16:3 Pinaletak si Timuti sia kagina nia ba i adat-betad'u manga mama a Yahudi sa tanda a nasakup silan kanu kapasadan nu Kadenan kanu Nabi Ibrahim.

^g 16:6 Suti a Ruh Sia sa basa a Grik na *Ruh nu Isa*. Na su Suti a Ruh a nia na nia ba su pinalangkap'u Isa al-Masih kanu 'bpamaginugut a mana su inibpasad'in. Mailay i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 24 ayat 49 enggu kanu Yuhan 16 ayat 7 sia kanu Kitab Injil.

^h 16:10 Su kadtalu a kami sia na nia nin maena na amung su duktur a si Luk a sinemulat kanu nia a kitab.

Su Manga Pinggalebek 16

Bulus ka natatalanged i sinugu kami nu Kadenan lu ka enggu nami makapangusiat su Mapia a Tutuma.

Su Kinasalig'i Lidia kanu Isa al-Masih

¹¹Na iganat sa Truas na linemayag kami lu sa Samutrasia. Na kanu mapita na tinemalus kami menem taman sa nakadunggu kami sa Niapulisi. ¹²Na iganat lu na linemalag kami menem 'bpawang sa Pilipi taman sa midtangen kami pan lu sa namakapila gay. Na su ciudad a Pilipi na nia pegkaleben lun na manga taw a Ruma enggu balapantag a ciudad kanu dalepa a Masidunia. ¹³Kanu Gay nu Kabpangintelenen na linemiu kami kanu ciudad ka linemu kami kanu adteban nu lawas'u ig ka lu ba i katawan nami a pedsambayangan nu manga Yahudi. Na nagagayan kami ka mimbibitiala kami kanu manga babay a nangalimud lu. ¹⁴Na aden isa a babay a 'bpakikineg sa lekami a bedtuan sa Lidia a ebpun sa ciudad a Tiatira. Nia nin galebek na pendagang sa mapulu i alaga nin a lambayung a ginis enggu pedsimba bun kanu Kadenan. Na inukan nu Kadenan su atay nin ka enggu nin katuntayan su ibpamandu ni Bulus. ¹⁵Na napasalawat sekanin apeg'u sakatiwalayan nin enggu nia nin pidtalu kani Bulus na "Amaika ipedtimbang kami nu a tidtu a pedsalig kanu Mapulu na lu kanu tumpa sa lekami." Na minayun kami mambu kanu kinapangenggat'in sa lekami.

Su Kinabilanggu ni Bulus enggu Silas lu sa Pilipi

¹⁶Na aden isa a gay a 'bpelu kami kanu pedsambayangan na nadsumbak'ami su ulipen a babay a pigkalebenan den na saitan su lawas'in. Na sabap kanu saitan na pakagaga sekanin 'bpagalamat. Na su kabpagalamat'in na madakel a kuleta i pakapanik'in lu kanu 'bpanunugu lun. ¹⁷Na pidtatanggungan kami nin a 'bpelalis sa "Nia a manga taw na ulipen nu Kadenan a Mapulu sa Langun. Ipebpayag'ilan sa lekanu su ukita a kalipuasan." ¹⁸Na kanu namakapila gay na tatap'in i entu penggulan. Ugaid'a 'gkasimuket si Bulus tembu pidsangul'in su ulipen a entu a babay sa nia nin pidtalu kanu saitan na "Sia kanu ingala nu Isa al-Masih na pedsugun ku seka sa awai ka i babay a nan." Na kanu entu demun ba na inawan sekanin nu saitan. ¹⁹Guna mailay nu 'bpanunugu lun i nadala den su pantialian nilan na sinigkem'ilan si Bulus enggu si Silas ka ginuyud'ilan lu kanu padian ka iniadapt'ilan kanu

Su Manga Pinggalebek 16

'gkangasaligan. ²⁰Na guna nilan mapananggit lu kanu 'bpamimitalan na nia nilan pidtalu na "Nia su manga mama a Yahudi a pedsamuk kanu siudad tanu. ²¹Di tanu mapakay a taliman atawa ka unutan su ibpamandu nilan a adat-betad a sungkang kanu pangitaban tanu a manga taw a Ruma." ²²Daka midsama-sama su madakel a taw sa kapamungkaid'ilan kani Bulus enggu Silas. Na pinggagansingan nu 'gkangasaligan su balegkas'i Bulus enggu Silas taman sa linuwasan nilan entu pan ka inisugu i kapametary lun. ²³Ulian nu kinapakasakit kanilan sa mapasang na inipabilanggu silan enggu inisugu kanu tameng i tiakapan silan ka enggu di makaliu. ²⁴Na endaw i kinatalima nu tameng kanu entu a kasuguan na pinaludep'ilan lu kanu susek gaid a bilik'u bilangguan enggu pinatung sa kayuⁱ su ay nilan.

²⁵Na kanu manga luk i gay na 'bpangeni-ngeni silan enggu pedsengal silan sa pugi kanu Kadenan. Na 'bpakikinegen bun mambu nu ped a bilanggu. ²⁶Daka nakatekaw demun lineminug sa sangat i kabagel'in taman sa nakuyung su manga udsadan nu bilangguan. Na midsambuta demun i nabukatan su langun nu bengawan enggu nabekal bun su manga sangkali nu manga bilanggu. ²⁷Guna makagedam su pedtameng na nailay nin i nabukatan su manga bengawan nu bilangguan. Daka binugkut'in su sundang'in ka 'bpagimatayan nin i ginawa nin ka kataw nin na namakaliu su manga bilanggu. ²⁸Ugaid'a linemalis si Bulus sa "Di ka 'bpamungkaidani su ginawa nengka, nia kami bun langun." ²⁹Na nangen i sa palitan su tameng enggu namagayas lemudep taman sa sinemugiud sekanin a pegkegkel'a gilek lu kanu adapan ni Bulus enggu Silas. ³⁰Daka pinaliu nin silan enggu nia nin inidsa na "Manga mapulu, ngin i enggulan ku a malipuas aku?" ³¹Na nia nilan inisawal na "Paginuguti ka su Mapulu a su Isa ka malipuas ka apeg'u sakatiwalayan nengka." ³²Daka inipayag'ilan sa lekanin su kadtalu nu Kadenan enggu kanu sakatiwalayan nin. ³³Na kanu entu bun ba a kutika na ginagasan nu tameng su manga pali ni Bulus enggu Silas enggu napasalawat sekanin apeg'u sakatiwalayan nin. ³⁴Daka pinaludep'in lu kanu walay nin ka pinagatulan nin silan sa makan. Na 'gkapia a benal i ginawa nin enggu su sakatiwalayan nin sabap kanu kinapaginugut'ilan kanu Kadenan.

ⁱ 16:24 pinatung sa kayu Su kayu sia na pinesuan asal'a lu ba makatagu su ay nilan ka enggu di makabutawan.

Su Manga Pinggalebek 16, 17

³⁵Endaw demun i kinagkapita na inisugu nu 'gkangaunutan nu entu a dalepa i paliun silan nu manga sundalu. ³⁶Daka inisampay nu pedtameng sa bilangguan su entu kani Bulus sa nia nin pidtalu na "Inisugu nu 'gkangaunutan i paliun kanu den. Ganat kanu den sia sa malilintad." ³⁷Ugaid'a nia inisumpat'i Bulus kanilan na "Pinametay kami nilan lu kanu kaadapan nu madakel a taw enggu apia taw kami bun a Ruma na inipabilanggu kami nilan sa da demun mambibitiala u 'gkabenalan kami. Na saguna na paganaten kami nilan sa da demun makataw lun? Di mapakay! Silan i dait a semigkil sa lekami."

³⁸Na inisampay den nu manga sundalu su katigan ni Bulus kanu 'gkangaunutan. Guna nilan makineg i manga taw bun a Ruma si Bulus enggu si Silas na nangagilekan silan. ³⁹Daka linemu silan kani Bulus enggu Silas ka nangen i silan sa ampun. Na inunutan nilan mambu kanu kinaliu nilan enggu pinangen i silan sa ganatan nilan den su entu a ciudad. ⁴⁰Na guna su nakaliu den silan kanu bilangguan na linemu menem silan kanu walay ni Lidia. Nailay nilan su 'bpamaginugut lu enggu pinagkabagel'ilan su manggiginawa nilan entu pan ka ginemanat silan.

Su Kinasendit kani Bulus enggu Silas lu sa Tisalunika

17 ¹Na minukit lu sa Ampipulis enggu Apulunia si Bulus enggu su manga kaped'in taman sa nakauma silan sa Tisalunika. Na aden bun walay a pedsambayangan nu manga Yahudi kanu entu a dalepa. ²Na mana bun su katatapan a penggulan ni Bulus na linemudep sekanin lu kanu walay a pedsambayangan ka nakatelu kapadian kanu Gay nu Kabpangintelenen na ipendalawana nin bu su manga Yahudi pantag kanu kadtalu nu Kadenan. ³Pedsinantalen nin enggu ipebpagamad'in i su Masih na dait a malasay taman sa matay sekanin enggu embibiag 'bpaluman. Nia nin pidtalu na "Su Isa a nia a ipebpayag ku sa lekanu na sekanin su Masih." ⁴Na naginugut mambu su manga ped a Yahudi taman sa minunut silan kani Bulus enggu Silas. Na maitu bun ba su madakel a taw a dikena-Yahudi a aden gilek'in kanu Kadenan enggu su balapantag a manga babay na tinemampung bun. ⁵Ugaid'a nangalikud su ped a manga Yahudi taman sa linimud'ilan su manga dupang a taw ka sinemamuk silan kanu ciudad. Linusudan nilan su walay ni Yasun ka 'bpanuntulen nilan si Bulus enggu Silas ka ibpagadap'ilan kanu madakel a taw. ⁶Na guna su da

Su Manga Pinggalebek 17

nilan matun na nia nilan ginuyud lu kanu kaadapan nu 'gkangaunutan nu siudad na si Yasun enggu su ped a 'bpamaginugut sa nia nilan ibpelalis na "Nakatingguma den sia kanu inged tanu si Bulus enggu si Silas, su manga mama a 'bpangaden sa kasamukan sa apia endaw silan pakauma a dalepa. ⁷Na pinatalus silan ni Yasun kanu walay nin. Pedsungkangen nilan langun su pangitaban nu Sultan na Ruma enggu pedtalun nilan i aden pan salakaw a datu a nia nin ngala na Isa." ⁸Guna makineg'u manga taw enggu su 'gkangaunutan nu siudad su entu na nangaguligaw den silan. ⁹Guna su maitu na pinadtiaya sa kuleta nu 'gkangaunutan si Yasun enggu su manga ped'in entu pan ka pinauli silan.

Su Kinalu ni Bulus enggu Silas sa Dalepa a Biria

¹⁰Na kanu magabi na pinaganat mamagayas'u 'bpamaginugut si Bulus enggu Silas ka pinalu nilan sa Biria. Na endaw i kinauma nilan lu na tinemalus silan lu kanu walay a pedsambayangan nu manga Yahudi. ¹¹Na su manga Yahudi sia na nia malemu papedsabuten kumin kanu manga Yahudi sa Tisalunika. Sangat a 'gkalilinian nilan 'bpakikineg su usiatan ni Bulus taman sa 'bpangagian nilan uman-uman gay su kitab u benal su manga ibpamandu ni Bulus. ¹²Madakel kanu manga Yahudi lu i naginugut apeg den nu manga balapantag a babay a dikena-Yahudi enggu manga mama a dikena-Yahudi. ¹³Ugaid'a guna katawi nu manga Yahudi sa Tisalunika i ipebpayag'i Bulus su kadtalu nu Kadenan lu sa Biria na tinemundug silan lu ka inisundul'ilan su manga taw sa kakalipunget'ilan kani Bulus. ¹⁴Daka pinaganat mamagayas'u 'bpamaginugut si Bulus ka pinalu nilan sa dedsan. Ugaid'a natabun lu si Silas enggu si Timuti. ¹⁵Na su sinemigkil kani Bulus na minunut sa lekanin taman sa siudad a Atinas. Entu pan ka mimbalingan silan sa Biria enggu pidtutuman silan ni Bulus sa mangagan sekanin tundugen ni Silas enggu Timuti.

Su Kinapayag'i Bulus kanu Kadtalu nu Kadenan lu sa Atinas

¹⁶Na gagalu nu kabpangingapa ni Bulus kanilan lu sa Atinas na 'gkasakit a benal i ginawa nin ka madakel a benal i nailay nin a balahala^j kanu entu a siudad. ¹⁷Guna su maitu na ipedsinantala nin

---

^j 17:16 Su balahala sia na nia nin maena na pegkakadenanen atawa ka pedsimban a kena tidtu a Kadenan.

Su Manga Pinggalebek 17

su manga Yahudi enggu dikena-Yahudi a aden gilek'in kanu Kadenan lu kanu walay a pedsambayanan nu manga Yahudi enggu uman gay na ipedsinantala nin lu sa padian su apia entain a taw a 'gkauman nin lu. ¹⁸Na nakadsinantala bun ni Bulus su ped a 'bpamangunut kanu panduan nu Ipikuru enggu panduan nu Zinu. Nia kadtalu nu ped na "Ngin i pedtalun na tagedteben a nia?" Su ped menem na nia nilan pedtalun na "Mana su nia nin ibpangusiat na salakaw a kadenan." Kagina si Bulus na ibpangusiat'in su pantag kanu Isa al-Masih enggu su kinambibiag'in 'bpaluman. ¹⁹Daka pinaunut'ilan si Bulus lu kanu 'bpamangukum sa Ariupagus ka inidsan sa "Mapakay a katuntayan nami su bagu a nia a ibpamandu nengka? ²⁰Kagina su manga kadtalu nengka na bagu sia kanu pakinegan nami, na pegkiugan nami pedtuntay u ngin i maena nu entu." ²¹Na su manga taw sa Atinas taman kanu manga lapu a 'bpamegkaleben lu na 'bpagusalen nilan su kutika nilan kanu kapembibitiala enggu kabpakikineg'ilan pantag kanu bagu a panduan.

²²Na si Bulus a pedtindeg lu kanu kaadapan nu 'bpamimitalan sa Ariupagus na midtalu sa "Sekanu a manga taw sa Atinas, na 'gkasabutan ku i balaagama kanu gaid. ²³Kagina kanu kapendadalakaw ku kanu nia a inged na nadsuliman ku su embalang-balang a pedsimban nu. Na aden isa kanu entu a nailay ku i nia lun nakaukil na 'Su kadenan a di pan katawan.' Na su pedsimban nu a entu a di nu katawan na entu ba su ipebpayag ku sa lekanu. ²⁴Sekanin su Kadenan a minaden kanu dunia taman kanu namakadalem lun. Sekanin bun i pendatu kanu sulega enggu kanu dunia. Na di man sekanin 'gkaleben kanu walay a inumbal bu nu manusia. ²⁵Di nin bun nasisita su tabang a ebpun sa manusia ka da man kulang'in. Kagina sekanin i 'bpagenggay kanu uyag-uyag enggu napas tanu taman kanu langun-langun. ²⁶Na su kinapangaden nu Kadenan kanu manusia na iganat kanu sakataw a mama a nabpunan nu langun nu tribu kanu pat a pisuk'u dunia. Su Kadenan bun i tinemalanged u endaw taman i kutika a kabpaguyag-uyag'u uman i sakatribu enggu endaw bu taman i kandalepan nilan. ²⁷Na pinggula nu Kadenan su langun nu entu ka enggu nilan mapangilay sekanin ka basi sia kanu kapangilay nilan lun na matun nilan sekanin. Ugaid'a dikena bun man mawatan su Kadenan kanu uman i isa sa lekitanu. ²⁸Sabap sa lekanin na bibiag tanu, pakanggagalebek tanu enggu

Su Manga Pinggalebek 17, 18

pakapaguyag-uyag tanu. Mana su kadtalu nu ped a pababayuk a 'Sekitanu na manga wata tanu nu Kadenan.' ²⁹Na kagina ka nabaluy tanu den a manga wata nu Kadenan, na di tanu pagitungen i su Kadenan na limbang'u bulawan, pilak atawa ka watu a inumbal bu nu panday a ebpun bu kanu itungan nu manusia. ³⁰Na kanu timpu a da pan sabut'u taw pantag kanu Kadenan na papedsagaden bu nu Kadenan su kabaladusan nilan. Ugaid'a saguna na ipedsugu nin kanu langun na manusia kanu embala-bala a inged i edtataubat silan ³¹kagina tinalanged'in den su gay a kakukum'in sa wagib kanu manusia sia makanggulalan kanu sakataw a sinanganan nin. Na inipaamad'in su nia kanu langun na manusia sa kanu kinapambibiag'in 'bpaluman kanu nia a taw."

³²Na guna nilan makineg kani Bulus su pantag kanu kambibiag 'bpaluman nu namamatay na namagumpak su ped enggu su ped menem na nia nilan pidtalu na "Pegkiugan nami 'bpakikineg 'bpaluman su kadtalu nengka pantag kanu nia." ³³Daka ginanatan silan ni Bulus. ³⁴Ugaid'a su ped na minunut sa lekanin ka namaginugut silan. Na isa kanilan si Diunisius a isa kanu 'gkangaunutan sa Ariupagus. Na aden bun babay a bedtuan sa Damaris enggu aden pan manga ped.

Su Kinalu ni Bulus sa Dalepa a Kurintu

18 ¹Ulian nu entu na ginemanat menem si Bulus sa Atinas ka linemu sa Kurintu. ²Na nakadtalabuka nin lu su Yahudi a bedtuan sa Akila a taw sa Puntus. Bagu pamun i kinauma nin ebpun sa Italia a ped'in su kaluma nin a si Prisila. Nakaawa silan lu ka inisugu nu Sultan Klaudius i paawan su langun na manga Yahudi sa Ruma. Na pibpawangan silan ni Bulus ³taman sa lu pan sekanin migkakaleben kanilan ka pedtabangan nin silan kanu galebekan nilan, kagina isa bu silan sa pantialian a kabpangumbal sa balung-balung a tuleda. ⁴Na uman Gay nu Kabpangintelenen na pedsinantala sekanin lu kanu walay a pedsambayangan ka enggu nin maakat su manga taw lu magidsan i Yahudi enggu dikena-Yahudi sia kanu ibpamandu nin.

⁵Guna den makauma si Silas enggu Timuti ebpun sa Masidunia na nia bu penggalebeken ni Bulus na kabpangusiat kanu manga Yahudi sa su Masih na su Isa. ⁶Ugaid'a guna sekanin sungkanga enggu edsudi nu

Su Manga Pinggalebek 18

manga Yahudi a entu na inipubpug'in su libubuk'u balegkas'in^k sa nia nin pidtalu na "Apia makanaraka kanu na kadupangan nu den, di ku den mandusa su entu. Iganat saguna na nia ku den mambu pangusiatan na su manga taw a dikena-Yahudi." ⁷Daka tinagak'in silan lu kanu walay a pedsambayangan nu manga Yahudi ka linemu kanu walay nu mama a dikena-Yahudi a bedtuan sa Titus Yustus a pedsimba bun kanu Kadenan. Na su walay a entu na lu bun kanu tapid'u walay a pedsambayangan. ⁸Na su 'gkaunutan nu walay a pedsambayangan a si Krispu apeg'u sakatiwalayan nin na naginugut kanu Mapulu a su Isa. Na madakel bun a manga taw sa Kurintu i namakikineg kani Bulus enggu naginugut taman sa napasalawat silan.

⁹Na aden magabi a pibpayagan nu Mapulu a su Isa al-Masih si Bulus sa nia nin lun pidtalu na "Da ka 'gkagilek! Da ka pedsangkap ka makin ka patalus su kabpangusiat'engka ¹⁰kagina pedtapiden ku seka. Na da man makapamungkaid sa leka ka madakel i manga taw ku kanu nia a siudad." ¹¹Daka midtangen pan lu sa Kurintu si Bulus kanu dalem'u nakasalagun enggu tenga ka 'bpamandun nin silan kanu kadtalu nu Kadenan.

¹²Ugaid'a guna den makanggubilnadul si Galiu sa Akaya na sinigkem'u manga Yahudi si Bulus ka iniadap'ilan lu kanu 'bpangukuman ¹³sa nia nilan pidtalu na "Su nia a mama na 'bpagakaten nin su manga taw sa semimba kanu Kadenan sa ukit a sungkang kanu pangitaban." ¹⁴Na nia kabpaguka ni Bulus kanu ngali nin na midtalu si Galiu kanu manga Yahudi sa "Amaika su nia a manga bitiala na kadupangan a galebek atawa ka sungkang kanu pangitaban na dait a pakikinegen ku sekanu. ¹⁵Ugaid'a kagina ka su nia a 'gkabpapalawan na pantag bu kanu manga kadtalu, kanu manga ngala enggu kanu manga kasuguan nu a manga Yahudi na sekanu demun i mataw lun i nan embibitiala. Di ku kiugan a makukum ku su manga maya ba." ¹⁶Daka pinaawa nin silan kanu 'bpangukuman. ¹⁷Guna su maitu na sinigkem'u manga taw si Sustinas a 'gkaunutan nu walay a pedsambayangan ka pinametay nilan lu kanu kaadapan nu 'bpamangukum. Ugaid'a da i entu ipamamantag'i Galiu.

---

^k 18:6 Su kapebpubpug sa libubuk'u balegkas sia na tanda sa kinemias si Bulus sa apia ngin i kasiksan nu Kadenan a makauma kanu manga taw a entu sabap kanu di nilan kabpaginugut.

Su Manga Pinggalebek 18

Su Kinambalingan ni Bulus sa Antiuk

¹⁸Ulian nu entu na midtangen pan si Bulus lu sa Kurintu entu pan ka nagetaw sekanin kanu 'bpamaginugut lu ka linemu sekanin sa dalepa a Kinkiria a kaped'in si Prisila enggu si Akila. Na su kinauma nilan lu na napatabungaw sekanin sa tanda a tinuman nin su pasad'in kanu Kadenan. Entu pan ka linemayag silan 'bpawang sa Syria.

¹⁹⁻²¹Na guna silan makaaut sa Ipisu na linemu si Bulus kanu walay a pedsambayangan ka inidsinantala nin su manga Yahudi lu pantag kanu Isa al-Masih. Na pinangeni nu manga taw i edtangen pan lu si Bulus ugaid'a da sekanin kiug. Na nia nin pidtalu kanilan kanu kapengganat'in na "Amaika miug su Kadenan na embalingan aku bun sia." Entu pan ka tinemalus sekanin lemayag ganat sa Ipisu. Na initabun nin lu si Prisila enggu si Akila.

²²Na guna sekanin makadunggu sa Kaisaria na linemu sekanin sa Awrusalim ka pibpawangan nin lu su lumpukan nu 'bpamaginugut, entu pan ka tinemalus sekanin lu sa Antiuk. ²³Ulian nu kinadtangen ni Bulus lu na ginemanat menem sekanin ka linemu kanu manga dalepa sa Galasia enggu Prigia ka pinagkabagel'in su salig'u 'bpamaginugut lu.

Su Kinapangusiat'i Apulus lu sa Ipisu enggu Kurintu

²⁴Na kanu entu a timpu na aden Yahudi a nakauma lu sa Ipisu a bedtuan sa Apulus a taw sa Aliksandria. Mapia i kadtalu-talu nin enggu masela i sabut'in kanu kitab. ²⁵Na napamandu sekanin pantag kanu Mapulu a su Isa. Maselsel i ginawa nin sa kapangusiat enggu pakasugat su ibpamandu nin pantag kanu Isa. Ugaid'a nia nin bu natawan a salawat na su salawat^l a inipamandu nu Yahiya. ²⁶Na linemudsu sekanin mangusiat sa da den gilek'in lu kanu walay a pedsambayangan. Ugaid'a guna sekanin makineg'u 'gkalumaya a si Prisila enggu si Akila na inenggat'ilan ka pinasabutan nilan sa mapia su kahanda nu Kadenan pantag kanu kalipuasan. ²⁷Ulian nu entu na nagkahanda ni Apulus i lemu sa prubinsia a Akaya. Na tinabangan sekanin nu 'bpamaginugut

---

^l 18:25 Su salawat sia na nia ba su tanda a midtaubat den su taw kanu manga kabaladusan nilan. Su Nabi Yahiya i nanalawat kanu manga taw a midtaubat. Mailay bun i nia kanu nia bun ba a kitab 19 ayat 4.

Su Manga Pinggalebek 18, 19

sa Ipisu ka pidsulatan nilan su 'bpamaginugut lu sa Akaya sa taliman nilan sekanin sa mapia. Na guna den sekanin makauma lu na masela a benal i nakadtabang'in kanu manga taw lu a namaginugut sabap kanu limu nu Kadenan. ²⁸Na su manga Yahudi lu na dala makagaga sa lekanin endalawana sia kanu kaadapan nu madakel a taw sa kapebpagamad'in sia kanu kitab sa su Isa na sekanin su Masih.

Su Kinambalingan ni Bulus sa Ipisu

19 ¹Na gagalu nu lu pan sa Kurintu^m si Apulus na minukit si Bulus lu kanu kapuluan a dalepa ka mimbalingan sa Ipisu. Na guna den sekanin makauma lu na nakadtalabuka nin su ped a 'bpamaginugut. ²Nia nin inidsa kanilan na "Natalima nu bun su Suti a Ruh kanu kinapaginugut'u?" Na nia nilan inisawal na "Dala! Da nami pamun makineg i aden besen Suti a Ruh." ³Inidsan nin menem silan sa "Amaika maitu na ngin i salawat a inunutan nu?" Na nia nilan menem inisawal na "Su salawat'u Yahiya." ⁴Na nia pidtalu ni Bulus na "Su salawat'u Yahiya, na salawat a tanda sa midtaubat den su taw. Na pidtalu nu Yahiya kanu manga taw i aden pakatundug sa lekanin a dait a paginugutan nilan. Na su entu na su Isa." ⁵Na guna nilan makineg i entu na napasalawat silan sia kanu ingala nu Mapulu a su Isa. ⁶Na kanu kinadapenet'i Bulus kanilan na linangkapan silan nu Suti a Ruh. Na nakadtalu silan sa embalang-balang a basa enggu pebpayag bun silan kanu kadtalu nu Kadenan. ⁷Na su napasalawat na manga sapulu enggu dua kataw silan langun.

⁸Na kanu dalem'u telu ulan na tatap 'bpeludep si Bulus kanu walay a pedsambayanan nu manga Yahudi ka ipedsinantala nin sa da den gilek'in su manga taw lu ka enggu nin maakat silan sia kanu kapendatu nu Kadenan. ⁹Ugaid'a su ped na mangategas i ulu nilan ka di bun silan 'bpamaginugut enggu pedtalu-talu pan silan sa mawag kanu panduan pantag kanu Mapulu lu kanu kaadapan nu madakel a taw. Daka ginanatan silan ni Bulus a kaped'in bun su 'bpamaginugut ka lu sekanin midsinantal sa uman gay kanu 'bpamanduan ni Tiranus. ¹⁰Na nakagaus sa dua lagun i kinanggalebek'i Bulus sa entu. Kagina ka maitu na su

---

^m 19:1 Su ciudad a Kurintu na nia nin prubinsia na Akaya. Nalabit su nia a prubinsia kanu nia bun ba a kitab 18 ayat 27.

Su Manga Pinggalebek 19

langun nu manga taw kanu embala-bala sa prubinsia a Asia magidsan i Yahudi enggu dikena-Yahudi na nakakineg kanu kadtalu nu Mapulu.

Su manga Wata a Mama ni Iskiba

¹¹Na napailay sa madakel a kangagaipan su Kadenan a sia nin ininggulalan kani Bulus. ¹²Apia su musala atawa ka su balegkas a nausal den ni Bulus na pakapagkapia den kanu pendalu amaika 'gkakembil'ilan enggu pakapaawa bun kanu saitan a minasuk. ¹³Na aden bun ped a manga Yahudi a pedsugud-sugud kanu manga dalepa ka 'bpamugaw silan sa saitan kanu manga taw a inasukan nin. Na binatalu nilan musal su ingala nu Mapulu a su Isa al-Masih sa nia nilan pedtalun na "Kanu ingala nu Isa a ibpangusiat'i Bulus na awa kanu san." ¹⁴Na maitu bun ba i penggalebeken nu pitu kataw a wata a mama ni Iskiba a mapulu nu 'bpamangurban nu manga Yahudi. ¹⁵Ugaid'a sia kanu kabpamugaw nilan kanu saitan na sinumpatan silan nu saitan sa "Katawan ku si Isa enggu si Bulus ugaid'a sekanu na entain kanu?" ¹⁶Daka su mama a inasukan nu saitan na sinugkuban nin silan taman sa tinalaw nin silan. Na pinakapasangan nin silan taman sa naluwasan na balegkas enggu nangapalian pan a sabapan na kinapalalaguy nilan lemiu kanu walay.

¹⁷Na su nia a nanggula na napayag kanu langun nu taw sa Ipisu magidsan i Yahudi enggu dikena-Yahudi. Daka naadenan silan na gilek enggu sangat a pinagadatan nilan su ingala nu Mapulu a su Isa. ¹⁸Sabap sa entu na madakel a 'bpamaginugut lu i inipangumpaya nilan i minggalebek bun silan sa kabpangalintaw. ¹⁹Na su ped kanilan na linimud'ilan su manga libelu a ilayan nilan sa kabpangalintaw ka tinutung'ilan sia kanu kaadapan nu madakel a taw. Na su alaga nu manga libelu a entu na nakagaus sa limapulu ngibu a kuleta a pilak. ²⁰Na sabap kanu entu a nanganggula na su kadtalu pantag kanu Mapulu na makin bun pakapayapat enggu pegkabagel.

Su Kasamukan sa Ipisu

²¹Na ulian nu entu a nanganggula, na napagitung'i Bulus i lemu sekanin sa Awrusalim a lu sekanin mokit sa Masidunia enggu Akaya sa nia nin pidtalu na "U makalu aku den na dait a temalus aku sa Ruma." ²²Na gagalu nu kinadtangen nin lu sa prubinsia a Asia na pinauna nin lu sa Masidunia su dua kataw a 'bpananabangan lun a si Timuti enggu si Irastu.

Su Manga Pinggalebek 19

²³Na kanu entu a timpu na naaden su masela a guligaw lu sa Ipisu sabap kanu panduan pantag kanu Mapulu. ²⁴Aden isa a panday na pilak a bedtuan sa Dimitriu a 'bpangumbal sa manganaut a walay a pilak a inilimbang sa pedsimban kanu pegkakadenanen nilan a si Artimis. Na sabap sa entu na madakel a kuleta i 'gkapantiali nin apeg'u manga gumagalebek lun. ²⁵Na linimud'in su manga gumagalebek lun enggu su manga taw a maya bun ba i galebek'in ka nia nin pidtalu kanilan na "Manga tagapeda ku, katawan nu i pakatalima tanu sa mapia a pantiali kanu nia a galebekan. ²⁶Na 'gkailay nu enggu 'gkagineg'u u ngin i penggulan ni Bulus a nia. Pedtalu nin i dikena tidtu a kadenan su manga kadenan a pinangumbal bu. Madakel i nakua nin mamitiala sa kapasibay nin kanu manga taw, dikena bu sia sa Ipisu ka paidu sama makataneb kanu embala-bala sa Asia. ²⁷Kagina ka maitu na dikena bu nia kagkaidan su nia a pantialian tanu ka kaawan pan na katagan su walay a pedsimban tanu kanu badtug a kadenan tanu a su Artimis a pedsimban bun nu langun na taw kanu lusud'u Asia taman den kanu embala-bala sa dunia enggu su kabadtugan nin na maawa bun."

²⁸Na guna nilan makineg i entu na nalipunget a benal silan enggu 'bpamelalis sa "Badtug su Artimis a kadenan nu manga taw sa Ipisu!" ²⁹Daka nangaguligaw su manga taw kanu siudad. Sinigkem'ilan su manga tagapeda ni Bulus sa kapendadalaug'in a si Gayus enggu si Aristarkus a manga taw sa Masidunia ka pinamagayasan nilan gemuyud lu kanu pembatunan sa pakalagian. ³⁰Na kiugan ni Bulus a makambitiala nin su manga taw lu ugaid'a da sekanin suguti nu 'bpamaginugut. ³¹Na su ped a 'gkangaunutan kanu inged a manga pakat'i Bulus na napapait bun sa lekanin sa katigan sa di sekanin lemu kanu pembatunan sa pakalagian. ³²Saleta na 'gkangaguligaw su manga taw a nangalimud lu. Su ped na salakaw i ibpelalis'in, su ped menem na salakaw bun. Kadakelan kanu manga taw na di nilan 'gkatawan u ngin i 'gkangalimudan nilan. ³³Su ped kanu manga 'gkangalimud na nia nilan sabut na si Anduk i napunan nu guligaw kagina sekanin i pinalu nu manga Yahudi kanu kasangulan.ⁿ Daka ginulinganan nin su manga

---

ⁿ 19:33 Sia kanu kapegkasabut'u ped a alim na sinugu nu manga taw a Yahudi si Anduk kagina 'gkagilekan silan sa kasenditan silan nu manga taw sa silan i sabapan na guligaw a entu. Na su manga taw a Yahudi enggu si Anduk a sinugu nilan a makapatuntay kanu entu a guligaw na dikena bun 'bpaginugut kanu Isa al-Masih.

Su Manga Pinggalebek 19, 20

taw sa di silan edsasaw ka enggu nin kapatuntayan kanilan su entu a 'gkanggula. ³⁴Ugaid'a guna nilan makilala si Anduk a isa bun a Yahudi na kanu dalem'u dua kauras na mindadaledsang silan lemalis sa "Badtug su Artimis a kadenan nu manga taw sa Ipisu!"

³⁵Ulian nu entu na nakapalenek bun nu isa kanu 'gkangasaligan kanu siudad su manga taw sa nia nin pidtalu na "Manga taw sa Ipisu! Na katawan nu uman i isa i su siudad a Ipisu i pedtuganul kanu pedsimban kanu badtug a su Artimis enggu su watu a makalimbang sa lekanin a naulug ebpun sa langit. ³⁶Na da man i nia makabpalaw lun tembu tuludu kanu! Da kanu edsasaw enggula sa apia ngin. ³⁷Na su manga mama a nia a pinananggit'u sia na dikena silan nanegkaw lu kanu pedsimban enggu da bun silan makadtalu sa sakutu kanu kadenan tanu. ³⁸Na amaika si Dimitriu enggu su manga tagapeda nin a gumagalebek ka aden ipedsendit'ilan kanu manga mama a nia, na aden walay na kukuman enggu 'gkangaunutan tanu. Mapakay a iadap'ilan lu su ipedsendit'ilan kanilan. ³⁹Ugaid'a amaika aden pan ped a ipembuku nu, na sia kanu mauma a kandidilimudan tanu na lu ba dait a mambibitiala su nia. ⁴⁰Sabap sa nia a nanggula na basi makasendit sa lekitanu su nia a guligaw ka dala makadalin tanu a mapia kanu langun nu nia a 'gkanggula." ⁴¹Guna nin madtalu i nia na pinauli nin su manga taw.

Su Kinalu ni Bulus sa Masidunia enggu Grisya

20 ¹Guna mapasad su entu a guligaw na inipatawag'i Bulus su 'bpamaginugut ka pinagkabagel'in su salig'ilan. Entu pan ka nagetaw sekanin sa kanilan ka linemu sa prubinsia a Masidunia. ²Na kanu langun na dalepa a naukitan nin na pinagkabagel'in su atay nu 'bpamaginugut lu. Na tinemalus bun sekanin taman sa nakauma sa Grisya. ³Na midtangen pan sekanin lu kanu dalem'u namakatelu ulan. Na kanu kapengganat'in 'bpelayag 'bpawang sa Syria na natawan nin i pegkiugan sekanin 'bpagimatay nu manga Yahudi tembu mimbalingan sekanin sa Masidunia ka lu ba sekanin minukit. ⁴Na nia nin manga tagapeda na si Supatir a wata ni Pirus a taw sa Biria, si Aristarkus enggu si Sikundu a manga taw sa Tisalunika, si Gayus a taw sa Dirbi, si Tikikus enggu si Trupimus a manga taw sa prubinsia a Asia enggu si Timuti. ⁵Guna kami makauma sa Pilipi na minuna su manga tagapeda nami lu sa Truas ka lu kami nilan bu ba angapan. ⁶Na kinaipus'u

Su Manga Pinggalebek 20

Kanduli nu Pan a Dala Pakembang'in na tinemundug kami lemayag lu sa Truas. Na kanu ikalima nin gay na nakauma kami lu sa Truas kanu manga tagapeda nami taman sa midtangen kami pan lu sa sakapadian.

Su Nauli a Kinakakap'i Bulus sa Truas

⁷Na kanu magabi nu Sapetu na mindidilimudan kami ka ipenggulalan nami su kapedtebi-tebi sa pan.^o Na nangusiat si Bulus taman sa luk i gay ka nia nin 'gkagkahanda na gemanat kanu temundug a gay. ⁸Na madakel i palitan nu bilik sa pulu a 'gkangalimudan nami. ⁹Na aden kanakan lu a bedtuan sa Iyutiku a 'bpagagayan lu kanu paliungan. Na sabap kanu kalendu nu usiatan ni Bulus na tinulatud a benal sekanin taman sa nakatulug. Daka naulug sekanin iganat kanu ikatelu kapangkat. Na guna nilan pembanguna na minatay den sekanin. ¹⁰Ugaid'a linutadan sekanin ni Bulus ka kinakep'in enggu nia nin pidtalu na "Da kanu 'bpangandam ka bibiag pamun sekanin." ¹¹Daka minanik menem si Bulus ka pidtebi-tebi nin su pan ka kinan nilan. Ulian nu kinakan nilan na mimbibitjala silan taman sa 'gkatibuas entu pan ka ginemanat sekanin. ¹²Salet a mambu na iniuli nilan den su kanakan a entu a mimbibiag 'bpaluman. Sabap sa entu na sangat a nangapia i ginawa nilan.

Su Kinapageda ni Bulus sa Kapal iganat sa Truas taman sa Militus

¹³Na nageda kami sa kapal a 'bpawang sa Asus ugaid'a si Bulus na sia minukit sa kalupan 'bpawang sa Asus ka nia nin atulan na lu nami bu ba sekanin auten. ¹⁴Na guna kami makauma lu sa Asus na tinalabuk kami ni Bulus ka nageda sekanin sa lekami entu pan ka tinemalus kami lemayag 'bpawang sa Mitilin. ¹⁵Na iganat lu na tinemalus kami lemayag. Na kanu temundug a gay na nakapantag kami sa Kiyus. Na kanu temundug menem a gay na nakauma kami sa Samus. Entu pan ka nakauma kami sa Militus kanu temundug menem a gay. ¹⁶Na linampasan nami su Ipisu sa prubinsia a Asia kagina di pegkiug si Bulus a 'gkaangga

---

^o 20:7 Na inisugu nu Isa al-Masih su nia a enggulan nu 'bpamaginugut a tademan kanu kinanggihad'in kanu umul'in asal'a maaun su apia entain a maginugut lun. Mailay su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 26 ayat 26 taman sa 29 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 14 ayat 22 taman sa 25. Mailay bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 22 ayat 14 taman sa 20 sia kanu Kitab Injil.

Su Manga Pinggalebek 20

lu ka 'bpagapasen nin i makauma sekanin mangagan sa Awrusalim ka enggu matabu kanu kapedsele-sela kanu gay nu Pintikus.^p

Su Kabpagetaw ni Bulus kanu 'Gkangaunutan nu Lumpukan nu 'Bpamaginugut sa Ipisu

¹⁷Na iganat sa Militus na pinaangayan ni Bulus su 'gkangaunutan nu lumpukan nu 'bpamaginugut sa Ipisu. ¹⁸Guna silan makauma na nia nin pidtalu kanilan na "Iganat kanu endaw demun i kinadampu ku sia sa Asia na katawan nu man u panun i kinausal ku kanu langun a kutika ku sia sa lekanu ¹⁹sa kinatuman ku kanu galebekan a inisugu nu Mapulu sa laki. Na su kinanggalebek ku sa entu na tatap ku inibaba su ginawa ku taman sa namakaigis bun su lu ku kanu kapegkapasang sa laki kanu manga kapamungkaid a pigkahanda nu ped ku bun a Yahudi. ²⁰Katawan nu bun i da aku endua-dua sa kinapangusiat ku sa apia ngin a makagkapia sa lekanu sia kanu kapendidilimudan tanu taman den kanu kabpamandu ku san kanu manga walay nu. ²¹Magidsan i Yahudi enggu dikena-Yahudi na pinapatan ku sa edtataubat silan kanu Kadenan enggu semalig silan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ²²Na saguna na lemu aku sa Awrusalim ka nia ba i inisugu nu Suti a Ruh sa laki ugaid'a di ku katawan u ngin i manggula ku lu. ²³Na nia ku bu katawan na kanu uman i siudad a 'gkaangayan ku na ipebpayag'u Suti a Ruh i mabilanggu aku enggu temala aku sa kamalayanan. ²⁴Ugaid'a di ku 'gkalilingayan su umul ku asal bu na mapasad ku su galebekan a inenggay sa laki nu Mapulu a su Isa al-Masih a mana su kapebpayag kanu Mapia a Tutuma pantag kanu limu nu Kadenan.

²⁵"Na sekanu a napangusiatan ku pantag kanu kapendatu nu Kadenan na natalatantu ku i di aku nu den mailay 'bpaluman. ²⁶Tembu papedtuntayan ku sa lekanu saguna i amaika aden sa lekanu i makanaraka na di ku den mandusa su entu. ²⁷Kagina da aku endua-dua kanu kinapangusiat ku sa lekanu kanu langun na kahanda nu Kadenan. ²⁸Pangingati nu su ginawa nu taman den kanu 'bpamaginugut a pinatiakapan nu Suti a Ruh sa lekanu a 'gkangaunutan nilan. Tiakapi nu

---

P 20:16 Su *Pintikus* na ipedsela-sela i entu kanu ikalimapulu a gay maipus su Kapegkanduli kanu Pan a Dala Pakembang'in. Nia bun ba su kapedsele-sela nu manga taw a Yahudi sa kapegkasabpet'ilan sa bantad.

Su Manga Pinggalebek 20, 21

silan ka tinebus silan nu Kadenan a sia nakanggulalan kanu lugu nu Tunggal a wata nin. ²⁹Na katawan ku i kanu ulian nu kaganat ku na mamenggemaw su 'bpamamandu a mana su mawalaw a talaw a asu ka di nilan lasamen su 'bpamaginugut a pedtiakapan nu. ³⁰Aden bun makabpun san sa lekanu a mamamandu sa kabudtud asal'a makapaunut'ilan su 'bpamaginugut kanu panduan nilan. ³¹Kagina ka maitu na pangingat kanu! Nia nu man itagu sa ginawa na kanu dalem'u nakatelu lagun a kinadtangen ku sa lekanu na magabi sa malamag na da den pinda na kinapapata ku kanu uman i isa sa lekanu. Madakel i minigis a lu kanu mata ku sabap kanu lat a ginawa ku sa lekanu. ³²Na saguna na ipedtapenay ku den sekanu kanu Kadenan enggu kanu kadtalu nin a pakapayag kanu limu nin. Sekanin i makagaga mapagkabagel kanu salig'u enggu makaenggay kanu langun na palihala a inibpasad'in sa lekanu taman kanu langun nu ped a pinapagikelas'in. ³³Katawan nu man i da aku makapangingalap sa kakawasan a pilak, bulawan atawa ka manga balegkas'u apia entain ³⁴ka nabinteng man i tulan ku kanu kapenggalebek ku asal'a mapangaden ku su nasisita nami kanu manga tagapeda ku. ³⁵Na pinggula ku su langun nu entu ka enggu nu kailingan kagina dait man a edtantu tanu enggalebek asal'a kadtabangan tanu su manga miskinan. Na nia tanu tademan na su kadtalu nu Mapulu a su Isa al-Masih sa 'Labi pan i kagalaw nu 'bpagenggay kumin kanu 'bpagenggan.' ”

³⁶Guna makapasad edtalutalu si Bulus na midtinggaleb silan langun ka nangingi-nengi. ³⁷Na namanguliang silan enggu napangakep'ilan sekanin taman sa pinanium'ilan. ³⁸Na sangat a nalidu i ginawa nilan kanu pidtalu ni Bulus a entu sa di nilan den sekanin mailay 'bpaluman. Entu pan ka inisigkil'ilan lu kanu kapal.

Su Kinalu ni Bulus sa Awrusalim

21 ¹Na guna kami makapagetaw kanilan na tinemalus kami lemayag 'bpawang sa Kus. Na kanu temundug a gay na nakauma kami sa Rudas. Iganat lu na tinemalus kami menem sa Patara. ²Na nauman nami lu su kapal a pengganat den 'bpawang sa Pinisia, na lu kami den ba nageda. ³Na nakasagad kami kanu pantag'u Saiprus a temampal sa biwang. Na tinemalus kami menem sa Syria enggu lu kami dinemunggu kanu pantalan na Tair kagina aden ipembaba lu a manga lulan. ⁴Na pinangilay nami lu su 'bpamaginugut taman sa midtangen

Su Manga Pinggalebek 21

kami pan lu sa nakapitu gay. Na pinakatawan nu Suti a Ruh kanilan u ngin i manggula ni Bulus lu sa Awrusalim tembu sinapalan nilan sekanin sa di den temalus lu. ⁵Ugaid'a guna mauma su kapengganat'ami na tinemalus kami bun kanu kabpelu nami sa Awrusalim. Na inisigkil kami nu 'bpamaginugut lu kanu dedsan kanu liu nu siudad a Tair taman sa minunut bun su manga kaluma nilan enggu su manga wata nilan. Daka midtinggaleb kami ka nangenin-nengi kami muna. ⁶Entu pan ka nageda kami kanu kapal. Na minuli mambu silan.

⁷Na iganat sa Tair na tinemalus kami lemayag 'bpawang sa Tulimas. Na kanu kinauma nami lu na sinalam'ami su 'bpamaginugut lu taman sa nakasagay kami pan lu kanilan. ⁸Kanu temundug a gay na ginemanat kami menem taman sa nakauma kami sa Kaisaria. Na lu kami midtangen kanu walay ni Pilipus a isa kanu 'bpangusiat kanu Mapia a Tutuma enggu isa bun sekanin kanu pitu kataw a manga mama a napamili a 'bpananabangan kanu 'bpamaginugut lu sa Awrusalim. ⁹Na aden manga wata nin a pat kataw a laga a tinulunan sa kapayag kanu kadtalu nu Kadenan. ¹⁰Na ulian nu kinadtangen nami lu sa namakapila gay na nakauma su isa a nabi a bedtuan sa Agabus a ebpun sa Yudia. ¹¹Na pibpawangan kami ni Agabus ka kinua nin su pakut'i Bulus ka inipawik'in kanu ay nin enggu kanu lima nin. Na nia pidtalu ni Agabus na "Su Suti a Ruh na nia nin pidtalu na 'Maya ba i kapawik'u manga Yahudi lu sa Awrusalim kanu kigkuan sa nia ba a pakut entu pan ka ipalad'ilan kanu manga taw a dikena-Yahudi.'" ¹²Guna nami makineg i nia, na napakalimu-limu kami kani Bulus apeg'u manga taw lu sa di sekanin temalus sa Awrusalim. ¹³Ugaid'a nia bu inisumpat'i Bulus na "Ngingan ka 'bpamanguliang kanu? Di nu den papedtegka su ginawa ku! Kagina sia kanu ingala nu Mapulu a su Isa na adil den su ginawa ku dikena bu kapawik sa laki ka apia su kapatay ku lu sa Awrusalim." ¹⁴Na guna su di nami sekanin 'gkagaga pedsapal na tinelenan nami den sekanin. Na nia nami pidtalu na "Nia man kaunutan na su kahanda nu Kadenan."

¹⁵Guna maipus i entu na inadil'ami su langun-taman nami ka tinemalus kami lu sa Awrusalim. ¹⁶Na minunut bun sa lekami su ped kanu 'bpamaginugut sa Kaisaria enggu inisigkil kami nilan lu kanu walay ni Manasun ka lu kami ba tinemumpa. Isa sekanin a taw sa Saiprus enggu andang den a 'bpaginugut kanu Isa al-Masih.

Su Manga Pinggalebek 21

Su Kinakakap'i Bulus kani Yakub

¹⁷Na kanu kinauma nami lu sa Awrusalim na mapia i kinadsakaw-sakaw sa lekami nu 'bpamaginugut lu. ¹⁸Na kanu temundug a gay na minunut si Bulus sa lekami kanu kinakakap'ami kani Yakub. Na lu bun ba mambu su langun nu 'gkangaunutan nu lumpukan nu 'bpamaginugut. ¹⁹Na ulian nu kinasalam'i Bulus kanilan na pidsinantal'in sa mapia su langun na pinggula nu Kadenan lu kanu manga taw a dikena-Yahudi a sia nakanggulalan kanu galebekan nin.

²⁰Na guna nilan makineg i entu na pinugi nilan su Kadenan. Daka nia nilan pidtalu kani Bulus na "Lusud'ami sa tian, ilay ka! Ngibu-ngibuan a manga Yahudi i nabaluy a 'bpamaginugut kanu Isa enggu 'bpangangamalan nilan bun su kasuguan nu Musa. ²¹Na aden nakadtalu sa kanilan sa maya ta kun sa ibpamandu nengka kanu manga Yahudi a lu 'bpamegkaleben kanu dalepa nu manga taw a dikena-Yahudi i taligkudanan nilan su kasuguan. Na pedtalu-talun nengka kun i di nilan den ipapaletak su manga wata nilan taman sa itagak den su adat-betad'u manga Yahudi. ²²Na ngin i enggulan tanu? Kagina natalatantu i makineg'ilan i nakauma ka. ²³Basi nia mapia na enggula ka u ngin i edtalun nami sa leka. Aden pat kataw sia a mama a aden inibpasad'ilan kanu Kadenan. ²⁴Na unut ka enggu amung ka kanilan kanu adat-betad a kabpelimpiau.^q Seka bu i bayad kanu kurban nilan asal bu na makadtabungaw^r silan. Amaika enggulan nengka i entu ba na kasabutan den nu langun nu manga taw i dikena benal su langun nu tudtulan sa leka ka apia seka na 'bpaginugut bun kanu kasuguan nu Musa. ²⁵Ugaid'a pantag menem kanu 'bpamaginugut a dikena-Yahudi na pidsulatan nami den silan sa nia nami inisugu na di dait a keman silan kanu manga pegken a iniapal kanu manga balahala enggu apia ngin a lugu udi na dala mapanumbali a binatang enggu di silan edsisina."

²⁶Daka kanu temundug a gay na pinaunut'i Bulus su pat kataw a entu a mama ka linudsuan nilan enggalebek su adat-betad pantag kanu kabpelimpiau. Ulian nu entu na linemu si Bulus kanu Suti a 'Bpagagaman

---

^q 21:24 Su adat-betad a kabpelimpiau na su ukita a kabpelimpiau nu manga taw a Yahudi kanu ginawa nilan asal'a makasugat sia kanu kasuguan nu Musa.

^r 21:24 Su kapapedtabungaw na adat-betad sa tanda a natuman den su pasad kanu Kadenan.

Su Manga Pinggalebek 21

ka pinasabutan nin kanu 'bpamangurban u kanu i kapasad'u kabpelimpiu nilan ka enggu kagkurbanan su uman i isa kanilan.

Su Kinasigkem kani Bulus

²⁷Guna su 'gkapupus den su pitu gay sa kanu kabpelimpiu na nailay nu manga Yahudi sa prubinsia a Asia si Bulus lu kanu Suti a 'Bpagagaman. Na inisundul'ilan su manga taw sa kakalipunget'ilan kani Bulus taman sa sinigkem'ilan sekanin. ²⁸Na nia nilan ibpelalis na "Manga tagapeda nami a taw a Israil, na tabang kanu! Kagina nia den su mama a 'bpamamandu kanu langun nu manga taw kanu apia endaw a dalepa sa sungkang kanu kasuguan nu Musa enggu sungkang bun kanu manga Yahudi taman den kanu Suti a 'Bpagagaman. Pinggiabuan nin pan su Suti a nia a 'Bpagagaman ka pinaunut'in lemudep sia su manga taw a dikena-Yahudi." ²⁹Na pidtalu nilan i nia kagina nailay nilan a naped'i Bulus si Trupimus a taw sa Ipisu. Na nia nilan kataw na pinaunut sekanin ni Bulus lu kanu ludep'u Suti a 'Bpagagaman.

³⁰Daka nakapayapat den kanu lusud'u Awrusalim su kapegkaguligaw. Na pibpawangan mamagayas'u manga taw si Bulus ka sinigkem'ilan ka ginuyud'ilan lu kanu liu nu Suti a 'Bpagagaman. Entu pan ka pinamintuan mamagayas su bengawan nu Suti a 'Bpagagaman. ³¹Na kanu kabpagimatay nilan kani Bulus na aden nakadtalu kanu mapulu nu bataliun nu sundalu nu Ruma i 'gkangaguligaw su langun na taw sa Awrusalim. ³²Na namagayas lemu su mapulu nu manga sundalu a pinaunut'in su manga upisial'in taman kanu manga sundalu nin ka inangayan nilan mamagayas su manga taw a pengguligaw. Guna mailay nu manga taw su mapulu nu sundalu enggu su manga sundalu na tinelenan nilan mapakasakit si Bulus. ³³Daka sinemupeg su mapulu ka sinigkem'in si Bulus taman sa inisugu nin kanu manga sundalu nin i pawiken sekanin sa dua timan a sangkali. Guna su maitu na inidsan nin su manga taw sa "Entain i nia a mama enggu ngin i pinggula nin?" ³⁴Na su ped na sakabias i ibpelalis'ilan, su ped menem na sakabias bun. Na sabap kanu entu a guligaw na di 'gkasabutan nu mapulu u ngin i tidtu a nanggula. Daka inisugu nin kanu manga sundalu nin i iten si Bulus lu kanu kampu. ³⁵Guna su 'bpeludep den silan kanu kampu na sinapat'u manga sundalu si Bulus kagina su manga taw lu na 'bpangaliputeng a benal silan ³⁶taman sa nia nilan ibpamelalis na "Imatayan sekanin!"

Su Kinapanindeg'i Bulus kanu Ginawa nin

³⁷Guna su ibpeludep den si Bulus lu kanu kampu na inimbitiala nin su mapulu nu manga sundalu sa "Mapakay a makambitiala ku seka?" Na nia inisumpat'u mapulu na "Mataw ka besen edtalu sa Grik? ³⁸Ngintu, seka ba su taw sa Egypt a nangunanan kanu pat ngibu a manga ribildi lu kanu tawan-tawan a dalepa?" ³⁹Na nia inisumpat'i Bulus na "Isa aku a Yahudi a pimbata kanu balapantag a siudad a Tarsus sa Silisia. Na 'bpangenin ku sa leka i suguti aku nengka pan sa makambitiala ku su manga taw." ⁴⁰Na sinugutan nin mambu si Bulus. Daka midtindeg sekanin lu kanu bengawan nu kampu ka ginulinganan nin su manga taw sa lemenek pan silan. Guna su linemenek den silan na entu pan ka midtalu sekanin sa kanilan sa basa a Hibru.

22 ¹Na nia nin pidtalu na "Manga lukes ku enggu manga lusud ku sa tian, na pamakikineg aku nu pan kanu kabpanindeg ku kanu ginawa ku." ²Na guna nilan makineg sekanin a pedtalu-talu sa basa a Hibru na napenek silan langun. Daka nia pidtalu ni Bulus na ³"Isa aku a Yahudi a pimbata sa siudad a Tarsus sa Silisia ugaid'a sia aku migkasela sa Awrusalim. Mulit aku ni Gamalil, inipamandu nin sa laki sa mapia su kasuguan a 'bpagunutan nu manga kalukesan tanu. Saben-sabenal a ininggihad ku su ginawa ku kanu Kadenan a mana bun sekanu a nia saguna. ⁴Pinamungkaidanan ku su 'bpamangunut kanu Isa taman sa namamatay su ped. Pinanigkem ku su babay-mama ka inipabilanggu ku silan. ⁵Na su mapulu sa langun nu 'bpamangurban enggu su langun nu 'bpamimitialan na makapaamad pantag sa nia. Kagina silan bun i minenggay sa laki sa surat a makapailay ku kanu pagidsan tanu a manga Yahudi sa Damaskus. Na nia nakadalem kanu surat a entu na aden kawagib ku sa kasigkem ku kanu 'bpamaginugut lu ka enggu silan mapananggit sia sa Awrusalim asal'a masiksa.

Su Kinapanudtul'i Bulus kanu Kinabaluy nin a 'Bpaginugut

(Su Manga Pinggalebek 9:1-19; Su Manga Pinggalebek 26:12-18)

⁶"Guna su pakasiken aku den sa Damaskus kanu kapegkaudtu nu senang na nakatekaw demun i kinasumpit'u sigay kanu embala-bala sa laki a pakaipeng-ipeng a ganat sa sulega. ⁷Na nakadudsum aku kanu lupa daka nakineg ku su suala a 'bpanawag sa laki sa 'Saul, Saul!

Su Manga Pinggalebek 22

Nginan ka 'bpamungkaidanan aku nengka?' ⁸Nia ku mambu inidsa na 'Hu Mapulu na entain ka ba?' Na nia nin inisumpat na 'Saki su Isa a taw sa Nasarit a 'bpamungkaidanan nengka.' ⁹Na nailay nu manga ped ku su sigay ugaid'a di nilan 'gkachineg su suala a pedtalu sa laki. ¹⁰Na inidsan ku pamun sa 'Hu Mapulu na ngin i dait a enggulan ku?' Na nia nin inisumpat na 'Edtindeg ka, ka talus ka den lu sa Damaskus. Kagina aden lu ba makadtalu sa leka kanu langun na galebek a makaenggay ku sa leka.' ¹¹Sabap sa pakaipeng-ipeng su entu a sigay na nabulag aku nin taman sa tinundan aku bu nu manga ped ku 'bpawang sa Damaskus.

¹²"Na aden isa a mama lu sa Damaskus a bedtuan sa Ananias. Balaagama sekanin enggu 'bpaginugutan nin su kasuguan. Na 'bpagadatan a benal sekanin nu langun nu manga Yahudi lu. ¹³Na inangayan aku nin enggu midtindeg kanu ubay ku ka pidtalu nin sa laki i 'Saul a lusud ku sa tian, na makailay ka den.' Na kanu entu demun ba a kutika na nakambalingan su kapegkailay ku taman sa nailay ku sekanin. ¹⁴Daka nia nin pidtalu sa laki na 'Saul, pinamili ka nu Kadenan nu manga katupuan tanu ka enggu nengka katawan u ngin i kahanda nin enggu mailay nengka su Ikelas a Panunugun^s nin taman sa makineg'engka demun su suala nin. ¹⁵Kagina makapayag'engka kanu langun nu taw u ngin i nangailay nengka enggu nangachineg'engka sa lekanin.' ¹⁶Daka nia pidtalu ni Ananias sa laki na 'Saguna na ngin pan i 'bpangingapan nengka? Edtindeg ka, ka pasalawat ka enggu pangeni-ngeni ka kanu Mapulu asal'a maampun su dusa nengka.'

Su Kinasugu kani Bulus lu kanu manga Dikena-Yahudi

¹⁷⁻¹⁸"Kanu ulian nu kinambalingan ku sa Awrusalim a gagalu nu kabpangeni-ngeni ku lu kanu Suti a 'Bpagagaman na nailay ku a mibpayag sa laki su Mapulu sa nia nin pidtalu na 'Enggagan ka! Awai ka mamagayas su Awrusalim ka di man pedtaliman nu manga taw su kapebpayag'engka pantag sa laki.' ¹⁹Ugaid'a nia ku inisawal na 'Hu Mapulu! Katawan nilan den man i pinameludepan ku su manga walay a pedsambayanan ka pinanigkem ku su 'bpamaginugut sa leka taman sa pinakasakitan ku silan. ²⁰Guna 'bpagimatayi si Istiban sabap kanu

^s 22:14 Su Ikelas a Panunugun na nia ba su Isa al-Masih.

Su Manga Pinggalebek 22

kinapayag'in pantag sa leka na lu aku bun enggu inayunan ku su entu taman sa saki bun i tinemameng kanu manga balegkas'u manga minimatay lun.^t 21 Ugaid'a nia pidtalu nu Mapulu sa laki na 'Ganat ka den ka pedsugun ku seka lu sa mawatan, lu kanu manga taw a dikena-Yahudi.' ”

22 Na ulian nu kinadtalu ni Bulus sa entu na su manga Yahudi a 'bpamakikineg sa lekanin na namelalis silan sa “Imatayan sekanin! Di den dait a mauyag pan sekanin!” 23 Gagalu nu kabpamelalis'ilan na ibpamelabel'ilan su manga balegkas'ilan enggu ibpamedtapuyak'ilan su manga libubuk lu sa pulu sa kapegkalipunget'ilan. 24 Daka inisugu nu mapulu nu manga sundalu i pananggiten si Bulus lu kanu kampu ka enggu mapametay enggu masumalia sekanin ka enggu nin madtalu u ngin i sabapan na kabpamelalis'u manga Yahudi a sungkang sa lekanin. 25 Ugaid'a guna su 'bpagebpunan nilan den 'bpametay si Bulus na nia nin pidtalu kanu kapitan na “Ngintu, wagib a pametayn su taw sa Ruma sa apia da pan mambibitiala?”

26 Guna i nia makineg'u kapitan na linemu kanu mapulu ka nia nin pidtalu na “Ngin i pakaidan nengka sa lekanin? Kagina su nia a mama na isa bun a taw a Ruma!”

27 Daka inubay nu mapulu si Bulus ka inidsan nin sa “Edtalu ka, ngintu, taw ka a Ruma?” Na nia inisumpat'i Bulus na “Uway.” 28 Daka nia pidtalu nu mapulu na “Masela i nausal ku a kuleta asal'a mabaluy aku a taw a Ruma.” Na nia menem pidtalu ni Bulus na “Ugaid'a saki, na manga taw a Ruma i manga lukes ku.” 29 Daka namangawa mamagayas su 'bpeludsu pedsumalia sa lekanin. Apia su mapulu na nagilekan bun sa kanu kinataw nin sa taw a Ruma si Bulus kagina nakapapawik'in sekanin.

Su Kinapaadap kani Bulus lu kanu 'Bpamangukum

30 Na nia kahanda nu mapulu nu manga sundalu na matalanged'ilan u ngin i ipedsendit'u manga Yahudi kani Bulus. Tembu kanu temundug a gay na inipatawag'in su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su

---

^t 22:19-20 Na nia kinasumpat'i Bulus sa entu kanu Mapulu a su Isa al-Masih na kagina sia kanu itungan ni Bulus na basi taliman bun nu manga taw sa Awrusalim su kabpangusiat'in pantag kanu Isa al-Masih.

kaped'ilan a 'bpamangukum'u Yahudi asal'a makandidilimuda silan. Entu pan ka pinabekalan nin si Bulus ka pinaadapt'in kanilan.

23 ¹Na pidtulikan ni Bulus su 'bpamangukum ka nia nin pidtalu na "Manga lusud ku sa tian, na nailay nu Kadenan i 'bpaguyag-uyag aku sa dikena maledsik su atay ku taman kanu gay ba a nia." ²Na kanu kinakineg'i Ananias a mapulu sa langun nu 'bpamangurban kanu entu na inisugu nin kanu namedtindeg lu kanu ubay ni Bulus i tapelaken nilan pan su ngali ni Bulus. ³Na nia mambu pidtalu ni Bulus sa lekanin na "Seka na siksian ka nu Kadenan ka 'bpamagigiling ka sa wagib ka. Nagagayan ka san ka pedsugaten aku nengka sa kawagib sia kanu kasuguan ugaid'a seka bun man i sinemungkang kanu kasuguan ka ipapedtapelak aku nengka!" ⁴Na su namedtindeg a entu kanu ubay ni Bulus na nia nilan lun pidtalu na "Ngintu ka papegkayan nengka su mapulu sa langun nu 'bpamangurban a pinamili nu Kadenan?" ⁵Na nia inisawal'i Bulus na "Manga lusud ku sa tian, di ku man katawan i sekanin besen i mapulu sa langun nu 'bpamangurban ka nia man nakadalem kanu kitab na 'Da ka pedtalu sa mawag kanu 'gkaunutan nu dalepa nengka.'^u"

⁶Na katawan ni Bulus i su ped lu kanu 'bpamangukum na lusud kanu lumpukan a Sadusiyu enggu su ped menem na lusud kanu lumpukan a Parisiyu tembu pidtalu nin sa matanug i "Manga lusud ku sa tian, na saki na isa aku a lusud kanu lumpukan a Parisiyu ka wata aku bun na Parisiyu. Na pegkukumen aku saguna sabap kanu inam ku sa embibiag 'bpaluman su namamatay." ⁷Na guna madtalu ni Bulus i entu, na nagukag su manga taw a lusud kanu lumpukan a Sadusiyu enggu su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu taman sa nabad su 'bpamangukum. ⁸Kagina nia paginugut'u manga taw a lusud kanu lumpukan a Sadusiyu na di den embibiag 'bpaluman su namamatay enggu dala malaikat enggu ngiawa ugaid'a su manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu na 'bpaginugut silan pantag kanu langun nu entu. ⁹Daka 'bpagiseg bun su entu a kapegkaguligaw nilan. Na namedtindeg su ped a manga gulu nu kitab a lusud kanu lumpukan a Parisiyu ka benal a da nilan kaayuni i entu taman sa nia nilan pidtalu na "Dala katawan nami a kadupangan na mama a nia. Basi aden mimbitiala lun a malaikat udi na ngiawa."

^u 23:5 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 22 ayat 28 sia kanu Kitab Taurat.

Su Manga Pinggalebek 23

¹⁰Guna su pegkayaw bun su kabpamagukag'ilan na nagilekan su mapulu nu manga sundalu kanu kapenggagansinga nilan kani Bulus. Daka inisugu nin kanu manga sundalu nin i agawn nilan si Bulus lu ka enggu mapananggit 'bpaluman lu sa kampu.

¹¹Na kanu magabi na mibpapayag su Mapulu kanu ubay ni Bulus sa nia nin pidtalu sa lekanin na "Pakawalaw ka i aki nengka! Inipangimbenal aku nengka sia sa Awrusalim na dait a man bun ba i enggula ka lu sa Ruma."

Su Kapegkahanda sa Kabpagimatay kani Bulus

¹²Kanu kinagkapita na mindidilimudan su manga Yahudi ka inidsapa nilan i di silan keman enggu minem taman a di nilan kaimatayan si Bulus. ¹³Na su midsasapa a entu na subela patpulu i kadakel'in. ¹⁴Na linemu silan kanu manga mapulu nu 'bpamangurban taman lu kanu 'gkangaunutan ka nia nilan pidtalu na "Midsasapa kami sa di kami keman taman a di nami kaimatayan si Bulus. ¹⁵Kagina ka maitu na sekanu enggu su 'bpamangukum na edtalu nu kanu mapulu nu manga sundalu i ipapananggit'in sia si Bulus, sa maya ta kun sa 'bpangingidsan sekanin asal'a katawan sa mapia su ipedsendit lun. Ugaid'a sia pan kanu lalan na imatayan nami den sekanin."

¹⁶Ugaid'a su entu a kagkahanda nilan na nakineg'u pakiwatan ni Bulus a wata a mama nu suled'in a babay, na linemu sekanin kanu kampu nu manga sundalu ka pidtalu nin i entu kani Bulus. ¹⁷Daka tinawag'i Bulus su isa kanu upisial'u manga sundalu ka nia nin lun pidtalu na "Unuti nu pan i kanakan a nia lu kanu mapulu ka aden pedtalun nin lun." ¹⁸Na pinananggit den nu upisial su kanakan lu kanu mapulu enggu nia nin lun pidtalu na "Tinawag aku nu bilanggu a si Bulus ka inipasigkil'in sa laki su kanakan a nia ka aden kun pedtalun nin sa leka." ¹⁹Guna su maitu na tinundan nu mapulu su kanakan lu sa bala ka inidsan nin sa "Ngin i pedtalun nengka sa laki?" ²⁰Nia nin inisumpat na "Pinamagumpungan nu manga Yahudi sa pangenin nilan sa leka i iadap si Bulus amag lu kanu 'bpamangukum ka maya ta kun sa 'bpangingidsan sekanin sa mapia asal'a katawan nilan su ipedsendit pantag sa lekanin. ²¹Ugaid'a di ka bu i entu 'bpaginuguti kagina 'bpagayanan sekanin nu labi patpulu a manga mama lu kanu lalan taman sa midsasapa silan sa di silan keman enggu minem taman

Su Manga Pinggalebek 23

a di nilan kaimatayan si Bulus. Na adil silan saguna sa kapenggula kanu entu, na nia nilan bu 'bpagingapan na u ngin i makasumpat'engka."

²²Na nia pidtalu nu mapulu sa lekanin na "Di ka pedtalu sa apia entain i inipanudtul'engka i nia sa laki." Entu pan ka pinauli nin su kanakan a entu.

Su Kinapananggit kani Bulus lu kanu Gubilnadul Piliks

²³Daka tinawag'u mapulu su dua kataw a upisial sa nia nin lun pidtalu na "Pagadil'u su dua gatus a manga sundalu enggu pitupulu a sundalu a migkukuda enggu su dua gatus a sundalu a padidilek ka enggu kanu makalu sa Kaisaria kanu uras a ikasiyaw kanu nia bun ba a magabi.

²⁴Pagadil kanu bun sa manga kuda a kagkudan ni Bulus enggu tiakapi nu a benal sekanin sa mapia kanu kasigkil'u lun lu kanu Gubilnadul Piliks." ²⁵Daka pidsulatan nu mapulu su gubilnadul sa maya ba:

²⁶"Assalamu alaikum sa leka mapulu a Gubilnadul Piliks. Su nia a salam na ebpun kani Klaudius Lisias. ²⁷Na sinigkem'u manga Yahudi su nia a mama enggu paidu sama na imatayan nilan. Na guna ku katawi i isa besen sekanin a taw a Ruma na pibpawangan nami kanu manga sundalu ku ka inilipuas'ami. ²⁸Nia ku kahanda na katawan ku u ngin i ipedsendit'ilan sa lekanin tembu inipapananggit ku sekanin lu kanu 'bpamangukum. ²⁹Na nia ku 'gkailay a ipedsendit'ilan sa lekanin na su kambimbangan pantag kanu kasuguan nilan ugaid'a dikena wagib a sabapan na kaimatay sa lekanin atawa ka kabilanggu lun. ³⁰Guna ku katawi i pegkahandan nilan 'bpagimatay su nia a mama na pinamagayasan ku sekanin mapasigkil san sa leka. Na nia ku pidtalu kanu manga 'bpamedsendit lun na san nilan iadap sa leka u ngin i ipedsendit'ilan sa lekanin. Sia bu taman. Wassalam."

³¹Na kanu kinagkagabi na pinaginugutan nu manga sundalu su inisugu kanilan sa kait'ilan kani Bulus lu sa Antipatris. ³²Na kanu temundug a gay na mimbalingan su manga sundalu lu kanu kampu. Na su manga migkukuda na initalus'ilan semigkil si Bulus. ³³Guna silan makauma sa Kaisaria na inenggay nilan su sulat kanu Gubilnadul Piliks entu pan ka initapenay nilan si Bulus lu sa lekanin. ³⁴Na kanu kinabatia nin kanu sulat na inidsan nin si Bulus sa endaw i prubinsia nin. Na guna nin katawi i taw sekanin sa Silisia ³⁵na nia nin pidtalu kani Bulus na "Pakikinegen ku su ipedsendit'ilan sa leka amaika makauma sia su

Su Manga Pinggalebek 23, 24

manga 'bpamanendit." Daka pinatamengan nin si Bulus lu kanu tulugan^v nu Hirud.

Su Kapedsendit kani Bulus lu kanu Kaadapan nu Gubilnadul Piliks

24 ¹Ulian nu namakalima gay na nakauma sa Kaisaria su mapulu sa langun nu 'bpamangurban a si Ananias apeg'u manga ped a Yahudi a 'gkangaunutan enggu su abugadu nilan a bedtuan sa Tirtulus. Daka iniadap'ilan den kanu gubilnadul su ipedsendit'ilan kani Bulus. ²Na endaw i kinapaadap kani Bulus na inebpunan mambu ni Tirtulus su bitiala a sungkang kani Bulus sa maya ba i pidtalu nin: "Mapulu a Gubilnadul Piliks na utang'ami sa leka su kalilintad a nauget'ami den 'gkagedam sia kanu kabpangulu nengka, maitu bun su manga kapembagu a ipenggulalan nengka sia kanu kagkapia nu nia a inged. ³Na 'bpanginsukulen kami a benal kanu nia ba sa apia endaw kami makambetad taman sa taman. ⁴Ugaid'a asal'a di ka den maangga sa mauget na 'bpangenin ku sa leka i pakikineg kami pan sa mangagan bu. ⁵Na nailay nami kanu nia a mama su kabpangaden nin sa kasamukan enggu su kapapedsudsuga nin kanu manga Yahudi sa apia endaw sekanin pakabpawang enggu sekanin bun i 'bpangulu kanu lumpukan a entu nu manga taw sa Nasarit.^w ⁶⁻⁸Na pegkiugan nin bun penggiabu su Suti a 'Bpagagaman tembu sinigkem'ami sekanin. Na amaika masumalia nengka sekanin na lu nengka ba katawan i benal su langun na ipedsendit'ami sa lekanin." ⁹Na 'bpagayunan nu manga Yahudi si Tirtulus taman sa ibpangimbenal'ilan su langun na ipedsendit a entu kani Bulus.

Su Kinapanindeg'i Bulus lu kanu Kaadapan ni Piliks

¹⁰Daka ginulinganan nu gubilnadul si Bulus ka enggu sekanin makadtalu. Na midtalu den mambu sekanin sa "Kasela-sela nin a gubilnadul, na katawan ku i nauget'engka den pegkukumen su maginged'ami. Sabap sa entu na sangat a 'gkalilini aku kanu kabpanindeg ku kanu ginawa ku sia kanu kaadapan nengka. ¹¹Na malemu nengka maamad i da pamun edsubela sa sapulu enggu dua gay

^v 23:35 Su nia a **tulugan** na pinatindag pan nu nauna a Hirud a mindatu kanu timpu a kinambata kanu Isa al-Masih.

^w 24:5 Su Isa al-Masih na ebpun sekanin sa dalepa a Nasarit tembu su lumpukan nu 'bpamaginugut sa lekanin na binedtuan nu manga ped a taw sa *lumpukan nu manga taw sa Nasarit*.

Su Manga Pinggalebek 24

iganat sa kinauma ku lu sa Awrusalim asal'a makasimba aku. ¹²Na da aku nilan man mailay a mindalawana kanu apia entain lu kanu Suti a 'Bpagagaman atawa ka 'bpangaden sa kasamukan lu kanu manga walay a pedsambayanan enggu apia endaw kanu siudad. ¹³Dala man makapailay nilan sa leka a amadan kanu ipedsendit'ilan sa laki. ¹⁴Ugaid'a benal i pedsimban ku su Kadenan nu kalukesan nami sia kanu ukit'u panduan nu Mapulu. Na nia kataw nu manga taw a nia na dikena pakatidtu su entu. Ugaid'a 'bpaginugutan ku bun su langun na namakasulat kanu kasuguan nu Musa enggu su Kitab a Inisulat'u Manga Nabi. ¹⁵'Gkainam ku a pambibiagen nu Kadenan 'bpaluman su namamatay pagidsan pan i matidtu enggu dikena matidtu a mana bun su 'gkainam'u manga taw a nia. ¹⁶Kagina ka maitu na tatap ku 'bpaginapasen sa di aku makangguniat sa mawag sa kanu adapan nu Kadenan enggu kanu manga taw. ¹⁷Ulian nu namakapila lagun a dala aku lu sa Awrusalim na mimbalingan aku ka sinigkilan ku sa tabang^x su manga pagidsan ku a Yahudi enggu migkurban aku bun lu kanu Kadenan. ¹⁸Na gagalu nu kapenggula ku sa nia na nauman aku nilan lu kanu Suti a 'Bpagagaman. Na natalutup ku den su adat-betad a kabpelimpiau. ¹⁹Na paidu bu i taw lu enggu dala bun sinemamuk. Ugaid'a aden ped lu a Yahudi a ganat sa Asia, na silan i dait a sinemia ka enggu silan i makapanudtul kanu ipedsendit'ilan a nia sungkang sa laki amaika aden menem. ²⁰Atawa ka nia idsan na su taw sia a natabu u ngin ba i nailay nilan a mawag a pinggalebek ku guna aku makapangadap kanu 'bpamangukum. ²¹Na nia nilan basi da kalilini na su kinadtalu ku sa matanug sia kanu kaadapan nilan sa 'Pegkukumen aku sia saguna sabap sa 'bpaginugut aku sa embibiag 'bpaluman su namamatay.' ”

²²Na andang a katawan den nu Gubilnadul Piliks u ngin i 'bpaginugutan nu 'bpamangunut kanu Isa al-Masih tembu inisundul'in muna su kapegkukum sa nia nin pidtalu na “Katawan nu u ngin i kukuman ku amaika makauma sia su mapulu nu sundalu a si Lisias.” ²³Guna su maitu na inisugu nin kanu kapitan i patamengan si Bulus ugaid'a enggan sekanin sa paidu a kambaya-baya enggu sugutan su manga pakat'in a pegkiug pegkakap enggu pedtabang sa lekanin.

---

^x 24:17 Su nia a **tabang** na kuleta a inenggay nu manga lumpukan nu manga taw a dikena-Yahudi a 'bpaginugut kanu Isa al-Masih sa kanu manga miskinan a Yahudi a 'bpamaginugut lu sa Awrusalim.

Su Kinalu ni Bulus kani Piliks enggu Drusila

²⁴Na guna maipus su namakapila gay na nakauma si Piliks enggu su kaluma nin a si Drusila a isa bun a Yahudi. Na inipalapit'i Piliks si Bulus ka pinakikineg'ilan sa mapia su kadtalu nin pantag kanu kabpaginugut kanu Isa al-Masih. ²⁵Ugaid'a gagalu nu kapedsinantal'i Bulus pantag kanu matidtu a galebekan, su kakumpen kanu ginawa enggu su mauma a kukuman nu Kadenan kanu manusia na naadenan na gilek si Piliks taman sa nia nin nadtalu na "Awa ka muna sia ka ipatawag ku bu seka amaika aden mapia a kutika ku." ²⁶Saleta na 'gkainam bun ni Piliks i sisipan sekanin ni Bulus sa kuleta tembu tatap'in ipapedtawag ka enggu nin makambitiala. ²⁷Ugaid'a kanu ulian nu nakadua lagun na nasambian si Piliks ni Pursius Pistus. Na sabap kanu kiug'i Piliks sa mapia i ginawa nu manga Yahudi sa lekanin na pinadtaday nin si Bulus lu kanu bilangguan.

Su Kinaadap'i Bulus kanu Gubilnadul Pistus

25 ¹Na nakauma si Pistus kanu siudad a Kaisaria a sakup'u pegkamalan nin a prubinsia. Na naipus su nakatelu gay na linemu sekanin sa Awrusalim. ²Na su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su 'gkangaunutan nu manga Yahudi na iniadap'ilan kanu gubilnadul su manga ipedsendit'ilan kani Bulus. Inibpaliugat'ilan lun ³mangeni i ipapananggit'in si Bulus lu sa Awrusalim ka pegkahandan nilan i kapagayan nilan lun lu sa lalan ka enggu nilan kaimatayan. ⁴Ugaid'a nia inisumpat'i Pistus kanilan na "Si Bulus na lu nabilanggu sa Kaisaria na mangagan aku bun lu embalingan. ⁵Kagina ka maitu na suguti nu a makaunut sa laki lu sa Kaisaria su ped a 'gkangaunutan nu ka lu nilan iadap su ipedsendit'u kanu mama a entu amaika aden pinggula nin a mawag."

⁶Ulian na kinadtangen ni Pistus sa Awrusalim sa namakawalu gay atawa ka namakasapulu gay na entu pan ka mimbalingan sekanin sa Kaisaria. Kanu temundug a gay na minayan sekanin lu kanu pegkukuman taman sa inipatawag'in si Bulus asal'a makaadap sa lekanin. ⁷Guna makauma lu si Bulus na linibet sekanin nu manga Yahudi a namakauma ganat sa Awrusalim. Iniadap'ilan su manga maugat a ipedsendit'ilan lun ugaid'a dala amadan nilan kanu langun

Su Manga Pinggalebek 25

nu entu. ⁸Ugaid'a inipaninideg'i Bulus i ginawa nin sa nia nin pidtalu na "Da man pinggalebek ku a sungkang kanu manga kitaban nu manga Yahudi atawa ka sungkang kanu Suti a 'Bpagagaman atawa ka sungkang kanu Sultan sa Ruma." ⁹Na nia pegkiugan ni Pistus na mapia i ginawa nu manga Yahudi sa lekanin tembu inidsan nin si Bulus sa "Kalilinian nengka a lu ka makasangul sa Awrusalim asal'a lu ku mambibitjala su manga ipendsendit'ilan sa leka?" ¹⁰Na nia mambu inisumpat'i Bulus na "Nia aku den kanu adapan nengka ka seka i inibetad'u Sultan sa Ruma a makakukum sa laki tembu dait a sia aku bun makukum. Na 'gkasabutan nengka sa mapia i dala pinggula ku a kadupangan kanu manga Yahudi. ¹¹Amaika aden pinggula ku a mawag a mapakay a imatay sa laki na di ku man palalaguyan su kapatay. Ugaid'a amaika dikena benal su ipendsendit'ilan sa laki na di dait a inggay aku sa kanilan. Kagina ka maitu na u mapakay na lu aku manudtul kanu Sultan sa Ruma." ¹²Guna su maitu na inimbitjala ni Pistus su manga upisial'in taman sa nia nin inisumpat kani Bulus na "Kagina ka pinangeni nengka i lu ka manudtul kanu Sultan sa Ruma na lu ku seka pananggiten."

Su Kinambitjala ni Pistus kanu Datu Agripa pantag kani Bulus

¹³Na kanu namakapila gay na nakauma sa Kaisaria si Datu Agripa^y a kaped'in su suled'in a babay a si Birinis ka kinakap'ilan si Pistus. ¹⁴Kanu kinadtangen nilan lu kanu entu a manga gay na pidsinantal'i Pistus kanu datu su pantag kanu ipendsendit kani Bulus. Nia nin pidtalu na "Aden sia bilanggu a natabun ni Piliks. ¹⁵Na kanu lu aku pan sa Awrusalim na su manga mapulu nu 'bpamangurban enggu su 'gkangaunutan nu manga Yahudi na iniadapt'ilan sa laki su ipendsendit'ilan sa lekanin enggu pinangeni nilan i sugaten sa kawagib ka enggu sekanin masiksa. ¹⁶Ugaid'a nia ku pidtalu sa kanilan na dikena ula-ula nu manga taw a Ruma i ipakegkem kanu ped su apia entain a taw a 'gkasenditan taman sa di pan makapagadapa su pendsendit enggu su pendsenditan ka aden man kutika a inenggay kanu pendsenditan sa kapaninideg'in kanu ginawa nin. ¹⁷Guna su maitu na kanu kinauma nilan langun sia na da ku den silan angga, ka kanu temundug bun a gay na minayan aku lu kanu

^y 25:13 **Datu Agripa** Na nia ba su Ikadua a Hirud Agripa. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Hirud sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

Su Manga Pinggalebek 25, 26

pegkukuman ka inipatawag ku su mama a entu a si Bulus. ¹⁸ Ugaid'a guna den silan mamakapagadapa na da nilan senditi sekanin sa apia ngin a kamustakilan a mana su antapan ku. ¹⁹ Nia nilan bu ipebpalawa sa lekanin na pantag kanu agama nilan enggu su taw a bedtuan sa Isa. Minatay den i entu ugaid'a ipedtegel bun ni Bulus i mimbibiag sekanin 'bpaluman. ²⁰ Kagina ka di ku 'gkasigulu u panun i kataw ku pantag kanu entu a pebpapalawan nilan na inidsan ku si Bulus sa u miug sekanin na lu embitalan sa Awrusalim su ipedsendit' ilan lun. ²¹ Ugaid'a da kiug si Bulus enggu pinangeni nin i su Sultan bu i mataw kanu nia a bitiala. Na tembu pinatamengan ku sekanin taman sa di pan makaadap lu kanu Sultan." ²² Daka nia pidtalu ni Agripa kani Pistus na "Kiugan ku makikineg su nia a taw." Na nia inisumpat'i Pistus na "Makineg'engka sekanin namag."

Su Kinapananggit kani Bulus lu kani Agripa

²³ Na kanu temundug a gay na nakauma si Agripa enggu si Birinis a pibpalasan a benal su kinauma nilan. Linemudep silan kanu pembatunan sa pakalagian a ped' ilan su manga mapulu nu sundalu enggu su badtug a manga taw kanu siudad a Kaisaria. Daka inisugu ni Pistus i pananggiten lu si Bulus. ²⁴ Na nia pidtalu ni Pistus na "Datu Agripa taman kanu langun na taw a nakatalabuk sia sa lekitanu na nia den su mama a pedsenditan nu langun nu Yahudi kanu nia a dalepa magidsan i lu sa Awrusalim sa nia nilan ibpelalis na di den dait a mauyag pan sekanin sa mauget. ²⁵ Ugaid'a su laki lun na da demun nailay ku sa lekanin a wagib a kaimatay lun. Na kagina ka nia nin kiug na su Sultan sa Ruma i mataw kanu ipedsendit lun na nagkahanda ku i ipapananggit ku sekanin lu. ²⁶ Ugaid'a dala talanged a makasulat ku kanu Sultan pantag sa lekanin. Kagina ka maitu na pinananggit ku sekanin sia kanu kaadapan nu, labi-labi den sa leka Datu Agripa, ka enggu aden makasulat ku ulian na kasumalia tanu sa lekanin. ²⁷ Kagina nia ku lun kasabut na dikena wagib a pananggiten su bilunggu lu kanu Sultan sa da pan talanged a ipedsendit lun."

Su Kinapanindeg'i Bulus kanu Adapan ni Datu Agripa

26 ¹ Na nia pidtalu ni Agripa kani Bulus na "Pedsugutan ka den sa makadtalu ka." Daka inikayang'i Bulus su lima nin entu pan ka inipanindeg'in i ginawa nin sa nia nin pidtalu na ² "Datu

Su Manga Pinggalebek 26

Agripa, mapia i nia ka san ku pakapaninideg i ginawa ku saguna kanu kaadapan nengka pantag kanu langun na ipedsendit'u manga Yahudi sa laki ³kagina katawan nengka sa mapia su adat-betad'u manga Yahudi enggu su 'gkabpapalawan tanu. Kagina ka maitu na 'bpangenin ku sa leka i ukai ka pan su atay nengka sa kapakikineg'engka sa laki. ⁴Na katawan den nu langun nu manga Yahudi su galebekan ku iganat kanu manguda aku pan magidsan i lu kanu dalepa ku enggu lu sa Awrusalim. ⁵Na nauget aku nilan den katawan enggu amaika miug silan na makapangimbenal aku nilan sa amung aku kanu istriktu a benal a lumpukan nu agama tanu a su lumpukan a Parisiyu. ⁶Na pegkukumen aku saguna sabap sa 'gkainam ku su inibpasad'u^z Kadenan kanu manga kaapu-apuan tanu. ⁷Na nia bun ba a pasad i 'gkainam'u sapulu enggu dua a tribu tanu a Israil kanu kapedsamikal'ilan pedsimba kanu Kadenan sa magabi sa malamag. Ugaid'a sabap kanu nia a inam ku Datu Agripa, na pinangadenan aku nu manga Yahudi sa bitiala. ⁸Enduken ka malegen sa lekanu i kapaginugut'u sa mapakay a pambibiagen nu Kadenan su namamatay? ⁹Apia saki paganay na nia ku kataw lun na dait a enggulan ku su langun na magaga ku sa kasungkang ku kanu ingala nu Isa sa Nasarit ¹⁰taman sa pinggula ku man i entu lu sa Awrusalim. Na madakel i nakapabilanggu ku a 'bpamaginugut kanu Isa sabap sa aden kawagib ku a inenggay sa laki nu manga mapulu nu 'bpamangurban. Na isa aku bun a nakaayun sa kasugat kanilan sa kawagib sa kapatay. ¹¹Tatap ku 'bpagangayan su manga walay a pedsambayanan ka pedsiksian ku silan sa nia ku kahanda na mapeges ku silan edtalu sa sungkang kanu Isa. Na sabap kanu libuteng'u atay ku kanilan na apia su siudad kanu ped a dalepa na pibpawangan ku ka pinamungkaidanan ku su 'bpamaginugut."

Su Kinadsinantal'i Bulus kanu Sabapan nu Kinapaginugut'in (*Su Manga Pinggalebek 9:1-19; Su Manga Pinggalebek 22:6-16*)

¹²Na pidtalu pan ni Bulus i "Na entu ba i sabapan na kinaangay ku lu sa Damaskus a it ku su sulat a ebpun kanu manga mapulu nu

---

^z 26:6 Su inibpasad a nia na nia ba su 'bpangingapan nu manga Yahudi a su Masih a sugun nu Kadenan kanilan asal'a makalipuas silan. Nia ba a entu 'bpaginugutan ni Bulus na su Isa na su Masih. Na malipuas su taw kanu kasiksian nilan sia makanggulalan kanu kasalig'ilan kanu Isa al-Masih.

Su Manga Pinggalebek 26

'bpamangurban a 'bpagenggay sa laki sa kawagib sa kasigkem ku kanu apia entain a 'bpaginugut kanu Isa. ¹³Na kanu uras a maudtu sa kanu kabpelu ku Datu Agripa, na nailay ku su sigay a ganat sa sulega a matayaw pan sa senang. Na nakasumpit kanu embala-bala sa laki taman kanu manga tagapeda ku 'bpelakaw. ¹⁴Na langun nami na nakadudsum kanu lupa enggu aden nakineg ku a suala a pedtalu sa laki sa basa a Hibru sa 'Saul, Saul, enduken ka 'bpamungkaidan aku nengka? Seka bun i kagkaidan kanu penggulan nengka a nan ka mana ka 'bpanipa sa madidis.' ¹⁵Na nia ku mambu inidsa na 'Hu Mapulu, entain ka?' Na nia nin inisumpat na 'Saki su Isa a 'bpamungkaidanan nengka. ¹⁶Na edtindeg ka, ka nia ku kahanda kanu kinabpayag ku sa leka na pinamili ku seka a mapanunugu ku enggu makapangimbenal kanu kinailay nengka sa laki saguna enggu su da pan mauma a makapailay ku sa leka. ¹⁷Ilipuas ku seka lu kanu maginged'engka a manga Yahudi enggu lu kanu manga taw a dikena-Yahudi a mamungkaid sa leka. Pedsugun ku seka lu kanilan ¹⁸ka enggu 'gkaukan su manga mata nilan ka enggu silan makasangul kanu maliwanag ebpun kanu malibuteng taman sa makambaya-baya silan kanu bagel'u Datu na Giadsal. Kanu maya ba a ukit na maampun su manga dusa nilan taman sa makalusud silan kanu manga taw a pinapagikelas sia makanggulalan kanu kasalig'ilan sa laki.'

Su Kinadsinantal'i Bulus kanu Galebekan nin

¹⁹"Na entu ba i sabap'in Datu Agripa, i kinapaginugut ku kanu inipayag sa laki ebpun sa sulega. ²⁰Na lu aku minuna nangusiat sa Damaskus entu pan ka sa Awrusalim taman den kanu langun nu dalepa kanu lusud'u Yudia, maitu bun lu kanu manga taw a dikena-Yahudi. Na inipangusiat ku i dait a edtataubat silan enggu semangul silan kanu Kadenan. Ipaamad'ilan sia kanu manga galebek'ilan i benal a midtataubat den silan. ²¹Na nia ba i sabapan na kinasigkem'u manga Yahudi a nia sa laki lu kanu Suti a 'Bpagagaman taman sa kiugan aku nilan mimatay. ²²Ugaid'a pedtabangan aku nu Kadenan taman saguna tembu pedtindeg aku pamun sia a 'bpangusiat kanu langun nu manga taw magidsan pan i balapantag enggu dikena balapantag. Dala salakaw a pedtalun ku nia tabia na u ngin i naalung'u Nabi Musa enggu su ped pan a manga nabi a manggula ²³nu Masih a dait a malasay sekanin

Su Manga Pinggalebek 26, 27

enggu matay. Naalung'ilan bun i sekanin i muna-muna a embibiag a di den matay 'bpaluman taman sa kaliwanagan nin su itungan nu langun nu taw magidsan pan i Yahudi enggu dikena-Yahudi pantag kanu kalipuasan."

²⁴Na pedtalu-talu pamun si Bulus kanu kabpaninindeg'in kanu ginawa nin na midtalu sa matanug si Pistus sa "Buneg ka Bulus! 'Gkabuneg ka nu subela a nasabutan nengka." ²⁵Ugaid'a nia inisumpat'i Bulus na "Hu mapulu a Gubilnadul Pistus, dikena aku 'gkabuneg ka nia ku bu pedtalun a nia na su bantang. Na benal a nanggula su nia. ²⁶Apia si Datu Agripa na katawan nin i pedtalun ku ba a nia kagina dikena inipagena su nia a nanganggula. Tembu dala geda-geda ku sa kapedtalu ku kanu langun nu nia. ²⁷Datu Agripa, 'bpaginugut ka kanu manga nabi? Katawan ku bun man i 'bpaginugut ka." ²⁸Daka nia inisawal'i Datu Agripa kani Bulus na "Nia nengka kataw na malemu i kapapaginugut'engka sa laki kanu Masih?" ²⁹Na nia inisawal'i Bulus na "Magidsan pan i mangagan atawa ka mauget na nia ku 'bpangeni-ngenin kanu Kadenan na seka taman kanu langun nu manga taw a 'bpamakikineg sa laki saguna na makailing sa laki a mabaluy bun a makapaginugut kanu Isa ugaid'a di den silan kasangkalian a maya sa laki a nia."

³⁰Daka midtindog su datu enggu su gubilnadul maitu bun si Birinis enggu su manga tagapeda nilan. ³¹Guna silan makaliu na nia nilan nadtalu na "Su mama a nia na dala pinggula nin a dait a kaimatay lun atawa ka kabilanggu nin." ³²Nia pidtalu ni Agripa kani Pistus na "U da bu man pangeni nu mama a nia i lu pananggiten su bitiala nin kanu Sultan sa Ruma na mapakay den man a makaliu sekanin."

Su Kinapananggit kani Bulus sa Ruma

27 ¹Na guna su nia napagitung'u 'gkangaunutan na isigkil kami lu sa Italia kanu Sultan sa Ruma na si Bulus enggu su ped a manga bilanggu na inisalig kani Hului a kapitan nu bataliun nu sundalu a bedtuan sa "Bataliun nu Sultan sa Ruma." ²Nageda kami kanu kapal a ebpun sa Adramitium ka magan den pengganat 'bpawang kanu manga pantalan sa prubinsia a Asia. Na ped'ami si Aristarkus a taw sa siudad a Tisalunika sa kanu prubinsia a Masidunia. ³Kanu temundug a gay na nakadunggu kami sa Sidun. Mapia i palangay ni Hului kani Bulus ka sinugutan nin si Bulus a makakap'in su manga pakat'in lu asal'a

Su Manga Pinggalebek 27

kadtabangan nilan sekanin kanu ngin a nasisita nin. ⁴Na iganat lu na linemayag kami menem a lu kami minukit kanu bala nu punul'u^a Saiprus kagina 'gkadalungan nin su sambel a 'gkasumbak'ami. ⁵Na nakaukit kami lu kanu pantag'u Silisia enggu Pampilia taman sa nakauma kami sa Mira a siudad'u prubinsia a Lisia. ⁶Na lu ba nauman nu kapitan nu sundalu su kapal a ebpun sa Aliksandria a lu pebpawang sa Italia. Daka pinaalat kami nin lu mapapageda.

⁷Na malumbat a benal su kabpelayag'ami kagina mabandes su sambel taman sa nakagaus sa namakapila gay entu pan ka nakapantag kami sa Sinidus. Na sinemibay kami ka lu kami minukit kanu pantag'u Salmun taman sa tinemalus kami lu kanu bala nu Krita ka enggu kami makadalung kanu sambel. ⁸Na lu kami tinemuntul kanu mag sa dedsan apia 'gkapasangan kami 'bpelayag taman sa nakadunggu kami lu kanu dalepa a bedtuan sa Mapia a Pantalan a masupeg kanu siudad a Lasia. ⁹Na sabap kanu kinaangga nami na naipus su mapia a timpu na kabpelayag tembu sinapalan silan ni Bulus ¹⁰sa nia nin pidtalu kanilan na "Manga pakat, su kapegkailay ku lun na dikena mapia su kabpelayag tanu a nia. Ka mana nia nin kasangulan na kabinasan kanu manga lulan tanu enggu kanu kapal taman den kanu umul tanu." ¹¹Ugaid'a nia pinakikineg'u mapulu nu manga sundalu na su kadtalu nu kapitan nu kapal enggu su kigkuan lun kumin kanu kadtalu ni Bulus ¹²kagina su pantalan a entu na dikena mapia a papedtelenan kanu timpu na kapembalat. Tembu minayun su kadakelan sa temalus silan lemayag sa kanu inam'ilan a makauma silan sa Pinisa a isa a pantalan lu sa Krita a nakasangul sa sedepan ka mapia kun a papedtelenan kagina nakadalung sa sambel.

Su Kinambagyu sa Mabagel

¹³Guna sanggiup su malubay a sambel a ganat sa laya, na nia nilan lun kataw na makatalus su kahanda nilan. Daka binatang nilan su palibatu nu kapal ka tinemuntul silan lemayag kanu masupeg sa dedsan nu Krita. ¹⁴Ugaid'a da matana-tana na sinemanggiup su mabandes a sambel sa kapuluan a ebpun sa balangkayan sa sebangan. ¹⁵Na guna

---

^a 27:4 Su punul na nabalibet'a ig a nia nin maena sa basa a English na *island* enggu sa basa a Tagalog na *isla*.

Su Manga Pinggalebek 27

masugat'u sambel su kapal na di nin 'gkagaga pedsumbak. Sabap kanu entu, na midtatanggunut kami den mambu kanu sambel sa apia endaw den makasangul. ¹⁶Na guna kami makadalung lu kanu manaut a punul a bedtuan sa Kauda na inisampaw nami su awang a pedtundanen nu kapal ugaid'a napasangan kami kanu kinanggalebek'ami sa entu. ¹⁷Entu pan ka binalud'ilan sa tali su lawas'u kapal ka enggu di 'gkagubal. Na inibaba nilan su layag'u kapal kagina 'gkagilekan silan sa basi makasendad kami lu kanu pamedtadan a mimbakulud kanu didalem'u lagat lu sa Sirti. Guna su maitu na midtatanggunut kami bun kanu sanggiup'u sambel. ¹⁸Na 'bpagiseg bun su kapegkapasang'u kapembagyu tembu kanu kinagkapita na inebpunan nilan mangidtug su manga lulan lu kanu lagat. ¹⁹Daka kanu temundug menem a gay na inidtug'ilan bun su ped a kagamitan nu kapal. ²⁰Guna su namakapila gay na dala nami bun mailay su senang atawa ka manga bitun, na naawan kami den na inam sa kalipuas'ami ka da bun pinda nu mabandes a sambel.

²¹Sabap kanu malu nauget a dala nilan kakan, na midtindeg si Bulus lu kanu kaadapan nilan ka nia nin pidtalu na "Manga tagapeda ku, u pinakikineg aku nu bu man sa di tanu pan mawa sa Krita na kaabungan i maya ba a manggula. ²²Ugaid'a nia ku bu madtalu sa lekanu na pakabagel'u su ginawa nu ka da man kagkaidan sa lekitanu ka su kapal bu i mabinasa. ²³Ka kagina magabi na midtindeg kanu ubay ku su malaikat'u Kadenan a pedsimban ku enggu pendatu sa laki. ²⁴Nia nin pidtalu sa laki na 'Da ka 'gkagilek Bulus! Dait a maadap'engka su Sultan sa Ruma enggu sabap kanu limu nu Kadenan sa leka na ilipuas'in bun su langun na ped'engka kanu nia a kapal.' ²⁵Kagina ka maitu manga pakat, na embageli nu i ginawa nu. Kagina pedsaligan ku su Kadenan sa matuman su langun na pidtalu nin sa laki. ²⁶Ugaid'a makasendad tanu kanu isa a punul."

²⁷Na kanu luk i gay kanu ikasapulu enggu pat kamagabi a kapedsedseg'u sambel sa lekami lu kanu Lagat sa Adria na nadsagipa nu manga palalayag i masupeg kami den sa dedsan. ²⁸Guna su maitu na tinembu nilan sa tali su lagat daka natawan nilan i duapulu lepa i kadalem'in. Guna menem su nakaiseg-iseg kami na tinembu nilan menem 'bpaluman. Na natawan nilan i sapulu enggu lima lepa bun den i kadalem'in. ²⁹Sabap sa makagilek a makasendad kami kanu manga

Su Manga Pinggalebek 27

watu, na iniulug'ilan su pat timan a palibatu lu kanu ulinan nu kapal enggu pinangeni-ngeni nilan i 'gkapita den. ³⁰Daka su manga palalayag na pegkiug silan 'bpagawa kanu kapal taman sa inibaba nilan su awang lu kanu ig enggu 'bpamagigiling silan sa ipembaba nilan su manga palibatu lu kanu lulung'u kapal. ³¹Ugaid'a nia pidtalu ni Bulus kanu kapitan enggu su manga sundalu nin na "Amaika mamangawa su manga palalayag sia kanu kapal na di kanu makalipuas." ³²Daka tinebped'u manga sundalu su tali nu awang ka pinadtaday nilan den i entu kanu lagat.

³³Na kanu kasisi na mapita na pinamitialan ni Bulus silan langun sa keman pan silan sa nia nin pidtalu na "Saguna na nakasapulu enggu pat gay den i kabpagingapa nu u ngin i manggula na apia paidu na da kanu pamun makakan. ³⁴Tembu ba 'bpangenin ku sa lekanu i kan kanu pan ka enggu kanu pegkabagel enggu malipuas. Ka apia man sawalu kanu buk'u na dala makulang lun." ³⁵Ulian na kinadtalu ni Bulus sa nia na kinemua sekanin sa pan enggu midsukul-sukul kanu Kadenan lu kanu kaadapan nilan. Na pidtebi-tebi nin su entu ka kineman silan. ³⁶Daka migkabagel su manggiginawa nilan taman sa namakakan silan langun. ³⁷Na dua gatus enggu pitupulu enggu nem kami langun lu kanu kapal. ³⁸Guna su nangaugug den silan na inidtug'ilan menem su manga bantad lu kanu lagat ka enggu pegkapegkag su kapal.

Su Kinabinasa nu Kapal

³⁹Na nia nin kinagkapita na aden nailay nilan a kalupan a di nilan katawan ugaid'a aden bun nadsagipa nilan a nakasuk a lagat a aden dedsan nin. Na nia nilan napagitung na basi mapakay a idunggu nilan lu su kapal. ⁴⁰Kagina ka maitu na tinebped'ilan su iket'u manga palibatu taman sa tinagak'ilan den i entu lu kanu lagat. Na inibaba nilan su suwil'u kapal enggu inipulu nilan menem su layag ka enggu pakasedseg'u sambel su kapal lu kanu dedsan. ⁴¹Ugaid'a nakasendad su lulung'u kapal lu kanu mimbakulud a pedtad kanu didalem'u lagat. Guna su maitu na di pakaawa su kapal taman sa nabinasa su ulinan nin ka 'gkasugat'u mabagel a bagel. ⁴²Na pegkahaman nu manga sundalu 'bpagimatay su manga bilanggu ka enggu da den makalanguy kanilan lu kanu dedsan enggu makapalalaguy. ⁴³Ugaid'a nia kiug'u kapitan nu manga sundalu na makalipuas si Bulus. Na inisapal'in su

Su Manga Pinggalebek 27, 28

kagkahanda a entu nu manga sundalu nin. Entu pan ka pinatibpu nin muna su manga mataw mamelanguy asal'a makalu silan sa tepad. ⁴⁴Su ped menem a di mataw lemanguy na pinakua nin kanu papan atawa ka su manga nangatebi a ebpun kanu kapal ka enggu nilan kanggampanan. Na nia ba i ukit a kinatepad'ilan langun lu kanu dedsan sa dala nagkaidan kanilan.

Su Kinatepad'i Bulus enggu su manga Tagapeda nin kanu Punul'u Malta

28 ¹Na guna kami den makatepad sa dedsan na aden nakadtalu sa lekami sa su entu a punul na Malta. ²Mapia gaid i palangay a inipailay sa lekami nu manga taw kanu entu a dalepa. Na minumbal silan sa tumeg ka enggu kami makadtilalang ka dinemadsang su ulan. ³Na namelimud si Bulus sa kayu ka inilaleg'in lu kanu tumeg. Ugaid'a kanu kabpelaleg'in na aden bisa a nipay a linemi kanu kayu kagina nayawan daka tinuka nin su lima ni Bulus. ⁴Guna mailay nu manga taw lu su nipay a nakadtatambitin kanu lima ni Bulus na nia pidtalu nu uman i isa na "Natatalanged a talibunu i mama a nia. Nakalipuas mambu sekanin lu kanu lagat ugaid'a di sekanin makalipuas kanu kukuman sa lekanin." ⁵Ugaid'a pinubpug'i Bulus su nipay lu kanu apuy a da bun sekanin kagkaidi. ⁶Na 'bpagangapan nilan su kabpelebag'u lima ni Bulus atawa ka katekaw nin demun maudtang ka matay. Na malu natana-tana bun i kabpagingapa nilan lun ugaid'a da bun 'gkanggula ni Bulus. Daka salakaw menem i napagitung'ilan sa nia nilan nadtalu na "Isa sekanin a kadenan!"

⁷Na su mapulu nu entu a dalepa na bedtuan sa Publius a aden manga lupa nin a masiken kanu natepadan nami. Na pinatalus kami nin kanu walay nin enggu pidsakaw-sakaw kami nin kanu dalem'u nakatelu gay. ⁸Kanu entu a timpu na 'bpagiga bu su ama ni Publius ka pegkayaw enggu pedtagudu. Na kinakap'i Bulus lu kanu bilik'in ka nangenin-nengi sekanin entu pan ka dinapenetan nin su ama ni Publius, na migkapia mambu sekanin. ⁹Sabap kanu nia a nanggula na su ped a manga taw a aden sakit'in kanu entu a dalepa na namelu ka napagamut taman sa migkakapia bun mambu silan. ¹⁰Na madakel i inenggay nilan sa lekami. Na guna mauma su kabpelayag'ami na inilulan nilan su langun nu nasisita nami sa kabpelayag.

Su Manga Pinggalebek 28

Su Kinalu ni Bulus sa Ruma

¹¹Na namakatelu ulan pan i naipus na entu pan ka linemayag kami menem. Nia nami napagedan na su kapal sa Aliksandria a midtangen sa Malta kanu timpu a kapembagyu. Su kapal a entu na nia nakaukil kanu lulung'in na su leping a balahala a bedtuan sa Kastur enggu Puluks.

¹²Ulian nu kinaganat'ami sa Malta na nakadunggu kami kanu siudad a Sirakus taman sa midtangen kami pan lu sa nakatelu gay. ¹³Na iganat lu na tinemalus kami menem lemayag taman sa nakauma kami sa Rigium. Na kanu temundug a gay na sinemanggiup su sambel a ebpun kanu laya tembu tinemalus kami lemayag. Na kanu ikadua nin gay na nakauma kami sa Putiuli. ¹⁴Na aden nailay nami lu a 'bpamaginugut enggu pinangenggat kami nilan sa edtangen kami pan lu sa sakapadian. Entu pan ka tinemalus kami lemalag 'bpawang sa Ruma na nia ba i ukit a kinauma nami sa Ruma.

¹⁵Na guna makineg'u 'bpamaginugut sa Ruma i pakauma kami lu na su ped na linemu silan sa Padian ni Apius^b enggu su ped menem na lu sa Tris Tabirnas^c ka 'bpagalawn kami nilan. Na guna silan mailay ni Bulus na midsukul-sukul sekanin kanu Kadenan taman sa migkabagel su manggiginawa nin.

Su Kinauma ni Bulus enggu su manga Tagapeda nin lu sa Ruma

¹⁶Na guna kami den makauma sa Ruma na sinugutan si Bulus sa apia endaw sekanin miug 'gkaleben. Ugaid'a aden bu sundalu a pedtameng sa lekanin.

¹⁷Ulian nu ikatelu gay na inipatawag'i Bulus su 'gkangaunutan nu manga Yahudi lu. Guna su nalimud-limud den silan na nia nin pidtalu kanilan na "Manga lusud ku sa tian, apia da man pinggula ku a sungkang kanu manga ped ku a Yahudi atawa ka sungkang kanu manga adat-betad'u manga kaapu-apuan tanu na binilanggu aku lu sa Awrusalim enggu inipakegkem aku kanu gubilnu nu Ruma. ¹⁸Na guna aku kapangingidsai nu manga upisial'u manga taw sa Ruma na pegkiugan aku nilan pabpelieu kagina dala nailay nilan a sabapan a kaimatay sa laki. ¹⁹Ugaid'a guna su dala

^b 28:15 Su Padian ni Apius na manga pitupulu kakilumitru i kawatan nin sa Ruma.

^c 28:15 Su Tris Tabirnas na manga limapulu enggu telu kakilumitru i kawatan nin sa Ruma.

Su Manga Pinggalebek 28

kiug su manga Yahudi sa entu na nakategel ku mambu i sia ku makaadap kanu Sultan sa Ruma su ipedsendit'ilan sa laki. Na apia ka maitu na dala kahanda ku sa pangadenan ku sa bitiala su manga saka-inged ku. ²⁰Nia ba i atag a kinapatawag ku sa lekanu ka enggu tanu makambibitiala enggu asal'a katawan nu i nia kinapawik sa laki sa lantay-lantay na sabap kanu salig ku kanu Masih a 'gkapangingalap'u manga taw a Israil." ²¹Na nia nilan inisumpat kani Bulus na "Da man natalima nami a sulat ebpun sa Yudia pantag sa leka. Maitu bun su manga suled tanu a nakauma sia na dala nakapanudtul atawa ka nakadtalu sa apia ngin a mawag pantag sa leka. ²²Ugaid'a pegkiugan nami 'bpakikineg u ngin i panduan nengka kagina katawan nami i apia endaw a manga taw na pedtalu sa sungkang kanu nia a lumpukan."

²³Daka namili silan sa gay a kambibitiala nilan kani Bulus. Na guna mauma su entu a gay na madakel a taw i linemu kanu pegkalebenan ni Bulus. Na iganat sa mapita taman sa magabi na pedsinantalen nin bu su pantag kanu kapendatu nu Kadenan. Pinagapas'in i makapapaginugut'in silan kanu Isa al-Masih sa ukit a kinapailay nin kanilan kanu kasuguan nu Musa enggu su kitab a inisulat'u ped pan a manga nabi. ²⁴Na aden nakapapaginugut'in enggu aden bun dala paginugut. ²⁵Na sabap sa da silan pamagayun na namanguli silan. Ugaid'a kanu kapengganat'ilan na nia pidtalu ni Bulus na "Benal su pidtalu nu Suti a Ruh kanu katupuan tanu a sia nakanggulalan kanu Nabi Isayas a

²⁶'Lu ka kanu manga taw a nia ka edtalu ka kanilan i

"Matag silan 'bpakikineg 'bpamikal na dala
'gkatuntayan nilan.

Matag silan 'bpangingilay 'bpamikal na dala
'gkailay nilan.

²⁷Kagina su nia a manga taw na malegen den makatuntay.

Malegen makakineg su manga tangila nilan
enggu di nilan pembelaten su mata nilan.

Ka u dikena bu man maitu na makailay su mata nilan,
makakineg su tangila nilan enggu makakenal su
pamikilan nilan

taman sa edtaubat silan enggu pagkapihan ku silan." 'd"

---

^d 28:26-27 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 6 ayat 9 taman sa 10.

Su Manga Pinggalebek 28

28-29 Na nia pan pidtalu ni Bulus na “Kagina ka maitu na dait a kasabutan nu i su kalipuasan a ebpun kanu Kadenan na nakapayag den kanu manga taw a dikena-Yahudi enggu pakikinegen nilan su entu!”

30 Ulian nu entu na manga dua lagun i kinagakakaleben ni Bulus kanu walay a inalkilan nin lu enggu pidsakaw-sakaw nin su langun na kinemakap lun. 31 Na da den gilek'in kanu kapebpayag'in kanu kapendatu nu Kadenan enggu su kabpamandu nin pantag kanu Mapulu a su Isa al-Masih. Na da sekanin sapali nu apia entain kanu kinanggula nin sa entu.

Wassalam

**Sulat kanu Manga
Taw sa Ruma**

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'u mama a bedtuan sa Bulus a pinamili nu Isa al-Masih sa ukit a kinabpapayag'in lun ka enggu makapayag su Mapia a Tutuma kanu manga taw. Lu i nia pakatumpa kanu lumpukan nu 'bpamaginugut sa dalepa a Ruma. Su kinasulat'i Bulus sa nia na sia kanu pageletan nu manga lagun a 50 taman sa 54 ulian nu kinambata kanu Isa al-Masih.

Na nakadalem kanu nia a sulat su kahanda ni Bulus a makakap'in su 'bpamaginugut sa dalepa a Ruma ka enggu nin silan makapagkabagel enggu makasabpet'in kanilan su ukit a kapaginugut a sia makanggulalan kanu kasalig.

Pegkiugan ni Bulus papegkalendem kanu manga taw sa Ruma i langun na taw na mindusa, dala isa bu a ikelas sia kanu adapan nu Kadenan ka mindusa langun su taw enggu dala isa bu a makagaga magikelas kanu ginawa nin. Langun na taw na pakanasisita sa kalipuasan sia kanu Kadenan.

Nakadalem bun kanu nia a sulat i dala taw a makatimbang sa ikelas sa kanggulalan nin sa kasuguan nu Kadenan ka dala man taw a makatalutup enggulalan kanu langun nu kasuguan. Ugaid'a makatimbang sa ikelas su taw amaika aden salig'in a mana bun su Nabi Ibrahim a initimbang sa ikelas sabap kanu salig'in dikena sabap kanu kinanggulalan nin kanu kasuguan. Na su kasuguan na nia ba i pebpagilay sa baladusa su taw. Na makatimbang sa ikelas su taw amaika aden salig'in kanu Isa al-Masih ka su Isa al-Masih man su nabputusan nu kasuguan kagina sia nakanggulalan sa lekanin su kalipuasan.

Na nakadalem bun sia i su taw a initimbang sa ikelas na dait a maguyag-uyag sa ukit a kapaguyag-uyag a dait kanu taw a initimbang sa ikelas. Na di den wagib a italus'in pan su kabaladusan a galebek ka dikena den sekanin ulipen nu kabaladusan ka ulipen den sekanin nu Kadenan taman sa nia den pendatu sa lekanin na su Suti a Ruh nu Kadenan.

Nakadalem bun sia su pantag kanu kinapamili nu Kadenan kanu manga taw nin a su manga taw a Israil enggu su kinakias'ilan a sabapan na kinasabpet'u kalipuasan kanu manga taw a dikena-Yahudi sia makanggulalan kanu kasalig'ilan kanu Isa al-Masih. Ugaid'a mauma bun i timpu a embalingan bun su manga taw a Israil kanu Kadenan taman sa malipuas bun silan.

Ruma 1

Su Salam

1 ¹Salam sa lekanu. Saki si Bulus a ulipen nu Isa al-Masih a napamili nin a masugu nin. Na inisenggay aku nu Kadenan a makapangusiat kanu Mapia a Tutuma^a a ebpun sa lekanin. ²Na su Mapia a nia a Tutuma na inibpasad den nu Kadenan kanu nangauna pan a timpu sia nakanggulalan kanu manga nabi sia kanu Suti a Kitab. ³⁻⁴Na makapantag su nia kanu Tunggal'in a su Isa al-Masih a Mapulu tanu. Na nabaluy sekanin a manusia sia nakanggulalan kanu kinambata lun nu tupu nu Nabi Daud^b enggu talanged sekanin a Barakat a Tunggal'u Kadenan sia kanu kinambibiag'in 'bpaluman sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh. ⁵Na sia nakanggulalan sa lekanin na natalima nami su limu sa kinabaluy nin sa lekami a masugu nin. Ka nia nin pigkahanda na kanu langun nu bangsa na aden makapaginugut sa lekanin sia makanggulalan sa kasalig lun ka enggu mapugi su ingala nin. ⁶Na isa kanu bun kanu manga taw a napamili a malusud kanu Isa al-Masih. ⁷Na su langun nu a napamili a san sa Ruma a ipegkalimu nu Kadenan enggu nasuti sabap kanu Isa al-Masih na san sa lekanu su da idsan nin a limu enggu kalilintad a ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan^c enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su Kahanda ni Bulus sa Kabpelu nin sa Ruma

⁸Nia muna-muna na pedsukul-sukul aku kanu Kadenan sabap sa lekanu sia makanggulalan kanu Isa al-Masih, kagina su salig'u na 'gkakineg den kanu embala-bala sa dunia. ⁹Na su Kadenan a penggalebekan ku sa senep sa atay sia pakanggulalan kanu kabpangusiat ku kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Tunggal'in na

---

^a **1:1 Su Mapia a Tutuma** na pantag kanu pinangaden nu Kadenan a kalipuasan nu manga taw kanu kabaladusan nilan sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Mapia a Tutuma sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^b **1:3-4 Su Nabi Daud** a nia na sekanin su badtug sa langun a datu nu manga taw a Israil. Na inibpasad'u Kadenan i isa kanu tupu nu Daud i pandatun nin taman sa taman. Na nia ibedtu kanu datu a entu a su tupu nu Daud na *Masih*.

^c **1:7 Ama tanu a su Kadenan** Su langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ama tanu a su Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Ruma 1

sekanin i saksi sa tatap ku sekanu ibpangeni-ngeni. ¹⁰Na tatap ku bun ibpangeni-ngeni i sugutan den nu Kadenan i makasan aku sa lekanu ¹¹ka 'gkalilinian ku den a benal i makapagilaya ku sekanu ka enggu ku makasampay sa lekanu su palihala a ebpun kanu Suti a Ruh a makapagkabagel sa lekanu ¹²atawa ka makagkabagel sa lekitanu sia makanggulalan kanu salig tanu sa lekanin.

¹³Manga lusud ku sa tian, papegkatawan ku sa lekanu i nakapila aku den pegkahanda sa kasan ku sa lekanu ugaid'a di aku pakabaluy sabap sa aden pan pamakaungen sampay saguna. Nia ku kiug na makaunga sa mapia su kasan ku sa lekanu a mana bun su pinggula ku kanu manga ped pan a manga taw a dikena-Yahudi. ¹⁴Na nakabpaliugat man sa laki i kapangusiat ku kanu Mapia a Tutuma kanu manga taw a magidsan pan i nakasabut atawa ka dala makasabut, nakapangagi atawa ka dala makapangagi. ¹⁵Na namba i sabap'in i kapegkiug ku a benal sa kapangusiat ku kanu Mapia a Tutuma san sa lekanu a san sa Ruma.

¹⁶Ka di ku man a benal ikaya su Mapia a Tutuma ka nia ba man su kapegkagaga nu Kadenan a makapalipuas kanu apia entain a semalig sa dikena bu kanu manga taw a Yahudi ka apeg den nu manga taw a dikena-Yahudi. ¹⁷Kagina sia kanu Mapia a Tutuma na nakapayag su ukit'u Kadenan sa katimbang'in sa ikelas kanu taw sia sa lekanin. Na sia bu i entu makanggulalan kanu kasalig a mana bun su nakadalem kanu kitab a "Su taw a initimbang sa ikelas sia nakanggulalan kanu kasalig na maaden lun su uyag-uyag a da taman nin."^d

Su Kabaladusan nu Manusia

¹⁸Na inipayag den man nu Kadenan a lu sa sulega su lipunget'in sabap kanu langun nu kamustakilan enggu kadupangan a galebek'u taw a pakaungen sa katuntay kanu bantang. ¹⁹Kagina u ngin i dait a katuntayan pantag kanu Kadenan na mapayag den a benal kanilan, kagina inipayag den sa mapia nu Kadenan i entu kanu taw. ²⁰Iganat pan sa kinapangaden na inipayag den nu Kadenan u entain sekanin sa apia

---

^d 1:17 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Habakuk 2 ayat 4. Na su *uyag-uyag a da taman nin* na dikena i nia kakawasan sa dunia ka nia ba su matalima nu taw amaika semalig silan kanu Isa al-Masih. Na apia entain i makatalima kanu nia ba na di den temala sa kasiksan lu sa Mauli a Gay. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu uyag-uyag a da taman nin sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtal* kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Ruma 1

nia nin kaaden i di sekanin 'gkailay sa matakapala. Ka sia kanu manga pinangaden nin na mailay nengka su da kapegkapupus'in a kabarakat'in enggu su Kakadenan nin, tembu ba dala man makadawa nu taw kanu Kadenan ²¹ka apia katawan nilan bun i makapantag kanu Kadenan na dala nilan enggi sa pugi enggu dala nilan demun edsukul-sukuli ka makin nia nilan pinamagitung na su manga dala katagan nin a galebekan taman sa naawan silan na katuntay kanu ngin i mapia. ²²Na matag'ilan pedtalun i mangategel silan ugaid'a nia nin 'gkaliuwan na dala sabut'ilan. ²³Dala nilan simba su Kadenan a da taman nin enggu da idsan nin i kabarakat'in ka nia nilan sinimba na su pegkakadenanen nilan a pinambuntal'ilan sa manusia atawa ka papanuk, binatang atawa ka manga malanap-lanap a 'gkapupus bun.

²⁴Tembu ba pinadtaday silan nu Kadenan kanu manga maledsik a kiug'u ginawa nilan taman sa pinggula nu uman i isa kanu ped'in su pakayaya a galebek. ²⁵Kagina su kabantang'u Kadenan na sinambian nilan sa kabudtud, nia nilan sinimba na su pinangaden kumin kanu nangaden a dait a entu ba i simban enggu pugin taman sa taman, amin!

²⁶Na sabap sa entu na makin silan pinadtaday nu Kadenan sa kakiug'ilan enggalebek kanu pakayaya a kiug'u ginawa nilan. Su manga babay na tinagak'ilan su nakaalus a ukit a kapegkalilinia ka nia nilan den ipegkalilinia na su pagidsan nilan bun a babay. ²⁷Maitu bun ba su manga mama, tinagak'ilan su nakaalus a kapegkalilinia sa babay ka nia nilan den 'gkalilinian na su pagidsan nilan bun a mama. Nia den pegkalilinia na mama den sa mama. Na sabap sa entu na natalima nilan su kasiksan a nakawagib kanilan.

²⁸Na kagina ka dala nilan enggi sa alaga su ngin i makapantag kanu Kadenan na makin mambu silan pinadtaday nu Kadenan sa kanu kapagitung'ilan a di pamakatidtu taman sa di den pakasugat su penggalebeken nilan. ²⁹Napenu-penu silan nu langun nu embalangan na kamustakilan a galebek a mana su kadaluaka, di kasukul, mawag a kahanda, katangalikud, katalibunu, kapamagukag, kasalimbut, kangguniat sa dikena mapia, kapamagedunga, ³⁰kapamelibak, kabensi kanu Kadenan, kamamasela, kasandag, kaambug, kapagitung sa mawag a galebek, di kapalitjala sa lukes, ³¹kada na sabut kanu ngin i mapia, di kasaligan, di malimu enggu dala lat a nanam'in. ³²Na 'gkatawan nilan bun su atulan nu Kadenan sa kanu manga maitu ba a galebekan sa dait

a matay^e su apia entain a panggula sa maitu ba. Ugaid'a apia ka maitu na dikena nilan bu panggulan su entu ka 'gkapia pan i ginawa nilan kanu ped a manga taw a panggula sa manga maitu ba a galebekan.

Su Wagib a Kukuman nu Kadenan

2 ¹Tembu ba da den makadawa na apia entain a pedsugat sa kawagib kanu ped'in. Ka u ngin man i ipedsugat'engka sa kawagib kanu ped'engka na ipedsugat'engka bun kanu ginawa nengka kagina panggulan nengka bun su ngin i panggulan nilan. ²Na katawan tanu man i su kukuman nu Kadenan na wagib kanu manga taw a panggula kanu manga maitu ba a galebekan. ³Na seka a pedsugat sa kawagib kanu maitu ba a manga taw ugaid'a panggulan nengka bun su panggulan nilan na nia nengka kataw ka mapukas ka kanu kukuman nu Kadenan? ⁴Ngintu, di nengka pakatagu sa ginawa su sangat a kakalimu nu Kadenan, su kasabal'in enggu su katigkel'in? Na di nengka demun 'gkapagitung i su kakalimu nu Kadenan na entu ba i 'bpagagak sa leka sa kadtaubat'engka. ⁵Ugaid'a sabap kanu kategas'u ulu nengka enggu di nengka kadtaubat na makin nengka pakapapangiseg su siksa nu Kadenan sa leka u mauma den su gay a kapagedam'in kanu lipunget'in sia kanu timpu a ipayag den su wagib a kukuman nin. ⁶Na balasan nin man su apia entain sia luyud kanu ngin i pinggalebek'in. ⁷Na makatalima sa uyag-uyag a da taman nin su taw a 'bpaginapas panggula sa mapia enggu nia nin 'gkapaginagkay na mapugi enggu badtugen sekanin nu Kadenan enggu maaden lun su uyag-uyag a da taman nin. ⁸Ugaid'a su taw menem a nia nin bu 'gkapagitung na su ginawa nin enggu dikena nia nin 'bpagunutan su bantang ka nia nin 'bpagunutan na su dikena mapia, na nia nin matalima na su tidtu-tidtu a lipunget'u Kadenan. ⁹Ka apia entain i panggalebek sa kadaluakan na temala sa tidtu-tidtu a kamalasaan enggu kapasang sa dikena bu kanu manga taw a Yahudi ka apeg den nu manga taw a dikena-Yahudi. ¹⁰Ugaid'a apia entain menem i panggalebek sa mapia na pugin enggu badtugen sekanin nu Kadenan taman sa lu sa lekanin su kalilintad sa dikena bu kanu manga taw a Yahudi ka apeg den nu manga taw a dikena-Yahudi. ¹¹Kagina su Kadenan na di man mapambidaya. ¹²Ka su

^e 1:32 Su matay sia na nia nin maena na matakapala a kapatay enggu kanarakan.

Ruma 2

taw a pembaladusa a da masakup'u kasuguan nu Musa^f na masugat'a kawagib sa masiksa sa dikena sia luyud kanu kasuguan. Na su taw menem a pembaladusa a nasakup'u kasuguan na masugat'a kawagib sia luyud kanu kasuguan. ¹³Ka nia man ipedtimbang'u Kadenan sa ikelas na su taw a penggulalan kanu kasuguan dikena su taw a matag bu 'bpamakikineg kanu kasuguan. ¹⁴Na amaika su taw a dikena-Yahudi a dala sa lekanin su kasuguan ugaid'a pakanggulalan nin su kasuguan sia kanu manga galebek'in na mana bun aden sa lekanin su kasuguan. ¹⁵Na pakapailay nin i su kasuguan nu Kadenan na sia kanu pamusungan nin. Su ginawa nin bun mismu i pakapaamad sa entu enggu pedtalu sa mapia atawa ka mawag su penggalebeken nin. ¹⁶Na entu bun ba i pegkandutan nu Kadenan sa kakukum'in sia makanggulalan kanu Isa al-Masih kanu da mapayag a 'gkapamagitung'u manga taw a mana bun su nakadalem kanu Mapia a Tutuma a ibpangusiat ku.

Su manga Yahudi enggu su Kasuguan

¹⁷Na seka a nan a pedtawagen nengka i ginawa nengka sa Yahudi, pedsaligan nengka su kabpaginugut'engka kanu kasuguan enggu ibpemamasela nengka i luyud ka kanu Kadenan, ¹⁸'gkasabutan nengka kun su kahanda nu Kadenan enggu 'gkatawan nengka u ngin i 'gkaalus a manga galebekan kagina napamandu ka kun sia kanu kasuguan ¹⁹taman sa 'gkatalanged'engka sa ginawa nengka i seka i pakaagak kanu manga taw a pamakasibay. Palitan ka kun kanu manga taw a sia kanu kalibutengan ²⁰enggu papedtuntay ka kun kanu manga taw a di gaid mamakatuntay enggu 'bpamandu kanu manga taw a mana wata pamun i itungan nin kagina 'bpaginugutan nengka i su kasuguan a san sa lekanu na lu ba matun su ilemu enggu su kabantang. ²¹Na amaika maitu sa 'gkapamandu nengka su ped a taw na ngintu ka di nengka 'gkapamandu su ginawa nengka? Ibpanandu nengka i di kapanegkaw ugaid'a seka mismu na 'bpanegkaw. ²²Pedtalu nengka i di mapakay a 'gkiuga ugaid'a seka mismu na pegkiuga. Na di nengka bun a benal 'gkalilinian su manga pegkadenanen ugaid'a 'bpamanegkawan nengka su manga walay a pedsimban kanu

---

^f 2:12 Su nalabit sia a *kasuguan nu Musa* na nia ba su kasuguan a inenggay nu Kadenan sia nakanggulalan kanu Nabi Musa.

manga pegkakadenanen. ²³Ibpemamasela nengka i su kasuguan na sia sa lekanu ugaid'a pakapagkaya nengka su Kadenan sabap kanu kapedsungkang'engka kanu kasuguan. ²⁴Ka mana bun man su nakadalem kanu kitab a "Sabap sa lekanu na 'gkasakutu nu manga taw a dikena-Yahudi su ingala nu Kadenan."^g

²⁵Na pembalapantag bu man su inibpaliugat a kapapaletak^h amaika ipenggulalan nu su kasuguan ugaid'a amaika di nu ipenggulalan su entu na su kinapaletak sa lekanu na da bun katagan nin. ²⁶Ugaid'a amaika ka su da mapaletak a manga taw a su dikena-Yahudi ka pakanggulalan nilan su kasuguan na timbang a silan i tidtu a napaletak. ²⁷Na su manga taw a nia a da mapaletak ugaid'a pakanggulalan nilan su kasuguan na pakapailay nilan i 'gkawagiban kanu a nadtalu a napaletak kagina apia san sa lekanu su kasuguan na pedsungkangen nu su entu. ²⁸Ka di man madtalu a Yahudi i taw amaika sabap bu sa nanggulugu nin su entu enggu nadtalu a napaletak. ²⁹Ka nia man tidtu-tidtu a taw a Yahudi na su taw a nabaguⁱ i pamusungan nin sia luyud kanu Suti a Ruh, dikena sia luyud kanu kasuguan. Na su maitu ba a taw na makatalima sa pugi a ebpun kanu Kadenan dikena ebpun kanu manusia.

3 ¹Amaika maitu na ngin ba i kapianan nu kayahudi nu taw? Ngin i kabalapantag'in su kapapaletak? ²Su kayahudi nu taw na madakel bun i kapianan nin. Nia muna-muna sia na su manga Yahudi na silan i sinaligan kanu manga kadtalu nu Kadenan. ³Ugaid'a panun basi amaika su ped kanilan na di 'bpaginugut sa entu? Na ngintu, nia nin maena na kakulangan su katuman nu Kadenan kanu ngin i inibpasad'in? ⁴Dili! Ka apia nia nin man kaaden i endalebut su langun nu taw na matidtu su Kadenan a mana bun su nakadalem kanu kitab a

"Tembu ba pakawagib ka kanu kadtalu nengka enggu seka bun i pakawagib kanu kukuman nengka."^j

^g 2:24 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 52 ayat 5.

^h 2:25 Su **kapapaletak** sa basa a Tagalog na *tuli*. Balapantag a benal i nia ba kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi kagina nia ba su inenggay nu Kadenan a tanda nu kapasadan nin kanu Ibrahim. Na sampay saguna na napagadat den nu manga taw a Yahudi i su kapapaletak na tanda nu kapasadan enggu tanda sa isa sekanin a Yahudi. Na madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.*

ⁱ 2:29 **nabagu** Sia sa basa a Grik na nia nin maena na *napaletak*.

^j 3:4 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 51 ayat 4 sia kanu Kitab Zabur.

Ruma 3

⁵Na aden a entu na aden edtalu sa “Amaika su kapembaladusa tanu ka labi a pakapailay kanu katidtu nu Kadenan na ngintu, nia nin maena na dikena wagib a siksian tanu nu Kadenan sa entu?” (Na su nia ba na mana bun su manga dalinan nu manusia.) ⁶Dili! Ka amaika maitu na panun pan ba i kakukum’u Kadenan kanu dunia? ⁷Aden a entu menem na aden edtalu sa lekanu sa laki sa “Amaika su di ku katidtu ka pakapailay sa katidtu nu Kadenan taman sa pakaenggay sa lekanin sa pugi, na ngintu ka dait pan a siksian aku nin sa kanu kabaladusan ku?” ⁸Ngintu ka dikena nia edtalun i “Embaladusa tanu ka enggu ’bpeliu su ngin i mapia” a mana bun su kadtalu nu ped a taw a sungkang sa lekami sa maya ta kun sa maitu ba i ibpamandu nami? Na su maitu ba a manga taw na dait kanilan su siksa nu Kadenan.

Da man Taw a Ikelas

⁹Na ngin i kataw nu, sekitanu a manga Yahudi na labi a mapia kumin kanu manga taw a dikena-Yahudi? Dikena! Ka mana bun su nalabit ku a entu a su langun na taw na naulipen nu kabaladusan magidsan pan i Yahudi atawa ka dikena-Yahudi ¹⁰a mana bun su nakadalem kanu kitab a “Da man ikelas a taw, apia sakataw;

¹¹apia sakataw na dala pakatuntay sa ngin i bantang, dala isa bu a ’bpangilay kanu Kadenan.

¹²Langun na taw na nakasibay, nabaluy silan a da den katagan nin. Da den penggula sa mapia, apia sakataw.”^k

¹³“Su ngali nilan na mana minggeba a lebeng; su dila nilan na ’bpagusalen nilan sa kabpamagakal.”^l

“Su bibil’ilan na mana bisa na nipay.”^m

¹⁴“Su ngali nilan na napenu na kapamelawak enggu sakit’a ginawa.”ⁿ

¹⁵“Su ay nilan na adil a benal sa kaangay nin sa kaimatay.

¹⁶Apia endaw silan ’bpawang na kagkaidan nilan su taw enggu mabinasa nilan,

^k 3:10-12 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 14 ayat 1 taman sa 3; 53 ayat 1 taman sa 3 sia kanu Kitab Zabur.

^l 3:13 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 5 ayat 9 sia kanu Kitab Zabur.

^m 3:13 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 140 ayat 3 sia kanu Kitab Zabur.

ⁿ 3:14 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 10 ayat 7 sia kanu Kitab Zabur.

Ruma 3

17 di nilan katawan su lalan sa kalilintad.”^o

18 “Da gilek’ilan kanu Kadenan.”^p

19 Na ’gkatawan tanu i su ngin i nakadalem kanu kasuguan na nia nin ’gkasugat na su manga taw a nasakup’u entu ka enggu da makadawa nu apia entain. Na su langun na taw na semangul man sa kukuman nu Kadenan. 20 Na di makatimbang sa ikelas su apia entain a taw kanu Kadenan sia kanu kanggulalan nin kanu kasuguan.^q Ugaid’a sabap kanu kasuguan na kaimamanan nu taw i baladusa sekanin.

Su Ukit a Kaikelas’u Taw

21 Na saguna, na nakapayag den u panun i katimbang’u Kadenan sa ikelas kanu apia entain sa dikena sia makanggulalan kanu kasuguan. Na naamad bun i entu sia kanu kasuguan a inisulat’u Musa enggu kanu inisulat’u ped pan a manga nabi, 22 sa nia katimbang’u Kadenan sa ikelas kanu apia entain a mamaginugut na sia makanggulalan kanu kasalig’ilan kanu Isa al-Masih. Ka da den man kambidayan nu taw 23 kagina su langun na taw na mibaladusa, dala ikelas kanu adapan nu Kadenan a suti sa langun. 24 Ugaid’a sabap kanu da idsan nin a limu nu Kadenan a inenggay nin kanu manusia na makatimbang sa ikelas su taw sia makanggulalan kanu kapalipuas’u Isa al-Masih kanilan. 25 Sekanin i sinugu nu Kadenan a mabaluy a kurban asal’a maampun su kabaladusan nu taw sia makanggulalan kanu kinatuga nu lugu nin.^r Na matalima nu taw su kaampun kanilan sia makanggulalan kanu kasalig’ilan sa lekanin. Na pinggula nu Kadenan i entu asal’a makapailay nin i wagib sekanin apia nia nin kaaden i pinalampas’in muna su kabaladusan nu taw kanu paganay sabap kanu katigkel’in. 26 Na pinggula nu Kadenan i entu ka enggu nin pakapailay saguna i wagib sekanin enggu itimbang’in sa ikelas su apia entain a semalig kanu Isa al-Masih.

27-28 Tembu ba da makamamasela tanu ka initimbang tanu sa ikelas dikena sabap kanu kapenggulalan kanu kasuguan ka sabap kanu kasalig

^o 3:15-17 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 59 ayat 7 taman sa 8.

^p 3:18 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 36 ayat 1 sia kanu Kitab Zabur.

^q 3:20 Su **kanggulalan nin kanu kasuguan** na nia nin maena na dala taw a makatalutup enggulalan kanu kasuguan.

^r 3:25 Su **kinatuga nu lugu nin** na nia nin maena na su kinapatay nu Isa al-Masih.

kanu Isa al-Masih. Na entu ba i 'bpaginugutan tanu. ²⁹Na su Kadenan na dikena bu Kadenan nu manga taw a Yahudi ka Kadenan bun nu manga taw a dikena-Yahudi ³⁰kagina isa bu man su Kadenan. Na ipedtimbang'in sa ikelas su manga taw a Yahudi^s a semalig kanu Isa al-Masih enggu su manga taw a dikena-Yahudi^t a semalig bun kanu Isa al-Masih. ³¹Na amaika maitu na nia nin maena na 'bpagawan tanu sa katagan su kasuguan sabap kanu kasalig? Dikena! Ka makin tanu pan'gkaenggan sa katagan su kasuguan sia makanggulalan kanu kasalig.

Su Nabi Ibrahim i Upaman sa Katimbang sa Ikelas kanu Taw

4 ¹Na nia upaman makapantag sa entu ba na su kaapu-apuan tanu a su Ibrahim. ²Ka mana bu man ka initimbang sekanin sa ikelas sabap kanu pinggalebek'in na aden makamamasela nin. Ugaid'a dikena maitu, tembu ba dala makamamasela nin kanu Kadenan. ³Ka nia man nakadalem kanu kitab na "Su Ibrahim na sinemalig kanu Kadenan. Na sabap sa entu na initimbang sekanin nu Kadenan sa ikelas."^u ⁴Ka upama ka su taw a minggalebek ka nakatalima sa bayad na dikena i entu inenggay sa lekanin ka bayad i entu kanu pinggalebek'in. ⁵Ugaid'a su taw a nia nin pedsaligan na su Kadenan, dikena nia nin pedsaligan su galebek'in na entu ba i ipedtimbang'u Kadenan sa ikelas, ka su Kadenan man i pedtimbang sa ikelas kanu manga taw a baladusa a pedsalig sa lekanin. ⁶Nadtalu bun nu Nabi Daud i mapia den a benal kanu taw a ipedtimbang'u Kadenan sa ikelas sa dikena sabap kanu manga galebek'in, sa nia nin pidtalu na

⁷"Mapia den a benal kanu manga taw a inampun nu Kadenan su manga galebek'in a mawag taman sa napunas su kabaladusan nin.

⁸Mapia den a benal kanu taw a ipedtimbang'u Kadenan a Mapulu sa da den kabaladusan nin."^v

⁹Na ngintu, su kapianan a nia na kanu manga taw bu a napaletak a su Yahudi? Dikena! Ka apia su manga dala mapaletak a su dikena-Yahudi na

^s 3:30 Su **manga taw a Yahudi** sia sa basa a Grik na nia nin maena na *manga taw a napaletak*.

^t 3:30 Su **manga taw a dikena-Yahudi** sia sa basa a Grik na nia nin maena na *manga taw a dala mapaletak*.

^u 4:3 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 15 ayat 6 sia kanu Kitab Taurat.

^v 4:7-8 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 32 ayat 1 taman sa 2 sia kanu Kitab Zabur.

Ruma 4

amung sa entu. Na mana bun su nalabit ku a entu a su Nabi Ibrahim na initimbang'u Kadenan sa ikelas sabap kanu salig'in. ¹⁰Na kanu basi i kinatimbang'u Kadenan sa ikelas kanu Ibrahim? Initimbang sekanin a ikelas unan pan nu kinapaletak lun, dikena ulian nu entu. ¹¹Na su kinapaletak lun na tanda bu i entu sa initimbang den sekanin a ikelas sabap kanu salig'in sa apia kanu timpu a da pan sekanin mapaletak. Na nia kahanda nu Kadenan sa entu na mabaluy sekanin a ama nu langun nu semalig kanu Kadenan magidsan pan i dala mapaletak a initimbang sa ikelas sabap kanu salig'ilan ¹²enggu kanu manga taw a napaletak a sinemalig kanu Kadenan a mana bun su kaapuan tanu a su Ibrahim a sinemalig den unan pan nu kinapaletak sa lekanin.

Su Ukit a Katalima kanu Pasad'u Kadenan

¹³Na dikena man sia nakanggulalan kanu kasuguan i kinatalima nu Nabi Ibrahim kanu pasad'u Kadenan sa ibpusaka nin sa lekanin su sakadunia taman kanu manga tupu nin ka sia nin natalima su entu kanu kinatimbang lun sa ikelas sabap kanu salig'in. ¹⁴Na amaika man ka su manga taw bu a nasakup'u kasuguan i makatalima kanu ipebpsaka nu Kadenan a entu na dala maitu katagan nin su kapedsalig lun enggu su pasad'u Kadenan na dala bun maitu katagan nin. ¹⁵Ka su kasuguan na nia nin man 'gkaunga na kasiksan nu Kadenan. Na dala taw a makasungkang sa kasuguan u dala kasuguan.

¹⁶Namba i sabap'in i su pasad'u Kadenan na sia makanggulalan kanu kasalig ka enggu matalima su entu sa da bayad'in enggu matalanged i matalima i entu nu langun nu tupu nu Nabi Ibrahim a dikena bu kanu manga taw a nasakup'u kasuguan ka apeg den nu manga taw a da masakup'u kasuguan a aden salig'in a mana bun su Nabi Ibrahim. Ka langun tanu man na sekanin i nabaluy a ama tanu sa paginugut, ¹⁷a mana bun su nakadalem kanu kitab a "Baluyn ku seka a ama nu madakel a bangsa."^w Tembu sia kanu adapan nu Kadenan na su Nabi Ibrahim i nabaluy a ama tanu. Su Kadenan a nia a 'bpaginugutan nin na su Kadenan a pakapambibiag kanu namamatay enggu pakapangaden kanu dala. ¹⁸Tembu ba apia nia nin kaaden i da den inam sa mabaluy pan a ama nu manga bangsa su Ibrahim ugaid'a mana i su Ibrahim na

^w 4:17 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 17 ayat 5 sia kanu Kitab Taurat.

da sekanin kaawi na inam sa tumanen nu Kadenan su inibpasad'in lun a "Mana kadakel'u bitun su mabaluy a tupu nengka."^x ¹⁹Na dala 'gkalubay su salig'in apia nia nin kaaden i su badan nin na malubay den ka manga magatus lagun den i umul'in sa entu. Na su kaluma nin menem a si Sara na di embata. ²⁰Na dala a benal sekanin enggeda-geda sa di matuman su entu a pasad'u Kadenan sa lekanin ka makin pan pegkabagel su salig'in taman sa pebpugin nin pan su Kadenan ²¹kagina masela i inam'in sa kapegkagaga nu Kadenan sa katuman nin sa kanu pasad'in sa lekanin. ²²Tembu ba sabap sa entu a salig'in na initimbang sekanin sa ikelas. ²³Na su nia a kadtalu a "Initimbang a ikelas" na dikena bu sa lekanin ²⁴ka taman den sa lekitanu. Sekitanu na itimbang'u Kadenan sa ikelas amaika semalig tanu sa lekanin a napambibiag 'bpaluman kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ²⁵Na minatay su Isa al-Masih sabap kanu kabaladusan tanu enggu pinambibiag bun sekanin 'bpaluman nu Kadenan ka enggu tanu makatimbang sa ikelas.

Su Unga nu Katimbang'u Kadenan sa Ikelas kanu Taw

5 ¹Na kagina ka maitu na sabap sa initimbang tanu den a ikelas sia nakanggulalan kanu salig tanu na nia nin maena na nakambalingan tanu den kanu Kadenan sia nakanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ²Na sabap bun sa lekanin na nalusud tanu den kanu da idsan nin a limu nu Kadenan sia nakanggulalan kanu salig tanu taman sa 'gkagalaw tanu sabap kanu inam tanu sa malusud tanu kanu sigay nin. ³Nia pan liu sa entu, na sia kanu kapedtala tanu sa manga kamalasaan na magalaw tanu kagina katawan tanu i su kamalasaan na nia nin unga na katigkel, ⁴na nia unga nu katigkel na su ula-ula a kabagel a tindeg, na su ula-ula a kabagel a tindeg na nia nin unga na inam. ⁵Na su inam a nia na di 'bpelis kagina pinalangkap den nu Kadenan kanu atay tanu su limu nin a sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh a inenggay nin sa lekitanu.

⁶Ka kanu timpu man a da den kapegkagaga tanu sa kalipuas tanu, na entu bun ba mambu su gay a inadil'u Kadenan sa kanggihad'u Isa

---

^x 4:18 **Mana kadakel'u bitun su mabaluy a tupu nengka** Sia sa basa a Grik na nia nin maena na *mana mamba i mabaluy a tupu nengka*. Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 15 ayat 5 sia kanu Kitab Taurat a "Tingada ka sa kawang-kawangan enggu bilang ka su manga bitun u magaga nengka, ka su kadakel'u manga tupu nengka na mana su kadakel'u manga bitun."

Ruma 5

al-Masih kanu umul'in asal'a malipuas tanu a manga baladusa. ⁷Na malegen nengka a benal matun i taw a inggihad'in i umul'in apia sabap pan kanu ikelas a taw, apia nia nin kaaden i basi aden bun matun a taw a inggihad'in i umul'in sabap kanu taw a mapia i palangay nin ugaid'a madelag a benal su entu. ⁸Ugaid'a su Kadenan na inipailay nin su limu nin sa lekitanu sia kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in sabap sa lekitanu kanu timpu a baladusa tanu pan. ⁹Na kagina ka nakatimbang tanu den sa ikelas sabap kanu kinatuga nu lugu nu Isa al-Masih na labi a natatalanged tanu i malipuas tanu den kanu lipunget'u Kadenan sia makanggulalan sa lekanin. ¹⁰Ka apia kanu timpu a sungkang tanu pan kanu Kadenan ka inimbalingan tanu nin sa lekanin sia nakanggulalan kanu kinapatay nu Tunggal'in na labi a natatalanged tanu i malipuas tanu den sabap kanu kinapambibiag lun 'bpaluman. ¹¹Liu pan sa entu, na enggalaw-galaw tanu kanu Kadenan sabap kanu pinggula nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a sabapan na kinambalingan tanu kanu Kadenan.

Su Kambidayan nu Nabi Adam enggu su Isa al-Masih

¹²Na su kadusan na nakatingguma sia sa dunia sia nakanggulalan kanu sakataw a taw. Na nia unga nu kadusan na su kapatay,^y na sabap sa entu na nakatuki su kapatay kanu langun nu taw kagina nakandusa su langun nu taw sabap sa entu ba. ¹³Na unan paman nu kinapangaden kanu kasuguan na sia den sa dunia su kadusan ugaid'a dikena pan i entu pakatimbang sa kasungkang kanu kasuguan kagina dala pan kasuguan sa entu. ¹⁴Ugaid'a apia ka maitu na unan pan nu timpu nu Nabi Musa na mindatu den sa dunia su kapatay apia kanu manga taw a dala embaladusa sa mana kanu kinambaladusa nu Nabi Adam sa kinasungkang'in kanu inisugu nu Kadenan.

Na su Nabi Adam na sekanin su tuladan nu Isa al-Masih a 'bpangingapan a pakauma. ¹⁵Ugaid'a embidaya a benal su ibpangenggay nu Kadenan enggu su kinasungkang ka amaika sabap kanu kinasungkang'u sakataw a taw ka madakel i minatay na labi den a namelapay su limu nu Kadenan kanu madakel a taw sia nakanggulalan kanu da idsan nin a limu nu sakataw a taw a su Isa al-Masih. ¹⁶Na su unga

---

^y 5:12 kapatay Su maena nu nia na kapitas kanu Kadenan taman sa taman.

nu limu nu Kadenan a ibpagenggay nin na embidaya a benal kanu unga nu kinandusa nu sakataw a taw. Kagina su kadusan nu sakataw a entu a taw na nia nin unga na kasiksan. Ugaid'a su limu nu Kadenan a ibpagenggay nin na nia nin unga na katimbang sa ikelas kanu taw apia nia nin kaaden i madakel a benal i kinambaladusa nilan. ¹⁷Na amaika su kinambaladusa nu sakataw a taw ka nadsabapan na kinandatu nu kapatay kanu manga taw, na maitu bun ba, sabap bun kanu sakataw a taw a su Isa al-Masih na labi a maaden su uyag-uyag a da taman nin kanu manga taw a makatalima kanu 'bpamelapay a limu nu Kadenan enggu itimbang'u Kadenan sa ikelas.

¹⁸Na nia nin maena na sabap man kanu kinandusa nu sakataw a taw na dait a masiksa su langun nu taw ugaid'a sabap bun kanu kaikelasan a pinggula nu sakataw a taw na makatimbang sa ikelas su langun na taw taman sa maaden kanilan su uyag-uyag a da taman nin. ¹⁹Ka sabap man kanu kinasungkang'u sakataw a taw na madakel i mimbaladusa ugaid'a sabap bun kanu kinabpatiunut'u sakataw a taw na madakel i makatimbang sa ikelas.

²⁰Na guna embuat su kasuguan na makin nangiseg i kapembaladusa ugaid'a u ngin i kabpangiseg'u kapembaladusa na labi den i kabpangiseg'u limu nu Kadenan a ibpagenggay nin. ²¹Tembu ba u ngin i kinandatu nu kabaladusan kanu taw a nia nin unga na kapatay na maitu bun ba i kandatu nu limu nu Kadenan sia kanu kapedtimbang'in sa ikelas kanu taw a nia nin unga na uyag-uyag a da taman nin a sia makanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su Bagu a Uyag-uyag sia kanu Isa al-Masih

6 ¹Na ngin i madtalu tanu sa entu? Ngintu, makin tanu papanalusen su kapenggalebek tanu sa kabaladusan asal'a mangiseg su kakalimu nu Kadenan sa lekitanu sia makanggulalan kanu kapangampun nin?

²Dili! Ka sekitanu na timbang a minatay tanu den sia kanu kabaladusan tembu di den dait a maguyag-uyag tanu pan sa maitu ba. ³Ngintu, di nu katawan i langun tanu a nasalawatan sia kanu Isa al-Masih na unut tanu bun kanu kinapatay nin? ⁴Nia nin maena na timbang a nakaamung tanu sa lekanin sa kinalebeng lun sia kanu kinapatay nin. Na mana bun kanu kinapambibiag 'bpaluman kanu Isa al-Masih sia nakanggulalan kanu kabarakat'u Kadenan, na maitu tanu bun ba makapaguyag-uyag tanu bun kanu bagu den a uyag-uyag sia kanu Isa al-Masih.

Ruma 6

⁵Ka amaika nakaamung tanu kanu Isa al-Masih kanu kinapatay nin, na natatalanged a nakaamung tanu bun kanu kinapambibiag lun 'bpaluman. ⁶Na katawan tanu i nakaanut den matay su andang a ula-ula tanu kanu kinapatay nin lu kanu kayu a pinambalawaga ka enggu matebped den kanu badan tanu su kabaladusan asal'a di tanu den maulipen nu entu. ⁷Ka apia entain a taw i minatay den man na napukas den sa kapembaladusa. ⁸Ugaid'a sekitanu a nakaamung kanu kinapatay nu Isa al-Masih na 'bpaginugutan tanu i makapaguyag-uyag tanu a kaped'in. ⁹Ka 'gkatawan tanu i pinambibiag 'bpaluman su Isa al-Masih enggu di den sekanin temala sa kapatay 'bpaluman kagina da den bagel'u kapatay sa lekanin. ¹⁰Na su kinapatay nin a entu na natebped'in su bagel'u kabaladusan tembu di den nasisita a matay pan sekanin 'bpaluman. Na saguna na 'bpaguyag-uyag sekanin sabap kanu Kadenan. ¹¹Tembu ba dait a itimbang'u den i ginawa nu sa minatay kanu den kanu kabaladusan ugaid'a 'bpaguyag-uyag kanu sabap kanu Kadenan sia kanu kinaisa nu kanu Isa al-Masih.

¹²Kagina ka maitu, na di nu den mapandatu su kabaladusan kanu badan nu a 'gkapupus bun ka enggu di kanu den maulipen nu mawag a kiug'a ginawa nu. ¹³Di nu den a benal musal su apia ngin kanu edsiap-siapan nu badan nu sa kanggula sa mawag. Ka makin nia nu enggula na inggihad'u su entu kanu Kadenan a mana bun kanu ngin i nakadait kanu taw a inenggan sa bagu den a uyag-uyag. Ipausal'u i ginawa nu sia kanu Kadenan sa kanggula sa mapia. ¹⁴Ka dikena den man nia pendatu sa lekanu su kabaladusan kagina dikena kanu den sakup'u kasuguan ka sia kanu den nasakup kanu da idsan nin a limu nu Kadenan.

Su Kapaulipen sa Kanggula sa Mapia

¹⁵Na amaika maitu sa dikena tanu den sakup'u kasuguan ka sakup tanu den nu da idsan nin a limu nu Kadenan na ngintu, makin tanu temalus kanu kapembaladusa tanu? Dili! ¹⁶Ngintu, di nu 'gkatawan i ulipen kanu nu apia entain a 'bpaginugutan nu? Na amaika nia nu 'bpagunutan i kabaladusan na nia nin maena na ulipen kanu nu kabaladusan a nia nin unga na kapatay. Na amaika nia nu menem 'bpaginugutan na su Kadenan na ulipen kanu nu Kadenan a nia nin unga na katimbang sa ikelas lu sa lekanin. ¹⁷Na kanu paganay na ulipen kanu nu kabaladusan ugaid'a sukul-sukul kanu Kadenan ka 'bpaginugutan nu

sa senep sa atay su panduan a inipamandu sa lekanu. ¹⁸Na kagina ka napukas kanu den kanu kabaladusan na ulipen kanu den nu kaikelasan.

¹⁹Na sabap sa manusia kanu bu na 'bpagusal aku sa kadtalu a malemu nu katuntayan asal'a katuntayan aku nu. Mana bun su kinapaulipen nu kanu paganay kanu edsiap-siapan nu badan nu kanu mangaledsik a galebek enggu kapenggula sa mawag a nia nin unga na langun na dikena mapia, na saguna na maitu bun ba i kapaulipen nu kanu edsiap-siapan nu badan nu sa kanggula nu sa mapia a nia nin unga na kaikelasan.

²⁰Na kanu timpu a ulipen kanu nu kabaladusan na dala sa lekanu su kanggula sa kaikelasan. ²¹Na ngin ba i napantiali nu kanu entu ba a manga pinggalebek'u a ipegkaya nu saguna? Na nia man unga nu langun nu entu na kapatay. ²²Ugaid'a saguna a napukas kanu den kanu kabaladusan na ulipen kanu den nu Kadenan, na nia unga nu entu na kaikelasan enggu uyag-uyag a da taman nin. ²³Ka nia man bayad'u kabaladusan na kapatay ugaid'a su ibpagenggay nu Kadenan na uyag-uyag a da taman nin sia makanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su Kapukas kanu Bagel'u Kasuguan nu Nabi Musa

7 ¹Manga lusud ku sa tian a pakatuntay kanu kasuguan, ngintu, 'gkataan nu bun i su taw na nasakup bu nu kasuguan^z taman sa bibiag bu sekanin? ²Nia nin upaman na su 'gkalumaya: Na su babay na taman sa bibiag pan su kaluma nin na nakaiket sekanin lun. Ugaid'a amaika matay den su kaluma nin na napukas den sekanin kanu atulan pantag kanu tiwalayan. ³Tembu ba madtalu a pegkiuga su babay amaika edtampung sekanin sa ped a mama inunta na bibiag pamun su kaluma nin. Ugaid'a amaika minatay den su kaluma nin, na nakapukas den sekanin kanu atulan pantag kanu tiwalayan a nakaiket lun. Na amaika 'gkaluma sekanin 'bpaluman na di den madtalu a pegkiuga sekanin.

⁴Manga lusud ku sa tian na maitu kanu bun ba, napukas kanu den kanu bagel'u kasuguan sia nakanggulalan kanu kinapatay nu Isa al-Masih a pinambibiag 'bpaluman. Na napukas tanu sa entu ka enggu tanu malusud sa lekanin ka enggu tanu makaunga sa mapia kanu

---

^z 7:1 Su nalabit sia a kasuguan na nia ba su kasuguan nu Nabi Musa a inenggay nu Kadenan sa lekanin.

Ruma 7

langun na galebekan sia kanu Kadenan. ⁵Ka gagalu na sia tanu paman kanu andang a uyag-uyag tanu na su mawag a kiug'a ginawa tanu na makin 'bpangiseg sabap kanu kasuguan. Tembu ba pakanggalebek tanu sa galebekan a nia nin unga na kapatay. ⁶Ugaid'a saguna na napukas tanu den kanu kasuguan ka timbang a minatay tanu den kanu entu a nakaulipen sa lekitanu ka enggu tanu makanggalebek sia kanu Kadenan sa dikena den kanu danden a ukit sia kanu kasuguan ka sia den kanu bagu a ukit sia kanu Suti a Ruh.

Su Kasuguan enggu su Kabaladusan

⁷Na ngintu, nia nin maena na mawag su kasuguan? Dikena! Ka u dikena bu sabap kanu kasuguan na di ku katawan u ngin i kabaladusan. Nia nin upaman na di ku katawan i mawag besen su kakiug kanu ngin i aden kanu ped ku amaika dikena bu nadталu sia kanu kasuguan i "Di nu maginagkay su ngin i aden kanu kaped'u."^a ⁸Ugaid'a guna ku katawi i inisapal su entu na su kabaladusan sia sa laki na makin nin inisundul su langun na mawag a kiug'a ginawa sa kanggalebek ku lun. Ugaid'a amaika dala bu man kasuguan na timbang a minatay su kabaladusan. ⁹Na nia ku kataw ka 'bpaguyag-uyag aku kanu dala pan kasuguan. Ugaid'a guna ku katawi su kasuguan na nauyag bun mambu su kabaladusan sia sa laki ¹⁰taman sa timbang a minatay aku. Na su kasuguan a nia a nia nin katagan na katundan kanu taw sia kanu uyag-uyag na nia nin naunga sia sa laki na kapatay. ¹¹Kagina su kabaladusan na inusal'in su kasuguan sa kadulat'in sa laki. Na sabap sa entu na timbang a minatay aku. ¹²Ka nia nin kabantang na suti man su kasuguan enggu su langun na ipedsugu na wagib enggu mapia.

¹³Na ngintu, nia nin maena na su kasuguan a nia a nia nin ipedsugu na mapia na pakatundan sa laki sa kapatay? Dikena! Ugaid'a su kabaladusan i pedtundan sa laki sa kapatay sia nakanggulalan kanu kasuguan taman sa nakatimbang aku man sa minatay. Na natawan tanu man u ngin i kabaladusan enggu ngin i kawag'in su entu sabap kanu kasuguan. ¹⁴Ka katawan tanu bun i su kasuguan na ebpun i nia kanu Suti a Ruh ugaid'a saki na manusia bu a naulipen nu kabaladusan. ¹⁵Di ku 'gkatuntayan su ginawa ku, ka su pegkiugan

^a 7:7 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 20 ayat 17 enggu Diutirunumi 5 ayat 21 sia kanu Kitab Taurat.

Ruma 7, 8

ku panggula na di ku 'gkanggula ugaid'a su di ku 'gkalinian na entu ba i 'gkanggula ku. ¹⁶Na amaika nia ku 'gkanggula na su di ku 'gkalinian na nia nin maena na nakasugat su kasuguan. ¹⁷Tembu ba nia nin kabantang na su kabaladusan a sia sa laki i pedsundul sa laki sa kapenggula sa entu. ¹⁸Ka katawan ku man i dala mapia sia sa kamamanusiay ku ka su 'gkapagitung ku a mapia na di ku 'gkanggula. ¹⁹Dikena nia ku 'gkanggula su mapia a pegkiugan ku panggula ka nia ku 'gkanggula na su mawag a di ku 'gkalinian panggula. ²⁰Na amaika nia ku 'gkanggula na su di ku 'gkalinian na nia nin maena na su kabaladusan a sia sa laki i pedsundul sa laki sa kapenggula sa entu.

²¹Kagina ka maitu na nia su naimamanan ku kanu ginawa ku sa amaika pegkiugan ku panggula i mapia na 'bpagungenen aku nu kabaladusan a sia sa laki. ²²Ka nia man sia kanu ginawa ku na 'gkalinian ku gaid su kasuguan nu Kadenan ²³ugaid'a 'gkasipatan ku i aden ped a bagel a 'gkagedam ku sia kanu ginawa ku a 'bpagungen sa kapenggula ku kanu mapia a 'gkapagitung ku. Na mana aku nabilanggu kanu kabaladusan a nia sia sa laki. ²⁴Duan-duan ku den a taw. Entain ba basi i makapalipuas sa laki kanu nia a kabaladusan a pedtundan sa laki sa kapatay? ²⁵Na sukul-sukul aku a benal kanu Kadenan ka sekanin i minggula sa entu sia nakanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Na 'gkailay nu den ba a nia i 'gkambebetad ku. Sia kanu ginawa ku na pegkiugan ku panggula su kasuguan nu Kadenan ugaid'a 'bpagungenen aku nu kamamanusiay ku a pebpagulipen kanu kabaladusan.

Su Taw a 'Bpaguyag-uyag sia Luyud kanu Suti a Ruh

8 ¹Na kagina ka maitu na apia entain i nalusud kanu Isa al-Masih na di den masiksa. ²Kagina sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih na su bagel'u Suti a Ruh a 'bpagenggay sa uyag-uyag na pinukas aku nin den kanu bagel'u kabaladusan enggu kapatay. ³Ka su Kadenan den man i minggula kanu di 'gkagaga panggula nu kasuguan sa lekitanu sabap kanu kamamanusiay tanu. Na pinggula nu Kadenan su entu sia nakanggulalan kanu kinasugu nin kanu Tunggal'in^b a pinabpalas'in sa baladusa a manusia ka enggu makagkurban kanu

^b 8:3 Su Tunggal a nalabit sia na su Isa al-Masih.

Ruma 8

kabaladusan nu manusia. Na sia kanu kinanggihad'in kanu badan nin na tinebped'in den su bagel'u kabaladusan ⁴asal'a su wagib a inibpaliugat'u kasuguan na matuman sia sa lekitanu a 'bpaguyag-uyag sa dikena sia kanu kamamanusiay ka sia kanu Suti a Ruh. ⁵Kagina su manga taw a 'bpaguyag-uyag sia luyud kanu kamamanusiay na nia nin 'gkapagitung na sia luyud kanu kamamanusiay. Ugaid'a su manga taw a 'bpaguyag-uyag sia luyud kanu Suti a Ruh na nia nin 'gkapagitung na sia luyud kanu Suti a Ruh. ⁶Na su taw a nia nin 'gkapagitung na sia luyud kanu kamamanusiay na nia nin kabpawangan na kapatay. Ugaid'a su taw a nia nin 'gkapagitung na sia luyud kanu Suti a Ruh na nia nin kabpawangan na uyag-uyag enggu kalilintad. ⁷Kagina su itungan nu taw a sia luyud kanu kamamanusiay na sungkang kanu Kadenan. Na dikena nia nin 'gkapaginugutan su kasuguan nu Kadenan kagina di nin man a benal magaga i kapaginugut'in sa entu. ⁸Na su maitu ba a taw na di makasuat kanu Kadenan.

⁹Ugaid'a sekanu na dikena kanu den luyud kanu kamamanusiay ka sia kanu den luyud kanu Suti a Ruh kagina su Ruh nu Kadenan na san den sa lekanu taman sa pedtapiden kanu nin. Ka amaika dala kanu taw su Ruh nu Isa al-Masih na dikena sekanin lusud kanu Isa al-Masih. ¹⁰Ugaid'a kagina ka san den sa lekanu su Isa al-Masih na apia timbang a minatay den su badan nu sabap kanu kabaladusan na bibiag kanu bun sia luyud kanu Ruh sabap sa initimbang kanu den sa ikelas'u Kadenan. ¹¹Na amaika su Ruh nu napambibiag kanu Isa al-Masih ka pedtapid den sa lekanu, na su entu ba a napambibiag 'bpaluman sa lekanin na pambibiagen nin bun 'bpaluman su badan nu a 'gkapupus bun sia makanggulalan kanu Suti a Ruh nin a san den sa lekanu.

¹²Tembu ba manga lusud ku sa tian, dikena den nakabpaliugat sa lekitanu i kapaguyag-uyag sia luyud kanu kamamanusiay. ¹³Ka amaika maguyag-uyag kanu pamun sa maitu ba na nia nu kabpawangan na kapatay. Ugaid'a amaika tebpeden nu den su galebekan a kamamanusiay sia makanggulalan kanu Suti a Ruh na makapaguyag-uyag kanu. ¹⁴Ka apia entain a taw i pendatuan nu Suti a Ruh nu Kadenan na entu ba i nabaluy a manga wata nu Kadenan. ¹⁵Kagina dikena man nia nu natalima a endatu sa lekanu su gilek ka nia nu natalima na su Ruh a minaluy sa lekanu sa wata nu Kadenan. Tembu ba mapakay den a matawag tanu su Kadenan

Ruma 8

sa Ama.^c ¹⁶Na su Suti a Ruh demun i pebpagamad sia kanu ginawa tanu sa nabaluy tanu den a wata nu Kadenan. ¹⁷Na amaika nabaluy tanu den a wata nu Kadenan, na isa tanu den a pebpusakan nu Kadenan a kaped'u Isa al-Masih a pebpusakan nin. Na nia dait na maped tanu nin bun kanu kamalasyan nin ka enggu tanu makaampit kanu sigay nin.

Su Sigay a Maampit'u manga Taw a Nalusud kanu Isa al-Masih

¹⁸Ka sia sa laki, na su manga kamalasyan tanu sa saguna a timpu na di makatimbang kanu maampit tanu a sigay kanu mangauma a timpu. ¹⁹Ka apia su manga pinangaden na pakapagingapa a benal sa kapayag kanu manga taw a nabaluy a wata nu Kadenan. ²⁰Kagina su langun man nu pinangaden na da makatalutup kanu ngin i pinangadenan kanilan sa dikena sa kanilan a kiug ka entu ba i kahanda nu nangaden kanilan. Na lusud sa kanu kahanda nu nangaden su inam ²¹sa ilipuas su langun na pinangaden sia kanu kapegkaledak'ilan taman sa makaamung silan kanu naampit a sigay nu manga taw a nabaluy a manga wata nu Kadenan. ²²Na katawan tanu i sampay saguna na su langun na pinangaden na 'gkapasangan a benal a mana nia nin kalagidan na su kapasang'u masakit a 'bpelumpak kanu pembata a babay. ²³Na dikena bu su manga pinangaden a entu i pedtala sa maitu ka apia sekitanu a nakatalima kanu muna-muna a inenggay nu Kadenan a su Suti a Ruh na pedtala bun sa maitu ba gagalu na kabpagingapa tanu kanu katebus kanu badan tanu taman sa matalutup su kinabaluy sa lekitanu sa wata nu Kadenan. ²⁴Na entu ba i inam tanu iganat sa kinalipuas sa lekitanu. Na di madtalu a inam su entu amaika 'gkailay tanu den, ka entain pan besen i taw a edtalu sa 'gkainam'in su entu amaika 'gkailay nin den? ²⁵Ugaid'a nia man madtalu a 'gkainam na su di pan 'gkauma enggu 'bpagingapan tanu sa aden katigkel'in.

²⁶Na liu pan sa entu, na pedtabangan tanu nu Suti a Ruh sia kanu kalubayan tanu. Ka di tanu man 'gkatawan u ngin i dait a

---

^c **8:15** Ama Su Ama sia na su Kadenan. Langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Na mapakay a tawagen nu 'bpamaginugut kanu Kadenan sa Ama su Kadenan kagina sekanin bun i nabpunan nu langun-langun enggu sangat a malimu sekanin a mana bun su kakalimu nu ama kanu wata nin. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ama a su Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Ruma 8

ibpangeni-ngeni tanu, na su Suti a Ruh den i 'bpangeni kanu langun na pangeni-ngeni tanu a di tanu den 'gkadtalu. ²⁷Na su Kadenan a pakailay kanu dalem'u atay tanu na 'gkasabutan nin bun su 'bpangenin nu Suti a Ruh kagina u ngin i 'bpangenin nu Suti a Ruh kanu sinuti nin na luyud bun kanu kahanda nu Kadenan.

²⁸Na katawan tanu man i langun na manggula na pegkahandan nu Kadenan i nia nin kabpawangan na kapianan kanu apia entain a pegkalimu lun a pinamili nin sia luyud kanu kahanda nin. ²⁹Ka kanu paganay paman na katawan nin den man u entain i pinamili nin. Na inisenggay nin den silan a makailing kanu Tunggal'in, ka enggu su Tunggal'in i mabaluy a pagkakan kanu langun nu 'bpamaginugut a mana edsusuled. ³⁰Na su manga inisenggay nin na entu ba su manga inenggat'in sa kapaginugut. Inenggan nin sa ukrit a makatimbang sa ikelas kanu adapan nin su silan ba a entu a manga inenggat'in. Na su silan ba a entu a inimbang'in sa ikelas na paampiten nin kanu sigay nin.

Su Limu nu Kadenan

³¹Na ngin pan ba i madtalu tanu pantag kanu langun nu nia? Amaika su Kadenan ka sia sa lekitanu na entain ba i makagaga semungkang sa lekitanu? ³²Na amaika su Tunggal'in ka da nin idsingit ka makin nin inenggay sabap sa lekitanu langun, na nia nin pan a entu pakadsingit sa lekitanu su apia ngin a nasisita tanu? ³³Na entain ba man i makasugat sa lekitanu sa kawagib a pinamili nu Kadenan? Ka su Kadenan demun i minaluy sa lekitanu sa ikelas. ³⁴Na da den makadtalu sa nawagiban tanu kagina su Isa al-Masih den i minatay sabap sa lekitanu.^d Ugaid'a dikena entu bu, ka pinambibiag sekanin 'bpaluman enggu lu sekanin saguna kanu kawanan nu Kadenan enggu sekanin i 'bpamagelet sa lekitanu kanu Kadenan. ³⁵Na entain ba man i makapabpitas sa lekitanu kanu limu nu Masih? Apia su kapasang, kalidu na ginawa, kapamungkaid atawa ka kaimatay sa lekitanu, kanggutem, kamiskin enggu apia ngin a makagkaid na di makapabpitas sa lekitanu. ³⁶Ka mana bun su nakadalem kanu kitab a

---

^d 8:34 su Isa al-Masih den i minatay sabap sa lekitanu Nia nin maena na su Isa al-Masih i minatay asal'a maampun su kabaladusan tanu kagina nia bayad'u kabaladusan na kapatay.

“Sabap sa leka na uman-uman gay kanu kagagabian
na mana kami pedsangul sa kapatay,
mana kami bun bili-bili a pedsumbalin.”^e

³⁷Ugaid’a apia ka maitu i ’gkanggula tanu na subela-subela pan i kapanaban tanu sa kanu langun nu entu sia makanggulalan kanu pegkalimu sa lekitanu. ³⁸Ka nasisigulu ku man i apia su kapatay, su kauyag, su manga malaikat, su ’bpamegkamal a di ’gkangailay, su sagugunay a ’gkanggula atawa ka su di pan ’gkauma, su aden manga bagel’in ³⁹taman sa u ngin i aden kanu kawang-kawangan enggu kanu didalem’u lupa apeg den nu langun nu pinangaden na di makapabpitas sa lekitanu kanu limu nu Kadenan a sia kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su Kinapamily nu Kadenan kanu manga Tupu nu Israil^f

9 ¹Su Isa al-Masih i pakailay sa su pedtalun ku a nia sa lekanu na benal sa ginawa ku. Dikena i nia kalebutan ka su Suti a Ruh demun a sia sa laki i napaamad lun i entu sa ²sangat man a ’gkalidu i ginawa ku taman sa da den pinda nin i kapegkalingasa nu ginawa ku ³⁻⁴sabap kanu di kabpaginugut’u manga lusud ku sa tian a manga taw a Israil kanu Isa al-Masih. Ka u mapakay bu man na saki den i isinta nu Kadenan enggu makapitas kanu Isa al-Masih asal bu na malipuas silan. Na silan ba a nia a manga taw i pinamily nu Kadenan a binaluy nin a manga wata nin enggu inipailay nin kanilan su sigay nin. Aden manga kapasadan nin kanilan taman sa inenggay nin kanilan su kasuguan. Napamandu silan sa tidtu a ukit sa kasimba taman sa aden manga pasad’u Kadenan kanilan. ⁵Na katupuan nilan su manga badtug a kalukesan^g enggu sia sa kanilan nakanggulalan su kinasia nu Masih sa dunia. Na pugun sekanin a Kadenan taman sa taman a labi a pegkakataw kanu langun-langun, amin.

⁶Na dikena nia nin maena i su da kasalig’u manga lusud ku sa tian a manga taw a Israil na da matuman su pasad’u Kadenan. Ka dikena langun a nadtalu a taw a Israil na taw nu Kadenan ⁷enggu dikena langun na nadtalu a ebpun kanu Ibrahim na tupu nu Ibrahim ka nia nakadalem

^e 8:36 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 44 ayat 22 sia kanu Kitab Zabur.

^f 9:0 Su Israil sia na nia bun ba su *Nabi Yakub* enggu nabaluy bun a ngala nu dalepa sampay saguna. Su *Tupu nu Israil* na silan bun su manga taw a Yahudi.

^g 9:5 Su **manga badtug a kalukesan** sia na su Nabi Ibrahim, Iskak enggu Yakub.

Ruma 9

kanu kitab na “San makanggulalan kani Iskak su manga tupu a inibpasad ku sa leka.”^h 8 Nia nin maena na dikena langun nu muliataw nu Ibrahim na nabaluy a wata nu Kadenan ka nia bu nabaluy a manga wata nu Kadenan na su manga muliataw bu a sia naluyud kanu inibpasad’u Kadenan. 9 Kagina nia pasad’u Kadenan na “Embalingan aku sa maya bun ba a timpu sa mauma a lagun, na si Sara na kaadenan den na wata-mama.”ⁱ

10 Na dikena entu bu, ka maitu bun ba i kadtalu nu Kadenan pantag kanu Ribika kanu timpu a kinagkagingay nin kanu leping a wata nin kanu kaluma nin a si Iskak a katupuan tanu. 11-12 Na unan pan nu kambata kanu leping a si Yakub enggu si Isaw, na pidtalu den nu Kadenan kani Ribika i “Na mapanunugu nu ali su kaka nin.”^j Na su kinadtalu nu Kadenan kanu nia na kanu timpu a dala pan nanggalebek’ilan a mapia atawa ka mawag asal’a mailay i su kapamilya nu Kadenan na dikena sia luyud kanu galebek’u manusia ka sia luyud kanu ngin i kiug’u Kadenan, 13 a mana bun su nakadalem kanu kitab a “Inikalimu ku si Yakub ugaid’a si Isaw na dikena.”^k

14 Na ngin ba i madtalu tanu sa entu? Ngintu, dikena wagib su Kadenan sa entu? Wagib sekanin! 15 Ka pidtalu bun nu Kadenan kanu Musa i “Ikalimu ku su apia entain a pegkiugan ku pegkalimu, latan ku sa nanam su apia entain a pegkiugan ku ’bpelatan sa nanam.”^l 16 Nia nin maena na su kapamilya nu Kadenan na dikena sia luyud kanu kiug’u taw atawa ka kabpaginapas’u taw ka sia kanu kapegkalimu nu Kadenan. 17 Ka nadtalu bun nu Kadenan kani Piraun sia kanu kitab i “Binaluy ku seka a sultan ka enggu ku makapailay su kapegkagaga ku sia makanggulalan kanu ngin i ipatingguma ku sa leka ka enggu mabadtug su ingala ku sa lusud’u dunia.”^m 18 Kagina ka maitu na ikalimu nu Kadenan su apia entain a pegkiugan nin pegkalimu enggu padtegasen nin menem su pamusungan nu apia entain a pegkiugan nin papedtegas i pusung’in.

---

^h 9:7 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 21 ayat 12 sia kanu Kitab Taurat.

ⁱ 9:9 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 18 ayat 10 enggu 14 sia kanu Kitab Taurat.

^j 9:11-12 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 25 ayat 23 sia kanu Kitab Taurat.

^k 9:13 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Malakias 1 ayat 2 taman sa 3.

^l 9:15 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 33 ayat 19 sia kanu Kitab Taurat.

^m 9:17 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 9 ayat 16 sia kanu Kitab Taurat.

Su Lipunget'u Kadenan enggu su Kapegkalimu nin

¹⁹Na aden a entu na aden edtalu sa lekanu sa laki sa “Amaika maitu na ngintu ka ipedsendit pan nu Kadenan kanu manga taw su di nilan kapaginugut? Kagina u ngin i kiug'in na da bun isa a makagaga lun melen.” ²⁰Ugaid'a entain ka a makadtalu kanu Kadenan sa maitu? Manusia ka bu. Ngintu besen, madtalu nu inaden kanu minaden lun i “Ngintu ka maya i kinaaden nengka sa laki?” ²¹Na mana bun i nia su 'bpangumbal sa binangga sa aden kawagib'in kanu budta sa kaumbal'in lun sa mapia a binangga enggu kadsalilidan demun a binangga.

²²Na maitu bun ba su Kadenan ugaid'a apia pegkiugan nin den a benal papedtingguma su lipunget'in kanu manga taw a dait kanu entu ba enggu pebpayag su kapegkagaga nin na tinigkelan nin a benal su entu apia nia nin kaaden i nauget'in den dait a binasan silan. ²³Na tinigkelan nin silan ka enggu nin pakapailay su da idsan nin a sigay nin kanu manga taw a inikalimu nin enggu inadil'in den kanu paganay pan a makaampit kanu sigay nin. ²⁴Na kaped tanu kanu manga taw a inenggat'u Kadenan sa kapaginugut lun sa dikena bu kanu manga taw a Yahudi ka apeg den nu manga taw a dikena-Yahudi ²⁵a mana bun su kadtalu nu Kadenan kanu Nabi Husia a
“Su dikena ku manga taw na tawagen ku a ‘Manga taw ku.’

Na su dikena ku ipegkalimu na ipegkalimu ku den.”ⁿ

²⁶Na kanu uman i dalepa a pidtalan sa ‘Dikena ku sekanu manga taw,’
na silan i tawagen sa ‘Nabaluy a wata nu kaisa-isa nin a Kadenan.’ ”^o

²⁷Nakadalem bun kanu kitab i nia ibpananawag'u Nabi Isayas pantag kanu manga tupu nu Israil na “Apia man nia kadakel'u muliataw nu Israil na mana su kadakel'u pedtad kanu pamedtadan na paidu bu i malipuas kanilan ka su inisama bu, ²⁸kagina inggulalan nu Kadenan a Mapulu su kukuman nin kanu manga taw sa da kulang'in enggu pakagaganen nin su entu”^p ²⁹a mana bun su naalung'u Nabi Isayas a

---

ⁿ 9:25 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Husia 2 ayat 23.

^o 9:26 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Husia 1 ayat 10.

^p 9:28 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 10 ayat 22 taman sa 23. Su *inisama bu* a kadtalu sia na silan ba su masama a tupu nu Nabi Yakub a embalingan kun kanu Kadenan a Barakat a mana su nakadalem bun sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 10 ayat 21.

“U mana bu ka dala inisama nu Kadenan a Barakat sa Langun kanu manga tupu tanu, na nia tanu kailingan na su ciudad a Sudum enggu Gumura a dala nasama lun.”^q

**Su Da Kapaginugut’u manga Taw a Israil
kanu Mapia a Tutuma**

³⁰Na ngin ba i madtalu tanu pantag sa nia? Su manga taw a dikena-Yahudi a da paginapas sa katimbang’u Kadenan kanilan sa ikelas na silan i initimbang’u Kadenan sa ikelas sabap kanu salig’ilan.

³¹Ugaid’a su manga Yahudi a ’bpaginapas sa katimbang’u Kadenan kanilan sa ikelas sia luyud kanu kasuguan na dala makaapas sa entu.

³²Ngintu basi ka da nilan maapas su entu? Kagina da nilan paginapasa su entu sa ukit a kasalig’ilan ka pinaginapas’ilan su entu sa ukit a kinanggulalan nilan kanu kasuguan. Na nakasiud silan kanu watu a pakapasiud, ³³a mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Minetad aku sa watu sa Zion^r a kasiudan nu manga taw, masela a watu a makapagebpa sa kanilan.

Ugaid’a apia entain i semalig lun na di makayaya.”^s

10 ¹Manga lusud ku sa tian, nia ku kiug enggu nia ku ’bpangeni-ngenin kanu Kadenan na malipuas su pagidsan ku a manga Yahudi. ²Saki demun i makapangimbenal sa endaw taman i kabpaginapas’ilan kanu Kadenan ugaid’a malu nakasibay bu su kabpaginapas’ilan a entu. ³Kagina di nilan ’gkatawan u ngin i ukit a katimbang’u Kadenan sa ikelas kanu taw, na ’bpaginapasen nilan su kabaluy nilan sa ikelas sa kanilan demun a ukit a dikena ukit’u Kadenan. ⁴Ka su Isa al-Masih man su nabputusan nu kasuguan.^t Na sabap sa entu na makatimbang sa ikelas su apia entain a semalig sa lekanin.

---

^q 9:29 **Sudum enggu Gumura** Su nia a manga ciudad na bininasa nu Kadenan sa ukit a kinapaulan nin sa apuy ka enggu matutung sabap kanu kamustakilan a galebek’u manga taw lu taman sa naibped silan matay. Mailay i nia sia kanu Manga Awal 18 ayat 16 taman sa 33; 19 ayat 1 taman sa 29 sia kanu Kitab Taurat enggu sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 1 ayat 9.

^r 9:33 Su **Zion** na danden a ngala nu Awrusalim.

^s 9:33 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 8 ayat 14; 28 ayat 16.

^t 10:4 su **Isa al-Masih su nabputusan nu kasuguan** Nia ped a katuntay nu ped a alim na su *Isa al-Masih su kapupusan nu kasuguan*.

Su Kalipuasan na kanu Langun nu Taw

⁵Nia man inisulat'u Nabi Musa pantag kanu kaikelasan a sia makanggulalan kanu kapenggulalan kanu kasuguan na "Apia entain a taw i makanggulalan nin su langun nu kasuguan na makapaguyag-uyag sa da taman nin."^u ⁶Ugaid'a pantag menem kanu katimbang'u Kadenan sa ikelas kanu taw sia makanggulalan kanu salig na "Di den nasisita a edtalun nengka pan kanu ginawa nengka i 'Entain basi i 'bpapulu lu sa sulega?' " (asal'a makapangalimbaba nin sia su Masih) ⁷"atawa ka 'Entain basi i makapangalimbaba kanu dalepa nu namamatay?' " (asal'a makapambangun nin su Masih ebpun kanu namamatay). ⁸Ka nia man kadtalu nu kitab na "Su kadtalu nu Kadenan na masupeg sa leka, ka nan bun kanu ngali nengka enggu kanu pamusungan nengka."^v

(Na nia maena nu entu na su kasalig a mana su ibpangusiat'ami); ⁹kagina amaika ipayag'u ngali nengka i su Isa al-Masih na Mapulu enggu paginugutan nengka sa senep sa atay i pinambibiag sekanin 'bpalaman nu Kadenan na malipuas ka. ¹⁰Kagina su taw a 'bpaginugut sa senep sa atay na itimbang'u Kadenan sa ikelas enggu su taw a ipayag'in i pedsalig sekanin na malipuas. ¹¹Ka nia man nadtalu kanu kitab na "Apia entain i semalig sa lekanin na di makayaya."^w ¹²Na da den kambidayan na Yahudi enggu dikena-Yahudi kagina isa bu su Mapulu a Mapulu nu langun nu taw enggu 'bpamalihala kanu langun a pedsupeg sa lekanin. ¹³Ka mana bun su nakadalem kanu kitab a "Apia entain i mangeni kanu Mapulu sa ilipuas'in sekanin na malipuas."^x

¹⁴Ugaid'a panun ba i kasupeg'ilan lun u dikena nilan 'bpaginugutan? Na panun menem i kapaginugut'ilan lun u da nilan pan makineg su pantag sa lekanin? Panun menem i kakineg'ilan pantag sa lekanin amaika dala menem mangusiat lun kanilan? ¹⁵Na panun ba menem i kapangusiat pantag sa lekanin amaika dala sugun sa kapangusiat? Na mana bun su nakadalem kanu kitab a "Sangat i kapia nin su ay nu taw

^u 10:5 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 18 ayat 5 sia kanu Kitab Taurat.

^v 10:6-8 Mailay i nia sia kanu Diutirunumi 30 ayat 12 taman sa 14 sia kanu Kitab Taurat.

^w 10:11 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 28 ayat 16.

^x 10:13 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Joel 2 ayat 32.

a 'bpangusiat sa kanu Mapia a Tutuma."^y 16 Ugaid'a dikena langun na 'gkapangusiatan na 'bpaginugut kanu Mapia a Tutuma, ka nia kadtalu nu Nabi Isayas sia kanu kitab na "Hu Kadenan a Mapulu, ngin i nia ka da gaid naginugut kanu kadtalu nami?"^z 17 Na su kapaginugut man na unga nu kapakikineg, a su kapakikineg kanu kadtalu nu Kadenan pantag kanu Isa al-Masih. 18 Ugaid'a nia ku makaidsa na: Ngintu, da silan makakineg? Nakakineg bun silan kagina nadtalu bun kanu kitab i

"Su suala nilan na nakauma kanu embala-bala kanu dunia.

Su manga kadtalu nilan na nakauma kanu tedtab'u dunia."^a

19 Na ngintu, da katuntayi nu manga taw a Israil su entu? Ka apia su manga taw a dikena-Yahudi na nakatuntay sa entu, ka nalabit bun nu Nabi Musa su nia sia kanu kitab a

"Papangalikuden ku sekanu sa kanu ped a bangsa a da mamakatuntay;

pakalipungeten ku sekanu sia makanggulalan kanu bangsa a da mamakatuntay."^b

20 Na pidtalu bun nu Nabi Isayas sa da den gilek'in i

"Natun aku nu manga taw a dikena 'bpangilay sa laki; inipayag ku i ginawa ku kanu manga taw a dikena 'bpagidsa pantag sa laki."^c

21 Na nia nin menem pidtalu pantag kanu manga taw a Israil na

"Kanu kagagabian na 'bpagenggaten ku bu su manga taw a di 'bpamaginugut enggu sungkang sa kambalingan nilan sa laki."^d

Su Kinalat sa Nanam'u Kadenan kanu manga Taw a Israil

11 ¹Na nia ku makaidsa na ngintu, inikias den nu Kadenan su manga taw nin a Israil? Dikena! Ka apia saki na isa aku bun a taw a Israil a tupu nu Ibrahim sia kanu Buniamin. ²Dikena inikias'u Kadenan su manga taw nin a pinamili nin den iganat pan kanu paganay.

^y 10:15 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 52 ayat 7.

^z 10:16 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 53 ayat 1.

^a 10:18 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 19 ayat 4 sia kanu Kitab Zabur.

^b 10:19 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 32 ayat 21 sia kanu Kitab Taurat.

^c 10:20 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 65 ayat 1.

^d 10:21 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 65 ayat 2.

Ruma 11

Ngintu, di nu katawan su kadtalu nu Nabi Ilias sia kanu kitab sa kanu kinambuku nin kanu Kadenan sungkang kanu manga taw a Israil? ³Sa nia nin pidtalu na “Kadenan a Mapulu, pinangimatayan nilan su manga nabi nengka enggu bininasa nilan su manga pegkurbanan sa leka. Saki bu i nasama enggu pegkiugan aku nilan bun ’bpagimatay.”^e ⁴Ugaid’a nia inisawal’u Kadenan sa lekanin na “Aden inisama ku a pitu ngibu a manga taw a Israil a dala simba kani Baal.”^f ⁵Na maitu bun ba sa saguna a timpu, aden pamun inisama nu Kadenan a pinamili nin sia nakanggulalan kanu da idsan nin a limu nin. ⁶Na amaika su entu ka sia nakanggulalan kanu da idsan nin a limu nu Kadenan na nia nin maena na dikena i entu sabap kanu manga galebek a mapia kagina amaika sia nakanggulalan kanu manga galebek na di madtalu i entu sa da idsan nin a limu nu Kadenan.

⁷Na nia nin maena na su manga taw a Israil na dala nilan maapas su pegkiugan nilan ’bpagapas, ka nia bu nakaapas lun na su manga taw a pinamili nu Kadenan. Na su ped kanilan na pinagkategas su ulu nilan ⁸a mana su nakadalem kanu kitab a

“Inenggan nu Kadenan silan sa itungan a mana pedtulug,
mata a di makailay enggu tangila a di makakineg sampay
den saguna.”^g

⁹Na pidtalu bun nu Nabi Daud sia kanu kitab i

“Su kanduli sia kanu agama nilan na baluy ka a makalitag
enggu makadulat kanilan
a sabapan na kabinasa nilan a balas’u pinggula nilan.

¹⁰Pagkalibuteng ka su kailay nilan ka enggu di silan mamakailay.
Na mabekut silan kanu mapasang a ’gkapamawa nilan taman
sa taman.”^h

¹¹Na nia ku menem makaidsa, na su kinagebpa nu manga taw a Israil na ngintu, di den silan makambangun? Makambangun pamun! Ugaid’a sabap kanu kinasungkang’ilan na nakasabpet kanu manga taw

---

^e 11:3 Mailay i nia sia kanu Ika-isa a Kitab’u manga Datu 19 ayat 9 taman sa 14.

^f 11:4 Baal na nia nin maena na *mapulu*. Su nia na isa kanu pegkakadenanen nu manga taw sa Kanaan. Mailay su pantag kanu nia sia kanu Ika-isa a Kitab’u manga Datu 19 ayat 9 taman sa 18.

^g 11:8 Mailay i nia sia kanu Diutirunumi 29 ayat 4 sia kanu Kitab Taurat enggu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 29 ayat 10.

^h 11:9-10 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 69 ayat 22 taman sa 23 sia kanu Kitab Zabur.

a dikena-Yahudi su kalipuasan ka enggu makapadsekel su manga taw a Yahudi. ¹²Na amaika su kinasungkang'u manga Yahudi enggu su da nilan kaapas kanu ngin i 'bpaginapasen nilan ka nakaunga sa masela a palihala sia kanu manga taw a dikena-Yahudi taman den kanu sakadunia na labi den i kasela na palihala nu Kadenan kanu manga taw amaika nia den semalig sa lekanin na su manga taw a Yahudi.

Su Kalipuasan nu manga Taw a Dikena-Yahudi

¹³Na nia ku menem madtalu sa lekanu a manga taw a dikena-Yahudi na saki na sinugu aku san sa lekanu enggu makamamasela ku su entu a galebekan ¹⁴ka basi sabap kanu nia a galebekan ku na makapadsekel ku su manga pagidsan ku a Yahudi sa kapaginugut'ilan ka enggu apia su paidu bu kanilan na malipuas. ¹⁵Na amaika su di kapedtalima nu Kadenan kanilan ka nabaluy a ukit sa kambalingan sa lekanin nu sakadunia, na labi den u nia den pambalinganen nu Kadenan sa lekanin na su manga taw a Yahudi ka su kapambibiag den 'bpaluman.

¹⁶Na mana bun su inadum na amaika su ped kanu entu a inadum ka inigkurban kanu Kadenan na timbang a inigkurban bun su langun nu nasama a inadum.ⁱ Na maitu bun ba amaika ka su dalid'u kayu ka suti na suti bun su manga sapak'in. ¹⁷Ugaid'a amaika su ped kanu manga sapak ka pinanebped enggu su sekanu a mana tadin a kayu a ulibus i inisumpat a makasambi kanu entu taman sa makaampit kanu den kanu dalid'u kayu ¹⁸na da kanu emamasela kanu manga sapak a entu a pinanebped. Ka nia nu 'gkakalendem na sekanu i pakaampit kanu dalid'u kayu, dikena su dalid. ¹⁹Na aden a entu na madtalu nu i "Pinanebped silan ka enggu kami makasambi." ²⁰Benal su entu ugaid'a tanudi nu i pinanebped silan sabap kanu di nilan kabpaginugut. Na sekanu menem na inisumpat kanu sabap kanu salig'u. Tembu da kanu 'bpemamasela ka makin nia nu enggula na magilek kanu kanu Kadenan. ²¹Kagina amaika su Kadenan ka da nin lilingaya temepped su tidtu a entu a sapak'in na sekanu pan a entu i kalilingayan nin? ²²Na ilay nu su kapasang'u Kadenan ka siksian nin su apia entain a di 'bpamaginugut lun. Na ilay nu bun su kakalimu nu Kadenan ka ikalimu kanu nin

---

ⁱ 11:16 Su **inadum** sia na nia nin maena na su ipegkurban atawa ka umun kanu Kadenan. Mailay i nia sia kanu Manga Bilangan 15 ayat 17 taman sa 21 sia kanu Kitab Taurat.

amaika menem ka makapanalus kanu sia kanu limu nin ka amaika dili na tebpeden kanu nin bun. ²³Na apia su silan a entu a tinebped'in den ka telenan nilan su di nilan kabpaginugut na isumpat bun silan 'bpaluman ka nia pan a entu di magaga nu Kadenan i entu? ²⁴Ka apia sekanu a nan a tadin a sapak a kayu a ulibus ka nakasumpat kanu nin sa apia nia nin kaaden i sakabias kanu kanu pidtangga mamula a ulibus na nia pan a entu di makasumpat su tidtu a manga sapak'in?

Su Kalipuas'u Kadenan kanu manga Taw a Israil

²⁵Manga lusud ku sa tian, na asal'a di kanu makamamasela na dait a katawan nu su nakapagena a nia a kahanda nu Kadenan sa su kategas'u ulu nu manga taw a Israil na gagalu bu i entu. Ka taman bu i entu sa di pan matalutup su kadakel'u dikena-Yahudi a makapapaginugut. ²⁶Ka u matalutup den su entu na su manga taw a Israil na malipuas den a mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Su 'bpamelipuas na makabpun sa Zion,
pataligkudanan nin kanu manga tupu nu Yakub su
kapaguyag-uyag a di kasuatan nu Kadenan.”^j

²⁷“Na nia ba i kapasadan ku kanilan
sa kanu timpu a punasen ku den su kabaladusan nilan.”^k

²⁸Na sabap kanu da kapamamantag'u manga taw a Yahudi kanu Mapia a Tutuma na nabaluy silan a sungkang kanu Kadenan ka enggu sekanu menem a manga taw a dikena-Yahudi na malipuas bun.^l Ugaid'a amaika sia menem embitalan sa kanu kinapamilyi na ipegkalimu pamun silan nu Kadenan sabap kanu kinapamilyi nin kanu manga katupuan nilan.

²⁹Kagina su Kadenan na di man edsalin i itungan nin kanu manga pinamilyi nin enggu kanu manga pinalihalan nin. ³⁰Na mana bun su sekanu kanu paganay a sungkang kanu Kadenan ugaid'a saguna na inikalimu kanu den nu Kadenan sabap kanu kinasungkang'ilan a entu. ³¹Na maitu bun ba mambu su manga Yahudi, saguna na nabaluy silan a sungkang ka enggu nilan bun matalima su limu nu Kadenan sia makanggulalan kanu kinakalimu nu Kadenan sa lekanu. ³²Ka su

^j 11:26 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 59 ayat 20.

^k 11:27 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 27 ayat 9; 59 ayat 21.

^l 11:28 Na nia maena nu nia a ayat na sabap sa inikias su manga taw a Yahudi su Mapia a Tutuma na minalat mangusiat su 'bpamangusiat lu kanu manga taw a dikena-Yahudi.

Ruma 11, 12

Kadenan na pinadtaday nin su langun nu taw sa kasungkang'ilan sa lekanin ka enggu nin makapailay kanilan su limu nin.

Su Pugi kanu Kadenan

³³Na ngin den i kadalem'u ilemu nu Kadenan enggu di matengkad su itungan nin! Di tanu magaga temuntay su kahanda nin enggu su ukit'in! Na mana bun su nakadalem kanu kitab a

³⁴“Entain ba i makatuntay kanu itungan nu Kadenan a Mapulu?

Atawa ka entain ba i makapamandu sa lekanin?”^m

³⁵Atawa ka “Entain ba i makaenggay lun sa apia ngin a mabaluy a tademan nin lun?”ⁿ

³⁶Ka sekanin man i 'gkabpunan nu langun-langun enggu 'bpananalusan su langun nu entu sia makanggulalan sa lekanin enggu sabap sa lekanin. Pugin su Kadenan taman sa taman! Amin.

Su Uyag-uyag sia kanu Isa al-Masih

12 ¹Manga lusud ku sa tian, sabap kanu madakel den a kinapagedam'u Kadenan sa lekitanu kanu lat a nanam'in na 'bpangenin ku sa lekanu i inggihad'u i ginawa nu kanu Kadenan a mana bun kurban, suti enggu pakasuat sa lekanin. Ka isa bun i nia a simba nu sa lekanin. ²Di nu ibpeluyud i ginawa nu kanu ukit'u dunia ka makin nia nu enggula na ipabagu nu i ginawa nu kanu Kadenan sia makanggulalan kanu kabagu nin kanu itungan nu. Na amaika maitu na katuntayan nu sa tidtu-tidtu su kahanda nu Kadenan a mapia enggu dala kulang'in taman sa pakasuat sa lekanin.

³Na sia luyud kanu kapegkagaga a inenggay nu Kadenan sa laki a sinugu nin na edtalun ku sa lekanu i di ilayn na uman i isa i ginawa nin sa mapulu pan kanu ngin i dait sa lekanin. Ka makin nia nu enggula na pakatidtu nu su itungan nu sia luyud kanu salig a inenggay sa lekanu nu Kadenan. ⁴Ka mana bun man su sakabadan a madakel i edsiap-siapan nin ugaid'a embibidaya i katagan nin, ⁵na maitu tanu bun ba, matag tanu madakel na nabaluy tanu a sakabadan bu sia kanu Isa al-Masih, nakadsusumpat i uman i isa sa lekitanu. ⁶Na embibidaya i inenggay

^m 11:34 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 40 ayat 13.

ⁿ 11:35 Ebpun i nia sia kanu Kitab pantag kanu Nabi Ayub 41 ayat 11.

sa lekitanu a kapegkagaga sia luyud kanu inipalihala nu Kadenan sa lekitanu. Na amaika kapayag kanu kadtalu nin i inipalihala nin sa lekanu na enggalebek'u su entu sia luyud kanu salig a inenggay nin sa lekanu. ⁷Na amaika menem ka su kanggalebek sa kapianan kanu ped a taw na enggula nu bun su entu, amaika kapamandu na pamandu kanu bun, ⁸amaika menem ka kapagkabagel kanu manggiginawa nu ped a taw na enggula nu su entu, amaika menem ka kapangalimuan na enggay kanu sa maluwag sa ginawa, amaika menem ka kapangulu na pangulu kanu sa endaw taman i magaga nu, amaika menem ka kapananabangan na tabang kanu sa aden kagalaw nin.

Su Dait a Ula-ula nu 'Bpamaginugut

⁹Na 'gkagalimua kanu sa senep sa atay. Tangkai nu su mawag ka nia nu enggula na ngin i mapia. ¹⁰'Gkagalimua kanu sa mana bun su edsusuled enggu enggan na uman i isa sa kabalapantag su ped'in. ¹¹Da kanu 'bpauk-pauk ka makin kanu pakamangun sa kanggalebek'u sa senep sa atay sia kanu Mapulu. ¹²Sabap sa aden inam'u sia kanu Kadenan na dait a mapakagalaw kanu. Tigkeli nu su manga kamalasyon nu enggu di nu minda i kapangeni-ngeni nu. ¹³Edtabang kanu menggay kanu manga nasisita nu 'bpamaginugut enggu patalus'u kanu walay nu su manga taw a dala 'gkatumpun nin.

¹⁴Ipangeni-ngeni nu i palihalan nu Kadenan su 'bpamungkaid sa lekanu, di nu silan ipedsinta. ¹⁵Amungi nu kanu kapegkagalaw nilan su manga taw a 'gkangagalaw enggu amungi nu bun kanu kapegkalidu na ginawa nilan su manga taw a 'gkangalidu i ginawa nin. ¹⁶Na uman i isa na maguyag-uyag sa aden kalilintad'in kanu ped'in. Da kanu emamasela ka makin nia nu enggula na iluyud'u i ginawa nu kanu manga taw a da 'gkagaga nin. Di nu ipedtimbang i ginawa nu sa masela i nasabutan nu a taw.

¹⁷Di nu semuli sa mawag su minggalebek sa lekanu sa mawag. Ka makin nia nu enggula na u ngin i mapia kanu langun nu taw asal'a di kanu katilan. ¹⁸Paginapas kanu sa makapaguyag-uyag sa aden kalilintad'in kanu langun nu taw. ¹⁹Manga lusud ku sa tian a papedtayan, da kanu a benal semuli sa mawag ka makin nu idesda kanu Kadenan su entu. Kagina nia kadtalu nu Kadenan sia kanu kitab na "Saki i mataw semuli sa lekanu enggu mapapamayad

kanilan.”^o ²⁰ Tembu ba “Amaika ’gkagutem su kuntela nu na pakan nu, amaika pakainem na painem’u. Ka amaika maitu na matun nin i kaya nin kanu ginawa nin.”^p ²¹ Na da kanu a benal mapatalaw kanu mawag ka makin nu talaw su mawag sia makanggulalan kanu kanggalebek’u sa mapia.

Su Kapaginugut kanu ’Bpamegkamal

13 ¹ Na nia dait na paginugut kanu kanu ’bpamegkamal kanu dalepa. Kagina ebpun kanu Kadenan su kapegkamal’ilan a entu enggu su Kadenan i minetad kanilan. ² Tembu ba apia entain i pedsungkang kanu ’bpamegkamal na nia nilan pedsungkangen na su pinamili nu Kadenan a inibetad’in kanu entu a kamal. Na sabap sa entu na masiksa su ’bpamedsungkang a entu. ³ Na di man dait a ikagilek’u manga taw a penggalebek sa mapia su ’bpamegkamal. Ugaid’a nia dait a magilek kanilan na su taw a penggalebek sa mawag. Na amaika pegkiugan nengka sa di nengka ikagilek su ’bpamegkamal na enggula ka sa mapia ka mapamedta ka nilan pan kanu mapia a entu a galebek’engka. ⁴ Kagina su ’bpamegkamal na silan su panunugun nu Kadenan, a lekanu bun a kopianan. Ugaid’a amaika enggula kanu sa mawag na dait a magilek kanu kanilan ka aden kawagib’ilan sa kasiksa nilan sa lekanu. Ka silan su panunugun nu Kadenan a pedsiksa kanu manga taw a penggalebek sa mawag. ⁵ Kagina ka maitu na paginuguti nu silan sa dikena bu sabap sa kaabungan nu su kasiksan ka sabap sa katawan nu i entu ba i pakasugat a penggulan.

⁶ Na entu bun ba i sabap’in u ngintu ka pembayad tanu sa buwis kagina su ’bpamegkamal na silan su panunugun nu Kadenan a penggulawasen nilan su kapenggulalan nilan kanu entu a galebekan nilan. ⁷ Tembu ba inggay nu su ngin i dait a ibpagenggay. Su dait a pembayad sa buwis na mayad sa buwis enggu kanu manga ped pan a dait a pembayadan. Pagadatan su dait a ’bpagadatan enggu su dait menem a badtugen na badtug’u.

^o 12:19 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 32 ayat 35 sia kanu Kitab Taurat.

^p 12:20 *matun nin i kaya nin kanu ginawa nin* Nia nin maena sa basa a Grik na *binetadan sa waga na apuy i ulu nin*. Ebpun i nia sia kanu Palibasan 25 ayat 21 taman sa 22 sia kanu Kitab Zabur.

Su Kagkakalimua nu Uman i Isa

⁸Nia dait kanu uman i isa sa lekitanu na dala utang'in a dala nin kabayadi nia tabia na su inibpaliugat a kagkakalimua nu uman i isa kanu ped'in. Kagina su malimu kanu ped'in na 'gkatuman nin su kasuguan. ⁹Na su manga kasuguan a "Da ka 'gkiuga, da ka mangimatay, da ka manegkaw, di ka maginagkay su ngin i aden kanu ped'engka,"^q apeg den nu ped pan a kasuguan na naputus bu sa satiman a kasuguan a "Ikalimu nengka su ped'engka sa mana bun su kakalimu nengka kanu ginawa nengka."^r ¹⁰Na su taw a malimu na di enggalebek sa mawag kanu ped'in. Tembu ba su kakalimu na 'gkatuman nin su kasuguan.

¹¹Dait a enggula nu i nia ka katawan nu i nia den ba su timpu a dait a gemedam kanu. Ka su kutika nu kalipuasan na masupeg den gaid sa lekitanu saguna kumin kanu timpu a kinabaluy tanu a maginugut kanu Mapulu. ¹²Su kalibuteng'u magabi na 'gkapupus den ka pakauma den su kalinawag'u malamag, tembu ba dait a tagaken tanu den su manga galebek'u kalibutengan ka nia tanu den isangan na su kanggula sa mapia a mabaluy a matalem tanu a manga taw a nalusud kanu kaliwanagan. ¹³Maguyag-uyag tanu sa mapia kagina sekitanu na sia tanu den nalusud kanu kaliwanagan. Di tanu enggulan i kanggalaw-galaw sa subela, kandalangutan, kamustakilan a galebek, kanguda na ginawa, kapamagukag enggu kasekel sa dikena mapia. ¹⁴Ka makin nia tanu isangan kanu ginawa tanu na su ula-ula a ebpun kanu Isa al-Masih a Mapulu tanu enggu di tanu a benal unutan su kamamanusiay a kiug'u ginawa tanu.

Su Di Kasugat sa Kawagib kanu Lusud sa Tian

14 ¹Na talima nu sa mapia su lusud'u sa tian a malubay pamun i salig'in enggu di nu ipebpalawa amaika embidaya i itungan nu pantag kanu ngin i dait enggu di dait a enggulan. ²Upama, su ped na 'bpaginugut silan sa apia ngin a pegken na makan. Su ped menem a malubay pamun i salig'in na kamu bu i pegken nilan. ³Na dili

^q 13:9 Su manga kasuguan a nia na ebpun kanu Kinaliu 20 ayat 13 taman sa 15 enggu 17 enggu kanu Diutirunumi 5 ayat 17 taman sa 19 enggu 21 sia kanu Kitab Taurat.

^r 13:9 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 19 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

Ruma 14

pakabulugan nu taw a pegkan sa apia ngin su taw a di pegkan kanu ped a embalangan na pegken. Na maitu bun ba, di bun wagiban nu taw a di pegkan kanu ped a embalangan na pegken su taw a pegkan sa apia ngin a pegken ka tinalima bun silan nu Kadenan. ⁴Na entain ka ba a pedsugat sa kawagib kanu panunugun nu ped? Su mapulu nin bu i mataw lun milay u pakasuat sekanin atawa ka dili. Ugaid'a makasuat man sekanin ka tabangan sekanin nu Mapulu nin.

⁵Na aden manga taw a sia sa kanilan na aden labi a balapantag a gay kumin kanu manga ped a gay enggu aden bun manga taw a mamagidsan bun su langun nu gay. Na sia den kanu taw su entu u ngin i kailay nilan lun sa dala kandua-dua nilan lun. ⁶Na su manga taw a 'bpaginugut sa aden gay a labi a balapantag kumin kanu ped a gay na penggulan nilan i entu a makasuat kanu Mapulu. Na maitu bun ba su taw a 'bpaginugut sa mapakay a makan su apia ngin a pegken na penggulan nin bun su entu a makasuat bun kanu Mapulu sabap sa ipedsukul-sukul'in bun i entu kanu Kadenan. Na maitu bun ba kanu taw a di pegkan kanu ped a embalangan nu pegken na penggulan nin bun su entu a makasuat kanu Mapulu ka ipedsukul-sukul'in bun i entu kanu Kadenan.

⁷Na dala man isa sa lekitanu a 'bpaguyag-uyag atawa ka pebpatay asal'a masuat'in i ginawa nin. ⁸Ka u 'bpaguyag-uyag tanu man na 'bpaguyag-uyag tanu sa kapanunuat tanu kanu Mapulu. Na maitu bun ba u pebpatay tanu na pebpatay tanu sa kapanunuat tanu kanu Mapulu ka enggu apia 'bpaguyag-uyag tanu atawa ka pebpatay tanu na sia tanu bun kanu Mapulu. ⁹Ka nia ba man i sabapan a kinapatay nu Isa al-Masih enggu kinambibiag'in 'bpaluman na asal'a mabaluy sekanin a Mapulu sia kanu manga bibiag enggu sia kanu namamatay.

¹⁰Tembu ba di tanu pakabulugan enggu sugaten sa kawagib su lusud tanu sa tian kagina langun tanu na semangul bun kanu kukuman nu Kadenan ¹¹a mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Saki su Kadenan a Mapulu taman sa taman, na ibpasad ku i langun na taw na semugiud sa laki enggu ipangimbenal'ilan i saki su Kadenan.”^s

---

^s 14:11 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 45 ayat 23. Mailay bun i nia sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Pilipi 2 ayat 9 taman sa 11 sia kanu Kitab Injil.

¹²Nia nin maena na langun tanu na mauma tanu bun sia kanu adapan nu Kadenan su langun nu penggalebeken tanu.

Su Di Kapangaden sa Kadsabapan na Kambaladusa nu Lusud sa Tian

¹³Kagina ka maitu na di tanu den sugaten sa kawagib su uman i isa sa lekitanu ka makin nia tanu enggulan na abungan tanu i makaaden tanu sa kadsabapan na kandusa nu lusud tanu sa tian. ¹⁴Na sia luyud kanu Mapulu a su Isa al-Masih na natalatantu ku i dala pegken a di mapakay a kanen. Ugaid'a amaika su taw ka sia sa lekanin na di mapakay a kanen su pegken a entu, na di dait a kanen nin su entu. ¹⁵Na amaika sabap kanu pegken nengka ka pegkalat i ginawa nu lusud'engka sa tian na nia nin maena na dikena den pakaluyud sa kapegkalimu su penggulan nengka a entu. Na di ka semuguti sa mabinasa su lusud'engka sa tian sabap bu kanu pegken nengka kagina isa bun sekanin a sabapan sa kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in. ¹⁶Tembu ba apia nia nin kaaden i mapia sa leka su entu na di ka penggula amaika kadsabapan na kadtau nu ped a taw sa dikena mapia. ¹⁷Kagina sia kanu kapendatu nu Kadenan na dikena makapantag kanu manga pegken atawa ka kabpanginem ka pantag kanu kaikelasan, kalilintad enggu kagalaw a ibpagenggay nu Suti a Ruh. ¹⁸Na apia entain a taw a penggalebekan nin su Isa al-Masih a aden sa lekanin su manga maitu ba a ukit na pakasuat sekanin kanu Kadenan enggu kanu manga taw.

¹⁹Tembu ba nia tanu paginapasen na kanggula tanu sa makalilintad kanu uman i isa enggu makapagkabagel kanu uman i isa. ²⁰Di tanu enggulan i sabap bu kanu pegken tanu na mabinasa su galebekan nu Kadenan. Ka apia ngin man a pegken na mapakay a kanen ugaid'a di mapia amaika makandusa su lusud'engka sa tian sabap kanu pegken nengka. ²¹Nia dait na amaika su kakan sa sapu atawa ka kainem sa makalangut atawa ka kanggula sa apia ngin ka punan a kandusa nu ped'engka na di ka penggula su entu. ²²Na apia ngin i paginugut'engka pantag sa entu na lekanu bun den i entu kanu Kadenan. Ka sangat den man i kapia nin kanu taw amaika dala kandua-dua nin kanu ngin i 'bpaginugutan nin a mapia. ²³Ugaid'a apia entain i aden kandua-dua nin inunta na kineman bun na pakandusa ka nia nin maena na su kapegkan nin na dikena den pakaluyud kanu ngin i paginugut'in. Kagina apia ngin man i enggulan a dikena pakaluyud kanu paginugut tanu na kabaladusan.

Su Kanggula sa Ngin i Makagkapia kanu Ped a Taw

15 ¹Na sekitanu a mabagel den i salig'in na dait a edsabalan tanu su manga lusud tanu sa tian a malubay pamun i salig'in sia kanu ngin i kalubayan nilan. Di tanu enggulan su endaw bu i pakasuat kanu ginawa tanu. ²Nia dait a enggulan nu uman i isa sa lekitanu na endaw i makagkapia kanu manga ped tanu enggu edtabangan tanu silan kanu kagkabagel'u salig'ilan. ³Ka apia man su Isa al-Masih na dikena nia nin pinggula u ngin i pakasuat kanu ginawa nin ka mana bun su nakadalem kanu kitab a "Hu Kadenan ku, na uman ka nilan 'bpagumpaken na timbang a saki i 'bpagumpaken nilan."^t ⁴Na langun man a nakasulat kanu kitab na inisulat i entu asal'a makapamandu sa lekitanu ka enggu maaden sa lekitanu su inam sia makanggulalan kanu kasabal enggu kabagel'u manggiginawa a pakaenggay nu nakadalem a entu kanu kitab. ⁵Na pangeni-ngenin ku kanu Kadenan a 'gkabpunan nu kasabal enggu kabagel'u manggiginawa sa tabangan kanu nin sa makapaguyag-uyag kanu sa aden kalilintad'in kanu uman i isa sa lekanu sia luyud kanu Isa al-Masih ⁶asal'a makapagisa-isa kanu sa kapugi kanu Kadenan a Ama nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a Kadenan nin bun.

Su Mapia a Tutuma kanu manga Taw a Dikena-Yahudi

⁷Kagina ka maitu na taliman sa mapia nu uman i isa su ped'in a mana bun su kinatalima nu Isa al-Masih sa lekanu ka enggu mapugi su Kadenan. ⁸Ka nia ku madtalu sa lekanu na su Isa al-Masih na nabaluy a panunugun kanu manga taw a Yahudi ka enggu mailay su katidtu nu Kadenan sa tumanen nin su ngin i inibpasad'in kanu manga kalukesan nami ⁹enggu kanu manga taw menem a dikena-Yahudi na mapugi nilan su Kadenan sabap kanu lat a nanam'in. Ka mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Kagina ka maitu na pugun ku seka sia kanu kaadapan
nu manga taw a dikena-Yahudi
enggu edsengal aku sa kapugi kanu ingala nengka.”^u

¹⁰Pidtalun bun kanu kitab i

^t 15:3 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 69 ayat 9 sia kanu Kitab Zabur.

^u 15:9 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 18 ayat 49 sia kanu Kitab Zabur.

Ruma 15

“Sekanu a manga a taw a dikena-Yahudi na enggalaw-galaw kanu a kaped’u manga taw nu Kadenan.”^v

11 “Langun nu a manga taw a dikena-Yahudi na pugi nu su Kadenan a Mapulu.

Pugin sekanin nu langun nu taw!”^w

12 Na pidtalu bun nu Nabi Isayas i

“Ebpun kanu tupu nu Yisi su makatindog a endatu kanu manga taw a dikena-Yahudi;^x

sia sa lekanin su inam’u manga taw a dikena-Yahudi.”^y

13 Na pangeni-ngenin ku kanu Kadenan a ’bpagenggay sa inam sa ipagedam’in sa lekanu su tidtu-tidtu a kagalaw enggu kalilintad sia kanu kapedsalig’u ka enggu mangiseg su inam’u sia makanggulalan kanu kabarakat’u Suti a Ruh nu Kadenan.

14 Manga lusud ku sa tian, na ’gkasisigulu ku kanu ginawa ku i linemangkap sa lekanu su langun nu mapia enggu ilemu taman sa magaga nu den mamapata su uman i isa sa lekanu. 15 Ugaid’a apia ka maitu na inisulat ku den sa maliwanag a patadem sa lekanu su ngin i manga dait, sabap kanu limu nu Kadenan a inenggay nin sa laki 16 sa kinabaluy nin sa laki sa masugu nu Isa al-Masih kanu manga taw a dikena-Yahudi. Na su galebekan ku kanilan na su kabpangusiat kanu Mapia a Tutuma a ebpun kanu Kadenan. Na su galebekan ku a nia na mana bun i entu kanu galebekan nu ’bpangurban asal’a su manga taw a dikena-Yahudi na iling-iling’u kurban na matalima silan sia kanu Kadenan a nasuti silan sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh. 17 Kagina ka maitu na makamamasela ku su Isa al-Masih sia kanu galebekan ku kanu Kadenan. 18 Ka dala man makamamasela ku a liu kanu ngin i pinggalebek’u Isa al-Masih a sia nakanggulalan sa laki, magidsan pan i sia kanu kangadtalu ku enggu galebek ku ka enggu makapapaginugut su manga taw a dikena-Yahudi 19 sia makanggulalan kanu kabarakat’u Suti a Ruh nu Kadenan enggu kanu manga tanda a kagaipan. Tembu ba iganat

^v 15:10 Mailay i nia sia kanu Diutirunumi 32 ayat 43 sia kanu Kitab Taurat.

^w 15:11 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 117 ayat 1 sia kanu Kitab Zabur.

^x 15:12 tupu nu Yisi Su Yisi sia a nalabit na su ama nu Daud. Na su nadtalu a nia a endatu kanu manga taw a dikena-Yahudi na su Isa al-Masih a tupu nu Daud.

^y 15:12 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 11 ayat 10.

Ruma 15

sa Awrusalim^z taman den kanu embala-bala a dalepa sa Ilirikum na nalapat ku den mangusiat sa kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih. ²⁰Na nia ku man kahanda na makapangusiat ku su Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih kanu manga dalepa a dala pamun makakineg pantag sa lekanin, dikena kanu manga dalepa a napangusiatan den pantag sa lekanin ka enggu dikena nia ku makapapanalus su galebekan a naludsuan den nu ped a taw. ²¹Ka mana bun man su nakadalem kanu kitab a

“Mailay sekanin nu manga taw a da kapayagi pantag sa lekanin enggu katuntayan sekanin nu manga taw a da kapanudtuli pantag sa lekanin.”^a

Su Kahanda ni Bulus sa Kabpelu nin sa Ruma

²²Na entu ba i sabap'in u ngintu ka di aku babaya pakasan sa lekanu san sa Ruma ka nangusiat aku pan kanu nia ba a manga dalepa. ²³⁻²⁴Ugaid'a kagina ka da den manggalebek ku sia saguna na 'gkapangingalap ku i mamakapagilaya tanu sa kasan ku amaika lemu aku den sa Espanya. Saleta na nakapila lagun den i kapegkiug ku pedsan sa lekanu. Na katawan ku i magalaw aku sa kanu kapamagilaya tanu san apia mangagan aku bu san. 'Gkapangingalap ku bun i katabangan aku nu sa katalus ku sa Espanya. ²⁵Ugaid'a lemu aku muna sa Awrusalim ka enggu ku makasigkil lu su manga tabang kanu manga taw a 'bpamaginugut. ²⁶Kagina 'gkalinian a benal'u manga lusud tanu sa tian sa Masidunia enggu Akaya i kadtabangan nilan su manga miskinan a 'bpamaginugut lu sa Awrusalim. ²⁷Na 'gkalilinian nilan a benal penggula su nia ka nia nin man kabantang na masela a benal i tademan nilan kanu manga lusud tanu sa tian sa Awrusalim. Ka amaika su manga taw a dikena-Yahudi ka naumunan silan kanu dikena matakapala a palihala a ebpun kanu Suti a Ruh na dait bun a edtabangan nilan su manga Yahudi sa matakapala a palihala. ²⁸Na amaika makasigkil ku den su nalimud a manga tabang'ilan lu kanu manga lusud tanu sa tian sa Awrusalim na makaaut aku den sa lekanu sa kabpawang ku sa Espanya. ²⁹Na katawan ku i su kasan ku sa

^z 15:19 Su Awrusalim na nia bun ba su Jerusalem sa Israil.

^a 15:21 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 52 ayat 15.

lekanu na matalima tanu langun su dala kulang'in a palihala a ebpun kanu Isa al-Masih.

³⁰Manga lusud ku sa tian, na aden 'bpangenin ku sa lekanu. Na sabap kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih enggu kanu limu nu Suti a Ruh na 'bpangenin ku i tabangi aku nu mangeni-ngeni kanu Kadenan ³¹sa ilipuas aku nin kanu kapamungkaid'u manga taw a dikena 'bpamaginugut sa dalepa a Yudia enggu taliman sa mapia nu 'bpamaginugut lu sa Awrusalim su tabang a nia a ipedsigkil ku kanilan. ³²Na amaika maitu, u miug su Kadenan na magalaw aku sa kasan ku sa lekanu taman sa makapangintelenen aku a kaped'u. ³³Na pangeni-ngenin ku i langun nu na tapiden nu Kadenan a 'gkabpunan nu kalilintad. Amin.

Su manga Salam

16 ¹Na ipapegkilala ku sa lekanu su lusud tanu sa tian a babay a si Pibi, isa sekanin a 'gkasaligan kanu umpungan nu 'bpamaginugut sa dalepa a Kinkiria. ²Na talima nu sekanin a 'bpaginugut kanu Mapulu sa ukit a katalima nu 'bpamaginugut kanu ped'in. Edtabangi nu sekanin kanu apia ngin a nasisita nin san sa lekanu ka masela gaid i nakadtabang'in sa laki taman kanu madakel a taw.

³Islam aku nu bun kani Akila^b enggu kanu kaluma nin a si Prisila a kaped'ami bun a gumagalebek sia kanu Isa al-Masih. ⁴Silan su manga taw a timbang a inisigkil'ilan su umul'ilan sabap sa laki. Na dikena bu saki i pakadsukul-sukul kanilan ka apeg den nu manga umpungan nu 'bpamaginugut a dikena-Yahudi. ⁵Islam aku nu bun kanu 'bpamaginugut a pendidilimudan kanu walay ni Prisila enggu Akila. Salam bun kanu papedtayan ku a si Ipinitus. Sekanin i muna-muna a naginugut kanu Isa al-Masih kanu prubinsia a Asia. ⁶Salam bun kani Mariam a 'bpaginapas a benal pedtabang sa lekanu. ⁷Islam aku nu bun kani Andruniku enggu Yunia a manga pagidsan ku bun a Yahudi a naped ku sa bilangguan.^c Silan pan i nangauna maginugut kanu Isa al-Masih kumin sa laki enggu katawan a benal silan nu manga sinugu

^b 16:3 Akila Mailay bun su makapantag kani Akila enggu su kaluma nin a si Prisila sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 18 sia kanu Kitab Injil.

^c 16:7 Su nia a ayat na nabilanggu si Bulus sabap kanu kabpangusiat'in kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih.

nu Isa al-Masih. ⁸Islam aku nu bun kani Ampliatus a papedtayan ku sia kanu Mapulu tanu. ⁹Salam bun kani Urbanus a pagidsan tanu bun a gumagalebek sia kanu Isa al-Masih taman kanu papedtayan ku a pakat a si Istakis. ¹⁰Maitu bun, salam bun kani Apilis a pakasuat kanu Isa al-Masih taman den kanu sakatiwalayan ni Aristubulus. ¹¹Salam bun kani Hirudiun a pagidsan ku a Yahudi taman kanu manga lusud tanu sa tian sa paginugut kanu sakatiwalayan ni Narsisus.

¹²Islam aku nu bun kani Tripina enggu Tripusa a manga gumagalebek bun kanu Mapulu. Salam bun kanu papedtayan ku a pakat a si Pirsisa, masela a benal i nakadtabang'in sia kanu galebekan kanu Mapulu. ¹³Salam bun kani Rupus a pinamili sia kanu Mapulu taman den kanu ina nin a timbang a ina ku bun. ¹⁴Maitu bun, isalam aku nu bun kani Asinkritus, Pligun, Hirmis, Patrubas enggu kani Hirmas taman kanu manga lusud tanu bun sa tian a manga kaped'ilan. ¹⁵Salam bun kani Pilulugus enggu Yulia taman kani Nirius apeg'u suled'in a babay enggu kani Ulimpas taman den kanu 'bpamaginugut a kaped'ilan.

¹⁶Na salamen na uman i isa i ped'in sia luyud kanu kinasuti lun nu Kadenan. Pedsalamen kanu bun nu langun na umpungan nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih sia.

¹⁷Manga lusud ku sa tian, pangingati nu su manga taw a 'bpangaden sa kabpipitas enggu papedsibay sa lekanu sia makanggulalan kanu ibpamandu nilan a sungkang kanu manga tidtu a panduan a natalima nu. Pangabungi nu a benal silan. ¹⁸Ka su maitu ba a manga taw na dikena silan gumagalebek kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih ka nia nilan 'bpaginugutan na kanu kanilan bu a kiug. Na sia makanggulalan kanu manga mapia enggu mamis a kangadtalu nilan na pakapasibay nilan su manga taw a paidu i nasabutan nin. ¹⁹Na 'gkagalaw aku a benal sa napayag den kanu langun su katulangedan nu sa kabpaginugut kanu Mapulu. Ugaid'a nia ku kalinian na 'gkategel kanu sia kanu ngin i mapia enggu abungi nu su ngin i mawag. ²⁰Na su Kadenan a 'bpagenggay sa kalilintad na di den gaid mauget na ipatalaw nin sa lekanu su kapegkagaga nu Datu na Giadsal. San sa lekanu su da idsan nin a limu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

²¹Pedsalamen kanu bun ni Timuti a kaped ku a gumagalebek sia kanu Mapulu enggu si Lusius, Yasun enggu Supatir a manga pagidsan ku bun

Ruma 16

a Yahudi. ²²(Saki menem si Tirsius a nasugu semulat kanu nia ba a sulat. Pedsalamen ku bun sekanu sia luyud kanu Mapulu tanu).

²³Pedsalamen kanu bun ni Gayus a pedtuganul sa laki sia enggu kanu umpungan nu 'bpamaginugut a pendidilimudan kanu walay nin. Na maitu bun si Irastu a pedtuganul sa kuleta nu siudad enggu su suled tanu sa paginugut a si Kuartus na pedsalamen kanu nilan bun.

²⁴Palihalan kanu langun nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. Amin.^d

Su Pugi kanu Kadenan

²⁵Pugin su Kadenan a papegkabagel kanu salig'u a sia luyud kanu Mapia a Tutuma a inipangusiat ku sa lekanu pantag kanu Isa al-Masih. Su Mapia a nia a Tutuma na nakapagena a kahanda nu Kadenan sa kanu nauget den a timpu ²⁶ugaid'a saguna na inipayag den sia nakanggulalan kanu manga inisulat'u manga nabi sia luyud kanu ngin i inisugu nu Kadenan a Mapulu a da taman nin asal'a su langun na bangsa na makapaginugut sa lekanin sia makanggulalan sa kasalig lun. ²⁷Na su Kadenan bu i pakataw kanu langun-langun. Pugin sekanin taman sa taman sia makanggulalan kanu Isa al-Masih. Amin.

Wassalam

---

^d 16:24 Su nia ba a ayat na dala makabetad kanu ped kanu danden a nakasulat sa basa a Grik.

**Ika-isa a Sulat
kanu Manga Jaw
sa Kurintu**

Bismillah Sir-Rahman Mir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'i Bulus a pinamili nu Isa al-Masih a masugu nin asal'a makapayag su Mapia a Tutuma kanu manga taw. Na su kinapamili nu Isa al-Masih lun na sa ukit a kinabpapayag'in lun sia kanu lalan 'bpawang sa dalepa a Damaskus a mailay su entu sia kanu Manga Pinggalebek 9 ayat 1 taman sa 22 sia kanu Kitab Injil. Su nia a sulat na bedtuan sa Ika-isa a Sulat kanu Manga Taw sa Kurintu. Lu i nia pakatumpa kanu lumpukan nu 'bpamaginugut sa dalepa a Kurintu a pinangusiatan nin kanu Mapia a Tutuma. Su kinasulat'i Bulus sa nia na sia kanu pageletan nu manga lagun a 54 enggu 55 ulian nu kinambata kanu Isa al-Masih. Na lu natabu si Bulus sa kinasulat'in sa nia kanu dalepa a Ipisu a sakup'u Turkey sa saguna a timpu.

Su Kurintu kanu entu a timpu na isa kanu manga masela a siudad sa prubinsia a Akaya a sakup'u Greece sa saguna a timpu. Su nia a siudad na badtug sa kapia na manga dagangan enggu mapia i kapendagang-dagang lu tembu madakel a taw a ebpun kanu embala-bala a dalepa i 'bpagabpet 'bpelu sa Kurintu. Ugaid'a su nia a dalepa na kilala bun su manga taw nin sa kapenggalebek sa kamustakilan enggu madakel i pegkakadenanen a pedsimban nilan.

Nia kahanda ni Bulus sa kinasulat'in sa nia na asal'a mambitiala nin kanu lumpukan nu 'bpamaginugut lu su makapantag kanu manga lidu na ginawa nilan enggu su manga idsa na ginawa nilan taman sa mapamandu nin silan sa ukit a kapaguyag-uyag sia luyud kanu Isa al-Masih. Nia masela a naliduan na ginawa ni Bulus na su kinambad-bad'u lumpukan nu 'bpamaginugut lu ka nia balapantag kanilan na u entain i 'gkaunutan nilan a mangulu kanilan. 'Gkaliduan na ginawa nin bun su manga kamustakilan a penggalebeken nu ped'ilan bun kanu lumpukan. Maitu bun su lidu na ginawa makapantag kanu kabpangaluma enggu su tiwalayan nu babay-mama taman kanu manga pegken a ibpagapal kanu pegkakadenanen. Ibpamandu bun ni Bulus kanu lumpukan nu 'bpamaginugut lu su dait a ukit a kasimba kanu Kadenan, su makapantag kanu ibpagenggay nu Ruh nu Kadenan enggu su kambibiag 'bpaluman nu namamatay.

Na nia muntus'u sulat'i Bulus a nia na ipebpayag'in su da idsan nin a kapegkalimu nu Kadenan a inenggay nin kanu manga taw nin. Kagina apia mabagel paman i salig'u taw enggu pakagagaunggula sa kagaipan na da bun katagan nin amaika dala sa lekanin su kakalimu. Ka sia man kanu adapan nu Kadenan na nia balapantag sa langun na su kagkakalimua nu uman i isa.

1 Kurintu 1

Su Salam

1 ¹Salam sa lekanu. Saki si Bulus a napamili a masugu^a nu Isa al-Masih sia luyud kanu kahanda nu Kadenan. Kaped ku bun si Sustinas a lusud tanu sa tian sa paginugut. ²Su nia a sulat na san pakatumpa sa lekanu a lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Kadenan sa dalepa a Kurintu. Na nabaluy kanu a manga taw nu Kadenan a nasuti sabap kanu kinaisa nu kanu Isa al-Masih apeg den nu langun nu taw kanu embala-bala a dalepa a pedsimba sia makanggulalan kanu ingala nu Isa al-Masih a Mapulu tanu. ³San sa lekanu su da idsan nin a limu enggu kalilintad a ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan^b enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

⁴Na tatap ku sekanu ipedsukul-sukul kanu Kadenan sabap kanu inenggay nin sa lekanu sia kanu kinaisa nu kanu Isa al-Masih sia luyud kanu da idsan nin a limu nin. ⁵Ka madakel i natalima nu a kapianan sia kanu Isa al-Masih, lusud den lu ba su kadtalu enggu katuntay kanu bantang. ⁶Sabap sa entu na 'gkailay sa lekanu i su inipamandu nami pantag kanu Isa al-Masih na benal. ⁷Tembu ba di kanu 'gkulang kanu langun na nasisita nu a kapegkagaga a ebpun kanu Suti a Ruh^c nu Kadenan gagalu na kabpangingapa nu kanu kambalingan nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih sia sa dunia. ⁸Na pagkabagelen nin bun su salig'u taman sa kapupusan asal'a di kanu katilan kanu gay a kambalingan nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ⁹Na su Kadenan na matidtu, sekanin i namili sa lekanu ka enggu kanu maisa kanu Tunggal'in a su Isa al-Masih a Mapulu tanu.

Su Dait a Kapamagisa-isa nu 'Bpamaginugut

¹⁰Manga lusud ku sa tian, sia kanu ingala nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih na 'bpangenin ku sa lekanu i pamagisa-isa kanu sia sa

---

^a **1:1 napamili a masugu** Na nia nin maena na napamili a masugu sa kapayapat kanu Mapia a Tutuma. Liu si Bulus kanu nangauna a sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih kanu sia pan sekanin sa dunia.

^b **1:3 Ama tanu a su Kadenan** Su langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ama tanu a su Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^c **1:7 Suti a Ruh** Nia ba su *Ruhhul Allah* atawa ka su Suti a Ruh nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Suti a Ruh sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

1 Kurintu 1

lekanin, da kanu 'bpipitas ka makin kanu pamagisa-isa sa itungan enggu kahanda. ¹¹Na pedtalun ku i nia sa lekanu sabap sa napanudtul sa laki nu manga kaped'i Klui i di kanu 'bpamagayun. ¹²Su ped kun sa lekanu, na nia nin kadtalu na "Sia aku kani Bulus." Su ped menem na "Sia aku kani Apulus." Aden bun kun pedtalun sa "Sia aku kani Kipas"^d enggu aden bun kun pedtalun sa "Sia aku kanu Masih." ¹³Ngintu, su Isa al-Masih na nabad-bad besen? Ngintu, saki ba i initutuk kanu kayu a pinambalawaga sabap sa lekanu? Atawa ka kanu ingala ku i kinasalawat sa lekanu?

¹⁴Pedsukul-sukul aku kanu Kadenan ka dala nasalawatan ku sa lekanu nia tabia na si Krispu enggu si Gayus. ¹⁵Tembu ba dala makadtalu sa lekanu sa sinalawatan kanu sia kanu ingala ku. ¹⁶(Nasalawatan ku bun besen si Istipanas enggu su sakambinabatan nin ugaid'a liu sa entu na da den katanudan ku a nasalawatan ku.) ¹⁷Ka dikena man nia sinuguan nu Isa al-Masih sa laki i kapanalawat ka nia nin sinuguan sa laki na su kapangusiat kanu Mapia a Tutuma. Na penggalebeken ku su entu sa dikena sa ukit a kategel sa kadtalu ka enggu di kaawan na katagan su kabpangusiat ku pantag kanu kinapatay nu Isa al-Masih kanu kayu a pinambalawaga.

Su Isa al-Masih su Ilemu enggu su Kabarakat'u Kadenan

¹⁸Na su guna-guna man nu kinapatay nu Isa al-Masih kanu kayu a pinambalawaga na kababalan kanu manga taw a makaidtug sa naraka ugaid'a sa lekitanu a malipuas na kabarakatan nu Kadenan su entu.

¹⁹Ka nia man nakadalem kanu kitab na

"Binasan ku su ilemu nu balaitungan
enggu awan ku sa katagan su kasabut'u mangategel."^e

²⁰Na endaw den basi su manga balaitungan, su 'bpamamandu sa kasuguan apeg den nu mangategel endalawana sia kanu dunia? Dikena ba inipailay den nu Kadenan i su kabalaitungan sa dunia na kababalan?

²¹Ka sia man luyud kanu ilemu nu Kadenan na da nin suguti a makilala sekanin nu manusia sia makanggulalan kanu ilemu nu dunia. Tembu ba makin nia nin pigkahanda na ilipuas'in su apia entain a taw sia

^d 1:12 Su **Kipas** na ped a ngala ni Pitru. Kipas na basa a Hibru Aramaik. Su *Pitru* menem na basa a Grik. Su dua a nia a ngala na nia nin maena na *watu*.

^e 1:19 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 29 ayat 14.

1 Kurintu 1

makanggulalan kanu kapaginugut^f ilan kanu inipangusiat^f kanilan sa apia nia nin kaaden i sia kanu kapegkailay nu ped a manga taw na kababalan su entu. ²²Ka su manga taw a Yahudi na di maginugut u dala mailay nilan a tanda a kagaipan enggu su manga taw menem a Grik^g na nia nilan 'gkapapangilay na ilemu. ²³Ugaid'a su ibpangusiat'ami na su Masih a initutuk kanu kayu a pinambalawaga a sia kanu manga taw a Yahudi na pakasungkang kanu ginawa nilan su entu enggu sia menem kanu manga taw a dikena-Yahudi na kababalan su entu. ²⁴Ugaid'a sia kanu manga taw a pinamili nu Kadenan a makapaginugut sa lekanin magidsan pan i Yahudi atawa ka dikena-Yahudi na ilemu nu Kadenan su entu enggu kabarakatan nin. ²⁵Kagina sia kanu itungan nu manga taw a entu a kababalan kun a kahanda nu Kadenan na labi lawan pan kanu ilemu nu manusia enggu su kataw nilan lun a kalubayan nu Kadenan na mabagel pan kumin kanu bagel'u manusia.

²⁶Manga lusud ku sa tian, nia nu 'gkakalendem na su kambebetad'u kanu timpu a kinaenggat'u Kadenan sa lekanu sa kapaginugut, na paidu bu sa lekanu i madtalu a balaitungan sa kanu mata nu taw. Paidu bu sa lekanu i madtalu a pakagaga enggu nakabpun kanu balabansa a manga taw. ²⁷Ugaid'a pinamili man nu Kadenan su manga taw a madtalu a dala itungan nin ka enggu nin pakapagkaya su manga taw a balaitungan sa dunia. Pinamili nin su madtalu a manga malubay ka enggu nin pakapagkaya su manga taw a mabagel sa dunia. ²⁸Pinamili nu Kadenan su manga taw a papegkabalugan ka enggu nin 'gkaawan sa katagan su manga taw a pegkilalan sa dunia. ²⁹Ka amaika maitu na dala taw a makamamasela kanu adapan nu Kadenan. ³⁰Na su Kadenan man i sabapan a kinaisa tanu kanu Isa al-Masih a nabaluy a ilemu nin sia sa lekitanu a mana su kinatimbang'in sa lekitanu sa ikelas, kinasuti nin sa lekitanu enggu kinapalipuas'in sa lekitanu kanu kabaladusan. ³¹Tembu ba mana bun su nakadalem kanu kitab a "Apia entain i miug emamasela na nia nin imamasela na su ngin i pinggula nu Mapulu."^h

^f 1:21 Su **inipangusiat** sia na su Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih.

^g 1:22 **Grik** Su manga taw a Grik na isa bun silan kanu manga taw a dikena-Yahudi.

^h 1:31 **Mapulu** Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Yaramias 9 ayat 24. Ugaid'a su Mapulu sia a pedtalun ni Bulus na su Isa al-Masih.

**Su Kinapayag'i Bulus kanu Kinatutuk kanu Isa al-Masih
kanu Kayu a Pinambalawaga**

2 ¹Manga lusud ku sa tian, na mana bun su kinasan ku sa lekanu na dikena ku inipangusiat sa lekanu su nakapagena a kahanda nu Kadenanⁱ sa ukit a kategel sa kadtalu atawa ka ilemu. ²Kagina tinantu ku den kanu ginawa ku i dala ped a ipamandu ku sa lekanu nia tabia na u ngin bu i pantag kanu Isa al-Masih enggu su kinatutuk lun kanu kayu a pinambalawaga. ³Na sineman aku sa lekanu sa aden kalubayan ku enggu pegkegkel'a gilek. ⁴Na su kangadtalu ku enggu su kabpangusiat ku sa lekanu na dikena sa ukit a kategel sa kadtalu a ebpun kanu ilemu nu manusia ka su Suti a Ruh mismu i napaamad kanu ibpangusiat ku sia nakanggulalan kanu kabarakat'in ⁵asal'a su kasalig'u na dikena sabap kanu kategel'u manusia ka sabap kanu kabarakat'u Kadenan.

Su Ilemu nu Kadenan

⁶Na apia ka maitu na 'bpamandu kami bun sa manga ilemu kanu manga taw a tidtu a pedsalig ugaid'a dikena ilemu a ebpun sa dunia atawa ka kanu 'bpamegkamal lun a natatalanged a 'gkapupus i bagel'in ⁷ka nia nami ibpamandu na su ilemu nu Kadenan a su nakapagena a kahanda nin sa nauget den a timpu. Na inadil'in su entu a ilemu unan pan nu kinapangaden ka enggu tanu makaampit kanu sigay nin. ⁸Na su nia a ilemu na dala isa bu a nakatuntay lun kanu 'bpamegkamal sa dunia ka u mana bu man ka natuntayan nilan na di nilan itutuk kanu kayu a pinambalawaga su Mapulu a lekanin su langun na sigay. ⁹Na mana bun su nakadalem kanu kitab a dala man nakailay atawa ka nakakineg atawa ka nakapagitung kanu manga inadil'u Kadenan kanu manga taw a pegkalimu lun.^j

¹⁰Ugaid'a inipayag'u Kadenan su entu sa lekitanu sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh nu Kadenan. Ka dala man di 'gkatawan nu Suti a Ruh nin apia su madalem a kahanda nu Kadenan. ¹¹Ka mana bun su taw, na dala makataw kanu 'gkagkahanda nin u dikena su ginawa nin demun.

ⁱ 2:1 inipangusiat sa lekanu su nakapagena a kahanda nu Kadenan Na nia ukit a kadtalu lun kanu ped a inisulat na *inipangusiat sa lekanu su pantag kanu Kadenan.*

^j 2:9 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 52 ayat 15; 64 ayat 4.

1 Kurintu 2, 3

Na maitu bun ba su Kadenan, da bun makataw kanu 'gkagkahanda nin u dikena su Suti a Ruh nin. ¹²Na nia ba i natalima tanu na su Suti a Ruh nu Kadenan dikena kanu ngin i sia kanu dunia ka enggu tanu 'gkatuntayan su inenggay nu Kadenan sa lekitanu. ¹³Na ibpamandu nami su entu sa dikena sia kanu ilemu nu manusia ka sia kanu tutulu nu Suti a Ruh. Ka u ngin man i ebpun kanu Suti a Ruh na papedtuntayan nami kanu manga taw a aden kanilan su Suti a Ruh.^k

¹⁴Na su manga taw menem a dala kanilan su Suti a Ruh na di nilan pedtaliman su ngin i ebpun kanu Suti a Ruh kagina sia sa kanilan na kababalan bu su entu enggu di nilan 'gkatuntayan su entu kagina nia bu ukit a katuntay sa entu na sia makanggulalan kanu tabang'u Suti a Ruh. ¹⁵Ugaid'a su taw a aden sa lekanin su Suti a Ruh na katawan nin i kabalapantag'u langun nu ebpun kanu Kadenan. Ugaid'a di menem sekanin katuntayan nu manga taw a dala sa kanilan su Suti a Ruh. ¹⁶Na mana bun su nakadalem kanu kitab a "Entain ba man i makatuntay kanu kapagitung'u Mapulu? Entain ba man i makapamandu sa lekanin?"^l Ugaid'a sekitanu a 'bpamaginugut na natalima tanu su kapagitung a sia luyud kanu kapagitung'u Isa al-Masih.

Su Kinambad-bad'u 'Bpamaginugut sa Kurintu

3 ¹Manga lusud ku sa tian, na kanu san aku pan sa lekanu na di ku pamun sekanu 'gkapamandu sa mana kanu manga taw a aden kanilan su Suti a Ruh ka nia ku pamun kabpamandu sa lekanu na mana su manga taw a sia pamun luyud kanu kamamanusiay ka malubay pamun i paginugut'u kanu Isa al-Masih. ²Na iling-iling'u pegken na dikena pamun kana matua i inenggay ku sa lekanu a pegken ka gatas pamun kagina dikena kanu pamun adil sa entu enggu taman sa saguna na maitu kanu pamun ba ³kagina sia kanu pamun naluyud kanu kamamanusiay a ukit. Ka taman man sa edsisigia kanu pamun sa dikena mapia enggu mamagukag kanu na sia kanu pamun luyud sa kaduduniay enggu su kabpaguyag-uyag'u na sia pamun luyud kanu kamamanusiay. ⁴Ka amaika madtalu nu pamun i "Sia aku kani Bulus," atawa ka "Sia

^k 2:13 Ka u ngin man i ebpun kanu Suti a Ruh na papedtuntayan nami kanu manga taw a aden kanilan su Suti a Ruh Na nia ped a katuntay nu ped a alim kanu nia a ayat na *Na u ngin i ebpun kanu Suti a Ruh na papedtuntayan nami sa ukit a kangadtalu a luyud kanu Suti a Ruh.*

^l 2:16 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 40 ayat 13.

1 Kurintu 3

aku kani Apulus” na nia nin maena na sia kanu pamun luyud kanu kamamanusiay.

⁵Enduken, entain besen si Apulus enggu entain aku besen a si Bulus? Manga panunugun kami bu nu Kadenan a inusal'in a nakaenggat sa lekanu sa kapaginugut'u sa lekanin. Ipenggulalan nami bu su ngin i sinuguan nu Mapulu kanu uman i isa sa lekami. ⁶Na mana bun su pamumulan, na saki i namula enggu si Apulus menem i namubu lun ugaid'a su Kadenan i napagkasela lun. ⁷Na dikena man nia balapantag su 'bpamula atawa ka su 'bpamubu ka su papegkasela lun a su Kadenan. ⁸Na su kahanda nu 'bpamula enggu su 'bpamubu na isa bu enggu uman i isa kanilan na makatalima sa balas sia luyud kanu ngin i pinggalebek'ilan. ⁹Ka sekami na panunugun kami bu nu Kadenan a pedtabanga sa galebekan sia sa lekanin enggu sekanu menem na mana su 'bpangangawidan nu Kadenan atawa ka su papedtindeg nin a walay.

¹⁰Na sia luyud kanu kapegkagaga a inenggay nu Kadenan sa laki a sinugu nin, na mana bun su mategel a panday na walay na saki i minetad sa udsadan enggu su ped menem i napatalus lun. Ugaid'a apia entain i mapatalus lun mapatindeg su entu na dait a 'bpia-pianan nin i kapatindeg'in lun. ¹¹Ka dala den man ped a makabetad a udsadan na walay nia tabia na su udsadan a nakabetad den a su Isa al-Masih. ¹²Na aden mapatalus sa entu mapatindeg a nia nin usalen na bulawan, pilak enggu muntia a watu. Aden bun mapatalus lun mapatindeg sa nia nilan usalen na kayu, utan atawa ka lagami. ¹³Na sia kanu gay a kagkukum na mailay su katigkel'u kinapatindeg'ilan lun ka tepengen su entu sia makanggulalan sa apuy. ¹⁴Na su di matutung na makatalima sa balas su mimbalay lun. ¹⁵Na su matutung menem na masela a kalugian kanu mimbalay lun ugaid'a apia ka maitu na malipuas bun su mimbalay a mana bun su taw a nalipuas sia kanu kapegkatutung.

¹⁶Ngintu, di nu katawan i sekanu den su Suti a 'Bpagagaman nu Kadenan ka san den sa lekanu su Suti a Ruh nin? ¹⁷Na apia entain man i minasa kanu pegkalebenan nu Kadenan na binasan nin bun. Ka suti man su pegkalebenan nu Kadenan enggu sekanu su entu.

¹⁸Na di nu pedsalimbut i ginawa nu ka amaika nia nu kapegkailay sa ginawa nu i balaitungan kanu sia kanu mata nu taw na dait a teleni nu su entu ka nia tinemu i dikena kanu balaitungan kanu mata nu taw ka enggu kanu mabaluy a balaitungan sia kanu Kadenan. ¹⁹Kagina su

ilemu sia kanu dunia na da katagan nin sia kanu Kadenan. Ka mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Sia nin bun dinulatan su balaitungan kanu kabalaitungan nilan,”^m

²⁰enggu

“Gkatawan nu Mapulu i su itungan nu balaitungan na dala katagan nin.”ⁿ

²¹Tembu ba di dait a imamasela su apia entain a 'gkangaunutan kagina sa lekanu su langun-langun. ²²Na apia saki a si Bulus atawa ka si Apulus enggu si Kipas atawa ka su dunia, su uyag-uyag, su kapatay, su sagugunay enggu su mangauma pan a manga timpu na lekanu langun su entu. ²³Na sekanu na sia kanu nalusud kanu Isa al-Masih enggu su Isa al-Masih menem na sia nalusud kanu Kadenan.

Su manga Sinugu nu Isa al-Masih

4 ¹Kagina ka maitu na nia dait a katimbang'u taw sa lekami na panunugun nu Isa al-Masih enggu sinaligan nu Kadenan sa kapangusiat kanu nakapagena a kahanda nin. ²Na entu pan ka nadталu a sinaligan ka na nia dait na kasaligan ka sa tidtu. ³Na dikena den man balapantag sa laki u ngin i 'gkapagitung'u sa laki atawa ka 'gkapagitung'u ped a taw sa laki. Ka apia saki na dala kawagib ku sa kadtalu ku sa mapia atawa ka mawag su ngin i 'gkangguniat ku pantag kanu galebekan ku. ⁴Ka da man katawan ku a makasendit ku kanu ginawa ku. Ugaid'a dikena nia nin maena i da den kalimbanan ku ka su Mapulu bu i labi a pakataw kanu entu. ⁵Tembu ba da kanu muna semugat sa kawagib kanu ped'u taman sa di pan mauma su gay a kambalingan nu Mapulu sia sa dunia. Na sekanin i temayaw sa kanu ngin i manga nakapagena sia kanu malibuteng enggu ipayag'in su manga kahanda nu manga taw a sia kanu atay nilan. Na kanu entu ba a timpu na matalima nu uman i isa su pugi a ebpun kanu Kadenan a makadait sia kanu ngin i pinggula nilan.

⁶Manga lusud ku sa tian, na sia kanu kapianan nu na nia ku inusal a upaman na sekami kani Apulus ka enggu nu katuntayan su maena nu

^m 3:19 Mailay i nia sia kanu Kitab pantag kanu Nabi Ayub 5 ayat 13.

ⁿ 3:20 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 94 ayat 11 sia kanu Kitab Zabur.

1 Kurintu 4

kadtalu a nia a “Di nu ’bpelawani su ngin i nakadalem kanu kitab.” Ka amaika maitu na di nu makamamasela su apia entain a ’gkangaunutan sa labi a mapia kumin kanu ped. ⁷Ngin besen i kambidayan nu kanu ped? Ngin ba i aden sa lekanu a dikena inenggay bu sa lekanu? Na amaika inenggay bu sa lekanu su entu na ngintu ka makamamasela kanu sa mana dikena nu i entu natalima bu?

⁸Nia nu kapegkailay kanu ginawa nu na langun na nasisita nu na san den sa lekanu! Nia nu kataw ka kawasa kanu den enggu pendatu kanu den sa dikena kami nu kaped! Na ngin den i kapia nin u pendatu kanu den ka enggu kami bun makandatu a kaped’u. ⁹Ka su kapegkailay ku lun na sekami a sinugu na ipebpagilay nu Kadenan i sekami i mababa den sa langun a mana su manga taw a sinugat sa kawagib sa kapatay a ipegkuyug sia kanu lusud’u dunia sa kanu adapan nu manga taw enggu kanu manga malaikat. ¹⁰Na sabap sa kabpangusiat’ami pantag kanu Isa al-Masih na nia kapegkailay sa lekami na ’gkangababal. Ugaid’a sekanu menem na nia nu kataw na balaitungan kanu sabap kanu Isa al-Masih. Mangabagel kanu enggu sekami menem na mangalubay. ’Bpagadatan kanu ugaid’a sekami na dikena ’bpagadatan. ¹¹Na sampay saguna na da gaid pegken nami enggu da gaid ’gkainem’ami, di kami gaid pakambalegkas, papegkapasangan kami enggu dala talanged a ’gkagkalebenan nami ¹²taman sa ’bpamantiali kami sa kauyag’ami. Na amaika papegkayan kami nu taw na ibpangeni-ngeni nami i palihalan silan. Amaika ’bpamungkaidanan kami na pedtigkelan nami su entu. ¹³Amaika pedtaluan kami sa dikena mapia na mapia i ipedsompat’ami. Na sampay saguna na ipedtimbang kami sa mana manga puput’u dunia a da katagan nin.

¹⁴Na dikena nia ku kinasulat sa nia sa lekanu i papegkayan ku sekanu ka papata i nia sa lekanu a mana manga wata ku a papedtayan. ¹⁵Ka apia nia nin kaaden i madakel i pedtiakap sa lekanu pantag kanu kabpaguyag-uyag’u sia kanu Isa al-Masih na sakataw bu i madtalu a amanu. Na saki man i nabaluy a ama nu sabap sa naginugut kanu kanu Isa al-Masih sia nakanggulalan kanu Mapia a Tutuma a inipangusiat ku sa lekanu. ¹⁶Tembu ba ’bpangenin ku sa lekanu i ilingi aku nu. ¹⁷Na sabap sa entu na sinugu ku san sa lekanu si Timuti a papedtayan ku a wata ku sa paginugut enggu ’gkasaligan sia kanu Mapulu a su Isa al-Masih. Na sekanin i mapatadem sa lekanu kanu ukit a kabpaguyag-uyag ku sia kanu

Isa al-Masih a mana bun su ibpamamandu ku kanu langun na lumpukan nu 'bpamaginugut sa kanu apia endaw a dalepa a 'gkabpawangan ku.

¹⁸Ugaid'a su ped sa lekanu na 'bpemamasela den gaid ka nia nilan kataw ka di aku den makasan 'bpaluman. ¹⁹Ugaid'a amaika menggay su Kadenan na magan sa magan na seman aku. Na lu ku ba mailay u ngin ba i nanggalebek'ilan sia kanu Kadenan atawa ka pinalay bu silan sa kadtalu. ²⁰Kagina su kapendatu nu Kadenan na dikena sia 'bpagilayn kanu kangadtalu nu taw ka sia 'bpagilayn kanu galebekan sia makanggulalan kanu kabarakat'u Kadenan. ²¹Na ngin i tinemu nu? Seman aku a aden it'in a ibpametay^o atawa ka seman aku sa aden kananaw nin enggu kakalimu nin?

Su Kasugat sa Kawagib kanu Taw a Penggula sa Kamustakilan

5 ¹Na nia nin kabantang na aden nakapanudtul sa laki sa aden pedsina san sa lekanu a ipeditiwalay nin su kaluma nu ama nin. Na apia su manga taw a dikena 'bpamaginugut kanu Kadenan na dikena nilan pedsugutan su manga maitu ba. ²Na sekanu na 'bpamamasela kanu pan apia maitu i 'gkanggula nu san! Dikena ba nia dait sa entu na 'gkalidu i ginawa nu enggu nia dait na pinamugaw nu den su entu a taw? ³⁻⁴Na apia dala aku man san sa lekanu na kaped aku nu bun sia makanggulalan kanu Suti a Ruh.^p Na kagina ka mana kaped aku nu bun na sia kanu ingala nu Mapulu a su Isa al-Masih na pedsugaten ku sa kawagib su taw a entu a penggula sa maitu ba. Na itagu nu sa ginawa i uman kanu pendidilimudan na kaped aku nu. Na sia kanu kapegkagaga a inenggay nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih ⁵na ipalad'u den kanu bagel'u Saitan su entu ba a taw ka enggu mabinasa su badan^q nin ka aden a entu na malipuas bun sekanin sia kanu kambalingan nu Mapulu a su Isa al-Masih.

⁶Na dikena mapia i kabpemamasela nu a nan. Ngintu, di nu 'gkataan i su paidu bu a pakembang a makasimbul kanu inadum na makapakembang'in su langun nu inadum? ⁷Tembu ba iawa nu su entu

^o 4:21 **aden it'in a ibpametay** Na nia maena nu nia na iling-iling'u lukes na pembetayn nin su wata nin asal'a makapatidtu nin.

^p 5:3-4 **Na apia dala aku man san sa lekanu na kaped aku nu bun sia makanggulalan kanu Suti a Ruh.** Nia maena nu nia sia kanu kapegkasabut'u manga ped a alim na *Na apia dala aku san sa lekanu na timbang a kaped aku nu bun ka 'gkapagitung ku sekanu.*

^q 5:5 **badan** Nia kapegkasabut'u ped a manga alim kanu maena nu nia na *kamamanusiay.*

a pakembang^r ka enggu kanu pakailing sa kanu bagu a inadum a da pakembang'in ka nabagu kanu den man sia kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in a kurban kanu Kadenan^s a mana bun su bili-bili a inigkurban kanu timpu nu Kanduli nu Kalipuas. ⁸Kagina ka maitu na idsela-sela tanu su entu sa dala den su manga pakembang a entu a mana su kamustakilan a galebek enggu su ped pan a manga kabaladusan ka nia den aden kanu entu a kanduli na su pan a dala pakembang'in a mana su senep sa atay a kapaginugut enggu katidtu.

⁹Na nalabit ku bun man kanu paganay a sulat ku sa lekanu i da kanu semimbul kanu manga taw a pedsisina. ¹⁰Ugaid'a dikena nia ku pedtalun sa lekanu a di nu simbulan na su langun den nu taw sa dunia a pedsisina atawa ka su di mangasukul enggu su manga tanegkawn atawa ka su manga pedsimba sa balahala ka nia bu ukit a kaabung sa langun nu entu na amaika awan nu i dunia. ¹¹Ugaid'a nia ku ba a entu pedtalun sa lekanu a di nu simbulan na su manga taw a pedtalun sa manga suled sa paginugut inunta na pedsisina, di mangasukul, pedsimba sa balahala, masudi, palalangut enggu tanegkawn. Na su maitu ba a manga taw na di nu a benal semimbuli apia sia kanu kapegkan nilan.

¹²⁻¹³Da man kawagib tanu sa kasugat sa kawagib kanu manga taw a dikena 'bpamaginugut ka su Kadenan bu i mataw semugat kanilan sa kawagib. Nia bu aden kawagib tanu lun sa kasugat sa kawagib na su manga taw bu a 'bpamaginugut. Na nia nakadalem kanu kitab na "Paawan su manga taw a penggalebek sa mawag."^t

Su Kagkukum kanu Suled sa Paginugut

6 ¹Na amaika aden sa lekanu i aden di nin ibpagayun kanu ped'in, na ngintu ka matika nu a benal mananggit lu kanu 'bpamimitialan a dikena 'bpamaginugut kanu Kadenan? Dikena nu pan lu 'bpananggiten kanu pagidsan nu a 'bpamaginugut. ²Ngintu, di nu 'gkatawan i sia kanu Mauli a Gay na su 'bpamaginugut i kemukum kanu dunia? Na amaika maitu na ngintu ka di nu magaga kemukum su manga maya bu a di

^r 5:7 Su pakembang sia na su kapembaladusa.

^s 5:7 nabagu kanu den man sia kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in a kurban kanu Kadenan Nia nin maena na naampun den su kabaladusan nilan sabap kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in.

^t 5:12-13 Mailay i nia sia kanu Diutirunumi 17 ayat 7 sia kanu Kitab Taurat.

1 Kurintu 6

'bpagayunan? ³Di nu 'gkatawan i apia su manga malaikat na sekitanu bun a 'bpamaginugut i kemukum kanilan? Na nia nu pan a entu di 'gkagaga pegkukum i kadsalilidan bu a di 'bpagayunan? ⁴Na amaika aden manga maya ba a di nu 'bpagayunan kanu kaped'u na ngintu ka lu nu pan 'bpananggiten su entu kanu manga taw a dala malusud kanu umpungan nu 'bpamaginugut? ⁵Na pedtalun ku i nia sa lekanu ka enggu nu 'gkatun i kaya nu ka basaula den menem i apia sakataw sa lekanu a 'bpamaginugut na dala demun makagaga kemukum kanu di 'bpagayunan nu uman i isa kanu ped'in. ⁶Ka nia nu man penggulan na ipegkukum'u su suled'u sa paginugut enggu lu nu silan ipegkukum kanu 'bpamangukum a dikena 'bpamaginugut.

⁷Na su kapegkukum'u kanu suled'u bun sa paginugut na dala ped a pedtabanan ka sekanu bun. Ngintu ka dikena nu pan nia penggulan i pedtigkelan nu su manga taw a penggula sa lekanu sa mawag enggu pedsalimbut sa lekanu? ⁸Ka nia pan mula na sekanu bun mismu i pedsalimbut enggu penggula sa mawag. Apia kanu manga suled'u sa paginugut na penggulan nu i entu kanilan. ⁹Ngintu, di nu 'gkatawan i su penggula sa mawag na di makalusud kanu kapendatu nu Kadenan? Da kanu man mapapagakal, ka di man a benal makalusud kanu kapendatu nu Kadenan su manga taw a pedsisina, su manga taw a pedsimba sa balahala, su manga pegkikiuga atawa ka su malilini sa pagidsan nin bun a mama. ¹⁰Maitu bun su manga taw a tanegkawn enggu su di mangasukul apeg den nu manga taw a palalangut enggu su mangasudi taman den kanu manga taw a salimbuten. ¹¹Na su maitu ba a manga galebek na penggulan bun nu manga ped sa lekanu kanu paganay ugaid'a saguna na ginagasan den su dusa nu, sinuti kanu den enggu initimbang kanu den sa ikelas sia nakanggulalan kanu ingala nu Mapulu a su Isa al-Masih enggu kanu Suti a Ruh nu Kadenan tanu.

Su Badan nu 'Bpamaginugut

¹²Su ped sa lekanu na nia nin pedtalun na "Gkaalus sa laki i enggulan ku su langun." Ugaid'a nia ku madtalu sa entu na dikena langun nu entu na makagkapia. Na saki na apia mapakay pan a enggulan ku i apia ngin na di ku pedsugutan sa maulipen aku nu entu. ¹³Na aden bun pedtalu sa lekanu sa "Su pegken na inumbal asal'a makadalem kanu tian enggu su tian na pendaleman sa pegken." Na nia

ku menem madtalu sa maitu ba na magidsan su tian enggu su pegken na pembinasan bun i entu nu Kadenan. Ugaid'a dikena man pinangaden su badan asal'a mausal sa kadsina ka pinangaden su entu asal'a mausal sia kanu Mapulu enggu su Mapulu menem i pegkakataw kanu badan. ¹⁴Na su badan tanu na pambibiagen nu Kadenan a mana bun su kinapambibiag'in kanu Mapulu sia nakanggulalan kanu kabarakat'in. ¹⁵Ngintu, di nu 'gkatawan i su badan tanu na nalusud sia kanu Isa al-Masih? Tembu ba di a benal mapakay a usalen tanu su badan tanu kanu manga sundal. ¹⁶Ngintu, di nu 'gkatawan i su taw a usalen nin i badan nin kanu manga sundal na timbang a naisa sekanin kanilan? Ka mana bun su nakadalem kanu kitab a "Idtampung'in su kaluma nin sa mana sakabadan bu silan."^u ¹⁷Na amaika naisa tanu den kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih na naisa bun su pamusungan' tanu sa lekanin. ¹⁸Tembu ba tangkai nu su kadsina ka su ped a kabaladusan na dala lakit lambay nin kanu badan ugaid'a su taw a pedsina na pembaladusa kanu badan nin. ¹⁹Na dait a katawan nu i su badan nu na pegkalebenan nu Suti a Ruh nu Kadenan a natalima nu ebpun sa lekanin. Na dikena den lekanu su badan nu ka kanu Kadenan den ²⁰ka tinebus kanu nin sa masela^w tembu ba usal'u su entu sa ukit a mapugi su Kadenan.

Su Makapantag kanu 'Gkalumaya

7 ¹Makapantag menem kanu inisulat'u a "Labi a mapia kanu mama i di embalagiuma." ²Ugaid'a sabap kanu sasat a kapedsina na nia dait kanu uman i mama na aden kaluma nin. Na maitu bun ba su uman i babay. ³Na su mama na dait a inggulalan nin kanu kaluma nin su ngin i nakaalus kanu 'gkalumaya, na maitu bun ba su babay kanu kaluma nin. ⁴Ka su babay na dikena den sekanin i pegkakataw kanu badan nin ka su kaluma nin den. Maitu bun ba su mama na dikena den sekanin i pegkakataw kanu badan nin ka su kaluma nin den. ⁵Na di dait

^u 6:16 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 2 ayat 24 sia kanu Kitab Taurat.

^v 6:17 **naisa bun su pamusungan** Nia nin maena na naisa tanu kanu Isa al-Masih sia makanggulalan kanu Suti a Ruh nin taman sa mana naisa bun su pamusungan tanu lun.

^w 6:20 Su **tinebus kanu nin sa masela** sia na nia nin maena na su lugu nu Isa al-Masih mismu i nakatebus kanu taw sia kanu kabaladusan nilan. Ka sabap kanu kinambaladusa nu taw na sia tanu naluyud kanu saitan. Mailay su nia sia kanu Inipayag 5 ayat 9 sia kanu Kitab Injil.

1 Kurintu 7

a idsingit'u uman i isa su kambalagiuma nin kanu kaluma nin nia tabia na napagayunan nilan i di nilan pan enggulan su entu ka 'bpangadap pan silan kanu Kadenan. Ugaid'a u maipus den su entu, na mapakay a imbalagiuma nin menem su kaluma nin ka tabia bun ka di makakumpen sa ginawa na masasat'u Saitan.^x 6Na dikena ku ipedsugu i di pan a entu kambalagiuma ka laki bu i entu a itungan. 7Na u mana bu man ka mapakay na nia ku pan tinemu i su langun nu taw na makapagidsan sa maya ba sa laki a nia, ugaid'a uman i isa na embibidaya i inenggay lun nu Kadenan a kapegkagaga.

8Na nia ku menem madtalu sa lekanu a dala kaluma nin atawa ka su manga balu na nia mapia i da kanu den 'gkaluma a maya ba sa laki a nia. 9Ugaid'a amaika di nu 'gkagaga pegkumpen su ginawa nu na dait a 'gkaluma kanu ka nia tinemu i 'gkaluma kanu kumin sa makandusa kanu sabap kanu di 'gkagaga a kiug'a ginawa nu.

10Sekanu menem a aden kaluma nin, na nia ku ipedsugu sa lekanu enggu nia bun ba i kasuguan nu Mapulu na su babay na di dait a imbelag'in su kaluma nin. 11Ugaid'a amaika embelag bun sekanin na di dait a 'gkaluma sekanin 'bpaluman ugaid'a mapakay a embalinganan nin su kaluma nin. Na maitu bun ba su mama, di bun dait a imbelag'in su kaluma nin.

12Na nia ku menem madtalu kanu apia entain a mama a aden kaluma nin a di 'bpaginugut ugaid'a di pegkiug pebpitas su kaluma nin a entu sa lekanin na di dait a imbelag'in su entu. Na laki bu i nia a itungan, dikena ebpun kanu Mapulu. 13Na maitu bun ba su babay, di nin bun dait a imbelag su kaluma nin a di 'bpaginugut amaika di pegkiug pebpitas sa lekanin. 14Kagina su mama a di 'bpaginugut na pedtaliman nu Kadenan sabap kanu kaluma nin a 'bpaginugut, na maitu bun ba su babay na pedtaliman bun sabap kanu kaluma nin a 'bpaginugut. Ka amaika dikena maitu na di matalima su manga wata nilan. Ugaid'a sabap sa aden kanu manga lukes'ilan i 'bpaginugut na matalima bun silan.^y 15Ugaid'a amaika su di 'bpaginugut a kaluma ka sekanin den i miug embelag na padtadayn den kanu entu a kiug'in. Na amaika maitu,

---

^x 7:5 di makakumpen sa ginawa na masasat'u Saitan Na nia maena nu nia na amaika su taw ka di nin magaga kemumpen i ginawa nin na makadsina atawa ka makagkiuga.

^y 7:14 Na dikena nia maena nu nia a ayat i makasulega su kaluma a di 'bpaginugut sabap kanu kaluma nin a 'bpaginugut atawa ka makasulega su manga wata sabap kanu lukes'in a 'bpaginugut.

1 Kurintu 7

na su 'bpaginugut a kaluma nin na mapukas sekanin kanu kaluma nin a entu. Na su Kadenan na nia nin kalilian na makapaguyag-uyag tanu sa aden kalilintad'in. ¹⁶Ka aden a entu na sia kanu kapedtiwalay nilan na su mama na maumbal a ukit sa kapaginugut'u kaluma nin, na maitu bun ba su babay kanu kaluma nin.

¹⁷Na uman i isa sa lekanu a 'bpamaginugut na u ngin i kambebetad a inenggay sa lekanu nu Mapulu sa kanu timpu a kinaenggat'u Kadenan sa lekanu sa kapaginugut na entu den ba i papanalus'u. Na nia bun ba i inisugu ku kanu langun na lumpukan nu 'bpamaginugut. ¹⁸Na upama ka su taw a napaletak^z den kanu timpu a kinaenggat'u Kadenan lun sa kapaginugut na di den dait a bagun nin pan su entu. Na amaika menem ka da pan sekanin mapaletak na di den dait a mapapaletak pan sekanin. ¹⁹Kagina dikena den man balapantag u napaletak ka atawa ka dala, ka nia den balapantag na su kanggulalan kanu manga kasuguan nu Kadenan. ²⁰Tembu uman i isa sa lekanu na u ngin i kambebetad'u sa kanu timpu a kinaenggat'u Kadenan sa lekanu sa kapaginugut na entu den ba i papanalus'u. ²¹Na amaika su timpu a kinaenggat'u Kadenan sa leka sa kinapaginugut ka nia nin natabuan na ulipen ka na di ka den 'bpagitunga su entu ugaid'a amaika menem ka aden ukit sa makambaya-baya ka kanu kaulipen nengka na enggula ka su entu. ²²Kagina su taw a ulipen kanu timpu a kinaenggat lun sa kinapaginugut kanu Mapulu na nakambaya-baya den sia kanu Mapulu. Na maitu bun ba su taw a dikena ulipen kanu timpu na kinaenggat lun sa kapaginugut na nabaluy a ulipen nu Isa al-Masih. ²³Tembu da kanu mapaulipen kanu apia entain ka tinebus kanu man sa masela. ²⁴Manga lusud ku sa tian, na u ngin kanu kanu kinaenggat'u Kadenan sa lekanu na entu den ba i papanalus'u sia kanu adapan nu Kadenan.

Su manga Taw a Dala Kaluma nin

²⁵⁻²⁶Na pantag menem kanu manga laga na nia ku madtalu sa lekanu ugaid'a dikena i nia inisugu nu Mapulu ka laki bu a itungan: Na sabap

---

^z 7:18 Su **napaletak** sa basa a Tagalog na *natuli*. Balapantag a benal i nia ba kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi kagina nia ba su inenggay nu Kadenan a tanda nu kapasadan nin kanu Ibrahim. Na sampay saguna na napagadat den nu manga Yahudi i su kapapebpaletak na tanda nu kapasadan enggu tanda sa isa sekanin a Yahudi. Na madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

1 Kurintu 7

kanu kapasang'u 'gkatamanan na nia mapia na da kanu den pegkaluma. Ugaid'a apia laki bu i entu a itungan na sabap kanu dala idsan nin a kapegkalimu nu Mapulu na nabaluy aku a 'gkasaligan. ²⁷Na su manga mama menem a aden kaluma nin na di nu ipembelag su kaluma nu. Na su dala menem na di nu den 'bpangilay i kagkaluma nu. ²⁸Ugaid'a amaika pegkaluma kanu menem na di kanu bun pakandusa. Na maitu bun ba su manga laga na di bun silan pakandusa u 'gkaluma. Ugaid'a entu bu ba, ka su aden kaluma nin na madakel i lidu na ginawa nin. Na nia ku kalinian na malepas kanu kanu entu ba a lidu na ginawa.

²⁹Manga lusud ku sa tian, na nia maena nu pedtalun ku a nia na sabap sa paidu bu i kutika na di nu den gaid 'bpagibped i kutika nu sa kapagitung'u pantag kanu kaluma nu, ³⁰na su 'bpamanguliang na di den gaid maguguliang, su 'gkangagalaw na di den gaid enggalaw-galaw enggu su 'bpamamasan na di nin den gaid pagitungen su kaaden nin. ³¹Na apia ngin i penggulan sia sa dunia na di den gaid ayadan ka langun nu nia na pedsagad bu.

³²Nia ku 'gkalinian na malepas kanu kanu lidu na ginawa. Upama su mama a dala kaluma nin na nia nin 'gkadtulan na su manga galebekan kanu Mapulu enggu panun i kasuat'in kanu Mapulu. ³³Ugaid'a su mama a aden kaluma nin na nia nin 'gkadtulan na su makapantag kanu ngin i sia kanu dunia enggu panun i kasuat'in kanu kaluma nin, ³⁴na sabap sa entu na 'gkabad su itungan. Na su babay a dala kaluma nin na nia nin 'gkadtulan na su manga galebekan kanu Mapulu ka enggu magidsan pan i badan nin enggu itungan nin na sia bu kanu Kadenan. Ugaid'a su babay a aden kaluma nin na nia nin 'gkadtulan na su makapantag kanu ngin i sia sa dunia enggu panun i kasuat'in kanu kaluma nin. ³⁵Na nia ku kapedtalu sa nia na lekanu bun a kapianan, dikena nia nin maena i pegkumpenen ku sekanu sa kagkaluma nu ka nia ku bu kalinian na makapaguyag-uyag kanu sa ngin i dait enggu di maangga su kapenggalebek'u kanu galebekan kanu Mapulu.

³⁶Na amaika su mama ka di nin den 'gkakumpen i ginawa nin kanu balay nin enggu nia nin kapegkailay lun na dait a pakawingan nin den na italus'in su entu ka dikena bun i entu kabaladusan enggu dait bun su entu. ³⁷Ugaid'a amaika menem ka nia kapagitungan nu mama i di den sekanin 'gkaluma ka 'gkagaga nin bun pegkumpen su ginawa nin enggu entu ba i 'gkatelangan na ginawa nin na mapia bun su entu a

napagitung'in. ³⁸Na mapia bun i 'gkaluma sekanin ugaid'a labi a mapia u di den sekanin 'gkaluma.

³⁹Na su babay na nakaiket sekanin kanu kaluma nin taman a bibiag pan su kaluma nin. Ugaid'a amaika matay den su kaluma nin na makapukas den sekanin kanu kaluma nin. Na mapakay den sekanin a 'gkaluma 'bpaluman sa mama bu a 'bpaginugut kanu Mapulu a su Isa al-Masih. ⁴⁰Ugaid'a sia bu sa laki, na labi i kapia nin sa lekanin amaika di den sekanin 'gkaluma 'bpaluman. Na su kapegkailay ku lun na nia bun ba i ibpamandu nu Suti a Ruh sa laki.

Su manga Pegken a Ibpagapal kanu manga Pegkakadenanen

8 ¹Na su makapantag sa pegken a iniapal sa manga pegkakadenanen: Na katawan tanu i aden sa lekitanu langun su kasabut sa entu. Na su kasabut na aden a entu na pakapasundul kanu taw sa kamamasela nin. Ugaid'a su kakalimu na makapagkabagel kanu taw. ²Na apia entain a taw i nia nin kapegkailay kanu ginawa nin na sekanin i aden sabut'in na nia nin kabantang na su entu a taw na da pamun sabut'in kanu ngin i dait a sabutan nin. ³Ugaid'a apia entain i pegkalimu kanu Kadenan na pegkilalan sekanin nu Kadenan.

⁴Na su kapegkan a entu kanu iniapal kanu pegkakadenanen na 'gkatawan tanu bun man i su manga pegkakadenanen na dikena i nan tidtu, ka kaisa-isa nin bu su Kadenan. ⁵Na apia paman aden madtalu a manga kadenan sa langit atawa ka sa lupa enggu madakel i pedtawagen a pegkakadenanen atawa ka manga mapulu, ⁶na sia sa lekitanu na su Kadenan na kaisa-isa nin bu a su Ama a nangaden kanu langun-langun enggu 'bpaguyag-uyag tanu sa makasuat lun. Na maitu bun ba su Mapulu tanu a su Isa al-Masih na kaisa-isa nin bu. Sia nakanggulalan sa lekanin su kinapangaden kanu langun-langun enggu sia bun nakanggulalan sa lekanin su kinatalima tanu kanu uyag-uyag.

⁷Ugaid'a dikena langun na pakatuntay sa entu. Ka aden pamun manga taw a sabap sa layam silan sa entu a galebek na amaika pegkan silan kanu iniapal sa pegkakadenanen na nia nilan 'gkanggiginawa na lusud pamun silan sa kapedsimba sa pegkakadenanen. Na sabap sa kabpangandam'a ginawa nilan a entu na 'gkadtalu na ginawa nilan i mawag i penggulan nilan. ⁸Na su pegken man na dikena i nia 'gkabaluy a pakapasupeg sa lekitanu kanu Kadenan, magidsan pan i kanen tanu

atawa ka dili na dikena i nia 'gkabaluy a pakagkawag sa lekitanu enggu dikena bun pakapagkapia sa lekitanu sia kanu Kadenan.

⁹Ugaid'a pangingati nu i su kapembaya-baya nu sa kakan sa apia ngin na kadsabapan na kambaladusa nu malubay pamun i salig'in. ¹⁰Ka upama ka seka a aden sabut'in ka nailay ka nu da pamun sabut'in a pegkan kanu iniapal lu kanu ludep'u pedsimban kanu manga pegkakadenanen na timbang a pinangenggat'engka silan sa kakan nilan sa entu. ¹¹Na sabap kanu kasabut'engka a entu na pakasundul'engka sa kabinasan nin su malubay i salig'in a isa bun sekanin a sabapan a kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in. ¹²Na pakandusa ka kanu Isa al-Masih sabap sa nakandusa ka kanu suled'engka sa paginugut sa kinapanggula nengka lun sa sungkang kanu ginawa nin. ¹³Na kagina ka maitu, amaika su pegken bu i sabapan na kapendusa nu suled sa kapaginugut na di aku den keman sa manga sapu asal'a di ku sekanin makapandusa.

Su manga Kawagib enggu su Galebekan nu manga Sinugu

9 ¹Na ngintu, dikena ba aden baya-baya ku? Dikena ba isa aku a pinamili a sinugu enggu pibpayagan aku demun nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih? Dikena ba nalusud kanu kanu Mapulu sia nakanggulalan sa laki? ²Na amaika sia kanu ped ka dikena aku nilan pegkilalan a pinamili a sinugu ugaid'a mana i sia sa lekanu na sinugu aku ka su kinapaginugut'u kanu Isa al-Masih i amadan sa entu.

³Na nia ku madtalu kanu manga taw a nan a 'bpangingidsa pantag sa laki na ⁴ngintu, dala besen kawagib'ami a makatalima sa makan enggu mainum? ⁵Dikena ba aden bun kawagib'ami sa kapaunut sa kaluma a 'bpaginugut bun a mana bun su pinggula ni Kipas enggu su manga suled'u Mapulu taman den kanu ped pan a sinugu? ⁶Na ngintu, sekami bu besen kani Barnabas i dala kawagib'in sa katelen sa kapangilay sa kauyag'in? ⁷Aden ba sundalu a sekanin pan i penggastu kanu galebekan nin? Aden ba namula sa ubas a di mapakay a keman kanu unga nu pinamula nin a ubas? Enggu aden ba pedtuganul sa bili-bili a di mapakay a minem sa gatas'u pedtuganulen nin a bili-bili?

⁸Na su pedtalun ku a nia na dikena bu i nia matag kapagitung'u manusia ka nakadalem bun i nia kanu kitab. ⁹Ka nia man nakadalem kanu kasuguan nu Musa na "Di ka pedsukuba su ngali nu sapi gay

1 Kurintu 9

nin pengguna.”^a Na ngintu, su manga sapi i pedtalun nu Kadenan sia? ¹⁰Dikena, ka sekitanu a manga taw su entu. Na sabap man sa lekitanu i kinasulat sa entu kagina apia entain a taw i pendadu atawa ka pengguna na pakapanginalap sa kaumunan silan kanu penggalebeken nilan a entu. ¹¹Na amaika sekami ka sinemaud san sa lekanu sa palihala a dikena matakapala, na ngintu masela den gaid amaika makapagagani kami san sa lekanu kanu matakapala a manga palihala nu? ¹²Na amaika su ped a ’bpamangusiat ka aden bun kawagib’ilan a makatalima sa manga tabang a ebpun sa lekanu, na labi lawan kami den. Ugaid’a apia ka maitu na da nami usala su entu a kawagib’ami ka makin kami tinemigkel kanu apia ngin asal’a da makaungen kanu kapayapat’u Mapia a Tutuma makapantag kanu Isa al-Masih. ¹³Na dikena ba su manga taw a gumagalebek kanu Suti a ’Bpagagaman na pakatalima silan sa makan ebpun kanu Suti a ’Bpagagaman enggu su manga gumagalebek kanu pegkurbanan na aden umun nilan kanu inigkurban? ¹⁴Na maitu bun ba su ’bpangusiat kanu Mapia a Tutuma, inisugu nu Mapulu sa dait a makatalima bun silan sa makauyag’ilan ebpun kanu manga ’bpangusiatan nilan. ¹⁵Ugaid’a da ku usala su entu a manga kawagib enggu dikena ku sekanu pidsulatan asal’a kaenggan aku nu. Ka nia ku tinemu i matay aku kumin sa maawa sa laki su entu a makamamasela ku. ¹⁶Na di aku man makamamasela sa kanu kabpangusiat ku kanu Mapia a Tutuma kagina galebekan ku i entu a nakasangan sa laki. Na duan-duan ku den amaika di ku makapangusiat su Mapia a Tutuma. ¹⁷Na amaika laki bu a kiug i kapenggula ku sa nia na dait a aden matalima ku a balas. Ugaid’a penggulan ku i nia ka nia ba i galebekan ku a inisalig sa laki nu Kadenan. ¹⁸Na amaika maitu na ngin basi i balas ku? Nia ku balas na makapangusiat ku su Mapia a Tutuma sa da bayad’in, apia nia nin kaaden i aden kawagib ku sa katalima sa bayad kanu kabpangusiat ku kanu entu.

¹⁹Na apia dikena aku ulipen na napaulipen aku kanu apia entain ka enggu madakel i mapangenggat ku sa kapaginugut. ²⁰Na sia kanu manga taw a pagidsan ku a Yahudi na naguyag-uyag aku

---

^a 9:9 Di ka pedsukuba su ngali nu sapi gay nin pengguna. Na nia maena nu nia na aden umun nu sapi kanu penggunun nin. Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 25 ayat 4 sia kanu Kitab Taurat.

sia kanu ukit'ilan asal'a mapangenggat ku silan. Apia nia nin kaaden i dikena aku den nasakup'u kasuguan nilan na 'bpaguyag-uyag aku sa kanu entu a ukit'ilan ka enggu ku silan mapangenggat sa kapaginugut. ²¹Na sia menem kanu manga taw a da masakup'u kasuguan a su manga taw a dikena-Yahudi na naguyag-uyag aku sa mana kanilan a da masakup'u kasuguan asal'a mapangenggat ku silan sa kapaginugut. Ugaid'a dikena nia nin maena i dikena aku nasakup'u kasuguan nu Kadenan ka 'bpaginugutan ku su manga kasuguan nu Isa al-Masih. ²²Na sia menem kanu manga malubay pamun sa paginugut na iniluyud ku i ginawa ku kanilan asal'a makapagkabagel ku silan. Na ibpeluyud ku i ginawa ku kanu apia entain a taw ka aden a entu na makapalipuas ku su ped kanilan sa apia ngin a ukit. ²³Na penggulan ku su langun nu nia ka enggu makapayapat su Mapia a Tutuma ka enggu aku makaampit kanu palihala nu entu.

Su Kabibit kanu Ginawa

²⁴Ngintu, di nu katawan i sia kanu kapegkuya na langun nu pakukuya na 'bpaginapas sa kapanaban nin ugaid'a sakataw bu kanilan i 'bpanaban? Tembu sekanu na paginapas kanu sa mana su pakukuya ka enggu nu makua su balas'u. ²⁵Na langun na 'bpagamung sa kapedsigi na pembibiten nilan i ginawa nilan sa kakumpen lun asal'a manaban silan. Na penggulan nilan i entu ka enggu nilan makua su balas'ilan a balas a 'gkabinasa bun. Ugaid'a su lekitanu a makua a balas na di 'gkabinasa taman sa taman. ²⁶Tembu saki na dikena aku pedtalaguy sa dala 'bpaginapasen na ginawa ku atawa ka mana su pasusuntuk a dikena sambel i 'gkasuntuk'in. ²⁷Na pembibiten ku i ginawa ku enggu pegkumpenen ku sa tidtu-tidtu ka tabia bun ka sia kanu kaipus ku mangusiat kanu Mapia a Tutuma na saki i kadalanan na balas.

Su Nanggula nu manga Kalukesan a Nabaluy a Upaman sa lekitanu

10 ¹Manga lusud ku sa tian, na nia ku kalinian na katawan nu su nanggula nu manga kaapuan tanu a manga Israil. Na langun nilan na tinapid'u Kadenan sa ukit a kinapamagatag-atag'u gabun kanilan taman sa nakalipag silan langun kanu midsisi a lagat. ²Na sia nakanggulalan kanu kinapamagatag-atag'u gabun a entu kanilan enggu kanu kinalipag'ilan kanu midsisi a lagat na mana silan nasalawatan sa

1 Kurintu 10

mabaluy a manga taw nu Musa.^b ³Na langun nilan na nakakan kanu pegken a initulun nu Kadenan.^c ⁴Nakainem bun silan langun kanu ig a initulun nu Kadenan a pinatuga nin ganat kanu watu^d a midtatanggunut kanilan. Na su watu a entu na su Isa al-Masih. ⁵Ugaid'a apia ka maitu na kadakelan kanilan i da kasuati nu Kadenan tembu ba namamatay silan kanu tawan-tawan a dalepa.

⁶Na su langun nu entu a nanggula na pabpagingat sa lekitanu asal'a di tanu den makapaginagkay sa kanggula sa mawag a mana su pinggula nilan. ⁷Na da kanu semimba sa manga pegkakadenanen a mana su pinggula nu ped kanilan, ka nia nakadalem kanu kitab na "Su manga taw na namegkan enggu namanginem taman sa midsisigalaw silan sa subela."^e ⁸Na di tanu a benal edsisina a mana su pinggula nu ped kanilan tembu duapulu enggu telu ngibu i minatay kanilan sa kanu nakasagay bu.^f ⁹Na di tanu bun batalun su Isa al-Masih a mana su pinggula nu ped kanilan tembu nabinasa silan sabap sa kinatuka na nipay kanilan.^g ¹⁰Na di tanu bun embuku a mana su pinggula nu ped kanilan tembu ba pinangimatayan silan^h nu malakalemot.ⁱ

¹¹Na nanggula su langun nu entu asal'a maumbal a upaman sa lekitanu enggu inisulat su entu ka enggu mabaluy a tutulu sa lekitanu a manga taw a 'bpaguyag-uyag sa saguna a timpu a mangagan den su kapegkapupus'u langun-langun. ¹²Tembu mangingat su apia entain a taw a sia kanu ginawa nin na nakadtindeg sekanin sa mabagel ka aden a entu na basi maudtang. ¹³Na su langun nu bataluan sa lekanu na 'gkadsalilidan bun a bataluan kanu manusia. Ugaid'a matidtu man su Kadenan enggu di nin man isugut a mabatalu kanu sa di nu magaga. Na u makauma sa lekanu su batalu, na sekanin bun i mumbal sa ukit asal'a katigkelan nu su entu.

---

^b 10:1-2 Su linabit'i Bulus sia na su kinaliu nu taw a Israil kanu Egypt kanu timpu nu Nabi Musa. Mabatia su makapantag kanu kinapamagatag-atag'u gabun enggu kinadsisi nu lagat sia kanu Kinaliu 13 ayat 20 taman sa 22; 14 ayat 21 taman sa 22 sia kanu Kitab Taurat.

^c 10:3 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 16 sia kanu Kitab Taurat.

^d 10:4 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 17 ayat 1 taman sa 7 enggu Manga Bilangan 20 ayat 2 taman sa 11 sia kanu Kitab Taurat.

^e 10:7 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 32 ayat 1 taman sa 6 sia kanu Kitab Taurat.

^f 10:8 Mailay i nia sia kanu Manga Bilangan 25 ayat 1 taman sa 9 sia kanu Kitab Taurat.

^g 10:9 Mailay i nia sia kanu Manga Bilangan 21 ayat 5 taman sa 9 sia kanu Kitab Taurat.

^h 10:10 Mailay i nia sia kanu Manga Bilangan 16 ayat 41 taman sa 50 sia kanu Kitab Taurat.

ⁱ 10:10 malakalemot Sia sa basa a Grik na 'bpaminasakan.

¹⁴Kagina ka maitu manga papedtayan ku, na tangkai nu su kasimba kanu manga pegkakadenanen. ¹⁵Na sabap sa sekanu a manga taw na balaitungan, na pedtalun ku i nia sa lekanu ka sekanu den i mataw lun magitung u ngin i maena nu manga pedtalun ku a nia. ¹⁶Na su kabpagem tanu kanu tagayan^j a ipedsukul-sukul tanu na dikena ba tanda i entu sa nakaampit tanu kanu lugu nu Isa al-Masih?^k Na su kapegkan tanu kanu pan a pedtebi-tebin tanu na dikena ba i entu tanda sa nakaampit tanu kanu badan nu Isa al-Masih? ¹⁷Na apia madakel tanu na sakabandan tanu bu kagina satiman bu su pan a pidtebi-tebi tanu keman.

¹⁸Na nia nu ilay na su manga taw a Israil. Dikena ba su 'bpamegkan kanu inigkurban na amung silan kanu galebekan sa kapedsimba sia kanu pegkurbanan?

¹⁹Na ngin ba i maena nu pedtalun ku a entu? Su pegkakadenanen taman kanu pegken a iniapal lun na aden ba kabarakat'in? ²⁰Dala, ugaid'a nia ku pedtalun sa lekanu na su manga pegken a entu na iniapal'ilan kanu manga saitan, dikena kanu Kadenan. Na di ku kalilianian i makaluyud kanu kanu manga saitan. ²¹Na di mapakay a minem kanu kanu tagayan nu Mapulu^l enggu minem kanu bun kanu tagayan nu manga saitan.^m Di bun mapakay a keman kanu kanu pegkanaan nu Mapulu enggu keman kanu bun kanu pegkanaan nu manga saitan. ²²Ka amaika maitu na pakapapangalikud tanu su Mapulu. Na ngintu, sekitanu pan besen i mabagel kumin sa lekanin?

Su Kanggalebek kanu Ngin i Makapugi kanu Kadenan

²³Nia kadtalu nu ped na "Mapakay a enggulan tanu su apia ngin a pegkiugan tanu," ugaid'a dikena langun na entu na makagkapia enggu makagkabagel kanu taw. ²⁴Di tanu pagitungen i endaw bu i makagkapia

^j 10:16 Na su kadtalu sia a kabpagem kanu tagayan enggu su kapegkan kanu pan na nia nin maena na penggulan nilan i entu a tademan kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in. Mailay i nia kanu nia bun ba a kitab sa 11 ayat 23 taman sa 26.

^k 10:16 lugu nu Isa al-Masih Na nia maena nu lugu nu Isa al-Masih enggu su badan nu Isa al-Masih na su kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in asal'a maaun tanu kanu manga kabaladusan.

^l 10:21 Su tagayan nu Mapulu enggu su pegkanaan nu Mapulu na nia bun ba su kabpagem kanu tagayan enggu su kapegkan kanu pan, na penggulan i entu a tademan kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in. Mailay i nia kanu nia bun ba a kitab sa 11 ayat 23 taman sa 26.

^m 10:21 Su tagayan nu manga saitan enggu su pegkanaan nu manga saitan na nia bun ba su kapegakanduli nu manga dikena 'bpamaginugut a pegken nilan lu kanu pedsimban nilan kanu pegkakadenanen nilan.

kanu ginawa tanu ka nia tanu pagitungen na endaw i makagkapia bun kanu ped tanu. ²⁵Mapakay a kanen nu su apia ngin a sapu a pebpasan lu sa padian. Di nu den 'bpelidui sa ginawa su manga idsa na ginawa nu makapantag sa entu. ²⁶Kagina nia nakadalem kanu kitab na "Kanu Kadenan a Mapulu su dunia enggu su langun nu nakadalem lun."ⁿ

²⁷Na apia entain i mangenggat sa lekanu keman a dikena 'bpaginugut enggu pegkiug kanu bun pedtalabuk na kan nu su apia ngin a italagad'ilan sa lekanu sa di nu den 'bpelidui sa ginawa su manga idsa nu ginawa nu sa entu. ²⁸Ugaid'a amaika aden menem edtalu sa lekanu sa "Su nia a pegken na iniapal kanu pegkakadenanen" na di nu keman su entu sabap kanu taw a entu a midtalu sa lekanu enggu asal'a da den mabulibug sa entu. ²⁹Na dikena nia ku pedtalun i ginawa nu i 'gkabalibug ka su ginawa nu midtalu sa entu.

Na aden a entu na aden edtalu sa lekanu sa "Enduken ka 'gkapelen su baya-baya ku sabap bu sa kapegkabalibug'a ginawa nu ped?

³⁰Enduken ka 'gkadaway aku sabap bu kanu kapegkan ku kanu pegken a inidsukul-sukul ku kanu Kadenan?" ³¹Kagina ka maitu na nia ku madtalu sa lekanu na enggula nu su langun nu entu magidsan pan i sia kanu kapegkan nu atawa ka kabpaginem'u atawa ka apia ngin a galebek'u sa makapugi kanu Kadenan. ³²Na da kanu enggula sa apia ngin a kadsabapan na kagebpa nu manga taw, magidsan i Yahudi atawa ka dikena-Yahudi taman kanu manga taw a nalusud kanu Kadenan. ³³Na maitu aku bun ba, 'bpaginapasen ku i masuat ku su langun sa kanu apia ngin a penggulan ku. Dikena ku man nia pebpapangilayn i kopianan ku ka su kopianan nu madakel ka basi malipuas bun silan.

11 ¹Saki i ilingi nu a mana su kabpagiling ku kanu Isa al-Masih.

Su Kapedtendung

²Na 'gkapamedta ku sekanu kagina tatap aku nu 'gkagkalendem enggu ipenggulalan nu su manga panduan a inipamandu ku sa lekanu.

³Ugaid'a dait a katuntayan nu i nia ulu nu mama na su Isa al-Masih enggu su mama menem na ulu nu babay. Na su Kadenan menem i ulu nu Isa al-Masih. ⁴Na apia entain a mama i mangeni-ngeni atawa ka mayag

ⁿ 10:26 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 24 ayat 1 sia kanu Kitab Zabur.

kanu kadtalu nu Kadenan a aden tanggub'a beneng'in^o na pakapagkaya nin su ulu nin a su Isa al-Masih. ⁵Ugaid'a apia entain menem a babay i mangeni-ngeni atawa ka mayag kanu kadtalu nu Kadenan a dala makadtendung na pakapagkaya nin su ulu nin a su mama. Na mana bun sekanin midtabungaw. ⁶Kagina amaika su babay ka di edtendung na nia tinemu i mapatabungaw den. Ugaid'a kayayan kanu babay u mapatebped atawa ka mapatabungaw sa buk tembu ba nia dait na edtendung su babay. ⁷Ugaid'a su mama na di dait a edtanggub sa beneng^o kagina sekanin su alung-alung'u Kadenan enggu sigay nin. Na su babay menem i sigay nu mama. ⁸Na dikena ebpun kanu babay i kinapangaden kanu mama ka su babay i pinangaden ebpun kanu mama ⁹enggu dikena bun sabap kanu babay i kinapangaden kanu mama ka su babay i pinangaden sabap kanu mama. ¹⁰Na entu ba i sabap'in i dait a edtendung su babay ka enggu mailay nu manga malaikat i napasakup sekanin.

¹¹Ugaid'a babay-mama a lusud sia kanu Isa al-Masih na nasisita nilan i uman i isa kanilan. ¹²Ka amaika su babay ka ebpun kanu mama na su mama menem na pimbata nu babay.^p Ugaid'a su langun-langun na ebpun kanu Kadenan. ¹³Sekanu den i mataw lun edtimbang-timbang u ngintu, mapia a 'bpagilayn su babay a 'bpangeni-ngeni kanu Kadenan a da makadtendung? ¹⁴Na 'gkatawan tanu bun i sia kanu kinapangaden na nakadanden kanu mama i di dait a mapagkalendu sa buk ka kayayan i entu sa lekanin. ¹⁵Ugaid'a su babay na amaika malendu i buk'in na badtugan i entu sa lekanin kagina inenggay sa lekanin su buk a makatanggub kanu ulu nin. ¹⁶Na amaika aden pegkiug 'bpamalaw sa entu na da den madtalu ku ka sia sa lekami taman den kanu langun nu umpungan nu 'bpamaginugut kanu Kadenan sa kanu apia endaw a dalepa na maya ba i ukit'ami.

**Su Dait a Atulan kanu Kapegkalendem kanu
Kinanggihad'u Isa al-Masih kanu Umul'in**

¹⁷Na makapantag menem sa temundug a nia a pembitalan ku sa lekanu na di ku sekanu mapamedta kagina su kapendidilimudan nu

^o 11:4, 7 Su **beneng'in** na nia kapegkatuntay nu ped a alim kanu nia na *ulu nin*.

^p 11:12 Su **pimbata nu babay** na nia maena nu nia na langun nu tupu nu Adam a manga mama na pimbata den nu babay.

1 Kurintu 11

sa kapedsimba kanu Kadenan na dikena den nakagkapia ka makin nakagkawag sa lekanu. ¹⁸Kagina napanudtul sa laki i uman kanu pendidilimudan sa kapedsimba kanu Kadenan na pedsesenggaya kanu. Na sia sa laki na mana aden kabenal'in su entu. ¹⁹Na aden a entu, na nasisita a manggula su entu ka enggu 'gkatawan u entain ba sa lekanu i tidtu a 'bpaginugut. ²⁰Na uman kanu pendidilimudan na dikena nia nu pakanggulalan su kapegkan sa kapegkalendem kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in^q ²¹kagina u 'gkauma su kutika nu kapegkan sa entu na dikena kanu pedsasalengan. Tembu ba su ped na 'gkangalangut den sa kabpaginum'ilan ugaid'a su ped menem na 'gkangagutem a benal. ²²Na ngintu, dala manga walay nu a kakanan nu enggu kaineman nu? Su penggulan nu a nan na 'gkaawan nu sa alaga su umpungan nu 'bpamaginugut kanu Kadenan enggu pakapagkaya nu su manga taw a dala 'gkagaga nin. Na dait ba a pamedtan ku sekanu kanu namba a penggulan nu? Di ku sekanu mapamedta sa nan.

²³Nia ba su panduan a natalima ku kanu Mapulu a inipamandu ku sa lekanu. Na kanu magabi a tipun su Mapulu a su Isa al-Masih na kinemua sa pan. ²⁴Na endaw i kinadsukul-sukul'in lun kanu Kadenan na pidtebi-tebi nin su entu ka nia nin pidtalun na "Nia ba su badan ku a ipenggihad ku sabap sa lekanu. Na enggula nu su nia ba a tademan nu sa laki." ²⁵Na kanu kinapasad'ilan gemabi na maitu bun ba i pinggula nin, kinemua sa tagayan ka nia nin pidtalun na "Su tagayan a nia na sia ba su lugu ku a minalut kanu bagu a kapasadan nu Kadenan. Na uman kanu minem sa maya ba, na enggula nu su entu a tademan nu sa laki." ²⁶Ka uman kanu keman enggu minem sa entu ba na pakapayag'u su kinapatay nu Mapulu taman sa kanu kambalingan nin.

²⁷Na kagina ka maitu na apia entain i keman kanu pegken nu Mapulu enggu minem kanu 'bpaginemen nin sa dikena dait a keman enggu minem sa entu na pakandusa sabap sa di nin 'gkapagadatan su badan enggu su lugu nu Mapulu. ²⁸Tembu ba dait a ilayn muna nu taw su

---

^q 11:20 Su kapegkalendem kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in na inisugu nu Isa al-Masih su nia a enggulan nu 'bpamaginugut a tademan kanu kinanggihad'in kanu umul'in asal'a maaun su apia entain a maginugut lun. Mailay su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 26 ayat 26 taman sa 29 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 14 ayat 22 taman sa 25. Mailay bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 22 ayat 14 taman sa 20 sia kanu Kitab Injil.

ginawa nin bagu keman enggu minem sa entu. ²⁹Kagina apia entain i keman enggu minem sa entu sa di nin 'gkaenggan sa kapantag su badan nu Mapulu^r na kasiksan i makatingguma sa lekanin ³⁰tembu ba su ped sa lekanu na mangalubay, pendadalu enggu 'bpamebpatay. ³¹Ugaid'a amaika ilayn muna nu uman i isa su ginawa nin na di nin matala su entu. ³²Ugaid'a amaika papedtalan tanu nu Kadenan sa bataluan na nia nin maena na papedtaldun tanu nin ka enggu di tanu den makalalagit masiksa kanu manga taw a dikena 'bpaginugut sia sa dunia.

³³Kagina ka maitu manga lusud ku sa tian, na amaika endidilimudan kanu sa kapegkan kanu pegken a tademan kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in na pamagangataya kanu. ³⁴Na apia entain i 'gkangagutem sa lekanu na keman muna lu kanu manga walay nin ka enggu sia kanu kandidilimudan nu na dikena nia nin kabpawangan i kasiksan sa lekanu. Na makapantag menem kanu ped pan a dait a pengguguden san sa lekanu na guguden ku bu amaika makasan aku.

Su manga Kapegkagaga a ebpun kanu Ruh nu Kadenan

12 ¹Na manga lusud ku sa tian, nia ku kalinian na katuntayan nu su manga kapegkagaga a ebpun kanu Ruh nu Kadenan. ²Na katawan nu bun i kanu timpu a da pan sabut'u kanu Kadenan na pinasibay kanu ka nia inipasimba sa lekanu na su pegkakadenanen a dala uyag-uyag'in. ³Na tembu ba dait a katuntayan nu i dala taw a linangkapan nu Ruh nu Kadenan a makadsinta nin su Isa al-Masih enggu dala bun taw a makadtalu sa "Su Isa al-Masih na Mapulu," amaika dala sa lekanin su Suti a Ruh.

⁴Na madakel man i embalangan nu inenggay a kapegkagaga ugaid'a isa bu i nabpunan nin ka su Ruh nu Kadenan bu. ⁵Madakel bun i ukrit a kanggalebek ugaid'a isa bu i penggalebekan ka su Mapulu bu ⁶enggu madakel bun i embalangan na ipapenggalebek'u Kadenan ugaid'a isa bu i 'bpagenggay sa lekitanu langun sa kapegkagaga sa kanggalebek sa langun nu entu ka su Kadenan bu. ⁷Na uman i isa na 'bpagenggan sa kapegkagaga a makapailay i lu kanilan su Ruh nu Kadenan. Na ibpagenggay su entu asal'a mausal sa kadtabang kanu uman i isa. ⁸Na aden 'bpagenggan nu Suti a Ruh sa kapayag kanu ilemu

^r 11:29 Su badan nu Mapulu sia na nia nin maena na umpungan nu 'bpamaginugut.

nu Kadenan, aden bun 'bpagenggan nin sa katuntay sa kanu ngin i pegkiugan nin pebpayag kanu taw. ⁹Na aden bun 'bpagenggan nu Suti a Ruh sa mabagel a kasalig, aden bun 'bpagenggan nin sa kapagkapia kanu pedsakit. ¹⁰Sekanin bun i 'bpagenggay kanu taw sa kanggula sa kangagaipan, aden bun 'bpagenggan nin sa kapayag kanu kadtalu nu Kadenan, aden bun 'bpagenggan nin sa katuntay sa su kapegkagaga a entu na ngintu ebpun kanu Suti a Ruh atawa ka dikena. Na aden bun 'bpagenggan nu Suti a Ruh sa kategelan sa kadtalu sa embalang-balang a basa enggu aden bun 'bpagenggan nin sa kapatuntay kanu embalang-balang a entu a basa. ¹¹Na su langun nu entu a kapegkagaga na isa bu i 'gkabpunan nin ka su Suti a Ruh nu Kadenan a pakatuki kanu uman i isa sia luyud kanu kahanda nin.

Su Madakel a Edsiap-siapan nu Sakabadan

¹²Na mana bun su badan a matag sawalu bu enggu madakel i edsiap-siapan nin na sakabadan bu langun su entu, na maitu bun ba su Masih. ¹³Kagina langun-langun tanu, magidsan pan i Yahudi atawa ka dikena, ulipen atawa ka dikena na isa bu i inisalawat sa lekitanu ka su Suti a Ruh asal'a mabaluy tanu a mana sakabadan enggu isa bu a Ruh i natalima tanu langun.^s

¹⁴Na su badan man na dikena satiman bu i edsiap-siapan nin ka madakel. ¹⁵⁻¹⁶Na di madtalu nu ay i "Sabap sa dikena aku lima na dikena aku luyud kanu badan," atawa ka di madtalu nu tangila i "Sabap sa dikena aku mata na dikena aku luyud kanu badan," ka dikena nia nin maena i ay silan atawa ka tangila silan na dikena den silan luyud kanu edsiap-siapan nu badan. ¹⁷Ka amaika su badan ka mata bu langun na panun den i kakineg'in? Amaika menem ka tangila bu langun na panun den i kabaw nin? ¹⁸Ugaid'a nia nin kabantang na su Kadenan man i nametad kanu uman i edsiap-siapan nu badan sia luyud kanu kahanda nin. ¹⁹Na di madtalu a badan su badan amaika satiman bu i edsiap-siapan nin. ²⁰Na nia nin kabantang na madakel man i edsiap-siapan nu badan ugaid'a matag madakel na sakabadan bu. ²¹Na di madtalu nu mata kanu lima i "Dikena ku seka nasisita," enggu di bun

---

^s 12:13 isa bu a Ruh i natalima tanu langun Na sia sa basa a Grik na isa bu i ibpagenggay a Ruh a mainem.

1 Kurintu 12, 13

madtalu nu ulu kanu manga ay i “Dikena ku sekanu nasisita.” ²² Ka nia pan mula na su edsiap-siapan nu badan a mana malubay na entu ba i nasisita a benal. ²³ Na su edsiap-siapan nu badan a dikena gaid mapia i kapegkailay lun na entu ba i pedtiakapan sa mapia. Na maitu bun ba su edsiap-siapan nu badan a nia tanu lun kapegkailay na pakaya kanu taw na entu ba i pedtangguban tanu sa mapia. ²⁴ Ugaid’a su manga edsiap-siapan a dikena pakaya na di den nasisita a pedtangguban pan. Na inatul’u Kadenan sa maitu ba sa nia nin inenggan sa kabalapantag na su ipedtimbang sa dikena balapantag ²⁵ ka enggu di manggula su kabpipitas ka makin nia manggula na kaenggan na uman i isa sa kabalapantag su ped’in. ²⁶ Ka amaika pedtala sa kapasang su satiman a edsiap-siapan na langun nu edsiap-siapan na pakagedam sa entu. Na maitu bun ba amaika mapamedta su satiman a edsiap-siapan na ’gkapia i ginawa nu langun nu edsiap-siapan.

²⁷ Na sekanu a ’bpamaginugut na sekanu su badan nu Isa al-Masih. Na uman i isa sa lekanu na edsiap-siapan nu badan nin. ²⁸ Na sia kanu umpungan nu ’bpamaginugut na nia muna-muna a pinamili nu Kadenan a inibetad’in na su manga sinugu, temundug na su manga nabi a makapayag kanu kadtalu nin entu pan ka su ’bpamamandu. Na inaden nin bun kanu umpungan nu ’bpamaginugut su manga pakanggalebek sa kangagaipan, su pakapagkapia kanu pedsakit, su mategel i kapananabangan nin, su mataw mangulu kanu madakel enggu su pakadtalu sa embalang-balang a basa. ²⁹ Na dikena su langun nu pinamili a entu na sinugu, dikena bun langun na nabi, dikena bun langun nu entu na ’bpamamandu, dikena bun langun nu entu na pakanggalebek sa kangagaipan, ³⁰ dikena bun langun nu entu na pakapagkapia kanu pedsakit, dikena bun langun nu entu na pakadtalu sa embalang-balang a basa enggu dikena bun langun nu entu na mataw mapatuntay kanu embalang-balang a entu a basa. ³¹ Ugaid’a nia nu paginagkay kemua na su kapegkagaga a masela i katagan nin.

Na saguna na ipamandu ku sa lekanu su ukit a dala pagidsan a kapia nin.

Su Kabalapantag’u Kakalimu

13 ¹ Na apia makadtalu aku paman sa embalang-balang a basa nu manga taw enggu kanu manga malaikat amaika dala sa laki su

1 Kurintu 13

kakalimu na mana aku bun su agung atawa ka gandingan a pabpagunin sa pakaingel bu. ²Na apia aden sa laki su kapegkagaga sa kapayag kanu kadtalu nu Kadenan enggu katuntay kanu langun a nakapagena a kahanda nu Kadenan enggu katuntay kanu langun nu pantag sa lekanin taman sa aden sa laki su masela a salig a mapakay a makapaalat ku su manga palaw amaika dala sa laki su kakalimu na da bun katagan ku a taw. ³Na apia ipangenggay ku paman su langun na kaaden ku enggu inggihad ku su badan ku asal'a makamamasela ku^t amaika dala sa laki su kakalimu na da bun makua ku lun a guna-guna.

⁴Su taw a aden sa lekanin su kakalimu na matigkel, mapia i palangay nin, di masekel, di masandag enggu di emamasela. ⁵Baliadaten sekanin, dikena nia nin bu pagitungen na su ginawa nin, di malemu malipunget, di temagu sa sakit'a ginawa, ⁶di malilini sa mawag a galebek ka nia nin kalinian na su ngin i tidtu enggu bantang. ⁷Su taw a malimu na kadsabalan nin su langun-langun, di maawa sa lekanin su kasalig, di kaawan na inam, katigkelan nin su apia ngin.

⁸Na apia su kapebpayag kanu kadtalu nu Kadenan na 'gkapupus bun ugaid'a su kakalimu na da kapegkapupus'in. Maitu bun ba su kategelan sa kadtalu sa embalang-balang a basa na pedtaman bun, apia su kapapedtuntay kanu kahanda nu Kadenan na 'gkapupus bun. ⁹Ka paidu man i kapegkatuntay tanu, maitu bun su kapebpayag tanu kanu kadtalu nu Kadenan. ¹⁰Ugaid'a su paidu a entu a kapegkatuntay tanu enggu su paidu a kapebpayag tanu kanu kadtalu nu Kadenan na di den nasisita amaika mauma den su timpu a matalutup den su langun-langun.

¹¹Kanu timpu a wata aku pan na nia ukit a kangadtalu ku na wata pamun. Maitu bun su ukit a kapagitung ku enggu kakenal ku. Ugaid'a saguna a dikena aku den wata na tinagak ku den su langun nu ukit'u kasisiwatay. ¹²Saguna na mana tanu 'bpagalung sa malebug a pagalungan ugaid'a mauma bun i timpu a makapagadapa tanu sekanin.^u Paidu pamun i kapegkilala tanu sa lekanin ugaid'a mauma i timpu a makilala tanu sekanin sa tidtu a mana bun su kapegkilala nin sa lekitanu. ¹³Na mapupus su langun-langun ugaid'a nia di mapupus na su

^t 13:3 inggihad ku su badan ku asal'a makamamasela ku Na sia kanu itungan nu ped a alim na nia nin maena na *inggihad ku su badan ku asal'a matutung.*

^u 13:12 Su sekanin sia na su Kadenan.

telu timan a nia a mana su kasalig, su inam enggu su kakalimu ugaid'a nia balapantag kanu langun nu entu ba na su kakalimu.

**Su Kapedtalu sa Embalang-balang a Basa
enggu Kapayag kanu Kadtalu nu Kadenan**

14 ¹Paginapas'u su kakalimu enggu paginagkay nu kemua su manga kapegkagaga a ebpun kanu Suti a Ruh nu Kadenan labi den su kapayag kanu kadtalu nu Kadenan. ²Kagina su manga taw a pedtalu sa embalang-balang a basa na dikena nia nin ipembitalia su taw ka su Kadenan kagina dala pakatuntay sa lekanin. Na pakadtalu bu sekanin sa maitu ba a nakapagena i maena nin sia kanu tabang'u Suti a Ruh. ³Ugaid'a su taw a pebpayag kanu kadtalu nu Kadenan na nia nin ipembitalia na su taw ka pakapagkabagel'in i salig'ilan enggu manggiginawa nilan taman sa aden kalilintad'u pamusunan nilan. ⁴Na su taw man a pedtalu sa embalang-balang a basa na nia nin pakapagkabagel na su ginawa nin ugaid'a su taw a pebpayag kanu kadtalu nu Kadenan na nia nin pakapagkabagel na su umpungan nu 'bpamaginugut. ⁵Na kalilinian ku man a benal i makadtalu kanu langun sa embalang-balang a basa ugaid'a labi a kalilinian ku u mayag kanu sa kadtalu nu Kadenan. Ka labi man a mapia su taw a pebpayag kanu kadtalu nu Kadenan kumin kanu taw a pedtalu sa embalang-balang a basa, nia bu tabia na amaika aden mapatuntay sa u ngin i maena nu pedtalun nin a entu asal'a makapagkabagel kanu lumpukan nu 'bpamaginugut.

⁶Manga lusud ku sa tian, ngin i kapianan nin sa lekanu u seman aku a edtalu sa embalang-balang a basa? Dala, nia tabia a aden kapianan nin sa lekanu na amaika seman aku a aden makapangusiat ku sa lekanu a inipayag'u Kadenan sa laki atawa ka pinakatawan nin sa laki atawa ka su kadtalu nin enggu su manga panduan. ⁷Na apia su manga palabuni-bunian a dala uyag-uyag'in a mana su palendag atawa ka su kubing ka u di mapia i kapauni lun na di kasabutan u ngin a uni i ipebpaguni lun. ⁸Na amaika su tambuli ka di mapia i kapauni lun na panun i katuntay nu manga sundalu lun asal'a makapagadil silan sa kambunua? ⁹Na maitu bun ba amaika edtalu kanu sa embalang-balang a basa na panun ba i katuntay lun u ngin i maena nu pedtalun nu? Nia nu nalagidan na mana kanu bun pembitalia sa sambel. ¹⁰Na nia nin

1 Kurintu 14

kabantang na madakel man i basa sa dunia. Na uman i isa kanu langun nu entu na aden maena nin. ¹¹Ugaid'a amaika di ku 'gkasabutan i pedtalun sa laki nu taw na mana bun sekanin lapu sa laki enggu maitu aku bun, mana aku bun lapu sa lekanin sabap sa di kami pakadsabuta. ¹²Tembu sekanu, na kagina ka 'gkapaginagkay nu a benal i kapegkagaga a ebpun kanu Suti a Ruh na makin nia nu paginagkay kemua na su kapegkagaga a makapagkabagel kanu umpungan nu 'bpamaginugut.

¹³Na kagina ka maitu na su taw a inenggan sa kategelan sa kadtalu sa embalang-balang a basa na ipangeni-ngeni nin bun i enggan sekanin sa kategelan sa kapatuntay kanu maena nu pedtalun nin a entu. ¹⁴Kagina amaika mangeni-ngeni aku sa embalang-balang a basa na ebpun kanu atay ku su entu, dikena ebpun kanu itungan ku. ¹⁵Na amaika maitu na ngin ba i dait a enggulan ku? Nia ku enggulan na mangeni-ngeni aku sa ebpun kanu atay ku enggu mangeni-ngeni aku bun sa ebpun kanu itungan ku. Edsengal aku sa kapugi kanu Kadenan sa ebpun kanu atay ku enggu edsengal aku bun sa kapugi sa Kadenan sa ebpun kanu itungan ku. ¹⁶Ka u dikena maitu na panun i kasumpat sa "Amin" nu 'bpamakikineg kanu ipedsukul-sukul sabap sa di nilan 'gkasabutan, ¹⁷na apia mapia pan a benal su ipedsukul-sukul na di bun makapagkabagel kanu ped. ¹⁸Na saki na pedsukul-sukul aku kanu Kadenan ka pakadtalu aku sa embalang-balang a basa a lawan pan sa lekanu. ¹⁹Ugaid'a apia ka maitu na sia kanu kandidilimudan nu 'bpamaginugut na nia ku tinemu i lima taga bu i madtalu ku a 'gkasabutan a makaenggay sa pamandu kanu ped kumin sa ngibu-ngibuan a kadtalu a dala pakasabut lun.

²⁰Manga lusud ku sa tian, na di nu papedsisiwata i itungan nu makapantag kanu nia. Sia kanu manga galebekan a dikena mapia na nia nu menem ilingi na su manga wata a da pamun sabut'ilan sa kanggalebek sa mawag ugaid'a su kapagitung'u na pakatua nu. ²¹Na nia nakadalem kanu kitab na "Nia pedtalun nu Kadenan na 'Edtalan ku su nia a manga taw sia makanggulalan kanu manga basa nu ped a taw enggu kadtalu nu manga lapu a taw ugaid'a di bun silan mamakikineg sa laki." ^v ²²Na su kapedtalu man sa embalang-balang a basa na inenggay a tanda sa kanu manga taw a dikena 'bpamaginugut, dikena

^v 14:21 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 28 ayat 11 taman sa 12.

kanu manga taw a 'bpamaginugut. Ugaid'a su kapayag kanu kadtalu nu Kadenan na inenggay a tanda i entu kanu manga taw a 'bpamaginugut, dikena kanu manga taw a dikena 'bpamaginugut. ²³Tembu sia kanu kandidilimudan nu 'bpamaginugut na amaika edtalu kanu langun sa embalang-balang a basa na nia mapagitung'u dikena 'bpamaginugut a makauma sa lekanu a da sabut'in kanu entu na 'gkangabuneg kanu. ²⁴Ugaid'a amaika nia nilan kauman sa lekanu i pebpayag kanu langun sa kadtalu nu Kadenan na matagu sa ginawa nilan i baladusa silan enggu kaimamanan nilan su tidtu a 'gkambebetad'ilan ²⁵taman sa mapayag su namakapagena kanu atay nilan tembu ba makasugiud silan ka simban nilan su Kadenan enggu nia nilan madtalu na "Sabensabenal a san sa lekanu su Kadenan."

**Su Atulan sa Kausal kanu Kapegkagaga
sia kanu Kasimba kanu Kadenan**

²⁶Manga lusud ku sa tian, na panun ba i kanggula nu kanu langun nu entu? Na nia nu enggula na sia kanu kandidilimudan nu na su ped sa lekanu na edsengal sa kapugi kanu Kadenan, su ped menem na mamandu, su ped menem na mayag kanu kahanda nu Kadenan, su ped menem na edtalu sa embalang-balang a basa enggu su ped menem na mapatuntay kanu maena nu entu. Na enggula nu su langun nu entu ba sa kagkabagel'u umpungan nu 'bpamaginugut. ²⁷Na su edtalu sa embalang-balang a basa na manga dua kataw atawa ka telu kataw bu. Edsusukelia bu silan sa kadtalu enggu aden bun mapatuntay kanu maena nu pedtalun nilan. ²⁸Ugaid'a amaika dala makapatuntay kanu maena nu pedtalun nilan a entu na di den silan edtalu sa maitu sia kanu kandidilimudan nilan. Lu nilan bun den i entu edtalun kanu Kadenan. ²⁹Na su dait a pebpayag kanu katigan nu Kadenan na dua kataw atawa ka telu kataw bun ka su ped menem na silan i edtimbang-timbang lun milay su inipayag a entu. ³⁰Na amaika su 'bpamakikineg ka aden pebpayagan nu Kadenan kanu katigan nin na temelen pan su nauna ka pasukeli nin pan su pinayagan a entu. ³¹Ka mapakay man a benal a makadsusukelia kanu langun mayag sa kadtalu nu Kadenan ka enggu kanu makapagenggaya sa kataw ebpun kanu Kadenan taman sa 'gkabagel i manggiginawa nu uman i isa sa lekanu. ³²Na su manga pebpayag kanu katigan a ebpun kanu Kadenan na

katawan nilan kemumpen su kapegkagaga nilan ³³kagina su Kadenan na dikena Kadenan nu kasamukan ka Kadenan nu kalilintad.

Na mana bun kanu langun nu lumpukan nu 'bpamaginugut a sinuti nu Kadenan, ³⁴na nia dait kanu manga babay na di den edtalu ka makikineg bu sia kanu kapendidilimudan nu 'bpamaginugut kagina dikena inisugut kanilan i kadtalu sia kanu kandidilimudan. Na nia dait a enggulan nilan lu na ibaba nilan i ginawa nilan a mana bun su nakadalem kanu kasuguan. ³⁵Na amaika aden 'gkalinian nilan pedtuntay na idsa nilan bun den kanu kaluma nilan sia kanu kauma nilan kanu walay nilan. Kagina kayayan kanu manga babay i edtalu sia kanu kapendidilimudan nu umpungan nu 'bpamaginugut.

³⁶Na di nu 'bpagitung i sekanu i 'gkabpunan nu kadtalu nu Kadenan atawa ka sekanu bu i napangusiatan sa entu. ³⁷Na apia entain i nia nin kalangan sa ginawa nin i inenggan sa kapegkagaga sa kapayag kanu kadtalu a ebpun kanu Kadenan atawa ka apia ngin a kapegkagaga a ebpun kanu Suti a Ruh na dait a taliman nin i su inisulat ku a nia sa lekanu na kasuguan a ebpun kanu Mapulu. ³⁸Na apia entain i dili mamamantag kanu nia ba na di bun sekanin ipamamantag.

³⁹Na kagina ka maitu manga lusud ku sa tian, na nia nu paginagkay na su kapayag kanu kadtalu nu Kadenan ugaid'a di nu menem ipedsapal su kadtalu kanu embalang-balang a basa. ⁴⁰Ugaid'a enggula nu su langun nu entu sa mapia enggu aden atulan nin.

Su Kinapambibiag kanu Isa al-Masih

15 ¹Manga lusud ku sa tian, papedtademan ku sa lekanu su Mapia a Tutuma a inipangusiat ku sa lekanu a natalima nu enggu sampay saguna na 'bpaninindegan nu. ²Na sia nakanggulalan kanu entu na nakalipuas kanu amaika menem ka papanalusen nu su katagu nu sa ginawa kanu Mapia a Tutuma ka amaika di nu itagu sa ginawa na kaawan na katagan su kabpaginugut'u.

³Na initapenay ku den man sa lekanu su balapantag sa langun a panduan a natalima ku. Su entu a panduan na su Isa al-Masih na saben-sabenal a minatay sekanin sabap kanu kabaladusan tanu a mana su nakasulat kanu kitab. ⁴Inilebeng enggu pinambibiag sekanin 'bpaluman kanu ikatelu nin gay a mana bun su nakasulat kanu kitab. ⁵Na mibpayag sekanin kani Kipas enggu mibpayag bun kanu ped

1 Kurintu 15

kanu sapulu enggu dua a pinamili.^w ⁶Na mibpayag bun sekanin kanu 'bpamaginugut a mindidilimudan a labi lima gatus i kadakel'in. Na sampay saguna na bibiag pamun^x i kadakelan kanilan ugaid'a su ped na namamatay den. ⁷Na mibpayag bun sekanin kani Yakub, entu pan ka kanu langun nu pinamili nin a sinugu. ⁸Na saki i nauli den a pibpayagan nu Isa al-Masih apia nia nin kaaden i mana aku bun su wata kanu didalem'u tian a ginememaw sa dikena nin pan uras.^y ⁹Ka saki man i mababa sa langun kanu manga pinamili nin a sinugu enggu di ku dait i bedtuan sa pinamili a sinugu kagina pinamungkaidanan ku su 'bpamaginugut kanu Mapia a Tutuma a ebpun kanu Kadenan. ¹⁰Ugaid'a sabap kanu da idsan nin a limu nu Kadenan na binaluy aku nin a masugu nin. Na su limu nin a entu a inenggay nin sa laki na dala kaawi na katagan. Ka sangat man a pidantuanan ku enggalebek su galebekan sa lekanin kumin kanu ped a manga sinugu ugaid'a nanggula ku i entu sabap kanu da idsan nin a limu nu Kadenan sia sa laki dikena sa laki demun a kapegkagaga. ¹¹Na apia entain sa lekami na isa bu i ibpangusiat'in enggu entu bun ba su pinaginugutan nu.

Su Kambibiag 'Bpaluman nu Namamatay

¹²Na amaika su Isa al-Masih ka ibpangusiat i pinambibiag sekanin 'bpaluman ulian nu kinapatay nin na ngintu ka su ped sa lekanu na pedtalun nilan i dala kambibiag 'bpaluman nu namamatay? ¹³Na amaika dala kambibiag 'bpaluman nu namamatay na dala bun maitun pambibiaga 'bpaluman su Isa al-Masih. ¹⁴Na amaika dala sekanin pambibiaga 'bpaluman na dala katagan nu ibpangusiat'ami enggu dala bun katagan nu kapedsalig'u. ¹⁵⁻¹⁶Nia nin maena na pakambudtud kami kanu ibpangimbenal'ami a pinambibiag 'bpaluman nu Kadenan su Isa al-Masih kagina amaika dala kambibiag 'bpaluman nu namamatay na dala bun

^w 15:5 **sapulu enggu dua a pinamili** Na si Kipas a bedtuan bun sa Pitru na isa sekanin kanu sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih a masugu nin.

^x 15:6 Su kadtalu sia a *sampay saguna* na dikena sagugunay a timpu ka kanu timpu pan ni Bulus sa kanu kinasulat'in sa nia.

^y 15:8 **mana aku bun su wata kanu didalem'u tian a ginememaw sa dikena nin pan uras** Nia kapegkasabut'u manga ped a alim na nia maena nu nia na dikena inantap i kinapamili nu Isa al-Masih kani Bulus sa kinasugu nin lun ka 'bpamungkaidanan ni Bulus su 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih kanu entu ba a timpu. Mabatia su makapantag kanu nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 9 ayat 1 taman sa 9; 22 ayat 6 taman sa 11; 26 ayat 12 taman sa 18 sia kanu Kitab Injil.

1 Kurintu 15

pambibiaga 'bpaluman su Isa al-Masih. ¹⁷Na amaika dala pambibiaga 'bpaluman su Isa al-Masih na dala katagan nu kapedsalig'u. Dala pamun besen maampun su kabaladusan nu ¹⁸enggu apia su namamatay a nalusud kanu Isa al-Masih na makaidtug besen sa naraka. ¹⁹Ka amaika su inam tanu kanu Isa al-Masih ka sia bu taman kanu uyag-uyag tanu a nia sa dunia, na sekitanu den i duan-duan nin kanu langun nu taw.

²⁰Ugaid'a su Isa al-Masih na saben-sabenal a pinambibiag sekanin 'bpaluman. Na entu ba i pebpagilay sa natatalanged a embibiag 'bpaluman su namamatay.^z ²¹Na kagina ka naaden su kapatay sia nakanggulalan kanu sakataw a taw na naaden bun su kambibiag 'bpaluman nu namamatay sia nakanggulalan kanu sakataw a taw. ²²Ka sabap sa tupu tanu nu Adam na matay tanu langun. Ugaid'a sabap kanu Isa al-Masih na makambibiag tanu langun a nalusud sa lekanin. ²³Ugaid'a uman i isa na aden natatalanged a kutika nin sa kapambibiag lun 'bpaluman: Su Isa al-Masih i muna-muna a pinambibiag 'bpaluman, entu pan ka su manga taw a nalusud sa lekanin sia kanu kambalingan nin sa dunia. ²⁴Na mauma den ba a entu su kapupus kanu langun, na pupusen den nu Isa al-Masih su langun nu aden bagel'in sa kakamal, su 'bpamendatu enggu su langun nu aden manga bagel'in a di 'gkangailay, entu pan ka itapenay nin den kanu Ama a su Kadenan su kandatu nin. ²⁵Kagina dait man a endatu su Isa al-Masih taman sa makapasugiud'in kanu palad'a ay nin su langun nu kuntela nin. ²⁶Na nia den mauli a kuntela a binasan nin na su kapatay. ²⁷Ka nia man nakadalem kanu kitab na "Pinandatuan nu Kadenan sa lekanin su langun-langun."^a Ugaid'a entu pan ka pidtalu a "Pinandatuan sa lekanin su langun-langun," na dikena nia nin maena i pakalalagit'in 'gkandatuan su Kadenan a napandatu sa lekanin kanu langun-langun. ²⁸Na amaika kandatuan den nu Isa al-Masih su langun-langun na apia sekanin a Tunggal'u Kadenan a pinandatu nin na pandatun nin su Kadenan sa lekanin. Na amaika maitu na kandatuan nu Kadenan su langun-langun.

---

^z 15:20 entu ba i pebpagilay sa natatalanged a embibiag 'bpaluman su namamatay Sia sa basa a Grik na *sekanin i muna-muna a pinambibiag kanu namamatay*.

^a 15:27 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 8 ayat 6 sia kanu Kitab Zabur.

1 Kurintu 15

²⁹Na amaika saben-sabenal a dala kambibiag 'bpaluman nu namamatay na ngintu ka aden manga taw a papedsalawat sabap kanu manga namamatay? ³⁰Na ngintu ka sekami na apia 'gkatawan nami den i kagkaidan kami kanu uman kutika kanu nia a galebekan na ipedalus'ami bun? ³¹Manga lusud ku sa tian, mana aku bun man pedsangul sa kapatay kanu uman-uman gay! Na dikena i nia kalebutan ka nia nin pagidsan sa kabenal na su kabpemamasela ku sa lekanu sabap kanu kinaisa nu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ³²Na amaika su nanggula ku a entu sa dalepa a Ipisu a timbang a mimbunua aku sa talaw a binatang ka sia bu sa dunia i katagan nin ka dala besen kambibiag 'bpaluman nu namamatay na dala besen kopianan nin i entu sa laki. Na amaika maitu na "Makin tanu mamakut keman enggu minem ka aden a entu na namag na matay tanu den."^b ³³Na da kanu man mapapagakal. Ka mana bun su kadtalu a "Su tagapeda a dupang na pakabinasa kanu mapia a ula-ula." ³⁴Na imaman kanu man sa mapia. Taligkudani nu su kapembaladusa ka su ped man sa lekanu na dikena pakasugat i kinatuntay nilan kanu Kadenan. Na pedtalun ku i nia sa lekanu ka enggu nu 'gkatun i kaya nu.

³⁵Na aden a entu na su ped sa lekanu na makaidsa nin i "Panun basi i kapambibiag 'bpaluman kanu namamatay? Ngin basi i palas'a lawas'ilan?" ³⁶Nia ku makasawal kanu maitu ba a manga taw a dala sabut'in na: Di man metu su lagas nia tabia na katangguban pan na lupa.^c ³⁷Na apia ngin i ipembubul'engka magidsan i bantad atawa ka ped a pamumulan na dikena nia nengka ipembubul su lawas'in ka nia nengka ipembubul na su lagas'in, na amaika metu den su entu na salakaw den a lawas. ³⁸Na su Kadenan i 'bpagenggay sa lawas kanu lagas a entu sia luyud kanu ngin i kiug'in. Na uman i lagas na aden lawas a inenggay lun nu Kadenan a nakadait lun. ³⁹Na dikena langun na lawas na pamagidsan ka aden lawas'a taw, aden lawas'a binatang, aden lawas'a papanuk enggu aden lawas'a seda. ⁴⁰Na apia su manga lawas'u pinangaden kanu kawang-kawangan na embidaya i kapia na palas'in kanu pinangaden sia sa lupa. ⁴¹Apia su senang na embidaya i

^b 15:32 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 22 ayat 13.

^c 15:36 katangguban pan na lupa Su kadtalu a nia a katangguban na lupa na sa basa a Grik na matay.

1 Kurintu 15

kasigay nin kanu ulan-ulan, maitu bun ba su kasigay nu bitun. Na apia su manga bitun na embibidaya bun i kasigay nilan.

⁴²Na maitu bun ba sia kanu kambibiag 'bpaluman nu namamatay. Na su badan a inilebeng na maledak i entu ugaid'a su badan a pambibiagen na di den maledak taman sa taman. ⁴³Na su badan a ibpelebeng na dikena den mapia enggu malubay ugaid'a amaika pambibiagen 'bpaluman na mapia den enggu mabagel. ⁴⁴Na su ibpelebeng, na badan sia sa dunia ugaid'a su pambibiagen 'bpaluman na badan den sa sulega. Ka amaika aden badan sa dunia na aden bun badan sa sulega.

⁴⁵Na mana bun man su nakadalem kanu kitab a su muna-muna a taw a su Adam na pinambalangiawa.^d Ugaid'a su nauli a Adam^e na nabaluy sekanin a 'bpangenggay sa uyag-uyag. ⁴⁶Ugaid'a dikena nia nauna i badan sa sulega ka nia nauna na su badan sa dunia entu pan ka su badan sa sulega. ⁴⁷Na su muna-muna a taw na ebpun sa dunia ka linimbag ebpun sa libubuk ugaid'a su nakatundug a taw na ebpun sa sulega. ⁴⁸Na pagidsan su badan nu langun na taw sa dunia kanu muna-muna a entu a taw ugaid'a su badan nu taw a makasulega na makapagidsan kanu taw a entu a ebpun sa sulega. ⁴⁹Na u ngin i kapagidsan tanu kanu taw a linimbag ebpun sa libubuk na mauma bun i timpu a makapagidsan tanu bun kanu taw a ebpun sa sulega.

⁵⁰Manga lusud ku sa tian, nia ku ba a entu pedtalun sa lekanu na su matakapala a nia a badan tanu na di masulut a makaamung kanu kapendatu nu Kadenan atawa ka su 'gkaledak na di mapakay kanu da kapedtaman nin a lu sa sulega.

⁵¹Na pakikineg kanu, pedtalun ku sa lekanu su nakapagena a kahanda nu Kadenan a dikena langun tanu na temala sa kapatay^f ugaid'a natatalanged a langun tanu na kasambian i badan nin. ⁵²Na sakelap mata bu i kanggula sa entu sia kanu mauli den a kayup kanu tambuli kagina amaika yupen den su tambuli na pambibiagen den su namamatay enggu di den matay 'bpaluman enggu sambian den su

---

^d 15:45 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 2 ayat 7 sia kanu Kitab Taurat.

^e 15:45 su nauli a Adam Na nia ba su Isa al-Masih.

^f 15:51 dikena langun tanu na temala sa kapatay Na nia nin maena na madakel a 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih i bibiag pamun taman kanu kauma nu Isa al-Masih sia sa dunia atawa ka da pamun silan makatala sa kapatay. Mailay i nia sia kanu Ika-isa a Sulat kanu Manga Taw sa Tisalunika 4 ayat 15 taman sa ayat 17 sia kanu Kitab Injil.

badan tanu. ⁵³Kagina nasisita man a kasambian su badan tanu a nia a 'gkaledak enggu aden papatayan nin kanu badan a di den 'gkaledak enggu da den papatayan nin. ⁵⁴Ka amaika kasambian den su 'gkaledak a nia a badan a aden papatayan nin kanu di den 'gkaledak enggu da den papatayan nin a badan na entu den ba su gay a natuman su nakadalem kanu kitab a

“Nabinasa nin den su kapatay ka natalutup den su kinapanaban.”^g

⁵⁵“Endaw den su kapanaban nu kapatay? Endaw den su kabisa nin?”^h

⁵⁶Aden bu man bisa nu kapatay sabap kanu kabaladusan enggu aden bagel'u kabaladusan sabap kanu kasuguan.ⁱ ⁵⁷Ugaid'a sukul-sukul kanu Kadenan ka sekanin i napapanaban sa lekitanu sia nakanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih! ⁵⁸Tembu ba manga lusud ku sa tian a ipegkalimu ku na pakabagel'u i tindeg'u sa lekanin enggu di nu papegkalubay i salig'u sa lekanin. Tatap'u enggula i endaw i taman a magaga nu sa kanggalebek kanu galebekan kanu Mapulu ka 'gkatawan nu man i di kaawan na katagan su galebekan nu sa lekanin.

Su Tabang kanu 'Bpamaginugut lu sa Awrusalim

16 ¹Na pantag menem kanu 'bpelimuden a ipedtabang kanu 'bpamaginugut^j na nia nu ilingi na su ngin i inisugu ku kanu manga lumpukan nu 'bpamaginugut sa Galasia ²sa uman muna-muna a gay nu sakapadian na pedsenggay su uman i isa sa ibpagenggay nilan sia luyud kanu ngin i 'gkapaniali nilan ka enggu sa kauma ku san na naadil den su entu. ³Na amaika makauma aku den san, na sugun ku su apia entain a mapamili nu a makasigkil sa tabang'u lu sa Awrusalim enggu padtapiken ku sa sulat pantag kanu manga tabang a entu. ⁴Ugaid'a amaika nia mapia i unutan ku silan sa kasigkil lun na unutan ku silan.

^g 15:54 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 25 ayat 8.

^h 15:55 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Husia 13 ayat 14.

ⁱ 15:56 Nia maena nu nia a ayatan na aden bagel'u kabaladusan sa lekitanu sabap sa tatap tanu 'gkasungkang su kasuguan nu Kadenan.

^j 16:1 ipedtabang kanu 'bpamaginugut 'Bpamelimud sa tabang si Bulus a makadtabang'ilan kanu 'bpamaginugut a pakanasisita lu sa Awrusalim.

Su manga Kahanda ni Bulus

⁵Na nia ku kahanda sa kanu kasan ku na maut aku pan muna sa Masidunia. ⁶Na basi malu matana-tana aku san sa lekanu enggu aden a entu na san aku taman sa kapupus'u timpu na kapembalat ka enggu aku nu kadtambangan sa kanu kabpelalakaw ku. ⁷Na di ku kalinian i mukit aku bu san ka nia ku kalinian na makadtangen aku pan san sa lekanu amaika menem ka isugut'u Mapulu. ⁸Ugaid'a nasisita a edtangen aku pan sia sa Ipisu taman sa kanu Kanduli nu Pintikus^k ⁹kagina mapia i timpu ku sia sa kapenggalebek ku kanu galebekan kanu Kadenan apia nia nin kaaden i madakel bun i pedsungkang sia kanu entu.

¹⁰Na amaika makauma san si Timuti na sakaw nu sekanin sa mapia ka enggu malilintad i ginawa nin ka pagidsan ku bun sekanin a penggulalan kanu galebekan kanu Mapulu. ¹¹Tembu ba enggi nu sekanin sa alaga. Na amaika embalingan den sekanin sia na paganat'u sekanin sa malilintad ka 'gkapangingalap ku man a benal sekanin taman den kanu manga suled sa paginugut sia.

¹²Na pantag menem kanu suled tanu a si Apulus na inibpaliugat ku lun mangeni i seman pan sa lekanu apeg'u ped pan a manga suled sa paginugut ugaid'a di pan 'gkatelang i ginawa nin sa kasan nin saguna ugaid'a seman bun sekanin u aden a nia manga kutika nin.

Su Nauli a Papata enggu su Salam

¹³Na tatap kanu edsipat. Pakabagel'u i tindeg'u sa kasalig enggu pakawalaw nu i aki nu taman sa pakabagel'u i ginawa nu. ¹⁴Na apia ngin i enggulan nu na enggula nu sa aden kakalimu nin.

¹⁵Manga lusud ku sa tian, katawan nu bun i si Istipanas taman den kanu sakambinabatan nin, na silan i pagan-paganayan a nabaluy a 'bpamaginugut sa dalepa a Akaya enggu pinggula nilan i endaw i taman i nagaga nilan kanu 'bpamaginugut. ¹⁶Na 'bpangenin ku sa lekanu i ibaba nu i ginawa nu kanilan enggu su manga ped pan a pagidsan nilan a gumagalebek kanu Kadenan.

---

^k 16:8 Su **Kanduli nu Pintikus** na ipedsela-sela i entu kanu ikalimapulu a gay maipus su Kapegkanduli kanu Pan a Dala Pakembang'in. Nia bun ba su kapedsela-sela nu manga taw a Yahudi sa kapegkasabpet'ilan sa bantad.

1 Kurintu 16

¹⁷Na sangat man a napia i ginawa ku sa kinasia ni Istipanas, Purtunatus enggu Akayus ka penggalebeken nilan su di nu 'gkanggalebek sabap sa dala kanu sia. ¹⁸Pinagkapia nilan i ginawa ku taman den sa lekanu. Tembu ba su maya ba a manga taw na dait a enggi nu sa alaga.

¹⁹Pedsalamen kanu nu manga lumpukan nu 'bpamaginugut sia sa prubinsia a Asia. Na sia kanu Mapulu tanu na pedsalamen kanu bun ni Akila enggu Prisila taman den kanu ped a 'bpamaginugut a pendidilimudan sa kanu walay nilan. ²⁰Na pedsalamen kanu bun nu langun nu ped pan a suled sa paginugut sia. Na salamen na uman i isa i ped'in sia luyud kanu kinasuti lun nu Kadenan. ²¹Na pedsalamen ku bun sekanu. Na saki demun mismu i sinemulat kanu nia a salam ku. ²²Na kamulekan su apia entain a di nin ikalimu su Mapulu. Hu Mapulu, embalingan ka den man! ²³Na san sa lekanu su dala idsan nin a limu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih ²⁴enggu sia luyud sa lekanin na ipegkalimu ku sekanu langun.

Wassalam

**Su Ikadua a Sulat
kanu Manga Jaw
sa Kurintu**

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na bedtuan sa Ikadua a Sulat'i Bulus kanu Manga Taw sa Kurintu. Lu i nia pakatumpa kanu lumpukan nu 'bpamaginugut a nakapatindeg'i Bulus kanu nangaipus a timpu.

Su kinasulat'i Bulus sa nia na lu natabu kanu prubinsia a Masidunia sia kanu pageletan nu manga lagun a 55 enggu 56 ulian nu kinambata kanu Isa al-Masih. Na kanu nia a manga timpu na aden manga kamutuan kani Bulus pantag kanu kinasugu lun nu Isa al-Masih ka nia kataw nu manga taw sa Kurintu na sabap kanu kapedtala nin sa kamalasyan sa kanu kapenggulalan nin kanu galebekan nin na pendua-dua silan u saben-sabenal a sinugu sekanin nu Isa al-Masih. Ugaid'a pinatuntayan nin kanilan i mana bun su Isa al-Masih a tinemala sa kamalasyan sa kapianan nu manga taw na maitu bun ba sekanin. Na sia kanu kapedtigkel'in kanu manga kamalasyan a 'gkatala nin na pakapailay nin su tidtu-tidtu a kabarakat'u Kadenan taman sa pakaunga sa kapianan kanilan. Nalabit'in bun sia u endaw taman i kapegkalimu nin kanu manga taw sa Kurintu enggu su sangat a kinagalaw nin kanu ngin i inipailay nilan a ula-ula kani Titus a suled sa paginugut a sinugu nin lu kanilan enggu su kabpanginalap'ilan sa kailay nilan kani Bulus.

Nakadalem bun kanu nia a sulat'in su kapedsekat'in kanu 'bpamaginugut lu sa kapangalimuan nilan atawa ka kadtabang'ilan kanu manga pakanasisita, labi lawan den kanu suled'ilan sa paginugut a 'gkangapasangan kanu prubinsia a Yudia.

Na nakadalem bun kanu nia a sulat'in su kabpaninindeg'in kanu galebekan nin enggu su kinapatuntay nin sa saben-sabenal a sinugu sekanin nu Kadenan sa apia nia nin kaaden i sia kanu kapegkailay nu ped na mababa bu sekanin a taw kumin kanu manga ped a 'bpamamandu sa dikena luyud sia kanu bantang. Sinekat'in bun su 'bpamaginugut lu sa di dait a unutan nilan su apia ngin a panduan a salakaw kanu inipamandu nin kanilan pantag kanu Isa al-Masih. Na pinangeni nin bun kanilan i paginapasen nilan i kapaguyag-uyag'ilan sa aden kalilintad'in enggu dala makatila kanilan taman sa inggulalan nilan su langun nu papata nin. Ka amaika maitu na tapiden silan nu Kadenan.

Su Salam'i Bulus enggu su Kinadsukul-sukul'in

1 ¹Salam sa lekanu. Saki si Bulus a sinugu nu Isa al-Masih sia luyud kanu kahanda nu Kadenan. Kaped ku si Timuti a lusud tanu sa tian sa paginugut. Su nia a sulat na san pakatumpa sa lekanu a lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Kadenan sa dalepa a Kurintu taman den kanu langun na nasuti sabap kanu Isa al-Masih san sa prubinsia a Akaya.

²San sa lekanu su da idsan nin a limu enggu su kalilintad a ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan^a enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

³Su Kadenan a Ama nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a Kadenan nin bun na sangat a pebpugin. Sekanin su Ama a sangat a malimu a lalayun papegkabagel kanu manggiginawa tanu. ⁴Sekanin i papegkabagel sa lekitanu kanu langun na kamalasaan a 'gkatala tanu ka enggu tanu makapagkabagel su apia entain a pedtala sa kamalasaan a mana bun su kapapegkabagel'u Kadenan sa lekitanu. ⁵Ka u ngin i kabpangiseg'u manga kamalasaan tanu sabap sa nalusud tanu kanu Isa al-Masih na maitu bun ba i kabpangiseg'u kapapegkabagel kanu manggiginawa tanu sia makanggulalan kanu Isa al-Masih. ⁶Na su kapedtala nami sa kamalasaan na pakaunga sa kagkabagel'u manggiginawa nu enggu kalipuasan nu. Na maitu bun su kapapegkabagel'u Kadenan kanu manggiginawa nami na pakaunga bun sa kabagel'a manggiginawa nu ka enggu nu katigkelan su kamalasaan a 'gkangatala nu a mana bun su manga kamalasaan a 'gkangatala nami. ⁷Na masela i salig'ami sa lekanu sa makatigkel kanu kagina u ngin i kapegkatala nu sa kamalasaan a mana bun su kamalasaan nami na maitu bun ba su kapapegkabagel kanu manggiginawa nu a mana bun su kapapegkabagel kanu manggiginawa nami.

⁸Manga lusud ku sa tian, na di nami 'gkalinian a di nu kasabutan su manga kamalasaan a natala nami sa prubinsia a Asia.^b Ka sangat man a mapasang i natala nami ka di kami den pedtika sa kapasang taman sa

---

^a **1:2 Ama tanu a su Kadenan** Su langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ama tanu a su Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^b **1:8 Su Asia** sia a nalabit na isa kanu manga prubinsia na Ruma paganay. Ugaid'a sa saguna a timpu na sakup'a Turkey a lu tampal kanu sedepan nin. Su *Asia* a nia na dikena su Asia sa saguna a isa kanu manga pitu timan a "continent."

2 Kurintu 1

da den inam'ami sa mauyag kami pan. ⁹Ka nia nami man kataw kanu entu na natatalanged a matay kami den. Ugaid'a nanggula su entu ka enggu di kami makasalig kanu ginawa nami ka lu kami makasalig kanu Kadenan a papembibiag kanu namamatay. ¹⁰Sekanin i linemipuas sa lekami kanu natatalanged a entu a kapatay enggu papanalusen nin su kabpamelipuas'in sa lekami. Na pedسالig kami sa papanalusen nin i entu ¹¹sia kanu kadtabang'u sa lekami sia makanggulalan kanu pangeni-ngeni nu sa lekami. Na amaika maitu na madakel i makadsukul-sukul kanu Kadenan sabap kanu palihala nin sa lekami a unga nu pangeni-ngeni nu madakel a taw.

Su Kinambagu na Kahanda ni Bulus

¹²Na nia nami makamamasela na 'gkatatalanged'ami sa ginawa nami i pibpia-pianan nami i ukit'ami kanu manga taw, labi lawan den sa lekanu. Na senep man sa atay nami su ukit'ami sa aden katidtu nin ebpun kanu Kadenan enggu sia luyud kanu da idsan nin a limu nu Kadenan dikena sia luyud kanu kaduduniay a ilemu. ¹³⁻¹⁴Ka da man inisulat'ami sa lekanu a di nu 'gkabatia sa mapia enggu di nu 'gkatuntayan. Apia di kami nu pamun gaid 'gkatuntayan sa saguna a timpu ugaid'a masela i salig'ami sa lekanu sa mauma bun i gay a katuntayan kami nu sa tidtu-tidtu taman sa makamamasela kami nu a mana bun su kamamasela nami sa lekanu sia kanu kauma nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

¹⁵Na sabap sa masela i salig ku sa lekanu sa entu, na nia ku napagitung paganay na seman aku muna sa lekanu ka enggu matakep su palihala a matalima nu. ¹⁶Kagina nia ku ba a entu kahanda na maut aku san sa lekanu sa kanu kalu ku sa Masidunia enggu su kambalingan ku menem ebpun sa Masidunia na maut aku bun san sa lekanu ka enggu aku nu kadtabangan sa kalu ku sa Yudia. ¹⁷Na kagina ka dala makatalus su entu a kahanda ku na basi nia nu mapagitung na malemu embagu i itungan ku atawa ka pigkahanda ku su entu sia luyud kanu kamamanusiay a kapagitung ku bu a matag aku bu pedtalu sa "uway," atawa ka "dili" inunta na dikena i entu benal. ¹⁸Na dikena aku maitu, ka u ngin i katidtu nu Kadenan na maitu bun ba i katidtu nami sa kadtalunami sa "uway," atawa ka "dili." ¹⁹Kagina su Tunggal'u Kadenan a su Isa al-Masih a inipangusiat'ami san sa lekanu a kaped

ku si Silbanu^c enggu Timuti na di edtalu sa “uway” atawa ka “dili” amaika dili matuman. Ka sia man sa lekanin na “uway” man langun²⁰ ka apia ngin man i kadakel’a pasad’u Kadenan na matuman sia kanu Isa al-Masih. Tembu sia makanggulalan kanu Isa al-Masih na pakadtalu tanu sa “Amin” sa kapugi kanu Kadenan. ²¹ Na su Kadenan i papegkabagel kanu salig’ami taman kanu salig’u sia kanu Isa al-Masih. Na pinamili tanu nin ²² taman sa tiniapan tanu nin sa tanda a nalusud tanu sa lekanin ka pinalangkap’in sa lekitanu su Suti a Ruh nin a nabaluy a pamagel tanu sa tumanen nin su langun nu inibpasad’in sa lekitanu.

²³ Na su Kadenan i pakailay kanu atay ku sa nia sabap a dala ku katalus seman sa Kurintu na asal’a ’gkaabungan su masakit a kapatidtu ku sa lekanu. ²⁴ Dikena nia nin maena i sekami i pegkakataw sa lekanu sia kanu kapedsalig’u ka pedtabanga tanu asal’a magalaw kanu kagina mabagel den man i salig’u.

2 ¹ Tembu nia ku napagitung na di aku den seman sa lekanu amaika makalidu den menem sa ginawa nu. ² Ka amaika saki man i sabapan na kalidu na ginawa nu na panun pan i kapagkagalaw nu sa laki? Kagina sekanu man i papegkagalaw sa laki. ³ Tembu nia ku pinggula na napapait aku sa sulat sa lekanu paganay ka enggu sa kauma ku san na di den malidu i ginawa ku sa lekanu a papegkagalaw sa laki. Ka masela man i salig ku sa su kagalaw ku na kagalaw nu bun langun. ⁴ Na su kinasulat ku a entu sa lekanu na dikena malemu kanu ginawa ku taman sa madakel man i nakaigis a lu kanu mata ku sabap kanu kapegkalidu na ginawa ku. Ugaid’a dikena nia nin maena i ’bpelidun ku i ginawa nu ka papegkataan ku bu sa lekanu u endaw taman i kapegkalimu ku sa lekanu.

Su Kaampun kanu Mindusa

⁵ Na pantag menem kanu taw a entu a pembaladusa na dikena saki bu i malidu i ginawa nin sa entu ka apia ngin den na langun nu na malidu bun i ginawa nin sa entu amaika dikena aku menem pedsusubela sa

---

^c 1:19 **Silbanu** Na su ngala a Silbanu na sia sa basa a Hibru Aramaik na *Silas*. Nia bun ba si Silas a nalabit kanu Manga Pinggalebek’u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 15 taman sa 18 sia kanu Kitab Injil.

2 Kurintu 2

kapedtalu ku sa entu. ⁶Ugaid'a nasasangan den man kanu entu a taw su inisiksa lun a napamagayunan nu kadakelan kanu 'bpamaginugut. ⁷Ka nia man dait na ampun nu sekanin saguna enggu pagkabagel'u i manggiginawa nin ka enggu di kasubelan na lidu na ginawa. ⁸Kagina ka maitu na 'bpangenin ku sa lekanu i ipagedam'u sa lekanin sa mapia su limu nu lun. ⁹Na nia pan sabapan na kinasulat ku a entu sa lekanu paganay na asal'a katawan ku u ngintu, saben-sabenal a 'bpaginugutan nu su inisugu ku sa lekanu? ¹⁰Na apia entain i ampunen nu, na ampunen ku bun. Na sia sa laki na u ngin i dait a ampunen kanu entu a taw na inampun ku den. Na pinggula ku i entu kagina su entu na lekanu bun a kopianan sia kanu adapan nu Isa al-Masih ¹¹asal'a di tanu kapamakutan mamagakal'u Datu na Giadsal kagina katawan tanu man a benal su ngin i manga mawag a kahanda nin.

Su Dala Kapagilaya ni Bulus kani Titus lu sa Truas

¹²Na guna aku makauma lu sa dalepa a Truas^d ka ibpangusiat ku su Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih na inadil'u Isa al-Masih sa laki su ukit sa kabpangusiat ku pantag sa lekanin sa dala nakaungen lun. ¹³Ugaid'a apia ka maitu na dala bun malilintad i manggiginawa ku sabap sa da kami makapagilaya kanu lusud tanu sa tian sa paginugut a si Titus. Na guna su maitu na nagetaw aku kanu 'bpamaginugut lu, ka tinemalus aku lu sa Masidunia.

Su Kambantas a sia Makanggulalan kanu Isa al-Masih

¹⁴Ugaid'a sukul-sukul kanu Kadenan ka sabap kanu kinaisa tanu kanu Isa al-Masih na lalayun tanu nin 'bpangunanan a mana tanu ipegkuyug a nataban nin. Su Kadenan bun i pabpelapat kanu ilemu pantag kanu Masih sa kanu apia endaw a dalepa sia makanggulalan sa lekami. Na su nia a ilemu na mana kamut'u kamutan. ¹⁵Kagina sia kanu Kadenan na mana kami baw nu mamut a kurban a su Isa al-Masih. Na 'gkabaw su entu nu apia entain a taw magidsan pan i 'gkalipuas atawa ka pakaidtug sa naraka a taw. ¹⁶Na sia kanu manga taw a makaidtug sa naraka na nia nami baw na pakapatay. Ugaid'a sia menem kanu manga taw a malipuas

---

^d 2:12 Mailay i nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 16 ayat 8 taman sa 11; 20 ayat 1 sia kanu Kitab Injil.

na nia nami baw na pakauyag. Na entain ba man i makagaga lun i entu enggula a galebekan? ¹⁷Ugaid'a sabap sa nalusud kami kanu Isa al-Masih enggu pinamili kami nu Kadenan a masugu nin na 'gkanggula nami su entu sia kanu adapan nu Kadenan sa senep sa atay, dikena pagidsan nu madakel a taw a ibpamantiali nilan su kadtalu nu Kadenan asal'a makagkuleta silan.

Su Bagu a Kapasadan nu Kadenan

3 ¹Aden a entu na madtalu nu menem i ibpemamasela nami i ginawa nami. Na dikena kami pagidsan nu ped a nasisita nilan pan i makadtatanggit sa sulat a pamagel'ilan magidsan pan i san pakatumpa sa lekanu atawa ka san pakabpun sa lekanu. ²Ka sekanu den man i nabaluy a sulat a 'gkadtatanggit'ami a nakasulat sia kanu pamusungan nami a 'gkasabutan sa mapia enggu 'gkabatia nu apia entain. ³Na 'gkailay man sa lekanu i sekanu i sulat a ebpun kanu Isa al-Masih a inisulat sia nakanggulalan sa lekami. Su nia a sulat na dikena inisulat sa ukit a dawat ka sia kanu Ruh^e nu kaisa-isa nin a Kadenan, dikena bun sia inisulat kanu manga tebi nu watu ka sia inisulat kanu pamusungan nu taw.

⁴Na masela i salig'ami sa benal su pedtalun nami sia kanu adapan nu Kadenan sabap sa nalusud kami kanu Isa al-Masih. ⁵Na di nami magaga enggula su langun nu entu sa lekami bu a kapegkagaga. Ka su Kadenan man i 'bpagenggay sa lekami sa kapegkagaga penggula sa entu. ⁶Sekanin bun i minaluy sa lekami a kasaligan kanu kapebpayag kanu bagu a kapasadan.^f Su nia a kapasadan na dikena su inisulat a kasuguan ka sia i nia kanu Suti a Ruh. Ka su inisulat man a entu a kasuguan na 'bpagagak sa kapatay^g ugaid'a su Ruh na 'bpagenggay sa uyag-uyag.

^e **3:3 Ruh** Nia ba su *Ruhul Allah* atawa ka su Suti a Ruh nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Suti a Ruh nu Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^f **3:6 Su bagu a kapasadan** na nia ba su balapantag sa langun kanu kapasadan nu Kadenan sia kanu kitab a su kapasadan nu Kadenan pantag kanu Isa al-Masih. Na nasambian nu nia a kapasadan su danden a kapasadan a su inisulat a kasuguan a inenggay kanu manga taw a Israil sia nakanggulalan kanu Musa. Na su dalem'u nia a bagu a kapasadan na su kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in asal'a maaun su apia entain a maginugut sa lekanin kanu langun nu mawag a galebekan nilan taman sa maampun su kabaladusan nilan.

^g **3:6 su kasuguan na 'bpagagak sa kapatay** Nia kinadtalu sa pakaagak sa kapatay na kagina dala pakatalutup kanu langun nu kasuguan ka apia sawalu bu i da nengka matalutup na makandusa ka bun.

2 Kurintu 3

⁷Na su kasuguan a entu a pakaagak sa kapatay a inisulat kanu tebi a watu na lu su sigay nu Kadenan kanu kinaenggay nin lun tembu di 'gkadtulikan nu manga taw a Israil su beneng'u Musa ka 'gkaipeng silan ugaid'a pebpapas bun su entu.^h Na amaika su entu ka inipailay nu Kadenan i kasigay nin ⁸na labi lawan den i kapailay nin kanu sigay nin kanu galebekan sia kanu Ruh nin. ⁹Na amaika su galebekan sia kanu inisulat a entu a kasuguan a pakasugat sa kawagib kanu manga taw ka aden lu sigay nu Kadenan na labi lawan den su galebekan a pakaagak kanu taw sa katimbang lun sa ikelas. ¹⁰Ka su sigay nu entu a kasuguan na mibpapas den sabap sa nalawanan nu sigay nu bagu a kapasadan. ¹¹Na amaika su galebekan a entu a mibpapas ka aden sigay nin na labi lawan den a aden sigay nin su bagu a kapasadan a di 'gkapupus.

¹²Tembu da den gilek'ami sa kapebpayag'ami kanu bagu a kapasadan ka masela man i salig'ami sabap kanu langun nu entu. ¹³Na dikena kami pagidsan nu Musa a tinangguban nin su beneng'in ka asal'a di 'gkailay nu manga taw a Israil su kapebpapas'u kasigay nu beneng'in. ¹⁴Ka nia nin kabantang na inawan man sa katuntay su manga taw a Israil ka sampay saguna na uman pembatian su danden a kapasadan na mana aden nakadalinding kanu mata nilan ka enggu di nilan mailay su tidtu a maena nu danden a kapasadan. Na nia bu kaawa nu entu na sia bu makanggulalan kanu Isa al-Masih. ¹⁵Tembu sampay saguna na uman pembatian su danden a kapasadan a sia nakanggulalan kanu Musa na nadalindingan pamun su mata nilan. ¹⁶Ugaid'a apia entain menem i semupeg kanu Mapulu na maawa su nakadalinding a entu kanu mata nilan.

¹⁷Na su pedtalun sia a Mapulu na su Suti a Ruh nu Kadenan, na apia entain i aden sa lekanin su Ruh nu Mapulu na makambaya-baya den sekanin. ¹⁸Na sekitanu na naawan den na tanggub'a beneng ka enggu 'gkailay sa lekitanu su sigay nu Mapulu.ⁱ Na pembagun tanu nin taman sa makailing tanu sa lekanin a 'bpangiseg-'bpangiseg bun su sigay tanu a ebpun kanu Mapulu a su Ruh nu Kadenan.

^h 3:7 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 34 ayat 29 taman sa 35 sia kanu Kitab Taurat.

ⁱ 3:18 'gkailay sa lekitanu su sigay nu Mapulu Nia ped a kapegkasabut sa nia na 'gkaalung tanu su sigay nu Mapulu.

Su Kakawasan a Nakatagu kanu Binangga

4 ¹Na inisalig'u Kadenan su nia a galebekan sa lekami sia nakanggulalan kanu da idsan nin a kapegkalimu nin. Tembu di kami semangkup ²ka makin nami ipangusiat sa matakapala su bantang a kadtalu nu Kadenan. Ikias'ami su manga ibpamagena a galebek a pakaya, su kasalimbut enggu su kapasibay kanu kadtalu nu Kadenan. Na kanu maitu ba a ukit na makapailay nami kanu manga taw i matulanged kami enggu nia labi a pakailay sa entu na su Kadenan. ³⁻⁴Na benal man a aden manga taw a nadalindingan i mata nilan ka enggu di nilan 'gkatuntayan su Mapia a Tutuma a ibpangusiat'ami ugaid'a su entu ba a manga taw na su di 'bpamaginugut a makaidtug den sa naraka. Na su Datu na Giadsal a pendatu kanu sagugunay a timpu i dinemalinding kanu mata nilan asal'a di nilan mailay su sigay nu Mapia a Tutuma a makapantag kanu kabarakat'u Isa al-Masih a alung-alung'u Kadenan. ⁵Na dikena man nia nami ibpangusiat i makapantag kanu ginawa nami ka nia nami ibpangusiat na su Isa al-Masih na sekanin su Mapulu. Na pebpanunugu kami sa lekanu sabap kanu Isa al-Masih. ⁶Kagina su Kadenan a midtalu sa "Makatayaw su maliwanag sia kanu kalibutengan"^j na sekanin demun i nakatayaw kanu atay nami ka enggu kaliwanagan su ginawa nami sa katuntay kanu sigay nin a 'gkailay sia kanu Isa al-Masih.^k

⁷Na su balapantag a nia a kakawasan a sia sa lekami na mana nakabetad kanu budta a binangga ka enggu mailay sa mapia i su Kadenan i saben-sabenal a 'gkabpunan nu entu a dala idsan nin a kabarakatan, dikena sa lekami. ⁸Na sangat a papegkapasangan kami sa apia ngin a ukit ugaid'a di kami 'gkatalaw, apia nia nin kaaden i aden a entu na 'gkabulibug kami sa u ngin i enggulan nami ugaid'a di kami bun 'gkaawan na inam. ⁹Bpamungkaidanan kami ugaid'a di kami papedtadayn nu Kadenan. Aden a entu na papegkasakitan kami ugaid'a di kami bun pebpatay. ¹⁰Ka apia endaw kami man pebpawang na tatap kami pedsangul sa kapatay a mana su nanggula nu Isa al-Masih

^j 4:6 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 1 ayat 3 taman sa 5 sia kanu Kitab Taurat.

^k 4:6 **sia kanu Isa al-Masih** Nia nin maena sa basa a Grik na *sia kanu beneng'u Isa al-Masih*. Su kabarakat'u Kadenan na 'gkailay sia kanu Isa al-Masih taman sa taman, dikena mana su kapedsigay nu beneng'u Nabi Musa a pebpapas bun. Mailay i entu sa kanu nia bun ba a kitab 3 ayat 7 enggu 13. Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 34 ayat 29 taman sa 35 sia kanu Kitab Taurat.

ka enggu mailay sia sa lekami su uyag-uyag'u Isa al-Masih. ¹¹Ka taman man a bibiag kami pan na tatap kami pedsangul sa kapatay sabap kanu kabpaginugut'ami kanu Isa al-Masih ka enggu mailay su uyag-uyag'u Isa al-Masih a di 'gkapupus sia kanu badan nami a 'gkapupus bun. ¹²Na apia ka maitu sa pedsangul kami sa kapatay sia kanu kabpangusiat'ami ugaid'a nia nin mambu 'gkaunga sa lekanu na uyag-uyag a da taman nin.^l

¹³Na mana bun su nakadalem kanu kitab a "Sabap kanu paginugut ku na pedtalu aku,"^m na maitu kami bun ba, 'bpangusiat kami sabap sa 'bpaginugut kami. ¹⁴Ka 'gkatawan nami i su Kadenan a napambibiag kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih na sekanin bun i mapambibiag sa lekami sia kanu Isa al-Masih ka enggu kami nin mapananggit sia kanu adapan nin a kaped'ami sekanu. ¹⁵Na su langun man nu nia na lekanu a kopianan ka enggu sia makanggulalan kanu kapegkadakel'u makatalima kanu da idsan nin a limu nu Kadenan na 'gkadakel-'gkadakel bun su pakadsukul-sukul a pakapugi kanu Kadenan.

Su Uyag-uyag a Unut su Salig

¹⁶Tembu entu ba i sabap'in sa di kami semangkup sa apia nia nin kaaden i pegkalubay-pegkalubay bun su badan nami ugaid'a pegkabagel-pegkabagel bun mambu su manggiginawa nami kanu uman-uman gay. ¹⁷Kagina su gagalu bu a nia a kamalasyan a 'gkatala nami saguna na madtalu a dikena bun gaid mapasang ka nia nin unga na su dala kapedtaman nin enggu dala pagidsan nin a kabadtugan. ¹⁸Tembu sekami na dikena nami den 'bpagilayn u ngin i matakapala a 'gkailay nu mata nami sia sa dunia ka nia nami den 'bpagilayn na su dikena matakapala a 'gkailay nu mata nami. Kagina su ngin i matakapala a 'gkailay nu mata na 'gkapupus bun ugaid'a su dikena matakapala a 'gkailay nu mata na dala kapegkapupus'in.

Su Bagu a Badan

5 ¹Na amaika mabinasa den su balung-balung a pendalesan tanu sia sa dunia a mana su badan tanu na aden walay a pagkalebenan nu Kadenan sa lekitanu lu sa sulega a dala kapegkabinasa nin a

^l 4:12 uyag-uyag a da taman nin Su nia na dikena kakawasan sa dunia. Ka su uyag-uyag a da taman nin, nia ba su matalima nu taw amaika semalig silan kanu Isa al-Masih. Na apia entain i makatalima kanu nia ba na di den temala sa kasiksan lu sa Mauli a Gay.

^m 4:13 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 116 ayat 10 sia kanu Kitab Zabur.

2 Kurintu 5

dikena inumbal'u manusia. ²Na pakauliang tanu sa kapedtala tanu sa kamalasyan kanu nia a badan tanu sa dunia tembu 'gkapangingalap tanu den a benal a makasangan den sa lekitanu su badan sa sulega. ³Ka amaika makasangan den sa lekitanu su badan sa sulega na di makagkawas-kawas su ngiawa tanu. ⁴Ka gagalu na sia tanu pan kanu badan tanu sa dunia na 'gkapsangan tanu kanu manga kamalasyan a 'gkatala tanu ugaid'a dikena nia nin maena i 'gkalilinian tanu i makagkawas-kawasⁿ su ngiawa tanu ka nia tanu 'gkalilinian na makasangan sa lekitanu su badan a lu sa sulega ka enggu su badan tanu sa dunia a aden papatayan nin na kasambian nu badan sa sulega a da papatayan nin. ⁵Na su Kadenan bun i minadil sa lekitanu sa kanu entu ba a kahanda nin. Na inenggay nin sa lekitanu su Suti a Ruh nin a pamagel tanu sa tumanen nin su inibpasad'in.

⁶Tembu ba dala kandua-dua na ginawa nami. Na 'gkataan nami bun man i taman sa sia kami pan kanu badan nami sa dunia na di nami pan madtagapeda sa matakapala su Mapulu. ⁷Ugaid'a dikena i entu pakaungen ka 'bpaguyag-uyag kami man sa ukit a kapedsalig sa lekanin dikena sa matakapala a 'gkailay nu mata. ⁸Tembu dala a benal kandua-dua na ginawa nami. Na nia nami pan tinemu i matagak'ami den su badan sa dunia ka enggu nami den madtagapeda sa matakapala su Mapulu. ⁹Na namba i sabap'in i nia nami den pinadsatiman kanu ginawa nami na u panun i kasuat'ami sa lekanin magidsan pan i sia kami pamun sa dunia atawa ka dala den. ¹⁰Ka uman i isa sa lekitanu na semangul sa kukuman nu Isa al-Masih ka enggu tanu matalima su ngin i makadait sa lekitanu sia luyud kanu ngin i pinggalebek tanu sia sa dunia magidsan pan i mapia atawa ka mawag.

Su Kambalingan kanu Kadenan sia Makanggulalan kanu Isa al-Masih

¹¹Na kagina ka katawan nami u ngin ba i tidtu-tidtu a kagilek kanu Mapulu na di nami telenan su manga taw sa kapapaginugut kanilan kanu Isa al-Masih. Na su Kadenan man i pakataw sa u entain kami enggu 'gkapangingalap'ami bun i katawan kami nu bun sa tidtu-tidtu. ¹²Na dikena nia nin maena i ibpemamasela nami menem i ginawa

---

ⁿ 5:4 Su makagkawas-kawas sia na dikena nia nin maena i dala balegkas'u badan ka nia nin maena na dala 'gkambetadan nu ngiawa ulian nu kapitas'in kanu badan sa dunia.

nami sa lekanu ugaid'a nia nami pegkiugan na aden makamamasela nu pantag sa lekami ka enggu aden makasawal'u kanu manga taw a nia nilan ibpemamasela na u ngin bu i matakapala a 'gkailay kanilan, dikena su ngin i sia kanu dalem'u pamusungan nilan. ¹³Na amaika nia menem kapegkailay nu sa lekami i 'gkabuneg kami na sabap i entu kanu kabpaginugut'ami kanu Kadenan. Ugaid'a amaika nia nu menem kapegkailay sa lekami i mapia i itungan nami na lekanu i entu a kopianan. ¹⁴Kagina su limu man nu Isa al-Masih i pakasekat sa lekami. Kagina natatalanged'ami man i minatay su Isa al-Masih sa kanu kopianan nu langun nu taw tembu timbang a minatay tanu langun. ¹⁵Na minatay sekanin sa kopianan nu langun nu taw ka enggu su apia entain a nakatalima kanu uyag-uyag a da taman nin na di den silan maguyag-uyag sia kanu kiug'ilan demun ka sia den silan maguyag-uyag kanu Isa al-Masih a minatay enggu pinambibiag 'bpaluman sa kanilan a kopianan.

¹⁶Tembu saguna na dikena nami den 'bpagilayn su apia entain a taw sia luyud kanu kamamanusiay a kapagitung, ka apia su kapagitung'ami paganay pantag kanu Isa al-Masih na sia bun luyud kanu kamamanusiay ugaid'a saguna na dikena den maitu. ¹⁷Na kagina ka maitu na apia entain i nalusud kanu Masih na nabagu den sekanin. Na u ngin i danden sa lekanin na naawa den su langun nu entu ka nabagu den. ¹⁸Na su langun nu nia na ebpun kanu Kadenan a napambalingan sa lekitanu sia sa lekanin sia makanggulalan kanu Isa al-Masih enggu sekanin i minenggay sa lekami kanu nia a galebekan a su kapambalingan kanu manga taw sia sa lekanin. ¹⁹Nia nin maena na sia kanu Isa al-Masih na pambalinganen nu Kadenan su taw sia sa lekanin taman sa di den ipedtimbang a baladusa silan. Na sinaligan kami sa kapayag pantag kanu kambalingan nu taw kanu Kadenan. ²⁰Kagina ka maitu na su Isa al-Masih i sinemugu sa lekami enggu sia makanggulalan sa lekami na 'bpagenggaten kanu nu Kadenan sa kambalingan nu sa lekanin. Na sia makanggulalan kanu ingala nu Isa al-Masih na ibpamagayuk'ami sa lekanu sa embalingan kanu den kanu Kadenan. ²¹Ka su Isa al-Masih a dala kabaladusan nin na inipanggumaked'u Kadenan sa lekanin su kabaladusan tanu asal'a makatimbang tanu sa ikelas sia kanu Kadenan sia makanggulalan kanu kinaisa tanu sa lekanin.

6 ¹Na sia kanu kapenggalebek'ami a nia a pedtapiden kami nu Kadenan na 'bpangenin nami sa lekanu i di nu semuguti sa kaawan

2 Kurintu 6

na katagan su da idsan nin a limu nu Kadenan a natalima nu. ²Ka nia man kadtalu nu Kadenan na

“Kanu timpu a inadil ku a kutika na pinakikineg ku seka,
kanu kutika nu kalipuasan na tinabangan ku seka.”^o

Ilay nu, nia den ba su kutika a inadil’u Kadenan a su kutika nu kalipuasan!

³Na di kami man mangaden sa kagebpa nu apia entain ka enggu di katilan su galebekan nami kanu Kadenan. ⁴Na pakapailay nami i saben-sabenal i sinugu kami nu Kadenan sia kanu kapedtingkel’ami kanu apia ngin a kamalayanan enggu kapasang’a ’gkanggula, ⁵kapapegkasakit sa lekami, kapembilanggu sa lekami enggu su kapedsamuk sa lekami nu manga taw. Na pedtantu kami penggalebek apia nia nin kaaden i aden a entu na dala tulug’ami enggu dala ’gkakan nami. ⁶’Bpaguyag-uyag kami sa matilak, aden katuntay nin enggu katigkel’in taman sa ’bpangalimuan kami. Sia sa lekami su Suti a Ruh enggu su tidtu-tidtu a kapegkalimu. ⁷Ibpangusiat’ami su bantang sia makanggulalan kanu kabarakat’u Kadenan a sia sa lekami. Na su kaikelasan i matalem’ami sia kanu biwang kawatan a lima nami. ⁸Na magidsan pan i ’bpagadatan kami atawa ka dili, pebpugin kami atawa ka ipedsinta kami na bantang su kadtalu nami ugaid’a apia ka maitu na ipedtimbang kami pamun nu ped sa manga budtuden. ⁹Na apia pegkilalan kami nu madakel ugaid’a aden bun ped a di pegkilala sa lekami. Na timbang man a minatay kami den ugaid’a bibiag kami bun. Papegkasakitan kami sabap sa kapapedtidtu sa lekami^p ugaid’a dikena kami bun menem pebpatay. ¹⁰Na apia nia kapegkailay nu taw i ’gkaidu i ginawa nami ugaid’a nia nin kabantang na magalaw kami. Miskinan kami ugaid’a madakel i pakapagkawasa nami. Na apia nia kapegkailay nu taw sa lekami i dala kaaden nami ugaid’a nia nin kabantang na lekami su langun-langun.^q

¹¹Manga lusud’ami sa tian a manga taw sa Kurintu, na mimbantangan kami sa lekanu sa mapia sa kanu manga kadtalu nami sa lekanu enggu

^o 6:2 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 49 ayat 8.

^p 6:9 **Papegkasakitan kami sabap sa kapapedtidtu sa lekami** Sia sa basa a Grik na *kapapedtidtun kami*. Nia nin maena na aden a entu na pedsugutan nu Kadenan i papegkasakitan silan nu ped a taw, ugaid’a ukit i entu nu Kadenan sa kapapedtidtu nin kanilan. Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 118 ayat 17 taman sa 18 sia sa Kitab Zabur.

^q 6:10 **lekami su langun-langun** Na nia maena nu *lekami su langun-langun* na u nalusud ka kanu Isa al-Masih na da den ped a nasisita nengka ka sekanin su tidtu a kakawasan.

su kapegkalimu nami sa lekanu na dala tedtab'in. ¹²Na dikena nami pedsapalan i ginawa nami sa kapegkalimu nami sa lekanu. Ugaid'a sekanu na pedsapalan nu i ginawa nu sa kapegkalimu nu sa lekami. ¹³Na ipembitiala ku sekanu sa mana su kapembitiala nu ama kanu wata nin sa 'bpangenin ku sa lekanu i ikalimu kami nu sa mana bun su kapegkalimu nami sa lekanu.

Su Di Kapagisa kanu manga Taw a dikena 'Bpamaginugut

¹⁴Na di nu ipagisa su manga taw a dikena 'bpamaginugut. Ka di man mapakay a maisa su ikelas a taw enggu su dikena ikelas. Na maitu bun ba, di bun mapakay a maisa su maliwanag enggu su malibuteng. ¹⁵Di bun masulut a maisa su Masih enggu su Datu na Giadsal.^r Na maitu bun ba su 'bpamaginugut enggu su dikena 'bpamaginugut na di bun mapakay a maisa. ¹⁶Di bun masulut a maisa su Suti a 'Bpagagaman kanu Kadenan enggu su manga pegkakadenanen. Na sekitanu man su Suti a 'Bpagagaman nu kaisa-isa nin a tidtu a Kadenan sa nia nin kadtalu na

“Tapiden ku silan sia kanu kabpaguyag-uyag'ilan.

Saki i Kadenan nilan

enggu silan menem i mabaluy a manga taw ku.”^s

¹⁷Nia pan ped a kadtalu nu Kadenan na

“Tagak'u silan

enggu pitas kanu kanilan.

Di nu kemembil su apia ngin a maledsik,^t

ka amaika maitu na taliman ku sekanu.

¹⁸Na saki i mabaluy a Ama nu

enggu sekanu menem i mabaluy a manga wata

ku a babay-mama.

Na saki ba su Kadenan a Mapulu a Barakat sa Langun

i pedtalu sa entu.”

---

^r 6:15 Su **Datu na Giadsal** sa basa a Grik na *Belial* a nia nin maena na *dupang* atawa ka *da katagan nin*. Aden a entu na su manga taw a manga Yahudi na 'bpagusalen nilan su nia a ngala a ipembedtu nilan kanu Saitan.

^s 6:16 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 26 ayat 12 sia kanu Kitab Taurat enggu sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isikil 37 ayat 27.

^t 6:17 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 52 ayat 11.

7 ¹Manga papedtayan ku a pakat ku, na kagina ka aden sa lekitanu su maitu a manga pasad'u Kadenan na itangka tanu i ginawa tanu kanu apia ngin a makagkaledsik kanu badan tanu enggu ginawa tanu. Paginapasen tanu su talutup a kaikelas sabap kanu gilek tanu kanu Kadenan.

Su Kapegkagalaw ni Bulus

²Bukati nu su atay nu sa lekami. Dala man pinggula nami a mawag kanu apia entain enggu dala bun nakapasibay nami enggu nadsalimbut'ami. ³Na dikena nia ku kapedtalu sa nia i pedsugaten ku sekanu sa kawagib. Ka mana bun su pidtalu ku sa lekanu a tatap kanu sia kanu atay nami kapatay pan sa kauyag. ⁴Na masela man i salig ku sa lekanu enggu sangat a ibpemamasela ku sekanu. Sangat man a papegkabagelen nu i manggiginawa ku sia kanu kapedtala nami kanu manga kamalasaran taman sa 'bpamelapay su kapegkapia na ginawa ku.

⁵Na apia man su kinauma nami sa Masidunia na da bun makatelen su badan nami. Ka papegkapasangan kami sa apia ngin a ukit. Ka sia kanu embala-bala na nan su manga pegkuntela sa lekami enggu sia menem kanu atay nami na penggeda-geda sabap sa lekanu. ⁶Ugaid'a su Kadenan a papegkabagel kanu taw a pegkalubay i ginawa nin i napagkagalaw sa lekami sia kanu kinauma ni Titus. ⁷Na dikena bu su kinauma ni Titus i nakapagkagalaw sa lekami ka apeg'u napanudtul'in sa lekami a kinapagkagalaw nu sa lekanin. Napanudtul'in bun i 'gkapanadeng'u a benal i kailay nu sa laki enggu 'gkalidu i ginawa nu pantag sa laki taman sa ibpaninideg aku nu. Na sabap sa entu na makin nangiseg su kinagalaw ku.

⁸Na apia man nakalidu sa ginawa nu su sulat ku sa lekanu na dala ku a benal i entu kadsenditi. Nia ku bu nadsenditan na nailay ku a nakalidu sa ginawa nu su entu ugaid'a apia ka maitu na nangagan bu su entu a lidu na ginawa nu. ⁹Na saguna na 'gkagalaw aku dikena sabap kanu kinalidu na ginawa nu ka sabap sa nabaluy i entu a lalan sa kinadtaubat'u. Na kahanda man nu Kadenan su entu enggu da kanu bun kagkaidi nu kinalidu na ginawa nu a entu sa lekami. ¹⁰Kagina su lidu na ginawa a sia luyud kanu kahanda nu Kadenan na nia nin unga na kadtaubat a lalan sa kalipuasan. Tembu di dait a kadsenditan su entu. Ugaid'a su lidu na ginawa a kaduduniay na nia nin unga na

kapatay.^u ¹¹Na ilay nu u ngin i unga nin sa lekanu su lidu na ginawa a luyud kanu kahanda nu Kadenan. Ka nia nu den kalilinian na su kanggula sa mapia, adil kanu den a benal sa kapaamad'u sa ginawa nu sa dikena kanu 'gkawagiban kanu ipedsendit sa lekanu. 'Gkalipungetan nu su taw a penggula sa kabaladusan, senep sa atay su kapegkagilek'u enggu 'gkapanadeng'u su kailay nu sa laki taman sa pegkiugan nu den a benal ipapenggedam su limu nu sa laki. Pinaginapas'u su kasugat sa kawagib kanu taw a mimbaladusa. Inipaamad'u i dikena kanu 'gkawagiban kanu entu a kabaladusan. ¹²Na apia ka maitu na dikena nia ku kinadsulat sa lekanu i pendawayn ku su taw a penggula sa mawag enggu ibpaninideg ku menem su taw a pinggulan sa mawag ka nia ku kinadsulat sa lekanu na asal'a 'gkailay nu u endaw taman i kapegkalimu nu sa lekami sia kanu adapan nu Kadenan. ¹³Na sangat man a nakagkabagel kanu manggiginawa nami su langun nu entu.

Na liu kanu kinagkabagel'a manggiginawa nami na labi pan a nakagalaw sa lekami su kinailay nami kanu kagalaw ni Titus sabap kanu kinapalilintad'u kanu itungan nin. ¹⁴Na u ngin i inimamasela ku sa lekanin pantag sa lekanu na da aku nu makapagkaya ka naamad'in i entu sa lekanu sa kanu kinasan nin. Na naamad i benal su inimamasela nami a entu kani Titus sa nia nin kapagidsan sa kabenal na su kabenal'u langun nu kadtalu nami sa lekanu. ¹⁵Na makin nangiseg saguna su kapegkalimu nin sa lekanu uman nin 'gkagkalendem su kabpaginugut'u enggu su kinatalima nu sa lekanin a unut su senep sa atay a kabpagadat. ¹⁶Na 'gkagalaw aku ka masela man i salig ku sa lekanu.

Su Kapangalimuan

8 ¹Manga lusud ku sa tian a 'bpamaginugut, nia nami kalilinian na kasabutan nu u ngin i pinggula nu manga lumpukan nu 'bpamaginugut sa Masidunia sabap kanu da idsan nin a limu nu Kadenan a inenggay nin kanilan. ²Ka kanu timpu a kinatala nilan sa mapasang a kamalasaan na apia maitu i 'gkatamanan nilan na 'bpamelapay bun kanu atay nilan su kagalaw tembu apia miskin silan na 'bpamelapay bun kanu atay nilan su kabpangalimuan. ³⁻⁴Na makapangimbenal ku i midtetebe silan menggay sa lawan pan kanu ngin i dait a

^u 7:10 kapatay Nia maena nu kapatay sia na kanarakan.

2 Kurintu 8

ibpagenggay nilan kanu 'bpamaginugut a pakanasisita taman sa silan pan i napakalimu-limu sa lekami sa kaamung'ilan edtabang. ⁵Na su pinggula nilan na minuna pan kanu ngin i 'bpagantapen nami a enggulan nilan ka saben-sabenal a initalapenay nilan i ginawa nilan kanu Mapulu enggu sia sa lekami sia luyud kanu kahanda nu Kadenan. ⁶Tembu ba pinamitalan nami si Titus sa dait a italus'in su galebek a nia a kapangalimuan san sa lekanu kagina ka sekanin bun mambu i tinemutulu sa lekanu sa kanggula nu sa maitu. ⁷Na mana bun su da nu kadtalipenda kanu katulangedan nu kanu langun-langun magidsan pan i sia kanu kapedsalig'u, kangadtalu nu, kapedtuntay nu enggu kapegkalilini nu penggula sa mapia apeg'u kapegkalimu a inipailay nami sa lekanu na maitu bun ba i di nu kadtalipenda kanu kapangalimuan nu.

⁸Na dikena ku i nia ipedsugu sa lekanu ka nia ku kapedtalu sa nia na asal'a maamad ku sa lekanu u endaw taman su kapegkalimu nu sa ukit a kalabit ku sa lekanu kanu katulangedan nu ped sa kalilini nilan sa kadtambang. ⁹Ka katawan nu bun man u endaw taman su dala idsan nin a kapegkalimu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih sa apia man kawasa sekanin na nabaluy sekanin a miskinan sa lekanu a kapianan ka enggu sia makanggulalan kanu kamiskin nin na mabaluy kanu a kawasa.

¹⁰Na sia bu sa laki na mapia a benal sa lekanu amaika italus'u su naludsuan nu a nan a galebekan sa kanu naipus a lagun sa dikena bu matag penggalebeken nu ka 'gkalilinian nu pan gaid penggula. ¹¹Na patalus'u su entu taman sa imasad'u ka enggu nu matalutup su entu sia luyud kanu kapegkiug'u lun a benal penggula a luyud kanu ngin i 'gkagaga nu. ¹²Kagina amaika aden sa lekanu su kalilini enggula sa entu na apia ngin i ipangalimuan nu a sia luyud kanu ngin i 'gkagaga nu na taliman nu Kadenan su entu, ka di kanu nin man pebpagenggayn sa di nu magaga.

¹³Na dikena nia nami menem kahanda i makasesengaw su ped na sekanu menem na 'gkapasangan ka nia nami kahanda na su kadtitimbang'u 'gkatamanan nu uman i isa. ¹⁴Ka su kapegkasengaw nu saguna na pakadtambang kanu kanu pakanasisita. Na amaika sekanu menem i makanasisita enggu silan menem i makasesengaw na silan menem i edtabang sa lekanu. Na amaika maitu na makadtitimbang su 'gkatamanan nu uman i isa. ¹⁵Ka nia man nakadalem kanu kitab na

“Su kinemua sa madakel na dala edsusubela su nakua nin enggu su kinemua sa paidu na dala bun ’gkulang.”^v

Su Kapedtabang’i Titus enggu su manga Tagapeda nin

¹⁶Na pedsukul-sukul aku sa Kadenan ka inipanguatay nin kani Titus su kalilini sa kadtabang sa lekanu sa mana bun su kapegkalilini nami pedtabang sa lekanu. ¹⁷Ka dikena nin bu tinalima su pinangeni nami a kasan nin sa lekanu ka ’gkalilini a benal sa kapedsan nin sa lekanu sabap sa kapegkalilini nin pedtabang sa lekanu. ¹⁸Na paunuten nami bun sa lekanin su lusud tanu sa tian sa paginugut a kilala a benal kanu manga lumpukan nu ’bpamaginugut sabap kanu kapebpayag’in kanu Mapia a Tutuma. ¹⁹Na liu pan sa entu na sekanin bun i pinamili nu manga lumpukan nu ’bpamaginugut a makadtatanggunut sa lekami sa kanu kapendadalakaw nami sa kapegkua enggu kabpagumun kanu inipangalimuan nu ’bpamaginugut ka enggu mapugi su Mapulu enggu makapailay tanu su kapegkiug tanu pedtabang. ²⁰Na pinggula nami su entu ka enggu dala madtalu pantag sa lekami kanu kapedtuganul’ami kanu ibpangalimuan nu ’bpamaginugut. ²¹Ka nia nami man kalilinian penggula na u ngin i wagib kanu adapan nu Mapulu enggu kanu adapan nu manga taw. ²²Na paunuten nami bun kanilan su sakataw pan a lusud tanu bun sa tian sa paginugut a batalu den sekanin sa kapananabangan, labi den i kapegkiug’in pedtabang saguna sabap sa masela a benal i salig’in sa lekanu. ²³Na makapantag menem kani Titus, na isa sekanin a gumagalebek kanu Kadenan a kaped ku kanu galebekan san sa lekanu enggu su manga ped’in menem a lusud tanu bun sa tian sa paginugut na silan i sinugu nu manga lumpukan nu ’bpamaginugut enggu su ukita kapaguyag-uyag’ilan na pakapugi kanu Isa al-Masih. ²⁴Kagina ka maitu na ipailay nu su kakalimu nu kanilan ka enggu nilan ’gkaamad i benal su ibpemamasela nami pantag sa lekanu taman sa mapayag i entu kanu manga lumpukan nu ’bpamaginugut.

Su Tabang kanu Pakanasisita a ’Bpamaginugut

9 ¹Na di den nasisita a sulatan ku pan sekanu pantag kanu kapedtabang kanu ’bpamaginugut. ²Ka katawan ku man su kapegkiug’u a benal pedtabang. Na namba i ibpemamasela ku pantag

---

^v 8:15 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 16 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

2 Kurintu 9

sa lekanu kanu manga taw sa Masidunia. Pidtalu ku kanilan i iganat kanu naipus a lagun na adil den a benal sa kadtabang su sekanu a manga taw sa Akaya. Na su kapegkiug'u pedtabang i nakaenggat kanu kadakelan kanilan sa kadtabang. ³Na pedsugun ku san su manga lusud tanu a nia sa tian sa paginugut ka enggu kanu den makapagadil kanu manga ipedtabang'u a mana bun su pidtalu ku kanilan pantag sa lekanu. Na amaika maitu na su kabpemamasela nami pantag sa lekanu na di madtalu i dikena benal. ⁴Ka aden a entu na basi aden munut sa laki a manga taw sa Masidunia, na amaika nia nilan mailay i dikena kanu pamun besen adil na makagkaya kami enggu apia sekanu na makagkaya kanu bun. ⁵Tembu ba napagitung ku i pamitialan ku su manga lusud tanu a nia sa tian sa muna den san silan ka enggu nilan maadil su manga tabang a inibpasad'u. Na kanu maya ba a ukrit na maadil su entu sa dikena malegen sa ginawa ka maluweg.

⁶Nia nu 'gkakalendem na su kadtalu a nia a

“Su paidu i inisaud'in
na paidu bun i masabpet'in,
su madakel menem i inisaud'in
na madakel bun i masabpet'in.”

⁷Na uman i isa sa lekitanu na dait a inggay nin su ngin i nabputusan nu ginawa nin a inggay nin sa dala kandua-dua nin enggu maluweg kanu atay nin kagina su taw a menggay sa aden kagalaw nin na pakasuat kanu Kadenan. ⁸Na su Kadenan na magaga nin man mangaden sa lekanu su apia ngin a palihala a lawan pan kanu ngin i nasisita nu ka enggu sia kanu langun na timpu na di kanu 'gkulang taman sa makadtabang kanu pan kanu ped sa kagkapia nilan ⁹a mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Inipayapat'in su manga tabang'in kanu manga
pakanasisita kanu embala-bala.

Su kapianan nin na di mapupus taman sa taman.”^w

¹⁰Na su Kadenan a 'bpangaden sa uni kanu 'bpangangawid enggu 'bpangaden sa makan na sekanin bun i mangaden sa lekanu sa uni a makasaud'u enggu mapagkadakel kanu entu ka enggu mangiseg su

---

^w 9:9 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 112 ayat 9 sia kanu Kitab Zabur. Su nia a Sengal na nia nin pedtumbuken na su apia entain a taw a aden gilek'in kanu Kadenan.

kadakil'u masabpet'u a kapianan. ¹¹Palihalan kanu nu Kadenan kanu langun nu ukit ka enggu madakil i kadtabangan nu. Na amaika maitu na madakil i makadsukul-sukul kanu Kadenan sabap kanu manga tabang'u a sia nakanggulalan sa lekami.

¹²Ka su nia man a galebekan nu na dikena nia nin bu 'gkapangaden su nasisita nu 'bpamaginugut ka pakapangaden bun sa sangat a kapedsukul-sukul'u manga taw kanu Kadenan. ¹³Na sia kanu galebekan nu a nia na pakapaamad'u su katulangedan nu. Na madakil i pakapugi kanu Kadenan sia kanu kapenggulalan nu kanu paginugut'u kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih enggu su kabpangalimuan nu kanilan sa maluwas sa atay taman den kanu ped pan a taw. ¹⁴Na su kabpangeni-ngeni nilan sa lekanu na pakapailay kanu senep sa atay a limu nilan sa lekanu sabap kanu dala idsan nin a limu nu Kadenan a nailay nilan sa lekanu. ¹⁵Na sukul-sukul kanu Kadenan kanu dala pagidsan nin a inenggay nin.

Su Kabpaninideg'i Bulus kanu Galebekan nin

10 ¹Na nia pedtalun nu ped na matalaw aku amaika pakapagadapa ku sekanu ugaid'a mawalaw aku amaika di ku sekanu pakapagadapa. Na sia luyud kanu kababa na ginawa nu Isa al-Masih enggu kananaw nin na saki si Bulus ²a 'bpangeni sa lekanu sa sia kanu kapamagadapa tanu na di den nasisita a makapailay ku pan sa lekanu su kawalaw a dait a enggulan ku kanu manga taw a nia nilan 'gkapagitung sa lekami na 'bpaguyag-uyag sia luyud kanu kamamanusiay. ³Na benal man a 'bpaguyag-uyag kami a manusia ugaid'a dikena kami pembunua sa ukit a kamamanusiay. ⁴Ka nia nami man matalaw sa kapembunua na dikena pagidsan na 'bpagusalen nu taw sa kapembunua ka nia nami 'bpagusalen na su kabarakat'u Kadenan a pembunua kanu manga bagel'u kuntela. Pembunuan nami su di pakasugat a manga itungan ⁵enggu su ipemamasela a kapagitung a sungkang kanu tidtu a kapegkakilala nu taw kanu Kadenan. Na pegkuan nami su entu a kapagitung'ilan ka ipedtapanay nami kanu Isa al-Masih asal'a sia maluyud sa lekanin su entu a kapagitung'ilan. ⁶Na adil kami sa kapatidtu kanu apia entain a pedsungkang u saben-sabenal a matalutup den su paginugut'u.

⁷Na nia nu bu man 'gkailay na su matakapala a 'gkailay nu mata nu. Na amaika 'bpaginugut kanu sa lusud kanu kanu Isa al-Masih na

pagitung'u bun i lusud kami bun kanu Isa al-Masih. ⁸Na di ku a benal ikaya amaika pedsusubela aku kanu kabpemamasela ku pantag kanu kapegkagaga a inenggay sa lekami nu Mapulu. Kagina su entu na inenggay sa lekami a mausal sa kagkabagel'u dikena sa kabinasa nu. ⁹Na di ku kalilinian i nia matagu sa ginawa nu na 'bpanginggileken ku sekanu kanu manga sulat ku. ¹⁰Kagina nia kadtalu nu ped na "Su manga sulat'in na maugat enggu mabagel ugaid'a amaika pakapagadapa sekanin na malubay enggu su kadtalu nin na dala katagan nin." ¹¹Na patuntayan ku kanu nan a manga taw u ngin i kangadtalu nami sia kanu manga sulat'ami na ipenggulalan nami su entu amaika makapagadapa nami den sekanu.

¹²Na di nami man ilepeng i ginawa nami atawa ka isulagid kanu nan a manga taw a ibpemamasela nilan i ginawa nilan. Na 'gkailay a benal i kada na akal'ilan sa kapedtengkad'ilan sa ginawa nilan enggu kapapedsulagid'ilan kanu ginawa nilan sa silan demun. ¹³Ugaid'a sekami na dikena nami ibpemamasela su liu kanu ngin i inisangan sa lekami a galebek ka nia nami bu ibpemamasela na su ngin bu i inisangan sa lekami nu Kadenan a nakasampay taman sa lekanu. ¹⁴Tembu ba su kabpamandu nami sa lekanu na dikena i entu nakaliu kanu ngin i inisangan sa lekami ka sekami man i nauna a nakauma san sa lekanu a namandu kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih. ¹⁵Na dikena nami man ibpagamung 'bpemamasela su galebekan nu ped a taw. Ugaid'a nia nami 'gkapaginagkay na miseg su salig'u kanu Kadenan asal'a makaiseg bun su galebekan nami san sa lekanu ¹⁶ka enggu nami makapangusiat su Mapia a Tutuma kanu manga dalepa a mawatan sa lekanu ka enggu di madtalu sa lekami i ibpemamasela nami su galebekan a ped a taw i minggalebek lun. ¹⁷Na apia entain i pegkiug 'bpemamasela na nia nin imamasela na su Mapulu.^x ¹⁸Kagina dikena man su taw a ibpemamasela nin i ginawa nin i matalima ka su taw a ibpemamasela nu Mapulu.

Si Bulus enggu su manga 'Bpamagigiling a Sinugu

11 ¹Na nia ku 'gkapangingalap sa lekanu na kadsabalan aku nu kanu paidu a nia a mana kababalan a kadtalu ku. 'Bpangenin

^x 10:17 Na apia entain i pegkiug 'bpemamasela na nia nin imamasela na su Mapulu. Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Yaramias 9 ayat 24.

ku sa lekanu i edsabali aku nu sa entu. ²Ka pakapangalikud aku man sa lekanu a mana su kabpangalikud'u Kadenan. Ka mana kanu bun man laga a inibpasad ku sa kadtampung'in kanu isa a mama. Na su entu a mama na su Isa al-Masih. Na nia ku kalilinian na makapalad ku sekanu sa lekanin sa dala tila nu. ³Ugaid'a 'gkagilekan aku sa telenan nu su senep sa atay a kapaginugut'u kanu Isa al-Masih sabap sa makasibay su palitiala nu a mana su Siti Hawa^y a napagakalan nu nipay. ⁴Kagina malemu kanu a benal pakapalitiala amaika aden pakauma sa lekanu a 'bpangusiat sa salakaw pantag kanu Isa al-Masih a dikena su ibpangusiat'ami. Pedtaliman nu bun su ped a ruh a salakaw kanu natalima nu enggu pedtaliman nu bun su ibpangusiat sa lekanu a mapia a tutuma a salakaw kanu natalima nu a tidtu a Mapia a Tutuma.

⁵Na nia ku lun kapegkailay na pakalepeng aku bun kanu manga taw a nadталu a mangategel a sinugu. ⁶Ka apia dikena aku gaid mategel sa kadtalu-talu ugaid'a aden sa laki su katuntay kanu bantang. Na nakapaamad'ami i entu sa lekanu sa mapia sa kanu apia ngin a ukit.

⁷Na ngintu, kabaladusan i kababa ku kanu ginawa ku asal'a makapulu kanu sabap sa inipangusiat ku sa lekanu su Mapia a Tutuma a ebpun kanu Kadenan sa dala bayad'in? ⁸Na dikena man mawag i kinatalima ku kanu tabang a ebpun kanu ped a lumpukan nu 'bpamaginugut asal'a kanggalebekan ku sekanu. ⁹Ka kanu san aku pan sa lekanu na amaika aden nasisita ku na da ku ibpaliugat sa lekanu ka nia man nangaden kanu manga nasisita ku na su manga lusud sa tian sa paginugut a nakabpun sa Masidunia. Na inabungan ku a benal i makaugat aku sa lekanu sa apia ngin a ukit taman sa papanalusen ku su entu. ¹⁰Na su ibpemamasela ku a nia na dala makagaga lun melen kanu prubinsia a Akaya. Na su kabantang'u entu na mana bun su kabantang'u Isa al-Masih a sia sa laki. ¹¹Na dikena nia maena nu entu i dikena ku sekanu ipegkalimu. Ka su Kadenan man i labi a pakataw u endaw taman i kapegkalimu ku sa lekanu!

¹²Na papanalusen ku su maitu a ukit ku ka enggu 'gkapelen su 'bpamedsungkang sa lekami sa su kabpemamasela nilan sa su galebekan nilan na isa bu kanu penggalebeken nami. ¹³Kagina su

---

^y 11:3 Mailay su makapantag kanu Siti Hawa sia kanu Manga Awal 2 taman sa 3 sia kanu Kitab Taurat.

entu man a manga taw na dikena tidtu a sinugu, manga salimbuten silan a gumagalebek enggu 'bpamagigiling silan sa sinugu silan nu Isa al-Masih. ¹⁴Na dikena man i entu pakagaip kagina maitu bun ba su Datu na Giadsal a 'bpamagigiling sa malaikat'u kaliwanagan. ¹⁵Tembu dikena pakagaip i su manga ulayat'in na 'bpamagigiling sa ikelas a gumagalebek. Na masabpet'ilan man su ngin i unga nu galebek'ilan.

Su Kamalasakan a Natala ni Bulus kanu Kinabaluy nin a Sinugu

¹⁶Na 'bpalumanan ku edtalu sa lekanu i di nu 'bpagitunga i babal aku. Ugaid'a amaika menem ka entu ba i 'gkapagitung'u sa laki na padtaday aku nu den sa entu ka enggu apia paidu bu na makamamasela aku.

¹⁷Na u ngin i pedtalun ku kanu nia a kabpemamasela ku na dikena i entu ebpun kanu Mapulu ka ebpun kanu kababalan nu kamamanusiay ku. ¹⁸Na kagina ka madakel bun a kabpemamasela a luyud kanu kamamanusiay na mamung aku bun mambu sa kabpemamasela. ¹⁹Ka matag'u man ipedtimbang i ginawa nu sa balaitungan kanu ugaid'a kalinian nu gaid 'bpagunut su manga babal a manga taw! ²⁰Ka di nu demun pedsungkangen su apia entain a 'bpangungulipen bu sa lekanu, pembusaw kanu apia ngin a kaaden nu, 'bpamakut sa lekanu, pebpapulu sa lekanu enggu pedtebpi kanu beneng'u. ²¹Na amaika makaya i malubay kami sa kanggula sa manga maitu ba na pedtaliman ku.

Ugaid'a u ngin i ipembabadtug'u apia entain, na makambabadtug ku bun su entu (apia nia nin kaaden i pakailing aku sa babal sa kapedtalun ku sa nia). ²²Ka amaika manga taw silan a Hibru na taw aku bun a Hibru. Na u manga taw silan a Israil na taw aku bun a Israil. Na u manga tupu silan nu Ibrahim na tupu aku bun nu Ibrahim. ²³Na u panunugun silan nu Masih na labi aku den a panunugun nu Masih. (Na pakailing aku sa babal saguna sa kapedtalun-talu sa nia.) Na labi aku man a midtantu enggalebek kumin kanilan, madakel i kinabilanggu ku enggu di den mabilang i kinapametay sa laki taman sa tatap man 'gkapaidusaman su umul ku. ²⁴Na nakalima aku nabpalumanan mapalebpad'u manga pagidsan ku bun a Yahudi sa enggaga-telupulu enggu siyaw kalebpad su uman i kinalebpad'ilan sa laki. ²⁵Nakatelu aku napametay sa tungked enggu nakaisa menem i kinapamalantay sa laki sa watu. Nakatelun aku bun nakatala sa migkalat i kapal a pinagedan ku. Na nalalamagan enggu nagagabian na penggampung-gampung aku bu

kanu lagat. ²⁶Na sia kanu kapendadalaug ku na tatap 'gkapaidusaman i umul ku magidsan i sia sa manga pulangi, kanu manga tanegkawn a manga taw enggu kanu manga taw a sakalugu ku bun taman den kanu manga dikena-Yahudi. Maitu bun tatap bun 'gkapaidusaman su umul ku kanu manga siudad, kanu tawan-tawan a manga dalepa enggu kanu manga lagat taman den kanu manga taw a 'bpamagigiling sa lusud sa tian sa paginugut.

²⁷Na tinemala aku sa mapasang a kinanggalebek enggu nalugat aku a benal. Tatap dala tulug ku sa magabi, 'bpelunusan aku enggu dala 'gkainum ku. Tatap dala pegken ku enggu 'bpanenggawn aku ka dala gaid 'gkambalegkas ku. ²⁸Na liu pan sa entu, na uman gay na 'gkambawa-bawa ku pan su lidu na ginawa kanu langun nu lumpukan nu 'bpamaginugut. ²⁹Ka entain ba man kanilan i penggedam sa kalubayan a di ku 'gkagedam su kalubayan nilan? Entain ba i pakapambaladusa kanilan a dikena i entu pakasakit kanu ginawa ku?

³⁰Na amaika emamasela aku man na nia ku imamasela na su langun na kalubayan ku. ³¹Na su Kadenan a Ama nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a Kadenan nin bun i pakataw sa dikena aku pembudtud. Sekanin i pebpugin taman sa taman! ³²Na kanu lu aku pan sa dalepa a Damaskus a nia lun pendatu na si Datu Aritas, na pinatamengan nin su bengawan nu siudad kanu gubilnadul lu ka enggu aku masigkem. ³³Ugaid'a pinapageda aku kanu bukag ka initudtun aku kanu liu nu alad a lu aku pinaukit kanu paliungan asal'a makalipuas aku kanu entu a gubilnadul.

Su manga Naalung'i Bulus enggu su Inipayag lun nu Mapulu

12 ¹Na nasisita man i embabadtug aku apia 'gkatawan ku bun i dala makagkapia nin su entu. Na ipayag ku sa lekanu saguna su inipaalung enggu su manga inipayag'u Mapulu. ²⁻³Na nakasapulu enggu pat lagun den i naipus na aden katawan ku a taw a 'bpaginugut kanu Isa al-Masih a init lu kanu ikatelu a pangkat'u sulega. Na di ku katawan u matakapala a su badan nin i init lu atawa ka su ngiawa nin bu. Na su Kadenan bu i labi a pakataw sa entu. Na su entu a taw ⁴na init lu sa sulega. Daka nakakineg sekanin lu sa makagaip-gaip a dala makagaga lun edsinantal enggu dala isugut kanu apia entain i kapanudtul kanu entu. ⁵Na makamamasela ku su pantag kanu nanggula nu entu a taw

ugaid'a pantag kanu ginawa ku na dala makamamasela ku nia tabia na su manga kalubayan ku. ⁶Ugaid'a amaika menem ka pegkiug aku sa 'bpamamasela, na dikena kababalan su entu ka benal. Ugaid'a di ku den enggulan i entu ka enggu di 'gkapulu i kailay nu taw sa laki sa kanu ngin i matakapala a 'gkailay atawa ka 'gkagineg'ilan sa laki. ⁷Na sabap kanu inipayag'u Kadenan a entu a manga kagaipan na inisugut'u Kadenan i lasayn aku nu Datu na Giadsal sa sakit a mana sudang kanu badan ku ka enggu di ku makamamasela su ginawa ku. ⁸Na nakatelu aku nakapangadap mangeni kanu Mapulu sa kaawa nu entu a sakit sa laki. ⁹Ugaid'a nia nin inisawal sa laki na "Su kapegkalimu ku na da kulang'in san sa leka ka su kapegkagaga ku na labi man a 'gkapayag sa mapia sia kanu kalubayan nu taw." Tembu sangat a magalaw aku kanu kapembabadtug ku kanu manga kalubayan ku kagina sabap sa entu na lalayun sia sa laki su kapegkagaga nu Isa al-Masih. ¹⁰Na namba i sabap'in ka 'gkagalaw aku sia kanu manga kalubayan ku, sia kanu kapapegkaya sa laki, sia kanu kapapegkapasang sa laki enggu kanu kabpamungkaid sa laki taman den kanu manga kamalayanan a 'gkatala ku sabap kanu paginugut ku kanu Isa al-Masih. Kagina sia kanu kalubayan ku na papegkabagelen aku.

Su Kapegkalimu ni Bulus kanu manga Taw sa Kurintu

¹¹Na nakailing aku man sa babal ugaid'a sekanu bun i sinemundul sa laki sa kamamasela ku a entu. Nia pan dait na inimamasela aku nu ka nakalepeng aku bun kanu manga taw a nadtalu a mangategel a sinugu apia nia nin kaaden i dala makamamasela ku kanu ginawa ku. ¹²Na su manga tanda a saben-sabenal a sinugu su isa a taw na nailay nu bun i entu sia kanu manga tanda a kangagaipan taman den kanu manga ped pan a kabarakatan a pinggula ku san sa lekanu sa aden kasabal'in. ¹³Na su langun na pinggula ku kanu ped a lumpukan nu 'bpamaginugut na pinggula ku bun san sa lekanu, nia bu tabia na su da ku bu kabpaliugat mangeni sa lekanu sa tabang. Na amaika mawag su entu na ampun aku nu.

¹⁴Na saguna na adil aku den sa kasan ku menem sa lekanu sa ikatelu den i nia a kambalingan ku san. Na maitu bun ba, di ku bun sekanu lingasan sa kadtabang'u sa laki kagina dikena nia ku nasisita su manga kaaden nu ka nia ku nasisita na sekanu. Ka dikena man su manga

wata i dait a lemimud sa kaaden sa kanu manga lukes'in ka su manga lukes i dait a enggula sa entu kanu manga wata nin.

¹⁵Ka nia paman labi a makagalaw sa laki na su kaenggay ku sa lekanu sa kanu ngin i kaaden ku apeg den nu ginawa ku. Na amaika maitu sa sangat a ipegkalimu ku sekanu na dait ba a sapindit bu i kakalimu nu sa laki? ¹⁶Na 'gkatawan nu bun man a benal i dikena aku pakalingasa sa lekanu. Ugaid'a su ped sa lekanu na nia nilan pedtalun na tagakalen aku ka nakua ku kun sekanu sa akal. ¹⁷Na ngintu, pinamakutan ku sekanu sia kanu apia entain a sinugu ku san sa lekanu? Dala. ¹⁸Na si Titus a pinamitalan ku sa kasan nin sa lekanu a pinaunut ku sa lekanin su suled tanu bun sa paginugut, na ngintu, pinamakutan kanu nin? Dala. Ka isa bu man i tangga na ginawa nami enggu ukit'ami.

¹⁹Na aden a entu na nia matagu sa ginawa nu sampay saguna na ibpaninindeg'ami bu su ginawa nami sa lekanu. Ugaid'a dikena maitu manga papedtayan a lusud ku sa tian, ka pedtalun nami su entu sia kanu adapan nu Kadenan sabap sa nalusud kami kanu Isa al-Masih enggu langun man nu penggulan nami na sia kanu kagkabagel'u. ²⁰Na penggeda-geda man i ginawa ku sa kasan ku sa lekanu sa dikena nia ku mailay su 'gkapangingalap ku a mailay ku sa lekanu enggu maitu kanu bun sia sa laki ka dikena nia nu mailay su 'gkapangingalap'u a mailay nu sa laki. Ka tabia bun ka kauman ku sekanu a 'bpamangukag, pebpapangalikuda enggu pendidilipungeta, pedsesenggaya, pegkalatan na uman i isa i ped'in, pendidilibaka, pebpapuluan na uman i isa i ped'in enggu di 'bpamagayun. ²¹Na penggeda-geda aku bun sa kanu kambalingan ku san na basi ibaba nu Kadenan i ginawa ku kanu adapan nu. Na sangat man a malidu i ginawa ku kanu madakel a taw a mimbaladusa a di nilan pedtaubatan su pinggalebek'ilan a mangaledsik, kapedsisina enggu kanguda na ginawa.

Su Ped a Papata ni Bulus kanu manga Taw sa Kurintu

13 ¹Na ikatelu den i nia a kapedsan ku sa lekanu. "Na apia ngin i ipedsendit kanu taw na dait a makapaamad i entu nu dua kataw atawa ka telu kataw a saksi."^z ²Na kanu ikadua a kinasan ku na nakapaingat ku den su manga pembaladusa a nan. Na pebpagingaten

^z 13:1 Mailay i nia sia kanu Diutirunumi 19 ayat 15 sia kanu Kitab Taurat.

ku menem silan 'bpaluman taman den kanu ped pan a pembaladusa san sa di ku lasamen su apia entain a pembaladusa amaika makambalingan aku den san. ³Na maamad'u lu ba i saben-sabenal a su Isa al-Masih na pedtalua sia pakanggulalan sa laki. Na dikena man malubay su Isa al-Masih sa kapatidtu nin sa lekanu ka mabagel sekanin sa entu. ⁴Apia nia nin kaaden i malubay sekanin kanu kinatutuk lun kanu kayu a pinambalawaga ugaid'a 'bpaguyag-uyag sekanin saguna sia kanu kabarakat'u Kadenan. Na maitu kami bun ba, nabaluy kami a malubay sia kanu kinaisa nami sa lekanin ugaid'a 'bpaguyag-uyag kami bun kaped'in sia kanu kabarakat'u Kadenan sa kanu kapenggalebek'ami san sa lekanu.

⁵Na ilay nu sa mapia i ginawa nu ka enggu nu 'gkatawan u saben-sabenal a 'bpaguyag-uyag kanu sia luyud kanu salig'u. Ipaamad'u sa mapia su salig'u. Nia man dait na 'gkatalanged'u den kanu ginawa nu i su Isa al-Masih na pedtapiden kanu nin, nia tabia na dikena tidtu su kapedsalig'u. ⁶Nia ku 'gkapangingalap na maamad'u bun kanu ginawa nu i tidtu kami a sinugu. ⁷Na ipangeni-ngeni nami kanu Kadenan i di kanu makanggula sa apia ngin a mawag. Dikena nia nin sabap i asal'a mailay i tidtu kami a sinugu ka nia nin sabap na asal'a nia nu manggalebek na su ngin i mapia, apia nia nami pan kalagidan i mana kami dikena tidtu a sinugu. ⁸Ka di kami man enggula sa makasungkang kanu bantang ka nia pan mula na itindeg'ami su entu. ⁹Ka sangat man a magalaw kami amaika sia kanu kapegkalubay nami na mailay nami i pegkabagel kanu. Ka nia nami man ibpangeni-ngeni sa lekanu na mabaluy kanu a dala tila nin. ¹⁰Tembu ba inisulat ku su langun nu nia sa lekanu gagalu nu dala aku pan san ka enggu kanu kauma ku san na di den nasisita a inggulalan ku pan sa peges su kapegkagaga a inenggay nu Mapulu sa laki. Ka inenggay nin man su entu a mausal sa kagkabagel'u dikena sa kabinasa nu.

Su Nauli a Salam enggu Pangeni-ngeni

¹¹Nia den mauli sa entu manga lusud ku sa tian sa paginugut na enggalaw-galaw kanu. Paginapas'u i di kanu den katilan, inggulalan nu su manga papata ku, pamagisa-isa kanu enggu paguyag-uyag kanu sa aden kalilintad'in. Ka amaika maitu na tapiden kanu nu Kadenan a malimu a 'gkabpunan nu kalilintad.

A decorative border with floral motifs at the corners and midpoints of the top and bottom edges.

2 Kurintu 13

¹²Na salamen na uman i isa su ped'in sia luyud kanu kinasuti lun nu Kadenan. ¹³Pedsalamen kanu bun nu langun nu 'bpamaginugut sia. ¹⁴Na san sa lekanu su limu nu Kadenan a Mapulu enggu su da idsan nin a limu a sia nakanggulalan kanu Mapulu a su Isa al-Masih apeg den nu kapagisa nu Suti a Ruh sa lekanu.

Wassalam

***Sulat kanu Manga
Taw sa Galasia***

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'i Bulus, lu pakatumpa kanu manga lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih sa dalepa a Galasia. Na su kinasulat'in sa nia na kanu timpu a manga limapulu lagun ulian nu kinambata kanu Isa al-Masih. Na su dalepa ba a nia a Galasia na sakup bun nu dalepa a Turkey ugaid'a sa saguna a timpu na dala den su nia a dalepa. Su manga taw sa Galasia kanu entu a timpu na nia kadakelan kanilan na dikena-Yahudi, dikena sakup'u kasuguan nu manga Yahudi.

Na nia kahanda ni Bulus kanu kinasulat'in sa nia na asal'a makapambalingan nin su 'bpamaginugut sa dalepa a Galasia sia kanu tidtu a panduan nu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih kagina kanu nia ba a manga timpu na aden manga gulu a 'bpamandu sa dikena tidtu a panduan. Inipaninindeg bun ni Bulus i ginawa nin pantag kanu kinapamili nu Kadenan sa lekanin asal'a makapayag'in su tidtu a lalan sia kanu Isa al-Masih. Inipangimbenal'in i su Kadenan enggu su Isa al-Masih demun i namili sa lekanin sa kapebpayapat'in kanu tidtu a Mapia a Tutuma, dikena ebpun kanu itungan nu manusia.

Na nia pidtalu ni Bulus pantag kanu nia na dala salakaw a mapia a tutuma liu kanu Mapia a Tutuma a inipangusiat'in pantag kanu Isa al-Masih. Na su 'bpamamandu a nia na manga taw bun a Yahudi a nasakup'u kasuguan. Na nia nilan ibpamandu na nasisita kun a inggulalan nilan su danden a kasuguan kanu manga taw a Yahudi a mana su kapapaletak asal'a matalima silan nu Kadenan. Ugaid'a nia pidtalu ni Bulus na di den nasisita a inggulalan nilan pan su kasuguan a nia kagina nalangkum den i entu sia kanu salig kanu Isa al-Masih asal'a matalima silan nu Kadenan.

Pinatuntayan bun ni Bulus kanilan i inenggay nu Kadenan su kasuguan a nia asal'a pakapailay kanu taw u ngin i dait a enggulan nilan gagalu na di pan pakauma su inibpasad a sia makabpun kanu tupu nu Ibrahim a su Isa al-Masih. Tembu nia dait na maginugut su taw kanu Isa al-Masih asal'a makatimbang silan sa ikelas sia makanggulalan kanu kasalig sa lekanin, dikena su kanggulalan kanu kasuguan. Ka dala man taw a makatimbang sa ikelas sia kanu kanggulalan nin kanu kasuguan kagina dala taw a magaga nin enggulan su langun nu kasuguan.

Galasia 1

Su Salam

1 ¹Salam sa lekanu, saki si Bulus a sinugu. Na su kinasugu sa laki na dikena ebpun kanu manusia atawa ka sia nakanggulalan kanu manusia ka su Isa al-Masih^a demun i sinemugu sa laki enggu su *Ama tanu a su Kadenan a napambibiag sa lekanin. ²Su nia a sulat na ebpun sa lekami a lusud'u sa tian sa kabpaginugut. San pakatumpa sa lekanu a manga lumpukan nu 'bpamaginugut sa dalepa a Galasia. ³Na san sa lekanu su da idsan nin a limu enggu su kalilintad a ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih ⁴a minggihad kanu umul'in sabap kanu kabaladusan tanu. Pinggula nin i entu sia luyud kanu kahanda nu Ama tanu a su Kadenan asal'a maaun tanu nin kanu kadaluakan a galebek a pakapayapat den kanu sakadunia sa saguna a timpu. ⁵Na su pugi na kanu Kadenan taman sa taman. Amin!

Su Kinapaninideg'i Bulus kanu Tidtu a Mapia a Tutuma

⁶Na nagaip aku ka malengkas gaid i kinataligkud'u kanu Kadenan a minenggat sa lekanu sa kapaginugut sia nakanggulalan kanu da idsan nin a limu nu Masih. Ka nia nu linamig na su salakaw a maya ta kun sa mapia a tutuma. ⁷Ugaid'a da man salakaw pan a mapia a tutuma, pedtadinen kanu nilan bu ka nia nilan kiug na kasambian nilan su Mapia a Tutuma pantag kanu Masih. ⁸Na namba ka makanaraka su apia entain a mangusiat sa panduan a liu kanu panduan nu Mapia a Tutuma a inipangusiat'ami sa lekanu apia nia nin pan kaaden i sekami i entu atawa ka su malaikat a ebpun sa sulega i mangusiat lun. ⁹Na edsalumanan ku edtalun sa lekanu i "Apia entain i mangusiat sa panduan a liu kanu panduan nu Mapia a Tutuma a natalima nu na makanaraka."

¹⁰Ngin i kataw nu lun, nia ku 'gkapangingalap na su pugi nu manusia? Atawa ka su pugi nu Kadenan? Nia nu kataw ka nia ku 'bpanunugaten na su manusia? Dikena, ka su Kadenan. Ka amaika nia ku pamun 'bpanunugaten su manusia na nia nin maena na dikena aku ulipen nu Masih.

---

^a 1:1 Nia bun ba su *Nabi Isa*.

Galasia 1

Su Mapia a Tutuma a Ibpangusiat'i Bulus na ebpun kanu Kadenan

¹¹Manga lusud ku sa tian, papegkatawan ku sa lekanu i su Mapia a Tutuma a ibpangusiat ku na dikena ebpun kanu manusia. ¹²Dikena ku natalima i entu kanu apia entain atawa ka nakapamandu bu sa laki, ka su Isa al-Masih demun i napatuntay lun i entu sa laki.

¹³Na katawan nu bun man u ngin i ukit a kabpaguyag-uyag ku kanu timpu a ipenggulalan ku pan su agama nu Yahudi ka sangat a pinamungkaidanan ku su lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Kadenan^b asal'a mabinasa silan. ¹⁴Na minuna aku pan kanu kadakelan kanu manga edsaumula ku a manga taw a Yahudi sa kanu entu a manga timpu sa kapenggulalan kanu agama nu manga Yahudi ka pinamikalan ku a benal enggulalan su manga adat-betad'u manga kalukesan nami.

¹⁵⁻¹⁶Ugaid'a pigkahanda nu Kadenan i kinapayag'in sa laki kanu Tunggal'in ka enggu ku makapangusiat kanu manga taw a dikena-Yahudi. Na su Kadenan i namili sa laki apia sia aku pamun kanu didalem'u tian nu ina ku enggu inisenggay aku nin asal'a mabaluy aku a mapanunugu nin sia makanggulalan kanu da idsan nin a limu nin. Na kanu kinapayag'in sa laki kanu Tunggal'in na dala ku i entu ibpanun semambut kanu apia entain. ¹⁷Dala aku bun lu sa Awrusalim kanu manga sinugu nu Isa al-Masih a nangauna pan sa laki ka makin aku lu mibpawang sa Arabia.^c Entu pan ka mimbalingan aku sa Damaskus.

¹⁸Na guna maipus su telu lagun, na entu pan ka linemu aku sa Awrusalim asal'a makilala ku si Kipas.^d Na nakasapulu enggu lima gay bu i kinadtangen ku lu sa lekanin. ¹⁹Dala ped a nailay ku lu kanu manga sinugu nia tabia na si Yakub bu a tebped sa pused'u Mapulu.^e

²⁰Na su Kadenan i pakailay sa dikena aku pendalebut kanu langun na pedtalun ku a nia sa lekanu.

---

^b 1:13 **lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Kadenan** Na nia nin maena na su lumpukan nu taw a 'bpamaginugut kanu *Isa al-Masih*.

^c 1:17 Su nadталu sia a **Arabia** na sakup'in kanu entu a timpu su laya na Syria taman sa Jordan, nasakup'in bun su ped a kalupan sa Iraq enggu su ped a kalupan na Saudi Arabia apeg den nu Sinai a sakup'u Egypt sa saguna a timpu.

^d 1:18 **Kipas** na ped a ngala ni Pitru. Kipas na basa a Hibu Aramaik. Su *Pitru* menem na basa a Grik. Su dua a nia a ngala na nia nin maena na *watu*.

^e 1:19 Su **Mapulu** sia na su Isa al-Masih, tebped'in sa pused si Yakub sia sa ina. Su Yakub bun ba a nia i sinemulat kanu *Sulat'i Yakub* sia kanu Kitab Injil.

Galasia 1, 2

²¹Ulian nu entu, na linemu aku menem kanu manga dalepa sa Syria enggu Silisia.^f ²²Na kanu entu a timpu na da aku pamun mailay nu manga lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Masih sa dalepa a Yudia. ²³Matag'ilan bu 'gkagineg i su danden a 'bpamungkaid kanilan na saguna na ibpangusiat'in den su kapedsalig kanu Isa al-Masih a pembinasan nin kanu paganay a timpu. ²⁴Sabap sa entu, na napugi nilan su Kadenan.

2 ¹Na nakasapulu enggu pat lagun i naipus^g na mimbalingan aku menem sa Awrusalim a kaped ku si Barnabas enggu pinaunut ku bun si Titus. ²Mimbalingan aku lu sia luyud kanu kahanda a inipayag'u Kadenan. Saleta na pinasabutan ku kanilan su Mapia a Tutuma a ibpangusiat ku kanu manga taw a dikena-Yahudi. Ugaid'a su nia na inidtalipulu ku bu embitiala kanu manga 'bpagadatan a 'gkangaunutan ka enggu ku 'gkatawan u 'gkaayunan nilan asal'a di kaawan na katagan su ngin i pinaginapas ku atawa ka su 'bpaginapasesen ku pan. ³Na mapia ka naayunan nilan ka apia si Titus a naped ku a dikena-Yahudi na da nilan tegela sa kapapaletak lun.^h ⁴Na nambitiala bu man i kapapaletak sabap sa aden den manga taw a 'bpamagigiling sa 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih a dala kasipati i kinasimbul'ilan kanu lumpukan nu 'bpamaginugut. Na pedsipatan nilan su kapembaya-baya tanu sia kanu Isa al-Masih ka nia nilan kiug na maulipen tanu kanu manga kasuguan nu agama nu manga taw a Yahudi. ⁵Ugaid'a da nami a benal silan suguti sa entu a penggulan nilan sa apia saka-kutika asal'a mapalalayun sa lekanu su tidtu-tidtu a panduan nu Mapia a Tutuma.

⁶Na su manga taw a entu a 'bpagadatan a 'gkangaunutan, na dala bun nadtalu nilan a nakauman kanu ngin i pinasabutan ku a entu. Na su 'gkangaunutan a nia na dikena den balapantag u entain silan kagina sia kanu adapan nu Kadenan na isa bu i kapegkailay nin kanu apia entain. ⁷Na makin nilan naimamanan su inisalig'u Kadenan sa laki a su kapangusiat kanu Mapia a Tutuma kanu manga taw a dikena-Yahudi

^f 1:21 Su **Silisia** na nia ba su dalepa ni Bulus a sakup'u Turkey sa saguna a timpu.

^g 2:1 Su **nakasapulu enggu pat lagun i naipus** na di 'gkasigulu u nia ganatan nu nia na su kinapaginugut'i Bulus kanu Isa al-Masih atawa ka su nauli a kinalu nin sa Awrusalim.

^h 2:3 Na naayunan nu 'gkangaunutan a entu su pidtalu ni Bulus a di den dait a unutan nu dikena-Yahudi su kasuguan nu manga taw a Yahudi asal'a taliman silan nu Kadenan. Nia ba i sabap'in sa di den nasisita a mapaletak pan si Titus apia dikena sekanin Yahudi.

Galasia 2

a mana bun su kinasugu nin kani Pitru lu kanu manga taw a Yahudi. ⁸Na su Kadenan a minenggay kani Pitru sa bagel sa kinasugu nin lun lu kanu manga taw a Yahudi na sekanin bun i minenggay sa laki sa bagel sa kinasugu nin sa laki lu kanu manga taw a dikena-Yahudi. ⁹Na guna kaimamani ni Yakub, Kipas enggu si Yuhan a 'gkangaunutan a pedtiakap kanu umpungan nu 'bpamaginugut i su Kadenan i minenggay sa laki sa bagel sa kapangusiat kanu manga taw a dikena-Yahudi na tinalima kami nilan kani Barnabas a tagapeda nilan. Na nia nami napagayunan na sekami i lu kanu manga taw a dikena-Yahudi enggu silan menem i lu kanu manga taw a Yahudi. ¹⁰Na nia nilan bu pinangeni sa lekami na di nami idtalipenda su manga miskinan sa kadtambang kanilan. Na nakadtabua a benal mambu i entu bun ba i 'gkalilianian ku penggula.

Su Kalipuasan na sia kanu Kasalig kanu Isa al-Masih

¹¹Ugaid'a kanu kinakakap'i Kipas sa Antiuk na dinaway ku sekanin kagina dikena mapia su pinggula nin. ¹²Ka kanu da pan makauma lu su manga taw a Yahudi a tagapeda ni Yakub na pegkan sekanin a kaped'u manga taw a dikena-Yahudi ugaid'a guna makauma silan na tinangkan nin su manga taw a dikena-Yahudi ka di nin kalilianian a mailay sekanin nu manga taw a Yahudiⁱ lu. ¹³Na inilingan sekanin nu manga ped a 'bpamaginugut a Yahudi taman sa apia si Barnabas na naakat kanu kabpamagigiling'i Kipas sa kanu kinatangka nin a entu kanu manga taw a dikena-Yahudi. ¹⁴Na guna ku mailay i dikena pakatidtu su penggalebeken nilan, ka dikena den luyud kanu panduan nu Mapia a Tutuma na dinaway ku si Kipas sa nia ku lun pidtalu kanu kaadapan nu langun nu taw a natabu lu na "Nia dait na di nengka kapailingan kanu manga taw a dikena-Yahudi su kapaguyag-uyag sia luyud kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi, ka apia seka a nan a Yahudi na dikena ka bun 'bpaguyag-uyag sia luyud kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi."

¹⁵Na sekami na pimbata kami a Yahudi, dikena pagidsan nu manga taw a dikena-Yahudi a nia nami lun kapegkailay na baladusa kagina da masakup'u kasuguan. ¹⁶Ugaid'a apia ka maitu na katawan nami den i di

---

ⁱ 2:12 Su manga taw a Yahudi sia sa basa a Grik na nia nin maena na *su manga taw a pinaletak*.

Galasia 2, 3

makatimbang sa ikelas su taw sia makanggulalan kanu kanggulalan nin kanu kasuguan, ka nia bu katimbang'u Kadenan sa lekitanu sa ikelas na sia bu makanggulalan kanu kasalig kanu Isa al-Masih. Tembu pedsalig kami kanu Masih asal'a makatimbang kami sa ikelas sia makanggulalan kanu kasalig sa lekanin dikena kanu kanggulalan kanu kasuguan. Kagina dala taw a makatimbang sa ikelas sia kanu kanggulalan nin kanu kasuguan.

¹⁷Na amaika sia kanu kapebpapangilay nami sa katimbang'ami sa ikelas sia makanggulalan kanu Isa al-Masih ka 'gkaimamanan nami i baladusa kami a mana bun su manga taw a dikena-Yahudi a da masakup'u kasuguan, na ngintu, nia nin maena na pakandusa kami sabap kanu kapedsalig'ami kanu Masih? Dikena! ¹⁸Ugaid'a amaika embalinganan ku pamun su ngin i inendan ku den a mana su kasuguan nu agama nu Yahudi na makin ku pan pakapailay i baladusa aku. ¹⁹Ka sia man luyud kanu kasuguan na napukas aku den kanu entu ka enggu aku makapaguyag-uyag sia kanu Kadenan. Ka iniunut ku den man i ginawa ku kanu kinapatay nu Isa al-Masih lu kanu kayu a pinambalawaga. ²⁰Tembu su kabpaguyag-uyag ku saguna na dikena den i nia saki ka su Masih den i 'bpaguyag-uyag sia kanu ginawa ku. Kagina su kabpaguyag-uyag ku a nia a manusia na sia den pakanggulalan kanu kapedsalig ku kanu Tunggal'u Kadenan a pegkalimu sa laki taman sa iningihad'in su umul'in sabap sa laki. ²¹Di ku man idsambi su da idsan nin a limu nu Kadenan kanu manga kasuguan ka dala man makatimbang sa ikelas sia makanggulalan kanu kasuguan, ka amaika aden na nia nin maena na dala katagan nu kinapatay nu Isa al-Masih.

Su Ukit a Kaikelas'u Taw

3 ¹Sekanu a manga taw sa Galasia na 'gkaawan kanu den na akal! Nginan ka papembulibug kanu? Na maliwanag man a benal i kinapayag sa lekanu pantag kanu kinapatay nu Isa al-Masih kanu kayu a pinambalawaga! ²Na nia ku bu makaidsa sa lekanu saguna, na ngintu, su kinatalima nu kanu Suti a Ruh na sia nakanggulalan kanu kapenggula nu kanu kasuguan atawa ka kanu kapedsalig'u kanu ngin i nakineg'u pantag kanu Isa al-Masih? ³Benal a 'gkalipat kanu den! Ka kanu kinaludsu nu maginugut na sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh ugaid'a saguna na mana nia nu den 'gkabpawangan sa kapedtalutup'u

Galasia 3

kanu kabpaginugut'u na sia den kanu lekanu demun a kapegkagaga. ⁴Ngintu, su kinanggumalasakan nu na da den katagan nin? Basi aden pamun! ⁵Dikena ba su kinaenggay nu Kadenan kanu Suti a Ruh enggu su kangagaipan a pinggula nin san sa lekanu, na dikena sabap kanu kapenggulalan nu kanu kasuguan, ka sabap kanu kapedsalig'u kanu ngin i nakineg'u?

⁶Nia nu 'gkakalendem na su Ibrahim, na initimbang sekanin sa ikelas sabap kanu kapedsalig'in kanu Kadenan.^j ⁷Na amaika maitu na mapayag i apia entain a taw i aden salig'in na entu ba i tupu nu Ibrahim. ⁸Na naalung den man i entu kanu paganay sia kanu kitab sa itimbang'u Kadenan sa ikelas su manga taw a dikena-Yahudi sia makanggulalan kanu kasalig'ilan. Na su nia ba a Mapia a Tutuma na inipayag den man sia kanu kinadtalu kanu Ibrahim sa "Sia makanggulalan sa leka na palihalan su langun na bangsa."^k ⁹Nia nin maena na apia entain i aden salig'in na lusud sekanin kanu palihala kanu Ibrahim a sinemalig kanu Kadenan.

¹⁰Na inisinta su langun nu taw a nia nin pedsaligan na su kapenggulalan nin kanu kasuguan kagina nia nakadalem kanu kitab na "Isinta su apia entain a taw a di nin mapalalayun su kanggulalan nin kanu langun nu kasuguan a nakadalem kanu Kitab Taurat."^l ¹¹Na amaika maitu na mapayag a benal i di itimbang'u Kadenan sa ikelas su taw sia kanu kanggulalan nin kanu kasuguan kagina nia nakadalem kanu kitab na "Su taw a initimbang sa ikelas sia nakanggulalan kanu salig'in na maaden lun su uyag-uyag a da taman nin."^m ¹²Na su kanggulalan kanu kasuguan na sia bu kanu kapegkagaga nu manusia sabap sa nakadalem bun kanu kitab i "Apia entain a taw i makanggulalan nin su langun nu kasuguan na makapaguyag-uyag sa da taman nin."ⁿ Ugaid'a su kapenggulalan kanu kasuguan na dikena sabap kanu kapedsalig kanu Isa al-Masih.

¹³Na sabap sa dala taw a makanggulalan nin i langun nu kasuguan na nakasinta tanu ugaid'a su Isa al-Masih na inaun tanu nin den kanu entu

^j 3:6 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 15 ayat 6 sia kanu Kitab Taurat.

^k 3:8 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 12 ayat 3; 18 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

^l 3:10 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 27 ayat 26 sia kanu Kitab Taurat.

^m 3:11 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Habakuk 2 ayat 4.

ⁿ 3:12 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 18 ayat 5 sia kanu Kitab Taurat.

Galasia 3

a sinta nu kasuguan sa ukit a kinaganti nin sa lekitanu kanu entu sia kanu kinasinta^o lun, ka nakadalem kanu kitab i “Apia entain i mabitin sia kanu kayu na inisinta.”^p ¹⁴Na nia kahanda sa entu na asal’a makasabpet kanu manga taw a dikena-Yahudi su palihala kanu Ibrahim sia makanggulalan kanu Isa al-Masih ka enggu tanu matalima su inibpasad a Suti a Ruh sia makanggulalan kanu salig tanu.

Su Kabalapantag’u Kapasadan nu Kadenan kanu Tupu nu Ibrahim

¹⁵Manga lusud ku sa tian, na nia matakapala a makaenggay ku sa lekanu a upaman na su kapasadan a napagayunan den nu duakambala a taw na dili den mapakay a masalin atawa ka kaumanan pan. ¹⁶Na labi den su inibpasad’u Kadenan a palihala kanu Ibrahim enggu kanu tupu nin. Na dikena nia nin pidtalu sia i “kanu manga tupu” a nia nin maena na su madakel a taw, ka nia nin pidtalu na “kanu tupu”^q a nia nin maena na sakataw bu a taw, a su Isa al-Masih bu. ¹⁷Na nia ku ba a nia pedtalun sa lekanu na di kaawan na katagan nu kasuguan a entu su inibpasad a palihala nu Kadenan kanu Ibrahim, ka su kasuguan a entu na kamuli-muli bu i kinaenggay lun ka nakapat gatus enggu telupulu lagun pan i pageletan nin kanu kinaenggay nu Kadenan kanu kapasadan nin kanu Ibrahim. ¹⁸Ka amaika matalima besen nu taw su palihala a entu kanu Ibrahim sia makanggulalan kanu kasuguan na nia nin maena na di den madtalu a sia nakanggulalan kanu kinabpasad’in. Ugaid’a nia nin kabantang na su palihala na inenggay nu Kadenan kanu Ibrahim sa ukit a kinabpasad’in lun.

¹⁹Na amaika maitu na ngintu guna ka inenggay pan su kasuguan? Inenggay su entu asal’a makapailay kanu manga taw u ngin i manga kabaladusan a galebek gagalu na di pan pakauma su tupu a pibpasadan.^r Na inenggay nu Kadenan su kasuguan sia nakanggulalan kanu manga malaikat enggu aden pan nasampayatan nilan lun. ²⁰Na entu pan ka nadtalu a aden nasampayatan^s lun, na nia nin maena na aden pan ped a taw a nakaamung kanu entu ugaid’a su Kadenan na

^o 3:13 Su **kinasinta** sia na su kinatutuk kanu Isa al-Masih lu kanu kayu a pinambalawaga.

^p 3:13 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 21 ayat 23 sia kanu Kitab Taurat.

^q 3:16 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 13 ayat 15; 17 ayat 8 sia kanu Kitab Taurat.

^r 3:19 Su **tupu a pibpasadan** sia na su Isa al-Masih. Mailay i nia kanu ayat 16.

^s 3:20 Su **nasampayatan** sia a nalabit na su Nabi Musa.

da nin den ipanalig-salig su kinaenggay nin kanu pasad'in ka sekanin demun. ²¹Na amaika maitu na ngintu, sungkang su kasuguan kanu manga pasad'u Kadenan? Dikena! Ka mana bu man ka aden kasuguan a makaenggay sa uyag-uyag a da taman nin kanu taw na entu den ba i inusal'u Kadenan a makapaikelas kanu taw. ²²Ugaid'a inipayag'u kitab i su langun nu taw na baladusa ka enggu makaenggay nu Kadenan su inibpasad'in kanu apia entain a taw a semalig kanu Isa al-Masih.

**Su Ukit a Kaluyud'u Taw kanu manga Taw
a Initimbang'u Kadenan sa Ikelas**

²³Na kanu di pan katawan su kapedsalig kanu Isa al-Masih na su kasuguan i pegkumpen sa lekitanu gagalu na di pan 'gkauma su timpu a makasalig tanu kanu Isa al-Masih. ²⁴Tembu ba su manga kasuguan a nia i nabaluy a nakatuludu a makakumpen sa lekitanu gagalu na di pan pakauma su Masih ka enggu tanu makaluyud sia kanu manga taw a initimbang a ikelas sia makanggulalan kanu kapedsalig tanu sa lekanin. ²⁵Na saguna a nakapayag den su kasalig na nakapitas tanu den kanu pedtuludu a entu a pegkumpen sa lekitanu. ²⁶Ka sia nakanggulalan kanu kapedsalig kanu Isa al-Masih na nabaluy kanu den langun a wata nu Kadenan kagina nalusud kanu den kanu Isa al-Masih. ²⁷Ka apia entain i nasalawatan sia kanu Masih na inisangan nin den kanu ginawa nin su Masih. ²⁸Na dala den kambidayan nin, magidsan pan i Yahudi atawa ka dikena-Yahudi, ulipen atawa ka dikena ulipen, babay atawa ka mama ka naisa den langun sia kanu Isa al-Masih. ²⁹Na amaika nalusud kanu den kanu Masih na tupu kanu den nu Ibrahim enggu pebpsakan kanu den kanu inibpasad.

4 ¹⁻²Na nia ku ba a entu pedtalun sa lekanu, na amaika wata pan su apia entain a pebpsakan, na gagalu na di pan mauma su timpu a initandu sa lekanin nu ama nin na nasisita nin pamun su makatuludu lun apeg'u manga kaaden nin. Na su 'gkambebetad'in na mana bun su ulipen a dala baya-baya nin, apia sekanin pan i kigkuan kanu langun-langun. ³Na maitu tanu bun ba gagalu na da pan sabut tanu kanu bantang na ulipen tanu pamun nu manga adat-betad sia sa dunia. ⁴Ugaid'a nauma den man su timpu a initandu nu Kadenan, tembu pinasia nin den su Tunggal'in a pimbata nu babay enggu nasakup'u kasuguan ⁵ka enggu nin maaun su manga nasakup'u kasuguan ka enggu

Galasia 4

tanu mabaluy a wata nu Kadenan. ⁶Na kagina ka nabaluy tanu den a wata nu Kadenan na palalayunen nin den kanu atay tanu su Ruh nu Tunggal'in^t a su tatap a pedtawag lun sa "Ama, Ama!" ⁷Na amaika maitu na dikena tanu den ulipen. Na kagina ka binaluy tanu den nu Kadenan a wata nin na isa tanu den kanu pebpusakan nin.

Su Papata kanu manga Taw sa Galasia

⁸Na kanu da pan sabut'u kanu Kadenan na ulipen kanu nu manga pegkakadenanen. ⁹⁻¹⁰Ugaid'a saguna na nakilala nu den su tidtu a Kadenan atawa ka nia mapia a kadtalu lun na nakilala kanu den nu Kadenan. Na ngintu ka ipenggulalan nu pan su galebekan sa kabpagagama nu manga taw a Yahudi sia kanu manga timpu, kanu manga gay, kanu manga ulan-ulan enggu kanu manga lagun? Na mana nu bun pembalinganan su adat-betad sia sa dunia a malubay enggu dala katagan nin. Ngintu, 'gkalinian nu menem a maulipen kanu nu entu 'bpaluman? ¹¹'Gkagilekan aku sa kaawan na katagan su kinapaginapas ku sa lekanu.

¹²Manga lusud ku sa tian, 'bpangenin ku sa lekanu i saki i ilingi nu, ka pagidsan ku den man sekanu a dikena-Yahudi a da masakup'u kasuguan nu Yahudi. Na da bun pinggula nu sa laki a dikena mapia kanu nangaipus a timpu. ¹³Na katawan nu bun i su nauna a kinapangusiat ku sa lekanu kanu Mapia a Tutuma na nia nin nadsabapan na da aku pangengelag. ¹⁴Na apia ka maitu sa mana nabatalu kanu sabap kanu da ku kapangengelag na dala aku nu a benal ilusak atawa ka ikias ka makin aku nu pan tinalima sa mapia a mana bun su malaikat'u Kadenan atawa ka mana su Isa al-Masih demun. ¹⁵Na endaw den guna su entu a kinapia na ginawa nu sa laki? Ka saki demun i makapangimbenal sa entu sa mana bu man ka mapakay a suaten nu su mata nu kanu entu a timpu ka enggu nu makaenggay sa laki na pinggula nu den. ¹⁶Ugaid'a saguna, na ngintu ka nabaluy aku nu den a kuntela nu sabap kanu kapedtalu ku sa lekanu sa bantang?

¹⁷'Bpaginapasen kanu nilan man a benal ugaid'a dikena sa mapia a kahanda ka nia nilan tangga na makapitas kanu sa laki ka enggu silan

---

^t 4:6 su Ruh nu Tunggal'in Na nia bun ba su Suti a Ruh nu Kadenan enggu su Tunggal sia na su Isa al-Masih.

Galasia 4

i kaunutan nu. ¹⁸Na mapia bun man i kapaginapas amaika mapia i kahanda lun saleta na maitu ba man i dait a enggulan nu kanu langun nu timpu na maginapas sa mapia sa dikena bu sa timpu a kaped aku nu. ¹⁹Manga dua na wata, na iling-iling' u babay, na mana ku bun sekanu pembatan pebpaluman a 'gkalasay na masakit taman sa di pan mailay sa lekanu 'bpaluman su uyag-uyag' u Masih. ²⁰Na ngin den man i kapia nin u mana bu man ka pakapagadapa ku sekanu ka makambitiala ku sekanu sa mapia ka sangat man a 'gkabalibug aku u panun i katabang ku sa lekanu!

Su Upaman kanu Dua Kataw a Wata nu Nabi Ibrahim

²¹Na sekanu a pegkiug papedsakup kanu kasuguan nu Nabi Musa na edtalun nu kun sa laki u ngintu, 'gkatuntayan nu bun su kasuguan? ²²Ka nia man nakadalem kanu kitab na su Ibrahim na aden dua kataw a wata nin a mama, su sakataw na wata nin kanu ulipen a babay^u enggu su sakataw menem na wata nin kanu aden baya-baya nin a babay.^v ²³Na su wata kanu ulipen a babay na pimbata sia luyud kanu kahanda nu manusia^w ugaid'a su wata kanu aden baya-baya nin a babay na pimbata sia luyud kanu inibpasad' u Kadenan. ²⁴⁻²⁵Na su dua kataw a nia a babay na tuladan nu dua a kapasadan. Na su satiman a kapasadan na su kapasadan kanu palaw sa Sinai a inenggay kanu Musa lu kanu dalepa a Arabia. Na si Hagiar i tuladan nu entu a kapasadan kagina sekanin taman kanu embatan nin na ulipen kagina nia nilan bangsa na ulipen. Na si Hagiar a nia na tuladan bun nu dalepa a Awrusalim^x sa saguna a timpu. Kagina su taw sa Awrusalim taman kanu manga muliataw nin na ulipen kanu kasuguan. ²⁶Ugaid'a su babay a si Sara a aden baya-baya nin na tuladan sekanin nu Awrusalim lu sa sulega,^y na sekanin i nabaluy a ina tanu. ²⁷Ka nia man nakadalem kanu kitab na

“Su seka a bayas a babay a di embata na enggalaw-galaw ka!
Seka a da makagedam sa sakit sa kapembata na lalis ka
den sa kapia na ginawa.

^u 4:22 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 16 sia kanu Kitab Taurat.

^v 4:22 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 21 ayat 1 taman sa 6 sia kanu Kitab Taurat.

^w 4:23 **pimbata sia luyud kanu kahanda nu manusia** Mailay i nia sia kanu Manga Awal 16 ayat 1 taman sa 4 sia kanu Kitab Taurat.

^x 4:24-25 Su Awrusalim na nia bun ba su Jerusalem sa Israil.

^y 4:26 Mailay i nia sia kanu Inipayag 3 ayat 12; 21 ayat 2 enggu 10 sia kanu Kitab Injil.

Kagina apia tinagak ka na kaluma nengka,
na nia pan madakel i mambata nengka kumin
kanu babay a lu bun i kaluma nin.”^z

²⁸Manga lusud ku sa tian, sekitanu na manga wata tanu sia kanu inibpasad a entu nu Kadenan a mana bun su Iskak. ²⁹Na mana bun kanu paganay na su wata a pimbata sia luyud kanu kahanda nu manusia na ’bpamungkaidanan nin su Iskak a pimbata sia luyud kanu Ruh nu Kadenan, na maitu bun ba i ’gkanggula sa saguna a timpu na ’bpamungkaidanan tanu nu manga taw a nasakup’u kasuguan. ³⁰Ugaid’a nia nakadalem kanu kitab na paawan su ulipen a babay apeg’u wata nin ka di man dait a makiwalis su wata nu ulipen a babay kanu ipebpsaka kanu wata nu babay a aden baya-baya nin.^a ³¹Kagina ka maitu manga lusud ku sa tian, na dikena tanu wata sia kanu ulipen a babay ka wata tanu sia kanu aden baya-baya nin a babay.

5 ¹Na su baya-baya a nia na inenggay nu Masih sa lekitanu asal’a makambaya-baya tanu. Tembu pakabagel’u i tindeg’u ka da kanu den a benal mapaulipen ’bpaluman.

Su Tidtu a Ukit sa Kambaya-baya

²Tanudi nu! Saki si Bulus a pedtalum demun sa lekanu sa amaika mapapaletak kanu na inawan nu sa katagan su kinanggihad’u Masih kanu ginawa nin. ³Na edtalun ku menem sa lekanu ’bpaluman i apia entain i mapapaletak sabap kanu agama nu manga Yahudi na makabpaliugat lun su kanggulalan nin kanu langun nu kasuguan. ⁴Na su ’bpaginapas sa makatimbang sa ikelas sia makanggulalan kanu kasuguan na inipitas’in i ginawa nin kanu Masih enggu tinagak’in su da idsan nin a limu. ⁵Ugaid’a sekitanu na sia pakanggulalan kanu Suti a Ruh na nia tanu tindeg na itimbang tanu sa ikelas sabap kanu salig tanu. Na nia ba i ’gkapangingapan tanu. ⁶Ka apia entain man i naisa sia kanu Isa al-Masih na dikena den balapantag i napaletak atawa ka dala, ka nia den balapantag na su kasalig a mailay sia kanu kakalimu.

⁷Paganay na mapia gaid i talaguy nu kabpaginugut’u. Ugaid’a entain guna i namba a minelen a nan sa lekanu sa kanggulalan nu

^z 4:27 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 54 ayat 1. Linabit’u Bulus su nia kagina kanu entu a timpu na ’bpagukit sa masenget su manga taw a Yahudi.

^a 4:30 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 21 ayat 10 sia kanu Kitab Taurat.

Galasia 5

kanu bantang? ⁸Dikena i nan ebpun kanu Kadenan ka sekanin demun i namili sa lekanu. ⁹Na su panduan a di pakatidtu na mana bun i nia su paidu a pakembang a amaika makasimbul kanu inadum na makapakembang'in su langun nu entu. ¹⁰Na pedsalig aku kanu Mapulu^b sa nia nu bu ipamamantag na su ngin bu i inipamandu ku sa lekanu. Ugaid'a natatalanged ku i apia entain man i namba a pedtadin a nan sa lekanu na nanget a masabpet'in su unga nu entu a galebek'in.

¹¹Manga lusud ku sa tian, na amaika saben-sabenal a ibpangusiat ku pamun su kapapaletak asal'a taliman nu Kadenan su taw, na ngintu ka 'bpamungkaidanan aku nilan pamun? Amaika benal i entu na di nilan den ikalipunget su kabpangusiat ku pantag kanu kinapatay nu Isa al-Masih kanu kayu a pinambalawaga. ¹²Na namba ka su langun nu pedtadin a nan sa lekanu ka dikena bu mapapaletak ka makin mapakapun den silan!

Su Kapaguyag-uyag sia kanu Suti a Ruh

¹³Manga lusud ku sa tian, pigkahanda nu Kadenan i makambaya-baya kanu. Ugaid'a di nu musal su inenggay nin a entu sa lekanu a baya-baya sa kanu mawag a kiug'a ginawa ugaid'a makin nia nu enggula na 'gkakalimua kanu sia makanggulalan kanu kadtatabanga nu. ¹⁴Kagina su langun na kasuguan na naputus bu sa satiman a nia a kasuguan a "Ikalimu nengka su ped'engka sa mana bun su kakalimu nengka kanu ginawa nengka."^c ¹⁵Ugaid'a tanudi nu, ka amaika mamagukag kanu a mana manga binatang na mabinasa na uman i isa i ped'in.

¹⁶Na nia ku madtalu sa lekanu na dait a paguyag-uyag kanu sia luyud kanu Suti a Ruh. Ka amaika maitu na di nu manggalebek su kamamanusiay a kiug'u ginawa nu. ¹⁷Kagina su kamamanusiay a kiug'u ginawa na sungkang kanu Suti a Ruh, na su Suti a Ruh menem na sungkang kanu kamamanusiay a kiug'a ginawa. Tembu ba di tanu manggula su apia ngin a kiug'a ginawa tanu kagina edsungkanga su dua a nia. ¹⁸Na amaika su Suti a Ruh i pendatu kanu ginawa nu na dikena kanu sakup'u kasuguan.

¹⁹Na mapayag a benal i su kamamanusiay a galebek na kadsina, kaledsik'a atay, kanguda na ginawa, ²⁰kasimba kanu balahala,

^b 5:10 Su Mapulu sia na su Isa al-Masih.

^c 5:14 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 19 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

kapangalintaw, kaitem'a atay, kapamagukag, kapangalikud, kakalipunget, kadsigia sa dikena mapia, kabpipitas, kadsesenggaya, ²¹kalait'a palangay, kandalangutan a 'gkaunutan na kamustakilan taman den kanu ped pan a mawag a galebek. Na pedtalan ku menem sekanu 'bpaluman sa mana bun kanu kinadtalu ku sa lekanu paganay sa, su taw a maya ba i penggalebeken nin na di makalusud kanu kpendatu nu Kadenan.

²²Ugaid'a nia menem unga nu Suti a Ruh na su kakalimu, kapia na ginawa, kalilintad, katigkel, kapianan, kapia na palangay, katulangedan, ²³kananaw na kambitalia enggu kakumpen kanu ginawa. Na dala kanu langun nu nia i sungkang kanu kasuguan. ²⁴Na su langun nu naisa sia kanu Isa al-Masih na iniunut'ilan den su ginawa nilan apeg den nu mawag a kiug'u ginawa nilan sia kanu kinapatay nu Isa al-Masih kanu kayu a pinambalawaga.

²⁵Na kagina ka aden den uyag-uyag tanu a da taman nin sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh na dait a maguyag-uyag tanu sia luyud kanu Suti a Ruh. ²⁶Di dait a mangguatay nu uman i isa su kapulu nu muletad, di tanu edsubekaten su ped tanu enggu di tanu pangalikudan.

6 ¹Manga lusud ku sa tian, apia entain i mailay nu a nasasat a taw, na sekanu a pendatuan nu Suti a Ruh na patidtu nu sekanin sa malalanat demun a ukit. Na pangingati nu bun i di kanu makalalagit masasat.

²Edtatabanga kanu kanu mangaugat a lidu na ginawa, ka kanu maya ba a ukit na pakanggulalan nu su inisugu nu Masih. ³Na amaika aden sa lekanu i nia nin 'gkapagitung na balapantag sekanin kumin kanu ped'in inunta na dikena bun menem na su entu a taw na pedsalimbuten nin i ginawa nin. ⁴Na ilayn tanu man muna su manga penggalebeken tanu ka enggu tanu mailay u aden makamamasela tanu kanu ginawa tanu. Ugaid'a di tanu den pedsulagidan su ginawa tanu kanu ped a taw.

⁵Kagina uman i isa sa lekitanu na nakabpaliugat lun su kapananggit'in kanu ngin i nakasangan lun a galebekan.

⁶Na su 'bpamandu kanu kadtalu nu Kadenan na dait a umunan sekanin nu 'bpamandun nin kanu langun nu 'gkatalima nin a kapianan. ⁷Gkambudtudun nu i ginawa nu amaika nia nu kataw na kapagakalan nu su Kadenan ka apia ngin man i inipamula nu taw na entu bun ba i masabpet'in ⁸kagina su taw a nia nin inipamula na su kamamanusiay na nia nin masabpet na su kabinasan. Ugaid'a su taw a nia nin inipamula na su ngin i luyud kanu Suti a Ruh na nia nin masabpet na su uyag-uyag

Galasia 6

a da taman nin a ebpun kanu Suti a Ruh. ⁹Na dait man a di tanu masemu sa kanggula sa kopianan ka aden bun gay a masabpet tanu su entu amaika di tanu semangkup. ¹⁰Tembu taman a pakagaga tanu pamun sa kanggula sa kopianan kanu apia entain na enggulan tanu su entu, labi den kanu manga suled tanu sa paginugut.

Su Mauli a Papata

¹¹Iganat sia ba na da ku den isalig i kinasulat ku lun ka saki demun i sinemulat sa nia. Ilay nu su kasela na batang a inusal ku.

¹²Nia man a nan pebpeges sa lekanu sa kapapaletak'u na su manga taw a pegkiug pebpagilay sa maliwawaw a kopianan, kagina 'gkagilekan silan sa kapamungkaidanan amaika ipangusiat'ilan i aden uyag-uyag tanu a da taman nin sabap kanu kinapatay nu Masih kanu kayu a pinambalawaga. ¹³Na apia man su manga taw a napaletak na dikena nilan bun pakanggulalan su langun nu kasuguan. Ugaid'a pebpegesen kanu nilan sa kapapaletak'u asal'a makamamasela nilan i entu.

¹⁴Ugaid'a saki na da makamamasela ku nia tabia na su kinanggihad'u Mapulu tanu a su Isa al-Masih kanu ginawa nin lu kanu kayu a pinambalawaga. Kagina sia nakanggulalan kanu pinggula nin a entu na napukas aku den kanu kasuguan sia sa dunia enggu su kasuguan a nia na da den katagan nin sa laki. ¹⁵Dikena den balapantag i napaletak tanu atawa ka dala, ka nia den balapantag na binagu tanu den. ¹⁶Na su sekanu a 'bpaguyag-uyag sia luyud kanu nia ba a pidtalu ku na san sa lekanu su kalilintad enggu su tabang'u Kadenan a malimu taman den kanu langun pan a 'bpamaginugut kanu Kadenan.^d

¹⁷Na iganat saguna na di nu den 'bpelunsani su kamalasaran ku, ka madakel den i baneg kanu lawas ku a amadan sa kabpaginugut ku kanu Isa al-Masih.

¹⁸Manga lusud ku sa tian, na san sa lekanu su da idsan nin a limu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. Amin.

Wassalam

---

^d 6:16 langun pan a 'bpamaginugut kanu Kadenan Sia sa basa a Grik na su *Israil'u Kadenan* a nia nin maena na su langun nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih magidsan pan i Yahudi atawa ka dikena-Yahudi. Isa bu i nia kanu pidtalu ni Bulus a su manga taw a nalusud den kanu Isa al-Masih na tupu den nu Ibrahim. Mailay i nia sia kanu nia bun ba a kitab 3 ayat 29.

Sulat kanu Manga
Taw sa Ipinu

Bismillah Sir-Rahman Mir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'i Bulus a lu pakatumpa kanu lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih sa dalepa a Ipisu taman den kanu embala-bala a dalepa a sakup bun nu Turkey sa saguna a timpu. Na su kinasulat'i Bulus sa nia na bilunggu sekanin lu sa dalepa a Ruma sabap kanu paginugut'in kanu Masih apeg den nu manga sulat'in a lu pakatumpa kanu 'bpamaginugut sa dalepa a Kulusas enggu dalepa a Pilipi enggu su kinasulat'in kani Pilimun.

Na nia kahanda ni Bulus kanu kinasulat'in sa nia na papedtuntayan nin kanu 'gkatumpun nu sulat'in a nia i inenggan silan nu Kadenan sa masela a palihala a mana su kinaampun kanilan asal'a makambalingan silan kanu Kadenan enggu su kinapamily kanilan nu Kadenan a mabaluy a kandatuan nin sia makanggulalan kanu kinaisa nilan sia kanu Isa al-Masih. Ipebpagilay bun ni Bulus i nakapitas tanu kanu Kadenan sabap kanu kabaladusan tanu ugaid'a sabap kanu limu nu Kadenan na inilipuas tanu nin enggu inenggan tanu nin sa bagu a uyag-uyag sia kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in enggu su kinapambibiag lun 'bpaluman. Na langun tanu a 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih na nalipuas tanu atawa ka nakambalingan tanu den kanu Kadenan dikena sabap kanu galebekan tanu a mapia ka sabap kanu da idsan nin a limu nu Kadenan. Papedtuntayan bun ni Bulus kanu manga dikena-Yahudi a 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih i kagina ka naisa den silan sia kanu Isa al-Masih na isa den silan a pendatuan nu Kadenan a mana bun su manga Yahudi a 'bpaginugut kanu Isa al-Masih. Na iling-iling'u taw na nia ulu na su Isa al-Masih enggu nia menem badan na su langun nu 'bpamaginugut sa lekanin magidsan i Yahudi enggu dikena-Yahudi.

Ibpangeni-ngeni bun ni Bulus i pagkabagelen silan nu Kadenan sia makanggulalan kanu Suti a Ruh enggu magedam'ilan su kasela na limu nu Kadenan kanilan. Na kagina ka nalusud den silan kanu Isa al-Masih na mapalalayun su kasaumpung'ilan kagina timbang a sakapamilya bu silan sia kanu Isa al-Masih. Uman i isa na inenggan nu Kadenan sa kapegkagaga a mausal'in sia kanu kapangiseg'u 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih. Pidsinantal bun ni Bulus su pantag kanu ngin i wagib kanu tiwalay, manga lukes enggu manga wata, ulipen enggu mapulu. Ulian nu entu na nasisita tanu su kelung a ebpun kanu Kadenan ka dikena tanu pembunua sa matakapala ka nia tanu man pakambunua na su bagel'u di 'gkangailay a mana su bagel'u manga saitan.

Ipisu 1

Su Salam

1 ¹Salam sa lekanu. Su nia a sulat na ebpun sa laki a si Bulus a sinugu nu Isa al-Masih sia luyud kanu kahanda nu Kadenan. San i nia pakatumpa sa lekanu a manga taw sa Ipisu a 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih a nasuti sabap sa lekanin. ²San sa lekanu su da idsan nin a limu enggu su kalilintad a ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su Palihala a dikena Matakapala a sia Nakanggulalan kanu Isa al-Masih

³Su Kadenan a Ama nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a Kadenan nin bun na sangat a pebpugin. Na pinalihalan tanu nin kanu langun nu embalangan na palihala a dikena matakapala a ebpun sa sulega a sia luyud kanu Suti a Ruh nin. Na pinggula nin i entu sabap kanu kinaisa tanu kanu Masih ⁴ka unan pan nu kinapangaden kanu dunia na pinamili tanu nin den sia kanu Isa al-Masih ka enggu tanu maikelas enggu di katilan sia kanu adapan nin. Sabap kanu limu nu Kadenan ⁵na pigkahanda nin kanu paganay pan i mabaluy tanu a manga wata nin sia makanggulalan kanu Isa al-Masih sia luyud kanu kahanda nin a pakasuut sa lekanin. ⁶Dait a benal a pugun su Kadenan kanu da idsan nin a limu nin a inenggay nin sa lekitanu sa maluweg sia kanu kinaisa tanu kanu kaisa-isa nin a ipegkalimu nin. ⁷Na sia kanu kinaisa tanu sa lekanin na naaun tanu sia nakanggulalan kanu kinatuga nu lugu nin. Naampun su manga kabaladusan tanu sia luyud kanu da idsan nin a limu nu Kadenan a di 'gkapupus. ⁸Na 'bpamelapay su kinaenggay nin sa entu sa lekitanu. Na sia kanu tidtu-tidtu a ilemu nin enggu katuntay ⁹na inipayag'in sa lekitanu su nakapagena a kahanda nin sia luyud kanu ngin i pakasuut sa lekanin a pigkahanda nin sia kanu Isa al-Masih. ¹⁰Na nia nin kahanda na u mauma den su timpu a katalutup kanu langun-langun, na saumpungen nin su langun na pinangaden nin kanu langit enggu lupa a nia lun endatu na su Masih. ¹¹Na napamili kami a taw nu Kadenan sia nakanggulalan kanu kinaisa nami kanu Isa al-Masih. Na kanu paganay pan na pigkahanda den i entu nu Kadenan a penggula kanu langun-langun sia luyud kanu ngin i kiug'in. ¹²Na nia nin kahanda na mapugi sekanin kanu kasela nu kapegkagaga nin sabap sa lekami a nauna sinemalig kanu Masih. ¹³Na maitu kanu

Ipisu 1, 2

bun ba, guna nu makineg su bantang a katigan a su Mapia a Tutuma a makapalipuas sa lekanu taman sa nagingugut kanu kanu Isa al-Masih na inenggay nu Kadenan sa lekanu su Suti a Ruh a mana bun su inibpasad'in. Na namba i tanda sa sekanin den i kigkuan sa lekanu. ¹⁴Na inenggay nin i entu a pamagel tanu sa inggay nin sa lekitanu su ipebpusaka nin kanu gay a katalutup'in kanu kabpelipuas'in sa lekitanu a manga taw nin. Na pugun su Kadenan kanu kasela nu kapegkagaga nin!

Su Pangeni-ngeni ni Bulus

¹⁵Na sabap kanu entu enggu su kinakineg ku pantag kanu kapedsalig'u kanu Isa al-Masih a Mapulu enggu su kapegkalimu nu kanu langun na nasuti sabap sa lekanin ¹⁶na tatap aku pedsukul-sukul kanu Kadenan enggu ibpangeni-ngeni ku ¹⁷i su *Kadenan a Ama tanu a Barakat sa Langun a Kadenan nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih na enggan kanu nin sa ilemu a ebpun kanu Suti a Ruh enggu ipayag'in sa lekanu u entain sekanin ka enggu nu sekanin katawan sa tidtu-tidtu. ¹⁸Ibpangeni-ngeni ku bun i bukatan nu Kadenan su pamusungan nu ka enggu nu katuntayan sa mapia su inam kanu kinapamily nin sa lekanu enggu ngin i kasela nu palihala a inibpasad'in kanu manga taw a nasuti sabap kanu Isa al-Masih. ¹⁹Na ibpangeni-ngeni ku i patuntayan nin sa lekanu u ngin i dala idsan nin a kabarakat'in a makadtabang sa lekitanu a 'bpamaginugut. Isa bu i nia kanu kabarakat a inusal'in ²⁰kanu kinapambibiag'in 'bpaluman kanu Isa al-Masih enggu su kinapaayan nin lun sia kanu kawanan nin lu sa sulega. ²¹Inipulu nin su Isa al-Masih kanu langun nu pegkamal enggu langun nu aden manga bagel'in a di 'gkangailay taman sa inenggay nin lun su ingala a da makalawan lun i kapulu nin sa dikena bu sa saguna a timpu ka taman sa taman. ²²Binaluy sekanin a pegkakataw kanu langun-langun enggu sinanganan sa kapanguluan nin su langun-langun sia kanu umpungan nu 'bpamaginugut ²³a iling-iling'u taw na entu ba i timbang a badan nu Isa al-Masih enggu 'bpelangkap su ngin i aden sa lekanin kanu entu a badan nin a su umpungan nu 'bpamaginugut taman den kanu langun nu pinangaden.

Su Bagu a Uyag-uyag sia kanu Isa al-Masih

2 ¹Na kanu paganay na timbang a minatay kanu sabap kanu manga kapedsungkang'u enggu kanu manga kabaladusan nu.

Ipisu 2

²Nia nu inunutan na su ukit'u manusia a kaduduniay enggu nia nu pinaginugutan na su kiug'u Saitan a datu nu di 'gkangailay.^a Sekanin bun i pendatu kanu pamusungan nu manga taw a di 'bpamaginugut kanu Kadenan. ³Na langun tanu na maitu tanu bun ba kanu paganay, nia tanu bun 'bpaginugutan na su kamamanusiay a kiug'u ginawa, penggulan tanu su mawag a 'gkagkahanda tanu enggu 'gkapagitung tanu. Na sabap sa nakaandang i entu sa lekitanu na mana bun su ped a taw na nalusud tanu kanu nanget a lipunget'u Kadenan. ⁴Ugaid'a sabap kanu 'bpamelapay a limu nu Kadenan enggu su da idsan nin a lat a nanam'in sa lekitanu ⁵na pinambibiag tanu nin 'bpaluman kaped'u Isa al-Masih kanu timbang a kinapatay tanu sabap kanu kinasungkang tanu sa lekanin. Na inilipuas tanu nin sabap kanu da idsan nin a limu nin. ⁶Na sia kanu kinaisa tanu kanu Isa al-Masih na nakaunut tanu kanu kinapambibiag lun 'bpaluman nu Kadenan taman sa nalusud tanu kanu kinapaayan lun lu sa sulega. ⁷Na pinggula nin i entu ka enggu nin makapailay sia kanu mangauma pan a timpu su da idsan nin a 'bpamelapay a limu nin enggu su kapianan nin sa lekitanu sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih. ⁸Ka inilipuas tanu nin sabap kanu da idsan nin a limu nin sia nakanggulalan kanu kapedsalig tanu. Dikena i nia sabap kanu ngin i pinggula tanu ka saben-sabenal a su Kadenan i minenggay lun i nia sa lekitanu ⁹ka amaika maitu na di makadsandag'u uman i isa i sabap i entu kanu kapegkagaga nin. ¹⁰Ka sekanin mismu i nangaden sa lekitanu 'bpaluman sia kanu kinaisa tanu kanu Isa al-Masih. Na pinggula nin su entu ka enggu tanu kaunutan su manga mapia a pigkahanda nin sa lekitanu kanu nangauna pan a timpu.

Su Kinaisa nu Yahudi enggu Dikena-Yahudi sia kanu Isa al-Masih

¹¹Na kagina ka maitu na su sekanu a pimbata a dikena-Yahudi na nia nu 'gkakalendem na u ngin kanu kanu paganay. Pedtawagen kanu sa dikena paletak^b nu manga taw a pedsandag sa napaletak silan a su manga Yahudi. (Ugaid'a nia nin kabantang na su kapebpaletak'ilan

^a 2:2 Su Saitan a datu nu di 'gkangailay sia sa basa a Grik na su pendatu kanu aden bagel'in kanu kawang-kawangan.

^b 2:11 Pedtawagen kanu sa dikena paletak Nia nin maena na pedtawagen kanu sa dikena taw nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu paletak sia kanu Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab sia mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Ipisu 2

na adat bu i entu a penggulan kanu lawas'ilan.)¹² Na kanu paganay a entu na di nu pan katawan su Isa al-Masih. Da kanu pamun masakup'u manga kapasadan a inibpasad'u Kadenan kagina dikena kanu lusud kanu manga taw nin a Israil. Na 'bpaguyag-uyag kanu sia sa dunia sa da inam'in ka da pan sabut'u kanu Kadenan. ¹³ Ugaid'a saguna, na sia kanu Isa al-Masih na su sekanu a nakatangka kanu Kadenan paganay na nakasupeg kanu den sia nakanggulalan kanu lugu nu Isa al-Masih.^c ¹⁴ Na sekanin demun i napapamagayun sa lekitanu, sekanin i napapagisa kanu Yahudi enggu dikena-Yahudi. Iniawa nin su kaitem'a atay nilan a mana lending a nakapagelet a sabapan na kinabpitas'u duakambala a entu. ¹⁵ Ka sia nakanggulalan kanu kinanggihad'in kanu umul'in na inawan nin sa bisa su pangitaban nu manga Yahudi a nia nin dalem na embalang-balang a kasuguan nilan ka enggu mabaluy su duakambala a entu sa mana bagu a pinangaden sia sa lekanin. Na kanu maya ba a ukit na naaden su kapamagayun. ¹⁶ Na sia bun nakanggulalan kanu kinapatay nu Isa al-Masih kanu kayu a pinambalawaga na nakapambalingan nin kanu Kadenan su duakambala a entu ka inisa nin silan a mana sakabadan bu sia kanu Kadenan taman sa iniawa nin su kaitem'a atay nilan. ¹⁷ Na sinemia su Isa al-Masih ka inipangusiat'in su Mapia a Tutuma makapantag kanu kapambalingan kanu taw a nadталu a nakatangka kanu Kadenan^d enggu kanu manga nadталu a masupeg kanu Kadenan. ¹⁸ Sabap kanu Isa al-Masih na isa bu i kapegkasupeg tanu kanu Ama tanu a su Kadenan sia makanggulalan kanu kaisa-isa nin a Ruh nu Kadenan.

¹⁹ Na nia nin maena na dikena kanu den salakaw kanu manga taw nu Kadenan ka kaped kanu den kanu manga nasuti sabap kanu Isa al-Masih enggu nalusud kanu den kanu manga taw nin. ²⁰ Na sekitanu a 'bpamaginugut na mana tanu walay, na nia tanu palaus na su manga sinugu nu Isa al-Masih enggu su manga nabi. Na su Isa al-Masih i udsadan nu palaus'u walay a balapantag sa langun. ²¹ Sekanin i papegkapeta kanu langun nu edsiap-siapan nu walay enggu sekanin bun

---

^c 2:13 Su **lugu nu Isa al-Masih** na nia ba i kinanggihad'in kanu umul'in asal'a maampun su kabaladusan tanu.

^d 2:17 Su **nadталu a nakatangka kanu Kadenan** na su manga dikena-Yahudi enggu su **nadталu a masupeg kanu Kadenan** na su manga taw a Yahudi. Naalung i nia ba nu Nabi Isayas a mailay sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 57 ayat 19.

i papegkaulad kanu entu taman sa mabaluy a Suti a 'Bpagagaman kanu Mapulu. ²²Na sabap sa nalusud kanu den kanu Isa al-Masih na isa kanu den kanu papegakapetan a entu a su pegkalebenan nu Kadenan^e sia makanggulalan kanu Ruh nin.

Su Kahanda nu Kadenan kanu manga Dikena-Yahudi

3 ¹Na sabap sa entu, na saki a nia a si Bulus a nabilanggu sabap kanu kabpangusiat ku makapantag kanu Isa al-Masih sia kanu kapianan nu a manga dikena-Yahudi na ibpangeni-ngeni ku sekanu. ²Saben-sabenal i nakineg'u den su pantag kanu kinasalig'u Kadenan sa laki sa kapayag kanu da idsan nin a limu nin sa lekanu. ³Na sia nakanggulalan kanu kinapayag sa laki nu Kadenan na pinakatawan nin sa laki su nakapagena a kahanda nin a mana bun su nalabit ku a entu sa lekanu. ⁴Na kanu kabatia nu kanu nalabit ku a entu na katawan nu u ngin i kadalem'u katuntay ku kanu nakapagena a kahanda pantag kanu Masih. ⁵Na dala i nia makapayag kanu manga nangauna a manga taw ugaid'a saguna na inipayag den kanu manga pinamili a sinugu nu Isa al-Masih enggu kanu manga nabi sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh. ⁶Na su nakapagena a nia a kahanda nu Kadenan na lusud su manga dikena-Yahudi kanu manga pebpusakan nu Kadenan enggu mana sakabadan bu silan sia kanu Kadenan. Lusud silan kanu inibpasad'u Kadenan sabap kanu kinaisa nilan kanu Isa al-Masih sia nakanggulalan kanu Mapia a Tutuma.

⁷Na sabap kanu da idsan nin a entu a limu nu Kadenan a inenggay nin sa laki na sia nakanggulalan kanu kabarakat'in na binaluy aku nin a makapangusiat kanu Mapia a Tutuma. ⁸Na apia saki i mababa den sa langun kanu 'bpamaginugut na inikalimu aku nu Kadenan sa kinasangan nin sa laki sa kapangusiat ku kanu manga dikena-Yahudi pantag kanu da kapegkapupus'in a palihala sia kanu Isa al-Masih. ⁹Inisangan nin bun sa laki su kapatuntay ku sa mapia kanu langun nu manga taw kanu nakapagena sa nauget den a gay a kahanda nu Kadenan a nangaden kanu langun-langun. ¹⁰Na nia nin kahanda sa kinasangan nin sa laki sa entu na asal'a sia makanggulalan kanu

---

^e 2:22 Su pegkalebenan nu Kadenan na dikena i nia walay, ka nia ba su umpungan nu 'bpamaginugut.

Ipisu 3, 4

umpungan nu 'bpamaginugut na kaimamanan nu langun nu di 'gkangailay a pegkamal enggu aden manga bagel'in su ilemu nu Kadenan a 'gkapayag sa madakel a ukit. ¹¹Na iganat pan sa ganatan na kahanda den i entu nu Kadenan. Na tinuman nin den i entu sia nakanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ¹²Na kagina ka nalusud tanu sa lekanin na makasupeg tanu den kanu Kadenan sa dala gedag-geda nin sia makanggulalan kanu kapedsalig tanu kanu Isa al-Masih. ¹³Tembu 'bpangenin ku sa lekanu i di nu mapagkalubay i manggiginawa nu sabap kanu kamalasyon a 'gkatala ku saguna sabap sa lekanu ka lekanu i nia ba a kapianan.

Su Kabpangeni-ngeni ni Bulus kanu manga Taw sa Ipisu

¹⁴Na entu ba i sabap'in^f i pedsugiud aku 'bpangeni-ngeni sa lekanu kanu Ama tanu a su Kadenan ¹⁵a nabpunan nu langun nu sakambinabatan sia sa dunia taman den kanu langun nu aden lu sa sulega. ¹⁶Na ibpangeni-ngeni ku i sia luyud kanu da kapegkapupus'in a palihala nu Kadenan na pagkabagelen nin su atay nu sia makanggulalan kanu Suti a Ruh nin ¹⁷taman sa mapalalayun kanu atay nu su Masih sia makanggulalan kanu kasalig'u sa lekanin. Na endalig enggu metu sa lekanu su limu ¹⁸ka enggu nu katuntayan sa tidtu-tidtu apeg'u ped pan a sinuti u endaw taman atawa ka ngin i kaulad enggu kadalem'u ¹⁹limu nu Masih a di magaga magitung'u manusia ka enggu talutup sa lekanu su kaikelasan nu Kadenan.

²⁰⁻²¹Na kanu Kadenan su pugitaman sa taman sabap kanu langun nu penggulan nin sia kanu umpungan nu 'bpamaginugut a sia pakanggulalan kanu Isa al-Masih. Sekanin i pakagaga 'bpangenggay kanu lawan pan kanu ngin i 'bpangenin tanu atawa ka 'gkangguniat tanu sia makanggulalan kanu kabarakat'in a sia sa lekitanu. Amin.

Su Kinaisa nu 'Bpamaginugut sia kanu Isa al-Masih

4 ¹Kagina ka maitu na saki a nia a nabilanggu sabap kanu kabpangusiat ku pantag kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih na 'bpangenin ku sa lekanu sa tidtu-tidtu i paguyag-uyag kanu sa ukit a kapaguyag-uyag'u taw a pinamili nu Kadenan. ²Dait a aden sa

^f 3:14 Na entu ba i sabap'in Na mailay i nia kanu nangaiopus a ayatan kanu nia bun ba a kitab.

Ipisu 4

lekanu su kababa na ginawa, kananaw na kambitala, katigkel enggu kadtutuntaya sa aden kagkakalimua nin. ³Paginapas'u i mapalalayun nu su kapamagisa-isa a ebpun kanu Suti a Ruh sia makanggulalan kanu kapaguyag-uyag'u sa malilintad a pakasaumpung sa lekanu. ⁴Ka mana bun su kinabaluy sa lekitanu a 'bpamaginugut sa sakabadan bu enggu isa bu i Suti a Ruh a natalima tanu na maitu bun ba na isa bu i inam tanu sa kanu kinapamily sa lekitanu nu Kadenan. ⁵Isa bu i Mapulu tanu, isa bu i salig tanu enggu isa bu i inisalawat sa lekitanu. ⁶Isa bu i Kadenan tanu a Ama tanu langun. Sekanin i pegkakataw sa lekitanu langun, su galebek'in na sia pakanggulalan kanu apia entain sa lekitanu enggu lalayun sekanin sia sa lekitanu.

⁷Na uman i isa sa lekitanu na inenggan sa kapegkagaga sia luyud kanu ngin i inenggay nu Masih. ⁸Na nakadalem i nia sia kanu kitab a
"Kanu kinapangimpulu nin na aden inenggay nin kanu
manga taw nin enggu pidtapik'in su nangataban nin."^g

⁹Na entu pan ka nadталu a "nangimpulu sekanin" na nia nin maena na nangalimbaba muna sia sa lupa.^h ¹⁰Na su sekaninⁱ a entu a nangalimbaba na sekanin bun mismu su nangimpulu lu kanu pulu pan nu langit asal'a masakup'in su sakadunia. ¹¹Na inenggan nin sa kapegkagaga su uman i isa, su ped na binaluy nin a mapanunugu nin, su ped menem na binaluy nin a nabi a makapayag kanu kadtalu nin, su ped na binaluy nin a makapayapat kanu Mapia a Tutuma, su ped na binaluy nin a makatiakap kanu umpungan nu 'bpamaginugut enggu makapamandu kanu kadtalu nu Kadenan. ¹²Na pinggula nu Isa al-Masih su entu ka enggu maadil su manga nasuti sa kanggalebek sia sa lekanin ka enggu 'gkabagel su iniupaman sa badan nu Isa al-Masih a su umpungan nu 'bpamaginugut. ¹³Na amaika maitu na maisa tanu sia kanu salig tanu enggu katuntayan sa mapia u entain su Tunggal'u Kadenan^j asal'a 'gkatua tanu sa paginugut taman sa talutup i kailing tanu kanu Masih. ¹⁴Na amaika maitu na dikena tanu den mana wata a manaut a malemu kapagakalan a mana su laun a apia endaw

---

^g 4:8 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 68 ayat 18 sia kanu Kitab Zabur.

^h 4:9 nangalimbaba muna sia sa lupa Nia kapagitung'u ped a alim na dikena bu sia sa lupa nangalimbaba ka taman den kanu dalepa nu namamatay sa didalem'a lupa.

ⁱ 4:10 Su sekanin sia a nalabit na su Isa al-Masih.

^j 4:13 Su Tunggal'u Kadenan sia na nia ba su Isa al-Masih.

Ipisu 4

masugat'u sambel na lu menem makabayug. Na di tanu den kadulatan atawa ka kapagakalan nu manga taw a tagakalen kanu panduan nilan a di pakatidtu ¹⁵ka makin nia tanu enggulan na edtalusa bantang sa ukit a aden kakalimu nin. Na kanu maya ba a ukit na 'gkatua tanu sa paginugut taman sa nia tanu kailingan kanu langun nu galebek tanu na su Isa al-Masih a ulu tanu. ¹⁶Na sabap sa lekanin na pegkasela su badan a pinagkakapeta nin atawa ka pinadsusumpat'in su manga embuku-bukuan enggu ugat a papegkabagel kanu edsiap-siapan nu badan. Na sia kanu kadtabel'u uman i edsiap-siapan nu badan na 'gkabagel su badan a su umpungan nu 'bpamaginugut sia makanggulalan kanu kagkakalimua tanu.

Su Kambagu sia kanu Isa al-Masih

¹⁷Na sia kanu bagel a inenggay nu Mapulu sa laki na ipebpaliugat ku sa lekanu i da kanu den maguyag-uyag a mana su kapaguyag-uyag'u manga taw a di 'bpamaginugut kanu Kadenan. Ka su nia a manga taw na da katagan nin su ukit a kapagitung'ilan ¹⁸enggu naawan silan na katuntay kanu ngin i mapia. Da silan makaamung kanu uyag-uyag a ibpagenggay nu Kadenan sabap kanu kada na sabut'ilan enggu su kategas'u pamusungan nilan. ¹⁹Naawan den silan na kaya taman sa nia nilan bu kalinian enggula na su kanguda na ginawa enggu da den pinda nin i kapenggula nilan sa embalang-balang a maledsik a galebek. Na kabpapangilay na ginawa nilan a benal su entu.

²⁰Ugaid'a sekanu na dikena maitu i nasabutan nu kanu Masih. ²¹Na 'gkadsisigulu ku i nakineg'u den su makapantag kanu Isa al-Masih taman sa napamandu kanu kanu entu sia luyud kanu bantang a sia sa lekanin. ²²Na nia inipamandu makapantag kanu danden a ukit a uyag-uyag'u na dait a luwasen su andang a ula-ula nu a nabinasa den sabap kanu manga kiug'a ginawa nu a pakapasibay sa lekanu. ²³Dait a ipabagu nu su ukit a kapagitung'u ²⁴ka nia nu isangan na su bagu a ula-ula a pinangaden sia luyud kanu alung-alung'u Kadenan a ikelas enggu matidtu sia luyud kanu bantang.

²⁵Kagina ka maitu na tagaken tanu den su kabudtud ka nia tanu bu kambitala kanu ped tanu na bantang kagina mana tanu bun sakabandan. ²⁶Na amaika malipunget kanu na ingati nu i makandusa kanu. Di nu mapasaut sa kasedepan na senang su lipunget'u ²⁷enggu di nu menggi

sa ukit su Datu na Giadsal sa masasat kanu nin. ²⁸Su tanegkawn na di den manegkaw ka makin mamantiali sa mapia ka enggu aden bun makadtabang'in kanu manga pakanasisita. ²⁹Da kanu edtalu sa apia ngin a mawag ka nia nu bu edtalu na endaw bu i makadtabang enggu makagkabagel ka entu ba i makagkapia kanu 'bpamakikineg. ³⁰Di nu menggi sa lidu na ginawa su Suti a Ruh nu Kadenan a inenggay nin sa lekanu a tanda sa nalusud kanu den kanu Kadenan taman kanu gay a matalutup den su kinalipuas'in sa lekanu. ³¹Iawa nu su sakit'a ginawa, su lipunget, su kapegkagkaga enggu su kapanila-tila taman den kanu langun na mawag pan a kahanda kanu ped'u. ³²Ka makin nia nu enggula na pagkapia nu i palangay nu enggu lati nu sa nanam i uman i isa sa lekanu. Pamagampuna kanu a mana su kinaampun nu Kadenan sa lekanu sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih.

5 ¹Na kagina ka maitu na sabap sa nabaluy kanu den a wata nu Kadenan a ipegkalimu nin, na nia nu unuti na su ukit'in. ²Paguyag-uyag kanu sa aden kagkakalimua nin kanu uman i isa a mana bun kanu kinakalimu nu Masih sa lekitanu ka ininggihad'in su umul'in sabap sa lekitanu a mana mamut a kurban kanu Kadenan a sangat a 'gkasuatan nin.

Su Kapaguyag-uyag sia Luyud kanu Malinawag

³Na nia wagib sa lekanu na di kanu katilan sa kadsina a galebek atawa ka apia ngin a maledsik a galebek atawa ka subela-subela a kapaginagkay kagina dikena i entu pakadait kanu taw a nasuti sabap kanu Isa al-Masih. ⁴Di bun dait a makineg sa lekanu su katalampasa enggu da katagan nin a manga bitiala atawa ka kandadamangias sa dikena mapia ka nia dait a makineg sa lekanu na su kadsukul-sukul kanu Kadenan. ⁵Ka katawan nu a benal i su manga taw a pedsina atawa ka maledsik i galebek'in enggu su di mangasukul na di malusud kanu kapendatu nu Kadenan enggu kanu Masih. Na timbang a pedsimba sa balahala su taw a di masukul. ⁶Na di nu semuguti i makapasibay kanu nu apia entain a mategel demawa kanu manga maitu ba a galebekan a dikena mapia. Kagina sabap kanu manga maitu ba a galebekan na makatingguma su lipunget'u Kadenan kanu apia entain a pedsungkang sa lekanin. ⁷Tembu da kanu temampung kanu maitu ba a manga taw. ⁸Ka kanu paganay na su uyag-uyag'u na sia sa kalibutengan ugaid'a saguna na migkalinawag den su uyag-uyag'u sia kanu Mapulu a su Isa

Ipisu 5

al-Masih. Na paguyag-uyag kanu a mana kanu manga taw a sia naluyud kanu kalinawagan. ⁹Kagina nia unga nu kalinawagan na langun na mapia, kaikelasan enggu katidtu. ¹⁰Na paganadi nu sa mapia u ngin i makasuat kanu Kadenan a Mapulu. ¹¹Da kanu magigiamung kanu da katagan nin a galebekan a naluyud kanu kalibutengan, ka nia pan mula na makin nu ipayangas su entu. ¹²Ka apia su kalabit lun bu su ibpamagena a galebekan nilan na makaya den a benal. ¹³Ugaid'a langun man na katayawan na malinawag na mapayangas sa mapia ¹⁴kagina su malinawag i pakagkaliwanag kanu langun-langun. Tembu nadtalu i

“Seka a nan a pedtulug na gedam ka,
embangun ka kanu lebeng'engka,
ka makatayaw sa leka su Masih.”

¹⁵Na pangingati nu sa mapia su ukit'u kapaguyag-uyag'u sa di makaluyud kanu manga taw a di mamakatuntay, ka lu makaluyud kanu manga taw a mamakatuntay sa mapia. ¹⁶Pamakuti nu su kanggula nu sa mapia ka dikena den mapia i timpu saguna. ¹⁷Kagina ka maitu na di nu 'bpagilingi su manga taw a di mamakatuntay ugaid'a nia nu tuntayi na su ngin i kahanda nu Mapulu.

¹⁸Da kanu pendalangutan ka makabinasa i nia kanu uyag-uyag'u. Makin nia nu palangkap sa lekanu na su Suti a Ruh. ¹⁹Na sia kanu kadtatagapeda nu na edsengal kanu kanu Manga Sengal^k taman kanu ped pan a sengal sa kapugi kanu Mapulu sa senep sa atay. ²⁰Na kanu apia ngin a manggula na tatap kanu edsukul-sukul kanu Ama tanu a su Kadenan sia makanggulalan kanu ingala nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih ²¹enggu ibaba nu i ginawa nu kanu uman i isa sa lekanu sabap kanu kabpagadat'u kanu Isa al-Masih.

Su Papata kanu 'Gkalumaya

²²Sekanu a manga babay na ibaba nu i ginawa nu kanu manga kaluma nu sa mana nia nu bun 'bpangalimbaban kanu ginawa nu na su Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ²³Kagina su mama na sekanin su ulu nu kaluma nin a mana bun su Masih a ulu nu umpungan nu 'bpamaginugut a iniupaman kanu badan nin enggu sekanin mismu i 'bpamelipuas

---

^k 5:19 Su Manga Sengal sia a nalabit na sengal a inisulat'u Nabi Daud enggu su ped pan a pasusulat. Mailay i nia sia kanu Kitab Zabur.

kanu entu. ²⁴Na mana bun su kabpangalimbaba nu umpungan nu 'bpamaginugut kanu ginawa nilan kanu Masih na maitu kanu bun ba a manga babay, dait a ipangalimbaba nu i ginawa nu kanu manga kaluma nu sa kanu apia ngin.

²⁵Na sekanu menem a manga mama na ikalimu nu su kaluma nu sa mana bun su kapegkalimu nu Masih kanu umpungan nu 'bpamaginugut. Iningghad'in i umul'in sabap kanu umpungan nu 'bpamaginugut ²⁶ka enggu masuti sa ukit a kalimpu nin kanu umpungan nu 'bpamaginugut sia kanu kadtalu nu Kadenan a mana tanu nin penggagasan sa ig. ²⁷Na pinggula nin su entu ka enggu nin makaadap sa lekanin su umpungan nu 'bpamaginugut sa ikelas a dala mailay nengka lun a budseng atawa ka apia ngin a maledsik ka nia nengka lun mailay na kasuti enggu dala tila nin. ²⁸Tembu ba sekanu a manga mama na wagib a ikalimu nu su kaluma nu sa mana bun su kakalimu nu kanu ginawa nu ka su mama a ipegkalimu nin su kaluma nin na mana nia nin bun ipegkalimu na su ginawa nin. ²⁹Ka dala man taw a di nin kalilinian i badan nin ka nia pan mula na uyagen nin sa mapia taman sa 'bpia-pianan nin sa mana bun kanu kapebpia-pia nu Masih kanu umpungan nu 'bpamaginugut ³⁰ka timbang a sakabadan tanu nin bu. ³¹Entu ba i sabap'in ka pitasen nu mama su ama nin enggu su ina nin ka idtampung'in su kaluma nin sa mana sakabadan bu silan.^l ³²Na su nia ba a nakapagena paganay a inipayag den na sangat i kabalapantag'in ka pantag i nia kanu Masih enggu kanu umpungan nu 'bpamaginugut. ³³Ugaid'a apia ka maitu na nakawagib sa lekanu a manga mama i ikalimu nu su kaluma nu sa mana bun kanu kakalimu nu kanu ginawa nu. Na su babay menem na wagib a pagadatan nin su kaluma nin.

Su Papata kanu manga Wata enggu kanu manga Lukes

6 ¹Sekanu a manga wata na paginuguti nu su manga lukes'u ka nia ba man i wagib sia kanu Mapulu a su Isa al-Masih. ²Pagadati nu su ama nu enggu su ina nu. Ka nia ba man i muna-muna a kasuguan a aden pasad lun a ³"Mapia i manggula-ula nengka enggu makapaguyag-uyag ka sa mauget."^m

^l 5:31 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 2 ayat 24 sia kanu Kitab Taurat.

^m 6:3 makapaguyag-uyag kanu sa mauget Mailay i nia sia kanu Kinaliu 20 ayat 12 enggu Diutirunumi 5 ayat 16 sia kanu Kitab Taurat.

Ipisu 6

⁴Sekanu menem a manga lukes,ⁿ na da kanu enggula sa punan a ikasakit'a ginawa nu wata nu. Makin nia nu enggula na pagkasela nu silan sa nia nu papaganadi kanilan enggu ipamandu kanilan na su ngin i sia luyud kanu Mapulu.

Su Papata kanu manga Ulipen enggu kanu manga Mapulu

⁵Sekanu menem a manga ulipen na pagadati nu enggu paginuguti nu sa senep sa atay su nadtalulu a mapulu nu sa mana bun nia nu 'bpaginugutan na su Masih. ⁶Paginuguti nu silan sa dikena bu kanu timpu a 'gkailay kanu nilan asal'a mapia i kailay nilan sa lekanu ka paginuguti nu silan a isa kanu a ulipen nu Masih a 'bpaginugutan nin su ngin i kahanda nu Kadenan sa senep sa atay. ⁷Enggalebek kanu sa aden kagalaw nu ginawa nu sa mana nia nu bun penggalebekan na su Mapulu a su Isa al-Masih, dikena su manusia. ⁸Kagina katawan nu man i pembalasan nu Mapulu su apia entain a taw sa kanu apia ngin i penggulan nin a mapia, magidsan pan i ulipen atawa ka dikena. ⁹Na sekanu menem a manga mapulu na maitu bun ba i pakaidi nu kanu manga ulipen nu, 'bpia-piani nu silan, di nu den silan mapakagileki. Ka nia nu 'gkakalendem na isa bu i Mapulu nu lu sa sulega, isa bu i kapegkailay nin sa lekanu.

Su Pangalaw nu 'Bpamaginugut kanu Sasat'u Saitan

¹⁰Nia mauli sa entu na pakabagel kanu sia kanu Mapulu, kua nu su bagel a ebpun kanu kabarakat'in a da idsan nin. ¹¹Iselub'u su langun na ibpangalaw a inenggay nu Kadenan sa lekanu ka enggu di kanu maleseb'u Datu na Giadsal kanu manga akal'in. ¹²Kagina dikena nia tanu man pakambunua su manga taw ka nia tanu pakambunua na su di 'gkangailay a pendatu enggu pegkamal kanu manga taw a sia pamun kanu kalibutengan taman den kanu langun pan na saitan. ¹³Kagina ka maitu na iselub'u su langun na ibpangalaw a inenggay nu Kadenan sa lekanu asal'a makaatu kanu kanu timpu a semasat su Saitan. Na amaika adil kanu den sa kaatu nu kanu Saitan na di kanu katabanan. ¹⁴Tembu pakabagel'u su tindeg'u! Ibpakut'u su bantang enggu iselub'u su kaikelasan a kelung'u laleb. ¹⁵Idtalumpa nu su Mapia a Tutuma a

---

ⁿ 6:4 Su manga lukes na nia nin maena sa basa a Grik na *manga ama*.

Ipisu 6

pakapambalingan kanu taw kanu Kadenan^o asal'a di kanu maudtang. ¹⁶Na liu kanu langun nu entu, na isangan nu su kelung a su salig a pakaimatay kanu apuy nu langun nu pegkaleg a asad'u busug'u Datu na Giadsal. ¹⁷Iselub'u bun su kalipuasan a kelung'u ulu enggu isangan nu su sundang'u Suti a Ruh a su kadtalu nu Kadenan. ¹⁸Padtatap'u su kapangeni-ngeni nu kanu langun a dait pan a ibpangeni-ngeni sia luyud kanu tutulu nu Suti a Ruh apeg den nu langun nu 'bpangenin nu kanu Kadenan. Pangingati nu i makadtalipenda nu su kapangeni-ngeni nu kanu langun nu 'bpamaginugut. ¹⁹Na ipangeni-ngeni aku nu bun sa uman ku ukan su ngali ku na su Kadenan i menggay sa laki sa kangadtalu ka enggu ku makapayag sa dala gilek'in su Mapia a Tutuma a nakapagena paganay. ²⁰Ka nasaligan aku man sa kapangusiat kanu Mapia a Tutuma tembu nabilanggu aku. Na ipangeni-ngeni nu i 'gkabagel i aki ku sa kapangusiat ku sa entu ka nia ba man i dait.

Su Mauli a Salam

²¹Na si Tikikus a papedtayan tanu a suled tanu sa paginugut enggu 'gkasaligan a panunugun sia kanu galebekan pantag kanu Mapulu a su Isa al-Masih na sekanin i mataw manudtul sa lekanu kanu langun-langun nu 'gkanggula ku sia ka enggu nu katawan u ngin i 'gkambebetad ku enggu penggalebeken ku sia. ²²Na nia ba i sabap a kapapedsan ku sa lekanin ka enggu nu katawan u ngin i 'gkanggula nami sia enggu makapagkabagel'in pan i manggiginawa nu. ²³Na san sa lekanu a manga suled'ami sa paginugut su kalilintad, su kagkakalimua enggu su salig, na su langun nu entu na ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ²⁴Na san sa lekanu a di pedtaman i kapegkalimu nin kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih su dala idsan nin a limu nu Kadenan.

Wassalam

---

^o 6:15 Nia kasabut'u ped a alim kanu nia na *Idtalumpa nu su kaadil sa kapayag kanu Mapia a Tutuma makapantag kanu kapambalingan kanu taw kanu Kadenan.*

Sulat kanu Manga
Jaw sa Pilipi

Bismillah Sir-Rahman Mir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'i Bulus kanu timpu a namakatelupulu lagun ulian nu kinambibiag 'bpaluman nu Isa al-Masih. Na lu sa bilangguan sa dalepa a Ruma natabu i kinasulat'i Bulus sa nia sabap kanu kapebpayapat'in kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih.

Lu i nia pakatumpa kanu lumpukan nu 'bpamaginugut sa dalepa a Pilipi a sakup'a Ruma kanu paganay ugaid'a saguna na sakup den nu dalepa a Greece. Kadakelan kanu manga taw sa dalepa a Pilipi kanu paganay na dikena-Yahudi ka manga taw sa dalepa a Ruma. Si Bulus demun i napasampay sa kanu Mapia a Tutuma makapantag kanu Isa al-Masih sa kanu nia a manga taw. Na su 'bpamaginugut na pedtala sa malasay sabap kanu kapedsalig'ilan kanu Isa al-Masih kagina kanu paganay na ipedtimbang'ilan su Sultan sa Ruma sa mana kadenan enggu pedtawagen nilan bun a 'bpamelipuas enggu mapulu. Na kagina ka su 'bpamaginugut a nia na manga taw bun sa Ruma na makamana-mana nakadsambi nilan su Sultan sa Ruma kanu Isa al-Masih.

Na nia kahanda ni Bulus kanu kinasulat'in sa nia na asal'a makadsukul-sukul sekanin kanu 'bpamaginugut kanu manga tabang'ilan sa lekanin enggu kanu kinaamung'ilan mapapayapat kanu Mapia a Tutuma. Pegkiugan nin bun sa 'gkabagel i manggiginawa nilan sa ukit a kadtalu nin kanilan sa apia nabilanggu sekanin na pakapayapat bun su Mapia a Tutuma.

Na pinangeni bun ni Bulus kanu 'bpamaginugut i mamagayun silan taman sa papagisan nilan i itungan nilan ka enggu entu ba i mailay nu ped a taw kanilan. Ipulu na uman i isa i ped'in enggu nia nilan pagitungen na dikena bu su kagkapia nu ginawa nilan ka apeg den nu kagkapia nu ginawa nu ped'ilan, nia masela na ibaba nilan i ginawa nilan a mana bun su Isa al-Masih.

Nalabit bun ni Bulus i apia nia nin pan kaaden i pedtala silan sa kamalasyan na dait a enggalaw-galaw silan a mana bun su kapegkagalaw nin, kagina dikena bu nia inenggay nu Kadenan kanilan i kopianan sa kapaginugut kanu Isa al-Masih ka apeg den nu kanggumalasyan sabap kanu Isa al-Masih.

Nia mauli sa entu na pidtalu bun ni Bulus kanu nia a sulat'in i nia ukit a katimbang'u Kadenan sa ikelas kanu taw na kasalig'in kanu Isa al-Masih dikena sa ukit a kanggulalan nin kanu kasuguan.

Pilipi 1

Su Salam

1 ¹Salam sa lekanu, su nia a sulat na ebpun kanu ulipen nu Isa al-Masih^a a si Bulus enggu si Timuti. San i nia pakatumpa sa lekanu a manga taw sa dalepa a Pilipi a nasuti sabap kanu Isa al-Masih taman den kanu manga pedtiakap enggu su 'gkangasaligan kanu 'bpamaginugut san. ²San sa lekanu su da idsan nin a limu enggu su kalilintad a ebpun kanu *Ama tanu a su Kadenan enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su manga Pangeni-ngeni ni Bulus kanu 'Bpamaginugut sa Dalepa a Pilipi

³Uman ku sekanu ibpangeni-ngeni na pedsukul-sukul aku kanu Kadenan a pedsimban tanu. ⁴Na sia kanu kabpangeni-ngeni ku na sangat a 'gkapia i ginawa ku ⁵ka endaw demun i kinapaginugut'u kanu Mapia a Tutuma taman den saguna na 'bpagamungan aku nu sa kapebpayapat lun. ⁶Na 'gkasisigulu ku i imasaden nu Kadenan su mapia a nia a galebekan a linudsuan nin san kanu uyag-uyag'u taman kanu kambalingan nu Isa al-Masih. ⁷Na dait bun man a maitu i manggiginawa ku sa lekanu kagina sangat a ipegkalimu ku sekanu. Kaped ku sekanu kanu kabagel'u manggiginawa a inenggay nu Kadenan sa laki sa kabpaninindag kanu Mapia a Tutuma enggu kanu kabpangimbenal lun taman den sa kinabilanggu ku saguna. ⁸Su Kadenan i pakailay u endaw taman i kapegkalimu ku sa lekanu a mana bun su kapegkalimu nu Isa al-Masih.

⁹Nia ku ibpangeni-ngeni sa lekanu na mangiseg pan su limu nu sia luyud kanu mapia a ilemu enggu katuntay kanu ngin i mawag enggu mapia. ¹⁰Ka amaika maitu na katawan nu mamili u ngin i labi a mapia asal'a sia kanu kambalingan nu Isa al-Masih na matilak su atay nu enggu dala tila nu. ¹¹Ka kanu entu ba a gay na su ula-ula nu na ikelas den sia makanggulalan kanu Isa al-Masih. Na amaika maitu na 'gkapugi su Kadenan taman sa 'gkaenggan sekanin sa alaga.

---

^a 1:1 **ulipen nu Isa al-Masih** Nia maena nu pedtalun ni Bulus kanu kinadtalu nin sa nia na sia sa lekanin na iniawa nin den su langun nu kiug'u ginawa nin ka nia nin den inenggan sa kabalapantag na su ngin i kahanda nu Isa al-Masih sa lekanin.

Pilipi 1

Su Mapia a Unga nu Kinabilanggu ni Bulus

¹²Manga lusud ku sa tian, papegkatawan ku sa lekanu i su kinabilanggu ku na makin den nakagkabagel kanu kapebpayapat kanu Mapia a Tutuma, ¹³ka apia su langun nu pedtameng a sundalu nu Sultan sia enggu su langun nu ped pan a manga taw na natawan nilan i nia sabapan a kinabilanggu ku na lusud aku kanu Masih. ¹⁴Sabap kanu nia a nanggula ku na madakel kanu manga lusud tanu sa tian i migkabagel i salig'in kanu Mapulu taman sa naawan silan na gilek sa kapebpayapat kanu kadtalu nu Kadenan.

¹⁵Apia nia nin pan kabantang i aden ped a manga taw a matag 'bpangusiat na sabap bu sa kapedsekel enggu kapedsigia. Ugaid'a aden bun ped a mapia i kahanda nin kanu kabpangusiat'in pantag kanu Masih. ¹⁶Na su silan ba a nia a 'bpangusiat sabap sa kakalimu nilan sa laki na katawan nilan i sinanganan aku sa kapaninideg kanu Mapia a Tutuma. ¹⁷Ugaid'a su silan menem a entu a 'bpangusiat pantag kanu Masih sa dikena senep sa atay na kapianan na ginawa nilan bu i 'gkapagitung'ilan. Na nia nilan 'gkapangingalap na panun i kalusak ku sia sa bilangguan. ¹⁸Ugaid'a dikena den i entu balapantag, ka apia ngin pan a ukit, magidsan pan i senep sa atay atawa ka dikena senep sa atay na nia balapantag na makapangusiat su pantag kanu Masih. Na sabap sa entu na sangat a 'gkapia i ginawa ku.

Na enggalaw-galaw aku ¹⁹ka sia makanggulalan kanu pangeni-ngeni nu enggu kanu tabang'u Isa al-Masih sia makanggulalan kanu Ruh nin a linemangkap sa laki na katawan ku i nia kabpawangan nu 'gkanggula ku a nia na kalipuasan ku.^b ²⁰Na maitu bun ba, 'gkainam ku enggu 'gkapangingalap ku i di aku kayan kanu adapan nu Kadenan ka nia pan mula na kapatay pan sa kauyag na makin mapugi su Isa al-Masih sia kanu kapaninideg ku lun a mana bun su katatapan. ²¹Kagina sia sa laki na su kasangul bu kanu Isa al-Masih i enggulan ku taman sa bibiag aku, na amaika matay aku menem na kapianan ku pan i entu. ²²⁻²³Ugaid'a amaika makapaguyag-uyag aku pamun na nia nin maena na makapatalus ku pan su galebekan ku taman sa makaunga pamun.

---

^b 1:19 nia kabpawangan nu langun nu nia na kalipuasan ku Su pidtalu ni Bulus sia na ebpun kanu Kitab pantag kanu Nabi Ayub 13 ayat 16.

Pilipi 1, 2

Sangat a 'gkabad i itungan ku u ngin i pamilin ku, ka sia bu sa laki na nia ku kalilinian na madala aku den, ka ngin den i kapia nin u madtagapeda ku den su Isa al-Masih. ²⁴⁻²⁵ Ugaid'a 'bpaginugut aku sa sabap sa lekanu na nasisita ku pamun i makapaguyag-uyag aku. Tembu katawan ku i madtagapeda ku pamun sekanu langun asal'a su salig'u enggu su kapegkagalaw nu a unga nu kapedsalig'u na mangiseg pamun. ²⁶ Na amaika maitu na mangiseg bun mambu su kapugi nu kanu Isa al-Masih sabap sa laki sia kanu kadtatagapeda tanu 'bpaluman.

Su Papata ni Bulus sa Kapaguyag-uyag sia Luyud kanu Mapia a Tutuma

²⁷ Ugaid'a apia ngin i manggula na apas'u a benal i makapaguyag-uyag kanu sia luyud kanu ngin i makadait kanu Mapia a Tutuma makapantag kanu Isa al-Masih. Ka magidsan pan i makapagilaya tanu sa dili na katawan ku i nia ku makineg sa lekanu na mabagel i tindeg'u, taman sa di kanu 'bpipitas ka makin kanu pan maisa sa kapaninindag kanu salig tanu kanu Mapia a Tutuma, ²⁸ enggu dala ikagilek'u kanu manga taw a pedsungkang. Ka amaika maitu na entu ba i amadan sa kalipuasan nu enggu amadan menem i entu sa kanarakan nilan. Na su nia na su Kadenan bun i nabpunan nin ²⁹ kagina inenggan kanu sa kopianan sa dikena bu kapaginugut kanu Isa al-Masih ka su kopianan sa kanggumalasakan sabap sa lekanin. ³⁰ Na su 'gkatala nu a kamalasakan na mana bun su kinanggumalasakan ku a nailay nu, enggu su 'gkakineg'u saguna a 'gkatala ku a kamalasakan.

Su Papata sa Kababa na Ginawa

2 ¹ Na nia ku makaidsa sa lekanu saguna, na aden ba sa lekanu su kabagel'a manggiginawa sabap kanu Isa al-Masih enggu su kalilintad'u pamusungan sabap kanu limu nin? Ngintu, naisa kanu sia kanu Suti a Ruh, atawa ka aden ba sa lekanu su senep sa atay a kagkakalimua enggu lat a nanam? ² Ka amaika aden sa lekanu su entu na makin nu papangiseg su kapegkagalaw ku sa ukit a kaisa na itungan nu. 'Gkakalimua kanu enggu papagisa nu su kahanda nu a mana kanu bun su edtetebped sa pused. ³ Da kanu enggula sa apia ngin a makagkapia bu kanu ginawa nu atawa ka makapulu nu i ginawa nu, ka makin nia nu enggula na ibaba nu i ginawa nu sa ukit a kapulu nu

Pilipi 2

kanu ped'u. ⁴Pagungayi nu sa u ngin i makagkapia kanilan, dikena sa kagkapia na ginawa nu bu.

⁵Na nia dait na maitu ba i ula-ula nu, a mana su palangay nu Isa al-Masih. ⁶Sekanin na apia natatalanged sa lekanin su Kakadenan na da nin i entu usala sa lekanin a kapianan ⁷ka nia nin pinggula na inibaba nin i ginawa nin enggu inisangan nin su kaulipen. Mimbaluy sekanin a manusia. Na sia kanu kinapaguyag-uyag'in sia sa dunia ⁸na inibaba nin i ginawa nin ka mibpatiunut sekanin kanu kasuguan lun taman sa kapatay a mana su kinaimatay lun kanu kayu a pinambalawaga. ⁹Na sabap sa entu na inipulu sekanin nu Kadenan kanu langun den nu mapulu taman sa inenggay nin lun su balapantag sa langun a ngala, ¹⁰ka enggu sekanin sugiudan nu langun nu binaluy nu Kadenan magidsan pan i sia sa liwawaw na dunia enggu didalem'u lupa,^c sampay den sa sulega, ¹¹taman sa di nilan ipamagena ka makin nilan edtalun i Mapulu su Isa al-Masih. Na kanu maitu ba na mapugi su Ama a su Kadenan.

Pagkalinawag'u su Dunia sia Luyud kanu Kapaguyag-uyag'u

¹²Kagina ka maitu manga dua na suled, na mana bun su katatapan a penggulan nu a kabpaginugut, na makin nu paginapas i kanggula nu kanu entu sa aden gilek'in kanu Kadenan sa dikena bu sa timpu a kaped aku nu ka labi den sa saguna a dikena aku nu kaped. Ka amaika maitu na makapaguyag-uyag kanu sa makapailay sa inilipuas kanu den nu Kadenan. ¹³Ka su Kadenan man i 'bpagenggay sa lekanu sa kahanda enggu kapegkagaga sa kanggula nu sa ngin i pakasuhat sa lekanin.

¹⁴Na sia kanu kanggula nu kanu apia ngin na da kanu embuku enggu da kanu 'bpapalawa ¹⁵ka enggu di kanu katilan enggu ikelas kanu a nabaluy a manga wata nu Kadenan^d kanu luk'u manga taw a pamakasibay sa saguna a timpu a sangat den i kadupang'in. Na mana kanu bun man su

^c 2:10 Su sia sa **didalem'u lupa** na su manga taw a namamatay enggu apeg den basi nu manga di 'gkangailay.

^d 2:15 **nabaluy a manga wata nu Kadenan** Su langun nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih na inenggan nu Kadenan sa kawagib sa mabaluy a wata nin. Ugaid'a dikena nia nin maena i pimbata nu Kadenan silan udi na aden kaluma nu Kadenan ka nia nakadalem kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 12 taman sa 13 na inenggan nu Kadenan su langun nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih sa kawagib a mabaluy a manga wata nin a dikena sia nakanggulalan kanu kapembata nu manusia ka kahanda nu Kadenan. Tembu Ama i kapedtawag'u 'bpamaginugut kanu Kadenan kagina sekanin bun i nabpunan nu langun-langun enggu sangat a malimu sekanin a mana bun su kakalimu nu ama kanu wata nin.

Pilipi 2

pamakatayaw a lu sa kawang-kawangan a pakagkalinawag kanu dunia sia kanu luk'ilan. ¹⁶Na sabap sa ibpamamantag'u su kadtalu a pakaenggay sa uyag-uyag a da taman nin na makamamasela ku i dala kaawai na katagan su kinapaginapas ku sa lekanu sia kanu kambalingan nu Isa al-Masih. ¹⁷Na upama menem ka makaigis i lugu ku a mana bun su ipegkurban a ipembubus^e a kaped'u kurban nu a unga nu kabpaginugut'u na sangat a magalaw aku, magalaw aku kaped'u langun. ¹⁸Na dait a maitu kanu bun ba, magalaw kanu bun kaped ku.

Su Dait a Ilingan nu 'Bpamaginugut

¹⁹U miug su Mapulu a su Isa al-Masih na pasanen ku sa lekanu si Timuti ka makagalaw sa laki amaika aden mapanudtul'in sa laki pantag sa 'gkambebetad'u san. ²⁰Ka da den salakaw pan sa lekanin sia a senep sa atay i kabpagungaya nin sa lekanu sa mapia ²¹ka su ped na nia nilan bu 'bpagitungen na su ginawa nilan, dikena kanu ngin i pakasuat kanu Isa al-Masih. ²²Na katawan nu bun u endaw taman i kinadtabang'i Timuti sa laki sa kinapayapat kanu Mapia a Tutuma ka mana nia nin bun pedtabangan na ama nin demun. ²³Na endaw demun i kataw ku sa kabpawangan na manggula ku sia na pasanen ku sekanin sa lekanu. ²⁴Ugaid'a aden salig ku kanu Mapulu sa di bun mauget na makasan aku bun sa lekanu.

²⁵Napagitung ku bun i nasisita a paulin ku san sa lekanu su suled tanu sa paginugut a si Ipapruditus a nasugu nu sa kasampay nu sa tabang'u sa laki sa kanu manga nasisita ku. Nadtagapeda ku bun sekanin sa galebekan enggu kanu kabpaninindag kanu Mapia a Tutuma. ²⁶Na langun nu san na sangat a 'gkagkalendem'in gaid taman sa 'gkalidu i ginawa nin kagina natawan nu i dinemalu sekanin. ²⁷Na benal man a dinemalu sekanin taman sa paidu sama na matay ugaid'a mapia pan ka inikalimu sekanin nu Kadenan. Na dikena bu sekanin ka apeg ku, ka da den kaumani su lidu na ginawa ku. ²⁸Tembu 'gkalinian ku a benal i makapauli ku den sekanin san sa lekanu, ka enggu sa kailay nu sa lekanin 'bpaluman na mapia i ginawa nu, taman sa kakulangan

---

^e 2:17 **ipegkurban a ipembubus** Kanu paganay a timpu na nia ukit a kapegkurban nu manga Yahudi na pembubusan nilan sa ig'a ubas a pinagkaledsem su inigkurban nilan a ibpagimasad atawa ka ipedalutup kanu entu a kurban nilan. Mailay i nia sia kanu Manga Bilangan 15 ayat 1 taman sa 12 sia kanu Kitab Taurat.

Pilipi 2, 3

bun mambu su lidu na ginawa ku. ²⁹Kagina ka maitu na kanu kauma nin san na edsakaw-sakaw nu sekanin sa mapia a aden kagalaw nin, ka suled tanu bun sekanin sa paginugut kanu Isa al-Masih. Na su taw a maya ba sa lekanin a nia na enggi nu sa alaga ³⁰kagina inisigkil'in su umul'in sa kinatabang'in sa laki a di nu 'gkanggula ka dala kanu sia, taman sa napaidusaman bun i umul'in sa kapenggalebek'in kanu galebekan pantag kanu Isa al-Masih.

Su Ukit a Katalima nu Kadenan kanu Taw

3 ¹Liu pan sa entu manga lusud ku sa tian na enggalaw-galaw kanu sia kanu kapugi nu kanu Mapulu. Dikena malegen sa laki i kasulat ku sa lekanu 'bpaluman kanu ngin i nalabit ku den sa lekanu kagina lekanu bun i entu a pangalaw. ²Pangingati nu su manga taw a dupang a mana asu i ula-ula nin a nia nilan ipedtegel na kapapaletak asal kun na taliman nu Kadenan.^f ³Kagina nia nin kabantang na nia pedtaliman nu Kadenan na sekitanu^g a pedsimba sa lekanin sia makanggulalan kanu Ruh nin enggu nia nin ibpemamasela na su Isa al-Masih. Na dikena tanu nia pedsaligan su kabpagagama a dait kun a unutan ⁴apia nia nin pan kaaden i mapakay a benal a saligan ku su entu. Ka amaika su ped a taw ka 'bpagitungen nilan i su kabpagagama i ibpemamasela nilan na labi aku den.

⁵Ka amaika paletak bu i embitialan na saki na pinaletak aku kanu ikawalu gay na kinagemaw ku,^h tupu aku nu Israil sia kanu Buniamin enggu talanged aku a taw a Hibru.ⁱ U sia menem embitialan sa kasuguan nu Musa na inunutan ku su entu ka saki na lusud aku kanu lumpukan a

---

^f 3:2 nia nilan ipedtegel na kapapaletak asal kun na taliman nu Kadenan Sia sa basa a Grik na 'bpamedtedad i ukit a kinadtalu nu Bulus kanu manga taw a nia nin ipedtegel na kapapaletak kanu nia a ayat.

^g 3:2-3 nia pedtaliman nu Kadenan na sekitanu Sia sa basa a Grik na sekitanu su paletak. Su pedtalun ni Bulus a manga taw a ipedtegel'ilan i kapapaletak na silan su manga taw a nia nin ibpemamasela na pedtaliman silan nu Kadenan sabap sa nakanggulalan nilan su kasuguan a kapapaletak ugaid'a nia kadtalu ni Bulus kanu nia a ayat taman kanu manga temundug a ayat na su tidtu a pedtaliman nu Kadenan na su manga taw a nalusud kanu Isa al-Masih sia makanggulalan kanu salig kanu Isa al-Masih.

^h 3:5 pinaletak aku kanu ikawalu gay Lu i nia kinandut kanu kasuguan nu Kadenan sa Libitikus 12 ayat 3 sia kanu Kitab Taurat.

ⁱ 3:5 Su manga Hibru na silan bun su manga taw a Yahudi a tupu nu Nabi Yakub. Su Nabi Yakub na sekanin bun su Israil.

Pilipi 3

Parisiyu.^j ⁶Na amaika sia menem embitialan sa kapaninideg kanu agama^k na saki na namungkaid aku kanu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih. Na u sia menem agilen kanu kapenggulalan kanu manga kasuguan a dait kun a unutan asal'a makatimbang sa ikelas kanu Kadenan na dala kulang ku.

⁷Ugaid'a su langun nu entu a nia ku lun kataw ka makagkapia sa laki na initimbang ku den sa da katagan nin sabap kanu Isa al-Masih.

⁸Na dikena bu entu, ka apeg den nu langun pan na sia kanu ginawa ku na ipedtimbang ku den sa dala katagan nin sabap kanu da idsan nin a kapegkakilala ku kanu Isa al-Masih a Mapulu tanu. Na inendan ku kanu ginawa ku su langun-langun asal bu na maisa aku sa lekanin

⁹enggu malusud aku lun. Na dikena aku initimbang'u Kadenan sa ikelas sabap kanu kapenggulalan ku kanu kasuguan ka initimbang aku nin sa ikelas sabap kanu salig ku kanu Isa al-Masih. Ka ipedtimbang'u Kadenan sa ikelas su taw sia makanggulalan kanu salig'in kanu Isa al-Masih. ¹⁰Nia ku kiug na makilala ku sa tidtu-tidtu su Isa al-Masih a mana su kalangkap sa laki nu kabarakatan sia kanu kinapambibiag lun 'bpaluman enggu kaamung ku kanu kamalasaran nin. Pegkiugan ku i kailingan ku sekanin sia kanu kinapatay nin^l ¹¹ka aden a entu na malusud aku kanu manga taw a pambibiagen 'bpaluman nu Kadenan.

¹²Na dikena nia nin maena i nakua ku den su entu atawa ka natalutup den i entu sa laki ka 'bpaginapasen ku pamun i kanggulalan kanu ngin i kahanda nu Isa al-Masih sa laki. ¹³Manga lusud ku sa tian, dikena ku ipedtimbang i ginawa ku sa nakua ku den su entu ugaid'a nia balapantag sa laki na katagak ku kanu ngin i naipus ka nia ku paginapasen na su ngin i mauma pan. ¹⁴Na mana bun su kapegkuya, na paginapasen ku i makauma aku kanu lumpakan ka enggu ku matalima su balas a inadil'u Kadenan kanu manga inenggat'in 'bpawang sa sulega sia makanggulalan kanu Isa al-Masih.

^j **3:5 lumpukan a Parisiyu** Sia sa basa a Hibu na *Parisiyu*, nia nin maena na basi *namedsenggay*. Isa silan kanu 'gkangaunutan nu agama nu manga Yahudi. Balaagama a benal silan enggu nia nilan pedtimbangan kanu ginawa nilan na silan bu su ikelas sa langun. Mailay i makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^k **3:6 kabpaninideg sa agama** Kanu paganay, unan na kinabpapayag'u Isa al-Masih kanu Bulus na 'bpamungkaidanan nin su langun nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih ka nia nin lun kataw ka entu ba i pakasugat sia kanu Kadenan sabap kanu agama nin. Mailay i nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 8 ayat 1 taman sa 3; 9 ayat 1 taman sa 6 sia kanu Kitab Injil.

^l **3:10 Pegkiugan ku i kailingan ku sekanin sia kanu kinapatay nin** Nia maena nu pedtalun ni Bulus sia na mana maluwig kanu atay nin su kapatay amaika entu su nasisita sia kanu paginugut'in.

Pilipi 3, 4

¹⁵Na nia dait kanu apia entain sa lekitanu a matua den sa paginugut na maitu bun ba i pagitungen nin. Na amaika aden kapagitung'u a mana sakabias kanu pedtalun ku a nia sa lekanu na su Kadenan den i mapatuntay lun i entu sa lekanu. ¹⁶Ugaid'a nia masela na u ngin i bantang a natuntayan tanu na papanalusen tanu su entu.

¹⁷Manga lusud ku sa tian, edtatagapeda kanu miling sa laki, nia nu ilay na su manga taw a 'bpaguyag-uyag sia luyud kanu upaman a inenggay nami sa lekanu. ¹⁸Kagina mana bun man su tatap a pedtalun ku sa lekanu paganay, na 'bpalumanan ku den menem edtalu sa lekanu a pakaigis i lu ku, sa madakel i pedsungkang kanu Mapia a Tutuma pantag kanu kinapatay nu Isa al-Masih kanu kayu a pinambalawaga. Ka sia kanu ukit'u kabpaguyag-uyag'ilan na inawan nilan sa katagan su entu. ¹⁹Na silan ba a entu a manga taw na nia nin den kabpawangan na kanarakan. Nia nilan pegkakadenanen na su kiug'u ginawa nilan taman sa ibpemamasela nilan pan i kapenggula nilan sa kayayan ka nia nilan bu 'gkapagitung na su kaduduniay. ²⁰Na sekitanu na lu tanu nalusud kanu sulega a su 'gkabpunan nu 'bpagangapan tanu a 'bpamelipuas a su Isa al-Masih a Mapulu. ²¹Na sia makanggulalan kanu kabarakat'in na 'gkandatuan nin su langun-langun. Na baluyn nin su badan tanu a nia a 'gkaledak kanu badan a di 'gkaledak a mana bun kanu badan nin sa kanu ulian nu kinambibiag'in 'bpaluman.

4 ¹Na kagina ka maitu manga lusud ku sa tian a ipegkalimu ku, na sia luyud kanu pidtalun ku a entu sa lekanu na pagkabagel'u su tindeg'u sia kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. Sangat man a 'gkagkalendem ku sekanu a papegkapia kanu ginawa ku enggu mana kanu bun man balas'u galebekan ku.

Su manga Ula-ula a Dait a Unutan

²Na 'bpangenin ku kani Iyudia enggu Santika i papagisan nilan i itungan nilan sia kanu Mapulu. ³Bpangenin ku bun sa leka tidu a tagapeda ku kanu galebekan i tabangi ka su dua kataw a nia a babay a naginapas bun temabang sa laki sa kapayapat kanu Mapia a Tutuma a kaped'i Kliminti enggu su ped pan a pedtabang kanu galebekan. Na natalatantu i nalusud bun su ngala nilan kanu libelu a sinulatan kanu mamakatalima sa uyag-uyag a da taman nin.

Pilipi 4

⁴Na tatap kanu enggalaw-galaw sia kanu kapugi nu kanu Mapulu. Na edsalumanan ku edtalu sa lekanu i enggalaw-galaw kanu. ⁵Ipayag'u kanu langun nu taw su kasabal'u ka masupeg den man su kambalingan nu Mapulu. ⁶Di nu 'bpelidua i ginawa nu ugaid'a kanu apia ngin a manggula na makin nu ipangeni-ngeni kanu Kadenan. Isupeg'u sa lekanin u ngin i nasisita nu sa aden kadsukul-sukul'u lun ⁷ka amaika maitu na inggay nu Kadenan sa lekanu su kalilintad a di matengkad'u itungan nu manusia sabap sa nalusud kanu kanu Isa al-Masih. Na entu ba i temiakap kanu pamusungan nu enggu kanu itungan nu.

⁸Nia mauli sa entu manga lusud ku sa tian, na nia nu itagu sa pamusungan na su ngin i bantang atawa ka wagib, atawa ka makapapailay sa lekanu sa katulangedan enggu katidtu apeg den nu kalemek'a kambitalia taman sa u ngin i makasuat kanu madakel a taw labi den kanu Kadenan enggu kanu apia ngin a ula-ula a makapagkapia enggu makapedta. ⁹Na inggulalan nu su ngin i napaganadan nu sa laki enggu su ngin i natalima nu atawa ka nakineg'u enggu nailay nu ka amaika maitu na mapalalayun sa lekanu su Kadenan a 'gkabpunan nu kalilintad.

Su Kinadsukul-sukul'i Bulus kanu Tabang a Inenggay sa lekanin

¹⁰Na sangat a 'gkagalaw aku sa kaped्सukul-sukul ku kanu Mapulu a su Isa al-Masih ka saguna na nadtabangan aku nu menem. Katawan ku i nauget kanu den pegkiug pedtabang sa laki ugaid'a dala bu 'gkatun nu a ukit. ¹¹Na dikena nia ku kaped्तalu sa nia i pakanasisita aku pamun ka nia nin kabantang na migkataw aku den masukul sa u ngin i aden sa laki. ¹²Magidsan pan i madakel sa paidu na migkataw aku lun maguyag-uyag. Migkataw aku masukul sa kanu apia ngin a timpu, magidsan pan i timpu na kanggutem atawa ka dikena udi na timpu na kadala enggu kaaden. ¹³Na magaga ku man enggula su langun nu entu sia kanu tabang'u kaisa-isa nin a papegkabagel kanu ginawa ku. ¹⁴Ugaid'a apia ka maitu na mapia gaid su kinatabang'u sa laki kanu timpu a pedtala aku sa kamalasaan.

¹⁵Katawan nu bun i kanu kinaganat ku sa Masidunia, kanu timpu a bagu kanu pamun sa paginugut kanu Mapia a Tutuma na sekanu bu a manga taw sa Pilipi i tinemabang sa laki. Da den ped a lumpukan na 'bpamaginugut i tinemabang sa laki. ¹⁶Na apia kanu lu aku pan sa

Pilipi 4

Tisalunika^m na dikena bu nakaisa i kinapapait'u sa laki sa tabang. ¹⁷Na dikena nia nin maena i 'gkapangingalap ku gaid i aden makaenggay nu sa laki ka nia ku 'gkapangingalap na kapangiseg'u palihala sa lekanu.

¹⁸Saguna, na da den nasisita ku pan ka subela-subela pan su inipapait'u kani Ipapruditus kanu manga nasisita ku. Mana bun i nia mamut a kurban kanu Kadenan a sangat a 'gkasuatan nin. ¹⁹Na su Kadenan a kawasa sa langun a pedsimban tanu i menggay sa lekanu kanu langun nu nasisita nu sia makanggulalan kanu Isa al-Masih.

²⁰Kanu *Ama tanu a su Kadenan su langun nu pugitaman sa taman, amin.

²¹Salam kanu uman i isa kanu suled tanu san a nasuti sabap kanu Isa al-Masih. Pedsalamen kanu bun nu manga tagapeda ku a nia a suled tanu bun sa paginugut, ²²enggu taman sa pedsalamen kanu bun nu langun nu ped pan a manga suled tanu sia a nasuti bun sabap kanu Isa al-Masih, labi lawan den kanu manga taw a nia kanu tulugan nu Sultan sa Ruma. ²³Na san sa lekanu su dala idsan nin a limu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Wassalam

---

^m 4:16 Tisalunika Su nia a ciudad na pagidsan bun nu ciudad a Pilipi ka sakup bun nu prubinsia a Masidunia.

**Sulat kanu Manga
Taw sa Kulusas**

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'i Bulus, a lu pakatumpa kanu umpungan nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih sa dalepa a Kulusas, a lu tampal kanu sebagean nu dalepa a Ipisu. Su dua a nia a dalepa na sakup'u Turkey sa saguna a timpu. Na nia natabuan sa kinasulat'i Bulus sa nia na nabilanggu sekanin. Na si Timuti i kaped'in sa kinasulat'in sa nia enggu si Tikikus menem i nasugu nin a makapananggit kanu nia a sulat'in. Na si Ipapras menem a taw bun sa Kulusas i nabaluy a lalan sa kinapaginugut'u manga taw a nia kanu Isa al-Masih kagina si Ipapras na isa bun basi sekanin a nakakineg kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih a inipangusiat'i Bulus lu sa dalepa a Ipisu. Na su kinasulat'i Bulus kanu nia na kanu timpu a manga telupulu lagun ulian nu kinambibiag 'bpaluman nu Isa al-Masih.

Kanu nia ba a manga timpu na su 'bpamaginugut sa dalepa a Kulusas na 'bpangandamen ni Bulus i basi 'gkalat su kabpaginugut'ilan sabap sa aden 'bpamamandu sa dikena pakatidtu lu kanilan. Tembu inisulat'in i nia kanilan asal'a makapaingat'in silan kanu manga panduan a pamakasibay enggu makapagkabagel'in su paginugut'ilan kanu Isa al-Masih taman sa papedtuntayan nin kanilan i dala den ped a nasisita nilan atawa ka saligan nilan ka su Isa al-Masih bu. Sekanin i barakat sa langun atawa ka sekanin i pakagaga sa langun sia sa dunia ka bagu pan pinangaden su dunia na lu den sekanin. Sekanin i ukit sa kambalingan nu taw kanu Kadenan sia makanggulalan kanu kapaginugut'ilan sa lekanin. Tembu ba apia ngin pan i panduan a ipamandu kanilan liu kanu panduan pantag kanu Isa al-Masih na di nilan ipamamantag. Di nilan nasisita i apia ngin a kabarakatan atawa ka kategelan atawa ka adat-betad ka da den i entu katagan nin kanilan kagina nalusud den silan kanu Isa al-Masih.

Na nia kiug'i Bulus na padsatimanen nilan i itungan nilan sia kanu Isa al-Masih. Na nia nilan 'bpapangilayn na u panun i kaiseg'u paginugut'ilan taman sa ipayapat'ilan su entu.

Kulusas 1

Su Salam

1 ¹Salam sa lekanu. Su nia a sulat na ebpun sa laki a si Bulus a sinugu nu Isa al-Masih sia luyud kanu kahanda nu Kadenan. Kaped ku si Timuti a suled tanu bun sa paginugut. ²San i nia pakatumpa sa lekanu a manga taw sa Kulusas a senep sa atay i kabpaginugut'in kanu Isa al-Masih enggu nasuti sabap sa lekanin. San sa lekanu su da idsan nin a limu enggu su kalilintad a ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan.

Su Kabpangeni-ngeni ni Bulus kanu 'Bpamaginugut sa Kulusas

³Uman nami sekanu ibpangeni-ngeni na tatap kami pedsukul-sukul kanu Kadenan a Ama nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih ⁴sabap kanu kinakineg'ami kanu kapedsalig'u kanu Isa al-Masih enggu su kapegkalimu nu kanu langun na nasuti sabap sa lekanin. ⁵⁻⁶Na su kapedsalig'u enggu su kapegkalimu nu a entu, na 'gkanggula nu sabap kanu kapegkainam'u kanu inadil'u Kadenan sa lekanu lu sa sulega. Na natuntayan nu su entu sia kanu kinakineg'u kanu bantang a katigan a nakapangusiat sa lekanu a su Mapia a Tutuma. Na mapia i unga nin kanu apia endaw a dalepa a 'gkapayapatan nu Mapia a Tutuma kanu lusud'u dunia a mana bun kanu ngin i nagedam'u iganat kanu kinakineg'u enggu kinatuntay nu sa mapia kanu da idsan nin a limu nu Kadenan. ⁷Na sia nu i entu nakineg kani Ipapas a papedtayan a kaped'ami a ulipen nu Mapulu. 'Gkasaligan sekanin a gumagalebek kanu Masih enggu sekanin bun i nakanggalebek kanu galebekan a dait a sekami i panggula lun. ⁸Sekanin bun i nakapanudtul sa lekami pantag kanu limu a inenggay nu Suti a Ruh sa lekanu.

⁹Tembu ba iganat sa kinakineg'ami kanu mapia a entu a tudtulan pantag sa lekanu na tatap'ami sekanu ibpangeni-ngeni sa tabangan kanu nu Kadenan sa tidtu-tidtu a katuntay nu kanu ngin i kahanda nin sia makanggulalan kanu 'bpamelapay a ilemu a ebpun kanu Suti a Ruh ¹⁰ka enggu kanu makapaguyag-uyag sa makadait enggu makasuat kanu Mapulu a su Isa al-Masih sia kanu langun nu enggulan nu taman sa mailay sa lekanu su langun nu mapia a galebek enggu mangiseg su kakilala nu kanu Kadenan. ¹¹⁻¹²Na 'gkabagel kanu bun sa tidtu-tidtu sia makanggulalan kanu da idsan nin a kabarakat'in ka enggu kanu kaadenan na tidtu-tidtu a kasabal taman sa katigkelan nu su langun

Kulusas 1

na kamalasyan nu. Na makadsukul-sukul kanu bun sa aden kagalaw nin^a kanu Ama tanu a su Kadenan a minaluy sa lekanu sa makaamung kanu kanu ipebpusaka nin kanu manga taw a sia naluyud kanu kalinawagan a nasuti sabap kanu Isa al-Masih. ¹³Iniawa tanu nin kanu bagel'u kalibutengan ka inialat tanu nin kanu pendatuan nu Tunggal'in a ipegkalimu nin. ¹⁴Na sabap kanu kinaisa tanu kanu Isa al-Masih na naampun tanu ka inaun tanu nin kanu manga kabaladusan tanu.

Su Pantag kanu Entain su Isa al-Masih

¹⁵Sekanin i alung-alung'u Kadenan a di 'gkailay, sekanin i pinagkaka ka sakup'in su langun nu pinangaden. ¹⁶Sia nakanggulalan sa lekanin su kinapangaden kanu langun-langun magidsan i lu sa langit enggu sia sa lupa, magidsan pan i 'gkangailay enggu di 'gkangailay a mana su manga pendatu atawa ka su manga pegkamal enggu su aden manga bagel'in. Ka su langun man nu pinangaden na pinangaden i entu sabap sa lekanin enggu sia nakanggulalan sa lekanin i kinapangaden kanu langun. ¹⁷Na unan pan nu kinapangaden kanu langun-langun na lu den sekanin enggu 'bpananalusan su langun-langun nu entu sabap sa lekanin. ¹⁸Sekanin su ulu nu 'bpamaginugut a iniupaman kanu badan nin. Sekanin i nabpunan nu entu enggu sekanin bun i muna-muna a mimbibiag 'bpaluman ka enggu mabaluy sekanin a mapulu sa langun. ¹⁹Ka pigkahanda man nu Kadenan i lu demun sa lekanin su Kakadenan nin. ²⁰Na sia makanggulalan sa lekanin na makambalingan sa lekanin su langun-langun magidsan pan i sia sa lupa enggu lu kanu langit. Sia i entu nakanggulalan kanu kinatuga na lugu nu Tunggal'in sia kanu kinatutuk lun kanu kayu a pinambalawaga.

Su Pinggula nu Isa al-Masih asal'a Makambalingan su Taw kanu Kadenan

²¹Na kanu paganay na nakatangka kanu kanu Kadenan enggu sungkang kanu sa lekanin sabap kanu manga mawag a kapagitung'u enggu galebekan nu. ²²Ugaid'a saguna na inimbalingan kanu nin den sa lekanin sia nakanggulalan kanu kinapatay nu Isa al-Masih ka

---

^a 1:11-12 aden kagalaw nin Na sia kanu itungan nu ped a alim na sia nakasumpat kanu kamalasyan.

enggu kanu nin makaadap a ikelas, dala tila nin enggu da budseng'in lu sa lekanin ²³ amaika menem ka palalayunen nu su salig'u taman sa pakabagelen nu su tindeg'u kanu salig'u enggu di nu padtadayn a madadag sa lekanu su inam a ebpun kanu Mapia a Tutuma a nakineg'u a inipangusiat kanu embala-bala kanu dunia. Na isa aku a 'bpangusiat kanu Mapia a Tutuma.

Su Kapedtiakap'i Bulus kanu 'Bpamaginugut

²⁴Na 'gkapia i ginawa ku apia pedtala aku sa kamalayanan sabap sa lekanu kagina kanu maya ba a ukit na makapatalus ku su kamalayanan a nasisita pan a matala nu Masih sabap kanu umpungan nu 'bpamaginugut a iniupaman kanu badan nin. ²⁵Na nabaluy aku a makadtabang kanu umpungan nu 'bpamaginugut sia luyud kanu kinasangan sa laki nu Kadenan kanu galebekan a lekanu a kapianan a su kapayag kanu kadtalu nin kanu langun nu taw ²⁶a su nakapagena a kahanda nin kanu nauget den a manga timpu ugaid'a saguna na nakapayag den kanu manga taw a sinuti nin. ²⁷Na pigkahanda nu Kadenan i kapayag'in kanilan u ngin i kapia nin kanu manga taw a dikena-Yahudi su sangat i kapia nin a nakapagena a kahanda nin. Na su nakapagena a nia a kahanda nu Kadenan na su Masih a san den sa lekanu. Sekanin i inam tanu sa matalima tanu su palihala a inibpasad'u Kadenan. ²⁸Tembu ibpangusiat'ami su pantag kanu Isa al-Masih ka enggu makapaingat su langun nu manga taw enggu mapamandu nami sia luyud kanu ngin i katuntay a inenggay nu Kadenan ka enggu nami silan makaadap kanu Kadenan a talutup sia kanu kinaisa nilan kanu Masih. ²⁹Tembu ba 'bpaginapas aku sa matuman su entu sia makanggulalan kanu da idsan nin a kapegkagaga nu Isa al-Masih a papegkabagel sa laki.

2 ¹Na papegkatawan ku sa lekanu u endaw taman i kabpaginapas ku sabap sa lekanu apeg den nu 'bpamaginugut san sa Laudisia taman den kanu ped pan a 'bpamaginugut a da ku pamun makapagilaya. ²Na nia ku kahanda sa entu na asal'a 'gkabagel i manggiginawa nu sia makanggulalan kanu kaisa nu sia kanu kagkakalimua nu enggu magedam'u su palihala a tidtu-tidtu a katuntay ka enggu nu katuntayan su nakapagena a kahanda nu Kadenan. Na su nakapagena a nia a kahanda nu Kadenan na su Masih. ³Na lu matun sa lekanin su langun

Kulusas 2

na katuntay enggu ilemu nu Kadenan a mana i nia balapantag a benal a kakawasan. ⁴Na pedtalun ku i nia sa lekanu ka enggu di kanu makapasibay nu manga panduan a mana mapia i sanad'in. ⁵Ka apia man dala aku san sa lekanu na mana aku nu bun man kaped sa kabpagitung ku sa lekanu. Na sangat a 'gkagalaw aku sa kapegkagineg ku sa 'bpaguyag-uyag kanu sa aden gugud'in enggu mabagel su kapedsalig'u kanu Isa al-Masih.

Su Talutup a Kapaguyag-uyag sia kanu Isa al-Masih

⁶Kagina ka natalima nu den a Mapulu nu su Isa al-Masih na paguyag-uyag kanu sia sa lekanin ⁷sa iling-iling'u kayu na endalig kanu taman sa mangengetu kanu sia kanu Isa al-Masih. Na mana bun su inipamandu sa lekanu na pakabagel kanu sia kanu salig'u enggu tatap kanu edsukul-sukul kanu Kadenan.

⁸Pangingati nu i di kanu kadulatan nu manga panduan a pakadulat enggu da katagan nin a dikena luyud kanu Masih ka luyud sia kanu adat-betad'u manga taw enggu kanu bagel'u di 'gkangailay.^b ⁹Kagina su Isa al-Masih a mibaluy a manusia na lu sa lekanin su langun nu Kakadenan nu Kadenan. ¹⁰Na sia kanu kinaisa nu sa lekanin na natalutup kanu sa lekanin a mapulu nu langun nu aden bagel'in enggu langun nu pegkamal. ¹¹Na sia bun kanu Isa al-Masih na napaletak^c kanu den ugaid'a dikena sa ukit a manusia ka sa ukit'u Isa al-Masih sia kanu kinaawa nin kanu kamamanusiay a kiug'u ginawa nu. ¹²Na mana kanu bun nakalebeng kaped'u Isa al-Masih kanu kinasalawat sa lekanu enggu pinambibiag 'bpaluman a kaped'in sia nakanggulalan kanu salig'u kanu kabarakat'u Kadenan a napambibiag 'bpaluman kanu Isa al-Masih. ¹³Na sekanu a timbang a minatay kanu paganay sabap kanu manga kabaladusan nu enggu da pan maawa sa lekanu su kamamanusiay a kiug'u ginawa nu^d na pinambibiag kanu den 'bpaluman nu Kadenan kaped'u Isa al-Masih kanu kinaampun nin kanu

^b 2:8 Su bagel'u di 'gkangailay Nia kapagitung'u ped a alim a maena nin na *atulan nu dunia*.

^c 2:11 Su napaletak sa basa a Tagalog na *tuli*. Na madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^d 2:13 da pan maawa sa lekanu su kamamanusiay a kiug'u ginawa nu Nia maena nu nia kanu ped a manga alim na da pan silan malusud kanu manga taw nu Kadenan.

Kulusas 2

langun nu kabaladusan tanu. ¹⁴Pinunas'u Kadenan su manga kabaladusan a nakasugat sa lekitanu sa kawagib sabap kanu kinasungkang tanu kanu kasuguan nin. Pinunas'in i entu sia nakanggulalan kanu kinapatay nu Isa al-Masih sia kanu kayu a pinambalawaga. ¹⁵Inawan nin sa bagel su langun nu pegkamal enggu aden bagel'in a di 'gkangailay. Tinabanan nin silan sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih taman sa inipangangayag'in su entu.

Su Panduan a di Pakatidtu

¹⁶Tembu ba di nu semuguti i aden edtalu sa lekanu sa pakasungkang kanu sabap kanu kapegkan nu atawa ka kabpaginem'u atawa ka su di nu kapenggalebek kanu kapedsele-sela kanu manga kanduli, kanu bagu a ulan-ulan enggu su Gay nu Kabpangintelenen a manga galebekan sa kabpagagama. ¹⁷Alung-alung bu i entu nu manganggula ugaid'a su langun nu entu na natuman den sia kanu Masih. ¹⁸Di nu bun semuguti su apia entain a mawa sa lekanu kanu balas a matalima nu. Su entu a manga taw na malilini sa kababa na ginawa sa di pakatidtu enggu kasimba kanu manga malaikat. Na pedtindegan nilan i aden 'gkaalung'ilan ugaid'a nia nin kabantang na pedsandag bu silan ka su langun nu entu na ebpun bu kanu kamamanusiay a itungan nilan. ¹⁹Da silan masakup'u ulu a su Isa al-Masih a pabpangiseg kanu edsiap-siapan nu badan a su umpungan nu 'bpamaginugut. Papegkakapetan nin sia pakanggulalan kanu embuku-bukuan nu badan enggu kanu manga ugat taman sa pegkasela su entu sia kanu tabang'u Kadenan.

²⁰Kagina ka minatay kanu den a kaped'u Isa al-Masih na napukas kanu den kanu bagel'u di 'gkangailay a pegkamal kanu dunia. Na ngintu ka papedsakup kanu pamun enggu 'bpaginugutan nu pamun su manga atulan a ²¹"Da kanu mami sa maya'i," "Da kanu keman sa nia'i," "Da kanu kemembil sa maitu'i?" ²²Na su langun nu nia na panduan bu nu manusia a makapantag bu kanu langun-taman a da bun katagan nin u mapasad'engka den musal. ²³Na amaika ilayn nengka bu mambu na mana mapia ka ibpamandu nilan i kasigel kanu kasangul kanu Kadenan, su kababa nu ginawa enggu su kabpelasay kanu ginawa. Ugaid'a nia nin man kabantang na da katagan nu langun nu entu ka dikena pakadtabang kanu taw sa kakumpen kanu ginawa nilan kanu kamamanusiay a kiug'u ginawa nilan.

Su Bagu a Uyag-uyag sia kanu Isa al-Masih

3¹ Kagina ka pinambibiag kanu den kaped'u Masih na nia nu paginapas na u ngin i lu sa sulega a nambetadan nu Masih a 'bpagagayan kanu kawanan nu Kadenan. ²Nia nu bu pambalapantag kanu ginawa nu na su ngin i lu sa sulega dikena su ngin i sia kanu dunia ³ka timbang a minatay kanu den man, na su uyag-uyag'u na lu den kanu Isa al-Masih lu kanu adapan nu Kadenan. ⁴Na amaika ipayag den su Masih a 'gkabpunan nu uyag-uyag'u a da taman nin na makapayag kanu bun a pakaampit kanu sigay nin.

⁵Tembu ba luwas'u kanu ginawa nu su apia ngin a kaduduniay a galebek a mana su kadsina, su kaledsik'a atay, kanguda na ginawa, su manga mawag a kiug'u ginawa enggu su di kasukul. Ka su di kasukul na timbang a pedsimba sa balahala. ⁶Na sabap kanu langun nu entu na makatingguma su lipunget'u Kadenan.^e ⁷Na kanu paganay na maitu bun ba i ukit a kabpaguyag-uyag'u. ⁸Ugaid'a saguna na nasisita a luwasen nu su langun nu maitu ba a galebekan apeg den nu kalemu kasakit'a ginawa, kakalipunget, mawag a kahanda kanu ped'u, kapanila-tila enggu kadtalu a talampasa. ⁹Da kanu den endalebut kanu apia entain sa lekanu ka linuwas'u den man su andang a ula-ula nu ¹⁰ka nia nu den inisangan na su bagu a ula-ula a pembagun pamun sia luyud kanu alung-alung'u nangaden ka enggu nu katuntayan sa tidtu-tidtu u entain sekanin. ¹¹Na kagina ka binagu kanu den na dikena den balapantag u Yahudi ka atawa ka dikena, napaletak ka atawa ka dala, dala sabut'in a taw atawa ka dala atulan nin, ulipen ka atawa ka dikena ka nia den balapantag sa langun na su Isa al-Masih a sia sa lekitanu langun.

¹²Na kagina ka pinamili kanu den nu Kadenan enggu sinuti kanu nin den a papedtayan nin na dait a isangan nu su ula-ula a kalat a nanam, kakalimu, kapangalimbaba sa ginawa, kananaw na kambitala enggu katigkel. ¹³Edsasabala kanu enggu apia entain i aden buku nin kanu ped'in na ampunen nin sa mana bun kanu kinaampun sa lekanin nu Mapulu. ¹⁴Na nia masela na 'gkakalimua kanu ka nia ba i tidtu-tidtu a makapapagisa sa lekanu. ¹⁵Na pandatu nu kanu ginawa nu su kalilintad

---

^e 3:6 Na iniamung kanu ped a danden a nakasulat su kadtalu a *kanu manga taw a pedsunggang sa lekanin.*

Kulusas 3

a ebpun kanu Masih ka nia ba i kahanda nu Kadenan sa kinapamili nin sa lekanu a iniupaman nin sa sakabadan bu. Na tatap kanu edsukul-sukul.

¹⁶Na itagu nu kanu ginawa nu sa senep sa atay su panduan nu Masih. Ipamandu nu su entu sa endaw taman i mapia a ukit a natuntayan nu enggu paingat'u su uman i isa sa di nilan kasibay. Edsengal kanu kanu Manga Sengal^f taman kanu ped pan a sengal a kapugi kanu Kadenan sa aden kadsukul-sukul'in. ¹⁷Na apia ngin i enggulan nu, magidsan pan i kadtalu atawa ka galebekan na enggula nu i entu sabap kanu ingala nu Mapulu a su Isa al-Masih. Na sia makanggulalan sa lekanin na edsukul-sukul kanu kanu Ama tanu a su Kadenan.

Su manga Kasuguan kanu manga Sakambinabatan a 'Bpaginugut kanu Isa al-Masih

¹⁸Sekanu a manga babay na ibaba nu i ginawa nu kanu manga kaluma nu ka nia man ba i pakadait kanu Mapulu tanu. ¹⁹Na sekanu menem a manga mama na ikalimu nu su kaluma nu, di nu silan kalipungeti ka makin nu silan 'bpia-piani.

²⁰Sekanu a manga wata, na paginuguti nu su manga lukes'u kanu apia ngin a edtalun nilan sa lekanu ka nia man ba i pakasuat sia kanu Mapulu.

²¹Sekanu menem a manga lukes,^g na da kanu enggula sa punan a kagkalubay na manggiginawa nu wata nu.

²²Sekanu a manga ulipen, na paginuguti nu su manga nadtalun a mapulu nu sa kanu apia ngin a edtalun nilan sa lekanu. Paginuguti nu silan sa dikena bu sa timpu a 'gkailay kanu nilan asal'a mapia i kailay nilan sa lekanu ugaid'a paginuguti nu silan sa senep sa atay a aden gilek'in kanu Mapulu. ²³Na apia ngin i enggalebekan nu na enggula nu sa senep sa atay a mana nia nu bun penggalebekan na su Mapulu, dikena su manusia. ²⁴Ka 'gkatawan nu bun i sia nu matalima kanu Mapulu a su Isa al-Masih su tidtu-tidtu a balas a ipebpsaka nin sa lekanu. Na sekanin su tidtu a penggalebekan nu. ²⁵Na apia entain menem a taw i penggula sa dikena mapia na dikena bun mapia i matalima nin a balas ka su Kadenan na di man mapambidaya.

^f 3:16 Su **Manga Sengal** sia a nalabit na sengal a inisulat'u Nabi Daud enggu su ped pan a pasusulat. Sia i nia mailay kanu Kitab Zabur.

^g 3:21 Su **manga lukes** sia sa basa a Grik na nia nin maena na *manga ama*.

4 ¹Na sekanu menem a nadtalu a manga mapulu na inggay nu kanu manga ulipen nu su ngin i wagib enggu di nu silan mapambibidaya. Nia nu 'gkakalendem na apia sekanu na aden pan Mapulu nu a lu sa sulega.

Su Tutuma kanu 'Bpamaginugut

²Na paginapas kanu mangeni-ngeni enggu tatap'u adil i ginawa nu sa kapangeni-ngeni nu sa aden kadsukul-sukul'in kanu Kadenan. ³Iamung kami nu bun mangeni-ngeni sa mumbal su Kadenan sa ukit sa makapayag'ami kanu manga taw su nakapagena a kahanda nu Kadenan a su Isa al-Masih. Sabap bun sa nia ba i kinabilanggu ku saguna. ⁴Ipangeni-ngeni nu bun i makapayag ku su entu sa mapia a mana bun su ngin i nakabpaliugat sa laki. ⁵Na 'bpia-piani nu i palangay nu kanu manga taw a dikena 'bpamaginugut. Pamakuti nu i kadtabang'u kanilan sa katidtu nilan. ⁶Na sia kanu kambibitiala nu kanilan na pakapia nu i sanad'a kadtalu nu a makapia kanu ginawa nilan ka enggu nu katawan u ngin i dait a isawal'u kanu apia ngin a idsa sa lekanu.

Su Mauli a Salam

⁷Na si Tikikus bun den i mataw manudtul sa lekanu kanu ngin i makapantag sa laki sia. Isa bun sekanin a papedtayan a suled sa paginugut enggu 'gkasaligan a gumagalebek kanu Mapulu. Isa kami bu a ulipen nu Mapulu. ⁸Na nia ba i sabap a kapapedsan ku sa lekanin ka enggu nu katawan su ngin i 'gkanggula nami sia taman sa makapagkabagel'in pan i manggiginawa nu. ⁹Na nia nin kaped na si Unisimu a 'gkasaligan enggu papedtayan a suled tanu sa paginugut a sakadalepa nu bu. Na silan i manudtul sa lekanu makapantag sa langun na 'gkanggula nami sia.

¹⁰Pedsalamen kanu ni Aristarkus a kaped ku bun sia a bilanggu enggu pedsalamen kanu bun ni Markus a wata magali ni Barnabas. Na makapantag kani Markus a nia na natalima nu den i katigan sa amaika makasan sekanin sa lekanu na edsakaw-sakaw nu sekanin. ¹¹Na pedsalamen kanu bun ni Isa a nia a bedtuan bun sa Hustu. Silan bu ba a nia i pagidsan ku a Yahudi a kaped ku sa kapebpayapat pantag kanu kapendatu nu Kadenan. Na masela gaid i tabang'ilan sa laki.

¹²Pedsalamen kanu bun ni Ipapras a sakadalepa nu bu a isa bun a ulipen nu Isa al-Masih. Tatap kanu nin ibpangeni-ngeni sa senep

Kulusas 4

sa atay sa 'gkabagel i tindeg'u enggu 'gkatua i paginugut'u taman sa makasigulu sa tidtu-tidtu i ginawa nu kanu ngin i kahanda nu Kadenan. ¹³Na makadsaksi aku sa lekanu u endaw taman i kabpaginapas'in sabap sa lekanu apeg den nu 'bpamaginugut san sa Laudisia enggu Hirapulis. ¹⁴Pedsalamen kanu bun ni Luk a papedtayan tanu a duktur apeg den ni Dimas.

¹⁵Isalam aku nu bun kanu manga suled tanu sa paginugut san sa Laudisia, kani Nimpa taman den kanu umpungan nu 'bpamaginugut a pendidilimudan san sa walay nin. ¹⁶Na u mapasad'u matia su sulat ku a nia sa lekanu na ipabatia nu bun kanu umpungan nu 'bpamaginugut sa Laudisia enggu sekanu menem na batia nu bun su sulat ku a entu kanilan. ¹⁷Na edtalu nu bu san kani Arkipus a nan i papanalusen nin su galebekan a inisangan sa lekanin nu Mapulu.

¹⁸Na saki a si Bulus i sinemulat mismu kanu nia ba a salam. Di nu bu 'bpelipatani i sia aku pamun samaya sa bilangguan. San sa lekanu su da idsan nin a limu nu Kadenan.

Wassalam

***Ika-isa a Sulat
kanu Manga Jaw
sa Tisalunika***

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'u mama a bedtuan sa Bulus a lu pakatumpa kanu lumpukan nu 'bpamaginugut sa Tisalunika. Na su kinasulat'in sa nia na lu sekanin natabu sa Kurintu a lusud'u prubinsia a Akaya a kaped'in si Silas enggu si Timuti. Na su Tisalunika na balapantag a siudad'u prubinsia a Masidunia a bedtuan saguna sa Greece. Nakapila kapadian bu i kinapangusiat'ilan lu sa Tisalunika kagina natekaw i kinaawa nilan lu sabap sa kabpamungkaid kanilan. Mabatia su pantag kanu nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 17 ayat 1 taman sa 10.

Nia nakadalem kanu nia a sulat na su kinapatadem'i Bulus kanu manga taw lu a 'bpamaginugut pantag kanu manga pinggula nin a kaped'in si Silas enggu si Timuti sa kanu timpu a lu pan silan kanilan enggu su kapegkiug'ilan pembalingan. Na nia pan nakadalem kanu nia a sulat na su panduan pantag kanu kapaguyag-uyag a kasuatan nu Kadenan taman den kanu inam sa kambibiag 'bpaluman nu 'bpamaginugut sa kanu kambalingan nu Isa al-Masih ganat sa sulega.

1 Tisalunika 1

Su Salam

1 ¹Salam sa lekanu. Su nia a sulat na ebpun kani Bulus, Silas enggu Timuti a san pakatumpa sa lekanu a lumpukan nu 'bpamaginugut sa Tisalunika a lusud kanu Ama tanu a su Kadenan^a enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. San sa lekanu su da idsan nin a limu enggu kalilintad.

Su Kapedsukul-sukul kanu Salig'u 'Bpamaginugut sa Tisalunika

²Na uman kami 'bpangeni-ngeni na tatap'ami sekanu ibpagamung enggu ipedsukul-sukul kanu Ama tanu a su Kadenan ³kagina di nami a benal 'gkalipatanan su galebek'u a unga nu salig'u enggu su kapedsamikal'u penggalebek a unga nu limu nu taman kanu kapedsabal'u a unga nu inam'u kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

⁴Manga lusud'ami sa tian a ipegkalimu nu Kadenan, katawan nami i pinamili kanu nu Kadenan ⁵kagina su kinapangusiat'ami sa lekanu kanu Mapia a Tutuma^b na dikena bu matag manga kadtalu ka aden kabarakat'in a ebpun kanu Suti a Ruh enggu natatalanged'ami i benal su inipangusiat'ami sa lekanu. Na katawan nu bun man u ngin i manga ula-ula nami kanu san kami pan sa lekanu. Na su langun nu entu na pinggula nami sa lekanu a kapianan. ⁶Na nakapagidsan kanu man sa lekami enggu kanu Mapulu a su Isa al-Masih ka apia pedtala kanu kanu sangat i kapasang'in a kabpamungkaid kanu kinatalima nu kanu kadtalu nu Kadenan na pinagkagalaw kanu bun nu Suti a Ruh. ⁷Na sabap sa entu na nabaluy kanu a upaman a kailingan nu langun na 'bpamaginugut magidsan i san sa Masidunia enggu sia sa Akaya. ⁸Ka nabadtug man su kadtalu nu Mapulu sia nakanggulalan sa lekanu, dikena bu san sa Masidunia enggu sia sa Akaya ka taman den kanu apia endaw a dalepa. Ka nakapayapat den man su pantag kanu kapedsalig'u kanu Kadenan tembu di den nasisita a panudtulen nami pan kanu ped a taw su pantag kanu entu. ⁹Kagina silan demun i 'bpanudtul lun u panun i kinatalima

---

^a 1:1 **Ama tanu a su Kadenan** Su langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

^b 1:5 **Su Mapia a Tutuma** na pantag kanu pinangaden nu Kadenan a kalipuasan nu manga taw kanu kabaladusan nilan sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Mapia a Tutuma sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

1 Tisalunika 1, 2

nu sa lekami enggu panun i kinataligkud'u kanu manga pegkakadenanen ka enggu kanu makasimba kanu kaisa-isa nin bu a tidtu a Kadenan. ¹⁰Pinanudtul'ilan bun u panun i kabpagingapa nu kanu Tunggal'u Kadenan a ebpun sa sulega a su Isa al-Masih a pinambibiag'in 'bpaluman. Sekanin i 'bpamelipuas sa lekitanu kanu pakatingguma a lipunget'u Kadenan.

Su Kinalu ni Bulus, Silas enggu Timuti sa Tisalunika

2 ¹Manga lusud'ami sa tian na katawan nu man i dala kaawi na katagan su kinasan nami sa lekanu. ²Na nasabutan nu bun i unan nu kinasan nami sa lekanu na tinemala kami sa kamalasaran taman sa pinagkaya kami pan lu sa dalepa a Pilipi. Ugaid'a apia ka maitu na pinagkabagel'u Kadenan i aki nami asal'a makapayag'ami sa lekanu su Mapia a Tutuma nin apia nia nin kaaden i madakel i pedsungkang sa lekami. ³Ka dikena man pakasibay su kabpangusiat'ami atawa ka ebpun kanu maledsik a kahanda atawa ka kasalimbut ⁴ka su kabpangusiat'ami na sabap sa pinamili kami nu Kadenan a dait a kasaligan nin kanu Mapia a Tutuma. Na su kapenggalebek'ami sa nia na dikena nami 'bpanunuaten su manusia ka nia nami 'bpanunuaten na su Kadenan a pakailay kanu atay nami. ⁵Na katawan nu i dala nami sekanu ukita sa mamis a kangadtalu ka su Kadenan i saksi sa dikena nami sekanu pinamakutan mamantiali. ⁶Dikena kami pakapangingalap sa pugi nu apia entain magidsan pan i ebpun sa lekanu atawa ka kanu ped a taw, ⁷apia nia nin kaaden i aden kawagib'ami a manga sinugu nu Masih^c sa kapamantun sa kapagadat'u sa lekami. Ugaid'a makin nia nami pinggula na pinagkalemek'ami i palangay nami sa lekanu a mana bun su ina a papedsusu kanu wata nin a manaut enggu pedtiakap lun. ⁸Ka masupeg kanu man a benal kanu atay nami tembu dikena bu su Mapia a Tutuma nu Kadenan i inenggay nami sa lekanu ka apeg'u ginawa nami na inenggay nami sa lekanu ka sangat man a pinadtaya nami sekanu.

⁹Manga lusud'ami sa tian na natalatantu i 'gkatademan nu pamun su kinadsamikal'ami mamantiali kanu timpu na kabpangusiat'ami sa lekanu kanu Mapia a Tutuma nu Kadenan ka magidsan pan i magabi sa

---

^c 2:7 **sinugu nu Masih** Nia ba su pinamili nu Isa al-Masih a masugu nin kanu kapebpayapat kanu manga kadtalu nu Kadenan. Na lusud sia ba si Bulus, Silas enggu su manga ped pan. Liu silan kanu nangauna a sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih kanu bibiag pan sekanin sia sa dunia.

1 Tisalunika 2

malamag na 'bpagapas kami 'bpamantiali asal'a di kami makaugat kanu apia entain sa lekanu.

¹⁰Na sekanu enggu su Kadenan i saksi nami sa ikelas enggu matidtu kami taman sa dala makatila kanu ngin i pibpalangay nami sa lekanu a 'bpamaginugut. ¹¹Katawan nu bun i nia nami ula-ula kanu uman i isa sa lekanu na mana bun su ula-ula nu ama kanu wata nin ¹²a papegkabagel kanu atay nu enggu pedsekat sa lekanu 'bpangeni sa maguyag-uyag kanu sa ukit a makadait kanu Kadenan a 'bpagenggat sa lekanu sa makaampit kanu kanu kapedatu nin enggu kanu sigay nin.

Su Kinapamungkaid kanu 'Bpamaginugut

¹³Na di bun 'gkapinda su kapedsukul-sukul'ami kanu Kadenan kagina tinalima nu su kadtalu nu Kadenan a inipangusiat'ami sa lekanu sa dikena matag kadtalu bu nu manusia ka saben-sabenal a kadtalu demun nu Kadenan. Saleta na entu bun ba i benal na kadtalu i entu nu Kadenan enggu 'gkailay su kabarakat'u entu sia kanu uyag-uyag'u a 'bpamaginugut. ¹⁴Ka sekanu a manga lusud'ami sa tian na nakapagidsan kanu man kanu manga lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Kadenan a lusud kanu Isa al-Masih sa dalepa a Yudia ka u ngin i kinatala nu sa kamalasyan kanu manga pagidsan nu^d na maitu bun ba i kinatala nilan sa kamalasyan kanu manga pagidsan nilan a Yahudi. ¹⁵Ka su Mapulu tanu a su Isa al-Masih na nia bun minimatay lun na su manga pagidsan nin bun a manga taw a Yahudi, na maitu bun ba su manga nangauna pan a nabi enggu apia sekami na pagidsan nami bun a Yahudi i namungkaid sa lekami. Di silan pakasuat kanu Kadenan enggu timbang a pegkuntelan nilan su langun nu taw ¹⁶ka di nilan 'gkalilinian i kabpangusiat'ami kanu manga taw a dikena-Yahudi sa kalipuas'ilan. Na pedsusubela den su kapembaladusa nilan tembu su lipunget'u Kadenan na pakatingguma den kanilan.

Su Kabpagilaya ni Bulus 'Bpaluman kanu 'Bpamaginugut lu sa Tisalunika

¹⁷Manga lusud'ami sa tian na apia bagu pamun i kinabpapas sa lekitanu na nangilay kami den sa ukit sa kambalingan nami san sa

---

^d 2:14 pagidsan nu Na su manga taw sa Tisalunika na kadakelan kanilan na dikena-Yahudi enggu nia nilan pedsimban na manga balahala atawa ka pegkakadenanen.

1 Tisalunika 2, 3

lekanu ka sangat man a 'gkatademan nami sekanu. Na apia dala kami san na di kanu 'gkaawa kanu ginawa nami ¹⁸ka pegkiug kami man a benal pembalingan san, labi aku den ka nakapila aku den pedtekaw pembalingan san ugaid'a tatap kami 'bpagungenen nu Datu na Giadsal. ¹⁹Ka sekanu i 'bpagenggay sa lekami sa inam enggu papegkagalaw sa lekami, sekanu i balas'ami a makamamasela nami sia kanu kaadapan nu Mapulu a su Isa al-Masih sia kanu kambalingan nin. ²⁰Saben-sabenal a sekanu man i kabadtugan nami enggu papegkagalaw sa lekami.

3 ¹Tembu guna su di kami den pakatigkel sa kapegkatadem'ami sa lekanu na nia nami napamagayunan na gagalu na lu kami sa dalepa a Atinas ²na nia nami paunan embalangan san na si Timuti a lusud tanu bun sa tian a tagapeda nami kanu galebekan kanu Kadenan sia kanu kapebpayag kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Masih ka enggu nin makapagkabagel su atay nu enggu su salig'u ³asal'a di kanu makasangkap kanu 'gkangatala nu a kabpamungkaid. Na katawan nu bun man i sekitanu a 'bpamaginugut na unut kanu kabpaginugut tanu i makatala tanu sa kabpamungkaid ⁴a mana bun su tatap'ami pedtalun sa lekanu kanu timpu a san kami pan sa lekanu ka 'gkanggula den ba a nia saguna enggu dikena i entu bagu sa lekanu. ⁵Tembu ba guna su di aku den pakatigkel na pinasan ku si Timuti ka enggu nami 'gkatawan u ngin i betad'u salig'u ka 'gkagilekan aku sa basi nasasat kanu den nu Datu na Giadsal na kaawan na katagan su pinggalebek'ami sa lekanu.

⁶Ugaid'a saguna na nakambalingan si Timuti sa lekami a nakadtapik sa mapia a katigan pantag kanu salig'u enggu kanu limu nu. Na napanudtul'in bun sa lekami i mapia i labitan nu sa lekami enggu su kapegkiug'u a benal 'bpagilaya sa lekami a mana bun su kapegkiug'ami 'bpagilaya sa lekanu pebpaluman. ⁷Na namba i sabap'in manga lusud'ami sa tian, sa apia pedtala kami sa kamalasan enggu kabpamungkaid na pegkabagel bun i manggiginawa nami sabap kanu salig'u. ⁸Na kagina ka maitu sa mabagel bun i tindeg'u kanu Mapulu na makasesengaw den i manggiginawa nami. ⁹Na sabap kanu da idsan nin a nia a kapegkagalaw nami sia kanu adapan nu Kadenan sabap sa lekanu na kulang pan i kadsukul-sukul'ami kanu Kadenan a sambu sa entu. ¹⁰Na magabi sa malamag na 'bpangeni-ngeni kami sa senep sa atay sa mamakapagilaya tanu pamun 'bpaluman ka enggu nami matalutup su ngin i kulang kanu salig'u.

1 Tisalunika 3, 4

¹¹Na 'bpangeni-ngenin nami kanu Ama tanu a su Kadenan enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih i tutulun kami nin sa panun i kambalingan nami san sa lekanu. ¹²Na ibpangeni-ngeni nami bun kanu Mapulu i isegan nin pan su kagkakalimua nu taman sa mamelapay su entu kanu uman i isa sa lekanu taman den kanu langun nu taw a mana bun su kabpamelapay nu limu nami sa lekanu. ¹³Na amaika maitu na pagkabagelen kanu nu Mapulu asal'a di mapalin su kaikelas'u enggu di kanu katilan sia kanu adapan nu Ama tanu a su Kadenan sa kanu gay a kambalingan nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a ped'in su manga sinuti nin.^e

Su Kapaguyag-uyag a Kasuatan nu Kadenan

4 ¹Manga lusud'ami sa tian na napamandu nami den sekanu sa kapaguyag-uyag a pakasuhat kanu Kadenan taman sa ipenggulalan nu den su entu. Na sabap sa lusud tanu kanu Mapulu a su Isa al-Masih na 'bpangenin nami sa lekanu i papangiseg'u pan su entu a kabpaguyag-uyag'u. ²Ka 'gkatawan nu bun man u ngin i inisugu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a inipamandu nami sa lekanu. ³Ka nia man kahanda nu Kadenan sa lekanu na mabaluy kanu a ikelas tembu nia dait na tangkai nu su kapedsina ⁴enggu kumpen nu su ginawa^f nu sa ikelas a ukit asal'a kapagadatan kanu, ⁵dikena sa ukit a kaduduniay a kiug'a ginawa a mana bun su penggulan nu manga taw a da sabut'in kanu Kadenan. ⁶Ka amaika maitu na dala a benal makanggula sa lekanu sa kanggiabu sa kaluma nu ped'in ka apia entain i anggula sa maitu ba na siksian nu Mapulu a mana bun su pinaingatan nami den sa lekanu. ⁷Kagina dikena nia kinapamilyi nu Kadenan sa lekitanu i kanggula tanu sa maledsik a galebek ka kabaluy tanu sa ikelas. ⁸Na apia entain i semungkang kanu nia a panduan na dikena su manusia i sinungkang'in ka nia nin sinungkang na su Kadenan a 'bpagenggay sa lekanu kanu Suti a Ruh nin.

⁹Na pantag menem kanu kagkakalimua nu a edsusuled sa paginugut na di den nasisita a isulat ku pan sa lekanu su makapantag sa entu ka su Kadenan demun i namandu sa lekanu sa kagkakalimua ¹⁰taman sa

---

^e 3:13 su manga sinuti nin Su nia na di 'gkatalanged u manusia atawa ka malaikat atawa ka su dua a nia.

^f 4:4 kumpen nu su ginawa Na nia maena nu ginawa sia sa basa a Grik na badan. Su badan i pegkumpenen kanu kapedsina enggu kanu ped pan a mawag a galebek. Nia pan ped a sabut'u manga alim na su kaluma nu bu i dait a imbalagiuma nu.

1 Tisalunika 4, 5

penggulan nu su entu kanu langun nu manga suled'u sa paginugut sa lusud'a Masidunia. Ugaid'a apia ka maitu na 'bpangenin nami pamun sa lekanu a manga lusud'ami sa tian i makin nu papangiseg su entu a kagkakalimua nu. ¹¹Nia nu 'bpapangilay na panun i kabpaguyag-uyag'u sa malilintad, di nu lemusudi su uyag-uyag'u ped'u enggu pamantiali kanu sa mana bun su inipapata nami sa lekanu ¹²asal'a di kanu makasalig kanu kauyagan nu apia entain enggu kapagadatan kanu nu apia entain a dikena 'bpaginugut kanu Isa al-Masih.

Su Pantag kanu Kambalingan nu Isa al-Masih

¹³Manga lusud'ami sa tian na nia nami kalilinian na kasabutan nu su pantag kanu manganggula nu namamatay den a 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih ka enggu di malidu i ginawa nu a dikena pagidsan kanu manga taw a dala inam'in sia kanu Mauli a Gay. ¹⁴Na kagina ka 'bpaginugut tanu sa minatay su Isa al-Masih enggu mimbibiag sekanin 'bpaluman na 'bpaginugut tanu bun sa pambibiagen bun nu Kadenan su namamatay a lusud kanu Isa al-Masih enggu paunuten nin silan kanu Isa al-Masih kanu kambalingan nin.

¹⁵Na nia su katigan nu Mapulu a su Isa al-Masih a ipebpayag'ami sa lekanu: Su sekitanu a bibiag pan kanu kambalingan nu Mapulu na natalatantu i di tanu kaunan su namamatay den kanu kaalaw kanu Mapulu. ¹⁶Ka kanu kutika a entu na sekanin demun i embaba ebpun sa sulega a salenganen nu matanug a suala a pedsugu, suala nu mapulu nu malaikat enggu su uni nu tambuli nu Kadenan. Na su namamatay a lusud kanu Isa al-Masih na pambibiagen ¹⁷entu pan ka su sekitanu a manga bibiag pamun na munut tanu kanilan sa kabpapulu lu sa gabun ka enggu tanu maalaw su Mapulu lu sa kawang-kawangan taman sa madtagapeda tanu sekanin taman sa taman. ¹⁸Kagina ka maitu na sia makanggulalan kanu nia a panduan na pagkabagelen nu uman i isa su ginawa nu ped'in.

5 ¹Manga lusud'ami sa tian, na di den nasisita a edsulatan kanu pan makapantag kanu ngin i kutika enggu gay a kanggula kanu langun nu entu. ²Na 'gkatawan nu bun man i su gay a kambalingan nu Mapulu na di 'gkatawan a mana bun su tanegkawn a pakatekaw demun pakauma sa magabi. ³Na manggula su entu kanu timpu a nia kataw nu manga taw na malilintad enggu dala makagkaid ugaid'a dikena besen

1 Tisalunika 5

ka kanu entu demun ba na makatekaw makatingguma kanilan su tiuba a mana su kapegkatekaw 'bpelumpak'u masakit kanu babay a pembata. Na nanget a di nilan kalidasan su entu.

⁴Ugaid'a sekanu a manga lusud'ami sa tian na dikena kanu man 'bpaguyag-uyag sia kanu kalibutengan tembu di makakedu i ginawa nu sa kanu gay a kambalingan nu Mapulu, dikena mana su kapegkauma nu tanegkawn a pakakedu i ginawa nu. ⁵Kagina langun nu na sia kanu 'bpaguyag-uyag kanu kaliwanagan dikena sia kanu kalibutengan. Na nalusud tanu man sia kanu malamag dikena sia kanu magabi ⁶tembu di tanu miling kanu ped a taw a pedtulug ka makin nia tanu enggulan na mimaman tanu enggu kumpenen tanu su ginawa tanu. ⁷Kagina nia kadsalilidan a kapedtulug'u manga taw na magabi enggu magabi bun i katatapan a kapedalangutan nilan. ⁸Ugaid'a sabap sa sekitanu na nalusud tanu kanu malamag na dait a kumpenen tanu su ginawa tanu enggu isangan tanu su kelung'u laleb a su limu enggu su salig. Isangan tanu bun su kelung'u ulu a su inam tanu a su kalipuasan. ⁹Ka dikena man nia kinapamily nu Kadenan sa lekitanu i siksian tanu nin ka nia nin kinapamily sa lekitanu na asal'a matalima tanu su kalipuasan a sia makanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih ¹⁰a minatay sabap sa lekitanu asal'a madtagapeda tanu sekanin taman sa taman, magidsan pan i bibiag tanu atawa ka minatay tanu den sia kanu kambalingan nin. ¹¹Kagina ka maitu na papanalus'u su kapagkabagel'u kanu ginawa nu ped'u taman sa edtatabanga kanu sa kagkabagel'u salig'u uman i isa sa lekanu a mana bun su penggulan nu den a nan.

Su Mauli a Tutuma

¹²Manga lusud'ami sa tian na 'bpangenin nami sa lekanu i enggi nu sa alaga su manga taw a pedsamikal penggalebek san sa lekanu a 'bpangulu sa lekanu sia kanu Mapulu enggu 'bpamapata sa lekanu. ¹³Pagadati nu a benal silan enggu ikalimu nu silan sa senep sa atay sabap kanu galebek'ilan a entu. Paguyag-uyag kanu sa malilintad kanu uman i isa.

¹⁴Manga lusud'ami sa tian na 'bpangenin nami bun sa lekanu i pangindaw nu su manga pebpauk-pauk, pagkabagel'u su manga matalaw i aki nin enggu tabangi nu su manga malubay taman sa edsabali nu su uman i isa. ¹⁵Na sigulu nu i di nu kasulian sa mawag su penggula sa

1 Tisalunika 5

lekanu sa mawag ugaid'a tatap'u paginapas su kanggula nu sa mapia kanu uman i isa sa lekanu taman den kanu langun na taw.

¹⁶Tatap'u pagkagalaw su manggiginawa nu, ¹⁷di nu pebpinda su kabpangeni-ngeni nu ¹⁸enggu apia ngin i manggula na edsukul-sukul kanu kagina nia ba i pegkiugan nu Kadenan a enggulan nu a manga nalusud kanu Isa al-Masih.

¹⁹Di nu 'bpagungena su galebek'u Suti a Ruh ²⁰enggu di nu 'bpagawi sa katagan su manga ipebpayag a kadtalnu nu Kadenan, ²¹ka makin nu edsima-sima su langun nu entu ka u ngin i mailay nu lun a mapia na entu ba i kua nu. ²²Na lidasi nu su langun nu embalangan a kadaluakan.

²³Na 'bpangenin nami kanu Kadenan a 'gkabpunan nu kalilintad i ikelasan kanu nin sa tidtu-tidtu taman sa tiakapan nin su itungan nu, su ngiawa nu enggu su badan nu asal'a di kanu katilan kanu kambalingan nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ²⁴Na tumanen nu Kadenan su entu a namili sa lekanu kagina matidtu man sekanin.

²⁵Manga lusud'ami sa tian na ipangeni-ngeni kami nu bun.

²⁶Salam'u su manga suled'u sa paginugut sia luyud kanu kinasuti sa lekanu nu Kadenan.

²⁷Sia kanu ingala nu Mapulu na ipebpaliugat ku sa lekanu i batia nu su nia a sulat sa kanu langun nu manga suled tanu sa paginugut.

²⁸San sa lekanu su da idsan nin a limu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Wassalam

***Ikadua a Sulat
kanu Manga Jaw
sa Tisalunika***

Bismillah Sir-Rahman Mir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'u mama a bedtuan sa Bulus a lu pakatumpa kanu lumpukan nu 'bpamaginugut sa dalepa a Tisalunika. Na su kinasulat'in sa nia na lu bun sekanin natabu sa Kurintu a lusud'u prubinsia a Akaya a kaped'in bun si Silas enggu si Timuti. Na ikadua den i nia a sulat'i Bulus kanu 'bpamaginugut sa Tisalunika.

Na nia nakadalem kanu nia a sulat na su kagkabagel'u tindeg'u 'bpamaginugut taman sa itagu nilan sa ginawa su panduan a inipamandu kanilan. Na nakadalem bun sia su makapantag kanu wagib a kapediksia nu Kadenan kanu 'bpamungkaid kanu 'bpamaginugut lu sa Tisalunika enggu su kapangingat kanu manga panduan a di pakatidtu pantag kanu kambalingan nu Isa al-Masih. Nakadalem bun sia su dait a pakaidan kanu 'bpamaginugut a pebpauk-pauk atawa ka di miug enggalebek.

2 Tisalunika 1

Su Salam

1 ¹Su nia a sulat na ebpun kani Bulus, Silas enggu Timuti a san pakatumpa sa lekanu a lumpukan nu 'bpamaginugut sa Tisalunika a nalusud kanu Ama tanu a su Kadenan^a enggu kanu Mapulu a su Isa al-Masih. ²Na san sa lekanu su da idsan nin a limu enggu kalilintad a ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan enggu kanu Mapulu a su Isa al-Masih.

Su Kukuman nu Kadenan na Matidtu

³Manga lusud'ami sa tian na dait man a benal a tatap'ami sekanu idsukul-sukul kanu Kadenan kagina pegkabagel-pegkabagel bun su salig'u enggu 'bpagiseg-'bpagiseg bun su kapegkakalimua nu. ⁴Tembu ibpemamasela nami sekanu kanu manga lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Kadenan sabap kanu salig'u enggu su kapedtigkel'u kanu langun na kamalasyan enggu kabpamungkaid sa lekanu. ⁵Na su langun nu entu na amadan sa matidtu su kukuman nu Kadenan kagina sia kanu 'gkangatala nu a kamalasyan sabap kanu kabpaginugut'u kanu Kadenan na amadan sa dait a malusud kanu kanu kapendatu nin. ⁶Na benal man a matidtu su Kadenan ka pakapasangan nin su papegkapasang sa lekanu ⁷⁻⁸enggu papangintelenen nin menem su pedtala sa kabpamungkaid taman den sa lekami sia kanu kauma nu Mapulu a su Isa al-Masih a ebpun sa sulega sia kanu luk'u 'bpangalaw-kalaw a apuy^b a kaped'in su manga barakat a malaikat'in. Na siksian nin su di pedtalima kanu Kadenan enggu su di 'bpaginugut kanu Mapia a Tutuma pantag sa lekanin a Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ⁹Na siksian silan kanu da taman nin a kabinasan, makapitas den silan kanu kaadapan nu Mapulu enggu kanu sigay nin a tanda nu kabarakat'in. ¹⁰Na manggula su entu kanu gay a kauma nu Mapulu asal'a mapugi sekanin sabap kanu pinggula nin kanu manga taw a sinuti nin. Na kagaipan sekanin nu

---

^a **1:1 Ama tanu a su Kadenan** Su langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ama tanu a su Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

^b **1:7-8 'bpangalaw-kalaw a apuy** Na dikena nia su apuy sa naraka ugaid'a su nia na pakatayaw udi na makaliwanag kanu kapegkauma nu Isa al-Masih sia sa dunia.

2 Tisalunika 1, 2

langun nu 'bpamaginugut lun enggu lusud kanu den lu ba kagina pinaginugutan nu su inipayag'ami sa lekanu.

¹¹ Kagina ka maitu na tatap'ami sekanu ibpangeni-ngeni sa tabangan kanu nu Kadenan sa makapaguyag-uyag kanu sa makadait kanu kinapamilya nu Kadenan sa lekanu. Na ibpangeni-ngeni nami bun i su langun na mapia a kahanda nu na tumanen nu Kadenan enggu talutupen nin su galebek'u a unga nu salig'u sia makanggulalan kanu kabarakat'in ¹²ka enggu sabap sa lekanu na makapulu su ingala nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih enggu sekanu menem na makapulu sabap kanu dala idsan nin a limu nu Kadenan enggu kanu Mapulu a su Isa al-Masih.

Su Kambuat'u Taw a Pedsungkang unan nu Kambalingan nu Isa al-Masih

2 ¹Manga lusud'ami sa tian na pantag kanu kambalingan nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih enggu su kapapendidilimudan sa lekitanu sa kaalaw tanu lun na nia nami 'bpangenin sa lekanu na ²di nu mapandua-dua i itungan nu atawa ka ginawa nu apia aden pan edtalun sa lekanu sa maya ta kun sa nauma den su gay a kambalingan nu Mapulu. Da kanu maginugut sa apia nia nilan pan edtalun i inipayag kun i entu nu ruh sa lekami atawa ka inipangusiat'ami kun i entu kanilan atawa ka nakadalem kanu sulat a ebpun sa lekami. ³Na da kanu mapapagakal sa apia ngin a ukit kagina di pan babaya manggula su kambalingan nu Mapulu taman a di pan manggula su masela a kapedsungkang kanu Kadenan enggu taman a di pan makambuat su taw a pedsungkang kanu kitaban nu Kadenan.^c Na su entu ba a pedsungkang a inidतालामा den sa lekanin su kanarakan, ⁴na sungkangen nin su apia ngin a pedsimban nu manga taw enggu su langun na pegkakadenanen taman sa ibpapulu nin su ginawa nin kanu langun nu entu. Na lu sekanin mayan kanu Suti a 'Bpagagaman kanu Kadenan ka ipayag'in su ginawa nin sa sekanin kun su Kadenan.

⁵Na ngintu, di nu 'gkagkalendem su entu? Ka nakapamandu ku den i entu sa lekanu kanu san aku pan sa lekanu. ⁶Na 'gkatawan nu bun man

---

^c 2:3 su taw a pedsungkang kanu kitaban nu Kadenan Na dikena nia su Datu na Giadsal ugaid'a aden bagel'in a inenggay lun nu Datu na Giadsal asal'a makapagakal kanu manga taw a di 'bpaginugut kanu Kadenan.

2 Tisalunika 2

u ngin i pakaungen sa kambuat'u pedsungkang a entu ugaid'a natatalanged man a embuat sekanin kanu kauma nu inidatalama lun a kutika. ⁷Apia ka maitu na su kapedsungkang na pakapayapat den sa di 'gkatekawan ugaid'a su pedsungkang a entu na di pan makambuat taman a di pan makaawa su 'bpagungen lun. ⁸Na endaw i kaawa nu 'bpagungen lun a entu na embuat sekanin ugaid'a kanu kauma nu Mapulu a su Isa al-Masih na ipayag'in su kabarakat'in taman sa imatayan nin su pedsungkang a entu sa ukit a kayup'in lun. ⁹Na sia kanu kambuat'u pedsungkang a entu na lu sa lekanin su bagel a ebpun kanu Datu na Giadsal asal'a manggalebek'in su langun na embalangan na kabarakatan enggu manga tanda a kangagaipan sa kanu kapagakal'in kanu manga taw. ¹⁰Na usalen nin su langun nu kadaluakan a ukit'u kapagakal'in kanu manga taw a makaidtug sa naraka kagina da nilan talima enggu da nilan bun itagu sa ginawa su bantang a makapalipuas kanilan. ¹¹Kagina ka maitu na makin silan bulibugen nu Kadenan ka enggu nilan kapaginugutan su manga kalebutan a entu ¹²ka enggu masiksa su langun nu silan a entu a dala paginugut kanu bantang ka nia nilan linamig na su kadaluakan.

Su Kapapanalus'u 'Bpamaginugut kanu Inipamandu kanilan

¹³Manga lusud'ami sa tian a ipegkalimu nu Mapulu na wagib i tatap'ami sekanu idsukul-sukul kanu Kadenan kagina iganat pan sa ganatan na pinamili kanu den nu Kadenan^d sa makalipuas sia makanggulalan kanu kinaikelas'u Suti a Ruh sa lekanu enggu sia kanu kinasalig'u kanu bantang. ¹⁴Na inenggat kanu nu Kadenan kanu kalipuas'u sia nakanggulalan kanu Mapia a Tutuma a inipayag'ami sa lekanu ka enggu kanu makaampit kanu kabadtugan nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ¹⁵Kagina ka maitu manga lusud'ami sa tian na makin nu patalus su mabagel a kapedtindeg'u kanu salig'u enggu itagu nu sa ginawa su langun na panduan a inipamandu nami sa lekanu magidsan pan i sia kanu kadtalu atawa ka sia kanu sulat.

¹⁶⁻¹⁷Na su Isa al-Masih a Mapulu tanu enggu su *Ama tanu a su Kadenan a malimu sa lekitanu a papegkabagel kanu ginawa tanu

---

^d 2:13 iganat pan sa ganatan na pinamili kanu den nu Kadenan Kapakayan bun a nia nin maena sa basa a Grik na lusud kanu kanu nangauna a pinamili nu Kadenan.

2 Tisalunika 2, 3

taman sa taman enggu minenggay sa lekitanu sa mapia a inam sia nakanggulalan kanu da idsan nin a kapegkalimu nin na pangeni-ngenin nami i pagkabagelen nin su ginawa nu sa kapapanalus'u kanu langun nu manga mapia a galebek'u enggu su manga mapia a kangadtalu nu.

Su Kinapangeni ni Bulus kanu 'Bpamaginugut sa Ipangeni-ngeni silan

3 ¹Nia pan liu sa entu manga lusud'ami sa tian na ipangeni-ngeni kami nu sa kagkalengkas'u kapayapat'u kadtalu nu Mapulu taman sa enggan nilan sa katagan su entu sa mana bun su kinaenggay nu lun sa katagan. ²Ipangeni-ngeni nu bun i malepas kami kanu manga taw a mawag i galebek'in enggu daluaka a manga taw kagina dikena langun na manga taw na semalig kanu Mapulu. ³Ugaid'a matidtu man su Mapulu a papegkabagel enggu pegkelung sa lekanu kanu Datu na Giadsal.^e ⁴Na pedsalig kami kanu Mapulu sa penggalebeken nu su manga ipedsugu nami sa lekanu taman sa ipedtalus'u su kapenggalebek'u sa entu. ⁵Na ipangeni-ngeni nami kanu Mapulu i ipamula nin kanu atay nu su kasabal'in enggu su kakalimu nu Kadenan.

Su Kabpamapata kanu Pebpauk-pauk

⁶Manga lusud'ami sa tian, na sia kanu bagel a inenggay sa lekami nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih na ipedsugu nami sa lekanu i tangkai nu su apia entain a manga suled'u sa paginugut a pebpauk-pauk enggu di 'bpaguyag-uyag sia luyud kanu panduan a inipamandu nami sa lekanu. ⁷Ka katawan nu bun man i dait a sekami i ilingi nu kagina kanu timpu a san kami pan sa lekanu na da kami 'bpauk-pauk. ⁸Dala nakan nami a dala nami kabayadi. Ugaid'a nia pan mula na magabi sa malamag na 'bpagapas kami bun 'bpamantiali asal'a di kami makaugat kanu apia entain sa lekanu. ⁹Na dikena nia nin sabap i dala kawagib'ami sa katalima sa tabang ebpun sa lekanu ugaid'a pinggula nami i nia ka enggu nami sekanu kaenggan sa upaman a kailingan nu. ¹⁰Apia kanu timpu a san kami pan sa lekanu na nia nami inisugu sa lekanu na "Apia entain i di miug enggalebek na di pakanen."

---

^e 3:3 Datu na Giadsal Nia ba su datu nu manga saitan a nia lun ipembedtu sa basa a Grik sia kanu ayatan a nia na *Daluaka*.

2 Tisalunika 3

¹¹Na linabit'ami su entu kagina 'gkakineg'ami i su ped sa lekanu na pebpauk-pauk enggu di miug enggalebek ka nia nilan bu galebek na 'bpelusudan nilan su uyag-uyag'u ped'ilan. ¹²Na sia kanu bagel a inenggay sa lekami nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih na ipedsugu nami enggu ipedsekat'ami kanu manga taw a entu i mamantiali silan sa malilintad ka enggu aden kauyagan nilan.

¹³Na sekanu menem a manga lusud'ami sa tian na da kanu pedsangkap kanu kapenggalebek'u sa mapia. ¹⁴Na apia entain i di mamantag kanu nakadalem kanu sulat'ami a nia na tanudi nu sekanin ka di nu lemumbuki ka enggu sekanin kayan. ¹⁵Ugaid'a di nu menem sekanin ipedtimbang sa kuntela nu, ka makin nu patidtu ka suled'u bun sekanin sa paginugut.

Su Kapupusan nu Sulat

¹⁶Na su Mapulu tanu a 'gkabpunan nu kalilintad na pangenin-nengin nami lun i palilintaden kanu nin kanu langun na timpu sa kanu apia ngin a ukit taman sa tapiden kanu nin langun.

¹⁷Pedsalamen ku sekanu langun. Saki demun a si Bulus i sinemulat kanu nia a salam. Na nia ba i tus^f sa kanu langun na manga sulat ku. ¹⁸San sa lekanu su da idsan nin a limu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Wassalam

---

^f 3:17 nia ba i tus Na su kadakelan kanu nia a sulat na inisugu ni Bulus mapasulat. Nia bu nalabit sia a tus a inisulat demun nu lima ni Bulus na su ayat 17 taman sa 18 a amadan sa saben-sabenal a lekanin su sulat.

Jka-isa a Sulat'i
Bulus kani Timuti

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'u mama a bedtuan sa Bulus a lu pakatumpa kanu mama a bedtuan sa Timuti. Si Timuti a nia na manguda pamun a mama a lalayun a kaped'i Bulus kanu kapedadalaug'in sa kapebpayapat'in kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih. Mabatia tanu i nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 16 ayat 3 enggu 17 ayat 14 taman sa 15 enggu 18 ayat 5 enggu 19 ayat 22 enggu 20 ayat 1 taman sa 6.

Na lu natabu si Timuti sa dalepa a Ipisu kanu timpu a kinasulat'i Bulus lun ka pinagkalidtabun sekanin ni Bulus lu ka enggu nin 'gkapanguluan su lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih lu kagina masela a benal i lidu na ginawa nin kanu 'bpamaginugut kanu entu a dalepa sabap sa kapegkasibay nu salig'ilan kanu Kadenan. Su dalepa a nia a Ipisu na lusud kanu dalepa a bedtuan saguna sa Turkey.

Na nia kahanda ni Bulus kanu kinasulat'in sa nia na asal'a makapamandu ni Timuti su tidtu a lalan taman sa kasapalan nin su 'bpamamandu sa panduan a di pakatidtu. Na nakadalem bun kanu sulat'in su makapantag kanu ukit'u kapedidilimudan nilan sa kapangadap kanu Kadenan enggu su kapamili nilan kanu dait a mangulu kanilan apeg den nu pantag kanu mapia a ukit a katuganul kanu manga balu. Na nakadalem bun sia su kinapagkabagel'i Bulus kanu salig'i Timuti kanu Kadenan asal'a di sekanin katilan nu apia entain.

1 Timuti 1

Su Salam

1 ¹Salam, saki si Bulus a pinamili nu Isa al-Masih a masugu nin sia luyud kanu kasuguan nu Kadenan a 'bpamelipuas sa lekitanu enggu su Isa al-Masih a inam tanu. ²Su nia a sulat na san pakatumpa sa leka Timuti a tidtu a wata ku sia kanu salig kanu Kadenan. Na san sa leka su da idsan nin a limu enggu lat a nanam enggu kalilintad a ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan^a enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su 'Bpamamandu sa di Pakatidtu lu sa Ipisu

³Na 'bpangenin ku sa leka i san ka demun sa Ipisu a mana bun su pinangeni ku sa leka unan nu kinasia ku sa Masidunia ka enggu nengka 'gkasapalan su 'bpamamandu a nan sa di pakatidtu a panduan. ⁴Edtalui ka bun silan sa di nilan den ipamamantag su pinangumbal bu a manga tudtulan enggu su da den kapegkapupus'in a kapedtarsilan nilan a nia nin bu 'gkaunga na kapebpapalawa sa da katagan nin. Dili i entu pakadtabang sa katuman kanu kahanda nu Kadenan a katuntayan bu sia makanggulalan kanu kasalig. ⁵Nia ku tangga sa kinasugu ku sa kanggula nengka sa entu na asal'a makagkakalimua tanu. Na manggula bu su entu amaika aden sa lekitanu su ikelas a pamusungan a dala geda-geda nin enggu su senep sa atay a kapedsalig. ⁶Kagina su ped san a manga taw na tinagak'ilan den su entu ka nia nilan den ibpamamantag na su dala katagan nin a manga bitiala. ⁷Pegkiug a benal silan a mabaluy a gulu nu pangitaban apia nia nin kaaden i di nilan 'gkasabutan u ngin i ibpamandu nilan enggu pedtindegan nilan sa mabagel.

⁸Katawan tanu i mapia su pangitaban nu Kadenan amaika wagib i kausal lun. ⁹Na dait a katuntayan tanu sa mapia i dikena man pinangaden su pangitaban kanu matidtu a manga taw ka pinangaden su entu kanu manga taw a pedsungkang kanu pangitaban, kanu manga taw a di 'bpaginugut, kanu manga taw a daluaka enggu baladusa, kanu manga taw a pedsakutu kanu Kadenan enggu pedsungkang lun, kanu

---

^a 1:2 **Ama tanu a su Kadenan** Su langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalui kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

1 Timuti 1

manga taw a minimatay sa ama nin atawa ka ina nin enggu talibunu a taw, ¹⁰kanu manga taw a pedsisina enggu kanu pegkakaluma sa pagidsan nin bun a mama atawa ka babay, kanu manga taw a 'bpangagaw sa taw ka pebpasan nin, kanu manga taw a budtuden enggu pedsapa sa dikena benal taman den kanu manga taw a penggula sa apia ngin den a pakasungkang kanu tidtu a panduan ¹¹a mana su panduan a luyud kanu Mapia a Tutuma makapantag kanu kasigay nu Kadenan a sangat a pebpugin. Na su nia a Mapia a Tutuma na inisalig'u Kadenan sa laki sa kapayag lun.

¹²⁻¹³Na 'bpanginsukulen aku kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a napagkabagel sa laki kanu nia a galebekan kagina apia penggubasa aku paganay sa sakutu sa lekanin enggu 'bpamungkaidanan ku su 'bpamangunut lun taman sa papegkayan ku sekanin na initimbang aku nin bun a kasaligan kanu kinabetad'in sa laki kanu nia a galebekan. Benal a nalatan aku nin sa nanam kagina di ku 'gkatawan i malat besen su penggulan ku kanu timpu a di aku pan 'bpaginugut. ¹⁴Na 'bpamelapay sa laki su dala idsan nin a kapegkalimu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a unut su kakalimu enggu su salig kanu Kadenan a ibpagenggay nin kanu taw a nalusud sa lekanin. ¹⁵Na nia su kadtalu a bantang enggu kasaligan a dait a palitialan sa senep sa atay sa "Su Isa al-Masih na sinemia sa dunia asal'a makalipuas'in su manga baladusa." Na saki na baladusa sa langun. ¹⁶Ugaid'a linatan aku sa nanam'u Isa al-Masih apia baladusa aku sa langun ka enggu nin makapailay sia makanggulalan sa laki su dala idsan nin a kasabal'in ka enggu aku mabaluy a upaman kanu manga taw a semalig sa lekanin a mamakatalima sa uyag-uyag a dala taman nin. ¹⁷Pugin su kaisa-isa nin a Kadenan a 'bpagadatan taman sa taman, su kadatu nin na dala kapegkapupus'in enggu dala papatayan nin a Kadenan a di 'gkailay. Amin.

¹⁸Seka Timuti a wata ku, na ipedsalig ku sa leka su entu a inisugu ku sa leka. Pakaayun i entu kanu manga inipaalung'u Kadenan makapantag sa leka, na di ka lemipatani su entu ka makagkabagel i entu sa leka sia kanu kabpaninideg'engka kanu ngin i mapia. ¹⁹Na sia kanu kabpaninideg'engka sa entu na papanalus ka bun su kapedsalig'engka. Na sigulu ka i dala makasendit'engka a mawag kanu ginawa nengka a dikena mana su ped a taw a da nilan ipamamantag

1 Timuti 1, 2

su entu taman sa nakageled su salig'ilan. ²⁰Isa den lu ba si Himinayus enggu si Anduk a pinadtaday ku den silan lu kanu Datu na Giadsal^b asal'a kabulatan silan kanu kapedsakutu nilan.

Su Kabpangeni-ngeni kanu Langun nu manga Taw

2 ¹Kagina ka maitu na nia muna-muna sa langun na 'bpangenin ku sa lekanu i ipangeni-ngeni nu su langun nu taw taman den kanu manga nasisita nilan. Ipalad'u kanu Kadenan su pangeni-ngeni nu a entu kanilan sa aden kadsukul-sukul'in. ²Ipangeni-ngeni nu bun su manga sultan enggu su 'gkangaunutan nu dalepa asal'a makapaguyag-uyag tanu sa malilintad enggu da samuk'in taman sa kapagadatan tanu enggu makapagula-ula tanu sa kasuatan nu Kadenan. ³Na su maitu ba a pangeni-ngeni na pakasuat kanu Kadenan a 'bpamelipuas sa lekitanu enggu pakikinegen nin su entu ⁴kagina nia nin pegkiugan na langun nu taw na makalipuas enggu makatuntay kanu bantang. ⁵Kagina saben-sabenal a kaisa-isa nin bu su Kadenan enggu kaisa-isa nin bu su makapambalingan kanu manusia sia kanu Kadenan. Na su entu ba a taw na su Isa al-Masih ⁶a ininggihad'in su umul'in asal'a maaun^c su langun nu taw. Na su pinggula nin a entu na nakapayag su kahanda nu Kadenan kanu inadil'in a timpu. ⁷Na entu bun ba i sabapan na kinapamily sa laki sa masugu a makapangusiat enggu makapamandu kanu manga taw a dikena-Yahudi makapantag kanu bantang enggu kanu salig kanu Kadenan. Na saben-sabenal a benal su pedtalun ku a nia, dikena aku pembudtud.

Su Dait a Ula-ula nu 'Bpamaginugut sia kanu Kapendidilimudan nilan

⁸Kagina ka maitu na nia ku pegkiugan na kanu apia endaw a kapendidilimudan nu lumpukan nu 'bpamaginugut na mangeni-ngeni su manga mama enggu sia kanu kabpangeni-ngeni nilan na dait a ikelas su atay nilan, dala sakit'a ginawa nilan enggu dala ukag'ilan.

^b 1:20 pinadtaday ku den silan lu kanu Datu na Giadsal Nia nin maena na iniawa ni Bulus si Himinayus enggu si Anduk kanu lumpukan nu 'bpamaginugut ka enggu 'gkandayan den silan nu Datu na Giadsal a datu nu manga saitan. Na pinggula ni Bulus i nia asal'a makaimaman silan taman sa makadtaubat silan.

^c 2:6 ininggihad'in su umul'in asal'a maaun Nia nin maena na maaun su taw kanu kabaladusan nilan sia makanggulalan kanu kinapatay nu Isa al-Masih ka enggu di den makaidtug su taw lu sa naraka.

⁹Na su manga babay menem na dait a kapagadatan su kambabalegkasan nilan enggu di makabimban sa mata taman sa makapailay sa kapia na ula-ula nin. Di dait a edsubela i kapakaid'ilan kanu manga buk'ilan, kambulawan nilan enggu kapedsangan nilan sa manga balaaga a watu udi na su kambalegkas sa lawan i kapulu na alaga nin. ¹⁰Ugaid'a nia dait a enggulan nilan na enggalebek silan sa kopianan ka entu ba i wagib kanu manga babay a aden gilek'in kanu Kadenan.

¹¹Na amaika aden 'bpangusiat na dait a lemenek demun su manga babay enggu makikineg a unat su kapangalimbaba kanu ginawa nilan. ¹²Dikena ku pedsugutan a mamandu su babay atawa ka mangulu kanu manga mama ka nia dait kanilan na lemenek demun. ¹³Ka nia nu 'gkakalendem na nia nauna a linimbag'u Kadenan na su Adam entu pan ka su Siti Hawa, ¹⁴enggu dikena su Adam i napagakalan nu Saitan ka su Siti Hawa, sekanin i nakasungkang kanu inisugu nu Kadenan. ¹⁵Ugaid'a apia ka maitu na amaika papanalusen nu babay su kapedsalig'in, su kakalimu nin, su kaikelas'in enggu su kapia na ula-ula nin na malipuas sia kanu kapembabata nin.

Su Kapamilya sa Mangulu kanu Lumpukan nu 'Bpamaginugut

3 ¹Na benal man su kadtalu a "Apia entain a taw i pegkiug mangulu kanu lumpukan nu 'bpamaginugut na su 'gkadsingani nin na balapantag a galebek." ²Kagina ka maitu na nia dait kanu mangulu kanu lumpukan nu 'bpamaginugut na dala makatila lun, matulanged kanu kaluma nin,^d makakumpen kanu ginawa nin, di masasaw, 'bpagadatan, masakaw kanu manga taw enggu mategel i kapamandu nin. ³Nia dait na dikena sekanin palalangut,^e dikena malemu malipunget ka aden katigkel'in enggu kananaw nin, dikena tagukagen enggu dikena subela i kakiug'in sa kuleta. ⁴Nia dait na magaga nin temiakap sa mapia su sakatiwalayan nin enggu 'bpaginugutan sekanin nu manga wata nin taman sa 'bpagadatan nilan. ⁵Kagina amaika di nin magaga temiakap su sakatiwalayan nin na nia nin pan a entu 'gkagaga pedtiakap su lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Kadenan? ⁶Na nia dait na dikena bun sekanin bagu 'bpaginugut kanu Kadenan ka basi 'gkapulu i muletad'in

^d 3:2 matulanged kanu kaluma nin Nia nin ped a maena sa basa a Grik na *sakataw bu i kaluma nin*.

^e 3:3 dikena palalangut Sia sa Grik na nia nin maena na *dikena subela i kainem'in sa makalangut*.

1 Timuti 3

na masiksa sekanin a mana su nanggula nu Datu na Giadsal.^f 7Nasisita bun a 'bpagadatan sekanin nu dikena 'bpamaginugut ka enggu dala makatila sa lekanin enggu di sekanin makua nu padulat' u Datu na Giadsal.

Su Kapamili sa Makatabang kanu Lumpukan nu 'Bpamaginugut

8Na maitu bun su manga mama a mapamili a 'gkasaligan a makapananabangan kanu lumpukan nu 'bpamaginugut na nia dait na 'bpagadatan bun silan, senep sa atay i kambitala nin, dikena palalangut enggu dikena subela i kakiug'in sa kuleta. 9Nia dait na 'bpaginugutan nilan sa senep sa atay su ilemu a inipayag' u Kadenan makapantag kanu salig enggu dait a dala makasendit' ilan a mawag kanu ginawa nilan. 10Nia dait na matepeng muna silan ka enggu maamad i dala makasendit kanilan a dikena mapia, entu pan ka sugutan silan sa kapananabangan nilan kanu lumpukan nu 'bpamaginugut. 11Na nia dait kanu manga kaluma nilan^g na 'bpagadatan bun, di lemibak kanu ped'in ka mataw kemumpen sa ginawa enggu kasaligan kanu apia ngin. 12Na nia man dait kanu 'bpananabangan kanu lumpukan nu 'bpamaginugut na matulanged kanu kaluma nilan enggu magaga nilan temiakap sa mapia su manga wata nilan taman den kanu sakatiwalayan nilan. 13Ka amaika su taw man a 'bpananabangan kanu lumpukan nu 'bpamaginugut ka inggulalan nin sa mapia su galebekan nin na pagadatan sekanin nu taw taman sa 'gkabagel a benal su salig'in kanu Isa al-Masih.

Su Kapedtiakap kanu Inipayag a Ilemu

14Na apia 'gkapangingalap ku i makasan aku bun mangagan na inisulat ku bun su nia a manga papata 15ka enggu apia di aku makasan semambut na katawan nengka u ngin i dait a kapagula-ula nu edsusuled sa paginugut sia kanu Kadenan a nalusud kanu kaisa-isa nin a Kadenan

---

^f 3:6 **masiksa sekanin a mana su nanggula nu Datu na Giadsal** Su Datu na Giadsal na isa bun sekanin kanu manga malaikat' u Kadenan paganay. Ugaid'a sabap sa migkapulu i muletad'in na sinungkang'in su Kadenan. Sabap sa entu na pinaawa sekanin nu Kadenan lu sa sulega taman sa dikena den sekanin malaikat.

^g 3:11 **kaluma nilan** Su kaped a maena nin sia sa Grik na *manga babay*. Kanu nia a ayat na di 'gkasigulu amaika su manga babay sia na su kaluma nu 'bpananabangan atawa ka su babay a 'bpananabangan.

1 Timuti 3, 4

enggu sinaligan sa kakelung enggu katiakap kanu bantang.^h 16 Benal a makagaip su ilemu a inipayag makapantag kanu salig tanu a

“Napayag a manusia su Masih, inipangimbenal’u Ruh i matidtu sekanin enggu nailay sekanin nu manga malaikat.

Inipangusiat sekanin kanu manga bangsa enggu pinaginugutan sekanin kanu pat a pisuk’u dunia taman sa pinabpapulu sekanin lu sa sulega.”

Su Panduan nu Budtuden a Taw

4 ¹Na maliwanag a benal a pedtalun nu Ruh nu Kadenan i sia kanu mangauli a timpu na aden temaligkud kanu salig’ilan ka nia nilan ipamamantag na su manga saitan taman sa unutan nilan su manga panduan nilan a di pakatidtu. ²Na nia ’bpamandu kanu di a entu pakatidtu a panduan na su manga taw a tagakalen enggu da den sendit’ilan kanu kapenggula nilan sa dikena mapia. ³Ipedsapal’ilan su kapangaluma enggu su kakan kanu ped a manga pegken inunta na pinangaden nu Kadenan su manga pegken asal’a makan enggu matalima nu ’bpamaginugut a nakasabut kanu bantang sa aden kadsukul-sukul lun. ⁴Kagina langun man na pinangaden nu Kadenan na mapia enggu di dait a ikias ugaid’a dait a taliman su entu sa aden kadsukul-sukul lun ⁵ka sinuti den man nu Kadenan su langun nu entu sia nakanggulalan kanu kadtalu nin enggu kanu pangeni-ngeni a ipedsukul-sukul sa entu.

Su Matulanged a Panunugun nu Isa al-Masih

⁶Na mabaluy ka a matulanged a panunugun nu Isa al-Masih amaika ipamandu nengka su entu a manga papata kanu manga lusud tanu sa tian sa paginugut, na apia seka na ’gkabagel su salig’engka sia kanu kanggulalan nengka kanu manga kadtalu a makapantag kanu salig tanu kanu Kadenan enggu su manga mapia a panduan a ’bpaginugutan tanu. ⁷Na di ka a benal ibpamamantag su manga kababalan a tudtulan a sungkang kanu Kadenan ka makin ka layam i ginawa nengka sa kapagula-ula a ’gkasuatan nu Kadenan. ⁸Ka amaika su kapaminteng a

---

^h 3:15 sinaligan sa kakelung enggu katiakap kanu bantang Nia nin maena sa basa a Grik na palaus enggu udsadan nu bantang.

makagkabagel sa lawas ka aden 'gkakua lun a guna-guna na labi lawan den su kapagula-ula a kasuatan nu Kadenan ka matalima tanu su bagu a uyag-uyag a inibpasad'u Kadenan iganat saguna sampay sa akirat. ⁹Na kasaligan su entu a kadtalu enggu dait a palitialan sa senep sa atay. ¹⁰Na entu ba i sabap'in i kapedsamikal tanu enggu kapenggumalasyon tanu. Penggulan tanu su entu sabap kanu 'gkainam tanu kanu kaisa-isa nin a Kadenan a 'bpamelipuas kanu langun nu manusia labi lawan den kanu 'bpamaginugut.

¹¹Na ipamandu nengka kanilan su entu taman sa ipanggulalan nengka kanilan. ¹²Di ka ibpamamantag su apia entain a edtakudi sa leka sabap kanu kanguda nengka ugaid'a makin nia ka enggula na baluy ka i ginawa nengka a upaman kanu 'bpamaginugut sia makanggulalan kanu kadtalu nengka enggu kanu kapagula-ula nengka, ipailay nengka su kakalimu, su kasalig kanu Kadenan enggu su dikena kaledsik'a itungan. ¹³Na gagalu na di aku pan pakasan na edsamikali ka i kapamatia nengka kanilan kanu kitab, su kapangusiat'engka kanilan enggu su kapamandu nengka kanilan. ¹⁴Di ka ipedalipenda su kapegkagaga a inenggay nu Ruh nu Kadenan sa leka sia luyud kanu naalung pantag sa leka sa kanu kinadapenet sa leka nu 'gkangaunutan nu lumpukan nu 'bpamaginugut. ¹⁵Enggula ka su langun nu entu a ipapenggula ku sa leka enggu inggulalan nengka sa senep sa atay asal'a mailay nu uman i isa su kabpagiseg sa mapia nu galebekan nengka. ¹⁶Pangingati ka i ginawa nengka enggu su kabpamandu nengka. Papanalus ka i kanggula nengka sa entu kagina sia kanu kapapanalus'engka lun na makalipuas ka taman den kanu 'bpamakikineg sa leka.

5 ¹Na di ka demaway sa mapasang su mangatua a mama ugaid'a patidtu ka silan a mana bun ama nengka. Patidtu ka bun su manganguda a mama a mana bun manga suled'engka. ²Na su mangatua menem a babay na patidtu ka bun silan a mana bun ina nengka, maitu bun su manganguda a babay na patidtu ka bun silan a di kaunutan na kaledsik'a itungan a mana manga suled'engka.

Su Papata pantag kanu manga Balu a Babay

³Na pagadati ka enggu tabangi ka su manga babay a balu a dala den pakatiakap lun. ⁴Ugaid'a amaika su babay a balu ka aden manga wata nin atawa ka manga apu nin na silan i dait a temiakap lun ka sia

1 Timuti 5

kanu kanggula nilan sa entu na pakapailay nilan i aden gilek'ilan kanu Kadenan enggu kabalasan nilan su manga lukes'ilan. Kagina su entu na pakasuat kanu Kadenan. ⁵Na su balu a dala den sakambinabatan nin na su Kadenan bu i pedsaligan nin. Na magabi sa malamag na tatap sekanin 'bpangeni-ngeni kanu Kadenan ka ipebpalad'in su manga nasisita nin. ⁶Ugaid'a su balu a nia nin bu kalilinian na su kaduduniay na timbang a minatay den sekanin apia bibiag pamun. ⁷Na isugu nengka su entu a manga papata ku kanu lumpukan nu 'bpamaginugut ka enggu dala makatila kanilan. ⁸Kagina apia entain i dili temabang kanu manga pagali nin, labi lawan den kanu sakambinabatan nin na inikias'in den su salig'in enggu labi pan i kawag'in su entu a taw kumin kanu dikena 'bpaginugut.

⁹Na nia nengka bu iamung kanu lumpukan nu manga balu a pedtabangan na su balu a dili embaba i umul'in sa nempulu lagun enggu matulanged kanu kaluma nin. ¹⁰Nia dait na kilala bun sekanin kanu pinggula nin a kapianan a mana su kinapagkasela nin sa mapia kanu manga wata nin, su kinadsakaw-sakaw nin sa mapia kanu ped a taw, su kinapamuanaw nin kanu manga ayⁱ nu 'bpamaginugut, su kinapananabangan nin kanu 'gkangapangan enggu su kinadsamikal'in enggalebek sa langun na mapia a galebek.

¹¹⁻¹²Na su manga balu menem a manganguda pamun na di ka den ibpagamung kanu lumpukan nu manga balu a pedtabangan kagina kataligkudanan nilan bun su Masih amaika mauma silan na kakiug'ilan 'gkaluma 'bpamaluman sa apia sungkang pan kanu salig'ilan.^j Na sabap sa entu na masugat silan na kawagib. ¹³Liu pan sa entu na 'gkataw pan silan sa kapanakupu sa lima, kapangingkawalayn, kambitjala sa dala katagan nin, kalusud sa uyag-uyag'u ped a taw enggu kambitjala sa apia di dait a pembitalan. ¹⁴Tembu nia ku madtalu kanu manganguda pamun a manga balu na 'gkakaluma den silan ka enggu silan makamuliataw taman sa matuganul'ilan su sakatiwalayan nilan. Na amaika maitu na dala den ukit'u kuntela^k sa kapanila-tila sa lekitanu.

ⁱ 5:10 **kinapamuanaw nin kanu manga ay** Adat-betad i nia kanu paganay a timpu sa kapedsakaw-sakaw nu taw kanu manga ana nilan kagina su dalepa nilan na libubuken. Pebpagilay bun i nia sa kababa na muletad'u balu kagina nia katatapan a penggalebek sa nia na ulipen.

^j 5:11-12 **sungkang pan kanu salig'ilan** Sia sa basa a Grik na nia ped a maena nin na *sungkang kanu inibpasad'ilan*.

^k 5:14 **kuntela** Na nia sabut'u ped a manga alim na pantag i nia kanu Datu na Giadsal kagina nia ped a ipembedtu kanu Datu na Giadsal na *Kuntela*.

¹⁵Kagina aden den man manga balu a namakasibay den sabap sa nia nilan den inunutan na su Datu na Giadsal.

¹⁶Na su manga babay a 'bpamaginugut na amaika aden kanu sakambinabatan nilan i balu na dait a edtabangan nilan su entu ka enggu di den makaugat kanu lumpukan nu 'bpamaginugut. Na amaika maitu na kadtabangan nu lumpukan nu 'bpamaginugut su manga balu a dala den a benal sakambinabatan nin.

**Su Papata pantag kanu 'Gkangaunutan nu
Lumpukan nu 'Bpamaginugut**

¹⁷Na su 'gkangaunutan a mapia i kapananggit'in na wagib a pagadatan silan sa mapia enggu edtabangan kanu manga nasisita nilan, labi den su manga pedsamikal sa kabpangusiat enggu kabpamandu.

¹⁸Kagina nia man nakadalem kanu kitab na "Di ka pedsukuba su ngali nu sapi^l gay nin penggunu" enggu nakadalem bun i "Su gumagalebek na wagib a sukayan."^m ¹⁹Di ka ibpamamantag su ipedsendit kanu 'gkangaunutan, nia tabia na aden dua kataw atawa ka telu kataw i makapangimbenal sa entu. ²⁰Ugaid'a amaika aden menem 'gkaunutan a di pedtelen kanu kapembaladusa nin na patidtu ka sekanin sia kanu kaadapan nu lumpukan nu 'bpamaginugut ka enggu kangagilekan su ped sa kanggalebek'ilan sa kabaladusan. ²¹Na sia kanu adapan nu Kadenan enggu kanu Isa al-Masih taman den kanu manga pinamili nin a malaikat na ipebpaliugat ku sa leka i inggulalan nengka su langun nu entu a papata sa di ka makapambidaya enggu dala kalamigan nengka. ²²Da ka pedtagad-tagad sa kapamili nengka sa kaunutanⁿ nu lumpukan nu 'bpamaginugut ka nia nin kaliuwan na makalalagit ka amaika embaladusa silan. Palalayun ka su kaikelas'u ginawa nengka. ²³Di ka penggula i nia nengka bu 'bpaginemen na ig ka inem ka bun sa apia paidu bu a alak a ig'a ubas asal'a makagamut kanu tian nengka a tatap'engka pedsakiten. ²⁴Na su kabantang'in na aden ped a taw

---

^l 5:18 Di ka pedsukuba su ngali nu sapi Na nia maena nu nia na aden umun nu sapi kanu penggunun nin. Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 25 ayat 4 sia kanu Kitab Taurat.

^m 5:18 Su gumagalebek na wagib a sukayan Su nia a kadtalun na ebpun kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 10 ayat 7 sia kanu Kitab Injil.

ⁿ 5:22 kapamili nengka sa kaunutan Sia sa basa a Grik na nia nin maena na *kadapenet*. Maya ba i ukita kabpangenggay kanu manga taw sa kawagib'ilan a mabaluy a 'gkangaunutan.

a mapayag den a benal i kapembaladusa nin unan pan nu kakukum lun. Ugaid'a su ped menem na sia pan sa kaulianan i kapegkapayag'u kapembaladusa nilan. ²⁵Na maitu bun ba su kapenggalebek sa kopianan, aden mapayag den a benal enggu su di menem 'gkapayag na makapayag bun sa kaulianan.

**Su Papata kanu manga Ulipen a 'Bpaginugut
kanu Isa al-Masih**

6 ¹Na su langun nu ulipen a 'bpaginugut kanu Isa al-Masih na dait a pagadatan nilan sa mapia su mapulu nilan ka amaika enggulan nilan su entu na dala makadtalu sa sakutu kanu Kadenan enggu kanu ibpamandu tanu. ²Na amaika su mapulu nilan ka 'bpaginugut bun na di dait a di nilan pagadatan sabap sa sia sa kanilan na pagidsan nilan bun a 'bpaginugut ka nia pan mula na makin nilan 'bpia-pianan i galebek'ilan lun kagina nia nilan bun 'gkadtambangan sa kapenggalebek'ilan na su pagidsan nilan bun a 'bpaginugut a ipegkalimu bun nu Kadenan.

Su Mauli a Papata

Na ipamandu nengka kanilan su entu enggu isekat'engka i kanggulalan nilan lun. ³Apia entain a taw i 'bpamandu sa ped a panduan a di pakaayun kanu tidtu a panduan nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih enggu kanu panduan a nia nin unga na su kapagula-ula a kasuatan nu Kadenan ⁴na su entu ba a taw na migkapulu den i muletad'in enggu dala sabut'in. Nia nin bu 'gkalilinian na kapendalawana pantag sa kangadtalu a nia nin bu 'gkaunga na kasekel sa mawag, kapagukag, kapanila-tila, kapangantap ⁵enggu kadsakita sa ginawa. Migkalat den i itungan nin ka nakasibay den kanu bantang. Nia nin lun kataw ka su kapagula-ula a kasuatan nu Kadenan na mausal'in sa kapamantiali nin.

⁶Su kabantang'in na masela man i kapantag'in kanu taw su kapagula-ula a kasuatan nu Kadenan enggu 'gkasukul kanu 'gkambebetad'in ⁷kagina kanu kinagemaw tanu man sia sa dunia na dala nadtanggit tanu, na maitu bun ba, dala bun madtanggit tanu sia kanu kapatay tanu. ⁸Tembu nia dait na masukul tanu den amaika aden makan tanu enggu mambalegkas tanu. ⁹Ugaid'a su taw a miug a benal

1 Timuti 6

sa kagkawasa na malemu masasat taman sa kadulatan nu madakel a kiug'u ginawa nin a kababalan a makabinasa lun enggu makapaidtug lun sa naraka. ¹⁰Kagina su subela a kakiug sa kuleta na 'gkabpunan nu langun na kadaluakan. Na sabap kanu kakiug'ilan sa kuleta na 'gkataligkudan nilan su salig'ilan enggu pakaumbal silan sa madakel a sabapan na kalidu nu ginawa nilan.

¹¹Ugaid'a seka Timuti, na ulipen ka nu Kadenan tembu tangkai ka su langun nu entu ba, nia ka paginapas na kanggula nengka sa ngin i matidtu, kapagula-ula sa kasuatan nu Kadenan, kasalig, kakalimu, kasabal enggu kananaw na kambitala. ¹²Su kapedsalig'engka na papanalus ka sa mapia a mana bun su taw a 'bpagamung sa kapedsigi a 'bpaginapasesen nin i kapanaban nin. Paginapas ka i kakua nengka kanu uyag-uyag a da taman nin ka entu ba i inenggatan nu Kadenan sa leka enggu inipangimbenal'engka su entu sa mapia sia kanu kaadapan nu madakel a saksi. ¹³Na sia kanu adapan nu Kadenan a 'bpangenggay sa uyag-uyag kanu langun-langun enggu kanu kaadapan nu Isa al-Masih a nangimbenal lu kani Pilatu na pedsugun ku seka ¹⁴sa papanalus ka sa mapia su kabpaginugut'engka kanu inisugu sa leka sa di ka kapanila-tilan enggu di ka kasenditan sa mawag taman kanu kambalingan nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih ¹⁵sia kanu inadil lun a timpu. Na ipayag sekanin nu Kadenan a sangat a pebpugin enggu kaisa-isa nin bu a Barakat sa Langun, su Datu nu langun nu datu, Mapulu nu langun nu mapulu ¹⁶enggu kaisa-isa nin bu a dala papatayan nin. Na apia sakataw na dala pan nakailay lun enggu di a benal mailay ka lu sekanin kanu sigay a di kasupegan. Su langun nu puging na sa lekanin bu enggu su kapegkagaga taman sa taman. Amin.

¹⁷Na edtalu ka kanu manga taw a kawasa sia sa dunia i di silan edsandag atawa ka semalig kanu kakawasan nilan a 'gkadadag bun ugaid'a lu silan semalig kanu Kadenan ka sekanin i 'bpangenggay sa lekitanu sa kanu langun-langun a pakagkagalaw sa lekitanu. ¹⁸Pamandu ka silan sa kanggalebek sa kapianan. Dait a sia silan kawasa sa kanggalebek sa kapianan a mana su kapangenggay nilan sa maluwas sa atay kanu manga pakanasisita enggu dait a lalayun silan adil sa katabang kanu manga taw. ¹⁹Na kanu kanggalebek'ilan sa maitu ba na pakalimud silan sa di 'gkadadag a kakawasan lu sa sulega taman sa matalima nilan su tidtu-tidtu a uyag-uyag.

A decorative border with floral motifs at the corners and midpoints of the top and bottom edges. The text is centered within this border.

1 Timuti 6

²⁰Timuti, tiakapi ka sa mapia su inisalig sa leka. Tangkai ka su manga kababalan enggu su manga bitiala a dala katagan nin a sungkang kanu Kadenan a maya ta kun sa ilemu. ²¹Kagina aden den san manga taw a pedtalu sa aden kanilan su entu a ilemu ugaid'a nakasibay silan kanu tidtu a salig.

San sa lekanu su da idsan nin a limu nu Kadenan.

Wassalam

***Ikadua a Sulat'i
Bulus kani Timuti***

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Na kanu kinasulat'i Bulus kanu Ikadua a nia a Sulat'in kani Timuti na lu natabu si Bulus sa dalepa a Ruma ka nabilanggu sekanin lu. Na nia kahanda ni Bulus kanu kinasulat'in sa nia na asal'a makapamandu ni Timuti su bantang a salig ka enggu nin makapatidtu su 'bpamamandu sa panduan a di pakasugat. Saleta mambu na katawan den ni Bulus i mangagan den sekanin imatayan sabap kanu kabpangusiat'in pantag kanu Isa al-Masih. Na pegkiugan nin a benal i makalu si Timuti sa lekanin sabap sa pinadtaya nin a benal sekanin. Na nia pan ped a kahanda nin sa kinasulat'in sa nia na asal'a makapagkabagel'in su salig'i Timuti enggu kapapatan nin sa italus'in su inisalig'in lun a galebekan pantag kanu Isa al-Masih. Pidtalun bun ni Bulus kani Timuti i di nin ikaya su kabpangusiat'in pantag kanu Mapulu a su Isa al-Masih enggu taliman nin su kamalayanan a matala nin a mana bun su napagukit-ukitan nin. Di sekanin temelen kanu kabpamandu nin kanu tidtu a panduan. Na pinaingatan nin bun kani Timuti i di dait a mamung kanu kapebpapalawa kanu manga bitiala a dala katagan nin.

2 Timuti 1

Su Salam

1 ¹Salam, saki si Bulus a sinugu nu Isa al-Masih sia luyud kanu kahanda nu Kadenan asal'a makapayag ku su uyag-uyag a inibpasad'u Kadenan a 'gkatalima tanu a manga taw a nalusud kanu Isa al-Masih. ²Su nia a sulat na san pakatumpa sa leka Timuti a pinadtaya ku a wata. Na san sa leka su da idsan nin a limu enggu lat a nanam enggu kalilintad a ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan^a enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su Kinadsukul-sukul kanu Kadenan enggu su Kinasekat'i Bulus kani Timuti

³Na uman aku 'bpangeni-ngeni sa magabi sa malamag na di ku seka 'gkalipatanan ipedsukul-sukul kanu Kadenan a penggihadan ku kanu ginawa ku sa ikelas a mana bun su pinggula nu manga kaapuan ku. ⁴'Gkatademan ku su kinaigis'u lu nengka kanu kinabpitas ta tembu pegkiugan ku a benal seka 'bpagilay ka sangat man a makagalaw sa laki su entu. ⁵Na di maawa sa ginawa ku su senep sa atay a kapedsalig'engka a mana su kinasalig'u tua nengka a babay a si Luida enggu su ina nengka a si Yunis. Na natalatantu ku i maitu pamun ba i kapedsalig'engka sampay saguna.

⁶Na sabap sa entu na papedtademan ku sa leka i makin ka papangiseg su kausal'engka kanu kapegkagaga a inenggay nu Kadenan sa leka sa kanu timpu a kinadapenet ku sa leka, ⁷kagina dikena nia kinaenggay nu Kadenan sa lekitanu kanu Ruh nin i asal'a 'gkatalaw tanu ka nia nin kinaenggay lun na asal'a 'gkabagel tanu, maaden sa lekitanu su kakalimu enggu makumpen tanu su ginawa tanu.

⁸Tembu di ka ipegkaya su kapedsaksi nengka pantag kanu Mapulu enggu di aku bun ipegkaya a nabilanggu sabap sa lekanin. Ugaid'a sia kanu kabarakat'u Kadenan na makin ka amung kanu kamalasaan ku sabap kanu kapebpayapat kanu Mapia a Tutuma. ⁹Na sekanin a Kadenan i linempuas enggu minenggat sa lekitanu sa kapaguyag-uyag a ikelas.

---

^a 1:2 Ama tanu a su Kadenan Su langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

2 Timuti 1

Na dikena i entu sabap sa kanu galebek tanu ka sabap kanu kahanda nin enggu kanu da idsan nin a limu nin a inenggay nin sa lekitanu sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih unan pan nu kinapangaden.

¹⁰Ugaid'a saguna na nakapayag den su limu nin sia kanu kinauma nu Isa al-Masih a 'bpelipuas sa lekitanu a tinemaban kanu bagel'u kapatay^b ka inipayag'in sa lekitanu su uyag-uyag a da taman nin sia nakanggulalan kanu Mapia a Tutuma. ¹¹Na pinamili aku nu Kadenan a masugu nin a makapangusiat enggu makapamandu kanu nia a Mapia a Tutuma. ¹²Na nan bun ba i sabapan na kapegkalasay ku saguna ugaid'a dikena ku i entu ipegekaya kagina katawan ku u entain i pedsaligan ku enggu natalatantu ku i katiakapan nin su ngin i inisalig^c ku lun taman kanu gay a kambalingan nin.

¹³Na su tidtu a panduan a nangakineg'engka sa laki na umbal ka a tuladan kanu kabpamandu nengka sa aden salig kanu Kadenan enggu kakalimu a san sa leka sabap sa nalusud ka kanu Isa al-Masih. ¹⁴Na sia kanu tabang'u Suti a Ruh a sia sa lekitanu na tiakapi ka su mapia a inisalig sa leka.^d

¹⁵Katawan nengka bun man i timbang a langun nu tagapeda ku sa prubinsia a Asia na tinemaligkud sa laki kaped den lu ba si Pigilus enggu si Hirmuginis. ¹⁶Ugaid'a si Unisipurus na ibpangeni-ngeni ku su sakatiwalayan nin sa ikalimu silan nu Mapulu kagina tatap'in papegkabagelen su ginawa ku enggu da nin ikaya su kinabilanggu ku ¹⁷ka nia pan mula na guna sekanin makadalepa sia sa Ruma na pinangilay aku nin mamikal taman sa natun aku nin mambu. ¹⁸Na ibpangeni-ngeni ku i ikalimu sekanin nu Mapulu sa kanu gay a kambalingan nin sa dunia. Na katawan nengka bun a benal u panun i kinatabang'in sa laki kanu paganay san sa dalepa a Ipisu.

---

^b **1:10 tinabanan nin su bagel'u kapatay** Dikena nia nin maena i inidsigia nin atawa ka inimbunua nin su kapatay ka nia nin maena na da den bagel'u kapatay kanu 'bpamaginugut kanu Kadenan ka di den temala sa kasiksan sa kanu gay a mauli ka penggumaked den nu Isa al-Masih su kasiksan a dait a kanilan.

^c **1:12 inisalig** Nia katuntay nu ped a alim sa kanu kadtalu sa Grik na inisalig'i Bulus kanu Kadenan su ginawa nin atawa ka inisalig'u Kadenan kani Bulus su galebekan pantag kanu Mapia a Tutuma.

^d **1:14 mapia a inisalig sa leka** Na su mapia a inisalig kani Timuti a nalabit sia na su Mapia a Tutuma.

**Su Kapedtigkel'u Sundalu nu Isa al-Masih
sa kanu manga Kamalasakan**

2 ¹Kagina ka maitu na seka a pinadtaya ku a wata na pakabagel ka i tindeg'engka sia makanggulalan kanu tabang a ibpagenggay nu Isa al-Masih sa kanu taw a nalusud sa lekanin. ²Na su nangakineg'engka sa laki a nadsaksian nu madakel a taw na isalig'engka su entu kanu manga taw a kasaligan nengka a kapakayan a makapamandu bun kanu ped. ³Na amung ka kanu manga kamalasakan a mana bun su 'gkatala nu mapia a sundalu nu Isa al-Masih. ⁴Na dala man sundalu i magigiamung kanu galebekan nu manga taw a dikena sundalu kagina nia nin kahanda na kasuatan sekanin nu mapulu nin. ⁵Na maitu bun ba, amaika su 'bpagamung menem kanu kapedsigi ka di nin paginugutan su atulan nu kapendalemet na di sekanin kabalasan. ⁶Na mana bun su mategel mangangawid na sekanin i dait a muna-muna a makatalima kanu unga nu sabpet'in. ⁷Na pagitung ka sa mapia su kadtalu ku a nia ka tabangan ka nu Mapulu sa katuntay nengka kanu langun nu entu.

⁸Na nia ka 'gkakalendem na su Isa al-Masih a pinambibiag 'bpaluman a ebpun kanu tupu nu Nabi Daud. Na entu ba i dalem'u Mapia a Tutuma a ipebpayag ku ⁹a sabapan na kapegkalasay ku taman sa sinangkalian aku sia sa bilangguan a mana daluaka a taw. Ugaid'a su kadtalu nu Kadenan na di man kasangkalian. ¹⁰Tembu ba pedtigkelan ku su langun na kamalasakan ka enggu matalima nu manga taw a pinamili nu Kadenan su kalipuasan a sia bu kanu Isa al-Masih, unnt den su da taman nin a kabadtugan nin. ¹¹Na benal man su nia a kangadtalu a

“Amaika nalusud tanu kanu kinapatay nu Isa al-Masih,^e
na mauyag tanu bun a kaped'in.

¹²Amaika temigkel tanu,
na makandatu tanu bun a kaped'in.
Amaika ikias tanu sekanin,
na ikias tanu nin bun.

---

^e 2:11 Amaika nalusud tanu kanu kinapatay nu Isa al-Masih Na dikena nia nin maena i minatay su lawas'u taw ugaid'a nia nin maena na nalusud sekanin kanu kinapatay nu Isa al-Masih sa kanu kinapaginugut'in kanu Isa al-Masih na iganat lu ba na nakapitas den sekanin kanu kadusan enggu kanu andang a kiug'u ginawa nin. Su uyag-uyag'in paganay na mana minatay den atawa ka da den ka sia den sekanin 'bpaguyag-uyag kanu paginugut kanu Isa al-Masih.

13 Amaika di tanu kasaligan,
na kasaligan sekanin taman sa taman,
ka di man edsalin su ula-ula nin.”

**Su Dait a 'Bpalangayn ni Timuti
enggu su manga Palangay a 'Bpagabungan nin**

14 Na ipagkalendem'engka san kanu 'bpamaginugut su langun nu pidtalu ku a entu enggu ibpaliugat'engka kanilan sia kanu adapan nu Kadenan i abungan nilan su kapebpapalawa pantag kanu manga kadtalu kagina da unga nin i entu a mapia ka kabinasa nin bu kanu 'bpamakikineg lun. 15 Na pamikali ka i kasuatan ka nu Kadenan a mana bun su gumagalebek a dala dait a ikaya nin kanu galebekan nin. Na ipamandu nengka sa matidtu su bantang a kadtalu nu Kadenan. 16 Abungi ka su da katagan nin a manga bitiala a sungkang kanu Kadenan kagina su manga maitu ba a penggulan na makin pakapangiseg kanu taw sa di nin kabpaginugut kanu Kadenan. 17 Na su manga panduan nilan na 'bpelapat a mana sakit a pegkaket kanu sapu nu taw. Na isa den lu ba si Himinayus enggu si Pilitus 18 a namakasibay den kanu bantang. Pakapasibay nilan bun su salig'u manga ped a taw kagina nia nilan pedtalun na nanggula den su kambibiag 'bpaluman nu namamatay. 19 Ugaid'a apia ka maitu, na su udsadan nu walay a pinatindeg'u Kadenan^f na di magkeleng-keleng a nia lun nakaukil na “Katawan nu Mapulu u entain i lusud sa lekanin,”^g enggu “Apia entain i semimba kanu Mapulu na dait a taligkudan nin su galebek a kadaluakan.”

20 Na sia kanu masela a walay nu kawasa na dikena langun nu langun-taman nin na ebpun sa bulawan enggu pilak ka aden bun inumbal a ebpun sa kayu enggu malumiket a budta. Na 'bpagusalen kanu balapantag a pakalagian su manga langun-taman a ebpun sa bulawan enggu pilak enggu 'bpagusalen menem kanu uman-uman gay su manga langun-taman a ebpun sa kayu enggu malumiket a budta. 21 Kagina ka maitu na apia entain i ikelasen nin su ginawa nin na mabaluy sekanin a mana su langun-taman a 'bpagusalen kanu balapantag a

---

^f 2:19 udsadan nu walay a pinatindeg'u Kadenan Na nia maena nu udsadan nu walay sia na su manga taw a 'bpamaginugut kanu Kadenan.

^g 2:19 Katawan nu Mapulu u entain i lusud sa lekanin Su nia a manga kadtalu na ebpun sa Bilangan 16 ayat 5 sia kanu Kitab Taurat.

pakalagian, inisenggay sekanin nu Kadenan enggu balapantag sekanin kanu Mapulu taman sa adil sekanin kanu apia ngin a mapia a galebek. ²²Tembu tangkai ka su dikena mapia a kiug'a ginawa nu manganguda ka nia ka paginapas na su kanggula nengka sa ngin i matidtu, kasalig kanu Kadenan, kakalimu enggu kapaguyag-uyag sa malilintad kaped'u manga taw a 'bpangadap kanu Mapulu sa ikelas i pamusunan nin. ²³Na di ka ibpamamantag su dala katagan nin a kapendalawana sa kababalan ka katawan nengka bun i nia nin bu i entu kabpawangan na kapamagukag. ²⁴Na nia man dait kanu ulipen nu Mapulu na dikena tagukagen ka nia pan mula na mapia i ukit'in kanu apia entain a taw, mataw mamandu enggu masabal. ²⁵Dait bun a mananaw i kambitalia nin kanu kapapedtidu nin kanu 'bpamedsungkang sa lekanin ka kalu-kalu silan enggan nu Kadenan sa kutika a kadtaubat'ilan taman sa katuntayan nilan su bantang. ²⁶Na amaika maitu na makaimaman silan taman sa makalipuas silan kanu padulat'u Datu na Giadsal a linemigken kanilan asal'a manggula nin kanilan su pegkiugan nin a penggula kanilan.

Su Ula-ula nu Taw sia kanu Mangauli den a Timpu

3 ¹Timuti, nia dait na katuntayan nengka i sia kanu mangauli den a timpu na maaden su sangat i kapasang'in a manga gay. ²Kagina su manga taw na nia nilan bun den kalilinian na su ginawa nilan enggu kuleta, mangasandag silan enggu emamasela taman sa panila-tilan nilan su kaped'ilan. Sungkangen nilan su manga lukes'ilan, di den silan mataw manginsukulen enggu da den gilek'ilan kanu Kadenan. ³Dala den kanilan su lat a nanam enggu di den silan miug mangampun taman sa pamelibaken nilan su kaped'ilan. Di nilan den kumpenen su ginawa nilan, su palangay nilan na mana daluaka a binatang taman sa di den silan malilini sa u ngin i mapia. ⁴Tipun nilan i ped'ilan enggu di nilan den pagitungen su kadadsangan nu galebek'ilan. Mapulu den a benal i muletad'ilan enggu nia nilan den kalilinian na su kiug'u ginawa nilan kumin kanu Kadenan. ⁵Nia 'gkailay kanilan na balaagama silan ugaid'a nia nin kabantangan na dikena silan balaagama ka pakakias'ilan su kabarakat'u Kadenan kanu uyag-uyag'ilan. Na tangkai ka su maitu ba a manga taw. ⁶Kagina su ped kanilan na 'bpameludep kanu manga walay sa maya ta kun sa 'bpamamandu silan sa mapia asal'a kapagakalan nilan su manga babay a malemu mabintiana a 'gkaugatan

den nu manga kabaladusan nilan. Na nia den pegkumpen kanilan na su embalang-balang den a manga kiug'u ginawa nilan. ⁷Tatap 'bpamakikineg su manga babay a nia sa kanu panduan nu apia entain ugaid'a di nilan a benal 'gkatuntayan su bantang. ⁸Na mana bun si Yanis enggu si Yambris a sinemungkang kanu Nabi Musa na maitu bun ba su manga mama a entu a 'bpamamandu ka pedsungkangen nilan bun su bantang. Na nabinasa den su itungan nilan enggu dala katagan nu kapedsalig'ilan kanu Kadenan ka dikena nilan 'bpaginugutan su bantang. ⁹Ugaid'a apia ka maitu na di bun mananalusan su entu a galebek'ilan kagina makapayag bun kanu langun nu taw su entu a kababalan nilan a mana su kinapayag'u kababalan a pinggula ni Yanis enggu Yambris.

Su manga Papata ni Bulus kani Timuti

¹⁰Ugaid'a seka Timuti na 'gkatuntayan nengka a benal sa mapia su ibpamamandu ku, su ukit'u kabpaguyag-uyag ku enggu su kahanda ku. 'Gkatuntayan nengka bun su kapedsalig ku, su kapedsabab ku, su kapegkalimu ku enggu su kapedtigkel ku kanu manga kamalasaran ¹¹taman den kanu manga kabpamungkaid sa laki enggu su kamalasaran a nangatala ku lu sa dalepa a Antiuk, Ikunium enggu Listra. Na madakel man i natala ku a kinapamungkaid a tinigkelan ku ugaid'a kanu langun nu entu na inilipuas aku nu Mapulu. ¹²Na nia nin kabantang na apia entain man i pegkiug 'bpaguyag-uyag sa kasuatan nu Kadenan sabap sa nalusud silan kanu Isa al-Masih na makatala sa kapamungkaid. ¹³Na su manga taw menem a daluaka enggu su 'bpamagakal na makin mangiseg su kadaluakan nilan. Pakapasibay nilan su ped a manga taw taman den kanu ginawa nilan.

¹⁴Ugaid'a mana i seka Timuti na papanalus ka su natuntayan nengka a manga panduan a 'bpaginugutan nengka kagina katawan nengka i su manga taw a namamandu sa leka sa entu na kasaligan ¹⁵enggu iganat pan sa kawawatay nengka na katawan nengka den su manga suti a kitab a pedtutulu sa leka sa kalipuasan sia makanggulalan kanu salig kanu Isa al-Masih. ¹⁶Na langun na nakadalem kanu kitab na ebpun demun kanu Kadenan. Masela i katagan nin sa kabpamandu, kabpangindaw, kapatidtu enggu katutulu sa u ngin i matidtu ¹⁷ka enggu su langun nu panunugun nu Kadenan na adil sa tidtu-tidtu sa kanggalebek sa kanu ngin i mapia a galebek.

4 ¹Na sia kanu adapan nu Kadenan enggu kanu Isa al-Masih a kemukum kanu langun nu taw magidsan i bibiag atawa ka minatay, na sabap sa embalingan sekanin taman sa endatu na pedsekaten ku seka sa ²ipangusiat'engka su kadtalu nu Kadenan magidsan pan i katitimpuan atawa ka dikena katitimpuan. Patidtu ka su manga taw, daway ka silan, pagkabagel ka su ginawa nilan sia makanggulalan kanu kabpamandu nengka kanilan enggu dait a edsabal ka kanu kanggula nengka sa entu. ³Kagina aden kutika a di den pakikinegen nu taw su tidtu a panduan ka mangilay den silan sa madakel a makapamandu kanilan sa mapia kanu tangila nilan a makaayun kanu kiug'u ginawa nilan. ⁴Na taligkudanan nilan den su kapakikineg kanu bantang ka nia nilan den edsangulen na su pinangumbal bu a tudtulan. ⁵Ugaid'a seka Timuti, na dait a kumpen ka su ginawa nengka kanu langun na kutika enggu tigkeli ka su kamalasaan, nia ka enggalebek na su kapayag kanu Mapia a Tutuma enggu inggulalan nengka su galebekan a inisangan nu Kadenan sa leka.

⁶Kagina saki na mangagan den makanggihad su umul ku kanu Kadenan ka mangagan den mapupus su kutika ku sia. ⁷Na napasad ku den man su galebekan a inisangan nu Kadenan sa laki. Na iling-iling'u kapedsigi na nakalumpak aku den kanu lumpakan a dala magkeleng-keleng su salig ku kanu Kadenan. ⁸Na saguna na aden den nakadtatalama sa laki a balas a inggay nu Mapulu a 'bpangukum sa wagib sabap kanu kinapaguyag-uyag ku sa matidtu. Na ibalas'in sa laki su entu kanu entu ba a gay enggu dikena saki bu i kabalasan ka apeg den nu langun nu pakapangingalap kanu kambalingan nin.

Su Mauli a Tutuma

⁹Na paginapas ka i makasia ka sa mangagan ¹⁰kagina tinagak aku den ni Dimas ka linemu sa Tisalunika ka nia nin linamig na su kaduduniay. Na si Krisinti menem na dala sia ka lu sa dalepa a Galasia enggu si Titus menem na lu sa dalepa a Dalmasia. ¹¹Na nia ku bu kaped sia na si Luk. Paunut ka bun sia si Markus kagina masela a benal i tabang'in sa laki sa kanu manga galebekan ku. ¹²Na si Tikiku menem na pinaangay ku lu sa dalepa a Ipisu. ¹³Na kanu kasia nengka na aut ka bu su balegkas ku a makapal a initabun ku kani Karpus lu sa dalepa a Truas maitu bun su manga libelu ku, labi-labi den su namakasulat sia

2 Timuti 4

kanu manga upis'u binatang. ¹⁴Na mapasang man a benal i kinapakaid sa laki ni Anduk a panday na putaw. Su Mapulu bu i mataw sa lekanin mapapamayad kanu entu a pinggula nin. ¹⁵Na pangingati ka a benal sekanin ka sangat man a sinungkang'in su manga ibpamandu tanu.

¹⁶Na kanu nauna a kinapaadap sa laki kanu kukuman na apia sakataw na da demun tinemabang sa laki ka tinagak aku nilan langun. Na pangenin-ngenin ku i di nilan den mandusa su entu. ¹⁷Ugaid'a da aku padtadaya nu Mapulu enggu inenggan aku nin sa bagel asal'a matalutup ku su kapebpayag ku kanu Mapia a Tutuma ka enggu makineg'u langun nu dikena-Yahudi su entu. Inilipuas aku nin kanu natatalanged a kapatay.^h ¹⁸Katawan ku i ilipuas aku nu Mapulu kanu langun na galebek'u saitan taman sa pananggiten aku nin sa dala baya-baya nin lu kanu pendatuan nin a sulega. Pugin su Kadenan taman sa taman. Amin.

Su Mauli a Salam

¹⁹Na isalam aku nengka bu kani Prisila enggu Akila taman den kanu sakatiwalayan ni Unisipurus. ²⁰Si Irastus na migkalidtabun sekanin lu sa Kurintu enggu si Trupimus menem na initabun ku lu sa Militus ka di 'gkapia i ginawa nin. ²¹Pagapas ka a benal i makauma ka sia sa dikena pan timpu na kapembalat.

Pedsalamen ka bun ni Yubulus, Pudrin, Linus enggu Klaudia taman den kanu langun na lusud tanu sa tian sia sa kabpaginugut. ²²Na san sa lekanu su da idsan nin a limu nu Mapulu taman sa tapiden ka nin.

Wassalam

---

^h 4:17 inilipuas aku nin kanu natatalanged a kapatay Nia nin maena sa basa a Grik na inilipuas aku lu kanu ngali demun nu alimaw.

**Sulat'i Bulus
kani Titus**

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'u mama a bedtuan sa Bulus a lu pakatumpa kanu mama a bedtuan sa Titus a tagapeda nin bun kanu kapebpayapat kanu Mapia a Tutuma kanu apia endaw a dalepa. Na su kinasulat'i Bulus kanu nia a sulat'in na dikena bun gaid nauget i edtangkaya nin kanu timpu a kinasulat'in kanu ika-isa a sulat'in kani Timuti sa kanu timpu a manga telupulu lagun ulian nu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in. Na su kinasulat'i Bulus kanu nia na lu natabu si Titus kanu punul a dalepa a Krita sa kanu dalepa a tinagakan ni Bulus lun. Nia kahanda ni Bulus kanu kinasulat'in lun na asal'a mapamandu ni Titus su 'bpamaginugut kanu Kadenan lu sa dalepa a Krita sa panun i kanggalebek'ilan kanu ngin i mapia enggu kapatidtu nin kanu ped a taw lu a di pakasugat i kabpamandu nin.

Na nakadalem bun kanu nia a sulat su makapantag kanu kinapamily sa kangaunutan nu 'bpamaginugut enggu su makapantag kanu da idsan nin a kapegkalimu nu Kadenan a pakalipuas kanu langun nu taw.

Titus 1

Su Salam

1 ¹Salam, saki si Bulus a ulipen nu Kadenan enggu sinugu nu Isa al-Masih asal'a makapagkabagel su salig'u manga pinamili nu Kadenan enggu kapatuntayan kanilan su bantang^a a makaagak kanilan sa kapaguyag-uyag a kasuatan nu Kadenan. ²Nia kinasugu sa laki na sabap kanu inam kanu uyag-uyag a da taman nin^b a inibpasad'u Kadenan sa lekitanu. Inibpasad den i nia nu Kadenan unan pan nu kinapangaden kanu dunia enggu katawan tanu i su Kadenan na di embudtud. ³Na sia kanu timpu a inadil'u Kadenan na inipayag'in su Kadtau nin. Na inisalig sa laki su kabpangusiat kanu entu a Kadtau nin sia luyud kanu inisugu nin a Kadenan a 'bpamelipuas sa lekitanu. ⁴Su nia a surat na san pakatumpa sa leka Titus a tidtu a wata ku sia kanu kinaisa ta sa salig. Na san sa leka su da idsan nin a limu enggu kalilintad a ebpun kanu *Ama tanu a su Kadenan enggu kanu Isa al-Masih a 'bpamelipuas sa lekitanu.

Su Mapia a 'Gkangaunutan nu 'Bpamaginugut enggu su 'Bpamamandu sa di Pakatidtu

⁵Nia ku kahanda sa kinatabun ku sa leka san sa dalepa a Krita na asal'a makapatidtu nengka su manga galebek a di gaid pakasugat enggu pamili ka sa manga kaunutan nu 'bpamaginugut kanu uman i siudad a mana bun su inidtutuma ku sa leka. ⁶Nia ka pamili na su dala makatila lun enggu matulanged kanu kaluma nin.^c 'Bpamaginugut su manga wata nin enggu dala makasendit lun a kasamukan atawa ka kategas'a ulu. ⁷Kagina nia dait kanu pedtiakap kanu 'bpamaginugut na dala makatila lun kagina sinaligan sekanin nu Kadenan kanu galebek'in. Tembu nia dait na dikena sekanin masandag udi na dikena malemu malipunget, dikena palalangut, dikena tagukagen atawa ka dikena salimbuten sa kapamantiali. ⁸Ka nia pan mula na masakaw sekanin kanu manga taw, balapantag sa lekanin su ngin i mapia, di masasaw,

^a 1:1 **su bantang** Su nia a kadtau na makapantag kanu ukit'u kabpamelipuas'u Kadenan kanu manga taw enggu kanu dait a ula-ula nu taw sabap kanu limu nu Kadenan.

^b 1:2 **uyag-uyag a da taman nin** Nia nin maena na su taw a makatalima kanu uyag-uyag a da taman nin na di den makaidtug sa naraka ka makasulega den.

^c 1:6 **matulanged kanu kaluma nin** Nia nin ped a maena sa basa a Grik na *sakataw bu i kaluma nin*.

Titus 1

matidtu, ikelas enggu mataw kemumpen kanu kiug'u ginawa nin. ⁹Dait a edtindegan nin sa senep sa atay su kasaligan a kadtau a inipamandu sa lekanin ka enggu nin makapagkabagel su ped sa ukit a kapamandu nin kanilan kanu entu a tidtu a panduan enggu makapatidtu nin su 'bpamedsungkang sa entu.

¹⁰Ka madakel man i pedsungkang kanu entu, labi-labi den su 'bpamamandu sa dait a mapapaletak.^d Manga tagakalen man silan a taw enggu mangategel embitalia sa dala katagan nin. ¹¹Na nia dait na kasapalan silan sa nan a penggulan nilan kagina sia kanu kabpamandu nilan sa dikena wagib na pakapasibay nilan su manga sakambinabatan. Penggulan nilan i entu asal'a makapamantiali silan sa ukit a kasalimbut. ¹²Na nia pidtau nu taw a balaitungan sa dalepa a Krita a saka-inged'ilan bun na "Su manga taw sa Krita na tatap silan pembudtud, mana silan palangay na mawag a binatang enggu mangapauk a di mapenu." ¹³Na su pidtau nu entu a mama pantag kanilan na benal. Tembu ba iluti ka a benal su kapatidtu nengka kanilan ka enggu pakatidtu su paginugut'ilan, ¹⁴telenan nilan su kapamamantag kanu pinangumbal bu a tudtulan nu manga Yahudi udi na kanu manga kasuguan nu manga taw a pedtaligkud kanu bantang. ¹⁵Na su taw man a matilak i atay nin na matilak sa lekanin su langun-langun.^e Ugaid'a su taw a nabudsengan i atay nin enggu dala salig'in na apia ngin na dala matilak lun^e kagina magiabu den su itungan nilan enggu maledsik den i atay nilan taman sa da den sendit'ilan kanu kapenggula nilan sa mawag. ¹⁶Nia nilan ipebpayag na katawan nilan su Kadenan ugaid'a sia kanu manga galebekan nilan na pakakias'ilan su entu. Na pakasemu-semu silan, manga sungkang enggu di den silan kapakayan kanu apia ngin a mapia a galebekan.

^d **1:10 dait a mapapaletak** Su nia na 'bpaginugut bun kanu Isa al-Masih enggu kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi a kapebpaletak. Nia nilan kataw na u di silan mapapaletak na di silan malipuas.

^e **1:15 matilak sa lekanin su langun-langun** enggu su **apia ngin na dala matilak lun** Su nia na makapantag kanu pegken a halal atawa ka kanu ped a pangitaban nu manga taw a Yahudi, upama su kapebpaletak. Kagina sia kanu ukit'u manga taw a Yahudi na amaika di silan maginugut kanu langun na pangitaban a maya ba na di kun silan taliman nu Kadenan. Mana maitu su inipamandu nu manga taw a linabit'i Bulus sia. Ugaid'a nia man inipamandu ni Bulus sia na dala katagan nu apia ngin a matilak u dikena matilak su atay nin. Na su taw a matilak i atay nin na di man kabudsengan i atay nin sabap bu kanu di nin kapaginugut kanu pangitaban nu manga Yahudi makapantag kanu pegken enggu kapebpaletak.

Su manga Papata a makapantag kanu Mapia a Ula-ula

2 ¹Ugaid'a seka Titus, na nia nengka ipamamandu na su makaayun sia kanu tidtu a panduan.

²Pamapatai ka su mangatua a mama sa kapia na ula-ula enggu kategkes'ilan kanu ginawa nilan asal'a kapagadatan silan. Maginugut silan kanu tidtu a salig, kakalimu a senep sa atay enggu su kasabal a senep sa atay.

³Maitu bun su mangatua a babay, na dait bun a maguyag-uyag silan sa aden gilek'in kanu Kadenan. Di silan mamelibak, di silan mabaluy a palalangut enggu dait a ipamandu nilan u ngin i mapia ⁴ka enggu nilan kapamituan su manganguda a babay sa kakalimu nilan kanu manga kaluma nilan enggu kanu manga wata nilan. ⁵Pamituan nilan bun silan sa kapia na ula-ula, di kaledsik'a itungan, kategel sa kanggalebek sia sa walay, kakalimu enggu kapaginugut kanu kaluma nilan. Amaika maitu su ula-ula nilan na di masakutu nu apia entain su kadtalu nu Kadenan a inipamandu sa kanilan.

⁶Maitu bun su manganguda a mama na sekaten bun asal'a 'gkapia i ula-ula nilan. ⁷Na kanu langun na penggulan nengka na ipailay nengka a upaman su ginawa nengka sia kanu mangapia a galebekan nengka. Pamandu ka sa ukit a kapagadatan ka nu ped enggu pamandu ka bun sa da mawag a kahanda nengka. ⁸Talanged ka i tidtu su ibpamandu nengka sa dala makadaway lun ka enggu kayan su pedsungkang sa lekitanu kagina dala madtalu nilan a mawag pantag sa lekitanu.

⁹Pamapatai ka bun su manga ulipen sa maginugut kanu manga mapulu nilan sa kanu langun nu galebek'ilan taman sa kasuatan silan nu manga mapulu nilan, di silan manunumpatan ¹⁰enggu di silan mangua-ngua. Ugaid'a nia nilan ipailay na su talutup a katidtu asal'a makapailay nilan sia kanu langun na galebek'ilan su kopianan nu ibpamandu tanu pantag kanu Kadenan a 'bpamelipuas sa lekitanu.

¹¹Na nia ba i dait a kapaguyag-uyag tanu kagina inipayag den nu Kadenan su da idsan nin a kapegkalimu^f nin a pakalipuas kanu langun

---

^f 2:11 su da idsan nin a kapegkalimu Na sia sa basa a Grik na *karis* a nia nin maena na su limu a di 'gkawagib sa lekitanu ugaid'a inenggay bun nu Kadenan sa lekitanu. Mabatia i nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* sia kanu kapupusan nu nia a kitab.

Titus 2, 3

nu taw. ¹²Na su nia ba a kapegkalimu nu Kadenan i pedtutulu sa lekitanu sa kataligkud tanu kanu kapaguyag-uyag a di nin kasuatan enggu su kiug'u ginawa a kaduduniay. Pedtutulu bun sa kapia na ula-ula, katidtu enggu kapaguyag-uyag tanu a kasuatan nu Kadenan sia sa dunia ¹³gagalu nu kabpagingapa kanu 'gkainam tanu a makagkapia a benal sa ginawa a mana su kapayag kanu sigay nu barakat a Kadenan enggu 'bpamelipuas sa lekitanu a su Isa al-Masih. ¹⁴Na ininggihad'in su umul'in ka enggu tanu nin maaun sa kanu langun na kadaluakan a galebek tanu enggu maawa kanu kabaladusan tanu ka pinamili tanu nin a taw nin a pedsamikal penggalebek sa kapianan.

¹⁵Na ipamamandu nengka kanu 'bpamaginugut su langun nu nia enggu isekat'engka sa kanggula nilan lun. Usal ka su langun na kawagib'engka sa kapatidtu nengka kanilan enggu di ka pedsuguti su apia entain sa di ka nilan ipamamantag.

Su Sabapan na Kapaguyag-uyag a Kasuatan nu Kadenan

3 ¹Patademi ka bun kanilan i mapakatulanged silan enggu maginugut silan kanu langun nu 'gkangaunutan nu dalepa. Nia dait na adil silan sa kanggalebek'ilan sa apia ngin a kapianan, ²di nilan edtalan sa mawag su apia entain enggu abungan nilan su kapamagukag. Nia pan mula na ipailay nilan kanu langun nu manga taw su senep sa atay a kababa na muletad enggu su kapaminda.

³Kagina kanu paganay na da pan sabut tanu enggu pasusungkan tanu, nakasibay tanu sa lalan, naulipen tanu nu manga kamustakilan a kiug'a ginawa tanu enggu kalilini sa kaduduniay. Mindatu sa lekitanu su kawag'a palangay enggu kasekel sa dikena mapia. Na nabensian tanu nu manga taw enggu nabensian tanu bun silan. ⁴Ugaid'a guna den makapayag'u Kadenan a 'bpamelipuas sa lekitanu su kakalimu nin enggu su kapianan nin kanu manusia ⁵na inilipuas tanu nin sa dikena sabap kanu katidtu nu galebek tanu ugaid'a sabap kanu kapegkalimu^g nin sa lekitanu. Inilipuas tanu nin sia nakanggulalan kanu kinagagas'in kanu dusa tanu sa ukit a kinapangaden nin sa lekitanu 'bpaluman enggu sia kanu kinabagu nu Suti a Ruh kanu atay tanu. ⁶Ka su Suti a Ruh na mana su ig a namelapay

---

^g 3:5 kapegkalimu Su nia a kadtalu sa basa a Grik na nia nin maena na dait a siksian tanu nu Kadenan ugaid'a sabap kanu limu nin na da tanu nin siksa.

Titus 3

i kinabubus lun nu Kadenan sia sa lekitanu a sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih a 'bpamelipuas sa lekitanu. ⁷Na sabap kanu kapegkalimu a entu nu Kadenan na initimbang tanu nin den a ikelas asal'a mabaluy tanu a pebpusakan a su aden inam'in kanu uyag-uyag a da taman nin.

⁸Na su langun nu entu a kadtalu na kasaligan tembu nia ku pegkiugan na ipamandu nengka sa mapia su entu kanu 'bpamedsalig kanu Kadenan ka enggu di maawa kanu ginawa nilan su kategel enggalebek sa kopianan. Ka su langun nu nia ba na mapia enggu aden guna-guna nin kanu langun na taw. ⁹Ugaid'a abungi ka su kapendalawana a dala katagan nin, su kapedsisinantal kanu tarsilan, su kabpamagukag enggu su kapebpalawa pantag kanu pangitaban kanu agama kagina su nia a manga galebek na dala guna-guna nin enggu dala katagan nin. ¹⁰Amaika nasapalan nengka den sa nakaisa atawa ka nakadua su taw a 'gkadsabapan nu kabpipitas na ikias'engka sekanin ¹¹ka katawan nengka den i maitu ba a taw na sinemibay den kanu bantang. Su kadusan nin i pakapaamad sa nawagiban sekanin.

Su Mauli a Papata

¹²Na pedsugun ku san sa leka si Artimas atawa ka si Tikiku, na endaw i kauma nin san na pagapas ka a benal i makapagilaya ta lu sa dalepa a Nikupulis ka nia ku kahanda na lu aku matabu kanu timpu na kapembalat.^h ¹³Na enggula ka i endaw i taman a magaga nengka sa kadtambang'engka kani Sinas a abugadu enggu kani Apulus kanu kabpelalakaw nilan ka enggu dala kulang'ilan sa kanu apia ngin a nasisita nilan. ¹⁴Pamandu ka bun su manga suled tanu sa kabpaginugut sa kadsamikal'ilan sa kanggula sa kopianan ka enggu nilan kadtabangan su pakanasisita, ka kanu maya ba a ukrit na aden guna-guna nu uyag-uyag'ilan kanu ped a taw.

¹⁵Na pedsalamen ka nu manga tagapeda ku sia. Isalam kami nengka bun kanu mangalimu sa lekami san a manga suled tanu sa paginugut. San sa lekanu langun su da idsan nin a limu.

Wassalam

---

^h 3:12 **timpu na kapembalat** Na su timpu na kapembalat enggu kapanenenggaw lu kanu dalepa a pegkakalebenan ni Bulus na iganat sa November taman sa February tembu dilikadu a benal su kapendadalakaw labi-labi den sia sa lagat ka mabagel su sambel enggu bagel'u lagat.

**Sulat'i Bulus
kani Pilimun**

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'i Bulus kanu suled'in sa paginugut a si Pilimun a taw sa Kulusas. Na su dalepa a Kulusas na sakup'a Turkey sa saguna a timpu. Na su kinasulat'i Bulus sa nia na kanu timpu a kinabilanggu nin lu sa ciudad a Ruma. Na nia kahanda ni Bulus sa kanu kinasulat'in sa nia na makapambalingan nin kani Pilimun su ulipen nin a si Unisimu kagina si Unisimu na minawa lu kanu mapulu nin a si Pilimun. Na sabap kanu kinaawa nin na 'gkagilekan sekanin pembalingan kanu mapulu nin a si Pilimun kagina mapakay a imatayan ni Pilimun ka ulipen nin bu sekanin. Na sabap kani Bulus na natawan ni Unisimu su tidtu a salig kanu Kadenan taman sa naisa su paginugut'ilan kanu Kadenan. Nia pan kaped a kahanda ni Bulus na matalima ni Pilimun si Unisimu sa dikena matag ulipen bu ka taliman nin sekanin a suled'in sa paginugut.

Pilimun

Su Salam

¹Saki si Bulus a nabilanggu sabap kanu Isa al-Masih. Su nia a sulat na ebpun sa laki enggu kanu suled tanu sa paginugut a si Timuti.

San pakatumpa sa leka Pilimun^a a pinadtaya nami a tagapeda nami sa galebekan, ²apeg den ni Appia a suled tanu sa paginugut a babay enggu kani Arkipu a tagapeda tanu sa kabpaninindeg kanu Mapia a Tutuma taman den kanu lumpukan nu 'bpamaginugut a pendidilimudan san kanu walay nengka. ³San sa lekanu su da idsan nin a limu enggu kalilintad a ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan enggu kanu Mapulu a su Isa al-Masih.

Su Kinadsukul-sukul'i Bulus pantag kanu Salig'i Pilimun

⁴Uman ku seka ibpangeni-ngeni na tatap aku 'bpanginsukul kanu Kadenan a pedsimban ku ⁵kagina nakineg ku su makapantag kanu kapedsalig'engka kanu Mapulu a su Isa al-Masih enggu su kapegkalimu nengka kanu langun nu 'bpamaginugut.^b ⁶Na nia ku ibpangeni-ngeni na sia kanu ukit a kasabut'engka kanu langun na mapia a inenggay sa lekitanu a lusud kanu Isa al-Masih na kadsisinggumanan nengka su kapangalimuan nengka a unga nu kapedsalig'engka. ⁷Manga dua na suled, su limu nengka na sangat a nakagalaw sa laki taman sa migkabagel su atay ku kagina pinagkapia nengka su manggiginawa nu 'bpamaginugut.^b

Su 'Bpangenin ni Bulus makapantag kani Unisimu

⁸Kagina ka maitu na sabap kanu bagel a nakasangan sa laki nu Isa al-Masih na mapakay a benal a sugun ku seka sa u ngin i dait a enggulan nengka ⁹ugaid'a sabap sa ipegkalimu ku seka na 'bpangeni aku den sa leka. Na saki si Bulus a sinugu^c nu Isa al-Masih a sia sa bilangguan saguna sabap kanu Isa al-Masih, ¹⁰na pakapangeni aku sa leka makapantag kani Unisimu a nabaluy a wata ku sa paginugut sa kanu kinabilanggu ku a nia. ¹¹Kanu paganay na dala pakangguna ni

---

^a 1:1 Pilimun na basa a Grik a nia nin maena na *malimu a taw*.

^b 1:5, 7 'bpamaginugut Sa basa a Grik na *hagios*, nia nin maena na *manga ikelas a taw*. Su langun nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih na initimbang'u Kadenan sa ikelas sabap kanu Isa al-Masih. Kagina ka maitu na tinawag a ikelas su 'bpamaginugut.

^c 1:9 sinugu Su nia a kadtalu sa basa a Grik na dua timan i maena nin. Ika-isa na *sinugu* a nia nin maena sa basa a English na *ambassador*. Ikadua a maena nin na *matua a mama*.

Pilimun

Unisimu^d sa leka ugaid'a saguna na aden den makangguna nin sa lekita dua. ¹²Papembalinganen ku sekanin san sa leka, na sangat a pinadtaya ku sekanin. ¹³Na apia ka maitu na nia ku 'gkalilinian na sia demun sekanin sa laki ka asal'a su kapedtabang'in sa laki na timbang a seka bun i pedtabang sa laki sa gagalu na sia aku pan sa bilangguan sabap kanu kabpangusiat ku kanu Mapia a Tutuma. ¹⁴Ugaid'a di ku enggulan i entu amaika di ka makaayun kagina di ku 'gkalilinian i mapanegel ku seka sa kadtambang'engka sa laki ka nia ku 'gkalilinian na senep sa atay su kanggula nengka sa entu.

¹⁵Na aden a entu na nia sabapan a kinapitas'in sa leka gagalu na asal'a kanu kambalingan nin na madtagapeda nengka sekanin taman sa taman ¹⁶sa dikena matag ulipen bu ugaid'a suled'engka a papedlayan. Pinadtaya ku sekanin ugaid'a labi i kapadtaya nengka lun sa dikena matag ulipen bu ka suled ta sia kanu Mapulu a su Isa al-Masih. ¹⁷Na kagina ka ipedtimbang aku nengka sa tagapeda nengka sa galebekan na talima ka sekanin sa mana bun saki i pedtaliman nengka. ¹⁸Amaika aden nganin-nganin a manga kalugian nengka sabap sa lekanin atawa ka manga utang'in sa leka na sia ka den pangetuk sa laki. ¹⁹Saki si Bulus a sinemulat demun kanu nia a "Saki mismu i mayad lun." Di den dait a labiten ku pan i sabap sa laki na natawan nengka su tidtu a lalan. ²⁰Manga dua na suled, benal man a mapia amaika aden makangguna nengka sa laki sia kanu Mapulu a su Isa al-Masih. Pagkapia ka pan su manggiginawa ku a lusud'engka sa tian sia kanu Isa al-Masih.

²¹'Gkatalanged ku a benal i inggulalan nengka su nakadalem kanu sulat ku a nia enggu katawan ku bun i subela pan su kanggulalan nengka lun. ²²Nia pan liu sa entu, na pagadili aku nengka sa bilik a katumpun ku ka 'gkainam ku i pambalinganen aku nu Kadenan san sa lekanu sia makanggulalan kanu kabpangeni-ngeni nu sa laki.

²³Pedsalamen ka ni Ipapras a nia a tagapeda ku bun a bilanggu sabap kanu Isa al-Masih. ²⁴Pedsalamen ka bun nu manga tagapeda ku sia sa galebekan a mana si Markus, si Aristarkus, si Dimas enggu si Luk.

²⁵San sa lekanu su dala idsan nin a limu nu Mapulu a su Isa al-Masih.

Wassalam

---

^d 1:11 Unisimu na basa a Grik a nia nin maena na *makangguna*.

**Sulat kanu Manga
Taw a Sibiru**

Bismillah Sir-Rahman Mir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na di 'gkasigulu u entain i sinemulat lun. Nia antapan nu ped a manga alim na nia 'gkatumpun nu nia a sulat na su manga taw a Yahudi a 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih. Su ped kanu 'bpamaginugut sia na mana pegkiugan nilan pembalingan su danden a ukit'u manga taw a Yahudi sia luyud kanu danden a kapasadan. Tembu pegkiugan a benal papedtuntay nu sinemulat sa nia u ngin i kabalapantag'u bagu a kapasadan nu Kadenan (kumin kanu danden a kapasadan nu Kadenan). Na ipebpagilay kanu nia a sulat i su danden a kapasadan na inenggay nu Kadenan su entu sia nakanggulalan kanu manga malaikat sa ukit'a kinapasampay nilan lun kanu manga nabi. Ugaid'a su bagu a kapasadan nu Kadenan na inenggay nin demun sia nakanggulalan kanu Tunggal'in a su Isa al-Masih. Na su danden a kapasadan na gagal bu su entu enggu nia nin katagan na kapagadil kanu manga taw sa kasangul'ilan kanu bagu a kapasadan nu Kadenan a su talutup a ukit'a kalipuasan sia makanggulalan kanu Isa al-Masih. Papedtuntayan nu sinemulat kanu nia su kabalapantag'u Isa al-Masih enggu labi lawan pan sekanin kumin kanu manga malaikat, kanu Nabi Musa enggu kanu mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Su pinggula nin na labi lawan pan kumin kanu manga pinggula a kurban nu manga mapulu sa langun nu 'bpamangurban sa ukit a kaampun kanu kabaladusan nu manga Yahudi. Kagina su Isa al-Masih man i talutup a kurban a ebpun kanu Kadenan a makaaun sa kanarakan kanu apia entain a semalig sa lekanin. Su Isa al-Masih i mapulu sa langun nu 'bpamangurban enggu dala kapegkapupus'u kabpangurban nin.

Nia pan kahanda sa kinasulat sa nia na asal'a masekat su 'bpamaginugut sa kagkabagel'u salig'ilan kanu Isa al-Masih enggu di nilan embalinganan su danden a ukit'ilan sa apia nia nin kaaden i temala pan silan sa kapamungkaid. Ka papanalusen nilan su salig'ilan kanu Isa al-Masih ka enggu silan malipuas kanu nanget a kasiksan enggu matalima nilan su tidtu-tidtu a kapangintelenen sia kanu Kadenan. Su Isa al-Masih man su kadtalu nu Kadenan enggu sekanin su tidtu-tidtu a inam tanu. Sekanin su talanged a 'bpamagelet sa lekitanu kanu Kadenan enggu sekanin i talutup a kurban kanu Kadenan sa kaampun kanu manga kabaladusan tanu. Sekanin su tidtu-tidtu a inipayag'u Kadenan a kalipuasan tanu sia kanu bagu a kapasadan nin.

Su Kadtau nu Kadenan na sia Nakanggulalan kanu Tunggal'in

1 ¹Kanu paganay na inisampay nu Kadenan su manga katigan nin kanu manga kalukesan tanu sa madakel a ukit enggu madakel a timpu sia nakanggulalan kanu manga nabi nin. ²Ugaid'a kanu nangauli den a nia a manga timpu na inisampay nin sa lekitanu su katigan nin sia nakanggulalan kanu Tunggal'in. Su Tunggal'in ba a nia i pinamili nin a pebpusakan kanu langun-langun enggu sia nakanggulalan kanu Tunggal'in i kinapangaden nin kanu langun-langun. ³Su sigay nu Kadenan na 'gkailay kanu Isa al-Masih enggu sia nakanggulalan sa lekanin na 'gkailay sa talutup u entain su Kadenan. Pebpapanalusen nin su langun-langun sia makanggulalan kanu kabarakat'u kadtau nin. Na ulian nu kinalimpiu nin kanu taw sia kanu manga kabaladusan nilan na nagagayan sekanin kanu tampal sa kawanan nu Kadenan a Barakat a lu sa sulega. ⁴Tembu sekanin na labi lawan i kapulu nin kumin kanu manga malaikat enggu su ingala a inenggay lun na labi i kabalapantag'in kumin kanilan.

Su Tunggal na Mapulu pan kumin kanu manga Malaikat

⁵Ka apia sakataw kanu manga malaikat na dala pidtau nu Kadenan sa

“Seka su Tunggal a wata ku,
saguna na ipebpayag ku i saki su Ama nengka.”^a

Na dala bun edtau nu Kadenan kanilan i

“Saki i mabaluy a ama nengka enggu seka menem
i mabaluy a wata ku.”^b

⁶Na su kinapasia nu Kadenan sa dunia kanu Tunggal'in na nia nin pidtau na

“Dait a simban sekanin nu langun nu malaikat ku.”^c

⁷Na nia menem pidtau nu Kadenan pantag kanu manga malaikat'in na

“Su manga malaikat na mabaluy ku silan a sambel
enggu su silan ba a entu a panunugun ku na mabaluy ku
silan a apuy.”^d

---

^a 1:5 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 2 ayat 7 sia kanu Kitab Zabur.

^b 1:5 Mailay i nia sia kanu Ikadua a Kitab'u Nabi Samuil 7 ayat 14.

^c 1:6 Mailay i nia sia kanu Diutirunumi 32 ayat 43 sia kanu Kitab Taurat.

^d 1:7 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 104 ayat 4 sia kanu Kitab Zabur.

Hibru 1

- ⁸Ugaid'a nia nin kadtalu pantag kanu Tunggal na
"Su Kakadenan ku na san sa leka,
su kulesi nu kadatu nengka na taman sa taman
enggu matidtu su ukit'u kapendatu nengka.
⁹'Gkasuatan nengka su ngin i mapia enggu 'gkabensian
nengka su ngin i mawag.
Tembu su Kadenan a Kadenan nengka na pinamili^e ka nin.
Binadtug ka nin enggu inenggan ka nin sa kapia na ginawa
a labi lawan pan kumin kanu langun nu kaped'engka."^f
- ¹⁰Na pidtalu bun kanu Tunggal'u Kadenan i
"Hu Mapulu, sia kanu punan-punan
na seka demun i nangaden kanu langit enggu lupa.
¹¹Na su entu na mapupus bun ugaid'a seka na dala
kapegkapupus'in taman sa taman.
'Gkalabing bun su entu a mana balegkas.
¹²Lulunen nengka su entu
ka sambian nengka sa mana bun su kaped'sambi kanu
balegkas a da den katagan nin.
Ugaid'a seka na dili embagu,
su uyag-uyag'engka na dala kapegkapupus'in."^g
- ¹³Na apia entain kanu manga malaikat na dala pidtalu nu Kadenan sa
"Ayan ka sia tampal kanu kawananan ku
enggu pasugiuden ku su manga kuntela nengka
kanu palad'u ay nengka."^h
- ¹⁴Nia nin maena na su manga malaikat'u Kadenan na panunugun nin
bu silan a di 'gkangailay, sinugu silan sa katiakap kanu manga taw a
makatalima sa kalipuanan.

^e 1:8-9 Sia sa basa a Grik na nia nin maena na *Tembu su Kadenan a Kadenan nengka na binubusan ka nin sa lana a 'bpagenggay sa kapia na ginawa a labi lawan kumin kanu langun nu kaped'engka*. Nia maena nu binubusan sa lana na pinamili nu Kadenan. Nia pinamili sia na su Isa al-Masih ka nia nin maena na nakasangan den sa lekanin su galebekan nin atawa ka su bagel'in a mana bun su adat-betad'u manga taw a Israil kanu paganay sa kaped'sangan nilan sa galebekan kanu taw a pinamili na pembubusan sa lana su ulu nin. Na mabatia i nia sia kanu Kinaliu 28 ayat 41 sia kanu Kitab Taurat. Na nia bun ba i maena nu gelal a *Masih na binubusan sa lana*. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu *Masih sia kanu Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^f 1:9 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 45 ayat 6 taman sa 7 sia kanu Kitab Zabur.

^g 1:10-12 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 102 ayat 25 taman sa 27 sia kanu Kitab Zabur.

^h 1:13 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 110 ayat 1 sia kanu Kitab Zabur.

Su Isa al-Masih i 'Bpangulu kanu manga Taw sia kanu Kalipuasan

2 ¹Kagina ka maitu na nia dait na itagu tanu a benal sa ginawa su natuntayan tanu a entu a tidtu a panduan ka enggu di tanu makatangka lun. ²Ka apia su katigan nu Kadenan a inisampay nin sia nakanggulalan kanu manga malaikat na inibpaliugat i kanggulalan lun enggu apia entain i semungkang lun na makatalima sa kasiksan a makawagib sa lekanin, ³na labi lawan den i matalima tanu a kasiksan amaika di tanu itagu sa ginawa su balapantag a benal a nia a kalipuasan a nia lun muna-muna a minayag na su Mapulu a su Isa al-Masih enggu inipaamad sa lekitanu su entu nu manga taw a nakakineg lun. ⁴Inipaamad bun sa lekitanu su entu nu Kadenan sia nakanggulalan kanu embalang-balang a kangagaipan a nanganggula enggu kanu manga kapegkagaga a inenggay nu Suti a Ruh sia luyud kanu kahanda nin.

⁵Ka dikena man su manga malaikat i inenggan nu Kadenan sa kapangulu kanu pedtalun nami a makatingguma a bagu a dunia ka su manusia. ⁶Ka nia nakadalem kanu kitab na

“Entain su manusia a 'bpagitungen nengka pan?

Entain ba silan a pedtiakapan nengka pan?

⁷Binaluy nengka silan a mababa kanu manga malaikat sa nangagan bu a kutika ugaid'a binadtug'engka silan enggu inipulu nengka a mana su datu.

⁸Pinandatuan nengka kanilan su langun-langun.”ⁱ

Na amaika nadtalu a pinandatuan kanilan su langun-langun na nia nin maena na dala inisama nu Kadenan a dala kandatui nu manusia. Ugaid'a di tanu pamun 'gkailay saguna su kapendatu nu manusia kanu langun-langun. ⁹Ugaid'a sia kanu Isa al-Masih na nailay tanu i inibaba sekanin nu Kadenan sa nangagan bu a kutika kumin kanu manga malaikat ka enggu sekanin matay sa kopianan nu manusia sia luyud kanu dala idsan nin a limu nu Kadenan. Ugaid'a saguna na binadtug sekanin enggu inipulu sekanin nu Kadenan sabap kanu kinatala nin a entu sa kapatay. ¹⁰Na su Kadenan a nangaden kanu langun-langun

ⁱ 2:6-8 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 8 ayat 4 taman sa 6 sia kanu Kitab Zabur.

Hibru 2

enggu pinangaden nin su entu sabap sa lekanin na sia kanu kaagak'in kanu manga nabaluy a wata nu Kadenan sa kaampit kanu kabadtugan nin na dait man a benal su pinggula nin a entu a kinasugut'in sa kalasay nu Isa al-Masih asal'a maadil sekanin sa tidtu-tidtu sa kapangulu nin kanu manga taw sia kanu kalipuanan. ¹¹Na su Isa al-Masih a minikelas sa lekitanu na nabaluy den a Ama tanu su Ama nin. Tembu di nin ipegkaya i kapedtimbang'in sa lekitanu sa manga lusud'in sa tian. ¹²Ka nia nin kadtalu kanu Ama nin na

“Ipayag ku kanu manga lusud ku sa tian su makapantag kanu ingala nengka.

Sia kanu umpungan nu 'bpamaginugut na edsengal aku sa kapugi sa leka.”^j

¹³Nia nin pan pidtalu na

“Semalig aku sa lekanin.”^k

Pidtalu nin bun i

“Nia aku a kaped ku su manga taw a nabaluy a wata nin a inisalig'in sa laki.”^l

¹⁴Na kagina ka su langun nu nabaluy a manga wata nu Kadenan na manusia, na nabaluy bun sekanin a manusia ka enggu sia makanggulalan kanu kapatay nin na matalaw nin su Saitan a nadsabapan nu kapatay nu manusia. ¹⁵Na amaika maitu na makapambaya-baya nin su manusia a nangaulipen na gilek sa kapatay kanu dalem'u kabpaguyag-uyag'ilan sa dunia. ¹⁶Nia nin maena na mapayag a benal i dikena nia nin kinasia i su manga malaikat i pedtabangan nin ka nia nin pedtabangan na su manga tupu nu Ibrahim. ¹⁷Tembu namba i sabap'in i dait a nabaluy sekanin a manusia a mana bun kanu manga initimbang'in sa lusud'in sa tian ka enggu sekanin mabaluy a malimu enggu matidtu a mapulu sa langun nu 'bpamangurban kanilan sia kanu Kadenan. 'Gkurban sekanin asal'a maampun su kabaladusan nu manga taw. ¹⁸Na sabap sa sekanin mismu na natala nin su kamalasyon enggu sasat na magaga nin a benal edtabang su manga taw a pedtala bun sa sasat.

^j 2:12 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 22 ayat 22 sia kanu Kitab Zabur.

^k 2:13 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 8 ayat 17.

^l 2:13 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 8 ayat 18.

Su Isa al-Masih a Tunggal'u Kadenan enggu su Musa a Panunugun

3 ¹ Kagina ka maitu manga lusud ku sa tian a sinuti nu Kadenan enggu su pagidsan ku a inenggat'u Kadenan sa kapaginugut sa lekanin na itagu nu sa ginawa su Isa al-Masih. Sekanin su sinugu nu Kadenan sia sa lekitanu enggu sekanin su mapulu sa langun nu 'bpamangurban a 'bpaginugutan tanu. ² Matidtu sekanin kanu sinemugu lun a mana su Musa a matidtu a panunugun sia kanu langun nu taw nu Kadenan. ³ Ugaid'a su Isa al-Masih i labi a badtugen kumin kanu Musa ka mana bun su pembalayn a nia labi a 'bpamedtan na su mimbalay lun kumin kanu pimbalay. ⁴ Na su langun man na walay na aden mimbalay lun ugaid'a nia nangaden kanu langun-langun na su Kadenan. ⁵ Na su Musa na matidtu a panunugun nu Kadenan^m kanu langun nu taw nin enggu su manga galebekan nin na pakapayag'in su katigan nu Kadenan sa kanu mangauma pan a timpu. ⁶ Ugaid'a su Masih na dikena panunugun ka Tunggal'u Kadenan sekanin a matidtu a 'bpangulu kanu langun nu taw nu Kadenan. Na sekitanu su manga taw nu Kadenan amaika ka papanalusen tanu sa dala gilek'in su kabpagangapa tanu kanu 'gkainam tanu a unut su kabpemamasela tanu lun.

Su Kapaingat kanu manga Taw a di 'Bpamaginugut kanu Kadenan

⁷ Na mana bun su katigan nu Suti a Ruh a
"Amaika makineg'u saguna su suala nu Kadenan
⁸ na di nu mapadtegas su pamusungan nu, dikena mana su
pinggula nu manga kalukesan nu a sinemunggang silan
ka binataluⁿ nilan su Kadenan kanu timpu a lu silan kanu
tawan-tawan a dalepa
⁹ sa nia kadtalu nu Kadenan na
'Binatalu aku nu manga kalukesan nu
apia nailay nilan demun su kangagaipan a pinggula
ku kanu dalem'u patpulu lagun.
¹⁰ Tembu nalipungetan ku su nan a manga taw

^m 3:5 Mailay i nia sia kanu Manga Bilangan 12 ayat 7 sia kanu Kitab Taurat.

ⁿ 3:8 binatalu Na binatalu nu taw su Kadenan sa ukita kinasunggang'ilan lun enggu kinambuku nilan lun kanu timpu a lu silan kanu tawan-tawan a dalepa.

enggu nia ku nadthalu na “Lalayun man pedtangka su
pamusungan nilan sa laki

enggu di nilan pedtuntayan su manga ukit ku.”

¹¹ Tembu sabap kanu lipunget ku na inibpasad ku i

“Di nilan matalima su kapangintelenen a ebpun sa laki.” ’ ’^o

¹² Kagina ka maitu manga lusud ku sa tian na pangingati nu i aden sa lekanu i kaadenan na pamusungan a dikena mapia enggu di maginugut a punan a katangka kanu kaisa-isa nin a Kadenan. ¹³ Ugaid’a makin nia nu enggula na pagkabagelen na uman i isa i manggiginawa nu ped’in kanu uman-uman gay taman sa aden pan kutika ka enggu dala sa lekanu i kapagakalan sabap kanu kabaladusan a makapadtegas kanu pamusungan nu. ¹⁴ Ka nakaampit tanu den man kanu Isa al-Masih amaika papanalusen tanu sa tidtu-tidtu su salig tanu sa lekanin iganat sa ganatan taman sa kapupusan. ¹⁵ Ka mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Amaika makineg’u saguna su suala nu Kadenan

na di nu mapadtegas su pamusungan nu, dikena mana

su pinggula nu manga kalukesan nu a sinemung kang.”^p

¹⁶ Na entain ba man su manga taw a nakakineg kanu suala nu Kadenan ugaid’a sinemung kang bun silan? Dikena ba su manga taw a pinangunanan nu Musa sa kinaliu sa dalepa a Egypt? ¹⁷ Entain ba su nalipungetan nu Kadenan kanu dalem’u patpulu lagun? Dikena ba su manga taw a mibaladusa sa lekanin a namamatay lu kanu tawan-tawan a dalepa? ¹⁸ Entain ba i pidtalan nu Kadenan sa ibpasad’in i di nilan matalima su kapangintelenen a ebpun sa lekanin? Dikena ba su manga taw a sinemung kang sa lekanin? ¹⁹ Kagina ka maitu, na mapayag a benal i da nilan matalima su kapangintelenen^q a ebpun kanu Kadenan sabap sa da nilan kasalig kanu Kadenan.

4 ¹ Na apia ka maitu na mapakay pamun a matalima su kapangintelenen a inibpasad’u Kadenan. Tembu pangingatan tanu i aden sa lekitanu i di makatalima sa entu. ² Ka napangusiatan tanu bun man sa mapia a tutuma a mana bun su inipangusiat kanilan ugaid’a

^o 3:7-11 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 95 ayat 7 taman sa 11 sia kanu Kitab Zabur.

^p 3:15 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 95 ayat 7 taman sa 8 sia kanu Kitab Zabur.

^q 3:19 Su kapangintelenen sia a inibpasad’u Kadenan a kapangintelenan nu manga taw a Israil na su dalepa a Kanaan.

Hibru 4

naawan na katagan su entu kagina dala salig'ilan, dikena mana su manga taw a sinemalig. ³Na su sekitanu a namedsalig na 'gkatalima tanu su entu a kapangintelenen a ebpun kanu Kadenan ugaid'a su di 'bpamaginugut na dili nilan matalima su entu. Ka mana bun su kadtalu nu Kadenan a

“Sabap kanu lipunget ku na inibpasad ku i di nilan matalima su kapangintelenen a ebpun sa laki,”^r apia nia nin kaaden i aden den su entu iganat pan kanu timpu a kinapasad mangaden kanu dunia. ⁴Kagina nalabit bun sia kanu kitab su pantag kanu ikapitu gay sa nangintelenen su Kadenan kanu ikapitu nin gay ulian nu kinapasad'in mangaden kanu langun nu pinangaden nin.^s ⁵Ugaid'a nadtalu bun kanu kitab i “Sabensabenal a di nilan matalima su kapangintelenen a ebpun sa laki.”^t ⁶Su manga taw a entu a napangusiatan paganay kanu mapia a tutuma na dala nilan matalima su kapangintelenen a entu sabap sa dala nilan kapaginugut. Ugaid'a aden pamun ped a taw a mapakay a makatalima kanu entu a kapangintelenen. ⁷Tembu su Kadenan na sinemenggay pamun sekanin sa ped a timpu a mana su saguna a timpu. Kagina nia kadtalu nu Kadenan sia nakanggulalan kanu Daud guna maipus su manga timpu a mana su nalabit ku a entu a

“Amaika makineg'u saguna su suala nu Kadenan na di nu mapadtegas i pamusungan nu.”^u

⁸Ka amaika nagaga bu man nu Yusua^v paganay sa matalima nu manga taw su entu a kapangintelenen, na di den guna edtalun nu Kadenan i aden pan ped a gay. ⁹Na nia nin maena na aden pamun naadil a kapangintelenen kanu manga taw nin a mana bun su kapangintelenen kanu ikapitu nin gay. ¹⁰Kagina apia entain i makatalima kanu kapangintelenen a ebpun kanu Kadenan na makapangintelenen bun sekanin kanu manga galebekan nin a mana bun su kinapangintelenen nu Kadenan kanu kinapasad'in mangaden kanu langun. ¹¹Na kagina ka

^r 4:3 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 95 ayat 11 sia kanu Kitab Zabur.

^s 4:4 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 2 ayat 2 sia kanu Kitab Taurat.

^t 4:5 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 95 ayat 11 sia kanu Kitab Zabur.

^u 4:7 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 95 ayat 7 taman sa 8 sia kanu Kitab Zabur.

^v 4:8 Su Yusua na sekanin i nakasambi kanu Nabi Musa sa kanu kinapangunanan kanu manga taw a Israil kanu kinaludep'ilan kanu dalepa a Kanaan a inibpasad'u Kadenan kanu manga taw a Israil. Na manga pat gatus lagun i kinauna nu Yusua kanu Nabi Daud.

maitu na paginapasen tanu i katalima tanu kanu entu a kapangintelenen. Ugaid'a amaika semungkang tanu a mana su manga taw paganay a dala paginugut kanu Kadenan na di tanu bun matalima su entu a kapangintelenen.

¹²Ka su kadtalu man nu Kadenan na bibiag, barakat enggu magalang pan sa sundang a dua embala i galangan nin. Na 'bpelambas su entu kanu atay nu taw a mana galangan nu sundang a papebpitas kanu embuku-bukuan nu badan taman den kanu didalem'u tulan. 'Bpelambas kanu itungan enggu pamusungan nu taw ka ipayag'in su dalem'u entu magidsan i mawag enggu mapia. ¹³Dala man makapagena kanu Kadenan ka talus-lambas i kapegkailay nin lun. Na mauma tanu man lu sa lekanin su langun na pinggalebek tanu.

Su Isa al-Masih su Mapulu tanu sa Langun a 'Bpangurban a Labi a Mabagel

¹⁴Kagina ka maitu sa aden mapulu sa langun nu 'bpamangurban sa lekitanu a nakaludep lu sa sulega a labi a mabagel a mana su Tunggal'u Kadenan a su Isa al-Masih, na di tanu pitasen su salig tanu sa lekanin.

¹⁵Ka sekanin a mapulu sa langun nu 'bpamangurban sa lekitanu na 'gkataan nin u ngin i 'gkagedam tanu kanu langun na 'gkatala tanu a kalubayan kagina napagukit-ukitan nin bun su langun na bataluan a 'gkatala tanu apia nia nin kaaden i dala sekanin endusa. ¹⁶Tembu di tanu magalang-alang semupeg kanu Kadenan a sangat i kakalimu nin a lu kanu kulesi nin ka enggu tanu matalima su lat a nanam'in enggu magedam tanu su da idsan nin a limu nin a makadtabang sa lekitanu sa uman tanu pakanasisita.

5 ¹Na uman i mapulu sa langun nu 'bpamangurban na pinamili sekanin ebpun kanu pagidsan nin bun a manusia asal'a makagkurban nin kanu Kadenan su manga inenggay nu manga taw enggu su ipegkurban kanu manga kabaladusan nilan. ²Na katawan nin pembitalia sa mananaw su manga taw a kulang i kasabut'in enggu pamakasibay sa dikena pedtibaban kagina manusia bun sekanin a aden kalubayan nin. ³Na kagina ka aden bun kalubayan nin na nasisita nin bun a 'gkurban kanu manga kabaladusan nin a mana bun su kapegkurban nin kanu manga kabaladusan nu manga taw. ⁴Na liu pan sa entu, na dala man taw a sekanin demun i mamili sa ginawa nin asal'a mabaluy a

Hibru 5

mapulu sa langun nu 'bpamangurban ka su Kadenan bu i mapakay a mamili sa entu a mana bun su kinapamily nin kanu Harun.^w

⁵Na maitu bun ba su Isa al-Masih na dikena nin inipulu i ginawa nin asal'a mabaluy sekanin a mapulu sa langun nu 'bpamangurban ka su Kadenan i namili sa lekanin. Ka nia man pidtalu nu Kadenan sa lekanin na

“Seka su Tunggal a wata ku,
saguna na ipebpayag ku i saki su Ama nengka.”^x

⁶Na pidtalu bun nu Kadenan sia kanu kitab i

“Seka su mangurban taman sa taman
a mana su kinabaluy kanu Milkisidik sa kabpangurban.”^y

⁷Na kanu timpu a 'bpaguyag-uyag pan su Isa al-Masih sia sa dunia na nangenin sekanin kanu Kadenan a 'bpaguguliang sa matanug ka 'gkataan nin man i su Kadenan i makapalipuas sa lekanin kanu kapatay. Na sabap sa inibaba nin i ginawa nin sa ukit a kinabpatiunut'in kanu kiug'u Kadenan na pinakikineg sekanin nu Kadenan. ⁸Ka apia sekanin man su Tunggal'u Kadenan na migkataw sekanin sa kabpatiunut kanu Kadenan sia nakanggulalan kanu kamalasyon a natala nin. ⁹Na sabap sa entu na natalutup sekanin kanu kahanda nu Kadenan tembu nabaluy sekanin a 'gkabpunan nu da taman nin a kalipuasan nu apia entain a maginugut sa lekanin, ¹⁰ka binaluy man sekanin nu Kadenan a mapulu sa langun nu 'bpamangurban a mana bun su kinabaluy kanu Milkisidik sa kabpangurban.

Su Kapaingat pantag kanu Kataligkud kanu Kadenan

¹¹Na madakel pan i madtalu nami pantag sa nia ugaid'a malegen pedsinantalen sa lekanu kagina mana migkalubay su katuntay nu saguna. ¹²Ka saguna na nia man dait sa lekanu na 'bpamamandu den kanu ped ugaid'a mana su nasisita nu pamun i mapamandu kanu 'bpaluman kanu manga nauna a napangagian nu den pantag kanu kadtalu nu Kadenan. Mana kanu pamun bagu ginememaw a nia nin pamun kauyagan na gatas ka di kanu pamun mapakay a pakanen sa

^w 5:4 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 28 ayat 1 taman sa 3 sia kanu Kitab Taurat.

^x 5:5 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 2 ayat 7 sia kanu Kitab Zabur.

^y 5:6 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 110 ayat 4 sia kanu Kitab Zabur.

Hibru 5, 6

mangategas a pegken. ¹³Na su maitu ba a taw a gatas pamun i dait a ibpaguyag lun na mana pamun sekanin bagu ginememaw a wata a di mataw mapadsenggaya u ngin i mapia enggu mawag. ¹⁴Ugaid'a su taw a mangategas den i makan nin na mana bun su taw a matua den i kapagitung'in a nabibit'in den i ginawa nin sa kapadsenggaya sa mawag enggu mapia.

6 ¹⁻²Kagina ka maitu na nia dait na di tanu den 'bpapalumanan mangagi su manga nauna a napangagian tanu den pantag kanu Isa al-Masih. Di tanu den 'bpapalumanan mangagi su nakapamandu den sa lekitanu a mana su kataligkud kanu manga galebekan a dala katagan nin, su pantag kanu kasalig kanu Kadenan a natawan nu den, su atulan pantag kanu kapedsalawat,^z su kapendapenet kanu taw, su pantag kanu kambibiag 'bpaluman nu namamatay atawa ka su pantag kanu kakukum kanu taw taman sa taman. Ka makin tanu temalus mangagi kanu mangadalem a 'bpangagian pantag kanu Isa al-Masih.^a ³Na entu ba i enggulan tanu amaika miug su Kadenan.

⁴⁻⁶Kagina su manga taw man a nakatuntay den kanu bantang taman sa natekawan nilan den su palihala a ebpun sa sulega enggu natalima nilan den su Suti a Ruh enggu natekawan nilan den su kopianan nu kadtalu nu Kadenan taman sa nagedam'ilan bun su manga kabarakatan a ebpun kanu Kadenan a ipayag sa talutup sia kanu mangauli den a gay ugaid'a ulian nu entu ka taligkudanan nilan bun su Kadenan na malegen den silan pambalinganen sa kadtaubat'ilan kanu Kadenan kagina su entu a manga taw na timbang a initutuk'ilan 'bpaluman su Tunggal'u Kadenan kanu kayu a pinambalawaga enggu pinangkaya nilan kanu madakel a taw.

⁷Na mana tanu bun man su lupa a pinambalilidseki nu Kadenan a tatap 'bpagulangan a nia mamangetu lun na su manga pamumulan a makadtabang kanu manga gumagalebek lun. ⁸Ugaid'a amaika nia lupa i nia mamangetu lun na utan a sudangen, na su entu a lupa na dala katagan nin. Di den mauget na idsinta nu Kadenan su entu a lupa taman sa binasan nin sa apuy.

^z 6:1-2 kapedsalawat Nia kapegkasabut'u manga ped a alim na *manga ukit'a kabpelimpui*.

^a 6:1-2 temalus mangagi kanu mangadalem a 'bpangagian pantag kanu Isa al-Masih Su ped a katuntay nu manga alim na *'gkatua sa paginugut kanu Isa al-Masih*.

Hibru 6

⁹Ugaid'a apia ka maitu i kangadtalu nami na natalatantu nami sa lekanu a manga lusud'ami sa tian a papedtayan i dikena kanu maitu kagina katawan nami i nia nu den penggulan na su ngin i dait kanu taw a nalipuas den. ¹⁰Ka matidtu man su Kadenan, di nin kalipatanan su manga pinggula nu enggu su kakalimu nu sa lekanin a sampay saguna na ipebpagilay nu bun sia pakanggulalan kanu kapedtabang'u kanu manga pagidsan nu a sinuti nu Kadenan. ¹¹Na nia nami kalilinian na uman i isa sa lekanu na magapas sa kapapanalus'in kanu entu taman sa kapupusan ka enggu nu matalanged i matalima nu su 'gkainam'a ginawa nu. ¹²Tembu da kanu 'bpauk-pauk ka makin nia nu ilingi na su manga taw a natalima nilan su manga inibpasad'u Kadenan sia nakanggulalan kanu kinasalig'ilan enggu kinatigkel'ilan.

Su Pasad'u Kadenan na Natatalanged

¹³Na nia nu ilay na su kinabpasad'u Kadenan kanu Ibrahim, na su ingala nin mismu i inusal'in sa kinabpasad'in kagina da den lemawan pan sa entu ¹⁴sa nia nin inibpasad na "Natalatantu a palihalan ku seka enggu pagkadakelen ku su tupu nengka."^b ¹⁵Na ulian nu kinatigkel magingapa nu Ibrahim na natalima nin su entu a pasad'u Kadenan.

¹⁶Na su taw na amaika pedsapa na sia nin i entu penggulan kanu adapan nu mapulu pan sa lekanin ka amadan i entu sa tumanen nin su ngin i inibpasad'in ka enggu su ngin i di 'bpagayunan na matebped den su entu. ¹⁷Na maitu bun ba su Kadenan, sabap sa kapegkiug'in sa makapailay nin kanu manga taw a makatalima kanu pasad'in i saben-sabenal a di madsalin-salin su kahanda nin na tinalanged'in su entu sa ukit a kinabpasad'in, ¹⁸ka enggu sia makanggulalan kanu pasad'in enggu su kadtalu nin a di madsalin-salin sabap sa dala sa lekanin su kambudtud na su sekitanu a sinemupeg mangeni sa lekanin sa tabang na 'gkabagel su salig tanu sa matalima tanu su entu a 'gkainam tanu. ¹⁹Na su entu a inam na kasaligan enggu mabagel a mana bun palibatu kanu uyag-uyag tanu.^c Na entu ba i makaagak sa lekitanu

^b 6:14 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 22 ayat 16 taman sa 17 sia kanu Kitab Taurat.

^c 6:19 palibatu kanu uyag-uyag tanu Na nia nin maena na pamagel'u uyag-uyag tanu.

sa kaludep tanu lu kanu bala nu kurtina^d a su adapan nu Kadenan. ²⁰Na minuna den lu su Isa al-Masih ka enggu makapamagelet sa lekitanu lu kanu Kadenan ka sekanin man i mapulu sa langun nu 'bpamangurban sa lekitanu taman sa taman a mana bun su kinabaluy kanu Milkisidik sa kabpangurban.

**Su Milkisidik na Mapulu pan kanu
'Bpamangurban nu manga Taw a Israil**

7 ¹Na su Milkisidik na datu sekanin nu siudad a Salim enggu 'bpangurban sekanin kanu Kadenan a Mapulu sa Langun. Na kanu kinauli nu Ibrahim ebpun kanu kinapanaban nin embunua kanu manga datu na inalaw sekanin nu Milkisidik enggu pinalihalan nin su Ibrahim. ²Na inenggay sa lekanin nu Ibrahim su ikasapulu bad kanu langun nu nataban nin.^e Na nia maena nu ngala nin a Milkisidik na "Datu na Kaikelasan." Na datu sekanin kanu siudad a Salim^f tembu "Datu nu Kalilintad." ³Dala nalabit a ama nin enggu ina nin, dala bun tarsilan pantag kanu katupuan nin, dala bun nakasulat pantag kanu kinambata lun enggu kinapatay nin. Na su kinabaluy lun a mangurban na dala kapegkapupus'in tembu makapagidsan nin su Tunggal'u Kadenan.

⁴Na ilay nu, sangat a badtug su Milkisidik ka apia su Ibrahim a kalukesan nu katupuan tanu na minenggay lun sa ikasapulu bad kanu langun nu nataban nin sa kinambunua. ⁵Na sia luyud kanu kasuguan na su manga tupu bu nu Libi a nasanganan sa kapangurban i mapakay a temalima kanu ikasapulu bad a pantiali nu manga pagidsan nilan a taw a Israil apia nia nin kaaden i tupu bun silan nu Ibrahim. ⁶Ugaid'a su Milkisidik na dikena tupu nu Libi a inenggan nu Ibrahim kanu ikasapulu bad kanu nataban nin. Sekanin i minenggay sa palihala kanu Ibrahim a

^d **6:19** Su **kurtina** a nia na su dalinding a inumbal kanu timpu nu Nabi Musa (Su Kinaliu 26 ayat 31 taman sa 36) a makapadsenggaya atawa ka napambad kanu Suti a Bilik enggu kanu Suti sa Langun a Bilik lu kanu Suti a 'Bpagagaman nu manga Yahudi. Na nakisi iganat sa pulu taman sa baba su entu a dalinding atawa ka kurtina nu Suti a 'Bpagagaman sa kanu kutika a kinapatay nu Isa al-Masih (Mataya 27 ayat 51 enggu Markus 15 ayat 38). Na kanu kinakisi a entu nu kurtina na inipailay i mapakay den a makasupeg su taw kanu Kadenan sia makanggulalan kanu kasalig'ilan kanu Isa al-Masih ka naawa den su kadusan a nakapagelet kanu taw enggu kanu Kadenan. Su kurtina a entu na tuladan nu badan nu Isa al-Masih atawa ka su umul'in a inenggay nin a kurban kanu kadusan nu langun nu taw (Hibru 10 ayat 19 taman sa 22).

^e **7:2** Mailay i nia sia kanu Manga Awal 14 ayat 17 taman sa 20 sia sa Kitab Taurat.

^f **7:2** **Salim** na nia nin maena sa basa a Hibru na *kalilintad*.

Hibru 7

nakatalima kanu manga pasad'u Kadenan. ⁷Na mapayag sa lekitanu i su 'bpagenggay sa palihala na mapulu kumin kanu 'bpagenggan sa palihala. ⁸Na su 'bpamangurban a entu a tupu nu Libi a 'bpagenggan kanu ikasapulu bad kanu manga 'gkapantiali nu taw na manga manusia bu silan a aden papatayan nin ugaid'a su Milkisidik na nalabit kanu kitab i bibiag pamun sekanin. ⁹Na timbang a apia su Libi a 'bpagenggan kanu ikasapulu bad kanu 'gkapantiali nu taw na nakaenggay bun sa ikasapulu bad kanu Milkisidik sia nakanggulalan kanu Ibrahim ¹⁰kagina kanu timpu a kinaenggay nu Ibrahim kanu Milkisidik kanu ikasapulu bad kanu nataban nin na lu pamun su Libi kanu katupuan nin a su Ibrahim ka da pamun sekanin makagemaw sa dunia.

Su Ped a 'Bpangurban a Pagidsan nu Milkisidik

¹¹Na u mana bu man ka matalutup su manga taw sia makanggulalan kanu ukit'u kabpangurban a inisangan kanu manga tupu nu Libi (a kinandut su entu kanu kasuguan a tinalima nu taw), na di den nasisita su ped pan a 'bpangurban a pagidsan nu Milkisidik a dikena pagidsan nu kinabaluy mangurban kanu tupu nu Libi a si Harun. ¹²Na amaika kasambian su kabaluy mangurban kanu 'bpangurban na dait a kasambian bun su kasuguan. ¹³Na su pedtalun sia a ipedsambi a mangurban na ebpun kanu ped a tupu enggu apia sakataw kanu tupu nin na dala nakapangurban lun. ¹⁴Na katawan tanu a benal i su Isa al-Masih a Mapulu tanu a ipedsambi a mangurban na ebpun kanu ped a tupu ka tupu sekanin nu Yahuda. Na apia sakataw kanu nia a tupu na dala nalabit'u Musa a nakapangurban lun.

¹⁵Na labi a migkapayag i nasambian den su 'bpamangurban a ebpun kanu tupu nu Libi sia kanu kinambuat'u ped a 'bpangurban a pagidsan nu Milkisidik. ¹⁶Na nabaluy sekanin a mangurban dikena sia nakanggulalan kanu tupu a nasanganan sa kapangurban sia luyud kanu kasuguan ka sabap sa kabarakat'u uyag-uyag'in a da taman nin. ¹⁷Ka nia kadtalu sia kanu kitab pantag sa lekanin na

“Seka su mangurban taman sa taman
a mana su kinabaluy kanu Milkisidik sa
kabpangurban.”^g

---

^g 7:17 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 110 ayat 4 sia kanu Kitab Zabur.

¹⁸Na sinambian man su danden a kasuguan sa kabaluy mangurban kanu 'bpangurban kagina malubay su entu enggu da gaid katagan nin, ¹⁹kagina dala man natalutup sia kanu Kadenan sia kanu kapenggulalan kanu kasuguan tembu nia ba i sabap'in i inenggan tanu sa labi pan i kapia nin a inam. Na sia makanggulalan kanu entu na makasupeg tanu den kanu Kadenan.

²⁰⁻²¹Na su kinabaluy nu Kadenan kanu Isa al-Masih sa kapangurban na mibpasad sekanin. Dikena pagidsan nu kinabaluy nin kanu manga tupu nu Libi sa kapangurban ka da sekanin 'bpasad sa entu. Ka nia man nakadalem kanu kitab kanu kinabaluy nu Isa al-Masih sa kabpangurban na

“Inibpasad'u Mapulu

i 'Seka su mangurban taman sa taman.'

Na di nin den bagun su entu.”

²²Na sabap sa entu na sia kanu Isa al-Masih na makatalanged tanu sa labi i kapia nin a kapasadan nu Kadenan. ²³Na liu pan sa entu, na su danden a 'bpamangurban na madakel kagina pedsambi-sambi ka uman pebpatay su sakataw na 'gkasambian menem'u sakataw. ²⁴Ugaid'a su Isa al-Masih na su kabpangurban nin na dala kapegkapupus'in kagina 'bpaguyag-uyag sekanin taman sa taman. ²⁵Tembu ba magaga nin a benal lemipuas sa talutup su apia entain a taw a pedsupeg kanu Kadenan sia makanggulalan sa lekanin kagina 'bpaguyag-uyag sekanin taman sa taman ka enggu makapamagelet sa lekitanu sia kanu Kadenan.

²⁶Na maya ba kanu Isa al-Masih i nasisita tanu a mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Ka suti sekanin, dala tila nin, dala kabaladusan nin, inipitas sekanin kanu manga baladusa enggu inipulu sekanin sa lawan pan kanu kapulu nu langit. ²⁷Dikena sekanin pagidsan nu ped a mapulu sa langun nu 'bpamangurban a nasisita nin pan a 'gkurban kanu uman-uman gay sabap kanu kabaladusan nin unan nu kagkurban nin kanu kabaladusan nu manga taw ka su Isa al-Masih na nakaisa bu i kinagkurban nin ka su kinagkurban nin bu kanu ginawa nin sabap kanu kabaladusan nu taw. ²⁸Na su manga taw a binaluy a mapulu sa langun nu 'bpamangurban sia luyud kanu kasuguan na aden kalubayan nin. Ugaid'a ulian nu kinaenggay nu Kadenan kanu kasuguan na inibpasad'in i baluyn nin sa mapulu sa langun nu 'bpamangurban su Tunggal'in a binaluy a talutup taman sa taman.

Su Minalut kanu Labi a Mapia a Kapasadan

8 ¹Na nia ku pegkiugan papedtuntay sa lekanu kanu langun nu pedtalun ku a nia na saguna na aden den mapulu sa langun nu 'bpamangurban sa lekitanu a 'bpagagayan kanu kawanan nu kulesi nu Kadenan a Barakat a lu sa sulega. ²Na 'bpangurban sekanin lu kanu suti sa langun a dalepa a tidtu a 'Bpangadapan kanu Kadenan a Mapulu a lu sa sulega a dikena su manusia i minumbal lun ka su Mapulu demun i minumbal lun. ³Na su langun nu nabaluy a mapulu sa langun nu 'bpamangurban na sinanganan sa kagkurban nin kanu manga ipegkurban nu taw enggu kanu manga inenggay nu taw, tembu su Isa al-Masih a mapulu sa langun nu 'bpamangurban sa lekitanu na nasisita bun i aden makagkurban nin. ⁴Ugaid'a amaika sia pamun sekanin sa dunia na di sekanin mabaluy a mangurban kagina aden den nasanganan sa kapangurban sa kanu manga inenggay nu taw sia luyud kanu kasuguan. ⁵Na su pegkurbanan nilan sia sa dunia na tuladan atawa ka alung-alung su entu nu ngin i lu sa sulega tembu ba kanu kinaumbal'u Musa kanu Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan a Mapulu na nia inidsasana lun nu Kadenan sa kaumbal lun na "Sigulu ka i makapaumbal'engka i nia sia luyud kanu ipebpapata ku sa leka sia kanu nia a palaw."^h ⁶Ugaid'a su galebekan nu Isa al-Masih sa kinabaluy lun sa mapulu sa langun nu 'bpamangurban na labi i kabalapantag'in kumin kanu manga galebekan nu entu a 'bpamangurban kagina sekanin i minalut kanu labi a mapia a kapasadan a inenggay sia luyud kanu labi bun i kapia nin a manga pasad. ⁷Na u mana bu man ka dala kulang'u nauna a kapasadan na di den man dait a sambian pan su entu.

⁸Ugaid'a nailay nu Kadenan a Mapulu i aden kulang'in su manga taw nin sa entu, tembu pidtalu nin su nia a katigan nin sa

“Mauma i timpu
a mangaden aku sa bagu a kapasadan
kanu manga taw a Israil
enggu kanu manga taw a Yahuda.”ⁱ

^h 8:5 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 25 ayat 40 sia kanu Kitab Taurat.

ⁱ 8:8 Su manga taw a Yahuda na ebpun bun kanu tupu nu Israil ka su Yahuda na isa bun kanu manga wata nu Nabi Yakub a bedtuan bun sa Israil.

Hibru 8, 9

⁹Na dikena pagidsan su entu kanu kapasadan a pinangaden ku kanu manga kaapuan nilan kanu timpu a kinaagak ku kanilan mapaliu kanu dalepa a Egypt.

Kagina dala nilan man italus inggulalan su kapasadan a inenggay ku kanilan, tembu ba pinadtaday ku den mambu silan.”

¹⁰Na nia pan kadtalu nu Kadenan a Mapulu na “Nia ba i kapasadan a pangadenen ku kanu manga taw a Israil kanu mangauma a timpu:

Idalem ku kanu itungan nilan su manga kasuguan ku.

Isulat ku su entu kanu pamusungan nilan.

Saki i kilalan nilan a Kadenan enggu silan menem i mabaluy a manga taw ku.

¹¹Di den nasisita a ipamandu pan atawa ka edtalun pan nu uman i isa kanu ped'in

atawa ka kanu suled'in i 'Kilala nu su Mapulu.'

Kagina 'gkakilala aku nilan den langun

iganat sa mababa sa langun a manga taw taman den kanu mapulu sa langun a manga taw

¹²ka ampunen ku den su manga kabaladusan nilan taman sa lipatanan ku den su manga kadupangan nilan.”^j

¹³Na sia kanu kinadtalu nu Kadenan sa “aden bagu a kapasadan,” na nia nin maena na inawan nin den sa bisa su nauna a kapasadan. Na u ngin i da den bisa nin enggu labing den na di mauget na madadag den.

Su 'Bpangadapan kanu Kadenan sia sa Dunia enggu lu sa Sulega

9 ¹⁻²Na kanu nauna a kapasadan na aden inumbal a atulan pantag kanu kasimba kanu Kadenan enggu aden bun inumbal a 'bpangadapan kanu Kadenan. Na entu ba su pinatindog a Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan sia sa dunia. Na aden dua timan a bilik'u entu a nabpageletan na kurtina, na su ika-isa a bilik na bedtuan sa Suti a Bilik a lu ba su 'bpanaguan sa palitan enggu su lamisan a 'bpanaguan kanu pan a ipegkurban kanu Kadenan. ³Na lu menem kanu bala nu nakapagelet a

^j 8:8-12 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Yaramias 31 ayat 31 taman sa 34.

Hibru 9

kurtina na su ikadua a bilik a bedtuan sa Suti sa Langun a Bilik ⁴na lu ba su tudtugan a bulawan a pedtutungan kanu mamut a tutungen enggu su Kaun nu Kapasadan a linumbus sa bulawan magidsan i liu enggu ludep'in. Na nia dalem'u Kaun nu Kapasadan a entu na su 'bpanaguan a bulawan a tinaguan kanu pegken a bedtuan sa manna, su tungked'u Harun a inetuan na laun enggu su tebi na watu a nakaukil lun su manga kasuguan nu Kadenan.

⁵Na nia menem lu kanu untul'u Kaun nu Kapasadan na su buntal'u manga malaikat^k a tanda a lu ba su Kadenan. Na nasilungan nu manga papak'ilan su dapeng a pebpsikan kanu lugu nu inigkurban kanu kabaladusan nu taw.^l Ugaid'a saguna na di nami pan madsinantal sa mapia su pantag sa entu.

⁶Na guna mapasad mametad su langun nu entu na uman-uman gay na 'bpludep su 'bpamangurban lu kanu Suti a Bilik ka ipenggulalan nilan su nakasangan kanilan lu a galebekan. ⁷Ugaid'a su mapulu bu sa langun nu 'bpangurban i mapakay a makaludep lu kanu Suti sa Langun a Bilik a makaisa bu sa salagun. Na di sekanin mapakay a lemudep lu amaika dala makagkurban nin a lugu na binatang sa kanu manga kabaladusan nin enggu kanu manga kabaladusan nu manga taw a dikena pidtibaba. ⁸Na su entu a penggulan nilan na ipebpagilay nu Suti a Ruh sa lekitanu i di pan makaludep su taw kanu Suti sa Langun a Bilik a lu sa sulega taman sa usalen pan su Balung-balung a Tuleda a sia sa dunia a 'Bpangadapan kanu Kadenan. ⁹Na su manga penggulan nilan a entu na tuladan nu sagugunay a tidtu a 'gkambebetad ka su kabpagenggay nilan enggu su kapegkurban nilan na dikena pakalimpiu sa talutup kanu atay nu pedsimba kanu Kadenan. ¹⁰Ka su entu na manga pegken bu enggu 'bpaginumen enggu embalang-balang bu a ukit a kabpelimpiu. Manga atulan bu a maliwawaw a penggulan kanu badan nu taw a ipenggulalan gagalu na di pan pakauma su bagu a ukit'u Kadenan.

¹¹Ugaid'a saguna na nakauma den su Isa al-Masih. Sekanin i mapulu sa langun nu 'bpamangurban sa lekitanu kanu labi i kapia nin a bagu a ukit a nakatingguma den saguna. Na lu sekanin linemudep kanu labi i kapia nin enggu talutup a Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu

---

^k 9:5 su buntal'u manga malaikat Sa basa a Hibru enggu Grik na *kirub*. Dikena i nia kadsalilidan a malaikat, aden papak'in enggu entu ba i tinemameng kanu lalan a ipedsangul kanu kayu a pakaenggay sa uyag-uyag. Mailay i nia sia kanu Manga Awal 3 ayat 22 taman sa 24 sia kanu Kitab Taurat.

^l 9:5 Mailay i nia sia kanu Libitikus 16 ayat 11 taman sa 17 sia kanu Kitab Taurat.

Hibru 9

Kadenan a dikena inumbal'a manusia enggu dikena sia sa dunia. ¹²Na nakaisa bu i kinaludep'in lu kanu entu a Suti sa Langun a Bilik enggu dikena lugu nu manga mama a kambing enggu manga sapi i inigkurban nin lu ka su lugu nin demun. Na sabap kanu entu na matalima tanu den su dala taman nin a kalipuasan.

¹³Ka amaika su lugu nu manga mama a kambing, sapi enggu aw nu tinutung a manguda a sapi a ibpamesik kanu taw a ipedtimbang sa maledsik ka enggu masuti su badan nu entu a taw ¹⁴na labi lawan den a makalimpiu su lugu nu Isa al-Masih kanu atay tanu sia kanu manga galebekan a pedtundan sa lekitanu sa kapatay ka enggu tanu nia manggalebek na su ngin i luyud sia kanu kaisa-isa nin a Kadenan. Ka sia nakanggulalan kanu kabarakat'u dala taman nin a Ruh nu Kadenan na ininggihad'u Isa al-Masih su umul'in a kurban a dala tila nin.

¹⁵Na sabap sa entu na nabaluy sekanin a minalut kanu bagu a kapasadan kanu taw enggu kanu Kadenan asal'a su manga taw a pinamili nu Kadenan na matalima nilan den su inibpasad'u Kadenan a ipebpusaka nin kanilan a dala kapegkapupus'in. Kagina sia man nakanggulalan kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in na nalipuas'in silan kanu kinasungkang'ilan kanu nauna a kapasadan.

¹⁶Na mana bun i entu su sulat a nia lun nakadalem na su entain i pebpusakan. Na dait a maamad muna i minatay su mibpusaka, entu pan ka mapagumun su ipebpusaka. ¹⁷Ka amaika matay den su entu, na entu pan ka aden bisa nu entu. Ka taman sa di pan matay su mibpusaka na da pan bisa nu entu a sulat. ¹⁸Na maitu bun ba su nauna a kapasadan na dala kaludsui enggulalan taman sa da pan kapaigisi sa lugu. ¹⁹Ka kanu timpu a kinapasad'u Nabi Musa mayag kanu manga kasuguan nu Kadenan kanu manga taw na kinemua sekanin kanu lugu nu inigkurban a sapi enggu kambing a sinimbulan nin sa ig. Kinemua bun sekanin sa tanul a ebpun sa bumbul'a bili-bili a pidsugan sa maliga ka inibalud'in kanu tangkayan nu sapak'u kayu a isupu ka inisumek'in kanu lugu a entu ka inipamesik'in kanu sinulatan kanu manga kasuguan nu Kadenan enggu kanu manga taw ²⁰sa nia nin pidtalun na "Nia ba su lugu a minilut kanu kapasadan nu Kadenan a inenggay nin sa lekanu enggu inisugu nin i kanggulalan nu lun."^m ²¹Na pinamesikan nin bun kanu lugu

---

^m 9:20 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 24 ayat 8 sia kanu Kitab Taurat.

su Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan enggu su langun nu 'bpagusalen kanu kapedsimba kanu Kadenan. ²² Kagina nia nakadalem kanu kasuguan na timbang a su langun nu dait a pedsutin na sinuti sia nakanggulalan kanu lugu. Kagina amaika dala lugu a makaigis a kurban kanu Kadenan na dala bun kaampun kanu kabaladusan.

²³ Tembu nasisita a sutin sa lugu na binatang a inigkurban su langun nu 'bpagusalen kanu kapedsimba kanu Kadenan a tuladan nu ngin i aden lu sa sulega. Ugaid'a su ngin i aden lu sa sulega na nasisita i kurban a labi i kapia nin kumin kanu langun nu entu. ²⁴ Ka su Isa al-Masih man na dikena nia nin linudepan su Suti sa Langun a Bilik a inumbal'u manusia a tuladan bu nu ngin i aden lu sa sulega ka nia nin linudepan mismu na su sulega ka enggu makapamagelet sa lekitanu saguna kanu adapan nu Kadenan. ²⁵ Na dikena bun pibpapalumanan nu Isa al-Masih 'gkurban su ginawa nin a mana su penggulan nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban a Yahudi a uman salagun na 'bpeludep lu kanu Suti sa Langun a Bilik ka 'bpananggit sa lugu na binatang a inigkurban. ²⁶ Ka amaika bu man ka nasisita a edsasalumanan nin enggula su entu na kadsasalumanan bun su kinatala nin sa kamalasyon iganat kanu kinapangaden sa dunia. Ugaid'a nakaisa bu man i kinasia nu Isa al-Masih sa dunia asal'a maaun tanu nin kanu kabaladusan tanu sia nakanggulalan kanu kinagkurban nin kanu ginawa nin kanu nangauli den ba a nia a manga timpu. ²⁷ Na su langun nu manusia na mukit sa kapatay sa makaisa bu, entu pan ka kukumen nu Kadenan. ²⁸ Na maitu bun ba su Isa al-Masih, nakaisa bu su kinagkurban nin kanu ginawa nin sa kaaun kanu madakel a taw kanu kabaladusan nilan. Na embalingan sekanin sia ugaid'a dikena den sabap sa kabaladusan nu taw ka sabap den sa kalipuas'in kanu manga taw a pakapagangapa a benal sa lekanin.

**Su Kinaikelas sa lekitanu sia Nakanggulalan kanu
Kinagkurban nu Isa al-Masih kanu Ginawa nin**

10 ¹ Na su kasuguan a inenggay nu Kadenan kanu Musa na alung-alung bu nu mangapia a pakatingguma. Tembu ba dili i entu makalimpu sa talutup kanu taw a pedsupeg kanu Kadenan sia makanggulalan kanu kapedsasaluman nilan pegkurban uman lagun. ² Ka amaika tidu-tidu a pakalimpu kanilan su entu a manga kurban na

Hibru 10

nia dait na di nilan den magedam kanu ginawa nilan i baladusa pamun silan enggu di nilan den nasisita a edsasaluman pan 'gkurban. ³Ugaid'a nia nin kabantang na su kapegkurban nilan a entu na papedtadem bu kanilan kanu manga kabaladusan nilan sa uman lagun. ⁴Ka di man makapunas kanu kabaladusan nu taw su lugu nu manga sapi enggu kambing a inigkurban. ⁵Tembu guna makauma su Isa al-Masih sia sa dunia na nia nin pidtalu kanu Kadenan na

“Su manga kurban enggu su manga ibpagenggay na dikena entu su 'gkapangingalap'engka, ka su badan a inadil'engka sa laki,

⁶ su manga kurban a pedtutungen langun enggu su manga kurban kanu kabaladusan na dikena pakasuat sa leka.

⁷ Tembu nia ku pidtalu sa leka na ‘Hu Kadenan, sinemia aku ka enggu ku manggula su kahanda nengka a mana bun su nakasulat kanu kitab pantag sa laki.’ ”ⁿ

⁸ Na kanu kinadtalu a entu nu Isa al-Masih sa dikena 'gkapangingalap'u Kadenan enggu dikena pakasuat lun su manga ipegkurban, su manga ibpagenggay, su manga kurban a pedtutungen langun enggu su manga kurban kanu kabaladusan apia ipenggulalan su entu sia luyud kanu kasuguan a inenggay kanu Musa ⁹enggu iniuman nin pamun edtalu i “Hu Kadenan, sinemia aku ka enggu ku manggula su kahanda nengka,” na nia nin maena na iniawa nin den su nauna a ukit a kapegkurban ka enggu nin pakasambi su kagkurban nin kanu ginawa nin. ¹⁰ Na sabap sa inunutan nu Isa al-Masih su kahanda nu Kadenan na naikelas tanu nin sia nakanggulalan kanu nakaisa bu a entu a kinanggihad'in kanu badan nin.

¹¹ Na su 'bpangurban na uman-uman gay na pegkurban sa pamagidsan bun a kurban a dikena pakapunas kanu manga kabaladusan a mana bun su nakasangan kanilan a galebekan. ¹² Ugaid'a su Isa al-Masih na nakaisa bu i kinagkurban nin ka su kinanggihad'in bu kanu umul'in sa kaampun kanu manga kabaladusan tanu. Na di den nasisita su ped pan a kurban tembu ulian nu entu na nagagayan den sekanin lu tampal kanu kawananan nu Kadenan. ¹³ Na iganat sa entu ba na 'bpagingapan nin bun den su kapasugiud kanu manga kuntela nin kanu palad'u ay

ⁿ 10:5-7 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 40 ayat 6 taman sa 8 sia kanu Kitab Zabur.

nin. ¹⁴Kagina su nakaisa bu a entu a kinagkurban nin na nakalimpiu den sa talutup taman sa taman kanu manga taw a 'bpagikelasen. ¹⁵Na inipangimbenal bun i entu nu Suti a Ruh sa lekitanu sa kinadtalu nin sa

¹⁶“Nia katigan nu Kadenan na ‘Nia su kapasadan a pangadenen ku kanilan kanu mangauma a timpu: Idalem ku kanu pamusungan nilan su manga kasuguan ku enggu isulat ku su entu kanu itungan nilan.^o”

¹⁷Pidtalun bun i

“Lipatanan ku den su manga kabaladusan nilan enggu su manga galebek'ilan a mawag.”^p

¹⁸Na kagina ka naampun den su manga kabaladusan na di den nasisita a 'gkurban pan sa kaampun kanu manga kabaladusan.

Su Manggula nu Taw a Awan nin sa Katagan su Isa al-Masih

¹⁹Kagina ka maitu manga lusud ku sa tian, na sabap kanu lugu nu Isa al-Masih na makambaya-baya tanu den lemudep kanu Suti sa Langun a Bilik ²⁰sia kanu bagu a ukit a 'bpawang kanu uyag-uyag a da taman nin. Binukatan nin sa lekitanu su entu sia nakanggulalan kanu tidtu a kurtina a su badan nin. ²¹Na kagina ka aden den labi a mabagel a mapulu sa langun nu 'bpamangurban sa lekitanu a su Isa al-Masih a 'bpangulu kanu manga taw nu Kadenan ²²na semupeg tanu kanu Kadenan sa senep sa atay a unat su tidtu-tidtu a salig kagina nalimpiu den nu lugu nin su atay tanu kanu manga mawag a nakadalem lun enggu nasalawatan den su badan tanu kanu ig. ²³Na edtindegan tanu sa mapia sa dala kandua-dua nin su inam a 'bpaginugutan tanu ka matidtu man su Kadenan a mibpasad sa lekitanu. ²⁴Paginapasen tanu su kasekat tanu kanu uman i isa sa lekitanu sa kagkakalimua enggu kanggula sa u ngin i mapia. ²⁵Di tanu idtalipenda su kandidilimudan tanu a mana su nalayaman den a penggulan nu ped enggu pagkabagelen tanu su ginawa nu uman i isa sa lekitanu, labi lawan den sa saguna a masupeg den a benal su gay a kambalingan nu Mapulu.

²⁶Kagina amaika editibaban tanu bun i kapapanalus tanu enggula sa kabaladusan ulian nu kinatalima tanu kanu tidtu-tidtu a bantang

^o 10:16 Ebun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Yaramias 31 ayat 33.

^p 10:17 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Yaramias 31 ayat 34.

Hibru 10

na da den kurban a makagkurban pan sa kaampun kanu kabaladusan tanu. ²⁷Ka nia den makatingguma na su sangat a pakagilek a kagkukum enggu su 'bpangalaw-kalaw a apuy a pedtutung kanu taw a pedsungkang kanu Kadenan. ²⁸Ka amaika su kasuguan nu Musa ka 'bpagimatayan sa di 'bpelatan sa nanam su apia entain a pegkias lun amaika makapaamad'u dua kataw atawa ka telu kataw a saksi, ²⁹na labi lawan den su kapasang'u siksa a dait a matalima nu taw a lemusak kanu Tunggal'u Kadenan enggu mawa sa katagan kanu lugu a minilut kanu kapasadan nu Kadenan a minikelas kanu taw enggu su magumpak kanu sangat a malimu a Suti a Ruh nu Kadenan. ³⁰Ka katawan tanu bun man a benal u entain i midtalu sa "Saki i mataw semuli, enggu saki i mataw mapapamayad."^q Pidtalu nin bun i "Kukumen nu Mapulu su manga taw nin."^r ³¹Na sangat a makagilek i manggula nu taw a sugaten sa kawagib'u kaisa-isa nin a Kadenan a barakat.

³²Na nia nu 'gkakalendem na su nangaipus a manga timpu a su muna-muna a kinatuntay nu pantag kanu Isa al-Masih sa apia tinemala kanu sa manga mapasang a kamalasakan na natigkelan nu su langun nu entu. ³³Na su ped sa lekanu na pinagkaya enggu pinamungkaidanan sia kanu adapan nu madakel a taw. Su ped menem sa lekanu na inamungan nu su manga suled'u sa paginugut a pedtala bun sa kamalasakan ³⁴ka sangat a 'gkalat i nanam'u kanu manga suled'u sa paginugut a nangabilunggu. Na apia 'bpangagawn su manga kaaden nu na pedtaliman nu su entu sa maluweg kanu ginawa nu kagina 'gkatawan nu i aden pan labi lawan lun i kapia nin a kaaden a di 'gkadadag taman sa taman.

³⁵Tembu da kanu a benal semangkup sia kanu kasalig'u kanu Kadenan ka masela i balas a matalima nu. ³⁶Na nasisita man a temigkel kanu kagina ulian nu kanggula nu kanu kahanda nu Kadenan na matalima nu su manga inibpasad'in. ³⁷Ka mana bun su nadtalu kanu kitab a

"Di den man gaid mauget

na su inibpasad a pakauma na makauma den enggu
di maangga su kauma nin.

^q 10:30 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 32 ayat 35 sia kanu Kitab Taurat.

^r 10:30 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 32 ayat 36 sia kanu Kitab Taurat enggu sia kanu Manga Sengal 135 ayat 14 sia kanu Kitab Zabur.

³⁸ Na su taw a matidtu a nalusud sa laki na maaden lun su uyag-uyag a da taman nin sia makanggulalan kanu salig'in. Ugaid'a amaika taligkudan aku nin na di ku den sekanin kasuatan."^s

³⁹ Ugaid'a sekitanu na dikena tanu lusud kanu manga taw a entu a pedtaligkud kanu Kadenan a 'gkangatadin den ka sia tanu nalusud kanu manga taw a mamakalipuas a aden salig'in kanu Kadenan.

Su manga Taw a Napailay sa Tidtu-tidtu a Kinasalig kanu Kadenan

11 ¹ Na su salig na papedtalanged sa matalima su ngin i 'gkainam enggu pedtalanged sa benal su di pan 'gkailay. ² Na sabap sa salig'u manga katupuan tanu na nasuatan silan nu Kadenan. ³ Na sabap bun kanu salig tanu na natawan tanu i su dunia na inaden nu Kadenan sia nakanggulalan kanu kadtalu nin. Tembu su langun na 'gkangailay tanu na dikena ebpun kanu 'gkangailay den.

⁴ Na sabap bun kanu salig'u Habil na su kurban nin kanu Kadenan na labi a mapia kumin kanu kurban ni Kabil. Na sabap bun kanu salig'u Habil kanu Kadenan na initimbang sekanin a ikelas kagina nasuatan nu Kadenan su kurban nin. Na apia minatay den su Habil na masela pamun a panduan sa lekitanu su entu a salig'in. ⁵ Na sabap bun kanu salig'u Inuk na dala den sekanin makatala sa kapatay ka init sekanin lu sa sulega, "Nalangiap sekanin kagina kinua sekanin nu Kadenan."^t Na nalabit bun sia kanu kitab i unan nu kinakua sa lekanin na nasuatan sekanin nu Kadenan. ⁶ Na amaika dala salig'u taw na di man makasuat kanu Kadenan kagina apia entain a taw i pedsupeg sa lekanin na dait a paginugutan nin i aden sekanin a Kadenan enggu pembalasan nin su apia entain a 'bpaginapasen nin i kapangilay nin sa lekanin. ⁷ Na sabap bun kanu salig'u Nuh na pinakikineg'in su kinapaingat lun nu Kadenan pantag kanu manganggula apia di nin pan 'gkailay. Tembu pinaginugutan nin su Kadenan ka minumbal sekanin sa kapal ka enggu nin makalipuas su ginawa nin taman den kanu sakambinabatan nin. Na sabap kanu entu a salig'in na nasugat'a kawagib su sakadunia ugaid'a sekanin na initimbang'u Kadenan a ikelas sabap sa sinemalig sekanin kanu Kadenan.

^s 10:37-38 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Habakuk 2 ayat 3 taman sa 4.

^t 11:5 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 5 ayat 24 sia kanu Kitab Taurat.

Hibru 11

⁸Na sabap sa aden salig'u Nabi Ibrahim kanu Kadenan na pinaginugutan nin su inisugu lun nu Kadenan a lemu sekanin kanu dalepa a inibpasad lun nu Kadenan. Na apia di nin katawan su pedtamanan nin na ginanatan nin bun su dalepa nin. ⁹Na sabap bun kanu salig'u Ibrahim kanu Kadenan na migkaleben sekanin kanu kalupan a inibpasad'u Kadenan sa lekanin apia nia nin kaaden i nakalapu sekanin lu enggu nia nin bu pegkalebenan na balung-balung a tuleda.^u Na apia su wata nin a su Iskak enggu su apu nin a su Yakub a pebpusakan bun kanu pasad'u Kadenan na balung-balung bun a tuleda i pigkalebenan nilan. ¹⁰Na tinigkelan nu Ibrahim su entu kagina nia nin 'gkapaginagkay na su siudad a mabagel i udsadan nu palaus'in a nia migkahanda lun enggu napatindeg lun na su Kadenan. ¹¹Na sabap bun kanu salig'u Ibrahim kanu Kadenan na nakamuliataw sekanin sa apia matua den enggu su kaluma nin menem a si Sara na di embata. Pinaginugutan nu Ibrahim i tumanen nu Kadenan su inibpasad'in a embata si Sara. ¹²Kagina ka maitu na su sakataw a nia a taw a su Ibrahim a matua den a benal na sekanin i nabpunan nu katupuan a mana kadakel'u bitun sa kawang-kawangan enggu kadakel'u pedtad sa dedsan a di magaga milang.

¹³Na langun nu nia a manga taw na minatay silan a aden salig'in kanu Kadenan. Na apia da nilan pan matalima su manga inibpasad'u Kadenan kanilan kanu bibiag pan silan ugaid'a naalung'a ginawa nilan den su entu a 'gkapia i ginawa nilan ka 'gkatawan nilan man i aden gay a matalima nilan su entu a 'bpagingapan nilan. Na tinalima nilan kanu ginawa nilan i mana silan lapu sa dunia enggu penggagalu bu silan lun pegkakaleben. ¹⁴Na su manga taw a maitu ba i kangadtalu nin na ipebpagilay nilan i pakapaginagkay silan sa dalepa a kagkalebenan nilan a madtalu a kanilan. ¹⁵Na amaika nia nilan bun 'gkapagitung su ginanatan nilan a dalepa na mapakay pamun a benal a embalinganan nilan su entu. ¹⁶Ugaid'a nia nin kabantang na nia nilan 'gkapaginagkay

---

^u **11:9 balung-balung a tuleda** Kanu timpu nu Ibrahim na 'bpamangumbal su manga taw sa balung-balung a tuleda ka lu ba silan pegkakaleben. Sa basa a English na *tent*. Na apia endaw silan 'bpagangay na pedtatanggiten nilan su balung-balung a tuleda ka entu bun ba i ipembudsud'ilan. Na nia ba i 'gkabaluy a walay nilan. Nia nilan 'bpagusalen sa kabpagumbal sa tuleda na manga upis'a kambing. Adat-betad den nu manga taw a Hibru kanu entu a timpu su kapamagalat-alat tembu tatap'ilan pedtatanggiten su balung-balung a tuleda.

Hibru 11

na su labi a mapia a kagkalebenan a su sulega. Na namba i sabap'in i su Kadenan na di nin ikaya a tawagen sekanin nu entu a manga taw sa Kadenan ka pinagadilan nin man silan sa siudad a kagkalebenan nilan.

¹⁷Na sabap bun kanu salig'u Ibrahim kanu Kadenan na adil sekanin sa kagkurban nin kanu wata nin kanu kinabatalu lun nu Kadenan sa kagkurban nin lun. Na sekanin a pibpasadan nu Kadenan sa madakel a muliataw na adil a benal sa kagkurban nin kanu kaisa-isa nin a wata nilan kani Sara a si Iskak ¹⁸apia nia nin kaaden i pidtalu sa lekanin nu Kadenan i "San makanggulalan kani Iskak su manga tupu a inibpasad ku sa leka."^v ¹⁹Kagina nia 'gkatagu kanu ginawa nu Ibrahim na magaga nu Kadenan mapambibiag su minatay. Na mana maitu ba i nanggula nu Iskak ka mana minatay sekanin a nakambalingan 'bpaluman kanu Ibrahim. ²⁰Na sabap bun kanu salig'u Iskak na pinalihalan nin su Yakub enggu Isaw sa nia nin pidtalu kanilan na mapia i manggula-ula nilan sia kanu mangauma a timpu. ²¹Na maitu bun su Yakub, sabap bun kanu salig'in na pinalihalan nin su manga wata nu Yusup kanu timpu a mangagan den sekanin matay. Dinemukum sekanin kanu tungked'in ka nangadap kanu Kadenan.^w ²²Sabap bun kanu salig'u Yusup, na kanu timpu a mangagan den sekanin matay na pidtalu nin i makaawa su manga taw a Israil kanu dalepa a Egypt enggu inidtutuma nin pan i amaika gemanat den silan lu na edtapiken nilan mawa su manga tulan nin.^x

²³Na sabap bun kanu salig'u manga lukes'u Musa kanu Kadenan na inipagena nilan su Musa sa nakatelu ulan ulian nu kinambata lun kagina nailay nilan i mapia a benal a wata su Musa. Dala silan kagileki sa nasungkang'ilan su kasuguan nu datu.^y ²⁴Na maitu bun su Musa, sabap bun kanu salig'in kanu Kadenan na guna su migkasela den sekanin na inikias'in a tawagen sekanin a wata nu puteli a wata nu Piraun. ²⁵Nia nin tinemu i papegkapasangan sekanin a kaped'u manga taw nu Kadenan kumin kanu gagalu bu a matala nin a kapia na ginawa ugaid'a kabaladusan. ²⁶Na sia sa lekanin na nia masela a kakawasan na su unga nu kalasay sabap kanu Masih kumin kanu

^v 11:18 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 21 ayat 12 sia kanu Kitab Taurat.

^w 11:21 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 47 ayat 31; 48 ayat 1 taman sa 20 sia kanu Kitab Taurat.

^x 11:22 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 50 ayat 24 taman sa 25 sia kanu Kitab Taurat.

^y 11:23 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 1 ayat 22; 2 ayat 1 taman sa 2 sia kanu Kitab Taurat.

Hibru 11

kakawasan nu Egypt. Kagina nia nin initagu sa ginawa na su matalima nin a balas sa mangauma pan a timpu. ²⁷Na sabap bun kanu salig'in na minawa sekanin sa Egypt enggu da sekanin kagileki kanu lipunget'u datu. Tinemigkel sekanin kagina mana nin bun 'gkailay su Kadenan a di 'gkailay. ²⁸Na sabap bun kanu salig'in na ininggulalan nin su Kanduli nu Kalipuas enggu su kinapangigul sa lugu kanu bengawan ka enggu di makalalagit'u 'bpaminasakan su kaka sa langun a manga wata nu manga taw a Israil.^z

²⁹Na sabap bun kanu salig'u manga taw a Israil na nakalipag silan kanu Maliga a Lagat a mana silan minukit sa mamala a lupa. Ugaid'a guna pedtekaw 'bpelipag su manga taw a Egypt a 'bpaneled kanilan na nangaled silan.^a ³⁰Sabap bun kanu salig'u manga taw a Israil na nalundus su alad'u ciudad a Yariku ulian nu kinabalibet'ilan lun kanu dalem'u nakapitu gay.^b ³¹Na maitu bun ba, sabap bun kanu salig'i Rahab a babay a sundal na dala sekanin makaamung matay kanu manga taw a pedsungkang kanu Kadenan kagina pidsakaw-sakaw nin sa mapia su manga taw a Israil a 'bpanininting.^c

³²Na nangasangan den i entu a nalabit ku. Kulang den i kutika ku amaika edsinantalen ku pan su pantag kani Gidiun, Barak, Samsun, Ipta, Nabi Daud, Nabi Samuil enggu su ped pan a manga nabi ³³a sabap kanu salig'ilan kanu Kadenan na naagaw nilan su manga pendatuan, nakakamal silan sa wagib enggu natalima nilan su inibpasad'u Kadenan. Na sabap bun kanu salig'ilan na dala silan kapamungkaidani nu manga alimaw, ³⁴dala silan matutung kanu 'bpangalaw-kalaw a apuy enggu nakalipuas silan kanu kapatay sa ukit a galangan na sundang. Su ped kanilan na mangalubay ugaid'a pinagkabagel silan nu Kadenan, su ped menem na nabaluy silan a mabagel a pabubunua tembu natalaw nilan su manga lapu a manga pabubunua. ³⁵Aden bun manga babay a sabap kanu salig'ilan na mimbibiag 'bpaluman su manga wata nilan a minatay. Ugaid'a aden bun ped a pedsalig kanu Kadenan a pinakasakitan taman sa namamatay ka inikias'ilan su kapambaya-baya kanilan a nia nin

---

^z 11:28 Nia ba su timpu a kabpagimatay nu 'bpaminasakan kanu kaka sa langun a wata nu manga taw a Egypt. Mailay i nia sia kanu Kinaliu 12 ayat 21 taman sa 23 sia kanu Kitab Taurat.

^a 11:29 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 14 ayat 22 taman sa 31 sia kanu Kitab Taurat.

^b 11:30 Mailay i nia sia kanu Kitab pantag kanu Yusua 6.

^c 11:31 Mailay i nia sia kanu Kitab pantag kanu Yusua 2 ayat 1 taman 21.

sambi na kataligkud kanu salig'ilan kanu Kadenan. Na pinggula nilan i entu ka 'gkatawan nilan i aden labi a mapia a uyag-uyag sa sulega ulian nu kapambibiag 'bpaluman kanilan. ³⁶Su ped menem kanilan na pinagkaya, su ped na pinametay, su ped na sinangkalian enggu pinamilanggu. ³⁷Aden bun pinamalantay sa watu taman sa matay, aden bun pinangeget i lawas'in taman sa nangautas enggu aden bun pinangimatayan sa sundang. Su ped menem kanilan na 'bpelalakaw a mimbalegkas bu sa upis'a bili-bili enggu kambing, miskinan a benal, papegkapasangan enggu 'bpelasayn. ³⁸Su ped na 'bpamagena bu silan kanu manga tawan-tawan a dalepa enggu kanu manga palaw, lu silan pegkakaleben kanu manga takub enggu kanu manga lingkab'u lupa. Na di man a benal makadait kanilan su dunia.

³⁹Na apia ka maitu sa nasuatan silan langun nu Kadenan sabap kanu salig'ilan na da nilan pamun matalima su inibpasad'u Kadenan kanilan. ⁴⁰Kagina aden inadil'u Kadenan a labi lawan pan i kapia nin. Ka nia kalilinian nu Kadenan na maped tanu nilan sa katalutup'in sa kanilan sia kanu adapan nin.

Su Kinatigkel'u Isa al-Masih enggu su Kapapedtidtu nu Kadenan kanu manga Nabaluy a Wata nin

12 ¹Na kagina ka maitu sa nabalibet tanu nu madakel a benal a midsaksi pantag kanu manga salig'ilan na dait a tagaken tanu den su manga kabaladusan a pakaungen sa lekitanu. Ka iling-iling'u kapegkuya na iawa tanu su apia ngin a pakasikut sa kanu kapedtalaguy tanu. Papanalusen tanu su kapedtalaguy tanu sa aden katigkel'in kanu pegkuyan a inenggay nu Kadenan sa lekitanu. ²Nia tanu ilayn na su Isa al-Masih a ulu nu salig tanu enggu tinemalutup kanu ukit'u kapedsalig kanu Kadenan. Tinigkelan nin su kinatutuk lun kanu kayu a pinambalawaga enggu da nin pagitunga su kayayan kanu maitu a ukit a kinapatay nin ka nia nin pinagitung na su kapia na ginawa a 'bpagingapa sa lekanin. Na saguna na 'bpagagayan den sekanin kanu tampal sa kawanan nu kulesi nu Kadenan.

³Na nia nu pagitung na su kinatigkel'u Isa al-Masih kanu manga kamalasaan a natala nin sia kanu palad'u manga baladusa a manga taw ka enggu kanu di makasangkup sia kanu kapedsalig'u atawa ka di 'gkalubay su manggiginawa nu. ⁴Nia nin man kabantang, na dala

Hibru 12

pamun nakaigis i lugu nin sa lekanu sabap sa kabpaginapas'u kanu kapedsungkang'u kanu manga kabaladusan a galebek. ⁵Na aden a entu na nalipatanan nu den su manga papata nu Kadenan sa lekanu a manga nabaluy a wata nin sa nia nin kadtalu na

“Wata ku, itagu nengka sa ginawa su kapapedtidtu sa leka nu Mapulu.

Di ka mapagkalubay i manggiginawa nengka amaika dawayn ka nin sa kapatidtu sa leka

⁶kagina su Mapulu na patidtu nin man su taw a ipegkalimu nin.

Patidtu nin su taw a nabaluy a wata nin.”^d

⁷Tembu tigkeli nu su kamalasyan sabap sa kapapedtidtu sa lekanu nu Kadenan kagina ipedtimbang kanu nin sa manga wata nin. Ka langun man na ama na patidtu nin su manga wata nin. ⁸Na amaika di kanu patidtu nu Kadenan a mana su penggulan nin kanu langun nu nabaluy a manga wata nin, na nia nin maena na dala kanu malusud kanu nabaluy a manga wata nin, dikena kanu nin tidtu a manga wata. ⁹Na amaika su ama tanu sia sa dunia a papedtidtu sa lekitanu ka 'bpagadatan tanu silan sabap sa entu, na labi lawan den su Ama a nabpunan nu ngiawa tanu, tembu dait a mapasakup tanu sa lekanin sa kapapedtidtu nin sa lekitanu ka nia unga nu entu na uyag-uyag a da taman nin. ¹⁰Ka su ama tanu sa dunia na papedtidtu tanu nilan sa mangagan bu a manga kutika sia luyud kanu ngin i kapegkailay nilan lun a pakagkapia. Ugaid'a su kapapedtidtu nu Kadenan sa lekitanu na lekitanu bun a kapianan ka enggu tanu makaampit kanu kasuti nin. ¹¹Na nia tatap na su kapapedtidtu na dikena pakapia sa ginawa kanu entu demun ba ka pakasakit sa ginawa ugaid'a nia mambu kaulianan nu entu na kalilintad enggu uyag-uyag a ikelas kanu apia entain a nabibit sa entu.

¹²Kagina ka maitu na pakabagel'u su 'gkangalubayan den a manga lima nu enggu idtindeg'u su 'gkangalubayan den a manga aleb'u.

¹³Ilakaw nu kanu matidtu a lalan ka asal'a su manga suled'u sa paginugut a pedtundug sa lekanu a malubay pamun i paginugut'in na di den kalunsanan ka makin 'gkabagel su paginugut'ilan.

---

^d 12:5-6 Ebpun i nia sia kanu Palibasan 3 ayat 11 taman sa 12 sia kanu Kitab Zabur.

Su Kapaingat kanu Kakias kanu Kadenan

¹⁴Na uman i isa sa lekanu na maginapas sa kapaguyag-uyag'in sa malilintad. Paginapas'u bun i kapaguyag-uyag'u sa ikelas ka amaika dili na di nu mailay su Mapulu. ¹⁵Talanged'u i dala makataligkud sa lekanu kanu da idsan nin a limu nu Kadenan ka nia kalagidan nu taw a enggula sa maitu ba na mana dalid'u pamumulanen a mapait i unga nin a pakaduti taman sa madakel i makalalagit'in kadutian. ¹⁶Talanged'u bun i dala makailing sa lekanu kani Isaw a tinemaligkud kanu Kadenan enggu nia nin bu napagitung na kaduduniay. Inidsambi nin su kawagib'in sa kakakai sa nakaisa bu a kinakan.^e ¹⁷Na katawan nu bun i ulian nu entu na pinangeni ni Isaw kanu ama nin su palihala a ibpagenggay kanu kaka a wata ugaid'a dala inggay sa lekanin su entu kagina di den mabagu su unga nu pinggula nin a entu.^f Na di nin den makua apia nia nin kaaden i maguguliang pan sa kapagapas'in lun.

¹⁸Na su kapedsupeg'u man kanu Kadenan na dikena mana su kinasupeg'u manga taw a Israil kanu palaw a Sinai a nailay nilan lu su 'bpangalaw-kalaw a apuy, su kalibutengan enggu su mabagel a sambel. ¹⁹Nakakineg bun silan sa uni na tambuli enggu suala a pedtalu taman sa nakapamagayuk'ilan kanu suala a entu i di den edtalu kanilan. ²⁰Kagina di nilan magaga su kasuguan a "Apia entain i makakambil kanu nia a palaw apia binatang na pamengelen sa watu taman sa matay."^g ²¹Na sangat man a makagilek su entu a nailay nilan ka apia su Musa na nia nin nadtalu na "Pegkegkel aku na gilek."^h

²²Ugaid'a nia nu man sinupegan na su Palaw a Zion, a su siudad'u kaisa-isa nin a Kadenan a su Awrusalim a lu sa sulega a di mabilang i kadakel'u malaikat'in a pendidilimudan a 'gkangagalaw. ²³Nia nu kauman lu na su kapedidilimudan nu manga initimbang sa kaka sa langun a wata nu Kadenan a namakasulat su manga ngala nilan lu sa sulega. Kauman nu lu su Kadenan a 'bpangukum kanu langun nu taw enggu kauman nu lu su manga ngiawa nu manga taw a matidtu a nalimpiu den sa talutup.

^e 12:16 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 25 ayat 29 taman sa 34 sia kanu Kitab Taurat.

^f 12:17 di den mabagu su unga nu pinggula nin a entu Na nia kapegkatuntay nu ped a alim na di den sekanin makadtaubat.

^g 12:20 Mabatia su pantag kanu nia sia kanu Kinaliu 19 ayat 9 taman sa 22; 20 ayat 18 taman sa 21 sia kanu Kitab Taurat.

^h 12:21 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 9 ayat 19 sia kanu Kitab Taurat.

²⁴Kauman nu bun lu su Isa al-Masih a minalut kanu bagu a kapasadan nu Kadenan sa lekitanu sia nakanggulalan kanu lugu nin. Na su lugu nin a entu na labi a mapia i tudtul'in kumin kanu lugu nu Habil.

²⁵Tembu talanged'u a benal i pakikinegen nu su Kadenan a pedtalu sa lekitanu. Ka amaika apia su manga taw a Israil a dala pakikineg kanu pedtalun nin kanilan lu kanu palaw sa Sinai sia sa dunia ka dala silan makalipuas kanu siksa nin na labi lawan tanu den amaika taligkudan tanu su pedtalun nin sa lekitanu a ebpun sa sulega. ²⁶Na kanu timpu a kinadtalu nu Kadenan lu kanu palaw a Sinai na nakuyung su lupa. Ugaid'a saguna na inibpasad'in i "Aden bun gay a kuyungen ku 'bpaluman su dunia ugaid'a dikena nia ku bu kuyungen su lupa ka apeg den nu langit."ⁱ ²⁷Na su kadtalu a "Aden bun gay," na pakapatuntay sa lekitanu sa iawa den nu Kadenan su langun nu inaden nin a makuyung ka enggu masama su langun nu di makuyung. ²⁸Tembu edsukul-sukul tanu kanu Kadenan kagina nalusud tanu kanu pendatuan nin a di makuyung. Simban tanu sekanin a Kadenan sa ukrit a makasuat sa lekanin sa aden kapagadat lun enggu gilek sa lekanin ²⁹kagina su kapedsiksa nu Kadenan na mana bun apuy a penggepul.^j

Su Galebekan a Makasuat kanu Kadenan

13 ¹Papanalus'u su kagkakalimua nu a edsusuled sa paginugut. ²Di nu ipedalipenda su kapatalus'u kanu manga taw a dala 'gkatumpun nin kanu manga walay nu, ka aden manga taw paganay a minggula bun sa maitu ba, na da nilan katawi i manga malaikat besen su nadsakaw-sakaw nilan a entu. ³Di nu bun 'bpelipatani su kadtabang'u kanu manga suled'u sa paginugut a nangabilanggu sa mana bun kaped kanu nilan a nabilanggu. Lati nu bun sa nanam su manga suled'u sa paginugut a papegkapasangan sa mana bun 'gkagedam'u su kapapegkapasang kanilan.

⁴Na nia dait na enggan sa kabalapantag su tiwalayan nu taw enggu nia dait na di kanggiabuan su entu. Kagina sugaten nu Kadenan sa kawagib su manga taw a pedsisina enggu pegkikiuga. ⁵Pangingati nu bun su subela a kakiug sa kuleta. Na nia dait na masukul kanu sa u ngin

ⁱ 12:26 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Hagay 2 ayat 6.

^j 12:29 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 4 ayat 24 sia kanu Kitab Taurat.

Hibru 13

i aden sa lekanu, ka nia man kadtalu nu Kadenan na “Di ku a benal sekanu tagaken atawa ka padtadayn.”^k 6 Tembu madtalu tanu sa dala kandua-dua nin i

“Su Mapulu i pedtabang sa laki,
tembu di aku kagilekan. Na ngin ba man i manggula
nu taw sa laki?”^l

7’Gkakalendem’u su ’gkangaunutan nu a nangusiat sa lekanu kanu kadtalu nu Kadenan enggu ilay nu su kopianan nu ukit’u kinapaguyag-uyag’ilan sia sa dunia. Ilingi nu su kinasalig’ilan kanu Kadenan. 8Na di man embagu su Isa al-Masih. U ngin sekanin paganay na maitu bun ba sekanin saguna taman sa taman. 9Da kanu mapadtatanggiti kanu apia ngin a panduan a salakaw kanu natuntayan nu. Ka nia mapagkabagel kanu salig tanu na su da idsan nin a limu nu Kadenan, dikena su kapaginugut tanu kanu manga kasuguan pantag kanu manga atulan sa manga pegken, manga atulan a dala pakagkapia nin kanu manga taw a penggulalan lun.

10Na su sekitanu a ’bpamaginugut kanu Isa al-Masih na aden kurban tanu a su kinanggihad’u Isa al-Masih kanu umul’in ugaid’a su ’bpamangurban a Yahudi a ipedtalus’ilan bun su kabpangurban a sia luyud kanu kasuguan a inenggay kanu Musa na dala kawagib’in a mamung sa lekitanu kanu entu. 11Na su lawas’u manga binatang a inigkurban nu manga Yahudi sa kanu kabaladusan nilan na pedtutungen lu kanu liu nu pegkampuan nilan u mapasad kemua nu mapulu sa langun nu ’bpamangurban su lugu nu entu a binatang ka ’bpananggiten nin lu kanu Suti sa Langun a Bilik. 12Na maitu bun ba i nanggula nu Isa al-Masih, inimatayan sekanin kanu liu nu siudad ka enggu nin maikelas su manga taw sia makanggulalan kanu lugu nin. 13Kagina ka maitu na ’bpawangan tanu sekanin kanu liu nu siudad ka amungan tanu kanu kayayan a tinigkelan nin. 14Ka dala man tidtu a siudad tanu sia sa dunia ka nia tanu ’gkapaginagkay na su siudad a pakauma pan. 15Tembu sia makanggulalan kanu Isa al-Masih na papanalusen tanu su kapegkurban tanu sa ukit a kapugi kanu Kadenan a su kurban a ebpun demun kanu manga ngali tanu a pebpayag kanu ingala nin. 16Na di nu

^k 13:5 Mailay i nia sia kanu Diutirunumi 31 ayat 6 sia kanu Kitab Taurat.

^l 13:6 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 118 ayat 6 sia kanu Kitab Zabur.

Hibru 13

bun lemipatani su kanggula nu sa mapia enggu su kadtabang'u kanu ped'u sa u ngin i aden sa lekanu kagina 'gkasuatan nu Kadenan su manga maitu ba a kurban.

¹⁷Paginuguti nu su 'gkangaunutan nu enggu enggula nu su ngin i isugu nilan sa lekanu kagina silan i pedtiakap sa lekanu sa di nu kasibay sa kasangul'u kanu Kadenan. Na 'bpaginapasen nilan penggula su entu ka katawan nilan i aden timpu a sia den silan kanu adapan nu Kadenan na idsa nu Kadenan kanilan su entu u natuman nilan sa mapia. Na mapia i ginawa nilan amaika paginugutan nu silan sia kanu kanggulalan nilan kanu entu a galebekan nilan sa lekanu. Ka amaika lidun nu i ginawa nilan sia kanu kanggulalan nilan sa entu na dikena mapia i unga nin sa lekanu.

¹⁸Na ipangeni-ngeni kami nu bu. Na natatalanged'ami man i sia kanu ginawa nami na dala pinggula nami a da makasuat kanu Kadenan. 'Bpaginapasen nami i kabpaguyag-uyag sa matidtu sa kanu apia ngin a ukrit. ¹⁹Na 'bpangenin ku sa lekanu i ipangeni-ngeni nu i mangagan aku makambalingan san.

Su Pangeni-ngeni nu Sinemulat

²⁰Na su Kadenan a 'gkabpunan nu kalilintad a napambibiag 'bpaluman kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a mabagel a pedtiakap sa lekitanu a mana su manga bili-bili nin enggu pinambibiag sabap kanu lugu nin a minilut kanu dala taman nin a kapasadan nu Kadenan ²¹na pangeni-ngenin ku sa lekanin a Kadenan i inggay nin sa lekanu su langun nu nasisita nu ka enggu nu manggula su kahanda nin. Na sia makanggulalan kanu Isa al-Masih na tabangan tanu nin sa kanggula tanu sa kanu ngin i pakasuat sa lekanin. Pugin sekanin taman sa taman. Amin.

Su Mauli a Salam

²²Manga lusud ku sa tian a 'bpamaginugut, 'bpangenin ku sa lekanu i pakikineg'u sa mapia su manga kangadtalu ku sia a pamandu sa lekanu ka dikena bun gaid malendu su nia a sulat ku sa lekanu. ²³Na papegkatawan ku bun sa lekanu i su suled tanu sa paginugut a si Timuti na nakaliu den sa bilangguan. Na amaika mangagan sekanin sia makauma na paunuten ku sekanin sa kasan ku sa lekanu. ²⁴Islam

A decorative border with floral motifs at the corners and midpoints of the top and bottom edges.

Hibru 13

kami nu bu san kanu 'gkangaunutan nu taman den kanu langun nu
'bpamaginugut. Pedsalamen kanu bun nu manga suled tanu sa paginugut
a taw sa Italia. ²⁵Na san sa lekanu langun su da idsan nin a limu nu
Kadenan.

Wassalam

Sulat'i Yakub

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Nia sinemulat kanu nia a kitab na si Yakub a tebped sa pused'u Isa al-Masih. Dikena nia su Nabi Yakub ugaid'a isa bun sekanin a 'gkaunutan nu 'bpamaginugut sa Awrusalim.

Nia sabap a kinasulat'u Yakub kanu nia na asal'a makasampay nin su nia a kitab kanu 'bpamaginugut a nakapayapat kanu manga dalepa. Papegkabagelen nin su salig'u 'bpamaginugut ka enggu nilan malipuas su manga galebekan a dikena mapia taman den kanu manga ped pan a sasat sia kanu dunia. Inibpaliugat'in sia su katigkel enggu su kasabal asal'a 'gkabagel su salig. Inibpaliugat'in bun i apia ngin a kamutuan a matala na ipangeni-ngeni kanu Kadenan sa dala kandua-dua nin ka natalatantu a inggay nu Kadenan su entu sia luyud kanu kahanda nin kagina sangat a malimu su Kadenan.

Na pidsinantal bun ni Yakub kanu nia a sulat'in i dait a tigelan su langun na bataluan a makatingguma ka isa i nia a makapagkabagel kanu salig taman sa dait a inggulalan su kadtalu nu Kadenan. Di dait a mapambidaya su taw ka nia dait na isa bu i kailay kanu manga taw magidsan pan i kawasa atawa ka miskinan enggu dait bun a mailay su salig sia kanu uyag-uyag. Nadsinantal bun sia u endaw taman i kapegkagaga nu dila sa kabinasa nin kanu taw enggu nalabit bun sia i su tidtu-tidtu a ilemu na nia nin 'gkabpunan na su Kadenan taman sa pinasabutan bun ni Yakub i su taw a malilini sa kaduduniay na 'gkabaluy a kuntela nu Kadenan.

Nakadalem bun kanu nia a sulat'in i dala kawagib'u apia entain sa kasugat'in sa kawagib kanu ped'in ka saben-sabenal a su Kadenan bu i aden kawagib'in sa entu. Di bun dait a emamasela su apia entain ugaid'a nia mapia na makin ibaba su ginawa ka entu ba i makasuat kanu Kadenan. Su manga kawasa menem na di dait a pangumisen nilan su manga taw a dala 'gkagaga nin enggu dait a itidtu nilan su ngin i kawagib'ilan. Na su manga taw menem a aden penggedamen nin na isupeg kanu Kadenan sia makanggulalan kanu kapangeni-ngeni kagina su pangeni-ngeni nu taw a senep sa atay i salig'in na pambarakaten nu Kadenan.

Yakub 1

Su Salam

1 ¹Salam sa lekanu, saki si Yakub^a a ulipen nu Kadenan enggu ulipen nu Isa al-Masih a Mapulu tanu. Su nia a sulat na san pakatumpa sa lekanu a sapulu enggu dua a tupu nu Israil^b a namakapayapat kanu manga dalepa.

Su Tidtu-tidtu a Salig enggu su Ilemu a ebpun kanu Kadenan

²Manga lusud ku sa tian, uman kanu temala sa apia ngin a bataluan na itimbang'u su entu sa tidtu-tidtu a kapia na ginawa. ³Kagina katawan nu na uman pembatalun su salig'u na 'bpangiseg bun su katigkel'u. ⁴Palalayun nu su katigkel'u ka enggu 'gkatua su itungan nu enggu di kanu katilan taman sa da den kulang'u uyag-uyag'u.

⁵Na amaika aden sa lekanu i kulang i katuntay nin sa panun i kapaguyag-uyag a makasuat kanu Kadenan na ipangeni-ngeni nin su entu ka inggay man nu Kadenan i entu sa lekanu kagina malimu su Kadenan. 'Bpangenggay sekanin kanu langun nu manga taw, di nin 'bpalawan su apia entain a mangeni lun. ⁶Na sia kanu kapangeni-ngeni nu na salig kanu enggu da kanu endua-dua. Ka su taw a aden kandua-dua nin na nia nin kalagidan na mana bun su bagel a apia endaw 'gkasugat'u sambel na lu ba pakadedsa. ⁷⁻⁸Na su maitu ba a taw a 'gkabad i itungan nin enggu di kasaligan i langun na ukit'in na di nin panginalapen i aden matalima nin kanu Kadenan a Mapulu.

Su Miskinan enggu su Kawasa

⁹Manga lusud ku sa tian a da 'gkagaga nin, imamasela nu kanu ginawa nu su kapulu nu Kadenan sa lekanu. ¹⁰Maitu kanu bun ba a manga kawasa na edsukul-sukul kanu amaika ibaba kanu nu Kadenan ka mamakadalung kanu bun a mana su ulak'u pamumulanen ¹¹a masugat bu nu sangat i kayaw nin a senang na mangalanes den taman

---

^a 1:1 Su **Yakub** sia a nalabit na su suled'u Isa al-Masih. Dikena nia su Nabi Yakub.

^b 1:1 **sapulu enggu dua a tupu nu Israil** Na su manga tupu a ebpun kanu sapulu enggu dua a manga wata a mama nu Nabi Yakub a si Rubin, Simiun, Libi, Yahuda, Isakar, Sibulun, Dan, Naptali, Gad, Asir, Yusup enggu Buniamin. Silan ba a nia i nabpunan nu manga taw a Israil. Su Israil na ped a ngala nu Nabi Yakub. Ugaid'a su sulat a nia na lu bu pakatumpa kanu manga tupu nu Israil a 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih.

Yakub 1

sa mangalubpug den enggu madala den su kapia nu palas'in. Na maitu kanu bun ba a manga kawasa, gagalu na kabpangilay nu kanu kakawasan na mamamatay kanu bun.

Su Katigkel kanu Sasat

¹²Na ngin den i kapia nin kanu taw amaika kadsabalan nin su manga bataluan ka nia nin kalipus kanu entu na matalima nin su balas a su uyag-uyag a da taman nin a inibpasad'u Kadenan kanu taw a malimu lun.^c ¹³Na di madtalu nu uman i isa i su Kadenan i pedsasat lun sia kanu kapedtala nin sa bataluan kagina su Kadenan na di manasat enggu di sekanin masasat. ¹⁴Na 'gkasasat bu man su taw amaika 'gkaakat'u kiug'u ginawa nin taman sa unutan nin su entu. ¹⁵Na su kiug'u ginawa a entu a 'gkapangaden kanu atay na munga sa kabaladusan, na amaika endalid su kabaladusan na makapitas den su entu a taw kanu Kadenan.

¹⁶Manga lusud ku sa tian a papedtayan, da kanu man mapapagakal.

¹⁷Ka su langun man a mapia enggu talutup na su Kadenan i 'bpangenggay lun a nangaden kanu pamakatayaw sa kawang-kawangan. Na apia pedsalin-salin su pamakatayaw a entu ugaid'a mana i su Kadenan na di edsalin. ¹⁸Na mana su kahanda nin na binaluy tanu nin a manga wata nin sia nakanggulalan kanu kapaginugut kanu kadtalu nin a bantang ka enggu sia kanu langun nu pinangaden nin na sekitanu i makamana-mana paganayan a unga a su ipegkurban kanu Kadenan.

Su Kanggulalan kanu Kadtalu nu Kadenan

¹⁹Manga lusud ku sa tian, itagu nu i nia sa ginawa, nia dait sa lekanu na pakikineg kanu sa mapia, da kanu babaya edtalu enggu da kanu malemu malipunget. ²⁰Kagina su kakalipunget na di makadtabang sa kabpaguyag-uyag sa ikelas a kasuatan nu Kadenan. ²¹Tembu ba dait a iawa nu su langun nu galebekan a makagkaledsik kanu uyag-uyag'u enggu su mawag a palangay ka makin nia nu enggula na itagu nu sa ginawa su kadtalu nu Kadenan a inipamula kanu atay nu sa aden kababa na ginawa. Na nia man makapalipuas sa lekanu na su kadtalu nu Kadenan.

---

^c 1:12 su taw a malimu lun Na nia amadan sa kapegkalimu kanu Kadenan na sia makanggulalan kanu kapegkalimu nengka kanu ped'engka. Nalabit i nia sia kanu Ika-isa a Sulat'i Yuhan 4 ayat 19 taman sa 21 sia kanu Kitab Injil.

Yakub 1, 2

²²Na inggulalan nu su kadtalu nu Kadenan, ka 'gkadsalimbut'u su ginawa nu amaika matag'u bu 'bpamakikinegen su entu. ²³Kagina su taw a matag'in 'bpamakikinegen su kadtalu nu Kadenan ugaid'a di nin ipenggulalan na nia nin kalagidan na mana su 'bpagalung ²⁴a nia nin kinaganat kanu pagalungan na nalipatanan nin su palas'in. ²⁵Ugaid'a su taw menem a pedtuntayan nin sa mapia su kasuguan a talutup a pakaenggay sa baya-baya^d kanu taw enggu di nin 'bpelipatanan su entu taman sa ipenggulalan nin na palihalan sekanin kanu entu a galebekan nin.

²⁶Na apia entain i nia nin kapegkailay kanu ginawa nin na balaagama ugaid'a di nin 'gkakumpen su dila nin na 'gkadsalimbut'in su ginawa nin. Dala bun katagan nu kabpagagama nin. ²⁷Ugaid'a nia man tidtu-tidtu a kabpagagama a ikelas sia kanu *Ama tanu a su Kadenan na su katuludu kanu manga wata a ilu enggu su katabang kanu manga babay a balu kanu kapegkapasang kanilan enggu su kakumpen kanu ginawa sa di makaluyud kanu galebekan a kaduduniay.

Su Ula-ula a Kapambidaya

2 ¹Manga lusud ku sa tian, di nu semimbuli sa ula-ula a kapambidaya su salig'u kanu Mapulu a su Isa al-Masih a sangat a pebpugin.

²Na upama ka aden taw a nakauma kanu walay a pendidilimudan nu sa kasimba kanu Kadenan a nakadsising sa bulawan enggu nakambalegkas sa mapia enggu aden bun mambu nakauma a taw a miskinan a nakambalegkas sa labing, ³na amaika nia nengka edtalun kanu nakambalegkas a entu sa mapia i "Sia ka ayan sa mapia a nia a 'bpagagayanan," enggu nia nengka menem edtalun kanu taw a entu a dala 'gkagaga nin i "Edtindeg ka demun san ba," atawa ka "San ka ayan sa lundang'a" ⁴na amaika maitu na pakapambidaya kanu den. Winagiban nu su taw sia luyud kanu dikena mapia a 'gkapagitung'u.

⁵Manga lusud ku sa tian a papedtayan, pakikineg'u i nia. Dikena ba su taw a miskinan i pinamili nu Kadenan a mabaluy a kawasa sa salig enggu pebpusakan kanu kapedatu nin a inibpasad'in kanu manga taw a malimu lun? ⁶Ugaid'a sekanu na da pinatagan nu kanu manga taw a

^d 1:25 kasuguan a talutup a pakaenggay sa baya-baya Nia 'gkambaya-bayan nu taw sia na su kinaulipen lun nu kabaladusan. Nalabit i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 8 ayat 31 taman sa 36 sia kanu Kitab Injil.

Yakub 2

miskinan. Dikena ba su manga kawasa bun ba a nan i papegkapasang sa lekanu enggu 'bpananggit sa lekanu kanu walay na kukuman? ⁷Dikena ba silan bun i pedtalu-talu sa dikena mapia kanu 'bpagadatan a ngala nu Isa al-Masih a lu tanu ba nalusud?

⁸Na mapia amaika ipenggulalan nu su nakadalem kanu kitab a balapantag a benal a kasuguan a "Ikalimu nengka su ped'engka sa mana bun kanu ginawa nengka."^e ⁹Ugaid'a amaika mapambidaya ka na pakandusa ka bun. Masugat ka na kawagib ka nasungkang'engka pamun su kasuguan. ¹⁰Kagina apia entain i penggulalan kanu langun na kasuguan ugaid'a aden satiman a di nin pakanggulalan na masugat bun sekanin na kawagib a mana bun su taw a nasungkang'in su langun na kasuguan. ¹¹Ka nia kadtalu nu Kadenan na "Da ka pegkiuga,^f da ka mangimatay."^g Na amaika da ka mambu 'gkiuga ugaid'a minimatay ka na nasungkang'engka bun su kasuguan.

¹²Kagina ka maitu na pangingati nu su kangadtalu nu enggu su manga galebekan nu. Ka kukumen kanu nu Kadenan sia luyud kanu kasuguan a pakaenggay sa baya-baya kanu taw. ¹³Ka su taw man a dala lat a nanam'in kanu ped'in na di bun latan sa nanam'u Kadenan sa kasugat'in lun sa kawagib. Ugaid'a su taw a aden lat a nanam'in kanu kaped'in na latan bun sa nanam'u Kadenan.

Su Tidtu a Salig

¹⁴Manga lusud ku sa tian, ngin besen i katagan nin amaika matag den pedtalun nu taw i aden salig'in inunta di nin pakanggulalan? Ngintu, makapalipuas kanu taw su maitu ba a salig? ¹⁵Upama ka su suled'engka sa paginugut ka pakanasisita sekanin sa makan enggu di gaid pakambalegkas, ¹⁶ugaid'a nia nengka lun pidtalu na "San sa leka su kalilintad, lu ka den ka pakausug ka keman enggu embalegkas ka" inunta na da nengka inggay sa lekanin su ngin i nasisita nin, na aden ba katagan nu entu sa lekanin? ¹⁷Na maitu bun ba su salig amaika di inggulalan na da bun katagan nin.

---

^e 2:8 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 19 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

^f 2:11 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 20 ayat 14 enggu sia kanu Diutirunumi 5 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

^g 2:11 Ebpun i nia sia kanu Kinaliu 20 ayat 13 enggu sia kanu Diutirunumi 5 ayat 17 sia kanu Kitab Taurat.

Yakub 2, 3

¹⁸Na aden manga taw a maya ba i kadtalu nin, “Seka na aden salig’in. Saki menem na penggalebek sa mapia.” Na nia ku madtalu sa maitu ba a taw na “Panun ba i kapailay nengka sa laki kanu salig’engka a dikena ipenggulalan? Saki na ipailay ku sa leka su salig ku sa ukita a kanggulalan ku lun.” ¹⁹Na benal man a mapia amaika ’bpaginugutan nengka i kaisa-isa nin bu su Kadenan ugaid’a apia man su manga saitan na ’bpaginugutan nilan bun su entu taman sa pegkegel pan silan na gilek.

²⁰Sekanu den i manga taw a da akal’in, ngintu, pegkiugan nu ’bpagamad i dala katagan nu salig a dikena ipenggulalan? ²¹Dikena ba su kalukesan tanu a su Ibrahim na initimbang sa ikelas sabap kanu kinagkurban nin kanu wata nin a su Iskak? ²²Na entu ba i ilay nu, nagunuta su salig’in enggu su kapenggulalan nin lun, na su salig’in na natalutup sia kanu kinanggulalan nin lun. ²³Na natuman lu ba su nakadalem kanu kitab a “Initimbang’u Kadenan sa ikelas su Ibrahim sabap kanu kapedosalig’in”^h taman sa pedtawagen sekanin a pakat’u Kadenan. ²⁴Na entu ba i ilay nu, na nia bu ipedtimbang sa ikelas na su taw a ipenggulalan nin i salig’in.

²⁵Na maitu bun ba su babay a sundalⁱ a si Rahab, initimbang bun sekanin sa ikelas^j sabap kanu kinatabang’in kanu nangasugu sa kabpanininting ka pinatalus’in silan kanu walay nin enggu lu nin silan pinaukit kanu ped a lalan.

²⁶Na mana bun su badan na amaika dala ngiawa nin na minatay, na maitu bun ba su salig amaika di ipenggulalan na da bun katagan nin.

Su Kapegkagaga nu Dila

3 ¹Manga lusud ku sa tian, nia dait na paidu bu sa lekanu i ’gkahanda sa mabaluy a mamamandu kagina katawan nu na sekami ba a nia a nasanganan sa kapamandu na nia maugat i kukuman lun nu Kadenan kumin kanu manga taw a dikena ’bpamandu. ²Ka langun tanu na tatap a ’gkalimban, na u aden menem taw a di malimban sa

^h 2:23 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 15 ayat 6 sia kanu Kitab Taurat.

ⁱ 2:25 sundal Nia nin maena na su babay a pebpasan nin i lawas’in kanu apia entain a mama.

^j 2:25 si Rahab, initimbang bun sekanin sa ikelas Initimbang sa ikelas si Rahab kagina su pinatalus’in a entu kanu walay nin a manga taw na nia nilan ’bpaginugutan na su Kadenan a Mapulu. Na entu ba i sabap a kinapatalus’in kanilan na ipegkagilek’in su Kadenan nu entu a manga taw a su Kadenan a Mapulu.

Yakub 3

kangadtalu nin na su entu ba a taw na matua i kapagitung'in enggu talutup i kapegkagaga nin pegkumpen kanu ginawa nin. ³Na mana bun su kuda, na amaika betadan tanu sa kakang su ngali nin na magaga tanu sa apia endaw tanu kiugan mapabpawang. ⁴Na ilay nu bun su manga kapal, apia ngin den i kasela nin na 'gkagaga nu manaut bu gaid a swil'in sa apia endaw nin kiugan mapabpawang apia 'gkasugat pan na mabagel a sambel. ⁵⁻⁶Na maya bun ba su dila nu taw, manaut bu i nia kanu edsiap-siapan na lawas ugaid'a masela i 'gkagaga nin pembitalia. Mana bun i nia su manaut a apuy a 'gkagaga nin pedtutung su maulad a damakayu. Su dila ba a nia i nabaluy a salag'u kamustakilan kanu badan tanu a pakagkaledsik kanu ginawa tanu. Mana bun i nia apuy sa naraka a pakatutung kanu taw.

⁷Na su langun na embias-biasan na binatang na 'gkagaga pegkumpen nu taw iganat pan sa ganatan magidsan pan i talaw atawa ka dikena, apeg den nu manga papanuk, manga malanap-lanap taman den kanu sia sa lagat. ⁸Ugaid'a su dila nu taw na dala pakagaga lun pegkumpen. Di pedtelen sa kapedtalu nin sa mawag, mana bun i nia napenu na pakapatay a duti. ⁹Na su dila tanu a nia a 'bpagusalen sa kapebpugi kanu *Ama tanu a su Kadenan a Mapulu na nia bun ba i 'bpagusalen tanu sa kapedsinta kanu manga taw a binaluy nu Kadenan sia luyud kanu alung-alung'in. ¹⁰Isa bu a ngali i 'bpagusalen tanu sa kapebpugi kanu Kadenan enggu kapedsinta kanu taw. Manga lusud ku sa tian, dait a dikena tanu maitu ba. ¹¹Ngintu besen, mapakay a isa bu a bualan i kabpunan nu ig a tabang enggu ig a matimus? ¹²Manga lusud ku sa tian, mapakay ba a munga su kayu a igus sa ulibus? Atawa ka su ubas na munga sa igus? Di man mapakay a liuwan na ig a tabang su bualan nu ig a matimus.

Su Tidtu a Ilemu na ebpun kanu Kadenan

¹³Apia entain sa lekanu i aden kataw nin enggu katuntay nin na dait a ipailay nin su entu sia makanggulalan kanu kabpaguyag-uyag'in sa matidtu enggu mananaw a kambitalia a unga nu kataw nin.

¹⁴Ugaid'a amaika nia pendatu kanu atay nu i kalait'a palangay enggu kapagitung'u bu kanu ginawa nu na di nu ipedsandag i aden ilemu nu ka pakapambudtud'u su bantang. ¹⁵Dikena ebpun kanu Kadenan i maitu ba a ilemu ka ebpun kanu kamamanusiay ka kaduduniay i entu a ebpun kanu saitan. ¹⁶Kagina apia endaw i kalait'a palangay enggu

kapagitung bu kanu ginawa na lu bun ba su di kapamagayun enggu manga kawagan. ¹⁷Ugaid'a amaika su ilemu ka ebpun kanu Kadenan na nia muna-muna a mailay nengka lun na su kasuti, kalilini sa kalilintad, kataw sa kapaminda enggu kapakikineg sa ped'in. Aden bun sa lekanin su lat a nanam kanu ped'in, mapia i manga galebek'in, dala sa lekanin su kapambidaya enggu kapamagigiling. ¹⁸Na su kalilintad a inipamula nu taw a mangilay sa kapamagayun na nia nin unga na kaikelasan.

Su Katapenay kanu Ginawa sia kanu Kadenan

4 ¹Ngin ba i sabapan na kapamagukag'u enggu di nu kapamagayun? Dikena ba sabap kanu manga mawag a 'gkapaginagkay nu atay nu a pedsusungkanga sia kanu ginawa nu? ²Na aden 'gkapaginagkay nu, ugaid'a di nu 'gkakua tembu ba pakapangimatay kanu. Aden 'gkadsekelan na ginawa nu a di nu 'gkakua tembu ba pakapamagukag kanu. Na di nu 'gkakua su entu sabap sa di nu 'bpangenin kanu Kadenan. ³Na apia man mangeni kanu sa lekanin, na dala matalima nu ka dikena mapia su 'bpangenin nu ka nia nu bu kabpangeni sa entu na asal'a makua nu bu su kiug'u ginawa nu.

⁴Sekanu a manga tinemaligkud kanu Kadenan, ngintu, 'gkatawan nu bun i amaika malilini kanu sa kaduduniay na 'gkasungkang'u su Kadenan? Tembu apia entain i nia nin tinemu na su kaduduniay na 'gkabaluy sekanin a kuntela nu Kadenan. ⁵Ngintu, nia nu kataw na da katagan nu panduan a nakadalem kanu kitab sa sangat a kalinian nu Kadenan i lu bu sa lekanin su uyag-uyag a pinalangkap'in sa lekitanu? ⁶Ugaid'a su Kadenan na labi a temabang sa lekitanu ka nia nakadalem kanu kitab na

“Tabangan nu Kadenan su taw a ibaba nin i ginawa nin, ugaid'a sungkang sekanin kanu taw a ipulu nin i ginawa nin.”^k

⁷Tembu ba itapenay nu su ginawa nu kanu Kadenan. Sungkang'u su Saitan ka enggu kanu nin tangkan. ⁸Isupeg'u i ginawa nu kanu Kadenan ka supegan kanu nin bun. Sekanu a manga baladusa a 'gkabad i itungan nin na edtaubat kanu enggu limpiu nu su ginawa nu! ⁹Lidui nu sa ginawa enggu uliangi nu su kabaladusan nu. Su kapedtatawa nu na nia

^k 4:6 Ebpun i nia sia kanu Palibasan 3 ayat 34 sia kanu Kitab Zabur.

Yakub 4, 5

nu lun isambi na kapaguguliang enggu su kagalaw nu na nia nu lun menem isambi na kalidu na ginawa. ¹⁰Ipangalimbaba nu su ginawa nu sia kanu adapan nu Kadenan a Mapulu ka ipulu kanu nin.

Di Dait a Sugaten sa Kawagib su Ped'engka

¹¹Manga lusud ku sa tian, di nu pedtalui sa mawag su manga ped'u, ka su edtalui sa mawag kanu ped'in atawa ka semugat sa kawagib kanu ped'in na mana nia nin bun sinungkang atawa ka sinugat sa kawagib na su kasuguan nu Kadenan. Na amaika sinugat'engka sa kawagib su kasuguan nu Kadenan na dikena ka den maitu penggulalan kanu kasuguan ka isa ka den a 'bpangukum. ¹²Ugaid'a su Kadenan a minenggay kanu kasuguan na sekanin bu i 'bpangukum. Sekanin bu i makagaga mamelipuas enggu maminasa. Na amaika maitu na entain ka a pedsugat sa kawagib kanu ped'engka?

Su Kamamasela

¹³Pakikineg kanu, su sekanu a pedtalui sa "Saguna bun ba a entu atawa ka namag na endadalakaw kami lu kanu entu a dalepa atawa ka siudad, na manga salagun i kadtangen nami lu ka enggu kami makapantiali sa masela." ¹⁴Nia nin kabantang na di nu pamun katawan u ngin i manggula namag. Ka su umul tanu na mana bun su lenus a pakakayang bu su senang na 'gkadadag den. ¹⁵Tembu nia dait a edtalun nu na "U miug su Kadenan enggu malendu su umul'ami na enggulan nami i nia atawa ka entu." ¹⁶Ugaid'a sekanu na makin nu pan pakamamasela i kabpanigulu nu kanu manga kahanda nu. Na su namba a manga palangay na mawag a benal.

¹⁷Kagina ka maitu na su taw a katawan nin den i ngin i mapia a dait a enggalebeken nin ugaid'a di nin bun penggalebeken na pakandusa sekanin.

Su Manggula nu manga Kawasa

5 ¹Sekanu a manga kawasa na pamakikineg kanu! Paguguliang kanu sa matanug ka pakatingguma den sa lekanu su tidtu-tidtu a kapasang. ²Su manga kakawasan nu na 'gkangaledak den enggu su manga balegkas'u na pegken den na pila. ³Su manga bulawan nu enggu pilak'u na pedtangisan den. Na su tangis'u manga bulawan nu enggu

Yakub 5

pilak'u na entu bun ba i mabaluy a edsaksi sa lekanu a mana apuy a pedtutung kanu badan nu. Na namba su kakawasan a linimud'u kanu manga mauli den a gay. ⁴Ilay nu! Su manga namagagani kanu sabpet'u a pidsalimbut'u enggu su sukay nilan a dala nu inggay na 'bpelalis sa matanug sungkang sa lekanu. Na su buku nilan na nakasampay kanu Kadenan a Mapulu a Barakat sa Langun. ⁵Na naguyag-uyag kanu sa mapia sia sa dunia taman sa 'gkakua nu su langun na kiug'a ginawa nu. Pinagkasebud'u su badan nu a mana manga pangangayamen a pedsumbalin. ⁶Sinugat'u sa kawagib su ikelas a taw taman sa inimatayan nu sa apia nia nin kaaden i dikena kanu nin 'bpatuan.

Su Katigkel enggu su Kasabal

⁷Tembu sekanu a manga lusud ku sa tian, na pakatigkel kanu taman kanu kambalingan nu Mapulu.^l Nia nu ilay na su 'bpangangawid a pedtigkel kanu inawidan nilan. 'Bpangapan nilan i kapegkauma nu ulan kanu inawidan nilan iganat sa kabpamula nilan lun taman sa kasabpet'ilan kanu entu. ⁸Na entu ba i ilingi nu na su katigkel'ilan taman sa pakabagel'u i manggiginawa nu ka mangagan den a benal su kambalingan nu Mapulu.

⁹Manga lusud ku sa tian, di nu ipembuku su ped'u ka enggu di kanu masugat'a kawagib. Ilay nu, ka masupeg den a benal su 'bpangukum ka mana nan den sa bengawan na. ¹⁰Nia nu ilingi na su kinatigkel enggu kinadsabal'u manga nabi kanu kabpangusiat'ilan sia kanu ingala nu Kadenan a Mapulu. ¹¹Ilay nu, ngin den man i kapia nin kanu taw a masabal. Na nakineg'u bun su pantag kanu kinadsabal'u Nabi Ayub enggu katawan nu bun i mapia i naulianan nu entu a kasabal'in. Ka saben-sabenal man a su Kadenan a Mapulu na sangat a malat i nanam'in kanu taw enggu sangat a ikalimu nin.

¹²Manga lusud ku sa tian, nia balapantag na da kanu a benal edsapa magidsan pan i makalalagit'u su sulega atawa ka su dunia. Edtalu nu den i "Uway" amaika uway enggu "Dili" amaika dili, ka enggu kanu di kukumen nu Kadenan.^m

^l 5:7 Su Mapulu sia a nalabit na su Isa al-Masih.

^m 5:12 Mailay bun i nia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 5 ayat 34 taman sa 37 sia kanu Kitab Injil.

Yakub 5

Su Pangen-nigeni nu Taw a Senep sa Atay i Salig'in

¹³Na apia entain sa lekanu i mukit sa kamalasaan na mangeni-nigeni kanu Kadenan. Apia entain i 'gkagalaw na edsengal sekanin sa kapugi kanu Kadenan. ¹⁴Na u aden sa lekanu i pedsakit na semupeg kanu 'gkangaunutan nu lumpukan nu 'bpamaginugut ka enggu kanu nilan makapangen-nigeni enggu kadapenetan sa lana sia kanu ingala nu Mapulu. ¹⁵Ka su pangen-nigeni nu taw a senep sa atay i salig'in na makapagkapia kanu taw a pedsakit taman sa pambalinganen nu Mapulu su bagel'u entu a pedsakit enggu ampunen nin pan su kabaladusan nin amaika mindusa sekanin. ¹⁶Tembu ba ipangumpaya nu su dusa nu kanu uman i isa sa lekanu entu pan ka ipangen-nigeni nu ka enggu kaulian su sakit'u, ka barakat su pangen-nigeni nu ikelas a taw. ¹⁷Mana bun su Nabi Ilias a pagidsan tanu bun a manusia, na guna pangen-nigeni sa di mulan na nakatelu lagun enggu tenga na da ulan. ¹⁸Na guna menem pangen-nigeni sa mulan na minulan taman sa namakaunga su manga pamumulanen.ⁿ

¹⁹Manga lusud ku sa tian, amaika aden sa lekanu i nakasibay den kanu bantang enggu aden nakapatidtu lun, ²⁰na nia dait na katuntayan nu taw a napatidtu kanu taw a baladusa i nakapalipuas'in su entu a taw kanu nanget a kapegkapitas'in kanu Kadenan taman sa mapunas pan su kabaladusan nin.

Wassalam

ⁿ 5:18 Mailay i nia sia kanu Ika-isa a Kitab'u manga Datu 17 ayat 1 taman sa 24; 18 ayat 1 taman sa 46.

Jka-isa a Sulat'i Pitru

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Nia ba su Ika-isa a Sulat'i Pitru a isa kanu sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih a sinugu nin. Simiun i inibedtu sa lekanin nu manga lukes'in ugaid'a binedtuan sekanin nu Isa al-Masih sa Pitru a nia nin maena sa basa a Grik na *watu*. Mabatia i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 16 ayat 16 taman sa 18 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 41 taman sa 42.

Su kinasulat'i Pitru sa nia na lu natabu sa dalepa a Ruma sa kanu manga lagun a 64 ulian nu kinapatay nu Isa al-Masih. Na lu pakatumpa su nia a sulat'in kanu manga pinamili nu Kadenan a 'bpamaginugut sa lekanin magidsan i Yahudi atawa ka dikena-Yahudi a pedtala sa kamalasaan a nakapayapat kanu manga prubinsia a Puntus, Galasia, Kapadusia, Asia enggu Bitinia. Na su nia a manga prubinsia na sakup'u dalepa a Turkey sa saguna a timpu.

Na nia kahanda ni Pitru sa kanu kinasulat'in sa nia na asal'a makapagkabagel'in su manggiginawa nu 'bpamaginugut kanu Kadenan kanu entu ba a manga dalepa sa apia nia nin kaaden i pedtala silan sa kamalasaan.

Inipatadem'i Pitru kanilan su Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih a su kinapatay nin, su kinambibiag'in 'bpaluman enggu su kambalingan nin sia sa dunia a nia nin unga na inam. Na kagina ka maitu na dait a taliman nilan atawa ka tigelan nilan su kamalasaan a 'gkangatala nilan sabap kanu salig'ilan kanu Isa al-Masih kagina su Isa al-Masih na tinemala bun sa kamalasaan. Na natalatantu a aden mapia a unga nin kanilan su kapedtala nilan sa kamalasaan ka sia kanu kambalingan nu Isa al-Masih na makatalima silan sa limu a da taman nin enggu makaampit silan kanu sigay a di pebpapas.

Inipatadem bun ni Pitru u ngin i dait a ula-ula nu 'bpamaginugut kanu Kadenan.

1 Pitru 1

Su Salam

1 ¹Salam sa lekanu. Saki si Pitru a sinugu^a nu Isa al-Masih. Su nia a sulat na san pakatumpa sa lekanu a manga pinamili nu Kadenan. Na mana kanu man manga lapu a penggagalu bu sia sa dunia a nakapayapat kanu manga prubinsia a Puntus, Galasia, Kapadusia, Asia enggu Bitinia. ²Na pigkahanda den man nu Ama tanu a su Kadenan su kinapamili nin sa lekanu kanu paganay pan enggu inikelas kanu sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh. Na pinamili kanu nin asal'a makapaginugut kanu kanu Isa al-Masih ka enggu kanu maampun sia makanggulalan kanu lugu nin.^b

Na mamelapay san sa lekanu su da idsan nin a limu nu Kadenan enggu su kalilintad'in.

Su Natatalanged a Inam

³Pugin su Kadenan a Ama nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih^c a Kadenan nin bun. Na sabap kanu kasela na lat a nanam'in sa lekitanu na binaluy tanu nin a mana pimbata 'bpaluman sia nakanggulalan kanu kinambibiag 'bpaluman nu Isa al-Masih tembu naaden sa lekitanu su natatalanged a inam ⁴sa kabpusakan tanu kanu ipebpusaka a di pegkalat, dala tila nin enggu di pebpapas. Na inadil den su entu sa lekanu lu sa sulega ⁵enggu su kabarakat'u Kadenan i pegkelung sa lekanu sia makanggulalan kanu kapedsalig'u gagalu na kabpagingapa nu kanu kalipuasan a inadil den i kapayag lun sia kanu Gay a Mauli.

⁶Na sangat a makagkagalaw sa lekanu su entu apia nasisita a temala kanu gagalu sa manga kamalasyon sabap kanu embalang-balang a bataluan. ⁷Na matala nu su entu ka enggu maamad sa tidtu-tidtu su kapedsalig'u ka amaika apia su bulawan a pegkalat bun ka pedsayaban

^a 1:1 **sinugu** Na nia nin maena na pinamili a masugu sa kapayapat kanu Mapia a Tutuma. Si Pitru na isa kanu sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih kanu sia pan sekanin sa dunia.

^b 1:2 **sia makanggulalan kanu lugu nin** Na nia nin maena na sia makanggulalan kanu kinapatay nu Isa al-Masih na maampun taman sa mapunas su kabaladusan nu apia entain a semalig lun. Sekanin i nabaluy a kurban tanu sia kanu Kadenan.

^c 1:3 **Kadenan a Ama nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih** Na su Isa al-Masih na pedtawagen nin sa Ama su Kadenan kagina ebpun mismu sekanin kanu Kadenan ka sekanin su *Kalimatul Allah* enggu sekanin su pinadtaya a Tunggal'u Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ama a su Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

1 Pitru 1

asal'a mapagelin, na labi lawan den su kapedsalig'u a balapantag pan kumin sa bulawan a entu. Na su taw a maamad i tidtu-tidtu su kapedsalig'in na makatalima sa pugi enggu kabadtugan a ebpun kanu Kadenan sia kanu kapayag kanu Isa al-Masih. ⁸Na apia da nu sekanin mailay na ipegkalimu nu sekanin enggu pedsaligan nu sekanin sa apia di nu pamun sekanin 'gkailay saguna. Tembu 'bpamelapay kanu atay nu su da idsan nin a kapegkagalaw ⁹kagina 'gkatalima nu den su kalipuasan a unga nu kapedsalig'u.

¹⁰Na su entu a kalipuasan na dinalidip sa mapia nu manga nabi a nakaalung kanu dala a entu idsan nin a limu nu Kadenan a inenggay nin sa lekanu. ¹¹Na dinalidip'ilan sa mapia u panun i ukrit enggu kanu i timpu a kanggula kanu inipaalung kanilan nu Ruh nu Masih a pedtapid kanilan makapantag kanu matala nu Masih a kamalasaan enggu su kabadtug sa lekanin ulian nu entu. ¹²Na inipayag kanu manga nabi i dikena kanilan a kapianan su entu ka lekanu a kapianan. Na nakineg'u den man su makapantag kanu entu sia kanu manga taw a nangusiat kanu Mapia a Tutuma sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh a sinugu ebpun sa sulega. Na apia su manga malaikat na pegkiugan nilan a benal pedtuntay su makapantag kanu manga entu ba.

Su Ikelas a Kapaguyag-uyag

¹³Na kagina ka maitu na adil'u su ginawa nu sa kanggula nu kanu apia ngin a kahanda nu Kadenan. Kumpen nu su ginawa nu enggu itagu nu kanu atay nu su inam sa matalima nu su da idsan nin a limu nin a inggay sa lekanu sia kanu kambalingan nu Isa al-Masih. ¹⁴Na sabap sa nabaluy kanu den a mamaginugut a wata nu Kadenan na di nu den 'bpagunuti su mawag a kiug'a ginawa nu a mana kanu paganay a da pan sabut'u kanu Kadenan. ¹⁵Ka nia nu den enggula na sia luyud kanu kasuti nu Kadenan a namili sa lekanu na papagikelas'u su ginawa nu kanu langun nu galebek'u. ¹⁶Ka nia man nakadalem kanu kitab na "Nia dait na suti kanu kagina saki na suti."^d

¹⁷Na kagina ka su Kadenan a pedtawagen nu sa Ama ka sekanin i 'bpangukum kanu manusia sa matidtu sia luyud kanu ngin i pinggalebek'u uman i isa na dait a paguyag-uyag kanu sa aden

---

^d 1:16 Mailay i nia sia kanu Libitikus 19 ayat 2 sia kanu Kitab Taurat.

1 Pitru 1, 2

kapagadat'in enggu aden gilek'in sa lekanin gagalu na sia kanu pan sa dunia. ¹⁸Na 'gkatawan nu bun man i dikena su pegkalat a manga langun-taman a mana su bulawan atawa ka pilak i initebus sa lekanu ebpun kanu uyag-uyag a da katagan nin a nakabpun pan kanu manga kalukesan nu, ¹⁹ka nia initebus sa lekanu na su sangat i kabalapantag'in a lugu nu Isa al-Masih. Na su Isa al-Masih na inibaratan sekanin sa manguda a bili-bili a dala tila nin a inigkurban. ²⁰Na pinamili den man sekanin nu Kadenan unan pan nu kinapangaden kanu dunia. Ugaid'a inipayag sekanin kanu nangauli den a nia a gay sabap sa lekanu a kapianan. ²¹Na sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih na namedsalig kanu kanu Kadenan a napambibiag sa lekanin 'bpaluman enggu minenggay lun sa kabadtugan ka enggu su kapedsalig'u enggu su inam'u na sia kanu Kadenan.

²²Na saguna a naikelas'u den su ginawa nu sia nakanggulalan kanu kinapaginugut'u kanu bantang na naaden den sa lekanu su senep sa atay a kakalimu kanu suled'u sa paginugut tembu makin nu papangiseg su kagkakalimua nu sa senep sa atay. ²³Ka mana kanu den man pimbata 'bpaluman a dikena sia nakanggulalan kanu manusia a aden papatayan nin ka sia nakanggulalan kanu dala papatayan nin enggu dala kapegkadadag'in a kadtalu nu Kadenan. ²⁴Ka mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Su langun man nu manusia na mana bun su manga utan enggu su kabadtugan nin na mana bun su kapia na palas'u manga ulak.

Na su utan na pegkukulay enggu su manga ulak'in na mangalubpug

²⁵ugaid'a su kadtalu nu Kadenan na di madadag taman sa taman.”^e

Na su kadtalu nu Kadenan na entu ba su Mapia a Tutuma a inipangusiat sa lekanu.

Su Bibiag a Watu enggu su Pinamili a manga Taw

2 ¹Na kagina ka maitu na tagak'u den su langun nu mawag a galebek a mana su kasalimbut, su kabpamagigiling sa mapia, su kasekel sa dikena mapia enggu su kapanila-tila kanu ped a taw. ²Mana bun

^e 1:24-25 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 40 ayat 6 taman sa 8.

su wata a bagu ginememaw a sangat a 'gkapangilay nin su gatas'u ina nin na maitu bun ba i kapaginagkay nu kanu bantang a kadtalu nu Kadenan ka enggu mangiseg su kapedsalig'u taman sa katalutup kanu kalipuasan nu. ³Ka nagedam'u den man su kopianan nu Mapulu.

⁴Supeg kanu sa lekanin a inibaratan sa bibiag a watu, inikias sekanin nu taw ugaid'a pinamili sekanin nu Kadenan enggu sangat a balapantag sekanin kanu Kadenan. ⁵Na mana kanu man su manga edsiap-siapan nu walay^f a papedtindegen nu Kadenan a kagkalebenan nin ka enggu kanu mabaluy a suti a 'bpamangurban a 'gkurban sa kapaguyag-uyag a pakasuat kanu Kadenan sia makanggulalan kanu Isa al-Masih. ⁶Ka nia man nakadalem kanu kitab na

“Ilay nu, minetad aku sa watu kanu Zion,
a su pinamili ku a watu a balapantag a benal a udsadan.

Na apia entain i semalig sa lekanin na di makayaya.”^g

⁷Na su entu a watu na sangat i kabalapantag'in sa lekanu a 'bpamaginugut. Ugaid'a kanu manga taw a dikena 'bpamaginugut na natuman kanilan su nakadalem kanu kitab a

“Su watu a inendan nu manga panday
na entu bun ba i nabaluy a balapantag kanu langun nu
watu nu walay.”^h

⁸Na nakadalem bun kanu kitab i

“Su entu a masela a watu na kasiudan nu manga taw a
makapagebpa kanilan.”ⁱ

Na nasiudan nilan su entu a watu sabap sa da nilan paginuguti su kadtalu nu Kadenan, saleta na entu bun ba i naadil a manggula nilan.

⁹Ugaid'a sekanu a 'bpamaginugut na pinamili kanu a manga taw nin, mana kanu balabansa a 'bpamangurban enggu mana kanu bun bangsa a sinuti nu Kadenan a iniumun sa lekanin ka enggu nu makapayag su sangat i kapia nin a manga penggalebeken nu Kadenan. Sekanin i nangenggat sa lekanu sa kaawa nu kanu kalibutengan asal'a makalusud kanu kanu sangat i kapia nin a kalinawag'in.

^f 2:5 manga edsiap-siapan nu walay Sia sa basa a Grik na *manga bibiag a watu*.

^g 2:6 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 28 ayat 16.

^h 2:7 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 118 ayat 22 sia kanu Kitab Zabur.

ⁱ 2:8 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 8 ayat 14 taman sa 15.

¹⁰ Na kanu paganay na dikena kanu nin manga taw
ugaid'a saguna na binaluy kanu nin den a manga taw nin.
Kanu paganay na dikena kanu nin linatan sa nanam
ugaid'a saguna na linatan kanu nin den sa nanam.

Su Kapaguyag-uyag'u Taw a Panunugun nu Kadenan

¹¹ Manga lusud ku sa tian a papedtayan, mana tanu manga lapu a
penggagalu bu pegkakaloben sia sa dunia tembu 'bpangenin ku sa
lekanu i tagak'u den su manga mawag a kiug'a ginawa nu a pakabinasa
sa lekanu. ¹² Paguyag-uyag kanu sa matidtu labi den sia kanu manga
taw a dala pamun sabut'in kanu Kadenan asal'a mailay nilan su manga
mapia a penggalebeken nu apia nia nin kaaden i pedsenditan kanu nilan
pan sa manga mawag a galebekan. Na amaika maitu na mapugi nilan su
Kadenan kanu gay a kambalingan nin sia mangukum.

¹³ Na sia luyud kanu kapegkalilini nu sa mapugi su Mapulu na
pasakup kanu kanu 'bpamegkamal kanu dalepa magidsan i sultan a
mapulu sa langun nu 'bpamegkamal ¹⁴ atawa ka su manga gubilnadul
a sinugu nin sa kasiksa kanu manga taw a penggula sa dikena mapia
enggu pembadtug kanu manga taw a penggula menem sa mapia.
¹⁵ Ka kahanda man nu Kadenan i sia kanu kanggula nu sa mapia na
makapatelen nu su dala katagan nin a kangadtalu nu manga taw a
'gkangababal. ¹⁶ Paguyag-uyag kanu a mana su manga panunugun nu
Kadenan a aden baya-baya nin ugaid'a di nu mumbal a dawa nu su
baya-baya nu a entu sa kanggalebek'u sa dikena mapia. ¹⁷ Pagadati nu
su apia entain a taw enggu ikalimu nu su manga suled'u sa paginugut.
Ikagilek'u su Kadenan enggu pagadati nu su sultan.

¹⁸ Na sekanu a manga ulipen na paginuguti nu enggu pagadati
nu su mapulu nu, magidsan pan i pebpia-pianan kanu nilan atawa ka
dili. ¹⁹ Ka aden guna-guna nin sa lekanu amaika pedtigkelan nu su
manga mawag a papegkaidan sa lekanu a dikena wagib sabap bu sa
'gkalinian nu i masuat'u su Kadenan. ²⁰ Na da guna-guna nin su
kapedtigkel'u amaika papegkasakitan kanu sabap sa penggula kanu sa
dikena mapia. Ugaid'a amaika pedtala kanu sa kamalasyon sabap sa
kapenggula nu sa mapia na aden guna nin su kapedtigkel'u ka pakasuat
kanu kanu Kadenan. ²¹ Ka nia ba i sabap'in i kinaenggat sa lekanu sa
kapaguyag-uyag sa maitu ka enggu nu kailingan su Isa al-Masih a

nalasay sabap sa lekanu. Na su kinalasay nin a entu na nabaluy a upaman sa lekanu.

²² “Dala man pinggula nin a kabaladusan enggu dala linemiu kanu ngali nin a kabudtud.”^j

²³ Pinagkaya sekanin ugaid’a da sekanin suli. Linasay sekanin ugaid’a da bun sekanin pamagigis sa kasuli nin. Ka inidedsa nin man su ginawa nin kanu Kadenan a matidtu i kapangukum’in. ²⁴ Pinggumaked’in su manga kabaladusan tanu sia kanu kinatutuk lun kanu kayu a pinambalawaga ka enggu tanu makatimbang i ginawa tanu sa minatay tanu den sia kanu kabaladusan ka enggu tanu makapaguyag-uyag sa ikelas. Ka sabap man kanu manga pali nin na migkapia kanu.^k ²⁵ Mana kanu man bili-bili a natadin ugaid’a saguna na nakambalingan den kanu pedtuganul lun a su pedtiakap enggu su pedtutulu kanu ginawa nu.

Su Dait a Ula-ula nu 'Gkalumaya

3 ¹ Na maitu bun ba, su manga babay a aden kaluma nin, na ibaba nu su ginawa nu kanu kaluma nu ka enggu amaika su kaluma nu ka dikena pamun 'bpaginugut kanu kadtalu nu Kadenan na makapapaginugut'u silan apia dikena kanu den pedtalu sabap kanu ula-ula nu a ipebpagilay nu kanilan ² kagina mailay nilan su matulanged a kabpaguyag-uyag'u enggu su gilek'u kanu Kadenan. ³ Na nia dait na su manis'u na dikena sia kanu matakapala a 'gkailay nu taw a mana su kapebpalas'u kanu buk'u, su kapembulawan nu enggu su kapembalegkas'u sa mapia ⁴ ka nia dait a manis'u na ebpun kanu pamusungan nu a mana su kapia na ula-ula a di pegkelas enggu su kalemek'u palangay ka entu ba i balapantag a benal kanu adapan nu Kadenan. ⁵ Na paganay na maitu ba man su ukit'u manga babay a ikelas a sia kanu Kadenan i inam'ilan ka su manis'ilan na sia kanu kabpangalimbaba nilan kanu ginawa nilan kanu kaluma nilan ⁶ a mana bun su Sara a pinaginugutan nin su kaluma nin a su Ibrahim taman sa tinawag'in pan sa mapulu nin. Na madtalu a manga muliataw kanu

^j 2:22 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 53 ayat 9.

^k 2:24 sabap man kanu manga pali nin na migkapia kanu Su pali sia a nalabit na nia nin maena na su manga pali nu Isa al-Masih sa kanu kinatutuk lun kanu kayu a pinambalawaga sabap kanu kinanggihad'in kanu umul'in. Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 53 ayat 4 taman sa 6 enggu 11 taman sa 12.

den nu Sara amaika nia nu enggulan na u ngin i mapia enggu di kanu magilek sa kanu apia ngin.

⁷Na sekanu menem a manga mama, na sia kanu kapedtiwalay nu na 'bpia-piani nu su kaluma nu ka dikena nu silan pagidsan sa kabagel. Pagadati nu silan ka isa bun silan a inenggan sa uyag-uyag a da taman nin. Na amaika maitu na dala makaungen kanu manga pangeni-ngeni nu.

Su Kamalasaan sabap kanu Kapenggula sa Mapia

⁸Kagina ka maitu na nia dait na papagisa nu su itungan nu, tuntayi nu su manggiginawa nu ped'u, 'gkakalimua kanu a mana bun edsusuled, lati nu sa nanam su ped'u enggu ibaba nu i ginawa nu. ⁹Da kanu semuli sa mawag kanu penggula sa lekanu sa mawag, di nu mapagkaya su papegkaya sa lekanu ka makin nu ipangeni-ngeni i palihalan silan. Ka entu ba i pinangenggatan sa lekanu a ukita kapaguyag-uyag ka enggu nu matalima su palihala. ¹⁰Ka nia man nakadalem kanu kitab na

“Apia entain i malilini sa mapia a kapaguyag-uyag enggu kagalaw na nia dait na di edtalua sa mawag enggu di embudtud.

¹¹ Ka makin nin tagaken su mawag a galebek ka nia nin enggulan na su ngin i mapia a galebek.

Paginapasen nin i kapaguyag-uyag'in sa malilintad.

¹² Ka pedtiakapan man nu Mapulu su manga taw a ikelas enggu 'bpakikinegen nin su manga pangeni-ngeni nilan ugaid'a su manga taw a penggula sa mawag na pedtaligkudanan nu Mapulu.”^l

¹³Na dala man taw a enggula sa lekanu sa dikena mapia amaika nia nu kalilinian enggula na u ngin i mapia. ¹⁴Ugaid'a amaika temala kanu menem sa kamalasaan sabap kanu kapenggula nu sa mapia na ngin den i kapia nin i entu sa lekanu. Na di nu bun ipegkagilek su apia ngin a pakaidan nilan sa lekanu enggu di nu bun 'bpelidui sa ginawa su entu. ¹⁵Makin nia nu enggula na kilala nu sa senep sa atay sa su Isa al-Masih na Mapulu nu enggu lalayun kanu adil sa kasumpat'u sa kanu apia

^l 3:10-12 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 34 ayat 12 taman sa 16 sia kanu Kitab Zabur.

entain a midsa sa lekanu pantag kanu inam a aden sa lekanu. ¹⁶Ugaid'a sumpati nu silan sa aden kananaw nin enggu aden adat'in. Talanged'u bun i dala andam'u kanu ginawa nu ka enggu kayan su apia entain a papegkawag kanu manga penggulan nu a mapia sabap sa nalusud kanu kanu Isa al-Masih. ¹⁷Ka nia menem tinemu i apia 'gkalasay kanu na sia kanu kapenggula nu sa mapia amaika menem ka su entu na luyud kanu kahanda nu Kadenan kumin sa 'gkalasay kanu sabap sa kapenggula nu sa mawag.

¹⁸Ka apia man su Masih na linasay bun sabap kanu manga kabaladusan tanu. Dala a benal kabaladusan nin ugaid'a minatay sabap sa lekitanu a manga baladusa ka enggu tanu nin makapambalingan kanu Kadenan. Na su entu a kinapatay nin na nakaisa bu nanggula. Inimatayan man su badan nin ugaid'a pinambibiag sekanin nu Suti a Ruh. ¹⁹Na sia nakanggulalan kanu entu a nanggula nin na pibpawangan nu Isa al-Masih su nangabilanggu a ngiawa^m ka aden inipayag'in ²⁰kanu silan a entu a sinemungkang kanu timpu a kabpagingapa nu Kadenan kanu kadtaubat'u manga taw gagalu nu kabpagumbal'u Nabi Nuh kanu kapal. Ugaid'a guna makauma su kadalem na walu kataw bu i nalipuas kanu ig. ²¹Na su ig a entu na inibaratan kanu salawat a napalipuas sa lekanu saguna. Na su entu na dikena kapenggagas kanu maledsik'u badan tanu ka tanda i entu sa inipangeni-ngeni tanu kanu Kadenan i limpiun nin su atay tanu. Na nalipuas tanu kanu entu a salawat sia nakanggulalan kanu kinambibiag 'bpaluman nu Isa al-Masih. ²²Na lu den sekanin saguna sa sulega a 'bpagagayan kanu kawanan nu Kadenan a pedsugiud pan sa lekanin su manga malaikat enggu su langun nu aden kamal'in enggu bagel'in.

Su Taw a 'Gkasaligan kanu Kapegkagaga a Inenggay nu Kadenan

4 ¹Na kagina ka su Isa al-Masih na minukit bun sa kamalasaan na nia dait na maitu tanu bun ba, adil tanu bun sa katalima tanu kanu kamalasaan. Kagina su taw a tinalima nin su kamalasaan na abungan nin i kambaladusa. ²Ka di nin den 'bpagunutan su kamamanusiay a kiug'a ginawa nin ka nia nin den 'bpagunutan na su kahanda nu Kadenan gagalu na sia pan sekanin sa dunia. ³Na

---

^m 3:19 Su nangabilanggu a ngiawa sia na di 'gkasigulu u manusia a namamatay atawa ka su aden bagel'in a di 'gkangailay.

nangasasangan den man i manga kutika a naibped'u kanu nangaipus a timpu sa kinanggalebek'u kanu manga galebekan a mana su penggalebeken nu manga taw a dala sabut'in kanu Kadenan a mana su kamustakilan a galebek, su kanguda na ginawa, su kapendalangutan, su subela a kapenggalaw-galaw enggu su kapedsimba sa balahala a sungkang a benal kanu Kadenan. ⁴Na 'gkagaip su entu a manga taw kagina di kanu den 'bpagigiamung kanilan kanu mawag a entu a manga galebekan nilan tembu pedtalu-taluan kanu nilan sa dikena mapia. ⁵Ugaid'a mauma nilan bun i entu sia kanu adapan nu Kadenan a adil den a benal sa kakukum'in kanu langun nu taw, magidsan pan i minatay den enggu bibiag pamun. ⁶Ka namba man i sabap'in i inipangusiat su Mapia a Tutuma apia kanu manga taw a minatay den ka enggu apia minatay den su badan nilan sabap kanu kinakukum'u Kadenan sa kanu kabaladusan nilan na makapaguyag-uyag pamun su ngiawa nilan a mana bun su da taman nin a kabpaguyag-uyag'u Kadenan.

⁷Na kagina ka mangagan den 'gkauma su kapegkapupus kanu langun-langun na nia dait na pakapia nu su kapamagitung'u enggu kumpen nu su ginawa nu ka enggu kanu makapangeni-ngeni. ⁸Na nia masela sa entu na 'gkakalimua kanu sa senep sa atay kagina su kakalimu na magaga nin man sa mamakapagampuna su taw, apia ngin pan i kadakel'a kabaladusan nu uman i isa. ⁹Na taliman na uman i isa kanu walay nin su ped'in sa maluwag kanu ginawa nin. ¹⁰Na uman i isa na inenggan sa kapegkagaga. Na usal'u su entu sa kadtabang'u kanu ped'u a mana bun su taw a kasaligan sa mapia kanu embalang-balang a kapegkagaga a inenggay nu Kadenan. ¹¹Na apia entain i inenggan sa kapegkagaga sa kadtalutalu sa mapia na nia dait na su edtalun nin na sia luyud kanu kadtalun nu Kadenan. Na apia entain menem i inenggan sa kapegkagaga sa kadtabang'in sia kanu galebekan kanu Kadenan na enggulan nin su entu sia luyud kanu bagel a inenggay sa lekanin nu Kadenan. Na amaika maitu na kanu langun nu penggulan nu na mapugi su Kadenan sia makanggulalan kanu Isa al-Masih. Na lekanin su langun nu puging enggu kabarakat taman sa taman. Amin.

Su Kapedtigkel kanu Kamalasaran

¹²Manga lusud ku sa tian a papedtayan, di nu 'gkagaipi su manga mapasang a batalu a 'gkangatala nu saguna a mana nia nu lun

kapegkailay na dikena 'gkadsalilidan. ¹³Ka nia pan dait na ikagalaw nu su entu kagina pakaampit kanu kanu kamalayanan nu Isa al-Masih enggu labi a magalaw kanu amaika ipayag den su sigay nin. ¹⁴Na ngin den man i kapia nin sa lekanu amaika papegkayan kanu sabap sa 'bpaginugut kanu kanu Isa al-Masih ka su Ruh a barakat a su Ruh nu Kadenan na san sa lekanu. ¹⁵Na apia papegkapasangan kanu na dikena sabap sa minimatay kanu, nanegkaw kanu, minggula kanu sa mawag atawa ka linusudan nu su uyag-uyag'u ped a taw, ¹⁶ka papegkapasangan kanu sabap sa 'bpaginugut kanu kanu Isa al-Masih, na di nu a benal ipegkaya su entu ka makin nu pugi su Kadenan kagina nalusud kanu kanu Isa al-Masih. ¹⁷Ka nauma den man su timpu a kakukum'u Kadenan. Na su kukuman a entu na sia lemudsu sa lekitanu. Na amaika su kukuman nin a nia ka mapasang sa lekitanu na labi lawan den i kapasang'in kanu manga taw a di pedtalima kanu Mapia a Tutuma a ebpun kanu Kadenan. ¹⁸Na mana bun man su nakadalem kanu kitab a

“Amaika apia su ikelas a manga taw ka dikena
malemu i kalipuas'ilan

na labi lawan den kanu manga taw a pembaladusa
enggu di pedtalima kanu Kadenan.”ⁿ

¹⁹Kagina ka maitu na sekanu a pedtala sa kamalayanan sia luyud kanu kahanda nu Kadenan na papanalus'u su kapenggalebek'u sa mapia. Idedsa nu su ginawa nu kanu Kadenan a nangaden ka di man sekanin mapadapat.

Su Kapedtuganul kanu manga Bili-bili nu Kadenan

5 ¹Na aden bun 'bpangenin ku sa lekanu a 'gkangaunutan. Ka saki a pagidsan nu a 'gkaunutan a nakadsaksi kanu kamalayanan nu Isa al-Masih enggu makaampit kanu sigay nin kanu timpu a kapayag lun na 'bpangenin ku sa lekanu i ²tuganul'u sa mapia su iniupaman sa manga bili-bili nu Kadenan a su 'bpamaginugut a inisalig sa lekanu. Tuganul'u silan sa dikena bu sabap sa entu ba i nakasangan sa lekanu a galebekan ka enggula nu su entu sa maluwig sa ginawa nu a mana bun su kahanda nu Kadenan. Tuganul'u silan sa dikena sabap sa aden 'gkapantiali nu lun ka senep sa atay a kapedtuganul. ³Di nu pebpapului

ⁿ 4:18 Mailay su nia sia kanu Palibasan 11 ayat 31 sia kanu Kitab Zabur.

1 Pitru 5

su inisalig sa lekanu sa katuganul'u lun ka nia dait na mabaluy kanu a upaman kanilan. ⁴Na amaika ipayag den su mapulu nu patutuganul sa bili-bili na makatalima kanu sa balas a mana su kaampit kanu sigay a di pebpapas.

⁵Na sekanu menem a manganguda, na paginuguti nu su mangatua sa lekanu. Ipangalimbaba na uman i isa i ginawa nin kanu ped'in ka nia man nakadalem kanu kitab na

“Tabangan nu Kadenan su taw a ibaba nin i ginawa nin ugaid'a sungkang sekanin kanu taw a ipulu nin i ginawa nin.”^o

⁶Kagina ka maitu na ibaba nu su ginawa nu sia kanu kandatu nu Kadenan a barakat ka enggu sia kanu kauma nu timpu a initandu nin na ipulu kanu nin. ⁷Na su langun na pakalidu kanu manggiginawa nu na idedsa nu kanu Kadenan kagina balapantag kanu man sa lekanin.

⁸Na kumpen nu su ginawa nu enggu tatap kanu edsipat kagina su kuntela nu a su Saitan na mana alimaw a pedsasaligid ka 'bpangilay sa 'gkasakab'in. ⁹Na atui nu sekanin sa ukit a kapakabagel'u kanu tindeg'u sa kasalig. Ka dikena bu man sekanu i pedtala sa kamalasyan ka apia su manga suled'u sa paginugut kanu embala-bala sa dunia na pedtala bun silan sa kamalasyan. ¹⁰Ugaid'a ulian nu kapedtala nu sa kamalasyan sa mangagan bu na su Kadenan a 'gkabpunan nu dala idsan nin a limu a nangenggat sa lekanu sa kaampit'u kanu dala kapegkapupus'in a sigay nin sia kanu kinaisa nu kanu Isa al-Masih na sekanin i mapadtindeg sa lekanu 'bpaluman enggu mapagkabagel kanu salig'u ka enggu di kanu magkeleng-keleng taman sa sekanin i temalutup kanu uyag-uyag'u. ¹¹Sa lekanin su tidtu-tidtu a kabarakat taman sa taman, Amin.

Su Mauli a Salam

¹²Sia kanu tabang'i Silbanus a kasaligan a suled sa paginugut na nakasulat ku su mababa bu a nia a sulat sa lekanu ka nia ku kalinian na makapagkabagel ku i manggiginawa nu enggu makapailay ku sa lekanu su tidtu-tidtu a kapegkalimu nu Kadenan tembu pakabagel'u i tindeg'u sia kanu limu nin.

---

^o 5:5 Ebpun i nia sia kanu Palibasan 3 ayat 34 sia kanu Kitab Zabur.

A decorative border with floral motifs at the corners and midpoints of the top and bottom edges.

1 Pitru 5

¹³Na pedsalamen kanu nu 'bpamaginugut sia sa dalepa a Babilunia a pagidsan nu bun a pinamili nu Kadenan. Pedsalamen kanu bun ni Markus a timbang a wata ku. ¹⁴Na salamen na uman i isa su ped'in sia luyud kanu kapegakalimua nu.

San sa lekanu su kalilintad a nalusud kanu Isa al-Masih.

Wassalam

Ikadua a Sulat'i Pitru

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Nia ba su Ikadua a Sulat'i Pitru a isa kanu sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih a sinugu nin. Simiun i inibedtu sa lekanin nu manga lukes'in ugaid'a binedtuan sekanin nu Isa al-Masih sa Pitru a nia nin maena sa basa a Grik na *watu*. Su kinasulat'i Pitru sa nia na lu natabu sa dalepa a Ruma enggu lu pakatumpa kanu manga taw a nakatalima bun kanu balapantag a salig a mana bun su salig a natalima ni Pitru enggu su manga ped'in a pinamili nu Isa al-Masih a sinugu.

Nia kahanda ni Pitru kanu kinasulat'in sa nia na papegkabagelen nin su manggiginawa nu 'bpamaginugut sa papanalusen nilan su bantang a natuntayan nilan sa aden katigkel'in taman sa maguyag-uyag silan sa matidtu a pakasuat kanu Kadenan. Na pabpagingaten nin bun silan kanu manga taw a 'bpamamandu sa di pakatidtu asal'a di silan madtatanggit'u pamakasibay a panduan nilan a sabapan na pakandua-dua kanilan kanu bantang a natuntayan nilan taman sa makapaawa kanilan kanu mapia den a 'gkatamanan nilan. Na nia kiug'i Pitru na unan nu kapatay nin na makapatadem'in kanilan sa mapia su nalabit'in a manga panduan makapantag sa kapaguyag-uyag sa mapia sia luyud kanu manga bantang a natuntayan nilan pantag kanu Isa al-Masih ka enggu silan makaampit kanu kaikelasan nin.

Su Salam

1 ¹Salam sa lekanu. Saki si Simiun Pitru a ulipen nu Isa al-Masih enggu sinugu^a nin.

Su nia a sulat na san pakatumpa sa lekanu a namakatalima kanu balapantag a salig a mana bun su natalima nami sia nakanggulalan kanu katidtu nu Kadenan enggu 'bpamelipuas sa lekitanu a su Isa al-Masih.

²Na mamelapay bun san sa lekanu su da idsan nin a limu nu Kadenan enggu kalilintad sabap kanu kapegkatuntay nu pantag kanu Kadenan enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su Dait a Ula-ula nu Taw a 'Bpaginugut kanu Isa al-Masih

³Su Kadenan i minenggay sa lekitanu kanu nasisita tanu sa kapaguyag-uyag a pakasuut sa lekanin sia nakanggulalan kanu kabarakat'in. Na natalima tanu su entu sia nakanggulalan kanu kapegkakilala tanu sa lekanin a namili sa lekitanu sa kapaginugut sia luyud kanu kabadtugan nin enggu kopianan nin. ⁴Sabap kanu manga entu na inenggay nin sa lekitanu su balapantag enggu sangat i kapia nin a manga pasad'in asal'a sia makanggulalan kanu entu a manga pasad'in na malepas tanu kanu kamustakilan a galebek sia sa dunia a unga nu mawag a kiug'a ginawa ka enggu tanu makaampit kanu kaikelasan nin. ⁵Entu bun ba i sabap'in i dait a paginapas'u a benal i makaunut'u sia kanu kapaginugut'u su kapia na ula-ula a su ula-ula a aden katuntay nin, ⁶su katuntay a aden kakumpen sa ginawa, su kakumpen sa ginawa a aden kasabal'in, su kasabal a unutul su kapaguyag-uyag a pakasuut kanu Kadenan ⁷a su kapaguyag-uyag a aden limu nin kanu suled sa paginugut taman den kanu langun nu taw. ⁸Na amaika ka aden sa lekanu su langun nu entu taman sa 'bpangiseg pan su entu na mibalaguna enggu minunga su kapegkakilala nu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ⁹Ugaid'a apia entain menem i dala sa lekanin su entu a manga ula-ula na timbang a pisek sekanin atawa ka di makailay sa mawatan enggu

---

^a 1:1 **sinugu** Na nia nin maena na pinamili a masugu sa kapayapat kanu Mapia a Tutuma. Si Simiun Pitru na isa kanu sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih kanu sia pan sekanin sa dunia.

nalipatanan nin su kinaikelas sa lekanin nu Kadenan kanu nangaipus a kabaladusan nin.

¹⁰Kagina ka maitu manga lusud ku sa tian, na paginapas' u su kanggula nu kanu manga pidtalu ku a entu sa lekanu ka enggu maamad sa lekanu i saben-sabenal a inenggat kanu nu Kadenan enggu pinamili kanu nin sa kapaginugut sa lekanin. Ka amaika maitu na di makasibay su salig' u ¹¹ka nia pan mula na matalima kanu sa mapia a aden kagalaw nin kanu kaludep' u kanu da taman nin a kapendatu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a 'bpamelipuas.

¹²Tembu nia ku kahanda na lalayun ku ipatadem sa lekanu su langun nu entu apia nia nin kaaden i 'gkatawan nu den su entu enggu mabagel den su salig' u kanu bantang a natalima nu. ¹³Ka sia sa laki, na dait man a ipatadem ku i entu sa lekanu gagalu na sia aku pan sa dunia ka enggu di nu kalipatanan. ¹⁴Ka 'gkatawan ku den man i mangagan den mapupus su kutika ku sia sa dunia ka inipayag den i entu sa laki nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ¹⁵Na namba i sabap' in i kabpaginapas ku a benal penggula sa kapatadem ku sa lekanu kanu langun nu entu ka enggu di nu kalipatanan apia madala aku den.

Su Nakadsaksi kanu Sigay nu Isa al-Masih

¹⁶Na su kinapangusiat' ami sa lekanu pantag kanu kabarakat' u Isa al-Masih enggu su kambalingan nin na dikena nami i entu pinangua bu kanu pinangumbayan bu a mapia a tudtulan ka sekami demun i matakapala a nakailay kanu sigay nin. ¹⁷Ka binadtug man sekanin nu Ama nin a su Kadenan a sangat a pembadtugen sa kanu kinapailay nin kanu sigay nu Isa al-Masih sa kanu kinadtalu nin sa "Nia ba su Tunggal a wata^b ku a pinadtaya enggu sangat a 'gkasuatan ku." ¹⁸Na saben-sabenal a nakineg' ami demun su entu a suala a ebpun sa sulega sa kanu lu kami kanu suti a palaw nu Kadenan a kaped' ami su Isa al-Masih.^c

^b 1:17 Su **Tunggal a wata** sia na su Isa al-Masih. Nia sabap a kinagelal lun sa Tunggal' u Kadenan na kagina ebpun mismu sekanin kanu Kadenan sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Tunggal' u Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^c 1:18 Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat' i Mataya 17 ayat 1 taman sa 5 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat' i Markus 9 ayat 2 taman sa 8. Mabatia bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat' i Luk 9 ayat 28 taman sa 36 sia kanu Kitab Injil.

¹⁹Na sabap sa entu na labi a naamad'ami i benal su naalung'u manga nabi pantag kanu Isa al-Masih.^d Tembu dait a pakikineg'u su ipebpayag'u manga nabi ka mana bun i nia palitan a pakatayaw kanu malibuteng taman sa kauma nu Isa al-Masih. Na mana bun man sekanin su bitun a pedsebang kanu 'gkatibusas a pakatayaw kanu pamusungan nu. ²⁰Nia masela na tuntayi nu sa mapia i dala man inisulat'u manga nabi kanu kitab a ebpun bu sa kanilan a katuntay. ²¹Kagina langun man nu inipayag'u manga nabi na dikena ebpun kanu manusia ka ebpun kanu Suti a Ruh a pedtutulu kanu manga taw a pebpayag kanu kadtalu nu Kadenan.

Su 'Bpamamandu sa dikena Pakatidtu

2 ¹Ugaid'a aden bun manga 'bpenabi-nabi a namembuat paganay lu kanu manga taw a Israil. Na maitu bun ba i manggula san sa lekanu, embubuat bun san sa lekanu su 'bpamamandu sa di pakatidtu enggu ibpamandu nilan su entu sa di 'gkasipatan a pakabinasa kanu salig'u apia entain a munut kanilan. Na pakakias'ilan su Mapulu a tinemebus kanilan. Ugaid'a sabap sa entu na mangagan makatingguma kanilan su kabinasan. ²Na madakel bun i pakapaunut'ilan kanu ukit a uyag-uyag'ilan a kamustakilan. Na sabap sa kanilan na 'gkapanila-tilan su panduan pantag kanu Isa al-Masih. ³Na sabap man kanu di nilan kasukul na 'gkadsalimbut kanu nilan sa ukit a kapia na kabpamandu nilan asal'a kapantialian kanu nilan. Na nauget den man naadil su kasiksan nilan enggu natatalanged a manggula su entu a kabinasan nilan.

⁴Ka apia man su manga malaikat na dala lasama nu Kadenan kanu kinandusa nilan ka inidtug'in silan lu kanu kalut a nangilem-kilem i kalibuteng'in a lu sa naraka a sinangkalian taman kanu gay a kakukum'in kanilan. ⁵Dala bun lasama nu Kadenan su manga taw kanu paganay sabap kanu kapembaladusa nilan ka inimatayan nin silan sa ukit a kinapadsanaw nin kanu dunia. Nia nin bu inilipuas na su Nabi Nuh a nangusiat pantag kanu kapaguyag-uyag sa matidtu enggu su pitu

---

^d 1:19 Na sabap sa entu na labi a naamad'ami i benal su naalung'u manga nabi pantag kanu Isa al-Masih. Nia kapegkasabut'u manga ped a alim na *Na liu sa entu na 'gkatatalanged'ami i benal su naalung'u manga nabi pantag kanu Isa al-Masih.*

kataw a tagapeda nin.^e ⁶ Siniksa bun nu Kadenan su siudad a Sudum enggu Gumura sa ukit a kinagepul'in lun asal'a makapailay nin u ngin i manggula nu taw a pedsungkang sa lekanin. ⁷ Na nia bu inilipuas lu nu Kadenan na su matidtu a taw a si Lut a sangat a nabulibug i ginawa nin kanu kamustakilan a kabpaguyag-uyag'u manga taw kanu entu a timpu.^f ⁸ Ka gagalu nu kapegkaleben nin lu na uman-uman gay na sangat a papegkapasang kanu ginawa nin su kapegkailay nin enggu kapegkagineg'in kanu kamustakilan a galebek'u manga taw lu. ⁹ Na 'gkailay lu ba i su Kadenan a Mapulu na katawan nin u panun i kapalipuas'in kanu manga taw a matidtu sia kanu apia ngin a bataluan enggu katawan nin bun u panun i kasiksa nin kanu manga taw a pedsungkang sa lekanin sia kanu gay a kakukum'in kanilan, ¹⁰ labi lawan den su manga taw a nia nilan 'bpagunutan na su pakagiabu a kiug'u ginawa nilan enggu dikena nilan ibpamamantag su apia entain a pegkamal kanilan.

Mangasandag silan enggu mangategas i ulu nilan ka apia su manga barakat a inaden kanu kawang-kawangan na dala gilek'ilan lun sa kapedtalu-talu nilan lun sa sakutu. ¹¹ Inunta na apia su manga malaikat a labi a masela enggu mabagel i 'gkagaga nin na dikena silan pedtalu-talu sa sakutu kanu entu sia kanu adapan nu Kadenan a Mapulu. ¹² Ugaid'a su 'bpamamandu sa di pakatidtu na pedtalu-talu silan sa sakutu kanu apia dala sabut'ilan lun. Nia nilan kalagidan na binatang a dala itungan nin a nia nin bu 'bpagunutan na u ngin i sia kanu ginawa nin. Pinamipis bu silan ka enggu masumbali. Na binasan man silan a mana kanu manga binatang a entu ¹³ kagina u ngin man i pinggula nilan a mawag kanu ped'ilan na entu bun ba i embalingan kanilan. Na sia kanilan na pakagalaw den a benal i kanggula nilan sa kamustakilan a kiug'a ginawa sa apia kanu 'gkatitimpuan na malamag. Na mana silan budseng a pakabudseng sa lekanu. Masela a benal a kayayan silan sa lekanu ka mapia gaid i kabpagigiamung'ilan 'bpamegkan sa lekanu ugaid'a su kapenggula nilan sa kamustakilan a galebek na papedtalusen nilan bun. ¹⁴ Na su manga mata nilan na napenu na katakiuga. Da den pinda na kapembaladusa nilan taman sa

^e 2:5 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 6 taman sa 8 sia kanu Kitab Taurat.

^f 2:7 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 19 ayat 12 taman sa 29 sia kanu Kitab Taurat.

'gkaakat'ilan su manga malubay pamun i salig'in sa kapenggula sa entu. Binibit'ilan i ginawa nilan sa di kasukul. Na sabap sa entu na tiuban silan nu Kadenan! ¹⁵Na tinagak'ilan su matidtu a lalan taman sa nakasibay den silan ka nia nilan inunutan na su pinggula ni Balaam a wata ni Biur a malilini sa kakua nin sa pantiali sa dikena mapia a ukrit. ¹⁶Ugaid'a nadaway sekanin kanu dikena a entu mapia a galebek'in. Ka su kimar a dikena pakadtalu na nakadtalu sa mana bun suala nu taw ka sinapalan nin su entu a nabi kanu kababalan a galebek'in.^g

¹⁷Na su 'bpamamandu a entu sa dikena pakatidtu na mana silan bualan a da den pedtuga lun a ig enggu mana silan gabun a pakasedseg bu na mabagel a sambel. Na inidतालमा den man kanilan nu Kadenan su kalut a nangilem-kilem a kaidtugan kanilan. ¹⁸Ka 'bpemamasela man gaid silan ugaid'a dala katagan nin i kangadtalu nilan. Ibpamamandu nilan i dikena mawag i kaunut kanu kamustakilan a kiug'u ginawa. 'Gkaakat'ilan kanu entu a galebek'ilan su manga taw a bagu pamun i kinataligkud'ilan kanu uyag-uyag'ilan a pakasibay. ¹⁹Ipebpsad'ilan kanu manga taw su kambaya-baya inunta na silan mismu na ulipen nu dikena mapia a galebekan a pakabinasa kanilan. Kagina su taw na ulipen nu apia ngin a pakakumpen kanu ginawa nin. ²⁰Na amaika su taw a tinemaligkud den kanu kamustakilan a galebek'in sia sa dunia sia nakanggulalan kanu kinatuntay nin pantag kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a 'bpamelipuas ka mimbalingan menem su kamustakilan a entu a galebek'in taman sa naulipen sekanin nu entu, na labi i kapasang'u katamanan nin kumin kanu danden a natamanan nin. ²¹Nia pan tinemu i dala nin den matun su lalan a kapaguyag-uyag sa matidtu kumin sa natun nin ugaid'a nia mauli lun na tinaligkudan nin bun su manga suti a kasuguan nu Kadenan a nakapamandu lun. ²²Na natuman sa lekanin su palibasan a

“Su asu na ken nin 'bpaluman su uta nin,”^h
enggu,

“Su taw sa lupa na apia ngin i kapaigu lun na edtuna
bun embalingan.”

^g 2:16 Mailay i nia sia kanu Manga Bilangan 22 ayat 1 taman sa 41 sia kanu Kitab Taurat.

^h 2:22 Mailay i nia sia kanu Palibasan 26 ayat 11 sia kanu Kitab Zabur.

Su Pasad a Kambalingan nu Mapulu a su Isa al-Masih

3 ¹Manga lusud ku sa tian a papedtayan, nia den ba i ikadua a kapedsulat ku sa lekanu. Na kanu manga sulat ku a nia sa lekanu na 'bpaginapasen ku a benal i masekat ku sekanu sa kapagitung'u sa mapia ka enggu sia makanggulalan kanu nia a manga patadem ku ²na di nu kalipatanan su manga kadtalu nu suti a manga nabi kanu paganay enggu su manga kasuguan a inenggay nu Mapulu a 'bpamelipuas sia nakanggulalan kanu manga sinugu nin san sa lekanu. ³Na nia masela sa entu, na dait a kasabutan nu i sia kanu manga mangauli den a gay na mamembuat su manga taw a mategel edsudi a nia nilan bu unutan na su kamustakilan a kiug'a ginawa nilan. Na edsudian kanu nilan ⁴sa nia nilan edtalun na "Endaw den su inibpasad'in a kambalingan nin?ⁱ Namamatay den su manga kalukesan tanu na da bun sekanin makambalingan. Na maya bun ba su dunia iganat sa kinapangaden lun, da bun nasalin lun!" ⁵Na pedtibaban nilan bun i di nilan kapegkalendem sa naaden su langit sia nakanggulalan kanu kadtalu nu Kadenan. Maitu bun su lupa sa ukit a kinapambuat'in lun kanu ig. ⁶Na sia bun nakanggulalan kanu ig na bininasa nin su dunia sa ukit a kinadegan. ⁷Na maitu bun ba, sia bun makanggulalan kanu kadtalu nin na pakapananulus su sagugunay a langit enggu lupa taman sa kanu kauma nu gay a initandu nin a kabinasa nin lun sa apuy. Na manggula su entu kanu timpu a kakukum'in sa kasiksa nin kanu manga taw a pedsungkang sa lekanin a Kadenan.

⁸Ugaid'a nia nu 'gkakalendem manga lusud ku sa tian a papedtayan, na sia kanu Kadenan a Mapulu na su sangibu lagun na pagidsan nu salagun bu enggu maitu bun ba su salagun na pagidsan bun nu sangibu lagun. ⁹Na su Kadenan man a Mapulu na dikena nin ipedtalienda su katuman nin kanu manga inibpasad'in, dikena mana su 'gkapagitung'u ped a ipedtalienda nin kun ugaid'a nia nin kabantang na pedtigkelan kanu nin kagina nia nin kalilinian na dala isa bu a masiksa ka makadtaubat langun. ¹⁰Ugaid'a su kambalingan nu Mapulu a su Isa al-Masih na mana bun su tanegkawn a di 'gkatekawan u kanu i kauma nin. Na kanu entu ba na malangiap su langit a salenganen na sangat i katanug'in a uni. Na su langun nu sia sa kawang-kawangan

ⁱ 3:4 Su nin sia na su Isa al-Masih.

na maibped-ibped matutung. Entu pan ka su langun nu galebek sia sa liwawaw na dunia na makapayag den.

¹¹Na amaika maitu sa maitu ba i manggula-ula nu langun-langun, na dait a benal a maguyag-uyag kanu sa matidtu a makasuat kanu Kadenan ¹²gagalu na kabpagingapa nu kanu kambalingan nu Masih kanu gay a inadil'u Kadenan enggu enggula nu u endaw i taman a magaga nu sa kagkalengkas'u kauma nu Masih. Na kanu entu ba a gay na binasan den sa apuy su langit enggu matunag'u kayaw nu apuy su langun nu nakadalem lun. ¹³Ugaid'a sekitanu, na 'bpagangatan tanu su bagu a langit enggu lupa a nia lun den endatu na su kaikelasan a mana bun su inibpasad'in.

Su Mauli a Papata

¹⁴Kagina ka maitu manga lusud ku sa tian a papedtayan, na gagalu nu kabpagingapa nu kanu entu na paginapas'u a benal i makapaguyag-uyag kanu sa ikelas enggu dala tila nin ka enggu malilintad su uyag-uyag'u sa lekanin. ¹⁵Na nia nu 'gkakalendem na su di babaya kapembalingan nu Mapulu na asal'a makadtaubat pan su taw ka enggu malipuas a mana bun su inisulat sa lekanu nu papedtayan tanu a lusud tanu sa tian sa paginugut a si Bulus sia nakanggulalan kanu ilemu a inenggay lun nu Kadenan. ¹⁶Na nalabit'in bun su entu kanu langun nu sulat'in. Ugaid'a aden ped kanu dalem'u manga sulat'in i malegen pedtuntayan, na nia penggulan lun nu manga taw a dala sabut'in enggu malubay i paginugut'in na papedsibayn nilan i maena nin a mana bun su penggulan nilan kanu ped pan a kadtalu nu Kadenan. Na sabap sa entu na binasan silan nu Kadenan. ¹⁷Kagina ka maitu manga lusud ku sa tian a papedtayan, na kagina ka nakapaingat kanu den pantag kanu entu, na pangingati nu i madtatanggit kanu kanu kalimbanan nu manga taw a entu a sungkang kanu Kadenan a punan a makapaawa sa lekanu kanu mapia den a nan a 'gkatamanan nu. ¹⁸Ugaid'a makin nia nu enggula na papangiseg'u su katuntay nu pantag kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a 'bpamelipuas enggu su kabpaguyag-uyag'u sia kanu da idsan nin a limu nin.

Na lekanin su pugi iganat saguna taman sa taman. Amin.

Wassalam

Jka-isa a Sulat'i Yuhan

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Na nia sinemulat kanu nia a kitab na su mama a bedtuan sa Yuhan a wata ni Zabidi. Pinadtaya sekanin nu Isa al-Masih enggu isa bun sekanin kanu napamili nu Isa al-Masih a makaunut lun kanu langun nu galebekan nin. Na su kinasulat'in sa nia na lu sekanin natabu sa kanu dalepa a Ipisu kanu manga nempulu lagun ulian nu kinapambibiag 'bpaluman kanu Isa al-Masih. Na su dalepa a Ipisu na sakup'u Turkey sa saguna a timpu.

Nia kahanda ni Yuhan kanu kinasulat'in kanu ika-isa a sulat'in na asal'a kapamapatan nin su manga taw pantag kanu 'bpamamandu a di pakasugat ka papedsibayn nilan su manga taw a 'bpamaginugut kanu Kadenan. Ibpamandu bun ni Yuhan kanu nia a kitab su kagkakalimua nu uman i isa. Papedsabutan nin bun kanu nia i apia entain i malusud kanu Isa al-Masih na makatalima kanu uyag-uyag a da taman nin.

Su Kinapayag kanu Kadtalu

1 ¹Nia su surat ku sa lekanu pantag kanu Kadtalu a 'gkabpunan nu uyag-uyag a da taman nin. San den sekanin iganat pan sa ganatan. Nakineg'ami enggu nailay demun nu dua embala a mata nami taman sa naami nami sekanin. ²Na su uyag-uyag a nia a da taman nin na nakapayag den enggu nailay nami den. Na ibpangimbenal'ami enggu ipebpayag'ami sa lekanu su uyag-uyag a nia a da taman nin a lu den kanu Ama unan pan nu kinapangaden enggu inipayag den sa lekami. ³Na ipebpayag'ami sa lekanu su ngin i nailay nami enggu nakineg'ami ka asal'a makaamung kanu bun kanu kabpagisa-isa nami a su kabpagisa-isa sia kanu Ama enggu kanu Tunggal'in^a a su Isa al-Masih. ⁴Na inisulat'ami i nia sa lekanu ka enggu matalutup su kagalaw tanu.

**Su Taw a 'Bpelalakaw kanu Maliwanag
enggu su Taw a 'Bpelalakaw kanu Kalibutengan**

⁵Na nia su nakineg'ami a kadtalu nu Isa al-Masih a ipebpayag'ami sa lekanu: Su Kadenan na sigay enggu dala sa lekanin su kalibutengan. ⁶Na pakandalebut tanu amaika edtalun tanu i 'bpagisa-isa tanu kanu Kadenan inunta na nia tanu 'bpelalakawan na su kalibutengan enggu dikena tanu 'bpaguyag-uyag sa bantang. ⁷Ugaid'a maaden sa lekitanu su kapagisa-isa amaika sia tanu 'bpelalakaw kanu maliwanag a mana su sekanin a entu a lu sa lekanin su sigay taman sa su langun nu kabaladusan tanu na mapunas sia makanggulalan kanu kinatuga nu lugu nu Tunggal'in a su Isa al-Masih.

⁸Na amaika edtalun tanu i dala kabaladusan tanu na pedsalimbuten tanu su ginawa tanu enggu dala sa lekitanu su bantang. ⁹Ugaid'a amaika taliman tanu i mimbaladusa tanu na su Kadenan a matidtu enggu kasaligan na ampunen nin su kabaladusan tanu taman sa su langun na kadaluakan a galebekan tanu na punasen nin den. ¹⁰Amaika edtalun tanu menem i dala tanu makandusa na pependalebuten tanu su Kadenan enggu su kadtalu nin na dala makatagu kanu pamusungan tanu.

---

^a **1:3 Tunggal'in** Nia sabap a kinagelal kanu Isa al-Masih sa Tunggal'u Kadenan na kagina ebpun demun sekanin kanu Kadenan sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Tunggal'u Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a Kitab.

1 Yuhan 2

2 ¹Manga dua na wata, inisulat ku i nia sa lekanu asal'a di kanu embaladusa. Na amaika menem ka makandusa tanu na nia mamagelet sa lekitanu sia kanu Ama na su Isa al-Masih a ikelas. ²Ka sekanin i nabaluy a kurban u panun i kaampun kanu kabaladusan tanu. Dikena bu lekitanu a kabaladusan ka apia su kabaladusan nu sakadunia.

³Na nia amadan sa katawan tanu su Kadenan na amaika ipenggulalan tanu su manga kasuguan nin. ⁴Na pakandalebuh su pedtalu sa katawan nin kun su Kadenan inunta na di nin ipenggulalan su kasuguan nin. Dala sa lekanin su bantang. ⁵Ugaid'a apia entain menem i 'bpaginugut kanu kadtalu nu Kadenan na saben-sabenal a natalutup den su limu nin kanu Kadenan. Na kanu maya ba a ukit na katawan tanu i lusud tanu sa lekanin. ⁶Na su pedtalu sa lusud sekanin kanu Kadenan na dait a maguyag-uyag sekanin sa mana su kinapaguyag-uyag'u Isa al-Masih.

⁷Manga lusud ku sa tian a papedtayan, na dikena man bagu a kasuguan i inisulat ku a nia sa lekanu ka andang den a san sa lekanu enggu nia bun ba su panduan a nangakineg'u den. ⁸Ugaid'a madtalu bu a bagu a kasuguan su nia kagina 'gkadadag den su malibuteng enggu pakatayaw den su maliwanag. Kagina nia nin man kabantangan na nailay den man su entu a kasuguan sia kanu kinapaguyag-uyag'u Isa al-Masih enggu 'gkailay bun i entu sia kanu kabpaguyag-uyag'u.

⁹Na apia entain i edtalu sa lusud sekanin kanu maliwanag inunta na 'gkabensian nin su suled'in na lu pamun sekanin nalusud kanu kalibutengan. ¹⁰Na apia entain i ipegakalimu nin su suled'in na sia 'bpaguyag-uyag kanu maliwanag enggu dala sa lekanin su 'gkadsabapan na kambaladusa. ¹¹Ugaid'a apia entain menem i 'gkabensi kanu suled'in na sia sekanin malusud kanu kalibutengan enggu entu bun ba i 'bpelalakawan nin. Di nin katawan u endaw sekanin pebpawang kagina pinisek sekanin nu kalibutengan.

Di Kalilini kanu Dunia

¹²Pedsulatan ku sekanu manga dua na wata, kagina inampun den su manga kabaladusan nu sabap kanu Isa al-Masih.

¹³Pedsulatan ku sekanu a manga ama kagina katawan nu den su sekanin a iganat pan sa ganatan na san den.

Pedsulatan ku sekanu a manganguda kagina tinabanan nu den su Datu na Giadsal.

1 Yuhan 2

14 Pedsulatan ku sekanu manga dua na wata,
kagina katawan nu den su Ama.

Pedsulatan ku sekanu a manga ama kagina katawan nu
den su sekanin a iganat pan sa ganatan na san den.

Pedsulatan ku sekanu a manganguda kagina mabagel i
salig'u enggu lalayun sa lekanu su kadtalu nu Kadenan
taman sa tinabanan nu den su Datu na Giadsal.

15 Na di nu kalilini su dunia atawa ka su apia ngin a nakadalem
lun, ka apia entain i malilini kanu dunia na di nin ipegkalimu su Ama.

16 Kagina su langun na nakadalem sa dunia a mana su mawag a kiug'u
ginawa enggu su 'gkailay nu mata a 'gkadsagikel'u ginawa taman kanu
kabpemasela sabap kanu ngin i aden kanu taw, na dikena i entu
ebpun kanu Ama ka ebpun i entu kanu dunia. 17 Su dunia enggu su
langun nu entu a nakadalem lun a 'gkadsagikel'u ginawa na 'gkadadag
bun su entu ugaid'a su penggalebek kanu kahanda nu Kadenan na
maguyag-uyag sa da taman nin.

Su 'Bpamedsungkang kanu Isa al-Masih

18 Manga dua na wata, nia den ba man su manga mauli a gay!
Nakineg'u bun i pakauma su taw a pedsungkang kanu Masih.^b Ugaid'a
apia man saguna na madakel den a penggemaw a 'bpamedsungkang
kanu Isa al-Masih. Tembu ba 'gkatawan tanu i nia den ba su manga
mauli a gay. 19 Na apia nadtagapeda tanu den su nia a manga taw kanu
paganay na dikena silan lusud sa lekitanu. Kagina amaika lusud silan
sa lekitanu na tatap tanu silan madtagapeda. Ugaid'a minawa
silan sia sa lekitanu asal'a makapailay nu Kadenan i saben-sabenal a
langun nilan na dikena lusud sa lekitanu.

20 Ugaid'a sekanu, na san den sa lekanu su kapegkagaga nu Ruh a
ebpun kanu kaisa-isa nin a Suti a su Isa al-Masih taman sa katawan nu
den langun su bantang. 21 Dikena nia ku kapedsulat sa lekanu i di nu
katawan su bantang ka katawan nu bun su entu enggu katawan nu bun

---

^b 2:18 Su taw a pedsungkang kanu Masih na pembuat kanu mauli den a timpu enggu sekanin
su taw a pedsakutu sa edtalun nin i sekanin kun su Kadenan. Dikena nia su Datu na Giadsal
ugaid'a aden bagel'in a inggay lun nu Datu na Giadsal asal'a makapagakal kanu manga taw.
Mailay i nia sia kanu Ikadua a Sulat kanu Manga Taw sa Tisalunika 2 ayat 3 taman sa 10 sia
kanu Kitab Injil.

1 Yuhan 2, 3

i dala man kabudtud a ebpun kanu bantang. ²²Na entain ba i budtuden, dikena ba su manga taw a ipegkias'in i su Isa na su Masih?^c Silan ba a entu su manga taw a 'bpamedsungkang kanu Isa al-Masih kagina ipegkias'ilan su Ama enggu su Tunggal'in. ²³Na apia entain i pegkias kanu Tunggal'in na da malusud kanu Ama. Ugaid'a apia entain menem i ipebpayag'in i 'bpaginugutan nin i su Isa al-Masih na Tunggal'u Kadenan na nalusud sekanin kanu Ama. ²⁴Na sekanu na palalayun nu kanu atay nu su langun na nangakineg'u kanu nangauna pan a timpu. Ka amaika mapalalayun sa lekanu su entu na mapalalayun kanu bun mambu kanu Tunggal enggu kanu Ama. ²⁵Ka nia man i inibpasad'u Isa al-Masih sa lekitanu na su uyag-uyag a da taman nin.

²⁶Na ipedsulat ku sa lekanu su makapantag kanu manga taw a papedsibay sa lekanu. ²⁷Ugaid'a sekanu, na san den sa lekanu su kapegkagaga nu Suti a Ruh a pinalangkap'u Isa al-Masih tembu di nu den nasisita su apia entain a mamandu pan sa lekanu. Ka su kapegkagaga nu Suti a Ruh i 'bpamandu sa lekanu kanu langun-langun enggu benal su ibpamandu nin, dala kalebut'in. Na kagina ka maitu na palalayun kanu kanu Isa al-Masih a mana bun su inipamandu nu Ruh sa lekanu.

²⁸Na saguna manga dua na wata, na palalayun kanu sa lekanin ka enggu sia kanu kauma nin na di tanu kagilekan mangadap sa lekanin taman sa di tanu lun kayan. ²⁹Na amaika katawan nu i ikelas sekanin na dait a katawan nu bun i natatalanged i apia entain i penggula sa kaikelasan na nabaluy den a wata nu Kadenan.

Su Bedtuan sa manga Wata nu Kadenan enggu su Kagkakalimua

3 ¹Ilay nu u ngin i kasela nu limu a inenggay nu Ama sa lekitanu! Initimbang tanu nin sa wata nin, na saguna na benal a nabaluy tanu den a manga wata nu Kadenan. Tembu nia ba i sabapan sa di tanu 'gkakilala nu dunia ka di nilan katawan su Kadenan. ²Manga lusud

---

^c **2:22 Masih** Su kadtalu a Masih sa basa a Hibru na *mashiach* a nia nin maena na *binubusan sa lana* kagina sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na su 'gkapamilya nu Kadenan a endatu, mangurban atawa ka nabi na pembubusan sa lana su ulu nin sa tanda a pedsanganan sa bagel. Na su Isa na ginelalan nu Kadenan sa Masih kagina sekanin su napamilya a nasanganan sa kapamelipuas kanu manga taw sa kanu kabaladusan nilan ka enggu di den silan masiksa. Na nia ba i 'bpagingapan nu manga taw a Yahudi a makapalipuas kanilan a mana su naalung sia kanu Kitab Taurat enggu sia kanu Kitab a Inisulat'u Manga Nabi. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Masih sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a Kitab.

1 Yuhan 3

ku sa tian a papedtayan, saguna na nabaluy tanu den a manga wata nu Kadenan, na di tanu pan katawan u ngin i kadtandangan tanu kanu mangauma a gay ugaid'a katawan tanu i amaika makapayag den 'bpaluman su Isa al-Masih na makailing tanu kanu ngin i aden sa lekanin kagina mailay tanu den sekanin sa matakapala. ³Na apia entain i aden maya ba i inam'in sia kanu Isa al-Masih na itangka nin i ginawa nin kanu apia ngin a makambudseng sa lekanin kagina su Isa al-Masih na suti.

⁴Na apia entain iunggula sa kabaladusan na pedsungkang kanu pangitaban kagina su kapembaladusa na kapedsungkang i entu kanu pangitaban. ⁵Na katawan nu i nia kinasia nu Isa al-Masih na ibpagawa nin su kabaladusan. Na sekanin na dala man a benal dusa nin. ⁶Tembu apia entain i malalayun sa lekanin na di pembaladusa enggu apia entain menem i pembaladusa na da nin kilala su Isa al-Masih enggu da nin tuntayi u entain sekanin.

⁷Manga dua na wata, da kanu mapapagakal kanu apia entain. Ka su penggalebek man sa kaikelasan na ikelas sekanin a mana su kaikelas'u Isa al-Masih. ⁸Na apia entain menem iunggula sa kabaladusan na luyud kanu Datu na Giadsal kagina su Datu na Giadsal na iganat sa ganatan na pembaladusa den. Na nia man sabapan a kinasia nu Tunggal'u Kadenan na asal'a mabinasa nin su langun na galebekan nu Datu na Giadsal. ⁹Na apia entain i nabaluy a wata nu Kadenan na di den enggula sa kabaladusan kagina lu den sa lekanin su uyag-uyag a ebpun kanu Kadenan. Na kagina ka wata den sekanin nu Kadenan na di nin den makapapanalus su kanggalebek'in sa kabaladusan. ¹⁰Na sia tanu ba mailay u entain i manga wata nu Kadenan enggu entain i manga wata nu Datu na Giadsal: Na apia entain i di penggalebek sa kaikelasan enggu di nin ipegkalimu su suled'in na dikena wata nu Kadenan.

¹¹Nia man tutuma a nangakineg'u den paganay na dait a 'gkakalimua tanu. ¹²Di tanu ilingan si Kabil a taw nu Datu na Giadsal ka binunu nin su suled'in. Ngintu guna ka inimatayan ni Kabil su suled'in? Kagina si Kabil na mawag i galebek'in enggu su suled'in menem na ikelas i galebek'in. ¹³Tembu ba da kanu 'gkangagaip manga dua na suled amaika kabensian kanu nu dunia. ¹⁴Na sabap kanu kapegkalimu tanu kanu manga suled tanu na katawan tanu i nalepas tanu den kanu kapatay taman sa naaden den sa lekitanu su uyag-uyag a da taman

nin. Na apia entain i di mangalimuan na da pan malepas kanu kapatay. ¹⁵ Apia entain i 'gkabensian nin su suled'in na talibunu. Na katawan nu bun i dala kanu talibunu su uyag-uyag a da taman nin.

¹⁶ Sia tanu ba katawan su tidtu-tidtu a limu sa su Isa al-Masih na iningghad'in su umul'in sabap sa lekitanu. Na maitu tanu bun ba, dait a ingghad tanu su ginawa tanu sabap kanu manga suled tanu.

¹⁷ Na amaika su taw a aden kaaden nin ka 'gkailay nin den su suled'in a pakanasisita ugaid'a da nin edtabangi, na panun ba i kapedtalu nin sa lu sa lekanin su limu nu Kadenan?

¹⁸ Manga dua na wata, di tanu mangalimuan sa kadtalu bu atawa ka bitiala bu ugaid'a nia tanu kapangalimuan na inggulalan tanu sa senep sa atay. ¹⁹ Na amaika enggulan tanu i entu na matatalanged tanu i lusud tanu kanu bantang^d enggu sia kanu adapan nu Kadenan na makalilintad pan su ginawa tanu ²⁰ apia aden manga geda-geda nu atay tanu. Kagina labi a mabagel su Kadenan kumin kanu manga geda-geda nu atay tanu enggu katawan nin su langun-langun. ²¹ Manga lusud ku sa tian a papedtayan, amaika da geda-geda nu atay tanu, na di tanu kagilekan sa kanu kapangadap tanu kanu Kadenan. ²² Na apia ngin i pangenin tanu sa lekanin na inggay nin sa lekitanu kagina 'bpaginugutan tanu su kasuguan nin enggu penggalebeken tanu su ngin i pakasuat sa lekanin. ²³ Nia kasuguan nu Kadenan na su kasalig sia kanu ingala nu Tunggal'in a su Isa al-Masih enggu su kagkakalimua a mana bun su inisugu nin sa lekitanu. ²⁴ Na apia entain i 'bpaginugut kanu kasuguan nu Kadenan na lusud sekanin kanu Kadenan taman sa tapiden sekanin nu Kadenan. Na nia ukit a katawan tanu i pedtapiden tanu nu Kadenan na sia kanu kapalalayun nin sa lekitanu kanu Suti a Ruh.

**Su Taw a Lusud kanu Kadenan enggu su Taw
a dikena Lusud kanu Kadenan**

4 ¹ Manga lusud ku sa tian a papedtayan, da kanu babaya maginugut kanu apia entain a edtalu sa lekanu sa lu sa lekanin su Suti a Ruh ugaid'a edsipati nu muna su pedtalun nin u ngintu, saben-sabenal a aden sa lekanin su Ruh nu Kadenan. Kagina saguna na madakel den i

---

^d 3:19 Su lusud tanu kanu bantang na nia nin maena na sia lusud kanu Kadenan. Na su maitu ba a taw na ipenggulalan nin su kasuguan nu Kadenan asal'a matuman su kahanda nin.

1 Yuhan 4

pembubuat a 'bpenabi-nabi sia sa dunia. ²Nia ukit sa kataw tanu kanu taw a lu sa lekanin su Ruh nu Kadenan na amaika ibpangimbenal'in i su Isa al-Masih na mimbaluy a manusia na su entu ba a taw na lusud sekanin kanu Kadenan. ³Ugaid'a apia entain menem i di nin ibpangimbenal i mimbaluy a manusia su Isa al-Masih na dikena lusud kanu Kadenan. Lu sekanin nalusud kanu pedsungkang kanu Masih. Nakineg'u den i pakauma su pedsungkang^e a entu taman sa saguna a timpu na aden den 'bpamedsungkang kanu Isa al-Masih.

⁴Ugaid'a sekanu a manga dua na wata, na nalusud kanu den kanu Kadenan enggu tinabanan nu den su 'bpamedsungkang kagina su Kadenan a pedtapid sa lekanu na labi a mabagel kumin kanu Datu na Giadsal a sia sa dunia. ⁵Silan na napaulipen kanu dunia tembu ba nia nilan ibpamamandu na pantag kanu manga kaduduniay taman sa 'bpamakikinegen mambu silan nu dunia. ⁶Ugaid'a sekitanu na lusud tanu kanu Kadenan. Na apia entain i pegkilala kanu Kadenan na makikineg sa lekitanu. Ugaid'a apia entain menem i dikena lusud kanu Kadenan na di tanu nilan pakikinegen. Na kanu maya ba a ukit na katawan tanu u entain i taw a bantang i ibpamandu nin a ebpun kanu Ruh nu Kadenan enggu katawan tanu bun u entain i taw a dikena bantang i ibpamandu nin.

Su Kapegkalimu nu Kadenan enggu su Kapegkakalimua nu manga Taw a Lusud sa lekanin

⁷Manga lusud ku sa tian a papedtayan, 'gkakalimua tanu kagina su limu na ebpun kanu Kadenan. Na apia entain i 'bpangalimuan na nabaluy den a wata nu Kadenan enggu 'gkakilala nin den su Kadenan. ⁸Apia entain menem i di 'bpangalimuan na di nin 'gkakilala su Kadenan kagina su Kadenan na sekanin su limu. ⁹Inipayag'in su limu nin sa lekitanu sia kanu kinasugu nin kanu Tunggal'in sia sa dunia ka enggu tanu kaadenan na uyag-uyag a da taman nin sia makanggulalan kanu Tunggal'in. ¹⁰Nia man tidtu-tidtu a limu na dikena su kapegkalimu tanu kanu Kadenan ugaid'a su kapegkalimu nin sa lekitanu ka sinugu nin su Tunggal'in asal'a mabaluy a kurban a ukit a kaampun kanu kabaladusan

---

^e 4:3 su pedsungkang Nia bun ba su nalabit kanu Ikadua a Sulat kanu Manga Taw sa Tisalunika 2 ayat 3 taman sa 4 sia kanu Kitab Injil.

tanu. ¹¹Manga lusud ku sa tian a papedtayan, na kagina ka maitu den i kinakalimu nu Kadenan sa lekitanu na dait a 'gkagalimua tanu bun. ¹²Da man nakailay kanu Kadenan ugaid'a amaika 'gkagalimua tanu na katawan tanu i pedtapiden tanu nu Kadenan enggu 'gkatalutup tanu su limu tanu sa lekanin.

¹³Na maya ba i ukit a katawan tanu i lusud tanu kanu Kadenan enggu pedtapiden tanu nin kagina pebpalayunen nin sa lekitanu su Suti a Ruh. ¹⁴Nailay nami enggu ibpangimbenal'ami i sinugu nu Ama su Tunggal'in asal'a makapalipuas'in su dunia. ¹⁵Na apia entain i ibpangimbenal'in i su Isa al-Masih na su Tunggal'u Kadenan na lusud sekanin kanu Kadenan taman sa tapiden nin sekanin. ¹⁶Na saben-sabenal a 'gkagedam tanu enggu pedsalig tanu kanu limu nu Kadenan sa lekitanu.

Su Kadenan na malimu, tembu apia entain i palalayunen nin su kapegkalimu nin na lusud sekanin kanu Kadenan taman sa tapiden nin sekanin. ¹⁷Na kanu maitu ba a ukit, na natalutup su limu tanu kanu ped tanu tembu di tanu enggeda-geda sia kanu kagkukum kanu Gay nu Harikiamat kagina apia sia tanu pan sa dunia na mana makapagidsan tanu den kanu Isa al-Masih. ¹⁸Dili man maaden i gilek kanu senep sa atay a talutup a kakalimu kagina su kagilek na aden lakit lambay nin sa kasiksan. Na apia entain i 'gkagilekan na dala sa lekanin su entu a talutup a limu.

¹⁹Na 'gkagalimua tanu kagina su Kadenan i muna-muna a nalimu sa lekitanu. ²⁰Na pakandalebut su apia entain a edtalus sa "Ipegkalimu ku su Kadenan" ugaid'a 'gkabensian nin su suled'in. Ka apia su suled'in a 'gkailay nin demun, ka di nin makakalimu, na nia nin pan a entu makakalimu su Kadenan a di nin 'gkailay? ²¹Nia ba man su kasuguan nu Kadenan sa lekitanu na apia entain i ikalimu nin su Kadenan na dait a ikalimu nin bun su suled'in.

5 ¹Na apia entain i 'bpaginugutan nin i su Isa na sekanin su Masih na su entu ba a taw na nabaluy den a wata nu Kadenan. Na apia entain i malimu kanu ama na malimu bun kanu wata nin. ²Amaika ipegkalimu tanu su Kadenan enggu ipenggulalan tanu su kasuguan nin na katawan tanu i pakakalimu tanu bun su nabaluy a manga wata nu Kadenan. ³Ka maitu ba i ukit a kapegkalimu kanu Kadenan amaika ipenggulalan tanu su kasuguan nin. Na dikena man malegen a

1 Yuhan 5

ipenggulalan su manga kasuguan nin ⁴kagina apia entain i nabaluy a wata nu Kadenan na tinabanan nin den su dunia. Na nia tanu kinataban kanu dunia na sabap kanu salig tanu. ⁵Na entain ba man i makagaga temaban kanu dunia, dikena ba su 'bpamaginugut sa su Isa al-Masih na su Tunggal'u Kadenan?

Su Pangimbenal pantag kanu Isa al-Masih

⁶Na su kinasia nu Isa al-Masih sa dunia na napasalawat sekanin sa ig enggu napatuga sa lugu. Na dikena bu sekanin matag sinalawatan sa ig sa amadan sa sekanin su Tunggal'u Kadenan ka apeg den su kinatuga nu lugu nin. Su Ruh nu Kadenan demun i 'bpangimbenal kanu entu ka su langun nu kadtalu nu Ruh nu Kadenan na bantang. ⁷⁻⁸Na su Ruh nu Kadenan enggu su ig apeg'u lugu na nia ba i 'bpangimbenal kanu Isa al-Masih. Isa bu i ibpangimbenal'ilan pantag sa lekanin. ⁹Na amaika pedtaliman tanu su kapangimbenal'u manusia, na labi a taliman tanu su kapangimbenal'u Kadenan. Na su entu a inipangimbenal'in na makapantag kanu Tunggal'in. ¹⁰Na apia entain i pedsalig kanu Tunggal'u Kadenan na naginugut kanu inipangimbenal a entu. Ugaid'a apia entain menem i di pedsalig sa entu na papendalebuten nin su Kadenan kagina di nin 'bpaginugutan su ibpangimbenal'u Kadenan pantag kanu Tunggal'in. ¹¹Na nia ba su inipangimbenal'in: Inenggay nu Kadenan sa lekitanu su uyag-uyag a da taman nin enggu su Tunggal'in i 'gkabpunan nu nia ba a uyag-uyag a da taman nin. ¹²Kagina ka maitu na apia entain i nalusud kanu Tunggal'u Kadenan na lu den sa lekanin su uyag-uyag a da taman nin. Ugaid'a apia entain menem i dala malusud kanu Tunggal'u Kadenan na dala lu sa lekanin su uyag-uyag a da taman nin.

Su Taw a Makatalima sa Uyag-uyag a Da Taman nin

¹³Na ipedsulat ku i nia sa lekanu a 'bpamedsalig kanu ingala nu Tunggal'u Kadenan asal'a 'gkataan nu i san den sa lekanu su uyag-uyag a da taman nin. ¹⁴Na nia makagkabagel kanu manggiginawa tanu sa kanu kapangadap tanu kanu Kadenan na u mangeni tanu sa apia ngin a sia luyud kanu kahanda nin na pakikinegen tanu nin. ¹⁵Na amaika katawan tanu i 'bpakikinegen tanu nin, na katawan tanu bun i apia ngin i pangenin tanu sa lekanin na inggay nin sa lekitanu. ¹⁶Na apia entain i makailay kanu suled'in a penggula sa kabaladusan a dikena bun

1 Yuhan 5

menem nia nin kabpawangan na kapatay^f na ipangeni-ngeni nin asal'a makambalingan sekanin kanu Kadenan. Na nia maena nu pedtalun ku a nia na su manga taw a pembaladusa sa dikena nia nin kabpawangan na kapatay. Kagina aden bun manga kabaladusan a nia nin kabpawangan na kapatay,^g na dikena ku i entu pedtalun sa lekanu sa ipangeni-ngeni nu su apia entain a enggalebek sa maitu ba. ¹⁷Ka benal man a langun na kadaluakan a galebek na kabaladusan ugaid'a aden kabaladusan a dikena bun nia nin kabpawangan na kapatay.

¹⁸Na katawan tanu i langun nu nabaluy a wata nu Kadenan na di nin den papanalusen su kanggalebek'in sa kabaladusan ka pedtiakapan silan nu Tunggal'u Kadenan taman sa di silan 'gkaleseb'u Datu na Giadsal.

¹⁹Katawan tanu i sia tanu nalusud kanu Kadenan, apia pendatuan pan nu Datu na Giadsal su sakadunia. ²⁰Katawan tanu i sinemia den su Tunggal'u Kadenan enggu inenggan tanu nin sa itungan asal'a makilala tanu su tidtu a Kadenan. Na lusud tanu kanu tidtu a Kadenan kagina nalusud tanu kanu Tunggal'in a su Isa al-Masih. Sekanin su tidtu a Kadenan enggu su uyag-uyag a da taman nin.

²¹Kagina ka maitu manga dua na wata, na tangkai nu su manga pegkakadenanen.

Wassalam

---

^f 5:16 **kabaladusan a dikena bun menem nia nin kabpawangan na kapatay** Dikena nia pembitalan sia i manaut a kabaladusan ka manaut pan sa masela na kabaladusan. Na nia kabaladusan a di 'bpawang sa kapatay na su kabaladusan nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih. Kagina su 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih na 'bpagampunen nu Kadenan su kabaladusan nilan taman sa semangul silan sa lekanin. Su kapatay sia na dikena su matakapala a kapatay ka su kanarakan ugaid'a su 'bpamaginugut na malepas silan kanu entu.

^g 5:16 **kabaladusan a nia nin kabpawangan na kapatay** Na nia ba su kabaladusan nu manga taw a pegkias kanu Isa al-Masih. Na kagina ka di silan 'bpamaginugut na di maampun su kabaladusan nilan taman sa makaidtug silan kanu naraka.

Ikadua a Sulat'i Yuhan

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Na su Ikadua a Sulat'i Yuhan na lu pakatumpa kanu isa a lumpukan nu 'bpamaginugut. Ibpamandu sia su kagkakalimua nu uman i isa a lusud kanu lumpukan nu 'bpamaginugut enggu inidtutuma bun su di katalima kanu manga gulu a 'bpamamandu sa di pakatidtu.

Su Salam enggu su Palihala

¹Su nia a sulat na ganat sa laki a isa kanu kalukesan nu lumpukan nu 'bpamaginugut. San i nia pakatumpa kanu Babay^a a pinamili nu Kadenan enggu kanu manga wata^b nin. Na sangat a ipegkalimu ku sekanu sia luyud kanu bantang enggu dikena bu saki ka apeg den nu langun nu nakatuntay kanu bantang. ²Ipegkalimu nami sekanu sabap kanu bantang a sia den sa lekitanu taman sa taman.

³Na malalayun sia sa lekitanu su palihala, limu enggu kalilintad a ebpun kanu *Ama tanu a su Kadenan enggu kanu Tunggal'in^c a su Isa al-Masih sia kanu kapaguyag-uyag tanu a luyud kanu bantang enggu kanu kalimu.

**Su Kagkakalimua enggu su Kaingat kanu
manga Salakaw i Ibpmamandu nin**

⁴Na sangat a magalaw aku, ka nailay ku su ped a manga wata nengka a 'bpaguyag-uyag sia luyud kanu bantang a mana su inisugu sa lekitanu nu Ama. ⁵Na kagina ka maitu na 'bpangenin ku sa leka i 'gkakalimua tanu langun. Dikena i nia bagu a kasuguan ka andang den i nia sa lekitanu. ⁶Na pakapailay tanu su kakalimu sia kanu kanggulalan kanu manga kasuguan nu Kadenan. Na su kasuguan a nia a nakineg'u den kanu paganay na su kapaguyag-uyag sia luyud kanu kagkakalimua. ⁷Kagina namakatagayak den sia sa dunia su manga tagakalen a manga taw a dikena 'bpangimbenal sa su Isa al-Masih na mimbaluy a manusia. Na su entu ba a manga taw na silan su tagakalen enggu pedsungkang kanu Isa al-Masih. ⁸Na pangingati nu i di madadag su pinggumalasakan tanu ka enggu nu matalima su talutup a balas.

⁹Na apia entain i di mapalalayun kanu panduan nu Isa al-Masih enggu pangumanan nin pan su entu a panduan nu Isa al-Masih na

---

^a **1:1** Su **Babay** sia a linabit na inukit bu sa bayuk a nia nin maena na *su lumpukan nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih* a 'gkatumpun nu sulat'i Yuhan.

^b **1:1** **manga wata** Na su nalabit sia a manga wata na nia nin maena na *su manga taw a lusud kanu lumpukan nu 'bpamaginugut* a 'gkatumpun bun nu sulat.

^c **1:3** **Tunggal'in** Nia sabap a kinagelal kanu Isa al-Masih sa Tunggal'u Kadenan na kagina ebpun mismu sekanin kanu Kadenan sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Tunggal'u Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

2 Yuhan

dikena sekanin lusud kanu Kadenan. Ugaid'a apia entain menem i mapalalayun kanu panduan nu Isa al-Masih na lusud sekanin kanu Ama enggu kanu Tunggal'in. ¹⁰Na amaika aden makauma sa lekanu a salakaw i panduan nin na di nu papedtalusa kanu walay nu enggu di nu bun semalam. ¹¹Kagina u entain i edsakaw-sakaw lun na makaamung sekanin kanu mawag a galebek'in.

Su Mauli a Salam

¹²Madakel pan i pegkiugan ku pedtalusa sa lekanu ugaid'a da ku den idalem sia kagina 'gkapangingalap ku i makasan aku bun sa lekanu asal'a makambibitiala tanu ka enggu matalutup su kagalaw tanu.

¹³Pedsalaman kanu bun nu manga wata nu suled'engka a nia a babay^d a pinamili bun nu Kadenan.

Wassalam

---

^d 1:13 **manga wata nu suled'engka a babay** Na su nalabit sia a suled'engka a babay na nia nin maena na *su lumpukan ni Yuhan* enggu su nalabit menem sia a manga wata na *su manga taw kanu lumpukan ni Yuhan*.

Ÿkatelu a Sulat'i Ÿuhan

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Na su Ikatelu a Sulat'i Yuhan na lu pakatumpa kani Gayus a isa bun a 'gkaunutan nu lumpukan nu 'bpamaginugut. Pinugi ni Yuhan si Gayus sabap kanu kinadtabang'in kanu 'bpamaginugut. Inidtutuma nin bun kani Gayus i edsakaw-sakawn nin su pebpayapat kanu kadtalu nu Kadenan.

Su Salam enggu su Pangeni-ngeni

¹Su nia a sulat na ganat sa laki a isa kanu kalukesan nu lumpukan nu 'bpamaginugut. Na san i nia pakatumpa sa leka Gayus a sangat a ipegkalimu ku sia luyud kanu bantang. ²Manga dua na suled, ibpangeni-ngeni ku i mapia su 'gkambebetad'engka enggu su kanggulawas'engka, a mana bun su 'gkambebetad'u salig'engka. ³Na sangat a magalaw aku kanu kinauma sia nu ped a manga suled ta a pedsaksi pantag kanu kabpaginugut'engka kanu bantang. Ka katawan ku i 'bpaguyag-uyag ka sia luyud kanu bantang. ⁴Na da den man makalawan kanu kapegkagalaw ku sa kanu kinakineg ku kanu manga dua na wata ku a 'bpaguyag-uyag silan sia luyud kanu bantang.

Su Kapedtabang kanu 'Bpamaginugut

⁵Manga dua na suled, na su kapedtabang'engka kanu manga suled ta sa paginugut sa apia di nengka silan katawan na amadan i entu sa kasaligan ka. ⁶Namedsaksi silan sia kanu lumpukan nu 'bpamaginugut kanu kapegkalimu nengka kanilan. 'Bpangenin ku sa leka i tabangi ka pamun su silan a entu a manga 'bpelalakaw sa kanu ngin i nasisita nilan ka entu ba i makasuat kanu Kadenan, ⁷kagina su kabpelalakaw nilan na sabap kanu ingala nu Isa al-Masih enggu di silan pedtalima sa apia ngin a tabang^a ebpun kanu manga taw a dikena 'bpamaginugut. ⁸Na kagina ka maitu na dait a edsakaw-sakawn tanu silan ka enggu tanu makaamung bun kanu kapebpayapat'ilan kanu bantang.

⁹Na sinulatan ku bun man san su lumpukan nu 'bpamaginugut ugaid'a su isa a pegkiug gaid 'bpangunanan a si Diutripis na dala kami nin ipamamantag. ¹⁰Kagina ka maitu na u makasan aku na edtalun ku sa lekanu su manga galebek a pinggula nin enggu su mawag a kangadtalu nin pantag sa lekami a dikena benal. Na da pamun sekanin masukul kanu entu ka dikena bu da nin edsakaw-sakawa su manga suled sa paginugut a pamakauma ka nia pan mula na su pegkiug pedsakaw-sakaw kanilan na pedsapalan nin pan taman sa ibpagawa nin silan kanu lumpukan.

---

^a 1:7 di silan pedtalima sa apia ngin a tabang Na su 'bpamaginugut na di silan pedtalima sa apia ngin a tabang ebpun kanu manga dikena 'bpamaginugut ka 'bpagabungan nilan i maumbal i entu a pantialian atawa ka mawag i labitan kanilan.

3 Yuhan

¹¹Manga dua na suled, na di ka 'bpagilingi su mawag a galebek ka nia ka ilingi na su mapia. Kagina su penggalebek sa mapia na nalusud kanu Kadenan enggu su penggalebek menem sa mawag na di nin katawan su Kadenan.

¹²Na ilay ka si Dimitriu ka mapia i labitan nu langun nu taw sa lekanin enggu 'gkailay bun i entu sia kanu kabpaguyag-uyag'in a luyud kanu bantang. Na maitu kami bun ba, mapia bun i labitan nami sa lekanin enggu katawan nengka man i benal su ipedsaksi nami.

Su Mauli a Salam

¹³Madakel pan i pegkiugan ku pedtalu sa leka ugaid'a da ku den idalem sia ¹⁴kagina 'gkapangingalap ku i mangagan ta bun makapagilaya ka enggu ta makambitiala. ¹⁵Na san sa lekanu su kalilintad.

Pedsalamen ka bun nu manga suled ta sia sa paginugut. Na isalam aku nu bu kanu uman i isa kanu manga suled tanu san.

Wassalam

Sulat'i Yahuda

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Na nia sinemulat kanu mababa bu a nia a sulat na si Yahuda a tepped sa pused'u Yakub a manga tepped bun sa pused'u Isa al-Masih sa ina kanu timpu a sia pan sekanin sa dunia. Dikena nia su Yahuda enggu Yakub a lusud kanu sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih a masugu nin.

Na inisulat'i Yahuda su nia asal'a makapaingat'in su 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih kagina aden 'bpamembuat a 'bpamandu sa di pakatidtu ka ibpamandu nilan sa di 'gkasipatan su manga panduan a pakabinasa kanu salig'u apia entain a munut kanilan.

Su nia a sulat na makalagid bun kanu sulat'i Pitru a bedtuan sa *Ikadua a Sulat'i Pitru*.

Yahuda

Su Salam

¹ Salam sa lekanu. Saki si Yahuda a ulipen nu Isa al-Masih a tebped sa pused'u Yakub.

Su nia a sulat na san pakatumpa sa lekanu a pinamili nu Ama tanu a su Kadenan^a sa kapaginugut a ipegkalimu nin enggu 'bpananalus su salig'u sia makanggulalan kanu Isa al-Masih. ²Mamelapay san sa lekanu su limu nu Kadenan, su lat a nanam'in enggu su kalilintad'in.

Su Kukuman kanu 'Bpamamandu sa di Pakatidtu

³Manga lusud ku sa tian a papedtayan, 'gkalilinian ku man a benal sekanu pedsulat pantag kanu kalipuasan a natalima tanu. Ugaid'a nailay ku i mana nia nasisita a isulat ku sa lekanu saguna na su kasundul ku sa lekanu sa kapaninindeg'u kanu salig a inisalig'u Kadenan sa lekitanu a 'bpamaginugut asal'a di mabagu su entu. ⁴Kagina aden san manga taw a dala gilek'in kanu Kadenan a nakasimbul sa lekanu sa da nu kasipati. Na nia nilan ibpamamandu na sabap kun kanu da idsan nin a limu nu Kadenan a natalima tanu na inisugut tanu i kanggula tanu sa kamustakilan a kiug'a ginawa. Na pakakias'ilan su kaisa-isa nin a pegkakataw sa lekitanu a su Mapulu tanu a su Isa al-Masih. Na su entu ba a manga taw na nauget den naadil i kasiksa kanilan a mana bun su nakadalem sia kanu kitab.

⁵Na apia katawan nu den su nia na nia ku kalilinian na makapatadem ku pamun sa lekanu su kinapalipuas'u Mapulu kanu manga taw a Israil kanu kinapangungulipen kanilan nu manga taw a Egypt ugaid'a ulian nu entu na bininasa nin bun su langun nu dala pamaginugut. ⁶Na ipagkalendem ku bun sa lekanu su manga malaikat a da nilan enggalebeka su galebekan a inisalig kanilan kanu nasakupan nilan ka makin nilan tinagak su entu. Tembu inidtug'in silan kanu kalut a nangilem-kilem i kalibuteng'in a sinangkalian sa dala makagaga lun mawa taman kanu kakukum'u Kadenan kanilan sa kanu gay a dala pagidsan nin i kabalapantag'in. ⁷Na maitu bun ba su siudad a

---

^a 1:1 **Ama tanu a su Kadenan** Su langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ama a su Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Yahuda

Sudum enggu Gumura taman den kanu embala-bala lun a siudad a midsisina bun mamikal i manga taw nin ka apia su pagidsan nilan na pigkakaluma nilan bun. Na siniksa silan nu Kadenan kanu dala kapegkapupus'in a 'bpangalaw-kalaw a apuy. Na upaman su manga entu a inipailay kanu manga taw.

⁸Na maitu bun ba su manga taw a nan a sabap kanu taginepen nilan a pakapasibay kanilan na 'gkanggiabuan nilan su ginawa nilan, ipegkias'ilan su apia entain a pegkamal kanilan enggu 'bpanila-tilan nilan su manga barakat a inaden kanu kawang-kawangan. ⁹Inunta na apia su 'gkaunutan nu manga malaikat a su Mikail na da nin panila-tilai su Saitan sa kanu kinadtapalawana nin lun pantag kanu bangkay nu Musa ka nia nin lun bu pidtalu na "Su Mapulu bu i mataw sa leka demaway!"

¹⁰Ugaid'a su nia a manga taw na 'bpanila-tilan nilan su apia dala sabut'ilan lun. Mana silan binatang a dala itungan nin a nia nilan 'bpagunutan na u ngin i sia kanu ginawa nilan. Ugaid'a entu bun ba mambu i makabinasa kanilan. ¹¹Na duan-duan nilan den! Kagina nia nilan inilingan na su pinggula ni Kabil.^b Nalinian nilan a benal miling su pinggula ni Balaam a kalimbanan asal bu na makapantiali.^c Maitu bun ba, inilingan nilan bun si Kura a sinemungkang tembu siksian silan a mana bun su kinasiksa kani Kura.^d ¹²Na uman silan 'bpagamung pegkan kanu kapendidilimudan nu na mana silan budseng sa lekanu, naawan den silan na kaya enggu gilek, nia nilan bu 'bpagitungen na ginawa nilan. Nia nilan kalagidan na gabun a pakasedseg'u sambel a dala 'gkadtatanggit'in a ulan atawa ka mana silan kayu a di 'bpagunga apia timpu na kabpagunga na kayu. Mana silan kayu a binadtud taman sa minatay den a benal. ¹³Mana bun su bagel sa lagat a pedtubpa sa maledsik kanu dedsan na maitu bun ba su uyag-uyag'ilan a napenu na pakayaya a galebek. Nia nilan kalagidan na manga bitun a tadin. Na inidtatalama den man nu Kadenan kanilan su kalut a nangilem-kilem i kalibuteng'in taman sa lu den ba silan taman sa taman.

^b 1:11 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 4 ayat 1 taman sa 15 sia kanu Kitab Taurat.

^c 1:11 Mailay su makapantag kani Balaam sia kanu Manga Bilangan 22 taman sa 24; 25 ayat 1 taman sa 9; 31 ayat 8 enggu ayat 16 sia kanu Kitab Taurat.

^d 1:11 Mailay su makapantag kani Kura sia kanu Manga Bilangan 16 ayat 1 taman sa 35 sia kanu Kitab Taurat.

Yahuda

¹⁴Na su Nabi Inuk a ikapitu a tupu iganat kanu Adam na naalung'in bun su makapantag kanu entu a manga taw sa nia nin kadtalu na "Ilay nu, makauma su Mapulu a kaped'in su ngibu-ngibuan a malaikat'in ¹⁵ka enggu nin makukum su langun na taw. Na sugaten nin den sa kawagib su langun nu baladusa a taw a dala gilek'in kanu Kadenan kanu langun nu galebekan nilan a di pakasuat kanu Kadenan enggu su langun nu mapasang a kangadtalu nilan a sakutu sa lekanin."

¹⁶Na su nia a manga taw na mategel embuku enggu mategel manendit. Nia nilan bu 'bpagunutan na su mawag a kiug'a ginawa nilan. Na ibpemamasela nilan man gaid i ginawa nilan enggu matatig kun sa 'bpamedtan nilan su ped'ilan asal'a makua nilan bu su kiug'a ginawa nilan.

Su Kapebpagingat enggu su manga Papata

¹⁷Ugaid'a sekanu a manga lusud ku sa tian a papedtayan, na nia nu 'gkakalendem na su pidtalu nu manga sinugu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a manganggula ¹⁸a "Sia den kanu mangauli den a gay na mamembuat su manga taw a mategel edsudi a nia nilan bu unutan na su kamustakilan a kiug'a ginawa nilan." ¹⁹Su nia ba a manga taw i papebpipitas sa lekanu. Nia nilan bu 'bpagitungen na su kamamanusiay bu ka dala kanilan su Suti a Ruh.

²⁰Ugaid'a sekanu a manga lusud ku sa tian a papedtayan, na makin nu pakabagel su salig'u sia kanu manga panduan a ebpun kanu Kadenan. Pangen-nigeni kanu sia kanu tabang'u Suti a Ruh. ²¹Palalayun kanu sia kanu limu nu Kadenan gagal na kabpagingapa nu kanu uyag-uyag a da taman nin a ibpagenggay sa lekanu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih sabap kanu lat a nanam'in. ²²Lati nu sa nanam su manga taw a pendua-dua pamun kanu kapedsalig'in kanu Kadenan. ²³Tabangi nu su ped'u sa kalipuas'ilan kanu apuy sa naraka. Apia su ped a manga taw a pembaladusa na lati nu bun silan sa nanam ugaid'a pangingat kanu sa kanggula nu sa entu sa di kanu makalalagit. Na apia su balegkas'ilan a nabudsengan nu galebek'ilan a kabaladusan na ikias'u.

Su Pugi enggu su Kadsukul-sukul kanu Kadenan

²⁴Na pugin tanu su kaisa-isa nin bu a Kadenan a makatiakap sa lekitanu sa di tanu kambaladusa enggu makapasupeg sa lekitanu kanu

A decorative border with floral motifs in the corners and center of the top and bottom edges.

Yahuda

sigay nin sa dala tila nin enggu aden kagalaw nin. ²⁵ Sekanin bu su Kadenan a 'bpelipuas sa lekitanu sia makanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. Sa lekanin a Kadenan su pugi, kabarakat, kadatu enggu bagel iganat sa ganatan sampay saguna taman sa taman. Amin.

Wassalam

Su Inipayag

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a kitab na inisulat'i Yuhan a isa kanu sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih. Na nia nakadalem kanu nia a kitab na su manga inipaalung'u Kadenan kani Yuhan a manggula sia kanu mangauli den a timpu. Inipaalung sa lekanin su ukit a kabangkit kanu dunia. Na madakel i mamakasabalang a manganggula kanu entu ba a timpu. Na amaika mauma den su entu na su 'bpamaginugut kanu Kadenan na katuntayan nilan sa mapia su entu enggu di silan kangagilekan. Ugaid'a su dikena menem 'bpamaginugut kanu Kadenan na di nilan katuntayan su entu enggu sangat a mangagaip silan taman sa kemegkel silan na gilek.

Inisulat su nia kanu timpu a kapapegkapasang kanu manga taw a 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih. Nia kahanda sa kinasulat sa nia na asal'a 'gkabagel su manggiginawa enggu kaadenan na inam su manga taw a papegkapasangan atawa ka 'bpamungkaidanan sabap kanu salig'ilan kanu Isa al-Masih a nabaluy a Mapulu nilan.

Na pinasabutan bun kanu nia a kitab i sia makanggulalan kanu Mapulu a su Isa al-Masih na talawn nu Kadenan su kuntela nin a su Datu nu Giadsal enggu su manga ulayat'in. Na su manga taw a pedsalig kanu Kadenan a nabaluy a manga wata nin na balasan nin silan sa bagu a dunia a suti a sekanin i pendatu lun.

Su Inipayag 1

Su Inipayag

1 ¹Nia ba su inipayag'u Isa al-Masih a inisampay lun nu Kadenan ka enggu nin makapayag kanu manga panunugun nin su manganggula a mangagan den makatingguma. Na inipayag'u Isa al-Masih su entu kanu panunugun nin a si Yuhan sia nakanggulalan kanu malaikat'in ²enggu nakapangimbenal menem'i Yuhan su kadtalu a entu nu Kadenan a su inipayag'u Isa al-Masih a bantang taman den kanu langun pan nu nailay nin. ³Na mapia den a benal kanu manga taw a matia enggu makikineg taman sa itagu nilan sa ginawa su manga kadtalu nu Kadenan a inipayag'in kanu nia a kitab ka mangagan den a benal i nia makatingguma.

Su Salam

⁴Salam sa lekanu, saki si Yuhan, su nia a sulat na san pakatumpa kanu pitu timan a umpungan nu 'bpamaginugut sa prubinsia a Asia.

San sa lekanu su da idsan nin a limu enggu kalilintad a ebpun kanu Kadenan a su Kadenan a iganat sa ganatan taman sa taman enggu kanu pitu kataw a malaikat a lu kanu kaadapan nu kulesi nin ⁵enggu kanu Isa al-Masih a matidtu a saksi a muna-muna a mimbibiag 'bpaluman enggu datu nu langun nu manga datu sia sa dunia.

Na su sekanin a sangat a pegkalimu sa lekitanu enggu tinemebus sa lekitanu kanu kabaladusan a nangungulipen sa lekitanu sia nakanggulalan kanu kinaigis'u lugu nin ⁶taman sa binaluy tanu nin a pendatuan nin enggu 'bpamangurban kanu Kadenan a Ama nin bun na sa lekanin su pugi enggu kpendatu taman sa taman. Amin.

⁷Ilay nu! Pakauma sekanin a makasaleta kanu gabun sa kawang-kawangan.^a

Na edsulimanen sekanin nu langun nu taw apeg den nu manga sinemagkal lun.

Na su langun nu bangsa kanu pat a pisuk'u dunia na makapaguguliang sa kailay nilan sa lekanin.^b

Na manggula su entu. Amin!

^a 1:7 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Danyil 7 ayat 13.

^b 1:7 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Zakaria 12 ayat 10.

Su Inipayag 1

⁸Na nia pedtalun nu Kadenan a Mapulu na “Saki su Punan-punan enggu su Kapupusan. Saki su Kadenan iganat sa ganatan taman sa taman. Saki su Barakat sa Langun.”

Su Nakalagid sa Kaka nu Manusia

⁹Na saki a si Yuhan na suled’u sa paginugut a kaped’u sia kanu kamalasaan, kapedtigkel enggu kapendatu sia kanu Isa al-Masih. Na inidtug aku kanu nia a punul a bedtuan sa Patmus sabap kanu kabpangusiat ku kanu kadtalu nu Kadenan enggu su kaped saksi ku pantag kanu Isa al-Masih. ¹⁰Na kanu gay a kapedsimba kanu Mapulu na linemangkap sa laki su Suti a Ruh. Na aden nakineg ku a matanug a suala sia kanu taligkudan ku a mana katanug’a uni na tambuli ¹¹sa nia nin pedtalun na “Isulat’engka kanu linulun a pedsulatan su ngin i mailay nengka ka ipapait’engka lu kanu pitu timan a umpungan nu ’bpamaginugut sa dalepa a Ipisu, Ismirna, Pirgamu, Tiatira, Sardis, Piladilpia enggu Laudisia.”

¹²Na linemengi aku ka enggu ku mailay su pedtalu a entu. Na nailay ku i pitu timan a ’bpanaguan sa palitan a bulawan. ¹³Na lu kanu luk’in na aden nakatindog a nia ku lun kalagidan na su Kaka nu Manusia. Na linemambung sa aden ambilit’in a bulawan sia sa laleb. ¹⁴Na su buk’in na maputi a mana kaputi na gapas. Na su mata nin na manabia ka pan i apuy a pegkaleg. ¹⁵Na su manga ay nin na mana galang a pedtinang a sinayaban sa apuy. Na su suala nin menem na mana dagus’a ig. ¹⁶Na sia kanu kawanan a lima nin na pegkapet sa pitu timan a bitun. Na sia kanu ngali nin na linemiu su magalang a benal a sundang a dua embala i galangan nin enggu su beneng’in na pakaipeng a mana kalinawag’u maudtu a senang.

¹⁷Na endaw i kinailay ku lun na mana su naawan aku na makatu taman sa nalunguk aku den lu kanu adapan nin ugaid’a inami aku nin kanu kawanan a lima nin sa nia nin pidtalu na “Da ka ’gkagilek! Saki su Punan-punan enggu su Kapupusan ¹⁸a su bibiag taman sa taman! Minatay aku den ugaid’a saguna na ilay ka, ka bibiag aku taman sa taman! Saki den i pegkakataw kanu gunsu nu kapatay enggu su dalepa nu namamatay.

¹⁹“Tembu isulat’engka su ngin i ’gkailay nengka, su ’gkanganggula saguna enggu su manganggula pan. ²⁰Na nia maena nu pitu timan a bitun a nailay nengka kanu kawanan a lima ku na su pitu kataw a manga malaikat a sinaligan kanu pitu timan a umpungan nu

Su Inipayag 1, 2

'bpamaginugut. Su pitu timan menem a 'bpanaguan sa palitan a bulawan na su pitu timan a umpungan nu 'bpamaginugut."

Su Ika-isa a Sulat

2¹“Na isulat’engka kanu malaikat a pedsaligan kanu umpungan nu 'bpamaginugut sa Ipisu i ‘Nia ba su katigan nu pegkapet kanu pitu timan a bitun kanu kawanan a lima nin a 'bpelakaw kanu luk’u pitu timan a 'bpanaguan sa palitan a bulawan. ²Katawan ku su manga penggalebeken nu apeg’u kabpaginapas’u enggu su kapedtigkel’u. Katawan ku bun i pedsapalan nu su manga taw a penggula sa mawag. Na inipaamad’u su 'bpamagigiling sa manga sinugu nu Isa al-Masih taman sa natuntayan nu i dikena silan tidtu a sinugu. ³Katawan ku i midsabal kanu, enggu katawan ku bun i sabap kanu paginugut’u sa laki i kapedtigkel’u kanu kamalasyan taman sa dala kanu a benal sangkup. ⁴Ugaid’a nia ku makadaway sa lekanu na mana migkalubay su kapegkalimu nu ka dikena den mana kanu paganay. ⁵Na 'gkakalendem’u su mabagel a kapegkalimu nu sa laki paganay. Na makin edtaubat kanu ka embalingani nu su galebek’u paganay ka amaika di kanu edtaubat na seman aku ka iawa ku su 'bpanaguan sa palitan kanu nabetadan nin. ⁶Ugaid’a nia ku mapamedta sa lekanu na 'gkabensian nu su galebek’u manga Nikulaita, na maitu aku bun 'gkabensian ku bun su entu. ⁷Na apia entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg kanu pedtalun nu Suti a Ruh kanu manga umpungan nu 'bpamaginugut enggu apia entain i manaban na inggay ku lun su kawagib sa makakan kanu unga nu kayu a pakaenggay sa uyag-uyag a da taman nin a lu kanu pamumulanan nu Kadenan.’

Su Ikadua a Sulat

⁸“Na isulat’engka kanu malaikat a pedsaligan kanu umpungan nu 'bpamaginugut sa Ismirna i ‘Nia ba su katigan nu sekanin a Punan-punan enggu su Kapupusan, su isa a minatay enggu mimbibiag 'bpaluman. ⁹Katawan ku su kapegkapasang sa lekanu enggu su kamiskin nu apia nia nin kabantang i kawasa kanu sia kanu adapan nu Kadenan. Katawan ku bun su kapendalat sa lekanu nu manga taw a pedtalu sa Yahudi silan inunta na luyud silan kanu umpungan nu Datu na Giadsal. ¹⁰Da kanu magilek kanu manga kamalasyan a mangagan nu den matala. 'Gkatalatantu ku i aden sa lekanu i ipabilanggu nu Datu na

Su Inipayag 2

Giadsal asal'a matepeng kanu, na malasay kanu sa dalem'u sapulu gay. Ugaid'a embageli nu su salig'u taman sa kapatay ka balasan ku sekanu sa uyag-uyag a da taman nin. ¹¹Na apia entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg kanu pedtalun nu Suti a Ruh kanu manga umpungan nu 'bpamaginugut. Na apia entain i manaban na di den temala sa kanarakan, na entu ba su ikadua a kapatay.'

Su Ikatelu a Sulat

¹²"Na isulat'engka kanu malaikat a pedsaligan kanu umpungan nu 'bpamaginugut sa Pirgamu i 'Nia ba su katigan nu aden magalang a benal a sundang'in a dua embala i galangan nin. ¹³Katawan ku i endaw kanu pegkakaleben, ka lu kanu pendatuan nu Datu na Giadsal. Pidsan ka maitu na da kanu pitas sa laki ka da nu ikias su salig'u sa laki apia kanu kinaimatay kani Antipas a matidtu a pedsaksi sa laki san kanu pendalepan nu a pendatuan nu Datu na Giadsal.

¹⁴" 'Ugaid'a aden bun pakadaway ku sa lekanu. Aden san sa lekanu i di pamun pebpitas kanu manga panduan ni Balaam.^c Sekanin i namandu kani Balak sa kasasat kanu tupu nu Israil asal'a makakan silan kanu pegken a iniapal kanu manga balahala enggu makadsisina silan. ¹⁵Na aden pamun san sa lekanu i di pamun pebpitas kanu panduan nu manga Nikulaita. ¹⁶Edtataubat kanu! Ka amaika dili na seman aku mangagan ka imbunua ku sekanu kanu sundang'u ngali ku.

¹⁷" 'Na apia entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg kanu pedtalun nu Suti a Ruh kanu manga umpungan nu 'bpamaginugut enggu apia entain i manaban na inggay ku lun su kauyagan a inipagena a bedtuan sa manna. Na enggan ku bun su uman i isa kanilan sa watu a maputi a simulatan sa bagu a ngala a da salakaw a makataw lun nia tabia na su makatalima lun.' "

Su Ikatapat a Sulat

¹⁸"Na isulat'engka kanu malaikat a pedsaligan kanu umpungan nu 'bpamaginugut sa Tiatira i 'Nia ba i katigan nu Tunggal'u Kadenan a su mata nin na manabia ka pan i apuy a pegkaleg enggu su ay nin na

^c 2:14 **panduan ni Balaam** Mailay i nia sia kanu Yahuda ayat 11 enggu sia kanu Ikadua a Sulat'i Pitru 2 ayat 15 taman sa 16 sia kanu Kitab Injil. Mailay bun i nia sia kanu Manga Bilangan 31 ayat 16 sia kanu Kitab Taurat.

Su Inipayag 2, 3

mana galang a pedtinang. ¹⁹Katawan ku su manga pinggalebek'u, su kakalimu nu, su salig'u, su kinapananabangan nu enggu su katigkel'u. Katawan ku bun i su galebek'u saguna na lawan pan kanu galebek'u paganay. ²⁰Ugaid'a nia ku ipendaway sa lekanu na pedsugutan nu su babay a nan a si Yisibil a 'bpenabi-nabi. Sabap kanu manga panduan nin na nakapasibay nin su manga panunugun ku sa enggalebek silan sa kadsisina enggu keman kanu pegken a iniapal kanu manga balahala. ²¹Na inenggan ku sekanin sa timpu a kadtaubat kanu kinadsina nin ugaid'a da bun sekanin embagu. ²²Itagu nu sa ginawa i nia ba, ideket ku sekanin sa ikam enggu su langun na kaped'in sa kapedsina na temala silan sa tidtu-tidtu a kamalasyon amaika di den silan edtataubat. ²³Imatayan ku pan su 'bpamangunut kanu manga panduan nin ka enggu 'gkatuntayan nu langun nu manga umpungan nu 'bpamaginugut i saki ba i pakailay kanu manga itungan enggu atay nu manga taw. Na inggay ku kanu uman i isa su ngin i dait kanu pinggalebek'in.

²⁴“Ugaid'a su manga ped a taw sa Tiatira a dala paginugut kanu inipamandu ni Yisibil enggu dala paganad kanu nadtalu a madidalem a panduan nu Datu na Giadsal na nia ku madtalu sa lekanu na di ku den umanan su manga pakaugat sa lekanu a kasuguan. ²⁵Nia nu bu papanalus taman sa kauma ku na u ngin i natuntayan nu sia sa laki. ²⁶⁻²⁸Na apia entain i manaban enggu penggulalan kanu kahanda ku taman sa kapupus'u dunia na inggay ku lun su kakamal kanu manga bangsa a mana su kinaenggay nu Ama sa laki kanu entu. Makakamal silan sa mabagel a mana su aden tungked'in a putaw a ibpamelupet a manabia ka pan sa 'gkalupet a binangga.^d Nia inggay kanu manaban a entu na su bitun a pedsebang kanu 'gkatibusas.^e

²⁹“Na apia entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg kanu pedtalun nu Suti a Ruh kanu manga umpungan nu 'bpamaginugut.’ ”

Su Ikalima a Sulat

3 ¹“Na isulat'engka kanu malaikat a pedsaligan kanu umpungan nu 'bpamaginugut sa Sardis i 'Nia ba su katigan nu aden kamal'in kanu pitu kataw a malaikat'u Kadenan enggu pegkapet kanu pitu timan a

^d 2:26-28 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 2 ayat 8 taman sa 9 sia kanu Kitab Zabur.

^e 2:26-28 Mailay i nia sia kanu nia bun ba a kitab 22 ayat 16.

Su Inipayag 3

bitun. Na katawan ku su penggalebeken nu san enggu katawan ku bun i nia itungan nu manga taw makapantag sa lekanu na timbang a natalima nu den su uyag-uyag a da taman nin. Ugaid'a nia nin man kabantang na timbang a minatay kanu den. ²Imaman kanu! Embageli nu su ngin i nasama sa lekanu ka enggu di maibped madadag. Kagina nailay ku i su galebekan nu na di pamun pakatalutup kanu adapan nu Kadenan ku. ³Nia nu 'gkakalendem na su ngin i natalima nu den enggu nakineg'u ka entu ba i paginuguti nu taman sa edtataubat kanu. Ka amaika di kanu mimaman na seman aku a mana tanegkawn a di nu katawan u ngin a kutika i kauma ku san. ⁴Na apia ka maitu na aden pamun san sa lekanu sa Sardis i da pamun kabudsengi su balegkas'in. Na lemalakaw silan a kaped ku a nakambalegkas sa maputi ka nakadait man kanilan i munut sa laki. ⁵Na apia entain i manaban na embalegkasan sa maputi enggu di ku punasen su ngala nin lu kanu libelu a sinulatan kanu mamakatalima kanu uyag-uyag a da taman nin. Na sia kanu adapan nu Ama ku a su Kadenan enggu kanu manga malaikat'in na ipayag ku i saben-sabenal a nalusud sekanin sa laki.

⁶“Na apia entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg kanu pedtalun nu Suti a Ruh kanu manga umpungan nu 'bpamaginugut.’”

Su Ikanem a Sulat

⁷“Na isulat'engka kanu malaikat a pedsaligan kanu umpungan nu 'bpamaginugut sa Piladilpia i 'Nia ba su katigan nu sekanin a entu a Suti enggu Bantang. Na sekanin i pegkakataw kanu gunsu nu pendatuan a inibpasad kanu Nabi Daud. Na amaika ukan nin su entu na dala makapamintu lun enggu amaika menem ka pamintuan nin na dala makagaga lun muka.^f ⁸Na katawan ku su penggalebeken nu san. Ilay nu! Inukan ku sekanu sa pintu a da makagaga lun mamintu. Na 'gkatawan ku i dikena kanu gaid mabagel ugaid'a apia ka maitu na initagu nu sa ginawa su kangadtalu ku taman sa da aku nu ikias. ⁹Na ilay nu! Su manga taw a pedtalu sa Yahudi silan inunta na budtuden silan ka luyud silan kanu umpungan nu Datu na Giadsal na pasugiuden ku kanu palad'u ay nu. Na lu nilan ba katawan i pinadtaya ku sekanu. ¹⁰Na sabap sa pinaginugutan nu su kasuguan ku a temigkel kanu na pangelungan ku sekanu kanu makatingguma a bataluan sa dunia a matalu kanu langun

^f 3:7 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 22 ayat 22.

Su Inipayag 3

nu taw. ¹¹Na mangagan aku den makatingguma san. Na nia nu papanalus na u ngin i natuntayan nu sia sa laki ka enggu di maagaw sa lekanu su balas'u. ¹²Na u entain i manaban na umbalen ku a palaus'u Suti a 'Bpagagaman kanu Kadenan ku. Na di den sekanin maawa lu taman sa taman. Itiap ku lun su ingala nu Kadenan enggu su ingala nu pendatuan nin a mana su bagu a Awrusalim a 'bpangalimbaba ebpun sa sulega a ganat kanu Kadenan. Itiap ku bun sa lekanin su bagu a ngala ku.

¹³“Na apia entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg kanu pedtalun nu Suti a Ruh kanu manga umpungan nu 'bpamaginugut.’ ”

Su Ikapitu a Sulat

¹⁴“Na isulat'engka kanu malaikat a pedsaligan kanu umpungan nu 'bpamaginugut sa Laudisia i 'Nia ba su katigan nu bedtuan sa pakatuman a su matidtu enggu tidtu a saksi a nabpunan nu langun nu pinangaden nu Kadenan. ¹⁵Na katawan ku su penggalebeken nu san a dikena menem matenggaw enggu dikena menem mayaw. Na nia tinemu i matenggaw kanu atawa ka mayaw. ¹⁶Kagina sabap sa dikena kanu matenggaw enggu dikena kanu menem mayaw na itubpa ku sekanu! ¹⁷Na nia nu pan pedtalun kanu ginawa nu na “Kawasa aku, madakel i nakua ku a kaaden, da den nasisita ku.” Ugaid'a nia nin kabantang na duan-duan nu den, pakalat kanu sa nanam, miskinan, pisek enggu nakagkawas-kawas kanu. ¹⁸Tembu nia ku madtalu sa lekanu na pamasa kanu sia sa laki sa bulawan a sinayaban sa apuy ka enggu kanu pegkawasa. Maitu bun pamasa kanu sa laki sa maputi a lambung a makasapeng'u kanu pakayaya a kinagkawas-kawas'u. Pamasa kanu bun sa laki sa makagamut sa mata nu ka enggu kanu makailay.

¹⁹“Na edtalan ku man sa kapatidtu ku lun su apia entain a pinadtaya ku. Tembu ba itagu nu sa ginawa su entu taman sa edtataubat kanu. ²⁰Ilay nu! Nia aku den pedtindeg kanu liu nu pintuan nu a pedsalam sa lekanu. Na apia entain i makakineg kanu suala ku taman sa ukan aku nin na lemudep aku enggu makapagatuang kami keman. ²¹Na apia entain i manaban na paayanen ku kanu tapid ku kanu kulesi ku a mana bun su kinapanaban ku enggu kinapagagayan ku kanu tapid'u Ama ku lu sa kulesi nin.

²²“Na apia entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg kanu pedtalun nu Suti a Ruh kanu manga umpungan nu 'bpamaginugut.’ ”

Su Inipayag 4

Su Kulesi

4 ¹Na guna maipus su entu na aden nailay ku lu sa sulega a bengawan a naukan. Na nakineg ku menem su nauna a suala a mana katanug'u tambuli sa nia nin pedtalun na "Bpapulu ka sia ka ipailay ku sa leka su ngin i dait a manggula u maipus su nia." ²Daka midsambuta demun i kinalangkap'u Suti a Ruh sa laki enggu nailay ku su Kulesi a aden 'bpagagayan lun. ³Nia palas'u 'bpagagayan lun na manabia ka pan i mana katinang'u palamata a yaspir enggu rubi. Na su Kulesi menem na nabalibet'a buludtu a mana katinang'u imirald. ⁴Na nakabalibet bun kanu Kulesi su duapulu enggu pat a kulesi a nia 'bpagagayan lun na su duapulu enggu pat kataw a manga kalukesan a nakalambung sa maputi enggu nakadsansangan sa bulawan. ⁵Iganat kanu Kulesi a entu na 'bpamedtalas su kilat, paleti enggu manga lugung. Na sia kanu adapan nu Kulesi na aden pitu timan a sulu a pegkaleg. Na entu ba su pitu kataw a malaikat'u Kadenan. ⁶Na sia kanu adapan nu Kulesi na aden bun mana lagat a mana katia i kalingaw nin. Na aden pat timan a makasabalang a manga binatang a nabausan na manga mata a nakatuki kanu pat timan a ligid'u Kulesi. ⁷Na su ika-isa a binatang na palas'a alimaw, su ikadua na palas'a sapi, su ikatelu menem na mana buntal'a taw enggu su ikapat na palas'a 'bpelayug a masela a papanuk. ⁸Na uman i satiman kanu manga binatang a entu na aden nem timan a papak'in. Na nabausan nu manga mata su manga lawas'ilan. Na magabi sa malamag na da den pinda na kapebpugi nilan sa nia nilan ipedsengal na

"Suti, Suti, Suti su Kadenan a Mapulu a Barakat sa Langun!

Sekanin su Kadenan iganat sa ganatan taman sa taman!"

⁹Na gagalu nu kapedsesengal'u manga binatang a entu sa kapebpugi nilan, kabpanginsukulen nilan enggu su kapembadtug'ilan kanu 'bpagagayan a entu kanu Kulesi a bibiag taman sa taman ¹⁰na su duapulu enggu pat kataw a manga kalukesan na pedsugiud kanu adapan nu 'bpagagayan kanu Kulesi ka pedsimban nilan su sekanin a entu a 'bpaguyag-uyag taman sa taman. Na ipebpalad'ilan su manga sansangan nilan a bulawan lu kanu adapan nin sa nia nilan ipedsengal na

¹¹ "Hu Kadenan nami enggu Mapulu nami, na nakadait a benal sa leka su kapugi, su kabadtugan enggu su kadatu.

Ka seka man i nangaden kanu langun-langun.

Su Inipayag 4, 5

Seka i migkahanda sa kinapangaden kanu langun nu entu taman sa napangaden su entu enggu nakapaguyag-uyag.”

Su Tiniapan a Linulun a Sulat

5 ¹Daka nakailay aku lu kanu kawanan a lima nu 'bpagagayan kanu Kulesi sa linulun a sinulatan kanu duakambala enggu tiniapan sa pitu timan asal'a di kaukan. ²Na nakailay aku bun sa mabagel a malaikat a 'bpananawag sa “Entain basi i wagib a makaawa kanu manga tiap'u linulun a nia asal'a mabungkal?” ³Na dala isa bu a pakabungkal lun atawa ka pakailay kanu nakadalem lun magidsan i lu sa sulega atawa ka sia sa liwawaw na dunia taman den sia kanu didalem'u lupa. ⁴Na sabap sa da den wagib a pakabungkal kanu linulun a entu atawa ka pakailay kanu nakadalem lun na sangat a nakapaguguliang aku. ⁵Daka isa kanu manga kalukesan a entu i midtalu sa laki sa “Da ka 'bpaguguliang. Ilay ka, nanaban den su Alimaw^g a muliataw nu Nabi Daud a tupu nu Yahuda. Na mapakay den a maawa nin su pitu timan a tiap'u linulun ka bungkalen nin.”

⁶Na nakailay aku sa inigkurban^h a Manguda a Bili-bili a pedtindeg kanu pageletan nu Kulesi enggu kanu manga makasabalang a binatang enggu kanu manga kalukesan. Na aden pitu timan a sidung'in enggu aden pitu timan a mata nin. Na su pitu timan a mata, na entu ba su pitu kataw a malaikat'u Kadenan a nakapayapat sia sa liwawaw nu dunia. ⁷Na minubay su Manguda a Bili-bili kanu Kulesi ka kinua nin su linulun a entu lu kanu kawanan a lima nu 'bpagagayan kanu Kulesi. ⁸Na endaw i kinakua nin lun na sinemugiud sa lekanin su pat timan a binatang a makasabalang enggu su duapulu enggu pat a manga kalukesan. Na uman i isa kanilan na aden palabuni-bunian nin a kutiapi. Na aden bun pegkapetan nilan a manga tudtugan a bulawan a napenu na mamut a tutungen a entu ba su manga pangenin-neni nu manga taw a sinuti. ⁹Na pedsengal silan sa bagu a sengal a

---

^g 5:5 Su Alimaw sia na dikena binatang, inukit bu sa bayuk a inigelal kanu Isa al-Masih a nia nin maena na mawalaw enggu pendatu. Na su katupuan nu Isa al-Masih a su Yahuda na iniwadsanan bun sa alimaw a mailay sia kanu Manga Awal 49 ayat 8 taman sa ayat 10 sia kanu Kitab Taurat.

^h 5:6 inigkurban Na nia nin maena sa basa a Grik na *inimatayan*. Sia kanu adat-betad'ilan na bili-bili i 'bpagusalen nilan sa kapegkurban.

Su Inipayag 5, 6

“Wagib i seka i nakakua kanu linulun
enggu makaawa kanu manga tiap’in!
Ka seka i inigkurban, na sia nakanggulalan kanu lugu
nengka na natebus’engka su manga taw nu Kadenan
a ebpun kanu uman i manga tribu, basa,
maginged enggu manga bangsa.

¹⁰ Na binaluy nengka silan a isa a pendatuan enggu
’bpamangurban kanu Kadenan.
Na endatu silan kanu dunia.”

¹¹ Na tinemingada aku menem na nakakineg aku sa suala nu
ngibu-ngibuan a manga malaikat. Na nakabalibet silan lu kanu Kulesi,
lu kanu manga binatang a makasabalang enggu kanu manga kalukesan.

¹² Na pedsengal silan sa matanug sa
“Nakadait man kanu Manguda a Bili-bili a inigkurban
su kadatu enggu su kakawasan,
su ilemu enggu su kabagel, su kabadtugan enggu
su pugi taman kanu kasigay.”

¹³ Daka nakineg ku su langun nu linimbag’u Kadenan a lu sa sulega,
kanu liwawaw na dunia, kanu didalem’u lupa enggu kanu pused’u lagat
taman kanu langun pan na nakadalem lun a pedsengal sa

“Hu Sekanin a ’bpagagayan kanu Kulesi enggu
Sekanin a Manguda a Bili-bili,
sa lekanu su kasigay enggu su kabadtugan,
su kapugi enggu su kadatu taman sa taman.”

¹⁴ Na su pat timan a binatang a makasabalang na midtalu sa “Amin.” Na
su manga kalukesan menem na sinemugiud ka sinemimba silan.

Su manga Tiap

6 ¹ Daka nailay ku su Manguda a Bili-bili a iniawa nin su muna-muna kanu
pitu timan a tiap’u linulun. Na nakineg ku a midtalu su satiman kanu
pat timan a binatang a makasabalang sa “Talus ka!” Na su suala nin na
mana den lugung. ² Daka aden nailay ku a maputi a kuda a su migkuda lun
na aden busug’in enggu inenggan sekanin sa sansangan. Na ginemanat
sekanin ka embunua enggu tabanan nin su apia entain a pakambunua nin.

³ Na guna su iniawa menem’u Manguda a Bili-bili su ikadua a tiap na
nakineg ku su ikadua a binatang a makasabalang a midtalu sa “Talus ka!”

Su Inipayag 6

⁴Na mimbuat menem su satiman a kuda a maliga i bumbul'in. Na su migkuda lun na inenggan sa kampilan enggu kawagib sa kasamuk kanu kalilintad'u taw sia sa dunia ka enggu pebpapataya su manga taw.

⁵Na guna su iniawa menem'u Manguda a Bili-bili su ikatelu a tiap'u linulun na nakineg ku menem a midtalu su ikatelu kanu binatang a makasabalang sa "Talus ka!" Nia ku menem nailay na kuda a maitem i bumbul'in a su migkuda lun na 'bpananggit sa timbangan. ⁶Na aden nakineg ku a suala a mana ebpun kanu pat timan a entu a binatang a midtalu sa "Su kagagabian a sukay nu taw na nia nin bu makua na alaga nu tenga sa supa a bantad atawa ka isa enggu tenga sa supa a bantad a barli. Ugaid'a di ka mapagkapulu su lana na ulibus enggu su ig'a ubas."

⁷Na guna su iniawa den nu Manguda a Bili-bili su ikapat a tiap'u linulun a entu na nakineg ku i midtalu su ikapat a binatang a makasabalang sa "Talus ka!" ⁸Nia ku menem nailay na su kuda a magaw i bumbul'in. Nia lun migkuda na bedtuan sa Kapatay a pedtundug-tundugen nu Dalepa nu Namamatay. Na inenggan silan sa bagel sa kapamunu kanu manga taw sa kanu sabad kanu pat bad kanu dunia sa ukit a matalem, kanggutem, kadsakit enggu kapangimatay nu manga mawalaw a binatang.

⁹Na guna su iniawa nu Manguda a Bili-bili su ikalima a tiap'u linulun a entu na nailay ku lu kanu atag'u pegkurbanan su ngiawa nu manga taw a nasabil sabap kanu kabpaginugut'ilan kanu kadtalu nu Kadenan taman kanu kaped saksi nilan lun. ¹⁰Na ibpelalis'ilan sa matanug i "Hu Kadenan a Mapulu a Suti enggu Bantang! Kanu pan i kasiksa nengka kanu manga taw sa dunia a minimatay sa lekami asal'a makasuli kanu kinapatuga nilan kanu lugu nami?" ¹¹Na uman i isa sa kanilan na inenggan sa maputi a lambung enggu pidtalu kanilan i mangingapa pan silan sa paidu ka mangagan den pangimatayan nu taw su manga suled'ilan sa paginugut a kaped'ilan a manga ulipen nu Kadenan a makatalutup kanu bilangan nilan.

¹²Na guna su iniawa nu Manguda a Bili-bili su ikanem a tiap'u linulun na lineminug sa mabagel. Na mindukilem su senang ka pidsan nengka sudsaken su mata. Maitu bun su ulan-ulan na migkaliga sa mana den lugu i kinagkaliga nin. ¹³Su manga bitun sa kawang-kawangan na nangaulug a mana su unga na kayu a igus a 'gkangaulug amaika 'gkasugat'a mabagel a sambel. ¹⁴Na nakatekaw demun nalekat su langit a manabia ka pan i

Su Inipayag 6, 7

kaletas a nalulun enggu su langun nu manga palaw apeg'u manga punul na naawa kanu nabetadan nilan. ¹⁵Saleta mambu na su manga sultan kanu dunia enggu su manga balapantag a taw, su 'gkangaunutan nu manga sundalu, su manga kawasa, su manga mabagel taman den kanu langun nu manga taw a magidsan pan i ulipen enggu dikena ulipen na namagena den silan lu kanu manga takub enggu lu kanu manga lingkab'u lakungan nu manga palaw. ¹⁶Nia nilan ibpelalis kanu manga palaw taman kanu manga lakungan na "Tambaki kami nu den ka enggu nami 'gkapagenan su 'bpagagayan lu kanu Kulesi enggu malipuas kami kanu lipunget'u Manguda a Bili-bili. ¹⁷Ka nauma den ba a nia su gay a ipagedam den su lipunget'ilan kanu manga taw sia sa dunia. Na apia sakataw na dala makagaga lun i kapasang'in."

Su Magatus enggu Patpulu enggu Pat Ngibu a Taw a Tiniapan

7 ¹Na guna maipus i entu na aden nailay ku a pat kataw a malaikat a pedtindeg kanu pat a pisuk'u dunia. 'Bpagelenen nilan su sambel a pedsanggiup kanu pat a pisuk'u dunia ka enggu di makasanggiup kanu kalupan, kanu manga lagat taman kanu palakayu-kayuan. ²Na aden bun nailay ku a sakataw a malaikat a pakauma a ganat sa sebagean a pedtatanggiten nin su ibpaniap'u Kaisa-isa nin a Kadenan. Na ibpananawag'in sa matanug kanu pat kataw a entu a malaikat a inenggan sa bagel sa kabinasa kanu kalupan taman kanu manga lagat i ³"Di nu pan pembinasa su kalupan, su lagat enggu su palakayu-kayuan taman sa di tanu pan katiapan su langun na bias'u ulipen nu Kadenan."

⁴Na su nakineg ku a natiapan na magatus enggu patpulu enggu pat ngibu i kadakel'in a ganat kanu langun nu katupuan nu manga taw a Israil. ⁵⁻⁸Na nia kadakel'u natiapan a ebpun kanu tupu nu Yahuda na sapulu enggu dua ngibu, maitu bun ba i kadakel'u natiapan a ebpun kanu tupu ni Rubin, tupu ni Gad, tupu ni Asir enggu tupu ni Naptali. Na maitu bun ba, sapulu enggu dua ngibu bun i kadakel'u natiapan a ebpun kanu tupu ni Manasi, tupu ni Simiun, tupu ni Libi, tupu ni Isakar enggu tupu ni Sibulun, tupu ni Yusup taman den kanu tupu ni Buniamin.

Su manga Nakatigkel

⁹Na guna maipus su entu na nakailay aku sa sakian-kian a manga taw a dala makagaga lun milang i kadakel'in. Na nakabpun i entu

Su Inipayag 7, 8

kanu langun nu bangsa, tribu, maginged enggu kanu langun nu basa. Na pedtindeg silan lu kanu kaadapan nu Kulesi enggu kanu Manguda a Bili-bili. Na linemambung silan sa maputi enggu pegkapet i uman i isa sa laun na libi. ¹⁰Na ibpelalis'ilan sa matanug i "Su kalipuasan tanu na sia kanu Kadenan tanu a su 'bpagagayan kanu Kulesi enggu kanu Manguda a Bili-bili!" ¹¹Na su namedtindeg a manga malaikat a nakabalibet kanu Kulesi enggu su manga kalukesan apeg'u pat timan a binatang a makasabalang na sinemugiud silan kanu adapan nu Kulesi ka sinimba nilan su Kadenan ¹²sa nia nilan pedtalun na "Amin!"
Pidtalu nilan bun i

"Hu Kadenan nami, sa leka man su kasigay, su pugi, su ilemu, su kadsukul-sukul enggu su kabadtugan, su kadatu enggu su kabagel.

Ka leka man su langun nu entu taman sa taman! Amin."

¹³Na isa kanu manga kalukesan i minidsa sa laki sa "Entain basi i namba a namelambung a nan sa maputi enggu endaw silan nakabpun?"

¹⁴Na nia ku nakasumpat na "Hu mapulu, seka bun i mataw kanilan!"

Na nia mambu pidtalu nu kalukesan na "Silan ba a nan su manga taw a nakalipuas enggu nakatigkel kanu mapasang a kinapamungkaid. Na sinuti nilan su manga lambung'ilan kanu lugu nu Manguda a Bili-bili.

¹⁵Na namba i sabap'in a nan silan kanu adapan nu Kulesi nu Kadenan ka pedsimban nilan sekanin sa magabi sa malamag sia kanu Suti a

'Bpagagaman lu sa sulega. Na su 'bpagagayan kanu Kulesi i pegkelung kanilan. ¹⁶'Di den silan temala sa gutem enggu di den silan kamalan.

Di den silan maagag'a senang atawa ka apia ngin a mayaw.ⁱ ¹⁷Ka su

Manguda a Bili-bili a lu kanu Kulesi i pedtuganul kanilan. "Tutulun nin silan kanu bualan nu ig a pakaenggay sa uyag-uyag a da taman nin."^j 'Na punasan nu Kadenan su langun nu manga igis'u lu nu mata nilan.'^k"

Su Ikapitu a Tiap

8 ¹Na guna su iniawa nu Manguda a Bili-bili su ikapitu den a tiap na kanu dalem'u tenga sa uras na dala 'gkagineg lu sa sulega. ²Daka

ⁱ 7:16 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 49 ayat 10.

^j 7:17 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 49 ayat 10.

^k 7:17 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 25 ayat 8.

Su Inipayag 8

nailay ku su pitu kataw a manga malaikat a pedtindeg kanu adapan nu Kadenan enggu uman i isa kanilan na inenggan sa tambuli.

³Na aden bun sakataw a malaikat a nakauma a aden it'in a tudtugan a bulawan a midtindeg lu kanu adapan nu pegkurbanan. Na inenggan sekanin sa madakel a tutungen a mamut ka tinutung'in kanu pegkurbanan a bulawan lu kanu adapan nu Kulesi. Na iniamung'in su entu kanu manga pangeni-ngeni nu manga taw a sinuti. ⁴Na su bel'u tutungen a mamut a pegkapetan nu malaikat na nakasabpet kanu adapan nu Kadenan a unut su manga pangeni-ngeni nu manga taw a sinuti. ⁵Daka su tudtugan a bulawan na pinenu nu malaikat sa but'u apuy a ebpun kanu pegkurbanan ka initapuyak'in kanu dunia. Na guna su maitu na mibpapaleti, namelugung, namedtalas su kilat enggu lineminug.

Su Pitu Timan a Tambuli

⁶Na su pitu kataw a entu a malaikat na adil den silan sa kayup'ilan kanu manga tambuli nilan.

⁷Na guna su iniyup'u nauna a malaikat su tambuli nin na minulan sia sa dunia sa ilu enggu apuy a midsimbul sa lugu. Na natutung su sabad kanu telu bad kanu kalupan enggu su sabad kanu telu bad kanu manga kayu taman den kanu langun nu utan.

⁸Na guna menem su iniyup'u ikadua a malaikat su tambuli nin na inidtug lu kanu lagat su manabia ka pan i palaw a pegkaleg. Na mibaluy a lugu su sabad kanu telu bad kanu lagat, ⁹na naibped minatay su sabad kanu telu bad kanu langun na balangiawa a natabu lu enggu naibped bun nabinasa su sabad kanu telu bad kanu manga kapal lu.

¹⁰Na guna menem su iniyup'u ikatelu a malaikat su tambuli nin na naulug ebpun kanu langit su masela gaid a bitun a pegkaleg a mana den bulalakaw.¹ Na naulugan nin su sabad kanu telu bad kanu manga lawas'u ig enggu manga bualan. ¹¹Binedtuan su bitun a entu sa Patawali. Na migkapait su sabad kanu telu bad kanu ig. Na madakel i minatay sabap kanu kinainem'ilan kanu entu a ig a migkapait-pait.

¹²Na guna menem su iniyup'u ikapat a malaikat su tambuli nin na nabinasa su sabad kanu telu bad kanu senang, kanu ulan-ulan enggu kanu

---

¹ 8:10 bulalakaw Na nia ped a kapedtawag lun sa basa a Maguindanaon na *tay na bitun*, sia menem sa English na *falling star*.

Su Inipayag 8, 9

manga bitun. Tembu migkalibuteng su sabad kanu telu bad kanu nagagabian taman sa da den 'gkalinawag su sabad kanu telu bad kanu nalalamagan.

¹³Na guna maipus su entu na nakailay aku sa satiman a masela a papanuk a pendadalayug lu sa kawang-kawangan enggu inibpedan nin sa katanug su kabpelalis'in sa "Sangat i kapasang'in a tiuba su makatingguma kanu taw sia sa dunia amaika yupen den nu telu kataw pan a malaikat su manga tambuli nilan!"

9 ¹Na guna su iniyup'u ikalima a malaikat su tambuli nin na nailay ku su isa a bitun a naulug sia sa dunia. Na inenggay lun su gunsi nu Kalut a Nangilem-kilem. ²Guna nin 'bpagukai su Kalut a entu na linemiu i makapal a benal a bel tembu mindukilem su senang enggu su kawang-kawangan. ³Daka nameliu su manga tapudi a lu ebpun kanu bel, na nakalapat silan kanu liwawaw na dunia enggu inenggan silan sa kawagib sa kapamungkaid a mana manga ulang. ⁴Na pidtutuman silan sa di nilan binasan su manga utan, su manga kayu atawa ka apia ngin a pamumulan ka nia nilan bu pamungkaidanan na su manga taw a dala tiap'u Kadenan sia kanu bias'in. ⁵Ugaid'a dala silan enggi sa kawagib sa kapangimatay kanu taw ka nia bu inenggay kanilan na kalasay nilan lun sa dalem'u lima ulan sa ukit a kabut'ilan lun a mana su kabut'u manga ulang. ⁶Na kanu entu a timpu na 'bpapangilayn nu manga taw u panun i kapatay nilan, nia nilan 'gkalinilian na matay den silan ugaid'a di bun silan pebpatay.

⁷Nia kalagidan nu manga tapudi a entu na mana su buntal'u manga kuda a inadil sa kambunua. Na aden nakauntul kanu ulu nilan a mana sansangan a bulawan. Su beneng'ilan na mana beneng'a taw. ⁸Su buk'ilan na mana buk'u babay enggu su ngipen nilan na mana ngipen na alimaw. ⁹Na su manga laleb'ilan na nabausan na mana putaw a linala enggu su uni nu papak'ilan na makalagid sa sagedsel'u madakel a kuda enggu manga kalisa a pedselede sa kapembunua. ¹⁰Na aden manga ikug'ilan a ibpanebek a mana bun ikug'u ulang, na entu ba i ibpelasay nilan kanu manga taw kanu dalem'u lima ulan. ¹¹Na aden datu nilan a pegkakataw kanilan. Na sekanin su pegkamal kanu Kalut a Nangilem-kilem. Nia ngala nu entu sa basa a Hibru na Abadun enggu Apuliun^m sa basa a Grik.

---

^m 9:11 Abadun enggu Apuliun Na nia maena nu nia a manga ngala na 'bpaminasakan.

Su Inipayag 9, 10

¹²Na entu ba su nauna a tiuba a nakauma kanu manusia ugaid'a aden pamun dua timan a pakatundug.

¹³Daka guna menem su iniyup'u ikanem a malaikat su tambuli nin na nakakineg aku sa suala a ebpun kanu pat timan a sidung a lu kanu manga pisuk'u pegkurbanan a bulawan lu kanu adapan nu Kadenan.

¹⁴Na nia menem pidtalu nu suala kanu ikanem a malaikat na "Butawani ka su pat kataw a malaikat a pinawik lu kanu masela a pulangi a Yupratis." ¹⁵Daka binutawanan mambu su pat kataw a entu a malaikat a inadil sa nauget den a timpu sa kanu nia ba a kutika, sa kanu nia ba a gay, ulan-ulan enggu lagun ka enggu nilan 'gkapangimatayan su ikatelu bad kanu manusia. ¹⁶Na nakineg ku i nia kadakel'u sundalu nilan a migkukuda na dua gatus kamiliun. ¹⁷Na inipaalung sa laki su palas'u manga kuda nilan apeg'u migkukuda lun. Na nia nilan palas na mimbabalegkas sa putaw a pakakelung kanu laleb'ilan. Na su suga nu kelung'ilan na maliga a mana apuy, malutu a bilu enggu binaning a mana sandawa. Na su ulu nu manga kuda na nia ku lun kalagidan na mana ulu na alimaw. Na 'bpeliuan na apuy enggu bel enggu sandawa su ngali nilan. ¹⁸Daka naibped matay su sabad kanu telu bad kanu manusia sia sa liwawaw na dunia sabap kanu telu timan a entu a tiuba a mana su apuy, bel enggu sandawa a 'bpeliu kanu ngali nu manga kuda. ¹⁹Na su ibpangimatay nu manga kuda a entu na lu pakabpun kanu manga ngali nilan enggu lu kanu manga ikug'ilan ka su manga ikug'ilan na mana nipay a 'bpanuka.

²⁰Na su nangasama kanu manusia a da matay sa entu na da nilan bun edtataubati su kapedsimba nilan kanu manga saitan enggu su kapedsimba nilan kanu pinangumbal'ilan a balahala a bulawan, pilak, galang, watu enggu kayu apia di pamakailay su entu, di pamakalakaw enggu di pamakakineg. ²¹Na da nilan bun edtataubati su kinapamunu nilan, su kinapangalintaw nilan enggu su kinadsisina nilan taman den kanu kinapamanegkaw nilan.

Su Malaikat enggu su Manaut a Linulun a Sulat

10 ¹Na guna maipus su entu na nakailay aku menem sa sakataw pan a mabagel a malaikat a pembaba ebpun sa sulega, na naputus'u gabun enggu aden buludtu a nakalibet kanu ulu nin. Su beneng'in na manabia ka pan i senang a pedsigay enggu su manga lisen nin na

Su Inipayag 10, 11

mana palaus a apuy. ²Na aden 'bpagamin nin a manaut a linulun a sulat ugaid'a nabelat den. Na su kawanan a ay nin na lu nin inidampu kanu lagat enggu su biwang menem na lu kanu lupa. ³Linemalis sekanin a mana katanug'a tagaw na alimaw. Na kanu kinalalis'in na midsasalengan lemugung su pitu timan a lugung. ⁴Guna maipus su kinalugung na ipedsulat ku su ngin i nakineg ku kanu lugung a entu ugaid'a aden suala a ebpun sa sulega a nia nin pedtalun sa laki na "Di ka ipebpayag su nakineg'engka kanu pitu timan a entu a lugung enggu di ka den ipedsulat!"

⁵Daka su malaikat a nailay ku a dinemampu lu kanu lagat enggu lu kanu lupa na inikayang'in su kawanan a lima nin kanu sulega ⁶enggu midsapa sekanin kanu kaisa-isa nin a da taman nin a minaden kanu langit enggu su langun nu nakadalem lun, kanu lupa enggu su langun nu nakadalem lun apeg den nu lagat enggu su langun nu nakadalem lun. Na nia inidsapa nu malaikat a entu na "Mangagan den makauma su kutika a 'bpagingapan nu! ⁷Ka amaika yupen den nu ikapitu a malaikat su tambuli nin na nan den ba su kutika a tumanen den nu Kadenan su inipagena a kahanda nin a mana su inipayag'in kanu manga sinugu nin a nabi."

⁸Na guna maipus i entu na nakineg ku menem su suala a ebpun sa sulega sa nia nin pidtalun sa laki na "Kua ka su manaut a linulun a sulat a nabelat den lu kanu lima nu malaikat a entu a pedtindeg kanu lagat enggu kanu lupa." ⁹Daka inubay ku su malaikat a entu ka pinangeni ku lun su manaut a linulun a sulat. Na nia nin pidtalun na "Kua ka den a nia enggu isungit'engka, ka mamis man i nia sia kanu ngali nengka a mana su kamis'u teneb ugaid'a mapait a benal sia kanu tian nengka." ¹⁰Na kinua ku mambu su entu enggu kinan ku. Na benal a mamis a mana su kamis'u teneb ugaid'a guna ku den malamed na nagedam ku i sangat i kapait'in sia kanu tian ku. ¹¹Na pidtalun menem sa laki i "Dait a ipayag'engka menem su manggula nu manga maginged, manga bangsa, manga basa apeg den nu manga datu."

Su Dua Kataw a Saksi

11 ¹Daka inenggan aku sa ibpanembu a mana tungked enggu pidtalun aku sa "Tembu ka su Suti a 'Bpagagaman kanu Kadenan taman kanu pegkurbanan lun enggu bilang ka su 'bpamedsimba

Su Inipayag 11

lu. ²Ugaid'a di ka den ibpagamung pedtembu su lama-lama nu Suti a 'Bpagagaman lu sa liu kagina iniumun den i entu kanu manga taw a dikena-Yahudi. Na dakudaken nilan su suti a siudad kanu dalem'u patpulu enggu dua ulan. ³Na sugun ku san su dua kataw a saksi ku a mimbalegkas sa saku ka kanu dalem'u sangibu enggu dua gatus enggu nempulu gay na ipayag'ilan bu su kadtalu nu Kadenan."

⁴Na su dua kataw a entu a saksi na silan su nadtalu a su duapun a kayu a ulibus atawa ka su dua timan a 'bpanaguan sa palitan. Na lu silan pedtindeg kanu adapan nu Kadenan a Mapulu sa langun. ⁵Na amaika aden miug mamungkaid kanilan na 'bpeliuwan na apuy su ngali nilan a temupuk kanu mamungkaid a entu kanilan. Na maitu ba i ukit a kapangimatay kanu apia entain a mamungkaid kanilan. ⁶Na aden bagel'ilan sa kadapeng kanu kawang-kawangan ka enggu di makaulan kanu manga timpu a kapebpayag'ilan kanu kadtalu nu Kadenan. Na aden bun bagel'ilan sa kapambaluy sa lugu kanu ig enggu kapangaden kanu embalang-balang a tiuba sia sa dunia sa kanu apia ngin a kutika a kiug'ilan.

⁷Na amaika makapasad den silan mangimbenal, na embuat su balangiawa a makagkaid a lu makabpun kanu Kalut a Nangilem-kilem ka imbunua nin silan, na talawn nin silan taman sa matay nin. ⁸Na su bangkay nu dua kataw a entu a midsaksi na tagaken lu kanu lalan nu badtug a siudad a iniwadsanan sa Sudum enggu Egypt. Na lu bun ba a siudad initutuk kanu kayu a pinambalawaga su Mapulu nilan. ⁹Na kanu dalem'u telu gay enggu tenga na edtulikan bu nu manga taw su bangkay nilan a ebpun kanu embalang-balang a maginged, tribu enggu basa taman kanu embalang-balang a manga bangsa. Na di nilan sugutan su manga taw sa kalebeng kanilan. ¹⁰Na sabap kanu kapatay nu dua kataw a entu a saksi na edsela-sela silan taman sa mamagenggaya silan. Na edsudian nilan su bangkay nu dua kataw a entu a nakagkaid kanilan. ¹¹Ugaid'a maipus su telu gay enggu tenga na yupan nu Kadenan su dua kataw a entu a saksi kanu napas a 'bpagenggay sa uyag-uyag, na makambangun silan taman sa apia entain i makailay kanilan na kaawan na makatu sa gilek'in lun. ¹²Na makakineg su dua kataw a entu a saksi sa matanug a suala a makabpun sa sulega sa nia nin edtalun na "Bpapulu kanu den!" Daka 'bpapulu den mambu silan lu sa sulega a pedtulikan nu manga kuntela nilan gagalu nu kapebapulu nilan taman

Su Inipayag 11

sa makasaleta den silan kanu manga gabun. ¹³Na kanu entu ba a kutika na leminug sa sangat i kabagel'in. Na mabinasa su sabad kanu sapulu bad kanu badtug a siudad taman sa pitu ngibu a taw i matay. Na su mangasama a da matay na sangat a 'gkangagilekan. Na sabap sa entu na puging nilan su Kadenan a lu sa sulega.

¹⁴Na entu ba su ikadua a tiuba. Na aden pan pakatingguma a ikatelu a tiuba.

Su Ikapitu a Tambuli

¹⁵Na guna su iniyup'u ikapitu a malaikat su tambuli nin na nakakineg aku sa manga matanug a suala a lu pakaganat sa sulega sa nia nilan pedtalun na

“Su kapendatu kanu dunia na nakatapenay den
kanu Kadenan tanu a Mapulu enggu kanu Masih nin.
Na sekanin i endatu taman sa taman!”

¹⁶Na su duapulu enggu pat kataw a manga kalukesan a 'bpamagagayan kanu kulesi nilan lu kanu adapan nu Kadenan na sinemugiud silan ka sinimba nilan su Kadenan ¹⁷sa nia nilan pedtalun na

“Hu Kadenan a Mapulu a Barakat sa Langun,
sangat a pedsukul-sukul kami sa leka!
Seka su Kadenan iganat sa ganatan sampay saguna.
Ipenggulalan nengka den su dala idsan nin a kabarakat'engka
enggu su kapendatu nengka!”

¹⁸Na sangat a 'gkalipunget su manga taw a dikena 'bpamaginugut, su lipunget'engka na nakatingguma den, nia den ba su kutika a sugaten den sa kawagib su namamatay. Na su manga nabi a panunugun nengka enggu su langun nu taw a sinuti nengka a aden gilek'in sa leka magidsan pan i balapantag enggu dikena balapantag a taw na balasan nengka den silan. Na su manga mininasa menem kanu dunia na binasan nengka den silan.”

¹⁹Daka inukan den su Suti a 'Bpagagaman lu sa sulega, na nailay ku lu su Kaun nu Kapasadan. Na guna su maitu na namedtalas su

Su Inipayag 11, 12

kilat, mibpapaleti, namelugung enggu lineminug taman sa minulan sa mangasela a benal a ilu.

Su Babay enggu su Naga

12 ¹Na guna maipus su entu na mibpapayag lu kanu kawang-kawangan su tanda a pakagaip-gaip a babay a nambalegkas'in su senang enggu su ay nin na lu nakadampu kanu ulan-ulan. Nakadsansangan sekanin sa sapulu enggu dua a bitun.

²Na su entu a babay na pembata taman sa pakalalis sa kasakit'u kapembata nin.

³Saleta mambu na aden bun mibpapayag lu kanu kawang-kawangan a tanda a pakagaip-gaip a maliga a naga a sangat i kasela nin a aden pitu timan a ulu nin enggu sawati i sidung'in. Na uman i ulu nin na aden sansangan nin. ⁴Na linabpes'in kanu ikug'in su sabad kanu telu bad kanu manga bitun ka inidtug'in sia sa dunia. Entu pan ka midtindeg sekanin lu kanu adapan nu babay a pembata ka enggu nin 'gkasakab su wata sa endaw i kagemaw nin. ⁵Saleta mambu na mimbata den su babay sa wata a mama. Na su entu a wata na mabagel i kandatu nin a mana su tungked a putaw. Endatuan nin su langun nu manga bangsa sa liwawaw na dunia. Na inagaw su entu a wata ka pinananggit lu kanu adapan nu Kadenan a lu kanu Kulesi nin. ⁶Na su babay mambu na nalalaguy lu kanu tawan-tawan a dalepa a inadil'u Kadenan sa lekanin a kandalepan nin enggu lu ba sekanin katiakapan kanu dalem'u sangibu enggu dua gatus enggu nempulu a gay.

⁷Guna su maitu na mimbunua lu kanu sulega. Ka su malaikat a su Mikail apeg'u kaped'in a malaikat na inimbunua nilan su Naga taman sa minatu mambu su Naga apeg'u manga ulayat'in. ⁸Na natalaw nilan su Naga taman sa pinaawa sekanin lu sa sulega ⁹ka inidtug sekanin sia sa dunia. Na entu ba su nipay a iganat sa ganatan, su binedtuan sa Datu na Giadsal atawa ka Saitan. Sekanin ba su 'bpanalimbut kanu sakadunia. Na su manga ulayat'inⁿ na iniunut bun midtug sia sa dunia.

¹⁰Na nakakineg aku menem sa matanug a suala a ebpun sa sulega a nia nin pedtalun na

---

ⁿ 12:9 ulayat'in Su manga ulayat sia na su manga saitan a pendatuan nu Datu na Giadsal.

Su Inipayag 12, 13

“Saguna na nakauma den su kalipuasan, kabarakatan
enggu su kapendatu nu Kadenan tanu!

Na nakatingguma bun su kakamal’u Masih a pinamili nin
ka tinabanan nin enggu inidtug sia sa dunia su Datu na Giadsal
a magabi sa malamag na ’bpanendit bu kanu manga suled
tanu sa paginugut sia kanu adapan nu Kadenan.

¹¹ Tinabanan nilan sekanin sia nakanggulalan kanu lugu nu
Manguda a Bili-bili

enggu kanu kabpangimbenal’ilan kanu bantang
apia nia nin kaaden i ipatay nilan pan.

¹² Na kagina ka maitu na dait a edsisigalaw kanu a lu sa sulega
taman den kanu langun na pegkaleben lu.

Ugaid’a sangat i kapasang’in a tiuba i makatingguma sa lekanu
san sa liwawaw nu lupa taman den kanu lagat
ka su Datu na Giadsal na san den

a sangat a ’bpangaliputeng

kagina ’gkatawan nin i mangagan bu i kutika nin!”

¹³ Na guna kaimamani nu Naga i inidtug sekanin sia sa dunia na
pinaneled’in su babay a mimbata sa wata a mama. ¹⁴ Ugaid’a inenggan su
babay sa dua timan a papak’u masela a papanuk asal bu na makalayug
sekanin ka enggu dili masaut’u Naga lu kanu midtawan-tawan a dalepa a
pinagenan sa lekanin. Na lu ba sekanin tiakapan nu Kadenan sa dalem’u
telu lagun enggu tenga. ¹⁵ Daka tinemubpa su Naga sa ig a manabia
ka pan i degan ka asal’a maanud su babay. ¹⁶ Ugaid’a mimbutekad su
lupa ka inigup’in su ig a initubpa nu Naga tembu nakalipuas su babay.
¹⁷ Daka miniseg i sakit’a ginawa nu Naga kanu babay, na nia nin
mambu pidsangul na su nasama kanu manga tupu nu babay ka
inimbunua nin. Silan ba a nia su manga taw a penggulalan kanu
manga kasuguan nu Kadenan enggu di den edsalin-salin su atay nilan
sa kanu kinapaginugut’ilan kanu tutuma nu Isa al-Masih.

¹⁸ Daka midtindeg lu kanu dedsan su Naga.

Su Balangiawa a Makagkaid

13 ¹ Na guna su naipus i entu na nakailay aku menem sa balangiawa
a makagkaid a mimbuat kanu lagat a aden pitu timan a ulu
nin enggu sawati i sidung’in. Na uman i sidung’in na aden sansangan

Su Inipayag 13

nin. Na uman i ulu nin na aden nakasulat lun a ngala a sakutu kanu Kadenan. ²Na su entu a balangiawa na nia ku lun kalagidan na masela a tinggalung, su ay nin na mangasela gaid enggu su ngali nin na mana ngali na alimaw. Na inenggan nu Naga sa kapegkagaga, kadatu enggu mabagel a kakamal. ³Na isa kanu manga ulu nin i napalian na sundang sa masela ugaid'a migkapia su entu. Na sabap sa kinagkapia nu entu a pali nin na nakagaip kanu sakadunia su entu taman sa nabaluy silan a ulayat'in. ⁴Na sinimba nilan su Naga ka sekanin i minenggay sa kakamal kanu balangiawa a makagkaid. Sinimba nilan bun su balangiawa a entu a makagkaid sa nia nilan pedtalun na "Entain ba i makalepeng kanu balangiawa a makagkaid? Entain ba i makagaga lun embunua?"

⁵Na sinugutan su entu a balangiawa sa kadsandag'in enggu kasakutu nin. Sinugutan bun sekanin sa kanggulalan nin kanu kamal'in kanu dalem'u patpulu enggu dua ulan. ⁶Na tinemandang den edtalun-talun su balangiawa a entu sa sakutu kanu Kadenan, magidsan pan kanu ingala nu Kadenan, kanu pendalepan nin taman den kanu langun na 'bpamegkaleben lu sa sulega. ⁷Na sinugutan bun sekanin sa kambunua nin kanu manga taw a sinuti nu Kadenan taman sa matalaw nin silan. Inenggan bun sa kawagib sa kakamal kanu uman i tribu, maginged, basa enggu bangsa. ⁸Na langun nu taw sa liwawaw na dunia na simban nilan sekanin, nia tabia a di semimba lun na su manga taw a nakasulat su manga ngala nilan kanu libelu a sinulatan kanu mamakatalima kanu uyag-uyag a da taman nin iganat pan kanu kinalimbag kanu dunia. Su entu a libelu na nia lun kigkuan na su Manguda a Bili-bili a inigkurban.^o

⁹Na apia entain i aden tangila nin a pakakineg na makikineg sa mapia!

¹⁰Na apia entain i nia inenggay lun nu Kadenan a bagi na masigkem na natalatantu a masigkem. Su nia menem inenggay lun a bagi i matay na sundang na entu bun ba i makapatay lun na sundang.

Na nia ba i sabap'in i dait a temigkel su manga taw a sinuti enggu embagelan nilan i salig'ilan.

---

^o 13:8 Nia kapegkasabut'u ped a alim sa kanu nia a ayat na langun nu taw sa liwawaw na dunia na simban nilan sekanin, nia tabia a di semimba lun na su manga taw a nakasulat su manga ngala nilan kanu libelu a sinulatan kanu mamakatalima kanu uyag-uyag a da taman nin. Su entu a libelu na nia lun kigkuan na su Manguda a Bili-bili a inigkurban iganat pan kanu kinalimbag kanu dunia.

Su Ikadua a Balangiawa

¹¹Daka nailay ku menem su salakaw a balangiawa a makagkaid a mimbuat a ebpun kanu didalem'u lupa.^P Aden dua timan a sidung'in a mana su sidung'u manguda a bili-bili ugaid'a su suala nin na mana su suala na naga. ¹²Na sekanin ba i sinaligan nu nauna a balangiawa enggu 'bpagusalen nin su langun na kamal'u nauna a balangiawa. Langun nu taw sa liwawaw na dunia na 'bpamegesen nin sa kasimba nilan kanu nauna a balangiawa a napalian sa masela i ulu nin ugaid'a migkapia bun. ¹³Benal a pakagaip-gaip a manga tanda su penggalebeken nu nia ba a balangiawa ka apia su kapebpagulan sa apuy a ebpun sa langit na 'gkagaga nin penggula sia kanu kaadapan nu madakel a taw. ¹⁴Na sia nakanggulalan kanu manga tanda a kagaipan a inipanggalebek lun nu nauna a balangiawa na naakalan nin su manga taw sa liwawaw na dunia sa nia nin pedtalun kanilan na mumbal silan sa balahala a palas'u nauna a entu a balangiawa a napalian sa masela i ulu nin ugaid'a migkapia bun. ¹⁵Na sinugutan sa kaenggan nin sa napas su balahala a palas'u nauna a balangiawa ka enggu pakadtalu ka enggu nin makasugu i imatayan su langun nu di pedsimba lun. ¹⁶Na 'bpamegesen nu balangiawa a entu su manga taw a magidsan i balapantag atawa ka dikena balapantag, kawasa atawa ka dikena kawasa, ulipen atawa ka dikena ulipen sa patiapan nilan su kawanan a lima nilan atawa ka su bias'ilan. ¹⁷Ka apia entain i dala tiap'in na di mapakay a makapamasa atawa ka makabpasa. Na nia nilan ba a entu ipediap na su ngala nu nauna a balangiawa atawa ka su lumilu nu ngala nin.

¹⁸Na nia ba i sabap'in i dait a aden ilemu tanu sa kataw tanu kanu lumilu nu nauna a entu a balangiawa. Ka su entu a lumilu na tanda kanu ngala nu taw. Na nia ba a entu lumilu nu entu a balangiawa na 666.

Su Bili-bili enggu su Paganayan a Unga nu Sabpet

14 ¹Na guna maipus su entu, na nailay ku menem su Manguda a Bili-bili a pedtindeg kanu Palaw nu Zion. Na nia nin kaped na su magatus enggu patpulu enggu pat ngibu a manga taw a tiniapan

---

P 13:11 balangiawa a makagkaid a mimbuat ebpun kanu didalem'u lupa Su nia a balangiawa a makagkaid na 'bpenabi-nabi. Mailay i nia kanu nia bun ba a kitab 16 ayat 13.

Su Inipayag 14

su bias'ilan kanu ngala nu Manguda a Bili-bili enggu kanu ngala nu Ama nin sa Sulega. ²Daka aden menem nakineg ku a suala a ebpun sa sulega a mana bun su mabagel a dagus'a ig enggu nia nin katanug na mana bun su katanug'u lugung. Na su suala a entu a nakineg ku na mana manga taw a pegkukutiapi. ³Pedsesengal silan sa bagu a sengal lu kanu adapan nu Kulesi enggu su pat timan a binatang a makasabalang taman den kanu manga kalukesan. Na dala mataw lun edsengal su entu a sengal nia tabia na su magatus enggu patpulu enggu pat ngibu bu a manga taw a tinebus kanu dunia. ⁴Na silan ba a entu na dala kabudsengi na babay kagina dala a benal nambalagiuma nilan. Na pedtatanggunut silan kanu entu a Manguda a Bili-bili sa apia endaw den sekanin pedsangul. Na silan ba a entu i tinebus ebpun kanu langun nu manusia ka iniumun kanu Kadenan enggu kanu Manguda a Bili-bili a mana su paganayan a unga nu sabpet. ⁵Na liu pan sa entu, na dala kabudtud a linemiu kanu ngali nilan taman sa dala tila nilan.

Su Telu Kataw a Malaikat

⁶Na nakailay aku sa sakataw a malaikat a pendadalayug lu kanu kawang-kawangan a nadtatanggit'in su Mapia a Tutuma a dala kapegkapupus'in, ka ipebpayag'in kanu langun nu taw sia sa dunia a nakabpun kanu embalang-balang a manga bangsa, manga tribu enggu kanu langun nu manga basa taman den kanu langun nu maginged. ⁷Nia nin ibpananawag na "Ikagilek'u su Kadenan enggu pugi nu sekanin sabap sa nauma den ba a nia su kutika a kabpangukum'in kanu langun nu manusia. Simba nu sekanin a nangaden kanu langit enggu lupa, kanu lagat enggu kanu manga bualan na ig."

⁸Na nakailay aku menem sa sakataw a malaikat a pedtalu sa "Nakadadsang den! Nakadadsang den su badtug a siudad a Babilunia a timbang a linemangut kanu langun nu bangsa sabap kanu kinadtalakiuga nin."

⁹Na aden menem nailay ku a malaikat a nia nin ibpananawag na "Apia entain i pedsimba kanu balangiawa a makagkaid enggu kanu pinangumbal a buntal'in apeg den nu tinemalima kanu tiap'in magidsan pan i sia nilan inipatiap kanu bias'ilan atawa ka sia kanu lima nilan, ¹⁰na makaamung silan minem kanu lipunget'u Kadenan a inibubus den kanu tagayan nu da idsan nin a lipunget'in! Na pedsiksan silan

Su Inipayag 14

kanu apuy a 'bpangalaw-kalaw a aden sandawa nin sia kanu adapan nu manga malaikat a suti enggu kanu Manguda a Bili-bili. ¹¹Na su bel'u kapedsiksa kanilan na di den maawa taman sa taman. Na magabi sa malamag na da den kalilintad'u manggiginawa nu pedsimba kanu balangiawa a makagkaid enggu kanu pinangumbal a buntal'in taman den kanu manga taw a napatiap kanu ngala nin."

¹²Tembu dait a mapakatigkel su manga taw a sinuti a penggulalan kanu manga kasuguan nu Kadenan enggu pedsalig kanu Isa al-Masih.

¹³Daka nakakineg aku menem sa suala a ebpun sa sulega a pedtalu sa "Isulat'engka su nia ba: 'Iganat saguna na ngin den i kapia nin kanu taw a minatay a nalusud kanu Mapulu.' " Na nia menem pidtalu nu Suti a Ruh na "Uway! Makapangintelenen den silan kanu langun nu kinanggalebek'ilan ka pedtapiden man silan nu balas'u pinggalebek'ilan."

Su Kapedsabpet kanu Sakadunia

¹⁴Na guna maipus i entu na tinemingada aku, na nailay ku kanu gabun a maputi su mama a 'bpagagayan a makalagid kanu Kaka nu Manusia a midsansangan sa bulawan enggu pegkapet sa magalang a benal a kumpay. ¹⁵Daka aden menem malaikat a linemiu kanu Suti a 'Bpagagaman a nia nin pedtalun sa matanug kanu 'bpagagayan a entu a lu kanu gabun na "Ikumpay nengka den su kumpay nengka ka nauma den su kutika nu kabpagagani ka su 'bpagaganin sa dunia na migkalutu den!" ¹⁶Daka inikumpay den mambu nu 'bpagagayan a entu su kumpay nin ka pinagagani nin den su sakadunia.

¹⁷Na aden menem malaikat a linemiu ebpun kanu Suti a 'Bpagagaman a lu sa sulega a aden bun kumpay nin a magalang. ¹⁸Na aden bun linemiu a malaikat a ebpun kanu pegkurbanan a sinaligan kanu apuy sa nia nin pedtalun sa matanug kanu malaikat a aden kumpay nin a magalang na "Kumpay ka den. Pagagani ka den su sakadunia a mana su pinamula a ubas a malutu den su unga nin!" ¹⁹Daka inikumpay den mambu nu malaikat su kumpay nin kanu embala-bala kanu sakadunia. Na linimud'in su manga kinumpay nin ka inidtug'in lu kanu lulisan a winadsanan kanu lipunget'u Kadenan. ²⁰Na nalupet-lupet kanu lulisan lu kanu liu nu siudad su manga pinagagani nin a mana linulis a unga na ubas. Na su lugu nilan na linemanag ebpun kanu lulisan taman sa dinemegan su entu sa nia nin kadalem na nakauma kanu kakang'u

Su Inipayag 14, 15

manga kuda enggu su kaulad'u nalanagan nin na nakauma sa telupulu ngibu lenet.^q

Su Nauli den a manga Tiuba

15 ¹Guna maipus su entu na nakailay aku menem lu sa sulega sa pakagaip-gaip enggu pakatiawan-tiawan a tanda. Na aden nailay ku lu a pitu kataw a malaikat a nait'ilan su pitu timan a mauli den a tiuba. Na entu den ba i mauli a tiuba ka 'gkatalutup den su lipunget'u Kadenan.

²Daka nakailay aku menem sa lagat a mana su katia i kalingaw nin a pegkaleg. Na nailay ku kanu ligid'in a pedtindeg su namakatalaw kanu balangiawa a makagkaid enggu kanu pinangumbal a buntal'in. Na nagaga nilan i dala silan katiapi nu lumilu a tanda nu ngala nu balangiawa a entu. Na uman i isa kanilan na aden mana kutiapi nin a inenggay lun nu Kadenan. ³Na pedsengalen nilan su sengal'u Nabi Musa a panunugun nu Kadenan enggu su sengal'u Manguda a Bili-bili a

“Hu Kadenan a Mapulu a Barakat sa Langun, sangat a pakagaip-gaip su manga pinggula nengka.

Seka a pendatu kanu langun nu bangsa taman sa taman na ikelas enggu bantang su manga ukit'engka.

⁴ Hu Kadenan a Mapulu, na entain ba i di magilek sa leka?
Entain ba i di mugi kanu ingala nengka?

Ka seka bu man i suti!

Semupeg sa leka su langun nu bangsa ka semimba sa leka sabap sa napayag den kanilan su manga ikelas a pinggula nengka.”

⁵Guna maipus su entu na nailay ku i naukan den lu sa sulega su Suti a 'Bpagagaman a su Balung-balung a Tuleda a binetadan kanu Kaun nu Kapasadan. ⁶Na linemiu kanu entu ba su pitu kataw a malaikat a nakadtatanggut kanu pitu timan a tiuba. Linemambung silan sa sangat i kaputi nin enggu aden ambilit'u laleb'ilan a bulawan. ⁷Na isa kanu pat timan a binatang a makasabalang na inenggay nin kanu pitu kataw a entu a malaikat su pitu timan a langgungan a bulawan a napenu nu lipunget'u Kadenan a su Kadenan a da taman nin. ⁸Na su Suti a

^q 14:20 lenet Su nia na tembu. Uman i salenet na manga sapulu kamitru.

'Bpagagaman na napenu na bel a ebpun kanu sigay enggu kabarakat'u Kadenan. Na dala isa bu a pakaludep lu ba taman a di pan mapasad su pitu timan a entu a tiuba a nait'u pitu kataw a malaikat.

Su manga Langgungan nu Lipunget'u Kadenan

16 ¹Na nakakineg aku sa matanug a suala a ebpun kanu Suti a 'Bpagagaman sa nia nin pedtalun kanu pitu kataw a malaikat na "Ganat kanu den ka ibubus'u den kanu dunia su lipunget'u Kadenan a nakabetad kanu pitu timan a langgungan."

²Na ginemanat den mambu su ika-isa a malaikat. Na inibubus'in den kanu kalupan su dalem'u langgungan nin. Daka naaden su masakit enggu pakangingili a sakit sa lanitan kanu manga taw a tiniapan kanu tiap'u balangiawa a makagkaid enggu pedsimba kanu pinangumbal a buntal'u entu a balangiawa.

³Na inibubus menem'u ikadua a malaikat su dalem'u langgungan nin lu kanu lagat. Daka nabaluy a mana lugu nu namamatay den a taw su lagat taman sa su langun nu balangiawa kanu didalem'in na naibped minatay.

⁴Na inibubus menem'u ikatelu a malaikat su dalem'u langgungan nin lu kanu manga bualan enggu lu kanu manga lawas'a ig. Na daka nabaluy a lugu su langun nu entu. ⁵Na nakineg ku su malaikat a pedsaligan kanu langun nu 'gkabpunan nu ig sia sa dunia sa nia nin pedtalun na "Hu Kadenan ku a Suti, seka su Kadenan iganat sa ganatan sampay saguna, su manga siksa nengka a nia kanu manga taw na wagib ⁶ka pinaigis'ilan man su lugu nu manga sinuti nengka enggu su lugu nu manga nabi nengka. Tembu nia nengka den ipebpaginem kanilan na lugu. Na nia man ba i dait kanilan!"

⁷Na nakakineg aku menem sa suala a ebpun kanu pegkurbanan a pedtalun sa "Hu Kadenan a Mapulu a Barakat sa Langun! Bantang man enggu wagib su manga kukuman nengka!"

⁸Na inibubus menem'u ikapat a malaikat su dalem'u langgungan nin lu kanu senang asal'a pegkayaw a benal su senang ka enggu 'gkalupang su manga taw. ⁹Na apia 'gkalupang su manga taw na di bun silan pedtatabat, dala nilan bun enggi sa pugi su Kadenan ka makin nilan pan inidsinta su Kadenan a pegkakataw kanu langun nu entu a manga tiuba.

Su Inipayag 16

¹⁰Daka inibubus menem'u ikalima a malaikat su dalem'u langgungan nin lu kanu kulesi nu balangiawa a makagkaid. Daka migkalibuteng su pendatuan nin. Na sabap kanu 'gkatala nilan a kamalasaan na 'gkapangebut'u manga taw su dila nilan ¹¹ugaid'a da nilan bun edtaubati su manga pinggula nilan ka makin nilan pan inidsinta su Kadenan a lu sa sulega sabap kanu manga tiuba a pakalasy kanilan.

¹²Na inibubus menem'u ikanem a malaikat su dalem'u langgungan nin lu kanu maulad a lawas'u ig a Yupratis. Daka nailatan su lawas'u a ig ka enggu 'gkaukitan nu manga sultan a ebpun sa sebangan. ¹³Daka nakailay aku sa telu timan a saitan a mana buntal'a babak a linemi u ebpun kanu ngali nu Naga, kanu ngali nu balangiawa a makagkaid enggu kanu ngali nu 'bpenabi-nabi.' ¹⁴Na entu ba su manga saitan a penggalebek sa manga kagaipan a tanda. Na pibpawangan nilan su manga sultan kanu lusud'u dunia ka linimud'ilan sa kambunua kanu gay a kapagedam'u Kadenan a Barakat sa Langun kanu lipunget'in.

¹⁵Na nia pidtalu nu Isa al-Masih na "Pakikineg aku nu! Makauma aku san sa lekanu a manabia ka pan i tanegkawn a di nu katekawan. Na mapia den a benal kanu manga taw a pendiaga enggu di kaawan na balegkas ka di silan makagkadaw enggu dili makayaya kanu kauma ku."

¹⁶Na su manga saitan a entu, na lu nilan linimud su manga sultan a entu apeg'u manga sundalu nilan kanu dalepa a bedtuan sa Armagidun sa basa a Hibru.

¹⁷Na inibubus menem'u ikapitu a malaikat su dalem'u langgungan nin lu kanu kawang-kawangan. Na aden pedtalu sa matanug lu kanu Kulesi kanu Suti a 'Bpagagaman sa "Napasad den!" ¹⁸Daka namedtalas su kilat, mibpapaleti, namelugung enggu lineminug sa sangat i kabagel'in. Na da pagidsan nu kabagel'in iganat pan kanu kinapangaden kanu manusia ¹⁹ka naupak sa telu bad su badtug a siudad a Babilunia taman sa naibped nageba su langun nu siudad kanu liwawaw nu dunia. Na benal a dala kalipatani nu Kadenan su badtug a Babilunia ka inenggan nin kanu tagayan a dinaleman kanu ig'a ubas a su lipunget'in. ²⁰Na napenas su langun nu punul enggu da nasama a palaw. ²¹Minulan sa mangasela a benal a ilu a manga patpulu enggu lima kakilu i kangaugat'in a

---

^r 16:13 Su 'bpenabi-nabi sia na su balangiawa a makagkaid a linabit kanu nia bun ba a kitab 13 ayat 11 taman sa 16.

pakadadsang kanu manga taw. Na nakasinta nilan su Kadenan kanu entu a kinaulan sa ilu sabap sa sangat den a pakatiawan-tiawan su entu a tiuba.

Su Sundal a Babay a Migkuda kanu Balangiawa a Makagkaid

17 ¹Na isa kanu pitu kataw a malaikat a nakadtatanggit sa langgungan i minubay sa laki ka nia nin pidtalu na “Sia ka, ka ipailay ku sa leka su kapedsiksa kanu badtug a sundal a babay a lu nakambetad kanu madakel a lawas’a ig. ²Inigkiuga nu babay ba a entu su manga sultan kanu liwawaw nu dunia enggu linemangut kanu langun nu maginged sabap kanu kinadtalakiuga nin.”

³Na linemangkap sa laki nu Suti a Ruh na mana init aku nu malaikat lu kanu tawan-tawan a dalepa. Na nakailay aku lu ba sa babay a migkuda sa maliga a balangiawa a makagkaid. Na su entu a balangiawa na pitu timan i ulu nin enggu sawati i sidung’in. Nakabaus kanu lawas’in su manga ngala a sakutu kanu Kadenan. ⁴Nakambalegkas su babay sa lambayung enggu maliga a pibpalasan sa bulawan, tipay enggu manga balaalaga a watu. Na sia kanu sabala kanu lima nin na pegkapet sa tagayan a bulawan a napenu-penu na talampasa a nakua nin kanu katalakiuga nin. ⁵Nakasulat kanu bias’in su gelal a nakapagena i maena nin a “Su nabadtug a Babilunia a ina nu manga sundal enggu manga talampasa sa dunia.” ⁶Na nailay ku bun su babay a entu a nalangut’u kinainem’in kanu lugu nu manga sinuti a pinaimatayan nin sabap kanu kinadsaksi nilan pantag kanu Isa al-Masih.

Na kanu kinailay ku lun na sangat a nagaip aku. ⁷Daka nia pidtalu nu malaikat sa laki na “Nginan ka ’gkagaip ka? Edsinantalen ku sa leka su nakapagena a maena nu babay a entu enggu su pigkudan nin a balangiawa a makagkaid a aden pitu timan a ulu nin enggu sawati a sidung’in. ⁸Na su balangiawa a entu a nailay nengka, na kanu paganay na bibiag su entu ugaid’a saguna na minatay den. Ugaid’a embuat sekanin ’bpaluman ebpun kanu Kalut a Nangilem-kilem, entu pan ka idtug sekanin kanu naraka. Na su langun nu taw sia sa liwawaw na dunia a dala makasulat su ngala nilan kanu libelu nu mamakatalima kanu uyag-uyag a da taman nin iganat pan kanu kinalimbag kanu dunia na sangat a magaip silan sa kailay nilan kanu entu ba a balangiawa kagina kanu paganay na bibiag su entu enggu minatay den ugaid’a embuat ’bpaluman.

Su Inipayag 17, 18

9-10 “Na nasisita su ilemu sa katuntay kanu nia. Su pitu timan a ulu nu balangiawa a entu, na entu ba su pitu timan a bakulud a ’bpagayanan nu babay enggu entu bun ba su pitu kataw a sultan. Na su lima kataw kanu manga sultan na minatay den ugaid’a su ikanem na pendatu pamun enggu su ikapitu menem na dala pamun makatingguma. Na sia kanu katingguma nu entu na endatu sekanin sa mangagan bu. ¹¹Na su balangiawa a entu a pakagkaid a paganay na bibiag enggu minatay den na sekanin su ikawalu a sultan a mimbuat ’bpaluman lu kanu isa kanu pitu kataw a entu a sultan enggu ibpagidtug sekanin kanu naraka. ¹²Na su sawati menem a sidung’u balangiawa a nailay nengka na su sapulu a manga sultan a da pamun makandatu. Ugaid’a sakauras bu i kakamal’ilan kanu timpu a kakamal’u balangiawa a makagkaid. ¹³Na su entu a manga sultan na isa bu i tangga na ginawa nilan. Inggay nilan kanu balangiawa a entu su bagel’ilan enggu su kamal’ilan. ¹⁴Imbunua nilan su Manguda a Bili-bili ugaid’a tabanan silan nu Manguda a Bili-bili ka sekanin su Mapulu nu langun nu mapulu enggu Datu nu langun nu manga datu. Na kaped’in su ’gkangasaligan nin a pinamili nin a makapaginugut sa lekanin.”

¹⁵Daka nia pan pidtalu nu malaikat sa laki na “Su madakel menem a lawas’a ig a nambetadan nu sundal, na entu ba su sakian-kian a manga taw a mana su embalangan nu maginged, bangsa enggu basa. ¹⁶Na su sawati ba a entu a nailay nengka a manga sidung a su sapulu kataw a sultan enggu su balangiawa a makagkaid na kabensian nilan su sundal. Na panguan nilan su langun-taman nin taman sa makagkawas-kawas enggu kanen nilan su sapu nin taman sa tutungen nilan kanu apuy. ¹⁷Na su Kadenan i minetad sa entu kanu atay nilan ka enggu matuman su kahanda nu Kadenan sia makanggulalan kanu manga sultan a entu. Tembu ba napagayunan nilan i kaenggay nilan kanu bagel’ilan sa kakamal kanu balangiawa a entu gagalu nu di pan matuman su manga kadtalu nu Kadenan. ¹⁸Na su babay ba a entu a sundal a nailay nengka na entu ba su badtug a siudad a pendatu kanu langun nu datu kanu liwawaw nu dunia.”

Su Kinadadsang’u Babilunia

18 ¹Guna maipus su entu na nakailay aku menem sa malaikat a nangalimbaba ebpun sa sulega. Na lu sa lekanin su mabagel a kakamal enggu su sigay nin na nakagkalinawag kanu sakadunia. ²Na inilalis’in sa sangat i katanug’in i “Nakadadsang den su badtug a siudad

Su Inipayag 18

a Babilunia a iniwadsanan kanu sundal a babay! Nakadadsang den su nabadtug a Babilunia! Nabaluy a walay a pegkalebenan nu manga saitan. Na pidsalagan den nu langun nu manga maledsik enggu pakangingilu a papanuk. ³Ka timbang a nalangut'in su langun nu bangsa sabap kanu kinadtalakiuga nin. Na inigkiuga sekanin nu langun nu sultan sa dunia. Na su manga padagang sa dunia na migkakawasa sabap kanu kabpamasa nin kanu langun na bilu bangkawat a kiug'a ginawa nin."

⁴Na aden menem nakineg ku a suala a ganat sa sulega a nia nin pedtalun na

"Sekanu a manga taw ku na tangkai nu sekanin, ka enggu di kanu pakalalagit kanu kapembaladusa nin asal'a di kanu makaamung kanu kapedtiuba lun.

⁵ Ka su kabaladusan nin na nakasugku den man kanu langit. Na di man kalipatanan nu Kadenan su manga kadaluakan nin.

⁶ Na u ngin i pinakaidan nin kanu apia entain na maitu bun ba i pakaidi nu lun. Takep'u i kasuli nu sa lekanin. Takep'u i kawag'u ibubus'u kanu tagayan nin.

⁷ Na u ngin i kinabadtug'in kanu ginawa nin enggu kinabpia-pia nin lun na maitu bun ba i kalasay nu lun enggu kapakapasang'u lun. Ka nia nin man kapegkailay kanu ginawa nin na bai sekanin, dala lidu na ginawa nin enggu dikena sekanin pagidsan nu manga balu.

⁸ Tembu ba kanu dalem'u sagay bu na makapenu sa lekanin su manga tiuba a mana su kapatay, lidu na ginawa enggu kanggutem. Na tepuken sekanin na apuy ka sangat man i kabarakat'u Kadenan a Mapulu a sinemugat lun sa kawagib."

⁹Na su langun nu manga sultan sa dunia a inigkiuga nin enggu su nagigiamung kanu kinabpia-pia nin na sangat a mangalidu i ginawa nilan lun taman sa makapaguguliang silan kanu kailay nilan kanu bel'u kapedtutung lun. ¹⁰Na sangat a kangagilekan silan kanu kapedsiksa lun tembu pedsandengen nilan bu sekanin a nia nilan 'gkangadtalu na "Duan-duan nin den su badtug a siudad a Babilunia! Seka su nabadtug a mabagel a inged, na sakelap mata bu na nakatingguma den sa leka su kukuman sa leka!"

¹¹Na su manga padagang menem kanu dunia na mangalidu i ginawa nilan enggu makapaguguliang bun silan ka da den mamasa kanu manga

Su Inipayag 18

dagangan nilan a mana su ¹²manga bulawan, manga pilak, manga muntia, manga tipay enggu manga mapia a ginis, su lambayung a matinang a ginis, su matilak a ginis enggu su maliga a ginis. Na dala den mamasa kanu manga kamutan a kayu atawa ka su manga langun-taman a inumbal ebpun kanu sungay na gagia enggu manga balaalaga a kayu. Da den mamasa kanu manga langun-taman a inumbal ebpun sa galang, putaw enggu marmul a watu. ¹³Da den mamasa kanu manga ibpanimbul a sinamun enggu manga paninu, manga tutungen a mamut, manga kamutan a mira, ig'a ubas, lana na ulibus, manga mapia a arina enggu bantad. Na da den mamasa kanu manga sapi enggu manga bili-bili, manga kuda enggu manga kalisa enggu manga ulipen.

¹⁴Na nia edtalun nu manga padagang sa lekanin na "Da den su langun nu mapia a 'gkapangingalap'engka. Su langun nu kakawasan nengka na nadala den enggu di nengka den makua 'bpaluman!" ¹⁵Na su manga padagang a mibpasa kanu langun nu entu sa lekanin a punan a inigkawasa nilan na pedsandeng bu sa lekanin ka sangat a 'gkangagilekan silan kanu kapediksa sa lekanin. Namakapaguguliang silan enggu 'gkangalidu i ginawa nilan ¹⁶sa nia nilan 'gkangadtalu na "Duan-duan nin den su badtug a siudad! Paganay na nabausan sekanin na mangapia a ginis a lambayung enggu maliga enggu bulawan, balaalaga a watu enggu tipay. ¹⁷Na sakelap mata bu na nabinasa den su langun na kakawasan a entu!"

Su langun nu kapitan nu kapal enggu su namageda lun, su manga palalayag enggu su langun na taw a nia nin pantialian na lu sa lagat na pedsandeng sa lekanin. ¹⁸Na kanu kailay nilan kanu bel'u kapedtutung lun na nia nilan pakalalis pedtalu na "Dala pagidsan nin su nia a badtug a siudad!" ¹⁹Na pinanaguan nilan sa aw su ulu nilan ka sangat a 'gkangalidu i ginawa nilan enggu pakapaguguliang silan sa matanug sa nia nilan 'gkangadtalu na "Duan-duan nin den su badtug a siudad a Babilunia! Sekanin su siudad a langun nu dinemunggu kanu pantalan nin na migkakawasa! Ugaid'a sakelap mata bu na nabinasa den."

²⁰Tembu sekanu a san sa sulega na enggalaw-galaw kanu. Enggalaw-galaw kanu a manga sinuti, manga sinugu enggu manga nabi. Ka sinugat den man sekanin sa kawagib'u Kadenan sa kanu langun na pinggula nin sa lekanu!

²¹Na nakailay aku menem sa mabagel a malaikat a kinemua sa masela a benal a watu a nia nin kasela na mana gilingan ka inidug'in

Su Inipayag 18, 19

kanu lagat sa nia nin pidtalu na “Maya ba i kageled’u badtug a siudad a Babilunia enggu di den makambuat ’bpaluman! ²²Na di den makineg sa leka su manga suala nu pasesengal enggu su uni nu manga kutiapi, uni nu manga palendag enggu uni nu manga tambuli. Di den mailay sa leka su manga mategel a panday sa apia ngin enggu di bun makineg sa leka su ingel’u manga gilingan. ²³Na su kaliwanag’u manga palitan nengka na di den mailay sa leka ’bpaluman. Di den makineg sa leka su kagalaw nu manga pegkawingen. Kagina su manga padagang’engka na sangat den i kabpemamasela nin sia sa liwawaw na dunia enggu su langun nu bangsa na napagakalan nengka sia kanu kabpangalintaw nengka. ²⁴Seka i napaigis kanu lugu nu manga nabi enggu su manga sinuti taman den kanu langun nu ped pan a pinangimatayan sia sa dunia.”

Su Kapugi kanu Kadenan a Mapulu

19 ¹Na guna maipus i entu na nakakineg aku menem sa matanug a suala nu madakel a taw a lu sa sulega sa nia nilan ’bpamedtalun na

“Pugin su Kadenan a Mapulu!

Sa lekanin a Kadenan tanu su kalipuasan, su kasigay enggu su kabarakatan.

² Ka su kukuman nin na bantang enggu wagib.

Sinugat’in sa kawagib su nabadtug a sundal

a nakapakaledsik kanu dunia sabap kanu katalakiuga nin.

Inisuli nin kanu sundal su kinapaigis’in kanu lugu nu manga ulipen nin.”

³Na linemalis menem silan ’bpaluman sa

“Pugin su Kadenan a Mapulu!

Na embayug-bayug sa da taman nin su bel’u nabadtug a siudad!”

⁴Na su duapulu enggu pat a kalukesan enggu su pat timan a

makasabalang a binatang na sinemugiud ka sinimba nilan su Kadenan a ’bpagagayan kanu Kulesi, sa nia nilan pedtalun na

“Pugin su Kadenan a Mapulu. Amin!”

⁵Na aden menem nakineg ku a suala ebpun kanu Kulesi sa nia nin pedtalun na

“Pugi nu su Kadenan tanu,

su sekanu a manga ulipen nin,

Su Inipayag 19

su sekanu a aden gilek'in sa lekanin
magidsan i balapantag enggu dikena balapantag a taw.”

⁶Daka nakakineg aku menem sa suala nu madakel a taw a mana
mabagel a dagus'a ig enggu nia nin katanug na mana katanug'u lugung.
Na nia nilan pedtalun na

“Pugin su Kadenan tanu a Mapulu a Barakat sa Langun
ka sekanin su pegkamal!

⁷Enggalaw-galaw tanu enggu 'gkakalini tanu,
pugin tanu sekanin
ka nauma den ba a nia su kutika a kapapedtampung
kanu Manguda a Bili-bili.

Na nakapagadil den su babay a 'gkadtampung'in!

⁸Pinambalegkas den sekanin
sa ebpun kanu mapia a ginis a pedtinang
enggu sangat i kaputi nin.”

Na su mapia a entu a ginis na entu ba su ikelas a pinggalebek'u manga
sinuti.

⁹Daka pidtalun menem'u malaikat sa laki i “Isulat'engka su nia: ‘Mapia
den a benal kanu manga taw a pinangenggat sa katalabuk kanu kanduli
nu kapapedtampung kanu Manguda a Bili-bili!’ ” Pidtalun nin pan i “Su
nia na saben-sabenal a kadtalu nu Kadenan.” ¹⁰Daka sinemugiud aku
kanu ay nin ka enggu ku masimba ugaid'a nia nin pidtalun sa laki na “Di
ka panggula i nan ka pagidsan ku bun seka a ulipen a mana bun su
manga tagapeda nengka a pedsaksi pantag kanu Isa al-Masih. Nia ka bu
simba na su Kadenan. Ka su kapedsaksi man pantag kanu Isa al-Masih
na namba su dalem'u kadtalu nu Kadenan a ipebpayag.”

Su Migkuda kanu Maputi a Kuda

¹¹Na guna maipus su entu na nailay ku i naukan su sulega, na aden
nailay ku lu a maputi a kuda a pigkudan nu bedtuan sa Kasaligan enggu
Bantang. Na su kapangukum'in enggu su kambunua nin na wagib. ¹²Su
mata nin na manabia ka pan i apuy a pegkaleg enggu su ulu nin na
madakel i sansangan nin. Na aden ngala a nakasulat kanu badan nin a
sekanin bu i pakatuntay kanu maena nin. ¹³Mimbalegkas sekanin sa
lambung a inisumbuk sa lugu enggu nia ipembedtu sa lekanin na “Su
Kadtalu nu Kadenan.” ¹⁴Pedtundugen sekanin nu manga sundalu nu

Su Inipayag 19, 20

sulega a migkukuda sa maputi enggu mimbabalegkas sa ebpun sa mapia a ginis a sangat i kaputi nin. ¹⁵Na 'bpeliu kanu ngali nin su sundang a magalang a ibpamunu kanu manga bangsa enggu mabagel i kandatu nin lun a mana su tungked a putaw. Na sekanin i lemulis kanu unga nu ubas a su lipunget'u Kadenan a Barakat sa Langun. ¹⁶Na sia kanu lambung'in enggu kanu bubun nin na nia lun nakasulat a ngala na su "Datu nu langun nu datu enggu Mapulu nu langun nu mapulu."

¹⁷Daka nakailay aku menem sa sakataw a malaikat a pedtindeg kanu senang. Na tinawag'in sa matanug su manga papanuk sa kawang-kawangan sa nia nin pidtalu na "Sia kanu ka edtimu-timu tanu kanu masela a Kanduli nu Kadenan ¹⁸ka enggu kanu makakan kanu sapu nu manga datu, su sapu nu 'gkangaunutan nu sundalu enggu su manga mabagel a sundalu apeg'u sapu nu manga kuda enggu su migkukuda lun taman den kanu sapu nu langun nu taw, magidsan pan i ulipen enggu dikena ulipen, balapantag enggu dikena balapantag a taw!"

¹⁹Daka nailay ku menem su balangiawa a makagkaid enggu su manga datu nu dunia apeg'u manga sundalu nilan a mindidilimudan ka ipembunua nilan su migkuda sa maputi enggu su manga sundalu nin. ²⁰Na nasigkem su balangiawa a makagkaid apeg'u 'bpenabi-nabi a pinanggalebek'in kanu manga tanda a kagaipan a nakaakal kanu manga taw a tinemalima kanu tiap'u balangiawa a makagkaid enggu su sinemimba kanu inumbal a palas'u entu a balangiawa. Na su balangiawa a entu enggu su 'bpenabi-nabi na idtug silan a bibiag pamun lu kanu lanaw na apuy a 'bpangalaw-kalaw a aden sandawa nin. ²¹Su manga tagapeda nilan na pinangimatayan kanu sundang a 'bpeliu kanu ngali nu mama a migkuda sa maputi. Na nasemu-semu keman su manga papanuk kanu manga sapu nu pinangimatayan a entu.

Su Sangibu Lagun

20 ¹Na guna maipus i entu na nakailay aku menem sa malaikat a mimbaba ebpun sa sulega a pegkapetan nin su gunsi nu Kalut a Nangilem-kilem enggu 'bpananggit sa masela a lantay-lantay. ²Sinigkem'in su Naga ka pinawik'in sa dalem'u nakasangibu lagun. Na entu ba su nipay a iganat sa ganatan, su binedtuan sa Datu na Giadsal atawa ka Saitan. ³Daka inidtug'in su entu lu kanu Kalut a Nangilem-kilem enggu kinandaduan nin ka enggu di makaliu asal'a di

Su Inipayag 20

den makapamagakal kanu manga bangsa taman sa kapupus'u sangibu lagun. Na u maipus i entu na paliun sekanin sa mangagan bu.

⁴Daka nakailay aku sa manga kulesi a su 'bpamagagayan lun na inenggan sa kawagib sa kapangukum. Na nailay ku bun lu su manga ngiawa a pinamutukan sa ulu sabap kanu kapedsaksi nilan pantag kanu Isa al-Masih enggu su kabpangusiat'ilan kanu kadtalu nu Kadenan. Na silan su dala simba kanu balangiawa a makagkaid atawa ka kanu pinangumbal a palas'u balangiawa. Dala nilan bun talima su tiap'u balangiawa a ipedtiap sia kanu bias atawa ka sia kanu lima. Na embibiag silan 'bpaluman ka endatu silan a kaped'u Isa al-Masih kanu dalem'u sangibu lagun. ⁵Na nia ba su binedtuan sa nauna a kapambibiag 'bpaluman kanu namamatay. Na su ped pan a namamatay na pambibiagen silan amaika maipus den su sangibu lagun. ⁶Na mapia den a benal kanu manga taw a entu a sinuti a makaamung kanu nauna a kinapambibiag 'bpaluman kanu namamatay. Dala den bagel'in kanilan su ikadua a kapatay ka mabaluy den silan a 'bpangurban kanu Kadenan enggu kanu Masih. Na endatu silan a kaped'u Isa al-Masih kanu dalem'u sangibu lagun.

Su Kinatalaw kanu Datu na Giadsal

⁷Na amaika mapupus den su sangibu lagun na butawanan den su Datu na Giadsal. ⁸Na lemiu kanu inidtugan lun ka pamagakalan nin su manga bangsa kanu pat a pisuk'u dunia a binedtuan sa Gug enggu Magug. Na limuden nin silan ka paamungen nin sa kambunua. Na sangat i kadakel'ilan ka mana silan kadakel'u pedtad sa dedsan. ⁹Na linemapat silan kanu pat a pisuk'u dunia ka binalibet'ilan su pegkampuan nu manga taw nu Kadenan enggu kanu siudad a 'gkasuatan nin. Ugaid'a napaulan su Kadenan sa apuy a ganat sa sulega ka ginepul'in silan langun. ¹⁰Na su Datu na Giadsal a nagakal kanilan na inidtug lu kanu lanaw nu apuy a 'bpangalaw-kalaw a aden sandawa nin. Na lu bun ba inidtug su balangiawa a makagkaid enggu su 'bpenabi-nabi. Na lu den ba silan siksian magabi sa malamag taman sa taman.

Su Nauli den a Kukuman

¹¹Daka nakailay aku menem sa kulesi a sangat i kaputi nin enggu kasela nin. Na nailay ku bun lu su 'bpagagayan lun. Nadadag kanu adapan nin su langit enggu lupa taman sa di den mailay 'bpaluman. ¹²Na nailay ku bun

Su Inipayag 20, 21

a namakadtindeg kanu adapan nu kulesi a entu su namamatay a magidsan i balapantag atawa ka dikena balapantag a taw. Na aden lu pinangukan a libelu enggu inukan bun su libelu a sinulatan kanu ngala nu mamakatalima kanu uyag-uyag a da taman nin ka kinukum su langun nu namamatay sia luyud kanu ngin i pinggalebek'ilan a nakasulat kanu manga libelu a entu ¹³magidsan pan su namamatay kanu lagat enggu su namamatay a lu kanu didalem'u lupa lu kanu Dalepa nu Namamatay. Na kinukum su uman i isa sia luyud kanu ngin i pinggalebek'in. ¹⁴⁻¹⁵Na su dala makasulat i ngala nin kanu libelu a sinulatan kanu ngala nu mamakatalima kanu uyag-uyag a da taman nin na inidtug den lu kanu pegkalaw-kalaw a apuy. Na entu ba su ikadua a kapatay. Na apia su kapatay enggu su Dalepa nu Namamatay na iniamung bun midtug lu.

Su Bagu a Dunia

21 ¹Na nailay ku menem su bagu a langit enggu lupa. Ka naawa den su danden a langit enggu lupa apeg den nu manga lagat. ²Na nailay ku menem su suti a ciudad a su bagu a Awrusalim a 'bpangalimbaba ebpun sa sulega a mana su babay a pegkawingen a adil den a benal kanu 'gkadtampung'in. ³Na nakakineg aku menem sa suala a matanug a ebpun kanu Kulesi sa nia nin pedtalun na

“Ilay nu! Saguna na su pendalepan nu Kadenan na sia den kanu manusia!

Tapiden nin silan taman sa mabaluy den silan a taw nin enggu sekanin i Kadenan nilan.

Na su Kadenan na lu kanilan!

⁴Pamunasan nin su manga lu nu mata nilan.

Na da den kapatay,
da den kapaguguliang,
da den lidu na ginawa,
da den magedam a masakit.

Ka su langun nu danden na iniawa den.”

⁵Na nia pidtalu nu 'bpagagayan kanu Kulesi na “Ilay nu! Pembagun ku den su langun-langun!” Na nia nin pan pidtalu sa laki na “Isulat'engka su entu ka su nia a kangadtalu na kasaligan enggu bantang!” ⁶Na pidtalu nin bun sa laki i “Napasad den! Saki ba su Punan-punan enggu su Kapupusan, su Kadenan iganat sa ganatan taman sa taman. Na apia

Su Inipayag 21

entain i 'gkamalan na painemen ku sa dala bayad'in a ebpun kanu bualan nu ig a pakaenggay sa uyag-uyag a da taman nin. ⁷Na apia entain i manaban na matalima nin su langun nu entu enggu saki i mabaluy a Kadenan nin enggu silan menem na mabaluy a manga wata ku.

⁸Ugaid'a su manga taw a dala paninindegan nin, su di 'bpamaginugut, su manga talampasa i galebek'in, su manga talibunu, su pedsisina, su 'bpamangalintaw, su manga pedsimba sa balahala enggu su langun nu manga budtuden na idtug silan kanu 'bpangalaw-kalaw i apuy nin a aden sandawa nin a pedsebu-sebu. Na entu ba su ikadua a kapatay."

⁹Isa kanu pitu kataw a malaikat a nakadtatanggut sa pitu timan a langgungan a napenu nu manga nauli den a tiuba i minubay sa laki sa nia nin pidtalu na "Sia ka, ka ipailay ku sa leka su babay a pakadtampung'u Manguda a Bili-bili." ¹⁰Na linemangkap sa laki nu Suti a Ruh na mana init aku nu malaikat lu kanu untul'u malambeg a palaw ka inipasandeng'in sa laki su suti a siudad a su Awrusalim a 'bpangalimbaba ebpun kanu adapan nu Kadenan lu sa sulega. ¹¹Na lu kanu entu su sigay nu Kadenan a pedsigay a mana balaalaga a watu a yaspir enggu mana kalingaw na katia. ¹²Na inalad sa makapal enggu malambeg a aden sapulu enggu dua a bengawan nin. Na uman i bengawan nin na aden pedtameng lun a malaikat. Na inisulat kanu uman i bengawan nin su uman i ngala nu sapulu enggu dua a muliataw nu Israil. ¹³Na su manga bengawan a entu na telu timan i sia tampal kanu sebang, telu timan i sia kanu ilud, telu timan i sia kanu laya enggu telu timan bun i sia kanu sedepan. ¹⁴Na su alad'u siudad na sapulu enggu dua i udsadan nu palaus'in a nakasulat kanu entu su uman i ngala nu sapulu enggu dua a sinugu nu Manguda a Bili-bili. ¹⁵Na su malaikat a mimbitiala sa laki na pegkapet sa ibpanembu a bulawan ka 'bpanembun nin su siudad, su alad'in enggu su manga bengawan nu entu. ¹⁶Na edsulung-sulung su kaulad'u siudad ka isa bu i tilenduan nin, balawagan nin enggu kalambeg'in. Na enggaga-dua gatus enggu patpulu ngibu lenet i balawagan nin, tilenduan nin enggu kalambeg'in. ¹⁷Na tinembu nin bun su alad'u siudad. Na nia nin kakapal na dua gatus enggu sapulu enggu nem kapis sia luyud kanu tembu nu manusia a isa bu kanu tembu a inusal'u malaikat. ¹⁸Na su alad'in na ebpun sa balaalaga a watu a yaspir enggu su siudad na bulawan a da simbul'in a mana su kalingaw nu katia. ¹⁹Na uman i udsadan nu palaus'u alad'in

Su Inipayag 21, 22

na pibpalasan sa balaalaga a manga watu. Su ika-isa a udsadan nin na su balaalaga a watu a yaspir, su ikadua na sapiru, su ikatelu na agat, su ikapat na imirald, ²⁰su ikalima na uniks, su ikanem na rubi, su ikapitu na krisulitu, su ikawalu na biril, su ikasiyaw na tupas, su ikasapulu na krisuprasu, su ikasapulu enggu isa na asintu enggu su ikasapulu enggu dua na amitis. ²¹Na su sapulu enggu dua menem a bengawan nin na uman i sakabengawan na balaalaga a watu a tipay. Na su maulad a lalan nu siudad na bulawan a dala simbul'in a mana kalingaw na katia.

²²Na lu kanu entu a siudad na dala nailay ku a suti a 'bpagagaman ka nia tidtu-tidtu a 'bpagagaman lu na su Kadenan a Mapulu a Barakat sa Langun enggu su Manguda a Bili-bili. ²³Di den nasisita sia su senang enggu su ulan-ulan a makatayaw kanu siudad ka su sigay den nu Kadenan i pakatayaw kanu siudad enggu nia den palitan na su Manguda a Bili-bili. ²⁴Na lemalakaw kanu kalinawag'in su manga bangsa. Na su manga datu nu dunia na ipalad'ilan lu su kabadtugan nilan. ²⁵Na su manga bengawan nin na dikena den 'bpamintuan ka dala den magabi lu. ²⁶Na su manga taw a ebpun kanu manga bangsa na ipalad'ilan lu su kabadtugan enggu kakawasan nilan. ²⁷Na dala pakaludep lu a apia ngin a dikena suti atawa ka apia entain a penggalebek sa kamustakilan atawa ka kabudtud. Ka nia bu mamakaludep lu na su manga taw a nakasulat i ngala nin kanu libelu nu Manguda a Bili-bili a su libelu a sinulatan kanu manga ngala nu mamakatalima kanu uyag-uyag a da taman nin.

Su Ig a Pakaenggay sa Uyag-uyag a Da Taman Nin

22 ¹Na guna maipus su entu na inipailay sa laki nu malaikat su lawas'u ig a pakaenggay sa uyag-uyag a da taman nin a pedtuga ebpun kanu Kulesi nu Kadenan a kulesi bun nu Manguda a Bili-bili, na su kalingaw nin na mana kalingaw nu katia. ²Na su entu a lawas'a ig na lu pakaukit kanu luk'u lalan nu siudad. Na lu kanu dua embala a adteban nin na lu ba su kayu a pakaenggay sa uyag-uyag a da taman nin. Na kanu dalem'u salagun na makasapulu enggu dua 'bpagunga sa embalang-balang a makaisa sa uman saulan.⁵ Na su manga laun nin na pakapangamut kanu manga sakit'u manga bangsa. ³Na da mailay

⁵ 22:2 kanu dalem'u salagun na makasapulu enggu dua 'bpagunga sa embalang-balang a makaisa sa uman saulan. Nia kasabut'u ped a alim na kanu dalem'u salagun na makasapulu enggu dua 'bpagunga a makaisa sa uman saulan.

Su Inipayag 22

nengka lu a inidsinta nu Kadenan. Na mailay nengka kanu entu a siudad su Kulesi nu Kadenan a kulesi bun nu Manguda a Bili-bili, na lu bun su manga panunugun nin a pedsimba sa lekanin. ⁴Na mailay nilan den su Kadenan sa matakapala enggu su ngala nin na initiap kanu manga bias'ilan. ⁵Na da den magabi lu enggu di den nasisita su palitan atawa ka su tayaw nu senang ka su Kadenan den a Mapulu i pakatayaw kanilan. Na endatu den silan taman sa taman.

Su Kauma nu Isa al-Masih

⁶Na nia pidtalu nu malaikat sa laki na “Su nia a kangadtalu na kasaligan enggu bantang. Ka su Kadenan a Mapulu a minenggay sa katuntay kanu manga nabi i sinemugu demun kanu malaikat'in sa kapayag'in kanu manga panunugun nin kanu manganggula a mangagan den makatingguma.”

⁷Na nia pidtalu nu Isa al-Masih na “Ilay nu, mangagan aku den makauma! Na mapia den a benal kanu manga taw a itagu nilan sa ginawa su manga inipayag a kadtalu nu Kadenan kanu nia a kitab.”

⁸Na saki si Yuhan a nakakineg enggu nakailay demun kanu langun nu nia ba.

Na guna ku mapasad milay enggu makineg su langun nu entu na sinemugiud aku kanu adapan nu malaikat a napailay sa laki kanu langun nu entu ka enggu ku masimba ⁹ugaid'a nia nin pidtalu sa laki na “Di ka panggula i nan ka pagidsan ku bun seka a ulipen a mana bun su manga tagapeda nengka a manga nabi enggu su langun nu temagu sa ginawa kanu manga kadtalu nu Kadenan kanu nia a kitab. Na nia ka bu simba na su Kadenan.” ¹⁰Na nia nin pan pidtalu sa laki na “Di ka ibpamagena su langun nu inipayag a nia a kadtalu nu Kadenan kanu nia a kitab kagina mangagan den a benal i nia makatingguma. ¹¹Na makin ka padtaday sa kanggula nilan sa mawag su manga panggula sa mawag enggu kamustakilan. Na maitu bun su apia entain a panggula sa mapia enggu ikelas na padtaday ka bun silan sa kanggula nilan sa mapia enggu ikelas.”

¹²Na pidtalu menem'u Isa al-Masih i “Ilay nu, mangagan aku den makauma! Na madtatanggit ku su manga balas a inggay ku kanu uman i isa sia luyud kanu ngin i pinggalebek'in. ¹³Na saki ba su Punan-punan enggu su Kapupusan, su 'gkabpunan enggu su pedtamanan, su iganat sa ganatan taman sa taman.

Su Inipayag 22

14 “Na mapia den a benal kanu manga taw a makalimpiu kanu maledsik’u balegkas’ilan ka inggay kanilan su kawagib sa kaludep’ilan kanu bengawan nu entu a siudad taman sa makaamung silan keman kanu unga nu kayu a pakaenggay sa uyag-uyag a da taman nin. 15 Ugaid’a su manga taw a dala makaludep na entu ba su manga taw a maledsik i galebek’in, su ’bpamangalintaw, su pedsisina, su manga talibunu, su manga pedsimba sa balahala enggu su langun nu malilini sa kabudtud.

16 “Saki ba su Isa. Na sinugu ku su malaikat ku ka enggu nin makapayag su langun nu nia ba sa lekanu a manga lumpukan nu ’bpamaginugut. Na saki ba su taluad’u Nabi Daud atawa ka su tupu nin. Saki ba su bitun a pedsebang kanu ’gkatibuas.”

17 Na su Suti a Ruh nu Kadenan enggu su Babay a Pegkawingen i edtalun sa “Sia ka den!”

Na su langun nu makakineg sa entu na edtalun bun sa “Sia ka den!”
Su langun nu ’gkamalan na mubay.

Su pegkiug ’bpaginun kanu ig a pakaenggay sa uyag-uyag a da taman nin na mubay ka dala bayad’u nia.

Su Kapupusan

18 Saki si Yuhan, na pebpagingaten ku su apia entain a makakineg kanu manga kadtalu nu Kadenan a inipayag kanu nia a kitab sa apia entain i muman kanu ngin i nakadalem kanu nia ba na iuman nu Kadenan kanu siksa nin su langun nu tiuba a nalabit sia ba. 19 Na apia entain bun i kemulang kanu ngin i nakadalem kanu nia ba na iawa lun nu Kadenan su nalabit sia a kawagib’in sa kaamung’in keman kanu unga nu kayu a pakaenggay sa uyag-uyag a da taman nin enggu su kawagib’in sa kaludep’in kanu siudad.

20 Na su sekanin a entu a minayag kanu langun nu nia ba i midtalun sa “Natatalanged a makauma aku san mangagan!”

Nia ku pidtalun na “Amin! Hu Mapulu a su Isa, embalingan ka den sia.”

21 Na san sa lekanu su dala idsan nin a limu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. Amin.

Wassalam

**Su Maena nu Mangadalem
a Kadtalu kanu Kitab**

Su Maena nu Mangadalem a Kadtauu kanu Kitab

Nia su kinadtutundug'u mangadalem a kadtauu:

A

Ama tanu a su Kadenan, Ama nu a lu sa suleaga 805

B

Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan 805

bili-bili 806

'bpamaginugut kanu Isa al-Masih 807

'bpamangukum 807

'bpamangunut 807

'bpamangurban enggu su 'bpamedtiakap kanu Suti a 'Bpagagaman 808

D

dala idsan nin a limu 808

dapenet 809

Datu na Giadsal 809

dikena-Yahudi 809

G

Gay nu Kabpangintelenen 810

H

Hirud 810

I

Iskak. 811

K

Kaka nu Manusia 811

kalisa 811

kambalingan nu Mapulu a su Isa al-Masih. 812

Kanduli na Balal. 812

Kanduli nu Kalipuas enggu Kanduli nu Pan a Dala Pakembang'in. 813

Kanduli nu Kinasuti 'Bpaluman kanu Suti a 'Bpagagaman. 813

Kanduli nu Pintikus 814

kapal 814

kapasadan 814

Kaun nu Kapasadan 815

kayu a igus 816

Maena nu Mangadalem a Kadtau

kayu a ulibus	817
kimar	817
kurban.	818

L

lipunget'u Kadenan	820
lumpukan a Parisiyu.	820
lumpukan a Sadusiyu	820

M

malaikat.	821
Manguda a Bili-bili nu Kadenan	821
Mapia a Tutuma	822
Mapulu	822
Masih	822

N

nabi	823
----------------	-----

P

paletak	823
pedsbabayangan nu manga Yahudi	823
pegkurbanan	824
pidsugan a balegkas'u 'bpangurban	825

S

sakit a debpig	825
Suti a 'Bpagagaman	825
Suti a Ruh, Ruh nu Kadenan.	826

T

Tantawan nu Babil.	827
tidtu a Kadenan	827
Tunggal'u Kadenan	828

U

umun	828
uyag-uyag a da taman nin	828

Y

Yahiya a 'Bpanalawat	828
Yahudi	829
Yakub	830

Maena nu Mangadalem a Kadtau

A

Ama tanu a su Kadenan (atawa ka **Ama nu a lu sa sulega enggu Kadenan a Ama tanu**) - Langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Ugaid'a dikena nia nin maena i pimbata nu Kadenan silan atawa ka aden kaluma nu Kadenan, kagina nia nakadalem kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 12 taman sa 13 na inenggan nu Kadenan su langun nu 'bpaginugut kanu Isa al-Masih sa kawagib a mabaluy a timbang a manga wata nu Kadenan sa dikena sia nakanggulalan kanu kapembata nu manusia ka kahanda nu Kadenan. Tembu Ama i kapedtawag'u 'bpamaginugut kanu Kadenan kagina sekanin bun i nabpunan nu langun-langun enggu sangat a malimu sekanin a mana bun su kakalimu nu ama kanu wata nin. Na mabatia i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 6 ayat 32. Mabatia bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 11 ayat 25 enggu mabatia bun su nia sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Ruma 1 ayat 7 sia kanu Kitab Injil.

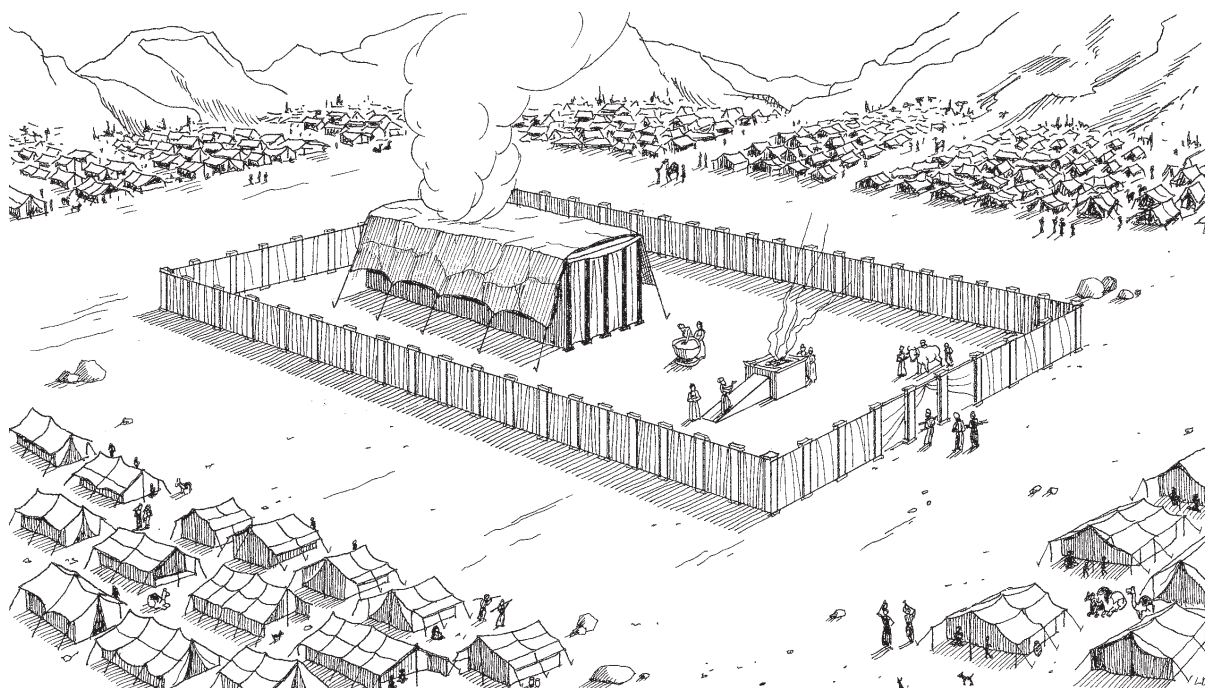
Na su Isa al-Masih na pedtawagen nin sa Ama su Kadenan kagina ebpun demun sekanin kanu Kadenan ka sekanin su *Kalimatul Allah* enggu sekanin su pinadtaya a Tunggal'u Kadenan. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 11 ayat 27. Mabatia bun sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 8 ayat 38. Mabatia bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 14; 2 ayat 16; 5 ayat 17 taman sa 18 sia kanu Kitab Injil.

B

Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan - Su nia a balung-balung na su Suti a 'Bpangadapan nu manga taw a Israil kanu Kadenan enggu pegkurbanan nilan kanu Kadenan. Maulad i lama-lama nin a inalad sa mapia a ginis. Su kaulad'u lama-lama nin na patpulu enggu pat kamitru, su tilenduan nin menem na duapulu enggu dua kamitru.

Na su kinaumbal kanu Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan na sia luyud kanu ngin i palas a inipailay nu Kadenan kanu Nabi Musa. Mabatia su nia sia kanu Kinaliu 25 ayat 9; 26 ayat 30. Dua timan i bilik'in a bedtuan sa *Suti a Bilik* enggu *Suti sa Langun a Bilik*. Na lu nakabetad kanu Suti sa Langun a Bilik su Kaun nu Kapasadan a binetadan kanu tebi nu watu a inukilan kanu Sapulu a Kasuguan a inenggay nu Kadenan kanu Nabi Musa. Mabatia su nia sia kanu Kinaliu 40 ayat 20 enggu Diutirunumi 10 ayat 1 taman sa 5. Na apia endaw silan 'bpagangay na pedtatanggiten nilan su entu a Balung-balung a Tuleda

Maena nu Mangadalem a Kadtau

Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan

a 'Bpangadapan kanu Kadenan ka papedtindegen nilan sa apia endaw silan 'gkatangen a dalepa. Na su nia a Balung-balung na inusal iganat kanu timpu nu Nabi Musa taman den kanu timpu nu Nabi Sulaiman. Na iganat kanu timpu nu Nabi Sulaiman na da den Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan ka pinaumbal den nu Kadenan su Nabi Sulaiman sa *Suti a 'Bpagagaman* a di den mabpalin-palin a lu sa Awrusalim a inisambi kanu Balung-balung a Tuleda. Na mabatia su pantag sa Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan sia kanu Kinaliu 26 enggu 27 sia kanu Kitab Taurat.

bili-bili - Malayam a benal a binatang i nia enggu makalagid bun sa kambing ugaid'a mangalabung bu i bumbul'in kumin kanu kambing. Kanu paganay a timpu na balapantag a benal su bili-bili kanu manga taw lu sa Kanaan enggu kanu manga taw a Hibu. 'Bpagayam bun silan sa kambing ugaid'a nia madakel na bili-bili kagina masela a benal i kapantag'in i entu kanilan. Isa bun i nia ba a 'bpagusalen nu manga taw a Israil amaika pegkurban silan kanu Kadenan a mana su inigkurban nu Ibrahim a sambu kanu wata nin a si Iskak. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 22 ayat 13 sia kanu Kitab Taurat.

Na nia kapedtawag'u Isa al-Masih kanu madakel a taw a 'gkangalimud na mana manga bili-bili. Kagina su manga bili-bili na nasisita nilan

Maena nu Mangadalem a Kadtau

i makapatuntul kanilan sa u endaw silan makainem enggu makakan enggu nasisita nilan bun i makatiakap kanilan sa kanu kapamungkaid'u manga talaw a binatang. Tembu namba i sabap'in i inisulagid'u Isa al-Masih su manga taw a dala pakapamandu lun kanu bantag pantag kanu Kadenan enggu kanu kapendatu nu Kadenan sa mana manga bili-bili a dala pedtiakap lun. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 6 ayat 34; 14 ayat 27. Mabatia bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 10 ayat 1 taman sa 16 sa nia pidtau nu Isa al-Masih na sekanin su mapia a patutuganul sa bili-bili enggu sekanin bun su bengawan a 'bpagukitan nu bili-bili.

'bpamaginugut kanu Isa al-Masih - Su nia a manga taw na silan su pedsalig kanu Isa al-Masih taman sa nia nilan pependatun kanu ginawa nilan na su Isa al-Masih. Dikena bu silan matag taw nu Isa al-Masih ka su salig'ilan enggu su inam'ilan sa kasulegan na lu kanu Isa al-Masih.

'bpamangukum - Sia sa basa a Grik na *Sunidriun*. Na silan su 'bpangulu kanu agama nu manga Yahudi kanu timpu nu Isa al-Masih. Pitupulu enggu isa silan langun amung den lu ba su manga mapulu nu 'bpamangurban apeg den nu mapulu sa langun nu 'bpamangurban taman den kanu ped pan a manga mama kanu sakambinabatan nilan enggu su manga mama a ebpun kanu manga balapantag a taw apeg'u manga mapulu nu tameng'u Suti a 'Bpagagaman enggu su manga danden a mapulu sa langun nu 'bpamangurban. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 26 ayat 59 sia kanu Kitab Injil.

'bpamangunut - Sia sa basa a Grik na *mathetais*. Su 'bpamangunut a nia na 'bpagusalen nilan su langun na kutika nilan asal'a 'gkataw bu silan kanu gulu nilan atawa ka su 'bpamandu kanilan. 'Bpaguyag-uyag silan sia luyud kanu kabpaguyag-uyag enggu panduan nu gulu nilan.

Na su 'bpamangunut a nia na nia katatapan na sia den silan pegkakaleben kanu 'bpamandu kanilan taman sa pedtatanggunut silan kanu gulu nilan sa apia endaw pebpawang. Mapakay bun a pedtawagen a 'bpamangunut su manga taw a 'bpamanuntut sa apia ngin a ilemu upama pantag sa kabpanday. Ugaid'a sia kanu Kitab Injil na nia katatapan a pedtawagen a 'bpamangunut na su manga taw a 'bpanuntut sa ilemu pantag kanu agama a nia katatapan na su Isa al-Masih i 'bpamandu lun. Mabatia bun su makapantag kanu 'bpamangunut kanu Isa al-Masih sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 10 ayat 2 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 2 ayat 15 sia kanu Kitab Injil.

Na aden bun 'bpamangunut a nalabit kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 2 ayat 18; 6 ayat 29 sa dikena su Isa al-Masih i

Maena nu Mangadalem a Kadtau

'bpamandu lun. Na silan su pedtawagen a 'bpamangunut kanu Yahiya a 'Bpanalawat enggu su 'bpamangunut kanu manga taw a lusud kanu lumpukan a Parisiyu. Na aden bun nalabit kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 9 ayat 28 a mana su 'bpamangunut kanu Nabi Musa.

'bpamangurban enggu su 'bpamedtiakap kanu Suti a 'Bpagagaman - Na su 'bpamangurban na ebpun kanu tupu nu Libi a wata nu Nabi Yakub a bedtuan bun sa Israil. Na su langun nu tupu nu Libi na silan i napamili nu Kadenan a makatiakap kanu Suti a 'Bpangadapan kanu Kadenan nu manga taw a Israil. Mailay i nia sia kanu Manga Bilangan 3 ayat 5 taman sa 13 sia kanu Kitab Taurat.

Na sia kanu manga tupu nu Libi na su Nabi Harun a suled'u Nabi Musa i pinamili nu Kadenan a nabaluy a muna-muna a mapulu sa langun nu 'bpamangurban kanu manga taw a Israil. Mabatia i nia sia kanu Kinaliu 28 ayat 1 taman sa 2 sia kanu Kitab Taurat. Na kanu timpu nu Isa al-Masih na tupu pamun nu Nabi Harun su 'bpamangurban lu sa Israil. Nia nilan galebekan na ibpangeni-ngeni nilan kanu Kadenan su manga taw a Israil enggu ipegkurban nilan su manga binatang a kurban kanu manga kabaladusan nilan sia luyud kanu agama nilan a manga Yahudi. Na su 'bpamangurban na aden umun nilan kanu manga ipegkurban tembu su ped kanu ipegkurban na pegken nilan. Mabatia i nia sia kanu Kinaliu 29 ayat 27 taman sa 28.

Ugaid'a kanu timpu a kinagkurban nu Isa al-Masih kanu ginawa nin na di den nasisita a inggulalan nilan pan su kagkurban sa binatang sabap kanu kabaladusan nilan. Mabatia i nia sia kanu Sulat kanu Manga Taw a Hibru 10 ayat 1 taman sa 18 sia kanu Kitab Injil.

D

dala idsan nin a limu - Sia sa basa a Grik na *karis* a nia nin maena na su limu a di 'gkawagib sa lekitanu ugaid'a inenggay bun nu Kadenan sa lekitanu. Inipagedam'u Kadenan su nia a limu nin sa lekitanu sia nakanggulalan kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in asal'a maaun tanu kanu kabaladusan taman sa makatimbang tanu sa ikelas. Sabap sa nia na su taw a pedsalig kanu Isa al-Masih na di den makaidtug sa naraka ka lu den makabpawang sa sulega. Mabatia su makapantag kanu da idsan nin a limu nu Kadenan sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 14 enggu 17. Mabatia bun sia kanu Ika-isa a Sulat'i Bulus kani Timuti 1 ayat 12 taman sa 14 enggu sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Ipisu 2 ayat 8 taman sa 9. Mabatia bun sia kanu Sulat'i Bulus kani Titus 2 ayat 11 taman sa 14; 3 ayat 3 taman sa 7 sia kanu Kitab Injil.

Maena nu Mangadalem a Kadtau

dapenet - Su dapenet a kadtau atawa ka su kapembetad kanu lima na nia nin maena na ibpangeni-ngeni su taw a pendapenetan. 'Bpagusalen su entu sa kapapegkapia kanu pedsakit, kaenggay sa palihala kanu taw enggu kapedsapa nu taw. 'Bpagusalen bun sa kasangan kanu taw sa galebekan nin sia kanu Kadenan. Mabatia su nia sia kanu Ika-isa a Sulat'i Bulus kani Timuti 4 ayat 14. Mabatia su makapantag kanu dapenet sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 5 ayat 23; 10 ayat 13 enggu ayat 16. Nia katatapan na sia sa ulu su kapendapenet ugaid'a mapakay bun sa apia endaw kanu lawas'u taw atawa ka kanu apia ngin a langun-taman.

Datu na Giadsal - Sekanin su mapulu sa langun nu manga saitan enggu sekanin su ama nu kabudtud. Isa bun sekanin kanu manga malaikat'u Kadenan paganay ugaid'a sabap kanu kapulu nu muletad'in na nasungkang'in su Kadenan. Sabap sa entu na pinaawa sekanin nu Kadenan lu sa sulega taman sa dikena den sekanin malaikat. Su Datu na Giadsal ba a nia su mibpalas sa nipay a sinemasat kanu Siti Hawa a kaluma nu Adam asal'a makan nin su unga nu kayu a inisapal'u Kadenan. Nia bu penggalebeken nu Datu na Giadsal na kapedsasat'in 'bpamikal kanu langun nu taw asal'a makatangka silan kanu Kadenan ka enggu aden kaped'in 'gkasiksa lu kanu apuy sa naraka. Mabatia su makapantag kanu Datu na Giadsal sia kanu Manga Awal 3 ayat 1 taman sa 14 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 4 ayat 1 taman sa 11; 12 ayat 24 taman sa 26. Mabatia bun i nia sia kanu Ika-isa a Sulat'i Bulus kani Timuti 3 ayat 6 enggu sia kanu Ikadua a Sulat'i Bulus kani Timuti 2 ayat 26 sia kanu Kitab Injil.

dikena-Yahudi - Su langun nu taw kanu pat a pisuk'u dunia a liu kanu manga taw a tupu nu Nabi Yakub na silan su manga taw a pedtawagen sa dikena-Yahudi. Na kanu paganay a timpu na su manga taw a dikena-Yahudi na dala sabut'ilan kanu Kadenan. Nia katatapan na pedsimba silan sa balahala enggu nia ukit a kabpangeni-ngeni nilan na pedsasalumanan pedtalu. Na di silan mapakay a semimbul keman kanu manga taw a Yahudi kagina sia luyud kanu agama nu manga Yahudi na 'gkaharam su apia entain a Yahudi a simbulan keman nu manga taw a dikena-Yahudi. Ugaid'a saguna a timpu na sabap kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in na su langun nu 'bpamaginugut lun na da den kambidayan nin magidsan pan i Yahudi atawa ka dikena-Yahudi. Mabatia su nia sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Ruma 1 ayat 16 enggu sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Galasia 3 ayat 28. Mabatia bun i nia sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Ipisu 2 ayat 13 taman sa 14 sia kanu Kitab Injil.

Maena nu Mangadalem a Kadtau

G

Gay nu Kabpangintelenen - Nia ba su Gay nu Kabpangintelenen nu manga taw a Yahudi a gay bun nu kapedsimba nilan kanu Kadenan. Di kapakayan a enggalebek silan kanu nia ba a gay enggu su nia a kasuguan na ebpun kanu Kinaliu 20 ayat 10 sia kanu Kitab Taurat. Nia Gay nu Kabpangintelenen nu manga Yahudi na gay na Sapetu. Sia nilan i entu kinandut kanu kinapasad mangaden nu Kadenan kanu dunia kanu ikapitu nin gay. Mabatia i nia sia kanu Manga Awal 2 ayat 2 sia kanu Kitab Taurat. Na sia kanu natimpuan nu Isa al-Masih na apia su kapananggit sa ikam atawa ka apia ngin a langun-taman enggu su kapagkapia kanu taw kanu Gay nu Kabpangintelenen na di bun kapakayan ka sia kanu itungan nilan na kapenggalebek bun i entu. Ugaid'a sia kanu Isa al-Masih na 'gkaalus su kanggalebek sa mapia sia kanu Gay nu Kabpangintelenen, nia nin upaman na su kinapagkapia nin kanu mama a nakatelupulu enggu walu lagun den i kapendalu nin. Mabatia i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 5 ayat 1 taman sa 15. Na sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 7 ayat 21 taman sa 24 na pidsinantal'u Isa al-Masih i dikena sungkang kanu kasuguan nu Kitab Taurat su kapapegkapia sa taw kanu Gay nu Kabpangintelenen. Na nalabit bun nu Isa al-Masih i sekanin pan i Mapulu sia kanu Gay nu Kabpangintelenen. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 12 ayat 1 taman sa 8 sia kanu Kitab Injil.

H

Hirud - Sia kanu Kitab Injil na aden pat kataw a Hirud.

Su ika-isa a Hirud na su *Hirud* a mindatu kanu timpu a kinambata kanu Isa al-Masih. Sekanin su pegkiug 'bpagimatay kanu Isa al-Masih kagina 'bpangalikudan nin ka nakineg'in i mabaluy a datu su Isa al-Masih. Mabatia i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 2 ayat 1 taman sa 21.

Su ikadua a Hirud na su *Hirud Antipas*. Na isa kanu pendatuan nin su prubinsia a Galili kanu timpu nu Isa al-Masih, wata sekanin nu ika-isa a Hirud. Sekanin i napaimatay kanu Yahiya a 'Bpanalawat enggu sekanin bun su pinananggitan kanu Isa al-Masih unan na kinatutuk lun kanu kayu a pinambalawaga. Mabatia i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 6 ayat 14 taman sa 29 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 23 ayat 6 taman sa 12.

Na su ikatelu a Hirud na su *Ika-isa a Hirud Agripa*, apu sekanin nu ika-isa a Hirud. Na isa kanu pendatuan nin su prubinsia a Yudia kanu timpu ulian nu kinapabpapulu kanu Isa al-Masih lu sa sulega. Sekanin i

Maena nu Mangadalem a Kadtau

napaimatay kanu Yakub a teped sa pused'u Yuhan a isa kanu sapulu enggu dua a sinugu nu Isa al-Masih enggu sekanin bun su Hirud a naguled sabap sa tinalima nin su pugi a dait a kanu Kadenan bu. Mabatia i nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 12 ayat 1 taman sa 23.

Na su ikapat a Hirud na su *Ikadua a Hirud Agripa*. Wata sekanin nu Ika-isa a Hirud Agripa. Sekanin i nakasambi kanu ama nin endatu enggu sekanin bun su Hirud a pinananggitan kani Bulus unan nu kapananggit lun kanu dalepa a Ruma. Mabatia i nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 25 ayat 13 taman sa 26.

I

Iskak - Su Iskak bu i wata nu Ibrahim kani Sara. Nia maena nu ngala a Iskak na *kadtatawa*. Nia ba i inipanggungala nu Ibrahim kanu Iskak kagina nakadtatawa silan kanu kinakineg'ilan kanu pidtau nu Kadenan a makambata pamun silan apia matua den silan. Su Iskak bun su ipapegkurban nu Kadenan kanu Ibrahim ugaid'a dala mabaluy kagina naamad'u Kadenan su senep sa atay a salig'u Ibrahim. Nia pan mula na nangaden su Kadenan sa bili-bili a sambu kanu Iskak. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 22 ayat 2 enggu 13. Mabatia bun su makapantag kanu Iskak sia kanu Manga Awal 21 ayat 12 sia kanu Kitab Taurat enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 1 ayat 2; 8 ayat 11 sia kanu Kitab Injil.

K

Kaka nu Manusia - Sa basa a Grik na *huion tou anthropou* a nia nin maena na *Wata nu Manusia*. Nia su ped a gelal kanu Masih sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Danyil 7 ayat 13 taman sa 14. Su Masih na sekanin bun su Isa al-Masih. Inigelal i nia sa lekanin kagina apia sekanin su Kadtau nu Kadenan na mimbaluy sekanin a manusia. Sekanin su *Kalimatul Allah*. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 1 enggu 14. Inenggan sekanin nu Kadenan sa kawagib sa kandatu nin kanu langun na bangsa taman sa taman. Mabatia su makapantag kanu Kaka nu Manusia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 16 ayat 27; 26 ayat 64. Mabatia bun sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 2 ayat 10; 13 ayat 26 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 51; 3 ayat 13; 5 ayat 27 sia kanu Kitab Injil.

kalisa - Su kalisa sia na dikena mana su kalisa sa saguna a timpu a 'gkailay tanu. Su nia a kalisa na manaut ka 'bpagedan bu nu datu enggu katatapan na 'bpagusalen i nia kanu kapembunua enggu kapegkuya. Nia katatapan a lulan nin na sakataw atawa ka dua kataw bu. Mabatia su nia sia kanu

Maena nu Mangadalem a Kadtau

kalisa

Manga Awal 41 ayat 43; 46 ayat 29; 50 ayat 9. Mabatia bun su nia sia kanu Kinaliu 14 ayat 6 taman sa 28 sia kanu Kitab Taurat. Mabatia bun su nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 8 ayat 28 taman sa 31 sia kanu Kitab Injil.

kambalingan nu Mapulu a su Isa al-Masih - Madakel sa lekitanu i katawan nin i embalingan su Isa al-Masih sia ugaid'a embalang-balang su sabut tanu lun u ngin i kahanda nin sa kambalingan nin sia. Na ulian nu kinapatay nu Isa al-Masih na pinambibiag sekanin 'bpaluman nu Kadenan taman sa pinabpapulu sekanin lu sa sulega. Mabatia bun su nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 1 ayat 3 enggu 9 taman sa 11. Na pambalinganen sekanin nu Kadenan sia ugaid'a di tanu katawan u kanu i kambalingan nin. Na su langun nu taw a 'bpamaginugut sa lekanin na dait a magalaw silan kanu kabpagangapa nilan kanu kambalingan nu Isa al-Masih kagina katawan nilan i natalatantu a makaunut silan sa lekanin lu sa sulega. Ugaid'a su manga taw a dikena 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih na sangat a makagilek kanilan su entu. Mabatia su nia sia kanu Inipayag 1 ayat 7. Mabatia su makapantag kanu kambalingan nu Isa al-Masih kanu Ika-isa a Sulat kanu Manga Taw sa Tisalunika 4 ayat 13 taman sa 18; 5 ayat 1 taman sa 11. Mabatia bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 25 ayat 31 taman sa 46 sia kanu Kitab Injil.

Kanduli na Balal - Na su manga taw a Yahudi na uman lagun na 'bpelu silan sa Awrusalim ka enggu nilan pakadsela-sela su Kanduli na Balal a tademan

Maena nu Mangadalem a Kadtau

kanu kinandadalaug'u manga kalukesan nilan kanu dalem'u patpulu lagun lu kanu tawan-tawan a dalepa sa kanu timpu nu Nabi Musa. Kagina kanu timpu nu entu ba na nia nilan bu pegkakalebenan na balal. Tembu uman mauma su nia a kanduli na 'bpagumbal su manga taw a Yahudi sa manga balal sa ukit a kapedsele-sele nilan a lu ba silan pegkakaleben kanu dalem'u walu gay. Na kanu entu bun ba a manga gay na ipedsele-sele nilan bun su kapedsabpet sa ubas enggu ulibus. Mabatia tanu su makapantag kanu Kanduli na Balal sia kanu Libitikus 23 ayat 39 taman sa 43 sia kanu Kitab Taurat enggu linabit bun su nia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 7 sia kanu Kitab Injil.

Kanduli nu Kalipuas enggu Kanduli nu Pan a Dala Pakembang'in - Uman lagun na ipedsele-sele nu manga taw a Yahudi su Kanduli nu Kalipuas, na entu bun ba i kapedsele-sele kanu Kanduli nu Pan a Dala Pakembang'in. Na uman ipedsele-sele su nia a manga kanduli na madakel a benal a manga taw a Yahudi i 'bpelu kanu Suti a 'Bpagagaman sa Awrusalim a ganat sa embala-bala a dalepa ka pegkurban silan lu. Na ipedsele-sele i nia a tademan kanu kinalipuas'u Kadenan kanu manga taw a Israil kanu timpu a kinapangungulipen kanilan lu sa dalepa a Egypt kanu timpu nu Nabi Musa. Kanu entu ba a timpu na pinasumbali silan nu Kadenan sa manguda a bili-bili a dala tila nin ka pinapanaguan nin kanilan sa lugu nu bili-bili su pintu nu manga walay nilan a tanda a taw silan nu Kadenan ka enggu di silan malalagit kanu kaimatay nu Kadenan kanu manga kaka sa langun a wata a mama nu manga taw a Egypt. Na kanu entu bun ba a timpu na inisugu bun nu Kadenan i nia nilan bu umbalen a pan na dala pakembang'in enggu pamagayasan nilan keman su entu asal'a makaawa silan mamagayas sa Egypt. Mabatia su makapantag kanu Kanduli nu Kalipuas sia kanu Kinaliu 12 ayat 1 taman sa 39 sia kanu Kitab Taurat.

Nalabit bun su Kanduli nu Kalipuas sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 2 ayat 23; 6 ayat 4; 12 ayat 1 enggu labi-labi den i kinalabit lun sia kanu 18 ayat 28, kagina kanu nia ba a Kanduli nu Kalipuas i natabuan na kinatutuk kanu Isa al-Masih kanu kayu a pinambalawaga. Na sekanin man su tidtu-tidtu a Manguda a Bili-bili nu Kadenan a 'bpamelipuas sia nakanggulalan kanu kinanggihad'in kanu umul'in asal'a makalipuas su apia entain a taw a semalig sa lekanin. Mabatia bun i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 26 ayat 2 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 14 ayat 1. Mabatia bun su nia sia kanu Ika-isa a Sulat kanu Manga Taw sa Kurintu 5 ayat 7 sia kanu Kitab Injil.

Kanduli nu Kinasuti 'Bpaluman kanu Suti a 'Bpagagaman - Na ipedsele-sele su nia a kanduli a tademan sa kanu kinasuti 'bpaluman nu manga taw a Yahudi kanu Suti a 'Bpagagaman. Na su nia a nanggula na magatus

Maena nu Mangadalem a Kadtau

enggu nempulu enggu pitu lagun unan nu kambata kanu Isa al-Masih. Na nasisita a enggulan nilan su entu kagina pinggiabuan nu manga kuntela nilan su Suti a 'Bpagagaman kanu timpu a naagaw kanilan su entu ka pigkurbanan nu manga kuntela nilan sa taw sa lupa ka iniapal'ilan kanu pegkakadenanen nilan a si Sius. Ugaid'a ulian nu entu na naagaw menem 'bpaluman nu manga taw a Yahudi su Suti a 'Bpagagaman. Tembu ba magalaw a benal su manga taw a Yahudi sa kanu kapedsele-sele nilan sa nia uman lagun. Na su kapegkanduli sa nia na dikena den nasisita a lu pan kanu Suti a 'Bpagagaman ka lu bu kanu manga walay nilan enggu sampay saguna na ipedsela-sele pamun nu manga taw a Yahudi su nia a kanduli a bedtuan sa Hanuka. Linabit su nia a kanduli sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 10 ayat 22 sia kanu Kitab Injil.

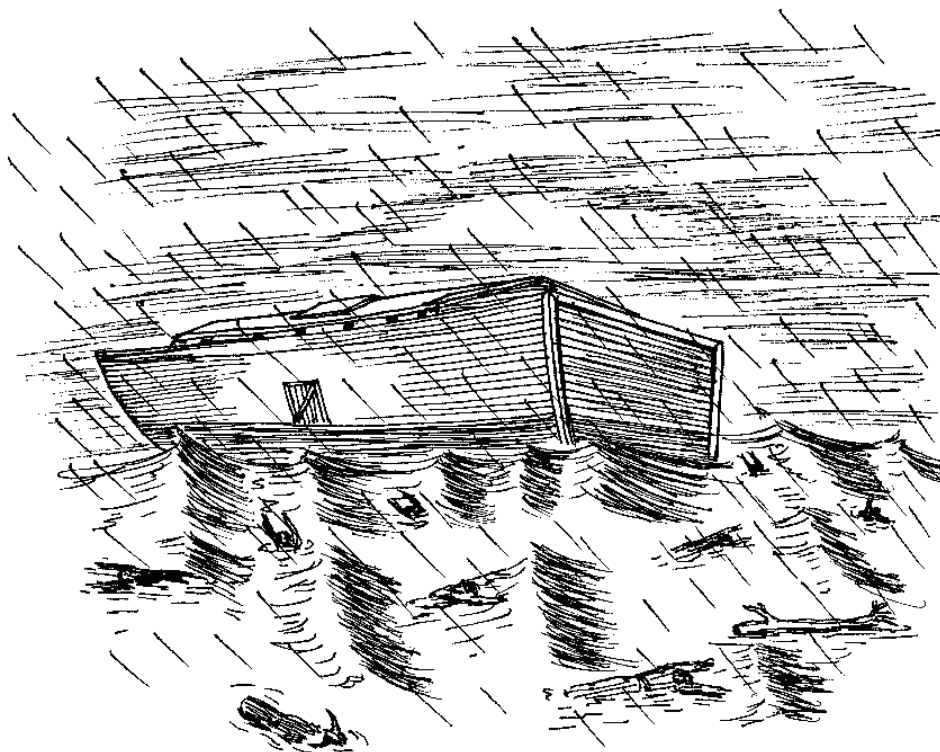
Kanduli nu Pintikus - Su *Pintikus* sia sa basa a Grik na nia nin maena na *ikalimapulu*. Na ipedsela-sele su entu kanu ikalimapulu a gay ulian nu Kapegkanduli kanu Pan a Dala Pakembang'in. Nia bun ba su kapedsele-sele nu manga taw a Yahudi sa kapegkasabpet sa bantad enggu nia bun ba a timpu i natabu kanu muna-muna a kinalangkap'u Suti a Ruh kanu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih. Mabatia su nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 2 ayat 1 taman sa 4 sia kanu Kitab Injil.

kapal - Masela su kapal enggu nia ba i 'bpagedan sia sa ig atawa ka lagat. Kanu timpu nu kinagkadalem sa masela sia sa liwawaw na dunia na pinaumbal'u Kadenan su Nabi Nuh sa kapal. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 6 ayat 14 sia kanu Kitab Taurat.

Nia ba i pinagedan nu Nabi Nuh enggu su sakambinabatan nin taman kanu langun na embalangan na binatang asal'a makalipuas silan kanu masela a kadalem. Na sampay saguna na di 'gkatalanged u ngin i palas'u kapal a inumbal'u Nuh ugaid'a natatalanged i dala makina nu entu. Na su entu a kapal na nia lun ipembedtu sa basa a Hibru na *teba* a nia nin maena sa basa a English na *ark* enggu nia nin menem maena sa basa a Maguindanaon na *baul* atawa ka *kaun*.

kapasadan - Nia maena na kapasadan na su napagayunan nu duakambala. Katatapan kanu kapasadan na aden ipebpsad atawa ka ipebpaliugat'u isa a mapulu a wagib mambu a ayunan atawa ka paginugutan nu da 'gkagaga nin a taw. Na mana bun su kapasadan nu Kadenan kanu Nabi Nuh a mailay sia kanu Manga Awal 9 ayat 1 taman sa 17 enggu su kapasadan nu Kadenan kanu Ibrahim a lusud den lu ba su pasad'in a sia makanggulalan kanu Ibrahim na palihalan su langun nu tribu. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 12 ayat 1 taman sa 3; 15 ayat 18; 17 ayat 1 taman sa 14; 22 ayat 16 taman sa 18 sia kanu Kitab Taurat.

Maena nu Mangadalem a Kadtau

kapal

Na kanu timpu nu Nabi Musa na aden bun kapasadan a inumbal' u Kadenan kanu manga Israil sia kanu kinaenggay nin kanilan kanu manga kasuguan. Mabatia i makapantag kanu entu sia kanu Kinaliu 19 ayat 3 taman sa 6; 24 ayat 3 taman sa 8 sia kanu Kitab Taurat.

Ugaid'a nia balapantag sa langun kanu manga kapasadan a inumbal' u Kadenan kanu manusia na su kapasadan a inumbal' in sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih. Mabatia su makapantag kanu entu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat' i Mataya 26 ayat 28 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat' i Markus 14 ayat 24. Mabatia bun su entu sia kanu Ika-isa a Sulat kanu Manga Taw sa Kurintu 11 ayat 23 taman sa 26 sia kanu Kitab Injil. Na nia dalem' u entu a kapasadan, na sia makanggulalan kanu kinanggihad' u Isa al-Masih kanu umul' in na su taw a maginugut sa lekanin na maaun kanu langun nu mawag a galebekan nin taman sa maampun su langun nu kadusan nin.

Kaun nu Kapasadan - Su Kaun nu Kapasadan a nia na linumbus sa bulawan magidsan i liu enggu ludep' in. Na nia dalem' u entu na su ' bpanaguan a

Maena nu Mangadalem a Kadtau

bulawan a tinaguan kanu pegken a bedtuan sa manna enggu su tungked'u Harun a inetuan na laun, apeg'u tebi na watu a nakaukil lun su manga kasuguan nu Kadenan. Na nia menem lu kanu untul'u Kaun nu Kapasadan na su buntal'u manga malaikat a tanda a lu ba su Kadenan. Na nasilungan nu manga papak'ilan su dapeng a pebpsikan kanu lugu nu inigkurban kanu kabaladusan nu taw. Na lu nakabetad su entu kanu Suti sa Langun a Bilik sia kanu Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan gagalu na dala pan makatindag su Suti a 'Bpagagaman lu sa Awrusalim. Mabatia su nia sia kanu Sulat kanu Manga Taw a Hibru 9 ayat 4 taman sa 5 sia kanu Kitab Injil.

kayu a igus - Su nia a kayu na di gaid pedsapak enggu nia katatapan na sia 'bpagetu sa watun a lupa. Nia nin kalambeg na pakauma sa manga sapulu enggu isa kamitru. Mangaulad i laun nin enggu mamis a benal su unga nin.

kayu a igus

Maena nu Mangadalem a Kadtalu

Na kanu kinasungkang' u Adam enggu su Siti Hawa kanu inisugu nu Kadenan na guna nilan kaimamani i nakagkawas-kawas silan na kinemua silan sa manga laun nu nia ba a embalangan na kayu ka pinadtatambil' ilan ka entu ba i inidapeng' ilan kanu lawas' ilan. Mabatia i nia sia kanu Manga Awal 3 ayat 7 sia kanu Kitab Taurat.

kayu a ulibus - Sia kanu manga taw a Hibru na masela a benal i katagan nu nia ba a kayu kagina isa i nia kanu pangenken nilan enggu nia bun ba i 'bpagumbalen nilan a lana. Nia bun ba i 'bpagusalen nilan a ipedtenggung kanu manga palitan.

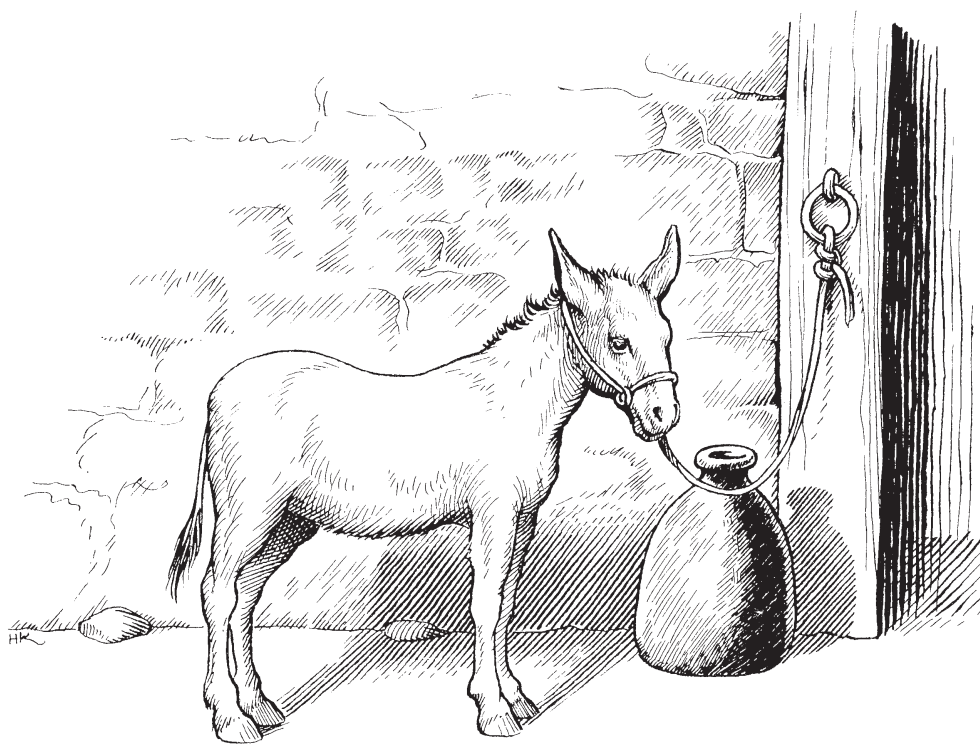
Na su laun nu kayu ba a nia a ulibus su nadtapik' u malapati a pinaledtu nu Nabi Nuh kanu timpu nu kinagkadalem. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 8 ayat 11 sia kanu Kitab Taurat.

kimar - Su kimar na malayam a binatang, mana bun kuda i palas' in ugaid' a manaut-naut bu sa kuda. Kanu paganay a timpu na magidsan pan i kawasa atawa ka miskin na nia ba i 'bpagusalen nilan a

kayu a ulibus

Maena nu Mangadalem a Kadtalu

kimar

'bpagedan kanu manga it'ilan amaika 'bpelalakaw silan. Tembu masela a benal i katagan nin su nia a binatang kanu manga taw kanu entu a timpu. Sa saguna a timpu na lu i nia katatapan mailay sa Saudi Arabia a dalepa nu manga Arab.

Kimar su pigkudan nu Isa al-Masih kanu kinalu nin sa Awrusalim unan nu kamalasan nin. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 21 ayat 1 taman sa 9 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 12 ayat 12 taman sa 15 sia kanu Kitab Injil.

kurban - Inisugu nu Kadenan kanu manga taw a Hibru i dait a 'gkurban silan. Nia tatap a 'bpagusalen nilan sa kapegkurban nilan na tudu a binatang, bili-bili, kambing atawa ka malapati. Mabatia su makapantag kanu atulan pantag kanu dait a kurban kanu kabaladusan sia kanu Libitikus 1 enggu 4 sia kanu Kitab Taurat. Penggulan bun su kapegkurban amaika pedsukul-sukul silan kanu Kadenan.

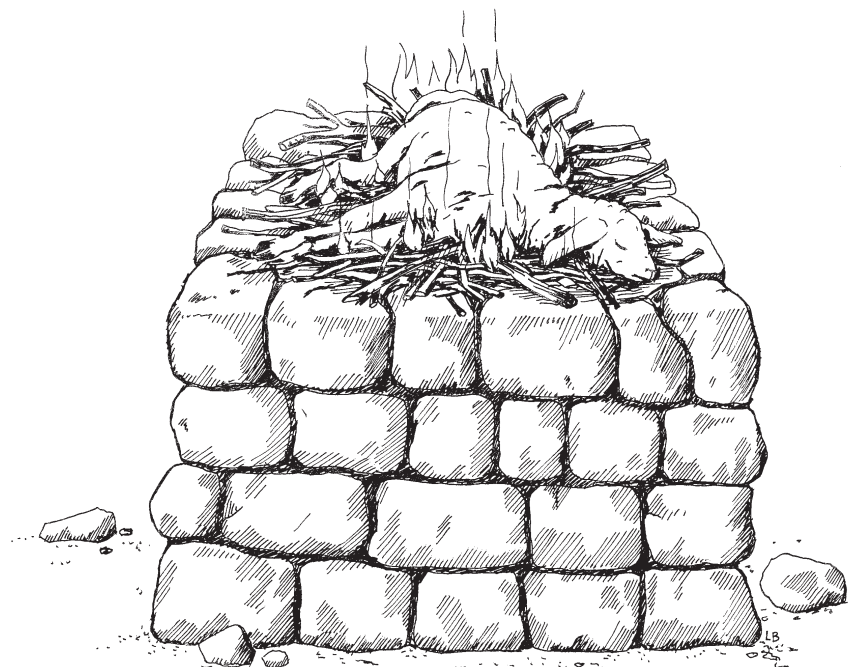
Kanu timpu nu Isa al-Masih na ipenggulalan nu manga Yahudi su manga kasuguan a inisulat'u Nabi Musa. Nia kapantag'u kapegkurban nilan sia luyud kanu manga kasuguan nilan na lalan i entu sa kapedukul-sukul'ilan kanu Kadenan atawa ka kabpangeni nilan sa kaampun kanu kabaladusan nilan. Nakadalem bun kanu entu a manga

Maena nu Mangadalem a Kadtau

kasuguan i amaika su taw ka migkapia den kanu sakit'in a debpig na nasisita a 'gkurban bun sekanin kanu Kadenan ka sa maya ba a ukit na edtalun nu 'bpangurban i suti den sekanin. Na amaika maitu na mapakay den sekanin a semimba 'bpalaman kanu Kadenan lu kanu Suti a 'Bpagagaman enggu semimbul kanu manga taw. Na nia ba i sabap'in i pidtau nu Isa al-Masih kanu taw a pinagkapia nin kanu sakit a debpig i mapailay sekanin kanu 'bpangurban enggu 'gkurban a mana bun su inisugu nu Nabi Musa asal'a maamad i nasuti den sekanin. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 8 ayat 4 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 1 ayat 44. Na mabatia bun su makapantag kanu kapegkurban sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 5 ayat 23 taman sa 24. Mabatia bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 7 ayat 11; 12 ayat 33 sia kanu Kitab Injil.

Na sia kanu Mapia a Tutuma na su kurban na tuladan nu kinagkurban nu Isa al-Masih kanu ginawa nin. Sekanin su ginelalan sa Manguda a Bili-bili nu Kadenan a inenggay a kurban sabap kanu kabaladusan tanu. Tembu iningghad'in su umul'in sa ukit a kinatuga nu lugu nin asal'a maampun su kabaladusan tanu amaika pedsalig tanu sa lekanin. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 29; 10 ayat 17 taman sa 18 enggu sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Ruma 3 ayat 25; 8 ayat 3 sia kanu Kitab Injil.

kurban

Maena nu Mangadalem a Kadtau

L

lipunget'u Kadenan - Nia nin maena na su kasiksan nu Kadenan kanu manga taw a baladusa. Nia masela a upaman na lipunget'u Kadenan na su kinadsanaw nu dunia kanu timpu nu Nabi Nuh sabap kanu kapedsungkang'u manusia kanu Kadenan. Na su temala kanu lipunget'u Kadenan na lu silan makaidtug kanu Naraka Giahannam. Ugaid'a su semalig kanu Kadenan enggu kanu Isa al-Masih na di malusud kanu manga taw a temala kanu lipunget'u Kadenan. Mabatia su makapantag kanu lipunget'u Kadenan sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 3 ayat 7 enggu su Sulat kanu Manga Taw sa Ruma 5 ayat 9 sia kanu Kitab Injil.

lumpukan a Parisiyu - Sia sa basa a Hibru na *Parisiyu*, nia nin maena sa kapegkasabut'u ped a alim na *namedsenggay*. Isa silan kanu 'gkangaunutan nu agama nu manga Yahudi. Balaagama a benal silan enggu nia nilan pedtimbangan kanu ginawa nilan na silan bu su ikelas sa langun kagina 'bpagapasen nilan penggulalan su langun nu kasuguan nu agama nu manga taw a Yahudi.

Na kanu timpu nu Isa al-Masih na isa kanu mangabagel a lumpukan su nia enggu tatap'ilan pedsungkangen su Isa al-Masih. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 12 ayat 9 taman sa 14; 16 ayat 1 taman sa 4; 23 ayat 13 taman sa 33. Mabatia bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 7 ayat 1 taman sa 13 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 16 ayat 13 taman sa 15. Mabatia bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 7 ayat 32 sia kanu Kitab Injil.

lumpukan a Sadusiyu - Isa bun silan kanu lumpukan nu 'gkangaunutan nu agama nu manga taw a Yahudi

upaman nu palas'u Parisiyu

Maena nu Mangadalem a Kadtau

ugaid'a salakaw su paginugut'ilan ka di silan 'bpalitiala sa aden kambibiag 'bpaluman nu namamatay. Di bun silan 'bpalitiala sa aden manga malaikat enggu aden manga saitan. Di bun silan 'bpalitiala sa aden Gay a Mauli atawa ka Harikiamat. Na kadakelan kanilan na 'bpangurban enggu kawasa. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 12 ayat 18 enggu sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 23 ayat 6 taman sa 8 sia kanu Kitab Injil.

M

malaikat - Nia nin maena sa basa a Hibru enggu basa a Grik na *papedsampaya* ka kaped silan kanu pedsampay kanu kadtau nu Kadenan kanu taw enggu penggalebeken nilan bun su ped pan a ipedsugu nu Kadenan kanilan. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 19 ayat 1 taman sa 13. Aden a entu na su malaikat bun i pebpayag kanu manga nabi pantag kanu kahanda nu Kadenan. Mabatia bun sia kanu kitab i aden a entu na pedtau su malaikat a mana sekanin demun su Kadenan a Mapulu. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 16 ayat 9 taman sa 13 sia kanu Kitab Taurat.

Na nalabit bun su manga malaikat sia kanu Kitab Injil sa kanu timpu a lu su Isa al-Masih kanu nakadtawan-tawan a dalepa na tiniakapan sekanin nu manga malaikat. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 1 ayat 13. Na mabatia bun su pantag kanu malaikat kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 1 ayat 26 taman sa 38. Na kanu kambalingan nu Isa al-Masih sia sa dunia na makatingguma sekanin a kaped'in su manga malaikat. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 8 ayat 38 sia kanu Kitab Injil.

Manguda a Bili-bili nu Kadenan - Su Isa al-Masih su ginelalan sa Manguda a Bili-bili nu Kadenan a mana bun su pidtau nu Nabi Yahiya a "Ilay nu su Manguda a Bili-bili nu Kadenan a 'bpagawa kanu kabaladusan nu sakadunia!" Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 29. Na lu i nia kinandut kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 53 ayat 1 taman sa 12. Na kanu timpu bun nu Nabi Musa na inisugu nu Kadenan kanu manga taw a Israil i dait a semumbali silan sa pangangayamen sabap kanu kabaladusan nilan. Na isa kanu pangangayamen a ipegkurban na manguda a bili-bili. Mabatia su nia sia kanu Libitikus 4 ayat 32 taman sa 35 sia kanu Kitab Taurat. Na kanu timpu bun a kinapangungulipen kanu manga taw a Israil sa dalepa a Egypt na inisugu nu Kadenan kanu manga taw a Israil i semumbali silan sa manguda a bili-bili ka ikigul'ilan i lugu nin kanu manga bengawan nilan asal'a malipuas silan kanu tiuba. Mabatia i nia sia kanu Kinaliu 12 ayat

Maena nu Mangadalem a Kadtau

1 taman sa 13 sia kanu Kitab Taurat. Na su langun nu nia na tuladan sa kanu manggula nu Isa al-Masih a mana su kinaigis'u lugu nin kanu kinanggihad'in kanu umul'in asal'a su langun nu taw a semalig lun na maaun kanu kabaladusan nilan taman sa malipuas silan kanu kasiksan nu Kadenan sia kanu Mauli a Gay. Mabatia su nia sia kanu Inipayag 5 ayat 6 taman sa 13 sia kanu Kitab Injil.

Mapia a Tutuma - Sia sa basa a Grik na *euangeliou*, su nia na pantag kanu pinangaden nu Kadenan a kalipuasan nu manga taw kanu kabaladusan nilan sia nakanggulalan kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in enggu su kinambibiag'in 'bpaluman. Na apia entain i maginugut kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in enggu su kinambibiag'in 'bpaluman na malipuas enggu kaadenan sekanin na uyag-uyag a da taman nin. Mabatia su nia sia kanu Ikadua a Sulat kanu Manga Taw sa Tisalunika 2 ayat 14, su Ikadua a Sulat'i Bulus kani Timuti 1 ayat 9 taman sa 10; 2 ayat 8. Na sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 24 ayat 14 na nalabit'u Isa al-Masih i su Mapia a Tutuma na pantag kanu kandatu nu Kadenan a ipebpayag'in. Na inisugu nin bun i su Mapia a Tutuma na dait a ipangusiat kanu pat a pisuk'u dunia. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 16 ayat 15 sia kanu Kitab Injil.

Mapulu - Na nia katatapan a maena nu nia a kadtau na 'gkaunutan ugaid'a nia nin maena kanu nia a kitab na Mapulu sa langun a ipenggelal bun kanu Kadenan. Na inigelal bun i nia kanu Isa al-Masih sabap sa sekanin i pendatu taman sa taman. Katawan tanu bun i su Isa al-Masih na dala nakalepeng kanu langun nu nagaga nin enggula sia sa dunia. Apia su manga nabi na da nilan magaga su ngin i pinggula nu Isa al-Masih enggu madakel bun a taw i pakadtalu sa dikena matag bu nabi su Isa al-Masih ka minuna pan sa nabi tembu nagelalan sa Mapulu. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 23 ayat 10 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 1 ayat 3; 2 ayat 28. Mabatia bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 20 ayat 28 sia kanu Kitab Injil.

Masih - Su kadtau a Masih sa basa a Hibu na *mashiach* a nia nin maena na *binubusan sa lana* kagina sia kanu adat-betad'u manga Yahudi na su 'gkapamili nu Kadenan a endatu, mangurban atawa ka nabi na pembubusan sa lana su ulu nin a tanda sa pedsanganan sa bagel sia kanu galebekan nin. Na su Isa na ginelalan nu Kadenan sa Masih kagina sekanin su napamili a nasanganan sa kapamelipuas kanu manga taw sa kanu kabaladusan nilan ka enggu di den silan masiksa. Su Masih bun ba a nia su 'bpagingapan nu manga taw a Yahudi a mamelipuas kanilan a naalung sia kanu Kitab Taurat enggu sia kanu Kitab a Inisulat'u Manga Nabi. Na nia nakadalem kanu

Maena nu Mangadalem a Kadtau

entu na su Masih na tupu nu Nabi Daud enggu ebpun sa Bitlihim a dalepa nu Nabi Daud. Nia kataw nu kadakelan kanu manga taw a Yahudi na pambaya-bayan silan nu Masih kanu manga kuntela nilan ugaid'a da silan makasugat sa entu kagina su kandatu nu Isa al-Masih na dikena bu sia sa dunia ka taman sa taman. Mabatia su makapantag kanu Masih sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 4 ayat 25 taman sa 29; 7 ayat 41 taman sa 42; 11 ayat 27; 20 ayat 31 sia kanu Kitab Injil.

N

nabi - Nia ba i pembedtuan atawa ka ipenggelal kanu taw a pinamili nu Kadenan a makapayag kanu kadtau nin. Aden a entu na ipebpayag'u Kadenan kanu manga nabi u ngin i kahanda nin atawa ka ngin i kukuman nin kanu dusa nu taw. Na entu ba i ipedsampay nu manga nabi kanu manga taw ka enggu silan pamakadtaubat. Na su ped kanu manga nabi na ipedsulat'ilan su manga kadtau nu Kadenan ka enggu 'gkabatia nu manga taw. Na isa kanu manga nabi na su Ibrahim. Mabatia i nia sia kanu Manga Awal 20 ayat 7 sia kanu Kitab Taurat. Na aden bun ped a manga nabi a nalabit sia kanu kitab a mana su Nabi Isayas, Nabi Musa, Nabi Ilias enggu madakel pan a manga nabi.

P

paletak - Nia ukit a kapebpaletak na mana pedtulin kanu saguna a nia a timpu. Balapantag a benal i nia ba kanu adat-betad'u manga taw a Hibru a bedtuan bun sa manga taw a Yahudi kagina nia ba su inenggay nu Kadenan a tanda nu kapasadan nin kanu Ibrahim. Na sampay saguna na napagadat den nu manga taw a Hibru su kapapaletak a tanda nu kapasadan enggu tanda sa isa sekanin a Hibru. Nia atulan kanu kapebpaletak na upama ka nakawalu gay den su umul'u wata a mama na nasisita den a paletaken. Apia entain a Hibru i di mapapaletak na ipitas sekanin kanu lumpukan nu manga Hibru ka nia nin maena na da sekanin makalusud kanu kapasadan nu Kadenan kanu manga taw a Hibru. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 17 ayat 10 taman sa 14 sia kanu Kitab Taurat.

Ugaid'a ulian nu kinambibiag 'bpaluman nu Isa al-Masih na di den nasisita su kapebpaletak asal'a malusud kanu Kadenan su taw ka nia bun den nasisita sa kapasakup kanu Kadenan na su kasalig kanu Isa al-Masih tembu da den ibpaliugat'u manga sinugu su kapapaletak kanu manga taw a dikena-Yahudi a sinemalig kanu Isa al-Masih. Mabatia su nia sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Galasia 5 ayat 6; 6 ayat 15 sia kanu Kitab Injil.

pedsambayanan nu manga Yahudi - Su manga taw a Yahudi na aden pedsambayanan nilan kanu manga dalepa asal'a makasimba silan kanu

Maena nu Mangadalem a Kadtau

Kadenan sia luyud kanu agama nilan. Nia gay nu kapedsimba nilan kanu Kadenan na gay na Sapetu ka entu ba su Gay nu Kabpangintelenen sia kanu agama nilan. Nia nilan penggulan lu kanu entu a pedsambayangan nilan na 'bpamatia silan sa kitab, 'bpamamandu, 'bpangeni-ngeni enggu 'bpamangukum silan. Su Isa al-Masih na malibpes i kabpamandu nin lu kanu manga pedsambayangan nilan. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 4 ayat 23. Mabatia bun sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 18 ayat 20. Na ulian nu kinapabpapulu kanu Isa al-Masih lu sa sulega na nangusiat bun su manga sinugu nin lu kanu manga pedsambayangan nu manga taw a Yahudi taman den kanu manga ped pan a 'gkangalimudan nu taw. Mabatia su nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 14 ayat 1; 17 ayat 2 sia kanu Kitab Injil.

pegkurbanan - Balapantag a benal kanu manga taw a Hibru su pegkurbanan kagina sia nilan ba 'bpanutungen su manga binatang a ipegkurban nilan kanu Kadenan. Sia kanu manga taw a Hibru na aden natatalanged a pegkurbanan a nia nilan lun inusal sa kinaumbal lun na watu. Na maitu bun ba i pegkurbanan a inumbal'u Nabi Nuh. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 8 ayat 20. Na maitu bun ba su pegkurbanan a inumbal'u Nabi Ibrahim kanu timpu a ipegkurban nin su wata nin a su Iskak. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 22 ayat 9.

Ugaid'a kanu timpu nu Nabi Musa na inisugu nu Kadenan i mumbal su Musa sa Balung-balung a Tuleda a 'Bpangadapan kanu Kadenan. Na lusud kanu entu ba su pegkurbanan a inumbal ebpun sa kayu a pansiu a linumbus sa galang. Mabatia su nia sia kanu Kinaliu 27 ayat 1 taman sa 8; 38 ayat 1 taman sa 8 sia kanu Kitab Taurat.

pegkurbanan

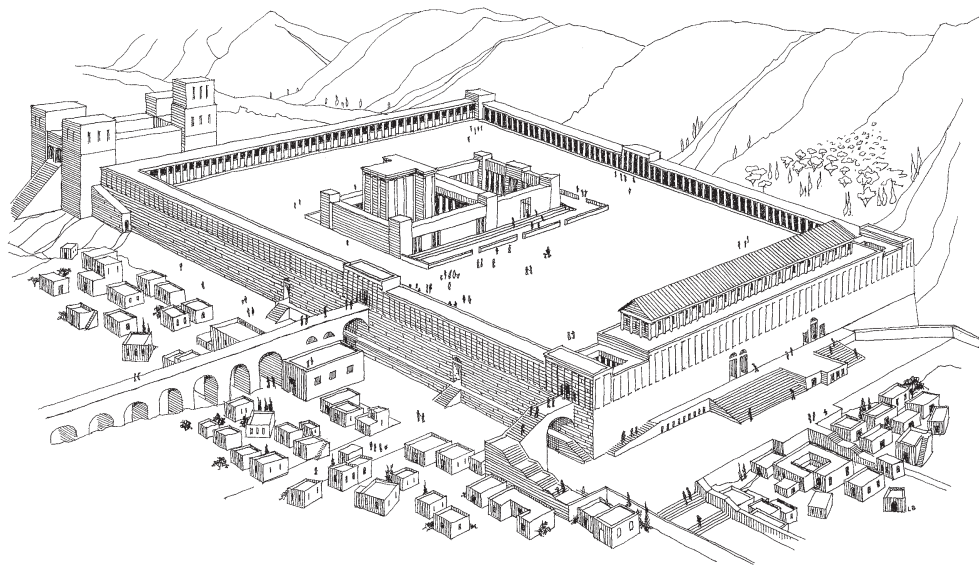
Maena nu Mangadalem a Kadtau

pidsugan a balegkas' u 'bpangurban - Sia sa basa a Hibu na *ipud*. Nia ba su ipedsangan nu mapulu sa langun nu 'bpangurban uman nin ipenggulalan su galebekan nin a kabpangurban. Mabatia su nia sia kanu Kinaliu 28 ayat 6 taman sa 14; 39 ayat 2 taman sa 7 sia kanu Kitab Taurat.

S

sakit a debpig - Su nia a sakit na makangingilu a pegkaket kanu lanitan enggu kanu sapu taman sa 'bpelapat i nia kanu lawas' u taw. Sia sa basa a Grik na *lepra* a nia nin maena na embalang-balang a sakit sa lanitan, na isa den sia ba su sakit a debpig. Na su taw a aden sakit'in a debpig na di mapakay a semimbul kanu manga taw enggu di bun kapakayan a lemudep kanu Suti a 'Bpagagaman ka haram sekanin atawa ka maledsik a benal sia luyud kanu agama nilan. Mabatia su makapantag kanu sakit a debpig sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 1 ayat 40 taman sa 45 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 17 ayat 11 taman sa 19 sia kanu Kitab Injil.

Suti a 'Bpagagaman - Lu bu sa Awrusalim su Suti a 'Bpagagaman enggu lu ba pegkurban su manga taw a Yahudi sia luyud kanu inisugu nu Kadenan kanilan. Na maualad su lama-lama nu entu a mapakay lu ba su apia entain magidsan i Yahudi enggu dikena-Yahudi. Ugaid'a lu kanu luk' u entu na nia bu mapakay a makaludep lun na su manga taw a Yahudi. Na lu bun ba kanu luk'in su dua timan a bilik. Na su ika-isa a bilik na bedtuan sa Suti a Bilik enggu su ikadua menem a bilik na bedtuan sa Suti sa Langun a Bilik a nia bu mapakay a makaludep lun sa makaisa bu sa salagun na su

Suti a 'Bpagagaman

Maena nu Mangadalem a Kadtau

mapulu sa langun nu 'bpamangurban kagina lu ba su sigay nu Kadenan. Na nia sabap a kabpeludep'in lu na ipegkurban nin su kurban nu taw kanu Kadenan sabap kanu manga kabaladusan nilan.

Na lu kanu Suti a 'Bpagagaman na mapakay bun a 'bpamandu su manga gulu nu pangitaban enggu mapakay bun a 'bpangeni-ngeni lu. Kanu timpu a kinadsela-sela nu manga Yahudi kanu manga kanduli na madakel i namakauma lu ba a ganat sa embala-bala a dalepa.

Kanu kinapatay nu Isa al-Masih na nakisi su kurtina kanu Suti a 'Bpagagaman. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 15 ayat 38. Na entu ba i napambad kanu Suti a Bilik enggu kanu Suti sa Langun a Bilik lu kanu Suti a 'Bpagagaman. Su kinakisi nu kurtina a entu na nia nin maena na mapakay den a makasupeg su taw kanu Kadenan sa ukit a kasalig'in kanu Isa al-Masih kagina naawa den su kadusan a nakapagelet kanilan enggu kanu Kadenan.

Nakadua nakapatindog sa Suti a 'Bpagagaman kagina su nauna na nabinasa tembu napatindog 'bpaluman sa Suti a 'Bpagagaman ugaid'a lu bun ba pinatindog kanu pinatindogan kanu nauna. Na saguna na da den Suti a 'Bpagagaman ka bininasa den nu manga kuntela nu manga Yahudi a mana bun su naalung'u Isa al-Masih manga nakapatpulu lagun unan nu kinabinasa lun. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 24 ayat 1 taman sa 2 sia kanu Kitab Injil.

Su Isa al-Masih na inibaratan su badan nin sa Suti a 'Bpagagaman. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 2 ayat 18 taman sa 22. Na su badan menem'u 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih na inibaratan sa pegkalebenan nu Suti a Ruh nu Kadenan. Mabatia su nia sia kanu Ika-isa a Sulat kanu Manga Taw sa Kurintu 6 ayat 19 sia kanu Kitab Injil.

Suti a Ruh, Ruh nu Kadenan - Nia ba su *Ruhul Allah* atawa ka su Suti a Ruh nu Kadenan. Dikena nia su ngiawa a pebpitas kanu badan amaika mauma den su limu nu Kadenan. Nia ba su Ruh a ebun kanu Kadenan a linemagid sa malapati ka linemangkap kanu Isa al-Masih. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 1 ayat 10 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 3 ayat 22.

Na nia bun ba su Ruh a inibasad'u Kadenan a matalima nu apia entain a taw a semalig kanu Isa al-Masih. Mabatia su nia sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Ipisu 1 ayat 13. Su Suti a Ruh bun ba a nia i temabang sa lekanin sa di nin kanggalebek sa dikena mapia enggu temutulu lun kanu ngin i kahanda nu Kadenan. Mabatia su nia sia kanu Ika-isa a Sulat kanu Manga Taw sa Kurintu 2 ayat 12 enggu sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Galasia 5 ayat 22 taman sa 23.

Maena nu Mangadalem a Kadtau

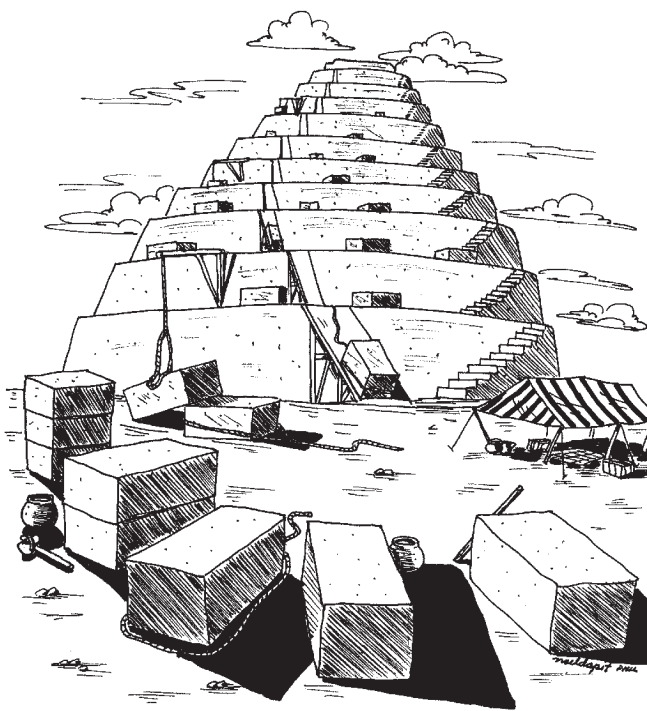
Mabatia bun su makapantag kanu Suti a Ruh sia kanu Manga Awal 1 ayat 2 sia kanu Kitab Taurat. Mabatia bun i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 1 ayat 20; 3 ayat 11; 10 ayat 19 taman sa 20 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 14 ayat 26. Mabatia bun su nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 1 ayat 8. Mabatia bun su nia sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Ruma 5 ayat 5 sia kanu Kitab Injil.

T

Tantawan nu Babil - Na sia kanu pageletan nu timpu nu Nabi Nuh enggu Nabi Ibrahim na minumbal su manga taw sa mabagel enggu malambeg a benal a tantawan a nabledtuan sa Babil. Na su ukit a kinaumbal sa entu na pinapamaguntul a patpasagi a pinadtegas a budta.

Nia nilan kahanda na makasaut su tantawan a entu lu sa sulega enggu di den silan mamakabpapalak. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 11 ayat 3 taman sa 4 sia kanu Kitab Taurat. Na maitu ba i nagkahanda nilan kagina nia nilan napagitung na embaba sia sa lupa su pegkakadenanen nilan a lu ba mukit kanu tantawan ka enggu nin silan 'gkapalihalan.

tidtu a Kadenan - Su manga taw sa dunia na madakel i pedsimban nilan a dikena tidtu a kadenan. Su ped na nia nilan pedsimban na su pagidsan nilan bun a manusia, su ped menem na su manga balahala enggu aden bun pedsimba sa watu, senang atawa ka manga binatang. Na su langun na entu na dikena tidtu a kadenan ka pegkakadenanen bu. Ugaid'a su tidtu a Kadenan na sekanin su nangaden kanu langit enggu lupa taman den kanu langun na nakadalem lun magidsan

Tantawan nu Babil

Maena nu Mangadalem a Kadtau

i aden uyag-uyag'in atawa ka dala uyag-uyag'in. Mabatia su makapantag kanu tidtu a Kadenan sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 14 ayat 15 enggu sia kanu Ika-isa a Sulat kanu Manga Taw sa Tisalunika 1 ayat 9 sia kanu Kitab Injil.

Tunggal'u Kadenan - Nia maena nu tunggal sia kanu kadsalilidan demun a kadtau na *kaisa-isa nin bu a wata* ugaid'a dikena nia nin maena su kinadtau sa Tunggal'u Kadenan sia i mimbata su Kadenan atawa ka aden kaluma nin. Ka su Isa al-Masih na Tunggal'u Kadenan kagina ebpun demun sekanin kanu Kadenan sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh nu Kadenan. Mabatia i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 1 ayat 35 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 14. Mabatia bun su makapantag kanu Tunggal'u Kadenan sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 9 ayat 7. Mabatia bun sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 3 ayat 16; 5 ayat 19; 10 ayat 36; 20 ayat 31. Mabatia bun sia kanu Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 13 ayat 33.

Na apia su manga taw na pedtawagen nilan bun su Isa al-Masih sa Tunggal'u Kadenan. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 14 ayat 33; 16 ayat 16. Mabatia bun su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 15 ayat 39 sia kanu Kitab Injil.

U

umun - Sia sa basa a Hibru na *minha* enggu sa basa menem a English na *offering* a nia nin maena na su ibpagenggay kanu Kadenan a ukit a kapedasukul-sukul sa lekanin. Na si Kabil enggu si Habil a manga wata nu Adam enggu Siti Hawa na minenggay silan sa umun kanu Kadenan. Na nia inenggay ni Kabil a umun na unga nu manga nasabpet'in kanu pinangangawidan nin. Nia menem inenggay ni Habil a umun na masebud a sapu nu muna-muna gaid a manga pipis'u pangangayamen nin. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 4 ayat 3 taman sa 4 sia kanu Kitab Taurat.

uyag-uyag a da taman nin - Na nia ba su uyag-uyag lu sa sulega. Na nia nakadalem kanu kitab na apia entain i semalig kanu Isa al-Masih na kaadenan na uyag-uyag a da taman nin enggu di den masiksa. Mabatia i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 3 ayat 16 sia kanu Kitab Injil.

Y

Yahiya a 'Bpanalawat - Nia ba su Nabi Yahiya a nanalawat kanu manga taw a midtataubat. Sekanin bun su nabi a sinugu nu Kadenan sa kapatidtu nin kanu pamusungan nu manga taw sa kadtaubat'ilan unan nu kauma nu Isa al-Masih. Nia ukit a kabpanalawat'in na ipenggeled'in su

Maena nu Mangadalem a Kadtau

taw sa mangagan bu sia sa ig a tanda nu kinadtaubat'u taw enggu inampun den sekanin nu Kadenan. Mabatia tanu su makapantag kanu galebekan nu Yahiya a 'Bpanalawat sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Mataya 11 ayat 11 taman sa 18. Mabatia bun i nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Markus 1 ayat 4 taman sa 8 enggu sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Yuhan 1 ayat 6.

Na amaika su taw ka 'bpaginugut den kanu Isa al-Masih na dait a mapasalawat silan sa tanda nu kinapaginugut'ilan kanu Isa al-Masih. Mabatia tanu bun su nia sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 2 ayat 37 taman sa 41.

Na su Nabi Yahiya na tupu nu Libi a nia nin ama na si Sakarias a isa bun a 'bpangurban lu sa Israil. Mabatia su nia sia kanu Mapia a Tutuma a Inisulat'i Luk 1 ayat 5 taman sa 80 sia kanu Kitab Injil.

Yahudi - Tupu nu Nabi Ibrahim su manga taw a Yahudi. Na inibpasad'u Kadenan i palihalan nin su langun na bangsa sia makanggulalan kanu tupu nu Ibrahim. Mabatia i nia sia kanu Manga Awal 12 ayat 2 taman sa 3; 22 ayat 16 taman sa 18 sia kanu Kitab Taurat. Na isa kanu wata nu Nabi Ibrahim na su Iskak. Na su Iskak menem na ama nu Nabi Yakub a bedtuan bun sa Israil a nabpunan nu sapulu enggu dua a tribu nu manga taw a Israil.

Kanu timpu nu Nabi Musa na natalima nu bangsa a Israil su kasuguan nu Kadenan. Na inibpaliugat kanilan su kapaginugut'ilan kanu entu a kasuguan. Na kanu ulian nu namedsagad a manga lagun na tinabanan su bangsa a Israil nu bangsa a Asiria enggu su ped menem kanilan na tinabanan nu bangsa a Babilunia taman sa su kadakelan kanu manga taw a Israil na napamananggit silan lu kanu entu ba a manga bangsa. Ugaid'a guna mabaluy a mabagel sa langun su bangsa a Pirsia kanu pat a pisuk'u dunia na sinugutan nilan su manga taw a Israil sa kambalingan nilan lu kanu dalepa nilan a su kalupan nu Israil. Na kagina ka nia madakel kanu namakambalingan kanu dalepa a Israil na su manga muliataw nu Yahuda a isa bun kanu sapulu enggu dua a wata nu Nabi Yakub na binedtuan sa Yahudi su manga taw a Israil. Silan su naginugut pamun kanu manga kasuguan nu Kadenan a inenggay sia nakanggulalan kanu Nabi Musa a mailay sia kanu Kitab Taurat enggu naginugut bun silan kanu panduan a sia nakadalem kanu Kitab Zabur taman kanu manga Kitab a Inisulat'u Manga Nabi. Na entu ba i nabaluy a agama nu manga Yahudi.

Na sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih a sinugu nu Kadenan a makapamelipuas kanu manga taw, na natuman sia ba su kadtau nu Kadenan a palihalan nin su langun nu bangsa sia makanggulalan

Maena nu Mangadalem a Kadtau

kanu tupu nu Ibrahim. Na su Isa al-Masih na Yahudi sekanin kagina tupu sekanin nu Yahuda a wata nu Nabi Yakub a apu nu Ibrahim. Na su sapulu enggu dua a pinamili nu Isa al-Masih a nadtagapeda nin kanu manga galebekan nin na manga Yahudi bun enggu silan bun su muna-muna a minayapat kanu Mapia a Tutuma ulian nu kinapabpapulu kanu Isa al-Masih lu sa sulega.

Yakub - Sekanin ba a nia su wata nu Iskak enggu Ribika. Aden leping'in a nia nin ngala na Isaw. Na sinambian nu Kadenan su ngala nin a Yakub sa Israil kagina inidsigi nin sa bagel su Kadenan taman sa sekanin i napamili a mabaluy a ama nu sapulu enggu dua a nabpunan nu tribu nu manga taw a Israil. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 32 ayat 28. Na su bangsa a Israil na tupu nu Ibrahim enggu sia ba nakanggulalan kanu nia ba a bangsa su kapalihala kanu langun nu bangsa sia sa liwawaw na dunia. Mabatia su nia sia kanu Manga Awal 12 ayat 2 taman sa 3 sia kanu Kitab Taurat.